9.ULUSLARARASI
SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

9th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES - HUMANITIES AND EDUCATION

22-23 ŞUBAT 2021
22-23 FEBRUARY 2021

www.sosyalbeseriveegitimbilimlerikonferansi.org

GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

9.ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

KONGRE BAŞKANI
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları: 02/2021
ŞUBAT-2021

Yayıncı Sertifika No: 36934
E-ISBN: 978-605-7594-92-1
Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları

Bu **KONGRE KİTABININ** her türlü yayın hakkı GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. "GÜVEN YAYINLARI"'na aittir. Yayınevinin yazılı izni olmadan, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayını, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz. ***Kitapta yer alan her bölüm/bildiri-bilimsel içerik ve bilgilerin sorumluluğu, görseller, grafikler, direkt alıntılar ve etik/kurum iznine yönelik sorumluluk ilgili yazar(lar)a aittir. Etik kurul ve kurum izni konusunda kongre öncesinde tüm katılımcılara bilgi verilmiş, kongreye gönderilen ve kitapta yer alan çalışmalara ilişkin ETİK KURUL VE KURUM İZNİNE YÖNELİK taahhüt belgesi alınmıştır. Bu nedenle ETİK KURUL VE KURUM İZNİNE YÖNELİK oluşabilecek herhangi hukuki bir olumsuzlukta Yayınevi başta olmak üzere kongre kitabının hazırlanmasına destek sağlayan kurumlar, kitabın düzenlenmesi ve tasarımından sorumlular kurullar ve editörler/hakemler, kongre bilim kurulu, oturum başkanları, düzenleme kurulu ve organizasyon firması hiçbir konuda "maddi ve manevi" bir yükümlülük ve hukuki sorumluluğu kabul etmez, hukuki yükümlülük altına alınamaz. Her türlü hukuki yükümlülük ve sorumluluk "maddi ve manevi" yönden ilgili bölüm yazar(lar)ına aittir. Bu yöndeki haklarımızı maddi ve manevi yönden GÜVEN GRUP DANIŞMANLIK "GÜVEN YAYINCILIK"A.Ş. olarak KONGREDE DÜZENLENMESİ VE GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE EMEĞİ GEÇEN HERKES ADINA saklı tutarız. Herhangi bir hukuki sorunda/durumda İSTANBUL MAHKEMELERİ yetkilidir.*** Güven Plus Grup Danışmanlık A.Ş. bünyesinde hazırlanan ve yayınlan bu eser ISO: 10002:2014-14001:2004-9001:2008-18001:2007 belgelerine sahiptir. Bu eser TPE "Türk Patent Enstitüsü" tarafından "Güven Plus Grup A.Ş. 2016/73232" nolu tescil numarası ile markalı bir eserdir. Bu bilimsel ve akademik kongre kitabında yer alan çalışmalar ulusal ve uluslararası nitelikte olup, ***17/01/2020 tarihli ve 31011 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 16/1/2020 tarihli ve 2043 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı Uyarınca*** akademik teşvik kriterlerini karşılamaktadır. Bu kongre kitabı çok bölümlü/yazarlı olan İngilizce ve Türkçe hazırlanmış E-ISBN'li olup, Kültür Bakanlığı Milli Kütüphaneler tarafından ve 18 Farklı Dünya Ülkesiyle Anlaşmalı olan Milli Kütüphanenin E Erişim sistemi tarafından da taranmaktadır. Bu kongre kitabı maddi bir değer ile alınıp satılamaz. Kitapta yer alan bölüm yazarlarından, destekleyenlerden eser için bir ücret alınmamıştır. Kitapta yer alan eserlerin telif hakları bölüm yazar(lar)ı tarafından GÜVEN PLUS GRUP YAYINCILIK A.Ş. ye devredilmiştir. Kitabın hazırlanmasında emeği geçenlerden Güven Plus Grup A.Ş. Yayıncılık herhangi bir maddi bir gelir elde etmemiş ve talepte bulunmamıştır. Ayrıca kongre kitabında emeği geçenlere bir maddi bedel ödenmemiştir. Bu Kongre kitabında yer alan bölüm/bildiri/makalelerden alıntı yapmak ve ilgili bölüm/bildiri/makaleye atıf yapılmak koşulu ile kaynak gösterilmek üzere bilimsel ya da ilgili araştırmacılar tarafından kullanılabilir. Kongremiz ve Güven Plus Grup Danışmanlık A.Ş. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDA HAREKET EDER. Kanun kapsamını dışında talep ve istekler kabul edilmez/edilemez. Konuya ilişkin her türlü yetki sadece ilgili/yetkili mahkemelerdir. Mahkemeler dışında hiçbir kamu kurum ve kuruluşu, kişi kişi(ler), özel sektör kurumları kongremiz üzerinde bir yaptırım hakkında sahip olmamakla birlikte bir talep ve istekte bulunamaz. Bu durum kongremize katılım sağlayan kişi, kişiler, kurum ve kuruluşlar tarafından kabul edilmiştir. Kongremiz bilgi ve belge paylaşmak zorunda ve zorunluluğunda değildir. Bilgi ve belge ilgili talep olması durumunda yetkili mahkemeler nezdinde sağlanır ve verilir. Kongre katılımcılarına verilen belge, bilgi ve video kayıtları ancak kendi kişisel bilgileri dahilinde kullanılabilir. Bunun dışında diğer katılımcılara ait video link ve diğer bilgilerin kullanılması durumunda kullananlar hakkında her türlü hukuki haklarımızı maddi ve manevi yönden saklı tutarız.

Metin ve Dil Editörü
Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
Prof. Dr. Gülten HERGÜNER
Prof. Dr. Çetin YAMAN
Prof. Dr. Zeki ÇİZMECİOĞLU
Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL
Doç. Dr. Etem YEŞİLYURT
Doç. Dr. Gökşen ARAS
Doç. Dr. Michael KUYUCU
Dr. Öğr. Üye. Ayça GÜRKAN
Dr. Öğr. Üye. Senai YALÇINKAYA

Kapak Tasarımı
Prof. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ

Sayfa Düzeni
Burhan MADEN

Baskı-Cilt
GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul Tel: +902128014061- 62 Fax:+902128014063 Mobile:+9053331447861

KİTAP/DERGİ/KONGRE İMTİYAZ SAHİBİ
GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul Tel: +902128014061-62-63 - +905331447861 info@guvenplus.com.tr, www.guvenplus.com.tr

ORGANİZASYON FİRMASI

GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

www.guvenplus.com.tr

9. SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

TAM METİN

SÖZEL SUNUMLAR

İÇİNDEKİLER

TAM METİN SÖZEL SUNUMLAR

BİLGİSAYAR PROGRAMCILIĞI ÖĞRENCİLERİNİN DİJİTAL OYUN TASARIM ve GELİŞTİRME SEKTÖRÜNDE ÇALIŞMA EĞİLİM DURUMLARININ İNCELENMESİ 61

Erdi Okan YILMAZ 61

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE AKRAN ZORBALIĞI 69

Feyza UÇAR ÇABUK 69

"EVDE ÇOCUK BAKIMIPROGRAMINA" KATILAN ANNELERİN PROGRAMIN ÇOCUKLARI İLE OLAN İLETİŞİMLERİNE ETKİSİ VE PROGRAM HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ 74

Feyza UÇAR ÇABUK, Fatma TEZEL ŞAHİN 74

A NEW HISTORICAL READING OF JULIAN BARNES'S *ENGLAND ENGLAND*..... 79

Gökçen KARA 79

ATAERKİL DÜNYADA KADINLARIN GÖRÜNMEZLİĞİ..... 83

Esra KÖTEN 83

DİJİTAL ÖYKÜLEME YÖNTEMİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİSİNE ETKİSİ: BİR KAPSAM BELİRLEME ÇALIŞMASI 88

İpek ÖNAL, Yavuz ERİŞEN 88

TÜRKİYE'DE 2006-2020 YILLARI ARASINDA YAPILMIŞ ELEŞTİREL OKUMA KONULU TEZLERİN İNCELENMESİ 98

İpek ÖNAL, Yavuz ERİŞEN 98

TÜRKİYE'DE ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN MATEMATİK BECERİLERİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ..... 107

Ali BIÇAKCI, Orhan ÇAKIROĞLU 107

COVİD-19 SALGIN SÜRECİNDE MÜZİK ÖĞRETMENİ OLMAK..... 114

Necdet KONAN, Necibe Damla ÖZDEMİR, Ahmet Talha ÖZDEMİR 114

ÇEKİŞMELİ BOŞANMALARDA/ EBEVEYN İLİŞKİLERİNDE ÇOCUK İSTİSMARI İDDİALARI 123

Ferda KARADAĞ, Burcu ERSÖZ ALAN, Dilşad FOTO ÖZDEMİR 123

ÇOKLU ZEKÂ KURAMININ GENEL ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİME YANSIMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLER..... 128

Etem YEŞİLYURT 128

COVID-19 SALGIN SÜRECİNDE REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİNDE ÇALIŞIYOR OLMAK..... 140

Necdet KONAN, Necibe Damla ÖZDEMİR 140

GENEL BAKIŞLA KAVRAM HARİTALARI ÖĞRETİM YÖNTEMİ 149

Etem YEŞİLYURT 149

BLOOM TAKSONOMİSİNE GÖRE ÖĞRENME YAKLAŞIMLARININ ANALİZİ 160

Etem YEŞİLYURT 160

İÇİNDEKİLER

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN OKUDUĞUNU ANLAMA BECERİSİNİ GELİŞTİRMEDE KAVRAM HARİTASI STRATEJİSİNİN KULLANIMI..... 169

Ali BIÇAKCI, Orhan ÇAKIROĞLU..... 169

KURUMSAL YÖNETİMDE GELİŞMENİN, MARKET KAPİTALİZASYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ İÇİN AMPİRİK BİR ANALİZ..... 176

İsmail Cem AY, Ayşe ATILGAN SARIDOĞAN..... 176

NATURE VERSUS NURTURE DEBATE IN THE NOVELS *SALMAN THE SOLITARY* BY YASHAR KEMAL AND *THÉRÈSE RAQUIN* BY EMILE ZOLA 186

Gökçen KARA..... 186

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK ERTELEME DAVRANIŞININ AÇIKLANMASI: YAŞAM DOYUMU VE UMUT..... 193

Mehmet KANDEMİR..... 193

PAZARLAMANIN KARANLIK YÜZÜ: INFLUENCER PAZARLAMASINDAKİ YANLIŞ UYGULAMALAR..... 199

Hamit ERDOĞAN, Ece ÖZER ÇİZER..... 199

AKADEMİK ERTELEME DAVRANIŞININ ÖZ DÜZENLEME, AKADEMİK ORTALAMA VE OKUL DEVAMSIZLIK DAVRANIŞLARIYLA İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ 206

Mehmet KANDEMİR..... 206

PAZARLAMADA SİMÜLASYON UYGULAMALARI 212

Ece ÖZER ÇİZER, Hamit ERDOĞAN..... 212

PANDEMİ SÜRECİNDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM 218

Seda ATA..... 218

BİREYLERİN SOSYAL MEDYAYA İLİŞKİN BAĞIMLILIK DÜZEYLERİ 229

Özlem Deniz DUMAN, Uğur YAVUZ, Abdulkadir ATİK..... 229

TÜRK VERGİ HUKUKUNDA MÜCBİR SEBEBİN SALGIN DÖNEMİNDE TATBİKİ 234

Eyyup İNCE..... 234

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE FEN EĞİTİMİ: AÇIK UÇLU SORULAR..... 243

Derya ATABEY..... 243

İŞ TATMİNİ İLE İŞTEN AYRILMA NİYETİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: ÖZEL SEKTÖR İLE KAMU SEKTÖRÜ KARŞILAŞTIRMASI..... 255

Ömer Faruk COŞKUN..... 255

COVİD-19'UN TÜRKİYE'DE İŞLETMELERE OLAN ETKİLERİ VE TMS AÇISINDAN BİR BAKIŞ..... 264

Seval ELDEN ÜRGÜP..... 264

DEMOKRASİNİN POPÜLİZMLE İMTİHANI: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ÖRNEĞİ..... 275

Şeyhmus DEMİR, Mutlu SESLİ..... 275

GENÇLERDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞININ AKILCI OLMAYAN İNANÇLAR İLE İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ..... 281

Fatih TAŞKESEN, Mehmet KANDEMİR..... 281

İÇİNDEKİLER

ALTERNATİF MEDYA ALANI OLARAK YOUTUBE GAZETECİLİĞİ 288

Özgür Can YOLCU 288

COVİD-19 SÜRECİNDE ULUSLARARASI FİNANSAL PİYASALARDAKİ BULAŞMA ETKİSİ 295

Gamze ŞEKEROĞLU 295

KORONAVİRÜS (COVİD-19) SALGIN SÜRECİNDE ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA YÖNETİCİ OLMAK 304

Ahmet ALĞAN, Necdet KONAN 304

EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİLERİNDE YAYIMLANAN SINIF EĞİTİMİ MAKALELERİNİN YÖNTEM EĞİLİMİ 312

Muhammet YILMAZ, Hakan NURLU, Murat KURT 312

EVDE EĞİTİM GÖREN ALTINCI SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİK DERSİNE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ 322

Hakan NURLU, Muhammet YILMAZ, Murat KURT 322

REACT STRATEJİSİNE DAYALI ETKİNLİKLERİN ÖĞRENCİ GÖZÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ: SİNDİRİM SİSTEMİ ÖRNEĞİ 331

Sergün KAYA, Şeyda GÜL 331

12. SINIF BİYOLOJİ DERS KİTABINDA YER ALAN 'GENDEN PROTEİNE' ÜNİTESİNDEKİ METİNLERİN OKUNABİLİRLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ 339

Seyda GÜL, Sergün KAYA 339

RAM'DA ÇALIŞAN ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ÇALIŞMALARI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ 347

Kadriye ÖZYAZICI, Oğuz EMRE, Ayşegül ULUTAŞ-KESKİNKILIÇ, Zekeriya ARSLAN 347

KAMU HASTANESİNDE ÇALIŞAN ÇOCUK GELİŞİMCİLERİN BAKIŞ AÇISINDAN ÇOCUK GELİŞİMİ MESLEĞİ 355

Zekeriya ARSLAN, Oğuz EMRE, Ayşegül ULUTAŞ-KESKİNKILIÇ, Kadriye ÖZYAZICI 355

THE RATE OF GROWTH IN TURKEY UNDER ALTERNATIVE NEUTRAL TECHNOLOGICAL PROGRESS 364

Merter MERT 364

DEVELOPMENT GAP OF TURKEY FROM VARIOUS PERSPECTIVES 372

Merter MERT 372

PERCEPTION OF INCONSPICUOUS CONSUMPTION 379

Sibel AYDOĞAN 379

EVLİ KADINLARIN AİLE YILMAZLIĞI İLE PSİKOLOJİK DOĞUM SIRALARI ARASINDA İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ 390

Edanur BOZDEMİR, Mehmet KANDEMİR 390

ÖRGÜTLERDE LİDERLİK SÜRECİ VE ETKİLİ İLETİŞİMİN ÖNEMİ 398

Ebru KÖKTEPE KARAHÜSEYİNOĞLU 398

SAĞLIK YÖNETİMİNDE BİLGİ LİDERLİĞİ SÜRECİ 404

Ebru KÖKTEPE KARAHÜSEYİNOĞLU 404

İÇİNDEKİLER

Sağlık Kurumlarında Bilgi Liderliği ve Bilgi Yönetimi 407

ORTAÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMENLERİNİN TAMAMLAYICI ÖLÇME-DEĞERLENDİRME ARAÇLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ..... 410

Gülşah SALTIK AYHANÖZ 410

10-14 YAŞ GRUBUNDAKİ ÇOCUKLARIN DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞI VE FİZİKSEL AKTİVE DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA 420

Hasan AKA 420

DERS KİTAPLARINDAKİ ASİT BAZ VE TUZLAR KONUSUNUN DIŞ DİDAKTİKSEL DÖNÜŞÜM TEORİSİNE GÖRE İNCELENMESİ 426

İsmail DEMİR, Mustafa ERGUN 426

ALMANYA'DA DOĞUP BÜYÜYEN, TÜRKİYE'YE DÖNÜŞ YAPMIŞ OLAN 3. NESİL TÜRKLERİN TÜRKİYE'YE DÖNME VE TÜRKİYE'DE YAŞAMA NEDENLERİ..... 438

Bilal ÜSTÜN, Ebru ÜSTÜN..... 438

FEN BİLİMLERİ DERS KİTABININ LGS HAZIRLIK İÇİN YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ 452

İsmail DEMİR, Mustafa ERGUN 452

SOSYAL BİLİMLERDE YÖNTEM TARTIŞMALARI: POZİTİVİZME KARŞI ANTİ-POZİTİVİZM 459

Nidan OYMAN BOZKURT 459

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ RESİMLERİNDE MÜZE 465

Şeyma Sultan BOZKURT, Fatma TEZEL ŞAHİN..... 465

AİLE KATILIMININ ÇOK BOYUTLU YARARLARI ve PANDEMİ SÜRECİNDE ÖNEMİ474

Şeyma Sultan BOZKURT, Fatma TEZEL ŞAHİN..... 474

AN ASSESSMENT ON PLACE AND SIGNIFICANCE OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY FOR INTERNATIONAL BUSINESSES 483

Esra KIZILOĞLU 483

PROTAGORAS'IN BİLGİ KURAMI VE SİTE YURTTAŞLIĞI 494

Erkan BOZKURT 494

GÜNEY ÇİN DENİZİNDE TARİHSEL HUSUMETLERDEN BÖLGESEL İHTİLAFLARA VE ÇİN'İN ASKERİ REVİZYONU 499

Murat YORULMAZ 499

TÜRKIYE VE ALMANYA ORTAOKUL MATEMATIK DERS KITAPLARININ GEOMETRI VE ÖLÇME ÖĞRENME ALANININ BİLİŞSEL İSTEM DÜZEYLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ 508

Melek MARAŞLI, Cemalettin IŞIK 508

8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN CEBİR KONUSUNDA ÇOKLU TEMSİLLER ARASINDAKİ GEÇİŞ BECERİLERİ 516

Sinem BALOĞLU, Cemalettin IŞIK 516

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN ÇEVRİM İÇİ DERSLERE DAİR ALGILARI: LONDRA ÖRNEĞİ..... 523

Mehmet TOYRAN..... 523

İÇİNDEKİLER

COVID-19'UN SAĞLIK ÇALIŞANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN BETİMLENEREK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 528

Tufan ÖZTÜRK 528

INVESTIGATING PERCEPTIONS OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS ON PROFESSIONAL DEVELOPMENT 535

Afra Nur AKSOY 535

KİMYASALLAR VE KİMYASAL ÜRÜNLERİN İMALATINDA İŞ KAZASI GEÇİRME DURUMUNA CİNSİYETİN ETKİSİ 542

Güfte CANER AKIN 542

TOPLUMLARIN İNŞAASINDA "MİTOLOJİ" ve "MASS MEDİA"NIN ÖNEMİ; "YENİ AHİT" FİLMİ ANALİZİ 545

Gizem AKSU CAN 545

"LOVEMARK" OLUŞUM SÜRECİ VE INSTAGRAM KULLANIM İLİŞKİSİ: TÜRK HAVA YOLLARI ÜZERİNE BİR ANALİZ 551

Murat KOÇYİĞİT, Büşra KÜÇÜKCİVİL 551

SOSYAL SORUNLARA DEĞİNEN SOKAK SANATI VE GRAFFİTİNİN TOPLUMSAL FARKINDALIK YARATMADAKİ ROLÜ 559

Esin KARTOPU, Şuranur ZEBUNOĞLU 559

VATANDAŞLARIN ÜZERİNDE TAŞIDIĞI TC KİMLİK KARTLARININ ÇOK AMAÇLI KULLANILMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLER YA DA KİMLİK ERİŞİM CİHAZLARININ (KEC) TC KİMLİK KARTLARININ KULLANIMINDA GÜVENLİ ERİŞİM VE DOĞRULAMA CİHAZI OLARAK GELİŞTİRİLİP KULLANILMASI 572

Hakan YILDIRIM 572

KRİZE YANIT VERME STRATEJİLERİ: COVID–19 PANDEMİ SÜRECİNDE SAĞLIK BAKANLIĞI'NIN INSTAGRAM PAYLAŞIM ANALİZİ 577

Murat KOÇYİĞİT, Büşra KÜÇÜKCİVİL 577

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN ZAMAN YÖNETİM BECERİLERİNİN İNCELENMESİ 587

Metin YILDIZ, Abdurrahman KIRTEPE, Kürşad Nuri BAYDİLİ 587

TENURE ANXIETY AND ACADEMIC MOTIVATION OF FRENCH AS A FOREIGN LANGUAGE PROSPECTIVE TEACHERS IN TURKEY: A QUANTITATIVE RESEARCH WITH FACULTY OF EDUCATION STUDENTS . 594

Aline SARIYILDIZ, Veda ASLIM YETİŞ 594

KÜLTÜREL BİR DEĞİŞKEN OLARAK GÜÇ MESAFESİ İLE OKUL MÜDÜRLERİNİN KULLANDIKLARI GÜÇ TÜRLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ 603

Selçuk DEMİR, Ahmet SAYLIK 603

KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE GİZLİ MÜŞTERİ UYGULAMALARI: YİYECEK-İÇECEK BÖLÜMÜ İÇİN ÖRNEK KONTROL LİSTESİNİN OLUŞTURULMASI 611

Binali KILIÇ 611

YEREL YÖNETİMLERDE KATILIMCILIK VE DEĞERLENDİRMESİ: TÜRKİYE VE AVRUPA ÜLKELERİ ÖRNEKLERİ 625

Hüseyin ÇALT , R. Kutlu KORLU 625

İÇİNDEKİLER

Türkiye'de Belediyelerde Katılımcılık Uygulaması Örnekleri 626
Avrupa Birliği Ülkelerinde Katılımcılık Uygulaması Örnekleri 628
SONUÇ 629
LOJİSTİK BÖLÜMÜ LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN DEĞER YÖNELİMLERİ 631
Tahsin GEÇKİL 631
TÜRKİYE'DE PROGRAM BAZLI PERFORMANS BÜTÇE UYGULAMASINA GEÇİŞ VE DEĞERLENDİRMESİ 641
R. Kutlu KORLU, M. Fatih ASLANTAŞ 641
COVİD 19 PANDEMİ DÖNEMİ ÇALIŞANLARIN STRES DÜZEYLERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA 647
Okan YAŞAR 647
İNFOGRAFİK TASARIMINDA GRAFİK TASARIMI İLKELERİ 654
Ghonche GHOJOGHI 654
FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETME ÖZYETERLİK İNANÇLARININ, ÖĞRETİMİ PLANLAMA BECERİLERİNİN VE GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ 663
Emre YILDIZ 663
E-TİCARET VE BU TÜR KURUMLARIN MUHASEBE SİSTEMLERİNİN İNTERNET ÜZERİNDEN İNCELENMESİ 671
Mehmet Hanifi AYBOĞA, Solmaz APAK, Farshad GANJI 671
PROGRAM VE DERS KİTAPLARININ YAZMA STRATEJİLERİ AÇISINDAN TUTARLIĞI 673
Üzeyir SÜĞÜMLÜ, Nuray YURT 673
AFET SONRASI DAĞITIM PROBLEMİ İÇİN BÜTÜNLEŞİK BİR ÇÖZÜM YAKLAŞIMI 683
Buket ŞEN, Emin GÜNDOĞAR 683
SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ LİSANS PROGRAMLARINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ: FEN BİLİMLERİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME 692
Bilge ÖZTÜRK 692
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMINDAKİ DEĞİŞİKLİKLERLE İLGİLİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ DÜŞÜNCELERİ: MATEMATİK DERSLERİ AÇISINDAN BİR BAKIŞ 697
Ferhat ÖZTÜRK 697
RASYONEL DENKLEMLERİN TAMSAYI ÇÖZÜMLERİ 702
Remzi AKTAY 702
8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ARGÜMANTASYON NİTELİKLERİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ÖRNEK UYGULAMALAR 707
Nejla ATABEY 707
ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE BİLİŞSEL TEMPO 715
Burcu COŞANAY GÜLEY, Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ, Oğuz EMRE 715

İÇİNDEKİLER

ERGENLERİN DİJİTAL BAĞIMLILIKLARINA İLİŞKİN ANNELERİN ALGILARI 720

Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ, Burcu COŞANAY GÜLEY, Oğuz EMRE, Miraç KAYIKÇI 720

TARİHSELLİK VE MODERN BİLİNÇ KISKACINDA İLK İBRAHİMİ MİSTİK MURAT KAPKINER 728

Mehmet Alparslan AKINCI, Yakup ÇELİK 728

DETERMINANTS OF POLITICAL COMMUNICATION PROCESS 734

Giray Saynur DERMAN 734

SPORDA FARKLI PAZARLAMA STRATEJİLERİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ 742

Ali Serdar YÜCEL 742

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN SORGULAMA BECERİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ 747

Hayrettin GÜMÜŞDAĞ, Mehmet AYDOĞAN 747

SPORCU VE SEDANTER ADOLESANLARIN PROAKTİF KİŞİLİK DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ 755

Hayrettin GÜMÜŞDAĞ, Mehmet AYDOĞAN 755

SÖZEL ÖZET METİNLER

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETME ÖZYETERLİK İNANÇLARININ, ÖĞRETİMİ PLANLAMA BECERİLERİNİN VE GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ 763

Emre YILDIZ 763

DETERMINANTS OF POLITICAL COMMUNICATION PROCESS 764

Giray Saynur DERMAN 764

SPORDA FARKLI PAZARLAMA STRATEJİLERİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ 765

Ali Serdar YÜCEL 765

INVESTIGATING PERCEPTIONS OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS ON PROFESSIONAL DEVELOPMENT 766

Afra Nur AKSOY 766

TOPLUMSAL PSİKOLOJİK ALGININ SPOR YANSIMASI: BİR UYGULAMALI ÇALIŞMA 767

Murat KORKMAZ, Ali Serdar YÜCEL, Gülten HERGÜNER, Çetin YAMAN 767

TOPLUMSAL SAĞLIK ALGISI: YAŞANAN COVID 19 SORUNSALI UYGULAMALI ÖRNEĞİ 768

Ali Serdar YÜCEL, Murat KORKMAZ, Ayça GÜRKAN, Ümran SEVİL 768

KONUT SATIŞLARINDAKİ DALGALANMALAR ÜZERİNE BİR ANALİZ: 2013-2020 TÜRKİYE ÖRNEĞİ 769

Ayhan AYTAÇ, Murat KORKMAZ 769

TÜRKİYE'DE LİBERALLEŞME EĞİLİMLERİNİN DIŞ TİCARET PERFORMANSI ÜZERİNE BİR ANALİZ:1989-2020 DÖNEMİ 770

Ayhan AYTAÇ, Murat KORKMAZ 770

İÇİNDEKİLER

KORONAVİRÜS (COVİD-19) SALGIN SÜRECİNDE ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA YÖNETİCİ OLMAK 771

Ahmet ALĞAN, Necdet KONAN 771

TEKME HIZININ ARTMASI İÇİN POST AKTİVASYON POTANSİYALİZASYONU YÖNTEMİNİ KULLANMAK DOĞRU MU? 772

Ahmet KAŞIK, İzzet KIRKAYA 772

SPORCU VE SEDANTER ADOLESANLARIN PROAKTİF KİŞİLİK DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ 773

Hayrettin GÜMÜŞDAĞ, Mehmet AYDOĞAN 773

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN SORGULAMA BECERİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ 774

Hayrettin GÜMÜŞDAĞ, Mehmet AYDOĞAN 774

OKUL YÖNETİCİSİNİN BAŞVURDUĞU POLİTİK TAKTİKLERİN ALGILANAN ETİK İKLİM ÜZERİNDEKİ ROLÜ 775

Ahmet SAYLIK, Selçuk DEMİR 775

TÜRKİYE'DE ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN MATEMATİK BECERİLERİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ 776

Ali BIÇAKCI, Orhan ÇAKIROĞLU 776

REKLAM HARCAMALARINDAN DAHA YÜKSEK PAY ALMA MÜCADELESİNDE EN BELİRLEYİCİ FAKTÖR OLAN "REYTİNG" KAVRAMININ TÜRKİYE'DE YAYIN YAPAN TELEVİZYON KANALLARININ İÇERİĞİNE OLAN ETKİSİ 777

Mihalis (Michael) KUYUCU 777

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN OKUDUĞUNU ANLAMA BECERİSİNİ GELİŞTİRMEDE KAVRAM HARİTASI STRATEJİSİNİN KULLANIMI 778

Ali BIÇAKCI, Orhan ÇAKIROĞLU 778

TENURE ANXIETY AND ACADEMIC MOTIVATION OF FRENCH AS A FOREIGN LANGUAGE PROSPECTIVE TEACHERS IN TURKEY: A QUANTITATIVE RESEARCH WITH FACULTY OF EDUCATION STUDENTS 779

Aline SARIYILDIZ, Veda ASLIM YETİŞ 779

İKTİDAR-BİLGİ İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE ÖĞRETMENLERDE AÇIĞA ÇIKAN EĞİTİM İNANÇLARI 780

Ayhan AKSAKALLI 780

AMERİKAN ARŞİV BELGELERİNDE TÜRKİYE TARİHİ ÜZERİNE NOTLAR (1918-1931) 781

Ayşe BEDİR 781

RESMİ İLKOKUL MÜDÜRLERİNİN İŞ STRESİ HAKKINDA GÖRÜŞLERİ 782

Ayşegül AKDEMİR, Sinan GİRGİN, Ümran GİRGİN 782

ERGENLERİN DİJİTAL BAĞIMLILIKLARINA İLİŞKİN ANNELERİN ALGILARI 784

Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ, Burcu COŞANAY GÜLEY, Oğuz EMRE, Miraç KAYIKÇI 784

İÇİNDEKİLER

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ DIL BECERILERI VE OYUN DAVRANIŞLARI ARASINDAKI İLIŞKININ İNCELENMESI 785

Ayşenur DURAN 785

HENRI MATISSE'NİN SANATINDAKİ POST-EMPRESYONİST ETKİLER VE DEĞİŞİMLER 786

Bahar ARTAN OSKAY 786

ALMANYA'DA DOĞUP BÜYÜYEN, TÜRKİYE'YE DÖNÜŞ YAPMIŞ OLAN 3. NESİL TÜRKLERİN TÜRKİYE'YE DÖNME VE TÜRKİYE'DE YAŞAMA NEDENLERİ 787

Bilal ÜSTÜN, Ebru ÜSTÜN 787

MONETARY POLICY AND STOCK MARKET EFFICIENCY: EVIDENCE FROM TURKISH STOCK MARKET 788

Bilge CANBALOĞLU, Gözde GÜRGÜN 788

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ LİSANS PROGRAMLARINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ: FEN BILIMLERI AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME 789

Bilge ÖZTÜRK 789

KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE GİZLİ MÜŞTERİ UYGULAMALARI: YİYECEK-İÇECEK BÖLÜMÜ İÇİN ÖRNEK KONTROL LİSTESİNİN OLUŞTURULMASI 790

Binali KILIÇ 790

AFET SONRASI DAĞITIM PROBLEMİ İÇİN BÜTÜNLEŞİK BİR ÇÖZÜM YAKLAŞIMI 791

Buket ŞEN, Emin GÜNDOĞAR 791

ONUR ÜNLÜ SİNEMASINDA POSTMODERNİST DİLİN SİNEMASAL ANLATIYA VE MEKÂNA YANSIMASI: KIRIK KALPLER BANKASI FİLMİ ÜZERİNDEN BİR OKUMA 792

Burak MEDİN, Mehmet Nedim BOYMUL 792

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE BİLİŞSEL TEMPO 793

Burcu COŞANAY GÜLEY, Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ, Oğuz EMRE 793

EGZERSİZ YAPAN BİREYLERİN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ 794

Çağrı Hamdi ERDOĞAN 794

SUY'UN POLİTIKA HEDEFLERINI YENIDEN DEĞERLENDIRMEK: INSANI VE GÜVENLIK IHTIYAÇLARI ARASINDA 795

Ceren ARK-YILDIRIM 795

FİLİSTİN'DE ALMAN KOLONİLERİ 796

Çiğdem ÖR 796

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA GÖREV YAPAN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİN ÇOCUK HAKLARINA İLİŞKİN KAVRAMSALLAŞTIRMALARININ İNCELENMESİ: BİR OLGUBİLİM ÇALIŞMASI 797

Deniz SOYLU, Ali Yiğit KUTLUCA 797

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE FEN EĞITIMI: AÇIK UÇLU SORULAR 798

Derya ATABEY 798

İÇİNDEKİLER

COVİD 19 SÜRECİNDE SOSYAL POLİTİKALARIN ROLÜ 799
Didem KOCA 799
ÖRGÜTLERDE LİDERLİK SÜRECİ VE ETKİLİ İLETİŞİMİN ÖNEMİ 800
Ebru KÖKTEPE KARAHÜSEYİNOĞLU 800
SAĞLIK YÖNETİMİNDE BİLGİ LİDERLİĞİ SÜRECİ 801
Ebru KÖKTEPE KARAHÜSEYİNOĞLU 801
PAZARLAMADA SİMÜLASYON UYGULAMALARI 802
Ece ÖZER ÇİZER, Hamit ERDOĞAN 802
EVLİ KADINLARIN AİLE YILMAZLIĞI İLE PSİKOLOJİK DOĞUM SIRALARI ARASINDA İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ 803
Edanur BOZDEMİR, Mehmet KANDEMİR 803
MAKING THE TRANSLATION TEXTS MORE UNDERSTANDABLE: AN ACTION RESEARCH 804
Ercan TOMAKİN 804
BİLGİSAYAR PROGRAMCILIĞI ÖĞRENCİLERİNİN DİJİTAL OYUN TASARIM VE GELİŞTİRME SEKTÖRÜNDE ÇALIŞMA EĞİLİM DURUMLARININ İNCELENMESİ ... 806
Erdi Okan YILMAZ 806
PROTAGORAS'IN BİLGİ KURAMI VE SİTE YURTTAŞLIĞI 807
Erkan BOZKURT 807
SOSYAL SORUNLARA DEĞİNEN SOKAK SANATI VE GRAFFİTİNİN TOPLUMSAL FARKINDALIK YARATMADAKİ ROLÜ 808
Esin KARTOPU, Şuranur ZEBUNOĞLU 808
AN ASSESSMENT ON PLACE AND SIGNIFICANCE OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY FOR INTERNATIONAL BUSINESSES 809
Esra KIZILOĞLU 809
SOSYAL MEDYADA COVID-19 ÜZERİNE KOMPLO TEORİLERİ 810
Esra KÖTEN 810
ATAERKİL DÜNYADA KADINLARIN GÖRÜNMEZLİĞİ 811
Esra KÖTEN 811
GENEL BAKIŞLA KAVRAM HARİTALARI ÖĞRETİM YÖNTEMİ 812
Etem YEŞİLYURT 812
BLOOM TAKSONOMİSİNE GÖRE ÖĞRENME YAKLAŞIMLARININ ANALİZİ 813
Etem YEŞİLYURT 813
ÇOKLU ZEKÂ KURAMININ GENEL ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİME YANSIMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLER 814
Etem YEŞİLYURT 814
TÜRK VERGİ HUKUKUNDA MÜCBİR SEBEBİN SALGIN DÖNEMİNDE TATBİKİ 815
Eyyup İNCE 815

İÇİNDEKİLER

A QUALITATIVE INVESTIGATION OF HOW WE FEEL FOR AND HELP OTHERS: EMPATHY AND ALTRUISM 816

Ezgi SAKMAN 816

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN PROGRAM OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN MOTİVASYONLARI ÜZERİNDEKİ ROLÜ 817

Fatih Selim ERDAMAR 817

GENÇLERDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞININ AKILCI OLMAYAN İNANÇLAR İLE İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ 818

Fatih TAŞKESEN, Mehmet KANDEMİR 818

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ KAYNAŞTIRMA KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI 819

Fatma Gül UZUNER, Mahmut Serkan YAZICI 819

ÇEKİŞMELİ EBEVEYN İLİŞKİLERİNDE / BOŞANMALARDA ÇOCUK İSTİSMARI İDDİALARI 820

Ferda KARADAĞ, Burcu ERSÖZ ALAN, Dilşad FOTO ÖZDEMİR 820

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMINDAKİ DEĞİŞİKLİKLERLE İLGİLİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ DÜŞÜNCELERİ: MATEMATİK DERSLERİ AÇISINDAN BİR BAKIŞ 821

Ferhat ÖZTÜRK 821

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE AKRAN ZORBALIĞI 822

Feyza UÇAR ÇABUK 822

EVDE ÇOCUK BAKIMI" PROGRAMINA KATILAN ANNELERİN PROGRAM HAKKINDAKİ VE PROGRAMIN ÇOCUKLARI İLE OLAN İLETİŞİMLERİNE ETKİSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ 823

Feyza UÇAR ÇABUK, Fatma TEZEL ŞAHİN 823

COVİD-19 SÜRECİNDE ULUSLARARASI FİNANSAL PİYASALARDAKİ BULAŞMA ETKİSİ 824

Gamze ŞEKEROĞLU 824

İNFOGRAFİK TASARIMINDA GRAFİK TASARIMI İLKELERİN 825

Ghonche GHOJOGHİ 825

TOPLUMLARIN İNŞAASINDA "MİTOLOJİ" VE "MASS MEDİA"NIN ÖNEMİ; "YENİ AHİT" FİLMİ ANALİZİ 826

Gizem AKSU CAN 826

KİMYASALLAR VE KİMYASAL ÜRÜNLERİN İMALATINDA İŞ KAZASI GEÇİRME DURUMUNA CİNSİYETİN ETKİSİ 827

Güfte CANER AKIN 827

ORTAÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMENLERİNİN TAMAMLAYICI ÖLÇME-DEĞERLENDİRME ARAÇLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ 828

Gülşah SALTIK AYHANÖZ 828

İÇİNDEKİLER

NATURE VERSUS NURTURE DEBATE IN THE NOVELS SALMAN THE SOLITARY BY YASHAR KEMAL AND THÉRÈSE RAQUIN BY EMILE ZOLA 829

Gökçen KARA 829

A NEW HISTORICAL READING OF JULIAN BARNES'S ENGLAND ENGLAND 830

Gökçen KARA 830

EVDE EĞİTİM GÖREN ALTINCI SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİK DERSİNE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ 831

Hakan NURLU, Muhammet YILMAZ, Murat KURT 831

VATANDAŞLARIN ÜZERİNDE TAŞIDIĞI TC KIMLIK KARTLARININ ÇOK AMAÇLI KULLANILMASI IÇIN YAPILMASI GEREKENLER YA DA KAYITLI ERIŞIM CIHAZLARININ TC KIMLIK KARTLARININ KULLANIMINDA GÜVENLI ERIŞIM VE DOĞRULAMA CIHAZI OLARAK GELIŞTIRILIP KULLANILMASI 832

Hakan YILDIRIM 832

ÖZ ÇEVİRİNİN İDEOLOJİK BOYUTU 833

Halise GÜLMÜŞ SIRKINTI 833

PAZARLAMANIN KARANLIK YÜZÜ: INFLUENCER PAZARLAMASINDAKİ YANLIŞ UYGULAMALAR 834

Hamit ERDOĞAN, Ece ÖZER ÇİZER 834

10-14 YAŞ GRUBUNDAKİ ÇOCUKLARIN DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞI VE FİZİKSEL AKTİVE DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA 835

Hasan AKA 835

YEREL YÖNETİMLERDE KATILIM VE DEĞERLENDİRMESİ: TÜRKİYE VE AVRUPA ÜLKELERİ ÖRNEKLERİ 836

Hüseyin ÇALT, Rükan KUTLU KORLU 836

RAM'DA ÇALIŞAN ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ÇALIŞMALARI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ 837

Kadriye ÖZYAZICI, Oğuz EMRE, Ayşegül ULUTAŞ-KESKİNKILIÇ, Zekeriya ARSLAN 837

OKUL ÖNCESİ EĞİTİME DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN DUYGU BİLGİSİ VE ÖZ DÜZENLEMELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ 838

Latife Hanım OVALI, Ebru ERSAY 838

PAZARLAMA BİLİMİNİ YENİDEN KONUMLANDIRMAK: PAZARLAMAYA ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM OLARAK KARŞI PAZARLAMA MODELİ ÖNERİSİ 839

Mahmut NEVFEL ELGÜN, Hüseyin Çağatay KARABIYIK 839

TARİHMURAT KAPKİNER: THE FIRST ABRAHAMESQUE MYSTIC IN THE GRIP OF HISTORICITY AND MODERN CONSCIOUSNESSSELLİK VE MODERN BİLİNÇ KISKACINDA İLK İBRAHİMİ MİSTİK MURAT KAPKINER 840

Mehmet Alparslan AKINCI, Yakup ÇELİK 840

E-TİCARET VE BU TÜR KURUMLARIN MUHASEBE SİSTEMLERİNİN İNTERNET ÜZERİNDEN İNCELENMESİ 841

Mehmet Hanifi AYBOĞA ,Solmaz APAK, Farshad GANJİ 841

İÇİNDEKİLER

GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN SOSYAL BİLGİLER ETKİNLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ 842

Mehmet Kadir COŞKUN, Ufuk ŞİMŞEK 842

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK ERTELEME DAVRANIŞININ AÇIKLANMASI: YAŞAM DOYUMU VE UMUT 843

Mehmet KANDEMİR 843

AKADEMİK ERTELEME DAVRANIŞININ ÖZ DÜZENLEME, AKADEMİK ORTALAMA VE OKUL DEVAMSIZLIK DAVRANIŞLARIYLA İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ 844

Mehmet KANDEMİR 844

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN ÇEVRİM İÇİ DERSLERE DAİR ALGILARI: LONDRA ÖRNEĞİ 845

Mehmet TOYRAN 845

TÜRKİYE VE ALMANYA ORTAOKUL MATEMATİK DERS KİTAPLARININ GEOMETRİ VE ÖLÇME ÖĞRENME ALANININ BİLİŞSEL İSTEM DÜZEYLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ 846

Melek MARAŞLI, Cemalettin IŞIK 846

THE RATE OF GROWTH IN TURKEY UNDER ALTERNATIVE NEUTRAL TECHNOLOGICAL PROGRESS 847

Merter MERT 847

DEVELOPMENT GAP OF TURKEY FROM VARIOUS PERSPECTIVES 848

Merter MERT 848

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN ZAMAN YÖNETİM BECERİLERİNİN İNCELENMESİ 849

Metin YILDIZ, Abdurrahman KIRTEPE, Kürşad Nuri BAYDİLİ 849

EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİLERİNDE YAYIMLANAN SINIF EĞİTİMİ MAKALELERİNİN YÖNTEM EĞİLİMİ 850

Muhammet YILMAZ, Hakan NURLU, Murat KURT 850

"LOVEMARK" OLUŞUM SÜRECİ VE INSTAGRAM KULLANIM İLİŞKİSİ: TÜRK HAVA YOLLARI ÜZERİNE BİR ANALİZ 851

Murat KOÇYİĞİT, Büşra KÜÇÜKCİVİL 851

KRİZE YANIT VERME STRATEJİLERİ: COVID–19 PANDEMİ SÜRECİNDE SAĞLIK BAKANLIĞI'NIN INSTAGRAM PAYLAŞIM ANALİZİ 852

Murat KOÇYİĞİT, Büşra KÜÇÜKCİVİL 852

GÜNEY ÇİN DENİZİNDE TARİHSEL HUSUMETLERDEN BÖLGESEL İHTİLAFLARA VE ÇİN'İN ASKERİ REVİZYONU 853

Murat YORULMAZ 853

AN EMPIRICAL ANALYSIS ON EFFECTS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON EMPLOYMENT GENERATION IN A DEVELOPING NATION: A CASE OF NIGERIA (1990-2019) 854

Musbau OMOTOLA KADİR, Behiye CAVUSOGLU 854

İÇİNDEKİLER

COVİD-19 SALGIN SÜRECİNDE REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİNDE ÇALIŞIYOR OLMAK 855

Necdet KONAN, Necibe Damla ÖZDEMİR 855

COVİD-19 SALGIN SÜRECİNDE MÜZİK ÖĞRETMENİ OLMAK 856

Necdet KONAN, Necibe Damla ÖZDEMİR, Ahmet Talha ÖZDEMİR 856

8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ARGÜMANTASYON NİTELİKLERİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ÖRNEK UYGULAMALAR 857

Nejla ATABEY 857

SOSYAL BİLIMLERDE YÖNTEM TARTIŞMALARI: POZİTİVİZME KARŞI ANTI-POZİTİVİZM 858

Nidan OYMAN BOZKURT 858

GELİŞİMSEL YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERE TUVALET EĞİTİMİ: SİSTEMATİK DERLEME 859

Nuray ÖNCÜL 859

MEDENİ KANUNUMUZUN DEĞİŞİM TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ 860

OĞUZ ERSÖZ 860

COVİD 19 PANDEMİ DÖNEMİ ÇALIŞANLARIN STRES DÜZEYLERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA 861

Okan YAŞAR 861

INVESTIGATION OF THE PREDICTORS OF AGGRESSIVE DRIVING 862

Pınar BIÇAKSIZ 862

KURULUŞLARIN SOSYAL SORUMLULUK ÇERÇEVESİNDE YAŞAM BOYU EĞİTİM SORUMLULUKLARI; SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI EKSENİNDE BİR KAPSAM ÇALIŞMASI 863

Pınar ÖZUYAR 863

Y VE Z KUŞAĞI YETİŞKİN ÖĞRENENLERİ İÇİN YENİ BİR YAKLAŞIM: MİKRO ÖĞRENME 864

Rabia VEZNE 864

"VERİ ANALİZİ REHBERİ" YAZILIMI GELİŞTİRME ÇALIŞMASI 865

Recep GÜR 865

LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN ORTAK ZORUNLU DERSLERDEKİ AKADEMİK BAŞARILARINA İLİŞKİN KANONİK DEĞİŞKENLERİN LİSANS GENEL AKADEMİK BAŞARILARINI YORDAMA GÜCÜ 866

Recep GÜR, Ersin TÜRE, Mustafa KÖROĞLU 866

RASYONEL DENKLEMLERİN TAMSAYI ÇÖZÜMLERİ 867

Remzi AKTAY 867

MATEMATİK DERSİNİN AKIŞ KURAMI VE DUYGULARIN ÖZELLİĞİNE GÖRE İŞLENMESİ 868

Remzi AKTAY 868

İÇİNDEKİLER

THE IMPACT OF CHINA'S NON-TARIFF MEASURES ON TRADE WITH CENTRAL ASIA COUNTRIES 869

Rovshan MAHMUDOV, Ali B. KUTVAN 869

TÜRKİYE'DE PROGRAM BAZLI PERFORMANS BÜTÇE UYGULAMASINA GEÇİŞ VE DEĞERLENDİRMESİ 870

Rükan KUTLU KORLU, Fatih Mehmet ASLANTAŞ 870

ÖĞRENCİLERİN BİREYSEL İHTİYAÇLARINI DİKKATE ALMANIN FEN OKURYAZARLIK PUANLARINA ETKİSİ: PISA 2018 TÜRKİYE ÖRNEKLEMİ 871

Rıza SALAR 871

PANDEMİ SÜRECİNDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM 872

Seda ATA 872

KÜLTÜREL BİR DEĞİŞKEN OLARAK GÜÇ MESAFESİ İLE OKUL MÜDÜRLERİNİN KULLANDIKLARI GÜÇ TÜRLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ 873

Selçuk DEMİR, Ahmet SAYLIK 873

REACT STRATEJİSİNE DAYALI ETKİNLİKLERİN ÖĞRENCİ GÖZÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ: SİNDİRİM SİSTEMİ ÖRNEĞİ 874

Sergün KAYA, Şeyda GÜL 874

COVİD-19'UN TÜRKİYE'DE İŞLETMELERE OLAN ETKİLERİ VE TMS AÇISINDAN BİR BAKIŞ 875

Seval ELDEN ÜRGÜP 875

İLKÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMEN ADAYLARININ TAMSAYILARDA DÖRT İŞLEME YÖNELİK KURDUKLARI PROBLEMLERİN ANALİZİ 876

Sevda GÖKTEPE YILDIZ 876

THE INFLUENCE OF INTEREST RATE ON INVESTMENT IN IRAQ 877

Shanaz HAKIM, Behiye ÇAVUŞOĞLU 877

PERCEPTION OF INCONSPICUOUS CONSUMPTION 878

Sibel AYDOĞAN 878

ÖĞRETMENLERİN ALGILARINA GÖRE OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÇATIŞMA YÖNETİM TARZLARI İLE ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTSEL SESSİZLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ 879

Sinan GİRGİN, Hoşcan ENSARİ 879

8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN CEBİR KONUSUNDA ÇOKLU TEMSİLLER ARASINDAKİ GEÇİŞ BECERİLERİ 881

Sinem BALOĞLU, Cemalettin IŞIK 881

ECONOMIC IMPACT OF COVID-19 ON THE VULNERABLE SEGMENTS OF SOCIETY: A CASE STUDY OF URBAN SLUMS IN PAKISTAN 882

Sohaib AQİB, Behiye ÇAVUŞOĞLU 882

DESCARTES VE YANILGILARIMIZIN KAYNAĞI SORUNU ÜZERİNE 883

Soner SOYSAL 883

İÇİNDEKİLER

YETİŞKİNLERDE YALNIZLIK, DUYGUSAL YEME VE OLUMSUZ BEDEN KONUŞMALARI DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ .. 884

Süleyman KAHRAMAN, Hande NUSEL 884

SOSYAL MEDYA KULLANIMI, BEDEN DEĞERİ, KOMPULSİF ÇEVRİMİÇİ SATIN ALMA VE YALNIZLIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ 885

Süleyman KAHRAMAN, Merve ACER 885

LOJİSTİK BÖLÜMÜ LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN DEĞER YÖNELİMLERİ 886

Tahsin GEÇKİL 886

COVID-19'UN SAĞLIK ÇALIŞANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN BETİMLENEREK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 887

Tufan ÖZTÜRK 887

"DESIGN EDUCATION" IN THE FOCUS OF URBAN DESIGN: COVID-19 AND DISTANCE EDUCATION PROCESS 888

Umut DOĞAN 888

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN YAZMA KAYGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ 889

Yasemin SORAKIN BALLİ, Gamze AVCI, Ahmet Yiğit PALAS 889

İLKOKUL 4.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KESİR ÇEŞİTLERİNE VE BİRİM KESRE YÖNELİK KULLANDIKLARI TEMSİLLERİN İNCELENMESİ 890

Yavuz KAMACI, Zeynep DOĞAN 890

INSTAGRAM REKLAMLARINA YÖNELİK TUTUMUN SATIN ALMA DAVRANIŞI ÜZERİNDEKİ ROLÜ: YAPISAL EŞİTLİK MODELİ ARACILIĞIYLA BİR İNCELEME .. 891

İbrahim Halil YAŞAR 891

DİJİTAL ÖYKÜLEME YÖNTEMİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİSİNE ETKİSİ: BİR KAPSAM BELİRLEME ÇALIŞMASI 892

İpek ÖNAL, Yavuz ERİŞEN 892

TÜRKİYE'DE 2006-2020 YILLARI ARASINDA YAPILMIŞ ELEŞTİREL OKUMA KONULU TEZLERİN İNCELENMESİ 893

İpek ÖNAL, Yavuz ERİŞEN 893

KURUMSAL YÖNETİMDE GELİŞMENİN, MARKET KAPİTALİZASYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ İÇİN AMPİRİK BİR ANALİZ 894

İsmail Cem AY, Ayşe ATILGAN SARIDOĞAN 894

FEN BİLİMLERİ DERS KİTABININ LGS HAZIRLIK İÇİN YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ 895

İsmail DEMİR, Mustafa ERGUN 895

DERS KİTAPLARINDAKİ ASİT BAZ VE TUZLAR KONUSUNUN DIŞ DİDAKTİKSEL DÖNÜŞÜM TEORİSİNE GÖRE İNCELENMESİ 896

İsmail DEMİR, Mustafa ERGUN 896

PROGRAM VE DERS KİTAPLARININ YAZMA STRATEJİLERİ AÇISINDAN TUTARLIĞI 897

Üzeyir SÜĞÜMLÜ, Nuray YURT 897

İÇİNDEKİLER

KAMU HASTANESİNDE ÇALIŞAN ÇOCUK GELİŞİMCİLERİN BAKIŞ AÇISINDAN ÇOCUK GELİŞİMİ MESLEĞİ 898

Zekeriya ARSLAN, Oğuz EMRE, Ayşegül ULUTAŞ-KESKİNKILIÇ, Kadriye ÖZYAZICI 898

SOCRATES WITHOUT PLATO: EVALUATING THE FIGURE OF SOCRATES IN NON-PLATONIC SOURCES 899

Ömer AYGÜN 899

İŞ TATMİNİ İLE İŞTEN AYRILMA NİYETİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: ÖZEL SEKTÖR İLE KAMU SEKTÖRÜ KARŞILAŞTIRMASI 900

Ömer Faruk COŞKUN 900

ALTERNATİF MEDYA ALANI OLARAK YOUTUBE GAZETECİLİĞİ 901

Özgür Can YOLCU 901

KIRSALDAKİ KADINLAR VE SOSYAL KOOPERATİF İLİŞKİSİ 902

Özlem CEYLAN, Erdal TANAS KARAGÖL 902

BİREYLERİN SOSYAL MEDYAYA İLİŞKİN BAĞIMLILIK DÜZEYLERİ 903

Özlem Deniz DUMAN, Uğur YAVUZ, Abdulkadir ATİK 903

12. SINIF BİYOLOJİ DERS KİTABINDA YER ALAN 'GENDEN PROTEİNE' ÜNİTESİNDEKİ METİNLERİN OKUNABİLİRLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ 904

Şeyda Gül, Sergün KAYA 904

DEMOKRASİNİN POPÜLİZMLE İMTİHANI: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ÖRNEĞİ 905

Şeyhmus DEMİR, Mutlu SESLİ 905

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ RESİMLERİNDE MÜZE 906

Şeyma Sultan BOZKURT, Fatma TEZEL ŞAHİN 906

AİLE KATILIMININ ÇOK BOYUTLU YARARLARI ve PANDEMİ SÜRECİNDE ÖNEMİ 907

Şeyma Sultan BOZKURT, Fatma TEZEL ŞAHİN 907

HUMAN RELATION TYPES AND DISCOVERY OF FINANCIAL RELATIONS DEPENDENCY 908

Kristers FREIMANIS 908

CHILDHOOD AND SPORT IN DIFFERENT EDUCATION ESTABLISHMENTS 909

Esra MANDEBAUM 909

HIGHLIGHTED ISSUES AND CURRENT PROBLEMS WITH PUBLIC OCCASIONS 910

Youssef FERRÓN 910

WORKING INSIGHTS AND MOBING PROBLEMS IN THREE AGES OF WORKERS 911

Kayur BHANWADIA 911

ASIAN WORKERS WITH DIFFICULTIES AND POSIBILITIES 912

Teonce LAWRENCE 912

SPACE AND TIME DISCOVERY IN THE EDUCATED POPULATIONS HISTORY 913

Manuel WISMER 913

İÇİNDEKİLER

PROSPECTIVE DEVELOPMENT PROJECTS IN RELIGIOUS SITES AND CLINICAL CENTERS 914

Arman KHOSRAVI 914

VOCABULARY IMPROVEMENT POTENTIAL THROUGH SPACE AND TIME 915

Tymoteusz BRONIKOWSKI 915

TRANSITIONAL ECONOMY IN LABOR MARKET FEATURES 916

Xavion HENDERSON 916

WORLD ECONOMY DIVIDED BY THE LABOR MARKET FEATURES 917

Keyhan SAFAVI 917

STATE SITUATION AND RELIGOUS PLACES IN MODERN COMMUNITIES 918

Aiman bin SHADDAAD 918

LABOR MARKET DEVELOPMENT IN SOVIET COUNTRIES 919

Rauf YMERI 919

AGROPRODUCTS PRODUCTION PLANNING IN RELATION WITH FOOD DEMAND AND SUPPLY 920

Marc GONZÁLEZ 920

PROFITIBILITY CALCULATION METHODS AND SCENARIO ANALYSIS 921

Leonell BROOKS 921

COMPREHENSION OF LANGUAGES AND LEARNING MECHANISMY SYNTHESIS ... 922

Tiontay WHEELER 922

NATURALISM AND ACTIVITIES RELATED WITH SOCIETIES 923

Kazem PAHLEVAN 923

ASSOCIATIONS OF RELIGOUS INSTITUTIONS AT PRESENT STATE CONDITIONS.. 924

Mostafa KAVIANI 924

SOCIAL JUSTICE AND NATURE OF PEOPLE IN TERMS OF VACILLATION 925

Udo VIIDING 925

GOVERMENTAL SYSTEMS IN AFRICA: A CASE STUDY INVESTIGATING THE PARTIES 926

Morten NORDMARK 926

PHILOSOPHICAL MOVEMENTS IN SOCIAL AND NATURAL ETHICS 927

Faatin EL-AWAN 927

CAPITALISTIC RELATIONSHIPS IN THE BEGINING OF POST TRAUMATIC ERA 928

Hirota TASHIAKI 928

NON LANGUAGE EDUCATION INSTITUTIONS FOR LEARNING OF ENGLISH AND TECHNOLOGY TEACHING 929

Rostam MIRZAII 929

WAR BETWEEN PEOPLE IN COUNTRIES AND REASONS AND FEATURES 930

Argun MUNGLIG 930

İÇİNDEKİLER

INTERCOUNTRIES RELATIONS IN SOVIET COUNTRIES DURING COLD WAR 931
Okawa HYOBE..... 931
POVERTY PROBLEM AMONG RURAL POPULATION AND PEASANTS 932
Constant FABER..... 932
REVOLUTIONARY ISSUES AND RESULTS AND CONSEQUENCES..... 933
Elias bin HITAM 933
MODERN SOCIAL POLICY OF STATES 934
Mate JANDIERI 934
ECONOMIC ACTIVITIES AND MANAGEMENT OF MONETARY ACTIVATIONS IN CURRENT CENTURY 935
Luukas KUUSELA 935
LAWS AND FUNDEMENTALS OF RELIGOUS STATUS IN DIFFERENT CULTURES.... 936
Argiris HASIKOS 936
LADIES IN GEORGIA: HINT OF ISLAM 937
Mathias GAULT 937
AN INVESTIGATION OF FACTORS INFLUENCING THE RESULT OF LOCAL AREA REMEDY IN CONTEMPORARY CHINA 938
Marcos GABASA 938
PHILOSOPHY AND DELIANEATING DOMAINS 939
Zeng SHUI 939
EMPIRES OF 18TH CENTURY AND NOBLE FEATURES: A REVIEW 940
Yamashiro ZENKO..... 940
SOCIAL ECONOMIC DEVELOPMENTS AND FINANCIAL IMPROVEMENTS IN 19TH CENTURY 941
Mampre PARISYAN 941
MEDIVAL SOCIETY WHERE RELIGION AND CONGREATION IS IMPORTANT 942
John MCCALLA..... 942
COGNITION OF HISTORY AND STRATEGICAL BACKGROUND FROM MODERN PERSPECTIVE..... 943
Ramin ZAMANI..... 943
COPPER AND BRONZE METAL USAGE IN WAR WEAPONS IN EARLY MIDCENTURY 945
Shabnam EGHBALI 945
ANIMAL DEVELOPMENT IN EAST MEDITERRANEAN REGION 946
Pablo CLARKE..... 946
DEVELOPMENT OF SOCIAL HOUSING IN CHINESE FRENCH REGIONS 947
Briken BYTYGI..... 947

İÇİNDEKİLER

EXAMINATION OF TECHNOLOGICAL TOOLS UTILIZED IN EDUCATION SYSTEM IN OMAN 948

Vilho LINDHOLM 948

FUNDAMENTAL VERSUS APPLIED PSYCHOLOGY POINTS OF VIEW LEAD TO VARIOUS RAMIFICATIONS FROM A SIMILAR INFORMATION; RECONSIDERING THE EFFECT OF EARLIER ASSUMPTIONS ON POLYGRAPH RESULTS..... 949

Nasos XENILIS 949

INVESTIGATING THE IMPACTS OF THE CRITICAL THINKING WAY TO DEAL WITH THE PRESENTATION AND DEMEANOR OF FIRST YEAR COLLEGE UNDERSTUDIES..... 950

Jesus FERRANDIS 950

TEXT CREATION, PORTRAYAL OF THOUGHT AND VERBOSE SEXUAL ORIENTATIONS IN GRADE SCHOOL CLASSES 951

Hooman QANBARI..... 951

THE PART OF NOMOPHOBIA AND CELL PHONE FIXATION IN THE WAY OF LIFE PROFILES OF JUNIOR AND SENIOR SECONDARY SCHOOL UNDERSTUDIES IN THE PHILIPPINES 952

Aloiza MIKALAJŠANKA..... 952

A TECHNIQUE FOR MAKING TYPOLOGIES OF PROVINCIAL REGIONS IN ECUADOR..... 954

Dequinn RANDOLPH 954

UTILIZATION OF SELF-DIRECTED LEARNING METHODOLOGIES AMONG TEACHER EDUCATION UNDERSTUDIES: A DORMANT PROFILE INVESTIGATION 955

Valentin SAINT-YVES 955

ASSESSING INNOVATION ACKNOWLEDGMENT IN AGRARIAN SCHOOLING IN IRAN: AN INVESTIGATION OF PROFESSIONAL AGRIBUSINESS EDUCATORS..... 956

Emijs MIĶELSONS 956

AN EXAMINATION ON LOCAL AREA SPACES IN CONDOS AND THEIR EFFECT ON SOCIAL COOPERATIONS AMONG LOFT INHABITANTS CONCERNING THE CITY OF COLOMBO 957

Oscar ARNESON 957

INSTRUCTORS' APPARENT EDUCATOR ADMINISTRATION REHEARSES: AN INSTANCE OF PRIVATE AUXILIARY SCHOOLS IN LAHORE, PAKISTAN 958

Kittipon JAINUKUL..... 958

THE HOLE BETWEEN COMPETENCY SELF-ASSESSMENTS AND ENCOUNTERED DRUG SPECIALISTS' APPARENT COMPETENCY ASSESSMENTS WITH RESPECT TO THE JAPANESE 6-YEAR DRUG STORE TRAINING PROGRAM..... 959

Stanoje GRGUROVIĆ..... 959

THE IMPACT OF OCCUPATION BURNOUT MEASUREMENT ON WORKERS' EXHIBITION 960

Carmelo AMAIRA..... 960

İÇİNDEKİLER

ALTERED PRESS MACHINE FOR CREATION GENTENG EFFECTIVENESS IN LITTLE UNDERTAKING 961

Mostafa GOLCHIN 961

FEMALE SEXUAL CHARACTER IN PERSIAN LEGENDS AND FANTASIES 962

Gyaneshwar TIMSINA 962

BIRTH RATE AND THE EXTENT OF VIETNAMESE LADIES HAVING A THIRD YOUNGSTER 963

Mahdi DERAKHSHANI 963

WEB LANGUAGE LEARNING MATERIALS FOR ADVANCED EDUCATION 964

Navin HOLKAR 964

FINANCIAL EXAMINATION OF DISCOUNT RICE ADVERTISERS IN ABIA STATE, NIGERIA 965

Premo ZMAJEVIC 965

DEALING WITH MEASURE ASSOCIATION EXECUTION A QUANTITATIVE METHOD 966

Rune HJERTSSON 966

THE INDICATION OF SUBJECTIVITY IN THE UNAWARE OF VICTORIAN CREATIVE MIND 967

Shuajb ISUFAJ 967

EVALUATING KEY EXECUTION POINTERS CHECKING FRAMEWORK (KPI-MS) OF A COLLEGE UTILIZING INNOVATION ACKNOWLEDGMENT MODEL 968

Renato Antunes LOBO 968

EXAMINATION OF ADMINISTRATIVE EFFECTIVENESS AMONG AGRIBUSINESS FIRMS 969

Julien LUXENBERG 969

MARKERS FOR OBSERVING FRAMEWORK (KPI-MS) OF A COLLEGE UTILIZING INNOVATION ACKNOWLEDGMENT MODEL AN EVALUATION 970

Amiran BOCHORISHVILI 970

TACKLING SOCIAL EXPLORATION ISSUES IN LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN: MAKING MECHANICAL AND EXPLORATION ABILITIES WITH ACTIVITY EXPLORATION 971

Taran PONGCHANDAJ 971

CHARACTERISTIC RISKS UTILIZING FLUFFY RATIONALE BY SOCIAL EVALUATION FORM 972

Ored LAGERFELD 972

MORALS OF COMPANION SURVEY AND OTHER CUSTOMARY SCHOLARLY DISTRIBUTING PRACTICES 973

Amitabh VIBHUSHAN 973

THE STRUCTURE OF THE COMPETENCY MODEL FOR THE MEDICAL CARE SPECIALISTS: A MODEL DEPENDENT ON A SHOWING CLINIC IN FOCAL TAIWAN 974

Dmitry BALAVADZE 974

İÇİNDEKİLER

INSTRUCTIONAL OVERSIGHT IN THREE ASIAN NATIONS CONCERNS OF EDUCATORS AND MANAGERS 975

Vavrinec OTČENÁŠ 975

PERSPECTIVES ON PRE ASSISTANCE INSTRUCTORS IN USING ON THE WEB VIDEO CLASPS FOR SHOWING ENGLISH LANGUAGE 976

Anka PAP 976

ENROLLMENT OF GRADUATES AND DETERMINING DECISION – A LINKAGE BETWEEN WORK MARKET AND ADVANCED EDUCATION 977

Florianus SONDEREGGER 977

ANOTHER WORLDVIEW TO ASSESS THE BOP POPULACE BY THINKING ABOUT THE IMPACTS OF SWELLING RATE: A GENUINE CONTEXTUAL ANALYSIS 978

Vavrinec OTČENÁŠ 978

UPGRADE UTILIZING USEFUL DISPERSED DATA FRAMEWORKS: CRM PERSPECTIVE OF EXECUTIVES 979

Raihaan EL-MINA 979

HUMAN RESOURCES CONNECTIONS: THE EFFECT OF OCCUPATION FULFILLMENT 980

Farhad HASHEMPOUR 980

ONLINE PERSON TO PERSON COMMUNICATION: ANOTHER TYPE OF SOCIAL CONNECTION 981

Rostam FATHI 981

DATA PURCHASER HYPOTHESIS FOR THE WEB, AND ITS APPLICATION TO NEWS SITES 982

Saeed MOUSAVI 982

EARLY SEX AND PREGNANCY: THE EXORBITANT COST OF ABSOLUTION 983

Volodymyr Anatolijovych STETSENKO 983

THINKING ABILITIES AMONG SPECIALIZED INSTRUCTION UNDERSTUDIES AND HIGHER LEVELS 984

Eduard WINTSCH 984

QUALITY IN ADVANCED EDUCATION: AN ASSORTMENT OF PARTNER VIEWPOINTS 985

Tamara MIJATOVIĆ 985

ELECTIVE METHODOLOGY OF CREATIVE CRITICAL THINKING FOR AREA BASED ASSISTANCE EXECUTION 986

Tatar SANGHA 986

DIFFICULTIES LOOKING WITH BALANCE OF PEOPLE RIGHT 987

Fernando BACQUE 987

THE IMPACTS OF SOCIAL AND INSTRUCTIVE CLIMATE ON PHYSIOLOGICAL REACTIVITY TO POLYGRAPH AT YOUTHFUL ROMANIAN PRESENTED TO MOMENTARY FIERCE TELEVISION DIARIES 988

Eduard CIBUĽKA 988

İÇİNDEKİLER

ADOLESCENTS TALK ABOUT DEATH: REASONS FOR SELF DESTRUCTION 989

Dinjo NJEGOŠ 989

SOCIAL HELP, WORK-FAMILY IMPROVEMENT AND LIFE FULFILLMENT AMONG WEDDED ATTENDANTS IN WELLBEING ADMINISTRATION 990

Bogdana UGLJANIN 990

A BASIC MULTI-MEASURES DETERMINATION MODEL TO DEFINE LIMIT TEST FOR VEHICLE PARTS 991

Alvar ROUSSE 991

PRESENTING TRANSPORTATION FOR SCHOOL FOR POOR UNDERSTUDY: THE THEORETICAL STRUCTURE 992

Candid RYSER 992

SATISFYING INDIVIDUAL REQUIREMENTS AND ADVANCING A SUPERIOR SOCIETY 993

Changiz PANAHI 993

BROADENING OF ECONOMIES IN EAST ASIAN : A FEW COMPONENTS INFLUENCING THE SITUATION 994

Rafik AYDAROV 994

LANGUAGE LEARNING THROUGH SOCIALIZATION: EXPANDED UTILIZATION OF A SELF-ACCESS CENTER 995

Angelito Lucio Yalung MACATANGAY 995

POSSIBILITIES IN WORK MARKET FOR BUSINESS GRADUATES 996

Ding HUAN 996

INVENTIVE WORK CONDUCT FOR INSTRUCTORS 997

Valentin PUCHNER 997

RELATED ELEMENTS IN MENTAL TORUBLES IN GUARDIANS OF KIDS 998

Rahele ARJMAND 998

ANOTHER THING PROPOSAL SYSTEM DEPENDENT ON MIN-MAX DISTANCE 999

Kurbads LANDMANIS 999

PLANNING THE SCHOLARLY DESIGN OF COMPUTERIZED GAP 1000

Alexis STÄDELI 1000

GAME EXAMINATION OF BIG BUSINESS, GOVERNMENT AND CONSUMERIN GREEN INVENTORY FRAMEWORK 1001

Joseph ALARIE 1001

ONESELF AND THE OTHER: RE-VISIONING IN CHOSE SCHOLARLY WORKS 1002

Mozhgan HAYAII 1002

VARIABLES IMPACTING EWOM IMPACTS: UTILIZING EXPERIENCE, BELIEVABILITY, AND HELPLESSNESS 1003

Payam SALEHI 1003

İÇİNDEKİLER

THE JOB OF STRICTNESS AS AN ADAPTING TECHNIQUE IN ADAPTING TO WORK-FAMILY STRUGGLE 1004

Behrad MOSHIRI 1004

INNOVATION CULTURE AMONG ADVANCED EDUCATION ORGANIZATIONS' UNDERSTUDIES 1005

Chakravarti PADHYA 1005

INTERPRETATION OF MACHINE IN ARABIC LANGUAGE -SPEAKING ELT STUDY HALLS 1006

Fabien BEAUVAU 1006

METHODOLOGIES IN EFL SETTINGS RETURNED TO INFORMATION 1007

Erlul MANIANI 1007

LANGUAGE AND CULTURE: A REFERENCE TO THE MALAY SPECIALTIES WORDING 1008

Luis MAYORDOMO 1008

INVESTIGATING THE SECRET OF SCHOLARLY PERUSING: A PSYCHOPHYSIOLOGICAL VIEWPOINT 1009

Lazaro LEGUIZAMÓN 1009

ILLUSTRATIVE WRITINGS AS A FUNDAMENTAL VEHICLE FOR ENGLISH LEARNING 1010

Youkhavid LORESTANI 1010

LANGUAGE PERSONALITY AND SOCIAL DISTINCTION 1011

Onesimus VASILACHE 1011

INSTRUCTOR SELF-SUFFICIENCY AND STUDENT SELF-RULE: AN EAST ASIAN'S POINT OF VIEW 1012

Parviz BINA 1012

WHERE DID THE METACOGNITIVE TRAIN LEAVE THE RAILS? RETURNING THE TRAIN ON THE TRACK 1013

Dominik ZAPLETAL 1013

DEMYSTIFYING THE FANTASY OF PARENTHOOD: TONI MORRISON'S UPDATE OF AFRICAN-AMERICAN MOTHER GENERALIZATIONS 1014

Devidaas QUADIR 1014

OUTLINE OF THE EXPLORATION SETTING: EDUCATIONAL RAMIFICATIONS FOR THE COMPOSITION OF EXPLORATION REPORTS 1015

Guillaume KUTTER 1015

THE TRAINING OF THE ENGLISH LANGUAGE FOR ARTISTIC REASON IN NIGERIA: MAKING A PUBLIC CHARACTER 1016

EDUCATOR'S UNEASINESS IN UTILIZING ENGLISH IN INSTRUCTING 1017

Nurbek NAZAROV 1017

RECOVERY OF THE MISUSED BODY 1018

Tiloka TRAIVUT 1018

İÇİNDEKİLER

STEP BY STEP INSTRUCTIONS TO UTILIZE TALENTED TIPS OF THE PROCEDURES OF THE PRIMARY LANGUAGE PROCUREMENT TO ADVANCE 1019

Vili KETTUNEN 1019

INVERSION OF JOBS BETWEEN ELT EDUCATORS AND SUBJECT TRAINED PROFESSIONALS..... 1020

Hamed PASDAR 1020

PERUSING LOGICAL WRITINGS: A FEW DIFFICULTIES LOOKED BY EFL PERUSERS 1021

Matteo SCHNEIDER 1021

POSTPOSITIVE PAST PARTICIPLES UTILIZED ALL ALONE..... 1022

Murata SHOIN 1022

ORIENTALISM DISPLAYED IN NEIGHBORHOOD MOTION PICTURES 1023

Dovydas KANYS 1023

CULTURE ON UNKNOWN DIALECT EDUCATING: AN INVESTIGATION..... 1024

Feda HURMOZ 1024

INVESTIGATION IN TO SOCIOLINGUISTIC OF VOWEL CONCORDANCE IN PERSIAN 1025

Arman KASHKOULI 1025

TALK INVESTIGATION: INDIVIDUAL PRONOUNS IN FACILITATING..... 1026

Bótólfur AUÐMUNDSSON 1026

PHONETIC, MORPHOLOGICAL AND SYNTACTIC BLUNDERS IN ENGLISH: A CONTEXTUAL ANALYSIS..... 1027

Magnus MAY 1027

OPEN ABILITIES IN NATIVE LANGUAGE BROUGHT ABOUT DISAPPOINTMENT .. 1028

Freydoun BARBARZ 1028

ENGLISH PERUSING COGNIZANCE CAPACITY OF EVALUATION STUDENTS UTILIZING METACOGNITIVE SYSTEMS..... 1029

Raffi KOSTIKYAN 1029

OPTIONAL SCHOOLS EDUCATION AMONG UNDERSTUDIES 1030

Sverker STENBOCK 1030

ENGLISH COMPOSING ABILITIES IN UNDERSTUDIES AND CREATING SKILLS 1031

Shaheer bin QAASIM 1031

APPARENT ENTHUSIASTIC EXPERIENCE OF BILINGUALS IN THE SECURING OF FIRST AND SECOND DIALECTS 1032

Kooroush BAGHERZADEH 1032

BELIEF SYSTEM AND FORCE CONNECTION REFLECTED IN THE UTILIZATION OF PRONOUN..... 1033

Dexter MILLER 1033

İÇİNDEKİLER

LANGUAGE, CULTURE, AND INTERPRETATION OF THE KARBI: A CONCISE REPORT 1034

Sven NEBE 1034

CONCEPTUALIZING SCHOLARLY REACTIONS OF L2 PERUSERS: AN EXPLORATORY EXAMINATION 1035

Khoram SHAHPUR 1035

ROMANIAN-SPEAKING PEOPLE GROUP OUTSIDE ROMANIA: PHONETIC CHARACTERS 1036

Rocco LOWE 1036

TALKING IN PUBLIC: A MIXED LEARNING CLIMATE 1037

Obukhov Leontiy VLADIMIROVICH 1037

SOME PHONETIC TROUBLES IN INTERPRETING THE BLESSED BOOK 1038

Nak ARIYANUNTAKA 1038

INSPIRING UNDERSTUDIES AND UPGRADING THEM BY GIVING INPUT ON COMPOSITION 1039

Benjamim VAZ 1039

FEELING OF SPOT ON EXILE PSYCHOLOGICAL WELLNESS 1040

Zhumabek EGEMBERDIEV 1040

HALF BREED APPROACH OF E-GOVERNMENT 1041

Kamvar SULEMANI 1041

DESIGN UNDERTAKINGS AND INFORMATION OF BOARD IN TERMS OF PROFITABILITY 1042

Zavrazhin Saveliy (Sava) VSEVOLODOVICH 1042

BUILDING UP A MODEL OF INFORMATION ORGANIZATIONS IN ASSOCIATIONS 1043

Mileta BERKULJAN 1043

ABOUT MECHANICAL SUPPORTABILITY AND PERISHABILITY OF WORK MODELS 1044

Moein ADIB 1044

SCHOLARLY ACCOMPLISHMENT IN TERMS OF INTELLECTUALITY AND QUALITY 1045

Ermilo CORTESE 1045

WELLBEING ADVANCEMENT CONDUCT AND NEEDS EVALUATION 1046

Kamran DARA 1046

THE RAMIFICATIONS OF DISENTANGLEMENT IN "HELPFUL WRITING" 1047

Niwit NIRATPATTANASAI 1047

MOVING THE CHIEF'S PART AS DIRECTOR TO THAT OF A SCHOLARLY PIONEER 1048

Bertrand BENYAMIN 1048

THE TEST OF GHETTOS: FINANCIAL ABBERATIONS 1049

Harihara PUTHIRAN 1049

İÇİNDEKİLER

BUY CHOICE OF EXTRA SECURITY STRATEGIES AMONG ELDERLY PEOPLE 1050

Qin XUEGANG 1050

BROADENING TECHNIQUE AND ITS IMPACT ON THE CAPITAL DESIGN CHOICES OF ASSEMBLING FIRMS 1051

Hamid NASIRIAN 1051

PUBLIC SPENDING INSTRUCTION AND DISPARITY: A CONTEXTUAL ANALYSIS . 1052

Marcelino SILVA 1052

FINANCIAL ADVANCEMENT AMONG BOOKED STANDING: AN INVESTIGATION. 1053

Valentin BETTENCOURT 1053

MAN CONTROLLED SOCIETY AND SEX IMBALANCE: THE PERSEVERANCE OF STRICT AND SOCIAL BIAS 1054

Borjigidai KHORGHOSUN 1054

THE ADDED SUBSTANCE ESTIMATION OF MENTAL CAPITAL IN ANTICIPATING UNDERLYING VENTURE ACHIEVEMENT AND LIFE FULFILLMENT OF PRIMARY ARCHITECTS 1055

Heiko HEBRANG 1055

THE APPROVAL OF THE CONJUGAL OTHERWORLDLINESS SCALE 1056

Klemens DENZEL 1056

CORRESPONDENCE TREPIDATION AND RISK APPRAISAL IN SPOUSES OF HEAVY DRINKERS AND NON-DRUNKARDS (A NEAR INVESTIGATION) 1057

Aurélien BAUGÉ 1057

REQUESTS IN ONLINE LAWYERS' ADVERTISING IN NORTH AMERICA 1058

Théophile DELAPLACE 1058

DEMOCRATIZATION AND COMMON PEOPLE: BEDOUIN MOVEMENT 1059

Niemir WEISS 1059

POSTER SUNUM ÖZETLER

GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN SOSYAL BİLGİLER ETKİNLİKLERİNİN BİLİMSEL SÜREÇ BECERİLERİNE ETKİSİ 1061

Mehmet Kadir COŞKUN, Ufuk ŞİMŞEK 1061

Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
Kongre Başkanı

Değerli bilim insanları,

22/23 ŞUBAT 2021 tarihlerinde UZAKTAN ERİŞİM sistemi ile birincisini İstanbul merkezli düzenlemiş olduğumuz 9.ULUSLARARASI SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ'ne gösterilen ilgi ve katkılardan dolayı yürekten teşekkür ediyoruz.

Kongremizde birbirinden değerli çok sayıda bilim insanı aktif olarak görev almış ve sizlerle bir arada olmamızı sağlamıştır. Kongremize Türkiye başta olmak üzere farklı dünya ülkelerinden davetli konuşmacı olarak katılan; Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ (Türkiye), Prof. Dr. Gülsen DEMİR (Türkiye), Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ (Türkiye), Prof. Dr. Zdzislaw POLKOWSKI (Yunanistan), Prof. Dr. Harikrishnan GOPAKUMAR (Hindistan), Prof. Dr. Mohammad HASAN (Malezya), Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL (Türkiye), Doç. Dr. Michael KUYUCU (Türkiye), Doç. Dr. Sivasankaran SUBBURAYAN (Suudi Arabistan), Doç. Dr. Nawaz LODHI (Pakistan), Dr. Öğr. Üyesi Rommel TABULA (Tayland), Dr. Öğr. Üyesi Senai YALÇINKAYA (Türkiye), Dr. Öğr. Üyesi Ajay B. GADICHA (Hindistan) ve Dr. Khalida NASEEM (Pakistan) olmak üzere tüm davetli konuşmacılarımıza teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Kongremizin başlangıç aşamasından kapanışına kadar bizleri yalnız bırakmayan ve her türlü teknik anlamda yanımızda olan ORP Danışmanlık'a, bilimsel anlamda desteğini esirgemeyen bilim kurulumuza ve düzenleme kurulu üyelerimize yürekten teşekkürlerimizi bir borç biliyoruz. Kendilerine gelecek hayatta da aynı başarılarının devamını temenni ediyoruz.

Kongremize toplam 32 farklı dünya ülkesinden 428 bilim insanı 150 sözel bildiri ile katılmıştır. Ayrıca Türkiye'den 276 bilim insanı da 143 sözel 1 poster bildiri toplam 144 adet bildiri ile katılım gerçekleştirmiştir. Kongremize gelen toplam yerli ve yabancı sözel bildiri sayısı 821 adettir. Ancak uzaktan erişim nedeni ve düzenleme kurulu kararı ile gelen bildirilerin sadece 294 adeti kabul edilerek programa dahil edilmiştir. Kongremizde sözel/poster olarak sunulan 294 adet bildiri özetlerine ve bazı tam metinlere Kongre Bildirileri kitabında yer verilmiştir.

Kongremizin aktif olarak bildiri kabul ettiği süreç içerisinde 35 farklı dünya ülkesinden bilim insanlarına da kongremize yönelik bilgiler gönderilmiştir. Bu çağrılarımıza yönelik olarak 31 farklı ülkeden sunum yapan ve dinleyici olarak katılımlar söz konusu olmuştur. Dış ülke katılımcılarına da destekleri ve bizlerle birlikte oldukları için teşekkür ediyoruz. Yine farklı dünya ülkelerinden olup, Türkiye'de

akademik faaliyetlerini gerçekleştiren bilim insanlarının çalışmalarına da kongremizde yer verilmiştir. Kendilerine ürettikleri ve bizlerle paylaştıkları çalışmalarından dolayı da ayrıca teşekkür ediyoruz.

Her yıl düzenli olarak gerçekleştirdiğimiz kongremizin onuncu buluşmasını 2021 yılı Eylül ayı içerisinde yine uzaktan katılım ile düzenleyeceğiz. Kongremizde birbiriyle iç içe olan farklı disiplinlerin buluşması ve bu buluşma ile multidisipliner anlayış çerçevesinde bir birliktelik yaratılması planlanmıştır. Katılımcılarımızın organizasyona, davetli konuşmacılara ve genel anlamda sunulan bildirilerin niteliğine ve başarılı bir kongre düzenlediğimize ilişkin geri bildirimleri bizleri fazlasıyla mutlu etmiştir.

Farklı olsa da aynı düşünce ile birbirine bağlı olan disiplinlerin bir araya gelerek yeni yeni projeler üretmesine katkı sağlamış olmak da ayrıca bizleri gururlandırmıştır. Kongremize yaklaşık iki ay kala kamu ve özel sektör temsilcileri ile devlet yöneticilerimize yönelik davetlerimize de karşılık bulduk. Bu vesile ile devlet büyüklerimizin göndermiş olduğu mesajlar ve mesaj içerikleri, ilerleyen süreçlerde daha verimli çalışmalar yapmamız konusunda da teşvik edici olmuştur. Umut ediyoruz ki gelecek zaman içerisinde başta ülkemiz olmak üzere, birçok dünya ülkesinden bilim insanını bir araya toplamayı, ortak projeler ve ürünler ile birlikte çalışmayı başaracağız.

Değerli bilim insanları sevgili dostlar; kongremize göstermiş olduğunuz ilgi, destek ve katkılardan dolayı tüm organizasyon içerisinde yer alan çalışma arkadaşlarımızı yürekten tebrik ediyor teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bir sonraki kongremizde görüşmek üzere hepinize sağlık, mutluluk, huzur ve güzel günler diliyoruz. ***Kongremiz 2019 yılı akademik teşvik kriterleri kapsamında olup, 17/01/2020 tarihli ve 31011 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 16/1/2020 tarihli ve 2043 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı Uyarınca ilgili yayınlanan yönetmelik kapsamında değerlendirilmektedir.*** Katılımcı sayısının %51 ve üzeri yabancı katılımcıdan oluşup, ayrıca 7 farklı dünya ülkesinden davetli konuşmacıya sahiptir. Toplam bildirilerin %51'den fazlası yabancı ülke katılımcılarına aittir.

Saygılarımızla……

Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
Congress Chairman

Dear scientists,

We sincerely thank you for the interest and contributions shown to the 9th INTERNATIONAL SOCIAL HUMAN AND EDUCATIONAL SCIENCES CONGRESS, the ninth of which we organized in Istanbul with the REMOTE ACCESS system on 22/23 FEBRUARY 2021.

Many valuable scientists took active part in our congress and enabled us to be together with you. We would like to thank all of our invited speakers participating from different countries of the world, particularly Turkey including; Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ (Turkey), Prof. Dr. Gülsen DEMİR (Turkey), Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ (Turkey), Prof. Dr. Zdzislaw POLKOWSKI (Greece), Prof. Dr. Harikrishnan GOPAKUMAR (India), Prof. Dr. Mohammad HASAN (Malaysia), Assoc. Prof. Ali Serdar YÜCEL (Turkey), Assoc. Prof. Michael KUYUCU (Turkey), Assoc. Prof. Sivasankaran SUBBURAYAN (Saudi Arabia), Assoc. Prof. Nawaz LODHI (Pakistan), Assist. Prof. Rommel TABULA (Tayland), Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA (Turkey), Assist. Prof. Ajay B. GADICHA (India) and Dr. Khalida NASEEM (Pakistan).

We are grateful to ORP Consulting, who did not leave us alone from the beginning to the end of the congress and stood by us in all technical terms, our scientific establishment and our organizing board members for their scientific support. We wish them the same success in the future life.

428 scientists from 32 different world countries participated in our congress with 150 verbal presentations. Also 276 scientists from Turkey participated with 143 verbal, 1 poster total of 144 presentations. The total number of local and foreign oral presentations coming to our congress is 821. However, only 294 of the papers received due to the remote access reason and the decision of the regulatory board were accepted and included in the program. 294 abstracts and some full texts presented as oral / poster at our congress are included in the Congress Proceedings book.

During the process in which our congress actively accepted papers, information about our congress was sent to scientists from 35 different world countries. There have been participants from 31 different countries as presenters and listeners for these calls. We also thank the foreign participants for their support and being with us. Again, the work of scientists from different countries of the world, who perform academic activities in Turkey are featured in our congress. We also thank them for their work they have produced and shared with us.

We will organize the tenth meeting of our congress, which we regularly hold every year, in September 2021, again with remote participation. In our congress, it is planned to meet different disciplines intertwined with each other and to create a union within the framework of a multidisciplinary understanding with this meeting. The feedback of our participants to the organization, to the invited speakers, to the quality of the presentations presented in general, and to the fact that we have organized a successful congress, made us very happy.

It has also made us proud to have contributed to the creation of new projects by bringing together disciplines that are different but connected with the same thought. About two months before our congress, we also received our invitations to public and private sector representatives and state administrators. On this occasion, the messages and message contents sent by our elders have encouraged us to work more efficiently in the future. We hope that in the future, we will be able to gather scientists from many countries of the world, especially our country, and to work with joint projects and products.

Dear scientists, dear friends; We wholeheartedly congratulate our colleagues in the entire organization for your interest, support and contribution to our congress, and we present our gratitude. We wish you all health, happiness, peace and good days to see you at our next congress. ***Our congress is within the scope of academic incentive criteria for 2019 and is evaluated within the scope of the relevant published regulation in accordance with the President's Decision No. 2043 dated 16/1/2020, published in the Official Gazette dated 17/01/2020 and numbered 31011.*** The number of foreign participants is 51% and above, and it also has invited speakers from 7 different world countries. More than 51% of the total papers belong to foreign country participants.

Regards…

KONGRE PROGRAMI

KONGRE BAŞKANI
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
(Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi)

DÜZENLEME KURULU BAŞKANI
Doç. Dr. Etem YEŞİLYURT
(Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi)

KONGRE DÜZENLEME KURULU
Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU
Prof. Dr. Aigul ZABİROVA
Prof. Dr. Bünyamin AYHAN
Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
Prof. Dr. Çetin YAMAN
Prof. Dr. Emine DEMİRAY
Prof. Dr. Fatih ÇATIKKAŞ
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
Prof. Dr. Gülten HERGÜNER
Prof. Dr. Kaya YILDIZ
Prof. Dr. Ketut ARDHANA
Prof. Dr. Mustafa TALAS
Prof. Dr. Muammer CENGİL
Prof. Dr. Mourad MOULAİ
Prof. Dr. Noziran ABDUL GHANİ
Prof. Dr. Rosita HENRY
Doç. Dr. Glenn DAWES
Dr. Yekti MAUNATİ
Dr. Garry COVENTRY

HUKUK DANIŞMANLARI
Av. Fevzi PAPAKÇI
Av. İbrahim DURSUN
Av. Mehmet AYDIN
Av. Nazmi ARİF
Av. Onur BAYKAN
Av. Rozerin Seda KİP

KONGRE SEKRETERYA
Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL
Doç. Dr. Gökşen ARAS

KONGRE PROGRAMI

BİLİMSEL KURUL

Dr. Ali Serdar YÜCEL / Fırat Üniversitesi
Dr. Atabey KILIÇ / Erciyes Üniversitesi
Dr. Ayça GÜRKAN / İstanbul Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi
Dr. Assem Abdel FATTAH / Minya Üniversitesi
Dr. Ayhan AYTAÇ / Trakya Üniversitesi
Dr. Ahmet Fahri ÖZOK / Okan Üniversitesi
Dr. Aigul ZABİROVA / United Arab Emirates University
Dr. Bünyamin AYHAN / Selçuk Üniversitesi
Dr. Clemens BEUNGKUM / Berlin School of Economics and Law
Dr. Ceyhun OZAN / Atatürk Üniversitesi
Dr. Çetin YAMAN / Sakarya Üniversitesi
Dr. Duygu AKSOY / Namık Kemal Üniversitesi
Dr. Ekrem CAUSEVİC / Zagreb Üniversitesi
Dr. Erkut AKKARTAL / Yeditepe Üniversitesi
Dr. Elşen BAĞIRZADE / Azerbaijan State Üniversitesi of Economy
Dr. Elvan YALÇINKAYA / Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr. Emine DEMİRAY / Anadolu Üniversitesi
Dr. Etem YEŞİLYURT / Akdeniz Üniversitesi
Dr. Erdoğan GÜNEŞ / Ankara Üniversitesi
Dr. Enderhan KARAKOÇ / Selçuk Üniversitesi
Dr. Ercan ŞAHBUDAK / Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Fariz AAHMADOV / Azerbaijan Devlet İktisat Üniversitesi
Dr. Fatih ÇATIKKAŞ / Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Gülten HERGÜNER / Sakarya Üniversitesi
Dr. Glenn DAWES / James Cook University
Dr. Garry COVENTRY / James Cook Universtiy
Dr. Galina MİŞKİNİENE / Litvan Dili Enstitüsü - Litvanya
Dr. Gökşen ARAS / Atılım Üniversitesi
Dr. Kaya YILDIZ / Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Ketut ARDHANA / Udayana University
Dr. Mustafa TALAS / Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr. Mustafa AKDAĞ / Erciyes Üniversitesi
Dr. Michael KUYUCU / İstinye Üniversitesi
Dr. Mükerrem ATALAY ORAL / Akdeniz Üniversitesi
Dr. Mikail TEL / Fırat Üniversitesi
Dr. Mehmet BAYANSALDUZ / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Muammer CENCİL / Hitit Üniversitesi
Dr. Mustafa ÖNER UZUN / Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Mustafa YÜCEL / İnönü Üniversitesi
Dr. Mourad MOULAİ / Hadj Oran University
Dr. Necati DEMİR / Gazi Üniversitesi
Dr. Norizan ABDUL GHANI / Sultan Zainal Abidin College
Dr. Nurhodja AKBULAEV / Azerbaijan State Üniversitesi
Dr. Nurcan METİN / Trakya Üniversitesi

Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ / Hitit Üniversitesi
Dr. Rosita HENRY / James Cook University
Dr. Südabe SALİHOVA / Azerbaijan Devlet İktisat Üniversitesi
Dr. Selahattin AVŞAROĞLU / Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Selahattin TURAN / Uludağ Üniversitesi
Dr. Selvinaz SAÇAN / Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Sevilay YILDIZ / Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Şeyda GÜL / Atatürk Üniversitesi
Dr. Tudora ARNAUT / Kiev Uluslararası Üniversitesi
Dr. Türkan ERDOĞAN / Pamukkale Üniversitesi
Dr. Ünal ŞENTÜRK / İnönü Üniversitesi
Dr. Vecdi CAN / Sakarya Üniversitesi
Dr. Veysel BOZKURT / İstanbul Üniversitesi
Dr. Yusuf GENÇ / Sakarya Üniversitesi
Dr. Yener ATASEVEN / Ankara Üniversitesi
Dr. Yekti MAUNATİ / Indonesian Institute of Sciences

HUKUK DANIŞMANLARI
Av. Fevzi PAPAKÇI
Av. İbrahim DURSUN
Av. Mehmet AYDIN
Av. Nazmi ARİF
Av. Onur BAYKAN
Av. Yusuf ÇİFÇİ
***Yukarıdaki Liste Alfabetik İsim Sıralamasına Göre Yapılmıştır.**

KONFERANS PROGRAMI / CONFERENCE PROGRAM
AÇILIŞ / OPENING
22/23 ŞUBAT 22/23 FEBRUARY 2021

Açılış Konuşması / Opening Speech
PROF. DR. GİRAY SAYNUR DERMAN
Konferans Başkanı (Chair of Conference)

DAVETLİ KONUŞMACILAR/INVITED SPEAKERS
09:00 – 12:00 (GMT+3)

OTURUM BAŞKANI / HEAD OF SESSION
PROF. DR. GİRAY SAYNUR DERMAN
DOÇ. DR. ETEM YEŞİLYURT

KEYNOTE SPEAKERS
Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ (Turkey)
Prof. Dr. Gülsen DEMİR (Turkey)
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ (Turkey)
Prof. Dr. Zdzislaw POLKOWSKI (Greece)
Prof. Dr. Harikrishnan GOPAKUMAR (India)
Prof. Dr. Mohammad HASAN (Malaysia)
Assoc. Prof. Ali Serdar YÜCEL (Turkey)
Assoc. Prof. Michael KUYUCU (Turkey)
Assoc. Prof. Sivasankaran SUBBURAYAN (Saudi Arabia)
Assoc. Prof. Rab Nawaz LODHI (Pakistan)
Assist. Prof. Rommel TABULA (Thailand)
Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA (Turkey)
Assist. Prof. Ajay B. GADICHA (India)
Dr. Khalida NASEEM (Pakistan)

(Davetli Konuşmacılarda Sıralama ve Sunumlarda Değişiklikler Olabilir)

KONGRE PROGRAMI

SÖZEL - POSTER OTURUMLAR / ORAL PRESENTATIONS

OTURUM / SESSION : 1
Tarih ve Saat / Date and Time : 22.02.2021 – 12:00 –24:00
Oturum Başkanı (Head of Session) : Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
Prof. Dr. Gülten HERGÜNER
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ
Prof. Dr. Çetin YAMAN
Assoc. Prof. Ali Serdar YÜCEL
Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA

SUNUM SAATİ	YAZAR(LAR)	KONU BAŞLIĞI
12:00	Emre YILDIZ	FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETME ÖZ-YETERLİK İNANÇLARININ, ÖĞRETİMİ PLANLAMA BECERİLERİNİN VE GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ
12:10	Afra Nur AKSOY	INVESTIGATING PERCEPTIONS OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS ON PROFESSIONAL DEVELOPMENT
12:20	Ahmet ALĞAN, Necdet KONAN	KORONAVİRÜS (COVİD-19) SALGIN SÜRECİNDE ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA YÖNETİCİ OLMAK
12:30	Ahmet KAŞIK, İzzet KIRKAYA	TEKME HIZININ ARTMASI İÇİN POST AKTİVASYON POTANSİYALİZASYONU YÖNTEMİNİ KULLANMAK DOĞRU MU?
12:40	Ahmet SAYLIK, Selçuk DEMİR	OKUL YÖNETİCİSİNİN BAŞVURDUĞU POLİTİK TAKTİKLERİN ALGILANAN ETİK İKLİM ÜZERİNDEKİ ROLÜ
12:50	Ali BIÇAKCI, Orhan ÇAKIROĞLU	TÜRKİYE'DE ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN MATEMATİK BECERİLERİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ
13:00	Ali BIÇAKCI, Orhan ÇAKIROĞLU	ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN OKUDUĞUNU ANLAMA BECERİSİNİ GELİŞTİRMEDE KAVRAM HARİTASI STRATEJİSİNİN KULLANIMI
13:10	Aline SARIYILDIZ, Veda ASLIM YETİŞ	TENURE ANXIETY AND ACADEMIC MOTIVATION OF FRENCH AS A FOREIGN LANGUAGE PROSPECTIVE TEACHERS IN TURKEY: A QUANTITATIVE RESEARCH WITH FACULTY OF EDUCATION STUDENTS
13:20	Ayhan AKSAKALLI	İKTİDAR-BİLGİ İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE ÖĞRETMENLERDE AÇIĞA ÇIKAN EĞİTİM İNANÇLARI
13:30	Ayşe BEDİR	AMERİKAN ARŞİV BELGELERİNDE TÜRKİYE TARİHİ ÜZERİNE NOTLAR (1918-1931)

13:40	Ayşegül AKDEMİR, Sinan GİRGİN, Ümran GİRGİN	RESMİ İLKOKUL MÜDÜRLERİNİN İŞ STRESİ HAKKINDA GÖRÜŞLERİ
13:50	Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ, Burcu COŞANAY GÜLEY, Oğuz EMRE, Miraç KAYIKÇI	ERGENLERİN DİJİTAL BAĞIMLILIKLARINA İLİŞKİN ANNELERİN ALGILARI
14:00	Ayşenur DURAN	OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ DIL BECERILERI VE OYUN DAVRANIŞLARI ARASINDAKI İLIŞKININ INCELENMESI
14:10	Bahar ARTAN OSKAY	HENRI MATISSE'NİN SANATINDAKİ POST-EMPRESYONİST ETKİLER VE DEĞİŞİMLER
14:20	Bilal ÜSTÜN, Ebru ÜSTÜN	ALMANYA'DA DOĞUP BÜYÜYEN, TÜRKİYE'YE DÖNÜŞ YAPMIŞ OLAN 3. NESİL TÜRKLERİN TÜRKİYE'YE DÖNME VE TÜRKİYE'DE YAŞAMA NEDENLERİ
14:30	Bilge CANBALOĞLU, Gözde GÜRGÜN	MONETARY POLICY AND STOCK MARKET EFFICIENCY: EVIDENCE FROM TURKISH STOCK MARKET
14:40	Bilge ÖZTÜRK	SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ LİSANS PROGRAMLARINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ: FEN BILIMLERI AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME
14:50	Binali KILIÇ	KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE GİZLİ MÜŞTERİ UYGULAMALARI: YİYECEK-İÇECEK BÖLÜMÜ İÇİN ÖRNEK KONTROL LİSTESİNİN OLUŞTURULMASI
15:00	Buket ŞEN, Emin GÜNDOĞAR	AFET SONRASI DAĞITIM PROBLEMİ İÇİN BÜTÜNLEŞİK BİR ÇÖZÜM YAKLAŞIMI
15:10	Burak MEDİN, Mehmet Nedim BOYMUL	ONUR ÜNLÜ SİNEMASINDA POSTMODERNİST DİLİN SİNEMASAL ANLATIYA VE MEKÂNA YANSIMASI: KIRIK KALPLER BANKASI FİLMİ ÜZERİNDEN BİR OKUMA
15:20	Burcu COŞANAY GÜLEY, Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ, Oğuz EMRE	ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE BİLİŞSEL TEMPO
15:30	Çağrı Hamdi ERDOĞAN	EGZERSİZ YAPAN BİREYLERİN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ
15:40	Ceren ARK-YILDIRIM	SUY'UN POLİTIKA HEDEFLERINI YENIDEN DEĞERLENDIRMEK: INSANI VE GÜVENLIK IHTIYAÇLARI ARASINDA

15:50	Çiğdem ÖR	FİLİSTİN'DE ALMAN KOLONİLERİ
16:00	Deniz SOYLU, Ali Yiğit KUTLUCA	OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA GÖREV YAPAN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİN ÇOCUK HAKLARINA İLİŞKİN KAVRAMSALLAŞTIRMALARININ İNCELENMESİ: BİR OLGUBİLİM ÇALIŞMASI
16:10	Derya ATABEY	OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE FEN EĞITIMI: AÇIK UÇLU SORULAR
16:20	Didem KOCA	COVİD 19 SÜRECINDE SOSYAL POLITIKALARIN ROLÜ
16:30	Ebru KÖKTEPE KARAHÜSEYİNOĞLU	ÖRGÜTLERDE LİDERLİK SÜRECİ VE ETKİLİ İLETİŞİMİN ÖNEMİ
16:40	Ebru KÖKTEPE KARAHÜSEYİNOĞLU	SAĞLIK YÖNETİMİNDE BİLGİ LİDERLİĞİ SÜRECİ
16:50	Ece ÖZER ÇİZER, Hamit ERDOĞAN	PAZARLAMADA SİMÜLASYON UYGULAMALARI
17:00	Edanur BOZDEMİR, Mehmet KANDEMİR	EVLİ KADINLARIN AİLE YILMAZLIĞI İLE PSİKOLOJİK DOĞUM SIRALARI ARASINDA İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ
17:10	Ercan TOMAKİN	MAKING THE TRANSLATION TEXTS MORE UNDERSTANDABLE: AN ACTION RESEARCH
17:20	Erkan BOZKURT	PROTAGORAS'IN BİLGİ KURAMI VE SİTE YURTTAŞLIĞI
17:30	Esin KARTOPU, Şuranur ZEBUNOĞLU	SOSYAL SORUNLARA DEĞİNEN SOKAK SANATI VE GRAFFİTİNİN TOPLUMSAL FARKINDALIK YARATMADAKİ ROLÜ
17:40	Esra KIZILOĞLU	AN ASSESSMENT ON PLACE AND SIGNIFICANCE OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY FOR INTERNATIONAL BUSINESSES
17:50	Esra KÖTEN	SOSYAL MEDYADA COVID-19 ÜZERİNE KOMPLO TEORİLERİ
18:00	Esra KÖTEN	ATAERKİL DÜNYADA KADINLARIN GÖRÜNMEZLİĞİ
18:10	Etem YEŞİLYURT	GENEL BAKIŞLA KAVRAM HARİTALARI ÖĞRETİM YÖNTEMİ
18:20	Etem YEŞİLYURT	BLOOM TAKSONOMİSİNE GÖRE ÖĞRENME YAKLAŞIMLARININ ANALİZİ
18:30	Etem YEŞİLYURT	ÇOKLU ZEKÂ KURAMININ GENEL ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİME YANSIMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLER
18:40	Eyyup İNCE	TÜRK VERGİ HUKUKUNDA MÜCBİR SEBEBİN SALGIN DÖNEMİNDE TATBİKİ
18:50	Ezgi SAKMAN	A QUALITATIVE INVESTIGATION OF HOW WE FEEL FOR AND HELP OTHERS: EMPATHY AND ALTRUISM

19:00	Fatih Selim ERDAMAR	OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN PROGRAM OKUR-YAZARLIK DÜZEYLERİNİN MOTİVASYONLARI ÜZERİNDEKİ ROLÜ
19:10	Fatih TAŞKESEN, Mehmet KANDEMİR	GENÇLERDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞININ AKILCI OLMAYAN İNANÇLAR İLE İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ
19:20	Fatma Gül UZUNER, Mahmut Serkan YAZICI	SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ KAYNAŞTIRMA KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI
19:30	Ferda KARADAĞ, Burcu ERSÖZ ALAN, Dilşad FOTO ÖZDEMİR	ÇEKİŞMELİ EBEVEYN İLİŞKİLERİNDE / BOŞANMALARDA ÇOCUK İSTİSMARI İDDİALARI
19:40	Ferhat ÖZTÜRK	SINIF ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMINDAKİ DEĞİŞİKLİKLERLE İLGİLİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ DÜŞÜNCELERİ: MATEMATİK DERSLERİ AÇISINDAN BİR BAKIŞ
19:50	Feyza UÇAR ÇABUK	OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE AKRAN ZORBALIĞI
20:00	Feyza UÇAR ÇABUK, Fatma TEZEL ŞAHİN	EVDE ÇOCUK BAKIMI" PROGRAMINA KATILAN ANNELERİN PROGRAM HAKKINDAKİ VE PROGRAMIN ÇOCUKLARI İLE OLAN İLETİŞİMLERİNE ETKİSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ
20:10	Gamze ŞEKEROĞLU	COVİD-19 SÜRECİNDE ULUSLARARASI FİNANSAL PİYASALARDAKİ BULAŞMA ETKİSİ
20:20	Ghonche GHOJOGHİ	İNFOGRAFİK TASARIMINDA GRAFIK TASARIMI İLKELERIN
20:30	Gizem AKSU CAN	TOPLUMLARIN İNŞAASINDA "MİTOLOJİ" VE "MASS MEDİA"NIN ÖNEMİ; "YENİ AHİT" FİLMİ ANALİZİ
20:40	Güfte CANER AKIN	KİMYASALLAR VE KİMYASAL ÜRÜNLERİN İMALATINDA İŞ KAZASI GEÇİRME DURUMUNA CİNSİYETİN ETKİSİ
20:50	Gülşah SALTIK AYHANÖZ	ORTAÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMENLERİNİN TAMAMLAYICI ÖLÇME-DEĞERLENDİRME ARAÇLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ
21:00	Gökçen KARA	NATURE VERSUS NURTURE DEBATE IN THE NOVELS SALMAN THE SOLITARY BY YASHAR KEMAL AND THÉRÈSE RAQUIN BY EMILE ZOLA
21:10	Gökçen KARA	A NEW HISTORICAL READING OF JULIAN BARNES'S ENGLAND ENGLAND
21:20	Hakan NURLU, Muhammet YILMAZ, Murat KURT	EVDE EĞİTİM GÖREN ALTINCI SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİK DERSİNE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

21:30	Hakan YILDIRIM	VATANDAŞLARIN ÜZERİNDE TAŞIDIĞI TC KIMLIK KARTLARININ ÇOK AMAÇLI KULLANILMASI IÇIN YAPILMASI GEREKENLER YA DA KAYITLI ERIŞIM CIHAZLARININ TC KIMLIK KARTLARININ KULLANIMINDA GÜVENLI ERIŞIM VE DOĞRULAMA CIHAZI OLARAK GELIŞTIRILIP KULLANILMASI
21:40	Halise GÜLMÜŞ SIRKINTI	ÖZ ÇEVİRİNİN İDEOLOJİK BOYUTU
21:50	Hamit ERDOĞAN, Ece ÖZER ÇİZER	PAZARLAMANIN KARANLIK YÜZÜ: INFLUENCER PAZARLAMASINDAKİ YANLIŞ UYGULAMALAR
22:00	Hasan AKA	10-14 YAŞ GRUBUNDAKİ ÇOCUKLARIN DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞI VE FİZİKSEL AKTİVE DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA
22:10	Hüseyin ÇALT, Rükan KUTLU KORLU	YEREL YÖNETİMLERDE KATILIM VE DEĞERLENDİRMESİ: TÜRKİYE VE AVRUPA ÜLKELERİ ÖRNEKLERİ
22:20	Kadriye ÖZYAZICI, Oğuz EMRE, Ayşegül ULUTAŞ-KESKİNKILIÇ, Zekeriya ARSLAN	RAM'DA ÇALIŞAN ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ÇALIŞMALARI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ
22:30	Latife Hanım OVALI, Ebru ERSAY	OKUL ÖNCESİ EĞİTİME DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN DUYGU BİLGİSİ VE ÖZ DÜZENLEMELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ
22:40	Mahmut NEVFEL ELGÜN, Hüseyin Çağatay KARABIYIK	PAZARLAMA BİLİMİNİ YENİDEN KONUMLANDIRMAK: PAZARLAMAYA ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM OLARAK KARŞI PAZARLAMA MODELİ ÖNERİSİ
22:50	Mehmet Alparslan AKINCI, Yakup ÇELİK	TARİHMURAT KAPKİNER: THE FIRST ABRAHAMESQUE MYSTIC IN THE GRIP OF HISTORICITY AND MODERN CONSCIOUSNESSSELLİK VE MODERN BİLİNÇ KISKACINDA İLK İBRAHİMİ MİSTİK MURAT KAPKINER

KONGRE PROGRAMI

SÖZEL - POSTER OTURUMLAR / ORAL PRESENTATIONS

OTURUM / SESSION : 2
Tarih ve Saat / Date and Time : 23.02.2021 – 09:00 – 24:00
Oturum Başkanı (Head of Session) : Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA

SUNUM SAATİ	YAZAR(LAR)	KONU BAŞLIĞI
09:00	Mehmet Hanifi AYBOĞA, Solmaz APAK, Farshad GANJİ	E-TİCARET VE BU TÜR KURUMLARIN MUHASEBE SISTEMLERININ INTERNET ÜZERINDEN INCELENMESI
09:10	Mehmet Kadir COŞKUN, Ufuk ŞİMŞEK	GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN SOSYAL BİLGİLER ETKİNLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ
09:20	Mehmet KANDEMİR	ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK ERTELEME DAVRANIŞININ AÇIKLANMASI: YAŞAM DOYUMU VE UMUT
09:30	Mehmet KANDEMİR	AKADEMİK ERTELEME DAVRANIŞININ ÖZ DÜZENLEME, AKADEMİK ORTALAMA VE OKUL DEVAMSIZLIK DAVRANIŞLARIYLA İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ
09:40	Mehmet TOYRAN	TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN ÇEVRİM İÇİ DERSLERE DAİR ALGILARI: LONDRA ÖRNEĞİ
09:50	Melek MARAŞLI, Cemalettin IŞIK	TÜRKİYE VE ALMANYA ORTAOKUL MATEMATIK DERS KITAPLARININ GEOMETRI VE ÖLÇME ÖĞRENME ALANININ BILIŞSEL İSTEM DÜZEYLERINE GÖRE KARŞILAŞTIRMALI ANALIZI
10:00	Merter MERT	THE RATE OF GROWTH IN TURKEY UNDER ALTERNATIVE NEUTRAL TECHNOLOGICAL PROGRESS
10:10	Merter MERT	DEVELOPMENT GAP OF TURKEY FROM VARIOUS PERSPECTIVES
10:20	Metin YILDIZ, Abdurrahman KIRTEPE, Kürşad Nuri BAYDİLİ	SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN ZAMAN YÖNETİM BECERİLERİNİN İNCELENMESİ
10:30	Muhammet YILMAZ, Hakan NURLU, Murat KURT	EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİLERİNDE YAYIMLANAN SINIF EĞİTİMİ MAKALELERİNİN YÖNTEM EĞİLİMİ

10:40	Murat KOÇYİĞİT, Büşra KÜÇÜKCİ-VİL	"LOVEMARK" OLUŞUM SÜRECİ VE INSTAGRAM KULLANIM İLİŞKİSİ: TÜRK HAVA YOLLARI ÜZERİNE BİR ANALİZ
10:50	Murat KOÇYİĞİT, Büşra KÜÇÜKCİ-VİL	KRİZE YANIT VERME STRATEJİLERİ: COVID–19 PANDEMİ SÜRECİNDE SAĞLIK BAKANLIĞI'NIN INSTAGRAM PAYLAŞIM ANALİZİ
11:00	Murat YORULMAZ	GÜNEY ÇİN DENİZİNDE TARİHSEL HUSUMETLERDEN BÖLGESEL İHTİLAFLARA VE ÇİN'İN ASKERİ REVİZYONU
11:10	Musbau OMOTOLA KADİR, Behiye CAVUSOGLU	EMPIRICAL ANALYSIS ON EFFECTS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON EMPLOYMENT GENERATION IN A DEVELOPING NATION: A CASE OF NIGERIA (1990-2019)
11:20	Necdet KONAN, Necibe Damla ÖZDEMİR	COVİD-19 SALGIN SÜRECİNDE REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİNDE ÇALIŞIYOR OLMAK
11:30	Necdet KONAN, Necibe Damla ÖZDEMİR, Ahmet Talha ÖZDEMİR	COVİD-19 SALGIN SÜRECİNDE MÜZİK ÖĞRETMENİ OLMAK
11:40	Nejla ATABEY	8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ARGÜMANTASYON NİTELİKLERİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ÖRNEK UYGULAMALAR
11:50	Nidan OYMAN BOZKURT	SOSYAL BİLİMLERDE YÖNTEM TARTIŞMALARI: POZITIVIZME KARŞI ANTI-POZITIVIZM
12:00	Nuray ÖNCÜL	GELİŞIMSEL YETERSIZLIĞI OLAN BIREYLERE TUVALET EĞITIMI: SISTEMATIK DERLEME
12:10	Oğuz ERSÖZ	MEDENİ KANUNUMUZUN DEĞİŞİM TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ
12:20	Okan YAŞAR	COVİD 19 PANDEMI DÖNEMI ÇALIŞANLARIN STRES DÜZEYLERI ÜZERINE AMPIRIK BIR ÇALIŞMA
12:30	Pınar BIÇAKSIZ	INVESTIGATION OF THE PREDICTORS OF AGGRESSIVE DRIVING
12:40	Pınar ÖZUYAR	KURULUŞLARIN SOSYAL SORUMLULUK ÇERÇEVESİNDE YAŞAM BOYU EĞİTİM SORUMLULUKLARI; SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI EKSENİNDE BİR KAPSAM ÇALIŞMASI
12:50	Rabia VEZNE	Y VE Z KUŞAĞI YETİŞKIN ÖĞRENENLERI IÇIN YENI BIR YAKLAŞIM: MIKRO ÖĞRENME
13:00	Recep GÜR	"VERİ ANALİZİ REHBERİ" YAZILIMI GELİŞTİRME ÇALIŞMASI
13:10	Recep GÜR, Ersin TÜRE, Mustafa KÖROĞLU	LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN ORTAK ZORUNLU DERSLERDEKİ AKADEMİK BAŞARILARINA İLİŞKİN KANONİK DEĞİŞKENLERİN LİSANS GENEL AKADEMİK BAŞARILARINI YORDAMA GÜCÜ

13:20	Remzi AKTAY	RASYONEL DENKLEMLERİN TAMSAYI ÇÖZÜMLERİ
13:30	Remzi AKTAY	MATEMATİK DERSİNİN AKIŞ KURAMI VE DUYGULARIN ÖZELLİĞİNE GÖRE İŞLENMESİ
13:40	Rovshan MAHMUDOV, Ali B. KUTVAN	THE IMPACT OF CHINA'S NON-TARIFF MEASURES ON TRADE WITH CENTRAL ASIA COUNTRIES
13:50	Rükan KUTLU KORLU, Fatih Mehmet ASLANTAŞ	TÜRKİYE'DE PROGRAM BAZLI PERFORMANS BÜTÇE UYGULAMASINA GEÇİŞ VE DEĞERLENDİRMESİ
14:00	Rıza SALAR	ÖĞRENCİLERİN BİREYSEL İHTİYAÇLARINI DİKKATE ALMANIN FEN OKURYAZARLIK PUANLARINA ETKİSİ: PISA 2018 TÜRKİYE ÖRNEKLEMİ
14:10	Seda ATA	PANDEMİ SÜRECINDE OKUL ÖNCESI EĞITIM
14:20	Selçuk DEMİR, Ahmet SAYLIK	KÜLTÜREL BİR DEĞİŞKEN OLARAK GÜÇ MESAFESİ İLE OKUL MÜDÜRLERİNİN KULLANDIKLARI GÜÇ TÜRLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ
14:30	Sergün KAYA, Şeyda GÜL	REACT STRATEJİSİNE DAYALI ETKİNLİKLERİN ÖĞRENCİ GÖZÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ: SİNDİRİM SİSTEMİ ÖRNEĞİ
14:40	Seval ELDEN ÜRGÜP	COVİD-19'UN TÜRKİYE'DE İŞLETMELERE OLAN ETKİLERİ VE TMS AÇISINDAN BİR BAKIŞ
14:50	Sevda GÖKTEPE YILDIZ	İLKÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMEN ADAYLARININ TAMSAYILARDA DÖRT İŞLEME YÖNELİK KURDUKLARI PROBLEMLERİN ANALİZİ
15:00	Shanaz HAKIM, Behiye ÇAVUŞOĞLU	THE INFLUENCE OF INTEREST RATE ON INVESTMENT IN IRAQ
15:10	Sibel AYDOĞAN	PERCEPTION OF INCONSPICUOUS CONSUMPTION
15:20	Sinan GİRGİN, Hoşcan ENSARİ	ÖĞRETMENLERİN ALGILARINA GÖRE OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÇATIŞMA YÖNETİM TARZLARI İLE ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTSEL SESSİZLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ
15:30	Sinem BALOĞLU, Cemalettin IŞIK	8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN CEBİR KONUSUNDA ÇOKLU TEMSİLLER ARASINDAKİ GEÇİŞ BECERİLERİ
15:40	Sohaib AQİB, Behiye CAVUSOGLU	ECONOMIC IMPACT OF COVID-19 ON THE VULNERABLE SEGMENTS OF SOCIETY: A CASE STUDY OF URBAN SLUMS IN PAKISTAN
15:50	Soner SOYSAL	DESCARTES VE YANILGILARIMIZIN KAYNAĞI SORUNU ÜZERİNE
16:00	Süleyman KAHRAMAN, Hande NUSEL	YETİŞKİNLERDE YALNIZLIK, DUYGUSAL YEME VE OLUMSUZ BEDEN KONUŞMALARI DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

16:10	Süleyman KAHRAMAN, Merve ACER	SOSYAL MEDYA KULLANIMI, BEDEN DEĞERİ, KOMPULSİF ÇEVRİMİÇİ SATIN ALMA VE YALNIZLIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
16:20	Tahsin GEÇKİL	LOJİSTİK BÖLÜMÜ LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN DEĞER YÖNELİMLERİ
16:30	Tufan ÖZTÜRK	COVID-19'UN SAĞLIK ÇALIŞANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN BETİMLENEREK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
16:40	Umut DOĞAN	"DESIGN EDUCATION" IN THE FOCUS OF URBAN DESIGN: COVID-19 AND DISTANCE EDUCATION PROCESS
16:50	Yasemin SORAKIN BALLİ, Gamze AVCI, Ahmet Yiğit PALAS	ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN YAZMA KAYGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
17:00	Yavuz KAMACI, Zeynep DOĞAN	İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KESİR ÇEŞİTLERİNE VE BİRİM KESRE YÖNELİK KULLANDIKLARI TEMSİLLERİN İNCELENMESİ
17:10	İbrahim Halil YAŞAR	INSTAGRAM REKLAMLARINA YÖNELİK TUTUMUN SATIN ALMA DAVRANIŞI ÜZERİNDEKİ ROLÜ: YAPISAL EŞİTLİK MODELİ ARACILIĞIYLA BİR İNCELEME
17:20	İpek ÖNAL, Yavuz ERİŞEN	DİJİTAL ÖYKÜLEME YÖNTEMİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİSİNE ETKİSİ: BİR KAPSAM BELİRLEME ÇALIŞMASI
17:30	İpek ÖNAL, Yavuz ERİŞEN	TÜRKİYE'DE 2006-2020 YILLARI ARASINDA YAPILMIŞ ELEŞTİREL OKUMA KONULU TEZLERİN İNCELENMESİ
17:40	İsmail Cem AY, Ayşe ATILGAN SARIDOĞAN	KURUMSAL YÖNETİMDE GELİŞMENİN, MARKET KAPİTALİZASYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ İÇİN AMPİRİK BİR ANALİZ
17:50	İsmail DEMİR, Mustafa ERGUN	FEN BİLİMLERİ DERS KİTABININ LGS HAZIRLIK İÇİN YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
18:00	İsmail DEMİR, Mustafa ERGUN	DERS KİTAPLARINDAKİ ASİT BAZ VE TUZLAR KONUSUNUN DIŞ DİDAKTİKSEL DÖNÜŞÜM TEORİSİNE GÖRE İNCELENMESİ
18:10	Üzeyir SÜĞÜMLÜ, Nuray YURT	PROGRAM VE DERS KİTAPLARININ YAZMA STRATEJİLERİ AÇISINDAN TUTARLIĞI
18:20	Zekeriya ARSLAN, Oğuz EMRE, Ayşegül ULUTAŞ-KESKİNKILIÇ, Kadriye ÖZYAZICI	KAMU HASTANESİNDE ÇALIŞAN ÇOCUK GELİŞİMCILERIN BAKIŞ AÇISINDAN ÇOCUK GELİŞIMI MESLEĞI
18:30	Ömer AYGÜN	SOCRATES WITHOUT PLATO: EVALUATING THE FIGURE OF SOCRATES IN NON-PLATONIC SOURCES

18:40	Ömer Faruk COŞKUN	İŞ TATMİNİ İLE İŞTEN AYRILMA NİYETİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: ÖZEL SEKTÖR İLE KAMU SEKTÖRÜ KARŞILAŞTIRMASI
18:50	Özgür Can YOLCU	ALTERNATİF MEDYA ALANI OLARAK YOUTUBE GAZETECİLİĞİ
19:00	Özlem CEYLAN, Erdal TANAS KARAGÖL	KIRSALDAKİ KADINLAR VE SOSYAL KOOPERATİF İLİŞKİSİ
19:10	Özlem Deniz DUMAN, Uğur YAVUZ, Abdulkadir ATİK	BİREYLERİN SOSYAL MEDYAYA İLİŞKİN BAĞIMLILIK DÜZEYLERİ
19:20	Şeyda Gül, Sergün KAYA	12. SINIF BİYOLOJİ DERS KİTABINDA YER ALAN 'GENDEN PROTEİNE' ÜNİTESİNDEKİ METİNLERİN OKUNABİLİRLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ
19:30	Şeyhmus DEMİR, Mutlu SESLİ	DEMOKRASİNİN POPÜLİZMLE İMTİHANI: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ÖRNEĞİ
19:40	Şeyma Sultan BOZKURT, Fatma TEZEL ŞAHİN	OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ RESİMLERİNDE MÜZE
19:50	Şeyma Sultan BOZKURT, Fatma TEZEL ŞAHİN	AİLE KATILIMININ ÇOK BOYUTLU YARARLARI ve PANDEMİ SÜRECİNDE ÖNEMİ
20:00	Mehmet Kadir COŞKUN, Ufuk ŞİMŞEK	GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN SOSYAL BİLGİLER ETKİNLİKLERİNİN BİLİMSEL SÜREÇ BECERİLERİNE ETKİSİ
20:10	Mihalis (MİCHAEL) KUYUCU	MEDYANIN COVİD-19 PANDEMİSİ İLE SINAVI: MEDYANIN PANDEMİ SÜRECİNDE SOSYAL SORUMLULUK YAKLAŞIMI BAĞLAMINDA ANALİZİ
20:20	Ayhan AYTAÇ, Murat KORKMAZ	KONUT SATIŞLARINDAKİ DALGALANMALAR ÜZERİNE BİR ANALİZ: 2013-2020 TÜRKİYE ÖRNEĞİ
20:30	Ayhan AYTAÇ, Murat KORKMAZ	TÜRKİYE'DE LİBERALLEŞME EĞİLİMLERİNİN DIŞ TİCARET PERFORMANSI ÜZERİNE BİR ANALİZ:1989-2020 DÖNEMİ
20:40	Ali Serdar YÜCEL, Murat KORKMAZ, Ayça GÜRKAN, Ümran SEVİL	TOPLUMSAL SAĞLIK ALGISI: YAŞANAN COVID 19 SORUNSALI UYGULAMALI ÖRNEĞİ
20:50	Kübra ÖZDEMİR	KIŞ SPORLARI BRANŞLARINA YÖNELİK YAZILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK PROFİLİ
21:00	Erdi Okan YILMAZ	BİLGİSAYAR PROGRAMCILIĞI ÖĞRENCİLERİNİN DİJİTAL OYUN TASARIM VE GELİŞTİRME SEKTÖRÜNDE ÇALIŞMA EĞİLİM DURUMLARININ İNCELENMESİ

22:10	Murat KORKMAZ, Ali Serdar YÜCEL, Gülten HERGÜNER, Çetin YAMAN	TOPLUMSAL PSİKOLOJİK ALGININ SPOR YANSIMASI: BİR UYGULAMALI ÇALIŞMA
22:20	Hayrettin GÜMÜŞDAĞ, Mehmet AYDOĞAN	SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN SORGULAMA BECERİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ
22:30	Hayrettin GÜMÜŞDAĞ, Mehmet AYDOĞAN	SPORCU VE SEDANTER ADOLESANLARIN PROAKTİF KİŞİLİK DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ
22:40	Ali Serdar YÜCEL	SPORDA FARKLI PAZARLAMA STRATEJİLERİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ **(DAVETLİK KONUŞMACI METNİ)**
22:50	Giray Saynur DERMAN	DETERMINANTS OF POLITICAL COMMUNICATION PROCESS

OTURUM / SESSION : 3
Tarih ve Saat / Date and Time : 22.02.2021 – 09:00 – 24:00
Oturum Başkanı (Head of Session) : Prof. Dr. Ashok JAMMI
Prof. Dr. Harikrishnan GOPAKUMAR
Prof. Dr. Mustafa TALAS
Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
Assoc. Prof. Ali Serdar YÜCEL
Assoc. Prof. Rab Nawaz LODHI

PRE. TIME	WRITER(S)	TITLE
12:00	Kristers FREIMANIS	HUMAN RELATION TYPES AND DISCOVERY OF FINANCIAL RELATIONS DEPENDENCY
12:10	Esra MANDEBAUM	CHILDHOOD AND SPORT IN DIFFERENT EDUCATION ESTABLISHMENTS
12:20	Youssef FERRÓN	HIGHLIGHTED ISSUES AND CURRENT PROBLEMS WITH PUBLIC OCCASIONS
12:30	Kayur BHANWADIA	WORKING INSIGHTS AND MOBING PROBLEMS IN THREE AGES OF WORKERS
12:40	Teonce LAWRENCE	ASIAN WORKERS WITH DIFFICULTIES AND POSIBILITIES
12:50	Manuel WISMER	SPACE AND TIME DISCOVERY IN THE EDUCATED POPULATIONS HISTORY
13:00	Arman KHOSRAVI	PROSPECTIVE DEVELOPMENT PROJECTS IN RELIGIOUS SITES AND CLINICAL CENTERS
13:10	Tymoteusz BRONIKOWSKI	VOCABULARY IMPROVEMENT POTENTIAL THROUGH SPACE AND TIME

13:20	Xavion HENDERSON	TRANSITIONAL ECONOMY IN LABOR MARKET FEATURES
13:30	Keyhan SAFAVI	WORLD ECONOMY DIVIDED BY THE LABOR MARKET FEATURES
13:40	Aiman bin SHADDAAD	STATE SITUATION AND RELIGOUS PLACES IN MODERN COMMUNITIES
13:50	Rauf YMERI	LABOR MARKET DEVELOPMENT IN SOVIET COUNTRIES
14:00	Marc GONZÁLEZ	AGROPRODUCTS PRODUCTION PLANNING IN RELATION WITH FOOD DEMAND AND SUPPLY
14:10	Leonell BROOKS	PROFITIBILITY CALCULATION METHODS AND SCENARIO ANALYSIS
14:20	Tiontay WHEELER	COMPREHENSION OF LANGUAGES AND LEARNING MECHANISMY SYNTHESIS
14:30	Kazem PAHLEVAN	NATURALISM AND ACTIVITIES RELATED WITH SOCIETIES
14:40	Mostafa KAVIANI	ASSOCIATIONS OF RELIGOUS INSTITUTIONS AT PRESENT STATE CONDITIONS
14:50	Udo VIIDING	SOCIAL JUSTICE AND NATURE OF PEOPLE IN TERMS OF VACILLATION
15:00	Morten NORDMARK	GOVERMENTAL SYSTEMS IN AFRICA: A CASE STUDY INVESTIGATING THE PARTIES
15:10	Faatin EL-AWAN	PHILOSOPHICAL MOVEMENTS IN SOCIAL AND NATURAL ETHICS
15:20	Hirota TASHIAKI	CAPITALISTIC RELATIONSHIPS IN THE BEGINING OF POST TRAUMATIC ERA
15:30	Rostam MIRZAII	NON LANGUAGE EDUCATION INSTITUTIONS FOR LEARNING OF ENGLISH AND TECHNOLOGY TEACHING
15:40	Argun MUNGLIG	WAR BETWEEN PEOPLE IN COUNTRIES AND REASONS AND FEATURES
15:50	Okawa HYOBE	INTERCOUNTRIES RELATIONS IN SOVIET COUNTRIES DURING COLD WAR
16:00	Constant FABER	POVERTY PROBLEM AMONG RURAL POPULATION AND PEASANTS
16:10	Elias bin HITAM	REVOLUTIONARY ISSUES AND RESULTS AND CONSEQUENCES
16:20	Mate JANDIERI	MODERN SOCIAL POLICY OF STATES
16:30	Luukas KUUSELA	ECONOMIC ACTIVITIES AND MANAGEMENT OF MONETARY ACTIVATIONS IN CURRENT CENTURY
16:40	Argiris HASIKOS	LAWS AND FUNDEMENTALS OF RELIGOUS STATUS IN DIFFERENT CULTURES
16:50	Mathias GAULT	LADIES IN GEORGIA: HINT OF ISLAM

17:00	Marcos GABASA	AN INVESTIGATION OF FACTORS INFLUENCING THE RESULT OF LOCAL AREA REMEDY IN CONTEMPORARY CHINA
17:10	Zeng SHUI	PHILOSOPHY AND DELIANEATING DOMAINS
17:20	Yamashiro ZENKO	EMPIRES OF 18TH CENTURY AND NOBLE FEATURES: A REVIEW
17:30	Mampre PARIS-YAN	SOCIAL ECONOMIC DEVELOPMENTS AND FINANCIAL IMPROVEMENTS IN 19TH CENTURY
17:40	John MCCALLA	MEDIVAL SOCIETY WHERE RELIGION AND CONGREATION IS IMPORTANT
17:50	Ramin ZAMANI	COGNITION OF HISTORY AND STRATEGICAL BACKGROUND FROM MODERN PERSPECTIVE
18:00	Shabnam EGHBALI	COPPER AND BRONZE METAL USAGE IN WAR WEAPONS IN EARLY MIDCENTURY
18:10	Pablo CLARKE	ANIMAL DEVELOPMENT IN EAST MEDITERRANEAN REGION
18:20	Briken BYTYGI	DEVELOPMENT OF SOCIAL HOUSING IN CHINESE FRENCH REGIONS
18:30	Vilho LINDHOLM	EXAMINATION OF TECHNOLOGICAL TOOLS UTILIZED IN EDUCATION SYSTEM IN OMAN
18:40	Nasos XENILIS	FUNDAMENTAL VERSUS APPLIED PSYCHOLOGY POINTS OF VIEW LEAD TO VARIOUS RAMIFICATIONS FROM A SIMILAR INFORMATION; RECONSIDERING THE EFFECT OF EARLIER ASSUMPTIONS ON POLYGRAPH RESULTS
18:50	Jesus FERRANDIS	INVESTIGATING THE IMPACTS OF THE CRITICAL THINKING WAY TO DEAL WITH THE PRESENTATION AND DEMEANOR OF FIRST YEAR COLLEGE UNDERSTUDIES
19:00	Hooman QANBARI	TEXT CREATION, PORTRAYAL OF THOUGHT AND VERBOSE SEXUAL ORIENTATIONS IN GRADE SCHOOL CLASSES
19:10	Aloiza MIKA-LAJŠANKA	THE PART OF NOMOPHOBIA AND CELL PHONE FIXATION IN THE WAY OF LIFE PROFILES OF JUNIOR AND SENIOR SECONDARY SCHOOL UNDERSTUDIES IN THE PHILIPPINES
19:20	Dequinn RANDOLPH	A TECHNIQUE FOR MAKING TYPOLOGIES OF PROVINCIAL REGIONS IN ECUADOR
19:30	Valentin SAINT-YVES	UTILIZATION OF SELF-DIRECTED LEARNING METHODOLOGIES AMONG TEACHER EDUCATION UNDERSTUDIES: A DORMANT PROFILE INVESTIGATION

19:40	Emijs MIĶELSONS	ASSESSING INNOVATION ACKNOWLEDGMENT IN AGRARIAN SCHOOLING IN IRAN: AN INVESTIGATION OF PROFESSIONAL AGRIBUSINESS EDUCATORS
19:50	Oscar ARNESON	AN EXAMINATION ON LOCAL AREA SPACES IN CONDOS AND THEIR EFFECT ON SOCIAL COOPERATIONS AMONG LOFT INHABITANTS CONCERNING THE CITY OF COLOMBO
20:00	Kittipon JAINUKUL	INSTRUCTORS' APPARENT EDUCATOR ADMINISTRATION REHEARSES: AN INSTANCE OF PRIVATE AUXILIARY SCHOOLS IN LAHORE, PAKISTAN
20:10	Stanoje GRGUROVIĆ	THE HOLE BETWEEN COMPETENCY SELF-ASSESSMENTS AND ENCOUNTERED DRUG SPECIALISTS' APPARENT COMPETENCY ASSESSMENTS WITH RESPECT TO THE JAPANESE 6-YEAR DRUG STORE TRAINING PROGRAM
20:20	Carmelo AMAIRA	THE IMPACT OF OCCUPATION BURNOUT MEASUREMENT ON WORKERS' EXHIBITION
20:30	Mostafa GOLCHIN	ALTERED PRESS MACHINE FOR CREATION GENTENG EFFECTIVENESS IN LITTLE UNDERTAKING
20:40	Gyaneshwar TIMSINA	FEMALE SEXUAL CHARACTER IN PERSIAN LEGENDS AND FANTASIES
20:50	Mahdi DERAKHSHANI	BIRTH RATE AND THE EXTENT OF VIETNAMESE LADIES HAVING A THIRD YOUNGSTER
21:00	Navin HOLKAR	WEB LANGUAGE LEARNING MATERIALS FOR ADVANCED EDUCATION
21:10	Premo ZMAJEVIC	FINANCIAL EXAMINATION OF DISCOUNT RICE ADVERTISERS IN ABIA STATE, NIGERIA
21:20	Rune HJERTSSON	DEALING WITH MEASURE ASSOCIATION EXECUTION A QUANTITATIVE METHOD
21:30	Shuajb ISUFAJ	THE INDICATION OF SUBJECTIVITY IN THE UNAWARE OF VICTORIAN CREATIVE MIND
21:40	Renato Antunes LOBO	EVALUATING KEY EXECUTION POINTERS CHECKING FRAMEWORK (KPI-MS) OF A COLLEGE UTILIZING INNOVATION ACKNOWLEDGMENT MODEL
21:50	Julien LUXENBERG	EXAMINATION OF ADMINISTRATIVE EFFECTIVENESS AMONG AGRIBUSINESS FIRMS
22:00	Amiran BOCHORISHVILI	MARKERS FOR OBSERVING FRAMEWORK (KPI-MS) OF A COLLEGE UTILIZING INNOVATION ACKNOWLEDGMENT MODEL AN EVALUATION
22:10	Taran PONGCHANDAJ	TACKLING SOCIAL EXPLORATION ISSUES IN LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN: MAKING MECHANICAL AND EXPLORATION ABILITIES WITH ACTIVITY EXPLORATION

22:20	Ored LAGERFELD	CHARACTERISTIC RISKS UTILIZING FLUFFY RATIONALE BY SOCIAL EVALUATION FORM
22:30	Amitabh VIBHUSHAN	MORALS OF COMPANION SURVEY AND OTHER CUSTOMARY SCHOLARLY DISTRIBUTING PRACTICES
22:40	Dmitry BALAVADZE	THE STRUCTURE OF THE COMPETENCY MODEL FOR THE MEDICAL CARE SPECIALISTS: A MODEL DEPENDENT ON A SHOWING CLINIC IN FOCAL TAIWAN
22:50	Vavrinec OTČENÁŠ	INSTRUCTIONAL OVERSIGHT IN THREE ASIAN NATIONS CONCERNS OF EDUCATORS AND MANAGERS

SÖZEL - POSTER OTURUMLAR / ORAL PRESENTATIONS

OTURUM / SESSION : 4
Tarih ve Saat / Date and Time : 23.02.2021 – 09:00
Oturum Başkanı (Head of Session) : Prof. Dr. Ashok JAMMI
Prof. Dr. Harikrishnan GOPAKUMAR
Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
Assoc. Prof. Ali Serdar YÜCEL
Assist. Prof. Senai YALÇINKAYA

PRE. TIME	WRITER(S)	TITLE
09:00	Anka PAP	PERSPECTIVES ON PRE ASSISTANCE INSTRUCTORS IN USING ON THE WEB VIDEO CLASPS FOR SHOWING ENGLISH LANGUAGE
09:10	Florianus SONDEREGGER	ENROLLMENT OF GRADUATES AND DETERMINING DECISION – A LINKAGE BETWEEN WORK MARKET AND ADVANCED EDUCATION
09:20	Vavrinec OTČENÁŠ	ANOTHER WORLDVIEW TO ASSESS THE BOP POPULACE BY THINKING ABOUT THE IMPACTS OF SWELLING RATE: A GENUINE CONTEXTUAL ANALYSIS
09:30	Raihaan EL-MINA	UPGRADE UTILIZING USEFUL DISPERSED DATA FRAMEWORKS: CRM PERSPECTIVE OF EXECUTIVES
09:40	Farhad HASHEMPOUR	HUMAN RESOURCES CONNECTIONS: THE EFFECT OF OCCUPATION FULFILLMENT
09:50	Rostam FATHI	ONLINE PERSON TO PERSON COMMUNICATION: ANOTHER TYPE OF SOCIAL CONNECTION
10:00	Saeed MOUSAVI	DATA PURCHASER HYPOTHESIS FOR THE WEB, AND ITS APPLICATION TO NEWS SITES
10:10	Volodymyr Anatolijovych STETSENKO	EARLY SEX AND PREGNANCY: THE EXORBITANT COST OF ABSOLUTION

10:20	Eduard WINTSCH	THINKING ABILITIES AMONG SPECIALIZED INSTRUCTION UNDERSTUDIES AND HIGHER LEVELS
10:30	Tamara MIJATOVIĆ	QUALITY IN ADVANCED EDUCATION: AN ASSORTMENT OF PARTNER VIEWPOINTS
10:40	Tatar SANGHA	ELECTIVE METHODOLOGY OF CREATIVE CRITICAL THINKING FOR AREA BASED ASSISTANCE EXECUTION
10:50	Fernando BACQUE	DIFFICULTIES LOOKING WITH BALANCE OF PEOPLE RIGHT
11:00	Eduard CIBUĽKA	THE IMPACTS OF SOCIAL AND INSTRUCTIVE CLIMATE ON PHYSIOLOGICAL REACTIVITY TO POLYGRAPH AT YOUTHFUL ROMANIAN PRESENTED TO MOMENTARY FIERCE TELEVISION DIARIES
11:10	Dinjo NJEGOŠ	ADOLESCENTS TALK ABOUT DEATH: REASONS FOR SELF DESTRUCTION
11:20	Bogdana UGLJANIN	SOCIAL HELP, WORK-FAMILY IMPROVEMENT AND LIFE FULFILLMENT AMONG WEDDED ATTENDANTS IN WELLBEING ADMINISTRATION
11:30	Alvar ROUSSE	A BASIC MULTI-MEASURES DETERMINATION MODEL TO DEFINE LIMIT TEST FOR VEHICLE PARTS
11:40	Candid RYSER	PRESENTING TRANSPORTATION FOR SCHOOL FOR POOR UNDERSTUDY: THE THEORETICAL STRUCTURE
11:50	Changiz PANAHI	SATISFYING INDIVIDUAL REQUIREMENTS AND ADVANCING A SUPERIOR SOCIETY
12:00	Rafik AYDAROV	BROADENING OF ECONOMIES IN EAST ASIAN : A FEW COMPONENTS INFLUENCING THE SITUATION
12:10	Angelito Lucio Yalung MACATANGAY	LANGUAGE LEARNING THROUGH SOCIALIZATION: EXPANDED UTILIZATION OF A SELF-ACCESS CENTER
12:20	Ding HUAN	POSSIBILITIES IN WORK MARKET FOR BUSINESS GRADUATES
12:30	Valentin PUCHNER	INVENTIVE WORK CONDUCT FOR INSTRUCTORS
12:40	Rahele ARJMAND	RELATED ELEMENTS IN MENTAL TORUBLES IN GUARDIANS OF KIDS
12:50	Kurbads LANDMANIS	ANOTHER THING PROPOSAL SYSTEM DEPENDENT ON MIN-MAX DISTANCE
13:00	Alexis STÄDELI	PLANNING THE SCHOLARLY DESIGN OF COMPUTERIZED GAP
13:10	Joseph ALARIE	GAME EXAMINATION OF BIG BUSINESS, GOVERNMENT AND CONSUMERIN GREEN INVENTORY FRAMEWORK

13:20	Mozhgan HAYAII	ONESELF AND THE OTHER: RE-VISIONING IN CHOSE SCHOLARLY WORKS
13:30	Payam SALEHI	VARIABLES IMPACTING EWOM IMPACTS: UTILIZING EXPERIENCE, BELIEVABILITY, AND HELPLESSNESS
13:40	Behrad MOSHIRI	THE JOB OF STRICTNESS AS AN ADAPTING TECHNIQUE IN ADAPTING TO WORK-FAMILY STRUGGLE
13:50	Chakravarti PADHYA	INNOVATION CULTURE AMONG ADVANCED EDUCATION ORGANIZATIONS' UNDERSTUDIES
14:00	Fabien BEAUVAU	INTERPRETATION OF MACHINE IN ARABIC LANGUAGE -SPEAKING ELT STUDY HALLS
14:10	Erlul MANIANI	METHODOLOGIES IN EFL SETTINGS RETURNED TO INFORMATION
14:20	Luis MAYORDOMO	LANGUAGE AND CULTURE: A REFERENCE TO THE MALAY SPECIALTIES WORDING
14:30	Lazaro LEGUIZAMÓN	INVESTIGATING THE SECRET OF SCHOLARLY PERUSING: A PSYCHOPHYSIOLOGICAL VIEWPOINT
14:40	Youkhavid LORESTANI	ILLUSTRATIVE WRITINGS AS A FUNDAMENTAL VEHICLE FOR ENGLISH LEARNING
14:50	Onesimus VASILACHE	LANGUAGE PERSONALITY AND SOCIAL DISTINCTION
15:00	Parviz BINA	INSTRUCTOR SELF-SUFFICIENCY AND STUDENT SELF-RULE: AN EAST ASIAN'S POINT OF VIEW
15:10	Dominik ZAPLETAL	WHERE DID THE METACOGNITIVE TRAIN LEAVE THE RAILS? RETURNING THE TRAIN ON THE TRACK
15:20	Devidaas QUADIR	DEMYSTIFYING THE FANTASY OF PARENTHOOD: TONI MORRISON'S UPDATE OF AFRICAN-AMERICAN MOTHER GENERALIZATIONS
15:30	Guillaume KUTTER	OUTLINE OF THE EXPLORATION SETTING: EDUCATIONAL RAMIFICATIONS FOR THE COMPOSITION OF EXPLORATION REPORTS
15:40	Diego CHISTAU	THE TRAINING OF THE ENGLISH LANGUAGE FOR ARTISTIC REASON IN NIGERIA: MAKING A PUBLIC CHARACTER
15:50	Nurbek NAZAROV	EDUCATOR'S UNEASINESS IN UTILIZING ENGLISH IN INSTRUCTING
16:00	Tiloka TRAIVUT	RECOVERY OF THE MISUSED BODY
16:10	Vili KETTUNEN	STEP BY STEP INSTRUCTIONS TO UTILIZE TALENTED TIPS OF THE PROCEDURES OF THE PRIMARY LANGUAGE PROCUREMENT TO ADVANCE

16:20	Hamed PASDAR	INVERSION OF JOBS BETWEEN ELT EDUCATORS AND SUBJECT TRAINED PROFESSIONALS
16:30	Matteo SCHNEIDER	PERUSING LOGICAL WRITINGS: A FEW DIFFICULTIES LOOKED BY EFL PERUSERS
16:40	Murata SHOIN	POSTPOSITIVE PAST PARTICIPLES UTILIZED ALL ALONE
16:50	Dovydas KANYS	ORIENTALISM DISPLAYED IN NEIGHBORHOOD MOTION PICTURES
17:00	Feda HURMOZ	CULTURE ON UNKNOWN DIALECT EDUCATING: AN INVESTIGATION
17:10	Arman KASHKOULI	INVESTIGATION IN TO SOCIOLINGUISTIC OF VOWEL CONCORDANCE IN PERSIAN
17:20	Bótólfur AUÐMUNDSSON	TALK INVESTIGATION: INDIVIDUAL PRONOUNS IN FACILITATING
17:30	Magnus MAY	PHONETIC, MORPHOLOGICAL AND SYNTACTIC BLUNDERS IN ENGLISH: A CONTEXTUAL ANALYSIS
17:40	Freydoun BARBARZ	OPEN ABILITIES IN NATIVE LANGUAGE BROUGHT ABOUT DISAPPOINTMENT
17:50	Raffi KOSTIKYAN	ENGLISH PERUSING COGNIZANCE CAPACITY OF EVALUATION STUDENTS UTILIZING METACOGNITIVE SYSTEMS
18:00	Sverker STENBOCK	OPTIONAL SCHOOLS EDUCATION AMONG UNDERSTUDIES
18:10	Shaheer bin QAASIM	ENGLISH COMPOSING ABILITIES IN UNDERSTUDIES AND CREATING SKILLS
18:20	Kooroush BAGHERZADEH	APPARENT ENTHUSIASTIC EXPERIENCE OF BILINGUALS IN THE SECURING OF FIRST AND SECOND DIALECTS
18:30	Dexter MILLER	BELIEF SYSTEM AND FORCE CONNECTION REFLECTED IN THE UTILIZATION OF PRONOUN
18:40	Sven NEBE	LANGUAGE, CULTURE, AND INTERPRETATION OF THE KARBI: A CONCISE REPORT
18:50	Khoram SHAHPUR	CONCEPTUALIZING SCHOLARLY REACTIONS OF L2 PERUSERS: AN EXPLORATORY EXAMINATION
19:00	Rocco LOWE	ROMANIAN-SPEAKING PEOPLE GROUP OUTSIDE ROMANIA: PHONETIC CHARACTERS
19:10	Obukhov Leontiy VLADIMIROVICH	TALKING IN PUBLIC: A MIXED LEARNING CLIMATE
19:20	Nak ARIYANUNTAKA	SOME PHONETIC TROUBLES IN INTERPRETING THE BLESSED BOOK

19:30	Benjamim VAZ	INSPIRING UNDERSTUDIES AND UPGRADING THEM BY GIVING INPUT ON COMPOSITION
19:40	Zhumabek EGEMBER-DIEV	FEELING OF SPOT ON EXILE PSYCHOLOGICAL WELLNESS
19:50	Kamvar SULEMANI	HALF BREED APPROACH OF E-GOVERNMENT
20:00	Zavrazhin Saveliy (Sava) VSEVOLO-DOVICH	DESIGN UNDERTAKINGS AND INFORMATION OF BOARD IN TERMS OF PROFITABILITY
20:10	Mileta BERKULJAN	BUILDING UP A MODEL OF INFORMATION ORGANI-ZATIONS IN ASSOCIATIONS
20:20	Moein ADIB	ABOUT MECHANICAL SUPPORTABILITY AND PE-RISHABILITY OF WORK MODELS
20:30	Ermilo CORTESE	SCHOLARLY ACCOMPLISHMENT IN TERMS OF IN-TELLECTUALITY AND QUALITY
20:40	Kamran DARA	WELLBEING ADVANCEMENT CONDUCT AND NE-EDS EVALUATION
20:50	Niwit NIRATPATTA-NASAI	THE RAMIFICATIONS OF DISENTANGLEMENT IN "HELPFUL WRITING"
21:00	Bertrand BENYAMIN	MOVING THE CHIEF'S PART AS DIRECTOR TO THAT OF A SCHOLARLY PIONEER
21:10	Harihara PUTHIRAN	THE TEST OF GHETTOS: FINANCIAL ABBERATIONS
21:20	Qin XUEGANG	BUY CHOICE OF EXTRA SECURITY STRATEGIES AMONG ELDERLY PEOPLE
21:30	Hamid NASIRIAN	BROADENING TECHNIQUE AND ITS IMPACT ON THE CAPITAL DESIGN CHOICES OF ASSEMBLING FIRMS
21:40	Marcelino SILVA	PUBLIC SPENDING INSTRUCTION AND DISPARITY: A CONTEXTUAL ANALYSIS
21:50	Valentin BETTENCO-URT	FINANCIAL ADVANCEMENT AMONG BOOKED STANDING: AN INVESTIGATION
22:00	Borjigidai KHORGHO-SUN	MAN CONTROLLED SOCIETY AND SEX IMBA-LANCE: THE PERSEVERANCE OF STRICT AND SO-CIAL BIAS
22:10	Heiko HEBRANG	THE ADDED SUBSTANCE ESTIMATION OF MENTAL CAPITAL IN ANTICIPATING UNDERLYING VEN-TURE ACHIEVEMENT AND LIFE FULFILLMENT OF PRIMARY ARCHITECTS
22:20	Klemens DENZEL	THE APPROVAL OF THE CONJUGAL OT-HERWORLDLINESS SCALE
22:30	Aurélien BAUGÉ	CORRESPONDENCE TREPIDATION AND RISK APP-RAISAL IN SPOUSES OF HEAVY DRINKERS AND NON-DRUNKARDS (A NEAR INVESTIGATION)

22:40	Théophile DELAP-LACE	REQUESTS IN ONLINE LAWYERS' ADVERTISING IN NORTH AMERICA
22:50	Niemir WEISS	DEMOCRATIZATION AND COMMON PEOPLE: BE-DOUIN MOVEMENT

9. SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

TAM METİN SÖZEL SUNUMLAR

BİLGİSAYAR PROGRAMCILIĞI ÖĞRENCİLERİNİN DİJİTAL OYUN TASARIM ve GELİŞTİRME SEKTÖRÜNDE ÇALIŞMA EĞİLİM DURUMLARININ İNCELENMESİ

Erdi Okan YILMAZ

Uşak Üniversitesi, Uzaktan Eğitim MYO, Uşak / Türkiye

Öz: Teknolojinin gelişimiyle birlikte son yıllarda popülerliği artan disiplinler arası alanlardan biri de dijital oyun tasarım ve geliştirme alanıdır. Dijital oyunlar; konsol oyunlarından bilgisayar oyunlarına, eğitsel oyunlardan mobil tabanlı oyunlara kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır. Günümüzde ileri dijital teknolojilerin kullanıldığı oyun geliştirme alanında, tasarım ekibi, programlama ekibi, sanat ekibi ve ses ekibi gibi birçok birim belirli bir sistematik içerisinde görev almaktadır. Günümüzde oyun tasarım ve geliştirme alanında istihdam edilmekte olan kişilerin büyük bir kısmını bilgisayar yazılımcıları oluşturmaktadır. Bilgisayar programcılığı bölümü mezunları, çok farklı alanlarda tasarım ve geliştirici olarak çalışabilseler de oyun tasarım ve geliştirme alanına da yönelimleri söz konusudur. Ancak bilgisayar programcılığı bölümünde okuyan yazılımcı adaylarının bu disipline mesleki olarak eğilim durumları bilinmemektedir. Bu araştırmanın amacı bilgisayar programcısı adaylarının mesleki bağlamda dijital oyun tasarımı alanına eğilim durumlarının incelenmesidir. Böylece bölümden mezun olma potansiyeli olan adayların, dijital oyun tasarım ve geliştirme sektöründe çalışma istek durumları ortaya konabilecektir. Tarama modelinde tasarlanan bu araştırmanın örneklemini 2020-2021 öğretim yılında Uşak Üniversitesinde Bilgisayar Programcılığı bölümünde okumakta olan 105 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilere, araştırmacı tarafından geliştirilen dijital oyun tasarım ve geliştirme alanına eğilim anketi uygulanmıştır. Uygulama sonucunda, bilgisayar programcılığı öğrencilerinin dijital oyun tasarımı alanına mesleki eğilim durumlarının olumlu yönde olduğu, bu bölümden mezun olduktan sonra dijital oyun sektöründe çalışabilecekleri, bu sektörden maddi anlamda iyi gelir elde edebileceklerini düşündükleri, sektörde, geliştirici (developer) olarak istihdam edilmek istedikleri, özellikle mobil tabanlı oyun geliştirmek istedikleri ve dijital oyun tasarımı alanında eğitim almak istedikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Oyun Tasarımı, Bilgisayar Programcılığı, Dijital Oyunlar, Mesleki Eğilim

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Günümüz dijital teknoloji alanındaki gelişmeler, hayatın her alanını etkilemektedir. Bu gelişmeler, yeni bakış açılarını, yeni yaklaşımları da beraberinde getirmektedir. Günümüzde son yıllarda adından sıkça bahsedilmeye başlayan alanlardan biri de dijital oyun tasarımı alanıdır. Dijital oyunlar, bir ya da daha fazla oyuncu ile birlikte genellikle eğlence amaçlı kullanılan etkileşimli programlardır. Rollings & Adams (2003) kavramsal olarak dijital oyunu, simüle edilmiş bir ortamda nedensel olarak birbirleriyle bağlantılı bir ya da daha fazla zorluk seviyesi içeren ve oyuncuların zorlukları aşmak için yapabilecekleri eylemlerin olduğu zorluk serileri olarak tanımlamışlardır.

Bilgisayar ve mobil cihaz teknolojilerindeki gelişmeler, bu alana olan ilginin artmasını sağlamış, birçok yükseköğretim kurumu da dijital oyun tasarımı adı altında yeni bölümler kurmaya başlamışlardır. Akademik bağlamda dijital oyun tasarımı lisans programı ele alındığında 2019-2020 öğretim yılı itibariyle Türkiye'de yalnızca beş yükseköğretim kurumunda program bulunmaktadır. Ancak bu alana olan ilgi ve eğilimlerin artmasıyla bu sayının artacağı, daha çok yükseköğretim kurumu tasarımdan bu alanda nitelikli bireyler yetiştirilebileceği ifade edilebilir. Lisans programlarına ilave olarak, dijital oyun tasarımıyla ilgili Hacettepe Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi, ODTÜ gibi kurumlarda dijital oyunlarla ilgili

yüksek lisans bölümleri de bulunmaktadır. Özel sektör bazında Oyunder, ATOM olarak adlandırılan Animasyon Teknolojileri ve Oyun Geliştirme Merkezi de dijital oyun geliştirme konusunda önemli merkezlerden bazılarıdır.

Dijital oyun sektörünün tarihsel gelişimi ele alındığında, 1950-1980 arası erken gelişim süreçlerinden günümüz ileri teknoloji kullanımının yoğun olduğu yaratıcı bir endüstri kolu haline gelmiştir (Ankara, 2019). Günümüzde ileri dijital teknolojilerin kullanıldığı oyun geliştirme alanında, tasarım ekibi, programlama ekibi, sanat ekibi ve ses ekibi gibi birçok birim belirli bir sistematik içerisinde görev almaktadır (Zackariasson & Wilson, 2012). Günümüzde teknik anlamda dijital bir oyunun geliştirilmesindeki en önemli unsurlarından biri şüphesiz yazılım ekibidir. Yıldırım (2016) bilgisayar yazılım ve programlama alanının, dijital oyun geliştirme alanının önemli bir yapıtaşı olduğunu belirtmiştir. Dijital oyun yazılım ekipleri ise, bilgisayar programcıları, yazılım mühendisleri, bilgisayar mühendisleri gibi branş mezunlarından oluşabilmektedir (Kariyer.net, 2020).

Ankara Kalkınma Ajansı'nın hazırladığı dijital oyun sektörü 2019 raporuna göre Türkiye'de 2019 yılı itibariyle yaklaşık 60 dijital oyun geliştirici firma bulunmaktadır. Bu firmaların yaşadıkları en önemli sıkıntılarının başında yetişmiş insan kaynağının azlığı, oyun sektörünü bilen uzman sayısının azlığı ve bütçe yetersizlikleri gelmektedir. Sezgin (2019)'a göre dijital oyun geliştirme alanında çok farklı branşlardan personeller istihdam edilmektedir. Haritacılık, sanal gerçeklik, medya, finans sektörü gibi çok farklı alan mezunları, dijital oyun tasarım ve geliştirme şirketlerinde çalışabilmektedir.

Dijital oyun geliştirme, şüphesiz bilgisayar programlama becerisi gerektiren bir alandır (Marchetti & Valente, 2015). Dijital oyun tasarım ve geliştirme sektöründe nitelikli iş gücünün karşılanması amacıyla bilgisayar programcılığı mezunları istihdam edilebilmektedir. Sağlam (2016), bilgisayar programcılığından mezun olan öğrencilerin %73.3'ünün bilişim teknolojileri alanında istihdam edildiğini bu öğrencilerin de %36.4'ünün de yazılım sektöründe programcı olarak çalıştığını belirtmiştir. Ancak günümüzde bu bölüm mezunlarının dijital oyun tasarım ve geliştirme sektörüne eğilim durumları ile ilgili çalışmaların sayısının azlığı nedeniyle eğilim durumlarıyla ilgili çıkarım yapmak güçtür. Bu araştırma sayesinde programcılık bölümü öğrencilerinin mesleki anlamda dijital oyun sektörüne eğilim durumları tespit edilerek raporlanmaya çalışılmıştır.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı bilgisayar programcısı adaylarının mesleki bağlamda dijital oyun tasarımı alanına eğilim durumlarının incelenmesidir.

KAPSAM

2020-2021 öğretim yılı bahar döneminde Uşak Üniversitesi, Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu Bilgisayar Programcılığı ön lisans bölümünde okumakta olan toplam 105 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın kapsamı, bu öğrenci grubunun verileriyle sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın yöntemi tarama modelidir. Tarama modeli, var olan durumu betimlemek amacıyla kullanılan yaygın araştırma yöntemlerinden biridir (Karasar, 2014). Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen dijital oyun tasarım ve geliştirme alanına eğilim anketi uygulanmıştır. 5'li likert tipinde geliştirilen anketin puan aralıkları; anket maddesine göre 1- kesinlikle katılmıyorum, 2- katılmıyorum, 3- kısmen katılıyorum, 4- katılıyorum ve 5- kesinlikle katılıyorum şeklindedir. Hazırlanan anketin

kapsam geçerlik çalışması kapsamında, iki alan uzmanı incelemiş ve gerekli düzeltmeler yapılarak ankete nihai hali verilmiştir. Araştırmanın örneklemi, ön lisans düzeyinde bilgisayar programcılığı bölümünde okumakta olan 105 öğrencidir. Araştırmada elde edilen verilere öncelikle betimsel analizler yapılarak, yüzde, ortalama, frekans dağılımları sunulmuştur. Veriler, Spss programında analiz edilerek raporlaştırılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin betimsel bulgular rapor edilmiştir. Öğrencilerin cinsiyetlerine ilişkin bulgular incelendiğinde, araştırmaya katılan toplam 105 öğrencinin büyük bir kısmı %92.8'i (N:98) erkek ve %7.2'si (N:7) kadın öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin sınıflara göre dağılımı ise Tablo-1'deki gibidir.

Tablo 1. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Sınıf	**Cinsiyet**	**f**	**%**
1. Sınıf	Kadın	7	%6.7
	Erkek	32	%30.5
2. Sınıf	Kadın	0	%0
	Erkek	66	%62.8
	Toplam	105	%100

Araştırmaya katılan öğrencilerin %40.1'i (N:39) birinci, %59.9'u (N:66) ise ikinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. İkinci sınıf öğrencilerinden hiçbir kadın öğrenci araştırmaya katılmamıştır. Araştırmada öğrencilere dijital video oyunu oynayıp oynamadıkları sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerden gelen yanıtlar Tablo-2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Dijital Video Oyunu Oynama Durumları

Dijital video oyunu oynuyor musunuz? (Mobil, konsol ya da PC oyunları)	**f**	**%**
Evet, sürekli oynuyorum	34	%32.4
Oynuyorum	26	%24.8
Nadiren oynuyorum	29	%27.6
Oynamıyorum	4	%3.8
Hayır, kesinlikle oynamıyorum	12	%11.4

Araştırmaya katılan öğrencilerin toplamda %84.8'i (N:89) bilgisayar oyunu oynadığını belirtirken, %32.4'ü (N:34) ise sürekli olarak dijital video oyunu oynadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin toplamda

%15.2'si (N:16) ise dijital video oyunu oynamadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin dijital oyun tasarım ve geliştirme alanına eğilim anketine verdikleri yanıtlar ise Tablo-3'deki gibi gerçekleşmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Dijital Oyun Tasarım Alanına İlişkin Mesleki Eğilimleri

Anket Maddeleri	Seçenekler	f	%	X̄
Bana göre dijital oyun tasarım ve geliştirme, geleceğin meslekleri arasında yer almaktadır.	Evet, kesinlikle katılıyorum	58	55.2	4.36
	Katılıyorum	35	33.4	
	Kararsızım	6	5.7	
	Katılmıyorum	4	3.8	
	Hayır, kesinlikle katılmıyorum	2	1.9	
Bilgisayar programcılığı bölümünden mezun olduktan sonra dijital oyun sektöründe çalışmayı düşünebilirim.	Evet, kesinlikle katılıyorum	26	24.8	3.35
	Katılıyorum	30	28.6	
	Kararsızım	16	15.2	
	Katılmıyorum	21	20	
	Hayır, kesinlikle katılmıyorum	12	11.4	
Dijital oyun tasarım ve geliştirme sektöründe çok para kazanılabileceğine inanıyorum.	Evet, kesinlikle katılıyorum	48	45.7	4.29
	Katılıyorum	44	41.9	
	Kararsızım	9	8.6	
	Katılmıyorum	4	3.8	
	Hayır, kesinlikle katılmıyorum	0	0	

Anketi yanıtlayan öğrencilerin toplamda %88,6'sı (N:93) dijital oyun tasarım ve geliştirme alanını geleceğin mesleği olarak görmektedir. Yine bu öğrencilerin %5.7'si (N:6) bu konuda kararsızken, toplam %5.7'si (N:6) ise dijital oyun tasarım ve geliştirme alanını geleceğin mesleği olmadığını düşünmektedirler. Bununla birlikte bilgisayar programcılığı bölümünden mezun olduktan sonra dijital oyun sektöründe çalışmayı düşünebilirim diyen öğrencilerin oranı ise toplamda %53.4'dür (N:56). Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu %87.6'sı (N:92) ise dijital oyun sektöründe çalışarak maddi anlamda iyi bir gelir elde edilebileceğini düşünmektedir.

Öğrencilere dijital oyun tasarım ve geliştirme alanında çalışmaları halinde bu sektörde hangi birimde çalışmak istedikleri ve bu alanda eğitim almayı düşünüp düşünmedikleri soruları da yöneltilmiştir. Öğrencilerden bu sorulara gelen yanıtlar Tablo-4'de sunulmuştur.

Tablo 4. Öğrencilerin Dijital Oyun Sektöründe Çalışmak İstedikleri Birim Eğilimleri

Anket Maddeleri	Seçenekler	f	%	X̄

Bilgisayar programcılığı bölümünden mezun olduktan sonra dijital oyun sektöründe "tasarımcı" (designer) olarak çalışmayı isterim.	Evet, kesinlikle katılıyorum	20	19.1	2.97
	Katılıyorum	18	17.1	
	Kararsızım	20	19.1	
	Katılmıyorum	33	31.4	
	Hayır, kesinlikle katılmıyorum	14	13.3	
Bilgisayar programcılığı bölümünden mezun olduktan sonra dijital oyun sektöründe "geliştirici" (developer) olarak çalışmayı isterim.	Evet, kesinlikle katılıyorum	26	24.8	3.39
	Katılıyorum	30	28.6	
	Kararsızım	16	15.2	
	Katılmıyorum	25	23.8	
	Hayır, kesinlikle katılmıyorum	8	7.6	
Bilgisayar programcılığı bölümünden mezun olduktan sonra "dijital oyun tasarımı eğitimi" almayı isterim.	Evet, kesinlikle katılıyorum	28	26.7	3.44
	Katılıyorum	26	24.8	
	Kararsızım	24	22.8	
	Katılmıyorum	19	18.1	
	Hayır, kesinlikle katılmıyorum	8	7.6	

Anketi yanıtlayan öğrencilerin toplamda %36.2'si (N:38) dijital oyun sektöründe *tasarımcı* olarak çalışmayı isterlerken, toplamda %44.7'si (N:47) ise tasarımcı olarak çalışmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilere dijital oyun alanında geliştirici olarak çalışmayı istiyor musunuz sorusuna verdikleri yanıtlarda ise %53.4'ünün (N:56) dijital oyun sektöründe *geliştirici* olarak çalışmayı istedikleri ve %31.4'ü (N: 33) ise geliştirici olarak çalışmayı düşünmedikleri bulgularına ulaşılmıştır. Bu bulgulara göre öğrencilerin daha çok *geliştirici (developer)* olarak istihdam edilmeyi istedikleri şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca, öğrencilerin %51.5'i (N:54) dijital oyun tasarımı eğitimi almayı istediklerini belirtmişlerdir.

Bilgisayar programcılığı öğrencilerine ayrıca, dijital oyun tasarım geliştirme sektöründe çalışıyor olsalardı ne tür platform üzerine (PC, Mobil ya da konsol platformlar) oyun geliştirmek istedikleri sorusu da yöneltilmiştir. Öğrencilerden gelen yanıtlar Tablo-5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Öğrencilerin Oyun Geliştirmek İstedikleri Platform Tercihleri

Platformlar	**f**	**%**
Mobil platform	62	59
PC platformu	33	31.4
Konsol platformu (Play Station, Xbox vb.)	10	9.5

Ankete yanıt veren öğrencilerin %59'u (N:62) mobil platform için oyun geliştirmek istediğini belirtirken, %31.4'ü (N:33) ise PC bilgisayar platformu için oyun geliştirmek istediğini belirtmiştir. Konsol platformları için oyun geliştirmek isteyen öğrencilerin oranı ise %9.5 (N:10) ile diğer gruplara göre daha azdır.

Öğrencilere son olarak mobil, PC ya da konsol platformu üzerine bir dijital oyun tasarlıyor ve geliştiriyor olsalardı ne tür bir oyun ya da oyunlar geliştirmek istediklerine ilişkin anket sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerden gelen yanıtlar Tablo-6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Öğrencilerin Dijital Oyun Geliştirmek İstedikleri Oyun Türleri

Oyun Türleri	f	%
FPS türü oyunlar (First person shoot, tek karakterin gözünden oynanan oyunlar)	52	16.66
Spor oyunları (Futbol, basketbol türü oyunlar)	40	12.82
RTS türü oyunlar (Real time strategy, gerçek zamanlı strateji oyunları)	42	13.46
Open World (Açık harita oyunları)	36	11.53
TPS türü (Third person shooter, karakterin üstünden oynanan oyunlar)	24	7.69
Adventure (Gizem çözülerek ilerlenen macera oyunları)	24	7.69
Simülasyon oyunları	26	8.33
RPG türü oyunlar (Role playing game, rol yapma oyunları)	24	7.69
MOBA türü oyunlar (Çok oyunculu çevrimiçi muharebe oyunları)	24	7.69
Platform oyunları (İki boyutlu oyunlar)	14	4.48
H&S türü oyunlar (Hack and slash, bölüm sonu geçişli oyunlar)	6	1.92

Ankete yanıt veren öğrencilerin büyük çoğunluğu %16.66'sı (N:52) tek bir karakterin gözünden oynanan oyun türü olan FPS türü oyun geliştirmek istediğini belirtmişlerdir (Ör: Counter Strike). Araştırmaya katılan öğrencilerin, %13.46'sı (N:42) gerçek zamanlı strateji türü olan RTS oyunları geliştirmek istediklerini belirtmişlerdir. Bununla beraber öğrencilerin %12.82'si (N:40) spor oyunları geliştirmek istediklerini belirtmişlerdir. Spor türü oyunlar, PES, Fifa olarak isimlendirilen çevrimiçi / çevrimdışı, tek ya da çok oyunculu oynanabilen oyun türüdür. Öğrencilerin en az geliştirmeyi istedikleri oyun türü ise %1.92 (N:6) ile bölüm sonlarında belirli bir zorluğu aşma mantığı üzerine olan 2 boyutlu oyun türleri olmuştur (Ör: Super Mario).

SONUÇ

Bu araştırmada, bilgisayar programcılığı bölümünde okumakta olan yazılımcı adayı öğrencilerin, dijital oyun tasarımı ve geliştirme sektörüne ilişkin mesleki eğilim durumları incelenmiştir. Öğrencilere, dijital oyun tasarım ve geliştirme alanına eğilim anketi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında cinsiyet bakımından erkek öğrencilerin sayısı kadın öğrencilerden daha fazladır. Bu araştırma sonucunun Hoegh & Moskal (2009) tarafından yapılan araştırmada sonucuyla örtüştüğü ifade edilebilir. Bu araştırmada, öğrencilerin büyük çoğunluğu dijital video oyunlarını oynadıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırma sonucunun, Yıldırım (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgusuyla benzer paralellik gösterdiği ifade edilebilir. Öğrencilerin büyük bir kısmı dijital oyun sektörünü, geleceğin mesleği olarak görmektedirler. Bununla beraber öğrencilerin yine büyük bir çoğunluğu dijital oyun sektöründe çalışmayı düşündüklerini ve bu

sektörden maddi anlamda iyi bir gelir elde edebileceğini belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda bilgisayar programcılığı öğrencilerinin dijital oyun tasarımı ve geliştirme alanına mesleki anlamda olumlu yönde bakış açısına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Güvenli İnternet Merkezi (2019) hazırladığı raporda, 2017 yılında Türkiye'deki oyun pazarının bütçesi 750 milyon dolarken, 2018 yılı itibariyle bu rakamın 878 milyon dolar seviyelerine çıktığını raporlamışlardır. Oyun pazarının maddi anlamda büyük bütçelere ulaşmasının, öğrencilerin dijital oyun sektöründen maddi anlamda iyi bir gelir elde edebileceklerini düşünmelerini sağladığı şeklinde yorumlanmıştır.

Öğrenciler, dijital oyun tasarım sektöründe işe girmeleri halinde daha çok geliştirici olarak görev almak istediklerini, ikinci olarak ise tasarımcı olarak görev almak istediklerini belirtmişlerdir. Bilgisayar programcılığı bölümleri, sektörün ihtiyaç duyduğu yazılımcıları mezun eden bir bölümdür. Bölüm bünyesindeki dersler ele alındığında, yazılım geliştirmeye yönelik derslerin yoğun olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla bu bölüm mezunu öğrenciler, tasarım yerine daha çok geliştirme alanını tercih ettikleri söylenebilir. Ayrıca bilgisayar programcılığı öğrencilerinin büyük bir kısmının bölümden mezun olduktan sonra dijital oyun tasarımı üzerine eğitim almak istedikleri, bu alanda kendilerini geliştirmek istedikleri ifade edilebilir.

Araştırmada ayrıca, öğrencilerin yarısından fazlasının mobil tabanlı oyunlar geliştirmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. 2013 yılından günümüze insanların mobil cihazlar üzerinde geçirdiği zamanda %27 oranında bir artış söz konusudur. 2014 yılında insanlar mobil cihazları üzerinde günde ortalama 152 dakika zaman geçirirlerken bu oranın 2021 yılında 234 dakikaya çıkması beklenmektedir (Statista Research Department, 2021). Günümüz mobil teknolojilerinin sürekli gelişimi ve mobil cihaz üzerinde geçirilen zamanın artışı, öğrencilerin dijital oyun geliştirme platformu olarak mobil oyunları seçme durumlarını da etkilediği ifade edilebilir.

Uşak Üniversitesi, Uzaktan Eğitim MYO, Bilgisayar Programcılığı bölümünde oyun tasarımı üzerine herhangi bir ders yoktur. Bilgisayar programcılığı bölümlerine dijital oyun tasarımı ve geliştirme ile ilgili teorik ve uygulamalı dersler konabilir. Dijital oyun sektöründe çok farklı branşlardan mezun öğrencilerin istihdam edildiği bilinmektedir. Bu bağlamda bu araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında, diğer araştırmacıların farklı bölüm öğrencileri mezunlarına dijital oyun tasarımı sektörüne mesleki eğilim anketini uygulamaları ve sonuçları karşılaştırmaları önerilebilir.

KAYNAKÇA

Ankara. (2019). *Dijital Oyun Sektörü Raporu.* Ankara Kalkınma Ajansı: http://kutuphane.ankaraka.org.tr/upload/dokumandosya/dijital-oyun-sektoru-raporu.pdf adresinden alındı

Güvenli İnternet Merkezi. (2019). *Dijital Oyunlar Raporu*. https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/RjARy.pdf adresinden alındı

Hoegh, A., & Moskal, B. M. (2009). Examining science and engineering students' attitudes toward computer science. *Frontiers in Education Conference FIE'09* (s. 1-6). 39th IEEE.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (27 b.). Nobel Akademi.

Kariyer.net. (2020). *Oyun Tasarımcısı Nedir?* 02 18, 2020 tarihinde Kariyer.net: https://www.kariyer.net/pozisyonlar/oyun+tasarimcisi/nedir adresinden alındı

Marchetti, E., & Valente, A. (2015). Learning via Game Design: From Digital to Card Games and Back Again. *The Electronic Journal of e-Learning*, *13*(3), 167-180.

Rollings, A., & Adams, E. (2003). *Andrew Rollings and Ernest Adams on Game Design.* Indiana: New Riders.

Sağlam, A. (2016). Bilgisayar Programcılığı Mezunlarının Meslekte Çalışma Durumları: Merzifon MYO Örneği. *5th International Vocational Schools Symposium*, (s. 535-540). Prizren.

Sezgin, S. (2019). *Türkiye'de Dijital Oyun Endüstrisi ve Yaratıcı Emek.* Ankara: YÖK - Ankara Üniversitesi (Yayınlanmış doktora tezi).

Statista Research Department. (2021, 01 18). *Statista*. https://www.statista.com/topics/1906/mobile-gaming/ adresinden alındı

Yıldırım, E. (2016). Dijital oyun tasarım programlarının eğitimde önemi. *Mesleki Bilimler Dergisi*, *5*(2), 12-19.

Zackariasson, P., & Wilson, T. (2012). *The Video Game Industry Formation, Present State, and Future.* Routledge.

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE AKRAN ZORBALIĞI

Feyza UÇAR ÇABUK

Mersin Milli Eğitim Müdürlüğü, Mersin / Türkiye

Öz: Akran ilişkileri kuralların, sosyal becerilerin, toplumsal rollerin öğrenilmesi ve uygulanmasında büyük önem taşımaktadır. Olumlu akran ilişkileri, çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimine yardımcı olarak hayattaki başarılarını desteklerken, olumsuz akran ilişkileri öğrenme deneyimlerini ve başarılarını olumsuz etkileyebilmektedir. Akran ilişkilerinde yaygın olarak görülen akran zorbalığı saldırganlığın bir alt boyutu olarak kabul edilmekte, çeşitli kültürlerde farklı tanımlamalar yapılsa da evrensel bir kavram olarak kabul görmektedir. Akran zorbalığı, saldırgan pozisyonda olan bir birey ile zorbalığa uğrayan – kurban- arasında geçen ve saldırganın kurbanı bilinçli bir biçimde baskı altına almasıyla, acı ve sıkıntı vermesiyle sonuçlanan fiziksel, psikolojik ve/veya sözel saldırganlık türüdür. Zorba davranışı uygulayan ve kurban arasında güç dengesizliği bulunmakta, akran zorbalığı kurbanın korkmasına ve acı çekmesine neden olmaktadır. Okul öncesi dönemde akran zorbalığı; çocukların sosyal, duygusal, zihinsel gelişimlerini olumsuz etkilemekte, ilerleyen yıllarda psikolojik sorunlara ve uyum sorunlarına neden olmaktadır. Bu noktadan hareketle yapılan çalışmada akran zorbalığı, zorbaların özellikleri ve akran zorbalığına maruz kalmanın çocuk üzerinde etkileri açıklanmış ve yapılan bazı çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışma ile okul öncesi dönemde akran zorbalığı literatürünün zenginleştirilmesi, akran zorbalığının çocuk üzerindeki etkilerine dikkat çekilmesi ve bu konunun önemi hakkında farkındalık yaratılması amaçlanmıştır. Alan yazında okul öncesi dönemde akran zorbalığına yönelik yapılmış olan çalışmalar incelenmiş, akran zorbalığının önemi ve çocuk üzerinde etkileri ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akran Zorbalığı, Çocuk Üzerinde Etkileri, Okul Öncesi Dönem

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Okul öncesi dönem, çocuğun gelişiminin hızlı olması ve çocukta kalıcı etkiler oluşturması açısından önem taşımaktadır. Okul öncesi eğitim süresince çocuklar ilkokula hazırlanırken, paylaşmayı, dayanışmayı, sosyalleşmeyi ve birlikte çalışmayı öğrenirler. Okul öncesi eğitim çocuğun bedenini tanımasına, nasıl kullanabileceğini öğrenmesine ve özbakım ihtiyaçlarını karşılayabilmesine yardımcı olmaktadır (Aral ve diğ., 2002: 89). Şehirleşmenin artmasıyla günümüz çocukları genellikle ilk akran deneyimlerini okul öncesi eğitim kurumlarında kazanmakta ve akranlarıyla birlikte vakit geçirme ihtiyacını karşılamaktadırlar. Bunların yanı sıra Okul öncesi eğitim kurumları; çocukların grup oyunlarına katılarak benlik kavramının gelişmesini sağlamakta, yeteneklerini keşfederek sosyal grup içerisinde güçlü ve güçsüz yanlarını ortaya çıkarmaktadır (Gültekin Akduman, 2012). Okul öncesi eğitime katılan çocuklar arkadaşlık kurmayı, oyun gruplarına katılmayı, sosyal konum ve statü kazanmayı öğrenmektedirler(Hanish, Ryan, Lynn Martin ve Fabes, 2005). Oyun grubuna katılan çocuklar kendisi hakkında bilmediği yönlerini tanıyarak, evi ve ebeveynleri dışında akranlarıyla kendi benliğini fark etmekte ve ilk sosyal deneyimlerini yaşamaktadırlar.

Akran ilişkileri, sosyal becerileri kazandırmada zemin olması, çocuğa güven duygusu kazandırması, sosyal bilişsel gelişmeyi desteklemesi, sosyalleşmeyi sağlaması gibi nedenlerden ötürü çocukların sosyal, duygusal, bilişsel gelişimleri açısından büyük önem taşımaktadır (Erwin, 2000). Çocukların akranları ile olumlu ilişkiler kurmaları onların fiziksel, zihinsel, sosyal-duygusal ve psikolojik gelişimlerini desteklemektedir (Ladd ve Burgess, 1999: 914; Gülay, 2009: 82). Olumsuz kurulan akran ilişkileri ise hem kısa hem de uzun vade de sosyal duygusal, psikolojik, akademik ve zihinsel problemlere yol açabilmektedir (Gülay, 2009:

83; Kochenderfer ve Ladd, 1996; Kochenderfer ve Wardrop, 2001; 134; Kochenderfer, 2004; 329; Prinstein ve diğ., 2005; 11;). Olumsuz akran ilişkileri genelde saldırganlık olarak tanımlanmaktadır. Saldırganlığın zorbalık ve şiddet gibi çeşitli alt boyutları vardır (Uysal ve Dinçer, 2012). Her saldırgan davranış zorbalık olmayabilir ancak her çeşit zorbalık saldırgan davranıştır.

İsveçli araştırmacı Heinemann zorba davranışı "mobbing" olarak adlandırmış ve bir bireye yönelik aniden başlayıp aniden sonlandırılan grup şiddeti olarak tanımlamıştır (Dölek, 2001). Zorbalar, zorbalık davranışını başlatan ve devam eden kişilerdir. Zorbalığa yönelik ilk bilimsel çalışma Dan Olweus tarafından 1970li yıllarda İskandinav ülkelerinde başlatılmış bir araştırma projesidir(akt: Gültekin Akduman, 2012: 122). Norveç'te üç çocuğun akran zorbalığına maruz kalmaları nedeniyle intihar etmeleri, bu ülkenin okullarında akran zorbalığına karşı ulusal bir etkinliğin başlatılmasına neden olmuştur. Olweus'a göre akran zorbalığı; akranlar arasında gözlenen, kışkırtma unsuru bulunmaksızın fiziksel ya da psikolojik açıdan güç dengesizliği olan akranlardan güçlü olanın diğerine isteyerek ve kasıtlı olarak uyguladığı ve zorbanın bu durumdan haz aldığı bir saldırganlıktır. Olweus yaptığı çalışmalarda akran zorbalığını iki boyutta ele almıştır. Bunlar doğrudan ve dolaylı olarak yapılan saldırganlıklardır. Doğrudan saldırılar, fiziksel şiddet ve sözel olarak uygulanan hakaret, küçük düşürücü eylemlerdir. Dolaylı saldırılar ise kurbanın sosyal konumuna ve ait olma duygusuna zarar verme yoluyla gerçekleşmektedir (Gültekin ve Akduman, 2012). Mynard ve Joseph (2000), zorba davranışa farklı bir boyut daha ekleyerek kişisel eşyalara saldırı boyutunu eklemiştir. Kişisel eşyalara saldırı boyutu, zorbalığa uğrayan kişinin eşyalarına zarar vermek, eşyalarını çalmak ve eşyayı sahibinden izinsiz almaktır.

Akran zorbalığı, zorba ve kurban arasında öğretmen ve akranların da bulunduğu sosyal ekolojik bağlamda gerçekleşen ve yalnızca okul hayatında değil, kurbanın yetişkinlik hayatında da uzun süreli etkili olabilen bir olumsuz etkileşimdir (Kartal, 2009). Çocuklukta bireyin maruz kaldığı zorbalık, ileriki dönemlerde antisosyal, anksiyete, hastalık, depresyon düzeylerinde artış ve intihar fikri gibi olumsuz etkiler bırakabilmektedir (Humphrey ve Crisp, 2008). Perren ve Alsaker (2006) yaptıkları çalışmada anasınıfında kurban rolündeki çocukların, hem zorba hem kurban rolündeki çocukların ve zorba rolündeki çocukların sosyal davranışlarını ve akran ilişkilerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, kurbanların daha itaatkâr, izole, çekingen oldukları, daha az işbirlikçi sosyal özellikler gösterdikleri ve daha stresli oldukları belirlenmiştir. Hem kurban hem zorba çocukların da kurban çocuklar gibi, daha az işbirlikçi sosyal özellikler gösterdiklerini, zorba çocukların daha az olumlu kişilerarası ilişkilerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Akran zorbalığına dâhil olan çocukların kişisel özellikleri, davranışları ve aile yapıları da araştırmalara konu olmuştur. Sarı (2014) tarafından okul öncesi dönem çocukları ile yapılan araştırmada olumlu kişilerarası davranış sergileme arttıkça akran şiddetine maruz kalmanın azaldığı bulunmuştur. Ayrıca erkek çocukların akran şiddetine maruz kalma puanlarının, kız çocuklara göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Boulton ve Underwood (1992)'a göre zorbalığa uğrayan çocuklar yalnız ve içe kapanık çocuklardır. Özözen Danacı ve Çetin (2016) araştırmalarında kişisel-sosyal, dil, ince ve kaba motor gelişim seviyesi yaşına göre düşük düzeyde olan okul öncesi çocukların, gelişim seviyesi normal düzeyde olan çocuklara oranla daha fazla zorbalık davranışları sergilediklerini, ayrıca parçalanmış ailede yaşayan çocuklarla aile içi şiddete veya çocuk ayrımcılığına maruz kalmış çocuklar ya da çalışan anne babaların çocuklarının, diğer çocuklara oranla zorbalık eğilimlerinin daha yüksek seviyede olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer şekilde, Gültekin Akduman (2010) tarafından yapılan araştırmada da aile yapısı akran ilişkilerinin ve akran istismarı üzerinde önemli bir faktör olarak tespit edilmiştir.

Alan yazında akran zorbalığını öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşleri ile inceleyen çalışmalar da yer almaktadır. Akyol, Yıldız ve Akman (2018) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin büyük bir çoğun-

luğunun akran zorbalığını "Akranların birbirlerine gösterdikleri baskı" şeklinde tanımladıkları ve sınıflarında en çok fiziksel zorbalık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kartal (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmen adaylarının uygulama okullarındaki zorbalıklarla ilgili değerlendirmeleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adayları tarafından en çok sözel zorbalığın yaşandığı, zorbalığı daha çok erkeklerin yaptığı belirtilmiştir. Gültekin Akduman (2012) tarafından 53 okul öncesi öğretmeni ile yapılan araştırmada öğretmenler, okul öncesi dönem çocukları arasında en sık fiziksel saldırının görüldüğünü ifade etmişlerdir. Araştırmanın bulgularına paralel olarak Gültekin Akduman'ın (2010) 7-14 yaş arası çocuklarla yaptığı diğer bir çalışmada, 7-8 yaş çocuklarında açık saldırı yani fiziksel şiddet göstermek, diğer yaş çocuklarına oranla daha yüksek bulunmuş, yaşla beraber fiziksel saldırganlığın azaldığı ve konuşma becerilerinin gelişmesi ile beraber sözel saldırıların arttığını tespit etmiştir. Yoon ve Kerber (2003)'e göre, öğretmenler fiziksel zorbalığı, sözel zorbalığa göre daha ciddi bir durum olarak değerlendirmişlerdir.

İlgili literatür incelendiğinde akran şiddetine maruz kalmanın okul öncesi dönemde akran ilişkilerinin başlaması ile birlikte akran zorbalığının görülmeye başladığını ve erken yıllarda zorbalığı uygulayan ve maruz kalan çocukların ileriki yıllarında da bu davranışı devam ettirebildiklerini göstermektedir. Okul öncesi dönemde akran zorbalığı çocuğun gelişiminde olumsuz etkilere sahiptir. Zorbaca davranışlara maruz kalmanın psikolojik rahatsızlıkların yanı sıra fiziksel rahatsızlıklara da neden olduğu görülmektedir. Ayrıca ilgili çalışmalarda hem zorba hem de kurban çocukların diğer çocuklara nazaran daha fazla psikolojik rahatsızlıklara yatkınlıklarının olduğu görülmektedir.

AMAÇ

Yapılan çalışmada zorbalık, akran zorbalığı, okul öncesi dönemde akran zorbalığı, akran zorbalığının çocuk üzerinde etkileri ve okul öncesi dönemde akran zorbalığının önemi açıklanmaktadır. Bu çalışma ile okul öncesi dönemde akran zorbalığı literatürünün zenginleştirilmesi, okul öncesi dönemde akran zorbalığına ve çocuk üzerindeki etkilerine dikkat çekilmesi ve bu konunun önemi hakkında farkındalık yaratılması amaçlanmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çocuğun yaşamında "kritik yıllar" olarak adlandırılan okul öncesi dönemde, akran ilişkilerinin yapısının ortaya konulması ve akran zorbalığı ile ilgili problemler için çözümler geliştirilmesi çocuğun gelişimi açısından son derece önem taşımaktadır. Okul öncesi dönemde zorbalık gösteren çocukların ilerleyen yıllarında akademik başarısızlık, okula gitmek istememe, düşük akademik başarı, antisosyal davranış problemleri, şiddet eğilimi gösterme ve madde bağımlılığı gibi olumsuz davranışlara yatkın oldukları görülmektedir. Ayrıca çocukluk yıllarında zorbalığa maruz kalan çocukların psikolojik rahatsızlıkların yanı sıra baş ağrısı, mide ve karın ağrısı, yorgunluk, yatağı ıslatma vb. gibi fiziksel rahatsızlıklar da yaşayabildiği sonucuna ulaşan ve akran zorbalığına değinen bir çok araştırma mevcuttur (Alikaşifoğlu ve Ercan, 2007; Borup ve Holstein, 2007; Carlisle ve Rofes, 2007; Crothers ve Kolbert, 2008; Gini, 2006; Gürhan, 2017; Gür ve diğ., 2020; Eke ve Ögel, 2004; Gültekin Akduman, 2012; Gültekin ve Sayıl, 2005; Gökkaya ve Tekinsav; 2020; Karaman ve Çınkır, 2006; Lamb ve diğ., 2009; Mellor, 1999: 91; Pateraki, 2001; Pişkin, 2002; Uludağlı, 2004; Uysal, 2011; Vreeman ve Carroll, 2007; Yurtal ve Cenkseven, 2006).

Alan yazında yapılan çalışmalar, akran zorbalığı olarak kabul edilen pek çok davranışın okul öncesi dönemde görüldüğünü göstermektedir. Son yıllarda ülkemizde ve dünyada artan şiddet eğilimi, akran zorbalığı probleminin ciddiye alınmasını ve geniş çaplı düşünülmesini gerektirmektedir. Araştırma sonucunda şu öneriler verilebilir:

- Okul öncesi dönemden başlayarak akran zorbalığını önlemeye yönelik erken müdahele programları hazırlanabilir.
- Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik boylamsal çalışmalar yapılarak etkileri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Akyol, N., Yıldız, C. ve Akman, B. (2018). Öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin görüşleri ve zorbalıkla baş etme stratejileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2): 439-459.

Alikaşifoğlu, M. ve Ercan, O. (2007). Çocukluk çağında kabadayılık- zorbalık davranışları: hekimler açısından anlamı. *Türk Pediatri Arşivi*, 42, 19-25.

Aral, N., Kandır, A., Yaşar, M.C. (2002). Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı (2. Baskı). İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama.

Boulton, M. J. Ve Underwood, K. (1992). Bully/victim problems among middle school children. *British Journal of Educational Psychology, 62*(1), 73-87.

Çubukçu, Z. ve Dönmez, A. (2012). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin okuldaki şiddet üzerine görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(40), 89-108. Grosssi, P., K. & dos Santos A., M. (2012). Bullying in Brazilian Schools and Restorative Practices. *Canadian Journal of Education. 35*(1). 120-136.

Gökkaya, F., Tekinsav Sütçü, S. (2020). Akran Zorbalığının Ortaokul Öğrencileri Arasındaki Yaygınlığının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 35(1), 40-54.

Grünigen, R., Perren, S., Nagele, C. ve Alsaker, F. D. (2010). Immigrant children's peer acceptance and victimizationin kindergarten: The role of local language competence. *British Journal of Developmental Psychology, 28*, 679-697.

Gültekin Akduman, G. (2010). 7-14 yaş grubu çocuklarda akran istismarı ve kendi çözüm önerileri. *Kuramsal Eğitimbilim, 3*(2), 13-26.

Gültekin Akduman, G. (2012). Okul öncesi dönemde akran zorbalığının incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 23(1), 121-137.

Gür, N., Eray, Ş., Makinecioğlu, i. Sığırlı, D. Ve Vural, A. P. (2020). Akran zorbalığı ile aile duygu dışa vurumu ve psikopatoloji arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*,21(1):77-86.

Güven, F. (2015). *Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin zorbalık yapmaları ile zorbalığa maruz kalmalarının, cinsiyet, anne - baba eğitimi, sosyoekonomik düzey ve empati eğilimi açısından incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Toros Üniversitesi, Mersin.

Hanish, L. D. (2000). Children who get victimized at school: what is known? What can be done? *Professional School Counseling, 4*(2), 113-119.

Hanish, L. D., Ryan, P., Lynn-Martin, C., ve Fabes, R. A. (2005). The social context of young children's peer victimization. *Social Development, 14*(1), 2-19.

Humphrey, G. ve Crisp, B. R. (2008). Bullying affects us too: Parental responses to bullying in kindergarten. *Australian Journal of Early Childhood, 33*(1), 45-49. Kartal, H. (2009). Öğretmen adaylarının uygulama okullarındaki zorbalıkla ilgili değerlendirmeleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29*(1), 141-172.

Kochenderfer, B. J. & Ladd, G. W. (1996). Peer victimization: Manifestations and relations to school adjustment in kindergarten. *Journal of School Psychology, 34*(3), 267-283.

Kochenderfer, L. B., Wardrop, S. L. (2001). Chnonicity and instability of children's peer victimization experiences as predictors of loneliness and social satisfaction trajectories. *Child Development,* 72(1), 134-151.

Kochenderfer, L.B. (2004). Peer victimization: The role of emotions in adaptive and maladaptive coping. *Social Development,* 13(3), 329-349.

Monks, C. P., Smith, P. K., ve Swettenham, J. (2005). Psychological correlates of peer victimisation in preschool: social cognitive skills, executive function and attachment profiles. *Aggressive Behaviour*, *31*(6), 571-588.

Monks, C. P., ve Smith, P. K. (2006). Definitions of bullying: age differences in understanding of theterm, and the role of experience. *British Journal of Developmental Psychology*, *24*, 801-821.

Perren, S. Ve Alsaker, F. D. (2006). Social behavior and peer relationships of victims, bully-victims and bullies in kindergarten. *Journal of Child Psychology and Pschiatry*, 47(1), 45-57.

Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri,* 2(2), 531-562.

Pişkin, M. ve Ayas, T. (2005). Lise öğrencileri arasında yaşanan akran zorbalığı olgusunun okul türü bakımından karşılaştırılması. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulmuş bildiri (21–23 Eylül) Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.

Prinstein, M. J., Cheah, C. S. L., Guyer, A. E. (2005). Peer victimization, cue interpretation, and internalizing symptoms: Preliminary concurrent and longitudinal fndings for children and adolescents. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34(1), 11-24.

Salı, G. (2014). Okulöncesi dönem çocuklarında akran ilişkilerinin ve akran şiddetine maruz kalmanın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2), 195-216.

Uysal, H. (2011). Okul öncesi dönemde görülen akran zorbalığının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.

Özözen Danacı, M. ve Çetin, Z. (2016). Erken çocukluk döneminde görülen okul zorbalığı davranış eğilimlerinin çocukların kişisel/sosyal-dil-motor gelişimleri ile olan ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 53-72

Yoon, J. S. & Kerber, K. (2003). Bullying: elementary teachers' attitudes and intervention strategies. *Research in Education*, 69(1), 27-35.

"EVDE ÇOCUK BAKIMIPROGRAMINA" KATILAN ANNELERİN PROGRAMIN ÇOCUKLARI İLE OLAN İLETİŞİMLERİNE ETKİSİ VE PROGRAM HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Feyza UÇAR ÇABUK[1], Fatma TEZEL ŞAHİN[2]

[1]Mersin Milli Eğitim Müdürlüğü, Mersin / Türkiye
[2]Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara / Türkiye

Öz: Eğitim, kişiyle her daim beraber olan ve hayat boyu devam eden bir süreçtir. Doğumdan itibaren başlayan bu sürecin erken çocukluk yıllarından itibaren desteklenmesi çocuğun gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır. Küçük yaş grubu çocuğa sahip annelere yönelik uygulanan eğitim programları ile annelere ebeveynlik becerilerinin yanı sıra olumlu iletişim becerilerinin kazandırılabileceği düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmanın amacı "Evde Çocuk Bakımı Programı"na katılan annelerin programın çocukları ile olan iletişimlerine etkisi ve program hakkındaki görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü'ne bağlı 'Evde Çocuk Bakımı Programı'na devam eden, okul öncesi dönemde çocuğu olan çalışmaya katılmaya gönüllü 12 anne oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan, açık uçlu sorulardan oluşan "Anne görüşme formu" aracılığı ile toplanmıştır. Anne görüşme formu, annelerin çocukları ile olan iletişimlerine ve programı değerlendirmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Anne görüşme formu, Evde Çocuk BakımıProgramı'na katılan annelere program sonrasında yüz yüze bireysel görüşme yapılarak uygulanmış ve görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda anneler Evde Çocuk Bakımı Programı'nın çocuklarıyla olan iletişimlerini olumlu etkilediğini, çocukları ile daha iyi iletişim kurduklarını, özellikle çocukları ile konuşurken ben dilini kullandıklarını, çocuklarını konuşması bitene kadar dinlediklerini belirtmişlerdir. Anneler çocukları ile etkili vakit geçirdiklerini; oyun oynadıklarını ve kitap okuduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca anneler, programdan memnun kaldıklarını ve programı çevrelerine tavsiye edeceklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Anne-Çocuk İletişimi, Evde Çocuk Bakımı Programı, Okul Öncesi

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Erken çocukluk döneminde, çocuklar çevrelerinde bulunan tüm uyarıcılara açıktırlar. Büyüme ve gelişmenin hızlı olduğu bu dönemde çocukların sağlıklı büyümeleri ve gelişmeleri için gerekli ortamı sağlamak ve çevresel uyarıcıları en etkin biçimde kullanmak çocukların gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Erdiler, 2010). Çocuklara zengin uyarıcılı bir ortam hazırlama noktasında ebeveynlere önemli rol düşmektedir (Güven ve Azsekin, 2010).. Yapılan çalışmalarda eğitim programına katılan annelerin programdan sonra çocukların gelişimini desteklediklerini, çocukları ile sıcak ilişki kurdukları,olumlu iletişim becerileri kullandıkları ve ilerleyen yıllarda çocukların ödevlerine yardımcı oldukları görülmektedir (Atan, 2016; Çağdaş,2015; Deniz, 2003; Ergin, 2003; Fox, Duff ve Keller, 2006; Gable, 2003; Güven, 2011; Hiew, Halford, Van De Vijver ve diğ., 2016;Kılınç, 2011; Kurtulmuş, 2003; Uçar Çabuk, 2017;Uçar Çabuk, Tezel Şahin; 2017; Yılmazer, 2020; Zajac, L., Raby, K. L., ve Dozier, M., 2019).

Aile eğitim programları, ebeveynlerin anne babalık becerilerini ve bilgilerini geliştirme, çocuk gelişimi ve ailelerin sorunlarıyla başa çıkabilme deneyimlerini geliştirmeye odaklanmış programlardır. Aile eğitim programları ile anne babalık becerileri artan ailelerin, çocukların gelişim ve gereksinimlerine olan duyarlılığı da artmaktadır (Tezel Şahin & Özyürek, 2016). Anneler, çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bi-

linçlendirildiğinde, çocuklarına anlamlı bir destek verebilmekte ve çocuklarının gelişimlerini olumlu etkileyebilmektedir. Bu bağlamda okul öncesi dönem çocuklarının anneleri ile çalışarak Evde Çocuk Bakımı Programı'nın etkilerini araştırmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

AMAÇ

Araştırmanın amacı, Evde Çocuk Bakımı Programı'na katılan annelerin programın çocukları ile olan iletişimlerine etkisi ve program hakkındaki görüşlerinin incelenmesidir.

KAPSAM

Araştırmanın çalışma grubunu Isparta ili Keçiborlu ilçesi Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü'ne bağlı Evde Çocuk Bakımı Programı'na devam eden, 3-6 yaş grubunda çocuğu olan çalışmaya katılmaya gönüllü 12 anne oluşturmaktadır. Evde Çocuk Bakımı Programı'na katılan annelerin; 4'ü 20-30 yaş, 8'i ise 31-40 yaş aralığındadır. Öğrenim durumları incelendiğinde; 1 anne ilkokul, 1 anne ortaokul ve 10 anne lise mezunudur. Annelerin tamamı çalışmamaktadır. Evde Çocuk Bakımı Programı'na katılan 7 anne kız, 5 anne erkek çocuğa sahiptir. Annelerin programa dahil edilen çocuklarının yaşları incelendiğinde ise çocuklardan 2'si üç yaşında, 4'ü dört yaşında ve diğerleri beş yaş ve üzerindedir. Çocukların 3'ü tek çocuk, 5'i iki kardeş ve 4'ü üç ve üzeri kardeşe sahiptir.

YÖNTEM

Nitel araştırma; görüşme, gözlem, doküman analizi gibi nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden "görüşme" tekniğinden faydalanılmıştır.

Araştırmanın verileri; araştırmacılar tarafından hazırlanan Anne görüşme formu ile toplanmıştır. Form iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde; annelerin kişisel bilgilerini öğrenmeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise; programın annelerin çocukları ile olan iletişimlerine etkisini ve programa ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır. Bunlar; "Çocuğunuz ile konuşurken nelere dikkat edersiniz?", "Evde Çocuk Bakımı Programı'na yönelik genel görüş ve önerileriniz nelerdir? gibi sorulardır.

Anne görüşme formu, programa katılan annelere program sonrasında yüz yüze bireysel görüşme yapılarak uygulanmış ve görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Annelerin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar kodlanmış, kodlar aralarındaki benzerlik ve farklılıklara göre kategoriler oluşturularak yorumlanmıştır. Bu veriler incelenerek kendi içinde anlamlı bölümlere ayrılmış ve daha sonra kodlanmıştır. Kodlama işlemi, araştırmanın verilerinden çıkarılan kavramlara göre gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada ortaya çıkan kodlardan yola çıkılarak bu kodların belirli kategoriler altında toplanması sağlanmıştır. Bu şekilde, toplanan veriler kodlar aracılığı ile kategorize edilmiştir. Ayrıştırılan veriler, gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Annelerin görüşleri, italik yazıyla yazılmış ve alıntının yapıldığı veri numarası parantez içinde verilmiştir. Buna göre anneler "A1-A12" olarak kodlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde Anne görüşme formunda yer alan bilgilerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir**.**

Evde Çocuk Bakımı Programının annenin çocuğu ile iletişimine katkısı

Evde Çocuk Bakımı Programı sonrasında; 6 annenin daha iyi iletişim kurabilme,5 annenin oyun oynama, 4 annenin çocuk ile etkili zaman geçirme, 4 annenin çocuğa kitap okuma, 3 annenin daha sabırlı olma yönünde programın çocukları ile iletişimlerine katkı sağladığını belirttikleri görülmüştür. Bu soruya ilişkin bazı annelerin yanıtları şu şekildedir:

Program, kızım ile daha iyi iletişim kurmamı sağladı. Onunla etkili zaman geçiriyor, oyunlar oynuyorum. (A5)

Çocuğumla oyun oynuyorum. Ona karşı daha sabırlı davranabiliyorum. (A3)

Evde Çocuk Bakımı Programı sonrasında annelerin çocuklarını dinlerken dikkat ettikleri noktalar

Evde Çocuk Bakımı Programı sonrasında annelerin çocuklarını dinlerken; 6 annenin çocuğun konuşması bitene kadar dinlediği, 4 annenin göz teması kurarak onayladığı, 2 annenin sakin ve soğukkanlı dinlediği, 1 annenin başını sallayarak onayladığı, 1 annenin çocuğa dokunmayadikkat ettiği belirlenmiştir. Bu soruya ilişkin bazı annelerin yanıtları şu şekildedir:

"Çocuğumu dinlerken gözlerine bakıyorum ve sakin dinlemeye özen gösteriyorum." (A2)

"Çocuğuma dokunarak sırtını sıvazlıyorum. Başımla onun sözlerini onaylıyorum." (A10)

Evde Çocuk Bakımı Programı sonrasında annelerin çocukları ile konuşurken dikkat ettikleri noktalar

Evde Çocuk Bakımı Programı sonrasında annelerin çocukları ile konuşurken;4 annenin çocuğun anlayabileceği net kısa cümleler kurmay*a*, 3 annenin göz teması kurmay*a*, 3 annenin ben dilini kullanmay*a*, 2 annenin empati kurmay*a*, 2 annenin çocuğa dokunmay*a*, 2 annenin göz teması kurmay*a*, 2 annenin yumuşak ses tonu kullanmaya dikkat ettikleri belirlenmiştir. Bu soruya ilişkin bazı annelerin yanıtları şu şekildedir:

"Kızım ile konuşurken onun anlayabileceği net kısa cümleler kurmaya özen gösteriyorum."(A3)

"Oğluma dokunmaya ve onunla göz teması kurmaya dikkat ederim." (A4)

Evde Çocuk Bakımı Programı sonrasında annelerin çocuğuna kitap okuması

Evde Çocuk Bakımı Programı sonrasında annelerin tamamı çocuklarına kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Kitap okuma sıklığına yönelik görüşleri incelendiğinde 8 annenin her zaman, 4 annenin ara sıra okumayı belirttikleri görülmüştür. Bu soruya ilişkin bazı annelerin yanıtları şöyledir:

"*Çocuğuma her zaman kitap okurum." (A4)*

"Kızıma kitap okuyorum ancak düzenli okuyamıyorum ara sıra okuyabiliyorum." (A6)

Evde Çocuk Bakımı Programı sonrasında annelerin çocuğu ile oyun oynaması

Evde Çocuk Bakımı Programı sonrasında annelerin tamamı çocukları ile oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Bu soruya ilişkin bazı annelerin yanıtları şöyledir:

"Kızım ile oyun oynuyorum. Oynarken çok eğleniyorum." (A5)

"Oyun oynamaya özen gösteriyorum." (A7)

Evde Çocuk Bakımı Programına yönelik annelerin genel görüşleri ve önerileri

Evde Çocuk Bakımı Programı sonrasında annelerin programa yönelik genel görüşleri sorulduğunda; 12 annenin programı ebeveynlik bilgi ve becerilerini destekleme konusunda, 6 annenin programı çocuk ile iletişimi, 4 annenin çocuğun gelişimini destekleme, 3 annenin ise kendini geliştirme konusunda katkı sağladığını belirttikleri görülmüştür. Ayrıca annelerin tamamı programa tekrar katılmak istediğini ve çevresindeki kişilere tavsiye edeceklerini, anne eğitim programlarının arttırılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin yanıtları şu şekildedir:

Bu eğitime katıldıktan sonra anneliğe dair bilgilerim çoğaldı. (A2)

Kursta kendimi geliştirdim. Halk eğitim merkezinde verilen kursların arttırılması gerekir.(A5)

SONUÇ

Evde Çocuk Bakımı Programı sonrasında annelerin çocukları ile olan iletişimleri ile ilgili olarak; anneler çocuklarını dinlerken; en çok çocuğun konuşması bitene kadar dinlemeye, göz teması kurmaya, sakin ve soğukkanlı dinlemeyedikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Anneler çocukları ile konuşurken; çocuğun anlayabileceği net kısa cümleler kurmaya, göz teması kurmaya ve ben dilini kullanmayadikkat ettikleri belirlenmiştir.Genel olarak anneler çocukları ile daha iyi iletişim kurduklarını, etkili zaman geçirdiklerini,çocuklarına kitap okuduklarını ve çocukları ile oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveynlere yönelik uygulanan eğitim programlarının hem anneler hem de çocuklar üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır. Atan (2016) tarafından yapılan benzer bir çalışmada, ebeveynlere Aile iletişim becerileri psikoeğitim programı uygulanmış ve uygulanan eğitim programının ebeveynlerin iletişim becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Özel ve Zelyurt (2016) yaptığı çalışmada ebeveynlere verilen anne baba eğitimlerinin anne ile çocuk arasında yakınlığın artmasında, sıcak ilişki kurmalarında etkili olduğuna ulaşmıştır.

Evde Çocuk Bakımı Programı sonrasında annelerin programa yönelik genel görüşleri incelendiğinde; annelerin programı ebeveynlik bilgi ve becerilerini destekleme konusunda başarılı buldukları, anne çocuk iletişimini desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim programına katılan annelerin tamamı, programa tekrar katılmak istediğini ve çevresindeki kişilere tavsiye edeceklerini belirtmişlerdir. Evde Çocuk Bakımı Programı'na katılan annelerin tamamının programa tekrar katılmak istemeleri ve programı çevrelerine tavsiye etmeleri, programın anneler üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Benzer bir çalışmada Uçar Çabuk (2017), araştırmacı ebeveynlere Ebeveyn çocuk iletişimi eğitim programı uygulamış ve programa katılan ebeveynler programdan memnun kaldıklarını, programı çocukları ile iletişimi ve ilişkilerini destekleme konusunda başarılı bulduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunmak mümkündür.

- ✓ Halk eğitim merkezleri bünyesinde çocuk gelişimi ile ilgili açılan kursların içerikleri zenginleştirilebilir.
- ✓ Annelerin anne çocuk iletişimini güçlendirmeyi amaçlayan sosyal medya kanallarından, seminer ve konferanslardan faydalanmaları sağlanabilir.
- ✓ Farklı yaş grubu çocuğa sahip annelere farklı eğitim programları hazırlanarak, uygulanabilir.
- ✓ Ailelere yönelik uygulanan eğitim programlarının etkisi nicel ve nitel çalışmalar yapılarak araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Atan, A. (2016). Aile iletişim becerileri psikoeğitimprogramı'nın ebeveynlerin iletişim becerilerine, çift uyumuna, evlilik doyumuna ve 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumuna etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Deniz, İ. (2003). İletişim becerileri eğitiminin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin iletişim becerisi düzeylerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ginott, H. G. (2009). Betweenparentandchild: he bestsellingclassicthatrevolutionizedparent-childcommunication. New York: Random House LLC.

Güven, G. (2011). Farklı eğitim modelleri kullanılarak uygulanan aile eğitim ve aile katılım programlarının okul öncesi öğretmenlerinin uygulamalarına ve ebeveynlerin görüşlerine etkisinin incelenmesi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güven, G.,Azkeskin, K. E. (2010). Erken çocukluk eğitimi ve okul öncesi eğitim. H. İ. Diken (Ed.), Erken çocukluk eğitimi (2-50). Ankara: Pegem.

Kılınç, F. (2011). Anne eğitim programı ile anne çocuk etkileşim programının 24-36 aylık çocukların bilişsel becerilerine ve annelerin çocuk yetiştirme davranışlarına etkisinin incelenmesi.Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kurtulmuş, Z. (2003). Anne eğitim programının 4-6 yaş grubu çocuğu olan alt sosyo-ekonomik düzeydeki anne davranışları üzerindeki ve annelerin okul öncesi eğitime yönelik görüşlerine ilişkin etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Mahoney, G.,Kaiser, A., Girolameto, L., Macdonald, J., Robinson, C. Safford, P. ,Spiker, D. (1999). ParentEducation in Earlyİnvervention: A callfor a renewelFocus. TECSE, 19(3), 131-140.

Özel, E., Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 36,* 9-34.

Uçar Çabuk, F. (2017). Ebeveyn çocuk iletişimi eğitim programının ebeveyn çocuk ilişkisineve iletişimine etkisinin incelenmesi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Uçar Çabuk, F.,Tezel Şahin F. (2017). Anne eğitim programı'nın anne çocuk iletişimine etkisinin incelenmesi. *TuransamUluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 9(35), 270-279.

Yıldırım, A.,Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yılmazer, Y. (2020). Çocuğun Davranışlarına Etkin Sınır Koymaya Yönelik Anne Eğitim Programının Annelerin Sınır Koyma Davranışı ve Anne Çocuk İlişkisi Üzerindeki Etkisi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zajac, L., Raby, K. L., ve Dozier, M. (2019). Attachment state of mind and childhood experiences of maltreatment as predictors of sensitive care from infancy through middle childhood: Results from a longitudinal study of parents involved with Child Protective Services. Development and Psychopathology, 31(1), 113–125.

A NEW HISTORICAL READING OF JULIAN BARNES'S *ENGLAND ENGLAND*

Gökçen KARA

Haliç Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Abstract: In the second half of the twentieth century, the concept of 'historical reality' was rejected and the distinction between fiction and history began to be questioned. The understanding of whether objectivity is possible in historical studies has been questioned. The new historicism, also known as the postmodern history theory, questions the objectivity of traditional historical narratives and states that historical narratives are biased. Contemporary philosophers of history argue that history is constructed through language, just like literature, and that it is the result of a writing activity. According to the new historicists, the historian uses different types of materials and documents to make past events meaningful today and reconstructs history. History, together with the historian's interpretation of time, place, and characters, is inevitably a reconstruction of past events. Julian Barnes is already known as one of the most successful novelists of England. In this novel, Barnes referred to the subjectivity of history by trying to create an alternative history against the traditional history. Through his sarcastic voice, The novel England England deals with the constructed nature of the official history and the loss of its credibility. Barnes deals with ontological problems of reality and originality, bias and fictionalism of history, individual and national identity problems. Barnes not only problematizes historical narratives, but also addresses the 'myth of nationalism' built by political authorities. He also discusses the impact of ideology on people as a political force.

Keywords: England England, New Historicism, Julian Barnes

INTRODUCTION and THEORETICAL FRAMEWORK

With the adoption of postmodernism in many fields such as art, literature, architecture and philosophy for the last half century, people's stereotyped thinking systems and the principles imposed by these systems have been questioned and a deep disbelief has emerged against them. Postmodernism has also brought new perspectives to history and historiography.

The new historicism, developed in the 1980s under the leadership of Stephen Greenblatt, claims that a text was inevitably affected by the socio-cultural and historical conditions of the period in which it was written. Louis Althusser's concept of ideology, Derrida's deconstructionism theory and Foucault's power/knowledge discourse have greatly influenced the new historicism theory.

New historicism also rejects the idea of discovering any sort of truth in history and claims that there is no universal sense or reality in history. The meaning applied to history represents power dynamics at the time of writing. According to Althusser and Balibar (1990: 83) ''reality is shaped by ideological order.'' Ideology is an effective mechanism that can affect people's perspectives. Althusser argues that written history is connected to power relations.

Discussing the fragile boundaries between history and fiction, and the influence of power and ideology in historiography, Barnes focuses on invented traditions and how Britain's history and traditions are recreated and commodified in England England. History stands out as an important theme in England England. Barnes reveals how countries are increasingly making themselves ridiculous and using only polished versions of certain parts of their history. Barnes raises doubts on the truthfulness of historical facts and answers the

question of why the past can never be known. According to Barnes, the answer to this question is that history depends on the point of view of the person who wrote it. Barnes therefore refutes history's claim to absolute truth.

In postmodern historiography, authors use a non-objective narrator to bring truth and fiction closer together. These narrators tell alternative facts instead of known facts, personal stories instead of general historical stories. Postmodern thinkers claim that historiography is shaped in the hands of historians and contains personal interpretation. Even if there are many official documents, it is the author/historian who decides how to use and reflect these documents. As James Acheson (2005: 94) put it, ‘‘The only historian who can write absolute history will be the one who, like God, has the right to know everything.’’ With these words Acheson states that historiography cannot be objective.

The novel consists of three parts in chronological order. In the first chapter titled ‘England’, one of the main characters of the novel, Martha Cochrane's childhood memories are told and the author in this way reveals his deep distrust over the accuracy of history.

However, Part II introduces a totally different stage of Englishness. In this episode, ‘England England’, Ms. Cochrane is now a middle-aged, mature woman, but she has a distrust problem. She is suspicious of everything that happens around her. In this episode, Pitman plans to turn the Isle of Wight into a small copy of Britain, bringing together all the features representing England in order to attract tourists from all over the world, and this project is mentioned in full detail. England's theme park incorporates the ideas of national identity, history and culture, materializes them and presents them to visitors on the island. In the last chapter titled ‘Anglia’, Ms. Cochrane, who was removed from the project of Sir Jack Pitman, is now aged and started to live in a village called Anglia in Wessex. Barnes illustrates pre-industrial England in this episode.

The jigsaw puzzle that Cochrane made when she was little has a particularly important place in the novel. As the narrative begins to unfold, the symbolic meaning becomes clear. This puzzle is in the shape of England. The little Martha tries to complete the England puzzle on the kitchen table, but each time a piece is missing, this missing piece of the puzzle, Staffordshire, always comes out of her father's pocket. The puzzle symbolizes how the history of a country is structured and changed, which is one of the topics covered throughout the novel. As a matter of fact, one day Martha's father leaves his family with the Staffordshire piece of the puzzle in his pocket and never returns, so little Martha's England will never be whole. This is also a sign that the concept of wholeness for history and memories is just an illusion. One of the main issues that the author tries to emphasize in the novel is that it is unnecessary to seek integrity in history and memories. As a matter of fact, a counselor of Martha from her university years exemplifies this. While in college, Martha often spoke with a Spanish girlfriend named Cristina about their country's common history as part of their friendly relations. Whenever Cristina says that Francis Drake is a pirate, Martha opposes and claim that he is not a pirate, because for her Francis Dake is an English hero, a sir, an admiral, and therefore a gentleman. This memory of Martha highlights the view that this person, whom she sees as a pirate, could be the hero of another person, and therefore history is a fiction made up of different interpretations of the past by the people.

Another example of the different interpretation of history by nations is the history lessons taught by Martha's history teacher, Mrs. Mason, in interesting ways. The nationalist view of history is spotlighted in England England. This is evidenced by the peculiar way in which Martha's school teaches history: These lessons are

taught through magnificent stories that will make it easier for children to remember history. Only the success and glory stories of the country are included in the history lessons taught by Mrs. Masori. The history taught to Martha is not neutral as it consists only of the heroic stories of the British. Barnes tries to show that both nations and individuals invent stories to cover up their failures and comfort themselves, that nations call it history, and individuals the memory. It is for this reason that the history Martha has learned is a history of only national declarations; Martha, who takes a similar heroic approach in her own memories, convinces herself that one day her father will return from where he went with a Staffordshire piece of the puzzle in his pocket, and everything will be fine. However, the fact that she met his father years later and found out that he had left them for another woman, and that he didn't even remember this puzzle, indicates that both Martha's memories and the history of an entire nation is an illusion.

PURPOSE of the STUDY

After the second half of the twentieth century, literature exhibited a marked interest in history. Different understandings were brought to historiography and the writing of history novelstook a new form. This new form can be called historical literary metafiction that explores fiction writing and historiography and their relations with each other. Historical metafiction overlaps with debates on linguistic aspects of historiography. Linda Hutcheon (2010: 8) points out that the historiographical metafiction is ‘‘skepticism or doubt about the writing of history.’’ The aim of this paper is to examine Julian Barnes’s Englang England through the lens of a new historicism that argues that the truth of history is biased.

SCOPE of the STUDY

Many great recent British novels demonstrate an almost obsessive concern with the idea of Englishness. The invented myths, traditions and attitudes that are traditionally considered to be English are the subject of these novels. This is a topic that is also of great importance to recent literary criticism. Julian Barnes' novel raises crucial questions about the concept of Englishness and the essence of historical reality. This novel, then, explores how the idea of Englishness is articulated.

Barnes’s novel England England, published in 1998, consists of three chapters that describe Martha Cochrane’s childhood, middle age and old age. Although the life story of Cochrane seems to be told in these three sections, the history of England is actually discussed. In the novel, Sir Jack Pitman, Cochrane's employer, hires a historian to investigate the history of England and identify the elements that represent England, transforming the Isle of Wight into a miniature England with all these elements together. The purpose of this amusement park, which Pitman calls ‘‘England England’’, is to provide profit from visitors by presenting everything from England's history in one place. Pitman's plan is so successful that the real England for the people has lost its meaning. In this novel by Barnes, it is seen that the author adopts a pessimistic perspective towards history.

METHODOLOGY

In this novel, which is evaluated in a new historicist context, Barnes shows that the characters he creates fictionalize their historical material of the past with their own interpretations, just like historians.

FINDINGS

Having adopted the postmodern understanding of history, Barnes aimed to deconstruct history through the novel England England. The postmodern understanding of history rejects the traditional understanding of history, which defends the idea that events in the past can be reflected impartially. According to the traditional understanding of history, history is seen as the absolute reality of past events. Based on the new perspectives postmodernism has brought on the discourse of history, Hayden White claims that there is an undeniable similarity between history and literature. According to White, just as in literature, authors or poets organize their materials and turn them into a narrative, the historian makes the representation of past events through narrative. Considering history as a literary genre, White described history as a fiction, taking into account the similarities between the historian and the novelist.

Considering England England, it seems that the author reflects this new perspective that postmodern history theorists have brought on history. In this novel, the author frequently discusses in a fictional framework that history is an interpretative discourse that can change according to the perspective of the historian, therefore history cannot fully reflect the past, and therefore the search for truth in history is an unnecessary endeavor.

CONCLUSION

Throughout the novel, there is a search for truth and originality that is clearly noticeable in both Martha's private life and the UK projects in the last two episodes. In the first part, Martha wants to remember an original memory, but there is no way to get an accurate and complete way of what happened. Martha's search for reality continues throughout the novel, but at the end of the novel, she still couldn't find the reality she was looking for and instead gave up her search.

True Englishness is tried to be kept alive in the novel, but even Englishness itself is only a synthetic and fictional occurrence. This situation makes a nation seeking originality farther away from its past rather than bring it closer to the truth. Thus, the nostalgic longing for the past throughout the novel cannot be resolved.

REFERENCES

Acheson, J., (2005) Historia and Guilt: Graham Swift's Waterland, Critique: Studies in Contemporary Fiction, 47:1, 90-100, DOI: 10.3200/CRIT.47.1.90-100.

Althuser, L, Balibar, E. (1990). *Reading Capital.* London: Verso.

Hutcheon, L. (2010). *A Poetics of Postmodernism: History, Theory, Fiction*. New York: Routledge.

ATAERKİL DÜNYADA KADINLARIN GÖRÜNMEZLİĞİ

Esra KÖTEN

İstanbul Okan Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: Ataerkil kültürde toplumsal yaşam büyük ölçüde erkeklere göre inşa edilmektedir. Tarım üretiminden, özellikle saban tarımından bu yana insanın toplumsal yaşamının temelinde, insanın "erkek" olarak tanımlanması, insan deyince akla ilk gelenin erkek olması gerçeği yatmaktadır. Her ne kadar kadınların toplumsal konumlarında son yıllarda gelişmeler olsa da gerek dünya genelinde gerekse Türkiye'de kadın-erkek eşitsizliğinin pek çok alanda sürdüğü görülmektedir. Bu eşitsizlik hem özel hem de kamusal alanda, evde ve iş piyasasında, siyasette, tarihte, bilimde, sanatta, dilin kullanımında ve medyada kadınların en iyi ihtimalle ikincil olarak konumlandırılması, çoğu zamansa görünmez olması biçiminde gerçekleşmektedir. Erkek egemen kültür, erkek varlığının ve erkek bakış açısının evrensel gibi görünmesine neden olurken, dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların varlığını küçük ve önemsiz bir ayrıntı gibi göstermektedir. Bu durum endüstriyel ürün tasarımında da karşılığını bulmakta, çoğunlukla erkekler tarafından, erkekler için ve erkeklere göre üretim yapılmaktadır. Sağlık araştırmalarından teknolojik ürün tasarımlarına kadar pek çok alanda, erkek bedeni ve erillikle ilişkilendirilen nitelikler temel alınmakta, kadınların farklılıkları görmezden gelinmekte, bu da kadınların çeşitli dezavantajlar yaşamalarına neden olmaktadır. Bu çalışma, kadınların toplumsal yaşamın birçok alanında nasıl ve hangi biçimlerde yok sayıldığını, ilaçlar, akıllı telefonlar, mobil uygulamalar, otomobiller, ses tanıma teknolojileri, spor aletleri gibi özellikle sağlık, teknoloji ve endüstriyel ürün tasarımı alanlarından örneklerle ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Görünmezlik, Eşitsizlik, Ataerki

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Ataerkil kültürde toplumsal yaşam büyük ölçüde erkeklere göre inşa edilmektedir. Tarım üretiminden, özellikle saban tarımından bu yana insanın toplumsal yaşamının temelinde, insanın "erkek" olarak tanımlanması, insan deyince akla ilk gelenin erkek olması gerçeği yatmaktadır. Öyle ki, norm olan erkek olmakmış da kadınlık normdan bir sapmaymışçasına, birkaç istisna hariç toplumsal sistemin erkekler temel alınarak tasarlandığı görülmektedir. Kadınlar ya görmezden gelinmekte ya başta mutfak olmak üzere ev içi alan, annelik, bakım, temizlik ve süslenme gibi belli alanlara ve görevlere sıkıştırılmakta ya da erilleşmeye, erkek gibi ya da erkeksi olmaya zorlanmaktadır. Özel alanın kadına, kamusal alanınsa erkeklere tahsis edildiği dünyada, sınırlı alanlar ve görevler dışındaki dünyanın açıkça erkeklere ait olduğu anlaşılmaktadır. Böylece kamusal alanda erkek merkezli üretim, siyaset, emek ve ekonomi hüküm sürerken, siyasete katılımda, politika üretiminde, iş piyasasında, ev içi emek kullanımında, tarihte, kültürde ve kentte kadınlar görünmezlik sorunuyla yüz yüze kalmaktadır.

Kadınların kamusal alanda daha fazla var olma mücadelesi ve eşitlik talepleri ile, şüphesiz birtakım kazanımlar elde edilmiştir; ancak eşitlik aynı olmak ve farklılıkların görmezden gelinmesi anlamına gelmemektedir. Kadınların ve erkeklerin bedenlerinde farklılıklar vardır ve bunlar yokmuş gibi davranmak eşitsizliği büyütmekten başka bir sonuç vermez. Kadın ve erkeklerin farklılıkların yok sayılması, erkek bedeninin ve erkeksi olanın evrensel bir standart olarak kabul edilmesi ve tüm toplumsal yaşamın eril bir standarda göre inşa edilmesi, kadınları toplumsal yaşamda daha da dezavantajlı hale getirmektedir.

KADIN VE ERKEK ARASINDAKİ BAZI BEDENSEL FARKLILIKLAR

Kadına ve erkeğe atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri ve nitelikleri olduğu gibi doğurabilir olmak ve fiziksel kuvvet gibi biyolojik cinsiyet farklılıkları da vardır. Ancak elbette biyolojik olarak farklı olmak, eşitsizliği, bir cinsiyetin görmezden gelinmesini ve diğerinin daha değerli görülmesini meşrulaştırmaz. Kadın ve erkek bedenlerindeki farklılıkların gözetilmemesi mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine ek olarak, yeni eşitsizlikler ve mağduriyetler doğurmaktadır. Bu farklılıkları şöyle özetlemek mümkündür:

Ortalama değerlere bakacak olursak, erkeklerin elleri daha büyük, derileri ve sesleri daha kalın, üst gövdeleri daha geniş, bağışıklık ve hormon sistemleri kadınlardan farklı ve kavrama ve üst vücut kuvvetleri daha fazladır. Kadınların yağsız vücut kitleleri üst vücutlarında daha az yoğunlaşma eğiliminde olduğundan erkeklerde üst vücut kütlesi yaklaşık %75 daha büyüktür ve erkeklerin üst vücut kuvveti kadınlardakinden ortalama %40-60 daha yüksektir (Lewis vd., 1986). Erkeklerin kavrama kuvveti de yaşa bağlı olmaksızın %41 daha fazladır; yani ortalamada 70 yaşında bir erkek 25 yaşında bir kadından daha fazla kavrama kuvvetine sahiptir (Zellers vd., 1994). Bu biyolojik farklılığın vücut geliştirmeden de bağımsız olduğu görülmektedir; vücut geliştirme yapan kadın sporcuları hiç vücut geliştirme yapmayan erkeklerle kıyaslayan bir çalışma, bu kadınların kavrama kuvvetlerinin erkeklerin ellinci yüzdelik oranını nadiren aştığını bulmuştur (Leyk vd.'den aktaran Criado Perez, 2019: 320).

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ve VERİ BİRİKTİRMEDE KADINLARIN GÖRÜNMEZLİĞİ

Erkeğin ve erkeğe uygun olanın evrensel kabul edilmesi, toplumsal cinsiyet odaklı veri eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bugün bildiklerimizin çoğu, erkeklerle ilgili verilerden ibarettir. Eril olanın verili ve geçerli varsayılması, kadınları yok saymakta, kolayca unutulur ve vazgeçilebilir hale getirmektedir. Normal insanın erkek olduğu varsayılmakta ve yaşam bu kabule göre tasarlanmaktadır. Eril olanın verili kabul edilmesi devam eden araştırmaların ve bilimsel çalışmaların da ağırlıkla erkekleri temel almasına neden olmaktadır. Sağlık alanında araştırmalar çoğunlukla erkekler üzerinde yapılmakta ve cinsiyet odaklı veya kadınlara özel araştırmalara yeterince kaynak ayrılmamaktadır. Örneğin erkeklerde cinsel gücü arttırdığı bulunan maddenin kadınların regl sancılarını azalttığına yönelik bulgu yeterince araştırılmadığından (Criado Perez, 2019: 499), kadınlar önemli bir tedaviden mahrum kalmaktadırlar. Kadınların kalp hastalıklarından mağduriyetinin de benzer nedenlerden kaynaklandığı bilinmektedir; erkeklerden farklı belirtiler gösterdiklerinden kadınların kalp hastalıkları teşhis edilememekte ve ölüm oranları erkeklerin 3 katına ulaşmaktadır (Criado Perez, 2019: 426). ABD'de yapılan bir çalışma, acil servise başvuran akut enfarktüslü hastalar arasında kadınların taburcu olma olasılığının erkeklere göre 7 kat daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bunun nedeninin kadınların erkeklerden farklı belirtiler göstermesi olduğu anlaşılmaktadır: Kalp krizi geçiren sekiz kadın hastadan yalnızca biri erkeklerde klasik uyarı işareti olan göğüs ağrısı hissettiğini bildirmiştir. Bunun yerine kadınların %71'inin grip benzeri semptomları olduğu görülmüştür (Pope vd., 2000). Böylece genel olarak bilinen ama aslında erkekleri referans alan belirtiler kadınların hatalı teşhis ve tedavisine neden olmaktadır. Aile planlamasına bakıldığında da 1950'lerde doğum kontrol hapının çıkmasından itibaren çok az yenilik yapıldığı dikkat çekmektedir ve bu teknoloji tarihi için oldukça uzun bir zamandır (Tin'den aktaran Criado Perez, 2019: 381). Sağlık alanında verilebilecek başka bir örnek, Apple'ın 2014 yılında piyasaya sürdüğü oldukça kapsamlı sağlık izleme sistemidir. Bu sistem kan basıncını, atılan adımları, kandaki alkol seviyesini, hatta molibden ve bakır alımını takip edebiliyorken; önemli bir ayrıntının unutulduğu görülmektedir: bu sağlık izleme sistemi bir regl dönemi takipçisi içermemektedir (Criado Perez, 2019: 385).

ERKEK MERKEZLİ ÜRÜNLER ve TASARIMLAR

Derinlemesine erkek egemen kültür, erkek varlığının ve erkek bakış açısının evrensel gibi görünmesine neden olurken, dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların varlığını küçük ve önemsiz bir ayrıntı gibi göstermektedir. Bu durum endüstriyel ürün tasarımında da karşılığını bulmakta, çoğunlukla erkekler tarafından, erkekler için ve erkeklere göre üretim yapılmaktadır. Saban tarımından bu yana, erkek bedenine uygun ürünlerin tasarlanması ve üretilmesi toplumsal yaşamda kadını dezavantajlı hale getirmektedir. Tarımda fiziksel kuvvete bağımlı yöntemlerin kullanılmasının, erkek egemenliğinin yolunu açtığı bilinmekte, endüstri toplumunda da durumun pek farklı olmadığı görülmektedir.

Bugün üretilen ilaçlardan otomobillere, akıllı telefonlardan (Criado Perez, 2019: 341) emniyet kemerlerine, ses tanıma teknolojilerinden (Criado Perez, 2019: 347) sandalye, kürsü, vezne yüksekliklerine kadar kamusal yaşama yönelik çoğu ürünün üretilmesinde, erkek bedeni referans alınmaktadır. Günlük yaşam erkek odaklı tasarımların kadınların yaşamını zorlaştıran örnekleriyle doludur.

Otomobiller erkek beden ölçülerine göre tasarlandığı ve güvenlik testleri erkek ölçülerine göre tasarlanmış mankenlerle yapıldığı için kadınların otomobil kazalarında yaralanma riski %50 civarında artmaktadır (Criado Perez, 2019: 407). Kadınların boyunlarında ve gövdelerinin üst kısmında erkeklere kıyasla daha az kas olmasından dolayı, kadınlar özellikle arkadan çarpışmalarda 3 kata kadar daha yüksek risk altındadırlar (Linder ve Svedberg, 2018). Kadınların otomobil kazalarında ölüm riski ise erkeklere kıyasla %17 daha fazladır (Kahane, 2013).

Kullanımı giderek artan akıllı telefonların ekranları 2000'li yıllarda büyümeye başlamış ve bu büyüme ortalama erkek elinin kavrayabileceği son noktada sonlanmıştır. Böylece kadınlar, akıllı telefonların kullanıcıların yarısını oluşturmalarına rağmen, ellerine sığmayan ve tek elle verimli kullanamadıkları telefonlara sahiptirler (Criado Perez, 2019: 350). Ayrıca kadınlar için tasarlanan ve üretilen kadın kıyafetlerde uygun cepler bulunmadığından (Criado Perez, 2019: 382), bu telefonların büyük çantalarda taşınması zorunlu hale gelmektedir. Akıllı telefon kullanımının el ve kol kaslarına etkileri üzerine yapılan araştırmalarda da kadınlar görmezden gelinmektedir, oysa yapılan az sayıda cinsiyet odaklı araştırmada anlamlı sonuçlar bulunmuş durumdadır (Criado Perez, 2019: 341). Örneğin daha önceki çalışmalara uyumlu biçimde, Kwon vd.'nin (2016) deneysel araştırmasında, kadın ve erkek deneklerin akıllı telefon kullanırkenki kas aktivitesinde önemli bir cinsiyet farkı bulunmuş ve kadın deneklerin daha yüksek kas aktivite seviyelerine sahip olduğu görülmüştür.

Ses tanıma teknolojisi de özellikle navigasyon kullanımında kadınların seslerini doğru algılamadığında ciddi tehlikeler oluşturmaktadır. Tasarımı erkek sesine göre yapıldığı için, bu teknoloji erkek sesini kadın sesine kıyasla %70 oranında daha iyi algılamaktadır (Criado Perez, 2019: 356). Ancak ses kalitesi kontrol edildiğinde cinsiyet etkileri ortadan kalkmaktadır (Tatman ve Kasten, 2017).

Erkeklerle ilgili olanı verili kabul etmenin, özellikle spor teknolojisinde geçerli olduğu görülmektedir. Örneğin koşu bantlarındaki kalori sayımı, ortalama erkek kilosuna göre hesaplandığından, ortalama erkek için daha doğru olacaktır. Ağırlık ayarı değiştirilse bile, yine ortalama erkek kalori yakımına dayalı bir hesaplama ortaya çıkmaktadır. Oysa kadınlar genellikle erkeklerden daha yüksek yağ ve daha düşük kas dağılımına ve çeşitli kas liflerinin farklı oranlarına sahiptir. Buna bağlı olarak, erkekler ortalama olarak aynı kilodaki bir kadından %8 daha fazla kalori yakmakta ve koşu bantları bu farkı hesaba katmamaktadır (Criado Perez, 2019: 378).

KADINLARI UNUTAN TEKNOLOJİ

Cinsiyetten bağımsız olarak pazarlanan ama aslında erkeklere yönelik olan ürünlerin erkek egemen teknoloji endüstrisinde yaygın olduğu görülmektedir. Örneğin akıllı saatler ortalama kadın bileği için çok büyüktür (Criado Perez, 2019: 386), harita uygulamaları kadınların "en hızlı" rotalara ek olarak "en güvenli" rotalara ihtiyaç duyabileceğini hesaba katmaz ve örneğin iThrust (Eveleth, 2014) ve iBang (Lupton, 2015) gibi uygulamalar erkeklerin cinsel performansına yöneliktir ve kadınları tamamen dışlarlar. Sanal gerçeklik başlıkları da ortalama bir kadının kafası için çok büyüktür (Criado Perez, 2019: 386).

Teknoloji söz konusu olduğunda, her şey kararları kimin verdiğine bağlıdır. Risk kapitalistlerinin dünyası gibi, teknoloji endüstrisi de erkekler tarafından yönetilmektedir. Google'da araştırmacı olan Margaret Mitchell buna "erkeklerin denizi" sorunu demekte ve son beş yılda yaklaşık on kadın ve "yüzlerce" erkekle çalıştığını söylemektedir (Criado Perez, 2019: 395). ABD'de bir bütün olarak profesyonel bilgi işlem sektöründe işlerin %26'sı kadınlar tarafından yürütülürken, Birleşik Krallık'ta kadınlar BTMM (bilim, teknoloji, mühendislik, matematik) işgücünün yalnızca %14'ünü oluşturmaktadır (Criado Perez, 2019: 395).

Teknoloji söz konusu olduğunda kullanılan dil ve çağrıştırdıkları da kadınların bu alandaki görünmezliğini açıklayıcı niteliktedir. Bu konuda yapılan bir çalışma (Bradley vd., 2015), insan-bilgisayar etkileşimi alanında en çok kullanılan beş kelimenin "kullanıcı", "katılımcı", "kişi", "tasarımcı" ve "araştırmacı" kelimeleri olduğunu bulmuştur. Ancak, katılımcılardan bu cinsiyet içermeyen kelimeler üzerine 10 saniye düşünüp bir resim çizmeleri istendiğinde, kelimelerin cinsiyetsiz algılanmadıkları ortaya çıkmıştır; resimlerin büyük çoğunluğunda erkek imgeleri yer almaktadır.

SONUÇ

Tarihi ön kabuller kadınların toplumsal yaşamdaki ikincilliğini ya da görünmezliğini beraberinde getirmekte, kadınların kamusal alanda var oluşları artmakla birlikte karşılaştıkları dezavantajlar sürmektedir. Kadınların farklılıklarının yok sayılması toplumsal yaşamın erkek temelli inşasının devamına neden olmaktadır. Dilin kullanımında, medyada, ders kitaplarında, kent tasarımında, iş dünyasında yok sayılan kadınlar, insanın verili olarak erkek kabul edildiği ve buna göre tasarlanan bir dünyada yaşamaktadırlar. Bunda ataerkil toplum yapısındaki mevcut güç ilişkilerinin ve karar vericilerin kim olduğunun büyük etkisi olduğu açıktır. Sağlık alanındaki araştırmaların, ilaç endüstrisinin, endüstriyel ve teknolojik ürün tasarımının sözde cinsiyetsiz ürünleri öncelikli olarak ya da yalnızca erkekleri varsayılan olarak almakta, kadınları görmezden gelmektedir. Kadınların farkındalığının ve gücünün yükselmesinin mevcut durumun kadınların lehine değişebilmesi için zorunlu olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Bradley, A., MacArthur, C., Carpendale, S., Hancock, M., (2015). Gendered or Neutral? Considering the Language of HCI. *Graphics Interface Conference 2015*, 3–5 June, Halifax, Nova Scotia, Canada, http://graphicsinterface.org/wp-content/uploads/gi2015-21.pdf

Criado Perez, C., (2019). Invisible Women: Exposing Data Bias in a World Designed for Men. New York: Abrams Press.

Eveleth, R., (2014). How self-tracking apps exclude women. *The Atlantic*, Dec. 15. https://www.theatlantic.com/ technology/archive/2014/12/how-self-tracking-apps-exclude-women/383673/

Kahane, C. J., (2013). Injury vulnerability and effectiveness of occupant protection technologies for older occupants and women. (Report No. DOT HS 811 766). Washington, DC: National Highway Traffic Safety Administration.

Kwon, S., Bahn, S., Ahn, S.H., Lee, Y., Yun, M.H., (2016). A study on the relationships among hand muscles and form factors of large-screen curved mobile devices. *International Journal of Industrial Ergonomics*, 56, 17–24.

Lewis, D. A., Kamon, E., Hodgson, J. L., (1986). Physiological Differences Between Genders Implications for Sports Conditioning. *Sports Medicine*, 3, 357–69.

Linder, A., Svedberg, W., (2018). Occupant Safety Assessment in European Regulatory Tests: Review of Occupant Models, Gaps and Suggestion for Bridging Any Gaps. Conference paper, *Road Safety on Five Continents.* South Korea, Mayıs 2018.

Lupton, D., (2015). Quantified sex: a critical analysis of sexual and reproductive self tracking using apps. *Culture, Health & Sexuality*, 17:4.

Pope J.H., Aufderheide T.P., Ruthazer R., vd., (2000). Missed diagnoses of acute cardiac ischemia in the emergency department. *New England Journal of Medicine* (342):1163-70.

Tatman, R., Kasten, C., (2017). Effects of Talker Dialect, Gender & Race on Accuracy of Bing Speech and YouTube Automatic Captions. *Interspeech 2017*, 934-938, DOI: 10.21437/Interspeech.2017-1746.

Zellers, K. K., Hallbeck, M. S., (1995). The Effects of Gender, Wrist and Forearm Position on Maximum Isometric Power Grasp Force, Wrist Force, and their Interactions. *Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting*, 39:10, 543–7.

DİJİTAL ÖYKÜLEME YÖNTEMİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİSİNE ETKİSİ: BİR KAPSAM BELİRLEME ÇALIŞMASI

İpek ÖNAL[1], Yavuz ERİŞEN[2]

[1]Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Antalya / Türkiye
[2]Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, eğitimde dijital öykü kullanımının eleştirel düşünme becerisine etkisini mevcut alan yazına dayalı olarak incelemektir. Ulusal ve uluslararası çalışmaların bütüncül bir şekilde değerlendirildiği bu inceleme, kapsam belirleme deseninde tasarlanmıştır. Araştırma soruları ve belirlenen ölçütler doğrultusunda Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi, ProQuest, ERIC, ULAKBIM veri tabanları ve Google Akademik arama motoru kullanılarak yapılan elektronik tarama sonucunda 2012-2020 yılları arasında yayınlanan 9 makale ve 1 yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. İnceleme kapsamına alınan çalışmalar; yazar, yayım yılı, yeri, türü, uygulanan desen, örneklem, veri toplama aracı, uygulanan eğitimlerin özellikleri ve sonuç kategorileri altında sınıflandırılmıştır. Sonrasında incelenen çalışmalarda uygulanan dijital öykü temelli eğitimlerin özellikleri de detaylı olarak ele alınmış ve bunlara ilişkin bulgular betimsel ve istatistiksel olarak sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre, eğitimde dijital öykü kullanımının eleştirel düşünmeye etkisini inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Türkiye, Tayvan, Endonezya, Çin, Mısır ve ABD'de yayınlandığı belirlenen çalışmalar; genellikle deneysel desen ile üniversite düzeyindeki katılımcılar üzerinde yapılmıştır. Dijital öykülemeye ilişkin eğitimlerin en az 4 hafta ve en çok 22 hafta sürdüğü ve çoğunlukla yüz yüze eğitim şeklinde düzenlendiği belirlenmiştir. Çalışmaların çoğunluğunda araştırma katılımcılarının kendi dijital öykülerini hazırlaması sağlanırken, diğer çalışmalarda katılımcılara hazır dijital öykülerin sunulduğu öğretim etkinlikleri uygulanmıştır. Dijital öykülerin; öğrencilerin eleştirel düşünme eğilim ve becerilerini geliştirmek için etkili bir araç olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Öyküleme, Eleştirel Düşünme, Kapsam Belirleme

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Teknolojinin öğrenme ortamlarına entegrasyonu yeni bir olgu olmasa da, teknolojideki yüksek gelişme hızı internet, bilgi ve iletişim teknolojileri ve dijital teknolojiler açısından yenilikler doğurmaktadır. Teknolojideki bu yenilikler insanlığın düşünme ve öğrenme biçimlerini değiştirmekle birlikte eğitim uygulamalarını da geliştirmiş ve çeşitlendirmiştir. Dünya çapında bir trend haline gelen eğitimin dijitalleşmesi sürecinde; dijital açıdan zengin öğrenme ortamları ve pedagojik açıdan etkili öğrenme deneyimlerine olan talebin artacağı da öngörülmektedir (Alexander vd., 2019: 15). Prensky (2001), dijital yerliler olarak adlandırdığı günümüz öğrenenlerinin teknolojiyi hayatın merkezine aldığı ve önceki nesillerden çok farklı bilişsel beceriler bütününe sahip olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle öğrenme deneyimlerinin, günümüz öğrenenlerin ihtiyaçlarına cevap verecek bir dijital bakış açısıyla tasarlanması gerekmektedir. Teknolojinin öğrenme ve öğretme süreçleriyle bütünleştirilmesinin yeni yollarından biri de dijital öykü anlatımıdır. Multimedya öğeleri kullanılarak geleneksel öykü ve öykü anlatımının yapılandırıldığı (Wang & Zhan, 2010) dijital öyküleme; metin, ses, görsel ve video gibi öğelerin birleştirilmesiyle dijital ortamda öykülerin oluşturulması ve sunulması anlamına gelmektedir (Chung, 2007).

Öykünün hedef kitleye dijital bir ortamda aktarılmasının daha kalıcı etkiler bırakacağı düşüncesiyle dijital öyküleme, öğrenme ortamlarında kullanılan etkili bir eğitim teknolojisi olarak nitelendirilmektedir. Sınıf

ortamında öğrencilerle dijital öykülemeye dayalı gerçekleştirilen araştırmalarda; dijital öykülerin akademik başarı ve kalıcı öğrenmeyi arttırdığı (Karakoyun, 2014; Torun, 2016; Büyükcengiz, 2017); öğrencilerin derse yönelik tutumlarını olumlu etkilediği (Karataş, 2019; Torun, 2016; Mangal, 2020) ve öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirdiği (Karademir, 2020; Ünlü, 2018) ortaya konmuştur. Dijital öyküleme; öğrencilerin okuryazarlık yeterliklerini geliştirmesi, akademik başarıyı ve derse karşı tutumu arttırması, dersi ilgi çekici kılmasının yanı sıra soyut-üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılması ve geliştirilmesinde etkili bir yöntem olarak (Şeker Sezginsoy, 2016: 26) tanımlanmaktadır.

Düşüncede değişime neden olan kasıtlı ve amaca yönelik duyuşsal ve bilişsel bir eylem olarak eleştirel düşünme; 21. Yüzyılın eğitim ve iş hayatında başarılı olmak için tanımlanan yetkinlikler arasında sıklıkla tekrar etmektedir (Ekici vd., 2017). Eğitim niteliği söz konusu olduğunda önkoşul becerilerden (Cevizci, 2010) biri olarak adlandırılan eleştirel düşünmenin kazanılması günümüzde her zamankinden daha önemli görülmektedir (Halpern, 2014). Bireylerin kendi kendine geliştirmesi güç bir beceri (Korkmaz, 2009) olarak eleştirel düşünmenin eğitim programlarının bir parçası olması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Norris, 1985: 40). Bu ihtiyaçla ilişkili olarak Uluslararası Öğretmen Anketi TALIS raporunda öğretmenlerin öğrencilerde eleştirel düşünme becerisini geliştirecek etkinlikleri uygulamaları temel bir öğretmen yeterliği olarak tanımlanmaktadır (Türk Eğitim Derneği Düşünce Kuruluşu [TEDMEM], 2018: 14). Aynı şekilde Türkiye'nin 2019-2023 dönemi Onbirinci Kalkınma Planı (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 7) ve Milli Eğitim Bakanlığı 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi (Milli Eğitim Bakanlığı, 2018: 14) incelendiğinde; öğrencilere eleştirel düşünme becerisi kazandırılmasının ulusal eğitimin amaçları arasında öne çıktığı görülmektedir.

Günümüzde eğitimde dijitalleşmenin doğal bir süreç halini alması, aynı zamanda aktif düşünme ve sorgulamanın desteklendiği bir anlayışa geçilmesi; düşünme eğitiminin odağında dijitalleşmenin gittikçe önem kazanmasına neden olmuştur (Erdem & Sarsar, 2020). Bu durum öğrenenlere eleştirel düşünme becerisini kazandırmada özellikle dijital temelli öğretim strateji ve yöntemlerinin kullanımının incelenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu bağlamda eğitimde dijital öykü kullanımının, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerinin gelişimi için sunacağı olası katkıların sorgulanması ve değerlendirilmesi de önemli görülmektedir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Yukarıdaki açıklamalar ışığında bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'de ve dünyada yapılmış çalışma bulgularından hareketle, eğitimde dijital öykü kullanımının eleştirel düşünme becerisinin gelişimine etkisini kapsam belirleme yoluyla incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Eğitim alanında dijital öykü kullanımının eleştirel düşünme becerisinin gelişimine etkisini inceleyen çalışmaların farklı değişkenlere göre dağılımı nasıldır?

2. Çalışmalardaki dijital öykü temelli eğitimlerin özellikleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışma, eğitimde dijital öykü kullanımının eleştirel düşünme becerisi üzerindeki etkisi ile ilgili alan yazın bulgularının derlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, sistematik incelemenin genel kuralları çerçevesinde ilgili çalışmaların sonuçları bir araya getirilerek sunulmaya çalışılmıştır. Değerlendiriciler arası güvenirlik ve yanlılık riskinin değerlendirmesini içermemesi nedeniyle (Munn vd., 2018),

çalışmanın amacına en uygun desen olarak kapsam belirlemesi görülmüştür. Kapsam belirleme incelemesinin en yaygın kullanım amaçlarından biri mevcut kanıtların belirlenerek özetlenmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Bu çalışmada da, çeşitli araştırma tasarım ve yöntemlerini içeren çalışmalara tanımlayıcı genel bir bakış sunulması amaçlanmıştır (Arskey ve O'Malley, 2005; Pham vd., 2014).Mevcut kapsam belirleme çalışmasına dahil edilecek araştırmaların belirlenmesinde aşağıdaki ölçütler göz önünde bulundurulmuştur:

- Dijital öykülerin, eleştirel düşünmenin gelişimine etkisini incelemek amacıyla bir eğitimin uygulandığı araştırmalar,
- Ulusal veya uluslararası alan yazında hakemli dergilerde yayınlanan araştırma makaleleri veya lisansüstü tez olarak yayımlanan araştırmalar,
- Eğitim öncesi ve /veya sonrasına ilişkin nicel ve / veya nitel veri sunan araştırmalar,
- Türkçe veya İngilizce dilinde yayımlanan araştırmalar.

Yukarıda sıralanan ölçütleri karşılamayan çalışmalar incelemeden çıkarılmıştır. Ulaşılabilen araştırmaların azlığı nedeniyle araştırmaların yayımlanma tarihi bir kriter olarak dikkate alınmamıştır. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi, ProQuest, ERIC, ULAKBIM veri tabanları ve Google Akademik arama motoru kullanılarak yapılan elektronik tarama sonucunda ilgili makale ve tezlere ulaşılmıştır. Tarama yapılırken araştırmalara Türkçe dilinde "dijital öykü", "dijital hikaye", "dijital öyküleme", "dijital hikayeleme", "eleştirel düşünme" ve İngilizce aramada "digital story", "digital storytelling", "critical thinking" anahtar kelimeleri "ve / veya" bağlaçlarının kombinasyonlarıyla aratılarak ulaşılmıştır. 2020 yılı aralık ayında yapılan taramalar sonucunda 2012-2020 yılları arasında konuya ilişkin 9 makale ve 1 yüksek lisans tezi inceleme kapsamına dahil edilmiştir. Çalışmalar; yazar, yayım yılı, yeri, türü, uygulanan desen, örneklem, veri toplama aracı, uygulanan eğitimlerin özellikleri ve araştırma sonucu kategorileri dikkate alınarak betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir.

BULGULAR

Tablo 1'de incelenen çalışmaların temel özelliklerinin özetine yer verilmektedir. İnceleme kapsamına alınan 9 makale ve 1 yüksek lisans tezinin; 2012-2020 yılları arasında Türkiye, Tayvan, Endonezya, Çin, Mısır ve ABD'de yayınlanan çalışmalar olduğu belirlenmiştir. Özellikle son yıllarda yapılan araştırma sayılarında bir artış yaşandığı tespit edilmiştir.

Mevcut kapsam belirlemesi; sadece 10 çalışmayı içerdiğinden, incelenen çalışmalarda uygulanan dijital öykü temelli eğitimlerin özellikleri ayrıntılı olarak Tablo 2'de özetlenmiştir. İncelenen çalışmalarda örneklem grubu olarak çoğunlukla öğretmen adayı (%30) ve ilköğretim düzeyi öğrencilerin (%30) tercih edildiği belirlenmiştir. Bununla birlikte ortaöğretim ve lisans öğrencileriyle de yürütülen çalışmalar da mevcuttur. Çalışmaların örneklem grubuna göre dağılımı incelendiğinde; 4 çalışmada deney ve kontrol grubu bulunurken; 6 çalışmanın tek grup üzerinde gerçekleştirildiği görülmüştür. Ayrıca değerlendirmelerin çoğu 50 kişiden az olan küçük örneklem grupları üzerinde yapılmıştır.

Tablo 1. Kapsam İncelemesinde Yer Alan 10 Çalışmanın Temel Özelliklerinin Özeti

Yazar (tarih)	Ülke	Araştırma Türü	Araştırma Deseni	Örneklem	Veri Toplama Aracı*	Eğitim	Değişkenler ve Sonuç
1. Yang & Wu (2012)	Tayvan	Makale	Deney ve kontrol gruplu ön-son test yarı deneysel	Ortaöğretim n= 54 deney grubu n= 56 kontrol grubu	Eleştirel Düşünme Testi Seviye I (Yeh, 2003)	10. sınıf İngilizce dersi 90dk-22 haftalık deneysel işlem	+ **Eleştirel Düşünme** + Akademik Başarı + Öğrenme Motivasyonu
2. Abdel-Hack & Helwa (2014)	Mısır	Makale	Tek grup ön-son test yarı deneysel	Öğretmen adayı n= 40 deney grubu	Eleştirel Düşünme Ölçeği (araştırmacı)	İngilizce öğretmenliği lisans 3. sınıf 120dk-7 haftalık deneysel işlem	+ **Eleştirel Düşünme** + Metin Yazma
3. Kocakaya, Karakoyun & Kotluk (2016)	Türkiye	Makale	Betimsel	Öğretmen adayı n= 13	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Fizik öğretmenliği lisans 4. sınıf 6 haftalık uygulama	+ **Eleştirel Düşünme** + BIT becerileri + Kişilerarası beceriler
4. Akyeampong (2018)	ABD	Makale	Bilgi verilmemiş	Lisans n=21	Açık Uçlu Anket	Lisans 1. sınıf dersi	+ **Eleştirel Düşünme** + Teknoloji kullanımı
5. Ünlü (2018)	Türkiye	Yüksek Lisans Tezi	Deney ve kontrol gruplu ön-son test yarı deneysel	İlkokul n= 22 deney grubu n= 20 kontrol grubu	Cornell Eleştirel Düşünme Testi - Form X (Ennis, Millman, 1985)	İlkokul 4. sınıf 6 haftalık uygulama	+ **Eleştirel Düşünme** + Ders Başarısı + Kontrol Odağı
6. Chan (2019)	Çin	Makale	ön-son test Randomize Kontrollü Deneysel	16-24 yaş arası öğrenciler n= 36 deney grubu n= 51 kontrol grubu	Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (Sosu, 2013) Likert Tipi Anket	16-24 yaş arası öğrenciler 4 haftalık çevrimiçi deneysel işlem	+ **Eleştirel Düşünme** + Özsaygı 0 Tamamlanma İhtiyacı - Etnik Kökencilik - Etnik Merkezcilik

7. Dewi, Magfiroh, Nurkhalisa & Dwijayanti (2019)	Endonezya	Makale	Araştırma ve Geliştirme	Ortaokul n= 32	Eleştirel düşünme testi	Ortaokul 7. Sınıf	+ **Eleştirel Düşünme**
8. Chen & Chuang (2020)	Tayvan	Makale	Bilgi verilmemiş	Ortaöğretim n= 46	Eleştirel Düşünme Testi Seviye II (Yeh, 2005) Görüşme formu	Lise vatandaşlık eğitimi dersi 9 haftalık uygulama	+ **Eleştirel Düşünme**
9. Ciğerci (2020)	Türkiye	Makale	Sıralı Açıklayıcı Desen	Öğretmen adayı n= 42	Açık uçlu görüşme formu	3. sınıf Türkçe öğretimi dersi 12 haftalık uygulama	+ **Eleştirel Düşünme** + 21. yy. Becerileri
10. Misrulloh & Dewi (2020)	Endonezya	Makale	Eşit olmayan kontrol gruplu deneysel	Ortaokul n= bilgi verilmemiş	Eleştirel düşünme testi Gözlem formu	Ortaokul 7. sınıf 4 haftalık uygulama	+ **Eleştirel Düşünme** + Öğrenme Motivasyonu

***Sadece eleştirel düşünme becerisine ilişkin veri toplama aracı**

n = Katılımcı sayısı

+ olumlu etki

- olumsuz etki

0 etki yok

Dijital öykülerin eleştirel düşünmeye etkisinin değerlendirilmesinde çeşitli veri toplama araçlarının kullanıldığı görülmektedir. Eleştirel düşünme becerisinin gelişimini nicel bir yöntemle ölçen 5 çalışma; sadece nitel yöntemle belirleyen 3 çalışma ve karma yöntemle belirleyen 2 çalışma bulunmaktadır. Dijital öykü temelli eğitimlerin, en az 4 hafta ve en çok 22 hafta süresince; çoğunlukla yüz yüze eğitim olarak düzenlendiği; sadece bir eğitimin (Chan, 2019) uzaktan çevrimiçi olarak düzenlendiği görülmüştür. Çalışmaların çoğunluğunda (Yang & Wu, 2012; Karakoyun & Kotluk, 2016; Akyeampong, 2019; Chan, 2019; Chen & Chuang, 2020; Ciğerci, 2020) araştırma katılımcılarının kendi dijital öykülerini hazırlaması sağlanırken, geriye kalan 4 çalışmada (Abdel-Hack & Helwa, 2014; Ünlü, 2018; Dewi vd., 2019; Misrulloh & Dewi, 2020) katılımcılara hazır dijital öykülerin sunulduğu öğretim etkinlikleri uygulanmıştır. İncelemeye dahil edilen 10 çalışmanın tümü, öğrenme ve öğretme süreçlerinde dijital öykü kullanımının, öğrencilerin eleştirel düşünme becerisinin gelişiminde olumlu etkileri olduğuna dair sonuçlar sunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Uygulanan Eğitimlerin Özelliklerine İlişkin Bulgular			
Değişken	*f*	**Değişken**	*f*
Uygulama Süresi		**Katılımcılar**	
4 hafta	2	İlköğretim	3
6 hafta	2	Ortaöğretim	2
7 hafta	1	Üniversite	5
9 hafta	1	**Eleştirel Düşünmedeki Gelişimin Belirlenmesi**	
12 hafta	1	Nicel	5
22 hafta	1	Nitel	3
Belirtilmemiş	2	Karma	2
Dijital Öyküleme Süreci		**Örneklem Büyüklüğü**	
Hazır dijital öykülerin kullanılması	4	Küçük (n ≤ 50)	7
Katılımcıların dijital öyküleri oluşturması	6	Orta (51≤n≤100)	1
Uygulanma Şekli		Büyük (n≤100)	1
Yüz yüze sınıf ortamında	9	**Eğitimin Eleştirel Düşünmeye Etkisi**	
Çevrimiçi	1	Olumlu	10

Yukarıdaki bilgilere ek olarak çalışmaların uygulandığı konu alanları açısından Türkçe, İngilizce, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri, Vatandaşlık Bilgisi ve üniversiteye hazırlık dersinin tercih edildiği belirlenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda dört çalışmanın hangi konu alanında gerçekleştiği belirlenememiştir. Sadece bir çalışmada (Abdel-Hack & Helwa, 2014) uygulanan eğitim öncesinde ihtiyaç analizi yoluyla öğrenci ihtiyaçlarının tespit edildiği belirlenmiştir. Bir çalışmada (Chen & Chuang, 2020) dersi yürütecek eğitmen, dijital öykü hazırlama süreci hakkında bilgilendirilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Mevcut kapsam belirleme çalışmasında eğitimde dijital öykü kullanımının, eleştirel düşünme becerisi üzerindeki etkisinin alan yazına dayalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. İnceleme dahilinde 8 yıllık bir süreyi kapsayan 9 makale ve 1 yüksek lisans tezi olmak üzere 10 çalışma ortaya çıkarılmıştır. Talan (2019), Akgün ve Akgün (2020) tarafından yapılan araştırmalarda; dijital öyküleme konusunda yapılmış çalışmaların genellikle makale şeklinde olduğu görülmüştür. Ulaşılan araştırmaların 2012 yılı ve sonrasına dayandığı sonucundan yola çıkarak dijital öykülemeye dayalı öğretim etkinliklerinin eleştirel düşünme becerisine etkisini inceleyen çalışmaların güncel bir araştırma konusu olarak sayısının arttırılması gerektiğini söylemek mümkündür.

Mevcut inceleme sonucunda ulaşılan en önemli sonuç; dijital öykülerin öğrenenlerin eleştirel düşünme eğilim ve becerilerini geliştirmek için etkili bir eğitim aracı olarak kullanılabileceğidir. İnceleme sonucuna göre tüm çalışmalar; dijital öykü aracılığında öğretimin eleştirel düşünmenin gelişimine ilişkin olumlu etkilerine dair kanıtlar sunmaktadır. Bu sonuca benzer olarak Talan (2019) tarafından dijital öyküleme yönteminin öğrenenlerin eleştirel düşünme becerisiyle birlikte çeşitli özellikleri üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir. Behmer (2005) bu sonuçla benzer şekilde dijital öykü anlatımının öğrencilere içinde eleştirel düşündükleri bir öğrenme ortamı sağladığını ifade etmektedir. Yüzer ve Kılınç (2015) dijital öykü tasarlama sürecinin, öyküleri destekleyecek kanıtları arama ve bir araya getirmeyi gerektirdiğinden eleştirel düşünmeyi geliştirdiğini ifade etmektedir.

İnceleme kapsamında Türkçe dilinde iki makale ve bir yüksek lisans tezi; İngilizce dilinde yedi makaleye ulaşılmıştır. Çalışmaların yürütüldüğü ülkeler arasında; Türkiye, Tayvan, Endonezya, Çin, Mısır ve ABD bulunmaktadır. İncelenen çalışmaların yarısının zayıf veya yarı deneysel desenlere başvurduğu; geri kalan çalışmalarda ise betimsel, araştırma-geliştirme, sıralı açıklayıcı desen gibi farklı araştırma desenlerinin kullanıldığı ortaya konmuştur. İncelenen iki çalışmada araştırma desenine ilişkin herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Wu ve Chen (2020) eğitimde dijital öykülemeye ilişkin derleme çalışmasının sonucunda inceledikleri araştırmaların çoğunda nitel araştırma metodolojisinin tercih edildiğini belirtmiştir. Bu mevcut kapsam belirlemesinde, deneysel desenlerin öne çıkması, çalışmaların seçiminde bir eğitimin uygulanmış olması ölçütünden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Örneklem grubuna ilişkin bulgular dikkate alındığında; çalışmaların küçük örneklem grupları ve çoğunlukla lisans öğrencileriyle gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'de yapılan üç çalışmanın ikisi öğretmen adayları; diğeri ise ilkokul öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Lisans öğrencileri ve küçük örneklem gruplarının; ulaşım ve uygulama kolaylığı nedeniyle tercih edildiği söylenebilir. Dijital öykülerin en çok üniversite ve ortaokul düzeyinde kullanıldığını tespit eden çalışmaların (Şimşek vd., 2018; Talan, 2019) varlığının yanı sıra dijital öykü alanındaki çalışmaların en çok ortaokul düzeyinde yürütüldüğünü tespit eden araştırma sonuçları da mevcuttur (Akgün & Akgün, 2020). Mevcut çalışma sonuçlarıyla paralel olarak Wu ve Chen (2020) eğitimde dijital öykülemeye ilişkin ilkokul ve ortaokul düzeyinde daha fazla araştırmanın yapılmasına ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır.

Çalışmalarda özellikle eleştirel düşünme becerisinin gelişimini tespit etmek amacıyla kullanılan veri toplama yaklaşım ve teknikleri de incelenmiştir. Buna göre, dört çalışmada standardize edilmiş eleştirel düşünme testlerinin kullanıldığı; geriye kalan çalışmalarda araştırmacılar tarafından geliştirildiği tahmin edilen testlere ya da likert tipi anketlere başvurulduğu görülmüştür. Nicel veri toplama araçlarının daha çok tercih edilmesinin sebebi ise; incelenen çalışmaların çoğunluğunun deneysel desen türünde çalışmalar olması olarak açıklanabilir. Aynı zamanda bazı çalışmalarda birden fazla veri toplama aracı kullanılarak hem nicel hem nitel veri toplama yöntemleri işe koşulmuştur. Sadece nitel yaklaşımla görüşme veya açık uçlu ankete dayalı verilerin toplandığı üç çalışma bulunmaktadır. Çalışmalarda uygulanan dijital öykülerin eleştirel düşünme becerisine etkisinin çoğunlukla nicel bir yönteme dayalı olarak belirlendiği görülmektedir. Eleştirel düşünme testiyle birlikte gözlem ya da görüşme gibi birden fazla veri kaynağı kullanarak öğrencilerde eleştirel düşünmenin gelişimini değerlendiren çalışmaların azlığı dikkat çekmiştir. Alan yazında öğrencilerin eleştirel düşünme becerisindeki gelişimin standart testlerle birlikte farklı ölçme araçlarının da dahil edilerek değerlendirilmesinin üzerinde önemle durulmaktadır (Doğan, 2015, s.38).

Mevcut inceleme kapsamına alınacak çalışmaların seçiminde dijital öykü temelli bir eğitimin uygulanmış olması ve eleştirel düşünmeye etkisinin değerlendirildiği çalışmalar olmasına dikkat edilmiştir. Bu ölçüt doğrultusunda ulaşılan sınırlı çalışmadaki eğitimlerin özellikleri ayrıntılı olarak ele alınmıştır. İncelenen

10 çalışmanın 6'sında öğrencilerin kendi dijital öykülerini hazırlamalarına yönelik etkinliklerin uygulandığı; 4 çalışmada önceden hazırlanmış dijital öykülerin öğrencilere sunulduğu görülmektedir. İncelenen tüm çalışmalarda, eleştirel düşünme becerisinin olumlu yönde geliştiğine ilişkin bulguların varlığından yola çıkarak dijital öykülerin öğrenciler tarafından hazırlanması kadar izlenmesinin de eleştirel düşünme becerilerine katkı sağladığı söylenebilir. Uygulama süreleri dikkate alındığında; en kısa eğitim 4 hafta ve en uzun eğitim 22 hafta süresince gerçekleşmiştir. Çalışmalardaki eğitimlerin uygulama sürelerinin 4-6 haftalık süreye yoğunlaştığı belirlenmiştir. Bu bulgu Talan (2019) tarafından yapılan araştırma bulgusuyla örtüşmektedir. Sadece bir çalışmada çevrimiçi öğrenme ortamı tercih edilmesi dışında diğer çalışmalar yüz yüze eğitimler olarak sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir.

Son olarak çalışmaların Türkçe, İngilizce, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri, Vatandaşlık Bilgisi konu alanları ve üniversite hazırlık dersinde gerçekleştirildiği; sadece birer çalışmada ihtiyaç analizi yürütüldüğü ve uygulama öncesi eğiticinin uygulama hakkında bilgilendirildiği görülmüştür. Yukarıda sunulan sonuçların yorumlanması sonrasında uygulayıcılar ve araştırmacılar için bazı öneriler getirilebilir.

- Ulusal ve uluslararası alan yazında ulaşılan on çalışmanın kapsam belirleme incelemesi sonucuna göre; dijital öykü izleme ya da hazırlama sürecinin eleştirel düşünme becerisini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Buradan hareketle öğrencilere eleştirel düşünme becerisini kazandırmak amacıyla dijital öykülemenin etkili bir öğretim yöntemi olarak kullanılması önerilebilir.
- Dijital öykülemenin öğrenme ve öğretme süreçlerinde olumlu etkilerinin gözlemlenebilmesi için tek seferlik uygulamalar yerine daha geniş bir zamana yayılması eğitimciler tarafından göz önünde bulundurulmalıdır.
- Alan yazın incelendiğinde dijital öykülemenin eleştirel düşünme üzerindeki etkisini inceleyen yeterli sayıda ve seviyede çalışma bulunmadığından dolayı bu konuyu hedef alan daha çok araştırmanın gerçekleştirilmesi önerilebilir.
- Çevrimiçi ortamda gerçekleştirilen sadece bir çalışmanın varlığı ve günümüz salgın koşullarının eğitim üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulduğunda dijital öykülemenin eleştirel düşünmeye etkisi, çevrimiçi öğrenme ortamlarında tasarlanan eğitimler aracılığıyla değerlendirilebilir.
- Eleştirel düşünme becerisindeki gelişimin değerlendirilmesi; standardize testlerle birlikte nitel araçlarla çeşitlendirilerek yapılabilir.

KAYNAKÇA

Alexander, B., Ashford-Rowe, K., Barajas-Murphy, N., Dobbin, G., Knott, J., McCormack, M., & Weber, N. (2019). Educause Horizon Report: 2019 Higher Education Edition. Educause.

Akgün, M., & Akgün, İ. H. (2020). The effect of digital stories on academic achievement: A Meta-Analysis. *Journal of Education and Learning, 9*(6): 71-83.

Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: towards a methodological framework. *International journal of social research methodology, 8*(1): 19-32. https://doi.org/10.1080/1364557032000119616

Behmer, S. (2005). Digital storytelling: Examining the process with middle school students. http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.452.6410&rep=rep1&type=pdf

Büyükcengiz, M. (2017). Dijital Öyküleme Metodunun Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersi Akademik Başarı, Bilimsel Süreç Becerileri ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi. Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Cevizci, A. (2010). Eğitim Felsefesi. Ankara: Say Yayınları.

Chung, S. K. (2007). Art education technology: Digital Storytelling. *Art Education, 60*(2): 17-22. https://doi.org/10.1080/00043125.2007.11651632

Doğan, N. (2013). Eleştirel düşünmenin ölçülmesi. *Cito Eğitim: Kuram ve Uygulaması, 22*: 29-42.

Ekici, G., Abide, Ö. F., Canbolat, Y. & Öztürk, A. (2017). 21.yüzyıl becerilerine ait veri kaynaklarının analizi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 6:* 124-134.

Karakoyun, F. (2014). Çevrimiçi Ortamda Oluşturulan Dijital Öyküleme Etkinliklerine İlişkin Öğretmen Adayları ve İlköğretim Öğrencilerinin Görüşlerinin İncelenmesi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Karademir, E. (2020). 21. Yüzyıl Becerilerinin Geliştirilmesinde Dijital Öyküleme Uygulamaları: Özel Yetenekli İlkokul Öğrencileri Örnekleminde Öğrenme ve Yenilenme Becerileri. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Karataş, B. (2019). Dijital öykü kullanımının sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin akademik başarı ve tutumlarına etkisi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Korkmaz, Ö. (2009). Öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 10* (1): 1-18.

Mangal, K. (2020). İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersinde Dijital Öyküleme Etkinliklerinin Öğrencilerin Girişimcilik Becerilerine ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Munn, Z., Peters, M. D., Stern, C., Tufanaru, C., McArthur, A., & Aromataris, E. (2018). Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC medical research methodology, 18*(1), 1-7. https://doi.org/10.1186/s12874-018-0611-

Norris, S. P. (1985). Synthesis of research on critical thinking. *Educational Leadership*. *42*(8): 40-45.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). 2023 eğitim vizyonu. MEB.

Pham, M. T., Rajić, A., Greig, J. D., Sargeant, J. M., Papadopoulos, A., & McEwen, S. A. (2014). A scoping review of scoping reviews: advancing the approach and enhancing the consistency. *Research synthesis methods, 5*(4): 371-385. https://doi.org/10.1002/jrsm.1123

Prensky, M. (2001). Digital Natives, "Digital Immigrants, Part II: Do They Really Think Differently?" *On the Horizon, 9*(6): 1-6.

Şeker Sezginsoy, B. (2016). An evaluation of digital stories created for social studies teaching. *Journal of Education and Practice, 7*(29): 18-29.

Şimşek, B., Usluel, Y. K., Sarıca, H. Ç., & Tekeli, P. (2018). Türkiye'de eğitsel bağlamda dijital hikaye anlatımı konusuna eleştirel bir yaklaşım. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 8*(1): 158−186. https://doi.org/10.17943/etku.332485

Torun, B. (2016). Ortaokul 6. Sınıf Hücre Konusunda Dijital Öykü Kullanımının Öğrenci Başarısı, Tutumu ve Bilimsel Süreç Becerileri Üzerine Etkisi. Kastamonu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Talan, T. (2019, 30 Ekim – 1 Kasım). *Dijital öyküleme yöntemi ile ilgili yapılan çalışmalara sistematik bir bakış*. Uluslararası Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Konferansı (ss. 692-709).

Türk Eğitim Derneği Düşünce Kuruluşu (2019). TALIS 2018 sonuçları ve Türkiye üzerine değerlendirmeler (TEDMEM Analiz Dizisi 6). TED Yayınları.

Ünlü, B. (2018). Dijital Öykülerle Desteklenmiş Sosyal Bilgiler Dersinin Öğrencilerin Başarısı, Kontrol Odağı ve Eleştirel Düşünme Becerileri Üzerindeki Etkisi. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Wang, S. & Zhan, H. (2010). Enhancing Teaching and learning with digital storytelling. *International Journal Of Information And Communication Technology Education, 6*(2): 76-87.

Wu, J., & Chen, D. T. V. (2020). A systematic review of educational digital storytelling. *Computers & Education, 147*: 2-16.

Yüzer, V. & Kılınç, H. (2015). Açık Öğrenme Sistemlerinde Dijital Öykülemeden Faydalanmak. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4*(1): 243-250.

Yang, Y. T. C., & Wu, W. C. I. (2012). Digital storytelling for enhancing student academic achievement, critical thinking, and learning motivation: A year-long experimental study. *Computers & Education, 59*(2): 339-352.

TÜRKİYE'DE 2006-2020 YILLARI ARASINDA YAPILMIŞ ELEŞTİREL OKUMA KONULU TEZLERİN İNCELENMESİ

İpek ÖNAL[1], Yavuz ERİŞEN[2]

[1]Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Antalya / Türkiye
[2]Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, 2006-2020 yılları arasında Türkiye'de eleştirel okuma konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin belirli başlıklar altında sınıflandırılarak incelenmesi ve alandaki araştırma eğilimlerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda mevcut çalışma, elde edilen verilerin incelenmesi ve sentezlenerek bütüncül olarak değerlendirilmesine imkan tanıyan doküman incelemesi deseniyle tasarlanmıştır. Çalışmanın kapsamını Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında arşivlenen 2006-2020 yılları arasında yapılmış 44 yüksek lisans ve doktora tez çalışması oluşturmaktadır. İncelemeye dahil edilen çalışmaların analizinde, verilerin önceden belirlenen temalara göre özetlendiği ve yorumlandığı betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışmaların analiz edilebilmesi için araştırmacı tarafından geliştirilen *tez sınıflama formu* kullanılmıştır. Formun içeriği yazar bilgisi, tezin türü, yayınlandığı yıl, araştırma yöntemi, öğretim kademesi, örneklem büyüklüğü, yapıldığı konu alanı, anahtar kelimeler, veri toplama araçları, değişkenler olmak üzere 10 başlıktan oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; çalışmaların büyük çoğunluğu yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Eleştirel okuma konusunda yayınlanan tezlerin en çok 2019 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. Yayın yıllarına göre özellikle son 2 yılda çalışmaların sayısında artış yaşanmıştır. Çalışmalarda en çok tercih edilen araştırma yöntemi nicel yöntem; öğretim kademesi ortaokul ve üniversite, konu alanı ise Türkçe olmuştur. Veri toplama aracı olarak ölçek, test ve anketlerin en sık kullanıldığı belirlenmiştir. İncelenen çalışmalarda ele alınan değişkenlerin çoğunlukla eleştirel okuma becerisi, eleştirel okuma özyeterliliği ve okumaya yönelik tutum olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eleştirel okuma alanında doktora düzeyinde tezlerin arttırılması, nitel ve karma araştırma yöntemlerinin uygulanması, örneklem grubunun lise öğretim kademesinden seçilmesi getirilen öneriler arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Okuma, Lisansüstü Tez, Doküman İncelemesi

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Eleştiri kelimesinin köken olarak Yunanca "kriticos" kelimesinden geldiği ve ayırt edici yargı (Paul, Erdel, Bartell, 1997); bir şeyin kıymeti hakkında hüküm verme (Çifçi, 2006) anlamlarını taşıdığı ifade edilmektedir. (Yılmaz, 2019). Bu bağlamda bilgi edinmek amacıyla yapılan okumadan çok farklı olarak eleştirel okuma, okunan metnin değeri hakkında aktif düşünme süreci sonucunda yargıya ulaşma şeklinde açıklanabilir. Hayat boyu öğrenmenin de bir parçası olarak eleştirel okuma, bir metnin derinlemesine anlaşılmasının temelindedir (Akar, Başaran, Kara, 2016). Çifçi'nin (2006: 56-57) tanımına göre eleştirel okuma; bireyin okuduklarını, okuma yoluyla öğrendiklerini kendi bilgi ve birikim süzgeçlerinden geçirerek daha iyiyi, daha güzeli, daha doğruyu bulma çabaları; okuduklarından elde ettikleriyle daha iyi, daha güzel, daha doğru zihin ürünleri ortaya koyma faaliyetidir. Eğitimde bireylerin sahip olması beklenen temel bir beceri olarak tanımlanan okuma becerisinin eleştirel düzeyde geliştirilmesi oldukça önemli görülmektedir. Eleştirel okuma becerisini önemli kılan birçok sebep bulunmaktadır. Bilgi edinmek amacıyla yapılan temel düzeyde okuma becerisi bilişsel alanın bilgi basamağındaki davranışları; eleştirel okuma analiz, değerlendirme ve sentez basamağındaki üst düzey düşünme becerilerini desteklemektedir (Aydın, 2020). Eleştirel okuma çalışmaları öğrenenlerin araştırma, karar verme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, iletişim kurma ve problem çözme becerilerinin gelişimini sağlamaktadır (Karadüz, 2010; Özensoy, 2011). Eleştirel okuma; düşünme, yeni düşünceleri yapılandırma ve değerlendirme etkinliği olarak öğrenenlerin öğrenme

süreçlerindeki farkındalığını arttıran ve zihinsel becerilerini geliştiren bir araç olmaktadır (Aşılıoğlu, 2008; Çifçi, 2006). Eleştirel okumanın bir araç olarak eğitim alanındaki kullanımının değerlendirilmesi yukarıda sıralanan faydaların eğitim ve öğretime daha etkili bir şekilde yansıtılmasını sağlayacaktır. Eğitimde yapılanlar hakkında bilgi sahibi olunmasında yüksek lisans ve doktora düzeyinde yürütülen tezlerin önemli bir rolü bulunmaktadır (Yaşar, Papatğa, 2015). Bu nedenle eleştirel okuma alanındaki güncel duruma ilişkin bütüncül bir bakış sağlaması ve alanın gelişimine katkı getirmesinde, yapılmış lisansüstü tezlerin detaylı bir şekilde incelenmesi ve eğilimlerinin belirlenmesi önemli görülmektedir.

ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ

Bu çalışmanın amacı, 2006-2020 yılları arasında Türkiye'de eleştirel okuma konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin belirli başlıklar altında sınıflandırılarak alandaki araştırma eğilimlerinin belirlenmesidir. Bu amaç çerçevesinde eleştirel okuma konusuyla ilgili yapılan çalışmaların incelemesinde aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır;

- Çalışmaların türü ve yayınlandığı yıla göre dağılımları nasıldır?
- Çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı nasıldır?
- Çalışmaların örneklem seçimi ve büyüklüğüne göre dağılımı nasıldır?
- Çalışmaların uygulandığı konu alanına göre dağılımı nasıldır?
- Çalışmaların anahtar kelimelerine göre dağılımı nasıldır?
- Çalışmalarda kullanılan veri toplama araçları nelerdir?
- Çalışmalarda ele alınan değişkenler nelerdir?

Eleştirel okuma her ne kadar bireysel ve toplumsal anlamda oldukça önemli görülse de, eleştirel okumanın güncel eğitsel uygulamalarına ilişkin sınırlı sayıda çalışmanın varlığından da söz edilmektedir (Ünal, 2014). 2018 yılında yapılan PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) sınavı eleştirel okuma becerisinin ülkemizde etkili bir şekilde kazandırılmadığını; öğrencilerin metin üzerinden karşılaştırma yapma, çıkarımda bulunma, metni eleştirel değerlendirebilme gibi eleştirel okuma becerilerindeki eksikliğini ortaya koymaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2019). Bu sonuç eleştirel okuma alanında daha fazla teorik ya da uygulamaya dayalı araştırma yapılması ihtiyacını da desteklemektedir. Yapılan alan yazın taraması neticesinde eleştirel okuma alanında araştırma eğilimlerini ortaya koyan çalışmaların azlığı ve var olan çalışmaların 2018 yılı sonrası araştırmaları kapsamaması da bu çalışmanın gerekçesini güçlendirmektedir. Bu bağlamda eleştirel okuma alanında yapılan çalışmalardaki güncel eğilimlerin ortaya çıkarılması, bu alandaki eksiklik ve ihtiyaç duyulan yeni çalışmalara dikkat çekilmesi; sonraki araştırma ve uygulamalara ışık tutması açısından önem arz etmektedir.

YÖNTEM

Mevcut çalışma, elde edilen verilerin incelenmesi ve sentezlenerek bütüncül olarak değerlendirilmesine imkan tanıyan doküman incelemesi deseniyle tasarlanmıştır. Doküman incelemesi; araştırmanın amacına uygun olan yazılı materyallerin toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizini içeren sistematik bir işlemdir (Özkan, 2019). Araştırmacının ihtiyacı olan veriyi gözlem veya görüşmeye ihtiyaç duymadan dokümanlar aracılığıyla elde etmesi para ve zamandan tasarruf sağlayarak araştırmacıya kolaylık getirmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s.218). Çalışmanın kapsamını Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi ver tabanında arşivlenen 1997 ve 2020 yılları arasında yapılmış yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır. Veritabanında *"eleştirel okuma/critical reading"* anahtar sözcükleri kullanılarak tez başlıkları aratılmış ve arama sonucunda 48 teze ulaşılmıştır. Devamında konu bölümü *"eğitim ve öğretim"* olarak filtrelenmiş ve 1997-2020 yılları arasında yayınlanan toplamda 45 teze erişilmiştir. Bir teze elektronik olarak ulaşılamadığından dolayı çalışma 2006-2020 yılları arasında yayınlanmış 7 doktora ve 37 yüksek lisans tezi olmak 44 tez çalışması ile sınırlandırılmıştır. İncelemeye dahil edilen çalışmalardan elde edilen verilerin analizinde nitel bir yaklaşım benimsenerek betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s.256). İnceleme kapsamına alınan çalışmaların analiz edilebilmesi için araştırmacı tarafından geliştirilen *tez sınıflama formu* kullanılmıştır. Formun içeriği yazar bilgisi, tezin türü, yayınlandığı yıl, araştırma yöntemi, öğretim kademesi, örneklem büyüklüğü, yapıldığı konu alanı, anahtar kelimeler, veri toplama araçları, değişkenler olmak üzere 10 başlıktan oluşmaktadır. Bu noktada incelemeye dahil edilen çalışmalar yukarıda sıralanan kategorilere göre analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde eleştirel okuma alanında 2006-2020 yılları arasında yapılmış 44 çalışmanın analizine ilişkin bulgular aşağıda sunulmuştur.

Eleştirel okuma alanında Türkiye'de yapılan araştırmaların türü ve yayınlandığı yıla göre dağılımı Şekil 1'de verilmiştir. Çalışmaların türü yüksek lisans tezi ve doktora tezi olmak üzere iki başlık altında sınıflanmıştır. Çalışmaların yayın yılları 2006-2020 olarak belirlenmiştir.

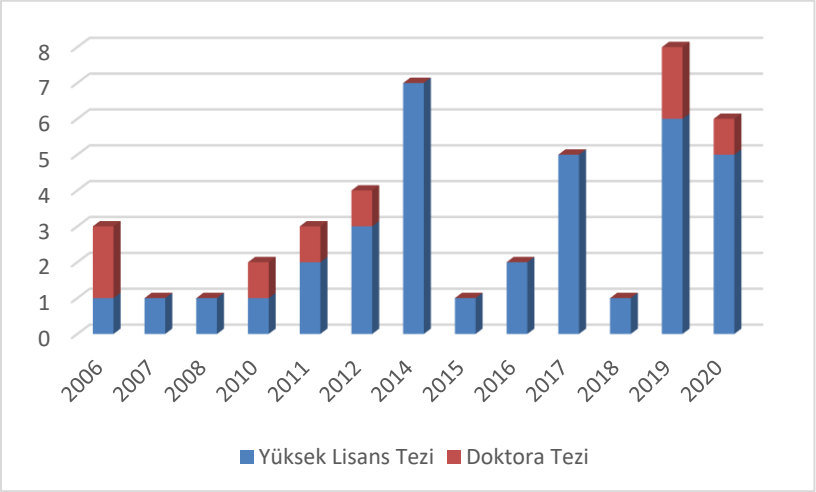

Şekil 1. Çalışmaların Türü ve Yayın Tarihine Göre Dağılımı

Eleştirel okuma ile ilgili çalışmaların türü ve yayın tarihine göre dağılımı incelendiğinde 44 çalışmadan 36'sının yüksek lisans tezi, 8'inin doktora tezi olduğu belirlenmiştir. Özellikle 2019 ve 2020 yıllarında

çalışma sayılarında artış olduğu gözlemlenmiştir. En çok tez çalışmasının 6 yüksek lisans ve 2 doktora tezi olmak üzere toplamda 8 çalışmayla 2019 yılında yapıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmalarda tercih edilen araştırma yöntemine ilişkin bulgular yukarıda Şekil 2'de yer almaktadır. İncelenen çalışmalarda yöntem bölümleri incelenerek araştırmacı tarafından rapor edilen araştırma desenine göre sınıflandırma yapılmıştır.

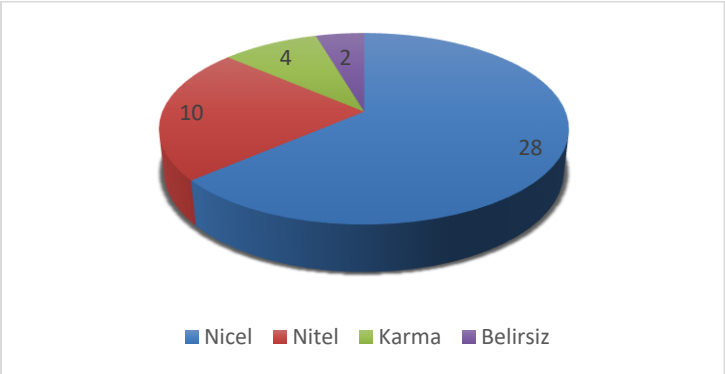

Şekil 2. Çalışmaların Kullanılan Araştırma Yöntemlerine Göre

Şekil 2'deki grafik incelendiğinde, çalışmalarda tercih edilen araştırma yöntemlerinin 28'i nicel (%64), 10'unun nitel (%23), 4'ünün karma (%9) olduğu ve 2'sinin ise araştırma raporunda belirtilmediği tespit edilmiştir. Çalışmalarda genellikle nicel yöntemlerin tercih edildiği; karma yöntemin kullanıldığı çalışma sayısının çok sınırlı sayıda olduğu görülmüştür.

Eleştirel okuma alanında yapılan tezlerin uygulandığı öğretim kademesi ve örneklem büyüklüğüne ilişkin dağılımlar Şekil 3'te sunulmuştur. Buna göre; Türkiye'de yürütülmüş tezlerin küçük örneklem gruplarında çoğunlukla ortaokul öğretim kademesinde; büyük örneklem gruplarında genellikle üniversite düzeyinde gerçekleştiği görülmüştür. İki çalışma dokümanlar üzerinde gerçekleştiğinden diğer şeklinde kodlanmıştır.

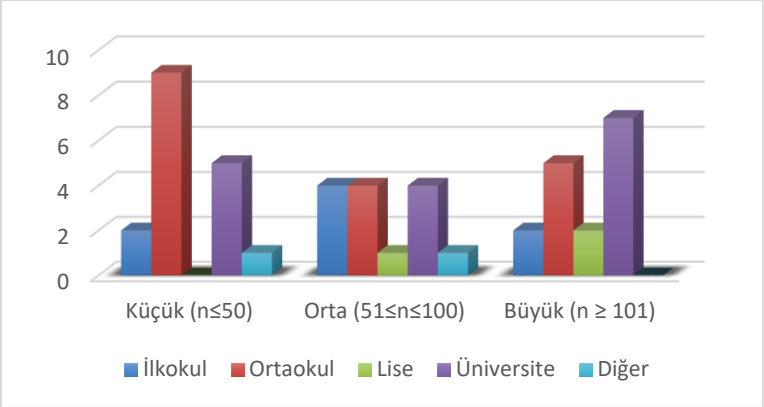

Şekil 3. Çalışmaların Öğretim Kademesi ve Örneklem Büyüklüğüne Göre Dağılımı

Şekil 3'teki grafik ayrıntılı ele alındığında, Türkiye'de yapılan tezlerin öğretim kademesi açısından en çok ortaokul (n=18) ve üniversite (n=16) düzeylerinde yapıldığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte ilkokul düzeyinde yapılmış 8 çalışmaya ve eleştirel okuma alanında en az tez yürütülen öğretim kademesi olan lise düzeyinde yapılmış sadece 3 tez çalışmasına rastlanılmıştır.

Eleştirel okuma konusunda yapılmış tezlerin gerçekleştirildiği konu alanlarına (dersler) ilişkin dağılımları aşağıda Şekil 4 üzerinde gösterilmiştir.

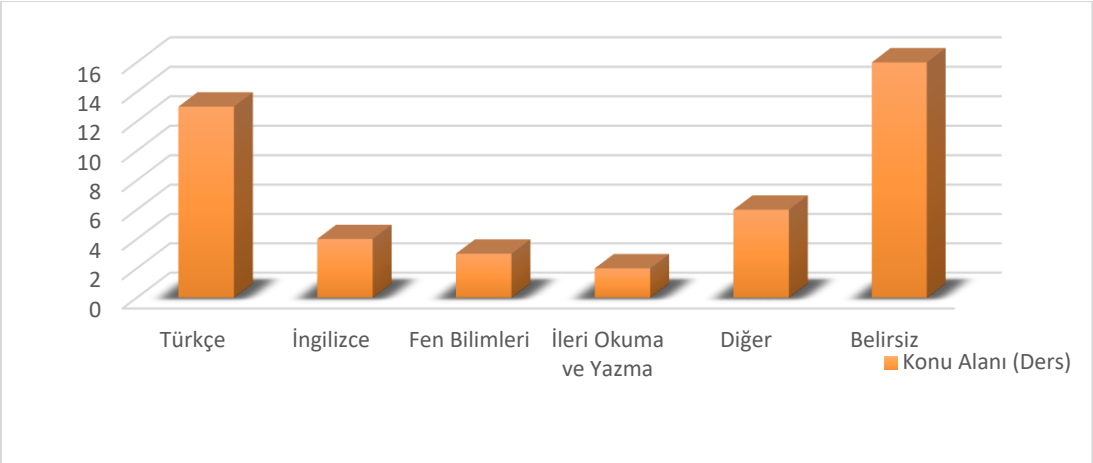

Şekil 4. Çalışmaların Yapıldığı Konu Alanına Göre Dağılımı

Şekil 4 incelendiğinde; tezlerin genellikle Türkçe dersinde (n=13) yapıldığı görülmüştür. Sonrasında sırasıyla İngilizce (n=5), Fen Bilimleri (n=4) ve İleri Okuma ve Yazma (n=2) derslerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Yapılan incelemede 16 çalışmanın belirli bir konu alanında yapılmadığı görüldüğünden bu çalışmalar belirsiz kategorisi altında sınıflandırılmıştır. Ayrıca diğer kategorisi altına alınan çalışmaların; Eleştirel Okuma, Türk Dili ve Edebiyatı, Anlama ve Anlatma Teknikleri, Vatandaşlık ve İnsan Hakları, Sosyal Bilgiler ve Okuma Becerileri derslerinde gerçekleştiği belirlenmiştir.

Eleştirel okuma alanında yapılmış tezlerde kullanılan anahtar kelimeler sıklıklarına göre gruplandırılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda 76 farklı anahtar kelimenin kullanıldığı belirlenmiştir. İncelenen tezlerin anahtar kelimeleri arasında eleştirel okuma, okuma, eleştirel düşünme, okuma becerisi, okuma eğitimi kelimelerinin öne çıktığı görülmüştür. İncelenen tezlerin anahtar kelimeleri için oluşturulan kelime bulutu Şekil 5'te sunulmuştur. Şekil 5'e göre eleştirel okuma konusu en çok eleştirel düşünme ve okuma ile ilişkili görülmüştür.

Şekil 5. Çalışmalardaki Anahtar Kelimelere İlişkin Kelime Bulutu

2006-2020 yılları arasında Türkiye'de eleştirel okuma konusunda çalışılmış tezlerde kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bulgular aşağıda Şekil 6'da verilmiştir. Şekil 6 incelendiğinde çalışmalarda araştırmacılar tarafından çeşitli veri toplama araçlarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bazı tez çalışmalarında birden fazla veri toplama aracının birlikte kullanılarak veri çeşitlemesine gidildiği görülmüştür.

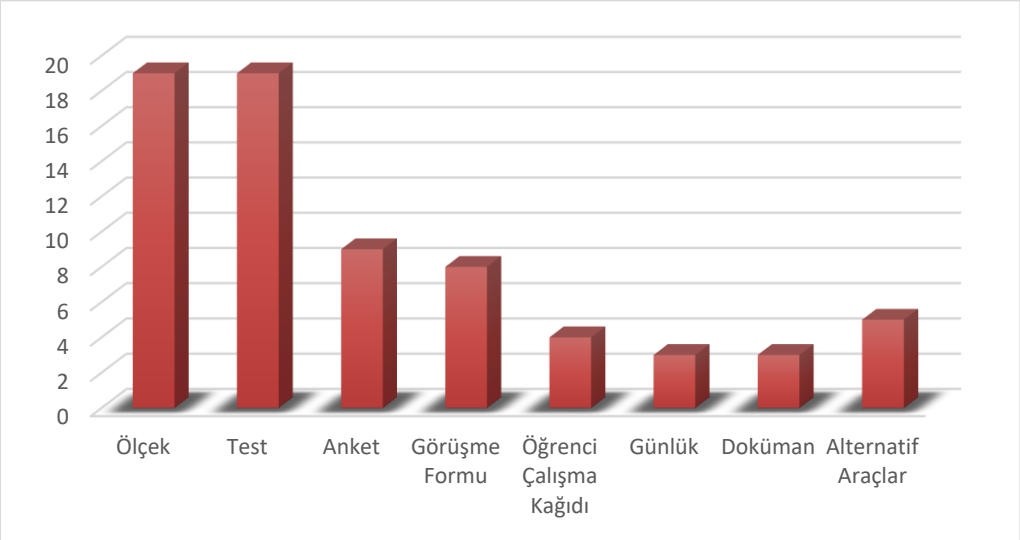

Şekil 6'da görüldüğü üzere çalışmalarda veri toplama aracı olarak en çok ölçek (n=19) ve testlerin (n=19) kullanıldığı belirlenmiştir. Sonrasında sırasıyla anket (n=9), görüşme formu (n=8), öğrenci çalışma kağıdı (n=4), günlük (n=3), doküman (n=3) ve alternatif araçlar (n=6) kullanılmıştır. Alternatif araçlar arasında rubrik, gözlem-kamera kaydı, öğrenci kompozisyonu, eleştirel okuma kontrol listeleri ve portfolyo bulunduğu görülmüştür. Nicel ölçek /test ve nitel görüşme formlarının genellikle doktora tezlerinde birlikte kullanıldığı da belirlenmiştir.

Son olarak eleştirel okuma konusunda yapılmış tezlerde ele alınan değişkenler incelenmiş ve bunlara ilişkin bulgular frekans değerleriyle birlikte Tablo 1'de sunulmuştur. Analiz sonucunda tez çalışmalarında 22 farklı değişkenin seçildiği görülmüştür.

Tablo 1. Çalışmalarda İncelenen Değişkenler			
Değişken	*f*	**Değişken**	*f*
Eleştirel okuma becerisi	25	Yaratıcı düşünme	1
Eleştirel okuma özyeterliliği	7	Fen dersine yönelik tutum	1
Okuduğunu anlama düzeyi	5	Özsaygı	1
Eleştirel düşünme eğilimi	3	Bilişsel farkındalık	1
Problem çözme becerisi	2	Akademik performans	1
Okumaya yönelik tutum	2	Eleştirel okuma stratejileri	1
Yazma kaygısı	1	Kitap okuma alışkanlığı	1
Karakter öğrenimi	1	Eleştirel okuma yöntemi	1
Eleştirel okuma eğitimi	1	Eleştirel düşünme becerisi	1
Eleştirel yazma becerisi	1	Görsel okuma	1
Eleştirel okumayı öğretme algısı	1	Öğrenci özerkliği	1

Tablo 1'e göre analiz edilen çalışmalarda eleştirel okuma becerisi (n=27) ve eleştirel okuma özyeterliliği (n=7) en çok incelenen değişkenler olmuştur. Sonrasında en sık rastlanan değişkenler okuduğunu anlama düzeyi, eleştirel düşünme eğilimi, problem çözme becerisi ve okumaya yönelik tutumdur.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada eleştirel okuma alanında Türkiye'de 2006-2020 yılları arasında yapılmış 44 lisansüstü çalışma; türü, yayınlandığı yıl, araştırma yöntemi, öğretim kademesi, örneklem büyüklüğü, yapıldığı konu alanı, anahtar kelimeler, veri toplama araçları, değişkenler olmak üzere 10 kategori altında sınıflandırılarak incelenmiş ve eğilimleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgulardan ulaşılan araştırma sonuçlarına göre; eleştirel okuma konusunda yapılan tezlerin en çok 2019 yılında yapıldığı; sayıca en fazla lisansüstü çalışmanın yüksek lisans düzeyinde hazırlandığı, 2019-2020 yıllarında tez sayılarında bir artış yaşandığı, özellikle doktora tezlerinin bu son iki yılda artış gösterdiği anlaşılmıştır. Son iki yıldaki tez sayılarındaki artış dikkate alındığında, eleştirel okuma konusunun günümüzde gittikçe önem kazandığı ifade edilebilir. Doktora düzeyinde kısıtlı sayıda çalışmanın varlığından (Aydın, 2020) daha fazla doktora çalışmasına ihtiyaç olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Tezlerin araştırma yöntemi açısından dağılımlarına bakıldığında; tezlerde nicel (n=28) yöntemlerin, nitel (n=10) ve karma (n=4) yöntemlerine kıyasla daha fazla tercih edildiği bulunmuştur. Alanyazında lisansüstü tezlerin eğilim araştırmalarında en çok nicel desenlerin benimsendiğini ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Karakuş, 2020; Yaşar & Papatğa, 2015). Nicel araştırma desenlerinin daha kısa sürede tamamlanması nedeniyle tercih edildiği söylenebilir. Çalışmaların öğretim kademesi ve örneklem büyüklüğü dağılımları incelendiğinde; tezlerin genellikle küçük ($n \leq 50$) örneklem gruplarıyla yürütüldüğü görülmüştür. Talan'ın (2019) da çalışmasında belirttiği üzere araştırmacıya ulaşım ve uygulama açısından kolaylık sağlaması nedeniyle çalışmalarda küçük örneklem gruplarının tercih edildiği düşünülebilir. Tezlerin yürütüldüğü öğretim kademesi açısından en çok ortaokul

(n=18) ve üniversite (m=16) düzeylerinde, en az lise düzeyinde (n=3) gerçekleştirildiği görülmüştür. Tezlerin uygulandığı konu alanına göre dağılımı incelendiğinde; en çok çalışmanın Türkçe (n=13) dersinde yapıldığı; sonrasında İngilizce (n=3), Fen Bilimleri (n=4) ve İleri Okuma ve Yazma (n=2), Eleştirel Okuma, Türk Dili ve Edebiyatı, Anlama ve Anlatma Teknikleri, Vatandaşlık ve İnsan Hakları, Sosyal Bilgiler ve Okuma Becerileri derslerinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Eleştirel okuma alanındaki tezlerde en çok ölçek ve testler veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Nicel desenlerin tercih edilmesinden ötürü böyle bir yığılmadan söz edilebilir. Sonrasında en çok tercih edilen veri toplama araçları sırasıyla görüşme formu, öğrenci çalışma kağıdı, günlük, doküman ve diğer alternatif araçlar olmuştur. Çalışmalarda kullanılan anahtar kelimeler incelendiğinde en sık eleştirel okuma, okuma, eleştirel düşünme, okuma becerisi ve okuma eğitimi kelimelerinin kullanıldığı görülmüştür. Bu sonuca paralel olarak tezlerde en çok incelenen değişkenler eleştirel okuma becerisi, eleştirel okuma özyeterliliği, okuduğunu anlama düzeyi ve eleştirel düşünme eğilimidir. Araştırma sonuçları ışığında şu önerilerde bulunulabilir:

- Eleştirel okuma alanında daha çok doktora tezinin yazılması ve tezlerin derinlemesine bilgi sunan nitel veya karma araştırma desenleri kullanılarak yapılması, alana katkı getireceği düşünüldüğünden önerilebilir.
- Öğretim kademesi olarak lise düzeyindeki çalışmalara ağırlık verilebilir.
- Tezin uygulandığı konu alanı olarak en çok tercih edilen Türkçe dersi dışında eleştirel okumayla ilgili daha önce çalışılmamış derslerde çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Eleştirel okuma konusunda yapılacak tezlerde daha kapsamlı ve derinlemesine bilgiye ulaşma imkanı tanıdığı için nitel veri toplama araçlarıyla veri çeşitlemesine gidilebilinir.
- Eleştirel okuma alanında yapılacak tezlerde daha önce incelenmemiş değişkenlerle çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

Akar, C., Başaran, M., & Kara, M. (2016). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Eleştirel Okuma Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies, 11*(3): 1-14. Doi: 10.7827/TurkishStudies.9306.

Aydın, B. (2020). Türkiye'de Eleştirel Okuma Konusunda Yapılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi,* (18): 76-87.

Aşılıoğlu, B. (2008). Bilişsel Öğrenmeler İçin Eleştirel Okumanın Önemi ve Onu Geliştirme Yolları. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 10*: 1-11.

Çifçi, M. (2006). Eleştirel Okuma. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 54*(1): 55-80.

Karadüz, A. (2010). Dil Becerileri ve Eleştirel Düşünme. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 5*(3): 1566-1593.

Karakuş, S. (2020). Türkiye'de Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kavramlar Konusunda Yapılan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin İncelenmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5*(1): 61-76.

Milli Eğitim Bakanlığı (2018). PISA 2018 Türkiye ön raporu. http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/03105347_PISA_2018_Turkiye_On_Raporu.pdf

Paul, R. Elder, L. & Bartell T. (1997). *California teacher preparation for instruction in critical thinking: Research findings and policy recommendations*. California Comission on Teacher Credentialing.

Özkan, B. U. (2019). *Eğitim bilimleri araştırma yöntemleri için doküman incelemesi.* Ankara: Pegem Akademi.

Ünal, Y. (2014). Developing Critical Reading for Pre-service English teachers: Actual Reflections. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İngiliz Dili Eğitimi anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Talan, T. (2019, 30 Ekim – 1 Kasım). *Dijital öyküleme yöntemi ile ilgili yapılan çalışmalara sistematik bir bakış*. Uluslararası Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Konferansı (ss. 692-709).

Yaşar, Ş., & Papatğa, E. (2015). İlkokul Matematik Derslerine Yönelik Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5*(2): 113-124.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

TÜRKİYE'DE ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN MATEMATİK BECERİLERİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

Ali BIÇAKCI[1], Orhan ÇAKIROĞLU[2]

[1]Milli Eğitim Bakanlığı, Gümüşhane Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Gümüşhane / Türkiye
[2]Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon / Türkiye

Öz: Bu araştırmada, Türkiye'de öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin matematik becerilerine ilişkin çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Türkiye'de öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin matematik becerilerine ilişkin yapılmış çalışmaların araştırılması için Google Akademik, EBSCOHost, Elsevier Science Direct, ERIC, Academic Search Ultimate, TÜBİTAK ULAKBİM ve Web Of Science veri tabanları taranmıştır. Bu kapsamda Türkiye'de öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin matematik becerilerine ilişkin yayınlanmış makalelerde; çalışmanın adı, çalışmada kullanılan araştırma yöntemi, çalışmanın amacı, katılımcıların tanı durumu, katılımcıların sınıf düzeyi, katılımcı sayısı, katılımcı yaşı, katılımcı cinsiyeti, çalışmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri, çalışmada uygulanan müdahalenin etkisi, çalışmanın uygulandığı ortam, uygulama süresi gibi toplamda 13 değişken dikkate alınarak farklı açılardan incelenmesi hedeflenmiştir. Ulaşılan bu makaleler dâhil etme ve hariç tutma ölçütleri dikkate alındığında üç tane araştırma makalesinin çalışmanın ölçütlerini sağladığı görülmüştür. Tarama sonucunda Türkiye'de öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin matematik becerileriyle ilgili ulaşılan bu üç makalenin analizi yapılmıştır. Elde edilen verilerin çözümüne ilişkin araştırmacı tarafından makale veri analiz formu kullanılmıştır. Kullanılan veri analiz formunda; çalışmanın adı, çalışmada kullanılan araştırma yöntemi, çalışmanın amacı, katılımcıların tanı durumu, katılımcıların sınıf düzeyi, katılımcı sayısı, katılımcı yaşı, katılımcı cinsiyeti, çalışmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri, çalışmada uygulanan müdahalenin etkisi, çalışmanın uygulandığı ortam, uygulama süresi gibi toplamda 13 değişkenden bahsedilmiştir. Bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz; ulaşılan verilerin önceden belirlenmiş temalara göre özetlenip yorumlandığı, okuyucuya o şekilde sunulduğu bir tekniktir. Elde edilen veriler çözümlenmiş buna bağlı olarak da çeşitli bulgulara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, Matematik Güçlüğü, Discalculi, Matematik Becerisi, Müdahale

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Öğrenme güçlüğü yaşayan bireylere yönelik alanyazında çeşitli tanımlara rastlamak mümkündür. Literatüre bakıldığında, 1980'li yıllardan başlayarak günümüze kadar uzanan süreçte özel öğrenme güçlüğü ile ilgili çok sayıda tanımın yapıldığı, özel öğrenme güçlüğü ile ilgili ortak bir tanım oluşturmanın, sınıflama yapmanın ve özel öğrenme güçlüğünün nedenlerini açıklamanın pek mümkün olmadığı görülmüştür (Pekel, 2010). Özel Eğitim Hizmetler Yönetmeliği'nde yer alan tanıma göre öğrenme güçlüğü olan birey:

Dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğü nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2012: 3).

Toplum yaşamında bağımsız kendi kararlarını kendi alabilen girişken ve aynı zamanda okul yaşamında başarılı bireyler yetiştirmek için temel akademik becerilerin bu bireylere öğretilmesi önemlilik arz etmektedir. Bireylere öğretilmesi amaçlanan temel akademik becerilerin okuma, yazma, temel aritmetik işlemler ve problem çözme becerilerine yönelik olduğu ifade edilebilir (Özkubat ve Özmen, 2018). Bu kapsamda öğrenme güçlüğünün alt tipleri arasında yer alan matematik güçlüğünden etkilenmiş bu çocuklar, "dört işlemi yapmakta zorlanır, problemin çözümüne gitmekte sıkıntı çekerler. Yavaştırlar, parmakla sayarlar. Aritmetikte kullanılan bazı sembol, işaret, terimleri anlamakta güçlük çeker veya karıştırırlar. Çarpım tablosunu ezberlemekte de zorluk yaşarlar" (MEB, 2014: 5). Diskalkuliden etkilenmiş bu bireyler, rakamları tanıma, basit işlemleri çözme ve problemleri anlama ve problemlerle ilgili sezgide bulunmada sorun yaşarlar. Bu çocuklar, doğru metodu kullanıp doğru yanıtı verseler dahi soruları, kendilerine güvenmeden, mekanik olacak biçimde yanıtlarlar (Yangın vd., 2016). Tüm bunların yanı sıra aritmetik güçlüğü yaşayan bireyler rakamları, şekilleri bozuk, birbiriyle yer değiştirmiş, ters bir şekilde ya da baş aşağı dönmüş şekilde yazmaktadırlar. Basit düzeydeki işlemleri yapmakta zorluk çekerler, matematikle ilgili sembolleri ayırt etmekte zorlanırlar özellikle çarpma, bölme, çıkarma ve toplama işlemlerini ayırt etmede ve tanımada güçlük çekerler. Basamak sayısı fazla olan sayıları okumada başarısızdırlar, bölme ve çarpma gibi işlemleri yaparken buldukları sayıları doğru olacak şekilde alt alta getirip yazmada zorlanırlar (Salman vd., 2016).

AMAÇ

Matematik bilmenin bireylere olumlu yönde katkı sağlayacağı, geçmiş dönemlerde olduğu gibi gelecekte de insanların matematiğe sıkı sıkıya bağlı bir durum sergileyeceği bilinmektedir. Çünkü hayat matematikle içi içe geçmiş haldedir. Birini birinden ayrı düşünmek pek olası değildir (Işık, Çiltaş ve Bekdemir, 2008). Dolayısıyla matematik bilmenin bu kadar önemli olduğu günümüzde, özel gereksinimli çocuklarımızın da bu beceriyi normal akranları gibi edinebilmesi gerekmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak Türkiye'de öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin matematik becerilerine ilişkin yapılmış çalışmaların incelenmesi amaçlanmış, bu bağlamda, Google Akademik, EBSCOHost, Elsevier Science Direct, ERIC, Academic Search Ultimate, TÜBİTAK ULAKBİM ve Web Of Science gibi birden çok veri tabanı taranmış, belirlenen ölçütler dâhilinde ulaşılan makalelerde, kullanılan araştırma yöntemleri, çalışmaların amaçları, çalışmalarda yer alan katılımcıların demografik özellikleri, çalışmalarda uygulanan müdahalenin etkisi, çalışmaların uygulandığı ortam, çalışmalarda yer alan bağımlı ve bağımsız değişkenler, çalışmaların hangi sürelerde tamamlandığına yönelik elde edilen bulguların bir analizi yapılmış ve bu doğrultuda araştırmanın amaçları belirlenmiştir.

YÖNTEM

Verileri Toplama Süreci

Bu araştırmada, Türkiye'de öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin matematik becerilerine ilişkin çalışmaları değerlendirilmiş ve bu kapsamda Google Akademik, EBSCOHost, Elsevier Science Direct, ERIC, Academic Search Ultimate, TÜBİTAK ULAKBİM ve Web Of Science olmak üzere toplamda yedi veri tabanı taranmıştır. Adı belirtilen veri tabanları hakemli ve tam metin makalelere erişim sağlamalarından ötürü seçilmiştir. Bu veri tabanları kullanılarak yapılan taramalarda ilgili çalışmalara ulaşmak için bazı anahtar kelimelerden yararlanılmıştır. Bu anahtar kelimeler; özel öğrenme güçlüğü (special learning disability), özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler (Students with specific learning difficulties), özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar (children with special learning difficulties), öğrenme güçlüğü (learning disability), öğrenme bozukluğu (learning impairment), özgül öğrenme güçlüğü (specific learning disability), matematik güçlüğü

(math difficulty), matematik bozukluğu (math disorder), diskalkuli (dyscalculia), matematik öğrenme güçlüğü (math learning difficulties), diskalkuli yaşayan öğrenci (students with dyscalculia), matematik (mathematics), matematik becerisi (math skill), müdahale (intervention), Turkey şeklinde ifade edilmiştir.

Söz konusu veri tabanları belirlenen anahtar kelimeler ve yapılan filtrelemeler neticesinde taranmış olup toplamda 677 araştırma makalesine ulaşılmıştır. Ulaşılan bu makaleler dâhil etme ve hariç tutma ölçütleri dikkate alındığında üç tane araştırma makalesinin çalışmanın ölçütlerini sağladığı görülmüştür. Çalışma kapsamında incelenecek bir makalenin dâhil etme ve hariç tutma ölçütleri: Araştırmanın Türkiye'de gerçekleştirilmiş olması, hakemli dergilerde yayınlanmış olması, katılımcı grubunun öğrenme güçlüğü tanısı almış bireylerden oluşması, uygulamaya yönelik bir sonuç veren araştırmalar olması, bütün öğrencileri kapsıyor olması, strateji/müdahalelerin matematik becerisi ile ilgili olması, strateji/müdahalelerin öğrencilere yönelik olması, bağımlı değişken olarak herhangi bir matematik becerisinin alınmış olması, araştırma modeli olarak deneysel araştırma modellerinin kullanılmış olması, eğitim-öğretim konusunda yapılmış olması, tam metin makaleler olması, araştırmaya erişilebilirlikte sorun olmaması şeklinde ifade edilmiştir. Çalışmanın hariç tutma ölçütleri ise; çalışmanın derleme, analiz, sentez, rapor olarak yazılmış olması, araştırmanın eğitim dışında bir konu olması, araştırmanın öğretmenler, yöneticiler gibi diğer katılımcılarla gerçekleştirilmesi şeklindedir. Anahtar sözcükler belirlendikten sonra, veri tabanlarında hakemli dergilerdeki Türkçe araştırma makaleleri 2020 Kasım ayına kadar hiçbir zaman sınırlaması olmadan dâhil etme ve hariç tutma ölçütlerine göre taranmıştır.

Veri Toplama Aracı ve Veri Analizi

Yapılan bu çalışmada tarama sonucunda elde edilen verilerin çözümüne ilişkin araştırmacı tarafından makale veri analiz formu geliştirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz; ulaşılan verilerin önceden belirlenmiş temalara göre özetlenip yorumlandığı, okuyucuya o şekilde sunulduğu bir tekniktir. Bu analiz biçiminde amaçlanan, toplanan bulguları düzenlemek, yorumlamak ve bu şekilde okuyucuya ulaştırmaktır. Betimsel analiz tekniğinde ilk olarak, ulaşılan verilerin mantıksal bir çerçevede ve anlaşılır bir üslupla betimlenmesi gerekmektedir. Sonrasında bahsi geçen betimlemelerin yorumlanıp bir sebep-sonuç ilişkisinin varlığının incelenmesi neticesinde bazı çıktılara ulaşılır (Şimşek, 2009).

BULGULAR

Çalışmanın Adı

Bu çalışmada alanyazın taraması sonucu dâhil etme ve hariç tutma ölçütleri dikkate alınarak toplamda üç makaleye ulaşılmıştır. Ulaşılan bu makaleler (Altun ve Kahveci, 2019; Atmaca ve Girli, 2020; Öztürk, Durmaz ve Can, 2019) şeklinde ifade edilmiştir. Söz konusu araştırmalar ile ilgili bilgiler şu şekildedir:

Çalışmada Kullanılan Araştırma Yöntemlerine İlişkin Bulgular

Atmaca ve Girli'nin (2020) çalışmasında, tek denekli araştırma yöntemlerinden denekler arası çoklu başlama düzeyi deseni kullanılmıştır. Altun ve Kahveci'nin (2019) çalışmasında ise, tek denekli araştırma modellerinden denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Öztürk, Durmaz ve Can'ın (2019) çalışmasında ise, ön test-son test tek gruplu yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Bu bağlamda ele alınan iki çalışmada tek denekli araştırma yönteminin kullanıldığı, geriye kalan bir çalışmanın ise, yarı deneysel araştırma yöntemiyle yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmaların Amacına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan çalışmaların ikisinde (Altun ve Kahveci, 2019; Öztürk, Durmaz ve Can, 2019) öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların matematik becerilerine ilişkin müdahalelerin uygulanması hedeflenmişken geriye kalan Atmaca ve Girli'nin (2020) çalışmasında öğrenme güçlüğüne eşlik eden hiperaktiviteye sahip öğrenciler için matematik becerisine yönelik bir müdahaleden bahsedilmektedir. Bu kapsamda bu çalışma diğer iki çalışmadan katılımcıların ek bir tanıya daha sahip olması yönüyle farklılaşmaktadır.

Katılımcıların Tanı Durumuna İlişkin Bulgular

Çalışma kapsamında değerlendirilen üç makalenin katılımcılarının tanı durumuna ilişkin elde edilen bulgular incelendiğinde, ele alınan çalışmalardan ikisinin öğrenme güçlüğü olan katılımcılardan (Atmaca ve Girli, 2020; Öztürk, Durmaz ve Can, 2019) oluştuğu diğer bir çalışmada ise, (Altun ve Kahveci, 2019) öğrenme güçlüğü yanında hiperaktiviteye sahip öğrencilerin katılımcı olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Sınıf Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmaya dahil edilen üç çalışmanın katılımcılarını, dördüncü sınıfa devam eden özel öğrenme güçlüğü tanılı kaynaştırma öğrencileri, altıncı sınıfa devam eden öğrenme güçlüğüne eşlik eden hiperaktiviteye sahip öğrenciler ve özel öğrenme güçlüğü tanısı almış 5., 6., 7. ve 8. Sınıflara giden öğrenciler oluşturmaktadır.

Katılımcıların Sayısına İlişkin Bulgular

Çalışmaların katılımcı sayıları incelendiğinde, çalışmalara katılım sağlayan kişilerin en az üç kişiden, en çok ise, 15 kişiden oluştuğu görülmektedir. Bu bağlamda elde edilen tüm çalışmalardaki toplam katılımcı sayısının 21 kişiden oluştuğu görülmektedir.

Katılımcıların Yaşına İlişkin Bulgular

Çalışmalara katılım sağlayan kişilerin yaşlarına ilişkin bir değerlendirme yapıldığında, Atmaca ve Girli'nin (2020) çalışmasında katılımcıların dokuz ve on yaşlarındaki kişilerden oluştuğu, geriye kalan diğer iki araştırmada ise (Altun ve Kahveci, 2019; Öztürk, Durmaz ve Can, 2019) yaş değişkenine ilişkin hiçbir veriye rastlanmadığı görülmektedir.

Katılımcıların Cinsiyetine İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılım sağlayan kişiler cinsiyet değişkenine göre analiz edildiğinde, iki çalışmanın (Altun ve Kahveci, 2019; Atmaca ve Girli, 2020) katılımcılarının cinsiyetlerinin toplamda üç kız ve üç erkek katılımcıdan oluştuğu, geriye kalan (Öztürk, Durmaz ve Can'ın (2019) çalışmasında ise, katılımcılarının sayısının verildiği fakat katılımcıların cinsiyetine ilişkin hiçbir bilgiye yer verilmediği görülmektedir.

Uygulanan Müdahalenin Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında belirlenen üç makalede uygulanan müdahaleler ve stratejiler analiz edildiğinde Atmaca ve Girli'nin (2020) çalışmasında, özel öğrenme güçlüğü olan dokuz ve on yaşları arasındaki üç öğrenciye analog saatlerde gösterilen tam, buçuk, çeyrek geçe, çeyrek kala, dakika geçe ve dakika kala saatlerin kaç olduğunu söyleme, rakamlarla yazma ve rakamlarla yazılan saati çizerek gösterme becerilerinin öğretiminin kazandırılması amaçlanmış yapılan müdahale sonucunda çalışmaya katılım sağlayan herkesin amaçlanan beceriyi edindikleri görülmüştür. Altun ve Kahveci'nin (2019) yaptıkları çalışmada öğrenme güçlüğüne sahip üç öğrencinin zihinlerindeki temsiller ile matematiğin soyut-somut doğası arasındaki ilişkinin kurulmasının sanal öğretim materyali ile kazandırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın çıktıları incelendiğinde, elde edilen bulgular tüm katılımcılarda sanal gerçeklik öğretim materyalinin etkili ve verimli olduğunu ortaya koyar niteliktedir. Diğer bir çalışma olan Öztürk, Durmaz ve Can'ın (2019) çalışmasında sayı konuşmaları uygulamalarının matematik öğrenme güçlüğü yaşayan ortaokul öğrencilerinin sayı duyusu ölçeğinden aldıkları puanları olumlu olarak etkilediği belirtilmiştir. Bu bağlamda sayı konuşmaları uygulamaları başarılı görülebilir.

Çalışmaların Uygulandığı Ortama İlişkin Bulgular

Ele alınan çalışmalar ortam değişkeni göz önüne alınarak değerlendirildiğinde, Atmaca ve Girli'nin (2020) çalışmasında uygulamaların bir özel eğitim merkezinin bireysel eğitim odasında gerçekleştirildiği bilinmektedir. Diğer bir çalışma olan Altun ve Kahveci'nin (2019) çalışmasında uygulamalar özel eğitim amacıyla kullanılan bir sınıfta gerçekleştirilmiştir. Bu sınıfın dört sandalye, iki masa ve iki kitaplıktan oluştuğu görülmektedir. Öztürk, Durmaz ve Can'ın (2019) çalışmasında ise, uygulamanın yapıldığı ortama ilişkin herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır.

Çalışmada Yer Alan Bağımlı Değişkenlere İlişkin Bulgular

Bu çalışma bağlamında ele alınan üç makaleden biri olan Atmaca ve Girli'nin (2020) çalışmasında bağımlı değişken olarak, katılımcıların analog saatlerde gösterilen tam, buçuk, çeyrek geçe, çeyrek kala, dakika geçe ve dakika kala saatlerin kaç olduğunu söyleme, rakamlarla yazma ve rakamlarla yazılan saati çizerek gösterme becerilerini öğrenmeleri ele alınmıştır. Altun ve Kahveci'nin (2019) çalışmasında katılımcıların küp, kare ve dikdörtgen prizmalar ile ilgili alan ve hacim sorularına verdikleri doğru cevap sayısı bağımlı değişken olarak belirtilmiştir. Son çalışma olan Öztürk, Durmaz ve Can'ın (2019) çalışmasında bağımlı değişken diskalkulik ortaokul öğrencilerinin sayı duyusu gelişimlerini incelemek şeklinde ifade edilmiştir.

Çalışmada Yer Alan Bağımsız Değişkenlere İlişkin Bulgular

Çalışma kapsamında ele alınan makalelerin bağımsız değişkenlerine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, Atmaca ve Girli'nin (2020) çalışmasının bağımsız değişkeni, etkinlik temelli öğretim programının etkililiğini ve genellenebilir olmasını incelemek iken, Altun ve Kahveci'nin (2019) çalışmasının bağımsız değişkeni ise, sanal öğretim materyalidir. Son çalışma olan Öztürk, Durmaz ve Can'ın (2019) çalışmasının bağımsız değişkeni, sayı konuşmalarıdır.

Çalışmaların Uygulama Süresine İlişkin Bulgular

Atmaca ve Girli'nin (2020) yapmış olduğu çalışmada uygulama süresi oturum şeklinde ifade edilmiştir. Ve bu kapsamda bir oturum 40-45 dakika şeklinde planlanmıştır. Altun ve Kahveci'nin (2019) çalışmasında ise, haftada beş iş günü uygulama yapılacağı belirtilmiş fakat yapılacak uygulamaların kaç saat süreceğinden bahsedilmemiştir. Son çalışma olan Öztürk, Durmaz ve Can'ın (2019) çalışmasında yapılan uygulama üç hafta sürmüş, öğretim sürecinin her öğrenci ile haftanın aynı gün ve saatinde olacak şekilde birebir yapıldığı açıklanmıştır. Ancak bu çalışmada öğretim sürecinin kaç saat olduğuna ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

SONUÇ

Çalışma kapsamına alınan makalelerde matematik becerilerine yönelik müdahaleler incelendiğinde, uygulanan müdahalelerin çoğunun birbirinden farklılaştığı fakat matematik becerisinin her alanında kullanılabilecek müdahalelerin sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, matematik becerisinin akademik başarıda rolü olduğu düşünüldüğünde, matematik becerisine ilişkin müdahalelerin etkili bir şekilde uygulandığı çalışmaların sayısının artırılması gerektiği söylenebilir. Bu nedenle matematik güçlüğü yaşayan çocukların eğitim sürecinin tümünde yapılacak bilimsel dayanaklı uygulamalar temel alınarak yapılacak araştırmalara gereksinimim olduğu söylenebilir.

Bu çalışma kapsamında ülkemizde matematik öğrenme güçlüğü yaşayan bireylere yönelik etkili müdahale çalışmalarının az olduğu, günümüze yaklaştıkça az da olsa birkaç çalışmanın ortaya koyulduğu görülmekte olup ilerleyen yıllarda bu çalışmaların sayısının ve niteliğinin artması sağlanmalıdır. Bu bağlamda, yapılacak çalışmalar desteklenmeli, bu alanla ilgili ulusal farkındalıklar oluşturulmalıdır. Matematik becerisinin akademik başarı ile doğrudan ilişkili olması sebebiyle matematik güçlüğünden etkilenmiş öğrencilerin matematik becerilerini geliştirmeye yönelik etkili müdahalelerin gerçekleştirilmesi, daha fazla araştırma yapılması üzerine odaklanılmalıdır. Bu bağlamda, uluslararası alanyazında matematik öğrenme güçlüğü yaşayan bireylere yönelik deneysel olarak hazırlanmış matematik becerilerine ilişkin etkililiği kanıtlanmış bilimsel dayanaklı uygulamalar betimsel olarak analiz edilebilir, sonuçlar alandaki paydaşlarla paylaşılabilir.

Sonuç olarak, Türkiye'de matematik güçlüğü yaşayan bireylere yönelik yapılmış deneysel araştırmaların sınırlı sayıda olduğu ve yetersiz kaldığı görülmektedir. Gelecek yıllarda yapılacak çalışmaların nitelik ve nicelik yönünden sayısının giderek artması, farklı yaş gruplarını kapsaması gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışmalarda matematik güçlüğüne yönelik etkili müdahalelerin, yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi önemlilik arz etmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalar özelinde bu alanda daha çok çalışma yapılması, ilgiyi bu alana yönlendirecek, bunun sonucunda matematik öğrenme güçlüğünden etkilenmiş bireyler ve ailelerinin yalnız olmadıkları onları anlayan birilerinin olduğu izlenimi oluşacaktır.

KAYNAKÇA

Altun, H. ve Kahveci, G. (2019). Sanal gerçeklik tabanlı öğretim materyalinin öğrenme güçlüğü olan öğrencilerde geometriye dayalı problem çözme üzerine etkililiği. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 13*(1), 460-482. doi:10.17522/balikesirnef.562047

Atmaca, F. ve Girli, A. (2020). Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilere uygulanan etkinlik temelli analog saat okuma becerisi öğretiminin etkililiği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7*(14), 1-23. doi:10.29129/inujgse.673991

Işık, A., Çiltaş, A., ve Bekdemir, M. (2008). Matematik eğitiminin gerekliliği ve önemi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (17), 174-184.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2012). T. C. Resmi Gazete, 28360, 21 Temmuz 2012.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2014). *Çocuk gelişimi ve eğitim, öğrenme güçlüğü.* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Özkubat, U, Özmen, E . (2018). Öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin matematik problemi çözme süreçlerinin incelenmesi: Sesli düşünme protokolü uygulaması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi , 19* (1) , 155-180 . DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.299494

Öztürk, M., Durmaz, B. ve Can, D. (2019). Sayı konuşmalarının diskalkulik ortaokul öğrencilerinin sayı duyularına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *27*(6), 2467-2480. doi:10.24106/kefdergi.3337

Pekel, D. (2010). *Özel öğrenme güçlüğü olan ve olmayan çocukların üst bilişsel özelliklerinin karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Salman, U., Özdemir, S., Salman, A. B. ve Özdemir, F. (2016). Özel öğrenme güçlüğü "Disleksi". *FNG & Bilim Tıp Dergisi*, *2*(2), 170-176. doi:10.5606/fng.btd.2016.031

Şimşek, H. (2009). Eğitim tarihi araştırmalarında yöntem sorunu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *42*(1), 33-51. doi:10.1501/Egifak_0000001136

Yangın, S., Yangın, N., Önder, V. ve Şavlığ, A. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının ve öğretim elemanlarının çeşitli öğrenme güçlüklerine yönelik farkındalıkları. *Education Sciences, 11*(4), 243-266.

COVİD-19 SALGIN SÜRECİNDE MÜZİK ÖĞRETMENİ OLMAK

Necdet KONAN[1], Necibe Damla ÖZDEMİR[2], Ahmet Talha ÖZDEMİR[3]

[1]İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya / Türkiye
[2]MEB, Malatya / Türkiye
[3]MEB, Malatya / Türkiye

Öz: Bu çalışma, Covid-19 salgın sürecinde müzik öğretmenlerinin yaşadığı sorunlara yönelik görüşlerini ve öğretmenlerin bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışma olgubilim deseninde nitel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, Malatya ilinde bulunan Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinde görev yapan 19 müzik öğretmeni oluşturmaktır. Araştırmanın verileri toplanırken çalışmanın amacı doğrultusunda alan yazından hareketle hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu salgın sürecinde müzik öğretmenlerinin görevlerine devam ettiğini, en büyük sorunlarının; öğrencilerin yeterli bilgisayar ve internet alt yapısına sahip olmadığını, müzik dersinin uzak eğitim yoluyla yapılabilecek bir ders olmadığını, kurumlarının çok hijyen olmadığını ve salgın süreci sonlanana kadar okulların açılmaması gerektiğini belirtmiş, bu sürecin bir an önce bitip salgından önceki normal hayatlarına dönmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu çalışma kapsamında; salgın sürecinde okulların düzenli biçimde amaçları doğrultusunda devam etmesi, öğretmenlerin sağlıklarından kaynaklı kaygı yaşamaması, belirsizliklerin giderilmesi, çalışma saatleri ve şeklinin tekrar ilgili makamlarca gözden geçirilmesi gerekli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs, Müzik Öğretmeni, Salgın

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Gelişen teknolojinin yanı sıra değişen dünyanın da sıklıkla etkisi altında kalan eğitim sistemleri 2020 yılında tüm dünyayı saran yeni tip Koronavirüs ile de uyum içerisinde varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. Bu sürecin gereği olarak hayatımıza giren yeni okul modelleri ve yeni öğretim ilke yöntemleri koronavirüs salgın sürecinde araştırılmaya değer görülmektedir.

Dünyayı sarsan ve bu çalışmaya konu olan koronavirüs 'ler (CoV), soğuk algınlığından ağır solunum yolu yetmezliği MERS-CoV, SARS gibi daha ciddi hastalıklara kadar çeşitli hastalıklara neden olan büyük bir virüs ailesi olarak bilinmektedir. Günümüze kadar çoğunlukla koronavirüs' lerin pek çok alt tipi insanlarda soğuk algınlığına neden olmakta iken 31 Aralık 2019 'da Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde yeni tip koronavirüsün insanlarda hastalık yaptığı saptanmış ve hastalık bilim dünyasına COVID-19 adıyla kaydedilmiştir. Yeni tespit edilen COVID-19 virüsü hakkında uzmanların yeterli bilgisinin olmaması tedavide zorluklar yaratmış, hastalık hızla yayılmıştır. Bir kıta hatta tüm dünya yüzeyi gibi çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklara (epidemilere) verilen pandemi kavramı bu süreçte hayatımıza girmiş ve virüsün pek çok ülkede ciddi boyutlara ulaşması nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü bu salgını "pandemi" olarak ilan etmiştir.[1] Hastalıkla ilgili bir yandan mevcut hastaların tedavisi ve virüsün yayılımının önüne geçilmesi için çabalar sürerken bir yandan da yeni bilgiler edinilmekte, bilimsel çalışmalar yapılmakta, yaklaşımlar sıklıkla güncellenmektedir (Til, 2020).

[1] https://tr.wikipedia.org/wiki/Pandemi

Virüsün hastalığa hatta ölümlere sebep olması ve bulaşma hızının yüksek olması hayatın ritmini değiştirmiş, bu durum ülkelerde eğitim sistemlerini de etkilemiştir. Çok sayıda öğrenci eğitimden yoksun kalmıştır. UNESCO Türkiye'de koronavirüs salgını sebebiyle eğitimden etkilenen öğrenci sayısını 24.901.925 olarak belirlemiştir (Unesco,2020; Akt. Bozkurt,2020). Salgın sürecinde aksayan eğitimden etkilenen yalnızca öğrenciler olmamış; öğretmenlerde süreçten fazlasıyla etkilenmişlerdir.

Çalışmaya konu olan durum, müzik öğretmenlerini de etkilemiştir. Salgın sürecinde müzik öğretmenlerinin yaşadığı sorunları tespit ederek, bu sorunların çözümü için öneri geliştirmeyi amaçlayan bu çalışma, öğretmenlerin sorunlarına bulup, daha fazla güdülenerek mesleklerini gerçekleştirmelerine faydalı olacak çözümler getirmesi açısından önemlidir.

AMAÇ

Bu çalışmada salgın sürecinde müzik öğretmenlerinin yaşadıkları sorunları ve öğretmenlerin bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini belirlemek amaçlanmıştır.

KAPSAM

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, Malatya ilinde bulunan Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinde görev yapan 19 müzik öğretmeni oluşturmaktadır. Tablo 1'de özellikleri yer alan bu öğretmenler çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmiş ve görüşmeler yaşanan çevrim içi şeklinde devam etmiştir.

Tablo 7. Çalışma Grubunda Yer Alan Katılımcılar İlişkin Bilgiler

Çalışma Grubu	Cinsiyet	Okul Türü	Görev Süresi (yıl)
M1	E	Ortaokul	11
M2	E	Ortaokul	5
M3	K	Ortaokul	6
M4	K	Ortaokul	6
M5	E	Ortaokul	7
M6	K	Ortaokul	7
M7	K	Ortaokul	16
M8	E	Ortaokul	18
M9	K	Ortaokul	6
M10	K	Ortaokul	4
M11	K	Ortaokul	4
M12	K	Ortaokul	16
M13	E	Lise	6
M14	K	Lise	4

M15	K	Lise	7
M16	K	Lise	7
M17	K	Lise	6
M18	K	Lise	16
M19	E	Lise	7

YÖNTEM

Bu çalışma, olgubilim deseninde nitel bir araştırmadır. Olgubilim deseninde amaç, bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları belirlemektir. Olgubilim araştırmaları nitel araştırmanın doğasına uygun olarak kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya çıkarmayabilir. Ancak bir olguyu daha iyi tanımamıza ve anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya koyabilir. Bu yönüyle hem bilimsel alanyazına hem de uygulamaya önemli katkılar getirebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve iki bölümden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Birinci bölümde; katılımcıların cinsiyetleri, okul türü, ve görev süresi bilgilerini içeren üç soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise katılımcıların Koronavirüs (Covid-19) salgın sürecinde yaşadığı sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini belirlemeyi amaçlayan 15 açık uçlu soru yer almaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışma Covid-19 salgın sürecinde müzik öğretmenlerinin okullarında yaşanan sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için; ortaokul ve liselerde görev yapan müzik öğretmenlerine yarı yapılandırılmış form uygulanmıştır. Görüşme soruları hazırlanmadan önce, araştırma konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası alanyazın taraması yapılmış, konuyla ilgili nitel ve nicel araştırmalar incelenmiştir. Alanyazın taraması ile çalışmanın kuramsal temelleri hazırlanıp konu hakkında kapsamlı bilgilere ulaşıldıktan sonra, formda yer alacak sorular belirlenmiştir. Bu aşamalardan sonra elde edilen bilgilerden yararlanılarak forma son hali verilmiş, oluşturulan görüşme soruları araştırmaya katılan katılımcılara çevrimiçi görüşme formu şeklinde sunulmuştur. Araştırmaya ilişkin veriler, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili birimlerinden gerekli izinler alındıktan sonra gönüllülük esasına göre belirlenen 19 öğretmen ile yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Veriler, Covid-19 Salgın sebebiyle çevrimiçi form şeklinde toplanmıştır. Katılımcılara görüşlerinin bilimsel bir amaç için yalnızca araştırmacılar tarafından kullanılacağı ve kimliklerinin gizli tutulacağı konusunda güvence verilmiştir. Veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde öncelikle, görüşme formları soru bazında gruplandırılmıştır. Çözümlemeler için görüşüne başvurulan katılımcılara branşlarını temsil eden kod numarası verilerek açıklamalar yapılmıştır. Araştırma bulguları, görüşme soruları temele alınarak analiz edilmiş, birebir alıntı olarak kullanılacak cümleler belirlenmiş ve her bir alıntı için amacına ve soruya uygun kodlar ve kategoriler belirlenmiştir. Ayrıca vurgulanan kavramların /kodların / cümlelerin hangi sıklıkta tekrar ettiği hesaplanarak tablolaştırılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın genel amacı doğrultusunda yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılan bulgulara ve bulgular sunulurken katılımcıların belirttikleri görüşlerden doğrudan alıntılar yapılmış, bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

1. Salgın Sürecinde Müzik Öğretmenlerinin Yaşadığı Sorunlar

Katılımcılara; salgın sürecinde okullarında yaşadıkları sorunların neler olduğu sorulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin açıklama yaparken kullanmış oldukları terimler frekanslarına göre Tablo 2' de gösterilmiştir.

Tablo 2. Okulda Yaşanan Sorunlar

Sorunlar	Frekans
Uzaktan Eğitim	10
Virüse yakalanan öğretmen	3
Temizlik koşulları	3
Müzik dersine katılım azlığı	2
Sorun yok	1

Çalışmaya katılan öğretmenler okullarında yaşadıkları sorunlara genel olarak; (f:10) uzaktan eğitim ve yetersiz internet alt yapısıyla ders yapmanın zorluğu, (f:3) virüse yakalanan öğretmenlerinin olduğu, (f:3) okullardaki temizlik koşullarının iyi olmaması,(f:2) müzik dersine olan katılım azlığı ,(f:1) sorunlarının olmadığı cevaplarını vermiştir. Bu durumu öğretmenler şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Öğrencilerin köy hayatı sürdükleri için online derslerde şebeke problemi olmaktadır ayrıca velilerin telefonlarında başlanıldığı İçin internet kotası gibi problemler oluyor" (M5)

"Bir Kaç öğretmen arkadaşta virüs teşhisi konuldu" (M9)

"Köy okulu olduğu için dezenfekte edilmesi pek mümkün olmuyor. Bölge olarak da ciddi risk taşıyor. Uzak olduğu için insanlarla temasın yüksek oranda olduğu ulaşım araçları tercih edilmek zorunda kalınıyor" (M4)

"Derslere katılım konusunda problem yaşanıyor. Okulum meslek lisesi olduğu için öğrenciler stajlarını tamamlayamıyor" (M10)

Tablo 2'den ve öğretmen ifadelerinden anlaşıldığı üzere; öğretmenler en yaygın yaşadıkları sorun olarak; derslerini uzak eğitim (online) şeklinde gerçekleştiremedikleri olmuştur. Bunun sebebi dersin içeriğinin ve öğretim yöntem tekniklerinin öğrenciyle birebir yapılmasına uygun olmasından ve bilgisayar karşısında öğretmenin öğrenciye dersin içeriklerini doğru şekilde aktaramamasından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca okulda bulundukları süre içerisinde "virüse yakalanan öğretmenler" görüşü; covid-19 virüsünün hızla bulaşabilir olduğu için aynı ortamda bulunduklarında kendilerine de bulaşacağı korkusundan kaynaklanıyor olabilir. Yaşanan sorunlar içerisinde yer alan "temizlik şartları" görüşü; okulların bu dönemde eskisine kıyasla daha fazla hijen şartlarını sağlaması gerektiği bilgisinden kaynaklanıyor olabilir. Müzik derslerine hem okulda hem de uzak eğitim yoluyla ilginin ve katılımın azlığının sebebi; yaşanan karmaşık süreçte öğrencilerin yalnızca LGS ya da YKS sınavlarına olan belirsizlik kaygılarından kaynaklı olarak, yalnızca

sınavda çıkacak derslere katılımı önemsemiş olmaları olabilir. Müzik öğretmeninin "sorun yok" görüşü, salgın sürecinden önce yaptığı her işi süreç boyunca da yaptığı için herhangi bir uyum sorunu yaşamamasından kaynaklanıyor olabilir.

2. Salgın Sürecinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Çözümler

Katılımcılara; salgın sürecinde okullarda yaşadıkları sorunlara ilişkin çözümlerinin neler olduğu sorulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin açıklama yaparken kullanmış oldukları terimler frekanslarına göre Tablo 3' de gösterilmiştir.

Tablo 3. Yaşanan Sorunlara Çözümler

Çözümler	Frekans
Çözüm yok	6
Okuldan bilişim desteği	4
Sorun yok	4
Dönüşümlü çalışma	1

Çalışmaya katılan öğretmenler salgın sürecinde okullarında yaşadıkları sorunlara ilişkin çözümleri; (f:6) çözümlerinin olmadığı, (f:4) okulların öğrencilerine bilgisayar ve internet desteği sağlaması gerekliliği, (f:4) sorunlarının olmadığı, (f:1) dönüşümlü çalışma uygulaması getirilerek öğretmenlerin ikiye ayrılması gerektiği şeklinde belirtmişlerdir. Bunu öğretmenler şu ifadelerle dile getirmişlerdir:

"Hiçbir şey yapılmamaktadır."(M9)

"Derse katılımın olmaması öğrencilerimizin kırsal kesimde yaşamaları ve sosyo ekonomik durumlarının yetersizliğinden dolayı internet ve tablet bilgisayar problemi. Bunun devlet tarafından bir şekilde çözülmesi gerekmektedir." (M10)

"Genel olarak herhangi bir sorun yok eğitim sınıflar bölünerek devam etmekte ve tüm hijyen kurallarına uyulmakta."(M6)

"Daha az öğretmenin aynı anda okulda olma sayısı azaltılmakta."(M13)

Tablo 3 ve öğretmenlerin ifadelerinden anlaşıldığı üzere; öğretmenlerin okulların bu süreçte sorunlara çözüm bulamamaları görüşü; daha önce karşılaşılmamış ve ciddi bir kriz durumu olan salgın sürecinin yöneticiler tarafından doğru yönetilememesinden kaynaklanıyor olabilir. Okullardan bilişim desteği, evde yeterli donanımı ve internet alt yapısı olmayan öğrencilere okul bilgisayarlarıyla destek olunabilir. Dönüşümlü çalışma kalabalık okullar için öğretmen sayısını azaltacak olması ve temas ve sosyal mesafe kurallarını doğru uygulayacak olması açısından önemli bir çözüm olabilir.

3. Uzak Eğitimin Sorunlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Katılımcılardan; salgın sürecinde uzak eğitim ve sorunlarına ilişkin görüşleri alınmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin açıklama yaparken kullanmış oldukları terimler frekanslarına göre Tablo 4' de gösterilmiştir.

Tablo 4. Uzaktan Eğitim Sorunları

Sorunlar	Frekans
İnternet	12
Uzaktan Eğitimin derse uygun olmaması	7
Derse katılım azlığı	5

Çalışmaya katılan öğretmenler uzaktan eğitim konusunda; (f:12) internet alt yapısı ve bilgisayar yetersizliği, (f:7) uzaktan eğitimin müzik dersi için uygun olmaması, (f:5) müzik dersinin bu süreçte gereksiz görülmesinden kaynaklı katılım azlığı sorunlarını yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunu öğretmenler şu şekilde belirtmişlerdir:

"*İnternet alt yapısının yetersizliği ve teknolojik aletlerin tahsis edilmesi konusunda ekonomik güçlükler."(M13)*

"Uygulama derslerinde sorunlar yaşanmakta, toplu ses eğitimi, nota eğitimi, çalgı eğitimi problem oluşturmakta, çocukların derse girememesi tablet int sorunundan dolayı."(M15)

"En çok zorlanan sanırım bizim branş uzaktan eğitimle çocuklara pek birşey öğretilmiyor ve zaten derse katılımda baya düşük.(M17)

Müzik öğretmenlerinin ifadelerinden anlaşıldığı üzere; uzaktan eğitim yönteminin bazı pahalı materyalleri gerektiriyor olması, bu süreçte eğitimin fırsat eşitliği ilkesine zarar vermiş; bu materyallere ulaşamayan öğrenciler müzik dersi de dahil olan tüm derslerde eşit olmayan bir eğitim ortamı içinde sıkışmıştır. Ayrıca dersin uygulamaya dönük bir ders olması öğretmenlerin bu dersi uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirmelerinde problemler çıkarmış olabilir. Müzik öğretmenlerin basın ve sosyal medyada sıkça dile getirdikleri derse "önemsizmiş" gibi bir bakış açısı, bu süreçte de onların yaşadığı önemli bir sorun olmuş olabilir.

4. Öğretmenlerin Salgın Sürecinde Yaşadıkları Kaygılara İlişkin Görüşleri

Katılımcılara; salgın sürecinde yaşadıkları kaygıya ilişkin görüşleri sorulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin açıklama yaparken kullanmış oldukları terimler frekanslarına göre Tablo 5' de gösterilmiştir.

Tablo 5. Salgın Sürecinde Kaygı

Kaygı/ Korku	Frekans
Hasta olmak	7
Yüz yüze eğitim	3
Ölmek	2
Kaygım yok	2

Çalışmaya katılan öğretmenler, yaşadıkları kaygıların; (f:7) koronavirüse yakalanıp hasta olmak, (f:3) okulların yüz yüze eğitime geçmesi ve (f:2) virüs kaynaklı ölüm korkusu olurken (f:2) kaygılarının olmadığını belirtmişlerdir. Bunu öğretmenler şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Ortak yaşam alanlarımızın daralmasına rağmen bizleri okullarda bir araya getirilip salgına zemin hazırlanması ve bulaşması."(M13)

"Yüz yüze eğitim olması en büyük kaygımdır çünkü denendi ve sorunlar büyük bir şekilde baş gösterdi."(M5)

"Ölüm. Sebebi bir bebeğimin olması"(M10)

Koronavirüs süresince belki de çalışan çoğu insanın en önemli kaygısı hastalığa yakalanmak korkusu olabilir. Bunun sebebi; tüm dünyada ve ülkemizde her gün haberlerde yayınlanan artan vaka/ölüm sayıları, bilimden gelen umutsuz haberler, hastalığın bulaşma hızındaki artış bilgisi, yakınlarımızın hasta olması vb. olabilir. Ayrıca yüz yüze eğitime geçileceği kaygısı; hem kalabalık okullarda bir araya gelecek olan öğrenci ve öğretmenin takibinin zor yapılacak olması, hem de ulaşım için otobüs ve diğer araçları kullanan öğretmenlerin hastalığa yakalanacak olmasından kaynaklanıyor olabilir.

5. Öğretmenlerin Salgın Sürecinde En Çok Etkilendikleri Olaylara (Olumlu/ Olumsuz) İlişkin Görüşleri

Katılımcılara; salgın sürecinde kendilerini en çok etkileyen yaşantının ne olduğu sorulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin açıklama yaparken kullanmış oldukları terimler frekanslarına göre Tablo 6' da gösterilmiştir.

Tablo 6. Pandemi Sürecinde Yaşanan Olumlu/ Olumsuz Yaşantı

Yaşantı/ gözlem	Frekans
Aile özlemi	6
Yüz yüze eğitimin önemi	4
Televizyondaki vaka/ ölüm oranları	4
Ailemle vakit geçirmek	1
Kısıtlamalar	1

Öğretmenleri bu süreçte olumsuz anlamda en çok; (f:6) ailelerinden uzak kalmaları, (f:4) yüz yüze eğitimin aslında onlar için ne kadar önemli olduğu farkındalığı, (f:4) tv' deki vefat sayısı olumsuz anlamda etkilerken bunların aksine (f:1) ailesiyle vakit geçirmeleri olumlu olarak etkilemiştir. Bunu öğretmenler şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Büyüklerime sarılamamak ve onların torunlarına yaklaşamamaları beni derinden etkiliyor..."(M7)

"Bir öğrencimiz köyde yaşadığı ve bulunduğu yerde telefonu çekmediğinden ötürü bir tepeye çıkıp güneşin altında kimi zaman soğukta akşama kadar ders dinliyor ve hava kararmadan eve dönmesi gerekiyor. Bu çok büyük bir özveridir."(M10)

"Televizyondaki ilk vaka haberi."(M1)

"Aile ile geçirilen fazlaca zaman."(M2)

Öğretmenlerin ifadelerinden de anlaşıldığı üzere, bu süreçte şüphesiz tüm dünyanın psikolojisini etkileyen ve ülkemizde her akşam açıklanan vaka ve ölüm sayılarındaki artışlar müzik öğretmenlerini de mutsuz

etmiştir. Ayrıca sosyal izolasyon amacıyla insanların birbirlerinden uzak kalması, virüse yakalanan ailelerinin dostlarının yanına gidememeleri, ailelerinin hastalığa yakalanacak olması endişesi bu öğretmenlerin olumsuz yaşantılarına sebep olmuştur. Ancak tüm bunların aksine; sokağa çıkma kısıtlamaları sayesinde öğretmenlerin evlerde aileleri ile daha çok vakit geçirmeleri bu sürecin olumlu bir sonucu olmuştur.

SONUÇ

Bu çalışma, Covid-19 salgın sürecinde müzik öğretmenlerinin yaşadığı sorunlara yönelik görüşlerini ve öğretmenlerin bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Katılımcılar bu süreçte yaşadıkları sorunların genel olarak; uzaktan eğitimde bilgisayar ya da internet alt yapısından kaynaklanan sorunları olduğunu, müzik dersinin uzak eğitim yoluyla yapılabilecek bir ders olmayıp uygulama yapma imkanını sağlayamadıklarını, kurumlarının çok hijyen olmadığını ve salgın süreci sonlanana kadar okulların açılmaması gerektiğini ve bu sürecin en kısa zamanda bitip salgından önceki normal hayatlarına dönmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmadan anlaşıldığı üzere müzik öğretmenleri de diğer branş öğretmenleri gibi koronavirüs salgın sürecinden olumsuz etkilenmiş, sosyal hayatı ve ilişkileri yoğun olan bir branş olmaları ve bu süreçte evlerde kalıp müzik faaliyetlerini gerçekleştirememeleri sebebiyle olumsuz yaşantılar geçirmişlerdir. Ses eğitimi ve enstrüman çalmak gibi temel kazanımları olan müzik dersinin uzaktan yapılması ve bu öğretim yöntemi ile dersin kazanımlarının amacına ulaşamaması onları olumsuz anlamda etkilemiştir. Öğretmenler internet desteği olmayan öğrenciler için özverili çözüm önerilerinde bulunmuş, çözümün daha üst makamlardan çözüleceğine dair inanç geliştirmişlerdir. Her ne kadar branşları adına yüz yüze eğitimi savunsalar da, salgının tehlikesinin hala geçmemiş olması onlarda yüz yüze eğitime geçecek olma kaygısı yaratmaktadır.

Uygulamacılar İçin Öneri

1. Okul yöneticileri müzik öğretmenlerini görevleri olmadığı hallerde okulda zorunlu olarak bulundurmamalıdır.
2. Uzaktan eğitim materyalleri ve internet desteği için yöneticiler ve üst makamlar öğrencilere destek olmalıdır.
3. Öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar yöneticiler tarafından dinlenmeli, gerekirse okulun rehber öğretmenlerden veya rehberlik araştırma merkezlerinden (Ram) psiko-sosyal destek talep edilmelidir.
4. Müzik öğretmenlerinin motivasyonlarını artıracak etkinlikler planlanmalıdır.

Araştırmacılar İçin Öneri

1. Bu araştırma yalnızca Malatya ilindeki müzik öğretmenleri için yapılmıştır. Diğer illerdeki müzik öğretmenlerinin sorunları da araştırılabilir.
2. Bu araştırma yalnızca müzik branşında görev yapan öğretmenler için yapılmıştır. Diğer branş öğretmenlerinin de bu süreçte yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri araştırılabilir.
3. Araştırmada yalnızca görüşme formunda yer alan sorular ışığında bilgi toplanmıştır, sorunlara daha farklı bir bakış açısıyla yaklaşmak için farklı sorularla öğretmen görüşleri alınabilir.
4. Bu araştırmada yalnızca resmi kurumlardaki ortaokul ve liseler de görev yapan müzik öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Araştırmacılar dilerse özel okullardaki müzik öğretmenlerinin de bu sürece dair yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri üzerine görüşleri alınabilir.

KAYNAKÇA

Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Süreci ve Pandemi Sonrası Dünyada Eğitime Yönelik Değerlendirmeler: Yeni Normal ve Yeni Eğitim Paradigması. *AUAd,* 6 (3).

Til, A.(2020), Yeni Koronavirüs Hastalığı(Covid-19) Hakkında Bilinmesi Gerekenler, *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 8 (85).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 2 (2)

İNTERNET KAYNAKLARI

https://tr.wikipedia.org/wiki/Pandemi (E.T. 10.01.2021)

ÇEKİŞMELİ BOŞANMALARDA/ EBEVEYN İLİŞKİLERİNDE ÇOCUK İSTİSMARI İDDİALARI

Ferda KARADAĞ[1], Burcu ERSÖZ ALAN[2], Dilşad FOTO ÖZDEMİR[3]

[1]Bartın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bartın / Türkiye
[2-3]Hacettepe Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD. Ankara / Türkiye

Öz: Ebeveynlerin birbirlerini çocuklarına yönelik istismar iddiaları ile suçladığı durumlarla profesyoneller son zamanlarda sıklıkla karşılaşmaktadır. Ebeveyn ilişkilerinde çatışma, kızgınlık ve kırgınlıklar yaşandığında özellikle de çekişmeli boşanma sürecinde bu iddiaların doğruluğuna karar vermek oldukça zorlaşmaktadır. Bu çalışmada, Hacettepe Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı polikliğinde 2015-2020 tarihleri arasında görülen, aile içinde çocuğa yönelik istismar iddiası olan 39 olguya ait dosya bilgileri, raporlar, görüşme içerikleri retrospektif olarak incelenmiş, kategorik veriler sayı (n) ve yüzde (%) olarak gösterilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin % 53.8'inin boşandığı, % 46.2'sinin .boşanma sürecinin devam ettiği, velayet/geçici velayetin % 87,2 oranında annelerde olduğu, çocuğunun istismara uğradığı iddiası ile başvuruda bulunanın daha çok anneler olduğu (% 62,9), iddia edilen istismar türünün en çok cinsel istismar olduğu saptanmıştır. Çocuk ve ebeveynlerle yapılan görüşme ve değerlendirmeler sonucunda 26 olguda (% 66.7) istismar iddialarının doğru olduğuna ilişkin bir kanaate ulaşılamadığı, 7 olguda ise (%17.9) farklı nedenlerle çocuklarda istismar olup olmadığının anlaşılamayacağı yönünde görüş belirtildiği görülmüştür. Bu iddialar nedeniyle çocukların ebeveynlerini (% 69.3 oranı ile baba) hiç görmediği ya da düzensiz gördüğü saptanmıştır. Ebeveynler arasındaki anlaşmazlıklarda çocuk istismarı iddialarının değerlendirilmesi oldukça karmaşık ve zor bir süreçtir. Sosyal hizmet uzmanı, erişkin ve çocuk psikiyatristi, avukat gibi farklı meslek gruplarının yer aldığı multidisipliner bir ekip ile objektif ve bilimsel ölçütlere göre değerlendirilmelerin yapılması çocuğun yüksek yararına olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çatışmalı Ebeveyn İlişkileri, Çekişmeli Boşanma, Çocuk İstismarı İddiaları

GİRİŞ

Çocuk istismarı ciddi bir halk sağlığı, insan hakları sorunu ve aynı zamanda yasal ve sosyal bir sorundur. Dinamikleri, nedenleri, önleme stratejileri, mağdurun yaşına, kötü muamelenin şiddeti ve süresine, mağdur ile fail arasındaki ilişkiye göre önemli ölçüde farklılık gösteren karmaşık bir konudur (WHO, 2006). Konu ile ilgili duyarlılıklar ve bilgiler arttıkça daha fazla bildirim yapılmakta, sorun daha görünür hale gelmekte ve sıklığının oldukça fazla olduğu anlaşılmaktadır (Şahin, 2008; Sedlak vd, 2010; Baker ve Duncan, 1995).

Çocuk istismarına dünyanın her yerinde rastlanmaktadır. Çatışmalı ilişkiler yaşayan ebeveynler arasında da karşılıklı çocuk istismarı suçlamaları görülebilmektedir. Ebeveynlerin arasında yaşanan şiddetli geçimsizlikler ve aile biriminin sona ermesi hem ebeveynleri hem de çocukları olumsuz etkileyen, yoğun duygu ve değişimlere neden olan deneyimlerdir (Gähler, 2006). Boşanmalarda çocuğun velayetinin kime verileceği konusu ebeveynler arasındaki çatışmaların daha belirgin hale gelmesine neden olabilmektedir. Birbirlerine öfkeli olan, düşmanlık ve öç alma duyguları yaşayan ebeveynler, bazen çocuklar üzerinden çatışmalarını sürdürmekte, diğer ebeveyni suçlama eğiliminde olabilmekte, çocuğa yönelik istismar iddialarını gündeme getirebilmektedir. Yanlış istismar suçlamaların kriterlerini belirlemedeki güçlükten dolayı da, bu iddiaların doğru mu, yanlış mı olduğuna karar vermek zorlaşmaktadır (O'Donohue, Cummings and Willis, 2018).

Gerçek dışı cinsel istismar iddialarının yaklaşık yarısı boşanma, velayet ve kişisel ilişki düzenleme sürecinde meydana gelmektedir (Thoennes, Tjaden, 1990) Boşanma ve velayet sırasında ortaya çıkan çocuk istismarı iddialarının değerlendirilmesi oldukça karmaşık ve zor bir sorundur (Wakefield, Underwager, 1991). Özellikle çocuğun bilişsel ve duygusal gelişim düzeyi doğruyu yanlıştan ayırt edecek düzeyde olduğunda çocuğun istismara ilişkin aktarımı genellikle güvenilir bulunmaktadır. Bununla birlikte, hem çocuğun hem de ebeveynin güvenilirliği, yanlış suçlamaların görülebildiği çatışmalı boşanma ve velayet sürecinde karmaşık hale gelebilmektedir. Çocuğun kafası, duygu ve düşünceleri diğer ebeveyni cezalandırmak isteyen öfkeli ebeveyn tarafından olumsuz ve yanlış etkilenebilmektedir (Gardner, 1998). Ayrıca paranoid bozukluğu olan ebeveynden etkilenen çocuk "paylaşılmış psikotik bozukluğu"nun bir parçası olabilir. Yanlış istismar suçlaması bazen çocuğun yoğun ödipal çatışmalarından veya yoğun öfke duygularından kaynaklanabilir (Green, 1986). Bazı durumlarda istismar boşanma sebebi olabilmekte veya istismarın açığa çıkması boşanma sürecinde olabilmektedir. Bu tür durumlarda profesyoneller arasında önyargılı yaklaşımlar görülebilmektedir (Wakefield, Underwager, 1991). Babalar çoğunlukla cinsel istismar iddiasıyla suçlanıyor olmasına karşın, aileden herhangi bir kişinin, örneğin ebeveynin yeni eşinin suçlamalara maruz kalabildiği belirtilmektedir (Thoennes, Tjaden, 1990).

Ebeveynlerin anlaşamadıkları ve boşanmaya karar verdikleri durumlarda çocuğun en yüksek yararı gözetilerek davranılması beklenir. Ebeveynlerin çocuğun şimdiki ve gelecekteki ihtiyaçları için plan yapmaları, çocuğa düzenli ve sevgi dolu bir ortam sağlayabilme kapasitelerinin olması ve çocuğu olumsuz yönde etkileyebilecek uygunsuz ya da suistimal edici davranışlarının olmaması gerekir (Rendal vd., 2001). Ancak son yıllarda çatışmalı ebeveyn ilişkilerinin yaşandığı ailelerde ebeveynlerin, çocuklarının diğer ebeveyn tarafından istismar edildiğini söyleyerek sağlık kuruluşlarına ya da adli makamlara başvurularının arttığı görülmektedir. Bazı durumlarda aile mahkemelerinden istismar iddialarının doğru olup olmadığının anlaşılması, velayetin belirlenmesi, velayetin değiştirilmesi, çocuk ve ebeveyn arasındaki şahsi ilişkinin düzenlenmesi (görüşme biçiminin düzenlenmesi/değiştirilmesi/şahsi ilişkinin kesilmesi) gibi konularda uzmanlardan görüş istenmektedir. Bu tür olguların H.Ü. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nda yapılan değerlendirmelerinde; ebeveynlerle ve çocuklarla ayrı ayrı görüşmeler yapılmakta, gerektiğinde tüm aile birlikte görüşmeye alınmakta, uygun ölçme ve değerlendirme teknikleri uygulanmakta, ihtiyaç duyulduğunda ebeveynlerin erişkin ruh sağlığında değerlendirilmeleri ve adli tıptan konsültasyon istenmektedir. Bunun yanı sıra bazı durumlarda ev, okul ziyaretleri yapılarak çocuğun ve ebeveynlerin yaşam koşulları, sosyal çevreleri incelenmektedir. Tüm değerlendirmeler sonunda adli kurul tarafından düzenlenen görüş raporu ilgili birimlere iletilmektedir.

Çocuk istismarı ya da gerçekçi olmayan çocuk istismarı iddiaları sonuçları açısından çocukların gelişimini ve ebeveynleri ile olan ilişkilerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu süreçte çocuğun gelişiminin asgari düzeyde etkilenmesi için değerlendirmeler ve verilecek kararlar oldukça önemlidir. Bu araştırmanın amacı, çekişmeli boşanmalarda ya da çekişmeli ebeveyn ilişkilerinde çocuk istismarı suçlamaları ile görülen olguların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve alan yazın bulguları çerçevesinde tartışılarak öneriler sunulmasıdır. Ülkemizde çekişmeli boşanma veya velayet sürecinde ortaya çıkan çocuk istismarı suçlamalarına ilişkin araştırmaların olmaması nedeniyle bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Dosya bilgilerinin ve kayıtların retrospektif olarak incelendiği bu çalışma, tanımlayıcı bir çalışmadır. Araştırmada, Hacettepe Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalında Ocak 2015-Ocak 2020 tarihleri arasında görülen 39 olgunun verileri çalışmaya dahil edilmiştir.

VERİLERİN ANALİZİ

Veriler, SPSS (Statistical Package Program for Social Science) 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Kategorik veriler sayı (n) ve yüzde (%) olarak gösterilmiştir.

BULGULAR

Çocuklarının diğer ebeveyn tarafında cinsel ve/veya fiziksel istismara uğradığı iddiası ile polikliniğe doğrudan başvurusu olan ya da adli makamlar aracılığı ile gelen 39 olgu araştırma kapsamına alınmıştır. Demoğrafik özellikler incelendiğinde, ebeveynlerin ortak çocuk sayısı 67 (% 56,7'si kız, % 43.3'ü erkek), çocukların yaş ortalaması 8.19 +2,5, annelerin yaş ortalaması 37.32 +5, babaların yaş ortalaması 41.02+5 olarak bulunmuştur. Anneler % 38,5 ile, babalar % 41 ile en fazla üniversite/yüksekokul mezunudur. Eğitim düzeyinde ikinci sırada anneler % 33.3 ile, babalar % 35.9 ile lise mezunudur. Annelerin 23'ünün (% 59), babalarının 34'ünün (% 87,2) düzenli bir işi ve geliri vardır.

Ebeveynlerin evlilik ilişkilerine bakıldığında, % 87'sinin tanışarak, flört ederek, kendi istekleri ile evlendiklerini belirlenmiştir. Değerlendirme sırasında ebeveynlerin % 53.8'inin boşandığı, % 46.2'sinin boşanma davalarının devam ettiği, velayet/geçici velayetin % 87,2 oranında en fazla annelerde olduğu saptanmıştır. Beraberliklerini sonlandırma nedenleri arasında, geçimsizlik/ilgisizlik/geniş aile sorunları anneler arasında % 60.6 ile, babalar arasında % 82.9 ile ilk sırada yer almıştır. 6 baba (% 8.2), 7 anne (% 18.4) eşinin kendisini aldatması nedeniyle ayrıldığını, 6 anne (% 15.8) eşinden gördüğü şiddet nedeniyle, 2 anne ise (% 5.3) ise eşinin çocuğuna yönelik cinsel istismarı nedeniyle beraberliğini bitirdiğini belirtmiştir. Annelerin %51.3'ü beraberlikleri sırasında eşlerinden fiziksel şiddet gördüklerini söylemiştir. Çocuğa yönelik istismar iddiasının 27 (% 69,23) anne ile daha çok anneler tarafından yapıldığı görülmektedir. İddia edilen istismar türlerine bakıldığında, 23 ebeveynin (% 56.4) cinsel istismar, 9 ebeveynin (%23.1) hem cinsel, hem fiziksel istismar, 8 ebeveynin ise (%20.5) fiziksel istismar olduğu yönünde suçlamalarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Cinsel istismar nedeniyle en çok babalar suçlanmıştır (n:19, % 61.3). Baba dışında, üvey baba (n:2, % 6,5), üvey kardeş (n:1, % 3.2), dede (n:2, % 6,5), dayı (n:1, % 3,5), kuzen (n:1, % 3,5) tarafından cinsel istismar yapıldığı yönünde iddialar olmuştur. Annenin yeni eşi ile cinsel ilişkisine çocuğun tanıklık ettiğine ilişkin suçlamalar da olmuştur (n:4, %12.9). Fiziksel istismar iddialarının ise 8'i babaya, 7'si anneye, 2'si üvey anne ve üvey babaya yönelik olmuştur.

Çocuk ve ebeveynlerle yapılan görüşme ve değerlendirmeler sonucunda 26 olguda (% 66.7) istismar iddialarının doğru olduğuna ilişkin bir kanaate ulaşılamadığı, 7 olguda ise (% 17.9) farklı nedenlerle çocuklarda istismar olup olmadığının anlaşılamayacağı yönünde görüş belirtildiği görülmüştür. Bu iddialar nedeniyle çocukların ebeveynlerini (% 69.3 oranı ile en çok baba) hiç görmediği ya da düzensiz gördüğü saptanmıştır. 9 çocukta (% 23) ebeveyne yabancılaşma sendromu olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin yaklaşık yarısından (% 48.6) erişkin psikiyatri konsültasyonu istenmiş, 2 anneye bipolar bozukluk, 2 anneye ve 1 babaya paranoid bozukluk, 1 babaya ise depresyon tanısı konulmuştur.

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Çocuk cinsel istismarı birçok psikolojik ve sosyal etkiye sahip önemli bir sosyal ve ruhsal sağlık sorunudur. Çocukları istismardan korumak ve çocukların yüksek yararını gözetmek için ayrıntılı değerlendirmelerin yapılması önemlidir.

Alan yazında gerçek dışı cinsel istismar iddialarının yaklaşık yarısının boşanma, velayet ve kişisel ilişki düzenleme sürecinde meydana geldiği (Thoennes, Tjaden, 1990), boşanma ve velayet sırasında ortaya çıkan çocuk istismarı iddialarının değerlendirilmesinin oldukça karmaşık ve zor olduğu belirtilmektedir (Wakefield, Underwager, 1991). Bu araştırmada da istismar iddialarının çoğunun gerçek olmayabileceği yönünde değerlendirme yapıldığı görülmektedir. Çatışmalı ebeveyn ilişkilerinde istismara karar verebilmek için asılsız suçlamaların özelliklerini, çocuğun ve ebeveynlerin kişiliğini belirlemek önemlidir. Çocuğun yaşı, istismarın uzunluğu, önceki istismar veya ihmal raporları, boşanma zamanı ve iddianın ortaya çıkışı değerlendirmede göz önünde bulundurulması gereken bazı değişkenlerdir (Thoennes, Tjaden, 1990). Kasıt olmadan yanlış anlamalar sonucu olan suçlamaları, kasıtlı olanlardan ayırt etmek için kapsamlı değerlendirmeler yapılmalıdır (Trocmé, Bala, 2005). Kaygılı bir ebeveynin olayları yanlış yorumlaması, küçük bir çocuğun yanlış anlaşılan bir olayı ebeveyninin etkisiyle açıklaması, istemeden yapılan suçlamalara neden olabilmektedir (Bernet, 1993). İstismar suçlamalarının doğruluğunu anlamak için uzmanlar bazı kriterleri göz önünde bulundurarak karar vermelidir. Çocuğun kendiliğinden, yaşına uygun kelimelerle olayı anlatması, olay ile ilgili uyumlu duygu durumunun olması, velayet sırasında iddiaların ortaya çıkması, manipülatif ve öfkeli bir ebeveynin olması bu kriterlerden bazılarıdır (Wakefield, Underwager, 1991). Değerlendirme, her bir aile üyesinin ilişki tarzına, ebeveyn becerilerine ve psikolojik iyiliğine dikkat edilerek, psikiyatrik değerlendirmenin genel özelliklerine göre yapılmalıdır (Green, 1986).

Çekişmeli boşanma sürecinde olan eşler, çatışmalarını çocuk üzerinden devam ettirerek birbirlerini cezalandırmak isteyebilmekte, çocuğu kullanarak öfkelerini aktarabilmekte ve çocukla görüşmeler konusunda aksaklıklar olabilmektedir. Araştırmada çocukların % 23'ünde ebeveyne yabancılaşma sendromu olduğu anlaşılmaktadır. Ebeveyne yabancılaştırma sendromunun en temel göstergesi, çocuğun diğer ebeveyne karşı haksız bir iftira ve karalama kampanyası içinde olması ve onu görmek istememesidir (Gardner, 1998). Ebeveynler arasındaki çekişmelerden çocukları en az hasarla korumak için mahkeme sürecinin hızlı ve adil bir şekilde işlemesi, uzakta olan ebeveynin çocukla olan ilişkisinin kesilmemesi için önlemler alınması, ebeveynlerin boşanma uyum programlarına katılması önemlidir (Şen, 2014).

Gerçek istismar kadar gerçek dışı istismar iddiaları da çocukların hem fiziksel ve ruhsal hem de sosyal yaşamlarında olumsuz etkilere yol açmaktadır. Bu nedenle değerlendirme ve tedavi multidisipliner bir yaklaşımla, çok yönlü ele alınmalıdır (Özdemir ve Karadağ; 2010; McDonald, 2007). Çocuk, aile ve çevresel etkenler üzerinde ayrı ayrı durulmalı, ebeveynlerle çalışılmalı, ebeveynlere çocuk yetiştirme yöntemleri, öfke kontrolü konusunda eğitimler verilmelidir (Gökler ve Taner, 2004).

KAYNAKÇA

Baker AW, Duncan SP. Child sexual abuse: a study of prevalence in Great Britain, *Child Abuse Neglect*, 1995, 9: 457-467.

Bernet, W. False statements and the differential diagnosis of abuse allegations. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 1993, *32*(5): 903-910.

Gardner R.A. The parental alienation syndrome. Cresskill, NJ: Creative Therapeutics Inc. 1998:17.

Green, A. H. True and false allegations of sexual abuse in child custody disputes. *Journal of the American Academy of child Psychiatry*, 1986, *25*(4): 449-456.

Goldman J, Salus MK, Wolcott D, Kennedy KY. A Coordinated Response to Child Abuse and Neglect: The Foundation for Practice. Child Abuse and Neglect User Manual Series 2003. http://www.calib.com/nccanch/pubs/usermanuals/foundation/foundation.pdf. 01 Feb 2020.

Gähler, M. "To Divorce Is to Die a Bit...": A longitudinal study of marital disruption and psychological distress among Swedish women and men. *The Family Journal*, 2006, *14*(4) : 372-38

Gardner, R. A. Recommendations for dealing with parents who induce a Parental Alienation Syndrome in their children. Journal of Divorce & Remarriage, 1998, 28(3-4): 1–23.

Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA, Zwi AB, Lozano R. *World report on violence and health*, Geneva, World Health Organization, 2002:59-81.

McDonald KC. Child abuse; approach and management, *Am Fam Physician,* 2007, 75(2): 221-228.

Özdemir FD, Karadağ F. Çocuk ihmal ve istismarına psikososyal yaklaşım, *Katkı Pediatri Dergisi,* 2010, 32(5): 553-559.

Sedlak AJ, Mettenburg J, Basena M, Petta, IM, Greene A, Li S. Fourth National Incidence Study of Child Abuse and Neglect. US Departman of Health and Human services.

https://www.acf.hhs.gov/sites/default/.../nis4_report_congress_full_pdf_jan2010.pdf. 01 Feb 2020.

Şahin F. Çocuk ve Ergen Psikiyatri Temel Kitabı. İçinde: F.Çudadoroğlu Çetin (editör). *Fiziksel İstismar,*1.Baskı. Ankara, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Yayınları, 2008: 478-487.

Şen B. Ebeveyne Yabancılaşma Sendromu. Çocuk ve Şiddet: Şiddetin Mağduru Olarak Çocuklar. (Hasan Büker Ed.). Samer Bilimsel Yayınlar Serisi, Cilt 1, 2014: 42-55.

Rendal MS, Joshi H, Oh J, Verropolou G. Comparing the childrearing lifetimes of Britain's divorce-revolution men and women. Eur J Population 2001; 17: 365-388.

Taner Y, Gökler B. Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri, *Hacettepe Tıp Dergisi,* 2004, 35: 82-86.

Thoennes, N., Tjaden, P. G. The extent, nature, and validity of sexual abuse allegations in custody/visitation disputes. Child Abuse and Neglect, 1990, 14(2): 151–163.

Trocmé, N., Bala, N. False allegations of abuse and neglect when parents separate. *Child abuse & neglect*, 2005, *29*(12): 1333-1345.

Wakefield, H., Underwager, R. Sexual abuse allegations in divorce and custody disputes. *Behavioral Sciences & the Law*, 1991, *9*(4): 451-468.

William O'Donohue, Caroline Cummings, Brendan Willis . The Frequency of False Allegations of Child Sexual Abuse: A Critical Review, Journal of Child Sexual Abuse, 2018, 27:5: 459-475.

World Health Organization. Pranting child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/activities/child_maltr eatment/en. 29 Nov 2020.

ÇOKLU ZEKÂ KURAMININ GENEL ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİME YANSIMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

Etem YEŞİLYURT

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Antalya / Türkiye

Öz: Tarihsel süreçte ortaya konulan ve alanzyaında yerini alan birçok öğrenme-öğretme yaklaşımı, modeli, kuramı, stratejisi, yöntem ve tekniği genelde eğitimi özelde ise eğitimin ana bileşenleri olan "öğrenme ve öğretme" sürecini etkilemektedir. Bunlardan biri de "çoklu zekâ kuramıdır." Sadece sözel veya sayısal olarak değil farklı sayıda ve türde olan zekânın ve zekâyla ilgili olan çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması için yapılması veya dikkat edilmesi gereken bazı faktörler bulunmaktadır. Bu çalışma çoklu zekâ kuramının genel özelliklerini ve bu kuramın eğitime yansıması için yapılması gerekenleri açıklamak amacıyla yapılmıştır. Çalışma kapsamında öncelikle zekânın tanımı ve özelliklerine, zekâya ilişkin eski ve yeni anlayışa yer verilmiştir. Daha sonra çoklu zekâ kuramına göre zekâ türlerine ve bu türlerin genel özelliklerine değinilmiştir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ise çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması için yapılması gerekenler açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Zekâ, Çoklu Zekâ ve Eğitim, Çoklu Zekâ Kuramı

GİRİŞ

Tarihsel süreçte başta felsefe, psikoloji, sosyoloji, nörobilim gibi bilim dallarında yaşanılan gelişmeler aynı zamanda eğitime de yansımıştır ve yansımaya da devam edecektir. Bu durum normal ve olması gerekendir. Zekâ konusu da bunlardan biridir. Yapılan çalışmalar ve bu konuda yaşanılan bilimsel ilerlemeler zekâya ilişkin bakış açısını bugün klasik anlamın dışına çıkarmıştır. Bilindiği üzere eğitimde başarının önemli değişkenlerinden biri de zekâdır. Dolayısıyla değişen bakış açısıyla zekâyı, zekâda yaşanan değişimlerin eğitime yansımasını ve bu yansıma için yapılması gerekenleri ele almak gerekliği açıktır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışma çoklu zekâ kuramının genel özelliklerini ve bu kuramın eğitime yansıması için yapılması gerekenleri açıklamak amacıyla yapılmış ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- ✓ Çoklu zekâ kuramının genel özellikleri nelerdir?
- ✓ Çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması için yapılması gerekenler nelerdir?

KURAMSAL ÇERÇEVE

Genel Özellikleriyle Çoklu Zekâ Kuramı

Zekânın, bireyin düşünebilme, muhakeme yapabilme gücü; bireyin çevresine uyum sağlama yeteneği; bireyin mantık yürütebilme, zihinsel ürün üretme, problem çözme yeteneği, bireyin sahip olduğu öğrenme gücü vb. birçok tanımı yapılmaktadır. Geleneksel anlayışa göre zekâ, bilişsel zekâ (Intelligence Quotient - IQ) ile anılmakta veya sınırlandırılmaktadır. Diğer bir deyişle, IQ bireyin zeki olmasında kullanılan yegâne bir ölçüttür. Bu anlayışa göre insanlar zeki olanlar ve olmayanlar şeklinde kategorize edilirdi. Özellikle sayısal derslerde veya konularda başarılı olan kişi (örneğin tıp doktoru veya bir matematik öğretmeni) zeki insanlar kategorisinde yer alırken diğer alanlarda yer alan kişiler, örneğin ünlü ressam Bob Ross veya bir Türkçe öğretmeni, zekâ anlamında sıradan bir insan kategorisinde yer almaktaydı.

Zekâ konusunda yapılan çeşitli bilimsel çalışma ve gelişmeler ile özellikle çoklu zekâ kuramın eğitim ve bilim dünyasında kabul görmesine bağlı olarak zekâya ilişkin bakış açısında ve anlayışında değişiklik yaşanmıştır. Zekâya ilişkin eski (niceliksel) anlayış ve yeni (niteliksel) anlayış aşağıda yer almaktadır (Saban, 2002; Bümen, 2007).

Tablo 1. Zekaya İlişkin Eski ve Yeni Bakış Açısı

Zekâya İlişkin Eski (Niceliksel) Anlayış	*Zekâya İlişkin Yeni (Niteliksel) Anlayış*
Zekâ doğuştan kazanılır, sabittir, değiştirilemez.	Bireyin kalıtımla getirdiği zekâ kapasitesi iyileştirilebilir, geliştirilebilir, değiştirilebilir.
Zekâ ölçülebilir ve bir sayı ile ifade edilebilir.	Zekâ bir performansta veya problem çözme sürecinde sergilendiği için sayısal olarak hesaplanamaz.
Zekâ tekildir.	Zekâ çoğuldur, ortaya çıkışının fazla yolu vardır.
Zekâ gerçek hayattan soyutlanarak (yani belli bir zekâ testi ile) ölçülebilir.	Zekâ gerçek hayattan koşullardan veya durumlarından soyutlanamaz.
Zekâ öğrencilerin düzeyini belirlemek, seviyeye göre sınıflandırmak ve gelecekteki başarılarını tahmin etmek için kullanılır.	Zekâ öğrencilerin sahip olduğu gizil güçleri, nitelikleri ve başarılı olmalarını sağlayacak farklı yolları belirlemek için kullanılır.

Gardner, zekâyı "kültürel bir ortamda problemleri çözümlerken veya bir kültür grubu tarafından değer verilen ürünleri ortaya çıkarırken bilgiyi işlemeye yarayan biyopsikolojik bir potansiyel" olarak tanımlar. Gardner başka bir tanımında ise zekâyı, "sürekli değişen dünyada yaşamak için ve değişimlere uyum sağlamak amacıyla her insanda doğuştan getirdiği farklı ve kendine özgü bulunan yetenekler ve beceriler bütünüdür." şeklinde ifade etmektedir. Gardner'ın kuramdaki temel hedefi: Zekânın sadece bir yapıdan oluşmadığını, insanların birbirinden bağımsız farklı zekâ türlerine (alanlarına) sahip olduğunu ve bu zekâların zaman içerisinde geliştirilebildiğini ispat etmektedir (Altan, 2011).

Zekânın Özellikleri

Gardner, insan zekâsının özellikleri, nitelikleri, potansiyeli ve sınırları hakkında aşağıdaki görüşleri ileri sürmektedir (Gardner, 1999; Akt: Saban, 2002):

- Her insan zekâ alanlarının tamamına sahiptir.
- Bir insanın her alanda zeki olmasının birçok yolu vardır.
- Her insan zekâsını geliştirme ve artırma yeteneğine sahiptir.
- Zekâ çok yönlülük göstermesine rağmen kendi içinde bir bütündür.
- Zekâ değiştirilmekle kalmaz, aynı zamanda başkalarına öğretilebilir.
- Her insan, zekâ alanlarından her birini belli bir düzeyde geliştirebilir.

- Zekâ alanları (çeşitleri) genellikle bir arada ve belli uyum içinde çalışır.
- Zekâ, hayatta karşılaşılan problemlere verimli ve etkili çözümler üretme yeteneğidir.
- Zekâ, beyin ve zihin sistemlerinin etkileşimi sonucu ortaya çıkan çok yönlü bir olgudur.

Zekâ Türleri ve Özellikleri

Howard Gardner beyin tahribatına uğramış yetişkinler ve çocuklar üzerinde yürüttüğü çalışmalar sırasında kafasında oluşan birtakım soruları yanıtlamak üzere yola çıkmış, 1983'te yayınladığı ve büyük ses getiren Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences (Zihnin Çerçeveleri: Çoklu Zekâ Kuramı) isimli eserini alanyazına kazandırmıştır. Her insanın farklı yeteneklere sahip olduğunu herkes bildiğinden, yazar teorisinde dikkat çekici ve çarpıcı bir terim olan "zekâyı" kullanmıştır. İnsan zekâsının, genellikle nörolojik etkenlerle açıklanan tek özellikten (IQ) ibaret olmadığını, bunun aksine birçok yeterlikler veya zekâlar toplamından meydana geldiğini savunan Gardner, "Frames of Mind (Zihnin Çerçeveleri)" isimli yayınında yedi temel zekâ alanından söz etmiştir. Öte yandan Gardner, bu yedi farklı zekâ alanının insan yeteneklerinin çokluğunu tam olarak ifade etmediğini ve daha fazla zekâ alanından söz edilebileceğini öne sürmüştür. 1997'de "doğa zekâsı" adını verdiği sekizinci bir zekâ alanının varlığından söz eden Gardner, 1999 yılında yayımladığı "Intelligence Reframed (Yeniden Yapılandırılan Zekâ)" adlı yayınında çoklu zekâ kuramını sekizinci zekâ türünü de içerecek biçimde genişletmiş ve kuramını yeniden düzenlemiştir. Bu modeldeki söz konusu zekâ türleri ve özellikleri aşağıda yer almaktadır (Altan, 2011; Bümen, 2007; Duman, 2011; Saban, 2002).

Sözel / dil bilimsel / dil zekâ: Dili sözlü ve yazılı olarak etkin kullanma yeteneğidir. Okuma, dinleme, yazma ve konuşma ile iletişim sağlanarak, bu zekânın en belirgin yönleri kullanılır. Kelimelerle oynayarak, okuyarak, yazarak, konuşarak, ikna ederek ve mizahı kullanarak öğrenmede başarılı ve işlevsel bir zekâ türüdür. Diğer insanları ikna etme, bilgiyi hatırlama ve dil hakkında konuşma örnek beceriler olarak gösterilebilir. En geniş ve iyi örneği şairlerdir. Öte yandan sunuculuk yapan ya da sözlü olarak öykü anlatan ve politikacı olan kişilerle oyun yazarı, pazarlamacı, editör, gazeteci, din görevlisi, öğretmenler gibi dil zekâsını sergileyenler bu grupta yer alırlar veya bu alanlarda görev yapan kişiler başarılı olmaları için sözel zekâsını güçlendirmek durumundadır.

Sözel zekâsı güçlü olan bir öğrencinin bazı özelikleri şunlardır:

- Kitap okumayı sever.
- Güçlü sözel iletişim kurar.
- Uzun hikâye ve fıkra anlatır.
- Dinleyerek öğrenmeyi sever.
- Tekerlemeleri ve kelime oyunlarını sever.
- Yerler, tarihler ve isimler hakkında iyi bir hafızaya sahiptir.
- Yaşına göre kelime hazinesi iyidir ve kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Öğrendiği yeni kelimeleri anlamına uygun olarak konuşur ve daha iyi yazar.

Sözel zekâyı geliştirmek için;

- ✓ Başkalarının söylemlerini ve yazını analiz etmeleri sağlanmalıdır.

- ✓ Gündelik hayata dair problemler üzerine bir tartışmaya teşvik edilmelidir.
- ✓ Bir hikâyenin sonunu kendin deneyim ve hayallerine göre bitirmeleri sağlanmalıdır.
- ✓ Öğrencilerin sevdiği ve zevk aldığı merakla beklediği bir hikâyeyi bir metinden ya da kitaplardan okumaları sağlanmalıdır.

Mantıksal / matematiksel zekâ: Sayıları, rakamları etkin kullanma ve sonuçları mantıklı bir nedene bağlayabilme yeteneğidir. Bu zekâ, akıl yürütme ve sayılar zekâsı ya da soyut problem çözme, tümdengelim ve tümevarım ile akıl yürütme, birbiriyle ilişkili düşünceler ve kavramlar arasındaki karmaşık ilişkileri anlama ve onları tahmin edebime yeteneğidir. Mantıksal / matematiksel zekâ, bilimsel hipotezi sınıflandırma, öncelik verme ve oluşturma, öngörü, neden-sonuç ilişkilerini anlama becerilerini içerir. Muhasebeci, satın alma, akademisyen, araştırmacı, bilim insanı, matematik ve mühendislik bilimleri, bilgisayar, istatistik, ekonomi ve fen bilimleri alanlarında başarıyla çalışabilirler. Bunlar mantıksal-matematiksel zekâsı güçlü olan bireylerdir veya bu alanlarda görev yapan kişiler başarılı olmaları için mantıksal-matematiksel zekâsını güçlendirmelidirler.

Matematiksel zekâsı güçlü bir öğrencinin bazı özelikleri şunlardır:

- ➢ Bilgisayar oyunlarını ilginç bulur ve sever.
- ➢ Deney yapmayı ve yeni şeyler denemeyi sever.
- ➢ Olayların işleyişi ve oluşumu hakkında çok soru sorar.
- ➢ Sayılarla çalışmayı, hesaplamayı ve matematik dersini sever.
- ➢ Makinelerin nasıl çalıştığına dair merak içindedir ve soru sorar.
- ➢ Yaşıtlarına göre soyut düşünme ve sebep-sonuç ilişkisi kurmada yeteneklidir.
- ➢ Nesneleri kategorize etmeyi ve bunlar arasında mantıksal ilişki kurmayı sever.
- ➢ Satranç gibi stratejik oyunları oynamayı, mantıksal bulmacaları çözmeyi sever.

Mantıksal-matematiksel zekâyı geliştirmek için;

- ✓ Öğrencilere karşılaştırma ve eşleştirmeli düşünmeye dayalı oyunlar oynatılmalıdır.
- ✓ Nesnelerin ve problemlerin mukayeseli çözümsel düşünme egzersizleri yaptırılmalıdır.
- ✓ Bilimsel yöntem kullanımı gerektiren bir projede, çalışmada ve ödevlerde öğrencilere aktif görevler verilmelidir.

Müziksel / ritmik zekâ: Melodiye, ritme, sesin yüksekliğine duyarlılık yeteneğidir. Kendi kural ve düşünme yapısına sahiptir. Müzik; ses perdesi / uzunluğu, ritim ve tonu (üç temel ögeyi) kullanarak konuşulan bir dildir. Örnek beceriler arasında şarkı ezberleme, melodilerdeki tempoyu, ritmi ve hızı değiştirebilme gösterilebilir. Ünlü müzisyen Mozart bu zekâya sahiptir. Bu zekâsı güçlü olan kişiler: müzisyenler, koristler, solistler, enstrüman üreticileri, orkestra şefleri ve bestecilerdir. Veya bu alanlarda görev yapan kişiler başarılı olmaları için müziksel / ritmik zekâ zekâsını güçlendirmeleri gerekmektedir.

Müziksel / ritmik zekâsı güçlü olan bir öğrencinin bazı özelikleri şunlardır:

- Müzik dersini sever.
- Şarkıların melodilerini iyi hatırlar.
- Bir müzik aletini iyi çalar veya çalmayı ister.
- Çevresindeki seslere karşı duyarlı ve hassastır.
- Farkında olmadan kendi kendilerine mırıldanır.
- Güzel şarkı söyleme sesine ve yeteneğine sahiptir.
- Bir şarkı duyduğunda bazen farkında olmadan eşlik eder.
- Ders çalışırken farkında olmadan masaya vurarak ritim tutar.
- Ders çalışırken veya bir şey öğrenirken müzik dinlemeyi çok sever.

Müziksel / ritmik zekâyı geliştirmek için;

- ✓ Öğrencilerin yaşadığı çevrenin örüntüsü içindeki ritüellik ve ritmi yaşamaları sağlanmalıdır.
- ✓ Bir öğrenci öğrenmekte zorlandığı bir konuyu müziksel ifadeler, şarkı, türkü gibi müziksel olarak söylemesi sağlanmalıdır.
- ✓ Derslerde beynin kortizon salgılamasını engellemek ve serotonin düzeyini yükseltmek için müziği öğrencinin yaşamında kullanmak için fırsatlar hazırlanmalıdır.

Uzamsal / görsel / mekânsal zekâ: "Bir resim bin sözcük değerindedir." sözünden anlaşılacağı üzere, görsel-uzamsal zekâ, beynin pek çok yol ile kullandığı ilk dildir. Beyin kelimelere ulaşmadan önce, imaj, resim ve sembollerle düşünür. Boşluğa, biçime, şekle, çizgiye ve renge duyarlılık yeteneğidir. Üç boyutlu bir nesnenin görüntü ve şeklini hayal edebilme, algılama üzerine gördüklerini yansıtabilme veya dünyayı doğru algılama yeteneğidir. Boşluğu zihinde canlandırabilmede ve bu modeli kullanarak uygulamalar yapabilmede başarılıdır. Örnek olarak uzaysal ve görsel fikirleri grafiklerle anlatabilme yeteneğidir. Heykeltıraşların, denizcilerin, ressamların, mimarların, cerrahların, izcilerin, avcıların, şoförlerin, dekoratörlerin ve tasarımcıların vb. bu zekânın gelişmiş biçimlerine sahip olduğu söylenebilir. Veya bu alanlarda görev yapan kişilerin başarılı olmaları için görsel zekâsını güçlendirmeleri beklenmektedir.

Uzamsal zekâsı güçlü olan bir öğrencinin bazı özelikleri şunlardır:

- İyi resim, grafik, tablo çizer.
- Sanat içerikli etkinlikleri sever.
- Renklere karşı hassas ve duyarlıdır.
- Varlıkların görsel imgelerini iyi hatırlar.
- Arkadaşlarına göre daha çok hayal kurar.
- Okuma materyallerine fazlaca karalama yapar.
- Kelimelerden ziyade resimlerden daha çok öğrenir.
- Slaytları, filmleri ve görsel sunuları izlemeyi sever.

- İlginç ve yeni üç boyutlu modeller ve yapılar oluşturur.
- Haritaları, diyagramları, çizelgeleri, tabloları vb. daha kolay okur ve anlar.

Uzamsal / görsel zekâyı geliştirmek için;

- ✓ Fikir veya düşüncelerini resim, maket, posterlerle ifade etmeleri sağlanmalıdır.
- ✓ Öğrencilerin idol ya da kahraman olarak belirledikleriyle hayali sohbet yaptırılmalıdır.
- ✓ Hayal güçlerini zenginleştirmek için neyin neye benzediğini göstermeleri sağlanmalıdır.
- ✓ Tarihsel ve kültürel zaman yolculuğuna çıkartılmalı ve orada siz olsaydınız neler yapardınızı hayalleriyle anlatmaları sağlanmalıdır.

Bedensel / kinestetik / duyu devinimsel zekâ: Duyguları ve fikirleri ifade etmek için problemleri çözebilme ve vücudu kullanabilme yeteneğidir. Bu zekâ, eller ve tüm vücut ile ilgilidir. Vücut hareketlerini yorumlamayı ve kontrol etmeyi, vücut ile zihin arasında bir uyum (armoni) oluşturmayı ve fiziksel nesneleri manipüle etmeyi sağlar. Eski Yunanlılar kültürlerini, vücudun önemi, nasıl göründüğü ve performansı üzerine kurmuşlardır. Modern çağda olimpiyat oyunları bu geleneği sürdürmektedir. Örnek beceriler arasında; hız, koordinasyon, denge ve esneklik gösterilebilir. Sporcular, balerinler, heykeltıraşlar, zanaatkârlar, mimarlar, cerrahlar, pandomim sanatçıları, teknisyenler, el işleriyle ilgilenenler, aktörler bu zekâya örnek gösterilebilir. Veya bu alanlarda görev yapan kişilerin başarılı olmaları için bedensel / kinestetik zekâsını güçlendirmeleri gerekmektedir.

Bedensel / kinestetik zekâsı güçlü olan bir öğrencinin bazı özelikleri şunlardır:

- El becerisi gerektiren işlerde başarılıdır.
- Bir şeyi en iyi yaparak ve yaşayarak öğrenir.
- Bir veya birden fazla sportif faaliyette başarılıdır.
- Bir şeyi parçalarına ayırmayı ve birleştirmeyi sever.
- Koşmayı, sıçramayı veya bedensel hareket yapmayı sever.
- Uzun süre kalındığında hareket etme veya kımıldamaya başlar.
- Başkalarının mimik, jest ve yüz ifadelerini kolaylıkla taklit eder.
- Gördüğü bir nesneyi analiz etme ve dokunarak inceleme eğilimindedir.
- Kendini veya sorununun anlatmada kendine özgü dramatik bir yol kullanır.
- Çamur veya benzer nesnelerle oynamayı, devinimsel hareketlere katılmayı sever.

Bedensel / kinestetik zekâyı geliştirmek için;

- ✓ Roman, hikâye ve şiirin canlandırılması yapılmalıdır.
- ✓ Harfleri ve anlamı vücut dili ile anlatmaları sağlanmalıdır.
- ✓ Öğrencilere bir şeyleri öğretirken gösterip yaptırma yöntemi kullanılmalıdır.

✓ Drama, rol oynama gibi yöntemlerle bedensel devinimlerin kullanılması sağlanmalıdır.

Sosyal / kişiler arası / bireyler arası zekâ: Diğer insanların duygularını, ruh hallerini, güdülerini ve niyetlerini, nasıl çalıştıklarını, onlarla ortak nasıl çalışılabileceğini anlayabilme, problemleri ve karışıklıkları çözebilme yeteneğidir. Bu zekâ, çevredeki bireyleri anlama ve onlarla iletişim kurma, bu kişilerin yeteneklerini ve ruh durumlarını tanıma gibi davranışlara işaret eder. Bu zekâsı gelişmiş olan bireyler; moral, mizaç, güdüler ve eğilimleri fark eder ve ayrıştırabilir. Bu zekâ, sözel olmayan ve sözel iletişim becerilerini, işbirliği becerilerini, çatışma yönetimini, uzlaşma becerileri ile ortak fayda amacına ulaşmak için gereken güven, empati, işbirlikli çalışma, saygınlık, liderlik ve diğerlerini güdüleme yeteneğiyle ilgilidir. Satıcılar, politikacılar, liderler, öğretmenler, aktörler, turizmciler, yöneticiler, işletmeciler, danışmanlar, psikologlar, rehberler ve din adamlarının bu zekâya sahip oldukları söylenebilir. Veya bu alanlarda görev yapan kişiler başarılı olmaları için sosyal zekâsını güçlendirmek durumundadırlar.

Sosyal / kişiler arası zekâsı güçlü olan bir öğrencinin bazı özelikleri şunlardır:

➢ Empatik davranır.

➢ Problemli arkadaşlarına yardım eder.

➢ Başkaları onunla birlikte olmak ister.

➢ Dışarıda kendi başının çaresine bakar.

➢ Arkadaş ve akranlarıyla sosyalleşmeyi sever.

➢ Grup içerisinde doğal bir lider görünümündedir.

➢ Başkalarına selam verir, hatır sorar ve onları önemser.

➢ En az iki, üç çok yakın arkadaşı vardır, onları sürekli arar.

➢ Başkalarıyla birlikte ders çalışmayı ve oyun oynamayı sever.

➢ Bir şeyi paylaşarak, işbirliği yaparak ve öğreterek öğrenmeyi sever.

Sosyal / kişilerarası zekâyı geliştirmek için;

✓ Sınıf içerisinde beyin fırtınası yapmaları sağlanmalıdır.

✓ Sınıf mitingleri ve serbest konuşma kürsüleri oluşturulmalıdır.

✓ Öğrencilerin grupla işbirliği içerisinde çalışmaları desteklenmelidir.

✓ Gündelik hayatın ve öğrenme-öğretme sürecinde işlenen konu tartışılmalıdır.

✓ Öğrencilerin kendi aralarında toplantı konuşma görüşme yapmaları sağlanmalıdır.

İçsel / öze dönük / bireysel zekâ: Kendini tanımanın anahtarıdır. Bireyin, kuvvetli ve zayıf yönlerini, niyet ve isteklerini, ruh halini anlayabilmesi ve bunları dikkate alarak yaşamın daha etkin şekilde devam ettirmesi yeteneğidir. Kişinin öğrenmesi ve yaşamıyla ilgili sorumluluk almasına, kendiyle ilgili bilgisi olmasına işaret eden zekâdır. Bu zekâ türü güçlü olan birey, coşkularının sınır aralığını anlayabilir, davranışlarını yönetirken bunları dikkate alabilir. İçsel zekâsı gelişmiş bireyler kişisel problemlerini çözme, kendine güvenme, kendi duygularıyla nasıl baş edebileceğini bilme, disiplinli olma, kendi hedeflerini belirleme gibi özellikleri taşır. Bu zekâ türünün baskın olduğu bireyler neyi başarabileceğini, neyi başaramayacağını,

duygularını, hislerini ve kimliğini en iyi biçimde bilir ve odaklanma ile motive olmada sıkıntı çekmezler. Böyle bir kişi zamanında yanıtlamayı, düşünmeyi ve kendini değerlendirmeyi başarabilir. Düşünce, duygu ve ruhsal gerçekliklerin farkına vararak, yoğunlaşarak, benliğini geliştirerek, düşünmeyi düşünerek, özgün bireysel etkinlikler yaparak öğrenir. Örnek beceriler arasında; bir şeyi yapması gerektiğini kendi kendine hatırlatabilme, kişinin kendinin diğerleriyle olan benzerliklerini ve farklılıklarını anlayabilme ve kendi duygularını kontrol edebilme gösterilebilir. Din adamları, psikologlar, filozoflar, yazar, sosyal hizmet uzmanı, psikoterapist, dini lider, sanatçı, ressam, iş insanı, heykeltıraş vb. öze dönük zekâları güçlü bireylere örnek verilebilir. Veya bu alanlarda görev yapan kişiler başarılı olmaları için içsel / öze dönük zekâsını güçlendirmeleri gerekmektedir.

İçsel zekâsı güçlü olan bir öğrencinin bazı özelikleri şunlardır:

- Bağımsız olma eğilimindedir.
- Hayattaki başarı veya başarısızlıklarından ders alır.
- Kendine yüksek düzeyde saygı gösterir ve güvenir.
- Güçlü ve zayıf yönleri hakkında gerçekçi görüşe sahiptir.
- Hayattaki amacın ne olduğuna dair iyi bir anlayışa sahiptir.
- En az bir ilgilisi veya hobisi vardır ancak fazla bahsetmez.
- Yaptıkları işin bilincindedir ve başkalarına fazla danışmaz.
- Duygu, düşünce ve hislerini açıkça ve net olarak dile getirir.
- Yalnız oynamaya veya ders çalışılmaya bırakıldığında daha başarılıdır.

İçsel / öze dönük zekâyı geliştirmek için;

- ✓ Benlik türleri hakkında bilgilendirilmelidir.
- ✓ Ben kimim ve amacım nedir soruları cevaplandırmalıdır.
- ✓ Felsefi ve psikolojik konularda kısa ve özlü metinler yazdırılmalıdır.

Doğacı zekâ: Doğal çevreyi tanıma ve anlamayla ilgilidir. Doğacı zekâ, kişinin çevredeki hayvan ve bitkilerin türlerini fark ettiklerinde ve bu türler içerisinde yer alan alt türleri sınıflandırma prensiplerini yaratabildiklerinde ortaya çıkar. Farklı hayvanları adlandırabilen, çeşitli çiçekleri ayırt edebilen, hatta araba, ayakkabı ya da giysi çizimcilerini ortak kategorilere yerleştirebilen çocuk, geleceğin doğa bilimcisidir. Doğadaki canlı organizmaları gözlemleyerek öğrenmesine katkı sağlayabilir. Doğayı ve doğada olanları gözlemleme yeteneği kazanarak kendisinin de bu dünyanın bir parçası olduğunun farkına vararak öğrenir. Botanik ve zooloji, doğacı zekâyla öğrenmeye açık örnek ise de organik kimya, böcek bilimi, tıp, fotoğrafçılık, inşaat mühendisliği, dağcılık, izcilik, çiftçilik, jeoloji, meteoroloji, arkeoloji, çiçekçilik, tıp, fotoğrafçılık ve diğer birçok alanlarda çalışan insanların da bu becerileri geliştirmeleri gerekmektedir. Veya bu alanlarda görev yapan kişilerin başarılı olmaları için doğa zekâsını güçlendirmeleri gerekmektedir.

Doğa zekâsı güçlü olan bir öğrencinin bazı özelikleri şunlardır:

- Doğa olaylarına karşı hassastır.

- Çevre bilinci konusunda kendini geliştirir.
- Doğa ve canlılarla ilgili konularda başarılıdır.
- Toprakla oynamayı ve bitki yetiştirmeyi sever.
- Mevsimlere ve iklim olaylarına karşı çok ilgilidir.
- Sınıftaki çiçekleri sular ve onların bakımını yapar.
- Ekoloji çevre, doğa, hayvanlar vb. konuları öğrenmeye meraklıdır.
- Doğaya, hayvanat bahçesine ve tarihsel müzelere olan gezileri sever.
- Sınıfta hayvan hakları ve çevreyi koruma konularında ateşli konuşma yapar.
- Kuş beslemek, kelebek koleksiyonu oluşturmak gibi doğa projelerine gönüllü katılır.

Doğa zekâsını geliştirmek için;

- ✓ Çevre duyarlığı olan eğitsel kollar kurulmalıdır.
- ✓ Bitki, hayvan, doğa sevgisi ve bilgisi kazandırılmalıdır.
- ✓ Doğa olayları ve tabiat konuları hakkında belgeseller izlenmelidir.
- ✓ Doğanın ve içerisinde yer alan varlıkların insan yaşamındaki yeri ve önemi kavratılmalıdır.

Kuramın Eğitime Yansıması İçin Yapılması Gerekenler

Eğitime bakış açısı ve öğrencileri yaftalama yanılgısından kurtulmak: Eğitim; bireyin kendini tanıması, kendini ifade etmesi, güven vermesi, ruhunun ufkuna yürümesidir. Bu durum öğrencinin yüksek puan alarak nitelikli okullara yerleşmesi anlamına gelmemelidir. Bu nedenle fen lisesi, meslek lisesi, devlet okulu, özel okul, iyi okul, kötü okul vb. ayrım öğrencileri kategorize etmekte, yaftalamaktadır. Eğitim açısından hangi zekâ alanında yer alırsa alsın her çocuk bir kıymettir, başarılı olabilir ve nitelikli eğitim alma hakkına sahiptir (Turan, 2020).

Öğrenci merkezli eğitim: Daimicilik veya esascilik eğitim felsefelerinin merkeze aldığı öğretmen değil; her ne kadar kendi içerisinde bazı sorunları olsa da ilerlemecilik eğitim felsefesinin merkeze aldığı öğrenci teoride öğretim programlarında olduğu kadar uygulamada da derslerin öznesi olmalıdır.

Bireysel farkları dikkate almak: Ortak özellikler olmasına rağmen genellikle bir sınıfta ne kadar öğrenci varsa o sınıfta en az o öğrenci sayısı kadar bireysel farklar var demektir. Her öğrencinin ilgisi, ihtiyacı, merakı, hedefi, hazırbulunuşluk düzeyi, tutumu ile öğrenme stili, yöntemi, tekniği farklı olabilir. Bunların yanı sıra bir sınıfta yer alan öğrencilerin tamamının aynı / benzer seviyede ve zekâ türünde olması düşük ihtimal dahilidedir. Bu nedenle dersleri belli bir zekâ türünün özelliklerini dikkate alarak işlemek pedagojik olarak doğru değildir.

Okul dışı etkinliklere yer vermek: Çocuğun gelişiminde bilgisayar destekli etkinlikler, proje ve ev ödevleri, yetiştirme kursları, belirli gün ve haftaların kutlanması, çevre-okul gezileri ve sınavlara hazırlık çalışmaları, kültürel ve sportif etkinlikler, sanat etkinlikleri ve öğrenci kulüpleri gibi ders dışı etkinlikler, ders içi etkinler kadar önemlidir. Ders dışı etkinlikler; planlı, düzenli, sistemli bir şekilde belirlenir ve ders etkinlikleriyle uyumlu olarak uygulanırsa hem eğitim-öğretimin başarısını arttıracak hem de çocukların

gelişimine katkı sağlayacaktır (Köse, 2013). Okul (ders) dışı etkinler zekâ türlerinin açık veya örtük olarak gelişimine veya öğrencilerin öğrenme ve öğretme sürecinde aktif olmasına katkı sunmaktadır.

Çeşitli öğrenme ve öğretme stili kullanmak: Fischer ve Fischer (1979; Akt: Arslangilay, 2015) öğretim stilini "çeşitli öğretim yöntemlerine uygun olabilecek şekilde öğrencilere yaklaşmak, öğretmenin, öğretim sürecinde benimsediği ve tutarlı olarak sergilediği öğretime yönelik davranışlar" olarak ele almaktadır. Öğretim stili: Öğrenme ve öğretme sürecinde öğrencilere rehberlik etmek, onlara bilgi aktarmak, öğrencilerle etkileşim kurmak gibi rolleri etkileyen bir kavramdır (Üredi & Üredi, 2007). Öğrenme stilleri kavramını ilk ortaya koyan Rita Dunn, öğrenme stillerini "her bir öğrencinin yeni ve zor bilgiyi öğrenmeye hazırlanırken, öğrenirken ve hatırlarken farklı ve kendilerine özgü yollar kullanması" şeklinde tanımlamıştır (Boydak, 2001). Kolb, öğrenme stilini, bilgiyi alma ve işlemede kişisel olarak tercih edilen yöntem şeklinde tanımlamaktadır (Evin Gencel, 2007). Hem öğrenme hem de öğretim stillerinin en belirgin özelliği bireysel farklılıklara hitap etmesidir. Bireylerin en önemli farklarından biri de zekâ düzeyi ve çeşididir. Bu nedenle öğrenme ve öğretme sürecinde farklı öğrenme ve öğretme stillerinin kullanımı çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması açısından önemlidir.

Çeşitli öğretim ilkelerini kullanmak: Genel öğretim ilkeleri, öğretim sürecinin organize edilmesine ve yürütülmesine ışık tutabilecek nitelikteki fikir, öneri veya ortak görüş olarak tanımlanabilir. Bu ilkeler, öğrenme ve öğretme sürecindeki etkinliklere bir ölçüt, öğretmene ise yol gösterici konumdadır. Genel öğretim ilkeleri, içeriğin öğrencilere kazandırılmasında, öğretim programının amacına ulaşılmasında, öğrenme ve öğretme sürecinin verimli ve etkili işletilmesinde, değerlendirmenin objektif yapılmasında, öğretmenin sorumluklarını yerine getirmesinde yol gösterici rehber konumundadır. Bu ilkeler öğrenci sayısı, okul türü, yaş, cinsiyet, kıdem, konu ve ders çeşidi vb. değişkenler fark etmeksizin her türlü öğretim kademesinde kabul gören genel kuraları izah etmektedir (Yeşilyurt, 2020). Özellikle çocuğa görelik, dikkat çekme, pekiştirme, aktivite, hayata yakınlık, aktüalite, transfer, ilişki kurma, fazla duyu organına hitap etme, teknoloji ve araç-gereç kullanımı, bütünlük, geribildirim ve rehberlik ilkelerinin kullanımı çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması için oldukça önemlidir.

Çeşitli öğrenme ve öğretim stratejisi, yöntemi ve teknikleri kullanmak: Dersin hedeflerine varmak için öğretim sürecinin bütün boyutlarına yön veren öğretim stratejisi, öğretim hedeflerine uygun olan materyallerin, yöntemlerin, araç-gereçlerin seçilmesine ve öğretimi yönlendirme faaliyetlerine yön veren genel yaklaşımdır (Thuy, 2011; Legendre,1988; Akt: Güneş, 2014). Öğrenme stratejisi ise öğrencilerin bağımsız şekilde öğrenme sorumluklarını yerine getirmelerini sağlayan ilkeler, teknikler ve alışkanlıklardır (Sünbül, 1998). Stratejiler yardımıyla öğrenenlerin karşı karşıya kalacakları öğrenme ve öğretim etkinliklerinin neler olacağına, öğretimin nasıl sunulacağına, nasıl bir ortamda ne tür bir iletişimle uygulanacağına, öğretimin nasıl bir sıra izleyeceğine karar verilir (Fer, 2015). Öğretim yöntemi, hedefe ulaşmak için önceden belirlenmiş ya da izlenmesi gereken yol (Demirel, 2007) veya öğretmenin öğretmeyi sağlamak için yaptığı uygulamalardır (Taşpınar, 2010). Kullanım amacı birbirinden farklı olan her yöntemin üstün ve sınırlı yönü bulunmakta, öğretmenlerin öğretim yöntemlerini kullanma amaçları ve bu yöntemleri kullanırken karşılaştıkları sorunlar farklı olabilmektedir (Yeşilyurt, 2013). Öğrenme-öğretme sürecinde farklı öğrenme ve öğretme stratejisi, yöntemi ve tekniği kullanımı çoklu zekâ kuramının eğitime yansımasında en önemli faktörlerden biridir.

SONUÇ

Tarihsel süreçte ortaya konulan ve alanzyazında yerini alan birçok öğrenme ve öğretme yaklaşımı, modeli, kuramı, stratejisi, yöntem ve tekniği genelde eğitimi özelde ise eğitimin ana bileşenleri olan "öğrenme ve öğretme" sürecini etkilemektedir. Bunlardan biri de "çoklu zekâ kuramı"dır. Gardner tarafından alanyazına kazandırılan bu kuram bir yandan "zekâ" kavramına diğer yandan da öğrenme ve öğretme süreçlerine ilişkin bakışı derinden etkilemiştir. Klasik/geleneksel bakış açısından sıyrılan ve bilimsel/yenilikçi bir bakış açısıyla ele alınan zekânın geliştirilebilir, başta akademik olmak üzere her türlü başarıyı en fazla etkileyen temel değişkenlerden, öğrenme ve öğretme süreci açısından da zenginlik kaynağı olarak görülen en önemli bireysel farklardan biri olduğu kabul edilmektedir. Sadece sözel veya sayısal olarak değil farklı sayıda ve türde olan zekânın ve zekâyla ilgili olan "çoklu zekâ kuramının" eğitime yansıması için yapılması veya dikkat edilmesi gereken bazı faktörler bulunmalıdır. Çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması için öncelikle eğitime ve öğrenciye bakış açısının değişmesi gerekmektedir. Sadece ve özellikle sayısal dersler dikkate alınarak öğrencileri zeki, çok zeki vb. kategorize etmek eğitim açısından çok doğru bir yaklaşım değildir. Çoklu zekâ kuramına göre her türlü zekâ önemlidir ve zekâ türlerinden herhangi birine sahip olan tüm öğrenciler nitelikli eğitim alma hakkına sahiptir. Bunun yanı sıra çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması için bireysel farkları dikkate alan öğrenci merkezli eğitimin yapılması ve okul (ders) dışı etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir. Ayrıca çeşitli öğrenme ve öğretme stillerini, öğretim ilkelerini, stratejilerini, yöntem ve tekniklerini kullanmak çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması için dikkat edilmesi gereken diğer önemli faktörleri ifade etmektedir. Sonuç olarak çeşitli (türlü, farklı) olan zekânın tamamının eğitime yansıması için öğrenme ve öğretme sürecinde yine çeşitli kuram, yaklaşım, strateji, stil, ilke, yöntem ve tekniklerini kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

Altan, M. Z. (2011). Çoklu zekâ kuramı ve değerler eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi,* 1(4), 53-57.

Arslangilay, A. S. (2015). Öğretim ilke ve yöntemleri. (Ed: S. Güven & M.t A. Özerbaş), *Öğrenme ve öğretim stilleri,* (ss. 59-113). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Boydak, H. A. (2001). *Öğrenme stilleri.* İstanbul: Beyaz Yayınları.

Bümen, N. T. (2007). Eğitimde yeni yönelimler (Ed: Ö. Demirel, *Çoklu zekâ kuramı ve eğitim* (ss. 1-38). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirel, Ö. (2007). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme.* Ankara: Pegem A Yayınclık.

Duman, B. (2011). Öğretim ilke ve yöntemleri (Ed. G. Ocak), *Eğitimde çağdaş yaklaşımlar* (ss. 283-391). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Evin-Gencel, İ. (2007). Kolb'un deneyimsel öğrenme kuramına dayalı öğrenme stilleri envanterini Türkçeye uyarlama çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 9(2), 120-139.

Fer, S. (2015). *Öğretim tasarımı.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences.* NY: Basic Books.

Gardner, H. (1999). *Intelligence reframed: Multiple intelligences for the 21st Century.* NY: Basic Books.

Güneş, F. (2014). Öğretim ilke ve yöntemleri (Ed: F. Güneş), *Öğretim stratejileri (*ss. 61-77). Ankara: Pegem Akademi.

Köse, E. (2013). Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen ders dışı etkinliklerin sınıflandırılmasına yönelik bir öneri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi,* 2(2), 336-353.

Saban, A. (2002). *Çoklu zekâ teorisi ve eğitim.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Sünbül, A. M. (1998). *Öğrenme stratejilerinin öğrenci erişi ve tutumlarına etkisi.* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi.

Taşpınar, M. (2010). *Kuramdan uygulamaya öğretim yöntemleri.* Ankara: Data Yayınları.

Turan, S. (2020). *Eğitimde bir kriz mi var?* (Öğ-Der: Öğretmen mesleki gelişim seminerleri), zoom (ID: 5465711622; Parola: 1234; Tarih: 29.11.2020; Saat: 20:00-21:30), Erişim Tarihi: 29.11.2020.

Üredi, L. & Üredi, I. (2007). Sınıf öğretmenlerinin tercih ettikleri öğretim stillerinin yordayıcısı olarak öğretmenlik mesleğine ilişkin algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 3(2), 133-144.

Yeşilyurt, E. (2013). Öğretmenlerin öğretim yöntemlerini kullanma amaçları ve karşılaştıkları sorunlar. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 17(1), 163-188.

Yeşilyurt, E. (2020). Öğretmenin pusulası: Genel öğretim ilkeleri. *Ekev Akademi Dergisi,* 24(83), 263-288.

COVID-19 SALGIN SÜRECİNDE REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİNDE ÇALIŞIYOR OLMAK

Necdet KONAN[1], Necibe Damla ÖZDEMİR[2]

[1]İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya / Türkiye
[2]MEB, Malatya / Türkiye

Öz: Bu çalışma, Covid-19 salgın sürecinde Rehberlik ve Araştırma Merkezinde (RAM) görev yapan öğretmenlerin yaşadığı sorunlara yönelik görüşlerini ve öğretmenlerin bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere Rehberlik ve Araştırma Merkezinde (RAM) görev yapan öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Bu araştırma olgubilim deseninde nitel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, Malatya ilinde bulunan Yeşilyurt Rehberlik ve Araştırma Merkezi ile Battalgazi Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görev yapan 29 rehber öğretmen ve özel eğitim öğretmeni oluşturmaktır. Araştırmanın verileri toplanırken yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu salgın sürecinde Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde görevlerine devam etmiş, kurumlarına özel eğitim öğrencilerinin incelemesini yapmak ve öğretmen, veli ve öğrenciye salgına ilişkin psiko-sosyal destek sunmak amacıyla gittiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler genel olarak virüse yakalanma kaygısı yaşadıklarını, esnek mesai/dönüşümlü çalışma şeklinin uygulanmasını, eğer esnek mesai uygulaması kalkarsa vaka ve ölüm oranlarının artacağını, kurumlarına dair kaygılarının azalması için destek eğitim raporlarının uzatılması gerektiğini, eski normal hayatlarını çok özlediklerini belirtmiş, sürece dair onları en çok etkileyen yaşantının her gün açıklanan vaka ve ölüm sayıları ile bu süreci fırsat bilip aileleriyle daha çok vakit geçirmeleri olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışma kapsamında; salgın sürecinde RAM'lardaki iş ve işleyişin düzenli biçimde devam etmesi, öğretmenlerin sağlıklarından kaynaklı kaygı yaşamaması, belirsizliklerin giderilmesi, çalışma saatleri ve şeklinin tekrar ilgili makamlarca gözden geçirilmesi gerekli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs, Ram, Rehber Öğretmen, Özel Eğitim Öğretmeni

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Kaos kuramı kapsamında dünyanın herhangi bir bölgesinde meydana gelen bir olay başka bir olayın nedeni olabilir. Asya'da bir kelebeğin kanat çırpışı tüm dünyada bir fırtınaya sebep olabilir (Lorenz, 1972; Akt. Bozkurt, 2020). Bu bağlamda 2019 yılının sonunda başlayan koronavirüs (Covid-19) salgını tüm dünyada bir fırtına yaratmış bu fırtınanın sonuçlarından tüm dünya gerek kültürel, politik, ekonomik gerekse şu anda öngöremediğimiz pek çok boyutta tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Bu süreçten etkilenen ve çalışmaya söz konusu olan; ülkelerin eğitim yapıları da şüphesiz, bu fırtınadan etkilenmiş ve Covid-19 salgın sürecinde eğitime bakış açımızı ve eğitimi yorumlama şeklimizi değiştirmiştir (Bozkurt ve Sharma, 2020)

Salgın sürecinden eğitim hizmetlerimiz içerisinde yer alan rehberlik ve özel eğitim hizmetlerinde de karışıklıklar ve aksaklıklar yaşanmıştır. Ülkemizde bu hizmetleri yerine getiren kurumlar Rehberlik ve Araştırma Merkezleridir. En genel haliyle il veya ilçelerdeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile özel eğitim hizmetlerinin planlanması, sunulması, koordineli bir şekilde yürütülmesi, sunulan hizmetlerin izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla faaliyet yürüten kurumlardır.

AMAÇ

Bu çalışma, Covid-19 salgın sürecinde Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görev yapan öğretmenlerin yaşadığı sorunları ve belirttiği sorunlara ilişkin çözüm önerilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. **KAP-SAM**

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, Malatya ilinde bulunan Yeşilyurt Rehberlik ve Araştırma Merkezi ile Battalgazi Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görev yapan 29 rehber öğretmen ve özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubu kriter (ölçüt) örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Bu örnekleme türünde gözlem birimleri belirli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşmaktadır. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü (RAM' da çalışıyor olmak) karşılayan birimler örnekleme alınır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel,2018) Tablo 1'de özellikleri yer alan bu öğretmenler çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmiş ve görüşmeler online şekilde tamamlanmıştır.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan Katılımcılar İlişkin Bilgiler

Çalışma Grubu	*Meslek Süresi*	*RAM'da Çalışma Süresi*
ÖE1	6 yıl	2 yıl
ÖE2	5 yıl	3 yıl
ÖE3	13 yıl	10 yıl
ÖE4	5 yıl	1 yıl
ÖE5	6 yıl	4 yıl
ÖE6	8 yıl	3 yıl
ÖE7	4 yıl	2 yıl
ÖE8	4 yıl	1 yıl
ÖE9	6 yıl	1 yıl
ÖE10	7 yıl	2 yıl
ÖE11	3 yıl	3 yıl
ÖE12	11 yıl	7 yıl

R1	16 yıl	8 yıl
R2	11 yıl	7 yıl
R3	14 yıl	2 yıl
R4	13 yıl	8 yıl
R5	17 yıl	10 yıl
R6	12 yıl	5 yıl
R7	17 yıl	11 yıl
R8	3 yıl	3 yıl
R9	16 yıl	8 yıl
R10	10 yıl	10 yıl
R11	18 yıl	12 yıl
R12	15 yıl	7 yıl
R13	7 yıl	3 yıl
R14	12 yıl	4 yıl
R15	8 yıl	2 yıl
R16	10 yıl	5 yıl
R17	14 yıl	4 yıl

YÖNTEM

Bu çalışmada salgın sürecinde Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin yaşadıkları sorunları ve burada çalışan öğretmenlerin bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu çalışma, olgubilim deseninde nitel bir araştırmadır. Olgubilim deseninde amaç, bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları belirlemektir. Olgubilim araştırmaları nitel araştırmanın doğasına uygun olarak kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya çıkarmayabilir. Ancak bir olguyu daha iyi tanımamıza ve anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya koyabilir. Bu yönüyle hem bilimsel alanyazına hem de uygulamaya önemli katkılar getirebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011; Akt, Konan, Yılmaz ve Bozanoğlu,2017)

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve iki bölümden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Birinci bölümde; katılımcıların branş, meslekteki görev süresi, RAM'daki görev süresi bilgilerine ilişkin üç soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise katılımcıların Koronavirüs (Covid-19) salgın sürecinde rehberlik ve araştırma merkezinde yaşadığı sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini belirlemeyi amaçlayan 15 açık uçlu soru yer almaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışma Covid-19 salgın sürecinde RAM'larda yaşanan sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için; RAM'larda görev yapan rehber öğretmen ve özel eğitim öğretmenlerine yarı yapılandırılmış form uygulanmıştır. Görüşme soruları hazırlanmadan önce, araştırma konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası alanyazın taraması yapılmış, konuyla ilgili nitel ve nicel araştırmalar incelenmiştir. Alanyazın taraması ile çalışmanın kuramsal temelleri hazırlanıp konu hakkında kapsamlı bilgilere ulaşıldıktan sonra, formda yer alacak sorular belirlenmiştir. Bu aşamalardan sonra elde edilen bilgilerden yararlanılarak forma son hali verilmiş, oluşturulan görüşme soruları araştırmaya katılan katılımcılara çevrimiçi görüşme formu şeklinde sunulmuştur. Araştırmaya ilişkin veriler, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilgili birimlerinden gerekli izinler alındıktan sonra gönüllülük esasına göre belirlenen 29 öğretmen ile yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Veriler koronavirüs salgın kuralları gereği çevrim içi form aracılığıyla toplanmıştır. Katılımcılara görüşlerinin bilimsel bir amaç için yalnızca araştırmacılar tarafından kullanılacağı ve kimliklerinin gizli tutulacağı konusunda güvence verilmiştir. Veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde öncelikle, görüşme formları soru bazında gruplandırılmıştır. Çözümlemeler için görüşüne başvurulan katılımcılara branşlarını temsil eden kod numarası verilerek açıklamalar yapılmıştır. Araştırma bulguları, görüşme soruları temele alınarak analiz edilmiş, birebir alıntı olarak kullanılacak cümleler belirlenmiş ve her bir alıntı için amacına ve soruya uygun kodlar ve kategoriler belirlenmiştir. Ayrıca vurgulanan kavramların /kodların / cümlelerin hangi sıklıkta tekrar ettiği hesaplanarak tablolaştırılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın genel amacı doğrultusunda yapılan görüşmeler sonucunda ulaşılan bulgulara ve bulgular sunulurken katılımcıların belirttikleri görüşlerden doğrudan alıntılar yapılmış, bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

1. Salgın Sürecinde RAM' da Yaşanan Sorunlar

Katılımcılara; salgın sürecinde RAM'da yaşadıkları sorunların neler olduğu sorulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin açıklama yaparken kullanmış oldukları terimler frekanslarına göre Tablo 2' de gösterilmiştir.

Tablo 2. RAM'da Yaşanan Sorunlar

Sorunlar	Frekans
Hasta olma kaygısı	28
Hijyen	22
Öğrenci ile Temas	19
Rapor süresi karmaşası	15
Ortak alan kullanımı	5
Yetersiz internet altyapısı	4

Çalışmaya katılan öğretmenler RAM' da genel olarak; (f:28) koronavirüs hastalığına yakalanma ihtimallerinin, (f:22) hijyen koşullarının iyi olmamasının, (f:19) özel eğitim öğrencileri ile temas halinde kalabildikleri durumların, (f:15) rapor sürelerinin uzayıp uzamadığına ilişkin karmaşa ortamının, (f:5) çalışan tüm

personelin ortak alanları kullanımının, (f:4) toplantılar ve psikososyal hizmetlerin yapılması için gerekli internet alt yapısının yetersiz olmasının salgın sürecinde yaşadıkları en önemli sorunlar olduklarını belirtmişlerdir. Bu durumu öğretmenler şu şekilde ifade etmişlerdir:

" Her gün evden çıkarken bugün hasta olmam inşallah şeklinde bir kaygıyla işe geliyordum. Kurum içerisinde ne kadar gerekli önemler alınsa da evden çıkmak, arabaya binmek (ki otobüsle gelen arkadaşlarımız da vardı, onlar ne yapsın), kuruma giren çıkan veliler, gelen özel eğitim öğrencileriyle küçücük bir görüşme odasında performans almak.. Bunlar benim için oldukça kaygılı şeylerdir. Her akşam evime döndüğümde psikolojik olarak ateşim çıkıyor ve öksürüyordum. Bu strese dayanılması çok zor." (R12)

"kurum ne kadar temizlense de insanlar girip çıkıyor, çay içiliyor ve bardakları tezgâhta kalıyor, ortak tuvalet zaten bu olayın en beter hali. Virüsün havada asılı kalma ihtimali bile varken hepimizin buraya gelmesi oldukça saçmaydı." (ÖE6)

"Öğrenci ile ister istemez temas kuruluyor. Örneğin Özel öğrenme güçlüğü olan bir öğrenciyi inceleyebilmek için yazı yazdırıyorum, sonra o kalemler orada kalıyor. Ve bazen fiziksel yetersizliği olan bireyler için onu tutmam kontrol etmem gerekiyor. Sadece gözümüzle yapamıyoruz bazen. Ya da unutuyoruz bu süreci onlar bazen sarılmak istiyor. Çok zordu bu durumlar benim için." (ÖE9)

" Rapor süreleri uzadı; ancak bunu ne aile biliyor, ne rehabilitasyon merkezleri, durmadan kuruma öğrencisini inceletmek için ya da randevu almak için geliyorlardır. Bu konuda gerekli bilgilendirme çok sessiz yapıldı. Ve o insanlar o çocuklarla kurumlara gelip geri döndüler. Çok üzülüyordum." (ÖE7)

"İl Milli Eğitimle bir toplantı yapacağız, internet çekmiyor. Farkındayım evet süreç zor, şu an milyon öğrenci öğretmen derste ama bu ciddi bir sorundu." (R5)

Tablo 2 ve öğretmenlerimizin ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla RAM'larda birtakım sorunlar yaşanmıştır. Bu sorunların başında tabi ki tüm dünyayı etkileyen virüs ve hasta olunma ihtimalidir. Ram' da görev yapan öğretmelerinde belirttiği gibi gündemimizi fazlasıyla meşgul eden koronavirüse yakalanan sayıları ve gerekli önlemler üzerine yapılan açıklamalar kişilerde kaygı düzeyini artırmış ve RAM' da görev yapan öğretmenler de sokağa çıktıkları sürece hasta olma ihtimallerinin arttığı bilincini doğurmuş olabilir. Yine öğretmenlerin kurumlarına yönelik hijyen konusunda titiz düşünceleri yaşanan sorunlar arasında yer almıştır. Benzer şekilde özel eğitim öğrencileriyle aynı ortamda (hatta bazen temas halinde) çalışanların birbirleri ile ortak alanları kullanımı, özel eğitim hizmetleri genel müdürlüğünde öğrencilerin destek eğitim raporlarının uzayıp uzamadığına dair olan sessiz kalan bilgilendirmeler ve ülke olarak öğrenci-öğretmen tüm kamu ve özel sektörlerinin aynı anda alıştığı yeni tip online (çevrim içi) çalışmalar karşısında ki yetersiz internet alt yapısı yaşanan sorunlardandır.

2. Salgın Sürecinde Ram' da Yaşanan Sorunlara İlişkin Öneriler

Katılımcılara; salgın sürecinde RAM'da yaşadıkları sorunlara ilişkin önerilerin neler olduğu sorulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin açıklama yaparken kullanmış oldukları terimler frekanslarına göre Tablo 3' te gösterilmiştir.

Tablo 3. Çözülmeyen Sorunlara Öneri

Öneriler	Frekans
Esnek mesai/ dönüşümlü çalışma	16
Temizlik	6
Tam kapanma	5
Motivasyon artırma	2
Doğru açıklamalar	1

Çalışmaya katılan öğretmenler salgın sürecine dair çözülemeyen sorunlarına ilişkin; (f:16) esnek mesai/ dönüşümlü çalışmanın uygulanması gerektiği, (f:6) temizlik seviyesinin yükseltilmesi, (f:5) kurumların tamamen kapanması, (f:2) öğretmenlerinin motivasyonlarının artırılması, (f:1) doğru bilgilendirmelerin yapılması önerilerini geliştirmişlerdir. Bunu öğretmenler şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Esnek mesai kesinlikle olmalı.35 kişi bir arada çalışıyor olmamız çok korkutucu."(ÖE8)

"Temizlik şart. En azından her sabah buraya geleceksek ortam hijyenik olmalı"(R6)

"14 süreyle tüm kurumlar kapanmalı tüm insanlar evlerinde kalmalı."(ÖE2)

"Zaten yaşadığımız süreç oldukça can sıkıcı, bu dönemde bizi güdüleyecek ve heyecanlandıracak, burada ayaklarımızı geri geri götürmeyecek şeyler yapılmalı."(ÖE7)

"şu raporlar konusunda bakanlık çıkıp doğru bilgiler vermeli"(R3)

Tablo 3'den anlaşılacağı üzere; öğretmenler esnek mesai/dönüşümlü çalışma uygulamasını istemelerinin nedeni; daha az sokağa çıkılarak koronavirüse yakalanma ihtimalini azaltacağına ilişkin inançlarından ve benzer şekilde temizlik koşullarının iyileştirilmesi de virüsün bulaşma olasılığını azaltacak olmasından kaynaklanıyor olabilir. Nadiren kurumlarının tamamen kapanmasını isteyen öğretmenler tam zamanlı bir kapanma sağlanırsa virüsün yok edileceğine dair olan düşüncelerinden bu öneriyi geliştirmiş olabilirler. Tüm yaşananlara rağmen örgütlerde motivasyonu etkileyen salgın süreci çalışanların motivasyonlarını artıracak etkinliklere olan ihtiyaçlarını doğurmuş olabilir. Benzer şekilde bakanlık ya da müdürlüklerden yapılacak doğru bilgilendirmeler de öğretmenlerin daha planlı olmasını sağlayacak olması açısından öneriler arasında yer almıştır.

3. Öğretmenlerin Salgın Sürecinde Yaşadıkları Kaygılara İlişkin Görüşleri

Katılımcılara; salgın sürecinde yaşadıkları kaygıya ilişkin görüşleri sorulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin açıklama yaparken kullanmış oldukları terimler frekanslarına göre Tablo 4' de gösterilmiştir.

Tablo 4. Pandemi Sürecinde Kaygı

Kaygı/ Korku	Frekans
Hasta olmak	19
Hastalık bulaştırmak	14
Ölmek	8

Çalışmaya katılan öğretmenlerin yaşadığı kaygıların; (f:19) koronavirüse yakalanıp hasta olmak, (f:14) hasta olduğu halde farkında olmayıp bir iş arkadaşına ya da öğrenciye virüsü bulaştırmak ve (f:8) ve koronavirüs hastalığına yenik düşüp hayatını kaybetmektir. Bunu öğretmenler şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Çok korkuyorum. Sanırım ben bu virüse yakalanırsam atlatamayacağım". (ÖE5)

"Belki de virüsü taşıyorum ama haberim yok, bu benim için kendimin hasta olmasından daha beter bir durum olur."(R3)

"Malatya da virüsten ölen insanlar tanıyorum, korkuyorum."(R8)

Öğretmenlerin koronavirüs salgınına ilişkin kaygısı; yaşadığımız sürecin ilk defa başımıza geliyor olmasından, günün her saati tüm kanalı işgal eden koronavirüs haber ve açık oturum programlarındaki konuşmalardan, toplumun virüse yönelik oluşturduğu felaket senaryoları ve enformasyon bombardımanından, her akşam TV'de yayınlanan vaka ve ölüm sayılarındaki artıştan, yaşanan belirsizlik ve kurumlardaki plansızlıktan vb. kaynaklanıyor olabilir.

4. Öğretmenlerin Salgın Sürecinde Yaşadıkları Kaygıyı Azaltmaya İlişkin Görüşleri

Katılımcılara; salgın sürecinde yaşadıkları kaygıyı azalmak için alınabilecek önlemlere ilişkin görüşleri sorulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin açıklama yaparken kullanmış oldukları terimler frekanslarına göre Tablo 5' de gösterilmiştir.

Tablo 5. Pandemi Kaygısı İçin Yapılması Gerekenler

Yapılması Gerekenler	Frekans
Raporların uzatılması	16
Kurallara uymak	15
Esnek mesai/ dönüşümlü çalışma	11
Tam kapanma (14 gün süreyle)	9

Öğretmenler koronavirüs salgınından kaynaklı olarak yaşadıkları kaygılarını azaltmak için; (f:16) özel eğitim öğrencilerinin desek eğitim raporlarının sürelerinin uzatılmasını, (f:15) salgın sürecinde hijyen ve sosyal mesafe kurallarına uyulmasını, (f:11) esnek/ dönüşümlü çalışma şeklinin uygulanmasını, (f:9) kurumların 14 gün süreyle tamamen kapatılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunları öğretmenler şu şekilde ifade etmişlerdir:

"*Eğer raporlar uzarsa çok rahatlayacağız ve bu kadar çok insan (öğretmen-çocuk-veli) bir araya gelmeyecek, hastalık bulaşmayacak." (ÖE2)*

"Kurallara mutlaka uyulmalı, ben hijyen, maske ve sosyal mesafe kurallarına uydukça ve karşımdaki kişilerde uyduğunda kendimi daha rahat hissediyorum"(R1)

"Dönüşümlü çalışma geldiği takdirde tüm öğretmenler kurum içerisinde dolaşmayacak ve sayımız neredeyse yarıya inecek, bu da mutfağı 30 yerine 15 öğretmenin kullanması demek. Koşullar daha iyileştirilebilir ancak öncelikle bizi gruplara bölüp sayıyı azaltmalılar."(ÖE10)

"Bir bilim adamının 14 gün herkes evine kapanırsa virüsün biteceği fikri bana çok mantıklı geldi. Kurumlar tama zamanlı olarak 14 gün süreyle kapansın." (R6)

Tablo 5 den ve öğretmen ifadelerinden anlaşıldığı üzere öğretmenler genel olarak koronavirüse yakalanmamaya ve virüsten korunmaya yönelik düşünme biçimleri geliştirmişlerdir. Bu da şüphesiz içinde bulunduğumuz salgın sürecinde medya haberleri ve Sağlık Bakanlığı aracılığıyla sürekli yapılan görsel-işitsel ve fiziki uyaranların bilincimizde fazlasıyla yer kaplıyor olmasından kaynaklanıyor olabilir.

5. Öğretmenlerin Salgın Sürecinde En Çok Etkilendikleri Olaylara (Olumlu/ Olumsuz) İlişkin Görüşleri

Katılımcılara; salgın sürecinde kendilerini en çok etkileyen yaşantının ne olduğu sorulmuştur. Çalışmaya katılan öğretmenlerin açıklama yaparken kullanmış oldukları terimler frekanslarına göre Tablo 6' da gösterilmiştir.

Tablo 6. Pandemi Sürecinde Yaşanan Olumlu/ Olumsuz Yaşantı

Yaşantı/ gözlem	Frekans
Televizyondaki ölüm oranları	18
Ailemle vakit geçirmek	6
Geleneklerin unutulacak olması kaygısı	5
Yakınlarımın salgına yakalanması	3

Öğretmenleri bu süreçte olumsuz anlamda en çok; (f:18) tv' deki vefat sayısı, (f:5) geleneklerin unutulacak olması, (f:3) yakınlarının virüse yakalanacağı etkilerken bunların aksine (f:6) ailesiyle vakit geçirmeleri etkilemiştir. Bunu öğretmenler şu şekilde ifade etmişlerdir:

"Her akşam tv açmaya korkar oldum. Rüyalarıma Fahrettin Koca ve vaka sayısı, ölüm sayısı yeşil tablo geliyor, Bu yıl ölmezsem daha da ölmem diyorum artık."(R15)

"Aslında virüs bir anlamda iyi bir şeye hizmet etti. Ben RAM'da günde 10 saat kalıyorum, eşimle ve çocuklarımla uzun zamandır böyle fazla ve kaliteli vakit geçirmemiştik." (R4)

"Bayramı yapamamak, annemin babamın elini öpememek beni çok mutsuz etmişti. Çocuklarım da 29 Ekim'de evin cam balkonuna bayraklar astılar, akşam istiklal marşı okuduk ama o önceki yılın ruhu yoktu. Umarım virüs daha fazla sürmez ve geleneklerimiz unutulmaz." (ÖE6)

"Sayı arttıkça ailemden biri virüse yakalanacak diye çok korkuyorum, ailemde kronik hastalar çok, onları kaybetmek istemiyorum."(ÖE5)

Öğretmenlerin ifadelerinden de anlaşıldığı gibi, bu süreçte şüphesiz tüm dünyanın psikolojisini etkileyen ve ülkemizde her akşam açıklanan vaka ve ölüm sayılarındaki artışlar RAM'da görev yapan öğretmenleri de mutsuz etmiştir. Ayrıca sosyal izolasyon amacıyla insanların birbirlerinden uzak kalması, virüse yakalanan ailelerinin dostlarının yanına gidememeleri, önemli dini ve milli bayramların heyecanının önceki yıllara kıyasla daha sönük geçmiş olması, ailelerinin hastalığa yakalanacak olması endişesi bu öğretmenlerin olumsuz yaşantılarına sebep olmuştur. Ancak tüm bunların aksine; sokağa çıkma kısıtlamaları ile yoğun mesai şartlarında görev yapan RAM personeli için evlerde aileleri ile daha çok vakit geçirmeleri bu sürecin olumlu bir sonucu olmuştur.

SONUÇ

Bu çalışma, Covid-19 salgın sürecinde RAM' da görev yapan rehber ve özel eğitim öğretmenlerinin yaşadığı sorunlara yönelik görüşlerini ve öğretmenlerin bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Katılımcılar bu süreçte genel olarak; virüse yakalanma kaygısı yaşadıklarını, esnek mesai/dönüşümlü çalışma şeklinin uygulanmasını, eğer esnek mesai uygulaması kalkarsa vaka ve ölüm oranlarının artacağını, kurumlarına dair kaygılarının azalması için destek eğitim raporlarının uzatılması gerektiğini, eski normal hayatlarını çok özlediklerini belirtmiş, sürece dair onları en çok etkileyen yaşantının her gün açıklanan vaka ve ölüm sayıları ile bu süreci fırsat bilip aileleriyle daha çok vakit geçirmeleri olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmadan anlaşıldığı üzere; RAM' da görev yapan öğretmenler salgın sürecinde kurumlarında olumsuz yaşantılar geçirmişlerdir. Özel eğitim birimi için; dezavantajlı öğrencilerin destek eğitim rapor sürelerinde yaşanan belirsizlik, salgın sürecinde kronik rahatsızlığı bulunan öğrenciler ve onları inceleyen özel eğitim öğretmenleri için oldukça zor olmuştur. Rehberlik birimi içinse; online şekilde yapılan toplantılar ve psiko-sosyal destek hizmetleri verimli olmamış ve süreç, rehber öğretmenleri zor durumda bırakarak motivasyonlarını azaltmıştır. Öğretmenler mevcut sorunlarının üst makamlardan gelecek eylemler vasıtasıyla çözüme kavuşacağına dair inanç geliştirmiş, en genel çözümün eski normal hayatlarına ve çalışma düzenlerine dönmek olduğunu savunmuşlardır.

Uygulamacılar İçin Öneri

1. RAM müdürleri gerekli makamlara süreç sonuna kadar esnek mesai/ dönüşümlü alışma uygulanması konusunda görüş belirtmelidirler.
2. Öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar yöneticiler tarafından dinlenmeli, öğretmenlerin salgın sürecine dair ihtiyaçları tespit edilmelidir.
3. RAM' da görev yapan öğretmenlerin motivasyonlarını artırıp ve iyi oluşlarını destekleyecek etkinlikler planlanmalıdır.

Araştırmacılar İçin Öneri

1. Bu araştırma yalnızca Malatya ilindeki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile yapılmıştır. Diğer illerdeki RAM' ların sorunları da araştırılabilir.
2. Araştırmada yalnızca görüşme formunda yer alan sorular ışığında bilgi toplanmıştır, sorunlara daha farklı bir bakış açısıyla yaklaşmak için farklı sorularla öğretmen görüşleri alınabilir.

KAYNAKÇA

Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Süreci ve Pandemi Sonrası Dünyada Eğitime Yönelik Değerlendirmeler: Yeni Normal ve Yeni Eğitim Paradigması. *AUAd,* 6 (3).

Bozkurt, A. , ve Sharma, R. C. (2020). Emergency Remote Teaching in a Time of Global Crisis Due to Corona Virus Pandemic. *Asian Journal of Distance Education,* 15(1).

Büyüköztürk, Ş., Çakmak,E., Akgün, Ö., Karadeniz,Ş. ve Demirel, F. (2018), Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Akademi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 2 (2)

GENEL BAKIŞLA KAVRAM HARİTALARI ÖĞRETİM YÖNTEMİ

Etem YEŞİLYURT

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Antalya / Türkiye

Öz: Yöntem ve teknik seçimini ve kullanımını etkileyen faktörler dikkate alınarak öğrenme ve öğretme sürecinin işletilmesinde birçok yöntem ve teknik kullanılmaktadır. Bunlardan biri de kavram haritaları yöntemidir. Novak ve arkadaşları tarafından geliştirilen, hemen hemen her öğretim kademesinde kullanıma uygun olan kavram haritaları yönteminin eğitsel açıdan pek çok faydası ve üstün yönü bulunmaktadır. Kavram haritaları içerisinde olmayan ancak işleyiş, amaç, kazanım, yapı ve eğitsel kullanım bakımlarından benzer işleve sahip olan haritalar da bulunmaktadır. Literatür taramasına dayalı yürütülen bu çalışma, kavram haritaları öğretim yöntemini genel özellikleri bağlamında açıklamak amacıyla yapılmıştır. Çalışma kapsamında öncelikle kavram ve kavram haritasının ne olduğu açıklanmıştır. Daha sonra kavram haritası oluşturma aşamaları izah edilmiş kavram haritası çeşitleri ve bu çeşitlerin özeliklerine yer verilmiştir. Alanyazında en fazla kullanılan kavram haritası çeşitleri olan anlam çözümleme tablosu, kavram ağları, örümcek haritası, balık kılçığı haritası, sınıflama haritası, zihin haritası, bilgi haritası ve zincir kavram haritası örnek haritalar kullanılarak izah edilmiştir. Kavram haritası yönteminin üstün ve sınırlı yönlerine değinildikten sonra konuyla ilgili öğretmenlerin yeterliği üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Yöntemi, Öğretim Tekniği, Kavram Haritası

GİRİŞ

Öğrenme ve öğretme sürecinde kullanılan birçok yöntem ve teknik bulunmaktadır. Bunlardan biri de kavram haritaları yöntemidir. Novak ve arkadaşları tarafından 1970'li yıllarda geliştirilen kavram haritaları yönteminin yine Novak ve Gowin (1984) ile Novak (1990) tarafından yapılan çalışmalarda, öğretmenlerin öğrenme içeriğini (malzemesini) organize etmesinde, öğrencilerin anlamlı öğrenmesinde, öğrenmenin güçlenmesinde, pekiştirilmesinde ve kalıcılığının artmasında önemli rol oynadığını vurgulamışlarıdır. Nitekim kavram haritaları hakkında yapılan ulusal ve uluslararası pek çok araştırma bu yöntemin akademik başarı, problem çözme, üst düzey düşünme, kavram yanılgısını belirleme ve giderme, tutum vb. birçok yönden faydasını ortaya koymuştur.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışma kavram haritaları öğretim yöntemini genel özellikleri bağlamında açıklamak amacıyla yapılmıştır. Bu genel doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

- ✓ Kavram haritası yöntemi nedir?
- ✓ Kavram haritası oluşturma aşamaları nelerdir?
- ✓ Kavram haritası çeşitleri ve bu çeşitlerin özellikleri nelerdir?
- ✓ Kavram haritası yönteminin üstün ve sınırlı yönleri nelerdir?

KURAMSAL ÇERÇEVE

Kavram Haritaları Yöntemi

Kavram; nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım, mefhum, konsept, nosyon (TDK, 2021); olayları, eşyaları, insanları, düşünceleri benzer özelliklerine göre gruplandırma sonucunda ortaya çıkan gruplara verilen ad (Taşpınar, 2012); olay, nesne, fikir ve davranışlarından oluşan ortak sınıflamaların soyut temsilcisidir (Fidan, 2012). Kavramlar, bir veya birden fazla önerme ile ifade edilen, tanımlanan bir nesneyi, durumu, ilişkiyi vb. tek bir sözcükle anmamıza yarayan özetlerdir. Kavramların tek başına öğretilmesi, ilgili kavramın anlaşılmasını sağlayabilir ancak kavramlar arasındaki ağ görülmedikçe yaşamı anlamlandırmak güçleşebilir. Kavramlar arasındaki bu ağı gösteren kavram haritaları işlevsel bir yöntemdir (Doğanay, 2003). Bireyin üst düzey düşünmesini sağlayan ve önemli bir zihinsel araç olan kavramları anlamak problem çözme, ilkeleri, olay ve durumları anlama (Senemoğlu, 2010), bazı durumlarda pekiştirme, dikkat çekme, somutlaştırma, değerlendirme, dönüt ve düzeltme gibi genel öğretim ilkelerinin uygulanmasına yardımcı olma adına gerekli bir etkinliktir.

Ausubel'in anlamlı öğrenme kuramını temel alarak Joseph Novak ve arkadaşları tarafından Cornell Üniversitesinde 12 yıllık bir çalışmanın sonucunda 1970'li yıllarda geliştirilen kavram haritaları (Sarıca & Çetin, 2012), herhangi bir konu içerisindeki kavramlar arasındaki ilişkilerin en az iki boyutlu olarak gösterilmesi sağlayan bir öğretim yöntemidir. Başka bir tanıma göre kavram haritası bir kişinin veya öğrenenin konuya ilgili olan anahtar kavramları zihninde nasıl organize ettiğini veya ilişkilendirildiğini gösteren iki boyutlu bir resim, şema veya grafik materyaldir (Ruiz-Primo vd., 2001; Akt: Turan Oluk & Ekmekci, 2019). Kavram haritaları; bilgileri organize hale getirmede, öğrencilerle kavramların anlamları üzerinde tartışmada, öğretim öncesinde hazırlanan kavram haritalarıyla öğrencilerin sahip olduğu ön kavramlar arası ilişkilerin belirlenmesinde, kavram yanılgılarının tespitinde ve giderilmesinde, yüksek seviyeli düşünme yeteneği geliştirmede ve öğrencilerin kavramsal anlamalarını değerlendirmede kullanılabilir (Kaya, 2003). Kavram haritaları, bilgi ve kavramlar arasındaki hiyerarşik ilişkiyi genelde genelden özele doğru ele alıp, görsel hale getirerek somut veriler sunmayı amaçlayan bir öğretim yöntemi olarak da tanımlanabilir. Bilgiyi organize etmek ve oluşturmak için etkili bir araç olan kavram haritaları en az iki kavramın birbiriyle ilişkisini ortaya koymaktadır (Beydoğan & Şahin, 2002; Novak, 2005; Akt: Taşpınar, 2012). Kavram haritaları kavram, kavramlar arasındaki bağlantı ve bu bağlantılarla ilgili olan önermelerden oluşur. Kavram haritaları kaynaklarda öğrenme yöntemi (Doğanay, 2003), öğretim stratejisi (Kaptan, 1998; Kılınç, 2007), teknik (Tok, 2012), öğretim yöntemi (Sarıca & Çetin, 2012) olarak farklı adlandırmalarla geçmektedir. Kavram haritalarının alana kazandırılmasında ön planda yer alan Novak ve Gowin çalışmalarında kavram haritalarını bir araç olarak ele almıştır. Temelde bu bakış açılarının tamamı doğru kabul edilebilir. Ancak strateji, yöntem ve teknik kavramlarının anlamları ve kavram haritasının içeriği dikkate alındığında bunun bir öğretim yöntemi, kavram haritası içerisinde yer alan çeşitli haritaların ise bir öğretim tekniği olduğunu belirtmek daha uygundur. Yine de isimlendirmede konunun hangi açıdan ele alındığı önemlidir.

Kavram Haritası Oluşturma Aşamaları

Kavram haritalarının oluşturulmasında şu aşamalar izlenir (Subaşı, 2000; Taşpınar, 2012; Kaptan, 1998):

- ✓ Konunun kavramları listelenir, kavramlar açıklanmaz.
- ✓ Temel düşünce ya da ilke belirlenir, bu düşünce ya da ilke ayrı bir yere yazılabilir.
- ✓ Düşey düşünce yapıyorsa, kavramlar aşamalı bir düzen içinde yazılır. En genel kavram en üstte, eşit genellikteki kavramlar aynı satırda, diğerleri derecesine göre azalan sırada yazılır.

- ✓ Kavramlar başka sözcüklerden ayrılması için kutu ya da yuvarlak biçimde işaretlenir.
- ✓ İki ya da daha fazla kavram cümlelerle bağlanır düşünceyi oluşturursa önerme adını alır.
- ✓ Bu şekilde kavramlar arasındaki ilişki doğrusal veya çapraz bağlantılarla birleştirilir.

Kısaca kavram haritası, diğerlerine göre daha genel veya en genel olan kavramın haritanın daha üstüne veya en tepesine, diğerlerine göre daha az genel olan kavramın ise haritanın daha altına veya en alt noktasına olacak biçimde hiyerarşik sıralanmasıyla oluşur (Novak & Cañas, 2008).

Kavram Haritası Çeşitleri

Alanyazında başta anlam çözümleme tablosu, kavram ağları, önermeli kavram haritası olmak üzere çeşitli kavram haritaları yer almaktadır. Novak ve arkadaşları tarafından geliştirilen kavram haritalarının yanı sıra daha öncesinde ve sonrasında çeşitli bilim insanları tarafından geliştirilen haritalar da bulunmaktadır. Her ne kadar da bunlar doğrudan kavram haritası içerisinde yer almasa da amaç, içerik, biçim, kazanım vb. bakımından benzer yapı ve işlevde olan diğer harita çeşitleri de bir bütünlük olması adına çalışma içerisinde yer almaktadır. Aşağıda alanyazında en fazla yer alan ve kullanılan kavram haritalarına yer verilmiştir.

Anlam Çözümleme Tablosu (AÇT)

Bu araç, öğrencilerin de yer aldığı bir etkinlikle iki boyutlu tablo şeklinde geliştirilir. Tablonun bir boyutunda nitelikleri, özellikleri çözümlenecek olan kavramlar veya varlıklar yer alırken diğer boyutunda bu kavram veya varlıkların özellikleri sıralanır. AÇT aracı kavramların ayırt edici ve tanımlayıcı özelliklerinin öğrenilmesinde etkili olarak kullanılabilir. Öğrenciler bu aracı, tabloyu hazırlarken öğrendiği sözcüklerin anlamlarını bildiği sözcüklere bağlayarak kavramı geliştirmiş olur (Turgut vd. 1997). Aşağıda örnek AÇT aracı geliştirme basamakları ve tablo örneği verilmiştir (Kaptan, 1999):

1. Öğretmen bir konu seçer.
2. Konu başlıkları tahtaya yazılır. Örnek: Su hayvanlarının özellikleri.
3. Öğrenciler buldukları kadar çok "su hayvanı" adı bulur. Öğretmen, öğrencilerin buldukları adları tahtaya yazar. (Kurbağa, kaplumbağa, sazan vb.)
4. Öğrencilere adları yazılan hayvanların özellikleri sorulur. Onlardan bulabildikleri kadar çok özellik bulmaları istenir (tatlı suda yaşar, denizde yaşar, yenir, yenmez vb.). Özellikler tahtaya sıralanır.
5. Daha sonra iki boyutlu "hayvanlar ve özellikleri" tablosu hazırlanır. Satır ve sütun başlıkları belirlenmiş tabloyu her öğrenci çizer.
6. Öğrencilerden X bir özelliğin varlığını göstermek üzere tabloyu işaretlemeleri istenir. Bu çalışma sonunda aşağıdaki tablo ortaya çıkar.

Tablo 1. "Su Hayvanlarının Özellikleri" Konulu Anlam Çözümleme Tablosu Örneği

	Özellikler							
Su Hayvanı	Memeli	Solungaçlı	Yenir	Tatlı suda yaşar	Denizde yaşar	Pullu	Kabuklu	Tüylü
Yunus	X	X			X			
Sazan		X	X	X		X		
Kurbağa				X				
Kunduz	X			X				
Ördek			X	X				X
Kaplumbağa				X	X		X	

Kaynak: Slideplayer, 2020

Kavram Ağları (KA)

Kavram ağı (KA) öğrencilerin izlenimlerini, düşüncelerini yazılı öğretim araçlarındaki (ders kitabı, ansiklopedi, vb.) kavram ve ilkelerle uyumlu bir biçimde sergileyen bir grafik araçtır (Taşpınar, 2012). Kavram ağı öğrencilerin;

- ✓ Yeni kavramları geliştirmek,
- ✓ Önceki bilgilerini harekete geçirmek,
- ✓ Kavramlar arası yeni ilişkiler bulmak,
- ✓ Kavramları yeniden düzenlemek gibi zihin etkinlikleriyle yazılı metinleri daha iyi anlamalarına yardım eder (Turgut vd. 1997).

Örnek bir kavram ağının sınıf etkinlikleriyle geliştirilmesinin basamaklarına aşağıda yer verilmiştir (Akgün, 2001).

1. Öğretmen, işlenecek konuya merkez oluşturacak bir önermeyi, kavramı veya cümleyi tahtaya yazar (Örnek: Maddenin halleri).
2. Öğrencilerden ise bu merkezi kavramla ilgili kelimeler bulmaları beklenir, istenir. Öğrencilerin bulduğu kelimeler tahtanın kenarında listelenir (Örnek: Uçucu, akıcı vb.).
3. Öğrencilerden bu sözcükleri ilişkilerine veya anlamlarına göre gruplandırmaları istenir. Öte yandan her grubun en az bir kelimeyi içermesi gerektiği bildirilir.

Katı: Yoğun, sıkıştırılamaz; **Sıvı**: Şekilsiz, akıcı, sıkıştırılamaz; **Gaz**: Uçucu, sıkıştırılabilir.

4. Sözcük grupları belirlenip tahtaya yazıldıktan sonra öğrencilerden her gruba bir ad bulmaları istenir. Grup adları tartışıldıktan sonra kavram ağı tablosu yapılır.
5. Öğrenciler sözcüklerin bir kısmının tablodaki üç gruptan hiçbirine tam uymadığını görebilirler. Bu sözcükler tablonun altında gruplanmadan sıralanabilir. Gruplama ve gruba ad bulma etkinliğine devam edilerek daha geniş bir tablo yapılabilir.

Tablo 2. "Maddenin Halleri" Konulu Kavram Ağı Örneği

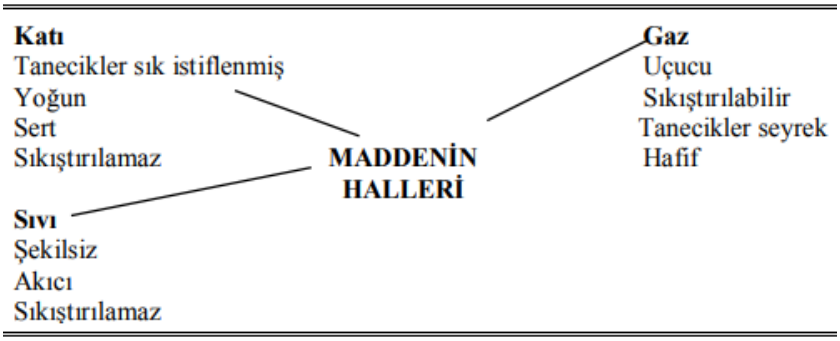

Kaynak: Taşpınar, 2012

Temalı/Konulu/Önermeli Kavram Haritası

Kavram haritalamada önermeleri ortaya çıkarmak için kullanılan bir tekniktir. Önermeler, anlamsal bir birim içinde kelimelerle başlanmış iki veya daha fazla kavramı içerir. En basit şekliyle kavram haritası, bir önermeyi oluşturmak üzere bağ kuracak bir kelimeyle birleştirilmiş iki kavramdan oluşur. Örneğin, "Hava mavidir." ifadesi "hava" ve "mavi" kavramları hakkında geçerli bir önerme kuran basit bir kavram haritasını temsil etmektedir. Kavram haritaları, önermeler çerçevesi içine yerleşmiş bir sıra kavramın anlamını göstermek için tasarlanmış bir araçtır. Önermeler içindeki kavramlar arasındaki ilişki dizilerini göstermede bir tür görsel yol haritasıdır. Ayrıca, öğrenme tamamlandıktan sonra öğrenilenlerin tasarlanmış bir özetini görmeyi sağlar (Novak & Govin, 1984; Akt: Çağlayan, 2006).

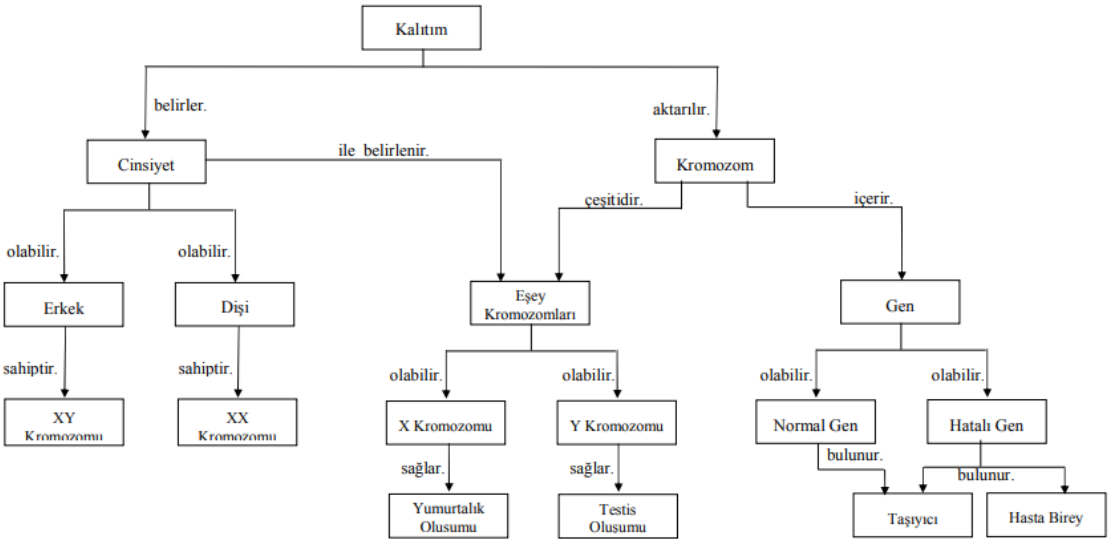

Şekil 1. Kalıtım Konulu Kavram Haritası Örneği; Kaynak: Çağlayan, 2006

Örümcek Haritası

Temel bir kavramı tanımlamak için kullanılmaktadır. Merkezdeki temel kavram nedir, bununla ilgili özellikler nelerdir gibi sorulara yanıt aranır (Demirel, 2007). Bu harita çeşidinde ortada gösterilen anahtar kavramın çevresinde ana kelime, ana kelimeden sonra daha özel kelime veya ayrıntı dallanır. Kısaca merkezden başlayarak uçlara doğru giden bir hiyerarşik yapı vardır (Bayındır, 2006). Örnek örümcek haritası aşağıda yer almaktadır.

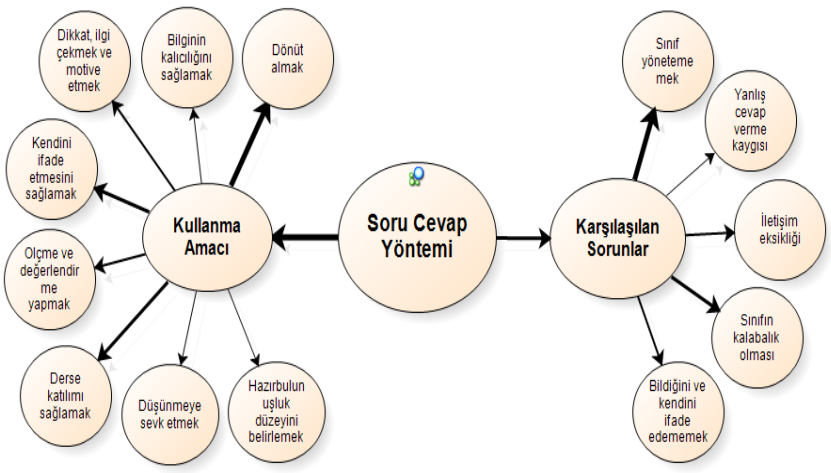

Şekil 2. Örümcek Ağı Örneği; Kaynak: Yeşilyurt, 2013

Balık Kılçığı Haritası

Kaoru Ishikawa'nın geliştirdiği, neden-sonuç grafiği veya Ishikawa diyagramları (grafiği) olarak da kullanılan balık kılçığı haritası, bir durumun olası neden ve sonuçlarını belirlemek için kullanılmaktadır (Clary & Wandersee, 2010). Genelde kılçığın üst tarafında olaylar, alt tarafında da olayların nedenleri gösterilir. Bir bakıma olayların neden-sonuç ilişkileri kurulmuş olur (Demirel, 2007). Örnek balık kılçığı haritası aşağıda yer almaktadır.

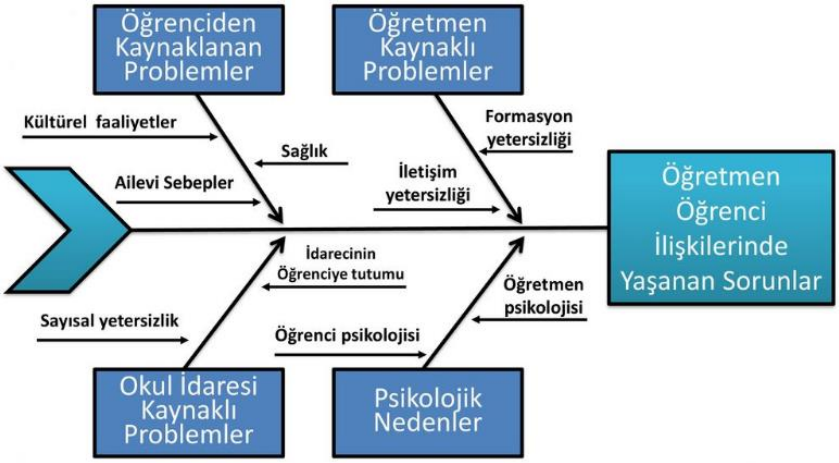

Şekil 3. Balık Kılçığı Harita Örneği; Kaynak: Slideplayer, 2021

Sınıflama Haritası

Öğrenilen bilgileri sistematik olarak sınıflamayı amaçlar. Bu sınıflama genelden özele doğru aşamalı bir dağılım gösterir (Demirel, 2007). Sınıflalama kavram haritası genelden özele doğru olduğu için bazı kaynaklarda "hiyerarşik kavram haritası" olarak da adlandırılmaktadır. Örnek sınıflama haritası aşağıda yer almaktadır

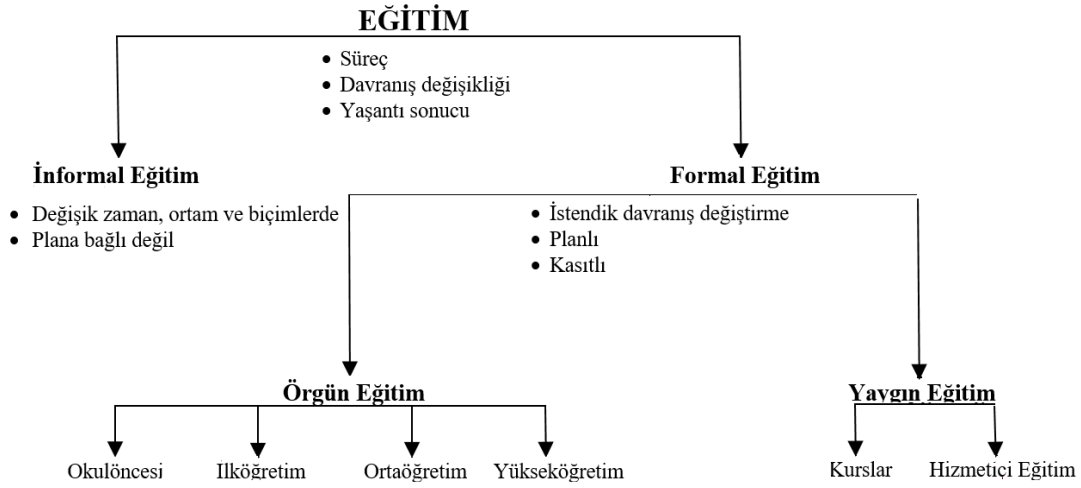

Şekil 4. Sınıflama Haritası Örneği; Kaynak: Yeşilyurt, 2020

Zihin Haritası

Zihin haritası (haritalama), beynin yapısı dikkate alınarak geliştirilmiş bir tekniktir. Bu tekniği alana kazandıran Tony Buzan, zihin haritalama tekniğini, bir kâğıt veya kâğıt özelliği taşıyan bir nesne üzerine anahtar görüntüler ve sözcükler kullanarak bilgiyi saklama, onu düzenleme ve önem sırası dikkate alınarak bilgiyi organize etme olarak tanımlamaktadır (Buzan, 2014). Örnek zihin haritası aşağıda yer almaktadır.

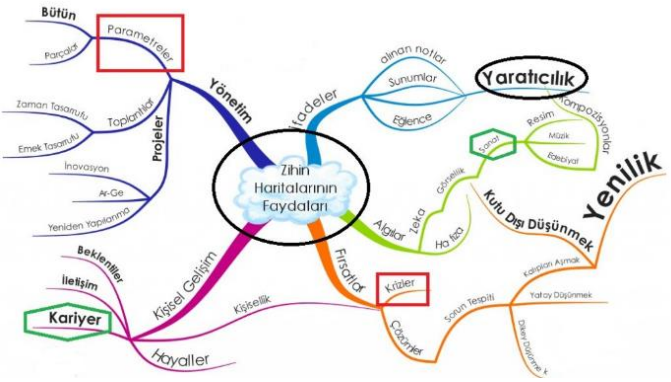

Şekil 5. Zihin Haritalama Örneği; Kaynak: Gungor, 2016

Bilgi Haritası

Bir metinde yer alan sözel bilgilerin ve bu bilgiler arasındaki ilişkilerin şematik biçimde gösterilme şeklidir. Bilgiyi haritalandırma, metni iki boyutlu yapılandırılmış haritaya dönüştürmedir (Angel, 1994). Örnek bilgi haritası aşağıda yer almaktadır.

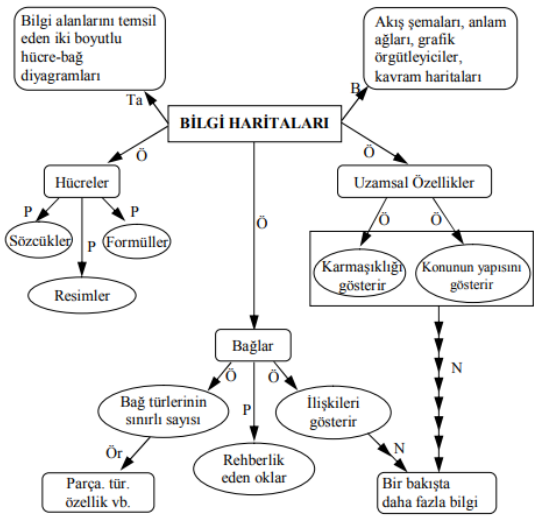

Şekil 6. Bilgi Haritası Örneği; Kaynak: Demirel, 1996

Zincir Kavram Haritası

Başlangıcı ve sonu belirgin olan konu, olay veya durumların sürecini somutlaştırmada kullanılan bir grafik materyalidir. Herhangi bir kavramın aşamalarını, bir işlemin basamaklarını, olayların sırasını ve sonuçlarını açıklamak için kullanılır (Demirel, 2007). Örnek olaylar zinciri dizinleri haritası aşağıda yer almaktadır

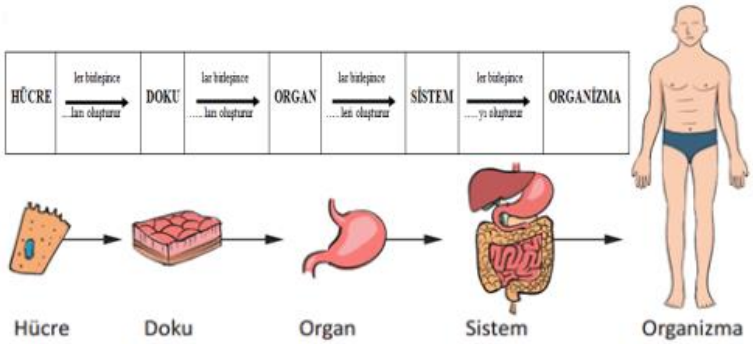

Şekil 7. Zincir Kavram Haritası Örneği; Kaynak: Karmabilgi, 2021

Kavram Haritası Yönteminin Üstün Yönleri

Kavram haritası yönteminin üstün yönleri / yararları maddeler halinde şöyle izah edilebilir (Açar, 2007; Anderson-Inman & Ditson, 1999; Akt: Kılınç, 2007; Kaptan, 1998; Novak & Govin, 1998; Nakhleh 1994; Akt: Doğanay, 2003):

- ✓ Öğretilmesi, öğrenilmesi ve kullanılması kolaydır.
- ✓ Öğrenci merkezli ile birçok ders, konu, öğretim kademesi için uygundur.
- ✓ Anlamlı öğrenmeyi, hatırlamayı, öğrenmede kalıcılığı ve sürekliliği artırır.
- ✓ Bilişsel, yapılandırmacı, bilgiyi işleme kuramı vb. birçok kurama uygundur.
- ✓ Yanlış kavramsallaştırmayı ve öğrenmeyi önler, düşünce dağınıklığını giderir.
- ✓ Karmaşık yapıların bütün olarak algılanmasını ve bütünsel anlamayı kolaylaştır.
- ✓ Kavramlar, sistem ve sistemler arasındaki ilişkilerin gösterilmesinde kolalık sağlar.

- ✓ Bilginin somut ve görsel düzenlenmesini, düşünme becerilerinin gelişimini destekler.
- ✓ Hazırbulunuşluk düzeyinin belirlenmesinde ve değerlendirmede alternatif yollar sunar.
- ✓ Ders kitaplarından anlam ve okunan materyallerden not çıkarma işlemine yardımcı olur.
- ✓ Öğrencinin sorumluluk almasına ve bilginin oluşturulma sürecine aktif katılmasını sağlar.
- ✓ Konuyu ve kavramları somutlaştırır ve konunun tüm boyutlarıyla görülmesine katkı sunar.
- ✓ Genel öğretim ilkeleri arasında yer alan dikkat çekme, pekiştirme, ipucu, somutlaştırma, değerlendirme dönüt ve düzeltme ilkelerinin uygulanmasına yardımcı olur.

Kavram Haritası Yönteminin Sınırlı Yönleri

Kavram haritası yönteminin sınırlı / zayıf yönleri maddeler halinde şöyle izah edilebilir (Kılınç, 2007; Yılmaz & Çolak, 2011):

- ✓ Kavram haritası oluşturmak zaman alabilir.
- ✓ Her ders ve konuya uygulanması zor olabilir.
- ✓ Kalabalık sınıflarda uygulanması güçleşebilir.
- ✓ Küçük yaştaki öğrencilerde kavram yanılgısı oluşabilir.
- ✓ Alan ve meslek bilgisi eksik öğretmen kavram haritası oluşturmada zorlanabilir.
- ✓ Sık kullanıldığında öğrencilere bıkkınlık verebilir ve onları tembelliğe yönlendirebilir.
- ✓ Öğrenciler oluşturuyorsa anlaşmazlık çıkabilir, bazı öğrenciler bilgiyi paylaşmayabilir.
- ✓ Öğrencilerin ilk hazırlanma sürecinde amacına uygun kavram haritası ortaya çıkmayabilir.
- ✓ Öğrenciler oluşturuyorsa öğretmenin sık müdahalesi öğrencinin özgünlüğünü engelleyebilir.
- ✓ Tartışma ve benzeri ortamların oluşturulmasının mümkün olmadığı durum ve zamanda öğrencilere hazır verildiğinde anlamlı öğrenme değil ezberleyerek öğrenme gerçekleşebilir.

SONUÇ

Öğrenme-öğretme sürecinde çeşitli yöntem ve tekniklerin kullanılmasının eğitsel yönden birçok faydası bulunmaktadır. Bu yöntemlerden biri de başta bilişsel, yapılandırmacı ve bilgiyi işleme olmak üzere birçok öğrenme-öğretme kuramına uygun olan kavram haritaları yöntemidir. Eğitsel açıdan birkaç sınırlı yönüne rağmen üstün yönlerinin çok fazla olduğu kavram haritaları yöntemi her öğretim kademesinde kullanılabilecek niteliğe sahiptir. Başta öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyini, kavram yanılgılarını ve yapılarını, yanlış öğrenmelerini belirlemek, konu hakkındaki kavramları temel alarak konuyu bütüncül ve sistemli bir bakış açısıyla grafiklendirmeyi, resmetmeyi veya haritalandırmayı sağlayan kavram haritaları yöntemi birçok genel öğretim ilkesini uygulamaya, üst düzey düşünmeye, öğrencilerin anlamlı ve derin öğrenmelerini sağlamaya uygun bir yöntemdir. Teorik temelleri ve uygulamadaki yeri dikkate alındığında kavram haritalarının öğrenme-öğretme süreçlerinde kullanımı eğitsel açıdan uygun ve kazanımı fazla olan bir öğretim yöntemidir. Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitim sürecinde konuyla ilgili yeterliğe sahip olması ve hizmet

sürecindeyse bu yöntemi kullanmaları hatta öğrencilere de kullandırmaları öğretim programlarının ve eğitimin birçok kazanımının kazanılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Açar, B. (2007). Öğrencilerin kuvvet konusundaki başarılarının kavram haritası ile ölçülmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Akgün, Ş. (2001). Fen bilgisi öğretimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Angel, M. O'D. (1994). Learning from knowledge maps: The effects of map orientation. Contemporary Educational Psychology, (19), 33-34.

Bayındır, P. (2006). İlköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi coğrafya konularında kavram haritalarının öğrenci başarısına etkisi (Erzurum ili Ömer Nasuhi Bilmen İlköğretim okulu örneği). Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Buzan, T. (2014). Akıl haritaları. İstanbul: Boyut Yayınları.

Clary, R. & Wandersee, J. (2010). Fishbone diagrams: Organize reading content with a "Bare Bones" strategy. Science Scope, 33(9), 31-37.

Çağlayan, Ç. (2006). Sekizinci sınıf fen bilgisi dersi genetik ünitesinin öğretiminde kavram haritalarının kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve kavram kazanmalarına etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.

Demirel, M. (1996). Bilgilendirici metin türünün ve okuduğunu kavrama becerisinin altıncı sınıf öğrencilerinin öğrenme düzeyine etkisi. Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Demirel, Ö. (2007). Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Doğanay, A. (2003). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi (Ed: C. Öztürk & D. Dilek), Öğretimde kavram ve genellemelerin genişletilmesi (ss. 228-250). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Fidan, N, (2012). Okulda öğrenme ve öğretme. Ankara: Pegem Akademi.

Gungor (2016). Zihin haritası, https://gungor.net/2016/05/09/zihin-haritasi/, Erişim Tarihi: 10.02.2021.

Kaptan, F. (1998). Fen öğretiminde kavram haritası yönteminin kullanılması. Hacettepe Üni)'ersitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (4), 95-99.

Kaptan, F. (1999). Fen bilgisi öğretimi. İstanbul: MEB Yayınları Öğretmen Kitapları Dizisi.

Karmabilgi (2021). Hücre, doku, organ, sistem ve organizma arasındaki ilişki nedir? http://www.karmabilgi.net/hucre-doku-organ-sistem-ve-organizma-arasindaki-iliski-nedir/, Erişim Tarihi: 10.02.2021. Yazar tarafından yapılandırılmıştır.

Kaya, O. N. (2003). Eğitimde alternatif bir değerlendirme yolu: Kavram haritaları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (25), 265-271.

Kılınç, A. (2007). Bir öğretim stratejisi olarak kavram haritalarının kullanımı. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, IV(II), 21-48.

Novak, J. D. & Cañas, A. J. (2008). The theory underlying concept maps and how to construct them, http://cmap.ihmc.us/publications/researchpapers/theorycmaps/TheoryUnderlying Concept-Maps.bck-11-01-06.htm, Erişim Tarihi: 10.02.2020.

Novak, J. D. & Gowin, D. B. (1984). Learning how to learn. NY: Cambridge University Press.

Novak, J. D. (1990). Concept maps and Vee diagrams: Two metacognitive tools to facilitate meaningful learning. Instructional Science, (19), 29-52.

Sarıca, R. & Çetin, B. (2012). Öğretimde kavram haritaları kullanımının öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi. İlköğretim Online, 11(2), 306-318.

Senemoğlu, N. (2010). Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya. Ankara: Gazi Kitapevi.

Slideplayer (2020). Fen eğitiminde kavram öğretimi, https://slideplayer.biz.tr/slide/3201951/, Erişim Tarihi: 12.12.2020.

Slideplayer (2021). Öğretim yöntemleri, https://slideplayer.biz.tr/slide/12744758/ Erişim Tarihi: 10.02.2021.

Subaşı, G. (2000). Etkili öğrenme: Öğrenme stratejileri, Milli Eğitim Dergisi (146), http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/146/subasi.htm, Erişim Tarihi: 04.02.2021.

Taşpınar, M. (2012). Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri. Ankara: Elhan Kitap Yayın Dağ.

TDK (2021). Kavram, https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 09.02.2021.

Tok, T. T. (2012). Öğretim ilke ve yöntemleri (Ed. A. Doğanay), Etkili öğretim için yöntem ve teknikler (ss.161-230). Ankara: Pegem Akademi.

Turan Oluk, N. & Ekmekci, G. (2019). Farklı kavram haritası oluşturma yöntemlerinin karşılaştırılması: Kimya öğretmen adayı görüşleri. Kastamonu Eğitim Dergisi, 27(3), 1163-1177.

Turgut, M. F., Baker, D., Cunningham, R. & Piburn, M. (1997). İlköğretim fen öğretimi, Ankara: YÖK / Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi.

Yeşilyurt, E. (2013). Öğretmenlerin soru cevap yöntemini kullanma amacı ve karşılaştıkları sorunlar. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,17(1), 163-188.

Yeşilyurt, E. (2020). Eğitim sosyal ve beşerî bilimlerine multidisipliner bakış (Ed. E. Yeşilyurt), Eğitimin analizi (ss. 10-48). İstanbul: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları.

Yılmaz, K. & Çolak, R. (2011). Kavramlara genel bir bakış: Kavramların ve kavram haritalarının pedagojik açıdan incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(1), 185-204.

BLOOM TAKSONOMİSİNE GÖRE ÖĞRENME YAKLAŞIMLARININ ANALİZİ

Etem YEŞİLYURT

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Antalya / Türkiye

Öz: Öğrenmenin nasıl gerçekleştiği konusu tarihsel süreçte merak ve araştırma konusu olmuştur. Bu sorunun cevabı niteliğinde birçok öğrenme yaklaşımı, kuramı, modeli, stili, stratejisi, yöntem ve tekniği ortaya atılmış ve alanyazına kazandırılmıştır. Bunlardan biri de "öğrenme yaklaşımlarıdır." Kısaca "öğrenci ile öğrenme görevi arasındaki bir etkileşim" olarak tanımlanan öğrenme yaklaşımı yüzeysel, derin ve stratejik olmak üzere üç türde ele alınmaktadır. Bu çalışma Bloom taksonomisine göre öğrenme yaklaşımlarını analiz etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışma kapsamında öncelikle öğrenme, yaklaşım ve öğrenme yaklaşımı kavramlarına yer verilmiştir. Daha sonra sırayla yüzeysel, derin ve stratejik öğrenme yaklaşımlarının özellikleri açıklanmış ve her öğrenme yaklaşımının Bloom taksonomisine göre analizi yapılmıştır. Çalışma kapsamında ağırlıklı olarak bilgi ve kavrama basamaklarının yüzeysel öğrenme yaklaşımına; uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarının derin öğrenme yaklaşımına daha uygun olduğu; stratejik öğrenme yaklaşımının ise Bloom taksonomisinde yer alan basamaklara yaklaşım tarzına veya bu basamaklardaki kazanımları öğrenme yönelimine göre değişebileceği analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bloom Taksonomisi, Öğrenme Yaklaşımları, Öğrenme Yönelimleri

GİRİŞ

Öğrenmenin ne olduğu ve hangi şartlarda gerçekleştiği geçmişten günümüze kadar merak, araştırma ve inceleme konusu olmuş bilim insanları konuyla ilgili çok sayıda ve çeşitli araştırma yapmıştır. Davranışlarının istendik yönde değişimi, öğrenmenin en önemli sonuçları ve göstergeleri arasında yer almaktadır. Öğrenme kuramları, stilleri, modelleri, ilkeleri, stratejileri, yöntem ve teknikleri bu davranışların nasıl oluştuğunu aydınlatmaya çalışmaktadır. Bunlardan biri de "öğrenme yaklaşımlarıdır." Öğrenme yaklaşımları bazı kaynaklarda "öğrenme yönelimleri" adı altında kullanılmış olsa dahi bu çalışmada literatürde yaygın kabul gören şekli olan "öğrenme yaklaşımları" adı kullanılmış ve konu her iki başlığı da kapsayacak şekilde ele alınmıştır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışma Bloom taksonomisine göre öğrenme yaklaşımlarını analiz etmek amacıyla yapılmış ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- ✓ Yüzeysel
- ✓ Derin ve
- ✓ Stratejik öğrenme yaklaşımlarının genel ve Bloom taksonomisine göre özellikleri nelerdir?

KURAMSAL ÇERÇEVE

Öğrenme "uygulama ve alıştırmaların sürekli olan etkilerine verilen isim; kavramsal düzenlemeler yapma süreci; belli beceri, bilgi ve anlayışlar edinme; davranış ve tepkilerde kimi durumlarda ya da her zaman yaşantıların oluşturduğu değişme" şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Öğrenme, vücutta değişik etkilerle veya büyüme sonucu oluşan geçici süreli değişmelere atfedilmeyecek, yaşantı ürünü şeklinde oluşan davranış ya da potansiyel davranıştaki nispeten kalıcı izli değişmelerdir (Senemoğlu, 2010). Bir davranışın öğrenme olarak kabul edilmesi için;

- ✓ Davranışta (bilişsel, duyuşsal, psiko-motor) gözlenebilir ve ölçülebilir bir değişim olması,
- ✓ Davranıştaki değişimin belli bir süre kalıcı izli olması,
- ✓ Davranıştaki değişmenin sadece büyüme sonucunda oluşmaması,
- ✓ Davranışın bilinçli yaşantı yoluyla ve bir süreç sonucunda ortaya çıkması gerekmektedir.

Yaklaşım: "Bir soruna bakış, onu ele alış, soruna bakış biçimidir" (TDK, 2019). Eğitim bilimleri anlamda yaklaşım: Bir veya birden fazla kurama dayanan, kendine özgü kavramları olan, mantıklı süreçleri, ulaşılacak amaçları, ilke ve kuralları içeren bilimsel ve sistemli yapılardır (Güneş, 2014). Yaklaşımlar eğitim, öğrenme gibi birçok kavramla birlikte kullanılmaktadır. Bunlardan biri de öğrenmedir. **Öğrenme yaklaşımı** kavramı, Marton ve Saljö (1976a, 1976b) tarafından belli bir okuma parçasının öğrenciler tarafından nasıl algılandıkları ve öğrencilerin öğrenme işine nasıl katıldıkları, giriştikleri üzerine gerçekleşen çalışmalarda ortaya konulmuştur (Önder & Beşoluk, 2010). Öğrenme yaklaşımını, Ramsden (1988) öğrenci ile öğrenme görevi arasındaki bir etkileşim, Rhem (1995) ise kişilikten çok belirli bir öğrenme ortamının ve sürecinin gerekleri tarafından daha çok etkilenen bir olgu olarak tanımlamaktadır (Ekinci, 2008). Alanyazında yer alan öğrenme yaklaşımları (yüzeysel, derin, stratejik) ve bu yaklaşımların genel özelliklerine aşağıda yer verilmiştir.

Yüzeysel Öğrenme Yaklaşımı

Bu yaklaşım, öğrenme görevinin gerekliklerini yerine getirirken oldukça az sorun çıkaracak yolla öğrenme işini tamamlama amaç ve niyetine dayanır. Öğrenci, kendisi dışındaki dışsal beklentilerin giderilmesi yoluyla zor durumda kalmayı önleme ve istenmeyen olumsuz sonuçlardan kaçınma yollarını arama eğilimindedir. Bu yaklaşımı tercih eden veya kullanan öğrenciler, öğrenme sürecinde bilişüstü süreçlerin işe koşulmayı gerektirdiği durumlarda da bilişsel düzeyi düşük etkinlikleri kullanma eğilimini sergilemektedir (Biggs 1999: Akt: Ekinci, 2008). Yüzeysel öğrenme yaklaşımını tercih eden öğrencilerin temel hedefi, derste ve öğrenme sürecinde kendilerinden beklenilen asgari performansı ortaya koymaktır. Bu yaklaşımı kullanan öğrenciler, değerlendirmede ne isteniyorsa ona odaklanır, bu sebeple konuyu genel olarak bölerek, parçalara ayırarak ve ezberleyerek öğrenme yolunu tercih ederler. Kendilerine sunulan bilgileri genellikle pasif bir biçimde kabul eder; ödev, araştırma gibi sınıf dışı etkinlikleri bir yük olarak görürler (Yılmaz & Orhan, 2011). Bu yaklaşım evi süpürüp çöpleri halının altına saklamaya benzetilebilir. Öğrenciler doğru dürüst yapılmayan işi yapılmış gibi gösterme eğilimindedirler. Konunun veya içeriğin ezberlenmesi, tartışmayı anlamaktan ziyade belirli yerlerin listelenmesi, ikincil kaynaklardan alıntı yapılarak bunu birincil kaynakmış gibi göstermesi gibi eylemlerle kaşılaşabilir. Bu yaklaşımda ezberleme, anlamanın önüne hatta çoğu durumda yerine geçer. Ancak ezberleme demek her zaman yüzeysel öğrenme yaklaşımı anlamına gelmez (Ekinci, 2008). Bu yaklaşımı kullanan öğrenciler ifade ve düşüncesine fazla nedensellik yüklemez, ilgisiz ilişki kurar, zorunluktan öğrenir (Ünal & Ergin, 2006). Yüzeysel öğrenmeyi hedefleyen öğrencilerin genel özellikleri şöyle açıklanabilir (Beydoğan, 2007):

- ✓ İşi başaracak kadar çalışır, rutin bilgi ve işlemleri hatırlar.
- ✓ Belirlenen bir amaca yönelik bilinçli çaba göstermekten kaçınır.
- ✓ Sunulan yeni fikirleri anlamlandırma ve yorumlamada güçlük çeker.
- ✓ Öğrendiği bilgileri gereksiz bilgi kırıntılarıyla ilişkilendirmeye daha fazla yer verir.

- ✓ Uygulamada ve ödevlerde endişelenme ve sıkıntıya girme davranışları daha sık görülür.

Bloom Taksonomisine Göre Yüzeysel Öğrenme Yaklaşımının Analizi

Öğrenme yaklaşımlarından özellikle yüzeysel ve derin yaklaşım arasındaki fark, bilişsel öğrenme alanı içerisinde yer alan Bloom taksonomisinin aşamalarıyla yakından ilgilidir. Bloom taksonomisinin aşamaları kolaydan zora, basitten karmaşığa, yüzeyden derine doğru şu şekilde ilerlemektedir: Bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme (Bloom, 1956). Bloom taksonomisinin bilgi ve kavrama düzeyinde öğrenme davranışları (eylemleri, ürünleri, çıktıları, kazanımları vb.) yüzeysel öğrenme yaklaşımıyla daha tutarlıdır. Nitekim tanıma, söyleme, tanımlama, yazma, isimlendirme, hatırlama vb. davranışları içeren bilgi basamağı, bilişsel alanın temel basamağıdır. Kavrama basamağı çevirme, yorumlama, kestirme, özetleme, örnek verme, tablolaştırma vb. davranışları içermektedir (Akpınar, 2009; Demirel, 2007; Özçelik, 1998; Sönmez, 2007). Bu davranışlar genel olarak yüzeysel öğrenme yaklaşımıyla daha uyumludur. Öğrencinin fazla sayıda bilgi parçasını listelemesi ve ezberlemesi yüzeysel öğrenme stratejisine uygundur. Bir öğrencinin konuyu sınavda hatırlamak ve dersi geçmek amacıyla öğrenmesi yüzeysel bir öğrenme yönelimi, stratejisidir.

Derin (Derinsel/Derinliğine) Öğrenme Yaklaşımı

Derinlemesine öğrenme yaklaşımı meraka ya da içsel güdülenmeye dayanmaktadır. Meraktan kaynaklanan öğrenme stratejisi öğreneni anlam aramaya sürüklemektedir. Bu yaklaşımın benimsenmesi öğrenmeye yönelik kişisel adanmışlığı doğurmaktadır. Öğrenci, konuyu anlamlı bağlamla ya da önceki bilgisiyle ilişkilendirir. Derinlemesine süreç ezbere dayalı öğrenmeden daha üstbilişsel süreçleri işe koşmayı gerektirir (online.nus.edu, 2004; Akt: Ekinci, 2008). Bu yaklaşımı kullanan öğrencilerin temel hedefi derslerde yüksek not almak değil, içeriği veya konuyu tam öğrenmek, bütünlüğü bozmadan konunun özünü anlamak ve onu içselleştirmektir. Bu durum aynı zamanda kendiliğinden yüksek notla da sonuçlanacaktır. Bu yaklaşımı kullanan öğrenciler kendilerine sunulan bilgileri sorgulamak, kanıtlamak, ilişkilendirmek, mantığını irdelemek gibi eylemlerle tam öğrenmeye çalışırlar (Yılmaz & Orhan, 2011). Derinlemesine öğrenme yaklaşımını kullanan öğrencilerin öğrenme görevinin yapısıyla ilgilendikleri, anlama amacı güttükleri, teorik fikirlerle günlük yaşantıları ve deneyimleri arasında ilişki kurdukları, içeriği uyumlu bütüne dönüştürüp yapılandırdıkları belirtilmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşım öğrencinin öğrenme işinde anlam arama ve yeni bilgi oluşturma niyetine de dayanmaktadır (Ramsden, 2000; Akt: Ekinci, 2008). Bu yaklaşımda öğrenci konuya yönelik detaylı, güçlü ve uzun cevap verir; ifade ve düşünmesinde nedensellik vardır, deneyim ve bilgisini yeni bilgiyle ilişkilendirir, öğrenmek için öğrenir (Ünal & Ergin, 2006). Derin öğrenmeyi hedefleyen öğrencilerin genel özellikleri şöyle açıklanabilir (Beydoğan, 2007):

- ✓ Öğrendiği bilgilerden ilke ve kurallar çıkarırlar.
- ✓ Öğrenme içeriğinin gerektirdiği etkinliklere aktif bir şekilde katılırlar.
- ✓ Ulaştığı sonuçları birbiriyle ilişkilendirir ve sonuçlarını kontrol ederler.
- ✓ Edindiği yeni fikirleri önceki bilgi ve deneyimleriyle ilişkilendirirler.
- ✓ Eleştirel bir yaklaşımla ortaya koyduğu ürünü gözden geçirir ve konu iyi bilenlerle tartışırlar.

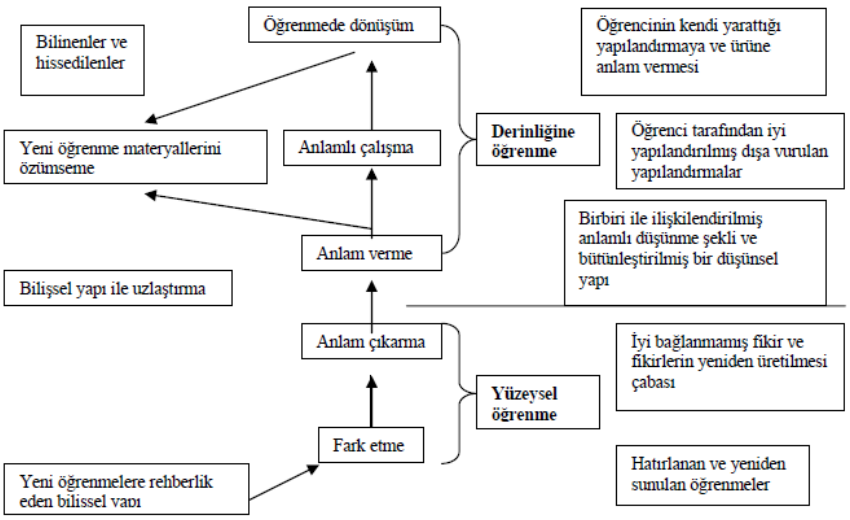

Şekil 1. Yüzeysel ve Derin Öğrenme Aşamaları Ve Yansımaları; Kaynak: Richardson, 2000; Akt: Öner, 2008

Şekilde görüldüğü üzere yüzeysel öğrenme, bir bakıma derin öğrenme yaklaşımının ön hazırlık aşamasını oluşturmaktadır. Fark etme ve anlam çıkarma yüzeysel öğrenme yaklaşımının; anlam verme, anlamlı çalışma ve öğrenmede dönüşüm ise derin öğrenme yaklaşımının aşamalarını oluşturmaktadır. Derin ve yüzeysel öğrenme yaklaşımlarının karşılaştırmalı özelliklerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1. Derin ve Yüzeysel Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler

	Yüzeysel Öğrenme Yaklaşımı	Derin Öğrenme Yaklaşımı
Tanım	• Yeni fikir ve durumları eleştirmeden kabul etme ve onları ilişkisiz ayrı parçalar olarak saklama eğilimidir.	• Yeni fikir ve durumları eleştirel olarak irdeleme, onları mevcut bilişsel yapılara bağlama ve fikirler arasında birçok bağlantı kurma eğilimidir.
Özellikleri	• Ezbere öğrenmeye bel bağlama. • Bir problemi çözmek için sembol ve formüllere odaklanmaya ihtiyaç duyma. • Bilgiyi pasif olarak alma. • İlkeleri örneklerden ayırt edememe. • Programların ve konuların parçalarını ayrı değerlendirme. • Yeni materyallerin önceki çalışmalarının üzerine inşa edileceğinin farkında olmama.	• Anlam arama. • Bir problemi çözmek için ana fikir, kavramlar üzerine odaklanmaya ihtiyaç duyma. • Aktif etkileşim kurma. • Fikir ve kanıt düzeyindeki bilgileri ayırt edebilme. • Farklı konular arasında bağlantı kurma. • Var olan ve yeni bilgileri ilişkilendirme. • Gerçek hayat ile ders içeriğini ilişkilendirme.

	• Ders içeriğini sadece sınav için öğrenilmesi gereken materyal olarak görme.	
Öğrenci kaynaklı etkiler	• Belli bir eğitim seviyesi niteliğine sahip olmak için ilgi duymadığı bir alanda çalışma. • Akademik alanlara ilgi duymama fakat diğer alanlara (spor, sosyal aktiviteler) ilgi duyma. • Konuyu anlamak için gerekli olan temel bilgi seviyesine sahip olmama. • Yeterli zamanın olamaması / çok fazla iş yükü. • İhtiyaç duyulanı hatırlamanın yeterliliğine inanma. • Yüksek kaygı düzeyine sahip olma.	• Konu ile ilgili içsel meraka sahip olma. • Akademik bir çalışma yaparken olaya zihinsel olarak bağlanma ve işi iyi yapmaya kara vermiş olma. • Yeni öğrenmeler için yeterli temel bilgi düzeyine sahip olma. • İlgilerini sürdürebilecek iyi zaman yönetim becerisine sahip olma. • Eğitimdeki olumlu deneyimlerden dolayı anlayabilme ve başarılı olabilme güvenine sahip olma.
Öğretmen kaynaklı etkiler	• Konuya karşı olumsuz ve ilgisiz tutum gösterme. • Konuyu, birbirinden ilişkisiz fikirler ve olaylar dizisi gibi algılanabilecek şekilde sunma. • Öğrencilerin pasif olarak kalmalarına izin verme. • İlişkisiz olaylar üzerinden değerlendirme yapma (kısa cevaplı sorular). • Çok fazla konuyu vermek için acele etme. • Derinlikten uzaklaşmak pahasına konunun tamamını vermeye çalışma. • Cesaret kırıcı ifadeler veya aşırı iş yükü ile aşırı kaygı ya da düşük başarı beklentisi oluşturma. • Kısa bir değerlendirme döngüsüne sahip olma.	• Konuya kişisel ilgi gösterme. • Konunun yapısını ortaya koyma. • Anahtar kavramlar üzerine yoğunlaşma ve bunun için zamanın önemli bir kısmını harcama. • Öğrencilerin kavram yanılgılarını ortaya çıkarma. • Öğrencinin aktif öğrenmeye katılmasını sağlama. • Düşünmeyi ve fikirleri birlikte kullanmayı gerektiren tarzda değerlendirmeler yapma. • Öğrencilerin halihazırda bildikleri ve anladıkları konular ile yeni konuları ilişkilendirme. • Ödül ve ceza verme niyeti olmadan öğrencilerin hata yapmalarına fırsat verme. • Beklenen öğrenme çıktılarını değerlendirilmede adil ve tutarlı davranarak güven sağlama.

Kaynak: Biggs, 1999; Entwistle, 1988; Ramsden, 1992; Akt: Önder & Beşoluk, 2010

Bloom Taksonomisine Göre Derin Öğrenme Yaklaşımının Analizi

Derin öğrenme yaklaşımını Bloom taksonomisinin üst basamaklarıyla daha uyumludur. Nitekim uygulama basamağında yapma, çalıştırma, ilişki kurma, kullanma, hazırlama vb.; analiz basamağında analiz etme, karşılaştırma, şematik olarak gösterme, ayırt etme, parçalara ayırma vb.; sentez basamağında birleştirme, yaratma, üretme, tasarlama, planlama, organize etme vb.; değerlendirme basamağında ise açıklama, ispat etme, karar verme, standardize etme vb. davranışlar yer almaktadır (Akpınar, 2009; Demirel, 2007; Özçelik, 1998; Sönmez, 2007). Bu davranışlar ise derin öğrenme stratejisinin özellikleriyle daha fazla örtüşmektedir.

Stratejik Öğrenme Yaklaşımı

Stratejik öğrenme, olabilecek en yüksek notu alma amacına odaklanan ve iyi organize edilmiş işlevsel çalışma yöntemlerini kullanmayı gerektiren bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda, öğrenme niyeti değil, başarılı olma (dersi geçme ve yüksek not alma gibi) niyeti öğrencinin çalışma yönelimini belirlemektedir. Dolayısıyla başarılı olmak niyetindeki öğrenci bunun bir bakıma doğal sonucu olarak kendisini başarıya götürecek yolları denemek istemektedir (Ekinci, 2008). Stratejik öğrenme yaklaşımını kullanan öğrenciler, derin öğrenme yaklaşımını tercih edenlerin tersine, yapılan işin doğasından ziyade ortam tarafından daha fazla etkilenmektedir. Öte yandan herhangi bir öğrenme durumu veya sürecinde stratejik öğrenme yaklaşımını tercih eden öğrencileri derin veya yüzeysel öğrenme yaklaşımlarını kullanan öğrencilerden ayırt etmek zor olabilir. Çünkü bu yaklaşımı kullanan öğrenciler mümkün olan en yüksek notu almayı garanti altına aldıklarına inandıkları bütün süreçleri işletebilirler. Bu amaçla başka stratejileri de göz önünde bulundururlar. Öğretmenin verdiği ipuçlarına ve önceki sınav sorularına yönelmek, değerlendirmede etkisi olduğuna inandıkları kişiler üzerinde iyi izlenim bırakmak, zamanı etkili yönetmek gibi yüksek not almaya imkân tanıyan davranışları sergilerler (Newble & Enwhistle, 1986; Watkins, 2001; Akt: Ekinci, 2008; 2015).

Bloom Taksonomisine Göre Stratejik Öğrenme Yaklaşımının Analizi

Stratejik öğrenme yaklaşımının Bloom taksonomisine göre analiz etmek diğer yakaşlaşımlara göre hem daha zor hem daha karmaşıktır. Hesapçı bir tutuma sahip olan stratejik öğrenme yaklaşımı da ürüne odaklanır. Dolayısıyla başarmak için ne yapılması gerekliyse onu işe koşabilir. Bu durumda kimi zaman yüzeysel öğrenme kimi zaman ise derin öğrenme yaklaşımını seçmesine neden olabilir (Gijbels vd. 2005; Akt: Ekinci, 2008). Ancak yüzeysel öğrenme yaklaşımında anlamlı öğrenme gerçekleşmediği gibi amaca (yüksek not) ulaşmak için bir araç olarak gördüğü derinlemesine öğrenme yaklaşımında her zaman ve durumda de anlamlı öğrenme gerçekleşmeyebilir. Fakat anlamlı öğrenme derin öğrenme yaklaşımıyla mümkündür. Öğrencinin gerçek amacı içeriği veya konuyu kendince yapılandırmak veya derinlemesine anlamak değil yüksek nota ulaşmaktır. Dolayısıyla bu durumda öğrencinin niyeti veya amacı öğrenme yaklaşımlarını seçme ve kullanmada önemli bir faktördür. Bir öğrenme işini veya sürecini öğrencinin hangi niyetle neyi işe koşarak gerçekleştireceği öğrenmenin niteliğini belirlemektedir (Ekinci, 2008). Bloom taksonomisindeki basamaklardan bir veya birkaçını stratejik öğrenme yaklaşımıyla örtüştürmek çok doğru değildir. Söylenecek en doğru cümle, öğrenenin bu basamaklara yaklaşım tarzı, bu basamaklardaki kazanımları öğrenme yönelimidir. Nitekim sınavda maddeli olan konulardan soru soruluyorsa derse çalışan öğrenci maddeli olan yerlere; eleştiri odaklı soru soruluyorsa öğrenci anlam çıkarma odaklı çalışacak ve öğrenecektir.

SONUÇ

Bilişsel, duyuşsal ve devinsel aktiflik gerektiren öğrenme, öğrenenin bilerek veya bilmeyerek yüzeysel, derin ve stratejik öğrenme yaklaşımlarından en az birini kullanarak oluşmaktadır. Öğrenme sürecinde bu

yaklaşımlar teker teker kullanılabildiği gibi aynı anda birden fazla yaklaşımda kullanılabilir. Öğrencilerin öğrenme yaklaşımları sabit değildir. Zaman, öğretmen tutumu, konu çeşidi ve ayrıntısı, zorluk düzeyi, ders çeşidi, öğrenme-öğretme yöntem ve tekniği vb. değişkenlere göre öğrenciler öğrenme sürecinde öğrenme yaklaşımını değiştirebilir. Öğrenme sürecinde her üç öğrenme yaklaşımına yer verilebilir. Nitekim yüzeysel öğrenme gereksiz, anlamsız değildir, derin öğrenme yaklaşımı ise özellikle bilgi ve kavrama basamakları temelli/kazanımlı olan bazı konularda olmazsa olmaz değildir. Öte yandan anlamlı, kalıcı, işlevsel öğrenme bakımından stratejik öğrenme yaklaşımının yüzeysel öğrenme yaklaşımından daha uygun olduğunu söylemek belki doğru değildir ancak derin öğrenme yaklaşımının stratejik öğrenme yaklaşımından daha uygun olduğunu belirtmek daha doğrudur. Çünkü derin öğrenme yaklaşımı bir bakıma stratejik öğrenme yaklaşımını da kapsayıcı niteliktedir. Bu bakımdan anlamlı, ilişkili, bilişüstü, derin, üst düzey öğrenmek; millî eğitimin genel ve uzak amaçlarına ulaşmak; nitelikli eğitim açısından derin öğrenme yaklaşımını öncelemek daha uygun tercihtir.

KAYNAKÇA

Akpınar, B. (2009). *Eğitim ve program.* Ankara: Data Yayınları.

Beydoğan, H. Ö. (2007). Derinliğine ve yüzeysel öğrenmede kavram haritaları ve şemaların işlevi. *Milli Eğitim,* 35(173), 258-270.

Bloom, B. S. (Ed.), Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H. &Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy ofeducational objectives: The classification ofeducational goals. Handbook 1: Cognitive Domain,* New York: David McKay

Demirel, Ö. (2007). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme.* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Ekinci, N. (2008). *Üniversite öğrencilerinin öğrenme yaklaşımlarının belirlenmesi ve ögretme-ögrenme süreci değişkenleri ile ilişkileri.* Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Güneş, F. (2014). Öğretim ilke ve yöntemleri (Ed. F. Güneş), *Yaklaşım ve modeller* (ss. 23-60). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Önder, İ. & Beşoluk, Ş. (2010). Düzenlenmiş İki Faktörlü Çalışma Süreci Ölçeği'nin (R-SPQ-2F) Türkçeye uyarlanması. *Eğitim ve Bilim,* 35(157), 55-67.

Öner, Y. İ. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenme yaklaşımlarını etkileyen faktörler (İstanbul örneği).* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.

Özçelik, D. A. (1998). *Eğitim programları ve öğretim.* Ankara: ÖSYM Yayınları.

Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya.* Ankara: Gazi Kitapevi.

Sönmez, V. (2007). *Program geliştirmede öğretmen elkitabı.* Ankara: Anı Yayıncılık.

TDK (2019). *Yaklaşım.* https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 22.11.2019.

TDK (2020). *Öğrenme.* https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 013.02.2021.

Ünal, G. & Ergin, Ö. (2006). Buluş yoluyla fen öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarına, öğrenme yaklaşımlarına ve tutumlarına etkisi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi,* 3(1), 36-52.

Yılmaz, M. B. & Orhan, F. (2011). Ders çalışma yaklaşımı ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim,* 36(159), 69-83.

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN OKUDUĞUNU ANLAMA BECERİSİNİ GELİŞTİRMEDE KAVRAM HARİTASI STRATEJİSİNİN KULLANIMI

Ali BIÇAKCI[1], Orhan ÇAKIROĞLU[2]

[1]Milli Eğitim Bakanlığı, Gümüşhane Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Gümüşhane / Türkiye
[2]Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Trabzon / Türkiye

Öz: Okuma becerisi, insanın doğumuyla birlikte edindiği bir beceri olmaktan öte sonradan büyük çabalar sonucu kazanılan durağanlıktan uzak yeniliklere açık sürekli bir ilerleme kaydeden bir olgudur. Sahip olunan bu beceri yaşadığımız yıllar boyunca itinayla kullanacağımız bir beceridir. Okuma becerisi yorumlama gücümüzü, olaylara ve olgulara yönelik eleştirel bakış açımızı ve zihnimizi zorlayarak çalışma kapasitemizi artıran bizi olumlu yönde etkileyen bir beceri olma özelliği taşımaktadır (Bayraktar, 2019). Ancak okuma ve anlama faaliyetleri arasında kurulan nedensellik ilişkisi sonucunda okuduğunu anlamadan söz edilebilmektedir. Çünkü anlamdan uzak bir okuma kelimeleri seslendirmekten öteye geçmemekte tam ve doğru şekilde bir okuma faaliyetinden söz edilememektedir. Dolayısıyla, okuma eyleminin nihai amacı okuduğunu anlamadır. Eğer ki yapılan okumalar neticesinde bir anlamadan söz ediliyorsa okumanın değerli olduğundan söz edilebilir (Kanmaz, 2012). Alanyazında yapılan sınıflamada görülme sıklığına göre az rastlanılan ve çok rastlanılan yetersizlikler olarak yapılan bir sınıflandırma mevcuttur. Özel eğitim gerektiren bireyler içerisinde yer alan özel öğrenme güçlüğü yaşayan bireylerin sayıca fazla olduğu görülmektedir. Bu yönüyle özel öğrenme güçlüğü sık rastlanılan yetersizlik grubu içerisinde yer almaktadır (Melekoğlu, 2017). Dolayısıyla öğrenme güçlüğü tanısı hızla artmaktayken bu bireylere yönelik etkili müdahalelerin geliştirilip sayıca fazla ve nitelik olarak iyi yayınların geliştirilmesi ve teşviki önemlilik arz etmektedir. Fakat Türkiye'de özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilere ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde okuduğunu anlama becerilerinin geliştirmeye yönelik çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, hazırlanan bu çalışma bağlamında öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirmede kavram haritaları stratejisinin kullanımı, bu stratejinin ne olduğu, uygulama adımları, stratejide kullanılan araç-gereçler, ulusal ve uluslararası alanyazında ilgili stratejiye ilişkin yapılmış çalışmalara kısaca değinilecektir.

***Anahtar Kelimeler**:* Öğrenme Güçlüğü, Okuma, Okuduğunu Anlama Becerisi, Strateji, Kavram Haritaları Stratejisi

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

İnsanların sosyal bir varlık oluşu okuma becerisini önemli kılmaktadır. Bunun nedeni olarak insanların gittikleri yerlerde ve baktıkları noktalarda okuma materyallerinin bulunuyor olmasıdır. Bu bağlamda okuma becerisini edinemeyen kişilerin iletişimden uzak bir ortamda bulunması bir anlamda mümkün görülmemektedir. Sonuç olarak, okuma insanın özgürce seçimler yapabilmesine ve bağımsız hareket kabiliyetine sahip olabilmesine katkı vermektedir. Okuma becerisi gelişmiş kişiler kendilerini karşı tarafa anlatmakta ve başından geçen olayları ifade etmekte başarılı olmaktadırlar. Bu kapsamda okuma becerisi kişilerin yaşamında önemli bir yer tutmakla kalmayıp toplumların ve devletlerin ekonomik faaliyetlerinde ve planlamalarında önemli bir yer teşkil etmektedir (Karadoğan, 2020).

Türkiye'de ilkokul birinci sınıfın sonuna kadar olan süreçte okuma ve yazma ile ilgili becerilerin edinilmesi hedef olarak belirlenmektedir. Çocuklar için bu süreç alışılmadık hem de biraz karmaşık geldiğinden edinilmesi gereken becerileri elde etme noktasında birçok birey güçlük yaşamaktadır. Bu bireylerden bazılarının gerekli eğitim desteği sağlanarak bu becerileri en geç birinci sınıfın sonunda kazanırken, bazı bireyler

diğer akranları ile birlikte aynı eğitim olanaklarından birlikte faydalanmasına rağmen hedeflenen becerileri elde edememekte veya yeterli sayılabilecek seviyeye ulaşamamaktadır. Dolayısıyla bazı bireyler bu becerileri elde etme noktasında sorun yaşamazlarken diğer bazı bireylerin niçin kendi akranları ile aynı süre içerisinde aynı şartlarda ve düzeyde hedeflenen kazanımları elde edemediği sorusu akla gelmektedir (Çelik, 2019). Bu yönüyle değerlendirildiğinde diğer akranları ile birlikte aynı eğitim olanaklarında birlikte faydalanmasına rağmen hedeflenen becerileri edinemeyen bireyler içerisinde özel öğrenme güçlüğünden etkilenmiş bireyleri görmekte mümkündür.

Öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler özellikleri bakımından birbirlerinden önemli ölçüde farklılık gösterirler. Öğrenme güçlüğü yaşayan bu bireylerin her birinin kendine ait davranış yapılarının olduğu bilinmektedir (Battal, 2007). Özel öğrenme güçlüğü yaşayan bireylerin birçoğunun; yazma becerilerinde, okuma becerilerinde, matematik becerilerinde, çalışma rutininde, bir durum karşısında organize olma becerisinde, uyum, kendini sözel olarak ifade etme, motor beceriler, duygusal, davranışsal ve sosyal uyum sağlama gibi konularda güçlükler yaşadığı bilinmektedir (Battal, 2007).

AMAÇ

Okuma ve okuduğunu anlamaya yönelik okuyuculara katkı sağlamak amacıyla geliştirilen ve kullanılan okuduğunu anlama stratejilerinin alanyazında üç grupta toplandığı ifade edilmektedir. Bunlar: Okuma öncesi stratejiler, okuma sırası stratejiler ve okuma sonrası stratejiler şeklinde belirtilmektedir (Batmaz, 2017). Okuduğunu anlamaya yönelik geliştirilen okuma sonrası stratejiler başlığı altında yer alan kavram haritaları stratejileri de bunlardan biridir. Dolayısıyla, hazırlanan bu çalışma bağlamında öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirmede kavram haritaları stratejisinin kullanımı, bu stratejinin ne olduğu, uygulama adımları, stratejide kullanılan araç ve gereçler, ulusal ve uluslararası alanyazında ilgili stratejiye ilişkin yapılmış çalışmalara kısaca değinilmiş strateji hakkında okuyucuya bilgi kazandırmak amaçlanmıştır.

Okuma Becerisi

Okuma becerisi, insanın doğumuyla birlikte edindiği bir beceri olmaktan uzak sonradan büyük çabalar sonucu kazanılan durağanlıktan uzak yeniliklere açık sürekli bir ilerleme kaydeden bir olgudur. Sahip olunan bu beceri yaşadığımız yıllar boyunca itinayla kullanacağımız bir beceridir. Okuma becerisi yorumlama gücümüzü, olaylara ve olgulara yönelik eleştirel bakış açımızı ve zihnimizi zorlayarak çalışma kapasitemizi artıran bizi olumlu yönde etkileyen bir beceri olma özelliği taşımaktadır (Bayraktar, 2019). Epçaçan'ın (2009) yaptığı diğer bir tanımda ise, okuma; bilgi düzeylerini artırmak isteyen insanların fikirlerinin ve inançlarının belirginleşmesinde ve insanların kişiliğinin oluşmasında aktif bir rol üstlenen bir kavram olma özelliği taşımaktadır.

Okuma Becerisinin Önemi

Çağımızda insan topluluklarını oluşturan kişilerin geçmişte yaşamış topluluklara ve kişilere oranla daha fazla becerikli olması gerekmektedir. Kişilerin çağın gerektirdiği bir yaşam tarzınsa sahip olabilmesi için okuma becerisinin ne denli önemli ve de gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda okuma becerisinin gerekliliği insan hayatının devamı için gerekli olan beslenme faaliyetleri gibi bir gereklilik arz etmektedir. Çünkü kişilerin yaşadığı toplumlara ayak uydurmasında ve gerekli donanımı kazanmasında okuma becerisi o denli önemlidir. İfade edilen bu beceriler kazanılması, okuma becerisinin edinilmesiyle gerçekleşebilir. Dolayısıyla okuma becerisi kişilere sadece akademik olarak fayda sağlamamakta kişinin yaşadığı çağın gereklerini tanıyıp ihtiyacı olan donanımı kazanmasında büyük katkı sağlamaktadır (İnce, 2012).

Okuduğunu Anlama Becerisi

Okuyucunun yazılı kaynaklarda anlatılmak istenen mesajları çözümleyerek onlara bir anlam yüklemesi, okuduğunu anlama becerisi olarak ifade edilmektedir. Metin, okunan kişi tarafından seslendirilmekte yazılı şekilde ifade edilen şifre çözülmektedir. Hemen akabinde okuyucu tarafından zihinde sese dönüştürülen kelime anlamını bulamaktadır (Yılmaz, 2008). Epçaçan (2008) tarafından yapılan diğer bir tanımda ise, gerçekleştirilen okuma faaliyeti ile amaçlanan okunan yazılı kaynaklardan bir anlam çıkarma hedefidir. Bu süreç okuyucuların bilinçli, etkin olduğu ve bilişsel anlamda çaba sarf etmek durumunda kaldığı karmaşık olarak ifade edilebilecek bir akışı betimlemektedir.

Okuduğunu Anlama Becerisinin Önemi

Okuma anlama faaliyeti için yapılmaktadır. Bilimsel kaynakların anlaşılması ve takibi okuduğunu anlayan bireylerin yetiştirilmesiyle olmaktadır. Yapılan okuma faaliyetlerinin sonucunda anlama ulaşan okuyucular, Türkçe dersi bağlamında değil, tüm derslerde ve bilimsel faaliyetlerde etkin bir performans ortaya koymaktadır. Çünkü bu türden okuyucuların anlama kabiliyetleri yüksek olmaktadır. Dolayısıyla, okuduğunu anlayan, kullandığı ana dilinin kurallarına riayet eden, kendini ifade etme becerisi kazanan, olay ve olgulara farklı bir perspektiften bakabilen bireylerin yetiştirilmesi için okuma ve anlama faaliyetlerine önem verilmeli bu ve buna benzer faaliyetler desteklenmelidir (Epçaçan, 2018). Okuduğunu anlama becerisine sahip bireyler bilimsel faaliyet gerektiren becerilerde gözle görülür bir üstünlüğe sahiptirler. Çünkü bu bireyler araştırmacı ruhlu, insanlarla ilişkilerinde girişken, güçlü bir iletişim donanımına sahip ve dil becerileri gelişmiş bireyler olarak yetişmektedirler (Epçaçan, 2018).

Kavram Haritası Stratejisi

Okuduğunu anlamakta zorluk yaşayan eğitimciler tarafından yapılan uzun çalışmalar sonucunda ortaya birden çok yöntem teknik ve strateji çıkmıştır. Eğitimciler tarafından zaman içeri geliştirilen bu yöntem teknik ve stratejiler anlama sorunu yaşayan öğrencilere yönelik çeşitli şekilde uygulanmıştır. Geliştirilen stratejiler bağlamında, öğrencilerin anlama becerilerinin geliştirilmesi amacıyla okuma öncesinde, okuma esnasında ve okuma sonrasında olmak üzere birden çok stratejinin etkili kullanılması gerekmektedir (Demirel ve Epçaçan, 2012).

Kavramların kendilerine has bazı özellikleri ve diğer kavramlarla ilişkili oldukları durumların kimi zaman sözcük kimi zamanda şekillerle bazı kurallar dikkate alınarak önermeler odağında grafiksel biçimde ifade edilmesine kavrama haritaları denir. Bu bağlamda kullanılan kavram haritası stratejisi sayesinde bilginin yapısal analizi yapılarak herhangi bir konuyla ilişkili kavramların grafiksel olarak ifade edilmesiyle öğrenciler zihinlerinde bilgiyi görselleştirirler ve böylelikle öğrenilen bilgiler ve kavramları öğrenmek ve hatırda tutmak kolaylaşmış olur (Şenay 2007). Kaya'ya göre (2003) kavram haritaları, kişilerin herhangi bir konu hakkındaki bilişsel şemalarının kâğıt kalem kullanarak yazıya aktarılıp somutlaştırılması olarak ifade etmiştir. Öğrenciler kavram haritası stratejisinin kullanımına ilişkin mutlaka bir eğitim sürecinden geçmelidir.

Kavram Haritası Kullanmanın Faydaları

Kaptan'a (1998) göre kavram haritası stratejisinin faydalarını şu şekilde ifade edilmiştir:

- Düşüncelerin görselleştirilerek ifade edilmesi ve aynı konu ve kavrama ilişkin yapılmış kavram haritaları olsa da kişiler tarafında özgün olarak oluşturulacağı için değişik şekillerde tasarlanabilir.

- Öğrencilerin bireysel farklılıkları olduğu gerçeğinden yola çıkarak öğretimin farklılaştırılmasına, öğrenme biçimlerine dikkat edilmesine ve öğrenmenin belirgin bir şekilde artmasına yardımcı olur.
- Kavram haritalarının öğrenilmesi ve öğretilmesi kolay olmakta farklı pek çok konu, öğretim aşaması ve not düzeyi için uygunluk göstermektedir.
- Bir konu ve ya kavram hakkında kapsam oluşturulmasında ve bütünün değerlendirilmesinde kolaylıkla uygulanabilir. Yani kapsam temellidir.
- Öğrencinin aktif olduğu, öğrenciyi merkeze alan ve öğretmen öğrenci iletişimine ve etkileşimine olanak sağlar.
- Kavram haritaları, kavramlar arasındaki ilişkilerin doğrusal olarak kurulabilmesine ve sistem içindeki ilişkilerin ortaya çıkarılmasında faydalı çözümlerdir.

Kavram Haritası Stratejisinin Etkililiğine Yönelik Ulusal ve Uluslararası Yapılan Çalışmalar

Şenay (2007) yüksek lisans tezinde, ilköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde okutulan metinlerin öğretimiyle ilgili kavram yanılgılarının giderilmesine yönelik kavram haritası yöntemi kullanılarak farklı yazı türlerinin ve okuma parçalarının nasıl öğretmek gerektiği üzerine bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda kavram haritası yönteminin farklı edebi tür ve metinlerde kullanılabildiği ve bu kullanımın hem öğretmen hem de öğrenciler açısından yararlı olacağını, günümüzde çok sık kullanılmayan kavram haritası stratejisinin Türkçe derslerinde kullanılmasının verimi arttıracağını, özellikle zor anlaşılan metinlerin öğretilmesinde bu yöntemin kullanılabileceğini tavsiye etmiştir.

Alkahtani (2013) Ebeveynlerin mücadeleci davranışlarla çocuklara olumlu davranışsal müdahaleleri uygulamalarını geliştirmek için kavram haritalamayı kullanma isimli çalışmasında, çevreyle ilgili bir ortamda olumlu davranışsal müdahaleler ve desteklere ilaveten kavram haritalamayı kullanmayı amaçlamıştı. Katılımcılar, DEHB olan dört yaşında bir erkek çocuk ve onun annesiydi. Elde edilen sonuçlar; kavram haritalamayı, ebeveyn eğitiminde gelecek vaat eden bir uygulama olarak kabul etmektedir.

Kavram Haritası Stratejisinde Kullanılacak Materyaller

Genel olarak kavram haritalarının tasarlanmasında ve çizilmesinde kalem ve kâğıttan yararlanılmaktadır. Bunun yanı sıra günümüzde yaygınlık kazanmış bilgisayar ve internet teknolojilerinden de yararlanarak kavram haritası oluşturmak mümkündür. Bir kalem aracılığıyla oluşturmak istediğimiz kavram haritasını bir kâğıda çizebileceğimiz gibi bir yazı tahtasına, özel birtakım kâğıtlara hatta plastik veya metal levhaların dahi çizilecek kavram haritasının çiziminde kullanılması olasıdır (Korukcu, 2007). Bazı durumlarda kalem kâğıt kullanarak kavram haritası çizmenin problem oluşturduğu söylenebilir. Örneğin, öğrenciler tarafından kalem ve kâğıt kullanılarak çizimi yapılan kavram haritalarının çaba ve zaman gerektirdiği bilinmektedir. Bu ve buna benzer sınırlılıkların önüne geçmek adına kâğıt kalem yerine bilgisayar ve bilgisayar programları aracılığıyla kavram haritası oluşturulması tavsiye edilmektedir. Öğrenciler tarafından bilgisayar aracılığıyla çizilecek kavram haritalarının oluşturulması zormuş gibi algılanabilir. Ancak çizilecek kavram haritasının geniş bir içerikten oluşması durumunda, bütün ilişkileri belirlemek ve yerine koymak, iki boyutlu ve sınırlı bir kâğıt parçası üzerinde yapılması zor olmaktadır (Korukcu, 2007).

Kavram Haritası Stratejisinin Uygulama Adımları

Şenay (2007) yüksek lisans tezinde kavram haritalarında izlenecek adımları şu şekilde ifade etmiştir:

- İlk olarak öğrencinin düzeyine uygun konu ve ya metin belirlenmelidir. Belirlene Konu veya metinler öğrencinin önceden öğrendiği bilgilerle ilişkilendirilmelidir.
- Öğrenci tarafında kavram haritası stratejisi kullanılarak çizimi yapılacak metin iyice okunmalı ve anlaşılmalıdır. Okunan metnin ana düşüncesi ana kavram olarak belirlenmelidir.
- Belirlenen ana kavramla ilgili anahtar kavramlar seçilmeli, belirlenen ana kavramlar ve anahtar kavramlar bir listede toplanmalıdır.
- Listede yer alan her kavram haritasında sadece bir kez yazılmalı, listede yer alan kavramlara ilişkin açıklamalar ve ilkelere yer verilmemelidir.
- Kapsamı en geniş kavram ile diğer kavramlar sayfaya yerleştirilirken belirli kurallara dikkat edilmeli, aynı önem derecesine sahip kavramlar aynı renk ve şekillerde yazılmalı ve aynı basamakta yer almalıdır.
- Kavramlar yerleştirilirken ayırt edilmeleri için kutu ya da yuvarlak içine alınmalıdır.
- Kavram haritasında yer alan kavramlar arasında bir ilişkiden bahsedilecekse iki kutu arasına bir çizgi çizilmelidir. Bu bağlamda oklar ilişkinin yönünü göstermesi bakımından önemlilik arz etmektedir.
- Daha sonra çizilen çizginin üzerine listeden seçilen bir ilişki birkaç kelimeden ibaret olacak şekilde yazılmalıdır.
- Önerme ve ilişkiler ifade edilirken kutu ya da şekille kaplanmamalı, her bir ilişki en az bir kavramla ilişkilendirilecek bir önerme şeklinde yazılmalı.
- Kavram haritalarının farklı yerlerinde çapraz olacak şekilde bağlantılar kurulmalı, bu bağlantılar ile kavram haritasında yer alan kavramların nasıl sentezlendiği belirtilmelidir.
- Kavram haritasına öğrencilerin önceki öğrenmeleriyle kolayca ilişki kurabileceği bir başlık seçilmeli, bu başlık en kapsamlı konu ya da kavramdan seçilmelidir.
- Çok karışık ve içinde birçok önerme ve kavramın olduğu haritalar öğrencilere fayda sağlamadığından çizilecek kavram haritaları basit ve anlaşılır olmalıdır.
- Kavram haritasının çizimi tamamlandıktan sonra çizilen haritaya yönelik küçük bir paragrafta olsa çizilen harita kısaca özetlenmelidir (Şenay 2007).

SONUÇ

Okuma ve okuduğunu anlamaya yönelik okuyuculara katkı sağlamak amacıyla geliştirilen ve kullanılan okuduğunu anlama stratejilerinin alanyazında üç grupta toplandığı ifade edilmektedir. Bunlar: Okuma öncesi stratejiler, okuma sırası stratejiler ve okuma sonrası stratejiler şeklinde belirtilmektedir (Batmaz, 2017). Okuduğunu anlamaya yönelik geliştirilen okuma sonrası stratejiler başlığı altında yer alan kavram haritaları stratejileri de bunlardan biridir. Yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalarda okuma sonrası stratejilerden biri olan kavram haritası stratejisinin normal ve özel gereksinimli bireylerin okuduğunu anlama becerilerinin geliştirilmesinde olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla, ileriki çalışmalarda normal ve özel gereksinimli bireylerin okuduğunu anlama becerilerinin geliştirilmesi amacıyla kavram haritası stratejisine yönelik çalışmaların sayısı artırılabilir, Kavram haritası stratejisi diğer birçok derste kullanılabilir.

KAYNAKÇA

Alkahtani, K. D. (2013). Using concept mapping to improve parent implementation of positive behavioral interventions for children with challenging. *International Education Studies, 11*(6), 47-57.

Batmaz, O. (2017). *İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin Türkçe dersinde okuduğunu anlama stratejilerini kullanma düzeyleri ile okuduğunu anlama başarı düzeyleri arasındaki ilişki.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bayburt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bayburt.

Battal, İ. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterliliklerinin değerlendirilmesi (Uşak ili örneği)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Bayraktar, R. (2019). *Stratejik not almanın 6. Sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerine etkisi.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

Çelik, C. (2019). *Özgül öğrenme güçlüğünde zihinsel işlevlerin değerlendirilmesi ve müdahale yöntemlerinin etkililiği*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Demirel, Ö., & Epçaçan, C. (2012). Okuduğunu anlama stratejilerinin bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünlerine etkisi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 2*(1), 71-106.

Epçaçan, C. (2008). *Okuduğunu anlama stratejilerinin bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünlerine etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Epçaçan, C. (2009). Okuduğunu anlama stratejilerine genel bir bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2*(6), 208-223.

Epçaçan, C., ve Erzen, M. (2010). Okuduğunu anlama becerileri ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Milli Eğitim Dergisi, 40*(185), 22-32.

Epçaçan, C. (2018). Okuma ve anlama becerilerinin öğretim sürecine etkisi üzerine bir değerlendirme. *Turkish Studies, 13*(9), 615-630.

İnce, Y. (2012). *Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde kullandıkları okuduğunu anlama stratejileri.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Kanmaz, A. (2012). *Okuduğunu anlama stratejisi kullanımının, okuduğunu anlama becerisi, bilişsel farkındalık, okumaya yönelik tutum ve kalıcılığa etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Kaptan, F. (1998). Fen öğretiminde kavram haritası yönteminin kullanılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(14), 95-99.

Karadoğan, Z. (2020). *Etkileşimli kitap okuma uygulamalarının okuduğunu anlama beceresi ve tutuma etkisi.*(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Kaya, O. N. (2003). Eğitimde alternatif bir değerlendirme yolu: Kavram haritaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25*: 265-271

Korukcu, A. (2007). *Kavram haritalarının din öğretiminde kullanımı (ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersi 7.Sınıf 1.Ünitesi örneği bir uygulama örneği)* (Yayınlanmamış Doktora Tezi).Ankara Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Ankara.

Melekoğlu, M. A. (2017). Özel öğrenme güçlüğünün nedenleri ve özellikleri. M. A. Melekoğlu ve U. Sak (Ed.), *Öğrenme Güçlüğü ve Özel Yetenek* içinde (1. Baskı., ss. 24-52). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Şenay, A. (2007). *Kavram haritaları yöntemiyle metin öğretimi.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Top, M. B. (2014*). İşbirlikli tartışma sorgulama (İTS) stratejisinin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama başarılarına etkisi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Yılmaz, M. (2008). Türkçede okuduğunu anlama becerilerini geliştirme yolları/The developing methods of reading comprehension skills in Turkish. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5*(9), 131-139.

KURUMSAL YÖNETİMDE GELİŞMENİN, MARKET KAPİTALİZASYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ İÇİN AMPİRİK BİR ANALİZ

İsmail Cem AY[1], Ayşe ATILGAN SARIDOĞAN[2]

[1]İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul / Türkiye
[2] Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale SBMYO, Çanakkale / Türkiye

Öz: Günümüzde, ülkelerde, işletmelerin rekabet gücünü etkileyen çok sayıda faktör söz konusudur. İşletmelerin rekabet gücünü etkileyen bu faktörlerin iyileşmesi, işletmelerin pazar payının artmasına katkı sağlamaktadır. İşletmelerin pazar payının artması da, işletmelerin piyasa değerinin artmasını sağlamaktadır. İşletmelerin küresel rekabet gücünün artması, ülkelerin de rekabet gücünün artmasına katkı sağlayarak, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve toplumsal refahın da artmasını sağlamaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, işletmelerin rekabet gücünü ve piyasa değerini etkileyen önemli faktörlerin başında yer alan kurumsal yönetim kapasitesinde gelişmelerin, işletmelerin market kapitalizasyonu üzerindeki etkilerinin ampirik olarak incelemektedir. Çalışmada, 2019 yılı için 120 ülkeye ait kurumsal yönetim ve market kapitalizasyonu değişkenleri, regresyon analiz ile incelenmiştir.

Ampirik sonuçlara göre, ülkelerde kurumsal yönetimde gelişmenin, market kapitalizasyonu üzerinde, istatistiki olarak anlamlıdır ve aynı yönde, bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Çalışmada kontrol değişkenleri olarak kullanılan, GSYİH ve makroekonomik istikrar değişkenleri de market kapitalizasyonu değişkeni üzerinde istatiksel olarak anlamlı etkiye sahiptirler. Bu bağlamda, işletmelerin rekabet gücünü ve piyasa değerini etkileyen önemli faktörlerin başında yer alan kurumsal yönetim kapasitesinde gelişmenin, ampirik olarak geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, çalışmadaki bulgulara bağlı olarak, ülkelerde işletmelerin piyasa değerlerinin artması, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve toplumsal refahın korunmasında, kurumsal yönetim kapasitesinin geliştirilmesine yönelik politika ve stratejiler, önem arz etmektedir. Bu sebeple, işletmelerin ve ülkelerin küresel rekabet güçlerini yükseltmelerinde önemli rol oynayan kurumsal yönetime daha fazla önem vermeleri gerekmektedir. Bu bağlamda, işletmelerin ve ülkelerin kurumsal yönetimin çerçevesini, ilkelerini, standartlarını geliştirmeleri önemlidir. Diğer yandan, tüm işletmelerde kurumsal yönetim kültürünü geliştirmeye yönelik politika ve stratejilerin geliştirilmesi, ilgili mevzuat ve standartlarda kurumsal yönetim ilkelerinin etkin bir şekilde yer almasının sağlanması büyük önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Market Kapitalizasyonu, Piyasa Değeri, Ekonomik Büyüme

GİRİŞ

Günümüzde, ülkelerde, işletmelerin rekabet gücünü etkileyen çok sayıda faktör söz konusudur. İşletmelerin rekabet gücünü etkileyen bu faktörlerin iyileşmesi, işletmelerin pazar payının artmasına katkı sağlamaktadır. İşletmelerin pazar payının artması da, işletmelerin piyasa değerinin artmasını sağlamaktadır. İşletmelerin küresel rekabet gücünün artması, ülkelerin de rekabet gücünün artmasına katkı sağlayarak, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve toplumsal refahın da artmasını sağlamaktadır.

Artan küresel rekabet ile işletmelerin baş edebilmesinde önemli faktörlerden birisi işletme kurumsal yönetim kapasitesi ve niteliğinin güçlendirilmesidir. Kurumsal yönetim kapasitesi güçlü olan firmalara sadece sahip oldukları kaynakları daha etkin ve verimli yürütmekle kalmaz fakat aynı zamanda, dış paydaşlar ve özellikle yatırımcılar nezdine güvenilir ve yatırım yapılabilir kurum olma açısından kredibiliteleri de yükselir.

Yatırımcılar için kurumsal yönetim kapasitesi güçlü olan firmalar yatırım açısından daha önceliklidir. Çünkü firmaların gerçek mali durumları ile ilgili bilgilerin güvenirliği hakkında, yatırımcılar ve firma yöneticileri arasındaki asimetrik bilgi sorunun olması, yatırımcıların eksik ve yanlış bilgi seti altında ters seçimler yapmaları söz konusu olabilmektedir. İşletmelerin kurumsal yönetim kapasitesindeki gelişmeler, yatırımcılar için doğru yatırım kararlarının şekillenmesine katkı sağlaması sebebiyle, özellikle halka açık şirketlerin piyasa değerlerinin artmasına yardımcı olmaktadır.

Halka açık olan firmaların, kurumsal yönetim alanındaki gelişmelerle birlikte diğer piyasa değerini etkileyen faktörler sayesinde yatırımcılar için cazibe merkezi olması, daha etkin bir şekilde ve daha cazip koşullarda dış finansman bulmalarına yardımcı olmaktadır. Bu durumda da firmaların öz kaynak maliyetleri düşüş göstermektedir. Diğer yandan halka açık olmayan firmaların da kurumsal yönetim kapasitelerinin geliştirmeleri kârlılık ve büyümelerine katkı sağlamaktadır.

Bu bağlamda, bu çalışmanın temel amacı, işletmelerin rekabet gücünü ve piyasa değerini etkileyen önemli faktörlerin başında yer alan kurumsal yönetim kapasitesinde gelişmelerin, işletmelerin market kapitalizasyonu üzerindeki etkilerinin ampirik olarak incelemektedir.

Çalışmanın kapsamında, 2019 yılı için 120 ülkeye ait kurumsal yönetim ve market kapitalizasyonu değişkenleri analiz kapsamında yer almaktadır.

LİTERATÜR

İşletmelerin piyasa değerinin yükselmesini etkileyen, işletme düzeyinde, sektör düzeyinde, ulusal ve uluslararası düzeyde pek çok değişken söz konusudur. İşletmeler için piyasa değerlerini yükselterek sürdürülebilir büyümeyi sağlamak ve karlılıklarını artırmalarını tüm iç ve dış paydaşlar açısından önem arz etmektedir. İşletmelerin piyasa değerlerinin büyümesini etkileyen kontrol edebildikleri değişkenler arasında işletme düzeyinde değişkenler gelmektedir. Bu bağlamda, işletme düzeyinde, işetmenin piyasa değerini etkileyen pek çok faktör arasında yer alan önemli faktörlerden birisi de işletmenin kurumsal yönetim kapasitesindeki gelişmedir. İşletmelerin kurumsal yönetim kapasitesindeki gelişmeler işletmelerin faaliyetlerini ve iş süreçlerini daha standardize ettiği, kişilerin tercihlerinden ziyade kurumsalla kuralların iş yapma süreçlerinde hakim olduğu bu sayede kişilerin öznel kararlarına göre iş süreçlerinin değişkenlik göstermediği bir işletme mimarisi ortaya çıkmaktadır. Kurumsal bir işletme mimarisi de işletmelerin kaynak ve süreç yönetimlerini en iyi hale getirerek, verimliliğin etkinliğin artmasına, maliyetlerin düşmesine, müşteri memnuniyetinin artmasın, işletmenin Pazar payı, kârlılık ve büyümede sürdürülebilirliğin yakalanmasına büyük katkı sağlamaktadır. Dünya ekonomik formu küresel rekabet gücü raporuna göre, Kurumsal Yönetimin temel bileşenleri aşağıdaki gibi ortaya konulmuştur (bkz. Şekil.1.):

1. Denetim ve muhasebe standartlarının gücü
2. Çıkar çatışması düzenlemesi
3. Hissedar yönetimi

Bu bağlamda, işletmelerde kurumsal yönetim kapasitesinin gelişmesi için, muhasebe ve denetim standartlarında gelişmenin sağlanması, çıkar çatışması düzenlemesinde ilerleme sağlanması ve hissedar yönetiminde gelişme sağlanması gerekmektedir.

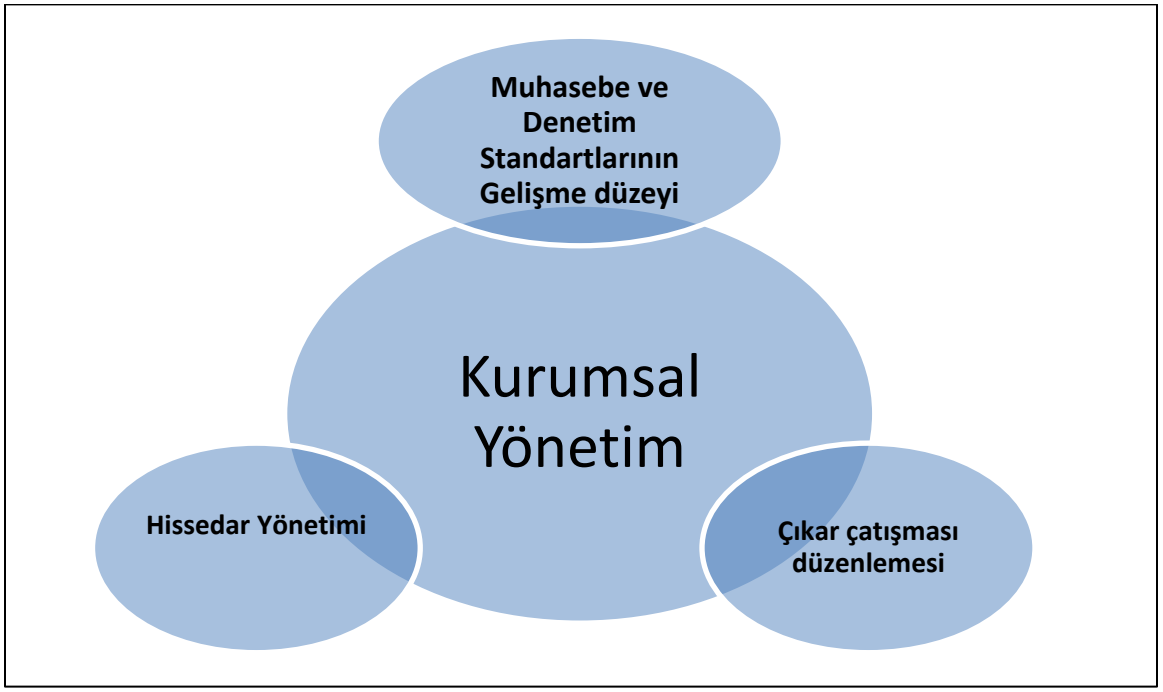

Şekil 1. Kurumsal Yönetimin Temel Bileşenleri

Kaynak: WEF, The Global Competitiveness Report 2018, s.632

Şekil.2.'de G20/OECD kurumsal yönetim ilkeleri verilmiştir. Buna göre, G20/OECD tarafından güncellenerek belirlenen kurumsal yönetim ilkeleri altı alanı kapsamaktadır.

Şekil 2. G20/OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri

Kaynak: OECD (2016), G20/OECD Principles of Corporate Governance, OECD, Paris, s.5

Tablo 1. Market Kapitalizasyonunun Etkileyen Faktörler Üzerine Literatür	
Yazar(lar)	**Bulgular**
Black, (2001).	Gelişmiş ülkelerde, kurumsal yönetim alanındaki gelişmelerin firmaların piyasa değerleri üzerinde düşük düzeyde etkisi olmasına karşın Rusya gibi kurumsal yönetim alanında gelişmelerin daha yeni olduğu ülkelerde, kurumsal yönetim alanındaki gelişmelerin firmaların piyasa değeri üzerinde etkilerinin çok önemli düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır.
Pae ve Choi (2011)	Firmaların, daha kapsamlı kurumsal yönetim uygulamaları ve daha yüksek iş etiği uygulamaları ile öz sermaye maliyetlerini düşürüp, firmaların piyasa değerlerini artırabileceğini tespit etmişlerdir.
Ahmed Haji ve Mubaraq (2015).	Malezyada, kurumsal yönetim alanındaki düzenlemelere karşın firmaların bu düzenlemelere uyum sağlamakta zorlandığını, kurumsal yönetim düzenlemelerine uyum sağlayan firmaların, mali performanslarında olumlu gelişmeler olduğunu tespit etmişlerdir.
Shahbaz et al (2016)	Pakistan ekonomisi için, 1974-2010 döneminde sermaye piyasası değerinin gelişiminin makroekonomik belirleyicilerini ele almışlardır. Ekonomik büyüme, enflasyon, finansal gelişme ve yatırımların sermaye piyasası değerinin gelişimini olumlu etkilerken, ticari açıklığın olumsuz etkilediği bulunmuştur.
Li et al (2016).	Kurumsal yönetim kapasitesinin güçlenmesi ile firmaların kurumsal sosyal sorumluluk alanın daha fazla yatırım yaparak firmaların piyasa değerlerini artırdığını tespit etmişlerdir.
Pamungkas et al (2018)	Firmaların kurumsal yönetim kapasitesindeki gelişmelerin firmaların denetim kapasitesini güçlendirerek firmalardaki muhasebe dolandırıcılığını azalttığını tespit etmişlerdir.
Ajeigbe (2020).	Kurumsal yönetim uygulamalarının etkin olduğu firmalarda, firmaların piyasa değerlerinin, firmaların büyümelerinin, varlık getirilerinin ve firmaların piyasa değerlerinin yükseldiği sonucuna ulaşmışlardır.
Phuong (2020).	Doğu Asya ve Pasifik ülkelerinde, kurumsal faktörlerin ve makroekonomik değişkenlerin sermaye piyasası değerini öngörmede önemli rol oynadığını tespit etmişlerdir. Diğer yandan, kurumsal faktörlerin, ekonomik büyümesi ve tasarrufların hisse senedi kapitalizasyonunu olumlu etkilediğini; enflasyon ve yüksek faizlerin ise olumsuz etkilediğini bulmuşlardır.
Almusattar ve Teker, D. (2020).	Kurumsal yönetimin içsel meaknizmalarının, bankaların performansları üzerinde anlamlı etkilere sahip olduğunu bulmuşlardır.

Worasatepongsa, ve Prakthayanon, kry (2020).	Tayland borsasında işlem gören firmalar için, kurumsal yönetimin, firmanın piyasa değeri üzerinde olumsuz etkileri olduğunu saptamışlardır.
Al-ahdal et al (2020)	Çalışmada, kurumsal yönetim bileşenlerinin Körfez ülkeleri ve Hintli firmaların firma değerleri üzerinde farklılaşan etkileri tespit edilmesine karşın, Hintli firmaların kurumsal yönetim uygulamaları ve finansal performans açısından Körfez ülkelerine göre daha başarılı sonuçlar elde ettikleri tespit edilmiştir.
Sari et al (2020).	Kurumsal yönetim bileşenlerindeki güçlenmesin firmanın piyasa değeri üzerinde olumlu etkilediğini tespit etmişlerdir.
Akben-Selcuk, ve Sener (2020).	Türkiye'de, kurumsal yönetim kapasitesindeki gelişmenin aile şirketlerin nakit varlıkları üzerinde olumlu etkileri olduğunu tespit etmişlerdir.
Widiatmoko et al (2020).	Endonezya'daki şirketler için 2015-2018 döneminde, kurumsal yönetim uygulamalarının entelektüel sermaye üzerinden piyasa kapitalizasyonunu olumlu etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.
Ahmed et al (2020).	Kurumsal yönetim ve kalite uygulamalarının, piyasa kapitalizasyonu üzerindeki önemli etkileri olduğu, kurumsal faktörlerdeki gelişmelerin (yolsuzluğun kontrolü, hesap verebilirlik ve hukukun üstünlüğü) sermaye piyasası gelişimine ve yatırımcı güveninin gelişmesine katkı yaptığı tespit edilmiştir.

AMPİRİK ANALİZ

VERİ

Çalışmada kullanılan veriler, Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabet Gücü veri tabanından temin edilmiştir. Araştırmada kullanılan değişkenler ve tanımları Tablo.2'de verilmiştir.

Table 2. Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin Tanımları	
Değişken	***Tanım***
Market Kapitalizasyonu	*Borsaya kayıtlı tüm yerli şirketlerin hisse fiyatı ile tedavüldeki hisse sayısı çarpımı ile elde edilen toplam piyasa değerleri.*
Kurumsal Yönetim	*Kurumsal yönetim endeksi; denetim ve muhasebe standartları, çıkar çatışması düzenlemesi ve hissedar yönetişiminin gücü olan endekslerden oluşmaktadır. Ölçek 0 ile 100 arasında olup (100 en iyidir)*
Makroekonomik istikrar	*Küresel Rekabet Edebilirlik Endeksi 4.0'ın Makroekonomik istikrar ayağı, enflasyon seviyesini ve maliye politikasının sürdürülebilirliğini kapsamaktadır. Ölçek 0 ile 100 arasında olup (100 en iyidir)*
GSYİH	*Gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH), satın alma gücü paritesinde (sabit 2011 fiyatları, milyarlarca dolar)*
Kaynak:WEF the Global Competitiveness Index 4.0 2019 dataset	

YÖNTEM

Çalışmada, 2019 yılı için 120 ülkeye ait değişkenler analize dahil edilmiştir. Çalışmada market kapitalizasyonunu etkileyen değişkenler, OLS tahmincisi kullanılarak regresyon tekniği ile analiz edilmiştir. Tahmin edilen model, bağımlı ve bağımsız değişkenler Denklem 1'de verilmiştir.

$$Y = \alpha_0 + \alpha_1 X_1 + \alpha_2 X_2 + +\alpha_3 X_3 + \varepsilon \qquad \text{Denklem 1.}$$

Bağımlı Değişken:

Y *: Market Kapitalizasyonu*

Bağımsız Değişkenler:

X_1*: Kurumsal Yönetim,*

X_2 *: GSYİH*

X_3*: Makroekonomik istikrar,*

BULGULAR

Table.3.'te çalışmada kullanılan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Buna göre değişkenlerin aritmetik ortalamaları market kapitalizasyonu için, 41.7, kurumsal yönetim, 60.8, makroekonomik istikrar, 82.6 ve GSYİH için ise 970.1 olarak berlirlenmiştir.

Table 3. Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler				
	Market Kapitalizasyonu	Kurumsal Yönetim	Makroekonomik İstikrar	GSYİH
A.Ortalama	41.7	60.8	82.6	970.1
Medyan	31.0	61.0	85.5	176.5
Varyans	1145.9	130.4	290.2	7920255.9
Std. Sapma	33.9	11.4	17.0	2814.3
Minimum	1.0	35.0	0.0	3.0
Maksimum	100.0	83.0	100.0	22462.0
Aralık	99.0	48.0	100.0	22459.0
Çeyrekler arası aralık	57.0	16.0	27.8	647.0
Çarpıklık	0.6	-0.3	-1.3	6.0
Basıklık	-1.1	-0.6	3.6	40.2

Table.4.'te Denklem.1. için OLS regresyon sonuçları verilmiştir. Buna göre, bağımlı değişken, market kapitalizasyonu üzerinde, kurumsal yönetim, makroekonomik istikrar ve GSYİH değişkenlerinin istatistiksel olarak anlamlı ve aynı yönde etkilere sahip olduğu görülmüştür. Denklemde araştırmadaki ana değişkenin yanında, kontrol değişkenleri olan makroekonomik istikrar ve GSYİH değişkenlerinin de istatistiksel olarak anlamlı ve aynı yönde etkilere sahip olduğu görülmüştür. Model ile ilgili diğer tanılayıcı test sonuçları ele alındığında ise, F testi sonuçlarına göre modelin bir bütün olarak anlamlı olduğu, modelde çoklu doğrusal bağlantı olmadığı (VIF<10), R^2=0 ,388, olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Table 4. Denklem.1. İçin OLS Regresyon Sonuçları **Bağımlı Değişken: Market Kapitalizasyonu**							
	Standard Olmayan Katsayılar		Standardize Katsayılar	t istatistiği	**Sig.**	Korelasyon	Çoklu Doğrusal Bağlantı
Model	B	Std. Error	**Beta**			Zero-order	VIF
(Sabit)	-69.27	14.42		-4.80	**0.00**		
Kurumsal Yönetim	0.84	0.27	**0.28**	3.16	**0.00**	0.52	1.53
Makroekonomik İstikrar	0.70	0.18	**0.35**	3.90	**0.00**	0.55	1.55
GSYİH	0.00	0.00	**0.17**	2.31	**0.02**	0.28	1.04
a. Bağımlı Değişken: Market Kapitalizasyonu							
R^2=0 ,388, (F test rsonuçları : F İstatisği= 24,556; $p < 0.01$)							

Tablo 5.'te hata terimi için tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Buna göre standardize ve standardize olmayan hata terimleri ortalaması sıfır olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Hata Terimi İçin Tanımlayıcı İstatistikleri[a]					
	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Hata Terimi	-50,68368	52,10361	,00000	26,47261	120
Std. Hata Terimi	-1,890	1,943	,000	,987	120
a. Bağımlı Değişken: Market Kapitalizasyonu					

SONUÇ

Artan küresel rekabet ile işletmelerin baş edebilmesinde önemli faktörlerden birisi işletme kurumsal yönetim kapasitesi ve niteliğinin güçlendirilmesidir. Kurumsal yönetim kapasitesi güçlü olan firmalara sadece sahip oldukları kaynakları daha etkin ve verimli yürütmekle kalmaz fakat aynı zamanda, dış paydaşlar ve özellikle yatırımcılar nezdine güvenilir ve yatırım yapılabilir kurum olma açısından kredibiliteleri de yükselir. Yatırımcılar için kurumsal yönetim kapasitesi güçlü olan firmalar yatırım açısından daha önceliklidir. Çünkü firmaların gerçek mali durumları ile ilgili bilgilerin güvenirliği hakkında, yatırımcılar ve firma yöneticileri arasındaki asimetrik bilgi sorunun olması, yatırımcıların eksik ve yanlış bilgi seti altında ters seçimler yapmaları söz konusu olabilmektedir. İşletmelerin kurumsal yönetim kapasitesindeki gelişmeler, yatırımcılar için doğru yatırım kararlarının şekillenmesine katkı sağlaması sebebiyle, özellikle halka açık

şirketlerin piyasa değerlerinin artmasına yardımcı olmaktadır. Halka açık olan firmaların, kurumsal yönetim alanındaki gelişmelerle birlikte diğer piyasa değerini etkileyen faktörler sayesinde yatırımcılar için cazibe merkezi olması, daha etkin bir şekilde ve daha cazip koşullarda dış finansman bulmalarına yardımcı olmaktadır. Bu durumda da firmaların öz kaynak maliyetleri düşüş göstermektedir. Diğer yandan halka açık olmayan firmaların da kurumsal yönetim kapasitelerinin geliştirmeleri kârlılık ve büyümelerine katkı sağlamaktadır

Çalışmanın ampirik sonuçlara göre, ülkelerde kurumsal yönetimde gelişmenin, market kapitalizasyonu üzerinde, istatistiki olarak anlamlıdır ve aynı yönde, bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Çalışmada kontrol değişkenleri olarak kullanılan, GSYİH ve makroekonomik istikrar değişkenleri de market kapitalizasyonu değişkeni üzerinde istatiksel olarak anlamlı etkiye sahiptirler. Bu bağlamda, işletmelerin rekabet gücünü ve piyasa değerini etkileyen önemli faktörlerin başında yer alan kurumsal yönetim kapasitesinde gelişmenin, ampirik olarak geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, çalışmadaki bulgulara bağlı olarak, ülkelerde işletmelerin piyasa değerlerinin artması, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve toplumsal refahın korunmasında, kurumsal yönetim kapasitesinin geliştirilmesine yönelik politika ve stratejiler, önem arz etmektedir. Bu sebeple, işletmelerin ve ülkelerin küresel rekabet güçlerini yükseltmelerinde önemli rol oynayan kurumsal yönetime daha fazla önem vermeleri gerekmektedir. Bu bağlamda, işletmelerin ve ülkelerin kurumsal yönetimin çerçevesini, ilkelerini, standartlarını geliştirmeleri önemlidir. Diğer yandan, tüm işletmelerde kurumsal yönetim kültürünü geliştirmeye yönelik politika ve stratejilerin geliştirilmesi, ilgili mevzuat ve standartlarda kurumsal yönetim ilkelerinin etkin bir şekilde yer almasının sağlanması büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Ahmed Haji, A. , & Mubaraq, S. (2015). The implications of the revised code of corporate governance on firm performance: A longitudinal examination of Malaysian listed companies. Journal of Accounting in Emerging Economies , 5(3), 350–380.

Ahmed, K., Khan, B., & Ozturk, I. (2020). Dynamics between disaggregates of governance and stock market performance in selected South Asia countries. International Journal of Finance & Economics.

Ajeigbe, K. B. (2020). Developing a model indicating the effect of Corporate Governance on Accounting Ratios and Firm Value of Firms listed on the Nigerian Stock Exchange (Doctoral dissertation, North-West University (South Africa)).

Akben-Selcuk, E., & Sener, P. (2020). Cash holdings and corporate governance: Evidence From Turkey. In Corporate Governance Models and Applications in Developing Economies (pp. 133-161). IGI Global.

Al-ahdal, W. M., Alsamhi, M. H., Tabash, M. I., & Farhan, N. H. (2020). The impact of corporate governance on financial performance of Indian and GCC listed firms: An empirical investigation. Research in International Business and Finance, 51, 101083.

Almusattar, I., & Teker, D. (2020). The Interactıon Between Corporate Governance And Fınancıal Performance: An Implementatıon For The Uk Banks. PressAcademia Procedia, 12(1), 64-69.

Black, B. (2001). The corporate governance behavior and market value of Russian firms. Emerging markets review, 2(2), 89-108.

Li, F., Li, T., & Minor, D. (2016). CEO power, corporate social responsibility, and firm value: a test of agency theory. International Journal of Managerial Finance, 12(5), 611-628.

Pae, J. , & Choi, T. H. (2011). Corporate Governance, Commitment to Business Ethics, and Firm Valuation: Evidence from the Korean Stock Market. Journal of Business Ethics , 100(2), 323–348

Pamungkas, I. D. , Ghozali, I. , Achmad, T. , Khaddafi, M. , & Hidayah, R. (2018). Corporate governance mechanisms in preventing accounting fraud: A study of fraud pentagon model. Journal of Applied Economic Sciences , 13, 2

Phuong, L. (2020). Institutions, microeconomic factors and stock market capitalization: Evidence from the EAP countries. Accounting, 6(5), 817-824.

Sari, I. M., Anugrah, R., & Nasir, A. (2020). Effect of Corporate Governance and Corporate Social Responsibility on Financial Performance. Journal of Auditing, Finance, and Forensic Accounting, 8(2).

Shahbaz, M., Rehman, I. U., & Afza, T. (2016). Macroeconomic determinants of stock market capitalization in an emerging market: fresh evidence from cointegration with unknown structural breaks. Macroeconomics and Finance in Emerging Market Economies, 9(1), 75-99.

Widiatmoko, J., Indarti, M. G. K., & Pamungkas, I. D. (2020). Corporate governance on intellectual capital disclosure and market capitalization. Cogent Business & Management, 7(1), 1750332.

Worasatepongsa, P., & Prakthayanon, S. (2020). Influence Of Corporate Governance On Company Value With Stock Return And Financial Performance As A Mediator Variable. PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology, 17(3), 2504-2525.

NATURE VERSUS NURTURE DEBATE IN THE NOVELS *SALMAN THE SOLITARY* BY YASHAR KEMAL AND *THÉRÈSE RAQUIN* BY EMILE ZOLA

Gökçen KARA

Haliç University, Faculty of Arts and Sciences, Istanbul / Turkey

Abstract: The variability of human behavior represents a dynamic problem. Nature versus nurture is a controversial topic that has sparked one of the ongoing discussions in developmental science. In other words, it can be interpreted as a dialogue that provides the dynamic interaction between environmental influences and biological factors in human development. It is known that nature and nurture both affect how people live and think, but how much of human character is influenced by nature and nurture is still unknown. Salman The Solitary by Yashar Kemal And Thérèse Raquin by Emile Zola are good examples of how nature and nurture can affect attitudes that consequently affect human life. In keeping with the argument, nature vs nurture, the authors, Zola and Kemal discuss character traits and their attitudes towards others. They introduce the concept of nature and nurture perspectives on important contemporary social issues to various degrees. The current work analyzes two novels, The Salman the Solidary, by Yashar Kemal, and Thérèse Raquin, by Emile Zola, which both include a murder. Since the protagonists of both novels commit murder at the end of the novel, this study examines the biological and social factors of their orientation to murder within the context of the nature versus nurture debate.

Keywords: Thérèse Raquin, Salman The Solitary, Nature Versus Nurture

INTRODUCTION and THEORETICAL FRAMEWORK

Nature versus nurture has been a debatable issue since the 17th century, examining whether humans' behaviors stem from their nature or the culture to which they were exposed during childhood. For years, the question of having control over our destiny in contrast to predestination has haunted society. Some scientists think the way people behave stems from life experience: the way they were taught, and the environment in which they grew up. Some scientists, however, believe that behavior is shaped on genetics. Each side has good arguments, making it difficult to settle on one. Nature and nurture are intertwined; humans affect their natural and cultural environments. Likewise, those environments affect humans. Professor Rod Giblett, in his book The Body of Nature and Culture, says: ''The culture of the body is always related to the nature of the body and to the nature of the environment in which bodies are positioned, on which they depend, which they affect, and which affects them'' (Giblett, 2008: preface). Based on Giblett's thought the social environment and the genetic function affect each other.

The selected novels Thérèse Raquin and Salman the Solitary have several characteristics in common. Examples include murder, love, parenthood, migration and ethnicity. Both novels concentrate on identifying the behavioral characteristics of main characters that serve as stereotypical representations of their own life conditions. This research examines ideas on the role of nature and nurture, questioning which characteristics are natural and nurtured. In both novels, there is such a fine line between the inherited and learned behavior of the protagonists that it is sometimes difficult to distinguish which character trait is learned and which is inherited.

Salman the Solitary is the life story of Ismail Agha and his family; beginning with Ismail Agha living in the Turkish city, Van and being forced to emigrate to Çukurova due to the Russian war during the period of Enver Pasha. As Ismail Agha and his family ran out of food during their migration south, they advanced by plundering villages on their way. As they faced running out of food and bullets, they became desperate and

lost many relatives due to starvation, disease, and conflict. The exhausted Agha found a small, wounded child on the road and tried to heal his wounds, loving the child like his son.

The wounded boy Agha found while migrating, Salman recovered and regarded Ismail Agha as his father. Ismail Agha also brings gifts to the child from wherever he goes. Salman, now among the village children, has been the most comfortable living and the most beautifully dressed. Ismail Agha's financial situation has improved thoroughly.

Although they are upset that they have not had a child for a long time, they eventually have a son with his wife Zero. They name the baby Mustafa. Ismail Agha worships Mustafa. As a result of his love for Mustafa so much, Salman becomes jealous of Mustafa and tries to hurt Mustafa at every opportunity.

Salman has grown. All the children of the village, including Mustafa, begin to be very afraid of Salman. Their fear is so great that they all think Salman will kill themselves. One day, Mustafa sees Salman having sex with the foal. Later, when the villagers learned about this incident, Ismail Aga ordered to sell that foal. Salman gets angry and goes up the mountain and mows down. Because they fear Salman, all the village children disappear. The villagers look for the children for days and cannot find them. Ismail Agha also gets angry when he cannot find Mustafa. After this incident, Salman disappears when all the weapons of Salman are taken away. Children stop hiding only when they learn that Salman is unarmed. But they never tell where they are hiding.

Ismail Agha forgives Salman and sends him to another farm, to work. Salman one day, wearing his own gun, he jumps on his horse, goes to Ismail Agha's farm and kills Ismail Agha.

In Thérèse Raquin, Mrs. Raquin, who runs a small millinery shop in Vernon, France, lives in a house with her son Camille and daughter-in-law Thérèse. Thérèse is the daughter of Mrs. Raquin's brother, who is a soldier. One day, Mrs. Raquin's brother came to Mrs. Raquin and entrusted Thérèse to her. Thérèse’s father dies soon after.

The scrawny, sick-looking Camille and Thérèse grow up together like siblings. But Mrs. Raquin, who has an excessive love for her son, thinks that Thérèse will be a good wife for Camille and marries them since she thinks Camille will need a caregiver in the future.

Mrs. Raquin, who later bought a house in the center of Paris, started living with her children. In their new home, close friends met every Thursday, they eat and play dominoes. One day,Camille comes home with a friend. Ms. Raquin remembers, though with difficulty, that it was Laurent, Camille's friend from school. Laurent is a broad-shouldered handsome man. He is fond of money and women. Since he is lazy, painting seems like an easy task for him.

A rapprochement occurs between Thérèse and Laurent, who regularly comes to Mrs. Raquin's house with the idea of making a portrait of Thérèse. Even though she is married to Camille, Thérèse, who had not seen a man like Laurent, cannot be disinterested and admires him. Laurent is not as thin, puny, and weak as Camille, but rather a strong, broad-shouldered, sharp-looking man. Influenced by his fondness for women, and realizing Thérèse's interest in him, Laurent makes plans to be with her.

One day, when Laurent is painting at Mrs. Raquin's House, Thérèse comes to Laurent and they are left alone. Laurent, who plans to be with Thérèse, reaches this goal and they begin to get together in secret. This betrayal, which at first appeared carefree and comfortable, then became a challenge for Thérèse and

Laurent. Camille should now disappear. Thérèse and Laurent, who are blind enough to kill Camille, make a treacherous plan to achieve these goals, and the three go on a short trip to travel together. During this trip, Laurent strangles Camille on a boat trip. The two lovers are apparently very upset after Camille's death. Even the lie that Laurent tried to save Camille would work. Neither Mrs. Raquin nor her close friends doubt the treacherous lovers. The fact that Thérèse does not speak for long and cries constantly makes those around her believe in her grief. There is no longer any obstacle for lovers to be together.

Shortly after Camille's death, Mrs. Raquin and her friends marry them, thinking that Thérèse and Laurent's marriage would be good for everyone. However, events do not develop as they wish. Both begin a deep feeling of regret and guilt. The murder they have committed will haunt them and they will not be able to achieve the happy union they aim for. Even though they're married, they can't both feel it. The happiness they seek becomes their nightmare. The days pass with blaming each other. These quarrels that chase each other happen unknowingly next to Ms. Raquin, and the old woman, who is very upset about her son's death, learns this humble murder. After Ms. Raquin learns of the situation, Thérèse's sense of remorse becomes greater and she cries every day. Thérèse and Laurent, whose fights and hostilities with each other do not end, decide to kill each other. Realizing that they are going to kill each other, Thérèse and Laurent take turns drinking the poisonous water Thérèse has prepared and pay for thisbetrayal in front of the old woman by dying together.

I analyze these works primarily as they are both the novels of manners and domestic realism, which act as mirrors of human nature in different timelines. This paper will discuss the people who committed murders based on an examination of nature versus nurture.

PURPOSE of the STUDY

This report aims to address the ongoing debate on the extent to which genetic heritage, nurture, or their interaction affect human behavior. The study is based on two novels: Salman The Solitary by Yashar Kemal and Thérèse Raquin By Emile Zola.

SCOPE of the STUDY

In both novels, the protagonists are from disadvantaged socio-economic groups with a tragic past. The characters' orientation to the act of murder was evaluated in the context of their past life.

METHODOLOGY

This study examines the influence of natural and cultural factors in order to find the underlying motivations for characters' behavior. Therefore, our sample in this study is the protagonists of both novels, namely Salman and Thérèse. Although this study examines the behavioral motivations behind the murders committed at the end of the novel, it also examines the behaviors of other characters shaped by natural and cultural factors.

FINDINGS

It seems fair to suggest that Zola in Thérèse Raquin and Kemal in Salman the Solitary seem to ask the determining factors in someone's development and use nature and nurture against each other. These authors ask whether personality traits of an individual are natured or nurtured; In the beginning of Thérèse Raquin Madame Raquin is portrayed as being obligated to look after Thérèse. Orphaned Thérèse was given to her aunt Madame Raquin after her Algerian mother died and her dad could no longer care for her: ‘‘Here is Thérèse, my little daughter, the poor child's mother is dead, so I've got my Thérèse home to France, and to you. I must soon return to the army in Algeria. There is no one to look after my daughter there. You are Thérèse's aunt and I'm asking you to help me. I'm giving my Thérèse to you. Please will you look after her.’’ (Zola:17). Similar to Madame Raquin, Ismail Agha in Salman the Solitary comes to symbolize a parenthood situation with one exception: unlike Madame Raquin, he is not obliged to look after Salman. He decides to adopt this solitary child with his own will. In each case the main characters, Ismail Agha and Madame Raquin come to symbolize nature. They appropriate these solitary children and behave as if they were their real parents. Although it is true that paternal responses are biologically conditioned, it should be noted that Ismail Agha hadn’t a child when he first met Salman. His paternal instincts made him behave as if he were Salman’s father. It may be claimed that Ismail Agha may not have loved Salman so deeply if he weren’t his first child. In other words he experienced fatherhood with Salman. This point seems to provide evidence to suggest that Ismail Agha is governed by his paternal passions.

Like Ismail Agha, Madame Raquin has maternal instincts. As a woman and mother she behaves according to her nature. It is equally important to note that Madame Raquin’s obsessional behavior seems to refer to her nature. Although Thérèse is quite strong and healthy, Madame Raquin treated her like her sick son Camille. She kept both children in warm rooms. Sometimes she made Thérèse take Camille's medicine. Such behaviors suggest that Madame Raquin is a maternal figure. She also devoted herself to be a mother for both of the children. ‘‘I've always wanted a daughter, Leave the dear little girl with me. I shall love her as I love my own child. She can take my married name -Raquin. Your Thérèse and my Camille will grow up together in a safe and happy home’’(Zola:18).

Based on Madame Raquin's speech and actions, she was expected to love both of them equally. That said, however hard she tried to care for them equally, she could not help loving her own son more than Thérèse. This is because maternal responses are biologically conditioned. Although there is no direct evidence to prove that she loves Camille more than Thérèse, the marriage between the two confirms this perspective. Madame Raquin thinks that her sick son will need a caretaker so she wants them to marry. Yet neither Thérèse nor Camille develop any real romantic attachment to the other; indeed, Camille thought that Thérèse was stupid. The two young people almost never speak to each other in their marriage. Still, Madame Raquin thinks Thérèse will be a good wife for Camille. This proves that she loves her own son more than Thérèse, because she prioritizes Camille’s needs over Thérèse's. This situation seems to show that some behaviors stem from birth, further indicating that Madame Raquin symbolizes natural behavious because, like Ismail Agha, she is governed by her parental passions. Her maternal instincts clearly shape her behaviors. ‘‘Madame Raquin observed her children with serene benevolence. She had resolved to make them husband and wife. She continued to treat her son as if he were at death's door; and she trembled when she happened to reflect that she would one day die herself, and would leave him alone and suffering. In that contingency, she relied on Thérèse, saying to herself that the young girl would be a vigilant guardian beside Camille. Her niece with her tranquil manner, and mute devotedness, inspired her with unlimited confidence. She

had seen Thérèse at work, and wished to give her to her son as a guardian angel. This marriage was a solution to the matter, foreseen and settled in her mind'' (Zola: 34).

Correspondingly, in Salman the Solitary, Salman is another vital insight into nature vs. nurture. He is a child adopted by Ismail Agha. Although Ismail Agha offers him everything he owns, and Salman idolizes Ismail and imitates him in every way, Salman does not love Ismail as his brother Mustafa loves Ismail. Salman's love for Ismail is obsessive, and from the beginning he experiences the fear of loss because Ismail is not his biological father. Salman's fear of loss drives him to commit parricide. This case demonstrates that paternal love comes from birth. Salman is an adopted child, but Mustafa is a biological child. Mustafa loves his father and regards it as his right to be loved by his father.

Salman's case represents natural behavious. While it is true that in the novel Salman is described as being jealous of Mustafa for the fear that Ismail loves Mustafa more than Salman, the murder scene in the novel indicates that this is not a kind of paternal love. If Ismail were Salman's biological father, he would not kill him. He would show his love as Mustafa did. Mustafa is never jealous of Salman because he is aware that Salman is not a biological child. As the text puts forward the view that it is human nature to love biological children more than adopted children, Salman could never be loved as much as Mustafa. Therefore, Kemal portrays human nature in both the wild and egocentric ways. ''Ismail Agha loved Salman as much as he did Mustafa, perhaps even more, Mustafa knew it, yet he wasn't jealous. Why should he be? Ismail Agha wasn't Salman's real father? (Kemal: 27).''

From the very beginning of the novel, Salman is very much associated with nature. He is of unknown descent, never civilized. Nobody knows where he comes from, who his real parents are, what his mother tongue is and what his religious faith is. This is an unacceptable situation for a traditional society so the view of the society for Salman comes to symbolize the nurture.

He is accepted as 'other.' Salman embodies purity and freedom, and at the same time he symbolizes the corruption and enslavement of a cruel society. The society scorns him and talks negatively about him behind his back Aware of society's rejection, Salman looks to nature for his own sense of security and freedom. He plays with birds. He has a sexual relationship with the horse. He is isolated from the people. He only loves his father Ismail and doesn't care about anyone else.

Like Salman in Salman the Solitary, Camille in Thérèse Raquin symbolizes nature partially. He thought of nothing and no one but himself. Although his mother Madame Raquin did everything for him, but he did not love her as much as she loved him. He was a selfish and vain young man.

Both Salman and Camille had unwanted physical qualities. Camille was a man, but his body was as weak as a child's. His pale face, with its thin red beard, always had a stupid, angry expression. In the same way the narrator describes the physical properties of Salman. ''Salman had flaxen hair that stuck out stiff as a hedgehog's spines. His eyes were a cold poison green; they were very tiny, and sunk deep in their sockets. He hardly ever spoke, never laughed, and this added to the harshness of his sunburnt features. His nose was sharp. It twitched and quivered as though somebody had tacked it onto his face only a moment ago. A squat man with bow-legs, he had wide shoulders and very long arms that reached almost to the ground''(Kemal: 3). Their physical properties shape their behavior. Camille's sickly, listless, and self-indulgent appearance made him fall from Thérèse's grace. This situation made Camille incline away from Thérèse. Salman has a similar situation.

As a character representing nature Laurent was quite handsome, tall and very powerful. His body looked firm and strong. He did not look like weak, pale Camille. His physical appearance made him poised. Unlike Camille, he is outgoing, well-educated, kindly, and rather spoiled. ‘‘Laurent had seated himself. With a peaceful smile on his lips, he replied to the questions addressed to him in a clear voice, casting calm and easy glances around him.’’ (Zola: 53).

With this description Zola shows that Laurent's physical properties made him a centered person. Laurent represents nature not only with his physical properties but also with his own decisions about his life. For example his father sent him away to a school to study law. But Laurent didn't want to be a lawyer. So then he studied art and painted pictures instead. He behaved according to his wishes.

The other characters in Salman the Solitary handled the issues according to the way society had taught them. Raised in Anatolian culture, the characters had similar belief systems which revolved around their social interactions. It is clear that Salman is marginalized. Because of his physical properties Salman often seems dangerous and scary for the other children Mustafa and the other children of the village are afraid of him. All the children in the village believe that Salman will kill them. Salman is governed by his passions. ‘‘I am frightened Mustafa, I am afraid of that man, and he had thrown up! Salman haunted the villagers even in their dreams, especially the children, and in the morning, before daybreak those children who had dreamed of him in the night would gather on the shingle at the riverside under the shelter of a steep bank and whisper their dreams to each other, but without ever mentioning Salman’s name.’’ (Kemal:28).

The protagonist Thérèse in Thérèse Raquin represents culture, refinement, convention, and civility. Even though Thérèse and Camille are not particularly suited for each other, they nevertheless marry. This seems to indicate that they are overwhelmed by their culture. Thérèse has a double life. ‘‘She was still the child brought up in the bed of an invalid. But inside, she lived an ardent and passionate existence. When she was alone, in the long grass by the river, she lay flat on her stomach like an animal, her eyes dark and wide, her body flexed, ready to pounce.’’ (Zola:16).

There is also a further point to be considered. Thérèse’s mother has an African origin. This can be thought as an element of nature, that is to say African heritage gives Thérèse a high-strung, emotionally intense nature. Race and ethnicity can be thought as natural elements. British anthropologist Peter Wade refers to this issue in his book Race, Nature and Culture: ‘‘But the central theme concerns the fact that a racial and/or racist discourse is often said to be one that refers to human nature, generally conceived in essentialist terms and often grounded specifically on human biology or, more specifically still, on human genetics. The typical Western model of human nature depicts this nature as a biological substrate defined largely – indeed increasingly, according to some of the kinship theorists cited above – in terms of genes. On top of, or chronologically after, this essential base is constructed the overlay of culture, more or less influenced by the structure of the base’’(Wade:97). Her being half African attributes to Thérèse African features. On the other hand, growing up in Vernon with her aunt and her cousin, Thérèse develops a different character. Her tender mindedness in Vernon symbolizes that she is dominated by culture. Thérèse shows little emotion but willingly does whatever is asked of her to receive the approval of her aunt.

Like Thérèse, Salman is a minority. He is a Yazidi and accordingly he symbolizes his ethnicity. As a representative member of his community he behaves like them. As a matter of fact there is not enough information about Yazidis as there is not enough information about Salman. These mysterious people have lived in the steppes of the desert mountains and hidden valleys since ancient times. Salman has been found at a

place similar to this. Yazidis are marginalized in many parts of the world. As a member of this community Salman is destined to be ‘‘marginalized’’ and ‘‘other’’.

It seems quite interesting to note that Camille returns to his nature. At the beginning he is a submissive man, and he does what is asked of him, but then he is easily overcome by his nature. Soon after his wedding, Camille announces that he wants to leave Vernon and seek employment in Paris. This seems to indicate that nature dominated Camille’s culture. He dreams of becoming an employee in a large organization. The scene that he tells about his plans to his mother seems to indicate this change. ‘‘Never have I opposed you in your plans, I married my cousin, I took all the drugs you gave me. It is only natural, now, when I have a desire of my own, that you should be of the same mind. We will move at the end of the month.’’ (Zola:32).

CONCLUSION

From the above discussion we can see the effects of nature and nurture in different ways. There is a murder in each of these novels, and feelings of guilt and remorse do not leave the perpetrators.

In Thérèse Raquin, nothing makes Thérèse happy after she kills her husband. She can’t escape the pressures of her conscience. She stays in the house, wears dirty clothes, and does not wash herself. She and her partner in crime, Laurent, are together in the house all day. They manage to get married but unhappily; the marriage solves nothing for them. They find that they cannot make love because the “ghost” of Camille is always present and visible in the bed between them, and they cannot rid themselves of his spectral presence. They begin to quarrel. They each threaten to go to the police and confess. They watch each other with fear in their eyes. They each begin to wish the other were dead. Only a second murder could save them. Laurent decides to kill Thérèse because he hates and fears her. Thérèse decided to kill her husband for the same reasons. Their plans are exactly the same. In the end Thérèse drinks half of the poisoned water and gives the glass back to Laurent. He drinks too. The two murderers have met their punishments.

In Salman the Solitary, Salman kills his father and returns to his nature: desolation. He has nobody to care for him or to love him initially. In the end, the situation was the same. He was solitary. He is destined to be solitary.

Considering the end of the novels, nature and nurture plays a different role in different conditions.

REFERENCES

Giblett, Rod (2008). *The Body of Nature and Culture*. Basingstoke: Palgrave, Macmillan.

Wade, Peter (2002) Race, Nature and Culture: An Anthropological Perspective. London.

Yashar, Kemal (1997) *Salman the Solitary*. London: Harvill. Zola, Emile (1970) *Thérèse Raquin*. Paris: Garnier-Flammarion.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK ERTELEME DAVRANIŞININ AÇIKLANMASI: YAŞAM DOYUMU VE UMUT

Mehmet KANDEMİR

Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.B.D
Kırıkkale / Türkiye

Öz: Öğrencilerin öğrenme ve başarı verimini olumsuz etkileyen akademik erteleme, herhangi bir gerçekçi neden bağlı olmaksızın öğrencilerin akademik sorumluluklarını geciktirmesidir. Öğrenciler arasında oldukça yaygın olarak bilinen akademik erteleme davranışı, aynı zamanda öğrenciler açısından bir stres kaynağıdır. Öğrencinin akademik yaşamının işlevselliğini olumsuz etkileyen bu davranış açıklanmasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Buna göre araştırmanın amacı, öğrencilerin akademik erteleme davranışının yaşam doyumu ve umut düzeyleri ile yordanıp yordanmadığını belirlemektir. İlişkisel tarama modeli kullanıldığı bu araştırmanın grubunu, 380 kız ve 190 erkek olmak üzere toplamda 570 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada, "Aitken Akademik Erteleme Ölçeği", "Yaşam Doyumu Ölçeği" ve "Umut Ölçeği" veri toplama amacıyla kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenirlik katsayıları bu araştırma için yeniden incelenmiş ve inceleme sonucunda güvenirlik katsayılarının yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin korelasyon ve basit regresyon analizi incelendiği araştırmada, akademik erteleme ile yaşam doyumu ve umut puanları arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda, akademik erteleme davranışının bu iki değişken tarafından negatif yordandığı ve regresyon modelinin anlamlı olduğu araştırma sonucunda bulunmuştur ($F=26.22$, $t= 8.42$, $p<.001$). Araştırmanın sonuçları, ilgili literatürdeki araştırma bulguları ile karşılaştırılarak tartışması yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre, pozitif psikolojinin önemli kavramlarından olan yaşam doyumu ve umut değişkenlerinin akademik ertelemeyi yordayan önemli bir değişken olduğu ve akademik erteleme davranışı ile başa etme programlarında bu iki değişkenin değerlendirilebileceği düşünülmüştür. Aynı zamanda araştırma sonuçları bağlamında, akademik ertelemenin doğasını daha iyi anlamaya yönelik araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Akademik Erteleme, Yaşam Doyumu Ve Umut

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Öğrencilerin akademik yaşamlarını etkileyen faktörlerden biri olan akademik erteleme, öğrencilerin ev ödevlerini, sınavlara hazırlanmalarını ya da proje ödevlerini hiçbir gerçekçi ve gerçekçi neden olmamasına rağmen zamanında tamamlayamaması olarak tanımlanmaktadır (Ferrari, Driscoll ve Diaz-Morales, 2007; Solomon ve Rothblum, 984). Haycock, McCarthy ve Skay (1998) da benzer bir şekilde, okul yaşamına ilişkin görevlerin ertelenmesi ya da son ana bırakılması olarak tanımlayarak, bu davranışın genel ertelemenin bir boyutu olarak vurgulamaktadır. Bu davranış, öğrencilerin akademik ve psikososyal yaşamını olumsuz etkileyen bir faktör olduğu alan yazın araştırma sonuçları açısından söylenebilmektedir (Kandemir, 2014; Miligram, 1991; Morales, Cohen ve Ferrari, 2008) Miligram (1991) erteleme davranışının düşük performansa neden olduğu gibi, düşük benlik, kaygı gibi olumsuz duygulara da neden olabileceğini belirtmektedir. Bu çalışmalar bağlamında düşünüldüğünde, akademik erteleme davranışı öğrencilerin duygusal, sosyal, akademik anlamda bir problem olduğu değerlendirilebilir.

Aydoğan (2008), öğrencileri pek çok anlamda etkileyen bu davranışın, üniversite öğrencileri arasında oldukça yaygın olduğunu belirtmektedir. Ellis ve Knaus (1977) ise, akademik erteleme davranışının üniversite öğrencileri arasında %70 olduğunu araştırma sonucunda ortaya çıkarmıştır. Abdi Zarrin ve Gracia (2020) de benzeri bir açıklama yaparak, akademik erteleme davranışının üniversite öğrencileri arasında

yaygın bir sorun olduğunu vurgulamaktadır. Alan yazında akademik erteleme davranışının oldukça çok nedeni olduğu görülmektedir (Kandemir, 2014; Lay, Knish ve Zanatta, 1992; Tice ve Baumeister, 1997). Bu nedenler içinde dikkat çeken bir faktörün de yaşam doyumu olduğu alan yazında görülmektedir (Kandemir, Palancı, İlhan ve Avcı, 2017; Savithri, 2014). Yaşam doyumu, bireyin kendi yaşantısından memnun olma durumudur (Veenhoven, 1996). Diener ve Suh'a (1997) göre ise yaşam doyumu, bilişsel bir süreç olup kişilerin seçimlerine göre yaşam kalitelerinin genel anlamda değerlendirmesidir. Kandemir ve arkadaşlarına (2017) göre, akademik erteleme yaşayan öğrencilerin algıladıkları yaşam doyumu düşüktür. Diğer bir ifade ile yaşam doyumu yüksek olan öğrenciler akademik erteleme davranışını daha az yapmaktadır. Akademik erteleme alan yazın incelendiğinde, akademik ertelemenin pozitif psikolojinin diğer önemli bir çalışma konusu olan umut ile ilişkilerinin incelendiği görülmektedir (Alexander ve Onwuegbuzie, 2007; Özer ve Altun, 2011). Umut, bireyin amaçları için, çözümler üretebilme kapasitesi ile ilgili düşüncesi ve bununla ilgili olarak harekete geçme motivasyonudur (Snyder, 2002). Özer ve Altun (2011) tarafından yapılan araştırmada, öğrencilerin umut düzeyinin artması, akademik erteleme davranışlarını azaltan bir özellik taşıdığı bulunmuştur.

AMAÇ

Üniversite öğrencilerinin öğrenme ve başarı potansiyelini açığa çıkmasında önemli bir sorun olarak değerlendirilen akademik erteleme davranışının yaşam doyumu ve umut ile ilişkilerin olabileceği alan yazın bağlamında yukarıda belirtilmiştir. Fakat bu değişkenlerin birlikte akademik ertelemeyi yordayıp yordamadığına ilişkin, çalışmalara rastlanmadığı alan yazında görülmektedir. Yapılan bu çalışma ile akademik ertelemenin yaşam doyumu ve umut ile yordama düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda, pozitif psikolojinin çalışma alanlarından olan yaşam doyumu ve umut konusunun akademik erteleme konusuna etkileri görülecektir.

KAPSAM

Akademik erteleme davranışının yaşam doyumu ve umut kavramları ile yordanmaya çalışıldığı araştırmanın kapsamı üniversite öğrencileridir. Dolayısıyla bu çalışmanın, diğer kademeleri kapsayan bir araştırma olmadığı söylenebilir. Aynı zamanda, yapılan bu çalışmanın ertelemenin diğer boyutlarını kapsamadığını, sadece okul yaşamı boyutunu kapsadığını söylemek mümkünüdür. Alan yazında, erteleme davranışının işlevsel yönünün de olduğu alan yazında belirtilmektedir (Kandemir, 2014). Bu çalışmada, akademik ertelemenin işlevsel yönü değil, işlevsel olmayan yönü araştırılmıştır.

YÖNTEM

Akademik ertelemenin yaşam doyumu ve umut kavramlarıyla ilişkilerinin incelendiği bu araştırmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Cohen, Manion ve Morrison (2000), birden fazla değişken arasındaki karşılıklı etkileşim miktarının ne oranda olduğunu ortaya çıkarmak için ilişkisel tarama modelinin kullanılabileceğini belirtmektedir. Akademik erteleme davranışının ilişkili değişkenleriler ilişkilerinin incelendiği araştırmanın grubunu, 380 kız ve 190 erkek olmak üzere toplamda 570 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Aynı zamanda öğrencilerinin 155'i birinci sınıf, 126'sı ikinci sınıf, 203'ü üçüncü sınıf ve 86'sı dördüncü sınıf öğrencileridir. Araştırmada veri toplama için, Aitken (1982) tarafından geliştirilen ve Balkıs (2007) tarafından Türkçeye uyarlanmış Akademik Erteleme Ölçeği; Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilmiş olup, Köker (1991) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış Yaşam Doyumu Ölçeği ve Snyder, Harris, Anderson, Holleran, Irving ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilip, Akman ve Korkut (1993) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Umut Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklerin bu çalışma için güvenirlik katsayıları Akademik Erteleme Ölçeği için .84, Yaşam Doyumu Ölçeği için .91 ve Umut Ölçeği için .81

olarak yeniden hesaplanmıştır. Araştırmanın analizlerinden önce gerekli ön koşul varsayımlarına bakılmıştır. Araştırmanın değişkenlerinin normal dağılımları gösterip göstermediğini belirlemek için değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş ve bu analize göre, sonuçların +,- 1.96 sınırları içinde olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda, basit regresyon analizi için değişkenler arasındaki korelasyon yeterliliğinin sağlandığı korelasyon analiz sonucunda ortaya çıkmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bulgular bölümünde, akademik erteleme, yaşam doyumu ve umut ölçeğine ait tanımlayıcı analizler, değişkenler arasındaki korelasyon analizi ve basit regresyon analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Akademik erteleme, yaşam doyumu ve umut değişkenleriyle ilgili, tanımlayıcı analiz sonuçları ve değişkenler arasındaki korelasyonlar sonuçları aşağıdaki Tablo 1'de öncelikli olarak gösterilmiştir.

Tablo 1. Değişkenler Arasında Korelasyon Analiz Sonuçları

Değişkenler	□	**Ss**	**1**	**2**	**3**
Akademik erteleme (1)	2.92	.96	1		
Yaşam doyumu (2)	3.86	.82	-.25**	1	
Umut	3.69	1.30	-.15**	.32**	1

** *p<.01*

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan akademik erteleme ortalama puanının 2.92 ve standart sapmasının .96 olduğu görülmektedir. Diğer değişkenlerin ortalama ve standart sapma puanları tablodaki gibidir. Basit regresyon analiz öncesinde, değişkenler arasında ilişki yeterliliklerinin belirlenmesi için yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre, akademik erteleme ile diğer değişkenler arasında anlamlı ve negatif yönlü ilişkilerin olduğu bulunmuştur. Buna göre, öğrencilerin akademik erteleme davranışı ile yaşam doyumu arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin (*r=-.25*) olduğu belirlenmiştir. Tablo 1'e bakıldığında, akademik erteleme ile umut puanları arasında da negatif ve anlamlı bir ilişki dikkat çekmiştir (*r=-.15*). Yapılan bu analiz sonuçlarına göre, akademik erteleme davranışının yaşam doyumu ve umut değişkenleri tarafından yordanma gücünü test etmek için basit regresyon analizi yapılmış ve yapılan analizin sonuçları aşağıdaki Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2. Üniversite Öğrencilerin Akademik Erteleme Davranışının Yordanmasına İlişkin Basit Regresyon Analiz Sonuçları

Değişken	**B**	**Standart Hata**	**β**	**t**	**p**	**VİF**
Sabit	29.07	2.85		10.19	.00	
Yaşam doyumu	-.57	.19	-.22	-3.90	.00	1.08
Umut	-4.35	1.41	-.29	-4.32	.00	1.03
R=.48	***R^2= .23***	***F= 17.43***				

Akademik erteleme davranışının yaşam doyumu ve umut değişkenleriyle yordanmaya çalışıldığı araştırmanın bulgularına göre, kurulan basit regresyon modelinin tamamının anlamlı olduğu bulunmuştur (*F=26.22, t= 8.42, p<.001*). Analiz sonucunda, regresyon modelinin, toplam varyansın .26' sının açıkladığı görülmüştür. Tablo 2'ye göre, öğrencilerin yaşam doyumları akademik erteleme davranışı negatif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir (*β= -.22, t= -3.90, p <.01*). Buna göre, öğrencilerin yaşam doyumlarının yükselmesi ile birlikte akademik erteleme davranışlarını azaldığı söylenebilmektedir. Öğrencilerin umut düzeylerinin akademik erteleme davranışlarını negatif anlamda yordaması, araştırmanın önemli bulgularından olduğu görülmektedir (*β= -.29, t= -4.32, p <.01).* Buna göre, öğrencilerin umut düzeylerinin yükselmesi ile birlikte akademik erteleme davranışının azaldığı söylenebilmektedir.

SONUÇ

Araştırmada, öğrencilerin yaşam doyumlarının akademik ertelemeyi negatif yönde etkileyen bir faktör olduğu belirlenmiştir. Yani, öğrencilerin yaşam doyumlarının yükselmesinin akademik görevlerini azaltan önemli bir durumdur. Araştırmanın bu sonucunu destekleyen alan yazı araştırmalarının olduğu görülmektedir (Kandemir, Palancı, İlhan ve Avcı, 2017; Savithri, 2014). Demir Güdül'ün (2015) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada yaşam doyumu ile akademik erteleme arasında negatif yönlü bir ilişki belirlenmiştir. Savithri (2014) tarafından yapılan başka bir araştırmada ise, yaşam doyumuna sahip öğrencilerin daha az akademik erteleme yaptıkları saptanmıştır. Klassen, Krawchuk ve Rajani (2007) kişinin kendi ve yaşamı olumlu değerlendiren öğrencilerin akademik anlamda sorumluluklarından kaçınma davranışlarının daha az olabileceğini ifade etmektedir. Öğrencilerin genel anlamda, kendisi ve yaşamı ile ilgili pozitif değerlendirmesi, görevler alabileceği ve amaç odaklı çalışabileceği düşünülmektedir. Farklı bir bakış açısı ile, yaşamsal kaygı ve endişeleri az olan öğrencilerin okul yaşamındaki sorumluluklarına odaklanması sonucunda erteleme davranışlarını azaltabileceği değerlendirilmiştir.

Araştırmada, umudun akademik ertelemeyi negatif anlamda yordayıcı bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Diğer bir deyişle, umutlu olan öğrencinin akademik erteleme davranışının daha az olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusunu destekleyen çalışmalarda akademik erteleme ile ilgili alan yazında ulaşılmıştır (Alexander ve Onwuegbuzie, 2007; Özer ve Altun, 2011). Alexander ve Onwuegbuzie (2007) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin umut düzeylerinin yüksek olması akademik erteleme davranışlarını azalttığı bulunmuştur. Snyder (2002) umut kavramının amaç ve amaçlar bağlamında güdülenmeyi kapsadığını belirtmektedir. Buna göre öğrencilerin, kariyer ya da akademik anlamda amaçlarının olması ve bu amaçlar için çabalaması erteleme davranışını düşürebilir. Farklı bir bakış açısıyla, öğrenciler amaçlarına ulaşmak için akademik sorumlulukları ara hedef olarak değerlendiriyor olabilir.

Araştırmanın sonuçlarına göre düşünüldüğünde, üniversitede öğrencilerine yönelik yaşam doyumu ve umut düzeylerini artıcı psikoeğitim çalışmaları, erteleme davranışlarıyla baş etme konusunda öğrencilere faydalı olabilir. Aynı zamanda, kurulan regresyon modeline benlik saygısı, motivasyon, kendini toparlama gibi yeni değişkenlerin katılması ertelemenin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Aynı zamanda, akademik ertelemenin, işlevsel olmayan boyutu ile bu çalışma yapılmıştır. Farklı bir araştırmada ise, yaşam doyumunu ve umudun işlevsel erteleme üzerinde nasıl bir etkisinin olduğu araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Abdi Zarrin, S., Gracia, E., Paixão, M. P. (2020). Prediction of Academic Procrastination by Fear of Failure and Self-Regulation. *Educational Sciences: Theory and Practice,* 20(3), 34-43. http://dx.doi.org/10.12738/jestp.2020.3.003.

Aitken, M. E. (1982). A Personality Profile of the College Student Procrastinator. University of Pittsburgh: Proquest Dissertations and Theses. *Retrieved,* March 21.

Akman, Y., Korkut, F. (1993). Umut Ölçeği Üzerine Bir Çalışma. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 9, 193-202.

Alexander, E., Onwuegbuzie, A. (2007). Academic Procrastination and the Role of Hope as a Coping Strategy. *Personality & Individual Differences,* 42, 1301-1310.

Balkıs, M. (2007). Öğretmen Adaylarının Davranışlarındaki Erteleme Eğiliminin, Karar Verme Stilleri ile İlişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 21, 67.

Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2005). Research Methods in Education (5thed.). London, New York: Routledge Falmer.

Demir Güdül, M. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Akademik Motivasyon Profillerinin Psikolojik İhtiyaç Doyumu, Akademik Erteleme ve Yaşam Doyumu ile İlişkisi. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Diener, E.,Suh, E. (1997). Measuring Quality of Life: Economic, social, and subjective indicator. *Social Indicators Research,* 40, 189-216.

Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment,* 49 (1), 71-75.

Ellis, A., Knaus, W. J. (1977). Overcoming procrastination. New York: Signet Books.

Haycock, L. A., McCarthy, P., Skay, C. L. (1998). Procrastination in College Students: The Role of Self-Efficacy and Anxiety. *Journal of Counseling and Development,* 76(3), 317-324.

Kandemir, M. (2014). Model Explaining Academic Procrastination Behaviour. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi,* 4(3), 51-72.

Kandemir, M., Palancı, M., İlhan, T., Avcı M. (2017). Sınıf Tekrarı Yapan Öğrencilerin Akademik Erteleme Nedenleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 285-302. doi: 10.17556/erziefd.334989.

Klassen, R. M., Krawchuk, L. L., Rajani, S. (2007). Academic Procrastination of Undergraduates: Low Self-Efficacy to Self-Regulate Predicts Higher Levels of Procrastination. *Contemporary Educational Psychology,* 33, 915-931.

Köker, S. (1991). Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Lay, C. H., Knish, S., Zanatta, R. (1992). Self-Handicappers and Procrastinators: A Comparison of Their Practice Behavior Prior to an Evaluation. *Journal of Research in Personality,* 26(3), 242-257.

Milgram, N. A. (1991). “Procrastination”. Encylopedia of Human Biology . Vol. 6, (New York, Academic Pres).

Morales, J. F., Cohen, J.,Ferrari, J. (2008) An integrated view of personality styles related to avoidant procrastination. *Personality and Individual Differences,* 45, 554–558.

Özer, A., Altun, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme nedenleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(21), 45-72

Savithri, J.J. (2014). Interactive Effect of Academic Procrastination and Academic Performance on Life Satisfaction. *International Journal of Science and Research*, 3 (3). 377-381.

Solomon, L. J., Rothblum, E. D. (1984). Academic Procrastination: Frequency and Cognitive-behavioural Correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 503-509.

Snyder, C. R. (2002). Hope theory: rainbows in the mind. *Psychological Inquiry*, *13*(4), 249–275.

Snyder, C. R., Harris, C., Anderson, J. R., Holleran, S. A., Irving, L. M., Sigmon, S. T., Yoshinobu, L., Gibb, J., Langelle, C., & Harney, P. (1991). The Will and Ways: Development and Validation of an İndividual-Differences Measure of Hope. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60 (4), 570- 585.

Tice, D. M., Baumeister, R. F. (1997). Longitudinal Study of Procrastination, Performance, Stress, and Health: The Costs and Benefits of Dawdling. *Psychological Science*, 8 (6), 454-458.

Veenhoven, R. (1996). The study of Life Satisfaction. In: W. E. Saris, R. Veenhoven, A. C. Scherpenzeel, & B. Bunting (Eds). A Comparative Study of Satisfaction with Life in Europe. Budapest: Eötvös University Pres

PAZARLAMANIN KARANLIK YÜZÜ: INFLUENCER PAZARLAMASINDAKİ YANLIŞ UYGULAMALAR

Hamit ERDOĞAN[1], Ece ÖZER ÇİZER[2]

[1]Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, Sakarya / Türkiye
[2]Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: İnternet tarihinin ikinci büyük evresi olan Web 2.0 ile dünyamız giderek dijitalleşmiş ve geleneksel kitle iletişim araçları eski gücünü kaybetmiştir. Geleneksel kitle iletişiminde pazardaki rekabetin yoğun olması, reklam maliyetlerinin fazlalığı, küçük veya niş işletmelerin kısıtlı reklam bütçesine sahip olması, hukuki kısıtlamalar ve yasaklar nedeniyle pazarlama uygulayıcıları yeni alanlarda faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bu alanların başında Web 2.0 ile ortaya çıkan sosyal ağlar ve bu ağlar aracılığıyla ünlenen influencerlar gelmektedir. Influencerlar, influencer pazarlaması kapsamında ürün yerleştirme faaliyetlerini sıklıkla kullanarak takipçilerini etkilemeyi hedeflemektedirler. Influencerların etki kapasiteleri ve dereceleri üzerinde ise takipçi sayıları kritik öneme sahiptir. Takipçi sayılarına göre influencerlar; mega influencerlar, makro influencerlar, mikro influencerlar ve nano influencelar olmak üzere dört gruba ayrılmaktadırlar. Araştırma kapsamında ele alınan diğer bir kavram ise karanlık pazarlamadır. Karanlık pazarlama özellikle hukuken yasaklanmış veya pazarlama faaliyetleri kısıtlanmış ürünleri, hedef kitlenin farkında olmadan bilinç altına yerleştirmeyi amaçlamaktadır. Karanlık pazarlama, parçalı, bölümlendirilmiş, kişiselleştirilmiş ve yeniden hedefleme olmak üzere dört pazarlama uygulamasından oluşmaktadır. Hedef kitle olan tüketicilerin bilinç altına etki etmede influencer pazarlaması ve karanlık pazarlamanın bir arada kullanımına sıkça rastlanılmaktadır. Bu bağlamda çalışma influencerlerin, influencer pazarlaması kapsamında yaptıkları ürün yerleştirme faaliyetlerinin karanlık pazarlama faaliyetleriyle ilişkili bir şekilde kullanılmasını kavramsal olarak incelemiştir. Bu doğrultuda literatüre katkı sağlanarak, pazarlama uygulayıcılarına ve influencerlara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Influencer, Influencer Pazarlaması, Ürün Yerleştirme, Karanlık Pazarlama

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

İnternetin ortaya çıkışı ve Web 2.0 döneminin başlaması ile kitle iletişimi alanında dünya çapında büyük değişim ve gelişmelere meydana gelmiştir. Bu değişim ve gelişim sayesinde internet kullanıcıları, geleneksel kitle iletişimindeki (radyo, tv, sinema, dergi vb.) pasif rollerinden çıkarak aktif bir rol üstlenmişlerdir. Bunun sonucunda geleneksel kitle iletişim araçları kullanılarak yapılan pazarlama faaliyetlerinin etkisi giderek azalmıştır. Pazarlama uygulayıcıları (işletmeler, yöneticiler, markalar, reklam verenler vb.) geleneksel kitle iletişim araçlarıyla etkileşime geçemediği kullanıcılara Web 2.0'ın sunduğu iletişim araçlarıyla etkileşime geçmeye çalışmaktadırlar. Bu iletişim araçlarından birisi de sosyal ağlardır. Kullanıcılar sosyal ağlar aracılığıyla karşılıklı etkileşime geçebilmekte, bir konu hakkında görüş veya fikirlerini özgür bir şekilde ifade edebilmektedirler. Bunun yanı sıra sosyal medya kullanıcıları, sosyal ağlarda üretilen içeriğin üreticisi olarak aktif, üretilen içeriğe maruz kalan olarak ise iletişimin pasif konumunda yer alabilmektedir. Sosyal ağlarda aktif bir rol üstelenen kullanıcıların içerik üreterek pasif roldeki kullanıcıların görüş, düşünce ve davranışlarını etkilemesi influencer kavramını ortaya çıkarmıştır. Erdoğan ve Özcan, (2020: 3814)'e göre sosyal ağlar aracılığıyla hatırı sayılır bir çoklukta takipçi kitlesini etrafında toplayarak onların fikir ve davranışlarına yön verebilecek düzeyde etkileme gücüne sahip fenomen veya sosyal medya ünlüsü olarak da bilinen kişiler influencer olarak adlandırılmaktadır. Influencerların, pazarlama faaliyetlerinde kullanılması ise influencer pazarlamasını kavramını oluşturmaktadır.

Günümüzde pazarlama uygulayıcıları, geleneksel kitle iletişimine göre görece daha düşük maliyetli, daha yüksek ulaşılabilirlik ve etki gücü olan influencerları aktif olarak reklam faaliyetlerinde kullanmaya başlamışlardır. Bu reklam faaliyetleri sıklıkla ürün yerleştirme stratejileriyle birlikte kullanılmaktadır. Öztürk ve Okumuş, (2014: 97)'a göre ürünün bir ücret karşılığında bir televizyon, radyo programı, video oyunları, romanlar, sinema, müzik videoları, sosyal medya içeriklerine çeşitli şekillerde yerleştirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır.

Influencer pazarlaması ve ürün yerleştirme stratejileri için yasa koyucu tarafından yasaklanmış veya sınırlandırılmış ürünlerin tanıtımında karanlık pazarlama faaliyetleriyle beraber kullanılabilmektedir. Karanlık pazarlama, kısaca yasaklanmış veya sınırlandırılmış ürünleri, tüketiciye fark ettirmeden bilinç altına yerleştirerek onları etkileme faaliyetidir. Bu bağlamda çalışma, pazarlama uygulayıcılarına, yapılacak akademik çalışmalara ve influencerlara dair önerilerde bulunmuştur.

INFLUENCER ve INFLUENCER PAZARLAMASI KAVRAMI

Etki "influence" kavramı bir kişiyi, nesneyi ya da bir olayı değiştirecek bir şekilde etkileme gücüdür. Etki kavramı, bir satın alma tavsiyesinde ya da bir satıcının güvenilirliği gibi birçok şekilde kendine yer bulabilir. Etki, temelde bir kişinin belirli bir konu hakkında sahip olduğu fikrini etkileme faaliyetidir (Brown ve Hayes, 2008: 49). Influencer pazarlaması, doğrudan pazarlama uygulamalarının aksine "kanaat önderi olarak" bilinen influencerlara odaklanan reklam dışı faaliyetlerdir. Influencer pazarlaması temel olarak, influencerlar aracılığıyla topluma ürün bağlamı ve uzmanlığı sağlamayı hedefler[2]. Influencer, tüketici yada müşterinin satın alma kararının çeşitli şekillerde etkilenmesinden sorumlu olan üçüncül kişidir (Brown ve Hayes, 2008: 50). Influencer kavramı, sosyal ağlarda belirli bir takipçi kitlesine sahip tüzel kişiler, (sayfa "9gag" ve gruplar "amacı olmayan grup" vb.) ve sosyal medya hesabı olan geleneksel ünlüleri de (manken, film yıldızı vb.) kapsamaktadır.

Takipçi sayılarına göre influencerlar kendi içlerinde dört kategoriye ayrılmaktadır[3];

- *Mega veya ünlü influencerlar:* 1.000.000 ve üzeri takipçiye sahip kişiler.
- *Makro influencerlar:* 100.000-1.000.000 arası takipçiye sahip kişiler.
- *Mikro influencerlar:* 10.000-100.000 takipçiye sahip kişiler.
- Nano influencerlar: 1000-10000 arası takipçiye sahip kişilerdir.

IAB Türkiye'ye göre pazarlama uygulayıcıları sahip oldukları ürün ya da hizmete yönelik ilgi uyandırma, bilinilirliği artırma, harekete geçirme satışa yöneltme ve sadakati sağlamak için influencer pazarlamasını giderek daha sık kullanmaya başlamasının temel sebepleri[4];

- Sosyal mecralarda faaliyet kullanıcı sayısının giderek artması.
- Sosyal mecralarda kullanıcıların geçirdiği sürenin artması.
- Oluşan geri bildirimlerin gerçek zamanlı bir şekilde ölçülebilmesi.

[2]https://www.forbes.com/sites/johnhall/2016/04/17/the-influencer-marketing-gold-rush-is-coming-are-you-prepared/#2591bf0934fb
[3] https://influencermarketinghub.com/types-of-influencers/
[4] https://iabtr.org/UploadFiles/Reports/Influencer-marketing-nedir26122019142300.pdf

- Kullanıcılarla interaktif bir etkileşim ortamı yaratılabilmesi.
- Kişiselleştirilmiş iletişim yapılabilmesi.
- Oluşturulan bu iletişimin satış gibi faaliyetlerle bağ kurabilmesi.

ÜRÜN YERLEŞTİRME KAVRAMI

Ürün yerleştirme kavramı 1890'ların ortalarında sinema filmlerinin ortaya çıkmasıyla başlamıştır. Sinema filmlerinde ürün yerleştirme, filmin prodüksiyonun maliyetini düşürürken diğer taraftan söz konusu ürünün reklam maliyetlerini azaltırken reklama maruz kalan izleyici sayısının artırmıştır (Newell, Salmon ve Chang, 2006: 575-576). Ürün yerleştirme, bir markaya ait ürününün, bir ücret karşılığında tanıtımının yapılması amacıyla bir kitle iletişim ortamına yerleştirilmesidir (Barnhardt, Manzano, Brito, Myrick ve Smith, 2016: 883). Ürün yerleştirme sinema filmleri, TV programları, tiyatrolar, dergiler, kitaplar, çizgi romanlar video oyunları, sosyal ağlar, müzik klipleri, radyo vb. gibi kitle iletişim ortamlarında yapılabilir.

Şekil 1'de görüldüğü üzere ürün yerleştirme süreci tüketicinin bir kitle iletişimi ortamında ürün yerleştirmeye maruz kalmasıyla başlamaktadır. Daha sonra tüketiciler, bilişsel yetenekleri sayesinde maruz kaldıkları ürün ya da markaları algılamakta ve anlamlandırmaktadırlar. Böylece tüketiciler geçmişte tecrübelerine dayanarak maruz kalınan ürün ya da markayı hafızalarında konumlandırırlar. Marka veya ürünün tüketici tarafından tercih edilmesi, satın alınması veya rakiplerine karşı rekabet üstünlüğü elde etmesi tüketicinin hafızasındaki konumuyla ilişkilidir (Gürel ve Alem, 2005: 135).

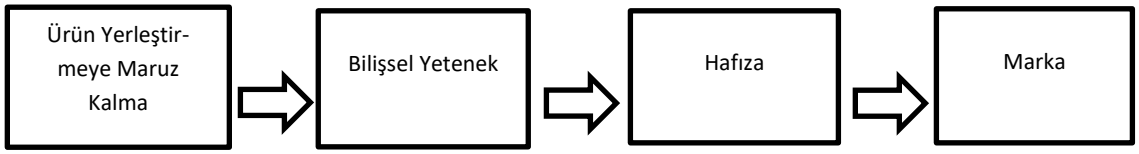

Şekil 1. Ürün Yerleştirme Sürecinin Tüketici Düzeyindeki İşleyişi (Auty, S., & Lewis, C. 2004: 712'den aktaran Gürel ve Alem, 2005: 134)

Russell, (1998: 357) tarafından televizyon programları ve filmler incelenerek yapılan çalışmada ürün yerleştirme görsel, sözlü ya da işitsel olmak üzere iki boyutta ancak bazı durumlarda üç boyutta olay örgüsüne yerleştirme şeklinde ele alınabileceğinden bahsetmektedir. Bu boyutlar;

Görsel yerleştirme: Açık bir şekilde ürün ya da markanın gösterilmesi. Görsel yerleştirme iki şekilde yapılmaktadır ilk olarak ürün ya da marka film ya da televizyon programına yerleştirilen sahne geçişleri, şeklinde. İkinci olarak ise kapalı mekanlarda örneğin; ev içi mutfak sahnelerinde yiyecek içecek marka ve ürünleri gösterilmesi şeklinde yapılmaktadır.

Sözlü ya da işitsel yerleştirme: Bu yerleştirme bir diyalog esnasında ürün ya da markadan bahsedilmesini ifade etmektedir.

Olay Örgüsüne Yerleştirme: Ürün veya markanın bazı durumlarda bir karakterin kişiliğiyle örneğin; "James Bond" ve "Aston Martin" gibi özdeşleşerek olay örgüsünün bir parçası haline gelmesidir. Görsel ve sözlü boyutların birleşmesiyle oluşmaktadır.

Sosyal ağlar ürün yerleştirme faaliyetleri için elverişli ortamlardır. Bu bağlamda bir influencer, görsel yerleştirme resim, fotoğraf gibi; sözlü ya da işitsel yerleştirme ses dosyası, podcast gibi; olay örgüsüne yerleştirme canlı görüntü akışı, video içerikleri gibi görsel ve işitsel boyutu birleştirebilir. Ayrıca marka elçilikleri kapsamında marka veya ürünle özdeşleşme gibi üç boyutu kullanılarak içerik üretimi yapabilir.

Türkiye'de Influencer Pazarlamasında Ürün Yerleştirme Örnekleri

Influencer pazarlaması kapsamında yapılan ürün yerleştirme örnekleri Şekil 2'de yer almaktadır;

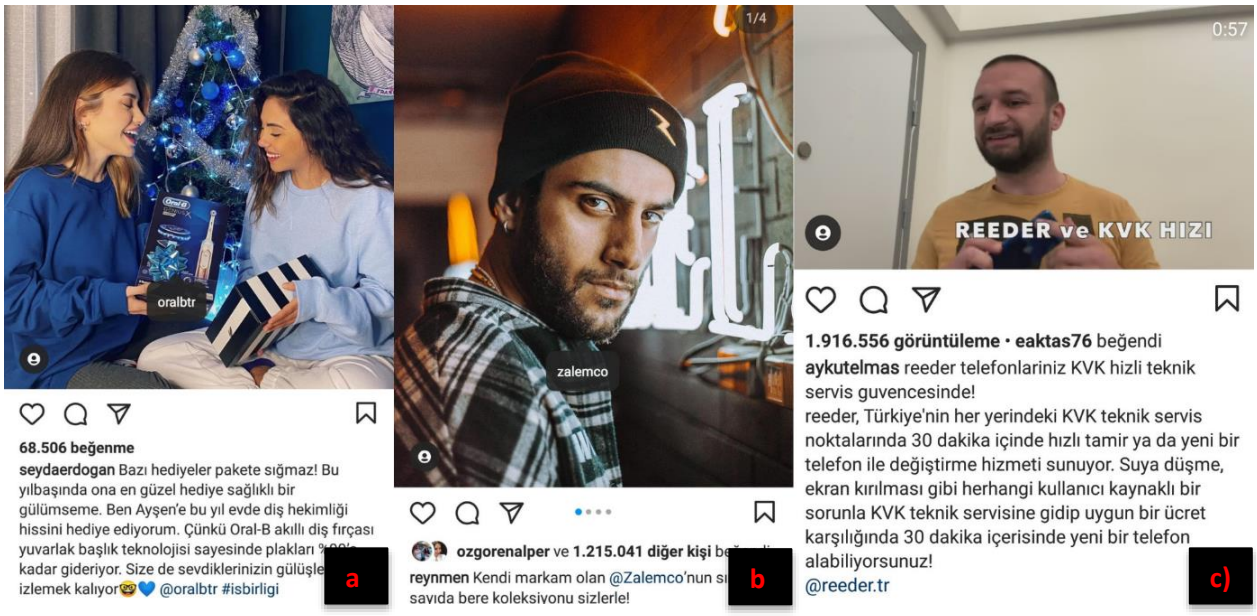

Şekil 2. Influencerlar Tarafından Yapılan Ürün Yerleştirme Örnekleri[5][6][7]

Şekil 2a'da Şeyda Erdoğan tarafından "Oral-B" diş fırçası için görsel ürün yerleştirme yapılmıştır. Şekil 2b'de Reynmen kendi markası "Zalemco" için bir ürün yerleştirme yapmıştır. Burada "Zalemco" markası kendi kişiliğiyle birleştiği ve görsel yerleştirmeyle de desteklendiği için olay örgüsüne yerleştirme yapılmıştır. Şekil 2c'de Aykut Elmas tarafından "KVK ve Reeder" markaları için hem sözlü hem görsel (video) olay örgüsüne yerleştirme yapılmıştır.

KARANLIK PAZARLAMA

Teknolojik ilerlemenin beraberinde getirdiği yeni kitle iletişimi olanakları sayesinde geleneksel kitle iletişim araçlarının tüketici üzerindeki ikna ediciliği giderek azaldığı için; tüketiciler diğer tüketicilerden daha çok etkilenmeye başlamıştır. Tüketicileri etkilemenin giderek zorlaşması, kişiselleştirilmiş iletişim faaliyetlerinin sosyal ağlar ve çevrimiçi verilerle kolayca yapılabilir olması karanlık pazarlamayı etkili ve güçlü bir pazarlama faaliyeti olarak ön plana çıkarmaktadır. Karanlık pazarlamanın karanlığı rakiplerden gizli bir şekilde yapılmasından gelmektedir (Tarakçı ve Baş, 2019: 727). Karanlık pazarlama, örtülü pazarlama, gizli pazarlama, fısıltı pazarlamasıyla ilişkili olan bir gerilla pazarlama türüdür. Temelde tüketicinin, haberi olmadan bir ürünü pazarlayarak tüketicide bir alışkanlık kazandırmayı amaçlamaktadır. Pazarlama uygu-

[5]https://www.instagram.com/p/CJLu2CQpVJe/
[6]https://www.instagram.com/p/B6TNffPpt53/
[7]https://www.instagram.com/p/CKrFozFJidQ/

layıcıları pazarlama faaliyetlerinin daha kolay bir şekilde gerçekleştirilmesi için toplum tarafından tanınmış kişi kullanabilirler[8]. Influencerlar da toplum tarafından bilinen ve tanınan kişiler olduğu için karanlık pazarlama faaliyetlerinde sıkça tercih edilmektedirler.

Reklamcılığın altın çağı olarak adlandırılan dönemde reklam yapmak ürünün sağladığı faydayı hedef kitleye anlatmak kadar basitti. Günümüzde ise reklam vermek karmaşık bir hal almıştır. Karmaşıklık hedef kitleyi verilmek istenen mesajdan uzaklaştırmakta, dikkat süresini kısaltmakta ve toplumsal değerleri küçümsemeyi bir reklamcılık normu haline getirmektedir. Bunun yanı sıra dijital video kaydediciler hedef kitlenin reklamları atlamasına imkan sağlayarak reklamların ulaşmasını engellemektedir (Glass, 2013: 1). Bu faktörlere ek olarak ülkelere göre hukuki kısıt ve yasaklar, internet kullanıcıların "Adblock" gibi reklam engelleyiciler kullanması, pazarlama uygulayıcılarının sınırlı bütçeye sahip olması da eklenebilir. Tüm bu engelleri aşmanın en iyi yollarından biri karanlık pazarlama kullanmaktır. Karanlık pazarlama hukuki olarak yasaklı ya da sınırlandırılmış ürünlerde sıklıkla kullanılan bir pazarlama çeşididir. Örneğin; sigara, alkollü içki, müstehcen içerikler, şans oyunları reklamları dünyanın birçok ülkesinde yasaklı olduğu için sinema filmleri, TV programlarında ürün yerleştirmesi yapılarak kullanılmıştır. Bunun yanı sıra sosyal ağların kullanıcı sayısının giderek artması pazarlama uygulayıcılarının karanlık pazarlama faaliyetlerinde influencerları kullanmasına olanak sağlamıştır. Ayrıca kısıtlı bütçeye sahip pazarlama uygulayıcıları da benzer şekilde influencerlar ve karanlık pazarlamayı bir arada kullanarak kısıtlı bütçeyle daha çok kitleye hitap edebilmektedir.

Karanlık pazarlama çevrimiçi pazarlama çevrelerinde devrim yaratan bir olgudur. Karanlık pazarlama parçalı, bölümlendirilmiş, kişiselleştirilmiş ve yeniden hedefleme pazarlama uygulamalarından oluşmaktadır[9];

Parçalanma: Karanlık pazarlama Facebook, Instagram gibi çevrimiçi ağları hedef almakta ve internet üzerinde sıklıkla karşılaşılabilmektedir. Pazarlama birden çok çevrim içi ağı kullandığı için her ağ uygulanan pazarlama stratejisinin bir kısmını gösterebilmektedir. Ayrıca tek bir pazarlama stratejisi eş zamanlı bir şekilde tüm ağlarda kullanılabilir.

Bölümlendirme: Bölümlendirme, hedef kitlenin yaşı, cinsiyeti, ilgi alanları, bulundukları coğrafi konum gibi faktörlere ayrılmasını sağlamaktadır. Bu sayede bölümlere ayrılmış içerikler yalnızca hedeflenen kitle tarafından görülebilmektedir

Kişiselleştirme: Pazarlama çevrelerinde kişiselleştirme normu giderek önemli olmaktadır. Uygulanan pazarlama stratejileri daha akıllı bir şekle bürünmekte ve kimi nasıl hedefleyeceklerini pazarlama uygulayıcıları tarafından bilinmektedir.

Yeniden Hedefleme: Bireyler internette daha önce yaptıkları aramaların geçmişine göre yeniden hedeflenmektedir.

SONUÇ

Kısıtlanmış veya yasaklanmış ürünlerin tanıtımında karanlık pazarlama faaliyetleri geleneksel kitle iletişimi alanında sıkça kullanılmasına rağmen; geleneksel kitle iletişim araçlarının dijital kitle iletişim araçlarından sosyal ağlara göre gücünü kaybetmesi karanlık pazarlama faaliyetlerinin bu alandaki influencer pazarlaması ve ürün yerleştirme faaliyetleriyle beraber kullanılmasına imkân sağlamıştır. Karanlık pazarlama faaliyetleri, etkili, yüksek getirili, düşük maliyetli olduğu için tercih edilmektedir. Ayrıca kısıtlanmış veya

[8] Dark Marketing: Karanlık Pazarlama Nedir? | Pazarlama Türkiye (pazarlamaturkiye.com)
[9]https://www.brandtotal.com/blog/the-elephant-in-the-room-dark-marketing-what-it-is-and-how-to-illuminate-the-darkness

yasaklanmış sahip ürünler için alternatif bir pazarlama aracıdır. Buradaki en önemli unsur etik sınırlar içinde markanın imajını bozmayacak şekilde doğru zaman ve yerde yapılmasıdır (Tarakçı ve Baş, 2019: 736). Karanlık pazarlamayla ilişkilendirilerek yapılan influencer pazarlaması faaliyetleri influencerin hitap ettiği takipçi kitlesi dikkate alınarak tasarlanmalıdır aksi taktirde influencer takipçi kaybı, söz konusu ürün ve markada itibar kaybına uğrayabilir. Bu faaliyetler takipçilerin çıkarı gözetilerek ve takipçilerinden gelen geri bildirimler dahilinde değerlendirilerek incelenmelidir. Yine reklamı yasaklı veya kısıtlanmış alkollü içkiler, sigara gibi ürünler bu alanda ürünün kendisi veya onu andıracak şekilde renkler, sloganlarla ve kültürel olarak (rakı adabı gibi) tüketicinin algısına hitap ederek yasakları delebilmektedir. Çünkü içeriğin reklam mı ya da normal bir içerik mi olduğu anlaşılamamaktadır. Ayrıca tamamen yasaklanmış illegal bahis ve şans oyunu reklamları gibi reklam faaliyetlerinden uzak durulmalıdır bu influencera takipçi ve itibar kaybı; para veya hapis cezası gibi sonuçları olabilir. Son olarak bir çalışma nicel veya nitel veriler kullanarak sosyal ağlarda (Facebook, Twitter, Instagram) gibi bir bütün olarak veya ayrı ayrı belirli kategorilerde (yeme-içme, sinema-dizi gibi) uzmanlığa sahip influencerların yaptığı karanlık pazarlama faaliyetleri incelenip içerik analizi yapılabilir. Benzer bir çalışmada Covid 19 öncesi ve sonrası influencerların yaptığı karanlık pazarlama faaliyetleri karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

Barnhardt, T. M., Manzano, I., Brito, M., Myrick, M. ve Smith, S. M. (2016). The Effects of Product Placement in Fictitious Literature on Consumer Purchase Intention. *Psychology & Marketing*, *33*(11), 883–898. doi:10.1002/mar.20926

Brown, D. ve Hayes, N. (2008). *Influencer Marketing: Who Really Influences Your Customers?* (1. bs.). Butterworth-Heinemann.

Erdoğan, H. ve Özcan, B. M. (2020). Influencer Pazarlaması Kullanımının Tüketicilerin Satın Alma Niyetine Etkisi: Instagram Influencerları Üzerine Bir Araştırma (The Effect of Influencer Marketing on the Purchase Intention of Consumers: A Research on Instagram Influencers). *Journal of Business Research - Turk*, *12*(4), 3813–3827. doi:10.20491/isarder.2020.1074

Glass, Z. (2013). The Effectiveness of Product Placement in Video Games. *Journal of Interactive Advertising Downloaded*, *8*(1), 23–32. doi:10.1080/15252019.2007.10722134

Gürel, E. ve Alem, J. (2005). Kurgusal Ürün Yerleştirme, 133–155.

Newell, J., Salmon, C. T. ve Chang, S. (2006). The Hidden History of Product Placement. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, *50*(4), 575–594. doi:10.1207/s15506878jobem5004_1

Öztürk, S. ve Okumuş, A. (2014). Pazarlama İletişimi Aracı Olarak Ürün Yerleştirme: Kavramsal Bir Çerçeve. *İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi*, *25*(76), 96–119.

Russell, C. A. (1998). Toward a Framework of Product Placement: Theoretical Proposition. *Advances in Consumer Research*, *25*(1), 357–362.

Tarakçı, İ. E. ve Baş, M. (2019). Gerilla Pazarlamanın Karanlık Yüzü: Karanlık Pazarlama. *Business & Organization Research (BOR) Conferance* içinde (ss. 715–738).

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.forbes.com/sites/johnhall/2016/04/17/the-influencer-marketing-gold-rush-is-coming-are-you-prepared/?sh=484229be34fb (E.T. 14.02.2021)

https://influencermarketinghub.com/types-of-influencers/ (E.T. 25.01.2021)

https://iabtr.org/UploadFiles/Reports/Influencer-marketing-nedir26122019142300.pdf (E.T. 14.02.2021)

https://www.instagram.com/p/CJLu2CQpVJe/ (E.T. 10.02.2021)

https://www.instagram.com/p/B6TNffPpt53/ (E.T. 12.02.2021)

https://www.instagram.com/p/CKrFozFJidQ/ (E.T. 14.02.2021)

https://pazarlamaturkiye.com/dark-marketing-nedir/ (E.T. 11.02.2021)

AKADEMİK ERTELEME DAVRANIŞININ ÖZ DÜZENLEME, AKADEMİK ORTALAMA VE OKUL DEVAMSIZLIK DAVRANIŞLARIYLA İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ

Mehmet KANDEMİR

Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kırıkkale / Türkiye

Öz: Öğrencilerin ödev yapma, proje hazırlama, sınavlara hazırlanma gibi akademik görev ve sorumluluklarını hiçbir gerçekçi neden olmadan geciktirme olarak bilinen akademik erteleme davranışı, öğrencilerin gerçek öğrenme ve başarı potansiyeli için engel bir davranıştır. Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışının öz düzenleme, akademik ortalama ve devamsızlık davranışlarıyla ilişkilerinin incelenmesidir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın grubunu, 420 kız ve 156 erkek olmak üzere toplamda 606 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada, Aitken (1982) tarafından geliştirilen, Balkıs (2008) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Aitken Akademik Erteleme Ölçeği"; Kandemir, Dündar ve Palancı (2014) tarafından geliştirilen "Duygusal Okuryazarlık Ölçeği Öz Düzenleme Boyutu" ve araştırma sürecinde hazırlanan "Bilgi Formu" veri toplama amacıyla kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik katsayıları, bu araştırma için yeniden incelenmiş ve ölçeklerin iç tutarlılık katsayılarının güvenirlik için yeterli olduğu değerlendirilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin korelasyon ve regresyon analizi incelendiği araştırmada, akademik erteleme ile öz düzenleme ve akademik ortalama puanları arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada, akademik erteleme ile okul devamsızlığı arasında pozitif bir ilişki dikkat çekici diğer bir bulgu olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda, akademik erteleme davranışının öz düzenleme, akademik ortalama ve devamsızlık değişkenleriyle yordanmaya çalışıldığı araştırmada, regresyon modelinin tamamı anlamlı olduğu bulunmuştur ($F=18.21$, $t= 10.21$, $p<.001$). Araştırmanın sonuçları, ilgili literatürdeki araştırma bulguları ile karşılaştırılarak tartışması yapılmıştır. Akademik erteleme davranışlarıyla baş etmeye yönelik çalışmalarda, öz düzenleme, akademik ortalama ve okul devamsızlığı değişkenlerinin önemli olabileceği araştırma bulgularına göre değerlendirilmiştir. Aynı zamanda araştırma sonuçları bağlamında, akademik ertelemenin doğasını daha iyi anlamaya yönelik araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Akademik Erteleme, Öz Düzenleme, Akademik Ortalama ve Devamsızlık

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Her bireyin, kısmen de olsa yaşaması olan erteleme davranışı, bitirilmesi gereken görev ve sorumlukların gerçekçi olmayan nedenlerle tamamlanması ya da ötelenmesi olarak bilinmektedir (Lay, 1986). Bu davranışı yoğun yaşayan bireylerin planlar ile planlara uymaları arasında önemli düzeyde tutarsızlık bulunmakta olup, bu kişiler çalışma projelerine hızlı bir şekilde başlamakla birlikte bu amaçlarından kısa süre sonra vazgeçebilmektedirler (Kandemir, 2014). Bireylerin yaşamlarında var olan gerçek gelişim ve başarı potansiyelini olumsuz etkileyen bu davranışın, çok boyutlu bir doğası olup, bunlar içinde en yaygın olanın ise akademik erteleme olduğu görülmektedir (Kachgal, Hansen ve Nutter, 2001; Solomon ve Rothblum, 1984). Akademik ertelemeyi ilk kavramsallaştıran araştırmacılardan olan, Solomon ve Rothblum (1984) öğrencilerin ev ödevlerini, sınavlara hazırlanmalarını ya da proje ödevlerini son dakikaya bırakması olarak akademik ertelemeyi tanımlamaktadır. Bir meslek için akademik gelişimlerini ve sorumluluklarını başarmak zorunda olan üniversite öğrencileri arasında bu davranışın oldukça yaygın olduğu araştırmalarda görülmektedir (Kim ve Seu, 2015; McCown ve Roberts, 1994; Abdi Zarrin ve Gracia, 2020).

Öğrenciler için işlevsel bir akademik yaşama neden olan bu davranışın pek çok nedeni olduğu alan yazında belirtilmektedir (Ferrari, Driscoll ve Diaz-Morales, 2007; Kandemir, 2014; Morales, Cohen ve Ferrari,

2008). Bu nedenler içinde dikkat çeken bir faktörün de öz düzenleme olduğu alan yazında görülmektedir (Çetin ve Ceylan, 2017; Ebadi ve Shakoorzadeh, 2015). Zimmerman (2000) kendiliğinden gelen duygu, düşünce ve hedeflere ulaşmak için döngüsel olarak uyarlanan, planlanan davranışlar olarak öz düzenlemeyi tanımlamakta ve amaçlara ulaşmak için davranışsal, çevresel ve gizil bir düzenleme süreçlerini kapsadığını belirtmektedir. Çetin ve Ceylan (2017) tarafından yapılan araştırmada, öz düzenleme becerisinin düşük olmasının akademik erteleme için bir neden oluşturacağı belirlenmiştir.

Akademik erteleme literatürü incelendiğinde, öğrencilerin akademik anlamda başarısız olmasının akademik ertelemeyle ilişkisinin olabileceği görülmüştür (Senecél, Koestner ve Vallenard, 1995). Lay (1986) akademik erteleme davranışının düşük not ortalaması ile doğrusal bir ilişkisinin olduğunu belirtmektedir. Ferrari, Keane, Wolfe ve Beck'in (1998) yürüttüğü çalışmada da benzeri sonuçlara ulaşıldığı raporlanmıştır. Aynı zamanda, öğrencilerin devamsızlık davranışı olan öğrencilerin akademik erteleme davranışını daha yaygın bir şekilde yaptığı alan yazının önemli bilgilerinden olduğu görülmektedir (Kandemir, Palancı, İlhan ve Avcı, 2017).

AMAÇ

Üniversite öğrencileri akademik gelişimleri açısından önemli bir sorun davranışı olarak değerlendirilen akademik erteleme davranışının öz düzenleme, akademik ortalama ve okul devamsızlığı ile ilişkilerin olabileceği alan yazın bağlamında yukarıda belirtilmiştir. Fakat bu değişkenlerin birlikte akademik ertelemeyi nasıl yordadığına ilişkin çalışmalara rastlanmadığı alan yazında görülmektedir. Yapılan bu çalışma ile akademik erteleme öz düzenleme, akademik ortalama ve okul devamsızlığı ile nasıl yordandığı belirlenmeye çalışılmıştır.

KAPSAM

Öğrencilerin akademik erteleme davranışının yordanmaya çalışıldığı araştırmanın kapsamı bağlamında üniversite öğrencilerinden veriler toplanmıştır. Akademik erteleme davranışı, öğrencinin bütün akademik yaşamı ile ilgili de olsa, yapılan çalışma üniversite öğrencilerini kapsamaktadır. Aynı zamanda, erteleme eğilimi bireyin bütün yaşamında var olan davranışsal bir durum olmasına rağmen, bu araştırma akademik erteleme kapsamında yürütülmüştür.

YÖNTEM

Akademik ertelemenin farklı değişkenlerle ilişkilerinin incelendiği bu araştırmada, tarama modeli kapsamında değerlendirilen ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Cohen, Manion ve Morrison (2000), en az iki değişken arasındaki birlikte değişimlerinin ne düzeyde olduğunu belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modelinin kullanılabileceğini belirtmektedir. Araştırmada araştırmanın grubunu, 420 kız ve 156 erkek olmak üzere toplamda 606 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama için, Aitken (1982) tarafından geliştirilen ve Balkıs (2007) tarafından Türkçeye uyarlanmış Akademik Erteleme Ölçeği; Palancı, Kandemir, Dündar ve Özpolat (2014) tarafından geliştirilen Duygusal Okuryazarlık Ölçeğinin Öz Düzenleme boyutu ve Bilgi Formu kullanılmıştır. Ölçeklerin bu çalışma için güvenirlik katsayıları Akademik Erteleme Ölçeği için .83 ve Öz Düzenleme için .88 olarak yeniden hesaplanmıştır. Araştırma bulgularından önce gerekli ön koşul işlemleri yapılmış, araştırmanın değişkenlerinin normal dağılımları gösterip göstermediğini belirlemek için değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş ve inceleme sonucunda bu değerlerin +,- 1.96 sınırları içinde olduğu görülmüştür. Aynı zamanda, değişkenler arasında tekli ya da çoklu değişkenlik sorununun olmadığı korelasyon analizi sonrasında görülmüştür.

BULGULAR

Araştırmanın bulgular bölümünde, değişkenlere ait betimsel analizler, değişkenler arasındaki korelasyon analizi ve basit regresyon analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırma değişkenlerine ait, betimsel analiz sonuçları ve değişkenler arasındaki korelasyonlar sonuçlarına ait bilgiler aşağıdaki Tablo 1'de öncelikli olarak gösterilmiştir.

Tablo 1. Değişkenler Arasında Korelasyon Analiz Sonuçları

Değişkenler	□	**Ss**	**1**	**2**	**3**	**4**
Akademik erteleme (1)	3.86	1.18	1			
Öz düzenleme (2)	4.01	.89	-.29**	1		
Akademik ortalama (3)	3.01	1.46	-.26**	.28*	1	
Okul devamsızlığı (*Bir ay içindeki ortalama*) (4)	4.48	.95	.20**	-.18**	-.17**	1

*$p<.05$, **$p<.01$

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan akademik erteleme ortalama puanının 3.86 ve standart sapmasının 1.18 olduğu görülmektedir. Diğer değişkenlerin ortalama ve standart sapma puanları tablodaki gibidir. Korelasyon analiz sonuçlarına göre, akademik erteleme ile ilişkili değişkenler arasında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Buna göre, öğrencilerin akademik erteleme davranışı ile öz düzenleme arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin (r=-.29) olduğu; akademik ortalama negatif ve anlamlı bir ilişkinin (r=-.26) ve okul devamsızlığı ile pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin (r=*20*) olduğu bulunmuştur. Yapılan korelasyon analizinden sonra, akademik erteleme davranışının ilgili değişkenlerle tarafından yordanma gücünü test etmek için basit regresyon analizi işlemleri yapılmış ve yapılan analizin sonuçları aşağıdaki Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2. Üniversite Öğrencilerin Akademik Erteleme Davranışının Yordanmasına İlişkin Basit Regresyon Analiz Sonuçları

Değişken	**B**	**Standart Hata**	**β**	**t**	**p**	**VİF**
Sabit	13.38	1.04		10.21	.00	
Öz düzenleme	-.2.26	.61	-.25	-3.88	.00	1.01
Akademik ortalama	-2.05	.93	-.28	-5.43	.00	1.10
Okul devamsızlığı (*Bir ay içindeki ortalama*)	.13	.05	.17	2.92	.01	1.08
R=.35 ***R^2= .16*** ***F= 22.45***						

Akademik erteleme davranışının öz düzenleme, akademik ortalama ve devamsızlık değişkenleriyle yordanmaya çalışıldığı araştırmanın regresyon analizi sonucunda, regresyon modelinin tamamının anlamlı ol-

duğu bulunmuştur (*F=18.21, t= 10.21, p<.01).* Regresyon analizi sonuçlarına göre kurulan modelin, varyansın .26' sının açıkladığı görülmüştür. Tablo 2'ye göre, öğrencilerin öz düzenleme becerilerinin akademik erteleme davranışı negatif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir (*β= -.25, t= -3.88, p <.01*). Buna göre, öğrencilerin öz düzenleme becerilerine sahip olması, erteleme davranışlarını azaltan bir faktör olduğu söylenebilmektedir. Öğrencilerin akademik ortalamasının akademik erteleme davranışlarını negatif anlamda yordaması, araştırmanın dikkat çekici diğer bir bulgusudur (*β= -.28, t= -5.43, p <.01).* Buna göre, akademik erteleme davranışı akademik ortalama puanının artması ile birlikte akademik erteleme puanı düşmektedir. Aynı zamanda, öğrencilerin okul devamsızlığının akademik erteleme davranışı pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir (*β= .17, t= 2.92, p <.05*). Yani, okul devamsızlığının artması öğrencilerin akademik erteleme davranışını beraberinde artırmaktadır.

SONUÇ

Araştırmada, öğrencilerin öz düzenleme becerilerine sahip olmasının akademik ertelemeyi azaltan önemli bir yapı olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın bu sonucunu destekleyen alan yazı araştırmalarının olduğu görülmektedir (Çetin ve Ceylan, 2017; Ebadi ve Shakoorzadeh, 2015). Çetin ve Ceylan'ın (2017) lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, öğrencilerin öz düzenleme becerisine sahip öğrencilerin güçlü bir şekilde akademik erteleme davranışlarının azaldığı belirlenmiştir. Aynı zamanda, Abdi Zarrin ve arkadaşları (2020) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada benzer bir sonuç ortaya çıkmıştır. Öz düzenleme; amaç belirlenme, planlama, planlarını yönetebilme gibi becerileri kapsamaktadır (Zimmerman, 2000, 2008). Bu becerilere sahip olan öğrenciler, derslerle ilgili amaçlar / planlamalar yapabilir ve bu bağlamda çabalarını yönetebilir. Dolayısıyla, ders planı yapabilen, ne kadar çalışacağını bilen ve bu durumu yönetebilen öğrencilerin akademik erteleme davranışları daha az olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, akademik ortalamanın /akademik başarının, öğrencinin erteleme eğiliminde belirleyici bir değişkeni olduğu bulunmuştur. Akademik ortalamanın yüksek olması erteleme davranışını azalttığı görülmüştür. Araştırmanın bu bulgusunu destekleyen çalışmalarda alan yazında ulaşılmıştır (Anthony ve Owens, 1997; Çetin ve Ceylan, 2017; Yaycı ve Düşmez, 2016). Söz edilen araştırmalarda, akademik ortalama / başarı puanlarının yüksek olması erteleme davranışları azaltmakta olduğu raporlanmıştır. Başarılı öğrencilerin, başarı duygusunu almış olmaları yeniden bu duyguyu yaşamaya onları güdülenmiş olabileceği, bu yüzden başarışı öğrencilerin daha az akademik erteleme yapabileceği değerlendirilmiştir. Aynı zamanda, başarı için önemli değişkenlerden olan iç disiplin, planlama gibi beceriler akademik erteleme açısından da önemli olduğu düşünülmüştür.

Araştırmanın diğer bir önemli sonucu ise, okul devamsızlığının akademik ertelemeyi pozitif yönlü etkilediğidir. Alan yazına bakıldığında bu sonucu destekleyen sınırlı çalışmalara ulaşılmıştır (Kandemir ve diğ., 2017, Muis ve Franco, 2009). Bu çalışmaların devamsızlık ile akademik erteleme arasında doğrusal bir ilişkiden söz edilmiştir. Devamsızlık ile birlikte okul ve okul sorumluluklarına bağlanma davranışını olumsuz etkileyebileceği ve bu durumun erteleme davranışını artırabileceği düşünülmüştür. Alan yazında yetersizlik ve değersizlik duygusundan kaçınmak için erteleme davranışının yapılabileceğinden söz edilmektedir (Kandemir, 2014). Devamsızlık, akademik kazanımları olumsuz etkileyebileceğinden, öğrencilerin çalışma davranışlarında yetersizlik duygusu yaşamasına neden olabilir. Dolayısıyla, bu öğrencilerin benlik değerini korumak için erteleme davranışına başvurabilirler.

Araştırmanın sonuçlarına göre düşünüldüğünde, üniversitede öğrencilerine yönelik öz düzenleme becerilerini ve akademik başarılarını artırmaya yönelik koruyucu ve geliştirici çalışmalar, erteleme davranışlarıyla baş etme konusunda yararlı olabilir. Aynı zamanda, okul devamsızlığının nedenlerinin araştırılarak bu davranışın azaltılması, akademik erteleme açısından işlevsel sonuçları olabilir. Öz düzenleme ve erteleme arasındaki ilişkiler incelenirken, bilişsel esneklik, dürtüsellik gibi değişkenlerin modele alınması, öz düzenleme ve erteleme arasındaki ilişkinin daha iyi yorumlanması katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Abdi Zarrin, S., Gracia, E., Paixão, M. P. (2020). Prediction of Academic Procrastination by Fear of Failure and Self-Regulation. *Educational Sciences: Theory and Practice,* 20(3), 34-43. http://dx.doi.org/10.12738/jestp.2020.3.003.

Aitken, M. E. (1982). A Personality Profile of the College Student Procrastinator. University of Pittsburgh: Proquest Dissertations and Theses. *Retrieved,* March 21

Anthony, M. & Owens I. (1997). Procrastination in High School Achievement: A Causal Structural Model. *Journal of Social Behavior and Personality* 12(4), 869-887.

Balkıs, M. (2007). Öğretmen Adaylarının Davranışlarındaki Erteleme Eğiliminin, Karar Verme Stilleri ile İlişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 1, 21, 67.

Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2005). Research Methods in Education (5thed.). London, New York: Routledge Falmer.

Çetin, N., Ceylan, E. (2017). Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışlarının Sürekli Kaygı, Akılcı Olmayan İnanç, Öz Düzenleme ve Akademik Başarı ile İlişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 33(2),460-479.

Díaz-Morales, J. F., Cohen, J.R., Ferrari, J. R. (2008). An İntegrated View of Personality Styles Related to Avoidant procrastination. *Personality and Individual Differences,* 45, 554- 558.

Ebadi, S., Shakoorzadeh, R. (2015). Investigationof Academic Procrastination Prevalence and Its Relationship with Academic Self-Regulation and Achievement Motivation among High-School Students in Tehran City. *International Education Studies,* 8(10), 193-199.

Ferrari, J. R., Driscoll, M., Diaz-Morales, J.F. (2007). Examing the Self of Chronic Procrastinators: Actual, Ought and Undesired Attributes. *Individual Differences Research,* 5(2), 115-123.

Ferrari, J. R., Keane, S. M., Wolfe, R. N., Beck, B. L. (1998). The Antecedents and Consequences of Academic Excuse-Making: Examining İndividual Differences in Procrastination. *Research in Higher Education,* 39(2), 199–215.

Kachgal, M. M., Hansen, L. S., Nutter, K. J. (2001). Academic Procrastination Prevention İntervention: Strategies and Recommendations. *Journal of Developmental Education,* 25 (1), 14-24.

Kandemir, M. (2014). Model Explaining Academic Procrastination Behaviour. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi,* 4(3), 51-72.

Kandemir, M., Palancı, M., İlhan, T., Avcı M. (2017). Sınıf Tekrarı Yapan Öğrencilerin Akademik Erteleme Nedenleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 19(2), 285-302. doi: 10.17556/erziefd.334989.

Kim, K. R., Seo, E. H. (2015). The Relationship Between Procrastination and Academic Performance: A Metaanalysis. *Personality and Individual Differences,* 82(1), 26-33. doi:10.1016/j.paid.2015.02.038

Lay, C. H. (1986). At last, my research article on procrastination. *Journal of Research in Personality,* 20, 474-495.

McCown, W., Roberts, R. (1994). A Study of Academic and Work-Related Dysfunctioning Relevant to College Version of an İndirect Measure of İmpulsive Behavior. *Integra Technical Paper*. 28-94.

Muis, K. R., Franco, G. M. (2009). Epistemic Beliefs: Setting the Standards for Self-Regulated Learning. *Contemporary Educational Psychology*, 34(4), 306-318.

Palancı, M., Kandemir, M., Dündar, H., Özpolat, A.Ö. (2014). Duygusal Okuryazarlık Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 11(1), 481-494.

Senécal, C., Koestner, R., Vallerand, R. J. (1995). Self-Regulation and Academic Procrastination. *Journal of Social Psychology,* 135(1), 607-619.

Solomon, L. J., Rothblum, E. D. (1984). Academic Procrastination: Frequency and Cognitive-behavioural Correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 503-509.

Yaycı, L., Düşmez, İ. (2020). Adolesanların Akademik Erteleme Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi,* 6 (10), 80-101.

Zimmerman, B. J. (2000). *Attaining Self-Regulation: A Social Cognitive Perspective*. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation* (pp.13-39). Academic Press.

Zimmerman, B. J. (2008). Investigating Self-Regulation and Motivation: Historical Background, Methodological Developments, and Future Prospects. *American Educational Research Journal*, 45(1), 166 - 183. https://doi.org/10.3102/0002831207312909.

PAZARLAMADA SİMÜLASYON UYGULAMALARI

Ece ÖZER ÇİZER[1], Hamit ERDOĞAN[2]

[1]Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İstanbul / Türkiye
[2] Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, Sakarya / Türkiye

Öz: Bu çalışma kapsamında, Baudrillard'ın simülasyon teorisi çerçevesinde pazarlamada kullanılan simülasyon uygulamalarının incelenmesi ve uygulamaların belirli bir çerçeveye oturtulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, öncelikle Platon ve Aristo gibi felsefecilerin gerçeklik hakkındaki düşünceleri kısaca incelenmiş, gerçeklik ile ilgili tartışmaların milattan öncesine kadar uzandığına yer verilmiştir. Gerçeklik ve gerçeğin doğası ile ilgili tartışmaların yanı sıra, simülasyon kavramının temellerinin de milattan önce gerçekleşen felsefi tartışmalara dayandığı belirtilmiştir. Tarihteki ilk simülasyon örneklerinden biri olarak ise öyküler ele alınmıştır. Öyküler, halk hikayeleri, destanlar ve çeşitli mitler aracılığıyla kişilerin zihinlerinde oluşturulan sahte dünyalar üzerinde durulmuştur. Ardından Baudrillard'ın simülasyon kuramı ele alınarak, kuram kapsamındaki kavramlara, pazarlamadaki karşılıklarına ve simülakr seviyelerine yer verilmiştir. Orijinal gerçekliğe sadık olan simülakr, orijinal gerçekliği kasti olarak bozan simülakr, hala orijinal gerçeklik varmış gibi davranan simülakr ve orijinal gerçekliğin yerini alarak, orijinal gerçekliği unutturmuş simülakr olmak üzere dört temel simülakr açıklanarak, örneklendirilmiştir. Günümüzde halihazırda kullanılan, simülasyon teorisi kapsamında geliştirilmiş çeşitli pazarlama uygulamaları ele alınarak, uygulamalara güncel örnekler verilmiştir. Teknolojik gelişmelerin de etkisi ile simülakrların gelişim gösterdiği, pazarlama uygulamalarında III. ya da IV. seviye simülakrların kullanımının genç nüfusa hitap etmede önem taşıdığı vurgulanmıştır. IV. seviye simülakr kapsamında ele alınan yapay zekâ, makine öğrenmesi ve derin öğrenmeye dayalı sistemlerin pazarlama uygulamalarında kullanımının getirilerine yer verilmiştir. Bu çalışma ile pazarlamada kullanılan simülasyon uygulamalarını simülakr seviyelerine göre sınıflandırarak daha sonraki çalışmalara özet bir görünüm sunmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Simülasyon Teorisi, Simülakr, Yapay Zekâ, Dijital Pazarlama

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Gerçek ve gerçekle ilgili tartışmalar milattan önceki yıllara kadar dayanmaktadır. Felsefeciler ve bilim insanları çağlar boyu gerçeğin ve gerçeğin doğasına ilişkin çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalardan en önemlisi 20. yüzyılın sonunda Baudrillard tarafından gerçekleştirilmiştir. Baudrillard gerçeğin doğasını sorgulayıp gerçeklikle ilgili çeşitli kavramları ortaya koymuştur. Günümüzde de özellikle bilgisayar ve bilişim teknolojileri tarafından sıklıkla kullanılan simülasyon kavramı ilk kez Baudrillard'ın çalışmasında yer bulmuştur. Simülasyon, Baudrillard (2014) tarafından "Bir araç, bir makine, bir sistem, bir olguya özgü işleyiş biçiminin incelenme, gösterilme ya da açıklanma amacıyla bir maket ya da bir bilgisayar programı aracılığıyla yapay bir şekilde yeniden üretilmesi" olarak tanımlanmıştır (Metin ve Karakaya, 2017:111). Baudrillard (2015)'a göre simülasyon gerçekliğin yeniden üretimidir ve bu üretim sürecinde modellerden yararlanılır. Modeller aracılığıyla gerçeklik yeniden üretilirken simülasyonlarda oluşturulan sahte gerçekler, gerçekliğe gerçek olandan daha yakın bir görünümde olurlar (Baudrillard, 2015: 69). Baudrillard'ın tanımladığı kavramlar arasında simülakr kavramı da yer almaktadır. Simülakr bir görünümün gerçeklik olarak algılanmak istemesidir (Baudrillard, 2014: 3).

Baudrillard (2014)'e göre simülakr dört seviyede olabilir. Bunlar[10];

[10] https://fularsizentellik.com/journal/2017/12/21/simlasyon-teorisi-5-baudrillard-ve-matrix

- I. Seviye: Orijinal gerçekliğe sadık olan simülakr
- II. Seviye: Orijinal gerçekliği kasti olarak bozan simülakr
- III. Seviye: Hala orijinal gerçeklik varmış gibi davranan simülakr
- IV. Seviye: Orijinal gerçekliğin yerini alarak, orijinal gerçekliği unutturmuş simülakr

Simülakr seviyeleri incelendiğinde, gerçekliğin doğasını korumak ve yaşatmak için kaydedilen bir stüdyo ses kaydı, üzerinde oynama yapılmaksızın çekilen bir fotoğraf I. seviye bir simülakra örnek verilebilir. II. Seviye simülakrda ise ses kaydının ve çekilen fotoğrafın üzerinde oynamalar yapılması, bu oynamalar sonucu simülakrların orijinal gerçeklikten uzaklaşması görülmektedir. III. Seviye simülakr ise hiçbir şekilde orijinal gerçekliğe dayanmaz fakat orijinalmiş gibi davranır. Gerçek ortamda ses kaydı yapılmamasına rağmen ses efektlerinden yararlanılarak sanal ortamda bir albüm oluşturulması ya da aynı şekilde sanki bir fotoğrafçı fotoğraf çekmişçesine sanal ortamda bir fotoğrafın oluşturulması örnek olarak verilebilir. IV. ve son simülakr seviyesinde ise taklit edilen orijinal gerçeklik bile değildir. Bu seviyede diğer simülakrların taklidi yapılır. Özellikle yapay zekanın ve makine öğreniminin gelişimi IV. seviye simülakrların artışını sağlamıştır. Yapay zekâ temelli bir robot olan Ai-Da[11] sanal ortamdaki simülakrlardan yararlanarak resim çizebilmekte, Ai-Da gibi yapay zekaya dayalı bir yazılım olan Amper[12] ise simülakrlardan yararlanarak müzik besteleyebilmektedir.

Simülasyon kuramında sahte gerçeklikler oluşturulurken teknolojinin etkisi büyük önem taşır. Teknolojik simülakrların egemenliği ile analog teknoloji yerini sayısal teknolojiye bırakarak imgelerin sonunu getirmiştir (Baudrillard, 2012: 18). Simülasyon, bilişim teknolojilerinin günlük hayatın bir parçası haline gelmesiyle birlikte, teknolojik simülakrlar da insan hayatındaki yerini almışlardır. Her gün etkileşimde bulunulan sosyal medyadan, iletişim aracı olarak kullanılan çeşitli uygulamalardan, çevrimiçi ortamda gerçekleştirilen derslerden toplantılardan tutun birçok alanda simülasyon kuramından yararlanılmaktadır. Bu çalışmada ise simülasyon kavramının pazarlama açısından uygulamaları ele alınarak simülasyon teorisi çerçevesinde incelenecektir. Pazarlamada geçmişten günümüze kullanılan simülasyon uygulamaları, uygulamaların gelişim süreci ve simülakr seviyeleri ele alınacaktır.

AMAÇ

Çalışmanın amacı pazarlama alanındaki simülasyon uygulamalarının Baudrillard'ın simülasyon teorisi çerçevesinde ele alınıp incelenmesidir. Çalışma kapsamında literatürde ve uygulamada yer alan simülasyon konusundaki pazarlama uygulamaları araştırıp inceleyerektir. Bu doğrultuda pazarlama uygulamaları simülasyon seviyelerine göre oluşturulan çerçevede ele alınacaktır. Simülasyon kuramı çerçevesinde dört seviyede incelenecek olan pazarlama uygulamalarına, uygulanacak sınıflandırma doğrultusunda net bir görünüm ortaya koymak amaçlanmaktadır.

KAPSAM

Simülasyon kavramı postmodern dünyanın bir unsuru olarak görülse de temelleri milattan önceki dönemde Aristo ve Platon gibi düşünürlerin felsefi düşüncelerine dayanmaktadır. Tarihteki ilk simülasyon örnekleri ise öykülerdir. Öyküler anlatıcıdan dinleyiciye doğru olan bir akışta sahte dünyaların aktarımını sağlar.

[11] https://www.webtekno.com/yapay-zeka-tarafindan-cizilen-resimler-buyuk-ilgi-goruyor-h70057.html
[12] https://girisimsavascisi.org/yapay-zeka-ilk-muzik-albumunu-cikardi/

İnsanlık tarihi boyunca insanlar, öyküler ile oluşturulan sahte dünyalar üzerinden çeşitli çıkarımlarda bulunmuşlardır. Halk hikayelerinde, destanlarda ve çeşitli mitlerde sahte dünya oluşturma eğilimi görülmektedir. Günümüzdeki simülasyon algısıyla karşılaştırıldığında oldukça ilkel görünmesine rağmen temelde aynı olgu üzerinde oluşturulmuştur. İnsanlar öykülerde zihinlerinde oluşturdukları sahte dünyaları başkalarına anlatarak bu sahte dünyaların dilden dile aktarılmasını sağlamışlardır.

İlk başlarda öykücülük üzerinden geliştirilen simüle edilen sahte dünyalar daha sonra farklı alanlarda farklı şekillerde de görülmeye başlamıştır. Örneğin; ekonomide, pazarlamada ve reklamcılıkta sıklıkla sahte dünyalar oluşturulmaya yani simüle edilmeye başlanmıştır. Bir mısır gevreği ya da kahvaltılık ürünün reklamında mutlu bir aile simüle edilmektedir. Anne, baba ve çocuktan oluşan yüzlerinin güldüğünü sahte bir evreni ekranlarımızdan izlemekteyiz. Öykü anlatıcılığı üzerine yapılan bir nörobilim çalışmasında ise öykü anlatıcısının yaşadığı hisleri öykü dinleyen kişilerin de birebir hissettiği yani dinleyicinin anlatıcının anlattığı olayları birebir kendi yaşamış olduğu gibi değerlendirdiği gerçekleşen fMRI analizleri sonucu ortaya konmuştur[13]. Bu olaya nöro coupling denilmektedir. Öyküyü dinleyen kişi, öyküyü başka birine anlattığında ise anlatılan kişi de öyküyü birebir yaşamış gibi reaksiyon göstermektedir. Öykü dalga dalga diğer dinleyicilere de yayılmaktadır. Postmodern günümüzde ise medya nöro couplingi efektif bir şekilde kullanmaktadır. Özellikle verilmek istenen mesajlar dizilerle filmlerle tüketicilerin zihnine yerleştirilmektedir. Oluşturulmuş olan simüle dünyalardaki karakterlerle ve onları yaşadıkları olaylarla kolaylıkla bağlantı kurup empati yapabilmektedirler. Pazarlama da nöro coupling etkisine dayanarak çeşitli sahte evrenler, simüle edilmiş uygulamalar oluşturarak tüketicilerin zihninde yer edilmiş markalar oluşturmaya çalışmaktadır.

YÖNTEM

Çalışmada simülasyon teorisi kapsamında pazarlama literatürü ve uygulamaları incelenmiştir. Teori kapsamındaki pazarlama literatürü ve sektördeki simülasyon uygulamaları simülakr seviyelerine göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma ile literatürdeki eksiklikleri doldurmak, uygulamalara ve literatüre ilişkin genel bir tablo sunmak amaçlanmaktadır. Simülasyon teorisi çerçevesinde gerçekleşen bu çalışmada literatür analizi yapılarak çalışmanın iskeleti oluşturulmuştur (Creswell, 1994: 87-88).

BULGULAR

Pazarlama literatürde ve uygulamada en çok yer alan pazarlama uygulamaları, Baudrillard'ın simülakr seviyelerine göre ele alınmışlardır. Teknolojinin gelişimi ile birlikte pazarlamanı da dijitalleşmesi, yapay zekaya ve makine öğrenimine dayalı uygulamaların kullanımında artışa yol açmıştır. Pazarlama tarihine bakıldığında ise üretim ve satış evrelerinden sonra gelen pazarlama evresinde, tüketici talebini ürünler üzerine çekmek için özellikle reklamlar vasıtasıyla simülakrlar oluşturulmuştur. Bu simülakrlarda tüketicilerin ürünleri talep etmesini sağlayacak sahte dünyalar oluşturulur. Tıpkı gerçekmiş gibi görünen bu dünyalarda tüketiciye olmak istediği kişiye ya da yaşamak istediği hayata reklamdaki ürünü kullanarak erişebileceği empoze edilir. Pırlanta reklamı ile mutlu çiftlerin yer aldığı, aşkı simüle eden bir simülakr oluşturulurken, bir kozmetik markası reklamı ile güzelliğin vaat edildiği bir simülakr, lüks araba reklamı ile prestij sunan bir simülakr oluşturulur.

Simülakr seviyelerine göre pazarlama uygulamaları incelendiğinde Tablo 1'deki gibi sınıflandırma yapılabilir.

[13] https://fularsizentellik.com/journal/2017/11/19/simulasyon-teorisi-1

Tablo 1. Pazarlama Uygulamalarında Simülakr Seviyeleri

Simülakr Seviyesi	Pazarlama Uygulaması
I. Seviye **Orijinal gerçekliğe sadık olan simülakr**	Gerçekliğin birebir olarak kopyalanmasına dayanan pazarlama faaliyetleri Örn: Katılımcıların ürünler hakkında gerçek düşünce ve görüşlerini belirttikleri tadım testi uygulamaları (Gerçekliliğin olarak birebir simüle edilmesi)
II. Seviye **Orijinal gerçekliği kasti olarak bozan simülakr**	Pazarlama faaliyetlerinde ve özellikle reklamlarda gösterilen ürünler yerine başka ürünlerin kullanılarak gerçekliğin simüle edilmesi Örn: Bir çamaşır deterjanı reklamında kirlenen ürünün X marka deterjan ile yıkandığının belirtilmesi, fakat yıkanmış ürün yerine hiç kirlenmemiş bir ürün gösterilerek X marka deterjan ile yıkandığının belirtilmesi (Gerçekliliğin bozularak simüle edilmesi)
III. Seviye **Hala orijinal gerçeklik varmış gibi davranan simülakr**	Gerçeklikten bağımsız olarak pazarlama faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi Örn: Çocuklara yönelik bir oyuncak reklamında, çocukların ilgisini çekmek için gerçek oyuncular kullanılmadan animasyon programları kullanılarak reklamın hazırlanması
IV. Seviye **Orijinal gerçekliğin yerini alarak, orijinal gerçekliği unuttumuş simülakr**	Pazarlamada yapay zekâ ve makine öğrenimi vasıtasıyla simülakrlardan başka bir simülakr oluşturulması Örn: Yapay zekâ ve makine öğrenmesine dayalı bir sistem tarafından oluşturulmuş reklam metinleri

1950'lerden sonra teknolojinin gelişimi ve herkes tarafından kolay erişebilir hale gelmesi, televizyonların evin en önemli nesnesi haline gelmesine yol açmıştır (Abramson, 2003:37). Televizyonlar vasıtasıyla tüketiciye aktarılan I. ve II. seviye simülakrlar, tüketicileri oluşturdukları sanal dünyanın içine çekmişlerdir. Gerçeği birebir ya da çarpıtarak yansıtan simülakrlar ile pazarlanmak istenen ürünlere ve hizmetlere ilişkin tüketici zihnine imgeler gönderilmiştir. I. seviye simülakr kapsamında gerçeklikten kopmadan ve gerçekliğin doğasını bozmadan pazarlama faaliyetleri yürütülmektedir. Örneğin otellerin tanıtım reklamlarında ya da bir otomobil reklamında ürünün ve hizmetin doğasını yansıtıcı ögelere yer verilir. Otel reklamında güler yüzlü personel, temiz ve konforlu odalar ve otele ilişkin çeşitli olanaklara yer verilerek simüle edilmiş I.seviye simülakr oluşturulur. Aynı durum araba reklamı için de geçerlidir. Sürüş deneyimini yansıtmak üzere arabanın teknik ve tasarımsal özellikleri, sürücünün sürüş motivasyonu (prestij elde etme, hızlı sürüş, doğa dostu araç) vb. durumlara reklamda yer verilir.

II. Seviye simülakrda gerçeğin çarpıtılması durumu mevcuttur. Pazarlama tarihinde özellikle satışları arttırmak için en sık kullanılan simülakr II. seviye simülakrdır. Örneğin bir cilt bakım ürünü ya da şampuan reklamı ele alındığında, modellerin görüntüleri üzerinde oynanarak, ürünü kullandıklarında daha pürüzsüz bir cilde ve dolgun saçlara sahip oldukları yansıtılmaktadır. II. seviye simülakra ilişkin örneklerden biri de Magnum reklamlarıdır. Magnum reklamlarında yer alan ısırma sesi, gerçek dünya koşullarında aynı üründen elde edilememektedir. Bir başka örnek olarak ise reklamlarda ya da broşürlerde gördüğümüz ürünlerin boyutlarına ilişkindir. II. seviye bir simülakrda büyük olarak gördüğümüz ürün gerçek dünyada beklenenden daha küçük olabilmektedir.

1980'li yıllardan sonra bilişim teknolojilerinde meydana gelen yenilikler ise televizyon çağının ardından bilgisayar çağını başlatmıştır (Bresnahan vd., 1996: 18). Bu sefer evlerin en önemli nesnesi bilgisayarlar halini almıştır. Bilgisayar çağı ile pazarlama insanları III. seviye simülakrlardan yararlanmaya başlamışlardır. Gerçeklikten bağımsız şekilde sanal ortamda simüle edilen yeni gerçeklikler oluşturulmuştur. Bunlardan belki de en etki yaratanı hipergerçeklik ve simülakr birleşimi bir oyun olan PokemonGo oyunudur. PokemonGo mobil bir oyun olup, oyunda amaç Pokémon karakterlerini bulmak ve yakalamaktır. Bu mobil oyun, 2016 yazında piyasaya sürüldüğünde dünya çapında 550 milyonu geçen indirme sayısına sahip olmuştur (Wu, 2017: 7). Pazarlama açısından III. seviye simülakra olan PokemonGo incelendiğinde oyuncu trafiğini kendi işletmelerine çekmek isteyen işletmeler tarafından PokemonGo partileri, ücretsiz Wi-Fi, yakaladığın pokemonu göster indirimi yakala tarzı çeşitli promosyonlar uygulamışlardır. Ayrıca bazı şirketler PokemonGo ile stratejik anlaşmalar yapmışlardır. Japonya'daki McDonald's restoranları PokemonGo ile anlaşarak restoranlarını Pokemon spor salonu olarak simülakraya entegre etmişlerdir (Wu, 2017: 16-17). III. seviye simülakr için bir başka örnek ise arttırılmış gerçeklik uygulamalarıdır. I. seviye simülakrasında bahsedilen otel ve araba örnekleri, III.seviye simülakrasında arttırılmış gerçeklik uygulamaları ile birleşerek, tüketiciye yaşatılan deneyimi de arttırılmıştır. Bu uygulamalara 3D gezilebilen oteller, 3D araba prototipleri, sanal sürüş deneyimleri, sanal aynalar, uygulama filtreleri örnek verilebilir.

Günümüz postmodern toplumunda ise her seviyeye ilişkin pazarlama simülakrları oluşturulmaktadır. Bunların içinde en yeni ve en trend olan ise yapay zekâ, makine öğrenimi ve derin öğrenme gibi sistemlere dayalı simülakrlardır. Pazarlamada IV. seviye simülakrlar sadece ürün ve hizmetlerin pazarlanmasında değil aynı zamanda pazarlama faaliyetlerine ilişkin tahminleme yapabilme ve karlılığı arttırıcı stratejik karar verme noktalarında da önemli role sahiptirler. IV. seviye simülakrlar için sayılabilecek başlıca örnekler arasında makine öğrenmesine dayalı chatbotlar, Siri, Alexa gibi sesli komut uygulamaları yer almaktadır. Ayrıca her bir tüketici için özelleştirilmiş pazarlama çözümlerinin sunulması noktasında da IV. seviye simülakrlardan yararlanılmaktadır. İnsan erişiminin sınırlı kaldığı noktalarda sanal ortamdaki çerezler, ağ trafiği kontrolü, tarayıcı geçmişi vb. kritik bilgilere de erişim yeteneği bulunan yapay zekaya dayalı sistemler kişilere göre özelleştirilmiş ürün ve hizmetler sunmaktadırlar. Bu noktada ortaya çıkan gerçeklik ne gerçeğin doğrudan ne de çarpıtılarak yansıtılmasıdır. Ayrıca IV. seviye gerçeklik, III. seviye gerçeklikte olduğu gibi orijinal gerçekliğin sanal bir taklidi de değildir. Arttırılmış gerçeklik uygulamaları gerçekliğin sanal ortama taşınmasını sağlayarak III. seviye simülakr içinde değerlendirilirken, sanal gerçeklik uygulamaları ise gerçeklikten bağımsız olarak bir sanal dünya oluşturur. IV. seviye gerçeklikte ortaya çıkan robotlar, chatbotlar, akıllı sesli asistanlar vb. uygulamalar gerçekliğin kendisi haline gelmişler.

SONUÇ

Teknoloji ve bilişim alanındaki gelişmeler ile birlikte pazarlama uygulamaları da gelişim göstermiştir. Çalışma kapsamında, pazarlama uygulamaları Baudrillard'ın simülakr seviyelerine göre ele alınıp örneklendirilmiştir. 4 temel simülakr seviyesine göre; orijinal gerçeği yansıtan pazarlama uygulamaları, orijinal

gerçeği çarpıtan pazarlama uygulamaları, orijinal gerçeklik varmış gibi davranan pazarlama uygulamaları ve orijinal gerçekliğin yerini alan pazarlama uygulamaları şeklinde pazarlama uygulamaları sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma doğrultusunda çağın gerektirdikleri ve müşterilerin istekleri doğrultusunda simülakrlar oluşturulmalı ve doğru müşteri için doğru simülakr yaklaşımı benimsenmelidir.

Artırılmış gerçeklik ile tasarlanan sanal dünyaların pazarlama çalışmalarında daha sık kullanılması özellikle yeni nesil tüketiciye ulaşmada kritik role sahiptir. Ayrıca sanal dünyaları yöneten yapay zekâ sistemleri ile kişilerin seçim ve tercihlerine göre müşteri profilleri belirlenerek, kişiye özel ürün ve hizmetler sunulabilir. Pazarlama uygulayıcıları gerçek dünyadaki ürün ya da hizmetleri simülakrlar sayesinde daha kolay ve doğrudan hedef kitlelerine pazarlayabilirler. III. seviye ve IV. seviye simülakrların kişiselleştirilmiş eğitim faaliyetlerinde kullanılmasıyla, kişilerin bilgi seviyelerine göre özelleştirilmiş eğitim olanakları oluşturulabilir. III. seviye simülakra göre karekod etkileşimli reklamlar tasarlanarak tüketicinin simülasyon reklamına erişimi teşvik edilebilir. Simülasyon teknolojileri, gerçek dünyada hayatı kolaylaştırıcı faaliyetlerde de kullanılabilir. Örneğin; Marshall firması tarafından "Gör&Boya" uygulaması tüketicilerin kullanımına sunularak tüketicilerin uygulama aracılığıyla evlerinin duvarlarını sanal ortamda renklendirebilmesine imkân sağlamıştır. Benzer uygulamalar çeşitli moda-kozmetik gibi kategorilerde faaliyetlerde bulunan şirketler tarafından pazarlama aracı olarak kullanılabilir.

KAYNAKÇA

Abramson, A., (2003). The History of Television, 1942 to 2000. McFarland.

Baudrillard, J., (2012). Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi?,İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Baudrillard, J., (2014). Simülakrlar ve Simülasyon. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Baudrillard, J., (2015). Sessiz Yığınların Gölgesinde. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Bresnahan, T.F., Stern, S., Trajtenberg, M., (1996). Market Segmentation and The Sources of Rents From Innovation: Personal Computers in The Late 1980's (No. w5726). National Bureau of Economic Research.

Creswell, J.W., (1994). Research Design: Qualitative & Quantitative Approaches. Thousand Oaks, CA: Sage.

Metin, O., Karakaya, Ş., (2017). Jean Baudrillard Perspektifinden Sosyal Medya Analizi Denemesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(2), 109-121.

Wu, T., (2017). Pokémon Go: Marketing Implications for Mobile Video Game. In Computing in Smart Toys (pp. 7-20). Springer, Cham.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://fularsizentellik.com/journal/2017/12/21/simlasyon-teorisi-5-baudrillard-ve-matrix (E.T. 01.02.2021)

https://www.webtekno.com/yapay-zeka-tarafindan-cizilen-resimler-buyuk-ilgi-goruyor-h70057.html (E.T. 15.01.2021)

https://girisimsavascisi.org/yapay-zeka-ilk-muzik-albumunu-cikardi/ (E.T. 15.01.2021)

https://fularsizentellik.com/journal/2017/11/19/simulasyon-teorisi-1 (E.T. 01.02.2021)

PANDEMİ SÜRECİNDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

Seda ATA

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Muğla/ Türkiye

Öz: Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin Pandemi Sürecinde (COVID-19) okul öncesi eğitim sürecine yönelik görüşleri incelenmiştir. Bu araştırma nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini araştırmaya gönüllü olarak katılan 20 okul öncesi öğretmeni ve 40 anne oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri 2020 ekim ayında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak WhatsApp uygulaması üzerinden toplanmıştır. Öğretmenlerin genel olarak çocukların en çok sosyal ve duygusal gelişim ve ilköğretime hazırlık yönlerinden bu süreçten olumsuz yönde etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler çocukların bu kritik dönemde elde etmesi gereken sosyal becerilere yönelik telafi programların hazırlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Uzaktan eğitimin daha verimli olabilmesi için çocukların dikkat süreleri, odaklanmalarını destekleyici unsurları ve oyun yönteminin daha çok desteklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin süreç içinde en çok ihtiyaç duydukları konunun ise uzaktan eğitim konusunda bilgi eksiklikleri olduğunu söylemişlerdir. Ebeveynler ise süreç içinde çocukların beslenme, uyku ve günlük aktivite rutinlerinde olumsuz farklılıkların olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların sağlıklı beslenme alışkanlıklarının azaldığı, uyku problemlerinin arttığı ve günlük rutinlerinde ekran önünde geçirdikleri sürenin oldukça arttığını ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitimin daha verimli olabilmesi için ebeveynlerin ihtiyaçları doğrultusunda bilgi ve danışmanlık verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bunun yanında çocuklarının hem ebeveyni hem de "öğretmeni" olma rollerinin bu süreç içinde özellikle anneler tarafından oldukça yorucu olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların ekran karşısında geçirdikleri zamanın artışı konusunda hem öğretmenler hem de ebeveynler endişe duyduklarını söylemişlerdir. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmenlere, ebeveynlere ve uzaktan eğitim sürecine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, COVID-19, Pandemi, Uzaktan Eğitim, Okul Öncesi Öğretmeni, Anne

GİRİŞ

Okul öncesi eğitim, çocukların gelişimlerinin oldukça hızlı bir şekilde gerçekleştiği ve yaşamsal beceriler kazandıkları ilk eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlarda çocuklar akranlarıyla birlikte yaparak ve yaşayarak pek çok öğrenme fırsatına sahip olurlar. Bu öğrenme fırsatları daha önceden yapılandırılmış bir eğitim programı akışı içinde çocukların tüm gelişim alanlarını destekleyici eğitsel uygulamaları kapsamaktadır (Sylva, Melhuish, Sammons, Siraj-Blatchford ve Taggart, 2010).

Bir okul öncesi öğretmeni, çocuğun yaşamında önemli bir rol oynar. Okul öncesi öğretmeninin rolü sadece etkinliklerle sınırlı değildir. Ayrıca çocukları sosyalleştirmeleri ve birbirleriyle etkileşime girmeleri beklenir. Okul öncesi öğretmenleri çocukların gelişimlerinin desteklenmesi ve sınıf içinde güvenli ilişkiler geliştirmelerine yardımcı olurlar (Glenn, Moos ve Schwab, 2005).Öğretmenin bu rolündeki başarısı çocukların kendilerini sınıf ortamda güvende hissetmelerine destek olarak sınıfa aidiyet duygularına geliştirerek etkinliklere katılım düzeylerini destekleyecektir (Zembat, 2007). Bir çocuğun öğretmeni ile yaşadığı deneyim, onun eğitim ve öğrenmeye olan ilgisini de etkileme potansiyeli vardır. Öğretmeni tarafından düzenli olarak gözlemlenen çocuğun güçlü ve zayıf yanlarına yönelik gereken desteğin sağlanması da söz konusudur.

AMAÇ

Okul öncesi eğitimin çocuk için anlamlı ve yararlı olması için etkili bir öğretmene ve destekleyici ebeveynlere ihtiyaç vardır. Bir ebeveyn, çocuğunun ilk öğretmenidir ve hayatı boyunca en iyi öğretmeni olarak kalmalıdır. Okul öncesi eğitimde vurgulanan ebeveyn katılımı, okul yaşantılarını ev ortamına taşıyarak çocuklar için daha olumlu bir deneyim oluşturur ve çocukların okulda daha iyi performans göstermelerine yardımcı olur (Bayraktar, Güven ve Temel, 2016). Ebeveynlerin, okul öncesi ortamlarda gerçekleşen öğrenmeyi evde de desteklemesi son derece önemlidir. Böylelikle ebeveynler, okulda öğrenilenler ile ev yaşantısı arasında güçlü bir bağlantı kurabilir. Bu bağlantı, bir çocuğun gelişiminin önemli bir bileşenidir ve daha fazla öğrenmeyi destekler. Bu bağlamda ebeveynler ve okul öncesi öğretmenleri arasındaki düzenli etkileşim çok önemlidir. Aslında, ebeveynleri çocuğun yaptığı ilerlemeden haberdar etmek okul öncesi öğretmeninin en büyük sorumluluklarından biridir. Öğretmenler çocukların büyüme ve gelişimleriyle ilgili ebeveynlerle sürekli iletişim halinde olmaları gerekmektedir. Özetle okul öncesi eğitimin etkili bir öğretim ortamı sunan öğretmene ve okuldaki öğrenmeleri destekleyici bir okul dışı ortama ihtiyacının son derece yüksek olduğu söylenebilir (Waanders, Mendez ve Downer, 2007).

Pandemi (Covid-19) tüm dünyayı etkisi altına alırken Türkiye'de de birçok alanda etkisini göstermiş hem yetişkinleri hem de çocukları çok yönlü bir değişime maruz bırakmıştır (Kurt-Demirbaş ve Sevgili-Koçak, 2020). Gelişimsel açıdan çok kritik bir dönemden geçen okul öncesi eğitime devam eden çocuklar için pandemi yönetilmesi zor bir süreçtir. Sağlık problemleri ve salgınlardan ötürü Türkiye'de eğitimde aksaklık daha öncesinde görülmemesine rağmen tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de okul öncesi eğitim kurumları yüz yüze eğitime verilen arayla birlikte ciddi bir şekilde etkilenmiştir. Bu bağlamda pandemi sonucunda eğitim öğretim süreciyle ilgili olarak alınan kararlar uzaktan eğitim sürecinde aileleri de hiç kaçınılmaz önemli ölçüde etkilemiştir. Günlük rutinlerinde büyük bir değişim yaşayan çocuklar ve onların aileleri için "bilinmeyen" bir sürecin içinden hazırlıksız bir şekilde karşı karşıya gelinmiştir. Eğitimlerine uzaktan eğitim süreci ile devam eden ve evlerinde bu süreci geçirecek olan okul öncesi eğitim çocukları için de ailelerinin eğitimlerine katılımları dolaylı olarak sağlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, pandemi sürecinde yüz yüze eğitime ara verilmesi nedeniyle okul öncesi eğitimin en önemli figürlerinden olan öğretmen ve ebeveynlerin uzaktan eğitim süreci hakkındaki eğitim hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesidir. Bu çalışmanın okul öncesi eğitim kurumlarının uzaktan eğitim sürecine ışık tutmayı hedeflemektedir.

YÖNTEM

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin ve annelerin pandemi sürecinin okul öncesi eğitime yansımasına yönelik görüşlerini derinlemesine açıklamaya çalışmak için nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Bu araştırma nitel araştırma yöntemi başlığı altında yer alan olgu bilim araştırma yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Olgu bilim çalışmalarında veri kaynağı olan araştırmacılar, çalışmada odaklanılan olguyu deneyimlemiş, bu olguyu dışarıya yansıtabilecek bireylerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu amaçla çalışmada belirlenen olguyu (Covid-19 sürecinin okul öncesi eğitime yansımasını) iyi yansıtabilecek bireyler seçilmiştir. Bu çalışmada olgubilim yönteminin seçim nedeni; araştırmanın amacı olan pandemi sürecinde uzaktan eğitimde neler yaşandığı konusunda okul öncesi öğretmenlerinin ve annelerinin deneyimlerini derinlemesine anlamaya çalışmaktır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma gurubunu okul öncesi öğretmenleri ve anneler oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde amaçlı örneklem türlerinden kolay örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yönteminin araştırmacıların araştırma grubu hakkındaki ön bilgileri, literatür taraması sonrasında ortaya çıkan veriler ve araştırmacıların kişisel kararları nedeni ile uygun olduğu görülmektedir (Creswell ve Plano Clark, 2007). Öğretmenler grubunda 20 öğretmenler yer almaktadır. Araştırmada yer alan 40 anne ise araştırmada yer alan öğretmenlerin velilerinden oluşmaktadır. Örneklemi oluşturan öğretmen ve anneler İstanbul ve Ankara şehir merkezinde yaşayan lisans mezunudurlar.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada da veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşme formu araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Pilot çalışma olarak 3 okul öncesi öğretmeni ve 4 anne ile çalışma öncesinde hazırlanan formlar Whatsapp aracılığıyla sesli görüşmeler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma sonunda bazı maddelerde düzeltmeler ve eklemeler yapılarak form son haline getirilmiştir. Veri toplanması sürecinde oluşturulan formda yer alan sorular, 2020 yılının ekim döneminde okul öncesi eğitim öğretmenleri ve anneler tarafından cevaplandırılmıştır. Görüşme formu öğretmenler ve anneler için dörder sorudan oluşmaktadır.

***Öğretmenler için sorular*:**

1. Çocukların uzaktan eğitim sürecinde en çok hangi gelişim alanlarında herhangi bir eksiklik olacağını düşünüyorsunuz?
2. Çocukların pandemi sonrasındaki eğitsel ihtiyaçlarının karşılanması için neler yapılabilir?
3. Uzaktan eğitim sürecinden siz nasıl etkilendiniz?
4. Uzaktan eğitimin daha verimli hale gelmesi için ne gibi değişiklikler yapılabilir?

Anneler için sorular:

1. Çocuğunuzda bu pandemi sürecinde ne gibi farklılıklar gözlemlediniz?
2. Çocukların bu süreç sonrasındaki eğitsel ihtiyaçlarının karşılanması için neler yapılabilir?
3. Uzaktan eğitim sürecinden siz nasıl etkilendiniz?
4. Uzaktan eğitimin daha verimli hale gelmesi için ne gibi değişiklikler yapılabilir?

Veri Analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz tercih edilmiştir. Betimsel analiz tekniğinde, farklı araştırma yöntemleri ile elde edilmiş olan veriler, düzenlenir ve yorumlanır, mantığa uyan ve anlaşılır bir yapıda betimlemeler yapılarak değerlendirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). İlk olarak görüşme kodlama anahtarının oluşturulmuş, görüşme verilerinin kodlama anahtarına kodlanarak, kodlamaların karşılaştırılması ve güvenilirlik, bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Miles ve Huberman, 1994) gerçekleştirilmiştir. Öne çıkan kategorilerden örnekler sunmak için her bir katılımcıya belli bir kod verilerek görüşlerini yansıtmak için doğrudan alıntılar kullanılarak açıklanmıştır (Öğretmenler için; Ö1, Ö2, anneler için ise; A1, A2).

BULGULAR

Bu bölümde ham okul öncesi öğretmenlerinin hem de annelerin pandemi sürecinde okul öncesi eğitimin uzaktan eğitim yoluyla sürdürülmesine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden ve annelerden elde edilen veriler birlikte değerlendirilmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde çocukların değerlendirilmesi

Tablo 1'de uzaktan eğitim sürecinde çocukların değerlendirilmesine ilişkin öğretmen ve anne görüşlerinin katılımcı sayısı ve yüzdelik oranları verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinin çocuklara olan etkileri hakkında çok endişeli olduklarını ifade etmişlerdir. Çocuklarla yapılan senkron ve asenkron uygulamaların çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamak konusunda oldukça yetersiz olduğuna dikkat çekmişlerdir. Çocukların yüz yüze etkileşim kurdukları kişi sayısının azaldığı ve ekran sürelerinin çok fazla arttığını tahmin ettiklerini eklemişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %65'i daha çok sosyal-duygusal gelişimlerinin yeterli bir şekilde gelişim göstermeyeceğini belirmişlerdir. Öğretmenlerin %30'u ise ilköğretime hazırlık konusunda yaşanabilecek aksaklıkları dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %5'i ise tüm gelişim alanları konusunda çocuklarda bir takım problem durumlarının gereken tedbirler alınmazsa görülebileceğini belirtmişlerdir.

Çocukların sosyal-duygusal gelişimleri konusunda endişeli olduğunu ifade eden öğretmenlerden Ö3 *" Bu dönem hepimiz için izole olduğumuz bir süreç. Çocukların akranlarıyla birlikte bulunmadıkları bir dönemde tabi ki sosyal becerilerini geliştirip pekiştiremiyorlar. Çocuk kendisine zaman ayıran bir ailesi dışında bir topluluğun bir üyesi olduğunu hissettiği zaman kendisine olan güveni artıyor Bana göre en temel beceriler arkadaşlık, işbirliği ve paylaşmak. Maalesef bu dönem tüm çocuklar gibi benim öğrencilerim de bu yaşantılardan uzak kaldılar….Y*alnız kalan çocukların duygusal ihtiyaçları konusunda da ilerde çok büyük sorunlar yaşayabilirler" şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Kaliteli bir okul öncesi eğitimin ve destekleyici etkinliklerin çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerine olan destekleyici etkisi ilgili alan yazında yer alan çok sayıda çalışma tarafından ortaya konmuştur (Gormley, Phillips, Newmark, Welti ve Adelstein, 2011; Fleer, ve Hammer, 2013). Bu bağlamda mevcut bulgunun öğretmenlerin de belirttiği gibi çocukların sosyal duygusal gelişimlerine olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir.

Araştırmaya katılan annelerin %75'i çocuklarının günlük rutinlerinin tamamen değişmesi sonucunda evde zaman geçirme konusunda kendilerini çaresiz hissettiklerini ve istemeden de olsa çocuklarını ekran kullanmaya teşvik ettiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla çocuklarında gözlemledikleri en büyük değişimin ekran süresindeki artış olduğu ortaya çıkmıştır. Annelerin %17.5'i sağlıklı beslenme alışkanlıklarına yüz yüze eğitim zamanında aile olarak daha çok önem verdiklerini ancak uzaktan eğitim sürecinde sağlıksız yiyecek ve içecek tercihlerine göz yumduklarını da belirtmişledir. Annelerin %7.5'i günlük rutinlerde aile olarak yaşadıkları değişim sebebiyle tüm aile bireyleri gibi çocuklarının da uyku düzenlerinin bozulduğu ve geç uyumaya daha istekli olduklarını belirtmişlerdir.

Annelerden A12 " *Çalışan bir bayan olarak çocuğumla bu kadar çok vakit geçireceğime başlarda sevinmeme rağmen daha sonrasında bu durumla başa çıkamadım. Ev işleri ve kendi işimi özellikle bilgisayar başından yapmaya başlamamla birlikte çocuğumun önüne ben tabletten video ve oyun uygulamaları aç-*

maya başladım. Pandemi öncesinde her anne gibi bu konularda oldukça titiz olmama rağmen daha sonrasında bende bu konuda sınırlarımı kaldırdım. Şu anda başka çarem olmadığı için çocuğumun en azından ekran karşısında eğlenerek vakit geçirmesini tercih ediyorum "sözleri ile düşüncelerini açıklamıştır.

Annelerin çocuklarının ekran kullanım sürelerinin artışına dikkat çekmişlerdir. Mevcut bulgunun Eyimaya ve Irmak (2021) pandemide çocukların ekran kullanımlarının artmasının büyük bir sorun oluşturabileceği ve gerekli önlemlerin alınması gerektiğini ortaya koyduğu araştırma tarafından desteklendiği söylenebilir.

Tablo 1. Uzaktan Eğitim Sürecinde Çocukların Değerlendirilmesine Yönelik Öğretmen ve Anne Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	N	%
Sosyal-duygusal gelişim yetersizliği	13	65
İlköğretime hazırlık yetersizliği	6	30
Tüm gelişim alanları yetersizlikleri	1	5
Anne Görüşleri		
Ekran süresinde artış	30	75
Beslenme düzensizlikleri	7	17.5
Uyku sorunları	3	7.5

Çocukların pandemi sonrasındaki eğitsel ihtiyaçlarının karşılanması

Tablo 2'de çocukların pandemi sonrasındaki eğitsel ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin öğretmen ve anne görüşlerinin katılımcı sayısı ve yüzdelik oranları verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısı (%50) çocukların yoğun bir şekilde yaşadıkları sosyal izolasyon süreciyle birlikte özellikle sosyal becerilerin desteklenmesine yönelik atölye gruplarının MEB tarafından düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %30'u ise ilköğretime hazırlık uygulamaları ve okula uyum kapsamında yapılması gereken etkinliklere yönelik programların mutlaka hazırlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %20'si çocukların en büyük ihtiyaçlarından biri olan akranlarıyla oyun ihtiyacının karşılanmasına yönelik görüşlerini bildirmişlerdir.

Sosyal izolasyonun çocuklara olan olumsuzluğunu dile getiren öğretmenlerden Ö 19 "Bu dönemde çocukların b*enmerkezci, dürtüsel veya olumsuz sosyal davranışların artacaklarını düşünüyorum. Bu noktada müdahale edilmezse ciddi sonuçlara sebep olabilir. Akranlarıyla ve diğer insanlarla etkileşimlerini kuvvetlendirecek bir programın ülke çapında gerekli olduğunu düşünüyorum. .....Okul öncesi eğitimin en büyük yararlarından biri çocukların sosyal-duygusal becerilerinin geliştirilmesi olduğu umarım unutulmaz. Sosyal becerilerin gelişimi için deneyimler şarttır."* şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Öğretmenlerin sosyal beceri programlarına özellikle pandemi sonrası duyulan ihtiyacı dile getirdikleri araştırma bulgusunun okul öncesi dönem çocukları için sosyal beceri destek programlarının önemini ortaya

koyan araştırma sonuçları (Ömeroğlu, vd. 2015; Romero-López, Pichardo, Bembibre-Serrano, ve García-Berbén, 2020) ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan annelerin %62.5'i çocukların ekran bağımlılıklarından uzak tutmaya yönelik çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan annelerin %37.5'i ise çocukların arkadaşlarıyla daha çok zaman geçirebilecekleri sosyal ortamlara ihtiyaç duyulacağını söylemişlerdir.

Çocukların ekran kullanım sürelerinin son derece yüksek olması konusunda endişe yaşayan annelerden A3 " *Havaların güzel olmasıyla sosyal mesafemize dikkat ederek ev dışında geçirdiğimiz zamanlarda çocuğumun tabletinden kopamadığını üzülerek görüyorum… Başlarda bu benim işime gelen bir durum olsa bile okulların açılmama durumunda tehlikeli bir bağımlılık yaşayabileceklerini düşünüyorum. Bunun için mutlaka ekranlarda uzak durabilecekleri çocukların pandemi öncesindeki alışkanlıklarına geri dönebilecekleri programların düzenlenmesi gerekiyor*" ifadelerini kullanmıştır.

Annelerin çocuklarını ekrandan uzak tutmak istedikleri ortaya konmuştur. Okul öncesi çocukları için ekran sürelerinin azaltılasına yönelik yapılan çalışmaların (Schmidt, Haines, O'brien, McDonald, Price, Sherry ve Taveras, 2012; Staiano, Webster, Allen, Jarrell, ve Martin, 2018) mevcut bulguyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Tüm dünyada çocukların ekran kullanımının artışı karşısında ebeveynlerin almaları gereken önlemlerin pandemi sonrasında daha önemli hale geldiği düşünülebilir.

Tablo 2. Çocukların Pandemi Sonrasındaki Eğitsel İhtiyaçlarının Karşılanmasına Yönelik Öğretmen ve Anne Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	N	%
Sosyal beceri telafi programları	10	50
İlköğretime hazırlık programları	6	30
Oyun grupları	4	20
Anne Görüşleri		
Ekrandan uzak tutmak	25	62.5
Arkadaşlarıyla sosyalleştirmek	15	37.5

Uzaktan eğitim sürecinden yetişkinlerin etkilenme durumları

Tablo 3'de uzaktan eğitim sürecinden yetişkinlerin etkilenme durumlarına ilişkin öğretmen ve anne görüşlerinin katılımcı sayısı ve yüzdelik oranları verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlası (%55'i) uzaktan eğitim konusundaki bilgi yetersizliklerini bu süreçte çok yoğun bir şekilde hissettiklerini dile getirmişlerdir. Bu süreçte özellikle uzaktan eğitime devam eden çocuğu bulunan öğretmenler

(%40) ise evde öğrencilerinin ve çocuklarının eş zamanlı ihtiyaçları karşısında bu süreçte oldukça yorulduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %5'i ise bu sürecin belirsizliği nedeniyle özellikle Mart 2020 ve Nisan 2020 aylarını yoğun bir kaygı hissederek geçirdiklerini ifade etmişlerdir**.**

Okulların kapanması ile beraber günlük yaşamlarına büyük değişime uğradıklarını söyleyen öğretmenlerden Ö 13 "*Bir anda bana çok yabancı olan uzaktan eğitim konusuyla karşı karşıya gelmiş bulundum. Öncelikle bu yaş grubuyla uzaktan etkinlikleri yapabilecek yeterlilikte olmadığımı hissettim. Diğer öğretmen arkadaşlarımla ve müdürlerimizle konuştuktan sonra bu duygum azalmasına rağmen öncelikle benim uzaktan eğitim vermeye ilişkin alt yapımın olmadığını biliyorum*" şeklin de bir açıklama getirmiştir. Öğretmenin kendisini yetersiz hissetmesinin ve açık ve uzaktan eğitime ilişkin öğretmen eğitimine ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Kim (2020), yapmış olduğu bir araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının çevrimiçi öğrenmeye ilişkin lisans düzeyinde alacakları eğitimle çocukların gelişim ve öğrenmelerini destekleyebileceğini ortaya koymuştur.

Araştırmaya katılan annelerin tamamı okul öncesi öğretmenlerine yönelik saygı ve sevgilerinin büyük ölçüde arttığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda okul öncesi eğitimin çocuk yaşamında oldukça önemli bir rol oynadıklarını daha iyi anladıklarını ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitim sürecinde evde rol karmaşası yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ebeveyn, öğretmen ve arkadaş olmalarının beklendiği bu süreçte kendilerini oldukça yorgun hissettiklerini belirten annelerden A 23 " *Okulların kapandığı ilk aylarda hem ben hem çocuğum hevesli bir şekilde birlikte etkinlikler yapıyorduk. Daha sonrasında ise hem o arkadaşlarını özlemeye ben de sürekli faaliyet yaptırmaktan bıkmaya başladım. Bu durumun ana sebebi evin içinde pek çok sorumluluğumun olması. Sağlıkçı olduğum için özellikle çalışma koşullarımız gittikçe daha kötüye gitti ama çocuğunuzun ihtiyaçları bitmiyor tabiki…. Evde kime yetişeceğimi ve kim olduğumu şaşırdım. Bu süreci hayatımın en yorulduğum ve zorlandığım dönemi olarak hatırlayacağım. Açıkçası çocuğuma karşı sabrımın azaldığı bir süreçteyim*" sözleri ile durumu açıklamıştır. Okul öncesi dönem çocukları için güçlü ve destekleyici ebeveyn çocuk ilişkisinin önemi ilgili alan yazın (Lamb ve Lewis, 2005).)tarafından vurgulanmaktadır. Bu bağlamda pandemi döneminde ebeveyn-çocuk ilişkilerinde de bir takım sorunların yaşanabileceği söylenebilir.

Tablo 3. Uzaktan Eğitim Sürecinden Etkilenme Durumlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	N	%
Yetersiz hissetme	11	55
Yorgunluk	8	40
Kaygı	1	5
Anne Görüşleri		
Yorgunluk	40	100

Uzaktan eğitimin daha verimli hale getirilmesi

Tablo 4'de uzaktan eğitimin daha verimli hale getirilmesine ilişkin öğretmen ve anne görüşlerinin katılımcı sayısı ve yüzdelik oranları verilmiştir. Her iki katılımcı grubunun uzaktan eğitimin okul öncesi dönem çocukları için yüz yüze eğitimin yerine geçmemesi gerektiğini vurgulamışlardır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin uzaktan eğitimde profesyonel bir şekilde hazırlanması gereken dijital-dikkat süreleri göz önünde bulundurularak tasarlanan materyallerin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bu şekilde hazırlanan materyallerin çocukların bireysel gelişimlerini destekleyebileceğini söylemişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %35'i çocukların diğer arkadaşlarıyla dijital bir ortamda birlikte eğlenebilecekleri yarışma temelli oyunların bu uzaktan eğitimde bulunması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %30'u ise dijital bir okul öncesi eğitim programın geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Dijital oyunların önemini vurgulayan öğretmenlerden Ö5 "*Pandemi öncesinde artık sınıflarımıza akıllı tahtaların gelmesi, videolar yoluyla çocuklara bir şeyler öğretmeye başlamamızla birlikte acaba çocukların gelişim seviyelerine uygun dijital materyaller nasıl oluşturulabilir diye düşünmeye başlamıştım. Deneyimlediğim bu uzaktan eğitim bana tamamen çocukların akranlarıyla ekran yoluyla bile etkileşime girebileceği eğlenceli kısa süreli oyunların geliştirilmesi gerektiğini inandırdı. Bu oyunlar yardımıyla pek çok gelişimsel hedef için iyi bir başlangıç yapılabilir. Burada elbette çocukların gerçek yaşan deneyimlerinden ve yüz yüze etkileşimi koparmadan yapılması önemli*" şeklinde ifade etmiştir.

Neumann ve Neumann (2017) yapmış oldukları bir araştırmada okul öncesi çocukları için erken okur yazarlık becerilerinin desteklenmesinde ekran kullanımında kaliteli uygulamaların ve çocukların becerilerini güçlendirecek uygun geri bildirimlerin sunulmasının öneminden bahsetmişlerdir. Bu bulgunun okul öncesi eğitim konusunda dijital materyallerin çağımızın ihtiyaçları arasında yer aldığını desteklemiş olmasına rağmen çocukların sağlıklı bir şekilde gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanması konusunda dijital materyallerin dikkatli bir şekilde kullanılması gerektiği unutulmamalıdır.

Araştırmaya katılan annelerin %75'i uzaktan eğitimin daha verimli olması için ailelerin çocuk gelişimi ve bakımı konusunda bilgi alabilecekleri ücretsiz danışmanlık hizmeti almaları gerektiğini söylemişlerdir. Araştırmaya katılan annelerin %25'i ise okulların fiziksel koşullarından günün belli bir saatinde çocukların bir araya gelebilecekleri oyun gruplarının oluşturulmasının iyi olacağını belirtmişlerdir.

Bu dönemde çocuklarla ilgili bilgi almak konusunda her zaman öğretmeni rahatsız etmek istemediklerini belirten annelerden A32 " *Okullar kapandıktan sonra sınıf whatsapp grubumuzdan sürekli yaşadığımız problemlere ilişkin öğretmenimizden destek istemiştim. Sürekli öğretmenimizi rahatsız etmekten hoşlanmıyorum. Ayrıca onun da sınıf ortamı için olan çözüm önerilerinden ziyade ev ortamında ebeveyn olarak neler yapmam gerektiğini öğrenmem gerekti. Bu durumda sosyal medyadan ve internet sitelerinden yararlanmaya çalıştım. Tabiki bunun yeterli olmadığını biliyorum. Bizlerin sorularını cevaplayacak uzmanlardan oluşan bir danışmanlık grubumuzun olması gerektiğini düşünüyorum*" sözleri ile düşüncelerini dile getirmiştir.

Pandemi sürecinde okul öncesi eğitim kurumlarına ara verilmiştir. Bu süreçte anneler çocuklarının eğitimi konusunda desteğe ihtiyaç duydukları ortaya konmuştur. Bu bulgudan yola çıkılarak başka bir uzman gereksiniminin aile okul işbirliği çalışmalarının da pandemi döneminde sekteye uğradığı söylenebilir. Çocukların okul öncesi dönemde tüm gelişim alanlarında desteklenmeleri için okul aile işbirliğinin yürütüldüğü okul öncesi eğitime ihtiyaç duydukları bilinmektedir (Güleç ve Cömert, 2004). Rehberlik ve danışmanlık servislerine okul öncesi eğitim kapsamında ihtiyaç olduğunu belirten Gençoğlu, Demirtaş-Zorbaz,

Demircioğlu ve Ekin, (2019) tarafından araştırma sonucu tarafından da mevcut bulgunun desteklendiği söylenebilir.

Tablo 4. Uzaktan Eğitimin Daha Verimli Hale Getirilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öğretmen Görüşleri	N	%
Dikkat süreleri destekleyici dijital oyun	7	35
Dijital yarışma oyunları	7	35
Dijital okul öncesi programı	6	30
Anne görüşleri		
Velilere yönelik danışmanlık	30	75
Yüz yüze oyun grupları	10	25

SONUÇ

Okul öncesi eğitim yaşam boyu sağlıklı gelişim ve öğrenme için güçlü bir temel sağlayarak çocukların mutlu ve başarılı bireyler olarak yetişmesinde en önemli eğitim basamağıdır. 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan pandemi (Covid 19) okul öncesi eğitimin yüz yüze gerçekleştirilmesini engellemiştir. Okul öncesi eğitimin önemli figürlerinden öğretmenlerin ve ailelerin okul öncesi eğitimin uzaktan yürütülmesine ilişkin görüşlerinin incelendiği bu araştırmada dikkat çekici sonuçlara ulaşılmıştır. Öncelikle bu araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı çocukların sosyal-duygusal gelişimlerinde yavaşlamalar olabileceğine dikkat çekerek bu becerilerin güçlendirilmesine yönelik müdahale programlarına ihtiyaç olduğunu dile getirmişlerdir. Bu araştırmaya katılan annelerin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları rol karmaşasından oldukça yoruldukları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmaya katılan annelerin en büyük endişelerinden biri çocukların ekran önündeki geçirdikleri sürenin artışı olarak karşımıza çıkmıştır.

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi ile sınırlı az sayıda katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonra yapılacak araştırmaların daha büyük örneklem gruplarıyla farklı araştırma yöntemlerinden yararlanılarak özellikle düşük sosyoekonomik grupta yer alan aileler ve onların öğretmenleri ile yapılması önerilebilir. Çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini desteklemek amacıyla yaz okulları açılabilir. İlköğretime hazırlık kapsamında çocuklara destekleyici oyun temelli becerilerin kazandırılması için ilkokul 1. Sınıf kapsamında da çalışmalar yürütülebilir. Pandemi sürecinden sonra nitelikli ve çocukların gelişimlerini destekleyici dijital materyal ve programlar hazırlanabilir. Ailelere yönelik danışmanlık servisleri dijital platformlarda kurulabilir.

KAYNAKÇA

Bayraktar, V., Güven, G. ve Temel, Z. (2016). Okul öncesi kurumlarda görev yapan öğretmenlerin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının incelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 24(2), 755-770.

Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2007). Designing and Conducting Mixed Methods Research. London:Sage Publications Ltd.

Eyimaya, A. O. ve Irmak, A. Y. (2021). Relationship between parenting practices and children's screen time during the COVID-19 Pandemic in Turkey. Journal of Pediatric Nursing, 56, 24-29.

Fleer, M. ve Hammer, M. (2013). Emotions in imaginative situations: The valued place of fairytales for supporting emotion regulation. Mind, Culture, and Activity, 20(3), 240-259.

Gençoğlu, C., Demirtaş-Zorbaz, S., Demircioğlu, H. ve Ekin, S. (2019). Psychological Counseling and Guidance Services in Early Childhood Education. Educational Policy Analysis and Strategic Research, 14(1), 6-23.

Glenn, W. J., Moss, D. M. ve Schwab, R. L. (Eds.). (2005). Portrait of a profession: Teaching and teachers in the 21st century. Greenwood Publishing Group.

Gormley Jr, W. T., Phillips, D. A., Newmark, K., Welti, K. ve Adelstein, S. (2011). Social-emotional effects of early childhood education programs in Tulsa. Child Development, 82(6), 2095-2109.

Güleç, H. veCömert, D. (2004). Okulöncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: öğretmen-aile-çocuk ve kurum. Sosyal Bilimler Dergisi (A.K.Ü.), 6, 132-145.

Kim, J. (2020). Learning and teaching online during Covid-19: Experiences of student teachers in an early childhood education practicum. International Journal of Early Childhood, 52(2), 145-158.

Kurt-Demirbaş, N. K. ve Koçak, S. S. (2020). 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin bakış açısıyla covıd-19 salgın sürecinin değerlendirilmesi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(6), 328-349.

Lamb, M. E. ve Lewis, C. (2005). The Role of Parent-Child Relationships in Child Development. In M. H. Bornstein ve M. E. Lamb (Eds.), Developmental science: An advanced textbook (p. 429–468). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Neumann, M. M. ve Neumann, D. L. (2017). The use of touch-screen tablets at home and pre-school to foster emergent literacy. Journal of Early Childhood Literacy, 17(2), 203-220.

Ömeroğlu, E., Büyüköztürk, Ş., Aydoğan, Y., V., Çakan, M., Çakmak, E. K., ... ve Karayol, S. (2015). Okul öncesi sosyal beceri destek projesinde geliştirilen ölçme-değerlendirme araç ve yöntemlerinin tanıtımı. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1), 74-83.

Romero-López, M., Pichardo, M. C., Bembibre-Serrano, J. ve García-Berbén, T. (2020). Promoting Social Competence in Preschool with an Executive Functions Program Conducted by Teachers. Sustainability, 12(11), 4408.

Schmidt, M. E., Haines, J., O'brien, A., McDonald, J., Price, S., Sherry, B. ve Taveras, E. M. (2012). Systematic review of effective strategies for reducing screen time among young children. Obesity, 20(7), 1338-1354.

Staiano, A. E., Webster, E. K., Allen, A. T., Jarrell, A. R. Ve Martin, C. K. (2018). Screen-time policies and practices in early care and education centers in relationship to child physical activity. Childhood Obesity, 14(6), 341-348.

Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I. ve Taggart, B. (Eds.). (2010). Early childhood matters: Evidence from the effective pre-school and primary education project. Routledge.

Waanders, C., Mendez, J. L. ve Downer, J. T. (2007). Parent characteristics, economic stress and neighborhood context as predictors of parent involvement in preschool children's education. Journal of School Psychology, 45(6), 619-636.

Toran, M. ve Özgen, Z. (2018). Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı: Öğretmenler Ne Düşünüyor, Ne Yapıyor?. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 6(3), 229-245.

Yıldırım, A. ve Simsek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Zembat, R. (2007). Okul öncesi eğitimde nitelik. A. Oktay ve ÖP Unutkan (Edt.) Okul öncesi eğitimde güncel konular. İstanbul: Morpa.

BİREYLERİN SOSYAL MEDYAYA İLİŞKİN BAĞIMLILIK DÜZEYLERİ[14]

Özlem Deniz DUMAN[1], Uğur YAVUZ[2], Abdulkadir ATİK[3]

[1]Atatürk Üniversitesi, Erzurum / Türkiye
[2]Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Erzurum / Türkiye
[3]Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Erzurum / Türkiye

Öz: En etkileyici bilgi sistem fenomeni olarak adlandırılan bir dizi sosyal medya, bilgi teknolojisinin ortaya çıkması ve yayılması sonucu kimlik kazanan uygulamalardır (Kane ve diğ., 2014; Kapoor ve diğ., 2018). Sosyal medya, Web 2.0 teknolojisine dayanan sosyal etkileşime, topluluk oluşumuna ve iş birliği projelerine olanak sağlayan platformlar olarak nitelendirilmektedir. Bu web tabanlı siteler aracılığıyla, dünya çapında milyonlarca insana ulaşan internet kullanıcıları, eski arkadaşlarını bulmak, yeni arkadaşlar edinmek, fotoğraf, video ve içerik paylaşabilmek için bu web sitelerini kullanırlar. (Kırık ve diğ., 2015). Bir bilgi sistemi olarak sosyal medya bir dizi internet, iletişim ve bilgi işlem teknolojisinin yanı sıra bilgilere nasıl erişilmesi ve dağıtılması gerektiğine dair de bir takım ideolojik inançlar üzerine kurulmuştur. Yabancı dillerden, politikaya, yemek pişirmeye, bilgisayar programlarına vb. daha birçok ilgili konudan oluşan sosyal medya, insanların kişisel ve mesleki yaşamlarının neredeyse her yönüne değinen yüzlerce araştırma konusunu listelemiştir (Wolf ve diğ., 2018). Bu hızlı yükseliş bağımlılık kavramını gündeme getirmiş ve birden fazla dijital bağımlılık türlerinin doğmasına neden olmuştur. Bir nesne ya da davranışa takıntı olarak tanımlanan bağımlılık kavramı daha çok tütün, alkol, uyuşturucu ve benzerlerinin kötüye kullanımıyla ilgili olarak yorumlansa da sonraki araştırmalar sosyal medya gibi bazı davranışların da bağımlılığa neden olabileceğini vurgulamıştır (Griffiths, 1995). Bu çalışmada bireye ilişkin sosyal medya bağımlılık düzeyinin ne olduğu, cinsiyet gibi bağımsız değişken açısından farklılık gösterip göstermediği ile bireylerin kendilerini ve toplumu sosyal medya bağımlısı olarak görüp görmediklerini saptamak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Sosyal Medya, İnternet, Yeni Medya

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

İnternet, yaşamın her alanına bilgi, ticaret ve iletişim aracı olarak giren bir teknolojidir. Her ne kadar ortaya çıkmasının amacı güvenli, hızlı, ucuz bilgiye ulaşmak ve iletişimi kolaylaştırmak olsa da günümüzde bireyde ve toplumda önemli değişimlere neden olma aracı haline gelmiştir. Bu değişim kanallarından biri de internet teknolojisinin bir uzantısı olan sosyal medyadır. Sosyal medya insanlar arasındaki iletişim kanallarını değiştirmiş ve kullanımı her geçen gün artarak özellikle de genç popülasyon arasında hızla yayılmıştır. (Şahin, 2018). İlk sosyal medya sitelerinden günümüze kadar ki süreçte önemli değişiklikler yaşanmış ve sosyal medya kullanıcılarının sayısı milyarları bulmuştur. Bu kadar fazla genç nüfuslu kullanıcı sayısı birtakım olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Bu onay görmeyen sonuçlardan biri de sosyal medya bağımlılığıdır.

Araştırmacılar arasında, sorunlu sosyal ağ veya bağımlılık gibi problemli sosyal medya kullanım sınıflandırmasına bağlı olarak tanımlama konusunda bir fikir birliği yoktur (Wegmann ve diğ., 2015). Özellikle birçok kişi için bağımlılık genellikle uyuşturucu veya alkol gibi madde kullanımını içermektedir. Ancak

[14] Bu çalışma, yazarın 2019'da Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda sunduğu yayımlanmış doktora tezinden üretilmiştir.

bazı araştırmacılar tarafından kontrol edilemeyen alışkanlıklar veya uygulamalar da bağımlılık olarak adlandırılmış sosyal medya bozukluğu (van den Eijnden ve diğ., 2016) veya sosyal medya bağımlılığı (Andreassen ve diğ., 2012) bu alanın araştırma konularını oluşturmuştur. Özellikle davranışsal bağımlılık kavramının gelişen teknoloji ile önem kazandığı ifade edilmiştir (Şahin, 2018). Sosyal medya bağımlılığı bir tür internet bağımlılığı olarak kabul edilir. Sosyal medyada çok fazla zaman harcayan birey, sanal bir hoşgörüye, sanal iletişime ve sanal soruna neden olabilecek bir şeyden hemen haberdar olma arzusuna sahiptir. Kişiyi bu eyleme zorlayan davranışlar sosyal medya bağımlılığı olarak açıklanmaktadır. Sosyal medya bağımlılığının semptomları arasında en belirleyici özelliğin, işlevsellikte bozulma olduğu görülür. Akademik başarının ve iş performansının azalması ve aileye karşı sorumlulukların yerine getirilememesi işlevsel bozulmanın en önemli bağımlılık belirtileri arasındadır (Young ve diğ., 2000).

Ayrıca ruh hali değişikliği, depresyon, zamansallık, iletişim becerilerindeki zayıflık, korku, sosyal fobi, kendi veya dünyanın geleceği hakkındaki endişe, bir gruba üye olma isteği ve bireysel kimlik oluşturma çabası da kişilerin sanal ortamda çok fazla zaman geçirmesine neden olur (Kırık ve diğ., 2015). Bunlara ek olarak, yaşamıyla ilgili problem yaşayan birinin sosyal medya kullanımına geçişi birey için stres, yalnızlık ya da depresyonun hafifletilmesi için önemli bir mekanizma olarak görülmekte böylece daha fazla sosyal medya ile daha aktif hale gelmektedir. Böyle bir durum sonuçta birçok soruna yol açmakta ve bireyin istenmeyen zihinsel durumlarının şiddetlenmesine neden olmaktadır (Xu ve Tan, 2012).

Özellikle gerçek hayattaki yetersizliği için sosyal medya sitelerini tazminat olarak kullanma eğiliminde olan, özgüveni düşük insanlar için olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir; çünkü bu tipteki kişilerin duygu durumları bu siteler aracılığıyla aldıkları geri bildirime bağlıdır. Bu nedenle de potansiyel olarak benlik saygısı düşük olan kişiler sosyal medya kullanımında bağımlılık geliştirme riski taşıyan popülasyonlardır (Bányai ve diğ., 2017).

AMAÇ

Bu çalışmada, Erzurum İli Merkez İlçelerinde (Yakutiye, Palandöken, Aziziye) ikamet eden bireylerin, sosyal medya bağımlılık düzeyleri açıklanmaya çalışılmıştır. Bu inceleme doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Bireylerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ne seviyededir?
2. Bireylerin sosyal medya bağımlılık seviyeleri cinsiyete göre değişmekte midir?
3. Bireyler kendilerini sosyal medya bağımlısı olarak görmekte midir?
4. Bireyler toplumu sosyal medya bağımlısı olarak görmekte midir?

KAPSAM

Araştırmanın örneklemini Erzurum'un merkez ilçelerinde yaşayan, aynı zamanda en az bir sosyal medya kullanıcısı olan 276 kadın ve 425 erkek olmak üzere 701 kişi oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğümüz %99, veriler ise %0,954 aralığında güvenli bulunmuştur.

YÖNTEM

Araştırmanın yöntem bölümünde katılımcıların sosyal medya bağımlılık seviyelerini ölçmek amacıyla nicel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında veri toplama tekniği olarak anket kullanılmıştır. Bu çalışmada sorulara verilen yanıtların güvenilirliğini ölçmek amacıyla Cronbach Alpha Katsayısı uygulanmış olup; değişkenlerin normal dağılıma uygunluğunu test etmek için Shapiro Wilk testi,

normal dağılıma uygunluk göstermeyen veriler için ise Kruskal Wallis testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Ayrıca ikili karşılaştırmalarda Post-Hoc testinden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Bireylerin Sosyal Medya Bağımlılık Seviyesine Yönelik Bulgular

Ölçek	$\bar{X}$	Standart Sapma	Medyan	Minimum	Maksimum
Sosyal Medya	54,87	20,92	49,00	30,00	139,00

Tablo 1'de yer alan ortalama değerler incelendiğinde katılımcıların verdiği cevaplara istinaden, "*sosyal medya bağımlılık"* oranının 54,87 olduğu görülmektedir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 30, maksimum puan ise 139'dur.

Tablo 2. Bireylerde Sosyal Medya Kullanım Bağımlılığının Cinsiyete İlişkin Bulguları

Ölçek	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	Z	P
Sosyal Medya Bağımlılığı	Erkek	425	55,72	20,81	-1,402	0,161
	Kadın	276	53,61	21,05		

Tablo 2'de katılımcıların sosyal medya bağımlılıklarının seviyesini tespit edebilmek için, Mann-Whitney U Testi analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2'de görüldüğü gibi sosyal medya bağımlılığının cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı yönündedir.

Tablo 3. Bireylerin Kendilerini Sosyal Medya Bağımlısı Olarak Görmelerine Yönelik Bulgular

Ölçek	Kendilerini Sosyal Medya Ba-	N	$\bar{X}$	SS	χ^2	P[1]	Fark[2]
Sosyal Medya Bağımlılığı	Evet	56	81,14	28,33	147,873	<0,001**	Evet ile Kısmen
	Kısmen	230	64,95	18,07			Evet ile Hayır
	Hayır	415	47,15	16,09			Kısmen ile Hayır

[1]Kruskal Wallis test, 2Mann-Whitney U test, *<0,05, **<0,001

Tablo 3'te katılımcıların kendilerini sosyal medya bağımlısı olarak görmelerine yönelik yapılan araştırma sonuçlarına göre <0,001** düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek için Post-Hoc testi uygulanmış olup, tüm gruplar arasında anlamlı farklılaşmanın olduğu gözlenmiştir. Buna göre ortalamalar da dikkate alındığında, kendilerini sosyal medya bağımlısı olarak görenlerin sayısı görmeyenlere oranla daha fazladır.

Tablo 4. Bireylerin Toplumu Sosyal Medya Bağımlısı Olarak Görmelerine Yönelik Bulgular

Ölçek	Toplumu Sosyal Medya Bağımlısı Olarak Görme	N	$\bar{X}$	SS	χ^2	P[1]	Fark[2]
Sosyal Medya Bağımlılığı	Evet	531	54,37	21,28	3,372	0,185	
	Kısmen	145	56,11	19,71			
	Hayır	25	59,65	20,52			

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların toplumu sosyal medya bağımlısı görmelerine yönelik anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit edebilmek için yapılan Post-Hoc testinde anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Ortalamalar dikkate alındığında toplumu sosyal medya bağımlısı olarak görmeyenlerin sayısı görenlere oranla daha fazladır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmamızın ilk hipotez sorusu olan, "*Bireylerin sosyal medya bağımlılığının ne seviyede olduğu"* incelenmiştir. Buna göre sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden elde edilen ortalama puanın 54,87 olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre ise bireylerin sosyal medya bağımlılığının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Wu ve Cheng'in (2007), bulguları da çalışmamızın verilerini destekler niteliktedir. 277 Çinli gençle yapılan araştırmada cinsiyet ile sosyal medya bağımlılığı açısından anlamlı bir fark olmadığı gözlenmiştir. Benzer şekilde 194 sosyal medya kullanıcısının bağımlılığını değerlendiren başka bir çalışmada da cinsiyet ile sosyal medya bağımlılığı arasında bir ilişki bulunmamıştır (Turel ve Serenko, 2012). Kendilerini sosyal medya bağımlısı olarak görüp görmedikleri değişkenine göre ise kendilerini sosyal medya bağımlısı olarak görenlerin ortalaması görmeyenlere oranla daha yüksek bulunmuştur. Toplumu sosyal medya bağımlısı olarak görüp görmedikleri değişkenine göre de toplumu sosyal medya bağımlısı olarak görmeyenlerin sayısı görenlere oranla daha fazladır.

Bireylerin sosyal medya kullanımı konusundaki yeterlilik düzeyi bağımlılık seviyesini azaltma açısından önemlidir. Bu bağlamda bireylerin dijital okuryazarlık konusunda gerekli donanıma sahip kişiler olabilmeleri için çözüm yolları belirlenebilir. Ayrıca ailelerin, öğretmenlerin Sivil Toplum Kuruluşlarının ve medyanın bu yönde uyarıcı önlemler alması teşvik edilebilir. Özellikle gençleri, sosyal medyadan uzaklaştırmak ve korkutmak yerine bilinçli kullanımın nasıl olması gerektiği konusunda çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Andreassen, C. S., Torsheim, T., Brunborg, G. S. & Pallesen, S. (2012). Development of a facebook addiction scale. *Psychological Reports*, 110 (2): 501-517.

Bányai, F., Zsila, Á., Király, O., Maraz, A., Elekes, Z., Griffiths, M. D., Andreassen, C. S. & Demetrovics. Z. (2017). Problematic Social Media Use: Results from a Large-Scale Nationally Representative Adolescent Sample. *PLOS ONE*, 12 (1).

Griffiths, M.D. (1995). Technological addictions. *Clinical Psychology Forum*, 76: 14-19.

Kane, G. C., Alavi, M. A., Labianca, G. J. & Borgatti, S. P. (2014). What's different

about social media networks? A framework and research agenda. ss.1-57.

Kapoor, K. K., Tamilmani, K., Rana, N. P., Patil, P., Dwivedi, Y. K., Nerur, S. (2018). Advances in Social Media Research: Past, Present and Future. *Information Systems Frontiers,* 20 (3),: 531-558.

Kırık, A. M., Arslan, A., Çetinkaya, A. & Gül, M. (2015). A Quantitative Research on the Level of Social Media Addiction among Young People in Turkey. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3 (3): 108-122.

Şahin, C. (2018). Social Media Addiction Scale - Student Form: The Reliability and Validity Study. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 17 (1): 169-182.

Turel, O. & Serenko, A. (2012). The Benefits And Dangers Of Enjoyment With Social Networking Websites. *European Journal of Information Systems*, 21(5): 512–528.

van den Eijnden, R. J. J. M., Lemmens, J. S. & Valkenurg, P.M. (2016). The social media disorder scale. *Computers in Human Behavior*, 61, 478-487.

Wegmann, E., Stodt, B. & Brand, M. (2015). Addictive Use of Social Networking Sites Can Be Explained By The İnteraction of İnternet Use Expectancies, İnternet Literacy, and Psychopathological Symptoms. *Journal of Behavioral Addictions*, 4 (3): 155-162.

Wolf, M., Sims, J., Yang, H. (2018). Social Media? What Social Media? UK Academy for Information Systems Conference Proceedings.

Wu, C. S. & Cheng, F.F. (2007). Internet cafe addiction of Taiwanese adolescents. *Cyberpsychology Behavior*, 10 (2): 220-225.

Xu, H., Tan, B.C.Y. (2012). Why do I keep checking facebook: Effects of message characteristics on the formation of social network services addiction. Thirty Third International Conference on Information Systems, Orlando.

Young A.W., Calder, A. J., Keane, J., Manes, F. & Antoun, N. (2000). Impaired recognition and experience of disgust following brain injury. *Nature Neuroscience*, 3: 1077–1078.

Young, K. S. (1996). Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1: 237-244.

TÜRK VERGİ HUKUKUNDA MÜCBİR SEBEBİN SALGIN DÖNEMİNDE TATBİKİ

Eyyup İNCE

Vergi Müfettişi, İstanbul / Türkiye

Öz: Devletler kamu giderlerini karşılamak amacıyla vergi toplamaktadırlar. Vergiyi ödemekle yükümlü olan kişiler vergi mükellefi olarak adlandırılmaktadır. Devlet vergi toplarken vergi mükelleflerinin yerine getirmek zorunda oldukları vergi ödevleri bulunmaktadır. Bununla birlikte salgın hastalık, doğal afet, yangın, hırsızlık gibi nedenlerden dolayı bu ödevlerin yerine getirilmesi mümkün olmayabilmektedir. Örneğin, vergi mükellefinin işyerinin yanması nedeniyle vergiye ilişkin yasal defter ile belgelerin yok olması halinde verginin ödenmesi en azından bir süre mümkün değildir. Türk Vergi Hukukunda vergi ödevlerinin yerine getirilmesini engelleyen sebeplere mücbir sebep denilmektedir. Mücbir sebepler deprem, sel, savaş gibi bütün vergi mükelleflerini etkileyen nedenler dolayısıyla ortaya çıkabileceği gibi bireysel hastalık, yangın, su basması gibi yalnızca bir vergi mükellefini veya mükellef grubunu etkileyen nedenlerden dolayı çıkmış olabilir. 2020 yılının başından bu yana korana virüs nedeniyle ortaya çıkan salgın hastalık hemen hemen bütün vergi mükelleflerini etkilemektedir. Ancak en çok salgını engellemek amacıyla ekonomik faaliyetleri kısıtlanan sektörlerdeki vergi mükellefleri için bu durum daha belirgindir. Ayrıca korona virüse yakalanmış vergi mükellefleri bireysel anlamda hastalık süreci nedeniyle karantina altına alınmakta veya hastanede bulunmaktadırlar. Korona virüse yakalanmasa dahi yerleşim birimlerinin karantina alınması nedeniyle vergi mükellefleri ekonomik faaliyetlerinde zorluk yaşamaktadırlar. Korona virüs nedeniyle çeşitli şekillerde zorluk yaşayan vergi mükelleflerinin vergi ödevlerini yerine getirmesi mümkün olmamaktadır. 213 sayılı Vergi Usul Kanununda (VUK) düzenlenen mücbir sebep kurumunun salgın döneminde uygulanmasında ortaya çıkan özellikli hususlar için değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Vergi Mükellefleri, Vergi Ödevleri, Salgın Dönemi, Mücbir Sebep

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

2020 yılında ortaya çıkan korona virüs nedeniyle tüm dünyada ortaya çıkan salgın nedeniyle ekonomik zorluklar devam etmektedir. Yaşanan zorluklar verginin toplanması sürecine de sirayet etmektedir. Çünkü, vergi yapılan ekonomik faaliyetlerin neticesinde devletler tarafından kamu giderlerine karşılamak üzere toplanmaktadır. Bu bağlamda ekonomide yaşanan sıkıntılar nedeniyle vergi mükelleflerinin ödeme kabiliyetleri olumsuz etkilenmekle beraber salgının önlenmesi adına turizm, yiyecek-içecek, havayolu ulaşımı gibi birçok sektörde ekonomik faaliyetler kısıtlanmıştır. Uygulanan bu önlemler tüm vergi mükelleflerini olumsuz etkilemektedir. Bu duruma ilave olarak korona virüs nedeniyle hastalığa yakalanan vergi mükellefleri karantina süreci veya hastanede tedavi süreci yaşamaktadırlar. Ayrıca salgının önlenmesi adına yerleşim yerlerinde tam kapanma şeklinde karantina uygulandığı için dışarıya dahi çıkamamaktadırlar. Tüm dünyada yaşanan bu süreçler nedeniyle vergi mükellefleri, vergi kanunlarıyla kendilerine yüklenen vergi ödevlerini yerine getirmekte zorluk yaşamaktadırlar. Vergi hukukunda yer alan mücbir sebep uygulaması bu durumda kullanım alanı bulmakta olup vergi mükelleflerine ortaya çıkan deprem, sel gibi doğal afet, savaş, yangın, su basması, bireysel hastalık, salgın hastalık gibi mücbir sebepler nedeniyle vergi ödevlerini yerine getirmelerini herhangi bir yaptırım olmaksızın bir süre uzatmaktadır. Türk Vergi Sisteminde yer alan mücbir sebep kurumunun salgın döneminde uygulanmasına ilişkin olarak; ülkemizde vergi idaresini sağlayan Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından çıkarılan genel tebliğ gibi ikincil kaynaklarda dikkate alınarak detaylı hususların açıklanması amaçlanmaktadır.

Vergi Ödevleri: Vergi mükelleflerine vergilerin doğru miktarda ve zamanında ödenmesi için vergi kanunlarıyla yerine getirmek zorunda oldukları vergi ödevleri bulunmaktadır. Bu ödevlerin yerine getirilmemesi halinde vergi mükelleflerine vergi cezaları kesilir. Vergi kanunlarımızda vergi mükelleflerine belirlenen süre ve şekillerde yerine getirilmek üzere birçok ödev yüklenmiştir. Konuya ilgili olarak ana düzenleme VUK "Vergi Ödevleri" başlıklı ikinci kitabı belirleyicidir. Söz konusu yasal düzenleme uyarınca vergi ödevleri (GİB, 2014:10-35) aşağıda sıralanmaktadır:

- Bildirmeler (İşe başlamayı bildirme, adres değişikliğinin bildirilmesi, iş değişikliğinin bildirilmesi, işletme değişikliğinin bildirilmesi, işi bırakmanın bildirilmesi, bina ve arazi değişikliğinin bildirilmesi),
- Defter Tutma (Yevmiye Defteri, Defter-i Kebir, Envanter Defteri, İşletme Defteri gibi defterlerin yazılı veya elektronik ortamda tutulması),
- Belge Temini ve İptali (Vergi kayıtları için tutulması zorunlu belgelerin anlaşmalı matbaa, noter vasıtasıyla onaylanması-iptali veya elektronik ortamda tutulması-iptali),
- Belge Düzenleme (Fatura, müstahsil makbuzu, serbest meslek makbuzu, perakende satış fişi gibi belgelerin yazılı veya elektronik ortamda tutulması),
- Muhafaza ve İbraz Ödevleri (Tutulan defter ve belgelerin 5 yıl süreyle saklanması ve yazılı talep halinde vergi idaresine ibrazı),
- Diğer Ödevler (Vergi incelemesinde yetkililere yardım, tahsilat ve ödemelerde bankacılık sisteminin kullanılması mecburiyeti, bilgi verme yükümlülüğü, vergi levhası yükümlüğü, beyanname verme ve ödeme yükümlülüğü).

Vergi Hukukunda Mücbir Sebep: Türk Dili Kurumu sözlüğüne göre mücbir zorlayıcı anlamındadır. Vergi mükelleflerinin iradesi dışında meydana gelen ve vergi ödevlerini süresinde yerine getirmesine engel olan sebebe "Mücbir Sebepler" denilir. Genel hukuk alanında mevcut olan mücbir sebepler müessesesi, VUK ile vergi hukukumuza girmiştir (Eroğlu, 1995: 43). Mücbir sebebin en belirgin, üzerinde tartışma yapılmayan özelliği, kişilerin iradesi dışında meydana gelen kaçınılmaz ve karşı konulamaz bir olay oluşudur. Ayrıca mücbir sebep ile sürelerin geçirilmesi arasında bir nedensellik bağının da bulunması gerekir (Öncel, Çağan, Kumrulu, 1985: 136).

VUK'un 15. maddesinde, mücbir sebep hallerinden birinin bulunması halinde bu sebep ortadan kalkıncaya kadar vergi kanunlarında yazan sürelerin uzamayacağı ve tarh zamanaşımının işlemeyen süreler kadar uzayacağı düzenlenmiştir. Sürelerin uzaması için mücbir sebebin malum olması veya ilgililer tarafından ispat edilmesi ve belgelendirilmesi gerekmektedir. Aynı Kanunun 373. maddesindeyse, mücbir sebebin varlığı halinde vergi cezası kesilemeyecektir. Vergi cezası kavramı ise adı geçen Kanunun 331. maddesinde vergi ziyaı cezası ve usulsüzlük cezaları olup mücbir sebep halinde bu cezalar kesilmeyecektir.

İlgili Kanun gerekçesinde mücbir sebepler mükellef hakkı olarak değerlendirilmiştir (GİB, 1961: 3). Mükellefin elinde olmayan nedenlerle vergi ödevlerini yerine getirememesinin ispat edilmesi halinde vergi cezasının kesilememesi mükellefin mülkiyet hakkının korunması açısından önemlidir (Erol, 2012: 199). Vergi kanununda mücbir sebebe ilişkin düzenleme bulunmaması halinde vergi mükellefleri ellerinde olsun

olmasın karşılaşacakları zorlayıcı sebepler var olsa dahi vergi ve vergi cezası ödemekle karşı karşıya kalacaklardı. Böylece mükelleflerin mülkiyet hakları bu durumdan olumsuz etkilenecekti. Bu yönüyle mücbir sebepler mükellef hakkı kapsamında değerlendirilmelidir.

VUK'un 13. maddesinde mücbir sebepler, örnekler verilerek tek tek sıralanmıştır:

- Vergi ödevlerinden herhangi birinin yerine getirilmesine engel olacak derecede ağır kaza, ağır hastalık ve tutukluluk;
- Vergi ödevlerinin yerine getirilmesine engel olacak yangın, yer sarsıntısı ve su basması gibi afetler;
- Kişinin iradesi dışında vukua gelen mecburi gaybubetler;
- Sahibinin iradesi dışındaki sebepler dolayısıyla defter ve vesikalarının elinden çıkmış bulunması **gibi hallerdir.**

Yukarıda görüldüğü üzere, mücbir sebepler tek tek sıralanmakla birlikte "gibi" edatı kullanılarak, örneklere benzer başka durumlar da mücbir sebep olarak değerlendirilebilecektir. Mücbir sebepler bireysel olarak yalnızca bir vergi mükellef açısından gerçekleşebileceği gibi birden fazla vergi mükellefini yani genel anlamda mücbir sebebin gerçekleşmesi mümkündür.

Mücbir sebep olarak örneklerine yukarıda yer verilen sebeplerden veya benzerlerinden birinin bireysel anlamda yalnızca bir vergi mükellefini ilgilendiriyorsa o takdirde ilgili vergi mükellefinin bu durumu ispatlayıcı belgelerle tevsik ederek vergi dairesine başvurması gerekecektir. Örneğin, işyerinin yanması halinde itfaiye raporu, emniyet raporu gibi resmi evraklarla birlikte vergi dairesine başvurularak mücbir sebep halinin kabulü için başvurulması gerekecektir.

Bununla birlikte genel nitelikte meydana gelen sebeplerin varlığı halinde, VUK 15. maddesi uyarınca; Hazine ve Maliye Bakanlığına birden fazla mükellefi ilgilendiren genel mücbir sebep hali ilan etme yetkisi verilmiştir. Dolayısıyla bu durumda her vergi mükellefinin ayrı ayrı mücbir sebep altında oldukları ve vergi dairesince kabulü süreçleri yaşanmayacaktır. Uygulamada Hazine ve Maliye Bakanlığı mücbir sebebin varlığı halinde, bir genel tebliğ vasıtasıyla mücbir sebebin geçerli olduğu yer, hangi zaman aralığında geçerli olduğu, etkilenen vergiler, uzayan süreler, etkilenen mükellef grupları gibi hususlar açıklanmaktadır.

Bir olayın mücbir sebep olup olmadığını vergi idaresi takdir eder. Vergi idaresi takdir yetkisini kullanarak mücbir sebep iddiasını kabul etmemişse vergi yükümlüleri bu konuda vergi yargısı organlarına başvurabilirler. Mücbir sebep konusunda çok çeşitli ölçütler ileri sürülmesine rağmen, belirli nitelikteki olayların önceden mutlak bir şekilde mücbir sebep olarak kabul edilmesi söz konusu değildir. Her olay kendi koşullan ve özellikleri içinde ayn ayn değerlendirilmelidir. VUK'da mücbir sebebin tanımının yapılmaması ve yalnız mücbir sebep sayılacak hallere örnekler verilmekle yetinilmesi bu nedene dayanmaktadır (Öncel, Çağan, Kumrulu, 1985: 136).

Herhangi bir mücbir sebep ortay çıkmışsa ispatlanıp belgelendirilmesi halinde vergisel açıdan doğuracağı birçok sonuç vardır. Söz konusu sonuçlar ve bu sonuçların dayandığı kanun maddeleri Tablo 1'de verilmiştir (Karabulut, 2020: 98).

Tablo 1. Mücbir Sebep Halinin Sonuçları (Karabulut, 2020: 98)

Olayın Yönü	Sonuç	Dayandığı Kanun Maddesi
Vergiyi doğran olay	Vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesini engellemez.	VUK Md.19
Temsilciler	Mükellefler, vergi sorumluları ve kanuni temsilciler için geçerlidir.	VUK Md.10, 332 Ve 333
Süreler	Ortadan kalkıncaya kadar süreler işlemez.	VUK Md.15
Kanuni ve idari süreler	Kanuni ve idari süreler hakkında açık bir hüküm bulunmadığı için mücbir sebep her iki sürenin de işlemesini durdurmaktadır. Ancak, uzlaşma mükelleflerin vergisel bir görevi değil hakkı olduğundan dolayı mücbir sebep uzlaşmaya ilişkin süreleri etkilemez.	VUK Md.13, 15 Ve Ek Md.1
Ödeme süresi	Mücbir sebep nedeniyle sürenin uzaması halinde vade uzayan sürenin bittiği gündür.	VUK Md.111
Dava açma süresi	Dava açma mükelleflerin vergisel bir görevi değil hakkı olduğundan ve bu konuya ilişkin özel bir düzenleme olmadığından dolayı mücbir sebep dava açma sürelerinin uzamasına neden olmaz.	VUK Ek Md.7 Ve 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu Md.7
Tarh zamanaşımı	Tarh zamanaşımı işlemeyen süreler kadar uzar.	VUK Md.15
Ceza zamanaşımı	Bu konuya ilişkin bir hüküm bulunmadığından dolayı mücbir sebep ceza zamanaşımı süresini durdurmaz.	VUK Md.15 Ve 374
Re'sen takdir	Tutulması mecburi olan defterlerin hepsi veya bir kısmı tutulmamış veya tasdik ettirilmemiş olursa veya vergi incelenmesi yapmaya yetkili olanlara herhangi bir sebeple ibraz edilmezse resen takdir yoluna gidilir. Dolayısıyla mücbir sebebin varlığı resen takdiri engellemez.	VUK Md.30 Ve 256
Ceza kesilmesi	Mücbir sebeplerden herhangi birinin varlığı durumunda vergi cezası kesilmez. Ancak resen tarh edilen vergilere ilişkin ceza (mücbir sebep mevcutsa bazı evrak ve vesikaların bulunmaması veya ibraz edilmemesi nedeniyle	VUK Md.30, 256, 352 Ve 373

	usulsüzlük cezası hariç olmak üzere) kesilebilir.	
Gecikme faizi	Mücbir sebep nedeniyle vergi tahakkuk ettirilememişse gecikme faizi uygulanmaz. Ancak vergi mücbir sebep gerçekleşmeden önce tahakkuk etmişse, gecikme faizi cezai değil mali bir yükümlülük olduğundan dolayı uygulanabilir.	VUK Md.111

Mücbir sebebin varlığı, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda yer alan süreleri de uzatmaktadır. Konuyla ilgili olarak Tahsilat Genel Tebliğinde şu düzenleme mevcuttur: *"... 6183 sayılı Kanunun 8. maddesi ile Vergi Usul Kanununa yapılan atıf nedeniyle, Vergi Usul Kanununda yer alan ve amme alacağının tahakkuk aşamasındaki süreleri uzatan hükümlerinin de gecikme zammı tatbiki bakımından aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde dikkate alınması gerekmektedir. Bu hükme göre, mücbir sebep nedeniyle tahakkuku geciken amme alacağının tahakkuktaki gecikme kadar ödeme süresinin de uzayacağı tabiidir."* Aynı zamanda aynı Kanunun 48. maddesi uyarınca; mücbir sebebin varlığı halinde Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından tecil faizi alınmaksızın ya da daha düşük faiz oranıyla vergi borçlarının taksitlendirilmesi mümkün hale getirilmiştir. Bu kapsamda Seri B 9 Sıra No.lu Tahsilat Genel Tebliğinde Artvin İline bağlı Murgul İlçesinde 11/11/2015 ve 13/11/2015 tarihleri arasında meydana gelen doğal afet nedeniyle bu ilçedeki mükellefler için 11/11/2015 ila 29/2/2016 tarihleri arasında (bu tarihler dâhil) vergi uygulamaları bakımından mücbir sebep hali ilan edilmesi nedeniyle borçların faizsiz olarak tecil ve taksitlendirilmesi imkanı sağlanmıştır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, korona virüs nedeniyle ortaya çıkan salgın nedeniyle yaşanan ekonomik zorluklar dikkate alındığında vergi mükelleflerinin vergi ödeyebilmek için vergi düzenlemeleriyle kendilerine yüklenen vergi ödevlerini yerine getirememeleri nedeniyle Türk Vergi Sisteminde var olan mücbir sebep uygulamasını, salgın dönemi için bireysel ve genel olarak uygulamasının bütün açıklığıyla ortaya konulmasıdır.

KAPSAM

Salgın döneminde uygulanmakta olan Türk Vergi Hukukundaki mücbir sebep kurumu bu çalışmada incelenmektedir. Dolayısıyla birçok şekilde ortaya çıkabilen mücbir sebep uygulamasının yalnızca salgın dönemi açısından irdelenmesi yönüyle çalışma kendisini sınırlandırmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma bir derleme çalışmasıdır. Bu yüzden çalışma mücbir sebep düzenlemesine ilişkin başta 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve genel tebliğ gibi ikincil düzenlemelerle konuyla ilgili yayın taraması neticesinde konunun incelenmesidir.

Salgın Döneminde Genel Mücbir Sebep Uygulaması: Ülkemizde korona virüs salgının başlamasıyla birlikte Hazine ve Maliye Bakanlığı konuyla ilgili olarak mücbir sebep uygulamasına başlamıştır. Konuyla ilgili olarak 24.03.2020 tarih ve 31078 sayılı Mükerrer Resmi Gazetede yayımlanan 518 Sıra No.lu VUK Genel Tebliğiyle; Çin Halk Cumhuriyeti'nde ortaya çıkan ve birçok ülkeye yayılan korona virüs salgınından ve bu kapsamda alınan tedbirlerden doğrudan etkilenen ve belirlenen mükelleflerin 213 sayılı

VUK'nun mücbir sebep hükümlerinden faydalandırılmasına ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Tebliğle yapılan bu açıklamayla genel bir mücbir sebep ilanı değil bir grup mükellefi etkileyen kısmi için mücbir sebep ilanı söz konusu olduğu ortaya konulmuştur (Karadağ, 2020: 404).

İlgili Genel Tebliğiyle birlikte aşağıdaki mükellef grupları için 1/4/2020 ila 30/6/2020 (bu tarihler dâhil) tarihleri arasında mücbir sebep ilan edilmiştir:

- Ticari, zirai ve mesleki kazanç yönünden gelir vergisi mükellefiyeti bulunan mükelleflerin tamamı için herhangi bir şart aranmaksızın mücbir sebep ilan edilmiştir.

- Korona virüs salgınından doğrudan etkilenen ve ana faaliyet alanı itibariyle sayılan 16 sektörde faaliyette bulunan mükellefler için mücbir sebep hali kabul edilmiştir. Söz konusu sektörler ise şunlardır: Alışveriş merkezleri dahil perakende, sağlık hizmetleri, mobilya imalatı, demir çelik ve metal sanayii, madencilik ve taş ocakçılığı, bina inşaat hizmetleri, endüstriyel mutfak imalatı, otomotiv imalatı ve ticareti ile otomotiv sanayii için parça ve aksesuar imalatı, araç kiralama, depolama faaliyetleri dahil lojistik ve ulaşım, sinema ve tiyatro gibi sanatsal hizmetler, matbaacılık dahil kitap, gazete, dergi ve benzeri basılı ürünlerin yayımcılık faaliyetleri, tur operatörleri ve seyahat acenteleri dahil konaklama faaliyetleri, lokanta, kıraathane dahil yiyecek ve içecek hizmetleri, tekstil ve konfeksiyon imalatı ve ticareti ile halkla ilişkiler dahil etkinlik ve organizasyon hizmetleri sektörleri.

- Ana faaliyet alanı itibarıyla İçişleri Bakanlığınca alınan tedbirler kapsamında geçici süreliğine faaliyetlerine ara verilmesine karar verilen işyerlerinin bulunduğu sektörlerde faaliyette bulunan mükellefler için de mücbir sebep ilan edilmiştir.

Yukarıda yer alan ana faaliyet alanlarının ne şekilde tespit edileceğine ilişkin de vergi dairesi kayıtlarının dikkate alınacağı ilgili Genel Tebliğde düzenlenmiştir. Bazı mükelleflerin vergi idaresindeki ana faaliyet kodunun sayılan sektörler arasında yer almaması olası bir durum olmakla birlikte mükellefin bu sektörlerde faaliyette bulunması ihtimali dikkate alınarak mücbir sebep açısından ana faaliyet kodunun değil, fiilen meşgul olunan faaliyetin ispat ve tevsik edilmesi halinde dikkate alınması kararlaştırılmıştır. Hangi mükellefler için mücbir sebep halinin geçerli olacağı hakkındaki karışıklığın giderilmesi amacıyla, mükelleflere interaktif vergi dairesi aracılığıyla mücbir sebep kapsamında olup olmadıklarını sorgulayabilme imkanı sağlanmıştır.

Tebliğ kapsamında, yukarıda sayılan mükelleflerin Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında vermeleri gereken muhtasar ve KDV beyannamelerinin verilme süresi 27/7/2020 tarihine kadar; bunlar üzerinde tahakkuk eden vergilerin ödeme süreleri 27/Ekim, Kasım, Aralık tarihlerine uzatılmıştır. Aynı mükelleflerin Mart, Nisan ve Mayıs aylarına ait Form Ba-Bs bildirimleri, e-Defter oluşturulması ve e-Beratlarının yüklenmesi tarihleri 27/7/2020 tarihine ertelenmiştir.

Salgının halen devam etmesiyle birlikte; 25.01.2021 tarih ve 31375 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 524 Seri No.lu VUK Genel Tebliği ile İçişleri Bakanlığınca alınan tedbirler kapsamında geçici süreliğine faaliyetlerine tamamen ara verilmesine/faaliyetlerinin tamamen durdurulmasına karar verilen işyerlerinin bulunduğu sektörlerde faaliyette bulunan mükellefler için genel mücbir sebep uygulaması düzenlenmiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığının internet sayfasında (www.gib.gov.tr) yayımlanan duyuruya göre; İçişleri Bakanlığının aldığı tedbirler kapsamında, geçici süreliğine faaliyetlerine tamamen ara verilmesine/faaliyetlerinin tamamen durdurulmasına karar verilen sinema salonu, kahvehane, kıraathane, kır bahçesi, internet kafe/salonu, elektronik oyun salonu, bilardo salonu, lokal, çay bahçesi, halı saha, yüzme havuzu, hamam,

sauna, masaj salonu ve lunapark gibi faaliyetlere yönelik sektörlerde faaliyet gösteren mükelleflerin mücbir sebep halinde olduğu kabul edilmiştir. Mükelleflerin ana faaliyetlerinin belirlenmesinde vergi dairesi kayıtları dikkate alınmakla birlikte interaktif vergi dairesinden sorgulama imkanı getirilmiştir. Bununla birlikte fiili iştigal konusunun ispat edilmesi halinde mücbir sebepten yararlanılması mümkün olacaktır.

Söz konusu sektörlerde faaliyet gösteren mükelleflerin mücbir sebep hali 1/12/2020 tarihinde (bu tarih dâhil) başlayıp, alınan karar kapsamında faaliyetlerine tekrar başlamaları uygun görülen tarihe kadar devam edecektir.

Bahse konu mükellefler tarafından mücbir sebep döneminde verilmesi gereken katma değer vergisi ve muhtasar beyannameler ile Ba-Bs bildirimlerinin verilme, e-Defterlerin oluşturma, imzalanma, e-Defter beratları ile e-Defter ve beratların ikincil kopyalarının Başkanlığımız sistemlerine yüklenme süresi mücbir sebep halinin sona ereceği tarihi izleyen ayın 26 ncı günü sonuna kadar ve bu beyannamelere istinaden tahakkuk eden vergilerin ödeme süreleri ise beyanname verme süresi uzatılan ilk dönemden başlamak üzere beyannamenin verilmesi gerektiği ayı izleyen aydan itibaren sırasıyla her bir dönem için takip eden ilgili ayın sonuna kadar uzatılmıştır.

Salgın Döneminde Bireysel Mücbir Sebep Uygulaması: 24.03.2020 tarih ve 31078 sayılı Mükerrer Resmi Gazetede yayımlanan 518 Sıra No.lu VUK Genel Tebliğiyle genel mücbir sebep uygulamasının yanı sıra vergi mükellefleriyle yeminli mali müşavir (YMM) ve serbest muhasebeci mali müşavirler (SMMM) için bireysel mücbir sebep açıklamasına da yer verilmiştir. Bu bağlamda, İçişleri Bakanlığınca alınan tedbirler uyarınca 65 yaş ve üstünde olması veya kronik rahatsızlığı bulunması nedeniyle sokağa çıkma yasağı kapsamına giren mükellefler, YMM ve SMMM ile 24.03.2020 tarih ile sokağa çıkma yasağının sona erdiği tarih olan 01.06.2020 (bu tarihler dâhil) arasında mücbir sebep halinde olduğunun kabul edilmesi uygun bulunmuştur. Bu kapsamdaki kişilere ilişkin olarak aşağıdaki vergi ödevleri ertelenmiştir:

- Mücbir sebep dönemine ilişkin verilemeyen beyanname/bildirimlerin verilme süreleri ile bunlara istinaden tahakkuk eden vergilerin ödeme sürelerinin son gününün, sokağa çıkma yasağının sona ereceği günü takip eden 15. günün sonuna kadar uzatılması uygun bulunmuştur.
- 65 yaş ve üstünde olunması nedeniyle beyanname/bildirim verme ve ödeme sürelerinin uzatılması, vergi dairelerince yapılacak tespitlere istinaden resen gerçekleştirilecek olup bu kapsamdaki süre uzatımına ilişkin herhangi bir başvuru alınmayacaktır.
- Kronik rahatsızlık nedeniyle beyanname/bildirim verme ve ödeme sürelerinin uzatılması için bu rahatsızlığın sağlık kuruluşlarından alınacak muteber belgelerle ispat ve tevsik edilmesi şarttır. Bu kapsamdaki süre uzatımı işlemi, mükellefin kronik rahatsızlığı bulunduğuna dair beyanını içeren İnteraktif Vergi Dairesi üzerinden vereceği yazılı başvurusuna istinaden yapılacak olup sağlık kuruluşundan alınan belgelerin sokağa çıkma yasağının sona ereceği günü takip eden 30 gün içerisinde bağlı olunan vergi dairesine ibraz edilmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Korona virüs salgını halen devam etmekle birlikte ülkemizde vergi mükelleflerinin hakkı olarak değerlendirebileceğimiz mücbir sebep kurumu korona virüs salgını nedeniyle mükellef grupları bazında genel ve vergi mükellefleri, YMM ve SMMM'ler bazında bireysel anlamda halen uygulanmaktadır. Mücbir sebep, vergi mükelleflerinin ellerinde olmayan zorlayıcı sebepler nedeniyle vergi ödevlerine ilişkin sürelerin cezasız olarak ötelenmesini sağlamaktadır. Salgın döneminde mücbir sebebe ilişkin olarak Hazine ve Maliye Bakanlığınca 518 ve 524 Sıra No.lu VUK Genel Tebliğleri yayınlanmıştır.

518 Sıra No.lu Genel Tebliğ ile genel nitelikte mücbir sebep uygulanmasına ilişkin olarak belirlenen mükellef gruplarına ilişkin olarak 1/4/2020 ila 30/6/2020 tarihleri arasında belirlenen vergi beyannamelerinin beyan ve ödeme süreleri cezasız ve gecikme faizsiz olarak uzatılmıştır. Aynı Genel Tebliğ ile bireysel mücbir sebep uygulamasına ilişkin olarak İçişleri Bakanlığınca alınan tedbirler uyarınca 65 yaş ve üstünde olması veya kronik rahatsızlığı bulunması nedeniyle sokağa çıkma yasağı kapsamına giren mükellefler, YMM ve SMMM ile 24.03.2020 tarih ile sokağa çıkma yasağının sona erdiği tarih olan 01.06.2020 tarihleri arasında mücbir sebep hali ilan edilmiştir.

524 Sıra No.lu Genel tebliğ ise yalnızca genel nitelikte mücbir sebep uygulamasına yönelik düzenleme içermektedir. Bu kapsamda sinema salonu, kahvehane, kıraathane, kır bahçesi, internet kafe/salonu, elektronik oyun salonu, bilardo salonu, lokal, çay bahçesi, halı saha, yüzme havuzu, hamam, sauna, masaj salonu ve lunapark gibi faaliyetlere yönelik sektörlerde faaliyet gösteren mükellefler için 1/12/2020 tarihinde (bu tarih dâhil) başlayıp, alınan karar kapsamında faaliyetlerine tekrar başlamaları uygun görülen tarihe kadar mücbir sebep ilan edilmiş olup belirlenen vergiler için beyan ve ödeme süreleri cezasız ve gecikme faizsiz olarak ötelenmiştir.

KAYNAKÇA

Eroğlu, N. (1995). Açıklamalı ve İçtihatlı Vergi Usul Kanunu, Adalet Matbaacılık, (2. Baskı), Ankara.

Erol, A., Mükellef Hakkı Olarak Mücbir Sebepler ve Sonuçları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-103-1232 (Erişim Tarihi: 02.02.2021): ss 199-200.

Karabulut, Ş., Vergi Usul Kanununa Göre Mücbir Sebep Hali Olarak Koronavirüs (COVID-19) Pandemisi, Vergi Sorunları Dergisi, http://www.vergisorunlari.com.tr/makale/vergi-usul-kanununa-gore-mucbir-sebep-hali-olarak-koronavirus--covid-19--pandemisi/9116 (Erişim Tarihi: 05.02.2021): ss.98.

Karadağ, Ç. N., Covıd-19 Pandemisi ve Alınan Önlemlerin Vergi Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, https://dergipark.org.tr/tr/ download/article-file/1141510 (Erişim Tarihi: 06.02.2021): ss.404.

Öncel, M., Çağan, N., Kumrulu, A., (1985). Vergi Hukuku, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, (2. Bası), Ankara.

Gelir İdaresi Başkanlığı, (2014). Mükelleflerin Hakları ve Ödevleri Rehberi, https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/mukellefinhakveodevleri2014.pdf (Erişim Tarihi: 01.02.2021): ss.10-33.

Gelir İdaresi Başkanlığı, (1961). 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu Gerekçesi, https://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/gerekceler/GVK/cilt_1_193_sayili_kanun.pdf (Erişim Tarihi: 02.02.2021): ss.3.

Gelir İdaresi Başkanlığı, https://www.gib.gov.tr/koronavirus-salgini-ile-mucadele-kapsaminda-gecici-sureligine-faaliyetlerine-tamamen-ara-verilmesine (Erişim Tarihi: 06.02.2021)

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu

6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun

518 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği

524 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği

Tahsilat Genel Tebliği

Seri B 9 Sıra No.lu Tahsilat Genel Tebliği

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE FEN EĞİTİMİ: AÇIK UÇLU SORULAR

Derya ATABEY

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Antalya / Türkiye

Öz: Okul öncesi dönemde çocuklar oldukça meraklıdırlar. Çevrelerinde gerçekleşen olayları sorgularlar ve keşfetmek isterler. Doğa olayları, hayvanlar, bitkiler, gökyüzü, uzay, vücudun yapısı ve işleyişi, teknolojik aletler gibi pek çok konuyla ilgilidirler. Çocukların gelişimlerinin çok yönlü olarak desteklenmesi için çocukların bu ilgi ve merakları doğrultusunda yönlendirilmeleri ve öğrenme isteklerinin pekiştirilmesi gerekmektedir. Okul öncesi dönemde çocukların bu gereksinimlerinin karşılanmasında öğretmenin rolü, sorumluluğu ve etkililiği oldukça önemlidir. Açık uçlu sorular aracılığıyla etkili bir fen eğitiminin gerçekleştirilmesi için, geleceğin öğretmenleri olan öğretmen adaylarının, fen eğitimi kapsamında açık uçlu soru sorma becerileri belirlenmeli ve saptanan yetersizliklere göre gerekli planlamalar yapılmalıdır. Dolayısıyla bu araştırma, okul öncesi öğretmen adaylarının, fen eğitimi kapsamında açık uçlu soru sorma becerilerinin belirlenmesi ve sorulabilecek açık uçlu soruların paylaşılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümüne devam eden ve "Erken Çocuklukta Fen Eğitimi" dersini almakta olan 50 okul öncesi öğretmen adayının vize sınavı kapsamında hazırladığı ödevler oluşturmuştur. Araştırma, nitel araştırma yöntemi ve nitel veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi ise içerik analizi ile yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından ilgili ders kapsamında hazırlanan yapılandırılmamış bir form kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının açık uçlu soru sorma becerilerinin genel olarak orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Fen Eğitimi, Açık Uçlu Soru

GİRİŞ

Okul öncesi dönemde çocuklar oldukça meraklıdırlar. Çevrelerinde gerçekleşen olayları sorgularlar ve keşfetmek isterler. Doğa olayları, hayvanlar, bitkiler, gökyüzü, uzay, vücudun yapısı ve işleyişi, teknolojik aletler, ısı, ışık gibi pek çok konuyla ilgilidirler. Çocukların gelişimlerinin çok yönlü olarak desteklenmesi için çocukların bu ilgi ve merakları doğrultusunda yönlendirilmeleri ve öğrenme isteklerinin pekiştirilmesi gerekmektedir.

Okul öncesi dönemde etkili bir şekilde gerçekleştirilen fen eğitimi, çocukların doğayı gözlemlemelerini ve bilimsel düşünebilmelerini, bilime karşı olumlu tutum geliştirmelerini, bilimsel dil kullanmalarını, bilimsel olarak neden-sonuç ilişkisi kurabilmelerini, ilerleyen yıllarda bilimsel kavramları daha iyi anlamalarını (Eshach ve Fried, 2005), bilimin doğasını öğrenmelerini (Akerson vd., 2011), problem çözme becerilerinin (Ünal ve Aral, 2014) ve yaratıcılıklarının (Mirzaie vd., 2009) gelişmesini sağlar.

Okul öncesi dönemde çocukların bu gereksinimlerinin karşılanmasında öğretmenin rolü, sorumluluğu ve etkililiği oldukça önemlidir. Öğretmenler gün içinde çocukların fene ilişkin pek çok sorularıyla karşılaşırlar. Elbette bir okul öncesi öğretmenin fene ilişkin bütün bilimsel bilgileri bilmesi beklenemez ve çocukların sordukları soruları cevaplayamamaktan endişe duyabilirler. Fen eğitiminde önemli olan, çocukların öncelikle merak etme potansiyellerinin açığa çıkarılmasıdır. Merak duygusu desteklenen çocuklar, zengin uyarıcılar ile desteklenmiş nitelikli bir eğitim ortamı ve eğitim programı aracılığıyla araştırarak, yaparak-

yaşayarak, deneyimleyerek keşfederler. Bütün bunların sonucunda ise bilgiye ulaşırlar. Bu süreçte öğretmen çocukla birlikte merak eden, araştıran ve öğrenen olmalıdır.

Çocukların potansiyellerinin açığa çıkarılmasında öğretmenin konuşmaları etkilidir (Studhalter vd., 2021). Cevapları zaten bilinen soruları nasıl yetişkinlere sormak mantıklı değilse bu durum çocuklarla yapılan konuşmalar için de geçerlidir. Çocukların planlarını ve bunu nasıl gerçekleştirecekleri ile ilgili bilgileri öğrenmek için açık uçlu sorular sormak gerekir. "Büyük blokları kullanacak mısın?" yerine "Kuleni nasıl inşa edeceksin?" sorusu, çocukların daha detaylı anlatmalarını sağlar (Epstein, 2003). "Mavi mi yoksa kırmızı mı?" gibi sorular çocukların deneyimlerini paylaşmalarını engeller. Ne, nasıl, neden ile başlayan açık uçlu sorular, çocukların daha önce bildiği bilgiler aracılığıyla düşünmelerine yardımcı olur. Öğretmenlerin, "Uğur böceğinin ne yediğini merak ediyorum. Sence ne yiyorlar?" gibi kendi meraklarını ifade eden sorular sormaları, çocukların merak etmelerini sağlar. Çocukların yakın çevrelerindeki gözlemlenebilir olaylara ilişkin sorulan sorular, daha fazla yanıt vermelerine yardımcı olur. Çocukları, gözlem yapmaya cesaretlendiren sorular sormak gerekir. Çocuklara ve fikirlerine saygı göstermek, düşünmeleri ve cevap vermeleri için zaman tanımak önemlidir (Armga vd., 2002). Açık uçlu sorular aracılığıyla çocuklar akıl yürütürler, algılarını ve düşüncelerini açıklarlar (Akt. Mechler, 2016; Test vd., 2010). Çocuklar soruları cevaplarken gözlem yapma, karşılaştırma gibi bilimsel süreç becerileri gelişir (Armga vd., 2002). Açık uçlu soruların birden fazla doğru cevabı olabileceği için soruyu cevaplayan ilk çocuğun cevabı ne olursa olsun, birçok çocuğun aynı soruyu cevaplamasına fırsat sağlar. Dolayısıyla, açık uçlu sorular bir tartışmada farklı düşünce ve fikirlerin paylaşılmasını teşvik eder (Lee ve Kinzie, 2012). Eleştirel düşünme (Mechler, 2016) ve iletişim becerileri (Armga vd., 2002) gelişir.

Çocukları dinlemek ve gözlemlemek, çocukların bakış acısından düşünmeyi ve böylece çocukların soracağı soruları tahmin etmeyi ve hazırlıklı olmayı sağlar. Öğretmenler çocukların verdiği cevaplar aracılığıyla, çocukların düşünceleri ve öğrendikleri hakkında bilgi sahibi olurlar. Böylece öğretmenler, çocukların öğrendiklerine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapabilirler, daha sonra soracakları sorular için kullanılabilirler ve yeni öğrenme deneyimleri kazanmalarını sağlayabilirler (Armga vd., 2002).

AMAÇ

Açık uçlu sorular aracılığıyla etkili bir fen eğitiminin gerçekleştirilmesinde, geleceğin öğretmenleri olan öğretmen adaylarının, fen eğitimi kapsamında açık uçlu soru sorma becerilerinin belirlenmesi ve saptanan yetersizliklere göre gerekli planlamaların yapılması oldukça önemlidir. Dolayısıyla bu araştırma, öğretmen adaylarının fen eğitimi kapsamında açık uçlu soru sorma becerilerinin belirlenmesi ve sorulabilecek açık uçlu soruların paylaşılması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli ve Verilerin Analizi

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi ve nitel veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi aracılığıyla gerçekleştirilmiştir (Karataş, 2015). Doküman incelemesinde, yazılı belgeler araştırmanın amacı doğrultusunda derinlemesine incelenir (Kral, 2020). Verilerin analizi ise içerik analizi ile yapılmıştır (Karataş, 2015). Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan içerik analizi, elde edilen verilerin içeriğinden anlamın yorumlanması, çeşitli çıkarımlar yapılması, kavram ve temalara ayırılmasıyla verilerin derinlemesine incelenmesini sağlar (Hsieh ve Shannon, 2005).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümüne devam eden ve "Erken Çocuklukta Fen Eğitimi" dersini almakta olan 50 okul öncesi öğretmen adayının vize sınavı kapsamında hazırladığı ödevler oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, okul öncesi öğretmen adaylarının açık uçlu soru sorma becerilerini belirlemeye yönelik araştırmacı tarafından "Erken çocukluk döneminde fen eğitimi" dersi kapsamında hazırlanan yapılandırılmamış bir form kullanılmıştır.

Aşağıda yer alan soruları çocukları merak etmeye- araştırmaya yönlendirecek şekilde nasıl sorabiliriz?	
1	Sen hiç kar gördün mü?
2	Kurumuş yaprakları gördün mü?
Aşağıda yer alan ve çocuklar tarafından söylenen ifadelere, çocukları merak etmeye- araştırmaya yönlendirecek şekilde nasıl cevap verebiliriz?	
1	Öğretmenim saksıdaki çiçek solmuş.
2	Öğretmenim bugün servisin camı buz tutmuştu.
3	Öğretmenim bakın konuşurken ağzımdan buhar-duman çıkıyor (Bir kış günü sınıf dışı etkinlik yaparken).

BULGULAR

Tablo 1. "Sen Hiç Kar Gördün Mü?" İle İlgili Verilen Cevaplar

Sen hiç kar gördün mü?	**n**	**%**
Kapalı uçlu soru sorma	25	50.00
Açık uçlu soru sorma	19	38.00
İlgisiz- gerçek dışı cevap verme	4	8.00
Bilgi verme	2	4.00
Toplam	50	100.00

Tablo 1 incelendiğinde; öğretmen adaylarının %50'sinin "Sen hiç kar gördün mü?" ile ilgili kapalı uçlu soru oluşturduğu, %38'nin açık uçlu soru oluşturduğu, %8'nin ilgisiz- gerçek dışı cevap verdiği ve %4'nün ise bilgi verdiği görülmektedir.

Tablo 2. "Sen Hiç Kar Gördün Mü?" İle İlgili Oluşturulan Açık Uçlu Sorular

Sen hiç kar gördün mü?	**f**	**%**
Kar neye benziyor ?	8	27.59
Kar nasıl yağar?	6	20.69
Kar nasıl erir?	5	17.24
Kar nasıl oluşur?	4	13.79
Kar neden üşütür?	2	6.90
Kar neden kışın yağar?	2	6.90
Karın rengi neden beyazdır?	1	3.45
Kara su dökersek ne olur?	1	3.45
Toplam	29	100.00

Tablo 2'de öğretmen adaylarının, "Sen hiç kar gördün mü?" ile ilgili oluşturdukları açık uçlu sorular incelendiğinde; en çok (%27.59) "Kar neye benziyor?" sorusunu oluşturdukları görülmektedir.

Tablo 3. "Kurumuş Yaprakları Gördün Mü?" İle İlgili Verilen Cevaplar

Kurumuş yaprakları gördün mü?	**n**	**%**
Açık uçlu soru sorma	24	48.00
Kapalı uçlu soru sorma	18	36.00
İlgisiz- gerçek dışı cevap verme	8	16.00
Toplam	50	100.00

Tablo 3 incelendiğinde; öğretmen adaylarının %48'nin "Kurumuş yaprakları gördün mü?" ile ilgili açık uçlu soru oluşturduğu, %36'sının kapalı uçlu soru oluşturduğu, %16'sının ise ilgisiz- gerçek dışı cevap verdiği görülmektedir.

Tablo 4. "Kurumuş Yaprakları Gördün Mü?" İle İlgili Oluşturulan Açık Uçlu Sorular

Kurumuş yaprakları gördün mü?	**f**	**%**
Yapraklar neden kurur?	9	27.27
Yapraklar neden sararır?	8	24.24
Yapraklar neden dökülür?	5	15.15
Yapraklar neden sonbaharda kurur?	3	9.09
Yapraklar neden renk değiştirir?	2	6.06
Kuru yapraklar neden ses çıkarır?	2	6.06
Yapraklar neden sonbaharda sararır?	1	3.03
Kuru yapraklar neden kırılır/ufalanır?	1	3.03
Yapraklar niye sonbaharda dökülür?	1	3.03
Bu iki çeşit yaprağın renkleri ve dokuları neden farklı olabilir?	1	3.03
Toplam	33	100.00

Tablo 4'de öğretmen adaylarının, "Kurumuş yaprakları gördün mü?" ile ilgili oluşturdukları açık uçlu sorular incelendiğinde; en çok (%27.27) "Yapraklar neden kurur?" sorusunu oluşturdukları görülmektedir.

Tablo 5. "Öğretmenim Çiçek Solmuş" İle İlgili Verilen Cevaplar

Öğretmenim çiçek solmuş	**n**	**%**
Açık uçlu soru sorma	23	46.00
Bilgi verme	9	18.00
İlgisiz- gerçek dışı cevap verme	7	14.00
Bilgi verme ve yapılması gerekeni söyleme	6	12.00
Kapalı uçlu soru sorma	4	8.00
Yapılması gerekeni söyleme	1	2.00
Toplam	50	100.00

Tablo 5 incelendiğinde; öğretmen adaylarının %46'sının "Öğretmenim çiçek solmuş" diyen bir çocuğa açık uçlu soru sorduğu, %18'nin bilgi verdiği, %14'nün ilgisiz-gerçek dışı cevap verdiği, %12'sinin bilgi

verip yapılması gerekeni söylediği, %8'nin kapalı uçlu soru sorduğu, %2'sinin ise yapılması gerekeni söylediği görülmektedir.

Tablo 6. "Öğretmenim Çiçek Solmuş" İle İlgili Oluşturulan Açık Uçlu Sorular

Öğretmenim çiçek solmuş	**f**	**%**
Çiçek neden solmuş olabilir?	16	53.33
Çiçeği tekrar canlandırmak için ne yapabiliriz?	5	16.67
Çiçeklerin solmaması için neler yapılması gerekir?	3	10.00
Çiçeğin solduğunu nasıl anladın?	2	6.67
Çiçeğin neye ihtiyacı olabilir?	2	6.67
Bu çiçeğin sınıfımızdaki diğer çiçeklerden farkı nedir?	1	3.33
Çiçek neyi yanlış yaptığımız için soldu?	1	3.33
Toplam	30	100.00

Tablo 6 incelendiğinde; öğretmen adaylarının, "Öğretmenim çiçek solmuş" diyen bir çocuğa en çok (%53.33) "Çiçek neden solmuş olabilir?" diye sordukları görülmektedir.

Tablo 7. "Öğretmenim Servisin Camı Buz Tutmuştu" İle İlgili Verilen Cevaplar

Öğretmenim servisin camı buz tutmuştu	**n**	**%**
Bilgi verme	17	34.00
Açık uçlu soru sorma	16	32.00
Kapalı uçlu soru sorma	6	12.00
İlgisiz- gerçek dışı cevap verme	6	12.00
Etkinlikle açıklama	5	10.00
Toplam	50	100.00

Tablo 7 incelendiğinde; öğretmen adaylarının %34'nün "Servisin camı buz tutmuştu" diyen bir çocuğa bilgi verdiği, %32'sinin açık uçlu soru sorduğu, %12'sinin kapalı uçlu soru sorduğu, %12'sinin ilgisiz-gerçek dışı cevap verdiği, %10'nun ise etkinlik aracılığıyla açıkladığı görülmektedir.

Tablo 8. "Öğretmenim Bugün Servisin Camı Buz Tutmuştu" İle İlgili Oluşturulan Açık Uçlu Sorular

Öğretmenim bugün servisin camı buz tutmuştu	**f**	**%**
Neden buz tutmuş olabilir?	12	50.00
Buz nasıl oluşur?	3	12.50
Buzun erimesi için neler yapılabilir?	3	12.50
Camın buz tutmaması için neler yapılabilir?	3	12.50
Kış mevsiminde neden pencereler buz tutar?	1	4.17
Buz neye benziyordu?	1	4.17
Buz tutmuş pencereye su dökersek ne olur ?	1	4.17
Toplam	24	100.00

Tablo 8 incelendiğinde; öğretmen adaylarının, "Öğretmenim bugün servisin camı buz tutmuştu" diyen bir çocuğa en çok (%50) "Neden buz tutmuş olabilir?" diye sordukları görülmektedir.

Tablo 9 incelendiğinde; öğretmen adaylarının %42'sinin "Öğretmenim bakın konuşurken ağzımdan buhar-duman çıkıyor (Bir kış günü sınıf dışı etkinlik yaparken)" diyen bir çocuğa bilgi verdiği, %20'sinin açık uçlu soru sorduğu, %16'sının ilgisiz- gerçek dışı cevap verdiği, %12'sinin etkinlikle açıkladığı ve %10'nun kapalı uçlu soru sorduğu görülmektedir.

Tablo 9. "Öğretmenim Bakın Konuşurken Ağzımdan Buhar-Duman Çıkıyor (Bir Kış Günü Sınıf Dışı Etkinlik Yaparken)" Diyen Bir Çocuğa Verilen Cevaplar

Öğretmenim bakın konuşurken ağzımdan buhar-duman çıkıyor (Bir kış günü sınıf dışı etkinlik yaparken)	**n**	**%**
Bilgi verme	21	42.00
Açık uçlu soru sorma	10	20.00
İlgisiz -gerçek dışı cevap verme	8	16.00
Etkinlikle açıklama	6	12.00
Kapalı uçlu soru sorma	5	10.00
Toplam	50	100.00

Tablo 10. "Öğretmenim Bakın Konuşurken Ağzımdan Buhar-Duman Çıkıyor (Bir Kış Günü Sınıf Dışı Etkinlik Yaparken)" İle İlgili Oluşturulan Açık Uçlu Sorular

Öğretmenim bakın konuşurken ağzımdan buhar-duman çıkıyor (Bir kış günü sınıf dışı etkinlik yaparken)	**f**	**%**
Ağzımızdan buhar-duman çıkmasının sebebi ne olabilir?	7	50.00
Neden dışarda ağzından buhar-duman çıkıyor?	3	21.43
Neden kışın ağzımızdan buhar-duman çıkar?	2	14.29
Sıcak olan nefesimiz soğuk havada nasıl buhara-dumana dönüşüyor olabilir?	1	7.14
Şimdi sıcak su dolu bir bardağı da elimize alırsak buhar-duman çıkar, bunun sebebi ne olabilir ?	1	7.14
Toplam	14	100.00

Tablo 10 incelendiğinde; öğretmen adaylarının, "Öğretmenim bakın konuşurken ağzımdan buhar-duman çıkıyor (Bir kış günü sınıf dışı etkinlik yaparken)" diyen bir çocuğa en çok (%50.00) "Ağzımızdan buhar-duman çıkmasının sebebi ne olabilir?" diye sordukları görülmektedir.

Öğretmen adaylarının, "Sen hiç kar gördün mü?" ile ilgili; "Beyaz renkte yağan karı gördün mü?", "Sizce kar yumuşak mı sert mi?" gibi kapalı uçlu sorular oluşturdukları, "Çocuklar bizler kış olduğunda bazen bulutların soğuk, beyaz ve pamuk gibi gözyaşları döktüklerini görürüz. Hatta o soğuk gözyaşlarıyla oyunlar bile oynarız. Peki siz o soğuk gözyaşlarıyla hangi oyunları oynamaktan hoşlanırsınız" gibi ilgisiz-gerçek dışı cevaplar verdikleri ve "Havaların soğumasıyla kış mevsiminde yağmur yerine kar yağar" şeklinde bilgi verdikleri tespit edilmiştir.

"Kurumuş yaprakları gördün mü?" ile ilgili; "Sonbaharın gelmesiyle ağaçlardan dökülen kurumuş yaprakları çevrenizde gördünüz mü?", "Kırmızı yapraklarla hiç oynadın mı?" gibi kapalı uçlu sorular oluşturdukları, "Kışın üşümemeleri için ağaçların, yaprakların yeşil kıyafetlerini alıp onlara kahverengi kıyafetlerini giydirdiğini gördün mü?", "Sence ağaçlar üzgün olduğu için mi yeşil yaprak vermiyorlar?" gibi ilgisiz-gerçek dışı cevaplar oluşturdukları saptanmıştır.

"Öğretmenim çiçek solmuş" diyen bir çocuğa; "İnsanlar gibi diğer canlılarında belirli ihtiyaçları vardır. Mesela çiçeklerin güneşe ve suya ihtiyaçları vardır. Bu çiçeğin solmasının nedeni yeterince su ve güneş ışığı almamasıdır", "Fazla güneşte kalmış olabilir" gibi bilgilendirici cevaplar verdikleri, "Çiçek bize güzel görünmek istemiyor mu acaba bize küstü mü?" gibi ilgisiz-gerçek dışı cevaplar verdikleri, "Çiçek susuz kalmış olabilir biraz su verebilirsin belki" gibi bilgi verip yapılmasını gerekeni söyledikleri", "Acaba su vermeyi mi unuttuk yoksa yeteri kadar su vermemiş olabilir miyiz?", "Acaba çiçek güneş görmediği için solmuş olabilir mi?" gibi kapalı uçlu sorular sordukları, "Öyle mi ! Hadi o zaman saksının yerini değiştirelim" gibi yapılması gerekeni söyledikleri belirlenmiştir.

"Servisin camı buz tutmuştu" diyen bir çocuğa; "Bunun sebebi arabanın içinde gün boyu kalan su buharının gece çok soğuyan hava ile donmasıdır. Bu yüzden servisin camı buz tutmuştur", "Soğuk kış aylarında camlar bazı nedenlerden dolayı buz tutar ve bu buza sıcak su dökersen çatlar, düz orantı olduğu için soğuk

su dökülmesi gerekir. Nem yüksek olduğu için de buz tutar, cam 1 cm açık kalırsa çok buz tutmaz" ve "Hava çok soğuk olduğu için camın üstü buz tutmuştur" gibi bilgi verdikleri, "Peki bunu gördüğün sırada hava sıcak mıydı yoksa soğuk muydu?", "Yazın da buna denk geldin mi?" gibi kapalı uçlu sorular sordukları, "Servis dışarıda kaldığı için üşümüş olabilir. Sence servis de üşür mü?", "Bugün galiba hepimiz kalın giyindik eğer giyinmeseydik bizde servisin camı gibi buz tutardık" gibi ilgisiz- gerçek dışı cevaplar verdikleri saptanmıştır.

"Öğretmenim bakın konuşurken ağzımdan buhar-duman çıkıyor" diyen bir çocuğa, "Konuşurken içimizdeki sıcak havanın dışarı çıkmasıyla buhar oluşur", "Hava soğuk olduğu için ve ağzındaki hava da sıcak olduğu için sıcak hava soğuk havayla karşılaştığında soluğumuz buharlaşır" gibi bilgi verdikleri, "Acaba içinde ateş mi var? Bir ejderha olamaz mısın acaba", "Dün hava sıcaktı ve bizim bu özel güçlerimiz yoktu. Bugün hava soğuk ve sanırım biz gücümüzü soğuktan alan süper kahramanlarız" gibi ilgisiz- gerçek dışı cevaplar verdikleri ve "Dışarıya çıkınca mı oldu yoksa sınıfta da çıkıyor muydu?", "Hava şimdi soğuk mu sıcak mı?" gibi kapalı uçlu sorular oluşturdukları sonucuna varılmıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Öğretmen adaylarının fen eğitimi kapsamında açık uçlu soru sorma becerilerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, öğretmen adaylarının açık uçlu soru sorma becerilerinin genel olarak orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının fen eğitimi kapsamında açık uçlu sorular aracılığıyla çocukları merak etmeye, araştırmaya yönlendirmekte zorlandıkları ve bilgi verme, kapalı uçlu sorular sorma eğiliminde oldukları söylenebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının bilgi içerikli cevapları incelendiğinde, yetersiz bilgi verdikleri görülmektedir. Bu durumun öğretmen adaylarının bilimsel-pedagojik alan bilgisi yeterlilik düzeylerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Hem öğretmen adayları hem de öğretmenlerle fen eğitimi kapsamında gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde, benzer sonuçlar görülmektedir. Lee ve Kinzie (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, öğretmenlerin çoğunlukla kapalı uçlu sorular sordukları, ancak deney yaparken daha fazla açık uçlu soru sordukları saptanmıştır. Akman vd. (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun, çocukların merak ettikleri bilim sorularına bilimsel gerçekliğe dayanmayan veya yetersiz kavram ve bilimsel açıklamalar içeren cevaplar verdiği tespit edilmiştir. Uyanık Balat vd. (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, öğretmen adaylarının üniversitede aldıkları fen eğitimi dersine rağmen bazı fen konuları hakkında kendilerini yetersiz gördükleri ve fen etkinliğini çocuğun seviyesine indirgemekte zorlandıkları belirlenmiştir. Yağmur Kolcu ve Öztuna Kaplan (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin çoğunun fen alanında kendilerini yetersiz hissettikleri ve fen ile ilgilenmedikleri, fen alanına ilişkin bilgi eksiklikleri olduğu ve bu durumun çocuklarda kavram yanılgılarına neden olduğu tespit edilmiştir. Aslan vd. (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, öğretmenlerin fen eğitimine yönelik hizmet içi eğitim almak istedikleri konuların başında etkili öğretim yöntem ve tekniklerini tanıma ve kullanma olduğu saptanmıştır. Garbett (2003) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, okul öncesi öğretmen adaylarının fene ilişkin bilgilerinin zayıf olduğu belirlenmiştir. Spektor Levy vd. (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, öğretmenlerin çoğunun yeterli bilimsel bilgiye sahip olmadıklarını belirttikleri tespit edilmiştir. Kallery ve Psillos (2001) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise okul öncesi öğretmenlerinin bilimsel bilgilerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin soru sorma becerisi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde; Işıkoğlu Erdoğan ve Akay (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, okul öncesi

öğretmenlerinin Türkçe etkinliklerinde, çocuklara daha fazla oranda kapalı uçlu soru yönelttikleri saptanmıştır. Öztürk Samur ve Soydan (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise öğretmenlerin büyük çoğunluğunun hikaye sonrasında (%95.4) hatırlama basamağında (%80.8), kapalı uçlu (%78), düşük bilişsel seviyeli (%83,1) sorular sordukları belirlenmiştir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında etkili bir fen eğitimi, öğretmenlerin fene karşı olumlu tutuma ve yeterli düzeyde bilimsel-pedagojik alan bilgisine sahip olmalarıyla gerçekleşir. Bu yüzden öğretmen adaylarının, öncelikle fene karşı olumlu tutum geliştirecekleri ve bilimsel-pedagojik alan bilgilerini en üst düzeye çıkarabilecekleri bir eğitim almaları gerekmektedir. Bunun için "Erken çocuklukta fen eğitimi" dersi iki dönemlik bir ders olarak yürütülmelidir. Birinci dönem, öğretmen adaylarının fene ilgi duymalarını, olumlu tutum geliştirmelerini ve bilimsel-pedagojik alan bilgilerini geliştirmelerini sağlayacak çalışmaların yapılması, ikinci dönem ise çocuklarla uygulamalı olarak çalışmaları sağlanmalıdır. Ayrıca okul öncesi eğitim programlarında öğretmen adaylarının soru sorma becerilerinin geliştirilmesine yönelik seçmeli derslerin açılması, öğretmen adaylarının açık uçlu soru sorma becerilerini destekleyecektir. Eğitimler, üniversite bünyesinde yer alan öğrenci kulüpleri, bilim şenlikleri, bilim merkezleri ve veteriner, diş hekimi, doktor, mühendis, biyolog vb. meslek çalışanları ile yapılacak işbirliği ile desteklenmelidir. Saçkes vd. (2012) tarafından geliştirilen "Okul öncesi öğretmenlerine yönelik lisans düzeyinde fen eğitimi dersi modelinde" sorgulama temelli öğretimin önemi vurgulanmıştır. Bay ve Alisinanoğlu (2012) tarafından soru sorma becerisi öğretiminin, okul öncesi öğretmenlerinin sorularının yapısı üzerine etkisinin belirlenmesi için gerçekleştirilen araştırmada, öğretim öncesinde öğretmenlerin ağırlıklı olarak kapalı uçlu soru sordukları, öğretim sonrasında ise açık uçlu sorularının oranlarında artış olduğu tespit edilmiştir. Lee vd. (2012) tarafından yapılan araştırmada, açık uçlu soru sorma becerisi ile ilgili destek alan öğretmenlerin daha çok açık uçlu soru sordukları ve bu öğretmenlerin sınıfında yer alan çocukların daha çok farklı kelime ve daha karmaşık cümle kullandıkları tespit edilmiştir. Bay ve Alisinanoğlu (2012) tarafından geliştirilen "Okul öncesi eğitimi öğretmenlerine uygulanan soru sorma becerisi öğretim programının", öğretmenlerin sorularının analiz, sentez ve değerlendirme düzeylerindeki oranlarında artış sağladığı görülmüştür. Uyanık Balat vd. (2018) tarafından fen eğitimi dersinin birden fazla döneme yayılması, diğer derslere entegre edilerek alan bütünleştirilmesinin sağlanması, fen eğitimine yönelik seçmeli dersler konulması, üniversitelerde okul öncesi döneme yönelik bilim uygulama merkezlerinin kurulması ve bu merkezlerde okul öncesi öğretmen adaylarının çocuklarla bire bir fen etkinlikleri gerçekleştirmelerinin sağlanması önerilmiştir. Ceylan vd. (2015) tarafından, okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi lisans programlarında, bilim eğitimi ve merakın keşifteki önemine vurgu yapan derslere yer verilmesi, bilim etkinliklerin planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesinde yaşanan eksikliklere yönelik hizmet içi eğitim kurslarının planlanması önerilmiştir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının, fene ve fen öğretimine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesine ve fen etkinlikleri kapsamında açık uçlu soru sorma becerilerine ilişkin daha kapsamlı araştırmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Akerson, V. L., Buck, G. A., Donnelly, L. A., Nargund Joshi, V., ve Weiland, I. S. (2011). The importance of teaching and learning nature of science in the early childhood years. *Journal of Science Education and Technology*, *20*(5), 537-549.https://doi.org/10.1007/s10956-011-9312-5

Akman, B., Alabay, E., ve Veziroğlu Çelik, M. (2015). Çocukların merak ettiği bilim sorularına okul öncesi öğretmenlerinin verdikleri cevapların incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, *2*(4), 65-81.

Armga, C., Dillon, S., Jamsek, M., Morgan, E. L., Peyton, D., ve Speranza, H. (2002). Tips for helping children do science. *Texas Child Care*, *26*(3), 2-7.

Aslan, O., Şenel Zor, T., ve Tamkavas Cicim, E. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin fen eğitimine yönelik görüşlerinin ve hizmetiçi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *8*(40), 519-530.

Bay, N., ve Alisinanoğlu, F. (2012). Soru sorma becerisi öğretiminin okul öncesi öğretmenlerinin sorularının yapısı üzerine etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, *6*(1), 1-39.

Bay, N., ve Alisinanoğlu, F. (2012). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerine uygulanan soru sorma becerisi öğretim programının öğretmenlerin sorularının bilişsel taksonomisine etkisi. *Mersin Eğitim Fakültesi Dergisi*, *8*(3), 80-93.

Ceylan, Ş., Gözün Kahraman, Ö., ve Ülker, P. (2015). Çocukların meraklarına ilişkin annelerin ve öğretmenlerin düşünceleri: Bilim kavramı. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *5*(1), 1-16.

Epstein, A. S. (2003). How planning and reflection develop young children's thinking skills. *Young Children*, *58*(5), 28-36.

Eshach, H., ve Fried, M. N. (2005). Should science be taught in early childhood. *Journal of Science Education and Technology*, *14*(3), 315-336. https://doi.org/10.1007/s10956-005-7198-9

Garbett, D. (2003). Science education in early childhood teacher education: Putting forward a case to enhance student teachers' confidence and competence. *Research in Science Education*, *33*, 467-481.

Hsieh, H. F., ve Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, *15*(9), 1277-1288. http://dx.doi.org/10.1177/104973230 5276687

Işıkoğlu Erdoğan, N., ve Akay, B. (2015). Okul öncesi eğitimde hikaye okuma ve öğretmen sorularının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *36*, 34-46.

Kallery, M., ve Psillos, D. (2001). Pre-school teachers' content knowledge in science: Their understanding of elementary science concepts and of issues raised by children's questions. *International Journal of Early Years Education*. *9*(3), 165-179. https://doi.org/10.1080/09669760120086929

Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, *1*(1), 62-80.

Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *15*, 170- 189.

Lee, Y., ve Kinzie, M. B. (2012). Teacher question and student response with regard to cognition and language use. *Instructional Science*, *40*, 857-874. https://doi.org/10.1007/s11251-011-9193-2

Lee, Y., Kinzie, M. B., ve Whittaker, J. V. (2012). Impact of online support for teachers' open-ended questioning in pre-k science activities. *Teaching and Teacher Education*, *28*, 568-577.

Mechler, H. M. (2016). Fostering critical thinking in young children. *Texas Child Care Quarterly*, *40*(2).

Mirzaie, R. A., Hamidi, F., ve Anaraki, A. (2009). A study on the effect of science activities on fostering creativity in preschool children. *Journal of Turkish Science Education*, *6*(3), 81-90.

Öztürk Samur, A., ve Soydan, S. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin Türkçe etkinliklerinde soru sorma stratejilerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *12*(46), 70-83.

Saçkes, M., Akman, B., ve Trundle, K. C. (2012). Okul öncesi öğretmenlerine yönelik fen eğitimi dersi: Lisans düzeyindeki öğretmen eğitimi için bir model önerisi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, *6*(2), 1-26.

Spektor Levy, O., Baruch, Y. K., ve Mevarech, Z. (2013). Science and scientific curiosity in preschool-The teacher's point of view. *International Journal of Science Education*, *35*(13), 2226-2253. https://doi.org/10.1080/09500693.2011.631608

Studhalter, U. T., Leuchter, M., Tettenborn, A., Elmer, A., Edelsbrunner, P. A., ve Saalbachf, H. (2021). Early science learning: The effects of teacher talk. *Learning and Instruction*, *71*, 101371. http://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2020.101371

Test, J. E., Cunningham, D. D., ve Lee, A. C. (2010). Talking with young children: How teachers encourage learning. *Dimensions of Early Childhood*, *38*(3), 3–14.

Uyanık Balat, G., Akman, B., ve Günşen, G. (2018). Fen eğitimine karşı tutum, öz yeterlilik algısı ve bilişsel harita bulguları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *14*(2), 756-777. http://doi.org/10.17860/mersinefd.355520

Ünal, M., ve Aral, N. (2014). Deney yöntemine dayalı eğitim programının 6 yaş çocuklarının problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, *39*(176), 279-291. https://doi.org/10.15390/EB.2014.3592

Yağmur Kolcu, E., ve Öztuna Kaplan, A. (2020). Self-efficacy perceptions of the preschool teachers on the field of science and science education. *African Educational Research Journal Special Issue*, *8*(2), 306- 315. https://doi.org/10.30918/AERJ.8S2.20.060

İŞ TATMİNİ İLE İŞTEN AYRILMA NİYETİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: ÖZEL SEKTÖR İLE KAMU SEKTÖRÜ KARŞILAŞTIRMASI

Ömer Faruk COŞKUN

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Antakya MYO, Hatay / Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı, kariyerinin kurulum evresinde olan çalışanların iş tatmini ve işten ayrılma niyetine yönelik algılarını tespit etmek, iş tatmininin işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisini ortaya koymak ve özel sektör ile kamu sektörü çalışanlarının iş tatmini ve işten ayrılma niyeti algıları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, veri toplama yöntemi olarak çevrimiçi anket tekniğine başvurulmuş olup oluşturulan anket, 104 özel sektör ve 106 kamu sektörü çalışanı olmak üzere 210 kişiye uygulanmıştır. Elde edilen veriler; "Pearson Korelasyon Analizi", "t Testi" ve "Regresyon Analizi" ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler ile araştırma için ortaya konan hipotezler sınanmıştır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre, işten ayrılma niyet ile iş tatmini arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca işten ayrılma niyeti ile sektör (Özel ve Kamu) değişkeni arasında da negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Farklılık analizi sonuçlarına göre, çalışanların işten ayrılma niyeti, özel sektör ve kamu sektörü çalışanı olmalarına göre anlamlı bir farklılaşma göstermektedir. Özel sektör çalışanlarının işten ayrılma niyeti ortalaması (2,38), kamu sektörü çalışanlarının işten ayrılma niyeti ortalamasından (1,96) daha yüksektir. Sektör ayrımı yapmadan tüm çalışanların (Genel), özel sektör çalışanlarının ve kamu sektörü çalışanlarının regresyon katsayıları üç ayrı model ile analiz edilmiştir. Yapılan regresyon analizleri sonucunda, üç modelde de çalışanların iş tatmininin işten ayrılma niyetlerini negatif yönde anlamlı şekilde etkilediği görülmüştür. Bununla birlikte özel sektör çalışanlarının işten ayrılma niyetini, iş tatmininin açıklama gücü (%17,4) kamu sektörü çalışanlarına (%13,9) göre daha yüksektir.

Anahtar Kelimeler: İş Tatmini, İşten Ayrılma Niyeti, Özel Sektör, Kamu Sektörü, Karşılaştırma

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Tüm dünya çapında üzerine binlerce makale yazılmış ve araştırma yapılmış olsa da iş tatmini (İT) günümüzde çalışanları yönetmek söz konusu olduğunda en karmaşık alanlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar, İT'nin çalışanların motivasyonu üzerinde sıra dışı büyük bir etkiye sahip olduğunu ve çalışanların motivasyon seviyelerinin de çalışanların üretkenliğini ve örgütün performansını etkilediğini ortaya koymaktadır (Aziri, 2011: 85). Örgütte yaptığı işten tatmin olan çalışanlar; yüksek verimlilik gibi örgüte önemli katkılarda bulunurken (Locke, 1976: 1297), tatminsizlik yaşayan çalışanlar ise istemeden de olsa örgüte zarar verebilmektedir (Henne ve Locke, 1985: 236). İT'nin örgüte farklı açılardan değerlendirilebilecek birçok etkisi bulunmakla birlikte bireysel düzeyde etkilerinin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

İT düzeyinin düşük oluşunun bireysel yansıması, çalışanın işinden ayrılarak tatmin olacağı veya olacağını düşündüğü başka bir işte çalışmaya başlamasıdır. Örgütün belki de büyük maliyetlere katlanarak yetiştirdiği çalışanı kaybetmesi şeklinde noktalanan bu sürecinin ilk aşaması ise çalışanda işten ayrılma niyetinin (İAN) oluşmasıdır. Bu nedenle yapılan araştırmalarda İAN'nin en kritik öncülleri arasında İT sıralanmaktadır (Dirik, 2019: 132).

İş tatmini (İT), çalışanın edindiği deneyimler üzerinden yaptığı işi değerlendirmesi sonucu ortaya çıkan memnun edici ve olumlu duygusal bir durumdur (Locke, 1969: 316; Locke, 1976: 1304). Diğer bir ifade

ile İT, çalışanın örgütte yaptığı işten elde ettiklerine yönelik tepkisidir (Gordon, 2011:191). Bu olumlu duygusal tepki, işe yönelik kişisel bir değerlendirmenin veya memnuniyet düzeyinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Çalışkan ve Bekmezci, 2019: 392-393). Çalışanların beklentilerinin karşılanma düzeyi ile ilgili göreceli bir kavram olan İT; işin kendinden kaynaklı unsurlardan oluşan içsel doyum ve örgüt içerisindeki çevresel unsurlardan oluşan dışsal doyum olmak üzere iki boyut olarak açıklanmaktadır (Ercan vd., 2019: 102). Bu açıdan İT, çalışanın işi ile ilgili içsel ve dışsal unsurları dikkate alarak yapmış olduğu değerlendirmelerin bütünüdür.

İşten ayrılma niyeti (İAN), örgütten ayrılmak için çalışanın bilinçli ve planlı isteğidir ve gönüllülük temeline dayalıdır (Tett ve Meyer, 1993: 262). İAN, çalışanın işten ayrılmaya yönelik düşüncesi ve karar verme sürecinin bir parçasıdır (Çalışkan ve Bekmezci, 2019: 392-393). Çalışanda İAN oluştuğu andan itibaren farklı gerekçeler ile çalışan işten ayrılmasa veya ayrılamasa bile çalışanın verimliliğinde ve performansında düşüşler gözlenebilmektedir. (Dirik, 2019: 132).

Örgütlerde çalışanların iş tatmini veya tatminsizliği hem bireysel hem örgütsel düzeyde birçok sonuca neden olmaktadır. Çalışanların verimliliğini, performansını ve örgüte katkı düzeyini etkileyen (Kumar Mishra ve Bhatnagar, 2010: 403) İAN; bu sonuçlar arasında yer almaktadır. Geçmiş yıllarda yapılan birçok çalışma, İT'nin İAN'ni etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu değişkenler arasındaki ilişkinin incelendiği çeşitli sektörlerde yapılan araştırmalarda birbirleri ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Sağlık sektöründe yapılan birçok araştırmada (Anafarta, 2015; Karabay, 2015; Aslan ve Uyar, 2018; Alam ve Asim, 2019; Çalışkan ve Bekmezci, 2019), hastane çalışanlarının iş tatminlerinin işten ayrılma niyetleri üzerinde negatif ve anlamlı bir etkisi olduğu ifade edilmektedir. Öktem ve arkadaşları (2016) tarafından turizm sektöründe yapılan çalışmaya göre; İT, İAN'ni etkilemektedir. Yücel ve Demirel (2013) tarafında özel sektörde yapılan araştırmada, İT ile İAN arasında olumsuz ve anlamlı bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır. Kamu sektöründe yapılan üç farklı araştırma (Çınar vd., 2016; Aypar vd., 2018; Erdoğdu ve Sökmen, 2019) sonuçları, İT ile İAN arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğunu göstermektedir. Erkuş ve Fındıklı (2013) tarafından farklı sektörlerde çalışan 572 kişi üzerinde yapılan araştırmada, İT ile İAN arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Yukarıda belirtilen araştırmalar ışığında bu çalışmada, araştırmanın amacına uygun olarak şu hipotezler ortaya konmuştur. H_1: Çalışanların İT, İAN'ni negatif yönlü ve anlamlı olarak etkilemektedir. H_2: Özel sektör çalışanlarının İT, İAN'ni negatif yönlü ve anlamlı olarak etkilemektedir. H_3: Kamu sektörü çalışanlarının İT, İAN'ni negatif yönlü ve anlamlı olarak etkilemektedir. H_4: Özel sektör ve kamu sektörü çalışanlarının İT düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. H_5: Özel sektör ve kamu sektörü çalışanlarının İAN düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, kariyerinin kurulum evresinde olan çalışanların İT'ne ve İAN'ne yönelik algılarını tespit etmek, İT'nin İAN üzerindeki etkisini ortaya koymak ve özel sektör ile kamu sektörü çalışanlarının İT ve İAN algıları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemektir.

Bu bağlamda bu çalışmada, kariyerinin kurulum evresinde olan çalışanların İT düzeyleri ile İAN arasındaki ilişki incelenmekte ve İT'nin İAN'ne etki düzeyi, özel sektör çalışanları ile kamu sektörü çalışanları açısından karşılaştırılmaktadır. Alan yazında; İT ile İAN arasındaki ilişkiyi ele alan (Van Dick vd., 2004; De Moura vd., 2009; Alam ve Asim, 2019; Li vd., 2019), ilgili değişkenler ile ilgili özel sektör (Yücel ve Demirel, 2013; Öktem vd., 2016) ve kamu sektöründe (Çınar vd., 2016; Aypar vd., 2018; Erdoğdu ve

Sökmen, 2019) ayrı ayrı inceleme yapan veya İAN'ne yönelik özel sektör ve kamu sektörü karşılaştırmasında bulunan çalışmalar (Çelik ve Yıldız, 2018, Demirci ve Tekiner, 2019) bulunmaktadır. Fakat yapılan literatür taramasında İT'nin İAN'ne etkisine yönelik özel sektör ile kamu sektörü arasında bir karşılaştırmaya yer veren bir çalışma ile karşılaşılmamıştır. Bu nedenle örgütler için kritik öneme sahip olan bu kavramların arasındaki ilişkiyi açıklama noktasında, bu çalışmanın İT ve İAN ile ilgili ileriki yıllarda yapılacak çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

KAPSAM

Örgütlerde kariyer basamaklarını birer birer çıkmaya çalışan bireylerin kariyer planlaması İT ve İAN açısından büyük önem arz etmektedir. Çünkü örgütlerde kariyer planlamasının en önemli amaçlarından biri de çalışanların İT ve işe bağlılığını sağlamaktır (Sabuncuoğlu, 2005: 174). Bu nedenle kariyerinin kurulum evresinde olan yani hem bireysel hem de örgütsel kariyer planlamasına konu olan çalışanların İT'ne ve İAN'ne ilişkin algılarının ölçülmesi, örgüt yöneticilerinin bu çalışanların davranışlarını doğru olarak yorumlayıp bu çalışanları örgütsel amaçları gerçekleşmek için yönlendirmesine imkân sağlayacaktır. Bu nedenle bu çalışmanın kapsamını kariyerinin kurulum evresinde olan 20 ile 35 yaş arasındaki çalışan bireyler oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın ulaşılabilir evrenini, Hatay ilinde 20-35 yaş arasında kariyerinin başında olan yükseköğretim kurumlarından mezun çalışan bireyler oluşturmaktadır. Araştırma evreninin tamamına ulaşmak zaman ve maliyet açısından mümkün olmadığı için araştırmanın örneklemini farklı demografik özelliklere sahip basit rastgele örneklem yöntemi kullanılarak seçilen 210 kişi oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Veri toplama yöntemi olarak ise çevrimiçi (online) anket tekniğine başvurulmuştur. Kişisel bilgiler, iş tatmini ölçeği ve işten ayrılma niyeti ölçeği olmak üzere üç bölümden oluşan ankette; kişisel bilgilere yönelik 5 soru (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, deneyim ve sektör), İT'ne yönelik 6 soru ve İAN'ne yönelik 5 soru yer almaktadır.

Çalışanların İT'ni ölçmek için Agho ve arkadaşları (1992) tarafından geliştirilen Göker (2019) tarafından Türkçeye çevrilen tek boyutlu "İş Tatmini Ölçeği"; çalışanların işten ayrılma niyetini ölçmek için Ganesan ve Weitz (1996) tarafından geliştirilen Aypar (2018) tarafından Türkçeye çevrilen tek boyutlu "İşten Ayrılma Niyeti Ölçeği" kullanılmıştır. İş Tatmini Ölçeğinin alfa değeri, Agho ve arkadaşları (1992) tarafından 0,90, Göker (2019) tarafından 0,896 olarak hesaplanmıştır. İşten Ayrılma Niyeti Ölçeğinin alfa değerini, Ganesan ve Wietz (1996) çalışmalarında 0,83, Aypar (2018) ise 0,905 olarak bulmuştur. "İş Tatmini Ölçeği" ve "İşten Ayrılma Niyeti Ölçeği", 5'li Likert Ölçeği olarak "kesinlikle katılmıyorum" ifadesinden "kesinlikle katılıyorum" ifadesine doğru beş basamaklı bir yanıt çizelgesine sahiptir.

Araştırmada elde edilen veriler kullanılarak belirli analizler yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak için "Pearson Korelasyon Analizi" kullanılmıştır. Çalışanların İT ve İAN düzeylerinin özel sektör ve kamu sektörüne göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için ise "t Testi" analizine başvurulmuştur. Son olarak, İT'nin İAN'ne etkisini belirlemeye yönelik genel, özel ve kamu olmak üzere üç model olarak regresyon analizleri yapılmıştır.

Ölçeklerin geçerliliğini test etmek için öncellikle, KMO değerleri ve Bartlett Küresellik Testi sonucu anlamlılık düzeyleri incelenmiştir. KMO değeri, 0,841 olduğu ve Bartlett Küresellik Testi değeri $p<0,001$

düzeyinde anlamlı çıktığı için ölçeklerin faktör analizine geçilmiştir. Yapılan faktör analizinde, işten ayrılma niyeti ölçeğindeki "IL1" ifadesi; ölçekteki diğer ifadeler ile korelasyon sağlamadığı ve tek olarak bağımsız bir faktöre yüklendiğinden dolayı analizden çıkartılmıştır. İşten ayrılma ölçeğinde yer alan 4 ifade, bir faktörde ve iş tatmini ölçeğindeki 6 ifade, bir faktörde toplanmıştır. Açıklanan toplam varyans, %64,99 'dur.

Ölçeklerin güvenilirliğini ölçmek için alfa değerleri incelenmiştir. İşten ayrılma niyeti ölçeğinin alfa değeri 0,8392, iş tatmini ölçeğinin alfa değeri 0,8448'dir. Bu sonuçlar, her iki ölçeğin geçerli ve yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Tablo 1'de işten ayrılma niyeti ve iş tatmini ölçeklerine ilişkin faktör yükleri ve alfa değerleri gösterilmektedir.

Tablo 1. İşten Ayrılma Niyeti ve İş Tatmini Ölçeklerinin Faktör Yükleri ve Alfa Değerleri

Ölçek	İfade	Orta-lama	Std. S.	N	Alfa Değeri	Faktör Yükleri
İşten Ayrılma Niyeti	IL2	2,4571	1,33792	210	0,8393	0,777
	IL3	1,9952	1,27357	210		0,819
	IL4	2,0905	1,36477	210		0,804
	IL5	2,1143	1,32198	210		0,734
İş Tatmini	JS1	4,1476	1,05455	210	0,8448	0,837
	JS2	4,0762	1,00900	210		0,800
	JS3	3,3048	1,26509	210		0,480
	JS4	3,4762	1,33839	210		0,679
	JS5	3,9476	1,15834	210		0,850
	JS6	3,7667	1,15242	210		0,865

BULGULAR

Araştırma katılımcılardan, 98 kişi (46,7%) erkek, 112 kişi (53,3%) kadındır. Araştırmada; 20 ile 23 yaşları arasında 21 kişi (10%), 24 ile 27 yaşları arasında 96 kişi (45,7%), 28-31 yaşları arasında 42 kişi (20,0%) ve 32-35 yaşları arasında 51 kişi (24,3%) bulunmaktadır. Katılımcılar arasında; toplam iş deneyimi 1 yıldan az olan 27 kişi (12,9%), 1 yıl ile 3 yıl arası toplam deneyime sahip 70 kişi (33,3%), 4 yıl ile 6 yıl arasında toplam deneyime sahip 57 kişi (27,1%) ve 7 yıl ve üzeri toplam deneyime sahip 56 kişi (26,7%) vardır. Araştırmanın katılımcılardan 38 kişi (18,1%) ön lisans mezunu, 140 kişi (66,7%) lisans mezunu ve 32 kişi (15,2%) lisansüstü eğitim mezunudur. Araştırma katılımcılarının %49,5'ü (104 kişi) özel sektörde çalışmakta iken %50,5'i (106 kişi) kamu sektöründe çalışmaktadır.

Korelasyon analizine ilişkin sonuçlar Tablo 2'de gösterilmektedir. Tablo 2'deki sonuçlara göre, İAN ile İT (-0,373) arasında negatif yönlü $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca İAN ile sektör değişkeni arasında da negatif yönlü $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre, İT ile sektör değişkeni arasında ilişki tespit edilmemiştir.

Tablo 2. Korelasyon Analizine İlişkin Sonuçlar

Değişenler	Ortalama	Std. S.	İşten Ayrılma Niyeti	İş Tatmini
İşten Ayrılma Niyeti	2,1643	1,0884	1	**-,373****
İş Tatmini	3,7865	0,8768	**-,373****	1
Sektör	1,5048	0,5012	**-,194****	,085
**** P<0,01 düzeyinde anlamlı**				

Çalışanların İAN'nin ve İT'nin özel sektör veya kamu sektöründe çalışıyor olmalarına göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacı ile t Testi yapılmıştır. Bu test sonuçlarına göre, çalışanların İAN, özel sektör ve kamu sektörü çalışanı olmalarına göre anlamlı (p<0,01 düzeyinde) bir şekilde farklılaşmaktadır. Özel sektör çalışanlarının İAN ortalaması 2,3774 iken, kamu sektörü çalışanlarının işten ayrılma niyeti ortalaması 1,9552'tür. Diğer taraftan İT'ninde sektöre göre bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Çalışanların İT, özel sektör (3,7115) veya kamu sektöründe (3,8601) çalışıyor olmalarına göre herhangi bir farklılaşma göstermemektedir (Tablo 3). Bu sonuçlara göre; **H_4** hipotezi **red**, **H_5** hipotezi **kabul** edilmektedir.

Tablo 3. Farklılık Analizine İlişkin Sonuçlar

Değişken	Sektör	N	Ortalama	Std. S.	Levene's Test		t	df	p
					F	Sig.			
İşten Ayrılma Niyeti	OZEL	104	2,3774	1,0833	,423	,516	2,858	208	**,005**
	KAMU	106	1,9552	1,0572					
İş Tatmini	OZEL	104	3,7115	0,8493	,196	,658	-1,229	208	,221
	KAMU	106	3,8601	0,9010					

Tablo 4'de İT'nin İAN'ne etkisine ilişkin regresyon analizi sonuçları yer almaktadır. Sektör ayrımı yapmadan tüm çalışanların (Genel), özel sektör çalışanlarının ve kamu sektörü çalışanlarının regresyon katsayıları üç ayrı model olarak analiz edilmiştir. Üç modelinde anlamlılık düzeyleri p<0,01 olduğu için oluşturulan regresyon modelleri anlamlıdır. Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre, genel modelde çalışanların İT, İAN'ni negatif yönde anlamlı şekilde etkilemektedir. Aynı şekilde özel sektör ve kamu sektörü çalışanlarının da İAN üzerinde İT'nin negatif yönlü ve anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Modellerin açıklama gücünü ifade eden R^2 değeri genel model için 0,139, özel sektör modeli için 0,174 ve kamu sektörü modeli için 0,100 olarak hesaplanmıştır. Genel model de İAN'nin %13,9 'u (R: 0,373; R^2: 0,139; p<0,01) İT tarafından açıklanmaktadır. Özel sektör modelinde bu oran; %17,40 (R: 0,417; R^2: 0,174; p<0,01), kamu

sektörü modelinde ise %10'dur (R: 0,316; R^2: 0,100; p<0,01). Bu sonuçlara göre; **H_1**, **H_2** ve **H_3** hipotezleri **kabul** edilmektedir.

Tablo 4. İş Tatmininin İşten Ayrılma Niyetine Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model		**Sektör**	**B**	**S.H.**	***β***	**t**	**P**	**R**	**R^2**	**F**	***p***
İş Tatmini	İşten Ayrılma Niyeti	GENEL	3,918	,310	-,373	12,626	,000	0,373	0,139	33,65	0,000
		KAMU	3,386	,432	-,316	7,829	,000	0,316	0,100	11,53	0,001
		ÖZEL	4,488	,184	-,417	24,379	,000	0,417	0,174	21,44	0,000
Bağımsız Değişken: İş Tatmini, Bağımlı Değişken: İşten Ayrılma Niyeti											

SONUÇ

Kariyerinin kurulum evresinde olan çalışanların İT'ne ve İAN'ne yönelik algılarını tespit etmek, İT'nin İAN üzerindeki etkisini ortaya koymak ve özel sektör ile kamu sektörü çalışanlarının İT ve İAN algıları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada; 104 özel sektör ve 106 kamu sektörü çalışanı olmak toplam 210 çalışana anket uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesi ile önemli bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, hem özel sektör hem de kamu sektörü çalışanlarının İT, İAN'ni negatif yönlü ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Bu sonuçlar daha önceki yıllarda yapılan birçok araştırmanın (Swider vd., 2011; Karabay, 2015; Galletta vd., 2016; Çalışkan ve Bekmezci, 2019) sonuçları ile paralellik sergilemektedir. Araştırma sonuçları; çalışanların işten ayrılması ile sonuçlanan sürecin başlangıcı olan İAN'nin ortaya çıkışında, İT'nin önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte özel sektör çalışanlarının İT'nin İAN'ni açıklama gücü, kamu sektörü çalışanlarının İT'nin İAN'ni açıklama gücüne göre daha yüksektir. Bu sonuç, özel sektör çalışanlarında çalıştıkları örgütten ayrılma düşüncelerinin oluşmasında, yaptıkları işten duydukları memnuniyet veya memnuniyetsizliğin kamu sektörü çalışanlarına göre daha etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yapılan farklılık analizleri sonuçlarına göre çalışanların İAN, özel sektör ve kamu sektörü çalışanı olmalarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu sonuçlar Çelik ve Yıldız (2018) ile Demirci ve Tekiner (2019) tarafından yapılan iki araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Özel sektör çalışanlarının İAN, kamu sektörü çalışanlarına göre çok daha yüksektir. Kamu sektöründe işe girmenin zor olması, toplum gözünde garanti ve uzun vadeli bir iş olarak görülmesi, mesai saatlerinin belli olması gibi gerekçeler bu sonucun ortaya çıkmasının nedenleri olabilir. Diğer taraftan İAN'nin aksine, çalışanların İT; özel sektör ve kamu sektöründe çalışıyor olmalarına göre herhangi bir farklılaşma göstermemektedir.

KAYNAKÇA

Agho, A.O., Price, J.L. ve Mueller, C.W. (1992). Discriminant Validity of Measures of Job Satisfactioan, Positive Affectivity and Negative Affectivity. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 65(3): 185-195.

Alam, A. ve Asim, M. (2019). Relationship Between Job Satisfaction and Turnover Intention. *International Journal of Human Resources Studies.* 9(2): 163-194.

Anafarta, N. (2015). Algılanan Örgütsel Destek ve İşten Ayrılma Niyeti İlişkisi: İş Tatmininin Aracılık Rolü. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 26(79): 112-130.

Aslan, Ş. ve Uyar, S. (2018). Psikolojik Sözleşme İhlali ile Hissettirdiklerinin Örgütsel Özdeşleşme, İş Tatmini ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerine Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 33(1): 1-38.

Aypar, S. (2018). Örgütsel Özdeşleşme, Tükenmişlik, İş Tatmini ve İşten Ayrılma Niyeti İlişkisi: Kamu Kurumunda Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Aypar, S., Sökmen, A. ve Ekmekçioğlu, E.B. (2018). İş Tatmini ve İşten Ayrılma Niyeti İlişkisi: Örgütsel Özdeşleşmenin Aracılık Rolü. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(13): 116-124.

Aziri, B. (2011). Job Satisfaction: A Literature Review. *Management Research & Practice*, 3(4): 77-86.

Çalışkan, A. ve Bekmezci, M. (2019). Aşırı İş Yükünün İşten Ayrılma Niyetine Etkisinde İş Tatmini ve Yaşam Tatmininin Rolü, Sağlık Kurumu Çalışanları Örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31: 381-431.

Çelik, M. ve Yıldız, B. (2018). Hemşirelerde Mesleki Bağlılık, Özdeşleşme ve İşten Ayrılma Niyeti İlişkisi: Kamu Sektörü ve Özel Sektör Karşılaştırması. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2): 47-75.

Çınar, O., Karcıoğlu, F. ve Akdaş, K. (2016). İş Yaşamında İş Tatmini, Örgütsel Özdeşleme ve İşten Ayrılma Niyeti İlişkisi: Erzurum'da Bir Kamu Kurumu Örneği. *Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(3): 121-136.

De Moura, G.R., Abrams, D., Retter, C., Gunnarsdottir, S. ve Ando, K. (2009). Identification as An Organizational Anchor: How Identification And Job Satisfaction Combine to Predict Turnover Intention. *European Journal of Social Psychology*, 39(4): 540-557.

Demirci, U. ve Tekiner, M.A. (2019). Örgütsel Sinizm ile İşten Ayrılma Niyeti İlişkisi: Kamu ve Özel Sektör Farkı. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(3): 2306-2321.

Dirik, D. (2019). Ulusal Yazın Bağlamında İşten Ayrılma Niyetinin Öncüllerine İlişkin Bir Meta-Analiz Çalışması. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1): 131-155.

Ercan, A., Kazançoğlu, İ. ve Küçükaltan, B. (2019). İş Stresi, İş Tatmini, Örgütsel Kıvanç ve İşten Ayrılma Niyeti Etkileşiminin İş Performansıyla İlintisi. *Journal of Yaşar University*, 14: 101-114.

Erdoğdu, F.B. ve Sökmen, A. (2019). Örgütsel Bağlılık ile İş Tatmini ve İşten Ayrılma Niyeti İlişkisinde Örgütsel Vatandaşlık Davranışının Aracılık Rolü. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(1): 244-264.

Erkuş, A. ve Fındıklı, M.A. (2013). Psikolojik Sermayenin İş Tatmini, İş Performansı ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisine Yönelik Bir Araştırma. *Istanbul University Journal of The School of Business Administration*, 42(2): 302-318.

Galletta, M., Portoghese, I., Carta, M.G., D'Aloja, E. ve Campagna, M. (2016). The Effect of Nurse-Physician Collaboration on Job Satisfaction, Team Commitment, and Turnover Intention in Nurses. *Research in Nursing & Health*, 39(5): 375-385.

Ganesan, S. ve Weitz, B.A. (1996). The Impact of Staffing Policies on Retail Buyer Job Attitudes and Behaviors. *Journal of Retailing*, 72(1): 31-56.

Gordon, V. (2011). Exploring The Job Satisfaction of Municipal Clerks. *Review of Public Personnel Administration*, 31(2): 190-208.

Göker, A.Z. (2019). Girişimcilik Teorisi ve Kurumsal Girişimcilik Kavramı: Kurumsal Girişimcilik ve İş Tatmini İlişkisinde Örgüt Yapısının Rolü. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Henne, D. ve Locke, E.A. (1985). Job Dissatisfaction: What Are The Consequences?. *International Journal of Psychology*, 20(2): 221-240.

Karabay, M.E. (2015). Sağlık Personelinin İş Stresi, İş-Aile Çatışması ve İş-Aile-Hayat Tatminlerine Yönelik Algılarının İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13(26): 113-134.

Kumar Mishra ve Bhatnagar, D. (2010). Linking Emotional Dissonance and Organizational Identification to Turnover Intention and Emotional Well-Being: A Study of Medical Representatives in India. *Human Resource Management*, 49(3): 401-419.

Li, N., Zhang, L., Xiao, G., Chen, J. ve Lu, Q. (2019). The Relationship Between Workplace Violence, Job Satisfaction and Turnover Intention in Emergency Nurses. *International emergency nursing*, 45: 50-55.

Locke, E.A. (1969). What Is Job Satisfaction?. *Organizational Behavior And Human Performance*, 4(4): 309-336.

Locke, E.A. (1976). The Nature and Causes of Job Satisfaction. *Handbook of Industrial and Organizational Psychology*, 1: 1297-1343.

Öktem, Ş., Kızıltan, B. ve Öztoprak, M. (2016). Örgütsel Güven ile Örgüt İkliminin Örgütsel Özdeşleşme, İş Tatmini ve İşten Ayrılma Niyeti Üzerine Etkileri: Otel İşletmelerinde Bir Uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8(4): 162-186.

Sabuncuoğlu, Z. (2005). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Alfa Aktüel: Bursa.

Swider, B.W., Boswell, W.R. ve Zimmerman, R.D. (2011). Examining The Job Search–Turnover Relationship: The Role of Embeddedness, Job Satisfaction, and Available Alternatives. *Journal of Applied Psychology*, 96(2): 432-441.

Tett, R.P. ve Meyer, J.P. (1993). Job Satisfaction, Organizational Commitment, Turnover Intention, and Turnover: Path Analyses Based on Meta-Analytic Findings. *Personnel Psychology*, 46(2): 259-293.

Van Dick, R., Christ, O., Stellmacher, J., Wagner, U., Ahlswede, O., Grubba, C., Hauptmeier, M., Höhfeld, C., Moltzen, K. ve Tissington, P.A. (2004). Should I Stay or Should I Go? Explaining Turnover Intentions with Organizational Identification and Job Satisfaction. *British Journal of Management*, 15(4): 351-360.

Yücel, İ. ve Demirel, Y. (2013). Mevcut İş Alternatiflerinin İş Tatmini ve İşten Ayrılma İlişkisi Üzerine Etkisi: "Başka Bir Yol Daha Olmalı!". *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(2): 159-177.

COVİD-19'UN TÜRKİYE'DE İŞLETMELERE OLAN ETKİLERİ VE TMS AÇISINDAN BİR BAKIŞ

Seval ELDEN ÜRGÜP

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Sivas / Türkiye

Öz: Covid-19 virüsünün Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkması ve sonrasında tüm dünyaya yayılmasıyla birlikte ekonomik dinamiklerin etkilenmesi kaçınılmaz olmuştur. Covid-19'un küresel boyut kazanması, başta gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri derinden sarsmıştır. Türkiye'de de tüm sektörlerde olumlu ve olumsuz yönde hissedilen etkileri olmuş ve böylece eş zamanlı arz ve talep şoklarını beraberinde getirmiştir. Türkiye'de dahil olmak üzere küresel piyasadaki en yıkıcı etkileri de şüphesiz hizmet sektöründe yaşanmıştır. Bugün hizmet sektöründe yer alan otel, restoran, cafe ve diğer kategorilerin kısmi süreli faaliyetleri durdurulmuş ve çalışmalar belirli bir zaman dilimine entegre edilmiş dolayısıyla sokağa çıkma kısıtlamaları ile sıcak para akışı durma noktasına gelmiştir. Gelinen bu nokta itibariyle, ülke ekonomilerinde trilyon dolarla ifade edilen kayıplara yol açılmıştır. Yaşanan bu olumsuzlukları göz önünde bulundurarak çalışmaya yön verilmiştir. Bu çalışmanın amacı, Covid-19 virüsünün Türkiye'de ortaya çıkardığı değişimleri işletmeler ve TMS açısından ele almaktır. Çalışmada Covid-19 etkisiyle TMS çerçevesinde stoklar, nakit akış tablosu, çalışanlara sağlanan faydalar, devlet teşviklerinin muhasebeleştirilmesi ve devlet yardımlarının açıklanması ve özkaynak yönetimi standartlarının işletmeler açısından neler ifade ettiği anlatılmıştır. Aynı zamanda işletmelerin önemli kavramları olan çalışma sermayesi, net çalışma sermayesi ve işletmelerin sürdürebilirliğine Covid-19 virüsünün nasıl etkileri olduğu açıklanmıştır. Son olarak Covid-19 virüsünün Gayri Safi Yurtiçi Hasılata olan etkileri ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılata sektörel etkileri incelenmiştir. Sonuç olarak Covid-19'un TMS çerçevesinde standartları etkilediği ve salgının getirdiği değişimlere uyum sağlamanın değerlendirmeler açısından daha gerçekçi olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, TMS, Ekonomi

GİRİŞ

Covid-19'un küresel boyuttaki etkileri günümüzde sadece bilim ve tıp dünyasında değil politika aktörlerinin, medyanın ve kamuoyunun temel gündem maddesi haline gelmiştir. Covid-19' un neden olduğu sağlık olayları beraberinde başta ekonomik etkiler olmak üzere toplumsal, psikolojik ve sosyo-kültürel yansımalar meydana getirmiş ve salgına çok yönlü bir nitelik kazandırmıştır. Salgının, tüm dünya ülkelerinde ki ekonomik kırılmaları ve sektörlerde daraltıcı etkileri hissedilmiş, ülkeler tarafından iktisadi genişlik ve piyasa stabilizesi için politikalar devreye konmuştur. Covid-19 virüsüne karşı yürütülen ekonomik mücadele, kimileri tarafından yakın tarihte gerçekleşen kriz örnekleri ile mukayese edilmiş, kimi çehrelerce ülke tasarruf fonlarının önemini ortaya koymuş ve Covid-19'un kendine has bir politikası olduğu vurgulanmıştır. Ama politik ve küresel aktörler için ortak motivasyon Covid-19'un daraltıcı ekonomik sonuçlarına karşı koyabilmek olmuştur. Bunlar; etkinin geniş ölçekli olması, dışsal bir ekonomi etkeni barındırması ve arz talep dengesinin karmaşık bir yapı yansıtıyor olmasına dayandırılmaktadır(Botta, Caverzasi, Russo,2020:1).

Covid-19 virüsüne karşı yürütülen mücadelede özellikle genişletilmiş maliye politikalarının yaygın bir şekilde kullanıldığı öne çıkmaktadır. Özellikle ülkemizde küçük/büyük tüm özel sektöre finansman ve istihdam yapısına yönelik atılan adımlar, sosyal yardım vasıtasıyla hane haklarına yönelik maddi ve manevi destek politikalarının geniş yelpazesi dikkat çekmektedir. Covid-19'un beraberinde getirdiği seyahat kısıtlamaları, mağaza/AVM'lerin kapatılması ve firmaların üretime ara vermesi ile gelen sektöre yönelik yeni

zaman çizelgeleri alınan ve uygulanan bu politikalara fazlasıyla ön ayak olmuştur. Ülkemizin ise gerek kısa vadeli gerekse orta vadeli politika uygulamaları uluslararası alanda ekonomik entegrasyon sağlamada iyi bir sınava hazırlanmasına neden olmuştur[15]

Covid-19 virüsüyle birlikte ülke ekonomilerinde trilyon dolarla ifade edilen kayıplara yol açılmıştır. Yaşanan bu olumsuzlukları göz önünde bulundurarak çalışmaya yön verilmiştir. Bu nedenle çalışmada öncelikle, Covid-19 virüsünün Türkiye'de ortaya çıkardığı değişimleri işletmeler açısından ele alınmıştır. Aynı zamanda işletmelerin önemli kavramları olan çalışma sermayesi, net çalışma sermayesi ve işletmelerin sürdürebilirliğine Covid-19 virüsünün nasıl etkileri olduğu açıklanmıştır. Bununla birlikte, Covid-19 virüsünün Gayri Safi Yurtiçi Hasılata olan etkileri ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılata sektörel etkileri incelenmiştir. Sonrasında, Covid-19 nedeniyle etkilenecek standartlar incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise, Covid-19'un TMS çerçevesinde standartları ne derece etkilediği ve virüsün getirdiği değişimlere uyum sağlamanın değerlendirmeler açısından daha gerçekçi olacağına dair sonuçlar paylaşılmıştır.

Covid-19'un Türkiye Ekonomik Etkileri; Genel Bir Bakış

Covid-19'un küresel boyut kazanması, başta gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri derinden sarsmıştır. Ülkemiz tüm sektörlerinde hissedilen etkilerde, olumlu ve olumsuz yönde etkilenmiş, eş zamanlı arz ve talep şoklarını beraberinde getirmiştir. Öncelikle sağlık niteliği taşıyan pandemi süreci; hijyenik ürün ve maske satışların da rağbet seviyesinin artmasına ve temel gıda ürünlerine yönelik ciddi bir talep artışını gözlemlememize ve diğer sektörlerde kilitlenmelere yol açmıştır. Türkiye'de dahil olmak üzere küresel piyasadaki en yıkıcı etkileri de şüphesiz hizmet sektöründe yaşanmıştır. Bugün hizmet sektöründe yer alan otel, restoran, cafe ve diğer kategoriler kısmi süreli faaliyetleri durdurulmuş ve çalışmalar belirli bir zaman dilimine entegre edilmiş ve sokağa çıkma kısıtlamaları ile sıcak para akışı durma noktasına gelmiştir[16]

Covid-19 sürecine yönelik alınan tedbirlerin hizmet sürecine bu şekilde yansımasının yanında, üretim değeri olan sanayi ve işletmelerin fiziki çalışma koşulları sosyal mesafe (1,5m) kuralına göre çalışma dinamiği oluşturulmaya çalışılmıştır. Tabi bunun yanı sıra ihracat üzerine faaliyet yürüten küçük/büyük tüm işletmeler, her kriz dönemin de yaşanıldığı gibi küçülmeye gitmek zorunda kalmış ve kapanmıştır.

[15] https://www.dunya.com/kose-yazisi/kriz-doneminde-isletmelerde-finans-yonetimi
[16] https://www.indyturk.com/node/231241/ekonomi%CC%87/pandemi-d%C3%B6neminde-kapanan-%C5%9Firket-say%C4%B1s%C4%B1-y%C3%BCzde-97-artt%C4%B1-ge%C3%A7en-y%C4%B1la-g%C3%B6re-ise-daha

Tablo 1. Kurulan Kapanan Şirket İstatistikleri

	KURULAN			KAPANAN		
	Şirket	**Kooperatif**	**Gerçek Ticari İşletme**	**Şirket**	**Kooperatif**	**Gerçek Ticari İşletme**
OCAK	10477	114	3100	2118	174	3810
ŞUBAT	9155	132	2603	824	41	2232
MART	8276	149	2729	763	58	1445
NİSAN	2813	65	888	416	11	1663
MAYIS	3438	41	1566	513	4	1360
HAZİRAN	9596	123	3335	1112	18	1580
TEMMUZ	10202	192	3053	1505	9	1844

Kaynak[17]

Tablo 1'de görüldüğü gibi, Ocak ve Nisan aylarında kapanan gerçek ticari işletme sayısı kurulan gerçek ticari işletme sayısını geçmektedir. Bu durumda salgının önüne geçilmesi amaçlı yapılan kısıtlamalar işletmeleri ekonomik alanda sıkıntılara sürüklediği ve işletmeleri sürdürülebilirliğini sona erdiği gözlemlenmektedir. Finansal piyasalarda yaşanan sıkıntılar işletmeleri yapısal anlamda değişimlere de götürmektedir.

Tablo 2 'de her bir ülke için GSYİH yüzdesi olarak ifade edilen, Covid-19 krizinin yarattığı ekonomik şoku göstermektedir. Birçok farklı varsayım altında krizin genel ekonomik maliyeti tahmin edilmektedir. Tahminler virüsün ortaya çıktığı tarihten itibaren ilk 1,5 aylık süreci kapsamaktadır. Diğer taraftan durgunluğun ekonomik maliyeti dünya genelinde aynı değildir. Ülkelerin farklı endüstriyel yapıları göz önüne alındığında, etkiler dünya çapında farklı hissedilmektedir. Türkiye gibi büyük turizm sektörüne sahip olan ülkeler (GSYH yüzdesi olarak), daha endüstriyel odaklı ülkelere göre daha ciddi etkilenmektedir.

[17]https://www.indyturk.com/node/231241/ekonomi%CC%87/pandemi-d%C3%B6neminde-kapanan-%C5%9Firket-say%C4%B1s%C4%B1-y%C3%BCzde-97-artt%C4%B1-ge%C3%A7en-y%C4%B1la-g%C3%B6re-ise-daha

Tablo 2. Ülkeler Bazında GSYH Etkileri

ÜLKELER	EKONOMİK ETKİ (%)
Brezilya	-3.0
Kanada	-2.9
Çin	-3.2
Fransa	-3.2
Almanya	-3.6
Yunanistan	-4.6
İtalya	-3.7
Japonya	-2.7
Portekiz	-4.5
İspanya	-3.9
Birleşik Krallık	-3.4
Türkiye	-3.2
Amerika	-2.9

Kaynak[18]

Covid-19'un dolaylı ve dolaysız etkilerinden söz ederken, ülkemiz ekonomisini ve sermaye gruplarını dikkate almak zor olduğu için, yaşanan krizin ekonomik etkisini tam olarak anlamak mümkün değildir. Politika yapıcılarında belirttiği bu argüman ve etkilere yönelik alınan ekonomik tedbirler, Covid-19'un ekonomik etkilerine yönelik tampon görevi görmektedir.

COVID-19'un Çalışma Sermayesine Etkileri

Çalışma Sermayesi işletmenin veya bir tesisin işe başlayabilmesi ve varlığı sürdürebilmesi için gerekli olan, kısa vade de paraya çevrilebilme özelliğine sahip varlıkları bünyesinde bulunduran bir kalemdir. Çalışma sermayesi işletmenin sürdürebilirliğinde etkin halde rol oynamaktadır. İşletmeler çalışma sermayesini belirlerken bulunduğu iş faaliyet konusuna göre optimum noktada tutması gerekmektedir. Aksi halde çalışma sermayesi ya atıl ya da eksik kalacaktır. Atıl kalması halinde işletme elinde bulundurduğu dönen varlıklarını etkin bir şekilde kullanamamış olacaktır bu da işletmeye farklı alanlarda yatırım yapılarak gelir elde edebilecekken bu haktan vazgeçmiş olması anlamına gelmektedir. Aslında bir nevi fırsat maliyeti olacaktır. Eksik olması ise, işletmenin varlığının sonlanmasına kadar varabilecek bir duruma götürecektir(Aydın, Başar ve Coşkun,2018:204).

[18]http://www.oecd.org/economy/global-economy-faces-gravest-threat-since-the-crisis-as-coronavirus-spreads.htm

Küresel piyasalardaki gelişmeler, gelişmekte olan ülkeler açısından etkileri daha büyük olmaktadır. Türkiye de gelişmekte olan ülkeler kapsamında değerlendirilmektedir. İşletmeler çalışır vaziyette durabilmek için yeterli düzeyde çalışma sermayesine ihtiyacı vardır ve kriz dönemlerinde işletmeler için çalışma sermayesi daha fazla önem arz ettiği görülmektedir. Ayrıca çalışma sermayesi yönetimi işletmenin devamlılığını, karlılığını, değerini ve risk düzeyini yakından ilgilendirmektedir(Büyükşalcarcı ve Abdioğlu, 2010:64).

Covid-19'un etkisiyle Türkiye'de bulunan işletmeler açısından çalışma sermayesinin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Şöyle ki, çalışma sermayesi yeterli düzeyde olmayan işletmelerin iflas ettiği ve konkordato teklif ettiği görülmektedir. Covid-19 ile birlikte işletmeler gerek yapılan kısıtlamalarla zorunlu halde kapatıldı gerekse sokağa çıkma yasaklarıyla birlikte insanların evlerine çekilmesine sebep olmuştur. Böylece piyasada durgunluk yaşanmasına yol açılmıştır. Bununla birlikte yeterli düzeyde net çalışma sermayesi olmayanlar işletmeler temerrüde düşmeye başlamışlardır. Sürecin devam etmesiyle beraber öz sermayesi zayıf olan ve yüksek likidite ile çalışan işletmeler yüksek ayakta kalabilmek için vadesi gelen borçları için erteleme imkanı doğmuş ve kaynak bulma açısından yeni arayışlar içine girmişlerdir(Karakaya, 2020:20).

Covid-19 ile Birlikte İşletmelerin Sürdürülebilirliği

İşletme sürekliliği, işletmenin faaliyetlerini bir süreye bağlı olmaksızın sürdüreceğini ifade eder. İşletmelerin finansal tablolarının yayımlanması, düzenlenmesi ve ek bilgilerin sunulması işletmeyi iç ve dış yatırımcılar açısından tanıma anlamında önem arz etmektedir. Bu nedenle işletmelerin sürekliliği belli tarihlerde yapılacak durum değerlendirmeleri açısından önemlidir(Karakaya, 2020:15).

Covid- 19 virüsün yayılmasını önlemek için devlet tarafından gerekli kısıtlamalar getirilmiştir. Bu kısıtlamalar hem ekonomik hem de sosyal hayatı engellemektedir. Bu durum işletme sahiplerini gelecek kaygısına düşürmektedir. Hükümet vatandaşların sıkıntılarını, kaygılarını gidermek amaçlı çalışmalar yapsa da işletme sahipleri işletmelerinin devamlılığı, sürdürebilirliği tehlikeye düşeceğini düşünmektedir. Covid-19'un getirdiği belirsizlik, işletmeler açısından çok yüksek risk düzeylerine çıkarmaktadır. İşletme sahipleri işletmeleri açısından ekonomik faaliyetlerini devam ettirebilme açısından olumsuz görüşlere sahipler ve devlet tarafından yapılan teşvik, destek programlarının yetersiz olduğunu belirtmektedirler. Devlet bu durumda işletmeleri iflas durumundan kurtaracak mali önlemler almalıdır. Bu önlemler işletmeler gerektiğinde borç imkanı sağlama, çeşitli vergi indirimleri sağlama ve kamu garantisi sağlama gibi uygulamalar olabilecektir(Nakiboğlu ve Işık, 2020:786).

Covid-19'un etkisinin işletmelere yıkıcı ve kalıcı etkiler bıraktığını görmek mümkündür. İşletmelerin borç ödeme günü gelmesine rağmen ödeme yapamamakta, temerrüde düşmektedir. Bu durum işletmeler için güvensiz bir imaj ortaya çıkarmaktadır. Finansman sağlama konusunda arayış içinde olan işletmeler salgının etkisiyle kaynak bulmada sıkıntılar yaşamasının bir nedeni de geri ödeyememe durumudur. Sürecin getirdiği değişiklikler ile birlikte denetçiler görüş bildirirken sınırlı olumlu görüş bildirmede bulunmaktadır(Demir, 2020:17).

COVID-19 NEDENİYLE ETKİLENECEK STANDARTLAR

Türkiye Muhasebe Standartları 2 /Stoklar

Standarda göre stoklar; "üretiminde kullanılacakları mamullerin, maliyete eşit veya maliyetin üstünde bir fiyattan satılmasının beklenmesi durumunda, mamul üretiminde kullanılmak üzere elde tutulan hammadde ve malzeme, maliyetinin altına indirgenmez. Ancak hammadde fiyatlarındaki bir azalışın, mamullerin maliyetinin, net gerçekleşebilir değerini aşacağına işaret etmesi durumunda, hammadde net gerçekleşebilir değerine indirgenir. Bu tür durumlarda hammaddenin yenileme maliyeti, net gerçekleştirilebilir değerin elde edilebilen en iyi ölçümü olabilir''(TMS 2, KGK,2018). Bu ifadelere göre, stokların işletmeler açısından Covid-19 döneminde detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir(Demir, 2020:7).

Covid-19 virüsünün etkisinin ölçülmesi ve tahmini tedarik zincirinde oldukça güçtür. Stok miktarlarının giderek artması işletmelerin yükümlülüklerini yerine getirememe durumunu ortaya çıkarmaktadır. Farklı endüstride işletmelerin Covid-19 virüsünün etkileri oldukça belirgin bir şekilde görülmeye devam etmektedir. Çin başta olmak üzere dünya çapında tedarik edilen hammadde ve malzeme maliyetlerinde artış olmaktadır. Virüsün her bölgede görülmesi alternatif tedarik zincirleri bulma çabasını da boşa çıkarmaktadır[19] Salgın sürecinde hammadde ihtiyacı dışa bağımlı olan ülkelerin ve işletmelerin etkilenme düzeyleri daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. İhracat ve ithalat ticaretine getirilen kısıtlamalar tedarik zincirinde aksamaların başkarakteri rolündedir. Tedarik zincirindeki aksamaların etkilerinin görüldüğü sektör imalat sanayi sektörü olduğu görülmektedir. TÜİK verilerine göre de, Türkiye de imalat sanayi kapasite kullanım oranı nisan ve mayıs aylarında %18 gerilediği görülmüştür. Tedarik zincirlerinin pandemi süreci boyunca etkilenen alan olmasının nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:[20]

- Pandemi nedeniyle azalan hammadde üretimi, dalgalanan hammadde fiyatları ve aksamaya uğrayan lojistik operasyonları sebebiyle özellikle hammaddelerini ithal eden işletmeler olumsuz etkilenmiştir.
- Salgının bir sonucu olarak satışların tahmin edilebilirliğinin olumsuz yönde etkilenmesi, tüm tedarik zinciri planlamalarının da söz konusu satış tahminleri üzerinden yapılması nedeniyle, işletmeler tedarik zinciri süreçlerini tekrar planlamak ve her an zor kararlar almak zorunda kalmaktadır.
- İşletmelerin kendileri kadar değer zincirlerindeki diğer paydaşların da (tedarikçiler, üreticiler, müşteriler, vb.) etkilenmesi ile iş problemleri daha karmaşık hale gelmektedir. Teslimat ve ödemeler pek çok sektörde gecikmeye uğrarken, müşteriler değişen pazar dinamikleri sebebiyle istedikleri ürün/hizmetleri ve teslimat zamanlamalarını güncelleyebilmektedir.

Türkiye Muhasebe Standartları 7 /Nakit Akış Tablosu

Standarda göre nakit akış tablosu; "işletmenin nakit akışları hakkındaki bilgiler, finansal tablo kullanıcılarının işletmenin nakit ve nakit benzerlerini yaratma kabiliyetini ve bu nakit akışlarını kullanma ihtiyaçlarını değerlendirmesi için bir esas teşkil etmesi açısından faydalıdır. Finansal tablo kullanıcılarının aldığı ekonomik kararlar, işletmenin nakit ve nakit benzerlerini yaratma kabiliyetinin ve bunların yaratılma zamanının ve kesinliğinin değerlendirilmesini gerektirir. Bu Standardın amacı, döneme ilişkin nakit akışlarını esas, yatırım ve finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışları olarak sınıflandıran bir nakit akış

[19] https://www.pwc.com.tr/covid-19-operasyonlar-ve-tedarik-zinciri
[20] https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2020/07/covid-19-doneminde-etkili-tedarik-zinciri-yonetimi.html

tablosu aracılığıyla, işletmenin nakit ve nakit benzerlerinde meydana gelen tarihi değişimler hakkında bilgi sunulmasını sağlamaktır''(TMS7, KGK:2018).

Covid-19 gibi belirsizlik ortamlarında işletmeler için en önemli husus nakdi kaynaklar olmaktadır. Nakdi kaynaklar işletmenin faaliyetlerini sekteye uğratmadan devam etmesini sağlamaktadır. İşletme sağladığı kaynakları ise, finansal tablolarda sunarken şüpheli hale getiren işlemleri açıklaması gerekmektedir. Aynı zamanda Covid-19 ile birlikte işletmelerin karlılığı azalmakta ve böylece işletmelerin nakit akışı etkilenmektedir. İşletmenin nakit girişlerini ve çıkışlarını yönetme yeteneği karlılık düzeyini de etkilemektedir(Cavlak, 2020:152).

Türkiye Muhasebe Standartları 19 /Çalışanlara Sağlanan Faydalar-İstihdam

TMS 19 Standardı, çalışanlara sağlanan faydaların muhasebeleştirilmesine ve açıklanmasına ilişkin hususları belirlemektir. Bu Standart uyarınca işletmenin; çalışana sunduğu hizmet karşılığında gelecekte ödeyeceği faydalara ilişkin bir borcu, sağlanan faydalar karşılığında çalışanın sunduğu hizmetten elde edilen ekonomik faydayı işletme tükettiğinde ise bir gideri, muhasebeleştirmesi gerekir. Çalışanlara sağlanan faydalar, çalışanlar tarafından sunulan hizmetler nedeniyle veya iş ilişkisinin sona erdirilmesi dolayısıyla işletme tarafından sağlanan her türlü bedeldir(TMS 19, KGK,2019).

Covid-19 virüsünün etkisi sadece bir alanı etkilememiştir çünkü küreselleşme ile birlikte entegre halinde olan tüm paremetrelerin etkilediği görülmektedir. Örneğin; bir ülkenin ekonomisi sadece büyüme kavramını değerlendirmek için yeterli değildir. Ekonomi iç içe geçmiş birçok faktörü içinde bulundurmaktadır. Bu durumda değerlendirmelerin daha kapsamlı ve detaylı yapılması gereği ortaya çıkmaktadır. Çalışanlara sağlanan faydalar ile istihdam ile doğruca ilişkilendirilmektedir.

Covid-19 ile birlikte işletmeler çalışanların işini sonlandırma konusunda bir yönelim içinde olduğu görülmektedir. Ama buna karşın devlet işçi çıkarmama konusunda işletmelere teşvikler, destekler sağlayarak hem işletmeleri hayatta tutmaya hem de çalışanların işlerinin elinden alınmasını engellemeye çalışmaktadır. Bir ülkenin bel kemiği üretim gücüdür o yüzden Covid -19 döneminde önemsenmesi gereken nokta ise işletmeler olduğu söylenebilir(Demir,2020:14).

Türkiye Muhasebe Standartları 20/Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi Ve Devlet Yardımlarının Açıklanması

TMS 20'de devlet teşvikleri tanımı şu şekildedir: "İşletmenin faaliyet konuları ile ilgili belirli koşulların geçmişte veya gelecekte yerine getirilmesi karşılığında işletmeye kaynak transferi şeklindeki devlet yardımlarıdır. Bu teşvikler, bir değer atfedilemeyen devlet yardımlarını ve işletmenin normal ticari işlemlerinden ayırt edilemeyen devlet ile yaptığı işlemleri kapsamaz(TMS 20, KGK, 2020). Ülkelerin her alanda başarılı olabilmesi için ekonomik anlamda güçlü bir yapıya ihtiyacı vardır. Küreselleşme ile birlikte, dünyada işletmeler açısından sınırlar kaldırmakta ve bir rekabet ortamı oluşmaktadır. Rekabet ortamı ile işletmelerin ayakta kalabilmeleri daha zor duruma girmektedir. Bu da güçlü ekonomik yapının gerekliliğini ülkenin güçlü olmasıyla birlikte ortaya çıkacağı ve bu sayede işletmelerin de güçlü olacağı durumunu yansıtmaktadır. İşletmelerin devlet teşviklerinin ve devlet yardımlarına almasındaki gereklilikler şu şekilde sıralamak mümkümdür(Karasioğlu ve Kınalı, 2017:141):

- ❖ İşletmelerini daha güçlü hale getirmek, ülkede istihdam sağlamak,
- ❖ İhracat sevilerinin istenilen seviyelere getirmek,
- ❖ İthal edilen malların en az seviyeye indirmek,

- ❖ Küresel anlamda söz sahibi olmak,
- ❖ Genel anlamda ekonomik kalkınma şeklindedir.

Türkiye Muhasebe Standartları 28 /Öz kaynak Yönetimi

Bu Standardın amacı; "iştiraklerdeki yatırımların muhasebeleştirilmesini tanımlamak, iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırımların muhasebeleştirilmesi durumunda özkaynak yönteminin uygulanmasına ilişkin hükümleri ortaya koymaktır" (TMS 28, KGK,2011).

Covid-19 işletmelerde yaşanan değişiklikler ile birlikte iştirak ve iş ortaklıklarındaki paylarını, güncellenen kurallar çerçevesinde değerlemeli ve değer düşüklüğü durumlarını göz önünde bulundurmalıdır. Sahip olunan iştirakler ve iş ortaklığı farklı işletmelerde bulunduğu gibi farklı sektörlerde de bulunmaktadır. İşletmeler yasal düzenlemelere tabi olduğundan muhasebe kayıtlarında, finansal tablolarda ve dipnotlarda gerekli açıklamalar sunulması gerekmektedir(Demir,2020:8).

Covid-19 öz kaynakların korunması adına Ticaret Bakanlığı'nın Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve tüm odalara 01.04.2020 tarihli yazısı neticesinde Türkiye genelinde kar payı dağıtımına ilişkin duyurular yayınlamıştır. Bu duyuru ile Covid-19 virüsünün sermaye şirketlerinin öz kaynaklarını korunması yönünde belirtmelerde bulunmaktadır.[21]

Ticaret bakanlığının kısıtlamasındaki kurallar ise şu şekilde belirtilmiştir; "Devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişilerinin ve sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamuya ait fonların, doğrudan veya dolaylı olarak sermayesinin yüzde ellisinden fazlasının pay sahibi olduğu şirketler hariç olmak üzere sermaye şirketlerinin 30.09.2020 tarihine kadar,

- ❖ Dağıtabilecekleri kâr payı tutarı 2019 yılı net dönem karının %25'ini aşamayacak,
- ❖ Geçmiş yıl kârları ve serbest yedek akçeler dağıtıma konu edilemeyecek,
- ❖ Genel kurulca yönetim kuruluna kar payı avansı dağıtımı yetkisi verilemeyecek,

Genel kurulca 2019 yılı hesap dönemine ilişkin kar payı dağıtımı kararı Kanun yürürlüğe girmeden önce alınmış ancak henüz pay sahiplerine ödeme yapılmamışsa veya kısmi ödeme yapılmışsa, 2019 yılı net dönem karının %25'ini aşan kısma ilişkin ödemeler ertelenecektir. Cumhurbaşkanı belirtilen süreyi üç ay uzatmaya ve kısaltmaya yetkilidir. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'na eklenen geçici maddeye ilişkin istisnalar ile uygulamaya dair usul ve esasları belirlemeye, Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşünü almak suretiyle Ticaret Bakanlığı yetkili kılınmıştır.'' şeklindedir.[22] Çıkarılan koruma kanunları ve düzlenmelerde anlaşılmaktadır ki, gelişen süreç neticesiyle elde bulunan kaynakların korunması ve değerlendirilmesi olduğundan fazla önem taşıdığı belirtilmektedir. Covid-19, öz kaynak yönetimi çerçevesinde gerekli kanunlar çıkartılması ve yetkili organların düzenlemeye tabi tutması Covid-19 etkisini azaltılmak istendiği görülmektedir. Bu şekilde işletmelerin öz kaynak yapılarını korumak ve finansman ihtiyaçlarını karşılanmak amaçlanmaktadır.[23]

[21] https://www.mondaq.com/turkey/operational-impacts-and-strategy/926712/korona-virs-covid-19-salg305n305-srecinde-z-kaynaklar305n-korunmas305-ad305na-ticaret-bakanl305287305n305n-sermaye-350irketlerinde-kr-pay305-da287305t305m305-hakk305ndaki-duyurusunun-de287erlendirilmesi
[22] www.mevzuat.gov.tr
[23] https://www.sistemglobal.com.tr/bultenler/risk-ve-mevzuat-yonetimi/kar-payi-dagitimina-sinirlama-getirildi/

SONUÇ

Covid-19 virüsü tüm ülkeyi ekonomik, siyasi, sosyal alanda tüm konuları olumsuz yönde etkilemekte ve etkilemeye de devam etmektedir. İşletmelerin yaşamlarının sekteye uğradığı bu dönemde Covid-19 virüsünün getirdiği bu olumsuzluklar TMS çerçevesinde standartları etkilemekte ve virüsün getirdiği değişimlere uyum sağlamanın değerlendirmeler açısından daha gerçekçi olacağı görülmektedir. Bu değişimler ve önerileri aşağıda sıralamak mümkündür:

- Covid-19 sürecinde TMS çerçevesinde gerçeği yansıtan muhasebe kayıtları yapılmalıdır. Bu kayıtların eksiksiz yapılması yatırımcı ve paydaşlar açısından önem arz etmektedir.
- Değişimlere karşı uyum sağlamak işletmelerin faaliyetlerinin devam etmesi noktasında kolaylık sağlamaktadır. En önemli kolaylık teknolojinin sağladığı fayda olmuştur.
- İşletmelerin süre gelen uyguladığı muhasebe politikalarına sadık kalarak virüs sürecini geçirmesi işletmeyi yapısal anlamda korumaktadır.
- Pandemi nedeniyle azalan hammadde üretimi, dalgalanan hammadde fiyatları ve aksamaya uğrayan lojistik operasyonları sebebiyle özellikle hammaddelerini ithal eden işletmeler olumsuz etkilenmektedir.
- İşletmelerin kendileri kadar değer zincirlerindeki diğer paydaşların da (tedarikçiler, üreticiler, müşteriler, vb.) etkilenmesi ile iş problemleri daha karmaşık hale gelmektedir.
- Covid-19 ile birlikte işletmelerin karlılığı azalmakta ve böylece işletmelerin nakit akışı etkilenmektedir.
- Covid-19 gibi belirsizlik ortamlarında işletmeler için en önemli husus nakdi kaynaklar olmaktadır. İşletme sağladığı kaynakları ise, finansal tablolarda sunarken şüpheli hale getiren işlemleri açıklaması gerekmektedir.
- Covid-19 ile birlikte işletmeler çalışanların işini sonlandırma konusunda bir yönelim içinde olduğu görülmektedir. Ama buna karşın devlet işçi çıkarmama konusunda işletmelere teşvikler, destekler sağlayarak hem işletmeleri hayatta tutmaya hem de çalışanların işlerinin elinden alınmasını engellemeye çalışmaktadır.

KAYNAKÇA

Adana, B. A., Özbirecikli, M. (2020). Bağımsız Denetim Sürecinin Covid-19 Salgınının Etkileri Açısından Değerlendirilmesi, İşletme Araştırmaları Dergisi, 12(2): ss.2080-2093.

Aydın N.,Başar M.,Coşkun M.(2015).Finansal Yönetim(2.Baskı), Detay Yayıncılık.

Botta, A., Caverzasi, E., Russo, A. (2020). Fighting The Covid-19 Emergency And Re-Launching The European Economy: Debt Monetization And Recovery Bonds.

Büyükşalvarcı, A., Abdioğlu, H. (2010). Kriz Öncesi Ve Kriz Dönemlerinde İşletmelerde Çalışma Sermayesi Gereksiniminin Belirleyicileri: İmkb İmalat Sanayi Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Uygulama, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24(2): ss.47-71.

Cavlak, H. (2020). Covid-19 Pandemisinin Finansal Raporlama Üzerindeki Olası Etkileri: BİST 100 Endeksi'ndeki İşletmelerin Ara Dönem Finansal Raporlarının İncelenmesi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(COVID-19 Special Issue): ss.143-168.

Cinel, E. A. (2020). Covid-19'un Küresel Makroekonomik Etkileri Ve Beklentiler, Politik Ekonomik Kuram, 4(1): ss.124-140.

Çelik, T., Gerekli, İ., Ertürk, S., Günay, Y., Bilginer, M. (2016). Tms 20–Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi Ve Devlet Yardımlarının Açıklanması, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(2): ss.293-304.

Demir, Z. (2020). Covid-19'un Tfrs Kapsamındaki Finansal Raporlamaya Olan Etkileri Ve Tms Kapsamında Denetçinin Dikkate Alması Gereken Hususların Değerlendirilmesi, Muhasebe ve Denetime Bakış, 21(61): ss.255-278.

Karakaya, G. (2020). Covid-19 Gündeminde İşletme Sürekliliği Ve Bağımsız Denetim İlişkisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(37): ss.14-29.

Karasioğlu, F., Kınalı, F. (2017). TMS–20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilme ve Finansal Raporlama Süreci, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 20(2): ss.140-150.

Nakiboğlu, A., Işık, S. (2020). Covid-19 Salgınının Ekonomi Üzerindeki Etkileri: Türkiye'de İşletme Sahipleri Üzerinde Bir Araştırma, Turkish Studies, 15(4): ss.765-789.

Tayar, T., Gümüştekin, E., Dayan, K., Mandi, E. (2020). Covid-19 Krizinin Türkiye'deki Sektörler Üzerinde Etkileri: Borsa İstanbul Sektör Endeksleri Araştırması, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı): ss.293-320.

Temelli, F.,Tekin, B.(2020). Muhasebe Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin TMS/TFRS Hakkında Bilgi ve Algı Düzeyleri: Ağrı ve Çankırı İllerinde Bir Araştırma, Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24(1): ss.57-89.

Temir, C. (2020). Covid-19'un Sermaye Piyasaları Üzerine Etkisi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi, 4(7): ss.50-66.

https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_28_2018.pdf

Covid-19'un Ekonomik Etkileri (GSYİH'nın Yüzdesi Olarak) OECD (2020), World Bank Group (2019)-http://www.oecd.org/economy/global-economy-faces-gravest-threat-since-the-crisis-as-coronavirus-spreads.htm

UFRS Bülten, (2016). PWC. www.pwc.com.tr/tr/services/ufrs/pdf/31-mart-2016-yeni-standartlar-degisiklikler-yorumlar.pdf (E.T.11.12.2020)

http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/seref/010/ (E.T. 10.11.2020)

https://www.mondaq.com/turkey/operational-impacts-and-strategy/926712/korona-virs-covid-19-salg305n305-srecinde-z-kaynaklar305n-korunmas305-ad305na-ticaret-bakanl305287305n305n-sermaye-350irketlerinde-kr-pay305-da287305t305m305-hakk305ndaki-duyurusunun-de287erlendirilmesi (E.T. 08.12.2020)

www.mevzuat.gov.tr (E.T.14.11.2020)

https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2011Seti/TMS20.pdf (E.T. 01.12.2020)

https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33671 (E.T. 05.12.2020)

https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_7_2018.pdf(E.T.05.12.2020)

https://www.dunya.com/kose-yazisi/kriz-doneminde-isletmelerde-finans-yonetimi/467461(E.T.06.12.2020)

https://www.sistemglobal.com.tr/bultenler/risk-ve-mevzuat-yonetimi/kar-payi-dagitimina-sinirlama-getirildi/(E.T.06.12.2020)

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eablon:COVID19_pandemisi_verileri/T%C3%BCrkiye_tablo_ve_grafikler (E.T.05.11.2020)

https://www.indyturk.com/node/231241/ekonomi%CC%87/pandemi-d%C3%B6neminde-kapanan-%C5%9Firket-say%C4%B1s%C4%B1-y%C3%BCzde-97-artt%C4%B1-ge%C3%A7en-y%C4%B1la-g%C3%B6re-ise-daha (E.T.15.12.2020)

https://www.pwc.com.tr/covid-19-operasyonlar-ve-tedarik-zinciri(E.T.08.12.2020)

https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2020/07/covid-19-doneminde-etkili-tedarik-zinciri-yonetimi.html (E.T.15.12.2020)

https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_2020/TMS%2020.pdf (E.T. 01.01.2021)

DEMOKRASİNİN POPÜLİZMLE İMTİHANI: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ÖRNEĞİ

Şeyhmus DEMİR[1], Mutlu SESLİ[2]

[1]Dicle Üniversitesi, Diyarbakır / Türkiye
[2]Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Adalet Meslek Yüksek Okulu, Tokat / Türkiye

Öz: Modernliğin, demokrasi üzerindeki en pejoratif sonuçlarından biri olarak görülebilecek popülizm, günümüz siyasal tartışma ve analizlerin yapılmasında da kullanılan temel kavramlardan biridir. Popülizmin, bugün bile üzerinde uzlaşılan bir tanımının olmaması, sosyal bilimlerin ve özellikle de siyaset biliminin en tartışmalı ve muğlak kavramlarından biri olmasına yol açmaktadır. Halkın, belli aralıklarla gerçekleştirilen seçimlerden ibaret olan yönetime katılma imkanı olarak demokrasinin popülizmle kesiştiği veya ayrıştığı alanları dünyadaki yakın dönem örnekler üzerinden anlamak faydalı olacaktır. Popülizm, birden fazla bağlam üzerinden incelenebilir. Bunlardan biri siyasal iktidarı hedefleyen siyasetçiler için bir fırsat ve kullanışlı bir aparat olmasıdır. Bu perspektiften bakıldığında popülizm demokrasinin kendisi olarak da görülmektedir. Yani demokratik bir siyaset tarzıdır. İkinci bağlam, popülizmin toplumsal bir hareket olarak, belli toplum kesimlerinin hak ve imkan taleplerini sürdürmesidir. Son olarak popülizm, seyreltilmiş de olsa bir ideolojik formasyon üzerinden incelenebilir. Popülizm, çoğulcu demokrasinin yine demokrasi içi imkan ve koşullar yoluyla aşındırılarak yozlaştırılması ve nihayet demokrasi dışı yönetimlerin tahkim edilmesini de beraberinde getirme riski taşıyan bir ideoloji görünümü vermektedir. Bu kapsamda belirgin ve tutarlı bir fikirler bütünü oluşturmasa da hayatta kalmasına yardımı olacak hem sol hem de sağ her türlü fikir ve düşünceyi içine alan seyreltilmiş "mezhebi geniş" bir ideoloji olarak görülebilir. Çalışmada popülizmin demokrasiyi dejenere etme potansiyeli, Donald Trump örneği üzerinden tartışılmaya çalışılacaktır. Bu çerçevede dünyaya demokrasi ve özgürlük ihracında liderlik ettiği iddiasındaki bir ülkede, Kasım 2020 seçimlerinde yaşananlar popülizmin demokrasi üzerindeki tehdit durumunu göstermesi bakımından önemlidir. ABD'de seçim sürecinde yaşananlar, popülizmin demokrasiyi yozlaştırma potansiyelinin, en eski demokratik geleneğe sahip ülkelerde dahi demokratik siyasal kurumlara zarar verebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Popülizm, İdeoloji, ABD

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Abraham Lincoln tarafından 1863'te dile getirilen "Halkın, halk tarafından, halk için yönetimi" ifadesi çoğunlukla üzerinde uzlaşı sağlanan bir demokrasi tanımıdır. Buna rağmen anılan söz bile popülist bir şekilde yorumlanabilir. Halkın büyük çoğunluğu demokrasi dışı bir yönetim talep ederse ne olacak?

Demokrasinin kurulduğu yerlerde dahi demokrasinin işlevsel bir kriz yaşadığı pek çok araştırmacı tarafından dile getirilmektedir. Siyaset biliminin tartışmalı kavramlarının biri olan Populizm kavramı bugün tüm dünyada özelikle son zamanlarda Amerika'da etkisi göstererek demokratik sürece zarar vermiştir. Populizm, ideolojik ve söylemsel tarzda ortaya çıkmakta ve sosyolojik ve ekonomik niteliğe bürünmektedir. Bu yüzden net bir tanımı dahi yapılamamaktadır. Çağımızda kendisini demokratik olarak nitelendiren bazı ülkelerde dahi demokrasinin var olup olmadığı tartışılsa da popülizm demokrasinin karşı karşıya kaldığı ciddi sorunlardan biridir. Kalaycıoğlu'nun (2020: 6) dediği gibi "halkın, demokrasinin araçlarını kullanarak hukukun üstünlüğünü hiçe sayması ve imkânsız şeyleri talep etmesi nasıl önlenebilecektir? Burada halkın duyguları ve duyarlılıkları sömürülerek, halkın hukuk devleti ile bağlantılı bir demokrasinin dışına çıkan taleplerde bulunmasının yarattığı sorunları ve bu demokrasi açmazı" nasıl önlenecek?

Demokrasi kavramı, modern dünyanın siyasal ideallerini süsleyen ve tüm siyasal eğilimlerin kendilerini meşrulaştırmak üzere kullandığı başat kavramlardan birisidir. Her siyasal iktidar varlığının meşruluğunu demokratik değerlere dayandırmaya çalışır. Demokrasi diğer siyasal kavramlar gibi çok anlamlığa sahiptir ve bağlamlara göre de farklı kullanılmaktadır (Tunçel, 2014: 12). Dolayısıyla tanımlanması çok zor bir kavramdır. Demokrasi tanımları zamana, şartlara, mekâna ve toplumlara göre değişmektedir. Tanımını geçelim demokrasinin ilk önce nerede ortaya çıktığı konusundaki tartışmalar bile halen devam etmektedir. Dünyanın farklı bölgelerinde demokrasiler farklı şekiller almış ve birçok fikir gibi demokrasi de uygulandığı toplumun tarihi ve kültürel yapısını etkilemiş ve etkilenmiştir.

Demokrasi düşüncesinin kökleri eski Yunana kadar gitmektedir. Atina'daki demokrasi, yunan demokrasileri arasında en önemlisi olarak bugün bilinenidir. Siyaset felsefesi üzerinde kıyas kabul etmez etkisi olmuştur ve daha sonraları katılımcı demokrasinin, ilk örneği olarak gösterilmiştir (Dahl, 2001: 12). Eski Yunan'da halk (demos) tarafından yönetimi anlamak için geliştirilen demokrasi terimi, genel olarak, bir mevki veya rütbesi olmayan tüm insanlar anlamında kullanılır. Bununla beraber, kelimenin Yunancada kullanımında, "demos" tüm insanlar anlamında olmayıp daha ziyade "çoğunluk" veya "yoksullar" anlamına gelmiştir. Demokrasinin bu klasik anlamı, Atina'nın en derinlikli ve başarılı örneğini sunduğu polis düzeni üzerine temellendirilmiştir (Heywood, 1999: 67-68).

Modern anlamıyla demokrasi bir yöntem olarak kabul edilmekte ve "siyasi karalar almak için yapılan bireylerin, halkın desteğini kazanmak amacıyla yarışmacı bir uğraş sonucunda karar alma gücünü elde ettikleri kurumsal düzenlemeler" (Schumpeter, 2003: 269) olarak tanımlanmaktadır. Bu kurumsal düzenlemelerde vatandaşların bilgi ve katılım derecesi, siyasi rekabetin yoğunluğu ve önemi, görevde değişme olasılığı ve son olarak siyasi alanı karakterize eden hesap verebilirlik mekanizmalarının ve yapılarının şeffaflığı ve esnekliği (Pasquino, 2008: 15) önemli yer tutar. Bu haliyle demokrasi meşruiyetini halkın rızasından alan fakat sınırsız yetki sahibi olmayan iktidarı tekelleştirmeyen sınırlı bir idare şekli (Popper, 1999: 27) olarak tanımlanabilir. Kısaca demokrasinin genel kabul görmüş anlamı halk yönetimi ya da halkın seçtiği temsilciler aracılığıyla egemenliğin kullanmasıdır.

Popülizm kavramı ise oldukça çeşitli ve birbirinden kimileyin farklılaşan hatta çelişen içeriklerde tanımlanmaktadır. Bu kapsamda Uslu (2021: 218)'nun dediği gibi popülizmi tanımlama konusunda "araştırmacıların dünya görüşleri, disiplinleri, akademik veya entelektüel yaklaşımları, teorik ve metodolojik bakımdan tercih ettikleri ve kullandıkları araçlar farklı olduğu sürece, bu çeşitliliğin devam edeceği söylenebilir. Burada en fazla belli bir perspektifin baskın hale gelmesinden, daha fazla "popüler" olmasından bahsedebiliriz." Bu çerçevede popülizmle ilgili herkesçe mutabık kalınan bir tanım yapılamasa da literatürde popülizmle ilgili öne sürülen tanım ve değerlendirmeler şu şekilde kategorize edilebilir: a) toplumsal hareket ve siyaset tarzı; b) demokrasinin bizatihi kendi; c) ideoloji (Lipset, 1960; Uslu, 2021; Yılmaz, 2017; Mudde-Kaltwasse, 2017; Stanley, 2008; Freeden, 2011; Uslu, 2020).

Çalışmamızda demokrasi ile bir karşılaştırma enstrümanı olarak kullanılan popülizm, en genel çerçevede halkın çıkar, önyargı, hayal kırıklıklarına vb. seslenen bir zeminden hareket eden; bütünlüklü sosyal, ekonomik ve siyasal bir sistematiği bulunmayan, gevşek bir ideolojik formasyondur. Konumuz bağlamında Pasquino (2008: 15)'nun da belirtiği üzere siyasal kültürün bir yönelimi ve siyasal düzenin işleyişiyle ilişkili belirli bir siyasal kültürü de ifade etmektedir. Son yıllarda özellikle liberal demokrasilerin içine girdikleri sosyopolitik ve ekonomik krizlerle birlikte popülizm siyasal alanın baskın bir fenomeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

Popülizmi bir ideoloji olarak tanımlayanların başında gelen Mudde (2004: 543), popülizmi, "toplumu nihai olarak, yoz elitlere karşı saf halk biçiminde, homojen ve antagonistik gruplar olarak ikiye bölünmüş olarak gören ve politikaların halkın genel iradesinin bir ifadesi olması gerektiğini savunan bir ideoloji" olarak tanımlamaktadır. Mudde'un tanımında genel irade, halk ve seçkinler olmak üzere üç çekirdek unsur bulunmaktadır. Mudde (2017: 4), bu çekirdek kavramların ahlaki temelde halk ve seçkinler arasında ayrım üzerine kavramsallaştırıldığını belirtir.

Hem demokrasi hem de popülizm halk egemenliği ilkesini merkeze alarak hareket etmektedirler ve bu durum pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Bu sorunların başında halk egemenliğinin nasıl kullanılacağı gelmektedir. Diğer sorunlardan bir tanesi ise halk egemenliğini kullanarak iktidara gelen popülistin diktatör bir iktidara dönüşmesidir (Abts-Rummens, 2007: 405; Orhan, 2020: 814). Kısaca tüm ideolojiler gibi populizmde demokrasiye dönük olarak belli bir yönelişe sahiptir. Populizm de demokratik yönetimin nasıl gerçekleştirileceğiyle ilgili olarak farklı bir anlayışa dayanır (Heywood, 1999: 67-68). ABD'de Donald Trump örneğinde olduğu gibi popülist eğilimli aktörler demokrasi ve insan haklarını ciddi tehdit ederek insan hakları ilkelerini doğrudan ihlal etmekte ve kendi pozisyonunu güçlendirmek ve devam ettirmek için kuvvetler ayrılığını da aşındırarak iktidarını koruyan bir dizi icraatlar yapabilmektedir (Orhan, 2020: 836).

Popülizm özünde demokratik olmasına rağmen günümüz çağdaş dünyasının hakim modeli olan liberal demokrasiyle çatışmalı halindedir. Popülistler, liberal demokrasinin merkezinde bulunan kurumların bağımsızlığını (yargı gibi) ve özellikle azınlıkların korunmasından başlayarak temel insan haklarının korunmasını dikkate almazlar ve çoğulcu demokrasinin temel unsurlarını değiştirmek istemektedirler (Mudde-Kaltwasser, 2019: 108).

AMAÇ

Çalışmanın amacı dünyaya demokrasi ve özgürlük ihracında liderlik ettiği iddiasındaki ABD'nin Kasım 2020 seçimleri sonrası popülizmin demokrasi üzerindeki tehdit edici durumunu ortaya koymaktır. Bu olay en eski demokratik geleneğe sahip ülkelerde dahi siyasal kurumlara zarar verebileceğini göstermesi bakımından önemlidir.

KAPSAM

D. Trump'ın 2016 yılındaki ABD seçimleri öncesi medyayı da kullanarak iş kariyerinde ve televizyonda süperstar olma çabası onu bir fenomene dönüştürmüştü. Seçimlerde Amerikan siyasetini rahatsız ederek ırkçılığı, milliyetçiliği, yabancı düşmanlığını ve İslamofobiyi kullanmış, seçim kampanyasında ve son derece tartışmalı 2016 genel seçimlerinde destekçilerini harekete geçirmişti. Trump'ın bu girişimleri artık küresel çapta bir fenomen olan otoriter popülizm tehdidini ve bir popülistin iktidara yükselmesinin tehlikelerini ortaya koymuştu. Trump, "unutulmuş adamın sesi" kılığına girmiş ve medyayı kullanarak politik gücünü artırmıştı (Kellner, 2016: 1). Trump, halkı siyasi düzene karşı temsil ettiğini iddia ederek popülist bir poz alma seçim stratejisini paylaşmaktaydı. Trump'ın destekçileri yıllar boyunca ekonomik yoksunluk, siyasi yabancılaşma, aşağılama ve çeşitli zor zamanlar yaşamışlar ve sorunlarına ve onlara yardım edecek siyasi bir kurtarıcı aramaktaydılar. Trump, ABD'deki işlerini ellerinden aldığını ve suç dalgaları işlediğini iddia ettiği göçmen sürülerini dışarıda tutacak Meksika sınırı boyunca bir duvar gibi büyülü çözümler öneriyordu. Belirli planlar vermeden milyonlarca "harika" iş yaratacağını iddia ediyor (Kellner, 2016: 19-20). Kısaca seçim sürecini daima popülist söylemlerle yürütmeyi başarmıştı. Başkanlığı döneminde de yaptığı icraatlar Amerikan kamuoyunca popülist olarak nitelenmekteydi.

Amerika'da Cumhuriyetçilerin Başkan Adayı Donald Trump, 3 Kasım seçimlerini protesto ederek yandaşlarını bir nevi yönlendirerek Joe Biden'ın başkanlık oylaması yapıldığı sırada kongre binasını işgal etmelerine neden olmuştu. Bu olay popülizmin siyaset ve demokrasi üzerindeki etkisini bir daha gündeme getirmiştir. Amerikan düşünürlerce de popülist bir başkan adayı olduğu ileri sürülen bir başkan adayı demokratik altyapısı oldukça güçlü olan ve başka ülkelere de demokrasi ihraç ettiğini söyleyerek o ülkelerin işgali için demokrasiyi vaat eden bir ülke de demokrasi krizi yaşatmıştır. Bu olay demokrasinin karşı karşıya olduğu içsel sorunlar arasında, en eski demokratik geleneğe sahip ülkelerde dahi siyasal kurumların zarar göreceğini göstermektedir. Kongrenin işgal girişimi ABD siyasetinin günümüzdeki değişimlerini ve sınırlarını yeni medyanın, sosyal ağların ve popülizmin rolünü anlamamıza yardımcı olmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma karşılaştırmalı bir literatür araştırmasına dayanmaktadır. Çalışmada kapsamlı literatür çerçevesinde birincil, ikincil kaynaklar ve internet kaynakları kullanılmıştır.

BULGULAR

Popülizmi sadece bir ideoloji olarak değil, seyrek-merkezli bir ideoloji olarak tanımlandığından çeşitlenebilme ve farklı unsurlara dönüşebilme kabiliyetine ve esnekliğe sahiptir. Bir partinin ana politikasını biçimlendirebildiği gibi belli bir grubun siyasete tepkisinin bir sonucu olabilir (Uslu, 2021: 228).

Halk arasında anti-politik bir zihniyetin varlığı, popülist eğilim ve tutumlar için mükemmel bir üreme zemini oluşturur. Popülist lidere koşulsuz yetki devri için ön koşul budur. Toplumlar içindeki en önemli farklılık, ilgili siyasi kültürler tarafından tanımlanan ve değerlendirilen siyasetin rolü ve prestijiyle ilgilidir. Hakim siyasal kültürün siyasete prestij vermediği, ancak yine de siyasetin kaynakların tahsisinde önemli bir rol oynadığı toplumlar, büyük olasılıkla güçlü ve yaygın siyasal karşıtı duygular geliştireceklerdir (Pasquino, 2008: 20-21). Bu nedenle Amerika toplumunun anti-politik kültürel varlığı kongre binasının işgali ile sonuçlanmıştır. Bu hareket popülizmin siyaset ve demokrasi üzerindeki etkisini bir daha göstermektedir. Popülist bir başkan adayı olduğu ileri sürülen bir başkan adayı demokratik altyapısı oldukça güçlü olan ve başka ülkelere de demokrasi ihraç ettiğini söyleyerek o ülkelerin işgali için demokrasiyi vaat eden bir ülke de demokrasi krizi yaşatmıştır.

Popülizm, bireysel hakları ve özgürlükleri, yargı bağımsızlığını temel olarak korunacak değerler olarak gören liberal demokrasinin unsurları ile çatışma halindedir.

SONUÇ

Demokrasinin karşı karşıya olduğu içsel sorunlar arasında, en eski demokratik geleneğe sahip ülkelerde dahi siyasal kurumların nasıl çalıştığı ve işlediği ve tam anlamıyla siyasal demokratik bir sisteme doğru vatandaşların duyduğu derin tedirginlikler vardır. Siyasi kurumlarını demokratik inanca dayandıran ülke vatandaşları, demokratik siyasal sistemlerinden çok, günlük pratikleri ve işleyişlerinden rahatsızlık duymaktadır.

Popülizmin gittikçe ve artarak güçlenmesi ve alan kazanması, popülizmin hangi bağlamda ve/ veya nasıl konumlandığını daha da önemli hale getirmektedir. Klasik demokratik siyasi kültür, popülizme karşı otomatik bir engel oluşturmamaktadır. Sonuçta da, popülizm hiçbir zaman bir demokrasiyi güçlendirmez. Popülizm, demokratik çerçeveyi amansız bir şekilde istikrarsız hale getirir.

Liberal temsili demokrasiler bir kriz yaşamakta ve terörizm, küreselleşme, refah devletinin finansal sorunları, büyük ölçekli göç ve göç hareketleri, çokkültürlülük gibi sorunlara cevap verememektedir. Bu sorunlar

popülist adayların ve popülizme talebi artırmaktadır. Popülizm özelikle gelişmiş ülkelerde (ABD örneğinde olduğu gibi) demokrasilerin işleyişinde ve performansında olumsuz etki yapmaktadır.

Nihai tahlilde özgürlükçü demokrasi ile çatışmalı ve demokrasinin tahrifata uğramasına meyilli bir zemin olarak popülizmi ‘‘amorf demokrasi’’ veya ‘‘otoriterleşmiş demokrasi’’ şeklinde okumak ve Donald Trump ABD’sinde olduğu gibi liberal demokrasinin çözülmesine imkan sağlayan bir şekilde tasnif etmek mümkün gözükmektedir.

KAYNAKÇA

Abts, K., and Rummens, S., (2007). ‘‘Populism versus Democracy’’, Political Studies, Vol. 55, Issue 2.

Dahl, A., R. (2001). Demokrasi Üstüne, çev. Betül Kadıoğlu, Phoenix Yayınevi, 1. Baskı, Ankara.

Freeden, M. (2011) İdeoloji, Dost Yayınları, Ankara.

Heywood, A. (1999). Demokrasi, Editör: Atilla Yayla, Sosyal ve Siyasal Teoriler, Siyasal

Kitabevi, 2. Baskı, Ankara.

Kalaycıoğlu, E. (2020). Halk Yönetimi: Popülizm ve Demokrasi**,** İktisat Ve Toplum**,** Mayıs,

Sayı: 115, ss. 4-21.

Kellner, D. (2016). American Nightmare Donald Trump, Media Spectacle, and

Authoritarian Populism, Sense Publishers.

Lipset, S. M. (1960). Political Man: The Social Bases of Politics, Doubleday, New York.

Mudde, C. (2004). “The Populist Zeitgeist”. Governmentand Opposition 39(1), 542–563.

Mudde, C. And Kaltwasse, C. R. (2017). Populism: A Very Short Introduction. Oxford

University Press: New York.

Mudde, C. (2017). “Populism: An Ideational Approach”. The Oxford Handbook of Populism,

C.R. Kaltwasser&P. Taggart (ed). Oxford: Oxford University Press, ss. 1-26.

Mudde, C. ve Kaltwasser, C. R. (2019). Popülizm: Kısa Bir Giriş (Populism: A Very Short

Introduction), Çeviren: S. Erdem Türközü, Nika Yayınevi.

Schumpeter, J. (2003). Capitalism, Socialism and Democracy, London, New York,

Routledge.

Stanley, B. (2008). “The Thin Ideology of Populism”, Journal of Political Ideologies. 13(1),

95–110.

Tunçel, A. (2014). Demokrasinin Krizi ve Muhalefetin Olanağı, Siyaset Bilimi

Araştırmaları Teori ve Türkiye Uygulamaları, Ed: H. Aliyar Demirci, İsmet Parlak, Nigar Değirmenci, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, ss. 12-27, Ankara.

Pardo, C., J. (2007), Threats democracy faces: an overview, In José Casas Pardo and Pedro Schwartz, Public Choice and the Challenges of Democracy, New Thınkıng In Polıtıcal Economy, Edward Elgar Publishing Limited, Massachusetts. (pp. 15-35).

Pasquino, G. (2008), Populism and Democracy, Ed: Daniele Albertazzi-Duncan McDonnell, Twenty-First Century Populism, The Spectre of Western, Palgrave Macmıllan.

Popper, R., K. (1999). Açık Toplum ve Düşmanlarına Yeniden Bakış, Editör: Atilla Yayla, Sosyal ve Siyasal Teoriler, Siyasal Kitabevi, 2. Baskı, Ankara.

Orhan, S . (2020). Popülizm, Liberal Demokrasi ve Faşizm Denklemi . Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 68 (4) , 795-840 . DOI: 10.33629/auhfd.721387.

İNTERNET KAYNAKLARI

Uslu, C., (2020), “Popülizm “Bir” Nedir?”, https://www.perspektif.online/populizm-bir-nedir/, (E.T.17.02.2021).

Uslu, C. (2021), Bir İdeoloji Olarak Popülizm, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2021 9(1) 217–230, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1222021, (E.T.17.02.2021).

Yılmaz, Z . (2017). Popülizm, Halk ve Demokrasi: Temsili Demokrasinin Açmazları ve Radikal Demokratik Bir Popülizmin İmkânları . Mülkiye Dergisi , 41 (1) , 33-66, https://dergipark.org.tr/tr/pub/mulkiye/issue/37214/429468, (E.T. 17.01.2021).

GENÇLERDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞININ AKILCI OLMAYAN İNANÇLAR İLE İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ[24]

Fatih TAŞKESEN[1], Mehmet KANDEMİR[2]

[1]Kırıkkale Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale / Türkiye

[2]Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Kırıkkale / Türkiye

Öz: Teknolojinin hayatımızdaki yerinin her geçen gün daha da arttığı bu günlerde, günlük yaşamımızda en çok kullandığımız teknolojik aletlerden biri olan akıllı telefonlar yaşamımıza kattığı birçok fayda ile birlikte konuşulurken kullanımı ve amacının dışında kullanımının bireylerin yaşamına olumsuz etkilerinden de söz etmek gerekmektedir. Bu nedenler ve son yıllardaki teknolojinin hayatımızdaki yerinin artışı ve buna eklenen pandeminin getirdiği ekstra kullanımlar ile akıllı telefon bağımlılığı gibi konuların çalışılması büyük önem arz etmektedir. Bu araştırmanın temel amacı, bireylerin akılcı olmayan inançları ile akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaca ulaşmak için yapılan literatür taraması sonucu belirlenen iki ölçek kullanılarak veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu (ATBÖ-KF) ve Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (Düşünme Türleri Ölçeği) ölçek formları kullanılarak içinde yaşadığımız ve halen devam eden pandemi süreci nedeniyle online ortam üzerinden 135'i erkek 186'sı kadın 421 genç üzerinden veriler toplanmıştır. Çalışmamızdaki iki değişken tarama modeli alt türlerinden ilişkisel tarama yöntemi ile SPSS programı kullanılarak ele alınmıştır. akıllı telefon bağımlılığının .09' u akılcı olmayan inançlarla açıklandığı görülmüştür. Aynı zamanda, akılcı olmayan inançların akıllı telefon bağımlılığını yordayıcı etkisinin incelendiği model bir bütün olarak anlamlı bulunmuştur ($F=42.61$, $p<.01$). Araştırma sonucunda, akılcı olmayan inançların akıllı telefon bağımlılığını pozitif ve anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur ($\beta = .30$, $t= 6.52$, $p <.01$). Buna göre, gençlerin akılcı olmayan inançlara sahip olması akıllı telefon bağımlılığını pozitif anlamda etkilediği söylenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Akıllı Telefon Bağımlılığı, Akılcı Olmayan İnançlar

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Çiftçi'ye (2018) göre günümüzde yaşamın birçok alanında kendine yer edinen akıllı telefon kullanımı, oldukça yeni bir tarihe sahiptir. Vaktinin çoğunu sanal dünyada geçiren insanların bir kısmı kontrol edemedikleri bu akıllı telefon kullanımı nedeniyle sosyal yaşamlarında, özel yaşamlarında ve iş hayatında işlev sorunu yaşamaya başlamışlardır ve böylelikle konu yaygın biçimde tartışılmaya başlanmıştır (Çiftçi, 2018).

Teknolojik gelişmeler ile akıllanan dünyada, yaşanan birçok gelişmeden biri olan akıllı telefon olarak adlandırılan cep telefonlarının kullanılmaya başlanmasıyla bilgiye ulaşma hızımız artmıştır. Bu gelişmelerle bilgiye olan uzaklık artık herkesin elini cebine atma mesafesine kadar inmiştir. (Buldukçu ve Özer, 2016). Kuyucu'ya (2017) göre telefonların gelişimi ile hıza ve kolay bilgi alışverişine bu kadar kısa mesafede olunmasıyla insanların cep telefonlarına ilişkin sahip olduğu düşünceler değişmeye başladı. Telefonlar ilk çıktığında uzakları yakın eden bir iletişim makinası olarak insanların zihinsel yapılarında yer etmiştir. Bugün ise birçok insan için yaşamlarının ayrılmaz bir parçası bir teknolojik yardımcı ve günlük rutininin

[24] Bu çalışma 1. Yazarın tez çalışmasına ait verilerden üretilmiştir.

içerisinde yer etmiş kilit bir rolü ifade etmektedir. Bookchin'e (1996) göre teknoloji gelişim sürecinin başlarında insanlığın bir uzantısıyken, şimdi insanlık teknolojinin bir uzantısı olma yolunda ilerlemektedir.

21. yüzyılda hayatımızın en büyük problemlerinden biri olan bağımlılık kavramı görülme sıklığının artması ile ulusal ve uluslararası literatürde çokça yer etmeye başlamıştır (Işık ve Erdal, 2015). Bağımlılık, bir madde ya da davranışı kullanmada kontrol kaybı şeklinde tanımlanabilmektedir (Egger ve Rauterberg, 1996). Son bir kaç yıla kadar bağımlılık dendiğinde daha çok tütün ve alkol içeren maddeler veya sentetik ve doğal uyarıcı özellikli maddeler ile ilgili bağımlılıklar akla gelmiştir (Alaçam, 2012). Ancak dünya genelinde teknolojinin gelişmesi ve hayatımızda artık daha fazla yer kaplamasıyla birlikte hayatımıza teknoloji bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı, İnternet bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı gibi bağımlılık türleri girmiştir (Ektiricioğlu, Arslantaş ve Yüksel, 2020). American Psikiyatri Birliği (2013) DSM-IV kitabını güncelleyerek DSM-5'i çıkarmıştır. Bu son kitapta teknoloji bağımlılığı ilk defa kendine yer bulmuştur. Young (1996) internet bağımlılığının tanımını ilk kez ortaya atmış ve tanı ölçütlerini ortaya koymuştur. İnternet bağımlılığının bir dürtü kontrol bozukluğu olan patolojik kumar bozukluğu ile benzer bulduğunu ifade etmiştir (Young, 1996). Teknoloji bağımlılığı ile ilgili çalışmalarda önce ulusal ve uluslararası literatürde internet bağımlılığı kavramı ön plandayken, şimdilerde bu kavramın yerini akıllı telefon bağımlılığı kavramı almıştır (Kwon, Kim, Cho ve Yang, 2013). Kwon, Kim, Cho ve Yang'a (2013) göre akıllı telefon bağımlılığı ile internet bağımlılığı birçok benzerlik içermektedir. Bu nedenle akıllı telefon bağımlılığı ele alınırken internet bağımlılığı kriterleri göz önüne alınması gerekmektedir. Diğer bir açıdan bakıldığında akıllı telefon bağımlılığı, İnternet ve bilgisayar bağımlılığı gibi diğer teknoloji tabanlı araçlara olan bağımlılıklarla benzer görülse de alan yazının da akıllı telefon bağımlılığının akıllı telefonların taşınabilir ve kolay bağlantı kurulabilir olması nedeniyle daha tehlikeli olduğu ifade edilmektedir (Demirci, Orhan, Demirdaş, Akpınar ve Sert, 2014). Yapılan araştırmalar bireylerin teknolojiye yönelmeleriyle görülen olumsuz etki alanlarından birinin, akademik süreçleri olduğunu göstermektedir (Zhu, Zhang, Yu ve Bao, 2015). Balkıs'a (2006) göre bireylerin teknolojide daha fazla kalma istekleri onların ödev yapma ve ders çalışma gibi akademik sorumluluklarını yerine getirmeye yönelik çabalarının azalmaktadır.

Albert Ellis (1993) insanların hem akılcı hem de akılcı olmayan özelliklere sahip olarak dünyaya geldiğini belirtmiştir. İnsanların yaşantı süreçleri içerisinde elde ettikleri bilgiyi işleme süreçlerinde kendi olmalarını sağlayan ve hedeflerine götüren inançları akılcı inançlar, kendi olmalarına engel olan veya yaşamında olumsuzluklara neden olan inançlar ise akılcı olmayan inançlar olarak tanımlanmıştır (Ellis, 1993). Bernard ve Coroman (1999) bu konuda Ellis'i destekleyen çalışmalar yapmıştır. Özellikle ergenlik döneminde bu inançların bireylerin yaşamlarında problemlere neden olduğunu ifade etmişlerdir. (Bernard ve Cronan 1999). Corey'e (2015) göre insanların, farkında olmadığı zihnini meşgul eden düşünceler vardır. Fakat bunların ortaya çıkardığı sonuçların farkındadırlar. İşlevsel olmayan düşüncelerin değerlendirilmesiyle birlikte sonuçlara müdahale edilebilmektedir (Corey, 2015).

Davis (2001) yaptığı araştırmayla bilişsel çarpıtmaların, akıllı telefon bağımlılığıyla benzer özellikleri taşıyan internet bağımlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Yıldırım ve Sütçü (2016) madde kullanım bozukluğu yaşayan bireylerin tedavi sürecinde standart tedaviye ek ya da tek başına uygulanan bilişsel davranışçı grup terapilerinin bireylerin yaşayacağı sorunları azaltmada etkili olduğunu göstermektedir.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, bireylerin akılcı olmayan inançları ile akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amacın belirlenmesindeki temel nokta hem diğer bağımlılıklarda hem

de akıllı telefon, sosyal medya ve internet bağımlılığı gibi bağımlılık türlerinin birçoğunda zorunluluk inançları gibi inançların görülmesi ve tedavilerinde de bilişsel yaklaşım ile bu inançlar üzerine çalışılmasıdır. Bu durum kaynaklı bu akılcı olmayan inanç ve akıllı telefon bağımlılığı ilişkisini inceleyen çalışma eksikliğini gidermek amaçlanmıştır.

KAPSAM

Teknoloji bağımlılığı ile ilgili geniş bir kapsamdan söz etmek mümkünken bu çalışmada teknoloji bağımlılığı içerisinde spesifik bir alan olan akıllı telefon bağımlılığı üzerine çalışılmıştır. Bu araştırma süreci 2020 yılında başlayan pandemi süreci içerisinde gerçekleşti. Bu neden kaynaklı pandeminin hayatımıza kattıkları ile yüz yüze insanlara ulaşmanın zor olduğu bir dönemde gerçekleşmesi ile birlikte online ortamda aktif olan genç nesil olarak daha çok üniversite öğrencileri üzerinden veriler toplanmıştır. Veri toplanan 421 bireyden 135'i erkeklerden 186'sı kadınlardan oluşmaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırma nicel bir araştırma olup bireylerin akılcı olmayan inançları ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Verilerin toplanmasında kesitsel araştırma deseni kullanılmıştır. Veriler tek seferde toplanacak olup, pratik nedenlerden ve içinde bulunulan pandemi sürecinden dolayı verilerin büyük çoğunluğu online ortam üzerinden toplanmıştır. Bu çalışmada tarama modeli alt türlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma verileri analiz sürecine hazırlanmasında öncelikli olarak verilerin frekans dağılımları ve Z değerlerinden aykırı ve uç değerler incelenmiş, inceleme sonucunda verilerin +3 ve -3 aralığında olduğu görülmüştür. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk (2012) regresyon analizlerinin ön koşullarından birinin değişkenler arasında ikili ve çoklu değişkenliğin olmaması olduğunu belirtmektedir. Bunun için, korelasyon analiz sonuçları incelenmiş, inceleme sonucunda akıllı telefon bağımlılığı ve akılcı olmayan inançlar arasında ikili değişkenlik sorununun olmadığı görülmüştür. Aynı zamanda, regresyon analizi için ön koşullardan birinin de, verilerin normal dağılım göstermesidir (Çokluk ve diğ., 2012; Tabashnick, 2013). Bunun için, dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş, basıklık ve çarpıklık değerlerinin ±1.96 aralığında olduğu belirlenmiştir (Tabashnick, 2013). Bu sonuçlara göre de, araştırma değişkenlerinin basit regresyon analizi için normallik sorunu oluşturmadığı değerlendirilmiştir. Verilerin toplanmasında aşağıdaki ölçme araçlarından yararlanılmıştır:

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu (ATBÖ-KF): Bu ölçek Kwon ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Cemal Onur Noyan ve arkadaşları tarafından Türkçe uyarlaması ve geçerlilik, güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Altılı likert şeklinde hazırlanan ölçek 10 maddeden oluşmaktadır. Testten elde edilen sonuç ne kadar yüksek ise bireyin akıllı telefon bağımlısı olma ihtimalini artırdığı değerlendirmesi yapılmaktadır. Çalışmanın güvenirliliğine ilişkin yapılan analizlerde düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayısı ele alındığında incelemeler sonucunda 0,40 ile 0,75 arasında değiştiği gözlenmektedir. Geçerliliğe ilişkin yapılan analizlerde faktör yükünün 0,40'tan yüksek olması beklenmiştir. (Noyan, Darçın, Nurmedov, Yılmaz, Dilbaz, 2015).

Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (Düşünme Türleri Ölçeği) : Ölçek, araştırmacıların ve klinisyenlerin 10 önemli bilişsel hatayı değerlendirebilmeleri amacıyla Covin ve Dozois (2011) tarafından geliştirilmiştir. Katılımcılarca rahatlıkla anlaşılacak şekilde 10 bilişsel hatayı tanımlayan kısa hikâyelerden oluşturulmuş-

tur. Yedili likert şeklinde hazırlanmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması Ardanıç tarafından 2017 yılında yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısının 0.88 olduğu görülmüştür.. Ölçeğin test tekrar test katsayısı 0.92 olarak belirlenmiştir (Ardanıç, 2017).

BULGULAR

Bu bölümde, değişkenlere ait tanımlayıcı analizler, değişkenler arasındaki korelasyon analizi ve regresyon analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Öncelikli olarak, akıllı telefon bağımlılığı ile akılcı olmayan inançlar ölçeğinden alınan betimleyici analiz sonuçlar ve bu iki değişken arasındaki korelasyon değerleri incelenmiş sonuçları aşağıda verilen Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Değişkenler Ait Tanımlayıcı Analiz Sonuçları ve Değişkenler Arasında Korelasyon Analiz Sonuçları

Değişkenler	□	**Ss**	**(1)**	**(2)**
(1) Akıllı Telefon Bağımlılığı	3.88	.79	1	
(2) Akılcı Olmayan İnançlar	3.46	1.03	.31**	1

p <.01

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan akıllı telefon bağımlılığına ait ortalama puanın X= 3.88 olduğu ve araştırmanın bağımsız değişkeni olan akılcı olmayan inançların ortalama puanının X= 3,46 olduğu görülmektedir. Aynı zamanda, akıllı telefon bağımlılığı ile akılcı olmayan inançlar arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (r=.31). Buna göre, iki değişken arasındaki korelasyonlar katsayıları regresyon için yeterli olduğu değerlendirilmiştir. Daha sonra akıllı telefon bağımlılığının akılcı olmayan inançlar tarafından yordanıp yordanmadığını test etmek için basit regresyon analizine geçilmiştir. Yapılan analizin sonuçları Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2. Akılı Telefon Bağımlılığının Yordanmasına İlişkin Basit Regresyon Analiz Sonuçları

Bağımsız Değişken	**B**	**Standart Hata**	**B**	**T**	**p**	**İkili r**	**Kısmi R**	**VİF**
Sabit	1.94	.24		8.16	.00			
Akılcı olmayan inançlar	.39	.06	.30	6.52	.00	.30	.30	1.00
R=.30 Düzeltilmiş R^2= .09 F= 42.61								

Tablo 2 incelendiğinde, akıllı telefon bağımlılığının .09' u akılcı olmayan inançlarla açıklandığı görülmüştür. Aynı zamanda, akılcı olmayan inançların akıllı telefon bağımlılığını yordayıcı etkisinin incelendiği model bir bütün olarak anlamlı bulunmuştur (F=42.61, *p <.01*). Araştırma sonucunda, akılcı olmayan inançların akıllı telefon bağımlılığını pozitif ve anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur (β =*.30, t= 6.52, p <.01*). Buna göre, gençlerin akılcı olmayan inançlara sahip olması akıllı telefon bağımlılığını pozitif anlamda etkilediği söylenebilmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada elde edilen verilerin incelenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular gençlerin akılcı olmayan inançlara sahip olmasının akıllı telefon bağımlılığını pozitif anlamda etkilediğini göstermektedir. Bu çalışmada akılcı olmayan inançların sadece kendi başına bir problem değil, başka problemlerinde yordayıcısı veya sebeplerinden biri olabildiği görülmektedir. Şahan ve Çapan'a (2017) göre bireylerin bilişsel çarpıtmaları ile benzer bir teknoloji bağımlılığı türü olan patolojik internet kullanımı arasında bir ilişki olduğunu ve bilişsel çarpıtmaların patolojik internet kullanımını yordadığını ifade etmektedirler. Erden ve Hatun (2015) yaptıkları çalışmada bilişsel davranışçı yaklaşımın internet bağımlılığı üzerinde bağımlılık düzeyini azaltıcı bir sonuç verdiğini belirtmişlerdir. Bir birey üzerinde 7 oturum süren bir program uygulanmıştır. Ölçek sonuçları ön test ve son test olarak incelendiğinde internet bağımlılığı düzeyinin azaldığı görülmüştür. Bununla birlikte sağlıklı internet kullanımı beceresi kazandırmada etkili olduğu ortaya konmuştur (Erden ve Hatun, 2015).

Araştırma sonuçları dikkate alındığında, akılcı olmayan inançların teknoloji ve akıllı telefon bağımlılığı davranışlarını artıran bir faktör olduğu belirlenmiştir. Buna göre, akıllı telefon bağımlılığı gösteren öğrencilerin bu davranışlarıyla baş etmelerinde akılcı olmayan inançların bir program kapsamında değiştirilmesinin yararlı sonuçlara neden olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda, akılcı olmayan inançların bağımlılık davranışlarını yordamasında, bilişsel esneklik, dürtüsellik, yalnızlık ve benlik gibi değişkenlerin aracılık etkilerinin başka bir araştırmada ele alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla, akılcı olmayan inançların, bağımlılık davranışlarını yordama süreçlerinin bu yeni değişkenlerle daha iyi şekilde açıklanabileceği öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

Alaçam, H. (2012). Denizli Bölgesi Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Görülme Sıklığı ve Yetişkin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ile İlişkisi, Uzmanlık Tezi, Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, Denizli.

American Psikiyatri Birliği. Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı. (çeviri ed. E Köroğlu) Hekimler Yayın Birliği, Ankara.

Ardanıç, P. (2017). Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar dergisi*, 1:55-67.

Balkıs, M. (2006). Öğretmen Adaylarının Davranışlarındaki Erteleme Eğiliminin, Düşünme ve Karar Verme Tarzları ile İlişkisi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Bernard, M. E., Cronan, F. (1999). The Child and Adolescent Scale of İrrationality: Validation Data and Mental Health Correlates. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 13(2), 121-132.

Bookchin, M., (1996). Ekolojik Bir Topluma Doğru. (Çev. A. Yılmaz). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Bulduklu, Y., Özer, N. P. (2016). Gençlerin Akıllı Telefon Kullanım Motivasyonları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 2963-2986.

Corey, G. (2015). Psikolojik Danışma,Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları. (Çev. Tuncay Ergene). Ankara: Mentis.

Çiftçi, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 417–434.

Çokluk, Ö. S., Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, S. (2012). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: Spss ve Lisrel Uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Davis, R. A. (2001). A Cognitive-Behavioral Model For Pathological İnternet Use (PIU). *Computers in Human Behavior,* 17(2), 187-195.

Demirci, K., Orhan, H., Demirdas, A., Akpınar, A., Sert, H. (2014). Validity and Reliability of The Turkish Version of The Smartphone Addiction Scale in A Younger Population. *Bulletin of Clinical Psychopharmacology, 24*(3), 226-234.

Egger, O., Rauterberg, M. (1996). Internet Behaviour and Addiction. Unpublished Master's Thesis, Work and Organisational Psychology Unit (IfAP). Swiss Federal Institute of Technology (ETH), Zurih.

Ektiricioğlu, C., Arslantaş, H., Yüksel, R. (2020). Ergenlerde Çağın Hastalığı: Teknoloji Bağımlılığı. *Arşiv kaynak tarama dergisi*, 4(1).

Ellis, A. (1993). Reflection on Rational Emotive Theraphy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology.* 61(2), 199-202.

Erden, S., Hatun, O. (2015). İnternet Bağımlılığı ile Başa Çıkmada Bilişsel Davranışçı Yaklaşımın Kullanılması: Bir Olgu Sunumu. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions.* 2(1), 53 – 83.

Işık, M. ve Erdal, H. (2015). Türkiye'de Madde Kullanımı ve Bağımlılığı ile Mücadele Politikasının Değerlendirilmesi ve Yeni Bir Model Önerilmesi. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* 10(2), 461-482.

Kim, Y., Hsu, S. H., Zúñiga, H. G. (2013). Influence of Social Media Use on Discussion Network Heterogeneity and Civic Engagement: The Moderating Role of Personality Traits. *Journal of Communication,* 63, 498–516.

Kuyucu, M. (2017). Gençlerde Akıllı Telefon Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Sorunsalı: "Akıllı Telefon(Kolik)" Üniversite Gençliği. *Global Media Journal TR Edition,* 7(14): 328-359.

Kwon, M., Lee, J-Y, Won, W-Y, Park, J-W, Min, J-A, Hann, C., Gu, X., Choi, J-H., Kim, D-J. (2013). Development And Validation of A Smartphone Addiction Scale (SAS). *Plos One,* 8(2).

Noyan, C.O., Darçın, A.E., Nurmedov, S., Yılmaz, O., Dilbaz, N. (2015). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Kısa Formunun Üniversite Öğrencilerinde Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16 (Özel sayı.1): 73-81.

Şahan, M., Eraslan Çapan, B. (2017). Ergenlerin Problemli İnternet Kullanımında Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaların ve Sosyal Kaygının Rolü. *Ege Eğitim Dergisi,* 18(2), 887-913.

Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.

Yıldırım, Z., Sütcü, S. (2016). Effectiveness of Cognitive Behavioral Group Therapy for the Treatment of Substance-Related Disorders: A Systematic Review . *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar,* 8(Ek 1), 108-128.

Young, K. S. (1996). Internet addiction: The Emergence of A New Clinical Disorder. Cyberpsychol Behav. 3, 237-244.

Zhu, J., Zhang, W., Yu, C., Bao, Z. (2015). "Early Adolescent Internet Game Addiction in Context: How Parents, School, and Peers İmpact Youth. Computers in Human Behavior 50, 159–168.

ALTERNATİF MEDYA ALANI OLARAK YOUTUBE GAZETECİLİĞİ

Özgür Can YOLCU

Kocaeli Üniversitesi, Gazetecilik ve Medya Çalışmaları Doktora Öğrencisi, Kocaeli / Türkiye

Öz: Gelişen internet teknolojileriyle toplum yaşamına giren sosyal medya mecraları, tüm mesleklerde olduğu gibi gazetecilik mesleğinde de bir dizi değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Serbest gazetecilerin, son yıllarda popüler sosyal medya mecralarından biri olan YouTube platformuna doğru ilerlediğini görülmektedir. Bu bağlam içinde ana akım medyada uzun yıllar gazetecilik mesleğini sürdürmüş daha sonraki dönemlerde ana akım medyadan yollarını ayırıp serbest gazetecilik yaparak mesleğini devam ettiren gazeteciler okuyucusuna/izleyicisine kurduğu YouTube kanallarından ulaşma imkânı bulmuştur. Bu bağlamda YouTube platformunun gazetecilik mesleği için önemli bir alan olup olmadığı, araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı sosyal medya mecralarından biri olan YouTube platformunun gazetecilik mesleği için ne kadar uygun bir ortam olabildiğini sorgulamaktır. Bu çalışmada 4 gazetecinin 1 Kasım 2020- 30 Kasım 2020 tarih arasındaki (Cüneyt Özdemir, Ruşen Çakır, Fatih Portakal, Ünsal Ünlü) YouTube kanallarında bulunan videolar karşılaştırmalı içerik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu tarihlerin araştırma kapsamına dahil edilmesinin nedeni hem ulusal hem de uluslararası alanda (*Amerika seçimleri, Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın istifası*) gündemin tartışmalı olmasıdır. Çalışma içinde ele alınan hesapların sayısal değerleri değişim gösterebileceğinden dolayı kapsam içine alınan tüm gönderiler 28/12/2020 tarihinde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alternatif Medya, Serbest Gazetecilik, YouTube Platformu

GİRİŞ

Gelişen teknolojik gelişmeler gazetecilik pratiklerinin de değişmesine neden olmuştur. Sosyal medya hesaplarının çeşitlenmesi, toplumların geleneksel medyadan daha çok alternatif alanlara yönelmesine yol açmıştır. Akıllı telefonların çeşitlenmesi, her sosyal medya hesabı içinde "canlı yayın" bölümünün olmasıyla birlikte bireyler günlük hayatında yaşadığı olay ve durumları hesaplarında yayınlamaya başlamıştır. Bu imkanlar profesyonel gazeteciler ekseninden değerlendirildiğinde ana akım medyada uzun yıllar çalışan gazetecilerin daha sonra ana akım medyadaki işlerinden ilişkisini kesip, sosyal medya platformu olan "YouTube" sitesinde kanal açarak gazetecilik mesleğini dijital platformdan sürdürdükleri görülmektedir. Çalışmada YouTube platformunda gazetecilik yapan 4 gazetecinin (Cüneyt Özdemir, Ruşen Çakır, Fatih Portakal ve Ünsal Ünlü) YouTube kanalları 1 Kasım 2020- 30 Kasım 2020 tarihleri arasındaki paylaşımları karşılaştırmalı içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Çalışma içinde ele alınan hesapların sayısal değerleri değişim gösterebileceğinden dolayı kapsam içine alınan tüm gönderiler 28/12/2020 tarihinde incelenmiştir.

SOSYAL MEDYA MECRALARINDA GAZETECİLİK PRATİKLERİ

İletişim teknolojilerinin toplum hayatında önemli etkisi olduğu görülmektedir. Bu etkilerin tüm mesleklerde olduğu gibi gazetecilik mesleğinde de bir dizi etkilere neden olduğu görülmektedir. Web tabanlı gazetecilik, habercilik unsurlarında etkisini göstermektedir (Sine ve Sarı, 2018: 366). Son yıllarda serbest gazeteciliğin eksenini Youtube platformuna çevirdiği görülmektedir. Serbest gazetecilik yapan kişiler artık YouTube platformundan hazırladıkları içerikleri izleyiciye sunmaktadır. Canlı Yayın bağlantıları yaparak izleyicinin birebir sorularını almaktadır.

Sosyal medyanın gazetecilik yönünde, tüm sosyal medya kullanıcılarının içeriklerini herhangi bir editöryal bir kontrol ya da filtrelemeler olmaksızın yayınlayabilme fırsatına kavuşmaktadır (Taşkıran ve Kırık, 2016: 228). Alternatif medya mecralarında net bir şekilde yayıncı ve toplum arasındaki ilişki ön planda olduğu görülmektedir. Bu bağlamda geleneksel medyanın konuları, medya profesyonellerinin belirlediği ve amaçlanan izleyici kitlesinin beklentilerinin karşılanmaya çalışıldığı tek yönlü iletişim akışının dışına çıkılması önem kazanmaktadır (Tuğla, 2014: 307). Haber almanın en yaygın araçlarından birisi sosyal medyanın gelişmesiyle birlikte, haber verme gücünü elinde bulunduran geleneksel medyanın tekelini yerinden ettiği görülmektedir (Kurt, 2014: 824). Bu gelişmeler serbest gazeteciliğin de imkanlarını genişletmiştir. Yer ve zaman kısıtlaması olmadan serbest gazeteci içerik hazırlayabilmektedir (Baloğlu ve Demir, 2019: 345). Yeni medya teknolojilerinin çeşitlenmesi, beraberinde habercilik ve gazetecilik mesleğinde değişimin yaşanmasına neden olmuştur. Artık geleneksel medyada ulaşılamaz olarak görülen gazeteciler, tüm sosyal medya alanlarında ulaşılabilir olmuş özellikle de YouTube platformunda canlı yayın bölümüyle izleyici ve gazeteci interaktif yapma imkânı bulmuştur.

YOUTUBE GAZETECİLİĞİ

YouTube platformu 2005'te kurulmuş ve 2006 yılında Google tarafından 1.65 milyar dolara satın alınmıştır. YouTube istatistiklerine bakıldığında; günlük aktif kullanıcı sayısı 30 milyon olduğu böyle giderse 2022 yılında internet kullanıcılarının %82'sinin Youtube'a gireceği düşünülmektedir. Youtube'u en çok ziyaret eden ülke %15,8 ile ABD'dir. Hindistan %8.2 ile ikinci, Japonya ise %4,6 ile üçüncü sıradadır. İnsanlar her gün yaklaşık 40 dakika YouTube platformunda vakit geçirmektedir (Yıldız, 2019). Youtube katılımcı yayıncılık için önemli bir platformdur. YouTube video içeriklerine ücretsiz erişim ve etkileşim olanağı tanımaktadır (Antony ve Thomas, 2010: 1284). YouTube'da gazetecilik yapan çoğu gazeteci geleneksel medyanın tek tipleştiğini, ekonomik ve siyasi çıkarlar nedeniyle okuyucu ya da izleyiciye gerçeklerin yansıtılmadığını bundan dolayı ana akım medyanın haber almak için yanlış bir alan olduğunu belirtmektedirler.

YouTube, küresel gazetecilik bağlamında gelişen bir haber aracı olarak incelenmektedir. Haberlerin neyle yapıldığını ve YouTube'un yükselen bir haber kültürü ve stili olarak ayırt edici özelliğinin olduğu belirtilmektedir (Sumiala ve Tikka, 2013: 318). Okuyucu/izleyici ve dinleyici kitlesi bugün hızlı yaşayan ve hızlı tüketen bir yapıdadır. Bu her anlamda bu şekilde yaşanmaktadır. Zaten ideolojik veya politik nedenlerle geleneksel medyada kendilerine ve düşüncelerine uygun yayın ve ortamlar bulamayan ötekiler veya dezavantajlı gruplar, sosyal medya ağlarına geçişi en hızlı kişiler olmaktadır (Bulut, 2020: 9).

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Geleneksel medya kuruluşlarından çeşitli sebeplerden kaynaklı ayrılmış olan gazeteciler, sosyal medya platformlarından biri olan YouTube'da gazetecilik mesleğini sürdürmektedir. Bu bağlamda YouTube platformunun gazetecilik mesleği için önemli bir alan olup olmadığı, araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı sosyal medya mecralarından biri olan YouTube'un gazetecilik mesleği için ne kadar uygun bir ortam olabildiğini sorgulamaktır.

Çalışmanın seyrini belirleyecek olan aşağıdaki sorular şu şekildedir:

1. Gazetecilerin YouTube hesaplarında belirlenen tarih aralığında kaç tane video paylaşılmıştır?

2. Gazetecilerin YouTube kanallarının abone ve görüntüleme sayıları önemli midir?

3. En çok izlenen ve en az izlenen video konuları neler olmuştur?

Araştırmanın bulgular kısmında ele alınan sorular kategori haline getirilerek içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi serbest gazetecilik yapan 4 gazetecinin YouTube kanallarındaki 1 Kasım- 30 Kasım 2020 tarihindeki videoları incelenmiştir. Bu tarihlerin araştırma kapsamına dahil edilmesinin nedeni hem ulusal hem de uluslararası alanda (*Amerika seçimleri, Maliye Bakanının istifası*) gündemin tartışmalı olmasıdır. Çalışma içinde ele alınan hesapların sayısal değerleri değişim gösterebileceğinden dolayı kapsam içine alınan tüm gönderiler 28/12/2020 tarihinde incelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi; "metodolojik araç ve teknikler bütünü, kontrollü yorum yapma, nesnel, sistematik ve nicel yollardan betimleme, önceden belirlenmiş ölçütlere göre inceleme, anlam çıkarma, açık talimatlara göre nicelleştirme işlemi, niteli nicele dönüştüren bir işlem, kavramların ölçülmesi ve belirli bir anlam çıkarılması için kategorilere ayırma" şeklinde ifade edilebilmektedir (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 21-22). İçerik analizi yöntemiyle yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227).

ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmanın temel varsayımları şu şekildedir;

1. Gazeteciler, Youtube kanallarına günlük video paylaşımı yapmaktadır.

2. Gazetecilerin abone, görüntüleme sayılarının yüksek olması, videoların izlenme sayıların da yüksek olmasına neden olmaktadır.

3. İzleyici ulusal konulardaki videoları yoğun olarak izlemektedir.

BULGULAR

Grafik 1. Araştırmada Ele Alınan Gazetecilerin 1 Aylık Video Sayıları

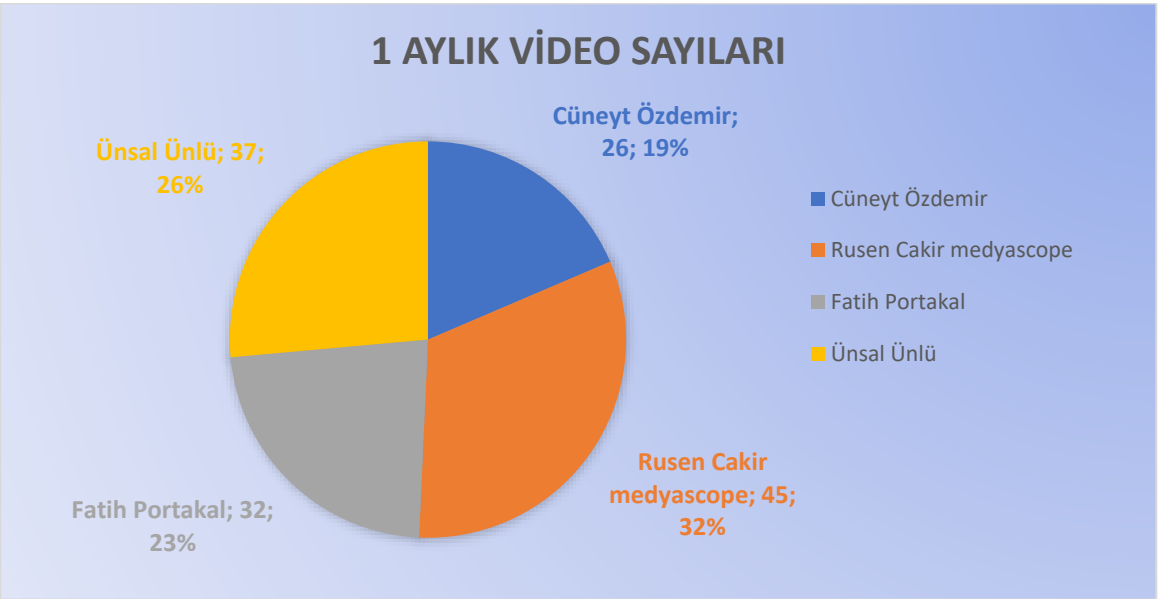

Grafik 1'de incelemeye alınan gazetecilerin YouTube kanallarında video sayıları ve yüzdelik dilimleri verilmiştir. Ele alınan tarih aralığında en fazla video 45 (%32) ile Rusen Cakir Medyascope YouTube kanalı olduğu, ikinci olarak 37 video sayısıyla Ünsal Ünlünün

YouTube kanalı olduğu görülmektedir. Grafikte verilen sayısal değerlere göre en az video sayısının 26 (%19) ile Cüneyt Özdemir'in YouTube kanalında olduğu görülmektedir. Araştırmaya dahil edilen gazetecilerin video sayılarına bakıldığında çoğunlukla her gün video konulduğu görülmektedir.

Tablo 1. Youtube Kanallarının Bilgilendirmesi

Youtube Kanalları	Kuruluş Tarihi	Abone Sayıları	Video Sayısı	Görüntülenme Sayısı
Cüneyt Özdemir	13 Aralık 2010	1,12 Mn	1.661	194.185.663
Rusen Cakir medyascope	3 Eylül 2012	123 B	2.779	36.755.901
Fatih Portakal	30 Ekim 2011	451 B	121	9.007.898
Ünsal Ünlü	5 Mart 2014	106 B	2.458	18. 613.389

Tablo 1 detaylı olarak incelendiğinde Cüneyt Özdemir, Fatih Portakal, Ünsal Ünlü'nün YouTube kanallarında kendi isimlerini kullandıkları; Ruşen Çakır'ın hem kendi ad ve soyadı hem de kurduğu (*Medyascope*) platform ismini bir arada kullanarak YouTube kanalını isimleştirdiği görülmektedir.

Gazetecilerin YouTube kanallarının kuruluş tarihlerine bakıldığında tablo içerisinde en eski kanalın 13 Aralık 2010 tarihinde kurulmuş olan Cüneyt Özdemir'in kanalı olduğu görülmektedir. YouTube kanallarından en yeni olanı ise 5 Mart 2014 yılında gazeteci Ünsal Ünlü tarafından açılmıştır. YouTube kanalla-

rının abone ve görüntüleme sayılarına baktığımızda Cüneyt Özdemir'in diğer gazetecilerin kanallarına kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. En az abone sayısının 106 bin ile Ünsal Ünlü'nün kanalında olduğu en az video sayının ise Fatih Portakal'ın YouTube kanalında olduğu görülmektedir. Fatih Portakal'ın video sayılarının bu kadar az olmasının sebebi ana akım medyadaki görevinden, çalışma hayatından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2. Araştırmada İncelenen Hesapların En Çok İzlenen Haberleri

	En çok izlenen içerik	Görüntülenme Sayısı	Yorum Sayısı
Cüneyt Özdemir	Berat Albayrak İstifasının Perde Arkası	2.031.423	6. 212
Rusen Cakir medyascope	**Benzeri görülmemiş bir kriz: Berat Albayrak'ın istifa muamması**	153. 705	456
Fatih Portakal	Berat Albayrak Neden İstifa Etti?	367.079	1.604
Ünsal Ünlü	**Tek seçicili siyasal sistem(sizlik) iflas etti!**	30. 189	92

Tablo 2'de araştırmada incelenen gazeteciler arasında 2.031.423 görüntülenmeye ulaşarak en çok izlenen isim "*Berat Albayrak İstifasının Perde Arkası*" haberi ile Cüneyt Özdemir olmuştur. Bu haberde çeşitli gazeteci ve siyasi liderleri yayına konuk alarak Eski Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın istifası değerlendirilmiştir. Araştırma içinde incelenen gazetecilerin ele aldığımız tarih aralığında en çok izlenen videolarının Berat Albayrak istifasını ele alan haberlerde olduğu görülmektedir. Gazetecilerin haberlerine atılan yorumlar incelendiğinde en fazla yorum sayısının 6.212 yorum ile Cüneyt Özdemir'de olduğu görülmektedir.

Ele alınan gazetecilerin videoları arasında en çok izlenen ikinci haber ise 367.079 görüntülenme sayısıyla Fatih Portakal'ın "*Berat Albayrak Neden İstifa Etti?*" haberidir. Ünlü gazeteci bu haberde ana akım medyanın, televizyon kanalları ve gazetelerin istifayı haber yapmadığını eleştirel bir bakışla değerlendirmiştir. Fatih Portakal istifa sürecini kendi bakış açısıyla değerlendirirken habere konuk almadığı görülmektedir.

Bu kategori içinde ele alınan gazetecilerden Ünsal Ünlü'nün 30.189 görülme sayısı ile "Tek seçicili siyasal sistem(sizlik) iflas etti!" isimli haberde olduğu yine bu kategori içinde en az yorum sayısı 92 yorumla Ünsal Ünlü'nün haberi olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Araştırmada İncelenen Hesapların En Az İzlenen Haberleri

	En az izlenen içerik	Görüntülenme Sayısı	Yorum Sayısı
Cüneyt Özdemir	Türkiye'nin Suyu Bitecek mi?	75.353	367
Rusen Cakir medyascope	Gomaşinen 10 | Ayet ve Slogan 30 yaşında: Nasıl yazdım?| Podcast	6.641	20
Fatih Portakal	Bırakıp Gidebilmek, Yeniden Başlayabilmek! Brandweek 2020	12.523	92
Ünsal Ünlü	25 Kasım 2020, gazetelerin yazdıkları yazAmadıkları	9.393	32

Tablo 3'te ele alınan tarihler arasında gazetecilerin haber kanalında en az izlenilmiş haberler tespit edilmiştir. Tabloya göre incelemeye alınan gazeteciler arasında en az izlenen haberin 6.641 görüntülenme sayısıyla Rusen Cakir Medyascope YouTube kanalında olduğu görülmektedir. Haberin az izlenmesinin haberde görüntünün olmamasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Bu kategorinin içinde ikinci olarak en az izlenen haberin ise 9.393 görüntülenme sayısıyla Ünsal Ünlü haberi olduğu görülmektedir. Yorum sayılarına bakıldığında en az yorum 20 yorum sayısıyla Ruşen Çakır'ın "*Gomaşinen 10 | Ayet ve Slogan 30 yaşında: Nasıl yazdım?| Podcast*" isimli haberinde olduğu görülmektedir. İkinci en az yorum 32 yorum sayısıyla Ünsal Ünlünün, "*25 Kasım 2020, gazetelerin yazdıkları yazamadıkları*" isimli haberde olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada 4 gazetecinin 1 aylık paylaşımları içerik analizi yöntemi kullanarak incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, en yüksek abone ve görüntülenme sayısının Cüneyt Özdemir'de olduğu görülmektedir. Cüneyt Özdemir'in sayısal değerleri video izleme yorumlarına yansımaktadır. Araştırmada ele alınan gazetecilerden Fatih Portakal'ın 2011 yılında YouTube kanalını kurmasına rağmen video sayısının 121 olduğu görülmektedir. Fatih Portakal'ın yakın tarihte geleneksel medya kuruluşundan istifa ettiği ve son zamanlarda YouTube kanalı için içerik ürettiği görülmektedir. Gazeteciler arasında YouTube kanalına en çok video atan gazeteci Ruşen Çakır, ikinci gazetecinin ise Ünsal Ünlü olduğu görülmektedir.

Abone ve görüntüleme sayısının yüksek olması, izlenme sayısının da arttırdığı çıkan sonuçlar içinde yer almaktadır. Araştırmada, Kasım ayı tarihinin seçilmesinin nedeni hem ulusal hem de uluslararası alanda gündemin yoğun olmasıdır. Araştırmaya dahil edilen gazetecilerin en çok izlenen videolarına bakıldığında ulusal gündem olan maliye ve hazine bakanının istifasıyla ilgi yapılan videolar olduğu görülmektedir. Uluslararası gündem (Amerika seçimleri) üzerine birçok video yayını yapılmasına rağmen en çok izlenen video kategorisine giremediği görülmüştür.

Gazetecilerin en az izlenen içerik kategorisinde en az izlenen ve yorum yapılan videonun Ruşen Çakır medyascope kanalında "*Gomaşinen 10 | Ayet ve Slogan 30 yaşında: Nasıl yazdım?| Podcast*" adlı içeriğin

olduğu görülmüştür. Çakır bu video görüntüden yararlanmaması izleyicinin görsel içerikli videolarını takip ettiği sonucunu çıkarmaktadır.

Elde edilen bulgular sonucunda gazetecilerin günlük video paylaşımı yaptığı her gazetecinin 1 aylık süre içinde 30 video'dan fazla video içeriği olduğu görülmüştür. 30 video sayısına ulaşamayan tek gazeteci 26 video sayısıyla Cüneyt Özdemir olduğu görülmüştür.

Bulguların değerlendirilmesi sonucunda YouTube, serbest gazetecilik yapan gazeteciler için önemli bir platform haline gelmektedir. Gazetecilerin geçmiş dönem ve günümüz abone ve görüntüleme sayısını karşılaştırdığımızda Youtube mecrasının önemini göstermektedir. Gazetecilerin izlenme oranları, abone sayıları her geçen gün artarak devam etmektedir.

KAYNAKÇA

Antony, Grace, M., Thomas, J. R., (2010) This is citizen journalism at its finest': YouTube and the public sphere in the Oscar Grant shooting incident, *New Media & Society*, 12(8), 1280-1296.

Baloğlu, E., Demir, Y., (2019). Sosyal Medyada Serbest Gazetecilik: YouTube Örneği, (Ed. Oğuz Çetin) I. Uluslararası UMAY İnovatif Araştırmalar Kongresi: 28-29 Haziran 2019- Konya, (s. 344- 352).

Bulut, S., (2020). Egemen Söylemin Kıyısındakiler: Alternatif Bir Platform Olarak Youtube'da Gazetecilik ve Gazetecilik Üzerine Bir İnceleme, *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 727- 748.

Kurt, H., (2014). Gazetecilik Pratiği ve Sosyal Medya, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(4), 812-835.

Sine, R., Sarı, G., (2018). Profesyonel Gazetecilerin Gözünden Sosyal Medya ve Habercilik İlişkisi, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (30), 364-384.

Sumiala, J. M., Tikka, M., (2013). Broadcast Yourself Global-News! A Netnography Of The "Flotilla" News on YouTube. *Communication, Culture & Critique*, 6(2), 318–335. doi:10.1111/cccr.12008

Taşkıran, İ., Kırık, Murat, A., (2016). Gazetecilerin Sosyal Medyayı Haber Kaynağı Olarak Kullanımı: Medya Profesyonellerinin Bakış Açılarını Tespit Etmeye Yönelik Bir Araştırma, *Intermedia International e-Journal*, 3(1), 213- 241.

Tavşancıl, E., Aslan, A. E., (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. Ankara: Epsilon Yayınları.

Tuğla, K., (2014). Türkiye'de İnternet Geleneksel Medyadan Daha Demokratik ve Alternatif Bir Haber Ağı Sunuyor Mu: T24 Örneği, *Global Media Journal: TR Edition 4(8)*, 305- 324.

Yıldırım, A., Şimşek, H., (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, B. (2019). Youtube İstatikleri (Güncel), https://www.brandingturkiye.com/youtube-istatistikleri-guncel adresinden elde edildi.

COVİD-19 SÜRECİNDE ULUSLARARASI FİNANSAL PİYASALARDAKİ BULAŞMA ETKİSİ

Gamze ŞEKEROĞLU

Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Konya / Türkiye

Öz: Karşılıklı alım satım ile kıymetli evrakların sürekli el değiştirdiği piyasalarda, finansal entegrasyonun varlığından söz etmek mümkündür. Finansal entegrasyon, sermaye akımlarının piyasalar arasında serbestçe dolaşmasını sağlarken, diğer taraftan da finansal piyasalar arasındaki sıkı etkileşimden dolayı bir ülke piyasasındaki olumsuzlukların diğer ülkelere doğru yayılmasına neden olmaktadır. Piyasaların entegrasyonundan dolayı, bir ülkeden diğerine doğru finansal varlıklar aracılığıyla gerçekleşen yayılma ise bulaşma etkisi olarak ifade edilmektedir. Özellikle tarih boyunca yaşanan ülkesel krizlerin, kısa süre içinde diğer ülkelerde de görülmesinin uluslararası finansal piyasalardaki bulaşma etkisinden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla entegrasyon kaynaklı finansal piyasalar arasındaki etkileşimin sonucu olarak, bir ülke piyasasında başlayan olumsuzlukların başka bir piyasaya sıçrayarak ilerlemesi sebebiyle özellikle krizlerin ülkeler arasındaki yayılımı kolaylaşmakta, başka bir deyişle piyasalar arasında küresel boyutta bir bulaşma etkisi yaşanmaktadır. 2019 yılının sonlarında Çin'in Vuhan kentinde başlayan ve 2020 yılında tüm dünya ülkelerinin kabusu olan Covid-19 pandemisinin küresel piyasalardaki yansımalarının bulaşma etkisi çerçevesinde değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada, Çin, Japonya, Amerika, Almanya, Mısır ve Türkiye borsalarının endeks hareketleri incelenmiştir. Özellikle virüsün fazlaca korku yaratarak yayıldığı Mart ayında pay senedi piyasalarının dip seviyeyi görmesi ve sonrasındaki toparlanma eğilimi ile Ekim ayında vakaların yeniden artış göstermesiyle birlikte endeks değerlerinde Kasım ayında görülen ani düşüşler tüm piyasaların ortak hareketini işaret etmektedir. Sonuç olarak Covid-19 krizi döneminde çalışma kapsamında incelenen ülke borsalarının birlikte hareket etmeleri ve entegrasyon sebebiyle, piyasalar arasında bulaşma etkisi olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bulaşma Etkisi, Covid-19, Finansal Piyasalar, Finansal Entegrasyon

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Fon fazlasına sahip olan yatırımcıların söz konusu fonlarını, fon eksiği olanlara doğru aktarmasını sağlayan mekanizmalar finansal piyasalar olarak adlandırılmaktadır. Bu fonların aynı ülke sınırları içindeki transferiyle ulusal finansal piyasalar, ülkeler arasındaki aktarımıyla ise uluslararası finansal piyasalar hareketlenmektedir. Kıymetli evrakların sürekli olarak el değiştirdiği bu piyasalarda, sermaye akımlarının serbestçe dolaşımını sağlayan finansal entegrasyon, aynı zamanda bir ülke piyasasındaki olumsuzlukların diğer ülkelere doğru yayılmasına neden olan bulaşma etkisine de yol açmaktadır. Özellikle tarih boyunca yaşanan ülkesel krizlerin, kısa süre içinde diğer ülkelerde de görülmesinin uluslararası finansal piyasalardaki bulaşma etkisinden kaynaklandığı ifade edilmektedir. 1960'ların sonunda Amerika'da enflasyon artışıyla başlayan ve İngiltere, Japonya, Kanada ve Meksika'yı etkileyen bankacılık krizi, 1990'larda Tayland'la birlikte Malezya ve Endonezya'nın aralarında bulunduğu Doğu Asya ülkelerinin çoğunu etkisi altına alan pay senedi piyasalarındaki kriz, 1994-95 yıllarında Meksika pesosunun değer kaybetmesiyle başlayan ve farklı coğrafyalara, farklı şekillerde yayılan krizler bulaşma etkisinin tipik örneklerindendir. Bununla birlikte 2007 yılında Amerika'da başlayan ve daha sonra neredeyse bütün ülke ekonomilerini etkisi altına alan 2008 krizi ve hemen akabinde 2010 yılında Yunanistan'ı sarsan ekonomik buhranla birlikte 2011'de önce Avrupa'yı sonra da tüm dünyayı etkileyen borç krizlerinin birbirini takip ettiği dikkat çekmektedir.

Esasen 1997 yılından önce, bulaşıcılık kelimesi sadece tıbbi bir hastalığın yayılmasını ifade etmek için kullanılmaktaydı. 1997 yılının Temmuz ayında ise Tayland'daki bir para krizi hızla Doğu Asya'ya ve ardından Rusya ve Brezilya'ya yayılmış, finansal araçların göreli fiyatları değiştiği ve bu durum büyük bir Amerikan hedge fonunun çökmesine neden olduğu için, Kuzey Amerika ve Avrupa'daki gelişmiş pazarlar da Tayland'daki bu krizden etkilenmiştir. Nispeten küçük sayılan Tayland ekonomisinde başlayan krizin küresel yansımaları, 1997 yılının ortalarından itibaren bulaşıcılık terimi için yeni bir anlamın yaygın olarak kullanılmasına yol açmıştır (Claessens ve Forbes, 2001: 3). Dolayısıyla bu tarihten sonra finansal piyasalarda yaşanan karışıklıkların ülkeler arasında hızla yayılmasını ifade etmek amacıyla bulaşıcılık terimi finans literatüründeki yerini almış ve sık sık kullanılmaya başlanmıştır.

Pek çok tanımlaması olmakla birlikte bulaşıcılık, bir olayı takiben birkaç ülke piyasasında görülen önemli ve ani değişikliklerin, günler hatta saatler içinde diğer ülkeleri de etkilemesi olarak tanımlanmaktadır. Burada olayın sonuçları oldukça hızlı ve şiddetli olduğu için olaya verilen ilk uluslararası tepki sessizlik olurken, daha sonra bu durumun kümülatif olarak büyük ekonomik sonuçlara sebep olabilecek kademeli ve uzun süreli etkileri ortaya çıkmaktadır. Bu kademeli olaylar silsilesine ise bulaşma veya yayılma adı verilmektedir (Kaminsky vd., 2003: 55).

Finansal bulaşma, bulaşıcılık, bulaşma veya yayılma gibi kavramların, çoğu çalışmada bulaşma etkisi şeklinde kullanılması sonucunda bulaşma etkisi kavramının finans literatüründe daha çok kabul edildiği görülmektedir. Bulaşma etkisinin açıklanmasında çeşitli yazarlar tarafından farklı kavramların birlikte kullanıldığı da dikkat çekmektedir. Örneğin Lee ve Kim (1993), 1997 yılının Ekim ayında pay senedi piyasalarında meydana gelen değişiklikleri incelediği çalışmasında bulaşma etkisinin yanında piyasaların birbirleriyle doğrusal hareket etmesi anlamına gelen "comovement-birlikte hareket" terimini kullanmıştır. Bununla birlikte Dornbusch vd. (2000), Phylaktis ve Xia (2009) gibi yazarlar da çalışmalarında bulaşma etkisiyle birlikte comovement kavramını kullanmışlardır. Bulaşma etkisiyle birlikte kullanılan bir başka terim de "interdependence-karşılıklı bağımlılık"tır. Forbes ve Rigobon (2002), Baele ve Inghelbrecht (2008), Bodart ve Candelon (2009), Beirne ve Gieck (2012) çalışmalarında bulaşma etkisini açıklarken interdependence kavramıyla ilişkilendirmişlerdir. Bekaert vd. (2005), Anderson (2011) ise bulaşma etkisini açıklamada "excess correlation-aşırı korelasyon" kavramından yararlanmışlardır. Masson (1999) ise, bulaşma etkisinin yerine "monsoonal effects- muson etkileri" terimini kullanmayı önerse de bu kavramın literatürde yer edinemediği görülmüştür.

Bulaşma etkisi, bir ülkedeki olumsuz yönde seyreden piyasa karışıklıklarının diğer ülkelere yayılması anlamına gelen, döviz kurları, pay senedi fiyatları, devlet spreadleri ve sermaye akışlarındaki değişimler yoluyla gözlemlenen bir süreci ifade etmektedir (Dornbusch vd., 2000: 179). Temelde iki kategoriye ayrılan bulaşma etkisinin nedenleri, makroekonomik ve davranışsal olarak nitelendirilebilir. Dolayısıyla ülkelerde hem makroekonomik faktörlerden kaynaklı değişikliklerin hem de davranışsal finansın bir sonucu olan yatırımcı davranışlarının etkilerinin ülkeden ülkeye yayılmasıyla bulaşma etkisinden söz etmek mümkündür. Bunun gibi bulaşma etkisine sebep olan temel makroekonomik etmenler şu şekilde sıralanmaktadır.

• *Dışsal şoklar*: Özellikle gelişmekte olan piyasa ekonomilerinde ödemeler dengesinde güçlük yaratma potansiyeli olan dışsal şoklar, küresel faiz oranlarındaki değişiklikler, döviz kurları ve emtia fiyatlarındaki olumsuzluklar, büyük sanayi ülkelerindeki durgunluklar, borç ödeme kapasitesinin zayıflaması, ihracat kazançlarındaki ani düşüşler şeklinde meydana gelmektedir. Genel olarak, bu tür yaygın dışsal şoklar bazı ülkelerde eş zamanlı olarak ekonomik temelleri olumsuz etkilemekteyken, bazılarında ise bulaşmanın etkisiyle potansiyel olarak krizleri tetikleyebilmektedir. Aslında, son kırk yıldaki büyük krizlerin her biri için krize giden yolda bir dış şokun olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, 1982 Latin Amerika borç krizi ve 1994

Meksika krizinden önce ABD faiz oranlarında keskin bir artış görülmüştür. Bununla birlikte, 1992-93 Avrupa Para Sistemi krizine, 1980'lerin ortalarında Alman Mark'ındaki aşırı değer artışının yol açtığı söylenmektedir. Ayrıca 1997 Asya krizinin, ABD dolarının yen karşısında ani bir değer kazanması ve Japonya'da devam eden ekonomik durgunluk sonrasında gerçekleştiği düşünülmektedir (Moser, 2003: 159-160).

• *Ticari bağlar:* Birbirleriyle doğrudan ya da dolaylı olarak ticaret yapan, aynı uluslararası piyasalara ürün ihraç eden, yabancı sermaye yatırımlarını kendi ülkesine çekme politikaları izleyen ülkeler arasında çeşitli ticari bağlar söz konusudur. Karşılıklı bu bağların olduğu ülkelerden birinde kriz gerçekleşmesi ve devalüasyona gidilmesi durumunda, diğer ülkeler de rekabet şartlarını ve dış ticaret dengelerini koruyabilmek için devalüasyon yapma zorunluluğu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Dolayısıyla bulaşma etkisiyle birlikte, güçlü ticari ilişkileri ya da rekabetçi döviz kurları olan ülkelerin birinde başlayan bir krizin diğerlerine yayılması mümkün olmaktadır. Bunun bir örneği olarak, 1999 yılında Brezilya realinin dolar karşısında aşırı değer kaybetmesi ve Arjantin'in ihracat gelirlerinin düşmesini takiben 2001'de Arjantin krizinin ortaya çıkması gösterilmektedir (Budak, 2017: 457-458).

• *Finansal bağlar:* Finansal bağların, bulaşma etkisini anlamada oldukça önemli olduğunu vurgulayan Schmukler vd. (2010), kurumsal yatırımcıların yatırım yaptığı ülkelerden birinde bir kriz meydana geldiğinde, diğer ülkelerden de fonlarını çektiklerini ifade etmektedir. Dolayısıyla uluslararası finansal yatırımcılar aracılığıyla birbirlerine finansal olarak bağlı olan ülkeler, bulaşma etkisiyle dış krizlere karşı duyarlı hale gelmektedir. Bunun en tipik örneği, Meksika ve Tayland'daki finansal bağlar sebebiyle 1994 Meksika krizinin, 1997-98 Tayland krizine yol açması olarak gösterilmektedir.

Bir krizin yayılması, finansal piyasa entegrasyonunun derecesine bağlıdır. Bir ülke küresel finans piyasalarına yakından entegre ise, varlık fiyatları ve diğer ekonomik değişkenler birlikte hareket edecektir anlamına gelmektedir. Entegrasyon derecesi ne kadar yüksekse, dışsal bir şokun başka bir ülkeye bulaşıcı etkileri de o kadar kapsamlı olabilmektedir. Bununla birlikte, yatırımcıların rasyonel veya irrasyonel davranışlarının, şokların bir ülkeden diğerine yayılmasına olanak sağladığı kabul edilmektedir. Burada yatırımcı davranışları türlerine göre değerlendirilmekte ve bulaşıcılık etkisine neden olan faktörler şu şekilde sıralanmaktadır (Dornbusch, 2000: 181):

• *Likidite kısıtı:* Yatırımcı kararlarını etkileyen ve küresel yatırımcıların bir ülkedeki krizi diğerlerine bulaştırmalarına sebep olan önemli unsurlardan biri likidite kısıtıdır. Finansal varlıkları küresel piyasalarda yaygın olarak işlem gören ve yerel finansal piyasaları daha likit olan ülkeler, finansal bulaşmaya karşı daha savunmasız olabilmektedirler. Yatırımcılar, portföylerini küresel ölçekte çeşitlendirerek, makroekonomik risklere karşı çapraz piyasalarda korunma sağlamaya çalışmaktadırlar. Ancak yatırım yapılan bir ülkede kriz meydana gelirse, bu ülkenin fiyatları çoktan çökmüş ve ikincil piyasaları daha az likit hale gelmiş varlıkları yatırımcılar tarafından elde tutulmak istenecektir. Buna karşılık meydana gelen likidite kısıtı neticesinde portföydeki diğer ülke varlıklarının satılması söz konusu olacaktır (Dornbusch, 2000: 182, 183). Dolayısıyla yatırımcı kararlarından dolayı, kriz olmayan ülkelerde meydana gelen sermaye çıkışları, kriz olan ülkeden diğerlerine doğru bir bulaşma etkisine sebebiyet vermektedir.

• *Asimetrik enformasyon:* Yatırımcılar arasındaki bilgi eşitsizliği durumlarında, bir ülkedeki finansal krizin diğer ülkelerde de benzer krizlere yol açabileceğine inanmak mümkündür. Ancak bu sadece bir akıl yürütmedir. Çünkü yatırımcılar ülkeye özgü bilgilerin toplanması ve işlenmesiyle ilgili sabit maliyetlere katlanmak istemedikleri zaman bilgi asimetrisi varlığı içinde bir sürü davranışı sergilemeyi tercih etmektedirler. Böylece yatırım yapılan ülkeyle ilgili daha az bilgi sahibi olan yatırımcılar, bilgili yatırımcıların yatırım

modellerini takip etmeyi avantajlı bulabilmektedirler. Bu nedenle, bilgili yatırımcılar bir ülkeden çekilmek için hareket ederse, bilgi akışı, daha az bilgili yatırımcıların kendi bilgilerini göz ardı etmelerine ve bilgili yatırımcıları takip etmelerine yol açacak ve böylece ülkedeki sermaye çıkışları artmış olacaktır. Tüm bunlar, bireysel olarak rasyonel olsa da küresel olarak önemli finansal dalgalanmalara neden olabilecek yatırımcı davranışlarından kaynaklanmakta ve ülkeler arasında yayılmaktadır (Dornbusch, 2000: 183,184).

• *Çoklu denge:* Piyasalar bir ülkenin durumunu iyi gördüklerinde, söz konusu ülkeye büyük sermaye girişleri gerçekleşebilmektedir. Tersi durumda, piyasalar ülkenin kötü durumda olduğuna karar verirse, o ülkeden hızlı sermaye çıkışları ve bir kriz meydana gelme olasılığı yükselmektedir. Çoklu dengelerin olduğu bir dünyada, dış şoklar ekonomiyi hızla iyiden kötü dengeye geçmeye zorlayabilmektedir. Yatırımcılar herhangi bir nedenle aniden gelişmekte olan piyasalar hakkında endişelendiklerinde, bu durum yayılma göstermektedir. Örneğin, yatırımcılar Tayland'da bir kriz gözlemlediklerinde, buna Endonezya ve Malezya'daki olası bir krizi düşünerek tepki verirler ve gerçekten bir kriz meydana gelir (Schmukler, 2010: 12).

• *Oyun kurallarındaki değişiklikler:* Son olarak, yatırımcılar uluslararası finansal işlemlerin gerçekleştiği kalıp kurallarına ilişkin değerlendirmelerini değiştirirse bulaşıcılık ortaya çıkabilmektedir (Dornbusch, 2000: 185).

AMAÇ

Bu çalışmada, 2019 yılının sonlarında Çin'in Vuhan kentinde başlayan ve 2020 yılında tüm dünya ülkelerinin kabusu olan Covid-19 pandemisinin küresel piyasalardaki yansımalarının bulaşma etkisi çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

KAPSAM

Literatürde farklı coğrafyalarda yer alıp, farklı gelişmişlik düzeyine sahip olan ülkelerin finansal sistemlerini bulaşma etkisi çerçevesinde inceleyen çalışmalar mevcuttur. Pay senedi piyasalarının entegrasyonunu inceleyen çalışmalarda, Pascual (2003) İngiltere, Fransa ve Almanya pay senedi piyasalarının uzun dönemde birlikte hareket etmediği; Bonfiglioli ve Favero (2005) 22 yıllık uzun bir dönemde Almanya ile ABD pay senedi piyasaları arasında entegrasyon olmadığı; Gilmore vd. (2008) 10 yıllık dönem için yaptıkları analizlerde Avrupa Birliği'nde yer alan Almanya, İngiltere, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Polonya pay senedi piyasalarının hem uzun hem de kısa dönemde birlikte hareket etmedikleri; Karğın (2008) Türkiye borsasının Avrupa, ABD ve Asya/Pasifik ülkelerinin borsalarıyla olan entegrasyonunu incelediği çalışmada, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın sadece Brezilya, Meksika ve Mısır borsalarıyla birlikte hareket ettiği, diğer borsalarla aralarında finansal bir entegrasyonun olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Kenourgios vd. (2013) 6 farklı piyasa için farklı bölgelerde bulunan ülkeler arasındaki bulaşma etkisini araştırmış ve ABD pay senetleri ve gayrimenkul piyasalarının Asya, Latin Amerika, Avrupa ve Pasifik ülkelerindeki piyasalar için bulaşma kaynağı olduğunu belirtmişlerdir. Çelik (2012) ABD subprime krizi esnasında bazı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin finansal piyasaları arasında bulaşma etkisini incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre, Brezilya, Kore, Malezya, Meksika ve Singapur piyasalarının ABD'den etkilendiği ancak Japonya, Güney Afrika, İsviçre ve Tayland piyasalarında bulaşma etkisine dair kanıtların bulunmadığı belirlenmiştir. Altan (2019) ABD borsa endeksinin Kırılgan Beşli ülkeleriyle (Brezilya, Endonezya, Hindistan, Türkiye ve Güney Afrika) uzun dönemde değil ancak kısa dönemde eşbütünleşme içinde olup finansal bulaşma etkisinin varlığından bahsedilebileceğini ifade etmiştir.

Özellikle pay senedi piyasasında bulaşma etkisini inceleyen çalışmaların, literatürde önemli bir yere sahip olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun kriz dönemlerine odaklandığı görülse de kriz olmadığı dönemleri inceleyen çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmada ise piyasa anomalisi oluşturduğu kabul edilen ve 2020 yılının ortalarında artık dünya genelinde kriz sinyalleri veren Covid-19 pandemi döneminde Çin, Japonya, Amerika, Almanya, Mısır ve Türkiye pay senedi piyasaları bulaşma etkisi çerçevesinde incelenmiştir.

YÖNTEM

2019 yılının sonlarında ilk kez Çin'in Vuhan kentinde görüldüğü iddia edilen ve sonrasında hızla tüm ülkelere yayılan koronavirüs, 2020 yılında dünyayı etkisi altına alan bir pandemiye dönüşmüştür. Başta insan sağlığı olmak üzere, her türlü olumsuzluğu insanoğluyla yüzleştiren bu süreçte, uluslararası finansal piyasalar da oldukça etkilenmiştir. Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemi krizinin küresel piyasalardaki yansımalarının bulaşma etkisi çerçevesinde değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada, Çin, Japonya, Amerika, Almanya, Mısır ve Türkiye borsalarının temel endekslerindeki hareketler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Süreç olarak henüz 1 yıl gibi kısa bir zaman aralığı söz konusu olduğundan, veriler üzerinden yapılacak analiz sonuçlarının veri yetersizliğinden kaynaklı olarak anlamlı sonuçlar vermeyeceği düşüncesiyle pay senedi endeks hareketlerinin gözlemlenerek değerlendirilmesi ve yorumlanması yöntemi tercih edilmiştir. Türkiye ve dünya borsalarının endeks hareketlerini gösteren grafikler[25] internet sitelerinden elde edilmiştir.

BULGULAR

Asya pasifik, Amerika ve Avrupa borsaları ile Borsa İstanbul'un karşılaştırıldığı bu çalışmada, Shanghai Menkul Kıymetler Borsasının SHCOMP endeksi, Tokyo Menkul Kıymetler Borsasının NIKKEI 225 endeksi, Amerika Borsasının S&P 500 endeksi, Frankfurt Borsasının DAX endeksi, Mısır Borsasının EGX 30 endeksi ve Borsa İstanbul'un BIST 100 endeksinin grafikleri incelenmiştir. Söz konusu endeks grafikleri Şekil 1'de görülmekte ve sonrasında endeks hareketlerinin karşılaştırmalı olarak yorumlanması yer almaktadır.

[25] www.bloomberght.com ve www.bloomberg.com

Şekil 1. Çin, Japonya, Amerika, Almanya, Mısır ve Türkiye Borsa Endeks Hareketleri (Eylül 2019-Ocak 2021)

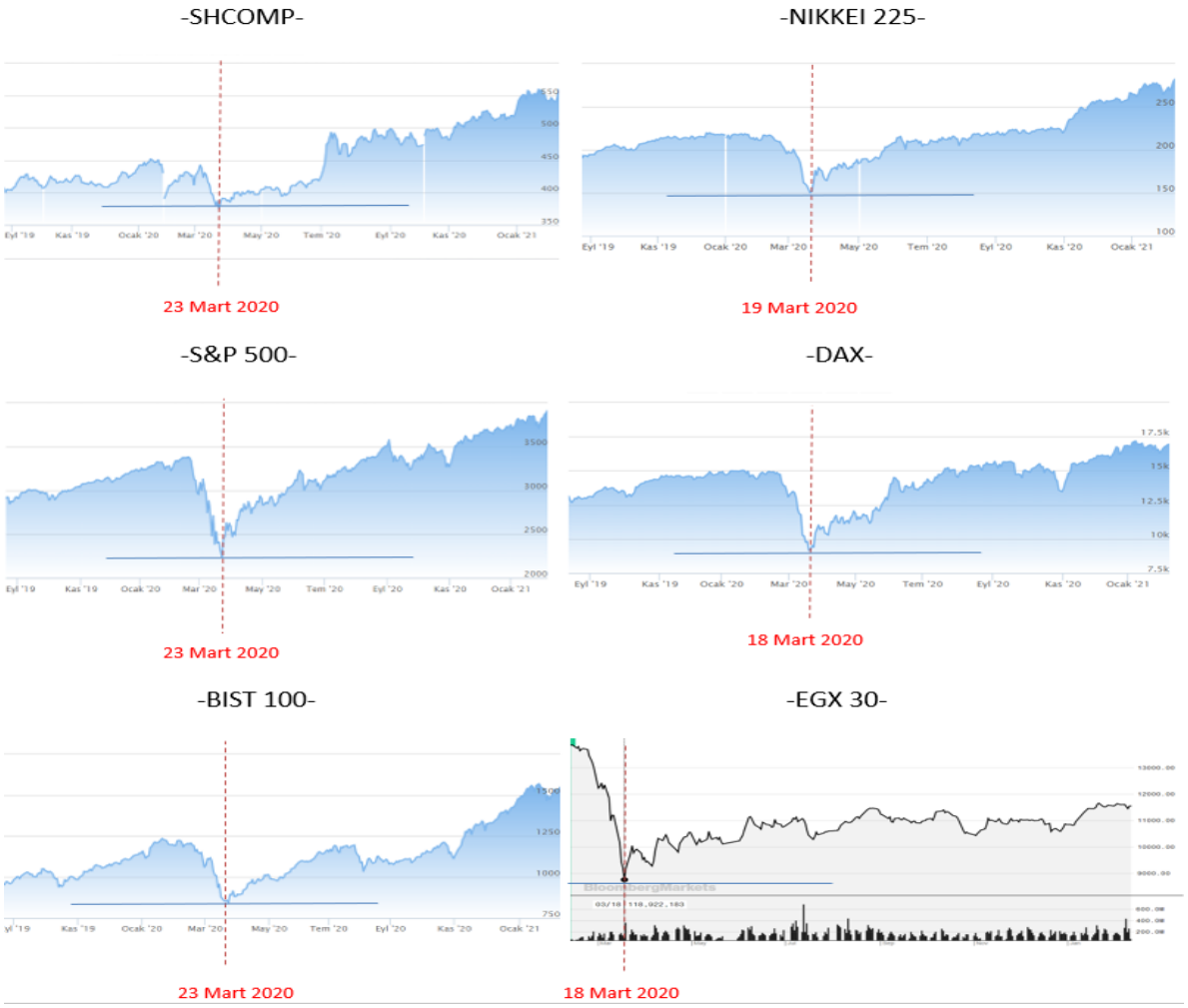

2019 yılının son aylarında Çin'in Vuhan kentinde insanların sokak ortasında yığılıp düştüğü şeklinde medyaya yayılan haberler aracılığıyla tüm dünyada merak uyandıran ve 2019'un son gününde henüz adı koyulamayan ama bir solunum yolu hastalığı olduğu belirtilen koronavirüs, daha sonra hızla yayılarak 2020 yılının 2.çeyreğinden itibaren artık tüm dünya ülkelerinin ortak gündemini oluşturmuştur. Ocak ayında Çin'de koronavirüsten ilk ölüm gerçekleştikten sonra ardı sıra Tayland, Japonya, ABD, Hong Kong, Tayvan, Almanya, Singapur ve Mısır'ın da aralarında bulunduğu onlarca ülkeye virüsün yayıldığı tespit edilmiştir. Şubat ayında hem ölüm hem de bulaş sayılarının arttığı bilgileri yayılırken, Türkiye'de Sağlık Bakanlığı tarafından Covid-19'un ilk kez görüldüğü tarih olarak açıklanan 11 Mart 2020, Dünya Sağlık Örgütü tarafından da Covid-19'un pandemi olarak ilan edildiği tarih olmuştur. Asya'dan Avrupa'ya, Amerika'dan Afrika'ya tüm dünyaya hızla yayılan ve artan vaka sayılarıyla ters orantılı olarak ekonomileri etkileyen Covid-19 pandemi sürecinin küresel bir krize yol açtığı tüm ülkelerce kabul edilmektedir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda, Covid-19 kriz döneminde uluslararası finansal piyasalar, pay senedi endeks grafikleri göz önünde bulundurularak bulaşma etkisi çerçevesinde incelenmiştir. Bu bağlamda Çin, Japonya, Amerika, Almanya, Mısır ve Türkiye borsa endekslerinin 2020 yılındaki hareketlerinde, pandeminin ilan edildiği ve virüsün görülmediği ülke sayısının oldukça azaldığı Mart ayında borsaların dip seviyeleri gördüğü belirlenmiştir. Her bir ülke borsası için endeksin en düşük değerinin görüldüğü tarihler

Şekil 1'de kırmızıyla ifade edilmiştir. Buna göre; 11 ve 17 Ocak 2020 tarihinde Çin'de birer ölümün gerçekleşmiş ve 23 Ocak'ta Vuhan'da karantina tedbirleri uygulanmaya başladıktan sonra 2 Şubat'ta Çin dışında ilk ölümün gerçekleşmesiyle birlikte Çin borsasının aşağı yönlü seyrettiği düşünülmektedir. O tarihten sonra Çin borsası yeniden toparlanmaya çalışsa da 19 Mart'ta sert bir düşüş göstermiş ve 23 Mart'ta dip seviyeyi görmüştür. Japonya ise Ocak ayının ortalarında ilk kez virüsle tanıştığı halde, virüs kaynaklı ilk ölümü yaşadığı 13 Şubat'tan sonra borsa endeksleri düşmeye başlamış ve 19 Mart'ta endeks en düşük seviyeyi görmüştür. 31 Ocak'ta Amerika'nın virüs tehdidi nedeniyle acil durum ilan etmesinin ardından S&P 500 endeksi düşüş göstermeye başlamış ancak 19 Mart'ta Amerika'da virüs kaynaklı ilk ölümün kaydedilmesinin ardından 23 Mart'ta endeks en düşük seviyeyi görmüştür. 27 Ocak'ta Almanya'da ilk Covid-19 vakası bildirildikten sonra endeks değerinde düşüşler görülse de 9 Mart'ta virüs kaynaklı ilk ölüm kaydedildikten sonra borsada daha keskin bir düşüş olduğu görülmüş ve endeksin dip seviyeyi 18 Mart'ta gördüğü belirlenmiştir. Şubat ortalarında Afrika kıtasındaki ilk vakanın Mısır'da görülmesinden sonra borsa hareketlerinde aşağı yönlü bir seyir olduğu ve 8 Mart'ta ilk ölüm haberinin ardından 18 Mart'ta endeksin en düşük seviyeye geldiği görülmüştür. Türkiye'de ise ilk vakanın açıklandığı tarih 11 Mart olmasına rağmen, Şubat ayının ortalarından itibaren endekste düşüşler başlamış ve 23 Mart'ta endeks en düşük seviyeyi görmüştür (Bkz. Şekil 1).

SONUÇ

Tarih boyunca ülkeleri etkisi altına alan pek çok kriz gerçekleşmiştir. Ancak, hem insan sağlığını tehdit ederek milyonlarca kişinin ölümüyle sonuçlanan, hem de insanların bulaş ihtimalinden dolayı karantina kapsamında evlerinden çıkamayıp normal ekonomik döngüye katkı sağlayamadıkları Covid-19 krizi, bu yönleriyle diğerlerinden farklılaşmaktadır. Özellikle de içinde bulunduğumuz yüzyılın durdurulamayan süper ekonomisi olarak ifade edilen ve ucuz işgücü, hammadde ve tedarik olanaklarıyla diğer ülkeleri geride bırakan Çin'in koronavirüsün ilk kez ortaya çıktığı ülke olması, hem Çin ekonomisini hem de dünya ekonomisini etkilemektedir. Çünkü Çin'in küresel ekonomi üzerindeki etkilerinin yüksek olduğu ve küresel ticarete fazlaca yön verdiği dünya genelinde kabul edilmektedir. Dolayısıyla Çin merkezli ortaya çıkan bu virüs ve sebep olduğu Covid-19 krizi finansal piyasalar üzerinde de kötü senaryoları açığa çıkarmaktadır.

Pay senedi piyasalarında Covid-19 krizinin bulaşma etkisi çerçevesinde incelendiği bu çalışmada, Çin, Japonya, Amerika, Almanya, Mısır ve Türkiye borsa endekslerinin 2020 yılındaki hareketleri piyasaların eş zamanlı olarak birlikte hareket ettiğini ortaya koymaktadır. Özellikle virüsün fazlaca korku yaratarak yayıldığı Mart ayında pay senedi piyasalarının aşağı yönlü seyri ve sonrasındaki toparlanma eğilimi ile Ekim Kasım aylarında vakaların yeniden artış göstermesiyle birlikte endeks değerlerindeki ani düşüşler tüm piyasaların ortak hareketini işaret etmektedir. Sonuç olarak Covid-19 krizi döneminde çalışma kapsamında incelenen Çin, Japonya, Amerika, Almanya, Mısır ve Türkiye borsalarının birlikte hareket (comovement) etmeleri sebebiyle, piyasalar arasında bulaşma etkisi olduğu belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

Kaminsky, G. L, Reinhard, C. M., Vegh, C. A. (2003). The Unholy Trinity of Financial Contagion. *Journal of Economic Perspectives*, 17(4): 51-74.

Claessens, S. and Forbes, K.J. (2001). International Financial Contagion. Springer Science+Business Media, New York. (e-book)

Dornbusch, R., Park, Y. C. and Claessens, S. (2000). The World Bank Research Observer, 15(2), 177-197.

Lee, S. B. and Kim, K. J. (1993). Does the October 1987 crash Strengthen the CoMovements Among National Stock Markets?. Review of Financial Economics, 3, 89-102.

Phylaktis, K. and Xia, L. (2009). Equity Market Comovement and Contagion: A Sectoral Perspective. Financial Management, Summer 2009, 381-409.

Forbes, K. J. and Rigobon, R. (2002). No Contagion, Only Interdependence: Measuring Stock Market Comovements, Journal of Finance, 7(5), 2223-2261.

Bodart, V. and Candelon, B. (2009). Evidence of interdependence and contagion using a frequency domain framework. Emerging Markets Review, 10(2), 140-150.

Baele, L. and Inghelbrecht, K. (2010). Time-varying integration, interdependence and contagion. Journal of International Money and Finance, 29(5), 791-818.

Beirne, J. and Gieck, J. (2012). Interdependence and contagion in global asset markets, ECB Working Paper, No. 1480.

Bekaert, G. Harvey, C. R. and Ng, A. (2005). Market Integration and Contagion. The Journal of Business, 78(1), 39-69.

Anderson, M. (2011). Contagion and Excess Correlation in Credit Default Swaps. Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=1937998.

Moser, T., (2003). What Is Financial Contagion?. International Finance. 6(2), 157-178.

Budak, H. Z. (2017). Finansal bulaşma üzerine bir literatür incelemesi. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 39(2), 451-472.

Schmukler, S. L., Zoido, P. and Halac, M. (2010). Financial Globalization, Crises, and Contagion. Globalization World Bank Policy Research Report.

Altan, İ.M (2019). Uluslararası Finansal Piyasalarda Bulaşma Etkisi: ABD ile Gelişmekte Olan Ülkeler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.

Alessandra Bonfiglioli ve Carlo A. Favero, "Explaining Co-movements between Stock Markets: The Case of US and Germany", Journal of International Money and Finance, Vol.24, No.8 (December 2005), ss.1299-1316.

Antonio G. Pascual, "Assessing European Stock Markets (Co)integration", Economic Letters, Vol.78, No.2 (February 2003), ss.197-203.

Claire G. Gilmore, Brian M. Lucey ve Ginette M. McManus, "The Dynamics of Central European Equity Market Comovements", The Quarterly of Economics and Finance, Vol.48, No.3 (August 2008), ss.605-622.

Murat Kargın, "Hisse Senedi Piyasalarında Eşbütünleşme Analizi", Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, Vol.45, No.525 (2008), ss.85-96.

Kenourgios, D., Christopoulos A. ve Dimitriou, D. (2013). Asset Markets Contagion During the Global Financial Crisis. Multinational Finance Journal. 17, 49–76.

Çelik, S. (2012). The More Contagion Effect on Emerging Markets: The Evidence of DCC-GARCH Model. Economic Modelling, 29(5), 1946-1959.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.bloomberght.com/borsa/dunya-borsalari (E.T. 10.02.2021)

https://www.bloomberg.com/quote/EGX30:IND (E.T. 10.02.2021)

https://covid19.saglik.gov.tr/ (E.T. 12.02.2021)

https://www.aa.com.tr/ (E.T. 14.02.2021)

KORONAVİRÜS (COVİD-19) SALGIN SÜRECİNDE ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA YÖNETİCİ OLMAK

Ahmet ALĞAN[1], Necdet KONAN[2]

[1] İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya / Türkiye
[2]İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya / Türkiye

Öz: Koronavirüs (covid-19) salgın süreci birçok sektörü doğrudan birçok sektörü de dolaylı olarak etkilemiştir. Eğitim sektörü de hem iç hem dış paydaşları olan ve birbirine bağımlı birçok unsuru bulunan bir alan olduğu için pandemi sürecinden doğrudan etkilenen sektörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Son 20 yıldır her geçen sene sektörde öğretimine devam eden öğrenci ve çalışan personel sayısının arttığı özel öğretim kurumları da bu salgın sürecinden ciddi olarak etkilenmiştir. Bu araştırmada koronavirüs (covid-19) salgın sürecinde özel öğretim kurumlarında yaşanan sorunlar ve çözümlerine ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri yer almaktadır. Çalışma olgu bilim deseninde nitel bir araştırmadır. Bu araştırmanın çalışma grubu, Ankara ili Merkez ilçelerde bulunan özel öğretim kurumlarında müdür ve müdür yardımcısı olarak görev yapan yöneticilerden araştırmanın veri toplama aracı olan görüşme formunu gönüllü olarak yanıtlayan 15 yöneticiden oluşmaktadır. Çalışmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve 20 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış "Görüşme Formu" aracı ile elde edilmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseniyle gerçekleştirilmiştir. Olgu bilim (fenomenoloji) deseni etkileri neticesinde fark ettiğimiz lakin sonuçları açısından kapsamlı bir yargıya sahip olamadığımız olgulara yönelik araştırmalardır. Bu araştırma ile de özel öğretim kurumlarının pandemi sürecinde yaşadığı sorun ve sıkıntıların okul yöneticileri perspektifinden değerlendirilerek betimlenmesi amaçlanmış olup araştırma sonuçları özel öğretim alanında yapılabilecek araştırmalara ve yakın gelecekte yapılması planlanan yasal düzenlemelere destek olacağı tahmin edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğretim Kurumu, Covid-19, Uzaktan Öğretim

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Eğitim, tüm ulusların gerek birey boyutunda gerek toplum gerekse de devlet boyutunda sorumlu oldukları en önemli konuların başında gelir. Dünya genelinde olduğu gibi, ülkemizde de eğitim sistemini daha yüksek standartlara kavuşturmak, eğitimli ve nitelikli bireyler yetiştirmek ve eğitilmiş bir toplum kurmak tüm toplumun idealidir. Bireyden aileye; aileden topluma; toplumdan millete ve milletten insanlık âlemine dönüşüm evreleri dikkate alındığında eğitimsiz bir nesil ve eğitimsiz bir değişim düşünülemez. Gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde eğitim, her zaman en önemli yatırım unsuru ve vazgeçilmesi hayal dahi edilemeyen bir ihtiyaç olarak görülmüştür (Yaman, 2018).

İnsanlık tarihi, çok geniş coğrafyalara yayılan, toplu ölümler ve sağlık sorunları ile toplumları kasıp kavuran sayısız denecek kadar çok endemi, pandemiye şahittir denebilir. Toplumları etkileyen bu tarz salgınları yönetmenin bilinen en önemli yollarından birisi epidemi zirvesini erteleyerek sağlık sistemlerini aşırı yük nedeniyle iş yapamaz hale gelmekten korumaktır. Bunun gerçekleşmesi için devlet otoritesi, yerel yönetimler, kamu ve özel teşebbüsler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaş olarak tüm bireyler, hep birlikte uyum içerisinde ortak hareket etmelidir (Aslan, 2020). Yaşadığımız yüzyılda dahi bilimsel ve teknolojik imkânlarının ulaştığı baş döndürücü seviyeye rağmen salgınla mücadelenin bilinen en etkili yolunun sosyal izolasyon olması dünya halklarını işin içinden çıkılmaz bir noktaya taşımıştır. Sağlık kurumları ve çalışanlarının üzerindeki ağır yükün yanında izolasyonun neden olduğu ekonomik sıkıntılar ile sosyal-kültürel ve eğitim alanlardaki kısıtlamalar, toplumları derinden derine sarsmıştır (Yıldırım, 2020).

2019 yılı aralık ayında ortaya çıkan Coronavirüs (Covid-19) pandemisi, en başta sağlık olmak üzere iktisadi, sosyal ve kültürel açıdan birçok önemli değişime neden olmuştur. Yaşanan bu salgın sürecinden en çok etkilenen alanlardan biri de elbette ki eğitim alanında yaşanan değişimlerdir. Şu anda, dünya genelinde hemen hemen tüm ülkelerde yüz yüze eğitim faaliyeti ile eğitim hizmetleri icra edilememekte, öğrenciler okul ortamından uzak olarak eğitimlerine devam etmeye çalışmaktadırlar. Bu nedenle, hem ülkemizde hem de dünyanın birçok bölgesinde, milyonlarca öğrenci açık ve uzaktan eğitim yoluyla eğitim-öğretim faaliyetlerine katılmaya çalışmaktadırlar. Dünyadaki bu pandemi nedeniyle, Türkiye'de tüm öğretim kademelerinde yüz yüze eğitime ara verilmiş ve tüm öğrenciler için açık ve uzaktan eğitim olanakları kullanılmaya başlanmıştır.

Koronavirüs pandemi süreci birçok sektörü doğrudan birçok sektörü de dolaylı olarak etkilemiştir. Eğitim sektörü de hem iç hem dış paydaşları olan ve birbirine bağımlı birçok unsuru bulunan bir alan olduğu için pandemi sürecinden doğrudan etkilenen sektörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Son 20 yıldır her geçen sene sektörde öğretimine devam eden öğrenci ve çalışan personel sayısının arttığı özel öğretim kurumları da bu salgın sürecinden ciddi olarak etkilenmiştir. Gerek kalkınma planlarında gerek MEB Stratejik planlarda eğitim sektöründeki öğrenci potansiyelinin artması hedeflenen özel öğretim kurumları, salgın sürecinde ciddi sorun ve sıkıntılarla karşı karşıya gelmiştir. Eğitim yönetiminin bir alt alanı olan özel öğretim öğrenim faaliyetlerinin etkili, verimli ve kaliteli kullanılması açısından eğitim yönetiminin ilgi alanına girmektedir.

Bu çalışmada özel öğretim kurumu ifadesiyle Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan okulöncesi, ilkokul, ortaokul ve lise seviyesindeki özel öğretim kurumları kast edilmektedir. 5580 sayılı özel öğretim kurumları kanunun 2. Maddesinde kurum: Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, motorlu taşıt sürücüleri kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumlarını ifade etmektedir.

Pandemi sürecinde eğitim ile ilgili sorunlar, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sürekli bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda eğitim yönetiminin alt kollarından biri olan özel öğretim kurumlarının bu süreçte yaşadıkları sorunlar da gerek akademik düzeyde bilimsel araştırmalar yoluyla gerekse de özel öğretim kurumu yöneticileri tarafından tertip edilen toplantı ve çözüm yolları arayışlarıyla tartışılmaktadır.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı koronavirüs (covid-19) salgın sürecinde özel öğretim kurumu yöneticilerinin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu amaca dönük olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1- Özel öğretim kurumu yöneticilerinin koronavirüs (covid-19) salgın sürecinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?

2- Özel öğretim kurumu yöneticilerinin koronavirüs (covid-19) salgın sürecinde yaşadıkları sorunlara ilişkin önerileri nelerdir?

KAPSAM

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2020-21 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Merkez ilçelerde görev yapan özel öğretim kurumu yöneticilerinden, "Koronavirüs (Covid-19) Salgın Sürecinde Özel Öğretim Kurumlarında Yönetici Olmak" isimli görüşme formuna yanıt veren 15 kişi oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde hem okul müdürleri hem müdür yardımcıları hem de kurucu müdür olarak görev yapan özel okul sahibi yöneticiler ile görüşme sağlanmıştır. Maksimum çeşitlilik, yönetici pozisyonundaki katılımcıların görev yaptıkları öğrenim düzeylerinde de sağlanmaya çalışılmıştır. Bu anlamda okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise olmak üzere farklı öğrenim düzeylerinde eğitim öğretim faaliyetini devam ettiren farklı okullarda görev yapan yönetici ve idareciler çalışma grubuna alınmıştır. Katılımcılar kodlama esasına göre K1, K2, K3… şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 8. Çalışma Grubunda Yer Alan Katılımcılar İlişkin Bilgiler

Çalışma Grubu	Cinsiyet	Okul Türü	Görev Ünvanı
K1	E	İlkokul	Müdür
K2	E	Lise	Müdür Yardımcısı
K3	E	Ortaokul	Müdür Yardımcısı
K4	E	Ortaokul	Müdür
K5	E	Lise	Müdür Yardımcısı
K6	K	Okulöncesi	Müdür
K7	K	Okulöncesi	Müdür
K8	K	İlkokul	Müdür Yardımcısı
K9	E	Lise	Müdür
K10	E	Lise	Müdür Yardımcısı
K11	E	Lise	Müdür
K12	E	İlkokul	Müdür Yardımcısı
K13	E	Ortaokul	Müdür Yardımcısı
K14	K	Ortaokul	Müdür Yardımcısı
K15	E	İlkokul	Müdür

YÖNTEM

Bu araştırmada koronavirüs (covid-19) salgın sürecinde özel öğretim kurumu yöneticilerinin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin görüşlerini belirlemek ve derinlemesine incelemek amacıyla nitel bir yaklaşımla yapılmıştır. Bu kapsamda çalışma, olgu bilimi deseninde nitel bir araştırmadır.

Bu araştırmanın verileri, "Koronavirüs (Covid-19) Salgın Sürecinde Özel Öğretim Kurumlarında Yönetici Olmak" adlı yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Katılımcı olan yöneticilere Koronavirüs salgın sürecinde yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini paylaşmalarını amaçlayan 20 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklemesi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde yapılan araştırmanın genel amaçları doğrultusunda yanıtlanan soruların her birine ilişkin ulaşılan bulgular ve bu bulgulara ilişkin doğrudan alıntılara yer verilerek katılımcıların görüşleri yer almıştır.

Özel öğretim kurumları velilerin belli bir bedel ödeyerek kayıt oldukları kurumlar olması dolayısıyla veli beklentilerinin daha yüksek olduğu kurumlardır. Bu anlamda okul idarecileri de bu beklentileri karşılayabilmek amacıyla devlet okullarına nazaran daha fazla mesai harcayarak pandemi sürecinde çalışmak durumunda kalmışlardır. Görüşme formu yöneltilen idareciler pandemi sürecinde ortalama 5 gün okula gitmiş ve genellikle 8 saate yakın okulda mesai harcamışlardır. Bu süre normal eğitim döneminde okulda geçen süreye oldukça yakın olup birçok iş kolunun esnek mesai yaptığı pandemi sürecinde özel öğretim kurumu yöneticileri için oldukça yıpratıcı olduğu söylenebilir.

Yöneticilerin Salgın Sürecinde Yaptıkları Faaliyetler ve Bu Faaliyetlerin Gerekliliği

Katılımcılara; salgın sürecinde okullara ne amaçla gittikleri sorulmuş ve cevapların büyük çoğunluğunda idari işler ortak olarak zikredilmiştir. Katılımcıların nerdeyse yarısı (6/15) bu süreçte uzaktan eğitim faaliyetlerinin kontrolü maksadıyla okula gittiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca 3 katılımcı özellikle muhasebe işlemlerini zikrederek yeni kayıt veya kayıt silme işlemleri ile bu işlemler esnasında sürecin muhasebat işlemleri ile de doğrudan ilgilendiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (9/15) bu süreçte yöneticilerin okullarda bulunması ve yaptıkları işlerin gerekliliği konusunda % 100 cevabını vermişlerdir. Katılımcılardan sadece 3'ü bu gerekliliğin % 50 ve altında olarak zikretmiş sadece 1 katılımcı % 30 cevabını vererek bu durum için en alt oran yanıtı vermiştir. Verilen bu cevaplara dayanılarak özel öğretim kurumlarında özellikle uzaktan eğitim sürecinde iş yoğunluğunun azalmadığı bunun aksine farklılaşarak daha da zor bir hal aldığı yorumu yapılabilir. Bu nedenler katılımcıların çoğunluğu bu süreçte yapılan işlemleri sürecin gereği olarak zorunlu görmüşlerdir denebilir.

Yöneticilerin Salgın Sürecinde Okullarda Yaşadığı Sorunlar

Katılımcılara; salgın sürecinde özel öğretim kurumlarında okullarında yaşanan sorunların neler olduğu sorulmuştur. Çalışmaya katılan yöneticilerin soruları yanıtlarken üzerinde durdukları hususlar genel başlıklar altında toplanarak frekanslarına göre Tablo 2' de gösterilmiştir. Bu kısmı cevaplarken yöneticilerin çoğu cevaplarında birden fazla sorunu zikretmişlerdir.

Tablo 2. Okulda Yaşanan Sorunlar

Sorunlar	Frekans
Eğitim-Öğretim niteliği	9
Ekonomik	4
Teknik	2
Kayıt	1
Sağlık ve Hijyen	4
Karantina Süreçleri	1

Katılımcıların ortak olarak paylaştıkları yaşadıkları sorunun başında eğitim faaliyetinin yüz yüze yapılamaması ve öğrencilerin bu durumda ciddi öğrenme eksikliği yaşadıkları yönünde olmuştur.Bu bağlamda K14 kodlu yönetici görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

"Mart ayı itibariyle okullarda salgınla başlayan bir süreç yaşanmaya devam etmektedir. Geçen yıl son 2,5 ay eğitim öğretim uzaktan yapılmıştır. Bu yıl da 1.dönem itibariyle yapılmaya devam edecek gözükmektedir. Geçen yıl, hiç bilinmeyen bir sistem iken, bu yıl herkes (veli, öğretmen, öğrenci, idare) bu duruma alışmış, alışkanlık göstermiştir. Geçen yıl yapılan eksiler bu yıl artılara dönüştürülmüştür. Genel itibariyle okullardaki sorunları şu şekilde sıralayabiliriz: A) Bazı öğrenciler uzaktan eğitimde başarılı iken, bazı öğrenciler uzaktan eğitimde ileriye değil, geriye gitmiştir. Uzaktan eğitimde başarılı olan kesim yüzde 2'yi geçmediğini genel olarak öğrencilerin zorlandığı gözlenmiştir. Tam öğrenme uzaktan eğitimde yapılamamıştır. B) Bazı öğrencilerde özdenetim eksikliği fazladır. Öğretmen kontrolü dışında çalışmakta ve ödev yapmakta zorlanan öğrenci çok fazladır. C) Velinin kontrol edemediği, bu süreçte internet ve sosyal medya sorunları yaşayan öğrenciler vardır. D)Uyku ve beslenme sorunu yaşayan öğrenciler oluşmuştur. E) Öğrenme yöntemleri konusunda zorlanan öğrenciler oluşmuştur. F) Öğrenmede not alma eksik kalmıştır. G) Her öğrenciyi öğretmen ders anında gözlemleyememektedir. H) Ölçme değerlendirme tam hakkıyla yapılamamaktadır. I)Öğrencinin psiko sosyal durumunun öğrenmeye etkisi gözlemlenip, öğrenciyle görüşülüp, çözümler üretilme konusu eksik kalmıştır. İ) Bazı ebeveynler öğrenciyi evde çok iyi takip ederek, ödev yapmasına yardımcı olarak, tekrar yaptırarak, eksik kazanımları konusunda öğrenciyi ileriye taşımış, bazı ebeveynler ise bunu başaramamıştır. Bu da öğrenciler arasında uçurum oluşmasına sebep olmuştur." K14

Sorunları daha çok sağlık, eğitim ve ekonomi yönüyle vurgulayan katılımcılar bu hususdaki sorunlarla ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir;

"Maske takmak istemeyen öğrenci ve veli sorunları tüm gıdaların tek kullanımlık olması Hastalık belirtisi gösteren sınıfın tahliyesi ve karantina süreleri Öğretmenlerin karantinaya alınması" K7

"Canlı ders saatinin günlük kaç saat olacağı konusunda çok fazla sorun yaşandı, öğrenci takibi zorlaştı, velilerin okuldan beklentileri arttı, ekonomik sorunlar yaşandı, velilerin okul ücretini ödemek istemediler yüz yüze eğitim ile online eğitim aynı şey değil diye düşündüler." K3

Yöneticilerin Uzaktan Öğretimde Yaşanan Sorunlar Ve Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşleri

Katılımcılara; salgın sürecinde özel öğretim kurumlarında uzaktan öğretimde yaşanan sorunların neler olduğu sorulmuştur. Çalışmaya katılan yöneticilerin soruları yanıtlarken üzerinde durdukları hususlar genel

başlıklar altında toplanarak frekanslarına göre Tablo 3' te gösterilmiştir. Bu kısmı cevaplarken yöneticilerin çoğu cevaplarında birden fazla sorunu zikretmişlerdir.

Tablo 3. Uzaktan Öğretimde Yaşanan Sorunlar

Sorunlar	Frekans
Teknolojik Eksenli	7
Sosyal ve Pedagojik Eksenli	10
Öğrenci-Öğretmen Eksenli	8
Ödev Eksenli	3
Veli Eksenli	6

Uzaktan öğretim sürecinde yaşanan sorunların başında şüphesiz ki toplum olarak bu tarz yeni bir yönteme şimdiye kadar aşina olmayışımız gelmektedir. Gerek öğrencilerin şimdiye kadar bu tarz bir deneyimi olmaması gerekse de öğretmenlerin bu tarz bir yöntem ile ders anlatmaması ve bu yöntem için gerekli bilgi, beceri ve eğitimden yoksun olunması sürecin tüm paydaşlarını zora sokmuştur. Özellikle de ekran bağımlılığın sorun olduğu günümüzde uzaktan öğretim öğrencileri zorunlu olarak ekran bağımlısı kılmış, bu süreç özel okullarda çocukları daha fazla ekran bağımlısı hale gelmeye sürüklemiştir. Uzaktan öğretim süreci için katılımcılar teknik alt yapının güçlendirilmesi, hizmet içi eğitimlerle paydaşların eğitilmesi ve bazı katılımcılar da (4/15) ısrarla okulların yüz yüze eğitime başlamasını çözüm olarak zikretmektedirler.

Yöneticilerin Salgın Sürecindeki Kaygıları ve Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşleri

"İşsiz kalmak", "Can kaybı", "kayıt yetersizliği", "belirsizlik", "internet bağımlılığı", "kayıp bir nesil" gibi cevapların geldiği bu süreçte yaşanan en büyük korkunuz nedir sorusuna katılımcılar kendi iç dünyaları bağlamında oldukça farklı yanıtlar vermişlerdir. Bununla birlikte K6 kodlu katılımcı bu süreçte bir korku/kaygı yaşamadıklarını *"korkum ya da kaygım yok"* şeklinde, K10 kodlu bir başka katılımcı ise *"Kaygımız olmadı. Çünkü kazaya ve kadere iman ettik."* şeklinde ifade etmiştir. Bu düzeyde rahat olmadığı anlaşılan K11 kodlu katılımcı ise endişelerini şu şekilde sıralamıştır;

"Bir neslin kaybı, Eğitimin kalitesinin yok olması, Toplumun korkularının tetiklenmesi, Farklı virüs türlerinin yayılması, Tv ve net ortamında sürekli uzun vadeli korkuların zihne yerleştirilmeye çalışılması"

Katılımcılara; salgın sürecinde yaşadıkları kaygıların giderilmesi için nelerin yapılması gerektiğine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu sorulara hijyen tedbirlerinin azami derecede uygulanması, aşı vb tedavi yöntemlerinin geliştirilmesi, devletin ve bireylerin sorumluluklarını yerine getirmesi gibi ortak çözüm önerileri sunulduğu gibi kimi katılımcılar çözümün yüz yüze eğitim faaliyetlerinin başlaması kimi katılımcılar ise öğretim faaliyetlerinin uzaktan öğretim yoluyla devam etmesi yönünde farklı kanaatler belirtmişlerdir. Verilen yanıtlar kaygılarla eşleştirildiğinde işsiz kalma endişesi için devlet güvencesi; kayıt yetersizliği için veli görüşmeleri; bireyin veya yakınının virüse yakalanma endişesi için aşı veya karantina tedbirlerinin ciddiyetle uygulanması; eğitimde öğrenme eksiklerinin telafisi için yüz yüze eğitim başlaması öne çıkan çözüm önerileri olarak dile getirilmiştir.

SONUÇ

Pandemi sürecinde eğitim dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sürekli bir tartışma konusu olmuştur. Eğitimin vazgeçilemez bir hak ve sorumluluk olduğu bilinen bir gerçek iken pandemi sürecinde bu sorumluluğun nasıl ve ne şekilde yerine getirileceği sürekli konuşulan ve tartışılan bir konu olmuştur. Eğitim yönetiminin alt kollarından biri olan özel öğretim kurumları da hem bir eğitim kurumu hem de ticari bir işletme olmaları dolayısıyla bu sorumluluğu yerine getirme konusunda daha titiz ve hassas davranmak zorunda kalmışlardır. Özel öğretim kurumları, öğrencilerinin sadece canlı derslere erişimi değil aynı zamanda ders takibi, kaynak temini, ödev takibi, sosyal ve psikolojik destek, ailevi problemlerine karşı duyarlılık gibi çok farklı sorunlarını da takip etme ve destek olma gibi görevler üstlendiğinden bu süreçte bu kurumlarda görev yapan idarecilerin ve öğretmenlerin yaşadıkları zorluklar artmıştır.

Yüz yüze eğitime Mart ayı itibariyle ara verilmesi, online uzaktan eğitim sistemlerinin önemli hale gelmesine neden olmuştur. Eğitime uzun süre ara verilmesi nedeniyle hızlı bir şekilde geçiş yapılan bu eğitim yönteminin, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi önem taşımaktadır (Keskin,2020). Bu yöntemin özellikle eğitim hizmetlerinin velilerce daha çok sorgulandığı özel öğretim kurumlarında daha az sorun yaşanan ve nitelikli bir alternatif eğitim yöntemi olarak görülmesi ve alt yapı çalışmalarının bu yönde iyileştirilmesi özel öğretim kurumları tarafından zorunlu bir ihtiyaç haline gelmiştir. Yöneticilerin bu süreçte zorlandıkları ve takibi için ciddi efor sarf edip okulda mesai harcadıkları alanların başında bahsi geçen web tabanlı uzaktan öğretim sistemlerinde yaşanan sorunların takibi ve çözümü gelmektedir.

Dijital beceriler, dijital yeterlilikler ve dijital okuryazarlık, dijital bilgi çağının temel gereksinimlerindendir. Dijital öğrenme ve çevrimiçi uzaktan eğitimin hayatımızın bir parçası olacağı ve sıklıkla gündemde kalacağı yeni normalde sadece öğrenen ve öğretenlerin değil, kapsayıcı bir bakış açısıyla tüm vatandaşların bu becerileri edinmesi, pandemi süreciyle ortaya çıkan krizi atlatmak kadar küresel rekabet ortamında varlığını devam ettirmek için de gereklidir. Bu anlamda kurumların teknoloji altyapısına ve eğitim teknolojilerine anlamlı bir şekilde yatırım yapması gerekmektedir (Bozkurt,2020). Özel öğretim kurumlarının teknolojik alt yapılarını geliştirdikleri kadar onu kullanacak insan gücünü de yetiştirmeleri çok ciddi bir önem arz etmektedir.

Özel öğretim kurumlarının yöneticileri ile yapılan görüşmelerde pek dile getirilmemekle beraber sektörün yaşadığı sıkıntılardan biri de uzaktan öğretimde görev almayan akademik branş harici Görsel Sanatlar / Müzik / Beden Eğitimi / Teknoloji Tasarım gibi derslerin öğretmenlerinin bu süreçte işsiz kalmasıdır. Koronavirüs salgın süreci, eğitimin geleceğine yönelik, yeni düşünme biçimleri geliştirebilmek ve kriz anlarında daha fazla yenilikçi çözümler geliştirmek gerektiği gerçeğini acı bir biçimde ortaya koymuştur (Can,2020).

Özel öğretim sektöründe kurumlarında lider pozisyonunda olan okul yöneticilerine çok ciddi görevler düşmektedir. Özellikle kendi kurumlarındaki öğretmen, öğrenci ve velilerin motivasyonlarının diri kalması ve salgın sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerinin devamlılığının sağlanmasında okul yöneticilerinin önemli bir görevi bulunmaktadır. Aynı şekilde birçok teknik sorunun yaşandığı bu süreçte eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksamaması ve yaşanan sorunların ivedilikle çözüme kavuşturulması yöneticilerden beklenen görevler arasında yer almaktadır (Akyavuz,2020).

Eğitimde yaşanan ciddi sorunlarla beraber salgın süreci, eğitimin yeniden gözden geçirilmesi ve yapılandırılması, temel felsefesinden uzaklaşmış ve geçerliliği uzun zamandır tartışılan yöntemlerin bırakılması veya yenilenmesi için ciddi bir fırsat olarak görülebilir (Sarı,2020). Yapıları ve imkânları göz önünde bu-

lundurulduğunda özel öğretim kurumları ve yöneticileri bu dönüşümü sağlamada lokomotif görevi üstlenebilirler. Bu araştırma kapsamında ulaşılan sonuçlardan ve özel öğretim kurumlarında çalışan yöneticilerin görüşlerinden hareketle bu kurumlarda yaşanan sorunlara ilişkin şu öneriler getirilebilir;

1-Online eğitim faaliyetlerinin alternatif bir eğitim yöntemi olarak değerlendirilip bu yöntemin iyileştirilmesi için özel öğretim kurumlarının sempozyum, kongre vb etkinliklerle bir araya gelerek bu konu ile ilgili görüş ve deneyimlerini paylaşarak birlikte hareket edebilmeli,

2-Özel öğretimi yakından ilgilendiren bu tarz araştırmalar farklı illerde ve nitel-nicel yöntemler birlikte kullanılarak yapılmalı,

3-Uzaktan öğretim faaliyetleri için teknik alt yapılar güçlendirilmeli,

4-Özel öğretimde çalışanlarının özlük haklarının korunmasına dönük yasal düzenlemeler iyileştirilmeli,

5-Öğrencilerin ekran başında geçirdiği zamanın fazlalaşmasından kaynaklı davranış bozuklukları ile ilgili rehberlik ve psikolojik destek önlemleri alınmalı,

6-Koronavirüs salgın sürecinde hijyen konusundaki titiz uygulamalar, salgın sonrasında da devam ettirilmeli,

7-Hizmet içi eğitimlerle, ilgili tüm paydaşlar eğitime katılarak bilgi ve becerilerini arttırmalıdır.

KAYNAKÇA

Akyavuz, E. K., & Çakın, M. (2020). Covid-19 Salgınının Eğitime Etkisi Konusunda Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Electronic Turkish Studies, 15*(4).

Aslan, R. (2020). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Covid-19. *Ayrıntı Dergisi, 8*(85).

Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Süreci Ve Pandemi Sonrası Dünyada Eğitime Yönelik Değerlendirmeler: Yeni Normal Ve Yeni Eğitim Paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 6*(3), 112-142.

Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi Ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye'de Açık Ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, *6*(2), 11-53.

Keskin, M., & Özer Kaya, D. (2020). COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(2), 59-67.*

Sarı, T., & Nayır, F. (2020). Pandemi Dönemi Eğitim: Sorunlar ve Fırsatlar. *Electronic Turkish Studies, 15*(4).

Yaman, E. (2018). Geleceğin Dünyası ve Geleceğin Eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi,* 43, 5

Yıldırım, M. A. (2020). Koronavirüs Pandemisi Ve Geçmişten Günümüze Salgın Hastalıklar. Kilis, Kilis Üniversitesi Yayınları

İNTERNET KAYNAKLARI

EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİLERİNDE YAYIMLANAN SINIF EĞİTİMİ MAKALELERİNİN YÖNTEM EĞİLİMİ

Muhammet YILMAZ[1], Hakan NURLU[2], Murat KURT[3]

[1] Millî Eğitim Bakanlığı, Necip Fazıl Kısakürek İlkokulu, Tokat / Türkiye
[2] Amasya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Amasya / Türkiye
[3]Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Amasya / Türkiye

Öz: Bilişim teknolojilerinin gelişmesi ile bilgiye ulaşmak kolaylaşmıştır. Bilimsel alanda yayımlanan makalelerin sayısı gün geçtikçe artmakta ve internet ağı sayesinde bu makalelere ulaşmak çok kolay olmaktadır. Bu nedenle bilimsel alanlarda yayımlanan bu makalelerin niteliği ister istemez araştırmacıları düşündürmektedir. Bu makalelerin niteliğini ortaya koyan birçok yöntem bulunmaktadır ve bunlardan biri de doküman analizidir. Bu çalışmanın amacı; eğitim fakültesi dergilerinde yayımlanan sınıf eğitimi makalelerinin yöntem eğilimini belirlemektir. Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. 2013-2019 yılları arasında ULAKBİLİM'de TR Dizin'de dizinlenen eğitim dergilerinde yayımlanan makaleler birtakım anahtar kelimeler kullanılarak sınırlandırılmış ve elde edilen makaleler incelenmiştir. Çalışmada 2013-2019 yılları arasında ULAKBİLİM'de TR Dizin'de dizinlenen 22 eğitim dergisinde gerçekleştirilen sınırlandırmalar sonucunda 427 makaleye ulaşılmıştır. Veriler doküman analizi ile çözümlenmiştir. Neticede; bu makalelerin en fazla nicel araştırma yaklaşımına göre desenlendiği, nicel yaklaşımın içerisinden de en fazla tarama metodunun kullanıldığı; nitel yaklaşımda en fazla olgubilim yönteminden yararlanıldığı görülmüştür. Nicel yaklaşımda veri toplama aracı olarak en fazla anketin kullanıldığı, nitel araştırma olan makalelerde yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanıldığı; veri analizinde ise nicel yaklaşımın kullanıldığı makalelerde en fazla t testinin, nitel yaklaşımın kullanıldığı makalelerde içerik analizinin kullanıldığı görülmüştür. Bu sonuçlar göz önüne alınarak bazı öneriler getirilmiştir: Sınıf eğitimi üzerine yayımlanan makalelerde karma yöntem daha fazla kullanılabilir. Alternatif veri toplama araçlarının kullanıldığı makaleler yayımlanabilir. Nitel yaklaşıma göre desenlenen çalışmalarda eleştirel çalışmalar ve kültür analizi yönteminin kullanıldığı makaleler çalışılabilir. Nicel yaklaşıma göre desenlenen çalışmalarda tam deneysel makaleler çalışılabilir.

Anahtar Kelimeler: Doküman Analizi, Sınıf Eğitimi, Yöntem

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Bilim veya araştırma kişinin ve toplumun bilgi edinmede ve problemlere çözüm bulmada yararlandıkları yoldur (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Bilimsel araştırma yapılarak sosyal ve fiziksel olgulara sistematik, planlı, bazı zamanlar ise yapay şekilde ulaşılmaktadır (Ekiz, 2015). Bilim hem bilimsel bilgilere hem de olgulara dayanmaktadır ve evrende mevcut her şey olgudur (Karamustafaoğlu ve Değirmenci, 2018). Hakiki bilgiye ulaşmak için gerçekleştirilen sistemli çalışmalara bilim, elde edilen bilgiye de bilimsel bilgi denilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2017).

Bilimsel bilgiyi elde etmek için bir yol izlenmesi gerekmektedir ve bu da bilimsel yöntemdir. Bir araştırma kullanılan yöntem sayesinde bilimsel bir nitelik kazanır (Karamustafaoğlu ve Değirmenci, 2018). Bilimsel yöntem, bir sorunu çözmek için geliştirilen sistematik yolların tümüdür (Gürbüz ve Şahin, 2017). Yöntem, bir araştırmada bir sonuca varmak için sistematik bir süreçte izlenen yoldur (Ekiz, 2015). Yöntem, araştırmanın nasıl yürütüldüğüne yönelik ayrıntıları anlatır ve böylece okuyucuya çalışmanın yöntem ile sonucunun güvenirlik ve geçerliğinin uygunluğu ile ilgili değerlendirme yapma fırsatı sunar (Büyüköztürk ve

diğ., 2014). Yöntemin içeriğinde, mevcut çalışmalara sorgulayıcı bir gözle bakmayı, bir araştırma problemi ortaya atmayı, çözüm önerileri sunmayı, katılımcı veya örneklemle ilgili veri araçları yoluyla bulgular elde etmeyi, verileri çözümlemeyi, yorumlamayı, alanyazın yoluyla tartışma, sonuca ulaşma ve öneriler ileri sürmeyi içerir (Karamustafaoğlu ve Değirmenci, 2018).

Yapılan bilimsel araştırmalar akademik dergiler sayesinde diğer bilim insanlarına en kısa sürede ulaşmaktadır (Karamustafaoğlu ve Değirmenci, 2018). Bu makalelere özellikle de internet yoluyla ulaşılmaktadır. İnternetin yaygınlaşması ile araştırılan kaynaklar sadece kütüphanelerde değil internette çevrimiçi yoluyla da elde edilebilmektedir (Çalık, 2019). Araştırmacılar böylece bilimsel makalelere çok çabuk ulaşarak bir veri tabanı elde ederler. Bu açıdan düşünüldüğünde araştırmacıları yayımlanan bu makalelerin niteliği açısından bir inceleme yapmaya itmektedir. Bu incelemenin de birtakım yolları bulunmaktadır ve bunlardan biri de kesitsel araştırmadır. Alanyazın incelemesinde bir konu ile ilgili gelişmeleri görmek amacıyla kesitsel çalışmalar yapılmakta ve bu şekilde gerçekleştirilen incelemeler o zaman aralığında yapılan çalışmalarla ilgili sadece bilgi vermez ayrıca gerçekleştirilecek çalışmalara da ışık tutar (Erdem, 2011).

Yapılan bilimsel araştırmaların neticelerinin birleştirilerek yorumlanması ileriki dönemdeki araştırmalar ve mevcut politikaları etkilemekte, bu araştırmaların sonuçları uygulayıcılara rehber niteliğinde bilgi vermektedir. Ayrıca araştırma eğilimlerini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalarda gelecekteki olay ve durumlarla ilgili bir değerlendirme elde edileceği gibi geçmişte olan durumlar da tahmin edilebilmektedir (Ozan ve Köse, 2014). Erdem (2011) yaptığı çalışmada 2005-2006 zaman aralığında Türkiye'de yayımlanan süreli yayınlardaki makalelerde hangi tür çalışmaların gerçekleştirildiği, hangi yöntemin kullanıldığı, hangi örneklem seçme metodundan, hangi veri toplama aracından faydalanıldığı konusuyla ilgili veriler elde etmiştir. Ozan ve Köse (2014) yaptıkları çalışmada 2007-2011 yılları arasında "Eğitim Programları ve Öğretim" alanında yayımlanmış makaleleri incelemiş ve burada makalelerin yayımda olduğu yıl, makalenin yöntemi, veri toplama araçları, örneklem gibi değişkenleri araştırmıştır. Karamustafaoğlu ve Değirmenci (2018) yaptıkları çalışmada 2015-2017 yılları arasında TR Dizin'de erişimi olan fen eğitimi alanında eğitim fakülteleri dergilerin makalelerinin tespitini yapıp bu makalelerde yararlanılan yöntemleri incelemiştir. Eğitim alanında yayınlanan ve alanyazına katkı yapması düşünülen makalelerin nitelikli olması, bu katkıyı arttırmaktadır (Karamustafaoğlu ve Değirmenci, 2018).

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı; eğitim fakültesi dergilerinde yayınlanan sınıf eğitimi makalelerinin yöntem eğilimini belirlemektir. Bu amaç çerçevesinde çalışmanın alt problemleri aşağıda verilmiştir:

1. 2013-2019 yılları arasında yayımlanan dergilerde yer alan "Sınıf Eğitimi" alanındaki makalelerin yöntem eğilimleri nasıldır?
2. 2013-2019 yılları arasında yayımlanan dergilerde yer alan "Sınıf Eğitimi" alanındaki makalelerin veri toplama açları ile ilgili eğilimleri nasıldır?
3. 2013-2019 yılları arasında yayımlanan dergilerde yer alan "Sınıf Eğitimi" alanındaki makalelerin analiz yöntemleri ile ilgili eğilimleri nasıldır?

KAPSAM

Bu çalışmada 22 eğitim fakültesi dergisinin 2013-2019 yılları arasında yayımlanan "Sınıf Eğitimi" alanındaki makaleler incelenmiştir. Bu 22 dergide bütün alanlarda toplam 5926 makalenin yayımlandığı tespit edilmiştir. Veri toplama aracı, araştırmacılarca hazırlandıktan sonra alanında uzman iki öğretim üyesine gösterilmiş ve onlardan gelen dönütler çerçevesinde form haline getirilmiştir. Çalışmada; konusu *"Sınıf Eğitimi"* olan kaynaklara ulaşılmıştır. İncelemenin bilhassa 2013 yılının baz alınmasının nedeni; 2012 yılında yasal düzenleme ile 4+4+4 eğitim sisteminin yerleştirilmesidir. Dergi seçiminde eğitim fakülteleri dergilerden TR Dizin'de bulunan toplam 22 eğitim dergisi veri toplama aracı olarak belirlenmiştir[26]. Dergilerin belirlenmesinde *"Eğitim Fakültesi Dergisi", "2013-2019 yıl aralığı" ve "Sınıf eğitimi"* kelimeleri yazılarak belirlenmiş ve bu kaynaklara 01-24.12.2019 zaman aralığında ulaşılmıştır. Ulaşılan dergilerin demografik yapısı Tablo 1'de gösterilmiştir**.**

Tablo1. İncelenen Eğitim Fakültesi Dergilerinin Demografik Özellikleri (2013-2019 Yılları Arası)

Sıra	Dergi Adı	ISSN	Yayın Sayısı	Toplam Yayınlanan Makale	"Sınıf Eğitimi" ile İlgili Yayınlanan Makale Sayısı
1	Abant İzzet Baysal Eğitim Fakültesi Dergisi	1303-0439	23	571	58
2	Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi	2147-1037	33	560	39
3	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi	1301-3718	13	143	15
4	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi	1304-7639	21	130	9
5	Balıkesir Üniversitesi Necati Bey Eğitim Fakültesi Dergisi	1307-6086	13	226	8
6	Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1308-7177	19	396	35
7	Başkent University Journal Of Education	2148-3485	14	151	6
8	Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi	1307-1076	13	178	12
9	Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1302-9967	14	186	12

[26] https://trdizin.gov.tr/statistics/listAcceptedJournals.xhtml

10	Ege Eğitim Dergisi	1307-4474	12	174	5
11	Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2148-7510	16	319	12
12	Gazi Eğitim Dergisi	1301-9058	21	241	11
13	Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1300-5340	28	536	36
14	İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1300-2899	20	298	24
15	Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Dergisi	1300-8889	14	141	10
16	Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi	1302-8944	27	387	30
17	Mersin Üniversitesi	1305-5429	20	437	23
18	On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1300-302X	13	175	14
19	Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1301-0085	14	182	14
20	Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2630-6301	14	102	28
21	Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2667-6788	13	209	12
22	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1305-2020	6	184	15

YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımı kapsamında yer alan doküman incelemesi yöntemine göre desenlemiştir. Dokümanlar nitel çalışmalarda önemli bir kaynaktır ve doküman incelemesi araştırılması istenen olgu ya da olgular ile ilgili bilgiyi barındıran yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada Türkiye'de 2013–2019 yılları arasında TR Dizin'de sürekli bir şekilde yayımlanmakta olan eğitim fakültesi dergileri incelenmiştir. Çalışmada elde edilen makaleler amaçlı örneklem yöntemi içerisinde bulunan ölçüt örneklem seçme yöntemi kullanılarak tespit edilmiştir. Bu şekilde 2013–2019 yılları aralığında eğitim dergilerinin yayınları incelenmiş ve makale çalışma grubunu meydana

getirilmiştir. Ölçüt örneklem, önceden belirlenmiş olan kriterler doğrultusunda ve bu kriterlere uyan durumlarla çalışmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışma grubunda bulunan makaleler tek tek incelenerek veriler toplanmış ve makaleler doküman analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Doküman analizi, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgular ile ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmalarda doküman analizi, tek başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanılabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çözümleme sürecinde kategoriler oluşturulurken alanyazın göz önünde bulundurulmuştur. Elde edilen kodlar, kategoriler halinde bir araya getirilmiştir. Ardından bunlara ait frekans ve yüzde değerleri bulunmuştur.

BULGULAR

Çalışmaya dâhil edilen dergilerde yayınlanan makalelerden elde edilen veriler araştırma alt problemlerine göre sırasıyla grafikler halinde sunulmuştur. Araştırma alt problemi olan "2013-2019 yılları arasında yayınlanan dergilerde yer alan 'Sınıf Eğitimi' alanındaki makalelerin yöntem eğilimleri nasıldır?" kapsamında elde edilen bulgular Şekil 1, Şekil 2, Şekil 3 ve Şekil 4'te gösterilmiştir.

Şekil 1. Makalelerin Yöntemi

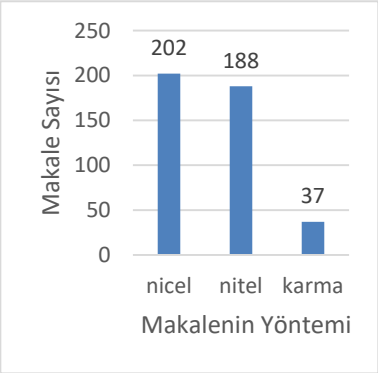

Şekil 2. Makalelerde Tercih Edilen Nicel Araştırma Yöntemi

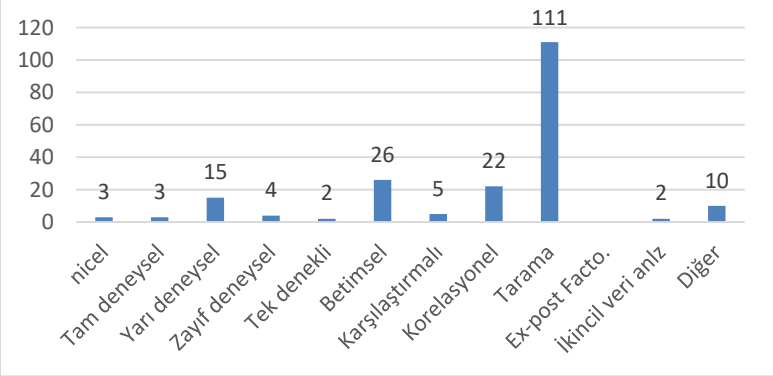

Şekil 1'de görüldüğü gibi araştırma dâhilindeki makalelerde en çok kullanılan yöntem nicel araştırma yöntemidir. Şekil 2 incelendiğinde nicel araştırma desenlerinden en çok tarama yönteminin tercih edildiği görülmektedir. Ex-post facto yöntemi ile yapılmış çalışmaya rastlanılmamıştır.

Şekil 3. Makalelerde Tercih Edilen Nitel Araştırma Yöntemi

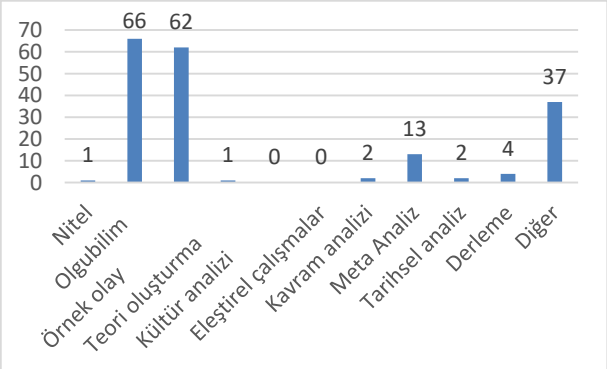

Şekil 4. Makalelerde Tercih Edilen Karma Araştırma Yöntemi

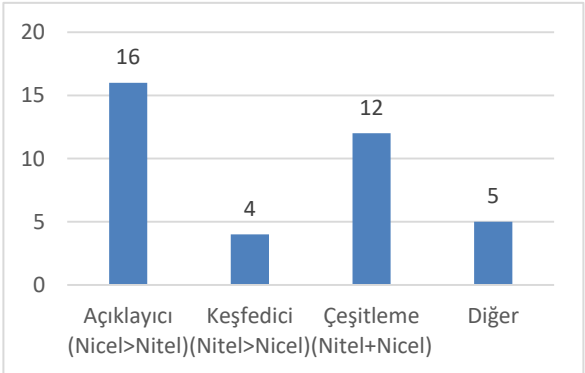

Şekil 3'teki veriler incelendiğinde araştırma dâhilindeki makalelerde en çok nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim ve örnek olay yönteminin tercih edildiği görülmektedir. Buna karşın kültür analizi ve eleştirel

yöntemle yapılmış çalışmaya rastlanılmamıştır. Şekil 4 verileri incelendiğinde en çok tercih edilen karma araştırma yöntemi açıklayıcı yöntem, en az tercih edilen ise keşfedici yöntem olduğu görülmektedir.

Araştırmanın ikinci alt probleminde "2013-2019 yılları arasında yayımlanan dergilerde yer alan "Sınıf Eğitimi" alanındaki makalelerin veri toplama açları ile ilgili eğilimleri nasıldır?" sorusuna cevap aranmış ve elde edilen bulgular Şekil 5, Şekil 6, Şekil 7, Şekil 8 ve Şekil 9'da gösterilmiştir.

Şekil 5. Makalelerde Kullanılan Veri Toplama Aracı

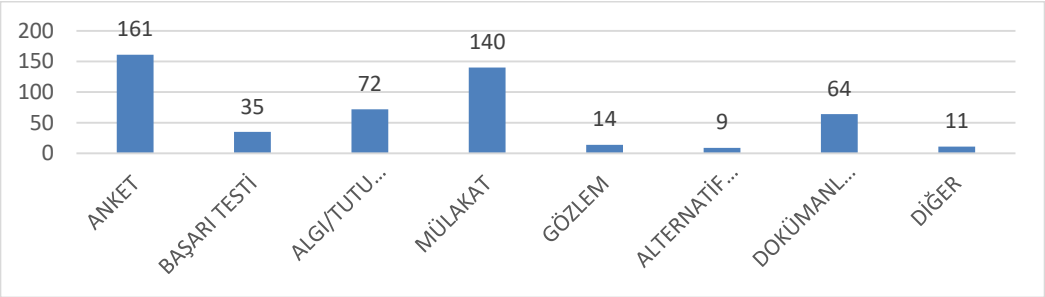

Şekil 5'te sunulan veriler incelendiğinde araştırma dâhilindeki makalelerde en çok kullanılan veri toplama aracının anketler olduğu görülmektedir. Alternatif ölçme değerlendirme araçlarının incelenen yayınlarda en az tercih edilen veri toplama aracı olduğu görülmektedir.

Şekil 6. Anket Türleri

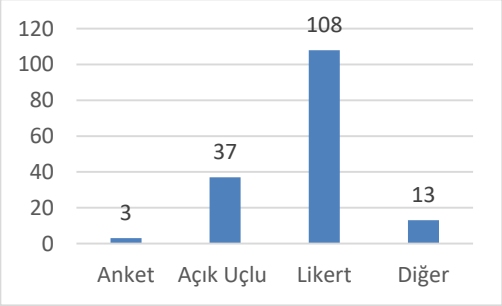

Şekil 7. Başarı Testi Türleri

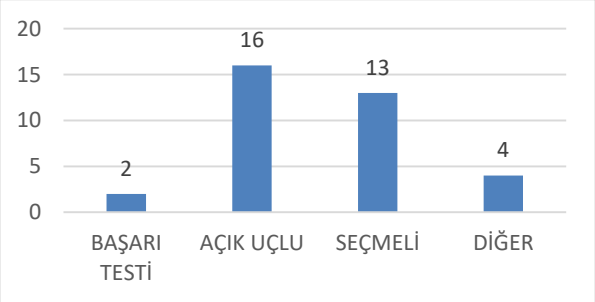

Araştırma kapsamında incelenen makalelerde kullanılan anket yöntemlerinin alt kategorilerde incelendiği Şekil 6 verileri incelendiğinde en fazla tercih edilen anket türünün likert tipi anketler olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında incelenen makalelerde kullanılan başarı testi yöntemlerinin alt kategorilerde incelendiği Şekil 7 verileri incelendiğinde en fazla tercih edilen başarı testi türünün açık uçlu sorulardan oluşan başarı testleri olduğu görülmektedir.

Şekil 8. Mülakat Türleri

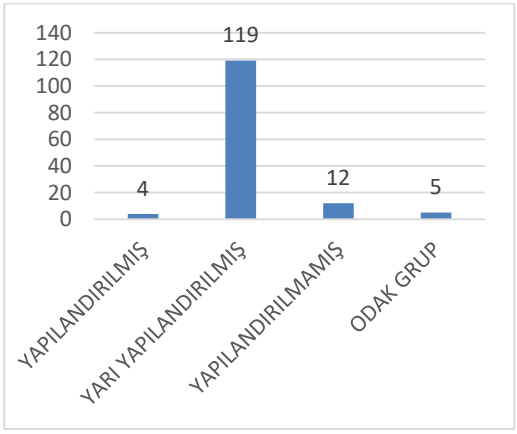

Şekil 9. Gözlem Türleri

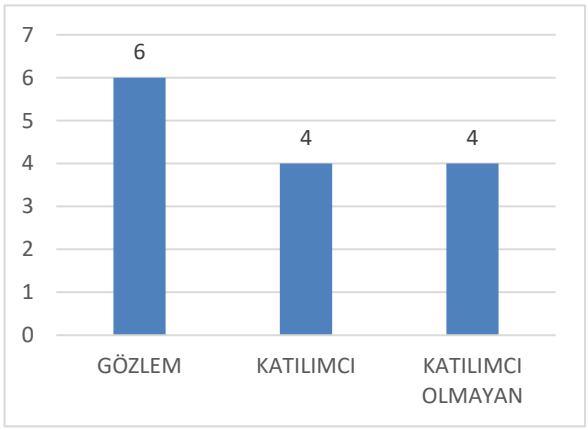

Araştırma kapsamında incelenen makalelerde kullanılan mülakat türlerinin alt kategorilerde incelendiği Şekil 8 verileri incelendiğinde en fazla tercih edilen mülakat türünün yarı yapılandırılmış mülakatlar olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında incelenen makalelerde kullanılan gözlem türlerinin alt kategorilerde incelendiği Şekil 9 verileri incelendiğinde makalelerin çoğunda gözlem tipi belirtilmediği, katılımcı gözlem ve katılımcı olmayan gözlem tipi ile yapılmış çalışmaların da eşit sayılarda olduğu görülmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde "2013-2019 yılları arasında yayımlanan dergilerde yer alan "Sınıf Eğitimi" alanındaki makalelerin analiz yöntemleri ile ilgili eğilimleri nasıldır?" sorusuna cevap aranmış ve elde edilen bulgular Şekil 10, Şekil 11 ve Şekil 12'de gösterilmiştir.

Şekil 10. Makalelerde Kullanılan Veri Analiz Yöntemleri

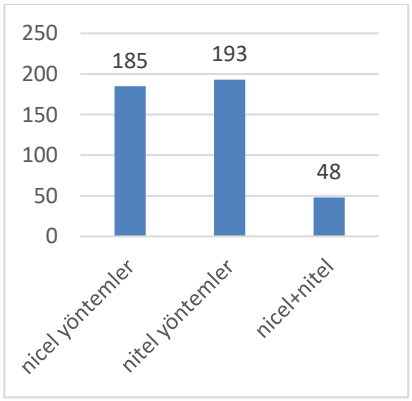

Şekil 11. Makalelerde Kullanılan Nicel Veri Analiz Yöntemleri

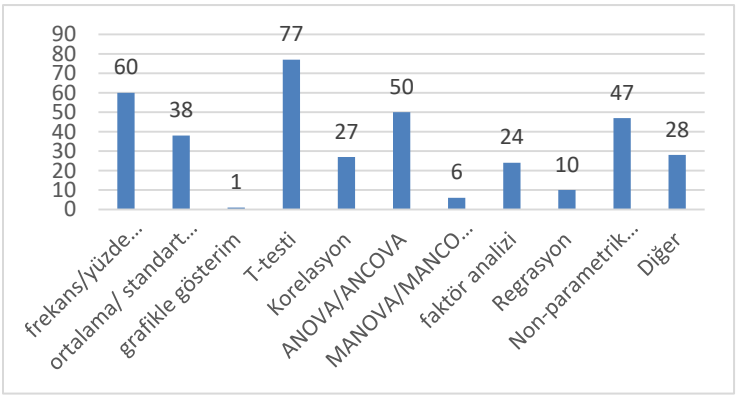

Şekil 10'da sunulan veriler incelendiğinde araştırma kapsamında incelenen makalelerde çoğunlukla nitel veri analizi yöntemleri kullanıldığı görülmekte olup nicel ve nitel analiz yöntemlerinin birlikte kullanıldığı çalışmaların ise incelenen çalışmaların içinde en az olandır. Nicel veri analizi yöntemlerinin sunulduğu Şekil 11 incelendiğinde, nicel veri analiz yöntemlerinden en çok t testinin kullanıldığı görülmekte olup en az tercih edilen veri analiz yöntemi ise grafikle gösterimdir.

Şekil 12. Makalelerde Kullanılan Nitel Veri Analiz Yöntemleri

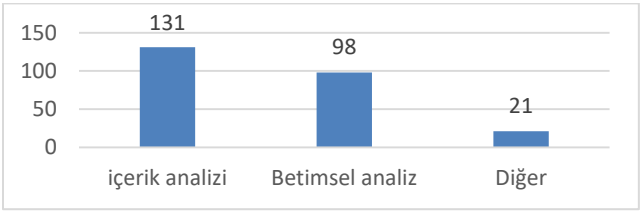

Nitel veri analizi yöntemlerinin sunulduğu Şekil 12 incelendiğinde, nitel veri analiz yöntemlerinden en çok içerik analizinin kullanıldığı görülmektedir.

TARTIŞMA

Araştırma kapsamında incelenen dergilerde sınıf eğitimi içeriğine sahip 427 makale incelenmiş olup bu sayı dergilerdeki toplam makale sayısının %7,2'sine denk gelmektedir. Karamustafaoğlu ve Değirmenci (2018) tarafından yapılan fen eğitimi ile ilgili yapılan çalışmada fen eğitimi alanında yayımlanan makale oranı %7,5 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmanın örneklemini oluşturan 427 makalenin 202'si nicel, 188'i nitel ve 37 si karma yönteme göre desenlendiği görülmüştür. Makalelerde en fazla nicel araştırma yöntemi, en az ise karma yöntemin kullanıldığı tespit edilmiştir. Doğan ve Tok (2019) yaptıkları araştırmada çalışmaların %67,4'ünde nicel yaklaşımdan yararlanıldığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde Erdem (2011) de çalışmasında Türkiye'de eğitim alanında yapılan bilimsel araştırmaların büyük çoğunluğunun (%82) nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapıldığını ortaya koymuştur. Araştırmanın örneklemini oluşturan makalelerde nicel (%47,30) ve nitel (%44) yaklaşım birbirine yakın oranda kullanıldığı görülmüştür. Çalışmalarda kullanılan nitel yaklaşımın azımsanmayacak kadar çok olduğu görülmektedir. Bu durum nitel araştırma yöntemlerin tercihinde artış olduğunu gösteren çalışmalarla uyuşmaktadır (Bahar ve Kiras, 2017; Çiltaş, Güler ve Sözbilir, 2012; Karadağ, 2010). Araştırmada araştırma kapsamındaki makalelerde karma yöntemin (%8,7) az kullanıldığı görülmüştür. Bu durum karma araştırmanın kapsamlı olmasına bağlanabilir (Karamustafaoğlu ve Değirmenci, 2018).

Nicel araştırma yaklaşımının kullanıldığı makalelerde tarama (%54,9), betimsel (%12,8) ve korelasyonel (%10,8) yöntemin en çok kullanılan yöntem olduğu belirlenmiştir. Karamustafaoğlu ve Değirmenci (2018)'nin yaptıkları araştırmada makalelerin yarısının deneysel ile tarama metodunun kullanıldığı görülmüştür. Başka bir araştırmada tarama yönteminin makalelerin %34'ünde kullanıldığı görülmüştür (Karadağ, 2010). Tarama modelinde katılımcılara müdahale olmadan büyük örneklemlere ulaşılabileceği sebebiyle tarama modeline daha fazla yer verilmiş olabilir (Sezgin Selçuk, 2019). Nitel yaklaşıma göre desenlenen makalelerde ağırlıklı olarak olgubilim ve örnek olay yönteminin kullanıldığı görülmüştür. Bu bulgunun aksine Ozan ve Köse (2014) çalışmalarında olgubilim deseniyle yapılmış çalışma sayısının oldukça az olduğundan söz etmiştir. Buna göre olgubilim deseninin son yıllarda popüler olduğu, araştırmacılarca sıklıkla tercih edildiği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma kapsamında incelenen makalelerde en çok tercih edilen üç veri toplama aracının; 161 (%37,7) anket, 140 mülakat (%32,8) ve 72 (%16,9) algı/tutum/yetenek/kişilik testi olduğu görülmüştür. Başka bir çalışmada yayımlanan makalelerin %66,85'inde veri toplama aracı olarak anket kullanıldığı tespit etmiştir (Doğan ve Tok, 2018). Erdem (2011) tarafından incelenen makalelerde en çok dereceleme ölçeklerinin kullanıldığını, ikinci olarak da anketlerin kullanıldığı belirtilmiştir. Küçükoğlu ve Ozan (2013) çalışmalarında veri toplama aracı olarak sınıf öğretmenliği lisansüstü tezlerde en çok anket ya da ölçek kullanıldığını

ifade etmişlerdir. Alper ve Gülbahar (2009) da benzer şekilde en çok sırasıyla ölçek, başarı testi ve anketlerin kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Nicel verilerin analizi açısından incelendiğinde; makalelerin 77'sinde t-testi, 60'ında frekans/yüzde tabloları, 50'sinde ANOVA/ANCOVA'nın kullanıldığı görülmüştür. Makalelerde nicel verilerin analizinde en fazla t-testinin 77 (%20,9) kullanıldığı belirlenmiştir. Benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar mevcuttur (Küçükoğlu ve Ozan, 2013; Özdemir, 2018; Ozan ve Köse; 2014). Nitel verilerin analizinde en çok içerik analizi 131 (%52,4) kullanıldığı görülmüştür. Bu durum eğitimle ilgili çalışmalarda içerik analizinin daha fazla tercih edildiğini gösteren çalışmalarla benzeşmektedir. (Küçükoğlu ve Ozan, 2013; Özdemir, 2018; Ozan ve Köse; 2014).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Eğitim fakültesi dergilerinde yayınlanan sınıf eğitimi makalelerinin yöntem eğilimini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın sınırlılıklarını karşılayan toplam 427 makale incelenmiştir. Buna göre; 427 makaleden 202 nicel, 188 nitel ve 37 karma yönteme göre desenlenlenmiş olup en çok nicel yaklaşımın kullanıldığı, en az ise karma yöntemin kullanıldığı görülmüştür. Buradan karma yöntemin araştırmacılar açısından biraz yük getirmesinden dolayı az kullanıldığı sonucu çıkarılabilir. Nicel araştırma metodunun kullanıldığı makalelerde en çok tarama, nitel yaklaşımın kullanıldığı makalelerdeyse en çok olgubilim metodunun kullanıldığı tespit edilmiştir. Makalelerde yararlanılan veri toplama araçlarından en çok anket metodunun kullanıldığı tespit edilmiştir. Anketlerden ise en çok likert tipi veri toplama aracının kullanıldığı görülmüştür. Nitel araştırmaların kullanıldığı makalelerde veri toplama aracı olarak en çok mülakat yönteminin kullanıldığı, mülakatlarda ise en çok yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı tespit edilmiştir. Nicel verilerin analizinde en çok t testinin kullanıldığı; nitel verilerin analizlerinde ise en çok içerik analizinin kullanıldığı görülmüştür. Elde edilen bulgular çerçevesinde aşağıdaki öneriler getirilebilir;

- Sınıf Eğitimi üzerine yayımlanan makalelerde karma yöntem daha fazla kullanılabilir.
- Alternatif veri toplama araçlarının kullanıldığı makaleler yayımlanabilir.
- Nitel yaklaşıma göre desenlenen çalışmalarda eleştirel çalışmalar ve kültür analizi yönteminin kullanıldığı makaleler çalışılabilir.
- Nicel yaklaşıma göre desenlenen çalışmalarda tam deneysel makaleler çalışılabilir.

KAYNAKÇA

Alper, A. ve Gülbahar, Y. (2009). Trends and ıssues in educational technologies: a review of recent research in tojet. The Turkish Online Journal of Educational Technology - TOJET, 8(2), 124-135.

Bahar, M. ve Kiras, B. (2017). Türkiye'de yayımlanan çevre eğitimi konulu makale ve tezlerin genel analizi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(4), 1702-1720.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri (16. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Çalık, M. (2019). Alanyazın tarama. Haluk Özmen ve Orhan Karamustafaoğlu (Ed.), Eğitimde araştırma yöntemleri (s. 19-39) içinde. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Çiltas, A., Güler, G. ve Sözbilir, M. (2012). Türkiye'de matematik eğitimi araştırmaları: içerik analizi çalışması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(1), 515-580.

Doğan, H. ve Tok, T. N. (2018). Türkiye'de eğitim bilimleri alanında yayımlanan makalelerin incelenmesi: eğitim ve bilim dergisi örneği. Current Research in Education, 4(2), 94-109.

Ekiz, D. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Erdem, D. (2011). Türkiye'de 2005–2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergilerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: betimsel bir analiz. Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi, 2(1), 140-147.

Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2017). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri (4. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Karadağ, E. (2010). Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan araştırma modelleri: nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 1(1), 49-71.

Karamustafaoğlu, O. ve Değirmenci, S. (2018). Eğitim fakültesi dergilerinde yayınlanan fen eğitimi makalelerinin yöntem eğilimlerinin analizi. Caucasian Journal Of Science, 5 (2), 50-64.

Küçükoğlu, A ve Ozan, C. (2013). Sınıf öğretmenliği alanındaki lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 4(12), 27-47.

Ozan, C. ve Köse, E. (2014). Eğitim programları ve öğretim alanındaki araştırma eğilimleri. Sakarya University Journal of Education, 4(1), 116-136.

Özdemir, S. (2018). Okumaya ilişkin lisansüstü araştırmaların eğilimleri. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 6(4), 1161-1178.

Sezgin Selçuk, G. (2019). Tarama yöntemi. Haluk Özmen ve Orhan Karamustafaoğlu (Ed.), Eğitimde araştırma yöntemleri (s. 140-161) içinde. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EVDE EĞİTİM GÖREN ALTINCI SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİK DERSİNE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Hakan NURLU[1], Muhammet YILMAZ[2], Murat KURT[3]

[1]Amasya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Amasya / Türkiye
[2]Milli Eğitim Bakanlığı, Necip Fazıl Kısakürek İlkokulu, Tokat / Türkiye
[3]Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Amasya / Türkiye

Öz: Türkiye'de örgün ve yaygın eğitim uygulamaları bulunmaktadır. Örgün eğitime katılamayan öğrencilere yaygın eğitim hizmetleri sunulmaktadır. Zorunlu eğitim çağında olup okulda örgün eğitime devam edemeyen öğrenciler için sunulan eğitim hizmetlerinden bir tanesi evde eğitim uygulamalarıdır. Eğitimde bireyin konuyu algılayış biçimi konunun öğrenilmesine etki etmektedir. Bu sebeple öğrencinin konuya veya kavramlara ilişkin algılarının bilinmesi önemlidir. Bu çalışmanın amacı, sağlık sorunları sebebiyle matematik dersi eğitimini evde alan öğrencilerin matematik dersine yönelik algılarının incelenmesidir. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim deseni çerçevesinde yürütülmüştür. Çalışma grubunu 2020-2021 öğretim yılında Tokat ilinin Erbaa ilçesinde fiziksel engeli nedeniyle evde eğitim gören altıncı sınıf düzeyinde üç öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmış ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen veriler betimsel yaklaşıma uygun olarak analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; evde eğitim gören altıncı sınıf öğrencilerinin matematik dersine yönelik algılarının; sayı, alışveriş, saat, çıkarma ve çarpma gibi günlük hayatta sıklıkla karşılaştığı kavramlardan oluştuğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçları ve araştırma gözlemlerinden hareketle; evde eğitim gören öğrencilerin kendini ifade etme becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması, evde eğitim imkanlarının artırılması, sınıf ortamında kullanılan ders araçlarının ev ortamında da benzer şekliyle kullanılması, öğrencilerle iletişim konusunda öğretmenlerin bilgilendirilmesi, öğrencilerin çalışmalarını yapması için zaman ayrılması ve öğrencilerin öğrendiği konuları unutması problemine karşın tekrar etmelerini sağlayacak öğrenme materyallerinin öğretmenler tarafından hazırlanarak öğrencilere verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Algı, Altıncı Sınıf, Evde Eğitim, Matematik

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Eğitim, bireyleri kişilik gelişim sürecinde destekleyen, onlara toplumsal yaşam için gerekli bilgi, beceri ve yetenekleri kazandırmaya çalışan, toplumun maddi ve manevi değerlerini kuşaktan kuşağa aktaran evrensel bir süreçtir (Bucuka, 2009). Bireyler statü sahibi olmak, yaşam standartlarını yükseltmek, saygın bir meslek edinmek gibi bireysel amaçlar için bu sürece dâhil olurlar. Bunun yanı sıra eğitim, demokratik uygulamaların gelişmesi, sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanması, manevi değerlerin korunması vb. toplumsal, ideolojik ve ekonomik hedeflere de hizmet etmektedir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için özellikle gelişmiş ülkeler, eğitim yatırımlarının yanında çeşitli özel eğitim uygulamalarını da ortaya koyarlar. Demokratik ve sosyal devlet anlayışına sahip her ülke, belirli alanlarda akranlarından farklılıklar gösteren bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak ve onları toplumla uyumlu ve sosyal bireyler haline getirmek için özel eğitim hizmetleri sunmaktadır (Kara, 2017).

Zorunlu eğitim çağına gelmiş fakat okulda eğitime devam edemeyen özel gereksinimli bireylere eğitim vermek için evde eğitim hizmetlerinden faydalanılmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri, 2018). Çeşitli sağlık problemleri nedeniyle okula devam edemeyen öğrencilere yapılacak eğitim hizmetlerinin nasıl sunulacağına ilişkin Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yönerge hazırlanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı Evde,

2010). Bu yönergeye göre evde özel eğitim faaliyetleri, öğrencinin durumu belirtilerek başvuru yapılmasının ardından özel eğitim değerlendirme kurulunun kararıyla öğrencinin devam etmesi gereken sınıf düzeyinin müfredatı esas olmak üzere hazırlanan bireysel eğitim planları kapsamında, sınıf öğretmenlerinin önceliğinde verilir. Evde eğitim hizmetine yönelik planlama, bireyin özel durumları dikkate alınarak ve haftalık ders saati sayısı 10 (on) saatten az olmayacak şekilde kurul tarafından belirlenir. Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından görevlendirilen öğretmenler, evde eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim öğretim yılı boyunca kayıtlı oldukları okulların programlarına uygun olarak hazırlanan bireysel eğitim programlarıyla eğitim faaliyetlerini yürütürler.

Eğitimde bireyin konuyu algılayış biçimi konunun öğrenilmesine etki etmektedir. Bu sebeple öğrencinin konuya veya kavramlara ilişkin alglarının bilinmesi önemlidir. Algı kavramı Güncel Türkçe Sözlükte "Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak" şeklinde açıklanmıştır (www.sozluk.gov.tr)[27]. Arkonaç (1998) tarafından algı kavramı insanların çevresindeki uyaranlara anlam verme süreci olarak tanımlanmaktadır. Buradan hareketle evde eğitim hizmetleri sunulan öğrencilerin matematik dersinin nasıl algıladıklarının matematik dersinin öğretimine olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Alanyazındaki evde eğitim hizmetlerine yönelik çalışmalar incelendiğinde; veli görüşlerini içeren bazı araştırmaların yapıldığı (Aslan, 2017; Atılgan, 2018; Işık, 2019; Sarı, Karaca ve Kızılkaya, 2020; Susam, Bridge ve Şahin, 2018), öğretmen görüşlerini içeren bazı araştırmaların yapıldığı (Aslan, 2017; Atılgan, 2018; Aymen Peker ve Taş, 2017; Erdoğmuş Zorver, Uçan ve Özalp, 2020; Işık, 2019; Yıldırım ve diğerleri, 2015) görülmektedir. Buna karşın öğrenci görüşlerinin incelendiği yalnızca bir araştırmaya (Işık, 2019) ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra Türkiye'de evde eğitim uygulamalarının disiplin bazında incelenmesinin çok nadir olduğu tespit edilmiştir. Ulaşılabilen araştırmaların sadece birinde evde fen eğitimi üzerine durum çalışması yapılmış fakat evde eğitim gören öğrencilerin matematik dersiyle ilgili görüşlerinin, tutumlarının ve algılarının incelendiği çalışmalara rastlanmamıştır (Aymen Peker ve Taş, 2017). Konu ile ilgili önceki araştırmalardan farklı olarak bu araştırmanın problemi, evde eğitim gören altıncı sınıf öğrencilerinin matematik dersine yönelik algılarının incelenmesidir.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, temel disiplinlerden biri olan matematik dersini sağlık sorunları sebebiyle evde gören öğrencilerin matematik dersiyle ilgili düşüncelerinin öğrenilmesi, derste yaşanan zorlukların ortaya çıkarılması ve dersi daha verimli hale getirmek için önerilerin sunulmasıdır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. Evde eğitim gören altıncı sınıf öğrencilerinin matematik dersine ilişkin algıları nelerdir?
2. Evde eğitim gören öğrenciler matematik dersinde ne tür zorluklarla karşılaşmaktadır?
3. Evde eğitim sürecinde matematik dersinin daha verimli hale gelmesi için yapılması gerekenler nelerdir?

KAPSAM

Araştırma 2020-2021 öğretim yılında Tokat ilinin Erbaa ilçesinde fiziksel engeli nedeniyle evde eğitim gören altıncı sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Görüşmeler öğrenci velilerinden izin alınarak ve gönüllülük

[27] Türk Dil Kurumu Sözlükleri (sozluk.gov.tr) (E.T. 11.02.2021)

esasıyla öğrencilerin evinde yapılmıştır. Öğrencilerin kimlik bilgileri gizli tutulmuş olup, Ö1, Ö2 ve Ö3 şeklinde kodlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma, nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim deseni çerçevesinde yürütülmüştür. Olgubilim, bütünüyle anlaşılamayan fakat farkında olunan olguları derinlemesine incelemeye ve anlamaya yönelik olarak ortaya çıkmış olan nitel araştırma desenidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda çok sık kullanılan görüşme tekniği, insanlarda dışarıdan gözlemleyemediğimiz şeyleri ortaya çıkarmak için kullanılan veri toplama araçlarından biridir. Görüşmede asıl amaç daha geçerli veya istendik bilgiler elde etmek değil her şeyi doğrudan gözlemleyemediğimiz için detayları ve geçmiş yaşantılardaki ayrıntıları kaçırmamaktır (Patton, 2014). Çalışmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Pilot çalışması yapıldıktan sonra uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak son hali verilmiştir. Görüşme esnasında katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşme sonrası kayıtlar bilgisayar ortamında yazıya dönüştürülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen ham veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra analiz edilmiştir. Veriler nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak betimleyici bakış açısına göre ele alınmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verilerin önceden belirlenen temalara göre özetlenip ve yorumlandığı nitel analizlerdir. Amaç bulguları okuyucuya düzenlenmiş yorumlanmış şekliyle sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Görüşme formundan elde edilen cevaplara uygun olarak temalar ve kodlar oluşturulmuş ve okuyucunun anlayacağı şekilde tablolar ve grafikler oluşturularak özetlenmiştir.

BULGULAR

Çalışma ardından elde edilen veriler bu bölümde tablolar ve şekiller halinde ve doğrudan alıntılar yapılarak sunulmuştur. Bulgular çalışmanın alt problemlerinin sıralamasına göre incelenmiştir. İlk olarak araştırmaya katılan öğrencilere ait demografik özellikler incelenmiş ve Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Veriler

		f	**%**
Cinsiyet	Kız	2	67
	Erkek	1	33
	Toplam	*3*	*100*
Yaş	12	2	67
	15	1	33
	Toplam	*3*	*100*
Engel Durumu	Felç	1	33
	İmmün Yetersizliği	1	33
	Bedensel Yetersizlik	1	34
	Toplam	*3*	*100*

Evde eğitim süresi	4 yıl	1	33
	5 yıl	1	33
	6 yıl	1	34
	Toplam	*3*	*100*
Okulda Eğitim Alma Durumu	Yok	1	33
	1 yıl	1	33
	2 yıl	1	34
	Toplam	*3*	*100*
Kardeş Sayısı	1	1	33
	2	2	67
	Toplam	*3*	*100*
Bakımıyla ilgilenen	Anne	3	100
	Toplam	*3*	*100*
Anne mesleği	Ev hanımı	3	100
	Toplam	*3*	*100*
Baba Mesleği	Esnaf	1	33
	Mevsimlik İşçi	1	33
	Belediye işçisi	1	34
	Toplam	*3*	*100*

Tablo 1 verileri incelendiğinde çalışmaya katılan öğrencilerin %67'sinin kız, %33'ünün erkek öğrenci olduğu, %67'sinin 12, %33'ünün 15 yaşında olduğu görülmektedir. Engel durumları incelendiğinde %33'ünün felç, %33'ünün immün yetersizliği ve %34'ünün de bedensel yetersizliğinin olduğu görülmektedir. Evde eğitim aldıkları süreler değerlendirildiğinde %33'ünün 4 yıl, %33'ünün 5 yıl, %34'ünün 6 yıl evde eğitim aldığı görülmektedir. Okulda eğitim alma süreleri, %33'ünün 1 yıl, %33'ünün 2 yıl iken %34'ünün okulda eğitim almadığı görülmektedir. Öğrencilerin %33'ü 1 kardeşe, %67'si 2 kardeşe sahiptir. Öğrencilerin tamamının bakımıyla ilgilenen kişilerin anneleri olduğu ve hepsinin de ev hanımı olduğu görülmektedir. Baba meslekleri açısından incelendiğinde %33'ünün esnaf, %33'ünün mevsimlik işçi ve %34'ünün belediye işçisi olduğu görülmektedir.

Araştırmanın birinci alt probleminde "Evde eğitim gören altıncı sınıf öğrencilerinin matematik dersine ilişkin algıları nelerdir?" sorusuna yanıt aranmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplardan elde edilen bulgular Şekil 1'de özetlenmiştir.

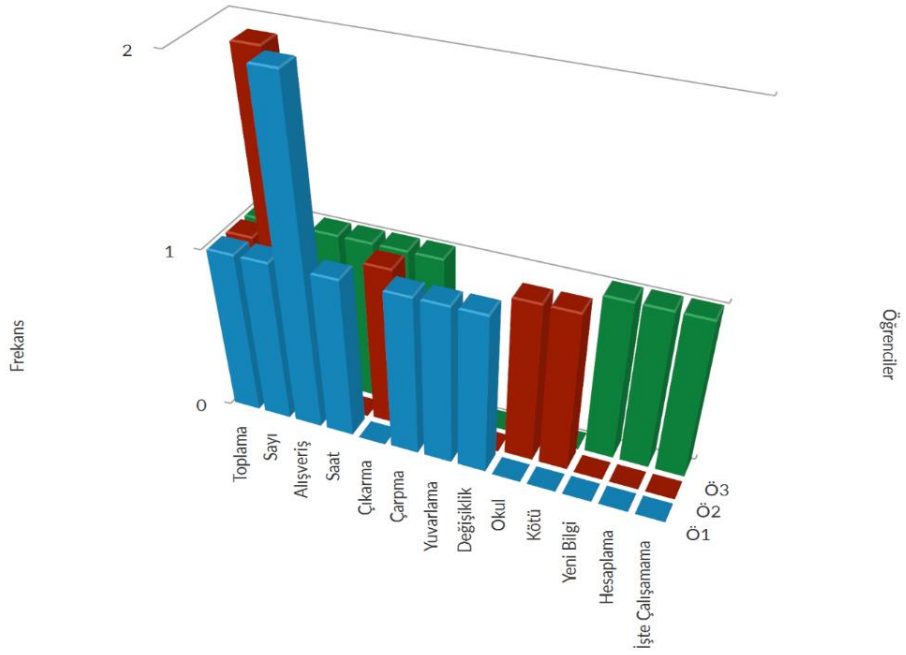

Şekil 1. Katılımcıların Evde Eğimde Matematik Dersine Yönelik Algıları

Şekil 1'de sunulan veriler incelendiğinde; Öğrenciler evde eğitimde matematik kavramını, toplama, sayı, alışveriş, saat, çıkarma, çarpma, yuvarlama, değişiklik, okul, kötü, yeni bilgi, hesaplama ve işte çalışamama sözcükleri ve sözcük gruplarıyla açıkladıkları görülmüştür.

Evde eğitimde matematik temasının kodları arasında yer alan "toplama" kodunun üç öğrencinin de matematik dersine yönelik algıları arasında yer aldığı görülmektedir. Sayı, alışveriş, saat, çıkarma ve çarpma kodları görüşülen üç öğrencinin ikisinin matematiği algılayış biçimi olduğu anlaşılmaktadır. Yuvarlama, değişiklik, okul, kötü, yeni bilgi, hesaplama ve işte çalışamama kodları çalışmaya katılan birer öğrencinin matematiği algılayış şeklini ifade etmektedir. Bu algılara ait öğrenci cümlelerine aşağıda yer verilmiştir.

Matematik olmasaydı dünya kötü olurdu. Sayılar olmazdı. Sonra toplama olmazdı. Çıkarma olmazdı (Ö2, bireysel görüşme, Aralık 2020).

Herkes matematiği bilmeseydi insanlar saatlerle ilgili yanlış şey yaparlardı. Yani alışverişe gittiğinde ona kaç lira vereceğini bilmezdi o da para üstünü kaç lira vereceğini bilmezdi. Yani sayıları öğrenmeyi, toplamayı, yuvarlamayı, çarpmayı öğrenmemi sağlıyor. Yani birincisi tek başıma markete falan, paramı saymayı, mesela oradaki kaç lira veriyor onu saymayı, ona para üstünü vermeyi (Ö1, bireysel görüşme, Aralık 2020).

Matematik olmasaydı hiçbir işte çalışamazdık. Alışveriş yapamazdık. Saate bakamazdık. Yeni bilgiler öğreniyorum bu dersler sayesinde (Ö3, bireysel görüşme, Aralık 2020).

Araştırmanın ikinci alt probleminde "Evde eğitim gören öğrenciler matematik dersinde ne tür zorluklarla karşılaşmaktadır?" sorusuna cevap aranmış olup elde edilen veriler analiz edilmiştir. Öğrenci cevaplarına göre; önceden oluşturulmuş "Bireysel zorluklar" temasına uygun olarak unutma, karıştırma, ödev yapamama, öğrenme kodları oluşturulurken "Öğretmen kaynaklı zorluklar" temasına uygun olarak zaman tanımama kodu oluşturulmuş ve Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Evde Eğimde Matematik Dersinde Yaşadığı Zorluklar

Tema	Kod	f	Örnek Cümle
Bireysel zorluklar	Unutma	1	"…derslerde anlatılanları unutuyorum" (Ö1)
	Karıştırma	1	"…Çarpım tablosunu birazcık karıştırıyorum" (Ö1)
	Ödev yapamama	1	"…ödev verince tek başıma yapamıyorum" (Ö1)
	Öğrenme	1	"…öğrenirken biraz zor" (Ö2)
Öğretmen Kaynaklı Zorluklar	Zaman tanımama	1	"…öğrencimin yazmasını beklerdim" (Ö1)

Araştırmaya katılan öğrencilerin evde eğitimde matematik dersinde yaşadığı zorluklara ilişkin verilerin yer aldığı Tablo 2 verileri incelendiğinde; öğrencilerin yaşadığı bireysel zorlukların unutma, karıştırma, ödev yapamama ve öğrenme şeklinde birer öğrenci tarafından ifade edildiği görülmektedir. Bazı katılımcıların ifadeleri aşağıda verilmiştir.

Yani önceki derslerde anlatılanları unutuyorum. Çarpım tablosunu birazcık karıştırıyorum. Öğretmenim ödev verince tek başıma yapamıyorum. Yani ya birilerinden yardım alıyorum. Annemden olsun işi olursa ablamdan alıyorum (Ö1, bireysel görüşme, Aralık 2020).

... yani öğrenirken biraz zor (Ö2, bireysel görüşme, Aralık 2020).

Araştırmanın üçüncü alt probleminde "Evde eğitim sürecinde matematik dersinin daha verimli hale gelmesi için yapılması gerekenler nelerdir?" sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen veriler analiz edilip, önceden oluşturulan "Öğretmen kaynaklı zorluklara çözüm önerileri" temasına uygun olarak iletişim, tahta kullanma ve süre tanıma kodları, "Materyal kaynaklı zorluklara çözüm önerileri" temasına uygun olarak defter, kalem ve silgi kodları ve "Bireysel zorluklara çözüm önerileri" temasına uygun olarak çalışma ve tekrar kodları oluşturulmuş olup Tablo 3'te özetlenmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Evde Eğitimde Matematik Dersinde Yaşadığı Zorluklara Yönelik Çözüm Önerileri

Tema	Kod	f	Örnek Cümle
Öğretmen Kaynaklı Zorluklara Çözüm önerileri	Tahta kullanma	2	"…tahtada gösterirdim hep" (Ö2)
	İletişim	1	"…öğrencilerime çok iyi davranırdım" (Ö1)
	Süre tanıma	1	"…yazması için beklerdim" (Ö1)
Materyal Kaynaklı Zorluklara Çözüm Önerileri	Defter	1	"…defter" (Ö1)
	Kalem	1	"…kalem" (Ö1)
	Silgi	1	"…tahta silgisi" (Ö1)
Bireysel zorluklara Çözüm Önerileri	Çalışma	2	"…çok çalışmak gerekiyor" (Ö3)
	Tekrar	1	"…tekrar etmek gerekiyor" (Ö3)

Araştırmaya katılan öğrencilerin evde eğitimde matematik dersinde yaşadığı zorluklara ilişkin çözüm önerilerinin yer aldığı Tablo 3 verileri incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrenciler öğretmen kaynaklı yaşanan zorluklara öneri olarak iki öğrenci derslerde tahta kullanımını öneri olarak belirtirken birer öğrenci iletişimin iyileştirilmesi ve öğrenciye süre tanıma şeklinde önerilerde bulunmuştur. Materyal kaynaklı zorluklara çözüm önerileri açısından değerlendirildiğinde bir öğrenci defter, kalem ve tahta silgisi kullanımının çözüm olacağı yönünde öneri geliştirmiştir. Bireysel zorluklara çözüm önerisi olarak ise iki öğrenci daha fazla çalışmanın faydalı olacağı yönünde öneri geliştirirken bir öğrenci de tekrarın çözüm olacağı yönünde öneri geliştirmiştir. Bazı katılımcıların görüşleri aşağıda verilmiştir.

Tahtaya yazardım veya öğrencimin yazmasını beklerdim. Veya güzel yazardım tahtaya anlaması için. Sonra da bitirdikten sonra yazması için beklerdim (Ö1, bireysel görüşme, Aralık 2020).

Yani daha çok çalışır ve onları öğreniriz. Zorlukları aşardık (Ö2, bireysel görüşme, Aralık 2020).

Çok çalışmak gerekiyor. Tekrar etmek gerekiyor (Ö3, bireysel görüşme, Aralık 2020).

SONUÇ ve TARTIŞMA

Evde eğitim gören öğrencilerin matematik dersine yönelik algılarının incelendiği bu çalışmada veri toplama amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler öğrencilerin evleri ziyaret edilerek yapılmıştır. COVID-19 salgını dolayısıyla görüşmelerde sosyal mesafe kurallarına riayet edilmiştir. Görüşme yapılan öğrencilerden biri okulda hiç eğitim almamışken diğer öğrenciler bir veya iki yıl okulda eğitim almışlardır. Okul deneyiminin kısıtlı olması ve öğretmenle iletişimlerinin sınırlı olması sebebiyle öğrencilerin kendini ifade etmekte zorlandıkları ve öğrencilerin kısa cümlelerle cevap verdikleri gözlemlenmiştir. Evde eğitim gören öğrencilerin iletişim becerilerinin zayıflığı düşünüldüğünde bu konuda çalışmalara da ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrenciler matematik dersine yönelik algılarını daha çok günlük yaşamda karşılaşılan becerilerle ifade etmektedir. Katılımcıların vermiş olduğu; toplama, çıkarma, çarpma, sayı, saat, alışveriş gibi ifadeler bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Öğrenciler matematik dersine yönelik herhangi bir

olumsuz ifade belirtmemişlerdir. Bir öğrencinin matematik olmazsa dünyanın kötü olacağı şeklinde düşünce ifade etmesi bu dersi önemli bir yere koyduğunu göstermektedir. Evde eğitim gören öğrencilerin matematik dersinde yaşadığı zorluklar daha çok bireysel kaynaklı olarak belirtilmiş olmasına karşın öğretmenin kendilerine yeterince zaman tanımadığı yönünde görüş belirten öğrenci de bulunmaktadır. Evde eğitimde matematik dersinde yaşanan zorluklara ilişkin katılımcı görüşlerine göre çözüm önerileri değerlendirildiğinde; katılımcıların öğretmenden beklentileri kendileriyle daha iyi iletişim kurmaları, sınıf ortamındaki gibi tahta kullanmaları ve kendilerine yeterince zaman tanımaları şeklinde ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin, derslerde sınıf ortamında kullanılan defter, kalem, silgi gibi materyaller kullanılmasının, bireysel olarak öğrencilerin daha fazla çalışmalarının ve tekrar yapmalarının faydalı olacağı kanısında oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Alanyazında evde eğitimde matematik dersine yönelik öğrenci görüşlerini içeren herhangi bir çalışmaya rastlanmazken Işık (2019) tarafından yapılan evde eğitim ile ilgili lisansüstü tez çalışmasında öğrencilerin defter, kalem, tahta, kitap, silgi gibi ders araçlarının kullanmayı sevdikleri ortaya konulmuştur. Elde edilen bu sonuç, bu araştırmadan elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Kebap ve Çenberci (2020) tarafından ortaokul öğrencilerin matematik dersine yönelik metaforik algılarla ilgili çalışmada öğrencilerin matematik kavramını tüm öğrencilerin doğrudan yaşantılarıyla ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmaya katılan evde eğitim öğrencileri de matematik dersine yönelik algılarını günlük yaşamda karşılaştıkları kavramlarla ifade ettikleri görülmüştür. Algılar yönünden değerlendirildiğinde bu iki araştırma sonucu birbirine benzerlik göstermektedir. Yaman ve Yaman (2020) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin matematik dersine daha çok olumlu anlam yükledikleri sonucuna varılmıştır. Bu araştırmada da evde eğitim gören öğrencilerin matematik dersini olumlu kavramlarla ifade ettikleri bulgularına ulaşılmıştır. Matematiğe olumlu anlam yüklemesi açısından çalışmalar benzerlik göstermektedir.

Araştırma sonuçları ve araştırma gözlemlerinden hareketle; evde eğitim gören öğrencilerin kendini ifade etme becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması, evde eğitim imkanlarının artırılması, sınıf ortamında kullanılan ders araçlarının ev ortamında da benzer şekliyle kullanılması, öğrencilerle iletişim konusunda öğretmenlerin bilgilendirilmesi, öğrencilerin çalışmalarını yapması için zaman ayrılması ve öğrencilerin öğrendiği konuları unutması problemine karşın tekrar etmelerini sağlayacak öğrenme materyallerinin öğretmenler tarafından hazırlanarak öğrencilere verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Aslan, A. (2017). *Evde eğitim hizmetlerinde yer alan öğretmen, veli ve yetkililerin evde eğitim hizmetlerine yönelik görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı, Ağrı.

Atılgan, G. (2018). *Öğretmenlerin ve ebeveynlerin evde eğitim hizmetine yönelik görüşlerinin ve uygulama sürecinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Kahramanmaraş.

Aymen Peker, E. ve Taş, E. (2017). Evde eğitim uygulaması üzerine bir durum çalışması. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 9*(2), 139-174.

Arkonaç, S.A. (1998). *Psikoloji: zihin süreçleri bilimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Bucuka, Y. (2009). *Eğitim sosyologlarının türk eğitim sistemi ile ilgili görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Malatya.

Erdoğmuş Zorver, C., Uçan, D. ve Özalp, İ. E. (2020). Öğretmen görüşlerine göre özel gereksinimli bireyler için sunulan evde eğitim hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Special Education Journal: International, 2*(2), 56-75.

Işık, E. (2019). *Evde eğitime ilişkin öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı, Elazığ.

Kara, B. (2017). Dünyada ve Türkiye'de zihinsel engellilerde eğitim. *The Journal of Academic Social Science Studies* (61), 277-288.

Kebap, M. ve Çenberci, S. (2020). Ortaokul öğrencilerinin matematik dersi ve matematik öğretmeni kavramlarına ilişkin metaforik algılarının farklı değişkenlere göre karşılaştırılması. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20(3), 1565-1589.

Millî Eğitim Bakanlığı Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi. (2010, 3 Şubat). *Resmî Gazete*. (Sayı:2629). Erişim adresi: http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/871.pdf

Özel Eğitim Hizmetli Yönetmeliği. (2018, 7 Temmuz). *Resmî Gazete*. (Sayı:30471). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri.* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Sarı, H., Karaca, A. ve Kızılkaya, A. E. (2020). Türkiye'de evde eğitim hizmetlerinin ebeveyn görüşlerine göre incelenmesi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2*(1), 87-99.

Susam, B., Bridge, E. N. ve Şahin, F. (2018). Sağlık durumları nedeniyle okula devam edemeyen öğrencilerin evde eğitimine ilişkin veli görüşleri. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(1), 15-22.

Yaman, F. ve Yaman, B. (2020). Ortaokul öğrencilerinin matematik kavramına ilişkin metaforik algıları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7*(6), 250-265.

Yıldırım, N., Talas, S., Yazıcı, L., Nural, H., Çelebi, İ., Çetin, K., . . . Çaylak, M. (2015). Evde eğitim alan öğrencilerin eğitim süreçlerinin değerlendirilmesi (Tokat ili örneği). *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 1*(1), 33-52.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKLARI

Türk Dil Kurumu Sözlükleri (sozluk.gov.tr) (E.T. 11.02.2021)

REACT STRATEJİSİNE DAYALI ETKİNLİKLERİN ÖĞRENCİ GÖZÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ: SİNDİRİM SİSTEMİ ÖRNEĞİ[28]

Sergün KAYA[1], Şeyda GÜL[2]

[1-2]Atatürk Üniversitesi, K. K. Eğitim Fakültesi, Biyoloji Eğitimi ABD, Erzurum / Türkiye

Öz: Fen bilimleri derslerinde öğrencilerin öğrendikleri yeni bilgi ve becerilerin günlük hayatlarında ne işe yarayacağını anlamaları, bir başka ifadeyle bunları nasıl ve niçin kullanacaklarına yönelik sordukları sorulara cevap bulmaları Bağlam Temelli Öğrenme (BTÖ)'nin amaçlarından biridir. BTÖ modelinin öğretim stratejisi olan REACT stratejisi ise esasında ezberci eğitimi ortadan kaldırarak öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesini hedefleyen uygulamalarla eğitim ortamına katılımını sağlamayı amaçlar. Bu çalışmada da öğrenciler için Sindirim Sistemi konusunu öğretiminde etkili olacağı düşüncesinden hareketle REACT stratejisine dayalı etkinliklerin öğrenci gözüyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma deseni ile yürütülen bu çalışmada, REACT stratejisine dayalı uygulamalar 2019-2020 eğitim öğretim yılında Erzurum il merkezinden rastgele belirlenmiş bir Anadolu Lisesi'nin on birinci sınıfında öğrenim gören 24 öğrenci (11 kız, 13 erkek) ile yapılmıştır. Uygulamalar sindirim sistemi konusu için öğretim programına uygun olarak 3 hafta, haftada 4 saat olmak üzere (3x4) toplam 12 saat sürede yapılmıştır. Uygulamalardan sonra öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla nitel veri toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Buna göre yapılan analizler neticesinde öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından yapılan etkinliklerin avantajlı yönlerinin olduğu dile getirilmiştir. Söz konusu avantajlar, etkili ve kalıcı öğrenme, daha fazla deney vb. uygulamalara süreçte yer verme, ezberden uzaklaşma, pekiştireç sağlama, dersi eğlenceli hale getirme, işbirlikli çalışma, iletişim becerilerini geliştirme, tutum ve motivasyonu artırma vb. şeklinde sıralanırken; etkinliklerin dezavantajlı yönleri ise yorucu ve zaman alıcı olma, ilgiyi azaltma/etkilememe ve seviyeye uygun olmama şeklinde ifade edilmiştir. Bütün bu bulgular, söz konusu etkinliklerin öğretim sürecine olumlu etkiler sağlamakla birlikte daha da geliştirilmesi gerektiği şeklinde yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: REACT Stratejisi, Sindirim Sistemi, Öğrenci

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Bilim ve teknoloji alanında hızlı gelişmelerin yaşadığı günümüz bilgi çağı, özellikle öğretim sürecinde de öğretmen ve öğrenciler için birtakım avantajlar getirmiştir. Bilgiye daha hızlı ve kolay ulaşılabilmesi, gelişen teknolojinin insan hayatını hemen her alanda kolaylaştırması, iletişimin her an her yerden yapılıyor olması vb. durumlar sözü edilen bu avantajlar arasında sayılabilir (Fachrunnisa vd., 2020). Elbette bu tür avantajların yanı sıra gelişen teknolojiye paralel olarak öğrenci profilinin değişmesi, bilgi akışının hızlı artışı ve bilgiye ulaşmada kullanılan teknolojilerin değişimi, özellikle fen bilimleri alan derslerinin öğretiminde farklı yöntemlerin kullanılması zorunlu hale getirmiştir. Fen bilimleri derslerinde öğrencilerin öğrendikleri yeni bilgi ve becerilerin günlük hayatlarında ne işe yarayacağını anlamaları, bir başka ifadeyle bunları nasıl ve niçin kullanacaklarına yönelik sordukları sorulara cevap bulmaları Bağlam Temelli Öğrenme (BTÖ)'nin amaçlarından biridir (Şensoy, Yıldırım & Gökçe, 2017).

BTÖ, günlük hayatta karşılaşılan durumların ve öğrenenlerin çevre ile olan etkileşimleri sonucunda eğitim-öğretim alanına girmiştir (Johnson, 2002). Eğitim-öğretim sürecinde bağlamlar, öğrencilerin günlük ya-

[28] Bu çalışma birinci yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

şamlarında karşılaştıkları olay ve sorunlara çözüm üretmelerini sağlamak amacıyla kullanılmaktadır (Gilbert, 2006). Günümüze kadar birçok öğretim modelinin kullanıldığı öğretim süreçlerine bakıldığında, kuramsal bilgiler öğrenciye aktarıldıktan sonra kalıcı öğrenmeyi sağlamak, öğrencilerin derse yönelik ilgi ve motivasyonunu arttırmak amacıyla anahtar kelimelerle ilgili günlük yaşamdan olay ya da örneklerin verildiği görülmektedir. Aslında bu örnekleri de bağlam olarak adlandırmak mümkündür. Zira günlük yaşamla ilgili verilen bu örnekler, derste sunulan kuramsal bilgilerin öğrenciler tarafından yordanmasına imkân tanımaktadır. Bununla birlikte BTÖ modeline dayalı olarak yürütülen bir derste, öğrencilere verilecek bağlamların öğretmen tarafından dikkatli bir şekilde seçilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu noktada öğretmenin öncelikle dersin başında vereceği bağlamın öğrencinin derse yönelik tutumu, motivasyonu vb. duyuşsal özelliklerini olumlu yönde etkilemesi ve öğrencinin günlük hayat ile bağlantısını kurmasını sağlaması gerekmektedir (De Jong, 2008).

Yukardakilere ek olarak öğretim sürecinde öğrenciler yeni kavramlar ile karşılaştıklarında, bu kavrama ait geçmiş bilgilerini karşılaştırarak zihinlerinde yeni kavramlar oluşturmaktadırlar. Bu nedenle öğrencilerin zihinlerinde oluşturdukları yeni kavramları da yeni durumlarda kullanabilmeleri BTÖ modelinin hedefleri arasında sayılmaktadır. BTÖ modelinin öğretim stratejisi olan REACT stratejisi ise esasında ezberci eğitimi ortadan kaldırarak öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesini hedefleyen uygulamalarla eğitim ortamına katılımını sağlamayı amaçlar (Ültay & Çalık, 2011). Nitekim yapılan bazı araştırmalarda REACT ile geliştirilmiş öğretim materyallerinin kullanıldığı öğretim ortamlarında öğrencilerin daha fazla motive olarak programın kazanımlarını hedeflenen düzeyde edindikleri ortaya konulmuştur (Utami, Sumarmi, Ruja, & Utaya, 2016).

REACT stratejisi İlişkilendirme (Relating), Tecrübe etme (Experiencing), Uygulama (Applying), İş birliği (Cooperating) ve Transfer (Transferring) aşamalarından oluşmaktadır (Demircioğlu, Vural, & Demircioğlu, 2012; Ültay, Durukan, & Ültay, 2015). Her bir aşamanın özelliği Şekil 1'de verilmiştir.

Öğretim sürecinde REACT stratejisinin etkinliği konusunda gerek yurt dışında gerekse ülkemizde yapılan araştırmalara rastlanmaktadır (Gül, 2016; Gül, Gürbüzoğlu-Yalmancı & Yalmancı, 2017; Susilawati, Gunarhadi, & Hartono, 2020; Utami vd., 2016). Özellikle fen eğitimi alanında yapılan araştırmalar incelendiğinde söz konusu araştırmalara ülkemizde daha fazla yer verildiği dikkati çekmektedir (Demircioglu vd., 2012; Karslı & Yiğit, 2016; Kirman-Bilgin & Yiğit, 2017).

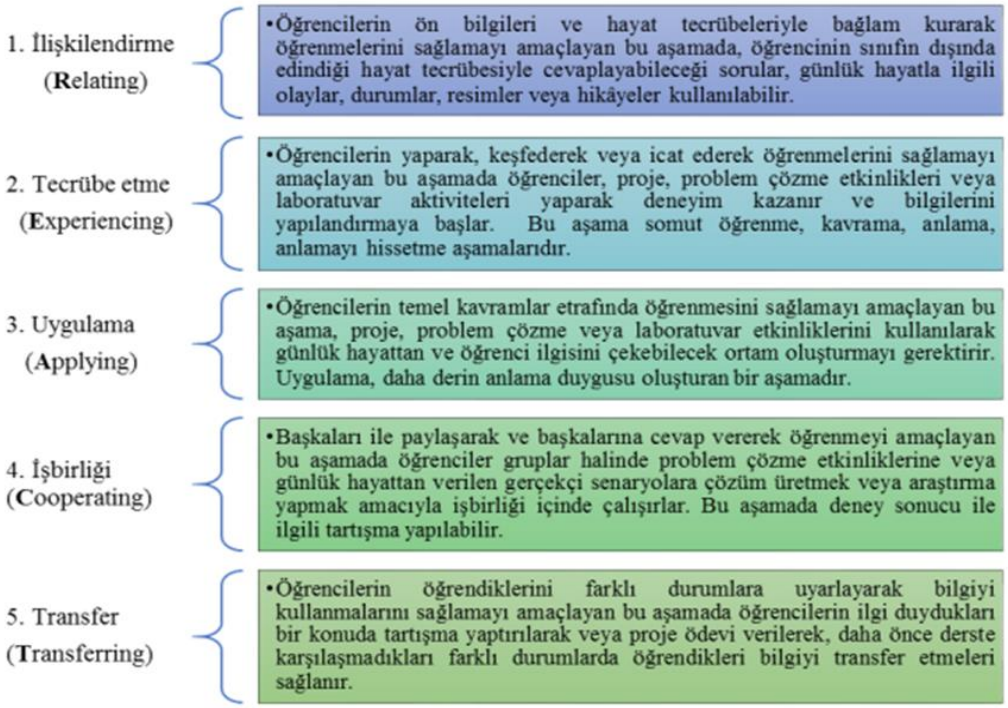

Şekil 1. REACT Stratejisinin Aşamaları (Gül, 2016).

Fen bilimlerinin önemli alanlarından biri biyolojidir. Zira biyoloji konuları, günlük yaşamla oldukça yakından ilişkilidir. Bu noktada alan yazın incelendiğinde biyoloji konularının öğretimine REACT stratejisinin etkisinin incelendiği çalışmalara da rastlanmaktadır (Erdoğan-Karaş & Gül, 2020; Gül, 2016; Gül vd., 2017; Karslı & Saka, 2017). Yapılan bu çalışmaların sonuçlarına bakıldığında ise, REACT stratejisine dayalı öğretimin öğrenme ortamlarında olumlu etkilerinin olduğu ortak bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte yapılan bu konuya yönelik yapılan çalışmaların sayısının yeterli düzeyde olmadığı bir gerçektir. Ayrıca sindirim sisteminin öğretimine yönelik REACT stratejisinin kullanıldığı herhangi bir araştırmaya araştırmacılar tarafından rastlanılmamıştır. Biyolojinin günlük yaşamla yakından ilişki olduğu önemli konularından biri sindirim sistemi konusu olup, günümüzde sağlıksız beslenme ile ilişkili obezite, diyabet, dolaşım sistemi ve metabolik hastalıklar Sindirim Sistemini yakından ilgilendirmektedir (Tappy, A Lê, Tran ve Paquot, 2010). Dolayısı ile günlük yaşam ile bağlantılı olan sindirim sistemi ile beraber bu sistemin sağlıklı yapısının korunması ve bu konuda farkındalık kazandırılmasında öğrenme ortamlarında etkili öğretimin sağlanması önemlidir. Bunun sağlanma ise uygun öğretim yöntem ve modellerin kullanılması ile mümkün olabilir. Bu çalışmada da öğrenciler için Sindirim Sistemi konusunu öğretiminde etkili olacağı düşüncesinden hareketle REACT stratejisine dayalı etkinlikler yapılmış ve uygulama sonrası söz konusu etkinlikler öğrenci gözüyle değerlendirilmiştir.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı Sindirim Sistemi konusunun öğretiminde REACT stratejisine dayalı etkinliklerin öğrenci gözüyle değerlendirilmesidir.

YÖNTEM

Nitel araştırma deseni ile yürütülen bu çalışmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Çalışmada REACT stratejisine dayalı uygulamalar 2019-2020 eğitim öğretim yılında Erzurum il merkezinden rastgele belirlenmiş bir Anadolu Lisesi'nin on birinci sınıfında öğrenim gören 24 öğrenci (11 kız, 13 erkek) ile yapılmıştır. Uygulamalar sindirim sistemi konusu için öğretim programına uygun olarak 3 hafta, haftada 4 saat olmak üzere (3x4) toplam 12 saat sürede yapılmıştır. Uygulamalardan sonra öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla nitel veri toplanmıştır. Çalışmanın nitel verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (YYGF) yardımıyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, uygulamalara katılan öğrenciler arasından gönüllü olan dokuz kişi ile yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ile uygulamaya katılan öğrencilerden derste kullanılan materyal ve etkinlikler, motivasyon ve ilgi düzeyi, öğretim ortamı ve öğretim süreci, bilgiyi günlük yaşamda kullanabilme vb. hususlarında derinlemesine bilgi alınması amaçlanmıştır.

BULGULAR

Çalışmada dokuz öğrenci ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen nitel verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. Analizler sonucunda yöntemin avantaj ve dezavantajı şeklinde iki tema oluşturulmuştur. Temalar belirlendikten sonra bu temalara uygun kodlar belirlenerek frekans ve yüzde değerler şeklinde bulgular sunulmuştur. Diğer taraftan tema ve kodlarla ilgili olarak katılımcıların spesifik görüşlerine de yer verilmiştir. Elde edilen bulgular aşağıda her bir tema, kod ve kodlara ait tespit edilen frekans ve yüzde değerler aşağıda Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 9. YYGF'ndan Elde Edilen Verilere Ait İçerik Analizi Sonuçları

Tema	Kod	f	%
Avantaj	Öğrenmeyi artırma/kolaylaştırma	9	100.0
	Öğrenmenin kalıcılığını sağlama	9	100.0
	Daha fazla ve etkili deney ve uygulama yapma, etkili materyal kullanma	9	100.0
	Ezberden uzaklaştırma	3	33.3
	Pekiştireç sağlama	2	22.2
	Dersi eğlenceli hale getirme	5	55.5
	Bilgi paylaşımı	8	88.8
	İletişim becerilerini geliştirme	9	100.0
	İşbirliğini/etkileşimi arttırma	9	100.0
	İlgi, tutum ve motivasyonu arttırma	6	66.6
	Medya, gazete vb. haberleri takip etme	7	77.7
	Günlük yaşamla ilişkilendirebilme	8	88.8
	Öğretim için kaynak oluşturma	1	11.1

Dezavantaj	Etkinliklerin yoğun/yorucu ve zaman alıcı olması	1	11.1
	İlgiyi azaltma/etkilememe	2	22.2
	Seviyeye uygun olmama	1	11.1

Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin REACT stratejisine uygun etkinliklerle ilgili görüşlerinin çok büyük bir kısmının olumlu yönde olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin tamamı tarafından söz konusu etkinliklerin, öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği ayrıca öğrenilen bilgilerin de kalıcılığını sağladığı ifade edilmiştir. Bununla beraber her ne kadar öğrencilerin tamamı söz konusu etkinliklerin öğrenmeyi arttırdığı ve kalıcılığı sağladığı yönünde hemfikir olsalar da öğrencilerden birinin "*…Daha önce öğretmenimiz anlatıyordu ve sorular varsa onları cevaplıyordu. Deftere not alıyorduk. Deftere not almak benim için daha kalıcıydı açıkçası. Ama sizin kullandığınız yöntem de kalıcıydı. Materyalleriniz çok verimliydi (Ö7)"* ifadesi ile öğretme-öğrenme sürecindeki en temel bilgi olan bireysel farklılıklar noktasına parmak bastığını söylemek mümkündür.

Çalışmada içerik analizi sonucu elde edilen bir başka bulgu, uygulamalarda yürütülen deneyler, kullanılan materyaller ve çeşitli etkinliklerin öğrencilerde bıraktığı olumlu etkilerle ilgilidir. Ancak çalışmada bir öğrencinin etkinlikler ile ilgili küçük bir eleştirisi olmuştur. Öğrenci "*Dersteki yapılan etkinlikler çok güzeldi. Bazen biraz yorucu etkinlikler oldu ama gayet güzeldi…. (Ö9)*" ifadesine yer vererek etkinlikleri beğendiğini ancak biraz yorucu olduğunu dile getirmiştir. Yine bir başka öğrenci REACT stratejisi ile yapılan etkinliklerle ilgili olarak, etkinliklerin kendi seviyelerine göre basit olduğunu "*Beğendim ama seviye olarak sanki bizim seviyemize çok basit kaçıyor gibi geldi. Bazen daha ortaokul seviyesine daha uygunmuş gibi hissettim. Yaş grubumuz için daha basit gibi geldi (Ö3)*" ifadesi ile dile getirmiştir. Aynı öğrenci REACT stratejisi ile öğretimin biyoloji dersine karşı farklı bir algı yaratıp yaratmadığı ile ilgili olarak ise *"….En azından eskiye göre kendimi daha yakın hissediyorum. Mesela sindirim sistemini başka sınıflarda da gördük, ortaokulda da gördük ama bu sene sindirim sistemini bu şekilde öğrendikten sonra hem kendimi daha çok tanımış oldum hem de eskiye göre ezber mantığı ile değil de gerçekten kendimi tanıdığımı fark ettim…(Ö3)*" ifadesi ile etkinliklerin basit olduğunu dile getirmesine rağmen önceki senelerde öğrendiği sindirim sistemi konusunu ezberden uzak öğrendiğini dile getirmiştir. Bu durumun öğrenci her ne kadar seviyenin basit olduğunu düşünse de bilgilerinin üzerine yenilerini ekleyebildiğini gösterdiği söylenebilir.

Elbette yukarıda sözü edilen etkinliklerin genel olarak öğrencilerin konuyu öğrenmelerinde olumlu etkilerinin olduğu aşinadır. Öte yandan öğretmenin öğretim esnasında kullandığı pekiştireçlerin de öğrenme üzerindeki olumlu etkisinin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Nitekim bu konu da öğrencilerin görüşlerine yansımıştır. Çalışmada elde edilen bir başka bulgu REACT stratejisine dayalı etkinliklerin öğrenciler için dersi daha eğlenceli hale getirdiğine yöneliktir.

REACT stratejisi ile yapılan öğretim sonucunda öğrencilerin öğrendiği bilgileri çevresi ile paylaşıp paylaşmadığına dair görüşülen öğrencilerin çoğu olumlu görüşlerini dile getirmişlerdir. Olumsuz cevap veren bir öğrenci ise *"Yok hayır, ailem öyle şeyleri çok anlamaz, çok dikkat etmez, ne olsa yeriz (Ö4)"* ifadesiyle aslında bu olumsuzluğun nedeninin öğretim yönteminden ziyade kişisel nedenlere bağlamıştır.

Çalışmada öğrencilerle yapılan görüşmelerde etkinliklerin öğrencilerin işbirliği/etkileşim içinde bulunma yönündeki görüşlerine yer verilmiştir. Öğrencilerin tümü REACT stratejisini birbirleri ile etkileşimde çok faydalı bulmuşlardır.

Çalışmanın önemli bulgularından biri söz konusu yöntemin öğrencilerin derse/konuya karşı ilgili tutum ve motivasyonları üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu yönündedir. Bu konuda öğrencilerin tamamı olumlu yönde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Çalışmada Tablo 1'de verilen öğrenci görüşlerine bakıldığından söz konusu yöntemin olumlu etkilerinin öğrencilerde tv, gazete vb. yayınları aracılığıyla bu konuyu takip etme noktasında da ilgilerini arttırdığını ortaya koymuştur. Buna göre yarı yapılandırılmış görüşme sırasında öğrencilerin verdiği ifadeler ışığında medya, gazete vb. kaynakların haberlerine ilginin artması ve azalması/değişmemesi şeklinde farklı yönlerle ele alınmıştır. Görüşme yapılan öğrencilerden iki tanesi REACT stratejisi ile öğrendiği bilgilere karşı ilgisi konusunda *"İlgim artması konusunda önceden de arada okuyordum bu yüzden ilgimde çok değişme olmadığını düşünüyorum (Ö3)"* ve *"Bilmem kararsızım. Pek dikkatimi çekmedi (Ö7)"* şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgulara göre REACT stratejisine dayalı etkinlikler ile yapılan öğretimden öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından biyolojiyi günlük yaşamda ilişkilendirmelerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Çalışmada son olarak ise bir öğrenci, *"….Elimizde sindirim sistemi ile ilgili bir kaynağımız oldu (Ö3)"* şeklindeki görüşünü dile getirerek REACT stratejisi ile yapılan etkinliklerde kendilerine verilen materyalleri ilave bir ders/bilgi kaynağı olarak değerlendirmiştir.

SONUÇ

Çalışmada REACT stratejisine dayalı etkinlikler sonrası dokuz öğrenci ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin değerlendirilmesi sonucunda öğrencilerin çok büyük bir kısmının yöntemin avantajlı olduğuna yönelik görüşlere sahip olduğu belirlenmiştir. Özellikle uygulamalar esnasında yapılan etkinlik ve kullanılan materyallerin konuların günlük yaşamla ilişkilendirilmesinde faydalı olduğu, böylece etkili ve kalıcı öğrenmenin gerçekleştiği, derse yönelik ilgi, tutum ve motivasyonun olumlu yönde geliştiği şeklindeki avantajlar ön plana çıkmıştır. Bu konuya yönelik alan yazındaki çalışmalara bakıldığında, söz konusu yöntemin öğretim sürecinde kavramsal öğrenmeyi kolaylaştırdığı, başarıyı arttırarak öğrenmenin kalıcılığını sağladığı, dahası öğrencilerin tutum, motivasyon vb. duyuşsal özelliklerini de olumlu yönde geliştirdiği yönünde sonuçlarla karşılaşılmaktadır (Karslı ve Saka, 2017; Özay-Köse, Gül, & Keskin, 2016; Ültay & Çalık, 2011). Bu doğrultuda; daha önce sözü edilen yararlarına ek olarak, bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında REACT stratejisine dayalı öğretimin etkinliğinin daha da arttırılması noktasında gelecekte yapılacak çalışmalarda araştırmacılara yardımcı olabileceği düşünülen öneriler aşağıda sıralanmaktadır:

1. Çalışmada REACT stratejisine dayalı etkinliklerin öğrenci başarısını arttırdığı, bilginin kalıcılığını sağladığı öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Bununla beraber öğrencilerin bu düşüncelerinin nicel verilerle desteklenebilmesi için gelecekte yapılacak çalışmalarda deneysel bir çalışma yürütülüp, yöntemin başarıya etkisi bir başarı testi ile ölçülebilir.

2. Yapılan görüşmelerde bir öğrenci tarafından etkinliklerin yorucu ve zaman alıcı olduğu ifade edilmiştir. Bu noktada etkinliklere daha fazla zaman ayrılması, gerekirse sınıf dışı uygulamalara daha fazla yer verilerek sınıf içinde öğrencilere daha fazla zaman tanınması, öğrenciler için zamanın etkili kullanımı adına daha rahat bir ortam sağlayabilir.

3. Çalışmada REACT stratejisinin bazı dezavantajlı yönlerinin olduğu gerek yapılan öğrenci görüşleri ile gerekse alan yazında yürütülen çalışmalarda ortaya konulmaktadır. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda öğrenciye yardımcı olma noktasında açıklama destekli REACT stratejisinin etkisi incelenebilir.

4. Çalışmada yapılan görüşmelerde öğrenciler tarafından tutum, motivasyon gibi duyuşsal özellikler üzerinde REACT stratejisinin olumlu etkileri dile getirilmiştir. Bununla beraber gelecek araştırmalarda ilgi, algı, özyeterlik vb. özelliklere yöntemin etkisi öğrencilerle yapılan görüşmelerde sorgulanabilir.

5. Çalışmanın nitel verileri, görüşmelere gönüllü katılın dokuz öğrenci ile sınırlıdır. Bu nedenle ileride yapılacak benzer çalışmalarda daha fazla öğrenciden görüş alınarak çalışmanın genellenebilirliği arttırılabilir.

KAYNAKÇA

De Jong, O. (2008). Context-based chemical education: How to improve it?. *Chemical Education International, 8*(1), 1-7.

Demircioğlu, H., Vural, S., & Demircioğlu, G. (2012). "REACT" stratejisine uygun materyalin üstün yetenekli öğrencilerin başarısı üzerine etkisi. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 31(2),* 101-144.

Erdoğan-Karaş, Ö., & Gül, Ş. (2020). The effect of teaching of the 7th grade 'the cell and divisions' unit through REACT strategy on learning. *Elementary Education Online, 19*(3), 1688-1702.

Fachrunnisa, R., Fitriyati, U., Susilo, H., Suwono, H., Setiawan, D., & Ibrahim, I. (2020). Life-based learning: Two trajectories of. *AIP Conference Proceedings 2215, 030003.*

Gilbert, J. K. (2006). On the nature of "context" in chemical education. *International Journal of Science Education, 28*(9), 957-976.

Gül, Ş. (2016). Teaching "Photosynthesis" topic through context-based instruction: An implementation based REACT strategy. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi,10*(2), 21-45.

Gül, Ş., Gürbüzoğlu-Yalmancı, S., & Yalmancı, E. (2017). Boşaltım sistemi konusunun öğretiminde REACT stratejisinin etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 25(1), 79-96.*

Johnson, E. B. (2002). *Contextual teaching and learning*. London: Sage up.

Karslı, F., & Yiğit, M. (2016). 12th grade students' views about an alkanes worksheet based on the REACT strategy. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi. 10*(1), 472-499.

Karslı, F., & Saka, Ü. (2017). 5. sınıf öğrencilerinin 'besinleri tanıyalım' konusundaki kavramsal anlamalarına bağlam temelli yaklaşımın etkisi. *Elementary Education Online, 16*(3), 900-916.

Kirman-Bilgin, A., & Yiğit, N. (2017). REACT stratejisine yönelik tasarlanan öğretim materyallerinin öğrencilerin "yoğunluk" kavramı ile bağlamları ilişkilendirmeleri üzerine etkisinin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30*(2), 495-519.

Özay-Köse, E., Gül, Ş., & Keskin, B. (2016). Yaşam temelli öğrenme ile madde bağımlılığı hakkında farkındalık oluşturulma çalışması. *Bağımlılık Dergisi, 17*(3), 108-115.

Susilawati, F., Gunarhadi, M. A., & Hartono, M. H. (2020). Development of thematic textbook based on react strategy at elemantary school. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 397*, 707-717.

Şensoy, Ö., Yıldırım, İ., & Gökçe, B. (2017). Elektriğin iletimi ünitesinde uygulanan yaşam temelli öğrenme yaklaşımının 6. Sınıf öğrencilerin fen derslerine yönelik tutumları üzerine etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5*(60), 124-134.

Tappy, L., A Lê K., Tran, C., & Paquot, N. (2010). Fructose and metabolic diseases: New findings, new questions. *Nutrition, 26*(11-12), 1044-1049.

Utami, W. S., Sumarmi, Ruja, N., & Utaya, S. (2016). REACT (relating, experiencing, applying, cooperative, transferring) strategy to develop geography skills. *Journal of Education and Practice, 7*(17), 100-104.

Ültay, N., & Çalık, M. (2011). Asitler ve bazlar konusu ile ilgili örnekler üzerinden 5E modelini ve REACT stratejisini ayırt etmek. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, *5*(2), 199-220.

Ültay, N., Durukan, Ü. G., & Ültay, E. (2015). Evaluation of the effectiveness of conceptual change texts in the REACT strategy. *Chemistry Education Research and Practice*, *16*(1), 22-38.

12. SINIF BİYOLOJİ DERS KİTABINDA YER ALAN 'GENDEN PROTEİNE' ÜNİTESİNDEKİ METİNLERİN OKUNABİLİRLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Seyda GÜL[1], Sergün KAYA[2]

[1-2]Atatürk Üniversitesi, K. K. Eğitim Fakültesi, Biyoloji Eğitimi ABD, Erzurum / Türkiye

Öz: Ders kitaplarının öğretimsel açıdan etkililiği belirleyen birçok değişken vardır. Alan yazında sözü edilen bu önemli değişkenlerden biri de kitabının okunabilirlik özelliğidir (Şahin, 2012). Bir ders kitabının okunabilirliği, ilgili kitaptaki metinlerin öğrenciler tarafından hızlı okunması ve aynı zamanda öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2012; Tekbıyık, 2006). Diğer taraftan, kavram, teori ve prensiplerin tanımlarından dolayı okuma zorluğunun daha fazla olduğu biyoloji gibi derslerde, okunabilirlik özelliği ders kitaplarının seçiminde önemli bir role sahip olabilmektedir (Özay-Köse, 2009). Buradan hareketle bu çalışmada Ortaöğretim Biyoloji 12 Ders Kitabı'ndaki 'Genden Proteine' ünitesine ait metinlerin okunabilirlik düzeyleri incelenmiştir. Çalışma genel olarak nitel araştırma yaklaşımı temeline dayanmakta olup, doküman incelemesi yöntemi ile yürütülmüştür. Çalışmada metinlerin seçildiği öğretim materyali, 2019-2020 öğretim yılından itibaren kullanılmaya başlanan Ortaöğretim Biyoloji 12 Ders Kitabı'dır. Söz konusu kitapta okunabilirlik düzeyleri incelenen metinler, birinci ünite olan 'Genden Proteine' ünitesinden seçilmiştir. Metinlerin seçiminde 2018 yılına ait ortaöğretim biyoloji dersi öğretim programında yer alan kazanımlar dikkate alınmış ve ilgili kazanımları içeren konular arasından her biri en az 100 kelime içerecek şekilde metinler rastgele seçilmiştir. Buna göre her kazanımdan birer tane olmak üzere toplam sekiz metin incelenmiştir. Belirlenen metinlerin okunabilirlik düzeylerine ait değerlerin hesaplanmasında 'Ateşman Okunabilirlik Formülü' kullanılmıştır. Analizler sonrasında ulaşılan bulgulara göre metinlerin geneli için okunabilirlik düzeyinin 'zor' olduğu belirlenmiştir. Ünitede yer alan iki alt konunun her biri için bulgular incelendiğinde de yine konulardaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin genel ortalamasının 'zor' olduğu tespit edilmiştir. Ünite bazında incelenen sekiz metinin her biri ayrı ayrı incelendiğinde ise, metinlerden üçünün 'orta', dördünün 'zor' ve birinin ise 'çok zor' kategorisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak çalışmada elde edilen bulgular, on ikinci sınıflar için hazırlanan biyoloji ders kitabının okunabilirlik açısından öğrenci düzeyine uygun olmadığını ortaya koymuş, bu nedenle metinlerin sadeleştirilmesi gerektiği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Biyoloji Ders Kitabı, Genden Proteine, Okunabilirlik

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Eğitim ve öğretimin niteliği, bir ülkenin gelişmesinde önemli bir role sahiptir (Demir ve Çeçen, 2013). Nitelikli bir eğitim-öğretimin gerçekleşmesi ve bu sürecin başarılı olmasında ise uygulanan programlar en önemli belirleyicilerinden birisidir (Gül, Özay-Köse, & Diken, 2020). Dolayısıyla, bu süreçte öğretim programındaki eksikliklerin giderilmesi, programın kazandırmayı hedeflediği amaçlarının daha etkili bir şekilde yerine getirilmesi, gelecek nesillerin yetiştirilmesinde vazgeçilmez önem taşımaktadır (Balbağ, Leblebiciler, Karaer, Sarıkahya, & Erkan, 2016). Diğer taraftan öğretim programının içeriğini öğrencilere aktarmada ders kitapları önemli bir role sahiptir (Taş, 2007). Zira öğretim programı dikkate alınarak hazırlanan bir ders kitabı, ulaşılması istenen hedefler doğrultusunda planlanan eğitim-öğretim sürecinin temel veya destekleyici unsurudur (Atıcı, Keskin-Samancı & Özel, 2007). Bu açıdan ders kitaplarının belirli niteliklere sahip olması ve bunun sağlanması için de birtakım özelliklere sahip olması ve bazı ölçütlere göre hazırlanması büyük önem arz etmektedir (Chiappetta, Fillman & Sethna, 1991; Gül vd., 2020).

Ders kitaplarının öğretimsel açıdan etkililiği belirleyen birçok değişken vardır. Alan yazında sözü edilen bu önemli değişkenlerden biri de kitabının okunabilirlik özelliğidir (Şahin, 2012). Bir ders kitabının okunabilirliği, ilgili kitaptaki metinlerin öğrenciler tarafından hızlı okunması ve aynı zamanda öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2012; Tekbıyık, 2006). Bir metini oluşturan cümlelerin her birini oluşturan kelime sayısı, her kelimedeki hece sayısı, cümlede vurgulanmak istenen fikir sayısı ve fikirlerin devamlılığı okunabilirliği belirleyen özelliklerdendir (Gül vd., 2020; Şahin, 2012; Tekbıyık, 2006). Diğer taraftan, kavram, teori ve prensiplerin tanımlarından dolayı okuma zorluğunun daha fazla olduğu biyoloji gibi derslerde, okunabilirlik özelliği ders kitaplarının seçiminde önemli bir role sahip olabilmektedir (Özay-Köse, 2009). Zira, biyoloji derslerinde yazılı metinlerin okunması ve anlaşılması ile ilgili olarak öğrencilerin yaşadığı en önemli problemlerden birisi kullanılan teknik dil olup, bu dilin öğrenciler tarafından tam ve yeterince anlaşılmaması konuyu anlamalarını zorlaştırabilmektedir. Nitekim Yürümez (2010) tarafından da ifade edildiği üzere metinlerde teknik ve bilimsel kavramların çok fazla kullanılması durumunda öğrencilerin algılamasının engellenebileceği, yeterli ve ölçülü bir düzeyde kullanılması durumunda ise öğrenciler tarafından bilginin algılanmasının kolaylaşacağı bilinmektedir. Bu nedenle biyoloji ders kitaplarında yer alan metinlerin bilimsel olarak doğru bilgiler içermesi kadar bu bilgilerin okuyucuya daha anlaşılır bir biçimde iletilmesi de önemlidir. Ders kitabındaki bilgilerin anlaşılır bir biçimde sunulması, kullanılan dilin etkili kullanımı ve okunabilirlik özelliği ile mümkün olabilir (Köseoğlu vd., 2003).

Alan yazın incelendiğinde, biyoloji ders kitaplarındaki okunabilirlik düzeyi ile ilgili çalışmalar çalışmalara yurt dışında (Blystone, 1987; Gould, 1977; Kennedy, 1979) ve yurt içinde (Cardak, Dikmenli & Guven, 2016; Çakmak & Çil, 2014; Gül vd., 2020) az da olsa rastlanmaktadır. Söz konusu çalışmaların sınırlı sayıda olması genelde fen bilimleri, özelde ise biyoloji dersine ait kitapların okunabilirlik düzeylerinin incelenmesini gerekli kılmaktadır. Diğer taraftan biyolojinin önemli konularından biri olan 'Genden Proteine' ünitesine yönelik metinlerin okunabilirlik düzeylerinin incelendiği bir çalışmaya alan yazında rastlanmamıştır. Bu açıdan, yapılan bu çalışmanın alan yazına önemli düzeyde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

AMAÇ

Bu çalışmada, Ateşman (1997) tarafından Flesch (1948)'ten Türkçe'ye adapte edilerek geliştirilen 'Ateşman Okunabilirlik Formülü' kullanılarak 12. sınıf Biyoloji ders kitabındaki 'Genden Proteine' ünitesine ait metinlerin okunabilirlik düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma temelde nitel araştırma yaklaşımına dayanan doküman incelenmesi yöntemi ile yürütülmüştür. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizine dayanır (Yıldırım & Şimşek 2005).

Çalışmada incelenen ders kitabı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 28.05.2018 gün ve 78 sayılı kararıyla kabul edilen Ortaöğretim Biyoloji 12 Ders Kitabı'dır. Söz konusu ders kitabında incelenen toplam dört ünite olmakla birlikte bu çalışma kapsamına 'Genden Proteine' (Ünite 1) ünitesi dahil edilmiştir. İlgili üniteye ait metinlerin belirlenmesinde ise Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Biyoloji Dersi Öğretim Programı (MEB, 2018)' nda verilen kazanım sayısı dikkate alınmış, buna göre her bir kazanımla ilgili bilgileri içeren bölümlerden en az 100 kelime uzunluğunda olmak üzere toplam sekiz adet metin rastgele belirlenmiştir (Tablo 1). Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tespitinde Ateşman (1997)'ın Flesch (1948)'ten

Türkçe' ye adapte ettiği okunabilirlik formülünden yararlanılmıştır. Formülde hesaplanacak okunabilirlik sayısı aşağıdaki gibidir:

Okunabilirlik Sayısı (OS) = 198.825 – 40.175 x A – 2.610 x B

Formülde A (hece olarak ortalama kelime uzunluğu) ve B (kelime olarak ortalama cümle uzunluğu) değerlerinin hesaplanmasında ise Mirzaoğlu ve Akın (2015)'ın ölçütleri dikkate alınmıştır. Metinlerin okunabilirlik düzeyleri/sayıları hesaplandıktan sonra elde edilen değerlerin yorumlanmasında ise Ateşman (1997) tarafından öne sürülen ölçütler dikkate alınmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Ateşman (1997) Tarafından Belirlenen Okunabilirlik Düzeyleri (OD)

Okunabilirlik Sayısı	Okunabilirlik Düzeyi
90-100	Çok kolay
70-89	Kolay
50-69	Orta güçlükte
30-49	Zor
1-29	Çok zor

Araştırmanın güvenirliğini sağlamak amacıyla ilgili ünitedeki metinler iki araştırmacı tarafından birlikte incelenerek analiz edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmada incelenen metinlerin analizi sonrasında elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2. 'Genden Proteine' Ünitesine Ait Analiz Sonuçları

Konu No	Kazanım	Metnin seçildiği başlık	A	B	OS	OD
12.1.1.Nükleik Asitlerin Keşfi ve Önemi	12.1.1.1.Nükleik asitlerin keşif sürecini özetler.	Nükleik asitlerin keşif süreci	3.24	14.13	31.78	Zor
	12.1.1.2.Nükleik asitlerin çeşitlerini ve görevlerini açıklar.	Nükleik asitlerin çeşitlerini ve görevleri	2.93	10.70	53.19	Orta
	12.1.1.3. Hücredeki genetik materyalin organizasyonunda parça bütün ilişkisi kurar.	Hücredeki genetik materyalin organizasyonu	2.80	9.09	62.61	Orta
	12.1.1.4. DNA' nın kendini eşlemesini açıklar.	DNA'nın replikasyonu	3.07	10.70	47.56	Zor
Ortalama			**3.01**	**11.16**	**48.79**	Zor
12.1.2. Genetik Şifre ve Protein Sentezi	12.1.2.1. Protein sentezinin mekanizmasını açıklar.	Protein sentezi	2.93	9.55	56.19	Orta
	12.1.2.2. Genetik mühendisliği ve biyoteknoloji kavramlarını açıklar.	Genetik mühendisliği ve biyoteknoloji	3.50	16.14	16.09	Çok zor
	12.1.2.3. Genetik mühendisliği ve biyoteknoloji uygulamalarını açıklar.	Genetik mühendisliği ve biyoteknoloji uygulamaları	3.12	14.88	36.64	Zor
	12.1.2.4. Genetik mühendisliği ve biyoteknoloji uygulamalarının insan hayatına etkisini değerlendirir.	Genetik mühendisliği ve biyoteknoloji uygulamalarının insan hayatına etkisi	3.22	13.25	34.88	Zor
Ortalama			**3.19**	**11.21**	**35.95**	**Zor**
Genel ortalama			**3.10**	**11.19**	**42.37**	**Zor**

Tablo 2'de görüldüğü üzere 'Genden Proteine' ünitesindeki metinlerin geneline ait okunabilirlik düzeyinin 42.37 ortalama değere sahip olup, bu değer "zor" kategorisinde yer almaktadır. Ayrıca, okunabilirlik düzeyi incelenen sekiz metin arasında en düşük ortalamanın "Genetik mühendisliği ve biyoteknoloji kavramlarını açıklar. (OS=16.09)" kazanımı için seçilen metine ait olduğu, en yüksek ortalamanın ise "Hücredeki genetik materyalin organizasyonunda parça bütün ilişkisi kurar. (OS=62.61)" kazanımı için seçilen metine ait olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgular üniteye ait iki ana konunun her biri için ayrı ayrı incelendiğinde; birinci konu olan "Nükleik Asitlerin Keşfi ve Önemi" ile ilgili metinlerin geneline ait okunabilirlik sayısı ortalaması 48.79 olarak hesaplanmış ve buna göre bu konunun okunabilirlik düzeyinin "zor" olduğu anlaşılmıştır. İkinci konu olan "Genetik Şifre ve Protein Sentezi" ile ilgili metinlerin geneline ait okunabilirlik sayısı ortalaması ise 35.95 olarak hesaplanmış ve buna göre bu konunun okunabilirlik düzeyinin "zor" olduğu anlaşılmıştır.

SONUÇ

Çalışmanın bu bölümünde Ortaöğretim Biyoloji 12 Ders Kitabı'nda yer alan 'Genden Proteine' ünitesinden seçilen sekiz metine ait analiz sonuçları değerlendirilerek tartışılmıştır. Yapılan analizler neticesinde gerek metinlerin geneli için gerekse iki alt konunun her biri için okunabilirlik düzeyinin genel ortalaması Ateşman kriterlerine göre 'zor' kategorisinde yer almıştır. Yine incelenen sekiz metinden birinin 'çok zor', dördünün 'zor' ve kalan üçünün 'orta güçlükte' okunabilir olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre on ikinci sınıflar için hazırlanmış olan biyoloji ders kitabındaki 'Genden Proteine' ünitesinde yer alan metinlerin genel olarak okunabilirlik açısından öğrenci seviyesine uygun olmadığı söylenebilir. Bu bakımdan ilgili ünitedeki metinlerin biraz daha sadeleştirilerek güncellenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Alan yazında bu bulguları destekleyen veya çelişen farklı çalışma bulgularına rastlanmaktadır (Blystone, 1987; Çeçen & Aydemir, 2011; Çiftçi, Çeçen, & Melanlıoğlu, 2007; Gould, 1977). Bununla birlikte biyoloji ders kitaplarının okunabilirlik düzeyinin tespitine yönelik olarak farklı araştırmacılar tarafından çalışmalar da mevcuttur (Soyibo, 1996; Ulu-Kalın & Koçoğlu, 2017; Yürümez, 2010). Bu konuda Türkiye'de yapılan çalışmaların bir kısmında incelenen biyoloji ders kitaplarının okunabilirlik düzeyleri çoğunlukla 'zor' bulunmuştur. Bu zorluğun nedeni olarak ise kullanılan okunabilirlik formüllerden kaynaklandığı ifade edilmiştir. Zira bu araştırmalarda kullanılan okunabilirlik formülleri Flesch Kincaid ve Gunning Fog İndeks gibi İngilizce dil yapısına uygun olarak geliştirilen formüllerdir (Yürümez, 2010). Nitekim farklı türden formüllerin karşılaştırmalı olarak kullanıldığı bazı araştırmalarda da Ateşman tarafından geliştirilen formülün Türkçe dil yapısına daha uygun olduğu ve bu formülle yapılan hesaplamaların daha güvenilir sonuçlar ortaya koyabileceği ileri sürülmüştür (Çakmak & Çil, 2014; Özay-Köse, 2009; Ulu-Kalın & Koçoğlu, 2017). Bununla birlikte bu çalışmada Türkçe dil yapısına uygun olan Ateşman okunabilirlik formülü kullanılarak yapılan analizlerde incelenen metinlerin genel olarak 'zor' düzeyde okunabilir olması irdelenmesi gereken bir durumdur. Zira yapılan bazı araştırmalarda incelenen biyoloji ders kitaplarının okunabilirliğinin orta düzeyde olduğu, bir başka ifadeyle kitapta kullanılan dilin sade ve anlaşılır olduğu belirlenmiştir (Çakmak & Çil, 2014; Yürümez, 2010; Keskin, Gül ve Özay-Köse, 2018). Elbette bu durum ilgili ders kitabında incelenen metinlerde işlenen konu ile de ilişkili olabilir. Nitekim yurt içinde ve yurt dışında bazı çalışmalarda bu çalışmanın bulgularını destekleyen şekilde bazı biyoloji konuları ile ilişki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin zor olduğu belirlenmiştir (Blystone, 1987; Gould, 1977; Soyibo, 1996). Özellikle soyut ve yabancı kavramları yoğun olarak içeren biyoloji konuları için bu çalışmaya benzer bulgular ile daha fazla karşılaşılmaktadır (Gül, 2019; Gül, Özay-Köse, & Diken, 2020). Nitekim bu çalışmada da ele alınan 'Genden Proteine' ünitesi çok sayıda soyut kavram içeren ve öğrenciler tarafından anlaşılması zor olan ve çok sayıda kavram yanılgısı geliştirdikleri konuları içermektedir (Boz & Görgülü-Arı, 2020; Sıcaker & Öz-Aydın, 2015). Özellikle incelenen metinler arasında okunabilirlik düzeyi çok zor' olan 'genetik mühendisliği ve biyoteknoloji' ile ilgili konusunun öğrenciler tarafından oldukça zor anlaşılan bir konu olduğu alan yazında birçok çalışma ile ortaya konulmuştur (Semenderoğlu & Aydın, 2014; Sıcaker & Öz-Aydın, 2015). Bu noktada soyut ve yabancı kavramları daha fazla içeren metinlerin, hedef kitlenin de özellikleri dikkate alınarak mümkün olduğunca daha sade ve anlaşılır bir dilde yazılması bir gereklilik

olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu sağlamada ise Güneş (1997) ve Gül (2019), ders kitapları hazırlanırken içerik, kelime, hece veya cümle yapısı, sayfa yapısı, punto vb. özelliklerin uygun seçilmesi suretiyle zor bir metnin okunabilirliğinin arttırılabileceğini ileri sürmüşlerdir.

Sonuç olarak bu çalışmada ulaşılan bulgular, incelenen biyoloji ders kitabındaki 'Genden Proteine' ünitesi ile ilgili metinlerin genel olarak okunabilirlik düzeylerinin zor olduğunu ve hedef öğrenci kitlesine yeterli düzeyde hitap etmediğini göstermiştir. Dolayısıyla alan yazında ileri sürülen ders kitaplarının okunabilirlik ilkeleri dikkate alınarak biyoloji ders kitapları hazırlanması önemli ve gerekli görülmektedir. Bunun için aşağıdaki öneriler dikkate alınabilir:

- Ders kitabı hazırlanırken kitabın hitap ettiği hedef kitlenin özellikleri (yaş, konunun kapsamı vb.) dikkate alınmalıdır.
- Çok fazla yabancı terim içerdiğinden, biyoloji derslerine yönelik kitaplar hazırlanırken özellikle Türkçe karşılığı olan yabancı terimlerin daha az kullanılmasına özen gösterilmelidir.
- Soyut kavramları çok fazla içeren biyoloji konularının öğretiminde, metinler daha fazla görsel ile desteklenmelidir.
- Bu çalışmada metinlerin okunabilirlik düzeyinin tespiti için alan yazında oldukça sık kullanılan Ateşman formülünden yararlanılmıştır. Bununla beraber gelecek çalışmalarda Türkçe diline uygun hazırlanan Çetinkaya-Uzun, Sönmez vb. farklı formüller kullanılarak karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışmada on ikinci sınıf sınıflar için hazırlanan ders kitabında 'Genden Proteine' ünitesi incelenmiştir. Bununla birlikte, bu üniteye ait konuları daha alt sınıf düzeylerde ele alan ders kitapları için de benzer çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

Ateşman E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *Dil Dergisi, 58*, 71-74.

Atıcı, T., Keskin-Samancı, N. & Özel, Ç.A. (2007). İlköğretim fen bilgisi ders kitaplarının biyoloji konuları yönünden eleştirel olarak incelenmesi ve öğretmen görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5*(1), 115-131.

Balbağ, Z., Leblebiciler, K., Karaer, G., Sarıkahya, E., & Erkan, Ö. (2016). Türkiye'de fen eğitimi ve öğretimi sorunları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5*(3), 12-23.

Blystone, R.V. (1987). Collage introductory biology textbooks. *American Biology Teacher, 49*(7), 418-425.

Boz, V. & Görgülü-Arı, A. (2020). Fen bilimleri öğretmen adaylarının DNA replikasyonu konusundaki kavramsal değişimi: kelime ilişkilendirme testi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13*(69), 896-913.

Cardak, O., Dikmenli, M., & Guven, S. (2016). 7th grade science textbook readability and compatibility with the target age level. *International Research in Higher Education, 1* (1): 101-106.

Chiappetta, E. L., Fillman, D. A., & Sethna, G. H. (1991). A method to quantity major of scientific literacy in science textbooks. *Journal of Research in Science Teaching, 28*(8), 713-725.

Çakmak, G., & Çil, E. (2014). 4. sınıf fen ve teknoloji ders kitabının okunabilirlik formülleriyle değerlendirilmesi: Canlılar dünyasını gezelim, tanıyalım ünite örneği. *Turkish Journal of Educational Studies, 1*(3), 1-26.

Çeçen, M.A., & Aydemir, F. (2011). Okul öncesi hikâye kitaplarının okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8*(16), 185-194.

Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A., & Melanlıoğlu, D. (2007). Altıncı sınıf ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(22), 206-219.

Demir, M., & Çeçen, M. A. (2013). İlköğretim I-V. sınıflar türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 197,* 80-94.

Flesch, R. F. (1948). A new readability yardstick. *Journal of Applied Psychology, 32*, 221-233.

Gould, C.D. (1977). The readability of school biology text books. *Journal of Biological Education, 11*(4), 248-252.

Gül, Ş. (2019). Ortaöğretim 10. sınıf biyoloji ders kitabındaki metinlerin okunabilirliğinin incelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi, 7*(2), 22-37.

Gül, Ş., Özay-Köse, E., & Diken, E. H. (2020). The examination of the readability levels of texts in 9th grade biology textbook. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 49*(1), 1-27.

Güneş, F. (1997). *Okuma-yazma öğretimi ve beyin teknolojisi*. Ankara: Ocak Yayınları.

Kennedy, K. (1979). Determining the reading level of biology textbooks. *American Biology Teacher, 41*(5), 301-303.

Keskin, B., Gül, Ş., & Özay-Köse, E. (2018). *9. Sınıf biyoloji ders kitabındaki "hücre" ünitesine ait metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesi*. II. Ulusal Biyoloji Eğitimi Kongresi, Aksaray Üniversitesi, Aksaray.

Köseoğlu, F., Atasoy, B., Kavak, N., Akkuş, H., Budak, E., Tümay, H., Kadayıfçı, H., & Taşdelen, U. (2003). *Bir fen ders kitabı nasıl olmalıdır?* Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

MEB. (2018). *Ortaöğretim Kurumlarında Biyoloji Dersi Öğretim Programı (9., 10., 11. ve 12. Sınıflar)*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu.

Mirzaoğlu, V., & Akın, E. (2015). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliği üzerine bir inceleme. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5*, 146-155.

Özay-Köse, E. (2009). Biyoloji 9 ders kitabında hücre ile ilgili metinlerin okunabilirlik düzeyleri. *Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, 12,* 141-150.

Semenderoğlu, F., & Aydın, H. (2014). Öğrencilerin biyoteknoloji ve genetik mühendisliği konularını kavramsal anlamalarına yapılandırmacı yaklaşımın etkisi. *Turkish Studies, 9*(8), 751-773.

Sıcaker, A., & Öz-Aydın, S. (2015). Ortaöğretim biyoteknoloji ve gen mühendisliği kavramlarının öğrenciler tarafından değerlendirilmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34*(2), 51-67.

Soyibo, K. (1996). A comparison of communication strategies among three caribbean higy school biology textbooks. *Journal of Biological Education, 30*(3), 190-194.

Şahin, M. (2012). Ders kitaplarının mesaj tasarımı ilkeleri açısından değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13*(3), 129-154.

Taş, A. M. (2007). Yeni sosyal bilgiler ders kitaplarına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17*: 509-517.

Tekbıyık, A. (2006). Lise Fizik I ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu. *Kastamonu Eğitim Dergisi,14*(2), 441- 446.

Ulu-Kalın, Ö., & Koçoğlu, E. (2017). 6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının farklı okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17*(4), 2202-2220.

Yıldırım, A., & Şimsek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (5. Baskı)*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yürümez, B. (2010). *Ortaöğretim 9. Sınıf Biyoloji Ders Kitabının Okunabilirliği ve Hedef Yaş Düzeyine Uygunluğu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

RAM'DA ÇALIŞAN ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ÇALIŞMALARI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Kadriye ÖZYAZICI[1], Oğuz EMRE[2], Ayşegül ULUTAŞ-KESKİNKILIÇ[3], Zekeriya ARSLAN[4]

[1]Cumhuriyet Üniversitesi, Yıldızeli Meslekyüksek Okulu, Sivas / Türkiye
[2-3]İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Malatya / Türkiye
[4]Sütçü İmam Üniversitesi, Göksu Meslekyüksekokulu, Kahramanmaraş / Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı, rehberlik ve araştırma merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin mesleki çalışmalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ülkemizde tüm eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik rehberlik ve özel eğitim hizmetleri, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin sorumluluğunda yürütülmektedir (Yeşilyaprak, 2013). Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim haklarından yararlanmalarını sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenleyen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği öğrencilerin RAM'a yönlendirilmesi ile eğitsel tanılama süreci, izleme ve değerlendirme ekibi, aile katılımı ve özel eğitimin genel ilkelerini belirlemektedir. Rehberlik ve araştırma merkezleri; özel eğitim hizmetlerinin tüm basamaklarının planlanması, uygulanması, paydaşların ortak amaçlar doğrultusunda ilerlemesinin organize edilmesi, çalışmaların izlenme ve değerlendirilmesi sorumluluğunu yürüten kurumlardır (MEB, 2012). Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin çeşitli illerinde Rehberlik ve Araştırma Merkezinde çalışan 25 Özel Eğitim Öğretmeni oluşturmaktadır. Nitel araştırma modelinde yapılandırılan araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, özel eğitim öğretmenleri özel gereksinimli çocukların engel türlerinin çeşitlilik göstermesi nedeniyle her engel türüne özgü sahip olmaları gereken bilgi donanımına yeterince sahip olmadıkları ve bunun özel gereksinimli öğrenciyi değerlendirmede dezavantaj oluşturduğunu belirtmektedirler. Hizmet içi eğitim ve seminerlerin yetersiz olduğu vurgulanmaktadır. Eğitsel tanılama ve değerlendirmede azami hassasiyet gösterildiği, öğrencilerin bilgilerinin gizliliğinin ve güvenirliğinin mesleki etik açısından önemli olduğunun altı çizilmektedir.

Anahtar Kelimeler: RAM, Özel Eğitim, Özel Eğitim Öğretmeni

GİRİŞ

Rehberlik çalışmaları, ABD'de endüstrileşmeyle ortaya çıkan yeni iş kollarının uygun yeteneklerdeki kişiler ile eşleştirilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Zamanla rehberlik hizmetlerinin, bireyin eğitsel ve kişisel gelişimindeki önemi fark edilmiş, eğitim alanında da uygulanmaya ve yaygınlaşmaya başlanmıştır (Yeşilyaprak, 2013). San Francisco'da 1895 yıllarında öğrencileri iş olanakları hakkında bilgilendirmek amacı ile Mekanik Sanatlar Enstitüsünde başlayan okulda rehberlik denemesi, 1907 yılında tüm okulları kapsayan bir rehberlik programı olarak uygulanmaya devam etmiştir (Kuzgun, 2014). Ülkemizde ise ilk kez 1950'li yıllarda rehberliğe ilişkin pilot çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. 1953-1954 yılları arasında Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Rehberlik Psikolojik Danışma ders olarak okutulmaya başlanmıştır. 1954 yılında rehberlik hizmetleri Ankara da dâhil olmak üzere 6 ilde kurulan Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) ile yaygınlaşmasını sürdürmüştür (Girgin, 2016).

Rehberlik Araştırma merkezlerinin hizmet alanı 1983 yılında Özel Eğitim hizmetlerinin de dâhil edilmesiyle genişletilmiştir. İllerde ve ilçelerdeki tüm eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik rehberlik ve özel eğitim hizmetleri, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin sorumluluğunda yürütülmektedir (Yeşilyaprak, 2013). Rehberlik ve araştırma merkezleri; özel eğitim hizmetlerinin tüm basamaklarının

planlanması, uygulanması, paydaşların ortak amaçlar doğrultusunda ilerlemesinin organize edilmesi, çalışmaların izlenme ve değerlendirilmesi sorumluluğunu yürüten kurumlardır (MEB, 2012).

573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği özel gereksinimi olan bireylere sağlanacak hizmetlerin yasal dayanağını oluşturur. Rehberlik ve Araştırma Merkezi Özel Eğitim bölümünün görevleri; öğretim yılı başında güçlük yaşayan öğrencileri belirleyebilmek amacıyla tarama yapmak, taramalar sonucu özel gereksinimleri olan bireyleri belirlemek, özel gereksinimli çocuklar için kurumlarla planlama yapmak, özel eğitim hizmetlerinin belirlenen amaçları doğrultusunda ilerlenmesini takip etmek ve sonuçları raporlaştırmaktır (MEB, 1985). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile öğrencilerin RAM'a yönlendirilmesi ile eğitsel tanılama süreci, izleme ve değerlendirme ekibi, aile katılımı ve özel eğitimin genel ilkeleri düzenlenir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, özel gereksinimli çocukların eğitimlerinde yapılacak düzenlemeler, kaynaştırma eğitimin ile ilgili tüm ayrıntılar, görev alacak tüm personelin ödev ve yükümlülüklerinin ayrıntılı olarak yer almaktadır. Tanı almış çocuklar için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının (BEP) hazırlanmasına ilişkin tanımlama ve düzenlemeler aynı yönetmelik ile detaylı olarak düzenlenmiştir (Kargın, 2003).

Özel eğitim, normal gelişimden önemli ölçüde farklılık gösteren çocukların, gelişimleri ve bağımsız yaşam becerileri kazanmaları için bireysel planlanmış hizmetleri bütünüdür (Karasu ve Mutlu, 2014). En az bir alanda yetersizliği olduğu tanısı almış çocukların eğitimleri ve gelişimlerini desteklemek amacıyla yapılan tüm düzenlemeler özel eğitim kapsamındadır (Collins ve O' Brien 2011). Hafif-orta-ağır yetersizliği olan çocuklarla, tekli veya çoklu gruplarla öğretim desteği sunan ve eğitim sorumluluğunu üstlenen uzman özel eğitim öğretmenidir. Özel eğitim öğretmenleri eğitim sunmanın yanı sıra öğretim materyalleri hazırlama, ailelerin eğitimi ve öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda destek eğitim odalarında eğitim almalarını sağlamaktadırlar (Caykaytar, 2008). Öğretmenlerin alan bilgisi ve becerileri yanında kişisel gelişimleri, etkili bir eğitim için gereklilik oluşturmaktadır (Orland-Barak, 2010).

Araştırma ile ortaya koyulan problem doğrultusunda, bu araştırmanın amacı rehberlik ve araştırma merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin mesleki çalışmalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları ise şöyledir:

1. RAM'da görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin mesleki yetkinlik ve tecrübeye ilişkin görüşleri nelerdir?
2. RAM'da görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin çalışmalarında dikkat edilen hususlar nelerdir?
3. RAM'da görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin mesleki çalışmalarında bireyselleştirilmiş eğitim programının hakkındaki görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma modelinde yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'de çeşitli illerde Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görev yapan 25 Özel Eğitim Öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak geliştirilen görüşme formuna öğretmen görüşleri doğrultusunda son hali verilmiştir. Nitel çalışma kapsamında yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinin geçerli ve güvenilir olabilmesi için çalışmamızda ayrıntılı betimleme, akış şeması, öğretmen incele-

mesi, ayrıntılı alıntılar yapma stratejileri (Yıldırım, 2010) kullanılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde, birbirinin benzeri olan veriler, belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek, okuyucunun anlayabileceği şekilde yapılandırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

BULGULAR

Araştırmada, özel eğitim öğretmenlerine uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler temalar dâhilinde ayrı başlıklar halinde aşağıda sunulmuştur:

Mesleki Yetkinlik ve Mesleki Gelişim

Özel Eğitim Öğretmenleri merkezde bazı konularda eksiklikleri olduğunu ve özel gereksinimli çocuklarla çalışmak için gerekli yetkinliğe ve tecrübeye sahip olunması gerektiğinin altı çizilmektedirler. Bu konu ile ilgili ifadeler aşağıdadır:

ÖEÖ-9: "Dil ve konuşma alanının ayrı bir öğretmenlik gerektirdiğini düşünüyor ve bu konuda kendimi yetersiz hissediyorum."

ÖEÖ-13: "Özel eğitimde konuşma bozuklukları ile ilgili aldığımız eğitimlerin ciddi derecede yetersiz olduğunu düşünüyorum."

ÖEU-10: "Bir özel eğitim öğretmeni olarak otizmli öğrencilerin davranış çeşitliliğinden ötürü bazen problem davranışlarını kontrol etme noktasında eksiklik hissediyorum. Özel eğitimde ne kadar çok farklı öğrenci görürseniz o kadar tecrübeli olursunuz. Bende yeni olduğum için tecrübe eksikliği yaşadığım anlar oluyor."

ÖEU-7:"Her daim kendimi yenilemem gerektiğini ve olabildiğince özel gereksinimli çocuklarla çalışmam sonucunda daha yetkin bir hale gelebileceğimi düşünüyorum. Eleştirel bir şekilde bakınca birçok meslektaşıma göre bir hayli gerideyim."

RAM'da çalışan Özel Eğitim Öğretmenleri mesleki yetkinlik ve gelişimleri için hizmetiçi eğitim ve seminerlerin önemini vurgulamaktadırlar. Ayrıca hizmet içi eğitim ve seminerlere duydukları ihtiyacı aşağıda şu şekilde ifade etmektedirler:

ÖEÖ-3: "Üniversiteden sonra bizim hizmet içi eğitimlerimiz olmadı. Yani bizim aldığımız eğitim şu anda yani en azından benim aldığım eğitim, üniversitede aldığım eğitimle sınırlı."

ÖEÖ-17: "Alanımızla ilgili daha çok hizmet içi eğitim ve seminer çalışmalarına katılmak isterdim. Özel eğitim; alan olarak çok geniş ve sürekli mesleki konularda kendimizi yenilememiz gereken bir yelpazeye sahip."

ÖEÖ-14: "Özel eğitim ile ilgili daha çok seminer kurs olmalı kendimizi geliştirmemiz için. Süreç sürekli değişiyor çünkü kendimizi yenilememiz gerekiyor."

ÖEÖ-3: "Aslında ben Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin hizmet içi eğitim kapsamında daha fazla çalışma yapması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü burada biz çok kritik bir iş yapıyoruz. Tanımlama ve değerlendirme yapıyorsunuz. Yani bir çocuğun eğitim alıp almaması gerektiğine karar veriyorsunuz. Bu önemli bir şey. O kararı vermeniz için gerçekten o var olan engele, probleme hâkim olmanız gerekiyor."

Merkezde çalışan özel eğitim öğretmenleri kuruma eğitsel tanılama ve değerlendirme için başvuran özel

gereksinimli çocukların engel türlerinin çeşitlilik gösterdiği ve bunun içinde her engel türünün ayrı bir tecrübe gerektirdiğini belirtmektedirler. Özel eğitim öğretmenleri bunu mesleki çalışmalarında dezavantaj ve eksiklik olarak gördükleri aşağıdaki ifadelerde görülmektedir:

ÖEÖ-3: "Bir işitme öğrencisi geliyor. Onu da bizim tanımlamamızı istiyor. Yönetmenlikte zaten bu şekildedir. Çünkü tüm alanlar özel eğitim adı altında birleştiği için ben hem işitmeyi de değerlendirmemi istiyor. Ama benim bununla ilişkili bir eğitimim yok ki benim bununla ilişkili bilgim de yok. Bu öğrenciler beni gerçekten çok zorluyor. Zihinsel öğrenci olduğu zaman çok daha rahat çalışabiliyorum."

ÖEÖ-18: "Ben zihin engelliler öğretmeniyim. En çok zorlandığım konu gelen öğrencinin engel durumunun zihin olmaması bu benim için zorlayıcı oluyor. Gelen öğrenci işitme, görme ya da bedensel engele sahipse bu çocuğu değerlendirirken aldığım eğitim bunu karşılamıyor bu yüzden zorlanıyorum."

ÖEÖ-20: "Özel eğitim öğretmeni olarak kendimi bedensel yetersizliği bulunan bireyler konusunda kendimi eksik hissediyorum. Benim aldığım eğitim zihinsel yetersizlik alanındaydı. Bu nedenle bedensel yetersizlik konusunda kendimi eksik hissediyorum."

ÖEÖ-12: "Her öğrenciye yetişebilmek konusunda kendimi biraz yetersiz buluyorum açıkçası. Onun dışında özel eğitim asıl branşım olmadığı için bazı durumlarda yetersiz kaldığım oluyor. Bu gibi durumlarda buradaki özel eğitimci arkadaşlarla tartışıp yetersizliği gidermeye çalışıyorum."

Merkezdeki Çalışmalarda Dikkat Edilen Hususlar

Merkezde çalışan öğretmenlerin özellikle önem verdikleri hususların başında tanımlama ve değerlendirmenin hassaslığı olduğu aşağıda belirtilen ifadelerden görülmektedir:

ÖEÖ-1: "Mesela kapsamlı bir değerlendirme yapmadığımız zaman çocuğu yanlış değerlendirebiliyorsunuz. Yanlış değerlendirme, yanlış eğitime neden oluyor. Çocuk hiç olmaması gereken bir yerde olabiliyor."

ÖEÖ-18: "Özel eğitimdeki en önemli kavram değerlendirmedir. Çocuğu doğru değerlendirmek demek en doğru şekilde eğitim almasına ön ayak olmak demek, bu yüzden benim için en önemlisi doğru değerlendirmek demek."

ÖEÖ-9: "RAM çalışanı ve özel eğitimci olarak tanı koyma süreci çok kapsamlı bir çalışmadır. Özellikle bireyin o anki ruh hali, aç olup olmaması çok belirleyici . Birbirine karıştıma olasılığı olan tanılar da var (HD2Y- Hafif düzey zihinsel yetersizlik - ö.ö.g Özel öğrenme güçlüğü)"

ÖEÖ-20: "Doğru tanılama ve değerlendirmeyi yapmak gerekir."

Özel eğitim öğretmenlerinin bazıları özel gereksinimli çocukların uygun eğitim ortamına yerleştirilmesinin gerektiği görüşünü beyan etmektedirler:

ÖEÖ-4: "Yaptığım çalışmalarda başvuran bireylerin en az kısıtlayıcı ortamda eğitim alması için elimden geleni yaparım. Kurulda bu açıdan görüş bildiririm. Kaynaştırmaya gidebilecek öğrenci varsa ilk tercihim bu olur."

ÖEÖ-15: "Öğrenci değerlendirirken öğrenci için en az sınırlayıcı ortamın olmasına öğrencinin eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak destek eğitimi vermeye ve öğrencinin performans alımına dikkat ediyoruz."

Merkezdeki çalışmalar kapsamında özel eğitim öğretmenleri öğrencinin bilgilerinin gizliliği ve güvenliğinin mesleki etik açısından önemli olduğunun altı çizilmektedir:

ÖEÖ-8: "Özellikle dikkat ettiğim birkaç konu var. Birincisi öğrencinin bilgilerinin gizliliği. Öğrencinin velisi dışında kimseyle bilgi paylaşmıyoruz. Evrak teslim etmiyoruz. Velisi olsa dahi teslim ettiğimiz evraklar imza karşılığıdır. Resmi olarak çıktı alınıp ona göre bilgi ve evrak veriliyor. Onun dışında öğrenciyi değerlendirme yaparken gerekli formlara dikkat ediyoruz."

ÖEÖ-13: "Özel eğitimin temel ilkelerinden biri gizliliktir. Bireyin bilgilerinin başkaları tarafından ulaşılmaması amacıyla gereken tedbirleri alırız. Velilerden öğrencileri tanımaya yönelik bilgiler alıyoruz. Gereken durumlarda okuldan birey ile ilgili bilgiler alıyoruz."

ÖEÖ-20: "Özel eğitimde temel ilkeler güvenlik ve gizliliktir. Bireyin bilgilerinin başkaları tarafından ulaşılmamasına dikkat ediyoruz."

Mesleki Çalışmalarında Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının Önemi

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde özel eğitim öğretmenleri mesleki çalışmalarında özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren BEP planının önemine vurgu yapmaktadırlar:

ÖEÖ-1: "BEP, galiba bu işin bel kemiği gibi. Çocuğu ileriye taşıyabilecek, gerçekten kapasitesini en üst düzeyde kullanabileceği iyi bir BEP planının hazırlanması gerekiyor. BEP çok kritiktir. Çocuğun doğru bir şekilde saptanması gerekiyor ki öğretim süreci işlevsel olabilsin."

ÖEÖ-5: "BEP bireye özgü bir süreci ifade eder. Eğitim genel kazanım ve ilkeleri vermek ister. Bu durum özel bireylerde, bireyin kişisel özelliklerini, öğrenme hızını, algılama düzeyini dikkate alarak planlanmalıdır. Bunun hızı bireyin öğrenme hızıyla benzer olmalıdır."

ÖEÖ-7: "BEP planı benim için özel eğitimin yapı taşı demek. Fizyolojik ihtiyaçlarınız bizim için nasıl yaşamsal bir açıdan ele alınıyorsa BEP planı da hiç şüphesiz öyle."

ÖEÖ-8: "BEP planı özel eğitimin temel taşıdır. Şöyle özel eğitimin adından da söylendiği gibi özel eğitimin temeli. Çünkü birey tabanlı bir eğitim modelidir. Tamamen bireye yönelik hazırlanır ve birey için hazırlanır. O bizim için çok önemlidir."

ÖEÖ-12: "BEP aynı zamanda öğrencinin seviyesini daha iyi görebilmek ve daha sağlıklı değerlendirme yapabilmek açısından öğretmene de yardımcı olan bir belgedir."

ÖEÖ-18: "BEP planı çocuğu amaca götüren bir rota gibi yolu doğru çizerseniz sonuca ulaşırsınız. Bu yol zor, inişli çıkışlı olsa da mutlaka sizi sonuca götürür."

Merkezde çalışan özel eğitim öğretmenleri BEP planının hazırlanma sürecinde özellikle dikkat ettikleri hususları aşağıda şu şekilde belirtmektedirler:

ÖEÖ-2: "O yüzden BEP hazırlarken gerçekçi hedefler modüller yazmam gerekiyor ki, bir daha ki sene çocuk gerçekten bu eğitimden faydalanmış olarak gelebilsin ve raporu yanmasın."

ÖEÖ-4: "Eğer BEP öğrencinin performansına ve yeterliklerine uygun olarak hazırlanırsa öğrencinin kaderini değiştirebilir. Ama kopyala yapıştır olarak gelişi güzel hazırlanırsa öğrenci için verimli olmayı bırak zulüm olur. Ben BEP planlama çalışmalarında hep buna dikkat ederim."

ÖEÖ-6: "BEP hazırlarken öncelikle işlevsel bireyin ihtiyacına yönelik kazanımlar belirlenmelidir. Ön koşul dediğimiz becerilere dikkat edilmelidir. Güzel bir ilerleme için temel kazanımlar belirlenmelidir."

ÖEU-14: "Normal süreçte BEP planında hassasiyet gösterilmesi gereken durum bireyin kaba değerlendirmesinin en doğru bir şekilde alınması. Kaba değerlendirme doğru alınırsa bireyin destek alması gereken kazanımlar daha doğru bir şekilde belirlenir."

ÖEU: 18: "BEP planı hazırlanırken çocuğun ihtiyaçları ve yeterlikleri dikkate alınarak yapılmalı."

SONUÇ ve TARTIŞMA

Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde çalışan özel eğitim öğretmenleri merkeze başvuran özel gereksinimli çocukların engel türlerinin çeşitlilik gösterdiği ve bundan dolayı her engel türüne özgü sahip olmaları gereken bilgi donanımına yeterince sahip olmadıklarını belirtmektedirler. Bununda özel gereksinimli öğrenciyi değerlendirmede dezavantaj oluşturduğu görülmektedir.

Eğitim, yeterlik standartlarına uygun olarak öğrencilerin kalitesini, eksiksiz, bütünleşmiş ve dengeli hale getirecek şekilde geliştirmeyi amaçlar (Ifdil, 2010). Özel eğitim öğretmenleri teknoloji, pedagoji, içerik bilgisi, öğretim stili, öz yeterlik alanlarında geniş bir bilgi ve beceri dizisi sağlamak zorundadır (Ramakrishnan, Salleh ve Alias, 2020). Bu nedenle de öğretmen yetiştirme programları, öğretmenlerin tutumlarını, inançlarını ve endişelerini dikkate almalı ve onların mesleki olarak daha iyi hazırlanabilmeleri için en uygun hazırlığı sağlamalarını sağlamalıdır (Monteiro, Kuok, Correia, Forlin ve Teixeira, 2019).

Kurumda görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin bilgi, beceri ve yetkinliklerini artırmaları için gerekli olan hizmetiçi eğitim ve seminerlerin yetersizliği de vurgulanmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin gelişimi için, öğretmenlerin lisans programlarını tamamladıktan sonra temel eğitim seviyelerinde öğretim görevlerini yerine getirirken ihtiyaç duyulan entelektüel olgunluğu devam ettirebilmek için aldıkları eğitimler önemlidir (Rodriguez ve Abocejo, 2018). Özel eğitimcilerin mezuniyet sonrası bilgi ve becerilere ilişkin nispeten geniş ve ortak bir bilgi tabanı talep etmekteler. Özel eğitimcilerin çalışmaya belirli bir hazırlık ile mezun olurlar, ancak özel eğitimcilerin çalışma alanlarının geniş, çeşitliliği ve karmaşıklığı düşünüldüğünde bazı alanlarda özel uzmanlık için ek eğitimler talep etmeleri olağan görünmektedir (Göransson, Lindqvist ve Nilholm, 2015). Görev yapan özel eğitim öğretmenlerine sunulan hizmet içi eğitimler mesleki yeterlik algılarını koruma ve artırmaları için önemli bir araç görevi görmektedir (Mahler, 2016).

Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu ise merkezde öğrencilerin tanılama ve değerlendirme işlemlerinde azami hassasiyet gösterildiği, öğrencilerin bilgilerinin gizliliğinin ve güvenirliğinin mesleki etik açısından önemli olduğudur. Öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda özel eğitim hizmetlerine ulaşması ve yararlanabilmesi için kurumlar aracılığıyla tanılama işlemi yapılmaktadır (Gürsel, 2013). Çocuk hakkında objektif kararlar verilebilmesi amacıyla RAM'larda formal ve informal yöntemlerle ayrıntılı değerlendirmeler sonucunda, çocuğun sahip olduğu performas düzeyi tespit edilir. Bu tanılama işlemi, öğrenci için oluşturulacak uzun ve kısa dönemli amaçları belirlemeve basamaklandırma için temel oluşturmaktadır. Çocuğu tüm yönleriyle tanımak ve var olan performans düzeyini ayrıntılı şekilde belirlemek, çocuğun bundan sonrasında yararlanacağı eğitim ve destek hizmetlerinin belirlenmesini etkileyecektir (Kargın, 2004). Bireyin özel eğitim hizmetlerine hangi ölçüde ve hangi koşullarda gereksinimi oluğu belirleyebilmek amacıyla uzmanlar tarafından detaylı bir değerlendirme sürecidir. Çocukların ayrıntılı olarak değerlendirilmesi sonucunda özel eğitim hizmetlerinden yararlanmasının gerektiği sonucuna ulaşılır ise, hazırlanacak bireysel programın temel hedefleri belirlenerek özel öğretim planı oluşturulmaya başlanır (Heward, 2006).

Çalışmamızda özel eğitim öğretmenleri özel eğitimde BEP planının temel yapı taşı olduğu ve özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanması gerekliliğine vurgu yapılmaktadırlar. Özel gereksinimli çocuklar için hazırlanan BEP'ler, özel eğitimin uygulamasının planlanmasında en temel ilkelerdendir (Bateman and Cline, 2016). Aksoy (2016), BEP özel gereksinimli çocukların eğitim-öğretimleri süresince özel gereksinimleri göz önünde bulundurularak hangi kazanımları ne kadar sürede, kiminle, hangi basamaklarda kazanacağının planlanmasıdır. Öğrencinin var olan performans düzeyini, öğrencinin zayıf ve güçlü olduğu yönleri açıkça belirtilir (Collins, J.W. ve O'Brien, 2011). Öğrencinin BEP'ini hazırlayan uzmanlar, yaptıkları değerlendirme sonucunda yıllık amaçlarda ve öğretim programında beklenen ilerlemeyi göremediklerinde ya da öğrencinin gereksinimleri değiştiğinde gerekli düzenleme ve değişiklikleri yapmalıdır (Clark,2000).

KAYNAKÇA

Aksoy, F. (2016). Özel gereksinimli bireylere sunulan hizmetler. V. Aksoy (ed.), Özel eğitim içinde (s. 267-296). Ankara: Pegem Akademi

Bateman, D. F., and Cline, J. C. (2016). A teachers special guide to special education. USA: ASCD.

Cavkaytar, A. (2008). Özel Eğitime Gereksinim Duyan Çocuklar Ve Özel Eğitim. I. H. Diken (Ed.), Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler Ve Özel Eğitim (3-27). Ankara: Pegem Akademi.

Collins, J.W. ve O'Brien, N.P. (2011). The greenwood dictionary of education. USA: Greenwood.

Girgin, G. (2016). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. *(Editör: Alim Kaya) Anı Yayıncılık. Ankara*, 95-115.

Göransson, K., Lindqvist, G., & Nilholm, C. (2015). Voices of special educators in Sweden: a total-population study. *Educational Research, 57*(3), 287-304.

Gürsel, O. (2013). Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim, D.İ (ed.), Özel

Heward, L.W. (2006). Exceptional children: An introduction to special education. (8th Edition). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Ifdil, I. (2010). Pendidikan Karakter dalam Bimbingan dan Konseling. Pedagogi: Jurnal Ilmu Pendidikan, 10(2), 55- 61.

Karasu, T. ve Mutlu, Y. (2014). Öğretmenlerin perspektifinden özel eğitimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (1), 47-66.

Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 5(2), 1-13.

Kargın, T. (Güz, 2003). Cumhuriyet'in 80. yılında özel eğitim. Millî Eğitim Dergisi, 160. 3 Nisan 2014

Kuzgun, Y. (2014). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Nobel Yayıncılık.

M.E.B. (1985). " Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği". Tebliğler Dergisi, 2201: 16 Aralık 1985

Mahler, D. (2016). Professional competence of teachers: Structure, development, and the

MEB. (2012). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Resmi Gazete, 2012, 28360: 21.

Monteiro, E., Kuok, A. C., Correia, A. M., Forlin, C., & Teixeira, V. (2019). Perceived efficacy of teachers in Macao and their alacrity to engage with inclusive education. *International Journal of Inclusive Education*, *23*(1), 93-108.

Ramakrishnan, R., Salleh, N. M., & Alias, A. (2020). The Level of Special Education Teachers' Technological Pedagogy and Content Knowledge, Teaching Style, Self-efficacy and Competency. *Universal Journal of Educational Research*, *8*(11A), 89-96.

Rodriguez, K. F. R., & Abocejo, F. T. (2018). Competence vis-à-vis performance of special education preservice teachers. *European Academic Research*, *6*(7), 3474-3498.

Yeşilyaprak, B. (2013). *21. yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri*. Nobel.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (6. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, K. (2010). Nitel araştırmalarda niteliği artırma. İlköğretim Online, 9(1), 79-92.

Orland-Barak, L. (2010). Learning to mentor as praxis: Foundations for a curriculum in teacher education. New York: Springer.

KAMU HASTANESİNDE ÇALIŞAN ÇOCUK GELİŞİMCİLERİN BAKIŞ AÇISINDAN ÇOCUK GELİŞİMİ MESLEĞİ

Zekeriya ARSLAN[1], Oğuz EMRE[2], Ayşegül ULUTAŞ-KESKİNKILIÇ[3], Kadriye ÖZYAZICI[4]

[1]Sütçü İmam Üniversitesi, Göksu Meslekyüksekokulu, Kahramanmaraş / Türkiye
[2-3]İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Malatya / Türkiye
[4]Cumhuriyet Üniversitesi, Yıldızeli Meslekyüksek Okulu, Sivas / Türkiye

Öz: Çocuk Gelişimcisi, normal veya şüpheli-anormal gelişim gösteren 0-18 yaş grubundaki çocuk ve ergenlerin zihinsel, fiziksel, dil, motor, öz bakım, sosyal ve duygusal gibi tüm gelişim alanlarına yönelik değerlendirme yapan ve rapor eden, çocuğun değerlendirilmesi sonucu ihtiyaca göre gelişimsel destek programları hazırlayan ve uygulayan, gelişimsel sapmaları önlemek için erken müdahale programı hazırlayan, bunların düzenli takibini yapan, ailelere danışmanlık yaparak çocuğun gelişimi hakkında bilgi ve destek sunan bir meslek elamanıdır. Kamu hastanelerinde Çocuk Gelişimciler Çocuk Gelişimi Birimi, Gelişimsel Pediatri, Yatan Hasta Servisleri ve Oyun Odalarında görev yapmaktadırlar. Bu araştırmanın amacı, kamu hastanelerinde çalışan Çocuk Gelişimcilerin bakış açısından Çocuk Gelişimi Mesleğine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin çeşitli illerinde kamu hastanelerinde çalışan 53 Çocuk Gelişimci oluşturmaktadır. Nitel araştırma modelinde yapılandırılan araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın geçerliğini arttırmak amacıyla çalışmamızda ayrıntılı betimleme, akış şeması, uzman incelemesi, ayrıntılı alıntılar yapma stratejileri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre Çocuk Gelişimcilerin mesleklerinde önem verdikleri noktalar arasında; meslek etiği, uygulanan standart ölçme araçlarının dışında informal değerlendirme aracı olan gözlem, çocuğun üstün yararı, uygulanan test ve envanterlerin doğru değerlendirilip rapor edilmesi, disiplinler arası işbirliği ve ekip çalışması, aile ve çocukla etkili iletişim yer almaktadır. Çocuk Gelişimi mesleğinin diğer disiplinler tarafından ve aileler tarafından tam olarak bilinmediği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Gelişimci, Hastane, Görev ve Sorumluluk

GİRİŞ

Çocuk Gelişimcisi, Üniversitelerin Sağlık Bilimleri Fakülteleri Çocuk Gelişimi alanından mezun olan; çocukların sağlıklı bir çevrede yaşamalarını sağlamak ve yaşam kalitelerini artırılabilmek için; 0-18 yaş aralığındaki bireylerin tüm gelişim alanlarında (zihinsel, dil, motor, öz bakım, sosyal ve duygusal) gelişimsel açıdan çocuğu değerlendirerek, çocuk sağlığı izleminde rol alıp, destekleyici ve gelişimsel programlar ile çocuğa, aileye, profesyonellere ve topluma hizmet sunan, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler alanlarında görev yapan meslek grubu çalışanlarıdır (ÇGEDER; Taştepe ve Köksal Akyol, 2014). Sağlık bilimleri alanında farklı branşlarda hekim, fizyoterapist, sosyal çalışmacı, odyolog, ergoterapist, diyetisyen, dil ve konuşma terapisti, çocuk gelişimci gibi birçok meslek gruplarından uzmanlar görev yapmaktadır. Bu ekibin içerisinde yer alan çocuk gelişimcilerin görevlerinin temelde çocuğun gelişimsel açıdan desteklemek, aileye çocuk gelişimi konusunda rehberlik etmek, çocuğun gelişimine yönelik çok boyutlu değerlendirme ve izlem sürecini içerisinde yer almaktır. Bunların içerisinde en önemli sorumluluğu çocukların gelişimsel olarak izlenmesi ve desteklenmesidir (Tercan ve Yıldız Bıçakçı,2016). Biraz daha derinlemesine bakıldığında normal gelişim gösteren, özel gereksinimli, akut ve kronik hastalığı olan, korunmaya ihtiyacı olan ve risk grubunda olduğu belirlenen 0-18 yaş grubundaki çocukların gelişimlerine yönelik değerlendirme, destekleme ve izleme çalışmaları yapan; gelişimi değerlendirmeye ve desteklemeye yönelik araç geliştiren;

ailelere, çocukla çalışan profesyonellere, kurum ve kuruluşlara danışmanlık hizmeti sunan disiplinler arası çalışan bir meslek grubudur ve sağlık, eğitim, sosyal hizmetler alanlarında ve diğer sektörler içerisinde de görev yapmaktadırlar. Hastanelerde çalışan Çocuk Gelişimciler çalışmalarını: "Çocuk Gelişimi Birimi, Gelişimsel Pediatri, Yatan Hasta Servisleri, Oyun Odaları, Çocuk Gelişimcinin Bulunması Gereken Diğer Birimlerde" sürdürmektedirler. Çocuk Gelişimi Birimde çalışan çocuk gelişimciler aile görüşmesi, gelişimsel değerlendirme ve gelişim takibi gibi iş ve işlemleri yapmaktadırlar. Aile görüşmesinde, ailenin ve çocukların genel bilgileri alınarak başvuruya ilişkin gerekçeler oluşturulmaktadır. Gelişimsel değerlendirmede, çocuğun gereksinimi, yaşı ve tanısı dikkat alınarak standart ve informal değerlendirme araçlarıyla çocuğun gelişim düzeyi belirlenip aileye bilgi verilmekte, gelişimine yönelik öneriler sunulmaktadır. Gelişim takibinde ise, aile ile yapılan görüşme ve çocuğun değerlendirmeleri neticesinde, ailelere sunulan öneri ve yapılması gerekenler detaylı bir şekilde görüşülmektedir. Çocuk gelişimcilerin hastane ortamında güvenli, nitelikli ve verimli sağlık hizmetlerini sunabilmesi, onların çalışma ortamları ve meslekleri ile doğrudan ilişkilidir (ÇUÇEP, 2016; Doğan ve Baykoç, 2015; Taştepe ve Köksal Akyol, 2014; ÇGEDER).

Çocuk Gelişimciler ile yapılan çalışmalar incelendiğinde; hastane ortam ve koşulları (Taştepe ve Köksal Akyol, 2014; Emre ve ark.2018; Bilmez ve ark. 2018), özel eğitim kurumları ve kız meslek liseleri bünyesinde görev yapan çocuk gelişimciler (Arucan, 2008) üzerine araştırmaların az olsa var olduğu görülmektedir. Çocuk gelişimi alanında yapılan bu çalışmalar incelendiğinde çocuk gelişimi alanının kapsamın geniş olduğu farklı kurum ve kuruluşlarda çalışan çocuk gelişimcilerin mesleğe bakış açılarının farklılaştığı görülmüştür. Bu bağlamda düşünüldüğünde Çocuk gelişimi ve Çocuk gelişimciler üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olması ve Çocuk Gelişimcilerin mesleklerine ilişkin görüşlerini anlamak adına bu çalışma önemlidir.

Bu araştırmanın amacı, kamu hastanelerinde çalışan Çocuk Gelişimcilerin Mesleğe ilişkin görüşlerini incelemektir.

YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma modelinde yapılandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'de çeşitli illerde kamu hastanelerinde görev yapan gönüllü 53 Çocuk Gelişimci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak geliştirilen görüşme formuna uzman görüşleri doğrultusunda son hali verilmiştir. Nitel çalışma kapsamında yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinin geçerli ve güvenilir olabilmesi için çalışmamızda ayrıntılı betimleme, akış şeması, uzman incelemesi, ayrıntılı alıntılar yapma stratejileri (Yıldırım, 2010) kullanılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde, birbirinin benzeri olan veriler, belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek, okuyucunun anlayabileceği şekilde yapılandırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

BULGULAR

Bu bölümde araştırma verilerinin analizinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Çalışmamızda kamu hastanesinde çalışan çocuk gelişimcilerin görev ve sorumlulukları, yaptıkları rutin uygulamaların incelenmesi amaçlanmıştır. Hastanede çalışan çocuk gelişimcilerle yapılan görüşmelerin sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Kurumdaki görev ve sorumlulukları

Genel anlamda kamu hastanelerinde çalışan çocuk gelişimciler görev ve sorumlulukları: *"Gelişim tarama testlerini uygulamak", Aileye çocuk eğitimi ile ilgili önerilerde bulunmak", "Çocuklara yönelik bireysel terapi", "0-6 yaş çocukların gelişim takibi ve izlemi", "Ailelere ihtiyaç duydukları konuda danışmanlık hizmeti", Gelişim destek programı hazırlamak", "Çocuğun gelişimini destekleyici ev programı (ödevler) hazırlamak", "Davranış bozukluklarına yönelik aile yaklaşımını ve çözümünü belirlemede rehberlik etmek", Gelişim geriliği belirlenmiş çocuklar ve riskli gelişen bebek ve çocuklar için erken müdahale programı hazırlamak ve uygulanması aşamasında aileyi bilgilendirmek", "Ergen hastalarla motivasyon görüşmeleri yapmak", "Boy-kilo-baş çevresi ölçümleri yapmak", "Beslenme ve emziren annelere öneriler sunmak", "Çocuk servisinde yatan çocuklarla belirli aralıklarla gelişimi destekleyici etkinlikler düzenlemek", "Erken müdahale programı hazırlamak, uygulamak", "Oyun terapisi", "Dil ve konuşma bozukluğu, öğrenme güçlüğü, okuma yazma problem olan çocuklara ve ailelerine danışmanlık yapmak", "Uzun süre hastanede yatan ve ruh sağlığı olumsuz etkilenen çocuklar için psikososyal destek sunmak", "Hastanede yatan çocukların ailelerine psikososyal destek çalışmaları hazırlamak", "Çocuk Servisinde yatan çocuk hastalara yatakbaşı destek uygulaması yapmak", "Yatan hasta çocuklar için oyun odasında aktiviteler düzenlemek", "Çocuk Servisinde yatan çocuklar için eğitsel etkinlikler planlamak", "Özel gereksinimi olan çocukların gelişim takibini yaparak çocuğun ailesine bu konuda danışmanlık yapmak", "Prematüre ya da yeni doğan bebeklerin refleks taramasını yapmak ve takip etmek", "Otizm taraması yapmak", "ÇİM' de cinsel istimara maruz kalmış çocukların savcı, avukat eşliğinde ifadesini almak", "ÇİM' de çocukla adli görüşme yapmak ve değerlendirme raporunu hazırlamak".*

Hastanede çalışan bazıları Çocuk Gelişimciler kurumdaki görev ve sorumluluklarını aşağıda şu şekilde ifade etmektedirler:

ÇG-1:" Çalıştığım hastanede görevlerim gelişimsel değerlendirme testleri uygulamak, gelişim geriliği olan çocukların hangi alanlarda akranlarında geride kaldığını saptayarak, aileye ve çocuğa yönelik önerilerde bulunmak ve takip etmek. Bireysel görüşmeler (tuvalet problemi, uyku sorunları, yeme sorunları, çocukluk çağı OKB, kardeş kıskançlığı, öfke problemleri, çocuklarda yas..) gibi konularda ailelere ve çocuklara yönelik görüşmeler sağlamadır."

ÇG-11: "Eğitim ve araştırma hastanesinde görev yapıyorum. Bize en fazla ihtiyaç duyulan kısım poliklinik bölümü olduğu için genellikle poliklinikte oluyor görevlerim. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Hastalıkları, Çocuk Nöroloji, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Psikoloji ve Sosyal Hizmet birimleri ile ortak çalışıyoruz. Birimimizde 3 Çocuk Gelişim Uzmanı bulunuyor. Genellikle ilgili birimlerden bize yönlendirilen 0-6 yaş çocukların gelişimsel takiplerini yapıyorum. Büyük yaş grubu çocuk ve ergenlere aldığım eğitimler çerçevesinde düzenli aralıklarla görüşmeler yapıyorum.

ÇG-12:" Hastanede çocuk poliklinikler katında çocuk gelişimi biriminde çalışıyorum. Hekimler tarafından (çocuk, çocuk psikiyatri, gelişimsel pediatri) konsülte edilen çocukları formal ve informal yöntemlerle değerlendiriyorum. Gelişim testi (denver, agte) ve ailelere talep edilen konularda (sınır koyma, saldırganlık, kekemelik, tırnak yeme, tuvalet eğitimi, davranışsal yeme alışkanlığı, parmak emme, enürezis-enkopresiz vs.) danışmanlık hizmeti veriyorum.

ÇG-10:"Hastanemize bağlı Çocuk İzlem Merkezinde çalışıyorum. Burada; Cinsel istismara uğramış çocukların özel(ses, kamera, ayna) bir odada savcı ve avukat eşliğinde), onlar diğer odada görüşmeyi izliyor)ifadelerini alıyor sonrasında görüşmenin adli görüşme ve değerlendirme raporunu hazırlayıp mesleki bilgi dâhilinde görüşmenin güvenilirliği ile ilgili değerlendirme yapıyorum. Aynı zamanda adli görüşmeci olmadığım günlerde aile görüşmecisi olarak çalışıyorum aile görüşmesinin görevi ise; aile ile görüşüp çocuğun yaşantısı sosyo-ekonomik durumu, kurum bakımına ihtiyacı olup olmadığının değerlendirilmesi"

ÇG-15: "Çalıştığım kurumda 2 çocuk gelişim odası bulunmaktadır. Bir odada çocuk sağlığı doktorları ile çalışıyoruz. Boy-kilo-baş çevresi ölçümleri ve gelişimsel değerlendirme yapıyoruz. Bununla birlikte beslenme ve emziren annelere öneriler verip sorularını cevaplıyoruz

ÇG-17:"Hastane servisinde yatan hasta çocuklarla belirli aralıklarla gelişimi destekleyici etkinlikler düzenlemek, diğer birimlerle iş birliği içinde olarak hastaların gerek duyduğu diğer birimlere yönlendirilmesinin yapılması şeklinde kabaca yaptığım işi tarif edebilirim."

Çocuk Gelişimcilerin Aldıkları Eğitim Sertifikaları

Hastanede çalışan Çocuk Gelişimcilerin aldıkları eğitimler; *Gelişim değerlendirme testleri eğitimi (**Ankara Gelişim Tarama Envanteri, Denver 2 Gelişimsel Tarama Testi gibi), "**Dikkat ve Algı testleri eğitimi (**D2 dikkat Testi, Burdon Dikkat Testi, Bender Gestalt Görsel Motor Algılama Testi, Frostig Gelişimsel-Görsel Algı Testi gibi)", "Z**eka testleri eğitimleri **(WISC-R Zeka Testi, Catell Zeka Testi gibi)", "Dil Gelişim testleri (Peabody Resim Kelime Testi gibi)", "**Çocuklar ile görüşme teknikleri eğitimleri", "**ÇİM (Çocuk İzlem Merkezi adli görüşmeci sertifikası)", "**Psikososyal destek eğitimi", "Çocukluk döneminde yoga eğitimi", "Konuşma Terapisi Eğitimi", "Oyun Terapisi Eğitimi", "İletişim Becerileri Eğitimi", "Masal Terapisi Eğitimi", "Aile Terapisi Eğitimi", "Aile Danışmanlığı Eğitimi", "Çocukluk Dönemi Psikoterapisi", "Drama Eğitimi", "Temel İşaret Dili Eğitimi", "Bebek Masajı Eğitimi", "Resim Analizi Eğitimi", "Korku Terapisi Eğitimi", "Duyu Bütünleme Terapisi".*

Hastanede çalışan Çocuk Gelişimciler katıldıkları eğitimler ve aldıkları eğitim sertifikaları hakkında aşağıda şu şekilde ifade etmektedirler:

ÇG-21:"Aile Danışmanlığı Bölümünde Yüksek Lisansımı Yaptım. Lisans Yıllarımda Yaratıcı Drama Eğitmenliği, Oyun Terapisi, Çocukluk Dönemi Psikoterapisi, Çocuk Testleri, Mcmaster Aile Terapisi, İşaret Dili, Hikâye Anlatıcılığı, Şema Terapi Vb. Gibi Eğitimler Aldım."

ÇG24:" *İşe Başlamadan Önce; Gabdö, Etecom, Wisc-R, Denver Gibi Test Eğitimlerini Almıştım, İşe Başladıktan Sonra; Resim Analizi, Bebek Masajı Eğitimi, Lego Terapi, Pare Dil Method Eğitimlerini Aldım.*

ÇG-25: "Aile Danışmanlığı Bölümünde Yüksek Lisansımı Yaptım. Lisans Yıllarımda Yaratıcı Drama Eğitmenliği, Oyun Terapisi, Çocukluk Dönemi Psikoterapisi, Çocuk Testleri, Mcmaster Aile Terapisi, İşaret Dili, Hikâye Anlatıcılığı, Şema Terapi Vb. Gibi Eğitimler Aldım.

ÇG-29: "Aba Eğitimini Aldım. Otizmli Çocuklara Daha Etkili Eğitim Hizmeti Sunmak İçin Aslında Diğer Çocuklarda Da Etkili Oldu. Otizm Form Vakfının Eğitim Şekliydi Paket Testler Aldım. Bunun Dışında

Denver, Agte, Catell Zeka Testi, Resim Yorumlama Testi, Cat (Çocuk Algılama Testi) ,D2 Dikkat Testi Aldım."

ÇG-48: "Agte Peabody Resim Kelime Tanıma Testi Denver1 - Denver2 Metropolitan (Okula Uygunluk Testi) Porteus Goodenough Bender Gestalt Wıscr-3 Portage Çocuklarda Drama Eğitimi D-2testi Çocuk Dehb Ve Tedavi Yontemleri Gibi Testlerde Sertifika Aldım. Tabi Sertifikasız Aldığım Birçok Testte Mevcuttur

Görev Gereği Yapılan Çalışmalarda Dikkat Edilen Noktalar

Hastanede çalışan Çocuk Gelişimciler görev gereği yaptıkları çalışmalarda dikkat ettikleri noktalardan biri meslek etiği konusudur. Aşağıda bazı Çocuk Gelişimcilerin ifadeleri şöyledir:

ÇG-26: "Dikkat ettiğim ilk koşul etik oluyor. Danışanlarla alakalı özel bilgileri kimseyle paylaşmamaya özen gösteriyorum tabi benim deneyimimi ve yetkinliğimi aşan alanlarda gerekli uzmanlardan destek alırken de hastaların mahremiyetine özen gösteriyorum. Ayrıca çocuğun önünde çocuk hakkında konuşmayı doğru bulmuyorum, fiziki koşullarım elverdiğince çocuğu farklı bir alanda bekletip aile ile görüşüyorum."

ÇG-27: "Çalışma sürecinde mesleki etik kurallarına uymaya çalışıyorum. Ebeveynlerle ve çocuklarla empati kurmaya çalışıyorum. Çocuklarla çalışırken mutlaka güler yüzlü, etkin dinleme, göz kontağı kurma gibi iletişim tekniklerini kullanıyorum."

ÇG-41: "Etik olmaya çok dikkat ediyorum, aile ve çocukla ilgili hiçbir bilgiyi kimseyle paylaşmıyorum, gerektiğinde psikiyatriye ya da özel eğitim bölümüne yönlendirme yapmak konusunda çok dikkatli davranmaya çalışıyorum, tarafsız olmaya çalışıyorum".

ÇG-50: "Mesleki etik gereği edilmesi gereken her şeye dikkat ederim."

Çocuk Gelişimcilerinin özellikle uyguladıkları gelişim tarama testlerinin haricinde çocuk hakkında daha sağlıklı bilgi sahibi olabilmeleri için gözlemin önemine dikkat çekiyorlar:

ÇG-3: "Benim dikkat ettiğim şey poliklinik içerisinde gözlem yapma. Şöyle ki; anne, baba, çocuk odaya ilk geldiklerinde kendi hallerine bırakıyorum. Özellikle çocuğu, çocuğa karşı annenin babanın davranışlarını, çocuğun oyuncaklara yaklaşımını, anne babaya yaklaşımını, benle konuşma şeklini detaylı bir şekilde inceliyorum, gözlemliyorum."

*ÇG-16: "Ailelerin bazen endişe ve korkuyla çocukları için bazı zamanlarda doğru söylemediği durumlar oluşabiliyor. Bunu tespit etmek, simülasyon olup olmadığını anlamak, rapor düzenlemesi için ciddi önem arz ediyor. Bu noktadan hareketle iyi bir klinik **gözlem** yapmaya özen gösteririm."*

*ÇG-46: "Poliklinikte çalışırken, bir gelişimsel değerlendirme yapıyorsam ya da herhangi bir nedenle aile bana danışmanlığa gelmişse ve o çocuğa müdahale edeceksem ilk dikkat etmem gereken çocuğu ve aileyi çok iyi tanımaktır. Çocuğu ve aileyi tanıyıp iyi bir şekilde **gözlemlemeden**, öykü almadan yapacağım müdahale ve vereceğim öneriler hiçbir zaman gerçekçi olmaz."*

*ÇG-38: "Yaptığım çalışmalarda öncelikle çocuklarla geçirdiğim vakitleri iyi **gözlemlemeye**, çocuğun çevreye olan ilgisi, benimle ve ebeveyniyle kurduğu iletişimde göz teması, kullandığı mimikler, yaş düzeyine uygunluğunu değerlendirmem açısından dili nasıl kullandığına özellikle dikkat ederim."*

Çocuk Gelişimciler çocuğun üstün yararının yaptıkları işlerde temel alınması gereken bir ölçüt olarak kabul ediyorlar:

ÇG-6: "Öncelikli odağımız çocuktur. Bizim için ilk önemli ***olan çocuğun yüksek yararı.*** *Çocuk için en iyi şekilde hizmet vermek çocuğun gelişim evrelerini izlemek önceliğimiz. Çocuğun iyi halini devam ettirmek esasımızdır."*

ÇG-11: "Beraber çalıştığım diğer birimler ile birlikte etik kurallar çerçevesinde ***çocuğun üstün yararını sağlamak,*** *aileye, çocuğa katkısı olabilecek tüm bileşenleri aktarmaya çalışmak dikkat ettiğim hususlar."*

ÇG-14: "Öncelikle dikkat ettiğim çocuğun ***yüksek yararı gözeterek*** *kararlar ve değerlendirme yapmak."*

ÇG-30: "İlk önceliğim ***çocuğun yararına*** *çalışmalar yapmak elimden geldiğince aile içi düzeni oluşturmaya çalışmak."*

ÇG-32: "Öncelikle dikkat ettiğim çocuğun yüksek yararını gözeterek kararlar almak ve değerlendirmeler yapmak."

Çocuk Gelişimciler çocuklara uyguladıkları test veya envanterlerin doğru olarak yorumlanması ve raporlanmasının önemine vurgu yapmaktadırlar.

ÇG-14: "Gerekli durumlarda ilgili birimlere yönlendirmeye özellikle dikkat ederim. Çalışmalarımız gereği raporlamalarımız oldukça önemli olduğu için çocuklarla yaptığımız tüm çalışmaları titizlikle raporlamaya dikkat ederim."

ÇG-8: "Doğru ve güvenilir sonuçlar elde etmeye çalışırım."

ÇG-23: "Görüşmeye gelen çocukların yaşı ve gelişim düzeyi bizim için çok önemlidir. Çocukla uygun bir dil ile konuşmak çocuğu anlamak ve değerlendirmek için oldukça önemlidir. Bunun dışında ***çocuklara uygulanan testler dikkat*** *edilmesi gereken diğer konudur çünkü bu testeler sonucunda gerekli değerlendirmeler yapılır."*

Ailelere danışmanlık ve destek hizmetlerinin sunulmasında aile ile iletişimin önemli bir faktör olduğunun altı çizilmektedir:

ÇG-12" Danışmanlık verirken ailelere karşı suçlayıcı olarak konuşmamaya ve çocuklara karşı sabırlı olmaya özen gösteriyorum.

ÇG-13: "İletişimime dikkat ediyorum, bir şeyi yanlış anlatmaktan korkuyorum aileler bazen yanlış anlayabiliyor."

ÇG-4:"Öncelikle bize gelen çocuk ne gibi zorluklardan geçmiş neler yaşamış bunlar önemli. Ailenin durumu nasıl destekleyebilecek mi... ve aileye nasıl yardımcı olabilirim. Aile ile iletişim çok önemli. Bunlara olabildiğince dikkat ederim.."

ÇG-23: "Ailelerle gerekli görüşmelerin yapılması çocuğun gelişimi ile ilgili gerekli bilgilerin verilmesi ve konunun ayrıntılarıyla anlatılıp gerekli önlemlerin alınması dikkat edilmesi gereken noktalardan biridir. Görüşmeler esnasında anlayışlı olmak, sabırlı olmak, sakin ve güvenilir bir tavır sergilemek gerekmektedir. Bu şekilde çocukta ailede kendini rahat hisseder ve problem durumun ortaya konulması kolaylaşır."

Çocuk Gelişimciler disiplinler arası ekip yaklaşımını ve işbirliğinin öneminin altını çiziyorlar. Bazı durumlarda çözümler üretme noktasında ortak çalışabilirliğinin gerekliliği ön plana çıkartılıyor:

ÇG-23:"Çocuğun ve ailenin ihtiyaçları doğrultusunda başka bölümlerle(psikolog, odyolog, ergoterapist…) ***iş birliği*** *de üzerinde durulması gereken konulardandır."*

ÇG-26: "Mesleki sınırlılıklar ve meslekler arası disiplinler çok önemli, özellikle ruh sağlığı alanında."

*ÇG-31: "****Ekip halinde*** *çalıştığımız için hem aile ile hem de doktorlar ile işbirliğinde olmaya ve birbirimizin yaptıklarından haberdar olmaya özen gösteririm."*

ÇG-46: "Yaptığım müdahale ile ilgili hekimini bilgilendirmeye özen gösteriyorum çünkü biz ***iletişim*** *içinde çalışmalıyız. Özellikle psikiyatri bölümünde çalışıyorsak birbirimizi haberdar etmek zorundayız."*

ÇG-44: "Gerekli yönlendirmeyi gerekli zamanda yapmak. Çünkü o zaman kaybı çocukta çok farkediyor. Bir iki ay bile çok etkiliyor. Mesela geç konuşmasıyla ilgili sıkıntısı olan çocuğun bu sorununun nedeni işitme kaybından dolayı olabilir. Bu yüzden bunun atlanmaması gerekiyor."

Çocuk Gelişimi Mesleğinin Tanınırlığı

Araştırma kapsamında Çocuk gelişimciler hastanede çalışan diğer meslek disiplinlerin ve ailelerin Çocuk Gelişimi mesleği hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları bildirilmektedir:

ÇG14: "Hekim muayenesi sonrasında hastanın şikâyetine göre polikliniğe hasta geliyor. Ne durumda polikliniğe yönlendirme yapılacağı doktorlara bilgi verdim"

ÇG30: "İlk geldiğimde çocuk gelişimini kimse bilmiyordu. Başhekim ve çocuk doktoru da dahil. Onlara bir broşür hazırladım. Bana hangi hastaları göndereceklerine dair. Gelen hastaları ilk onlar görüyor, sonra bana gerekli olanları gönderiyorlar. İlk böyleydi ama artık duyulmaya başladığı için direkt gelenler de oluyor. Onları önce çocuk doktoruna yönlendiriyorum. Onlar gördükten sonra sistemden girişlerini yapıyorlar. Çünkü ben kendi adıma giriş yapamıyorum. Birinin üzerinden bana yönlendirilmesi gerekiyor. Ben de ona göre takip yapıyorum"

ÇG51:" Sorumluluklarımız ise daha çok çalıştığımız alan ile ilgili, Ne iş yaptığımızı çoğu aile bilmiyor. Hatta bilmeyen hekimler bile var. Mesela en çok karşılaştığımız şey, kapıda çocuk gelişimi polikliniğini yazısı var. Aileler boy-kilo ölçümü için kapıyı çalıyor. Ailelere bölümümüzü ve hastanede ne is yaptığımızı öğrettikten sonra, bu aileler bir sonraki hekim kontrolünde, bize giriş yapmak için doktorlardan konsültasyon istiyorlar. Aynı şekilde doktorlara da gidip yaptığımız işi anlatıyoruz. Bu şekilde hem bölümü daha geniş çevrelere duyuruyoruz hem de bize gelen hasta sayısı artıyor."

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonuçlarına bakıldığında; hastanede çalışan Çocuk Gelişimcilerin görev yaptıkları birimler arasında Çocuk Gelişimi Birimi, Çocuk Servisleri ve Çocuk İzlem Merkezleri olduğu belirlenmiştir. Taştepe ve Köksal Akyol, (2014) çalışmasında çocuk gelişimcilerin Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu'na bağlı 2. ve 3. basamak hastaneler ile üniversite hastanelerinde çalışmalarını sürdürdüğünü ve çocuk gelişimciler hastanelerin; gelişim değerlendirme üniteleri, poliklinikleri, yatan hasta bölümleri, oyun odaları ile hastane kreşlerinde görev yaptığını belirtmiştir.

Hastanede çalışan Çocuk Gelişimcilerin genel anlamda hemen hemen hepsi çocuk gelişimini değerlendirme test ve envanterlerinin uygulama eğitimleri hakkında eğitim aldıkları görülmüştür. Ayrıca, çalıştıkları birimlerde de kendilerini yetersiz hissettikleri alanlarda eğitim kurslarına katıldıkları bildirilmiştir. Bu

sonuca paralel olarak bakıldığında Türkiye'deki kişi sayısına düşen hekim sayısının AB ortalamasının oldukça altında olması, hekimlerin tüm değerlendirme testlerini yapacak zaman ve imkâna sahip olmaması sebebiyle çocuk gelişimcilerin tüm sağlık kuruluşlarında görev alması hekimlerin görev yükünü hafifletmekle birlikte çocukların gelişimleri standardize edilmiş testler aracılığıyla ölçülmüş olur. Alanda çalışan çocuk gelişimcilere yapılan başvurulara bakıldığında en çok gelişimsel değerlendirme üzerine yapıldığı görülmüştür (Solak, 2014; Doğan ve Baykoç, 2015). Bu sonuca karşıt olarak ise Özer ve Bakır (2003) çalışmasında, sağlık personelinin %83,4'ünün yetenek geliştirme olanağının olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların kendilerini yetersiz hissettikleri alanlara yönelik çalışmalar yapıyor olması ise kendilerini gerçekleştirme düzeyi açısından olumlu bir adım olarak nitelenmiştir.

Görev gereği dikkat ettikleri noktalar arasında; meslek etiği, uygulanan standart ölçme araçlarının dışında informal değerlendirme aracı olan gözlem, çocuğun üstün yararı, uygulanan test ve envanterlerin doğru değerlendirilip rapor edilmesi, disiplinler arası işbirliği ve ekip çalışması, aile ve çocukla etkili iletişimin yer aldığı belirlenmiştir. Taştepe ve Köksal Akyol (2014) çalışmasında sağlık sektöründe çalışan çocuk gelişimcilerin, sağlık sorunlarını diğer disiplinlerle işbirliği ve ekip anlayışı içinde çalışarak çözebilecek şekilde yetiştirilmeleri hizmetlerin aksamaması açısından önemli bir yerde olduklarını göstermektedir. Ünalan Özçelik (2009) çalışmasında sağlık ekibini tanımlarken; bireye kapsayıcı ve kaliteli sağlık bakımının verilmesini amaçlayan, farklı disiplinlerde sağlık uzmanlarının bir araya gelip kendi görevlerini yerine getirdiği, sürekli olarak bilgi ve tecrübe paylaşımı yapan, kararların ortaklaşa olarak alındığı bir grup olarak nitelemiştir.

Çocuk Gelişimi mesleğinin yaptığı iş diğer disiplinler tarafından ve aileler tarafından tam olarak bilinmediği ifade edilmiştir. Bu sonucu destekler nitelikte Cesur ve Köksal Akyol'un, (2018) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde görev yapan çocuk gelişimciler ile yaptığı araştırmasında, çocuk ile görüşmeler yapmak ve uygun hizmet modeli belirlemek gibi çocukla doğrudan alakalı görevlerinin olmasının yanında resmi yazışmalar, sosyal incelemeler, kuruma başvuru yapan yetişkinler ile ilgili iş ve işlemler, ek ders hesaplama gibi farklı meslek gruplarına da ait görevlerinin de olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmalarda iş hayatında yaşanan bu rol çatışmasının, kişideki stres ve performans düzeyi ile güçlü bir ilişkisinin olduğu, yaşanan rol çatışmaları sonucu olarak çalışanların kuruma başvuranlara karşı olumsuz davranışlarda bulundukları görülmüştür (Chen vd. 2011; Gilboa vd., 2008; Blomberg vd., 2014).

KAYNAKÇA

Arucan, D. (2008). Özel Özel Eğitim Kurumlarında Ve Kız Meslek Liselerinde Görev Yapan Çocuk Gelişimi Ve Eğitimcilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniv. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Blomberg, H., Kallio, J., Kroll, C. & Saarınen, A. (2014). Job Stress Among Social Workers: Determinants And Attitude Effects İn The Nordic Countries. *The British Journal Of Social Work,* 45(7): 2089-2105.

Cesur, E., & Akyol, A. K. (2018). Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığında Çocuk Gelişimci Olmak. *Toplum Ve Sosyal Hizmet, 29*(2), 245-269.

Chen, M.F., Lin, C.P. & Lien, G.Y. (2011). Modelling Job Stress As A Mediating Role İn Predicting Turnover İntention. *The Service Industries Journal,* 31(8): 1327-1345.

Doğan, A., & Baykoç, N. (2015). Hastanede Çocuk Gelişimi Birimi'ne Yönlendirilen Çocukların Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*.

Emre, O, Uyar AG., Çalışkan Z. & Ulutaş A (2018). Bir Eğitim Ve Araştırma Hastanesinde Çocuk Gelişimi Birimine Yönlendirilen Konsültasyonların Değerlendirilmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi, 7*(3), 69-73.

Gilboa, S., Shirom, A., Fried, Y. & Cooper, C. (2008). A Meta-Analysis Of Work Demand Stressors And Job Performance: Examining Main And Moderating Effects. *Personnel Psychology*, 61(2): 227-271.

ÇUÇEP (2016). *Çocuk Gelişimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı*. Http://Www.Yok.Gov.Tr/Documents/10279/38058561/Cocuk_Gelisimi_Cekirdek_Egitim_Programi.Pdf Sayfasından Erişildi

Özer, M. & Bakır, B. (2003). Sağlık Personelinin Motivasyonuyla İlgili Etmenlerin Belirlenmesi. Gülhane Tıp Dergisi, 45(2), 117-122.

Solak, M. (Ed.) (2014). Türkiye'de Sağlık Eğitimi ve Sağlık İnsan Gücü Durum Raporu (1.Baskı).Http://Www.Sb.Gov.Tr/Tr/Belge/1-32644/Turkiyede-Saglik-Egitimi-Ve-Saglik-İnsan-gucu-Durum-Rapo-.Html Adresinden Elde Edildi.

Tarkoçin S, Bilmez B & Kaçmaz C. (2019). Hastane Çalışanı Çocuk Gelişimcilerin Hastanelerde Bulunan Oyun Odaları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. ADYÜ Sağlık Bilimleri Derg. 5(1): 1177-1190.

Taştepe T, Akyol, Ak. (2014). Hastanelerde Görev Yapan Çocuk Gelişimcilerinin Çalışma Ortamları İle Mesleklerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi 3 (1-2-3), 29-54.

Tercan, H., & Bıçakçı, M. Y. (2016). Sağlık Bilimlerinde Transdisipliner Yaklaşım İçerisinde Çocuk Gelişimcinin Rolü. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 157-168.

Ünalan Özçelik, E. (2009). Sağlık Ekibinin Hemşirenin Eğitimci Rolüne Yönelik Düşünceleri. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Yıldırım, A.& Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, K. (2010). Nitel araştırmalarda niteliği artırma. İlköğretim Online, 9(1), 79-92.

THE RATE OF GROWTH IN TURKEY UNDER ALTERNATIVE NEUTRAL TECHNOLOGICAL PROGRESS

Merter MERT

Ankara Hacı Bayram Veli University, Department of Economics, Ankara / Turkey

Abstract: This study aims to estimate the rate of growth in Turkey under alternative neutralities. In one-sector growth model, neutral technological progress occurs as Harrod-neutral or Hicks-neutral or Solow-neutral. Using the data of Turkey for the period 1969-2006 and based on ordinary least squares method, this paper estimates the rate of growth under Harrod-neutrality, Hicks-neutrality and Solow-neutrality. According to the results of the study, Turkey's annual average rate of growth of per-capita is below its steady-state rate of growth of per-capita in 1969-2006. Note that steady-state rate of growth means potential or natural or long-term rate of growth. Thus, the former result means that Turkey's average rate of growth of per-capita output is below its potential or natural rate of growth of per-capita output, in 1969-2006 and so as today. Currently, policy makers have a set of targets which point out the inclusive growth, human development and sustainable development. These targets emphasize that economic growth does not represent happiness and living standards alone. Our results show that increasing the rate of growth of per-capita output is still an important target for the policy makers in Turkey. The main problem is to achieve the optimal path between human development and economic growth. Besides, according to the results of the present study, the output elasticity of capital is negative. This is an undesirable result but it was discussed in the literature. This result's meaning determines the comments of the other results of the study. This result should be discussed in another study in detail.

Key Words: Economic Growth, Harrod-Neutrality, Hicks-Neutrality, Solow-Neutrality, Economic History of Turkey

INTRODUCTION and THEORETICAL BACKGROUND

Economic growth occurs thanks to a rise in production factors or a rise in the level of technology. The rise in the level of technology means technological progress. In a one-sector growth model, neutral technological progress occurs as Harrod-neutral or Hicks-neutral or Solow-neutral. Following Hicks (1963), one can say that technological progress will be Hicks-neutral, if the capital-labour ratio does not change while the ratio of factor prices is constant. Following Harrod (1948), one can claim that technological progress will be Harrod-neutral if the capital-output ratio does not change while the marginal productivity of per-labour capital stock is constant. Finally, following Solow (1962), one can show that technological progress will be Solow-neutral if output per-labour and the wage rate do not change under technological progress.

Let us begin with a Cobb-Douglas production function with constant returns to scale where the nature of technological progress is Harrod-neutral:

$$Y = K^{\lambda}(A_{ha}L)^{1-\lambda} \quad (1)$$

where Y is the output, K represents the capital stock, L denotes labour force, A is the level of technology, λ represents the output elasticity of capital stock, and ha means that the nature of technology is Harrod-neutral. Rewriting 1 in terms of rate of growth (g):

$$g\left(\frac{Y}{L}\right) = gA_{ha} + \frac{\lambda}{1-\lambda} g\left(\frac{K}{Y}\right) \quad (2)$$

By definition, Harrod-neutral technological progress occurs when $g\left(\frac{K}{Y}\right) = 0$:

$$g\left(\frac{K}{Y}\right) = 0 \rightarrow g\left(\frac{Y}{L}\right) = gA_{ha} \quad (3)$$

Secondly, let us write a Cobb-Douglas production function with constant returns to scale where the nature of technological progress is Hicks-neutral:

$$Y = A_{hi}K^{\lambda}L^{1-\lambda} \quad (4)$$

where hi means that the nature of technology is Hicks-neutral. Rewriting 4 in terms of rate of growth:

$$g(Y/L) = gA_{hi} + \lambda g(K/L) \quad (5)$$

By definition, Hicks-neutral technological progress occurs when $g\left(\frac{K}{L}\right) = 0$:

$$g\left(\frac{K}{L}\right) = 0 \rightarrow g\left(\frac{Y}{L}\right) = gA_{hi} \quad (6)$$

It can be also written by using 2:

$$g\left(\frac{K}{L}\right) = 0 \rightarrow g\left(\frac{Y}{L}\right) = (1-\lambda)gA_{ha}$$

Finally, let us write a Cobb-Douglas production function with constant returns to scale where the nature of technological progress is Solow-neutral:

$$Y = (A_{so}K)^{\lambda}L^{1-\lambda} \quad (7)$$

where so means that the nature of technology is Solow-neutral. Rewriting 7 in terms of rate of growth:

$$g\left(\frac{Y}{L}\right) = \lambda gA_{so} + \lambda g\left(\frac{K}{L}\right) \quad (8)$$

By definition, Solow-neutral technological progress occurs when $g\left(\frac{Y}{L}\right) = 0$:

$$g\left(\frac{Y}{L}\right) = 0 \rightarrow g\left(\frac{K}{L}\right) = -gA_{so} \quad (9)$$

It can be also written by using 2:

$$g\left(\frac{Y}{L}\right) = 0 \rightarrow g\left(\frac{K}{Y}\right) = g\left(\frac{K}{L}\right) = \left(\frac{\lambda-1}{\lambda}\right)gA_{ha} \quad (10)$$

As a consequence:

$$gA_{hi} = (1-\lambda)gA_{ha} \quad (11)$$

$$-gA_{so} = \left(\frac{\lambda-1}{\lambda}\right)gA_{ha} \quad (12)$$

This study is an attempt to estimate the rate of growth when the nature of technological progress is Harrod-neutral, Hicks-neutral and Solow-neutral, respectively, using the data of Turkey for the 1969-2006 period.

PURPOSE

The purpose of the study is to estimate the rate of growth under alternative neutralities in Turkey. First, the rate of growth of per-capita output is estimated under Harrod-neutrality. Secondly, the rate of growth of per-capita output is calculated under Hicks-neutrality. Finally, the rate of growth of per-capita capital is calculated under Solow-neutrality.

SCOPE

The study is limited by the data of Turkey covering the period 1969-2006.

METHOD

We use ordinary least squares method in order to estimate the rate of growth under alternative neutralities. We begin to write production function which is defined as follows:

$$Y = K^{\lambda}(AL)^{1-\lambda} \quad (13)$$

Let us rewrite the equation 13 as equation 14 in order to estimate the rate of growth under alternative neutralities.

$$g\left(\frac{Y}{L}\right) = \nu_0 + \nu_1 g\left(\frac{K}{Y}\right) + u_1 \quad (14)$$

where ν_0 and ν_1 are parameters to be estimated. u_1 is the error-term. According to 14, if $g(K/Y) = 0$, ν_0 is the rate of growth under Harrod-neutrality. In the present study, a dummy variable is used. Dummy variable (D_1) equals to 1 for the years 1970, 1978, 1980, 1994, 1999, 2000 and 2001. Dummy variable (D_1) equals to 0 for the other years. Equation 15 represents the final estimation equation.

$$g\left(\frac{Y}{L}\right) = \nu_2 + \nu_3 g\left(\frac{K}{Y}\right) + \nu_4 D_1 + u_2 \quad (15)$$

The data source is Statistical Indicators of Turkish Statistical Institute (TUIK, 2014). To represent the capital stock, installed capacity series in electric power plants are used. There are several studies in the literature which discuss to use electricity consumption as capacity utilization. (see, for example; Foss, 1963; Bitzer and Gören, 2016; Elburz, Nijkamp and Pels, 2017; Elburz, Çubukçu and Nijkamp, 2018). Lastly, a dummy variable (D_1) is used which is equal to 1 for the years 1970, 1978, 1980, 1994, 1999, 2000 and 2001 and 0 for the other years. These years are determined taking into account the important economic and social events in Turkey.

FINDINGS

Stationarity test results are reported in Table 1. The null hypothesis of non-stationarity is rejected at level. So, the series are stationary at level. Then, descriptive statistics are documented. Jarque-Berra (JB) normality test results point out that *g[Y/L]* is not normally distributed but *g[K/Y]* is normally distributed (see Table 2).

Table 1. Unit Root Test Results

Variables	**ADF** ***t*-statistic** **(none)**	**ADF** ***t* - statistic** **(intercept)**	**ADF** ***t* - statistic** **(intercept and trend)**
Level			
g[Y/ L]	-5.6528 (0) [0.0000]	-7.3249 (0) [0.0000]	**-7.2937 (0) [0.0000]**
g[K/ Y]	**-4.6470 (0) [0.0000]**	**-6.0732 (0) [0.0000]**	**-6.3305 (0) [0.0000]**

Source: Author's own.

Notes: Numbers in parentheses indicate appropriate lag values. The values in square brackets are one-sided probability values calculated according to MacKinnon (1996).The appropriate lag length is chosen by Schwarz Information Criterion. The null hypothesis of the ADF is "the series are non-stationary". ADF: Augmented Dickey-Fuller.

Table 2. Descriptive Statistics of Series

Variables	No. of Obs.	Mean	Standard Deviation	Skewness	Kurtosis	Minimum	Maximum	*JB*-stat.
g[Y/ L]	38	0.0306	0.0571	-0.7288	4.7111	-0.1410	0.1684	7.9996 (0.0183)
g[K/ Y]	38	0.0379	0.0670	0.1770	2.1054	-0.0720	0.1747	1.4657 (0.4805)

Source: Author's own.

Note: *JB*-stat is the Jarque-Berra normality statistic. Numbers in parentheses are probability values.

Equation 15 is estimated based on ordinary least squares method. Table 3 summarizes the results. According to Table 3, all coefficients are statistically significant. The coefficient of determination is 0.5123. Durbin-Watson statistic is 2.2081 and it means that there is no autocorrelation problem. Finally, according to F-statistic, the model is overall significant.

Table 3. Estimation Results

Dependent variable: *g[Y/ L]*				
	Coefficient	Standard Error	t-statistic	**Prob.**
g[K/ Y]	-0.3280	0.1032	-3.1782	**0.0031**
$\boldsymbol{D_1}$	-0.0761	0.0176	-4.3229	**0.0001**
Constant term	0.0571	0.0080	7.1100	**0.0000**
Coefficient of determination = 0.5123	**Durbin-Watson statistic = 2.2081**	**F-statistic = 18.3834** **F-statistic prob. = 0.0000**		

Source: Author's own.

According to Table 3, the estimated coefficient of *g[K/ Y]* is negative. Recognize that -0.3280 does not mean the elasticity of per labour output with respect to capital/output ratio. The coefficient of *g[K/ Y]* is $\frac{\lambda}{1-\lambda}$. Hence, $\frac{\lambda}{1-\lambda} = -0.33$. As a consequence, $\lambda = -0.49$. This is an undesirable result. However the negative result of the output elasticity of capital is discussed in the literature (see, for example, Felipe and McCombie (2002), Tatom (1980), Rajalakshmi (1985)). This is the subject of another study.

Table 4 shows descriptive statistics of the residuals indicating that residuals are normally distributed.

Table 4. Descriptive Statistics of Residuals

No. of Obs**.**	Mean	Standard Deviation	Skewness	Kurtosis	Minimum	Maximum	*JB*-stat.
38	-6.03x 10^{-18}	0.0399	0.3043	3.5627	-0.0931	0.0959	1.0879 (0.5804)

Source: Author's own.

Table 5 shows diagnostic test results. Wald test, White test and Breusch-Godfrey LM test are implemented. Wald test results show that the estimated coefficients are joint-significant. White test results point out that there is no heteroscedasticity problem. Breusch-Godfrey LM test results indicate that there is no autocorrelation.

Table 5. Diagnostic Tests

Wald Test Results $H_0 : v_2 = v_3 = v_4 = 0$				
	Value	Degrees of freedom	Prob.	
F-statistic	19.3111	(3, 35)	0.0000	
Chi-square	57.9333	3	0.0000	
White Test Results				
	Value	Prob.		
F-statistic	1.1977	0.3302		
Breusch-Godfrey LM Test ***H_0 : No serial correlation***				
	Lag	Value	Prob.	
F-statistic	**2**	**0.3828**	**0.6849**	

Source: Author's own.

Note: H_0 is the null hypothesis.

Table 6 documents the rate of growth of output per-capita and the rate of growth of capital per-capita under alternative neutralities, depending on equations 2-12.

Table 6. Growth Rates Under Alternative Neutralities

	$g\left(\frac{Y}{L}\right)$	$g\left(\frac{K}{L}\right)$
Harrod-neutrality gA_{ha}	0.0571	**...**
Hicks-neutrality $(1-\lambda)gA_{ha}$	0.0851	**...**
Solow-neutrality $\left(\frac{\lambda-1}{\lambda}\right)gA_{ha}$	**...**	**0.1736**

Source: Author's own.

CONCLUSION

This study is an attempt to estimate the rate of growth when the nature of technological progress is Harrod-neutral, Hicks-neutral and Solow-neutral, respectively, using the data of Turkey for the 1969-2006 period. Turkey's annual average rate of growth of per-capita output is around 3% in 1969-2006. At that period, Turkey's annual average rate of growth of capital per-capita is around 6.5%. As Harrod-neutral technological progress occurs at steady-state conditions, Turkey's rate of growth at steady-state equals to 5.71%. In other words, Turkey's potential or natural rate of growth of per-capita output is 5.71%. Turkey's annual average rate of growth is below that rate. Apart from the inclusive growth and human development targets, increasing the rate of growth of per-capita output is still an important target for the policy makers. Moreover, this result and the results on other neutralities are closely related with the negative output elasticity of capital stock. This is an important subject of another study.

As a consequence, the former result indicates that Turkey's average rate of growth of per-capita output is smaller than its natural rate of growth of per-capita output, in 1969-2006 and so as today. Today's policy makers have targets which emphasize the inclusive growth, human development and sustainable development. These targets imply that economic growth does not denote living standards alone. The results of the present study indicate that raising the rate of growth of per-capita output is still an important target for the policy makers in Turkey. The main problem is to success the optimal path between human development and economic growth.

REFERENCES

Bitzer, J., Gören, E. (2016). Measuring capital services by energy use, pp. an empirical comparative study. *Applied Economics*, 48(53): 5152-5167.

Elburz, Z., Nijkamp, P., Pels, E. (2017). Public Infrastructure and Regional growth, pp. Evidence from Turkey. *European Journal of Transport and Infrastructure Research*, 17(4): 495-507.

Elburz, Z., Cubukcu, K. M., Nijkamp, P. (2018). The Mutual Relationship Between Regional Income and Deforestation, A Study on Turkey. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 35(2): 77-87.

Felipe, Jesus, and J. S. L. McCombie. (2002). A Problem with Some Estimations and Interpretations of the Mark-up in Manufacturing Industry. *International Review of Applied Economics*, 16(2): 187-215.

Foss, M. (1963). The Utilisation of Capital Equipment. *Survey of Current Business*, 43: 8-16.

Harrod, R. F. (1948), *Towards a dynamic economics*. London, Macmillan.

Hicks, J. R. (1963). *The theory of wages*. 2nd edition. Macmillan and Co., London.

MacKinnon, J. G. (1996). Numerical distribution functions for unit root and cointegration tests. *Journal of Applied Econometrics*, 11: 601-618.

Rajalakshmi, K. (1985). Productivity in Electrical Machinery Industry in Leading States. *Indian Economic Review*, 20(2): 269-281.

Solow, R. M. (1962). Technical progress, capital formation and economic growth. *American Economic Review*, *52*: 76-86.

Tatom, J. A. (1980). The ‘problem’ of procyclical real wages and productivity. *Journal of Political Economy*. 88: 385–394.

TUIK. (2014), *Statistical Indicators 1923-2013*. Turkish Statistical Institute.

DEVELOPMENT GAP OF TURKEY FROM VARIOUS PERSPECTIVES

Merter MERT

Ankara Hacı Bayram Veli University, Department of Economics, Ankara / Turkey

Abstract: For a developing country in a competing world, economic growth and development is not adequate. In other words, a backward country has targets to catch-up with and then forging ahead to the developed countries. This means that a developing country is willing to grow rapidly than developed countries. Thus, a developing country will be able to catch-up with and then forging ahead to the developed countries, under certain conditions. According to the literature, these conditions are related to institutional conditions of that country, social capability of that country, degree of backwardness of that country, techno-economic paradigm shift, etc. Apart from how can it be possible to catch-up with developed countries; this study is a simple attempt to measure the development gap among Turkey, United States of America, Germany, Russia and China. According to the results of the study, Turkey is able to catch-up with the United States of America and Germany. However, it will take long time for Turkey. If Turkey can achieve 5% of per-capita rate of growth, this process will become faster. As per-capita rate of growth of 5% is admitted as the natural rate of growth for Turkey, this means that it is important for Turkey achieving its potential rate of growth of per-capita. Besides, thanks to its rapid economic growth, China is going to catch-up with Turkey in 4 years and the United States of America in 34 years, in terms of per-capita. Finally, China will catch up with the United States in terms of total output in 6 years.

Keywords: Development Gap, Economic Growth, Catching-Up, Falling Behind, Forging Ahead

INTRODUCTION and THEORETICAL BACKGROUND

If there is a development gap this means that there is per-capita output gap of that country with respect to a leader country. Poor countries tend to have greater rate of growth since rate of return of investment is higher than the rich countries (Barro, 1991). If a group of country converge a common steady-state path of per-capita output, then there will be convergency. This is called neoclassical conditional convergency (Mankiw, Romer and Weil, 1992). If a country tends to reach a leader country's per-capita output, there will be catching-up (Szirmai, 1993). This is called catching-up rather than convergency. How can catching-up be happen? This may depend on social capability of a country (Abramovitz, 1986), initial technological level of a country (Abramovitz, 1986), techno-economic paradigm shift periods (Perez, 1983) and institutional conditions of a country (Gerschenkron, 1962). Thus, a backward country is able to catch-up with the leader country, under certain conditions.

A country's development gap is the per-capita output gap of that country with respect to a leader country. We expand and add total output to that definition. Then, a country's development gap is the per-capita or *total* output gap of that country with respect to a leader country. Let us define a country which has an output level less than the leader country. Then, that country is able to catch-up with the leader if it has a greater rate of growth of output. However, it will fall behind if it grows slower than the leader. Turkey's annual average rate of growth of total and per-capita output are 4.28% and 2.54%, respectively, over the period 1970-2019, according to the UNCTAD statistics. In 2019, Turkey produced 1.1779% of the total world output, while China, Russia, Germany and the United States produced 16.9035%, 1.7184%, 4.2806 and 23.9014%, respectively. Thus, there is a development gap. Then, how many years are required in order to close that gap under certain conditions? Is there also a gap in terms of *per-capita* output? If so, how

many years are required in order to close that gap under certain conditions? This study simply aims to answer these questions.

PURPOSE

The purpose of the study is to calculate the development gap of countries under different leader country definitions.

SCOPE

The study is limited by the UNCTAD database (UNCTAD, 2021)[29] covering the period 1970-2019. Total gross domestic product (GDP) and per-capita GDP data of the United States of America, Germany, Russia, China and Turkey are used for the analysis.

METHOD

How many years are required to achieve a targeted output level?

Let us define equation 1 in order to answer that question:

$$Y_{F,R} = Y_{I,R}e^{g_R t} \quad (1)$$

where $Y_{F,R}$ is the final level of per-capita or total output of the country *R*, $Y_{I,R}$ is the initial level of per-capita or total output of the country *R*, e is the base of natural logarithm, g_R is the annual average rate of growth of per-capita or total output of the country *R*, t denotes time.

Rearranging:

$$\frac{Y_{F,R}}{Y_{I,R}} = e^{g_R t} \quad (2)$$

$$ln\frac{Y_{F,R}}{Y_{I,R}} = tg_R \quad (3)$$

$$\frac{ln\frac{Y_{F,R}}{Y_{I,R}}}{g_R} = t \quad (4)$$

Thus one can calculate the time as years in order to achieve a targeted level of output using equation 4.

How many years are required to achieve the output level of a leader country?

Let us define equation 5 in order to answer that question:

$$Y_{F,O} = Y_{I,O}e^{g_O t} \quad (5)$$

where $Y_{F,O}$ is the final level of per-capita or total output of the country *O*, $Y_{I,O}$ is the initial level of per-capita or total output of the country *O*, e is the base of natural logarithm, g_O is the annual average rate of growth of per-capita or total output of the country *O*, t denotes time.

Rewriting 1:

$$Y_{F,R} = Y_{I,R}e^{g_R t} \quad (6)$$

[29] UNCTAD (2021). https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx (Accessed date: 02.01.2021, 06.02.2021)

Rearranging:

$$Y_{F,R} = Y_{I,O}e^{g_O t} \quad (7)$$

$$Y_{I,O}e^{g_O t} = Y_{I,R}e^{g_R t} \quad (8)$$

$$\frac{Y_{I,O}}{Y_{I,R}}e^{g_O t} = e^{g_R t} \quad (9)$$

$$\frac{Y_{I,O}}{Y_{I,R}} = e^{t(g_R - g_O)} \quad (10)$$

$$ln\frac{Y_{I,O}}{Y_{I,R}} = t(g_R - g_O) \quad (11)$$

$$\frac{ln\frac{Y_{I,O}}{Y_{I,R}}}{g_R - g_O} = t \quad (12)$$

Thus one can calculate the time as years in order to achieve the output level of a leader country using equation 12.

FINDINGS

Calculation results are shown in Tables 2, 3, 4 and 5. Table 1 shows the data of the selected countries.

Table 1. Data of the Selected Countries

Countries	**Total GDP (1970)** **(US dollars at constant (2015) prices, in millions)**	**Total GDP (2019****)** **(US dollars at constant (2015) prices, in millions)**	**Per-capita GDP (1970)** **(US dollars at constant (2015) prices)**	**Per-capita GDP (2019****)** **(US dollars at constant (2015) prices)**	**Annual rate of growth of total output (%)** **(1970-2019)**	**Annual rate of growth of per-capita output (%) (1970-2019)**
United States of America	5,217,224	20,067,506	24,585	60,426	2.694	**1.799**
Germany	1,396,391*	3,593,959	17,771*	43,033	1.891*****	**1.769*****
Russia	951,892**	1,442,793	6420**	9,891	1.485***	**1.544*****
China	231,347	14,192,047	280	9,898	8.233	**7.134**
Turkey	**116,211**	**988,929**	**3,332**	**11,854**	**4.282**	**2.538**

Source: UNCTAD (2021) and author's own calculations.

*: 1970, Federal Republic of.

**: 1992.

***: 1992-2019.

****: Estimation of UNCTAD.

*****: 1970-1989, Federal Republic of.

Turkey's annual average rate of growth of total GDP is 4.282% for the period 1970-2019 and its level of total GDP is 988,929 million $ (see Table 1). Then, applying 4, it requires 16 years for Turkey to achieve 2,000,000 million $ of total GDP (see Table 2).

Table 2. Required Years in Order to Achieve the Targeted *Total* GDP (US Dollars at Constant (2015) Prices, in Millions)

Countries	$Y_F = 1,250,000$	$Y_F = 1,500,000$	$Y_F = 2,000,000$	$Y_F = 3,000,000$	$Y_F = 5,000,000$
Turkey	**5**	**10**	**16**	**26**	**38**

Source: UNCTAD (2021) and author's own calculations.

Turkey's annual average rate of growth of per-capita GDP is 2.538% for the period 1970-2019 and its level of per-capita GDP is 11,854 $ (see Table 1). Then, applying 4, it requires 21 years for Turkey to achieve 20,000 $ of per-capita GDP (see Table 3).

Table 3. Required Years in Order to Achieve the Targeted *Per-Capita* GDP (US Dollars at Constant (2015) Prices)

Countries	$Y_F = 15,000$	$Y_F = 20,000$	$Y_F = 30,000$	$Y_F = 35,000$	$Y_F = 40,000$
Turkey	**9**	**21**	**37**	**43**	**48**

Source: UNCTAD (2021) and author's own calculations.

Table 4 reports the calculation results of the equation 12 in terms of total GDP, by using the data which are shown in Table 1. According to Table 4, United States of America will stay being ahead of Germany and Russia, in terms of total GDP. However, United States of America will fall back from China and Turkey. China is going to catch-up with the United States of America in 6 years, in terms of total GDP. Turkey is going to catch-up with Russia in 14 years, Germany in 54 years, and United States of America in 190 years, in terms of total GDP.

Table 4. Required Years in Order to Achieve the Other Country's *Total* GDP

Countries	**United States of America**	**Germany**	**Russia**	**China**	**Turkey**
United States of America	...	will stay being ahead of *	will stay being ahead of *	will fall back from	**will fall back from**
Germany	is falling back from *	...	will fall back from **	is falling back from*	**will fall back from ***
Russia	is falling back from **	465**	...	is falling back from **	**will fall back from ****
China	6	will stay being ahead of *	will stay being ahead of *	...	**will stay being ahead of ***
Turkey	**190**	**54***	**14****	**is falling back from**	**...**

Source: UNCTAD (2021) and author's own calculations.

*: 1970-1989, Federal Republic of.

**: 1992-2019.

Table 5 reports the calculation results of the equation 12 in terms of per-capita GDP, by using the data which are shown in Table 1. According to Table 5, United States of America will stay being ahead of Germany and Russia, in terms of per-capita GDP. However, United States of America will fall back from China and Turkey. China is going to catch-up with the United States of America in 34 years, in terms of per-capita GDP. Turkey will stay being ahead of Russia, in terms of per-capita GDP. Turkey is going to catch-up with Germany in 168 years, and United States of America in 220 years, in terms of per-capita GDP. Finally, Turkey will fall back from China.

Table 5. Required Years in Order to Achieve the Other Country's *Per-Capita* GDP

Countries	**United States of America**	**Germany**	**Russia**	**China**	**Turkey**
United States of America	...	will stay being ahead of *	will stay being ahead of **	will fall back from	**will fall back from**
Germany	will fall back from *	...	will stay being ahead of **	will fall back from *	**will fall back from ***
Russia	will fall back from **	will fall back from **	...	will fall back from **	**will fall back from ****
China	34	27*	will stay being ahead of **	...	**4**
Turkey	**220**	**168***	**will stay being ahead of ****	**will fall back from**	**...**

Source: UNCTAD (2021) and author's own calculations.

*: 1970-1989, Federal Republic of.

**: 1992-2019.

CONCLUSION

As a developing country, Turkey will fall behind from China within 4 years, in terms of per-capita GDP. China is going to catch-up with the United States of America and Germany, within 34 and 27 years, respectively. Turkey's growth performance points out that Turkey is going to catch-up with the United States of America and Germany. However, it will take a long time under today's conditions. If Turkey's per-capita output grows 5% annually Turkey is going to catch-up with the United States of America within 51 years. Note that per-capita rate of growth of 5% can be admitted as the natural or potential rate of growth for Turkey. As a consequence, this means that it is important for Turkey achieving its natural or potential rate of growth of per-capita.

REFERENCES

Abramovitz, M. (1986). Catching-Up, Forging Ahead and Falling Behind. *Journal of Economic History*, 46(2): 385-406.

Barro, R. J. (1991). Economic Growth in a Cross Section of Countries, *The Quarterly Journal of Economics*, 106(2),: 407-443.

Gerschenkron, A. (1962). *Economic Backwardness in Historical Perspective*. Cambridge: Harvard University Press.

Mankiw, N. G., Romer, D., Weil, D. N. (1992). A Contribution to the Empirics of Economic Growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 107(2): 407-437.

Perez, C. (1983). Structural Change and Assimilation of New Technologies in The Economic and Social Systems. *Futures*, 15(4): 357-375.

Szirmai, A. (1993). Introduction. içinde (ed. A. Szirmai, B.Van Art, D. Pilat), *Explaining Economic Growth*, Netherlands: North-Holland, Elsevier Science Publishers, pp. 1-34.

INTERNET SOURCES

UNCTAD (2021). https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx (Accessed date: 02.01.2021, 06.02.2021)

PERCEPTION OF INCONSPICUOUS CONSUMPTION

Sibel AYDOĞAN

Marmara University, Faculty of Business Administration, İstanbul / Turkey

Abstract: Nowadays, especially with the Covid-19 pandemic, consumers have begun to prefer a simpler and more unpretentious lifestyle, voluntarily or compulsorily. Many studies conducted also confirm this trend of consumers. Together with this, brands also tend to simplify their designs. One of the main reasons for this is that consumers prefer plain and modest designed brands, where the logo, emblem and pattern of the brand are not clearly visible. In other words, today's consumer is uncomfortable with using products that are expensive and luxurious and that show this. Therefore, brands did not remain insensitive to this trend of the consumers and started to use simpler designs, less distinctive logos, emblems and patterns in their products. In fact, this situation can be accepted as an indicator that the conspicuous consumption preferences and tendencies of consumers have evolved towards inconspicuous consumption. In this context, two different focus groups of seven women, were formed from Marmara University Global Marketing Master Program students and Pegasus Airline's hostesses. The purpose of the study is to try to determine how the simplification of the logos, emblems and patterns of the brands affects the consumer perception. In addition, the participants' perceptions of high-priced branded clothes with patterns, no patterns, logos or no logos are tried to be determined, as well as determining whether the place and the environment are effective in choosing high-priced branded clothes.

Keywords: Inconspicuous Consumption, Conspicuous Consumption, Brand, Veblen, Consumer, Perception

INTRODUCTION

Consumption, with its desires and social forms, can be defined as purchasing, owning and using prestigious brands, aesthetic products and services for purposes such as hedonism in a lifestyle, show off and belonging to a group or culture (Zorlu, 2006:60). Symbolic consumption, which ensures that the things necessary to meet the various emotional needs of consumers are obtained for a price, constitute the basis of both conspicuous and inconspicuous consumption. In other words, conspicuous and inconspicuous consumption patterns support consumers to define themselves in the way they want and to have the image they want. Accordingly, it can be said that consumers have attained the social values they desire. Individuals who find the opportunity to exhibit themselves by consuming symbols that evoke the image they want to have, have hedonic feelings (Tosun, 2014:526). Veblen (1995), mentions that the section that tries to show that it is different from others through consumption is the bourgeois class and that people turn consumption into a status war to show others in his book called The Theory of The Leisure Class. He calls this type of consumption as conspicuous consumption. In other words, the person who tries to reveal his identity with the consumption he has made, tries to show the brands he has bought to others. However, in line with the technological, economic and social changes experienced today, there have also been differentiations in consumption culture. Findings of recent research on consumer trends show that some consumers do not want items that clearly define the brand, such as logos and emblems, in the products they use. This is a result of the conspicuous consumption understanding evolving into inconspicuous consumption. The main purpose of this study is to determine the perceptions of consumers towards inconspicuous consumption. In line with this purpose, the research questioned how the fact that brands started to remove their logos, emblems and various patterns in the designs of their products affects the perception of the consumer towards

that brand. In this context, it is tried to determine the perceptions of the participants of the two different focus groups towards high-priced brand clothing with patterned, non-patterned, logo or non-logoed ones. In addition, it was tried to determine whether the place and the environment were effective in choosing high-priced branded clothing. With this purpose, the gender of the participants in the focus group work and officially displayed high-priced brand clothes, are determined and inspired by the works of Carbajal et al. (2015), Inconspicuous Conspicuous Consumption and Wilcox et al. (2009), Why Do Consumers Buy Counterfeit Luxury Brands.

A Brief Look at Conspicuous Consumption

Veblen, the first author to deal with the concept of conspicuous consumption, mentioned this concept in his book The Theory of the Leisure Class. According to the book published in 1899, one of the reasons why consumers consume is that they think that they can gain prestige and status by the society by consuming. Based on this idea, Veblen introduced the concept of conspicuous consumption to the literature (Boğa and Başçı, 2016:465). Conspicuous consumption is an understanding of consumption that serves to show a person's status in society and his material power, and perhaps makes others jealous (Koçak, 2017:81). Individuals often use conspicuous consumption to show their economic status, social status, identity and lifestyle to the people around them. Thus, conspicuous consumption enables the segregation of groups and social classes in a society whose boundaries are not defined with sharp lines and have sociocultural and economic differences (Bocock, 2005:24). According to the conspicuous consumption approach, which defends the view that different social groups use brands with different meanings, demand is directly proportional to the price of the product. Because the consumer tends to buy the product with a high price, to show the social class, as the price of the product increases, the demand also increases (Veblen, 1979:165-170). The accepted spending standards of the society or class to which individuals belong largely determine what their standard of living will be. When individuals do not engage in consumption behavior in accordance with this standard of living determined by the society, they fear not being appreciated, losing interest and even being excluded. For this reason, conspicuous consumption may also occur indirectly due to the pressure of the environment to adapt to the accepted spending measure (Veblen, 2005:82-83). If brands, which are indicative of certain social positions, are a part of the lives of groups of people with this position, especially those in the lower social status group may also tend to demand these brands (Tosun, 2014:172). Because those who consume brands that are indicators of upper social status aim to create the perception that they have the lifestyle of that social class. Veblen calls his consumption style to show the status, wealth and prestige of people as conspicuous consumption and argues that the motivation of creating a perception of status and prestige in the social environment lies at the basis of this consumption pattern (Güleç, 2015:63). Max Weber (1987:183) also says that status groups are an expression of a lifestyle, and according to Weber, lifestyle is the production of communities organized as a result of common cultures. Whenever those in the lower class who want to move to a higher class are able to get what the upper class has, then new goods that will express the upper class emerge (Açıkalın and Erdoğan, 2004:15). Thus, the cycle of trying to reach the upper class for the lower class begins again. According to Veblen (1995:49), having wealth and power is not enough, and evidence of this power must be displayed. Every social class in the society tries to be in the class above it, and even if it cannot be in the upper class it wants to belong to, it imitates the spending habits of that class in order to appear as if it is from that class (Açıkalın and Erdoğan, 2004:11). Thus, the person feels as a part of the class he wants to belong to through the consumption he realizes. According to the study of Hız (2011:126) that was done in Turkey, together with the groups that are defined as rich in society, the class of individuals in the lower income group defined as middle class/status has been shown to exhibit conspicuous consumption. For this reason, individuals do not even

hesitate to take consumer loans and enter into debt. Because the desire to own a luxury brand clothing is seen as a means of gaining social status for those individuals.

Transition from Conspicuous Consumption to Inconspicuous Consumption

With the social, economic and technological changes from the past to the present, people's lifestyles, behaviors and consumption habits have also started to change. Findings of recent research on consumer trends show that some consumers do not want a logo, emblem or any sign to identify that brand on the products they use (Carbajal et al., 2015; Eckhardt et al., 2016; Berger and Ward, 2010). Looking at the past studies, the consumer wanted it to be known that the T-shirt he bought was an Armani brand, but did not want the brand of a t-shirt that was cheaper than it to be known (Berger and Ward, 2010:1). However, according to recent studies, as the logos of the brands that are accepted as high-end grow, the price of their products decreases (Carbajal et al., 2015:4). In the study conducted by Carbajal et al. (2016:4), it was determined that the demand and price of the bag with the Burberry logo and the colors that became part of the identity of the brand were lower than the plain one. As a result of the increasing tendency of consumers to brands with unclear identity elements such as logos, emblems and colors, brands began to simplify and in this direction the concept of inconspicuous consumption was born. According to Baban (2010), inconspicuous consumption is a situation where consumers accept that quality and design as indications of a brand, but do not want to appear like a brand wall where the logo of the brand or the various letters and shapes that indicate the it are very obvious (Baban, 2010) . According to this request of the consumer, many brands, which are world giants, have preferred the simplification way. With the simplification of the colors and logos that determine the identity of the brands, one of the first questions that comes to mind is how the conspicuous consumption, mentioned by Veblen, as a status indicator will be realized. According to Berger and Ward's (2010:2) study on inconspicuous consumption, the consumer who uses conspicuous and expensive products feels guilty and uncomfortable. For this reason, consumers tend to choose products that use less logo. According to Eckhardt (2014)'s studies on inconspicuous consumption the consumer is now uncomfortable with products that shout "I am expensive and luxurious". In line with this trend, François H. Pinault, the owner of PPR, stated that brands such as Gucci and Puma, which he owns, are now trying to use less logos. Brands, which especially prefer simplification, have started to organize shopping matinees in flats that can be entered with special invitations, suites of hotels and private show centers. The consumers also enjoys the fact that the brands which reduce the use of logos, emblems and colors exhibit themselves in different and special invitations (Baban, 2010). According to the study of Berger and Ward (2010), as a result of the transformation of the conspicuous consumption understanding into inconspicuous consumption, although consumers want to use high-priced luxury brands, they do not prefer to show this desire to others. According to researches, if a consumer is a regular customer of a luxury brand (insider), he prefers subtle products (Berger and Ward, 2010:6). Eckhardt et al. (2016: 818) reveals that brands that are less noticeable (subtle) are more successful and that consumers with high-economic incomes are more satisfied with subtle brands. However, according to a study by Levitt and Dubner (2006), consumers with low social status still like to show off in brand use and can give their children the names of important brands such as Harvard or Lexus. According to a study conducted in India, low social status groups spend more money than upper social status groups (Bloch et al., 2004). The tendency of people who do not have a high income level to use the brands preferred by those with a higher status, causing those brands to be rented, damages the prestige of high status brands. For example, if the consumer cannot afford to buy a BMW branded car but can use it by renting it, BMW is no longer a status symbol (Eckhardt et al., 2016:810). For these reasons, brands try to create different actions to make the consumer feel special.

According to all this information, it can be said that the tendency of brands that aim to realize symbolic consumption by adding some meanings to themselves is now decreasing in line with consumer needs.

Research on Consumers' Perception of Inconspicuous Consumption

Purpose of the Research

Nowadays, the approach that consumers spend to prove their prestige and status to others is changing and brands are going to simplify accordingly. In other words, high-priced brands that are used for purposes such as showing off to others, envy, and prestige are now simplifying, downsizing or not using their logos. The main purpose of the research is to determine how the beginning of removing the logos, emblems and various patterns of the brands affects the consumer perception of that brand.

Research Method

The focus group, one of the qualitative research methods, was chosen as the research method. In focus group discussions, the answers given to the questions are formed as a result of the interaction of the group members with each other. Krueger (1994) also states that participants can freely express their thoughts in focus group interviews. Therefore, a rich data set is obtained in focus group interviews (Yıldırım and Şimşek, 2006:151). In focus group studies, the number of participants should be between 6-8 (Çokluk et al., 2011:101), and the number of questions should not exceed 5 (Yıldırım and Şimşek, 2006:163). For this reason, the number of participants in our study was determined as 7. Participants were asked the following 5 questions which were inspired by and prepared by adapting from the studies of Eckhardt et al (2016), Carbajal et al. (2015), Çelik (2013), Hız (2011), Berger and Ward (2010), and Wilcox et al. (2009).

1. Do you have highly priced branded clothes? Do you think these garments are a prestige / status indicator?

2. Would you like your friends and environment to know that you use highly priced branded clothing?

3. Do you prefer to use the pictures of Versace and Armani brand clothes that have their logo, pattern or brand name or the ones with no logo or pattern?

4.When you go to a high priced place with your friends, do you prefer clothes with a logo or pattern or the same brand's clothes with no logo or pattern?

5. While driving to a simple place, do you prefer to wear clothes with or without a logo or pattern even if your clothing will not attract anyone's attention?

The focus group of the research was selected from Istanbul-Marmara University Global Marketing Master's students and Pegasus Airline hostesses. The reason why graduate students and hostesses were preferred as samples in the study is that their age and education levels are similar but they have different economic incomes. In addition, the studies of Carbajal et al. (2015)'s Inconspicuous Conspicuous Consumption and Wilcox et al. (2009) Why Do Consumers Buy Counterfeit Luxury Brands were used while determining the gender of the participants and the brands shown in the research. These two separate study groups, each consisting of seven volunteer female students and hostesses, determined by convenience sampling method, were analyzed comparatively. Each focus group meeting lasted 1 hour (Beycioğlu and Aslan, 2012:203).

Analysis of Research Data

The age range of the students participating in the Focus group is between 22-27, while the age range of the hostesses is between 23-34. During the one-hour focus group interviews, the interviewer recorded audio

and video for later deciphering. Coding has been used on the individuals for ease of evaluation. Students are coded as S1, S2 etc. and hostesses are coded with codes such as H1, H2.

Research Findings

Within the scope of the research, the participants were shown four pictures of clothes and asked five questions. The speeches of the participants were examined one by one and the answers such as "yes-no", "patterned-without pattern" and "with logo-without logo", which came out as results of the focus group interview, were analyzed through clothing categories.

Table 1. Answers to the 1. Focus Group Question

Question 1: **Do you have high priced brand clothing? Do you think these garments are a prestige / status indicator?**					
		Has a High Price Garment (YES)	**Does not have a High Price Garment (NO)**	**Prestige/Status Indicator (YES)**	**Not a Prestige/Status Indicator (NO)**
Answers of Female Students who participated in the Focus Group Discussion	**S 1**		X		X
	S 2		X		X
	S 3		X		X
	S 4	X		X	
	S 5	X			X
	S 6		X		X
	S7		X	X	
Answers of Female Hostesses who participated in the Focus Group Discussion	**H1**	X		X	
	H2	X		X	
	H3	X		X	
	H4	X		X	
	H5	X		X	
	H6	X			X
	H7	X			X

When the answers given by the students participating in the focus group to the first question are examined; Two of them used high-priced branded garments, while five answered no to this question. All of the hostess participants stated that they have a high-priced dress. Considering the results of the focus group study conducted with female students, it is seen that five of the participants thought that having high-priced brand

clothing was not a sign of prestige. While one of the participants who answered no said **S3**: "*I think it is not an indicator of prestige. It is necessary to look at the general lifestyle and socio-economic class of the person who uses that expensive brand of clothing, this is the main thing*", **S6** said: "*It is not enough to only have expensive brand clothes in order to gain a better status. If my financial status allows me to, I can buy an expensive branded garment that I like*". Participants stated that, even if they disagreed, they did not think that using a high-priced brand of clothing was an important status indicator for most of the people around them. One of the participants, among the female students, who thinks that using a high-price brand clothing is a status indicator, **S4** said: "*Using branded clothes is a sign of power, status and prestige, but I don't like big and noticeable brand logos and patterns*". Likewise, **S7** replied: "*The products we use reflect us and our status, but I am uncomfortable with using brands that make themselves obvious with their design and logo, and I do not buy such products.*" Participants frequently state that they do not like the high-priced brand clothes they wear with large and flashy logos that attract the attention of the people around. Looking at the answers of the participants of the focus group formed by the hostesses who were asked the same question, the number of those who think that using a high-price brand bag is not a status indicator is two, and the number of those who think that using such a bag provides prestige and status is five. One of the participants **H6** said: "*It may be a status indicator for others, but not for me." I don't buy too many luxury brand clothes even if I have money*", while **H7** said :"*I find people who use too many branded products distasteful. I don't think it's a prestige indicator and I don't like people who use such brands. If I were in an environment where everyone had a very high income level, then I would also use expensive branded clothes, because I think using high-priced brands is a sign of prestige in the eyes of wealthy people*". One of the participants **H1** said: "*I think using high-priced clothing gives me prestige. If I buy a luxury brand, I especially want it to have its logo and be seen*", **H2** said: "*It makes me happy to be an indicator of prestige*".

Table 2. Answers to the 2. Focus Group Question

Question 2**: Would you like your friends and your environment to know that you have a high priced branded clothing?**			
		YES	**NO**
Answers of Female Students who participated in the Focus Group Discussion	**S 1**		X
	S 2		X
	S 3		X
	S 4	X	
	S 5	X	
	S 6		X
	S7		X
Answers of Female Hostesses who participated in the Focus Group Discussion	**H1**		X
	H2		X
	H3		X
	H4		X
	H5		X
	H6	X	
	H7		X

Most of the students participating in the focus group interview want it to be noticed that they wear high-priced brands of clothing. Five of the participants answered "yes" to this question, while two of them answered "no". **S1** said: "*I do not want them to know and I would be uncomfortable when I am noticed that I wear branded clothes*", **S4**: "*I am proud to wear branded clothing, so I want it to be known*". We can say that the participants who answered yes to this question established a bond with the brand of the product they used. However, those who answer no are uncomfortable and even embarrassed to use high-priced branded bags. Six of the stewardess attendees did not like the fact that people around them noticed that they were using high-priced brands, while only one was pleased. Looking at the comments of the stewardess participants, **H3** commented: "*No, I don't want people around me to know that I buy branded clothes and spend a lot of money on them. I will feel bad if they notice.*" It is sufficient for this participant to know the brand of the product she is using, and she also states that buying expensive clothes is not welcomed by the people around her. Another participant **H6** replied: "*If I spend a lot of money on my clothes, I want people around me to know. But I usually tell them that I buy it on discount or cheap from abroad*".

Table 3. Answers to the 3. Focus Group Question

Question 3: Do you like to use clothes which have pictures of Versace and Armani, are branded or have a certain logo, or without them?					
		Patterned Clothes	**Non-Patterned Clothes**	**Clothing with Logo**	**Clothing without Logo**
Answers of Female Students who participated in the Focus Group Discussion	**S 1**	X			X
	S 2	X			X
	S 3		X		X
	S 4		X		X
	S 5	X			X
	S 6	X		X	
	S7		X		X
Answers of Female Hostesses who participated in the Focus Group Discussion	**H1**		X		X
	H2		X	X	
	H3		X	X	
	H4		X		X
	H5	X			X
	H6		X	X	
	H7		X		X

While four of the students participating in the focus group preferred non-patterned outfits, three of them preferred to wear patterned outfits. While only one of the student participants preferred clothes with logos, the other six participants stated that they preferred clothes without a logo. Some of the participants' comments are as follows, **S3**: "*I prefer clothes with no logo and pattern. I do not want to use designs with very clear and large logos*". **S5**: "*It wouldn't bother me if there are brand-specific patterns on the garment and I prefer it, but I don't like the logos on the clothes because the logos are very self-evident*". In the focus group interview formed by stewardesses, none of the participants except one prefer to use a patterned bag. While three of the participants preferred clothes with a logo, four of them preferred clothes without a logo. **H6**: "*I prefer clothes without a pattern, but a small logo that shows the brand will not bother me. There may be a small logo on my clothing*". Participant **H7**: "*I always prefer clothes with no patterns and logos. Because I don't like the brand to show itself very much. Too many patterns and large logos make the outfit look cheap*".

Table 4. Answers to the 4. Focus Group Question

Question 4**: When you go with your friends to a place with a high price, do you prefer clothes with a logo or pattern or the same brand's clothes with no logo or pattern?**					
		Patterned Clothes	**Non-Patterned Clothes**	**Clothing with Logo**	**Clothing without Logo**
Answers of Female Students who participated in the Focus Group Discussion	**S 1**		X	X	
	S 2	X			X
	S 3		X		X
	S 4	X		X	
	S 5	X			X
	S 6	X		X	
	S7	X		X	
Answers of Female Hostesses who participated in the Focus Group Discussion	**H1**		X	X	
	H2	X		X	
	H3	X		X	
	H4		X		X
	H5	X		X	
	H6		X	X	
	H7		X		X

Looking at the comments in the focus group study created by the students, it is seen that when they go to an expensive and luxurious place, they prefer to wear a mostly patterned outfit. However, four of the participants stated that they would prefer clothes with a logo, while three of them stated that they would prefer one without a logo. Participant S3: "Prefers clothes without logos and patterns because he/she does not want to attract the attention of his/her surroundings." **S4** says, *"I prefer to use brand clothes that are not very unobtrusive, but with a little obvious, self-evident"*, **S6**: "*I prefer a patterned bag. In the logo, the brand should be defined, but not in the eyes of people.* Most of the stewardess participants prefer clothes with a logo, but most of these participants stated that they would prefer a dress with no pattern when going to a luxurious venue. Participant **H1** states that the place where he goes to has an effect on his clothes preference. **H1**: "*In luxury places, people care about showing off. Therefore, I would like a dress that I pay a lot of money to be known and noticed, so I prefer a dress with a logo, even if it is not patterned.*" **H6** commented, "*I prefer the dress with no pattern, but I also want it to have a simple small logo on it.*"

Looking at the comments of the participants, it is seen that they generally prefer clothes with no patterns and a plain logo.

Question 5: If you are going to a simple place with your car and your outfit would not attract anyone's attention, would you prefer to wear one with or without a logo or pattern?

The answers given by both students and hostesses to the fifth question were largely the same, and both groups of participants stated that pattern and logo on their clothes are not important, they would prefer comfortable clothes. Only one stewardess said that she would love to have the brand of her outfit known.

RESULT

Nowadays, brands have become indicators that add meaning to the person using the product, and meet the needs of the consumer. Consumers think that they differ from other people with the products and brands they consume. Therefore, it would not be wrong to say that consumers use brands to gain a social status in society. Just as Veblen argued, today's consumers show the expensive and luxury brands they buy to their surroundings with the desire to gain status. However, the conspicuous consumption of the consumer for the purpose of showing others has become a little different today. According to the researches, the consumer who wants to use high priced, luxurious and prestigious brands does not want to show this to others. Today, those who are regular customers of a luxury brand prefer to use brands with less conspicuous logo and pattern. This change in consumers has caused brands to tend to simplify their designs, logos and patterns. Many major brands, known worldwide as prestigious and luxurious, now use simpler and unobtrusive logos, emblems and patterns in their products and designs. All these changes show us that consumers are now moving away from conspicuous consumption and adopting a more inconspicuous and simpler understanding of consumption. In this study, some questions were asked to seven-person focus groups, all of whom were female graduate students and airline stewardesses. In line with the answers, it was tried to understand how the fact that the brands started to remove their logos, emblems and patterns affected the perception of the consumer towards that brand and how effective the place and the environment were in choosing high-priced branded clothes. The findings of the research show that both focus groups have a positive perception towards plain and not self-evident logo clothing. In addition, there is a negative perception in both groups against people who wear clothes with a large and distinctive logo. While some students prefer patterned clothes, the focus group consisting of hostesses has a negative attitude towards using patterned bags. However, the same participants also prefer plain and unobtrusive logo clothing. When all these findings are evaluated; It can be said that today the conspicuous consumption understanding is changing and tends to simplify. With the tendency and attitude of the consumer towards inconspicuous consumption, brands have also abandoned the elements of conspicuous consumption and entered into a change towards inconspicuous consumption. Due to various constraints, it is not possible to generalize these research findings. However, it can be a guide for future studies with different product groups and different focus groups.

REFERENCES

Açıkalın, S. and Erdoğan, L., (2004). Veblen'ci Gösteriş Amaçlı Tüketim. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırma Dergisi, (7), pp.1-18.

Baban, E., (2010). Gösterişçi Tüketim ve Gizli Lüks. http://www.trendus.com/yazarlar/ecebaban/gosterisci- tuketim-ve-gizli-luks-1812 (04.02.2021).

Berger, J. and Ward, M., (2010). Subtle Signals of Inconspicuous Consumption. Journal of Consumer Research, (37), pp.555-569.

Beycioğlu, K. and Arslan, B., (2012). Öğretmen ve Yöneticilerin Öğretmen Liderliğine İlişkin Görüşleri: Bir Karma Yöntem Çalışması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 18 (2), pp.191-223.

Bloch, F.; Rao, V. and Desai, S., (2004). Wedding Celebrations As Conspicuous Consumption: Signaling Social Status in Rural India. The Journal of Human Resources, 39 (3), pp.675-695.

Bocock, R., (2005). Tüketim, (Çev. İrem Kutluk), Dost Yayınevi, İkinci Basım, Ankara,

Boğa, Ö., and Başçı, A., (2016). Ağızdan Ağıza Pazarlamanın Gösterişçi Tüketim Üzerine Etkisi. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 12 (45), pp.463-489.

Carbajal, J. C., Hall, J. and Li, H., (2015). Inconspicuous Conspicuous Consumption. Peruvian Economic Association, No: 38, pp.1-20.

Çelik, N., (2013). Thorstein Veblen'in Gösterişçi Tüketim Yaklaşımı: Niğde Üniversitesi İdari Personeli Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 34 (1), pp.171-203.

Çokluk, Ö., Yılmaz, K. and Oğuz, E., (2011). Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. Kurumsal Eğitim Bilim, 4 (1), pp.95-107.

Eckhardt, G.M., Belk, R.W. and Wilson, J.A.J., (2016). The Rise of Inconspicuous Consumption. Journal of Marketing Management, 31 (7-8), pp.807-826.

Güleç, C., (2015). Thorstein Veblen ve Gösterişçi Tüketim Kavramı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (38), pp.62-82.

Hız, G., (2011). Gösterişçi Tüketim Eğilimi Üzerine Bir Alan Araştırması (Muğla Örneği). Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 3 (2), pp.117-128.

Koçak, P.Güner., (2017). Gösterişçi Tüketim Üzerine Teorik Ve Uygulamalı Bir Çalışma: Pamukkale Üniversitesi Örneği. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi XLIII, 2017/2, 79-112

Krueger, R.A., (1994). Focus Groups: A Practical Guide For Applied Research. London: SAGE.

Levitt, S. and Dubner, S., (2006). Freakonomics: A Rogue Economist Explores The Hidden Side of Everything. New York, NY: Harper Collins

Tosun, N., (2014). Marka Yönetimi. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2. Baskı.

Veblen, T., (1995). Aylak Sınıfın Teorisi. (Çev: İ. User). Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın No: 402. http://katalog.marmara.edu.tr/muyayinevi/YN569.pdf (02.02.2021).

Veblen, T., (1979). The Theory of The Leisure Class. NY: Kelly.

Wilcox, K., Kim, H.M, and Sen, S., (2009). Why Do Consumers Buy Counterfeit Luxury Brands?. Journal of Marketing Research, 46 (2), pp.247-259.

Yıldırım, A., and Şimşek, H., (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayın Evi.

Zorlu, A., (2006). Tüketim Sosyolojisi. Glocal Yayınları, Ankara.

EVLİ KADINLARIN AİLE YILMAZLIĞI İLE PSİKOLOJİK DOĞUM SIRALARI ARASINDA İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ[30]

Edanur BOZDEMİR, Mehmet KANDEMİR[2]

Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale / Türkiye
[2] Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kırıkkale / Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı, evli kadınların aile yılmazlık düzeyleri ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Psikolojik doğum sırası, bireyin yetişkin hayatındaki ilişkilerinin belirleyicisidir. Evlilik ilişkisi ile kurulan aile toplumun temel yapı taşı olarak değerlendirilmekte ve içinde bulunduğumuz süreci sağlıklı atlatabilmek için yılmaz ailelerin varlığı önem taşımaktadır. Alan yazında psikolojik doğum sırası ve aile kavramlarının ayrı ayrı çalışıldığı gözlenmekle birlikte, yapılan taramalarda özellikle evli bireylerde, bu değişkenlerin ilişkisinin incelenmediği görülmüştür. Bu araştırmanın ilgili alana katkı sunacağı düşünülmektedir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırma, 495 evli kadın üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları, Campbell, Stewart ve White (1991) tarafından geliştirilen, Kalkan (2005) tarafından Türkçe'ye uyarlanan White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri ve Bayraklı ve Kaner (2010) tarafından geliştirilen Aile Yılmazlık Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu, Hiyerarşik Regresyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; kadınların büyük çocuk olmaları, öz yetkinlik aile yılmazlığını anlamlı ve pozitif yönde ($\beta = .11, t= 2.40, p <.05$), ortanca çocuk olmaları öz yetkinlik aile yılmazlığı boyutunu anlamlı ve negatif yönde ($\beta = -.17, t= -2.84, p <.05$) yordayıcı gücünün olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma bulgularına göre; kadınların büyük çocuk olmaları, kontrol aile yılmazlığını anlamlı ve pozitif yönde ($\beta = .15, t= 2.60, p <.05$) yordadığı bulunmuştur. Araştırmanın analizi sonrasında elde edilen bulgular, alanyazındaki araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile Yılmazlığı, Psikolojik Doğum Sırası, Doğum Sırası

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Bireyin davranışlarını, çocukluğunu nasıl bir aile ortamında geçirdiği etkilemektedir. Adler (1985) aynı aile ortamını paylaşan çocukların kardeşler arasındaki dünyaya geliş sıralarından dolayı gelişim açısından farklı özellikler geliştirdiklerini belirtmiştir. Gerçek doğum sırası çocuğun aile içerisindeki konumudur ve bireyin hayat tarzını, kişilik özelliklerini belirleyen önemli değişkenlerden biridir (Epli-Koç ve Kalkan, 2008). Adler (1927), doğum sırasındaki konumuna göre her çocuğun anne ve babasıyla farklı deneyimler yaşamasının sonucu olarak birbirinden farklı karakteristik özelliklere sahip olduğunu ve aynı ailedeki çocukların aynı çevre içine doğmadıklarını farklı bir psikolojik ortama geldiğini belirtmektedir. Bu durum, doğumun gerçek sıralamasının yanı sıra çocuğun aile içindeki konumuna ilişkin algılayışının önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Stewart, 2004). Psikolojik doğum sırası, bireyin aile içinde kendisini algılayışı ve buna göre kendisini konumlandırmasıdır. Campbell, Stewart ve White (1991) tarafından yapılan çalışmalarda, çocuğun aile içinde algıladığı pozisyonun, gerçek doğum sırasından daha önemli olduğu vurgulanmaktadır. Çocuğun ailedeki psikolojik pozisyonu, benlik algısı, kişilerarası ilişki tarzı, tutum ve davranışları, ileriki yaşamında belirleyici olacak kişilik özelliklerinin gelişiminde önemli bir aile dinamiğidir (Ansbacher ve Ansbacher, 1956; Curlette, Gfroerer, Gfroerer, Kern ve White 2003; Manaster, 1977; Toman, 1959).

[30] Bu araştırma 1. Yazarın tez çalışmasına ait verilerden üretilmiştir.

Yaşamının ilk yıllarını kardeşi doğana kadar aile içerisindeki ilgiden en büyük payı alarak şımartılan ilk çocuk, her zaman ilk ve tek olmayı tercih eder (Shulman ve Mosak, 1977). Kardeşi doğduğunda bu konumu kaybeden çocuk Adler'in (1924) tahttan indirilme olarak tanımladığı durumuyla karşı karşıya gelir. Anne ve babasının sevgisini kardeşiyle paylaşmak zorunda olan çocuk, kardeşini rakip olarak görür (Corey, 2008). Ailelerinin takdirini kazanma ve onayı ilk çocuklar için önemlidir. Aile içerisindeki değerlere ve kurallara önem verirler (Ashby, Kenny ve LoCicero, 2003). Otoriteye saygı duyarlar, uyumlu, itaatkâr olarak tanımlar. Adler'e (1924) göre, ortanca çocuklar aile içerisinde uzlaşmacı ve arabulucu özelliği gösterebilir. İlk ve son çocuk arasında kendisini sıkışmış hissederek, kardeşleriyle bir yarış içerisine girebilir (Shulman ve Mosak, 1977). Küçük çocuk ise kendisinden sonra doğan biri olmadığından ailesinin ilgisini paylaşmak zorunda kalmaz ve her zaman en küçük çocuk olarak kalacağı için ailesi tarafından şımartılır. Tek çocuk gibi davranan küçük çocuklar benmerkezci olabilirler. Sulloway (1996) küçük kardeşleri "maceracı, fedakâr, iş birlikçi, iyi geçinen, empatik, yeni deneyimlere açık, popüler, isyankâr, risk alabilen, daha sosyal ve yenilikçi" bireyler olarak tanımlamıştır. Tek çocukların özelliklerinin en büyük çocuklar ile benzer özelliklere sahip olduğunu belirten Forer (1976) tek çocukların en dikkat çeken özelliklerini, sosyal ve sözel becerileri, mükemmeliyetçi olmaları ve baskın karaktere sahip olmaları olarak vurgulamıştır.

Psikolojik doğum sırası yetişkinlik hayatında karşı cinsle ilişkilerini, romantik ilişkilerini etkilemektedir (Kalkan, 2008). Farklı cinsten bireyleri karı koca olarak birbirine bağlayan, onlara belli bir statü sağlayan ilişkiler sistemi olarak tanımlanan evlilik ilişkisi ile kurulan aile toplumun temel yapı taşı olarak değerlendirilmekte ve güçlü bir toplum için yılmaz ailelerin varlığı önem taşımaktadır. Aile yılmazlığı, aile danışmanlığı alanında oldukça yeni ve özgün bir kavramdır ve aile içerisinde kriz ve zorluklar karşısında koruyucu ve iyileştirici bir faktördür (McCubbin ve McCubbin, 1993). Patterson'a (2002) göre aile yılmazlığı, yaşamın zorlukları ya da kriz durumları karşısında aile bireylerinin içsel ve dışsal kaynaklarını kullanarak mücadele edebilme becerisi olarak tanımlamaktadır. Greff, Ide ve Vansteenwengen (2006) tanımına göre ise aile yılmazlığı, risk durumlarında ailenin ayakta kalabilmesi, yeniden dengeyi kurabilmesi, sağlıklı aile işleyişini sürdürebilme becerisidir.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, evli kadınların aile yılmazlık düzeyleri ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Psikolojik doğum sırası, bireyin yetişkin hayatındaki ilişkilerinin belirleyicisidir. Evlilik ilişkisi ile kurulan aile toplumun temel yapı taşı olarak değerlendirilmekte ve içinde bulunduğumuz süreci sağlıklı atlatabilmek için yılmaz ailelerin varlığı önem taşımaktadır. Alan yazında psikolojik doğum sırası ve aile kavramlarının ayrı ayrı çalışıldığı gözlenmekle birlikte, yapılan taramalarda özellikle evli bireylerde, bu değişkenlerin ilişkisinin incelenmediği görülmüştür. Kadınların psikolojik olarak algıladıkları konumlarının aile içerisindeki yılmazlık düzeyleri arasında ne tür bir ilişki içinde olduğunun bilinmesi, Covid-19 Pandemisi içinde boşanma oranlarının artış gösterdiği de dikkate alındığında, önleyici ve koruyucu çalışmalar yapabilmek açısından konu alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAPSAM

Psikolojik doğum sıralarının aile yılmazlık düzeylerini yordanmaya çalışıldığı araştırmanın kapsamı bağlamında kadınlardan veriler toplanmıştır. Araştırma "White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri" ve "Aile Yılmazlık Ölçeği" nden elde edilecek veriler ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Evli kadınların psikolojik doğum sıralarının aile yılmazlık düzeylerini yordanmaya çalışıldığı bu araştırmada betimsel çalışma modelleri içerisinde yer alan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Cohen, Manion ve Morrison (2000), en az iki değişken arasındaki birlikte değişimlerinin ne düzeyde olduğunu belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modelinin kullanılabileceğini belirtmektedir. Bu araştırmanın çalışma grubunu, aile yılmazlığı düzeyleri ile algılanan psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla 495 evli kadın oluşturmaktadır. 386'sı (%79.6) 26-45 yaş aralığındadır ve çoğunluğu oluşturmaktadır. 77'si (%15.9) 46 ve üzeri ve 22'si (%4.5) 25 ve altı yaş aralığındadır. Kadınların eğitim seviyesine bakıldığında 248 (%51.1) kişi ile üniversite mezunları çoğunluğu oluşturmaktadır. 104'ü (%21.4) yüksek lisans/doktora, 60'ı (%12.4) lise, 53'ü (%10.9) yüksekokul, 12'si (%2.5) ortaokul, 7'si (%1.4) ilkokul mezunudur ve 1'i (%.2) okur yazar olmadığını belirtmiştir. Evlilik süreleri olarak incelendiğinde 10 yıl ve altı evli olanların sayısı 256 (%52.8) ile çoğunluğu oluşturmaktadır. 11-25 yıl arası evli olanların sayısı 178 (%36.7) ve 26 yıl ve üzeri evli olanların sayısı 51 (%10.5) 'dir. Verilerin toplanması amacıyla, "Kişisel Bilgi Formu", "White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri" ve "Aile Yılmazlık Ölçeği" tek bir formda toplanmıştır. Campbell ve arkadaşları (1991) tarafından geliştirilen ölçek, Kalkan (2005) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır (Kalkan, 2008). Ölçek 42 maddeden ve büyük çocuk, ortanca çocuk, küçük çocuk ve tek çocuk olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına bakıldığında; Cronbach alfa katsayıları, kadınlar için .74 ile .86 arası, erkekler için .65 ile .82 arasında bulunmuştur. Test tekrar test güvenirlik katsayıları ise kadınlar için .78-.89 arasında, erkekler için .77-.89 arasında değişmektedir. Kaner ve Bayraklı (2010) tarafından eşlerin aile yılmazlığı algılarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 37 maddeden ve mücadelecilik, öz-yetkinlik, yaşama bağlılık ve kontrol olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına bakıldığında; Cronbach alfa katsayıları .54-.91 arasında bulunmuştur. Test-tekrar test güvenirlik katsayıları ise .33-.80 arasında değişmekte olup tümü anlamlıdır (Bayraklı, Güzeller ve Kaner, 2011). Covid-19 Pandemisinden dolayı online olarak gerçekleştirilmiştir. Google Form üzerinden toplanan veriler IBM SPSS'e girildikten sonra, verilerin analize hazırlanması işlemleri yapılmıştır. Araştırma verilerinin analiz sürecine hazırlanmasında öncelikli olarak verilerin frekans dağılımları ve Z değerlerinden aykırı ve uç değerler incelenmiş, inceleme sonucunda, +3 ve -3 aralığı sınırının dışında olan 10 veriye ait uç değerler veri setinden çıkartılmıştır. Regresyon analizlerinin diğer bir ön koşulu ikili ve çoklu değişkenliğin olmamasıdır (Büyüköztürk, Çokluk ve Şekercioğlu, 2012). Bunun için, korelasyon analiz sonuçları incelenmiş, inceleme sonucunda aile yılmazlığının mücadelecilik ve yaşama bağlılık boyutları arasında ikili değişkenlik sorununun olduğu görülmüştür (r=.81). Fidel ve Tabachnick'e (2013) göre, böyle bir sorun olduğunda bu verilerin analizden çıkarılması gerekmektedir. Bu yüzden, bu iki değişken analizlerden çıkarılmıştır. Aynı zamanda değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değişkeleri incelenmiş, basıklık ve çarpıklık değerlerinin ±1.96 aralığında olduğu görülmüş ve bu sonuçların kabul edilebilir içinde olduğu değerlendirilmiştir (Fidel ve Tabashnick, 2013). Bu sonuçlara göre de, bağımlı ve bağımsız araştırma değişkenlerinin basit regresyon analizi için normallik sorunu oluşturmadığı söylemek mümkündür.

BULGULAR

Bu bölümde, değişkenlere ait tanımlayıcı analizler, değişkenler arasındaki korelasyon analizi ve regresyon analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Öncelikli olarak, aile yılmazlığı ve psikolojik doğum sırası ölçeğinden alınan tanımlayıcı sonuçlar ve ölçeğin boyutları arasındaki korelasyon değerleri incelenmiş sonuçları aşağıda verilen Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Değişkenlere Ait Tanımlayıcı Analiz Sonuçları ve Değişkenler Arasındaki Korelasyon Analiz Sonuçları

	Xort	Ss	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Öz yetkinlik (1)	37.10	7.32	1					
Öz kontrol (2)	10.65	2.99	.70**	1				
Büyük çocuk (3)	7.90	2.24	.12*	.09*	1			
Küçük çocuk (4)	3.01	1.70	.09*	.06	.21	1		
Ortanca çocuk (5)	2,12	2.84	-.15**	-.13**	.04	-.46**	1	
Tek çocuk (6)	1.50	1.31	-.09*	-.12**	.15**	-.22**	.55**	1

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmanın bağımlı değişkeni olan aile yılmazlığı alt boyutlarından öz kontrol ait toplam puanın diğer alt boyutlarına göre daha düşük olduğu (X= 10.65), öz yetkinlik toplam puanının diğerlerine göre daha yüksek olduğu (X= 37.10) görülmektedir. Aynı zamanda analize göre, psikolojik doğum sırasından büyük çocuk olmanın toplam puanının diğer boyutlara göre daha yüksek olduğu görülürken (X= 7.90), tek çocuk olma boyutunun toplam puanının en düşük toplam puan olduğu (X= 1.50) bulunmuştur. Araştırma bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasında genel anlamda düşünüldüğünde, düşük düzeyde de ilişkilerin olduğu görülmektedir. Buna göre, araştırma grubundaki kadınların aile yılmazlığının öz yetkinlik boyutu ile psikolojik anlamda büyük çocuk olma ile arasında pozitif (r=.12), küçük olma ile arasında pozitif (r=.09), ortanca çocuk olma ile arasında negatif (r=-.15) ve tek çocuk olma ile arasında negatif (r=-.09) ilişkiler bulunmuştur. Analiz sonrasındaki açığa çıkan katsayıların anlamlı olduğu görülmüştür. Buna göre, araştırma grubundaki kadınların aile yılmazlığının kontrol boyutu ile psikolojik anlamda büyük çocuk olma ile arasında pozitif (r=.09), ortanca çocuk olma ile arasında negatif (r=-.13) ve tek çocuk olma ile arasında negatif (r=-.12) ilişkiler bulunmuştur. Analiz sonrasındaki açığa çıkan bu katsayıların anlamlı olduğu görülmüştür. Araştırmada sonucunda, araştırma grubundaki kadınların aile yılmazlığının kontrol boyutu ile psikolojik anlamda küçük çocuk olma ile arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir (r=.06). Buna göre, kontrol boyutu ile küçük çocuk olma boyutu arasında herhangi bir ilişki yeterliliğinin olmamasından dolayı aile yılmazlığının kontrol boyutunun yordandığı regresyon analizinden, psikolojik doğum sırasının küçük çocuk olma boyutu çıkartılmıştır. Bunun dışındaki diğer değişkenler arasındaki korelasyonlar katsayıları regresyon için yeterli görülmüştür. Daha sonra aile yılmazlığının öz yetkinlik ve kontrol boyutları psikolojik doğum sıraları tarafından yordanıp yordanmadığını test etmek için basit regresyon analizine geçilmiştir. Yapılan analizin sonuçları Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2. Evli Kadınların Öz yetkinlik ve Kontrol Algısı Aile Yılmazlığının Yordanmasına İlişkin Basit Regresyon Analiz Sonuçları

Bağımlı Değişken	**Bağımsız Değişken**	**B**	**Standart Hata**	**β**	**T**	**p**	**İkili r**	**Kısmi R**	**VİF**
Öz Yet-kinlik	Sabit	35.32	1.31		26.89	.000			
	Büyük Çocuk	.34	.15	.12	2.60	.01	.11	.12	1.09
	Küçük Çocuk	-.13	.22	-.03	-.57	.57	.08	-.03	1.36
	Ortanca Çocuk	-.43	.15	-.17	-2.84	01	-.15	-.13	1.76
	Tek Ço-cuk	-.06	.30	-.01	-.20	.84	-.08	-.01	1.48
	R=.19 *Düzeltilmiş* R^2*= .04* *F=* 4.73								
Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	İkili R	Kısmi R	VİF
Kontrol	Sabit	10.10	.53		18.91	.000			
	Büyük Çocuk	.15	.06	.11	2.40	.01	.09	.11	1.10
	Ortanca Çocuk	-.11	.06	-.09	-1.70	.09	-.13	-.08	1.76
	Tek Ço-cuk	-.20	.12	-.09	-1.64	.10	-.12	-.07	1.48
	R=.18 *Düzeltilmiş* R^2*= .04* *F= 4.15*								

Tablo 2 incelendiğinde, aile yılmazlığının öz yetkinlik boyutunun .04'ünü psikolojik doğum sırası değişkenlerinin açıklandığı görülmüştür. Aynı zamanda, psikolojik doğum sırasının aile yılmazlığı öz yetkinlik boyutunun yordayıcı etkisinin incelendiği model bir bütün olarak anlamlı bulunmuştur (F=4.73, *p <.01*). Psikolojik doğum sırasının boyutları incelendiğinde, kadınların büyük çocuk olmaları, öz yetkinlik aile yılmazlığını pozitif ve anlamlı bir şekilde yordadığı (β = *.12, t= 2.40, p <.05*), ortanca çocuk olmaları öz yetkinlik aile yılmazlığı boyutunu negatif ve anlamlı bir şekilde yordadığı (β = *-.17, t= -2.84, p <.05*) belirlenmiştir. Araştırmada, kadınların küçük çocuk olmaları, öz yetkinlik aile yılmazlığını anlamlı bir şekilde yordamadığı (β = *-.03, t*= -.57, *p*>.05), aynı şekilde kadınların tek çocuk olmaları, öz yetkinlik aile yılmazlık boyutunun yordayıcı olmadığı (β = *-.01, t*= -.20, *p*>.05) belirlenmiştir.

Tablo 2'ye göre, aile yılmazlığının kontrol boyutunun .04'ünü psikolojik doğum sırası değişkenlerinin açıklandığı görülmüştür. Aynı zamanda, psikolojik doğum sırasının aile yılmazlığı kontrol boyutunun yor-

dayıcı etkisinin incelendiği model bir bütün olarak anlamlı bulunmuştur (F=4.15, $p < .01$). Psikolojik doğum sırasının boyutları incelendiğinde, kadınların büyük çocuk olmaları, kontrol aile yılmazlığını pozitif ve anlamlı bir şekilde yordadığı ($\beta = .11$, $t = 2.60$, $p < .05$), ortanca çocuk olmaları kontrol aile yılmazlığı boyutunu negatif yordadığı, fakat bu etkinin anlamlı bir yordayıcı etki olmadığı ($\beta = -.09$, $t = -1.70$, $p > .05$) belirlenmiştir. Araştırmada, kadınların tek çocuk olmaları, kontrol aile yılmazlığını anlamlı bir şekilde yordamadığı ($\beta = -.09$, $t = -.1.64$, $p > .05$) bulunmuştur.

SONUÇ

Araştırma sonuçları incelendiğinde, aile yılmazlığının öz yetkinlik alt boyutunun, Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. Öz yetkinlik bireylerin yaşamını etkili şekilde sürdürebilmesi için gerekli olan başarılı, saygılı, güvenilir olma, zamanı etkili değerlendirebilme ve kendini değerli algılama gibi özelliklerini kapsar. Daha önceki bulgularla uyumlu olarak, insanlar büyük çocukların, "duyarlı, sorumluluk sahibi, düşünceli, uyumlu, öz eleştiriye açık, organize, başarı odaklı, bağımsız, güçlü ve etkili" olduğunu bildirmişlerdir (Herrera, Nicholas, Zajonc, R.B, Wieczorkowska, ve Grazyna, 2003; Ashby, Kenny, ve LoCicero, 2003; Campbell, Stewart ve White, 1991). Bu kişilik özellikleri öz yetkinlik boyutunu destekler niteliktedir. Ortanca Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. Geçtan'a (1998) göre diğer kardeşleri kadar yetenekli olmadığı inancına sahip olan ortanca çocukların kendi yeterliliklerine ilişkin algılayışı kötümserdir. Kalkan ve Epli-Koç (2006) tarafından yapılan bir çalışmada ortanca çocukların, kendilerini özgüvensiz, güçsüz ve çaresiz hissettiklerini, karşı boyun eğici olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın diğer bulgusu aile yılmazlığının kontrol alt boyutunun, Büyük Çocuk Psikolojik Doğum Sırası ile arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu boyut, bireyin yaşamını kontrol edebilmesini ifade etmektedir. Ashby ve arkadaşları (2003) yaptıkları araştırmada, büyük çocukların diğer kardeşlere göre daha sorumluluk sahibi, işbirliği eğilimli, daha kontrollü, düzenli, mücadeleci, kurallara uygun, daha baskın, yönlendirici, başarı odaklı kişiler olduğunu belirtmektedir. Adler (1924) en büyük çocukların genellikle diğer kardeşlerin bakımından rol aldığını, küçük kardeşlerinin davranışlarını kontrol etmeye çalıştıklarını belirtmektedir.

Aile yılmazlığı aile danışmanlığında yeni ve özgün bir kavramdır. İleride yapılacak çalışmalarda, örneklem genişletilip, cinsiyet değişkeni olmaksızın katılımcılar çalışmaya dahil olması sağlanabilir. Psikolojik doğum sırası ve aile yılmazlığı arasındaki ilişkiler incelenirken, gerçek doğum sırası, çocukluk örselenme yaşantıları, stresle başa çıkma gibi değişkenlerle de yapılacak çalışmalar, aralarındaki ilişkinin daha iyi yorumlanması katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Adler, A.(1924). The Practice and Theory of Individual Psychology. London: Harcourt, Brace, ve Company.

Adler, A. (1927). Understanding Human Nature. New York: Greenberg

Adler, A. (1985). Yaşamın Anlam ve Amacı (Çev. K. Şipal). Ankara: Say.

Ansbacher,H.L., Ansbacher, R.R. (1956). The Individual Psychology of Alfred Adler. Newyork:Harper-Row.

Ashby, J. S., LoCicero, K. A., ve Kenny, M. C. (2003). Perfectionism to Psychological Birth Order. *The Journal of Individual Psychology*, 59(1), 10 42.

Campbell, L.,White, J., Stewart, A. (1991). The Relationship of Psychological Birth Order to Actual Birth Order. *Individual Psychology*. 47, 380–391.

Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2005). Research Methods in Education (5thed.). London, New York: Routledge Falmer.

Corey, G. (2008). Psikolojik Danışma Kuram ve Uygulamaları. (Çev.T. Ergene). Ankara: Mentis.

Çokluk, Ö. S., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, S. (2012). Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Forer., Lucille K. (1976). The Birth Order Factor. New York: David Mckay.

Geçtan, E. (1998). Psikanaliz ve Sonrası. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Gfroerer, K. P., Gfroerer, C. A., Curlette, W. L., White, J., Kern, R. M. (2003). Psychological Birth Order and the BASIS-A İnventory. *Journal of Individual Psychology*, 59(1), 31-41.

Greeff, A. P., Vansteenwengen,M., Ide, M. (2006). Resiliency in families with a member with a psychological disorder. The American Journal of Family Therapy, 34, 285-300.

Herrera., Nicholas, C., Zajonc., R.B., Wieczorkowska., Grazyna., Cichomski., Bogdan. (2003). Beliefs About Birth Rank and Their Reflection in Reality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(1), 142-150.

Kalkan, M. (2005). White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanterinin Geçerlik ve Güvenirliği. *3P Dergisi*, 13(3), 169- 174.

Kalkan, M. (2008). Do Psychological Birth Order Position Spredict Future Time Orientation in Romantic Relation Ships? *Interpersonal*, 2(1), 89-101.

Kalkan, M., Koç, H. E. (2008). Psikolojik Doğum Sırası Bireylerin Stresle Başa Çıkma stratejilerinin Yordayıcısı Mıdır? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 45-59.

Kaner, S., Bayraklı, H. (2010). Aile Yılmazlık Ölçeği: Geliştirilmesi, Geçerliği ve Güvenirliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 11(2), 47-62.

Kaner, S., Bayraklı, H., Güzeller C. O. (2011). Anne-Babaların Yılmazlık Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,* 12(2), 63-78.

Manaster, G.J. (1977). Birth Order: an Overview, *Journal of Individual Psychology*, 33(1), 3-8.

McCubbin, M. A., McCubbin, H. I. (1993). Familiescopingwithillness: Theresiliency Model of Familystress, Adjustment, Andadaptation. In C. B. Danielson, B. Hamel-Bissell, P).

Patterson, J. (2002). Integrating Family Resilience and Family Stress Theory. *Journal of Marriage and Family*, 64(2), 349-360.

Shulman, B.H., Mosak, H.H. (1977). Birth Order and Ordinal Position: Two Adlerian views. *Journal of Individual Psychology*, 33(1), 114-121.

Stewart, A. E. (2004). Can Knowledge of Client Birth Order Bias Clinical Judgment?. *Journal of Counselingve Development*, 82(2), 167-176.

Sulloway, F. J. (1996). Born to Rebel. New York: Pantheon Books.

Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.

Toman, W. (1959). Family Constellation as a Basic Personality Determinant. *Journal of İndividual Psychology*, 15,199-211.

ÖRGÜTLERDE LİDERLİK SÜRECİ VE ETKİLİ İLETİŞİMİN ÖNEMİ

Ebru KÖKTEPE KARAHÜSEYİNOĞLU

Özel Sektör, Elazığ / Türkiye

Öz: İnsanlık var olduğu günden bu güne hep bir yol gösterici aramıştır. Bu durum tarih de sürekli tekrarlanmış bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar çoğu zaman inanç sistemlerinin gerekleri nedeniyle bir dini bir yol gösterici ya da mitolojik bir önder bulmuşlar ve onların etrafında toplanmış ve bu kişileri kendilerine lider olarak benimsemişlerdir. Buradan hareket edecek olursak liderlik insanlık var olduğu andan itibaren oluşmuş, zaman içinde işlevi değişmese de farklı isimler altında adlandırılmıştır. Günümüzde ise toplumun gelişimi ve de ayrışımı insanoğlunun karmaşık yapısı ve sınır tanımayan ihtiyaçları doğrultusunda liderler ortaya çıkmıştır. İşte bu noktada liderlerin incelenmesi ve bu sürecin değerlendirilmesi için sosyal bilimciler çeşitli tanımlamalar yapmışlar, bu olgu üzerinde etkili olan süreçleri değerlendirmişlerdir. Bugün insanları toplu olarak harekete sevk eden önderler ya da liderleler bunlar siyasi, dini vs. hangisi olur ise olsun iletişim denilen bir yol izlemektedirler. İletişim, tüm tanımlamalardan hareket ile insanlar arası aktarım mekanizması olarak değerlendirilebilir. İletişim sürecini çağdaş ve etkili bir şekilde kullanan liderler bu yüzyılda başarılı olmuş olarak sayılabilir. Ancak liderlik vasıflarını taşımamak ya da topluma ulaşırken iletişim yolunu iyi kullanamayan kişiler insanların zamanlar taraftarlıklarını kaybetmiş ve de tarihten silinmişlerdir diyebiliriz. Bu çalışmamız liderlik olgusu açıklanacak bu kavrama yönelik tanımlar ve görüşlere değinilecek, iletişim ve liderlik de iletişim süreci incelenecektir. Son bölümde ise elde edilen bulgular saptanım genel geçer sonuçlar ortaya konulacak görüş ve öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Liderlik Süreci, Liderlik İletişimi, Lider Davranışı, Liderlerin İletişim Becerileri

GİRİŞ

Geçmişten bu zamanda kadar, her bir yol gösterici ya da bir önder eşliğinde hareket etmiştir. Bu durum çoğu kez tekrarlanmakla birlikte insanoğlunun ilk rehberleri dini nitelikte olmuş bu kapsamda önder ve liderler benimsenmiştir.

Günümüzde ise toplumun gelişimi ve de ayrışımı insanoğlunun karmaşık yapısı ve sınır tanımayan ihtiyaçları doğrultusunda liderler ortaya çıkmıştır. İşte bu noktada liderlerin incelenmesi ve bu sürecin değerlendirilmesi için sosyal bilimciler çeşitli tanımlamalar yapmışlar, bu olgu üzerinde etkili olan süreçleri değerlendirmişlerdir.

İletişim son dönemlerde güncelliğini korumaktadır. Kişiler arası iletişim toplumun temel dinamiklerini oluşturur iken lider ve örgüt arasındaki iletişim de çok önemli bir kavram haline gelmiştir. Bunun nedeni ise iletişim kişiler arası aktarım ve dahi yönlendirme aracı olarak kullanılmaktadır. İletişim sürecini çağdaş ve etkili bir şekilde kullanan liderler bu yüzyılda başarılı olmuş olarak sayılabilir. Ancak liderlik vasıflarını taşımamak ya da topluma ulaşırken iletişim yolunu iyi kullanamayan kişiler insanların zamanlar taraftarlıklarını kaybetmiş ve de tarihten silinmişlerdir diyebiliriz.

Bu çalışmamız iki ana bölüm ve sonuç kısmından oluşacaktır. Birinci bölümde liderlik olgusu açıklanacak bu kavrama yönelik tanımlar ve görüşlere değinilecek. İkinci bölümde iletişim ve liderlik de iletişim süreci incelenecektir. Üçüncü ve son bölümde ise elde edilen bulgular saptanım genel geçer sonuçlar ortaya konulacak görüş ve öneriler sunulacaktır.

LİDERLİK SÜRECİNDE YÖNETİM ve YÖNETİCİLİK FAKTÖRLERİ

Liderlik ve Yöneticilik

Yönetim insanların bireysel olarak yapamayacakları iş ve işlevleri başka kişiler tarafından yönlendirilesi durumunda meydana gelen ve belirtilen hedefe varmak olarak tanımlanabilir. Buradan hareket ile yönetim sürecinde bir yönetici ve birde yönetim mekanizması oluşmak zorundadır. Bu durumda da yöneticinin liderlik süreci ortaya çıkmaktadır. Ancak her yönetici lider olmamak ile birlikte her lider iyi bir yönetici olması gerekmektedir diye bir yargı savunulabilir.

Belirli amaçlar için bir araya gelmiş insanların oluşturduğu örgütleri yönetmek için, oluşan yönetim kademesinin koyduğu ve takipçisi olduğu kuralları uygulayarak örgütü gayesine ulaştırmak için belirlenen prosedürü uygulayan kişidir yönetici. Dolayısıyla lider ve yönetici birbirinden farklı kavramlar olarak karşımıza çıkar (Fındıkçı, 2009:47-48).İşletmelerin var olamaya başlaması ile ihtiyaç dâhilinde ortaya çıkan bir durumdur yöneticilik. Liderlik ise bir davranış şeklidir insanların oluşturduğu her yapıda her durumda liderlikten bahsedebiliriz. (Özgen, 2003)

Liderlik, yönetim sürecimden ayrı olarak ortak hedefler doğrultusunda bir araya gelen insanları yönlendirme ve etkileme süreci halinde ortaya çıkmaktadır. Liderlikte de yöneticilik de ki gibi uygulanması ve uyulması gereken kurallar yoktur. Ortak bir gaye ya da amaç vardır. Fakat liderin görevi, bu amaca ulaşırken etrafındaki kişileri motive etmek ve yönlendirmek o kişilere çizdiği perspektifte amaçlarını gerçekleştirmek için uygun ortamı sağlamaktır.

Yöneticilik ve liderlik birbirine yakın gibi görünse de temelde birbirlerinden ayrılmaktadır. Her ikisinin de kimi özellikler ortaktır fakat şunu rahatlıkla ifade edebiliriz ki, bütün liderler yönetici özellikleri taşıyabilir, yönetici olabilir fakat her yöneticiye lider diyemeyiz.

Liderlik süreci insanları sosyal boyutları ile etkilerken insanlar lidere kendi istekleri ile bağlanır. Yönetimin belirlediği yönetici ise yönetimden kaynaklanan güce yaslanarak insanları kendisine bağlar. Buradan hareketle yönetici ve lider ayrışır (Keçecioğlu, 1998).

Liderlik süreci, yönetimden ayrışarak tanımlanamaz ancak yukarıda lider ve yönetici arasındaki farkları ortaya koymaya çalıştık. Yönetim hem liderlik açısından hem de yönetici açısından ortak yargılar içermektedir. Bu durum birçok bilimsel tanımda ortaya konulmuştur. Fakat liderler ve yöneticilerin insanları yönetme sekileri farklıdır. Birinde gönüllük esas alınarak farklı duygusal bağlar oluşmakta diğerinde ise bir iş ve işlevden kaynaklı görev bilinci ya da görev talimatı olarak görülüyor. Bu da liderlerin etkili iletişim sürecinden kaynaklandığını savunan görüşler literatürde yaygınlık kazanmıştır. Yani kısaca liderlik süreci etkili ve güçlü bir iletişim becerisiyle desteklenir ise örgütün lidere olan bağı artar buda amaca ulaşmak için daha verimli çalışmaya sebep olur.

Lider, otorite ve güç arasındaki farkı anlamlandıran kişidir. Gerçek liderlik, güç ile otorite arasındaki dengeyi sağlayabilmekte, dolayısıyla meşru bir konuma sahip olmakta yatmaktadır. Bu durum çatışmayı yok eder, yönetilenleri verimli olmaya yöneltir (Özel,1998).

Liderlik örgütü belirlediği hedefe ulaşmaya, isteyerek çaba göstermeleri için ikna etme yeteneğidir. Örgütü birbirine kenetleyen ve amaçlar doğrultusunda motive eden sosyal bir durumdur (Türkmen,1999). Bu doğrultuda liderlik; bir grup insanı, belirli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekleştirmek için onları harekete geçirme, etkileyebilme bilgi ve yeteneklerinin toplamıdır (Zel, 2001).

Etkili bir lider diğer kişileri kendi istediği biçimde davranışa yöneltir ve genellikle bunu söyle başarır; İnandırma (ikna) yolu ile Güç kullanarak, Yasal haklara dayanarak(Yalçın,2002).

Buradan hareketle iletişimin önemli bir faktör olduğu ortaya çıkıyor. Çünkü ikna edebilme bunu yapabilmek için etkili bir iletişim kullanmak zorunluluk haline gelmektedir. Ayrıca güçlü bir hitabet yada düşüncelerini aktarmakta ki ustalık iletişimi de etkileyerek verimini artırabilir.

Lider kim olduğunu ve nereye gittiğini bilen kişidir (Özel, 1998: 60). Liderlik, kendini çalıştığı ise büyük bir tutkuyla adamaktır. Üst düzey iletişim ve insan iliksileri ve karmaşık konuları basite indirgeme yeteneklerine sahip olmaktır. Etrafına pozitif enerji yayabilmektir ki bunun için fiziksel ve ruhsal ibresinin daima dengede bulunması gerekir. Liderlik, özgüveniyle zoru asma arzusunu, inatçılığı ve kararlılığı esnek olma özellikleriyle bağdaştırabilmek demektir. (Kaya,2002).

Yukarıdaki tanımlamalardan ve açıklamalardan anlaşılacağı üzere lider ve yönetici arasındaki farklar belirginleşmektedir. Alan yazınında bunun arasındaki farklar ve özellikler bir çok kaynaktan taranabilmektedir. Bu bakımdan yönetici görevini yerine getiren ama lider ise yönetirken kendisinden bir şeyler koyan ve karşı taraftan duygusal bağ ile kendisine bağlayan yada örgütün hedeflerine bağlayan bir model olarak ele alınabilir.

LİDERLİK SÜRECİNE İLETİŞİMİN KATKISI

Liderlikte Etkili ve Verimli İletişim

Hem yönetim hem de liderlik sürecindeki iletişim, basit bir aktarım sürecinden çok "etkili iletişim" olarak ortaya çıkmaktadır. Daha önce de vurguladığımız gibi, insanın sosyal bir varlık olması, toplu olarak yaşaması ve bunun sonucunda ortaya çıkan yönetilme ihtiyacı, tarih boyunca karşımıza liderlik özelliklerine sahip insanları çıkarmıştır. Geniş kitleler üzerinde etkisi olan lider vasıflı kişiler, çeşitli özelliklerinin yanında en önemlisi de iyi ve etkili bir iletişim becerisine sahip olmuşlarıdır.

Liderler çevrelerinde bulunan bireyleri bilgi ve yetenekleriyle, zekâlarıyla, özgüvenleriyle, iletişim becerileriyle, hitabet güçleriyle, geniş bakış açılarıyla ve vizyonlarıyla etki altına almaktadırlar. Burada iyi bir liderin iyi bir dinleyici, iyi bir konuşmacı, kısacası iyi bir iletişimci olduğunu vurgulamak gerekmektedir. İnsanları dinleyen ve anlamak için üstün çaba sarf eden, empati yeteneği gelişmiş liderlerin toplumdaki değişim ve gelişim sürecine katkı sunmaktadır. (Özel,1998).

İletişim insanlara doğuştan bahsedilmiş bir özelliktir denilebilir. Buna karşın sonradan da öğrenilebilir veya geliştirilebilir. İnsanoğlu iletişim ile sadece duygu ve düşüncelerini aktarmak ile kalmayıp ilişkide bulunduğu kişileri etkilemek ve yönlendirmek amacı ile de kullanıla bilinmektedir. Bu özelliği iyi kullanan ve yöneten insanlar bulundukları toplum içinde önderlik görevi üstlenebilirler(Ataman,2001).Çünkü topluma hitap edip onları anlayıp ve anlaşabilir oldukları için bu yüzden iyi bir lider olabilmek için etkili ve ikna edici bir iletişim kurmak şarttır. Ayrıca bu iletişim sürecini başarmak içinde önemli liderlik vasıflarını taşımak gereklidir.

Lideri diğer insanlardan ayıran birçok özellik vardır. Liderler içinde bulundukları grubun, topluluğun isteklerini, beklentilerini düşünmekte, grubun istek ve beklentilerini karşılayacak kararlar almaktadırlar. Grubun arzu ve taleplerinin düzgün anlaşılıp, yorumlanması lideri başarıya götürecek yolda önemlidir. Bundan dolayı lider, örgütün istek ve beklentilerini, teşhis etmeli bunun içinde bilgi aldığı kişilerle sağlıklı iletişim kurmalıdır. İletişim liderin etrafındakilerle kurduğu bağı kuvvetlendirir. Bu noktada iletişim etkili

ve verimli aynı zamanda güçlü bir şekilde oluşursa lider ile örgüt arasında güvenilir bir ilişki oluşacaktır. Aksi durumda karmaşa ve kaos oluşacaktır. (Dinçer,2007).

Bir liderde bulunması gereken iletişim becerisi ne kadar gelişmiş olursa liderin etrafındakilerle kurduğu ilişkide o derece dayanıklı olacaktır. İletişim becerisi, liderin etrafındakileri anlamlandırmasında kişilerin isteklerini sorunlarını ve anlamada ve bunları çözmede işlerini kolaylaştıracaktır. Liderin bu anlamdaki hassasiyeti ne kadar fazlaysa sorunlara karşı duyarlılığı da o kadar fazla olacak ve çözüm üretme noktasında zaman kaybı oluşmayacaktır.

İletişim örgütlerin faaliyetlerini etkin ve verimli bir şekilde sürdürebilmeleri açısından önemli bir süreçtir. İletişim, motivasyon, koordinasyon ve kontrol sağlamada önemli bir fonksiyondur. Çalışanlar kendilerine verilen görevler doğrultusunda yerine getirdikleri faaliyetlere ait raporları üst kademelere iletirler. Yine öneri ve şikâyet de kontrol fonksiyonu açısından önem taşımaktadır. İletişimin güçlü olduğu örgütlerde bilgi rahat bir şekilde dolaşmaktadır. Çalışanlar hangi işin nasıl yapılacağını açık bir şekilde kavrayabilmekte ve yöneticiler performansları hakkında geribildirim alabilmektedir. Bu durum çalışanların motivasyonunu arttıran bir faktör olmaktadır. Aynı zamanda çalışanlar arasında gelişen biçimsel olmayan iletişim de onların sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak ve motivasyonlarını arttıracaktır(Atman,2001).

Duygusal zekâsı yüksek, başarılı kişiler iletişim yetenekleri sayesinde kalıcı dostluklar da kurabilmektedir(Odabaşı,2009). Örgütlerde liderler ve örgüt üyeleri arasındaki iletişim örgütsel faaliyetler açısından büyük önem taşımaktadır.

Liderlik iletişim sürecini ve iletişim kanallarını aktif ve de anlamlı bir şekilde kullanır ise bu durum lider lehine olumlu sonuçlanacaktır. İletişim kuru bir bilgi aktarım olarak algılanmamalıdır. Aynı zamanda insanları ikna etmenin ve de lidere güven duygusunu kazandırmanın önemli bir yoludur. Bu bazen hitabet bazen sözlü ya da yazılı iletişim kaynakları ile bazen de göze hitap eden görsel öğeler ile oluşmaktadır(Dinçer,2007).

Literatür taramasından özetle iletişim kanalları ve iletişim sürecinin liderlik açısından etkili ve verimli kullanılması, çok büyük bir ehemmiyet taşımaktadır. Bu açıdan liderliğin iletişim aracını kullanarak hem başarısını artırıp hem de örgütsel kenetlenme sağlayacağı öngörülebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sosyal bir varlık olan insanın birlikte yaşamaya başlaması, toplumda düzenleme ve yönetme gibi ihtiyaçları beraberinde getirmiştir. Bu ihtiyaçlara karşılık insan ilişkilerini düzenlemede rol oynayan; toplumu yönlendiren, motive eden, ortak bir amaca ulaştıran liderler, yöneticiler ortaya çıkmıştır. Antik Yunan'dan günümüze farklı düşünürler liderlik kavramıyla ilgili çeşitli çıkarımlarda bulunmuş ve liderlerde bulunan özellikleri belirlemeye çalışmışlardır. Aristo'ya göre lider; bilge kişiyken Platon'a göre; akıl, cesaret, öz denetim ve tarafsızlık ilkelerine sahip kişidir. Kimi düşünürler liderin gücü elinde bulunduran kişi olduğunu vurgularken kimileri ise mantıklı, akılcı ve iyi bir dinleyici olması gerektiğini ifade etmişlerdir

İnsanların birlikte yaşamaya başlaması ile beraber toplumlar oluşmuş ve de bu yaşamın düzenlenmesi yönetilmesi ihtiyaçları meydana gelmiştir. Bu ihtiyaca binaen insan ilişkilerini düzenleyen ve toplumu kontrol eden yönlendiren bir ortak ülkü etrafında toparlayan önderler yani liderler yöneticiler ortaya çıkmıştır. Geçmişten günümüze farklı düşünürler liderlik ile ilgili farklı çıkarımlarda bulunmuş ve lider özelliklerini tasvir etmişlerdir. Platon'a göre; akıl, cesaret, öz denetim ve tarafsızlık ilkelerine sahip kişi iken Aristo'ya

göre lider; bilge kişidir. Kimi düşünürler mantıklı, akılcı ve iyi bir dinleyici olması gerektiğini ifade etmişken kimileri ise liderin gücü elinde bulunduran kişi olduğunu vurgulamıştır.

İnsanoğlu var olduğundan bu yana tarih sahnesinde karşımıza çıkan liderlere bakıldığında ortak özelliklerinin etkili iletişim kurma becerisi olduğu gözlemlenmektedir. İnsanı sosyalleştiren ve yaşamını sürdürmesini sağlayan en önemli araç olan iletişim hem öğrenilebilir hem de yönetilebilir bir süreçtir. Kısaca bilgi, duygu ve düşüncelerin, isteklerin aktarımı olarak tanımlayabileceğimiz iletişim, aynı zamanda insanın çevresi üzerinde etki, güç kaynağı olarak kullanabileceği bir mekanizmadır. Bu iletişim sürecini iyi yürüten ve yönlendiren insanlar var oldukları toplulukta ön plana çıkmışlar, seçilmişlerdir

Belirlenmiş bir amacı belirlenmiş bir zaman içerisinde motive ederek ama ulaştıran kişiye lider denir. Lider ilk önce dinlemeli ve anlamalı daha sonra anlaşılır ve iyi bir hitabet ile konuşmalıdır. Toplumun değişim ve gelişim sürecine katkı sağlayabilen liderler iyi iletişim becerisine sahip olan liderlerdir. Liderlerin baskın bir ikna edici yönü olmalıdır. Yapılan araştırmalarda liderlerin ikna kabiliyeti ve iletişim yeteneklerinin gelişmiş olduğu gözlemlenmiştir.

Lider hem sözlü hem de sözsüz iletişimde etkili, bireylerarası iletişimde başarılı olmak zorundadır. Liderlikte, liderin etrafına kendisini kabul ettirebilmesi, sözünü dinletebilmesi, onları yönlendirebilmesi onlarla tesirli ve verimli iletişim kurmasından geçmektedir. Çok tartışılan sorulardan biri olan "Liderlik doğuştan mıdır yoksa sonradan kazanılabilir mi?" noktasında şunu söyleyebilmek mümkündür: liderlik, bir davranış biçimidir. Belli özellikler kişide doğuştan olduğu gibi belli özellikler zaman içinde geliştirilip üst noktalara taşınabilir.

Sonuç olarak liderler çevresindekileri etki altına alan kontrol ettikleri organizasyonları kendi amaçlarına yada kurumsal amaçları doğrultusun da hareket ettiren sosyal varlıklardır. Bu durum çalışmamızdan da anlaşılacağı gibi insanlık tarihi boyunca var olmuş bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bilgi çağı dediğimiz son yüzyılda insanlar iletişimi çok aktif olarak kullanmaktadır artık herkes küresel anlamda birbiriyle iletişim içerisinde bu noktada liderler iletişimin her yolunu kullanmak durumundalar fakat bu yeterli olamamaktadır. İletişimi etkili ve verimli kullanmak dürüst ve güvenilir olmak ve de kitlesel etkiye sahip olmak güçlü bir liderin oluşumuna sebebiyet verebilir.

Bu bakımdan lider vasıflı kişilerin toplum karşısına çıkmadan etkili iletişim alanında kendilerini geliştirmeleri ve de bu açıdan bir eğitim almaları bulundukları konumu güçlendirecektir.

KAYNAKÇA

Ataman Göksel, İşletme Yönetimi, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2001.

Dinçer, M. K. ve Bitirim, S. (2007). "Kurum Kültürü Çalışmalarında Hizmetkâr Liderlik Anlayışı ile Değer Yaratmak", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, No: 28,

Fındıkçı, İ. (2009). Hizmetkar Liderlik, İstanbul: Alfa Yayınları.

Keçecioğlu, T. (1998). Liderlik ve Liderler, İstanbul: Kalder Yayınları.

Koçel, Tamer (2001), İşletme Yöneticiliği, Beta Yayınları, İstanbul.

Odabaşı Hayati, 360 Derece İletişim, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2009

Özel, Mustafa (1998), Liderlik Sanatı, İz Yayıncılık, İstanbul.

Özgen, E. (2003). “İletişim ve Liderlik”, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Dergisi, Sayı: 18, ss.99-119.

Özdiller, İ. (2010). “Lider doğulur mu (?), Lider olunur mu (?)”, HR Dergi

Türkmen, İsmail (1999), Yönetimde Verimlilik, Milli Prodüktivite Yayınları No: 519,Ankara.

Tosun, K. (1990). İşletme Yönetimi, İstanbul: İÜ İşletme Fakültesi Yayınları.

Yalçın, A. Selçuk (2002), Personel Yönetimi, Beta Yayınları, İstanbul.

Zel, Uğur (2001), Kişilik ve Liderlik, Seçkin Yayıncılık, Ankara

SAĞLIK YÖNETİMİNDE BİLGİ LİDERLİĞİ SÜRECİ

Ebru KÖKTEPE KARAHÜSEYİNOĞLU

Özel Sektör, Elazığ / Türkiye

Öz: Liderlik, öngörülen hedeflere varmak için birey ve grup davranışlarını etkileme süreci olarak açıklanabilir. Hızla değişen ve gelişen rekabet koşullarında ise bilgi liderliği kavramı ön plana çıkmaktadır. Küreselleşen dünyada örgütlerin sürekli karşılaştığı rekabet ortamında bilgi, başarının sebebi haline gelmiştir ve sermaye gibi geleneksel üretim faktörlerinin yerini almıştır. İleriyi görebilen yöneticiler bu durumun farkında olup problemleri çözmek ve rekabet açısından üstünlük edinmek maksatlı örgütlerin deneyim ve bilgi birikimini idare ederler. Bilgi liderleri, kurum içerisinde bilginin oluşturulmasını ve paylaşılmasını kolaylaştıran en iyi öğreticilerdir. Son derece karmaşık bir sisteme sahip olan sağlık kurumlarında bilgilerin aktarılması düzenlenmesi ve sürdürebilirliğin sağlanması açışından bilgi liderliği ve bilgi yönetimi önem taşımaktadır. Hastanelerde bilgi yönetimi sistemlerinin kullanımı 1990'lardan itibaren artan bir yol izlemistir. Önceleri sadece idari faaliyetlerin izlenmesi ve raporlanması amacıyla kullanılırken, zaman icinde hastanelerin rekabet gücünü arttırmaya yönelik stratejiler oluşturma ve karar vermeye destek sağlamak amacıylada kullanılmaya baslanmıştır. Tıbbi ve idari işlevsel bölümlerden oluşan hastanelerde, var olan bilginin yönetilmesi icin örgüt yapısının uygunluğu, üst yönetimin desteği, bilgi yöneticisi varlığı, kalite yönetim sisteminin uygulanması, insan kaynağının bu doğrultuda yönlendirilmesi ve teknoloji desteğini iceren bir yapıya ihtiyaç duyulur.Bu çalışmanın amacı bilgi liderliği ve bilgi yönetimi kavramlarını tanımlamak,sağlık kurumları açısından değerlendirmek ve sağlık bakanlığının bilgi yönetimi konusunda çalışmalarını incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Liderliği, Bilgi Yönetimi, Sağlık Kurumları, Sağlık Bakanlığı ve Bilgi Yönetimi

GİRİŞ

Liderlik insanlık tarihi kadar eski ve oldukça köklü bir kavramdır. Liderlik kavramına dair farklı bir çok tanım yapılmıştır ve yönetim alanında yapılan bir çok çalışmaya konu olmuştur. Ana hatları ile liderlik, belirli koşullar doğrultusunda, belirli bireysel yada topluluk hedeflerini yerine getirmek üzere bir kişinin başkalarının faaliyetlerine etki edebilmesi ve yön verebilmesi süreci şeklinde tanımlanabilir.Bu nedenle liderlik kavramı, liderin gerçekleştirdiği işlerin bütünüyle alakalı bir süreçtir (Koçel, 2001: 465).

Günümüz işletmelerinin bilgiye dayalı olduğu düşünülecek olursa, başarı için ihtiyaç duyulan liderlik türü bilgi liderliğidir. Organizasyonun müşterilerine daha etkili cevap vermesi ve verimliliği artıracak önlemleri almak için çalışanların becerilerini yükseltmeyi ve en önemlisi de organizasyonun bilgiyi edinme, öğrenme ve dağıtımı açısından politika ve stratejilerini oluşturan kişidir.

Kurumların başarısı liderlerle doğrudan ilintilidir ve iyi bir liderlik her kurum için önem taşır.Sağlık kurumlarında doğrudan insan söz konusu olduğu için iyi ve yüksek performansta yönetimin önemi artmaktadır. Hızla gelişen ve değişen rekabet ortamında bilgi yönetimi dikkatlerin odağındadır. Bu nedenle de sağlık kuruluşlarında da bilgi yönetimi ve bilgi liderliği kavramı benimsenmelidir.Bu çalışmada, bilgi liderliği ve bilgi yönetimi kavramlarının tanımlanması, bilgi yönetim süreçlerine değinerek Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı'nın bilgi yönetimine ilişkin çalışmalarının incelenmesi ve sağlık kurumları açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bilgi Liderliği ve Bilgi Yönetimi

Bilgi liderliği kavramı yeteri kadar anlaşılmamış olsada, yöneticiler, işletmelerinin varlıklarını devam ettirebilmeleri için bilginin gerekliliğini ve önemini gittikçe anlamaya başlamışlardır. Yeni bilgi liderleri, bilginin geliştirilmesi için destekleyici iş ortamları oluşturarak ve bilgi yönetim sistemlerini etkin şekilde idare ederek yönetici ve liderlerin arasında köprü görevi görmüştür. Bilgi liderlerine, organizasyonların bütün seviyelerinde gereksinim bulunmaktadır.

Bilgi yönetimi, oldukça yeni bir kavram olması sebebiyle, bilgi lideri kavramı ile ilgili literatürde birçok farklı tanımlamayla karşımıza çıkmaktadır. Bunlar arasında; bilgi yöneticisi, bilgi lideri, bilgi müdürü, öğrenmeden sorumlu yönetici, bilgi mimarı, enformasyon yöneticisi, , bilgi destekleyicisi, bilgi çözümleyicisi , bilgi hizmetleri sağlayıcısı yer almaktadır. Bilgi lideri, organizasyonların en önemli varlığı olan bilgi sayesinde ulaştığı değeri en üst seviyeye taşıma sorumluluğunu alan lider kişidir. Bir başka tanımda ise bilgi lideri, bir organizasyonun bilgi yönetimi girişiminin önderliğini ve liderliğini yapan kişi olarak açıklanmıştır(Doğan, 2009:98). Bilgi yönetiminin, işletmenin verimliliğini artırmak doğrultusunda bilgiden yararlanmaya yönelik bir uygulama alanı olduğu ve belirli süreçlerden oluştuğu konularında bir fikir birliği olduğu açıktır.Yapılan tanımların çoğu, bilgi yönetiminin ne olduğundan çok bilgi yönetimini uygulayanlar açısından ne anlama geldiğini açıklayan niteliktedir.Literatürde karşımıza çıkan bazı tanımlara bakacak olursak; bilgi yönetimi, bir kurumun entelektüel kaynaklarının üretimini, tanımlanmasını, değerlendirilmesini, tutulmasını, geliştirilmesini ve dağıtımını belirli bir plan çerçevesinde sürdürülmesini sağlayan teorik ve uygulamalar bütünüdür (Özdemirci, 2001). Bilgi yönetimi, rekabet üstünlüğü arttırmak ve bir işletmenin piyasa değerini yaratmak amacıyla bilginin farklı şekillerini yönetmek için uygulanan bir yaklaşımdır(Barutçugil ,2000).Tiwana konuya farklı bir açısı getirerek, "Bilgi yönetimi ne değildir?" sorusunu sormuş ve bir takım cevaplar oluşturmuştur.Bilgi yönetimi:

- ✓ bilgi mühendisliği değildir, bir iş sorunudur ve bilgisayar biliminin değil, enformasyon sistemleri ve organizasyonun alanının kapsamındadır.
- ✓ süreçle alakalıdır, dijital ağlarla alakalı değildir.
- ✓ daha zeki bir intranet (örgüt içi ağ) inşa etmek değildir,
- ✓ bir kerelik bir yatırım değildir, uzun süre devamlılık ve dikkat gerektirir.
- ✓ bilginin zapt edilmesi değildir(Tiwana (2003: 25-26).

Odabaş ve Anameriç' e göre bilgi yönetiminin temel amaçları; örgüt içindeki depolanmış veya potansiyel bilgi kaynaklarını gün yüzüne çıkararak sürece katmak, çalışanların örgüt

içindeki bilgiye erişimlerini sağlayarak kaynaklarından yeni bilgilerin üretilmesini sağlamak ve örgütte gerçekleştirilen tüm işleri çalışanlara bağımlı olmaktan çıkarıp, sistem tarafından doğrudan yürütülen faaliyetlere dönüştürmektir (Odabaş ve Anameriç, 2006: 3-6).

Bilgi Yönetimi Süreçleri

Literatürde bilgi yönetimi süreçleri ile ilgili farklı bir takım açıklamalar mevcuttur.Beijerse'e göre bilgi yönetim süreçleri; bilgi boşluğunu belirleme, ihtiyaç duyulan bilgiyi geliştirme ya da satın alma, bilgiyi paylaşma ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır (Beijerse 1999). Snowden bilgi yönetimi süreçle-

rini ;bilgiyi oluşturmak, göstermek, kaydetmek, ulaşmak ve transfer etmek şeklinde tanımlamıştır(Snowden,2003:27). Bilgi yönetiminin ve bilgi liderliğinin işlerlik kazanması için sadece liderlik vasıfları yetmemektedir. Ayrıca bilginin işlenip iyi birer veriye sonrasında da malzemeye dönüştürülmesi gerekir ve liderin gözetiminde insanlara sunulması gerekir ki bilgi liderliği anlam kazansın.Böylelikle bilgi ,bilgi liderinin becerisi ve öngörürsü ile yönetimin temel taşı olur ve yönetişimde önemli etkiler üstlenir.

Bilgi Yönetimini Etkileyen Faktörler

Bilgi yönetimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi noktasında araştırmalar yapılmış ve diğer unsurlarda olduğu gibi farklı bir takım tanımlamalar getirilimiştir.Yapılan bir araştırmada örgütlerde bilgi yönetimini etkileyen faktörler ; bilgiye yönelik bir örgütsel kültür, teknik ve kurumsal altyapı, üst yönetim desteği, ekonomik değer ya da başarı ile bağlantılı olma, sürece yönelme, açık bir vizyon, anlaşılır bir dil, çalışanlar için motivasyon unsurlarının dikkate alınması, bilginin biçimlendirilmesi ve çok sayıda bilgi aktarım kanalının varlığı olarak nitelendirilmiştir (Davenport ve Prusak, 2001: 212). Holsapple ve Joshi bilgi yönetimini etkileyen faktörleri üç grup altında sınıflandırmıştır.Bunlar:

• Yönetimsel etkiler (liderlik, koordinasyon, kontrol ve ölçme)

• Kaynak etkiler (insan kaynağı, bilgi, finansal kaynak ve diğer materyal)

• Çevresel etkiler (moda, pazarlar, rakipler, teknoloji, kamu otoritesi, sosyal ve eğitimsel faktörler)(Holsapple ve Joshi,2000).

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı'nın Bilgi Yönetimine İlişkin Çalışmaları

İlk olarak 1936 yılında Sağlık Bakanlığı bünyesinde "İstatistik ve Neşriyat Müdürlüğü" kurulmuş ve sonrasında,"Sağlık Propagandası ve Tıbbi İstatistik Genel Müdürlüğüne" dönüşmüştür. "Türkiye Sağlık İstatistiklerinin Geliştirilmesi ve Islahı Projesi" çerçevesinde Dünya Sağlık Örgütü ile "Faaliyet Planı Türkiye-40" anlaşması 1963 yılında yapılmıştır. İl sağlık müdürlükleri bünyesinde 1969'da istatistik şubeleri açılmıştır. 1965-1982 yıllarında, kayıtlarda ve veri derlemede standardizasyona ulaşmak için, Dünya Sağlık Örgütü, Devlet Planlama Teşkilatı, Devlet İstatistik Enstitüsü ve İçişleri Bakanlığı arasında iş birliği yapılmıştır. Türkiye Sağlık İstatistik Yıllığı yayınlanmış ve hastanelerde istatistik hizmet birimleri kurulmuştur. 1990-1996 yılları arasında,Türkiye Birinci Sağlık Projesi dahilinde "Sağlık Enformasyon Sistemi Bölümü (SES)" kurulmuştur(Onat, 2010:63). Son olarak, Sağlık Bakanlığı 2011 yılında, Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü (SBSGM) ile hastanedeki bilginin yönetimine yönelik katkı sağlamaktadır.

Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü (SBSGM), 2 Kasım 2011 tarihli Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile kurulmuştur. SBSGM'nin görevleri 11. maddesinde tanımlanmış ve Sağlık Bakanlığı'nın Türkiye Sağlık Bilgi Sistemleri Stratejisi'nde "tanı ve tedavi alanında tıp teknolojilerindeki gelişmeler ve buna paralel olarak elektronik sağlık kayıtlarının önemli ölçüde artması sebebiyle bu tür kayıtların gizliliği ve güvenliliğinin sağlanmasına yönelik gerekli yasal ve teknolojik tedbirlerin alınması gerekmektedir. Sağlık sektöründe yer alan kurum ve kuruluşların sağlıkla ilgili verileri ortak kullanabilmeleri amacıyla ulusal düzeyde güvenli sağlık özel ağının oluşturulması önem arz etmektedir." hükmü yer almaktadır[31].

Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü'nün görevlerinden bahsedecek olursak :

[31] (http://sbsgm.saglik.gov.tr/TR,1276/kurulusumuz.html, 08.07.2018).

a) Ülke genelinde bilişim sistemleri ve iletişim teknolojilerinin sağlık alanında ihtiyaç duyulanları ile ilgili politika, strateji ve standartları oluşturmak.

b)Bireysel sağlık dataları ile ülke genelinde sağlık durumu ve sağlık hizmetleri ile alakalı veri ve bilgi sirkülasyonunu kapsayan tüm bilgi sistemleri ve projelerini oluşturmak ve uygulatmak.

c) Sağlık bilgi sistemleri ve teknolojileri alanında uluslararası gelişmeleri takip ederek, ülke uygulamalarını ve tecrübelerini paylaşmak, gerektiğinde uluslararası örgütlerle iş birliği yapmak.

d) Sağlık bilişimi ve teknolojisi alanında çalışacak kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile gerçek kişilerin uyacakları kuralları belirleyerek, uygulamak, gerektiğinde bunların yazılım ve ürünlerinin uygunluğuna karar vermek ve ilgilileri yetkilendirmek (KHK, 2011:1300).

Bütün bu çalışmaların sonucunda, sağlık sisteminin daha etkin ve verimli çalışması, ileriye dönük planlamalarda daha sağlıklı verilerden yararlanabilmesi için sağlık kurumlarında verilen sağlık hizmeti ile ilgili kayıtların güvenli ve mahremiyet ilkeleri gözetilerek elektronik kayıt altına alınması ve hasta sevk zinciri süreçlerinin izlenmesi gibi faaliyetler amaçlanmaktadır (Onat, 2010:65).

Sağlık Kurumlarında Bilgi Liderliği ve Bilgi Yönetimi

Sağlık kurumlarında etkili bilgi yönetimi uygulamalarının ilk şartı, yöneticilerin ve sağlık personelinin mevcut ortamı benimsemesidir.Sağlık kurumlarında, bilgi yönetimi ekibinde bilgi yöneticisi liderliğinde, işin teknoloji boyutuyla ilgilenenler, enformasyon bilimciler, tıp ve sağlık bilimcileri, kütüphanecileri, arşivcileri ve tıbbi enformatikçiler vb. bulunabilir. Hastalar da dâhil olmak üzere bilgi zincirine katkı sunan herkes bilgi yönetimi süreci içinde değerlendirilir (Wyatt ,2001:7).

Sağlık kurumlarında profesyonel yöneticinin, yönetimde karar verme, kalite, bilginin toplanması ve kullanılması ile alakalı önemli problemleri ve ihtiyaçları bulunmaktadır. Sağlık hizmetleri sunumunun, geniş ve kapsamlı bir konu olması nedeniyle ;bu ihtiyaçların doğru şekilde giderilmesi için hastalık ve ölüm bilgileri, sosyal göstergeler, demografik bilgiler, mali bilgiler gibi temel verilerin doğru depolanması ve korunması oldukça ehemmiyetlidir. Sağlık enformasyon yönetimi kavramı; "hastalıkların engellenmesi, hasta bakımı ve etkililiği, faturalandırma ve ödeme, planlama, araştırma ve politika analizi,yasal düzenlemeler ve akreditasyon gibi konularla ilgili bireysel, kurumsal ve sosyal kararları desteklemek için gerekli kaliteli verilerin etkin bir biçimde toplanması, analiz edilmesi ve dağıtılması" olarak tanımlanarak ,bilgi akışı sürecinin çok boyutlu olduğunu göstermektedir(Enünlü, 1999:73).

Sağlık kurumları kompleks ve karmaşık yapıları nedeniyle bilgi akışı açısından da oldukça karmaşıktır.Bu sebeple sağlık yönetimindeki bilgi liderleri bilginin geliştirilmesi için yardımcı bir ortam sağlaması ve bilgi yönetim sistemlerini yönetecek yönetici ve liderlerin görevleri arasında iyi bir iletişim ağı kurmak zorundadır. Böylelikle sağlık kurumlarının verimliliği üzerinde pozitif katkı oluşturulabilir.

Sağlık alanında bilgi yönetimi kavramı, çalışmanın kapsamı doğrultusunda irdelenemeyecek kadar geniş olduğundan, iki ana alt temadan bahsetmenin doğru olacağı öngörülmüştür. İlki bilgi yönetiminin sağlık alanında ilk örneklerinden biri olan 1980'lerde ABD'de başlatılan "Bütünleşik Akademik Enformasyon Yönetim Sistemleri" (Integrated Academic Information Management Systems-IAIMS) 'dir. ABD'de tıp ve sağlık alanlarındaki bilgi yönetimi, IAIMS'in temelleri üzerinde gelişme olanağı bulmuş, bugünde yaygın olarak gelişen ve kullanılan bir sistemdir. Günümüzde Amerikan Tıp Kolejleri Derneği'nin girişimleriyle ülkedeki tıp ve sağlık kurumlarının IAIMS ve bilgi yönetimi uygulamalarına destek verilmektedir

(Alkan, 2003:133). İkincisi ise açık ve örtük bilginin yönetilmesi için kullanılan bilgi yönetimi stratejileridir. Kurumsallaştırma ve bireyselleştirme stratejisi olmak üzere tercih edilebilecek iki bilgi yönetimi stratejisi vardır. (Alkan, 2003:137).

Kurumsallaştırma stratejisi, açık bilginin yönetilmesinde gerekli olan, enformasyon teknolojisine, kaydedilen bilginin depolanmasına, indeks oluşturulmasına , kodlanıp düzenli hale getirilmesine, veri tabanı oluşturulmasına ve elektronik belge yönetimini öne çıkaran bir stratejidir.Bu strateji, bilginin kuruma kazandırılmasına önem verildiği taktirde tercih edilir ve çalışanların depolananan bilgiyi çeşitli amaçlar doğrultusunda birden fazla kez kullanılmasına imkan tanır. "Bireyden belgeye" yaklaşımı benimsenir.Bilgi, bireyden bağımsız olarak gerçekleştiği için bilgiye erişmek isteyen kişiler, bilgi sahibiyle ilişki kurmak zorunda kalmaz. Açık bilginin çalışanların ulaşımına hazır hale getirilmesi ve olağan problemlerin giderilmesi için bilgiyi kullanmaları sağlanır (Alkan, 2003:137).Kurumsallaşma sürdürebilirliği sağlamak açısından oldukça önem taşımaktadır. Böylelikle bir kurumun yöneticilerinin görevlerini yerine getirirken oluşturulmuş sistemin bütünlüğünü sağlayarak devamlı aktarım sağlanacaktır.

Bireyselleştirme stratejisi ise örtük bilginin yönetilmesi için uygundur. Bilgisayarlar bilginin depolanmasından çok, bireyler arası iletişimde kullanılır.Bu strateji bilginin bireye kazandırılmasına önem verildiğinde seçilir ve "bireyden bireye" yaklaşımını benimser. Bilgiye erişmek isteyenler ona sahip olan kişiyle direkt bağlantı kurarak örtük bilgi paylaşır. Bu strateji benimsendiği taktirde,bireyler sürekli bir akıl almaakıl verme ilişkisinde olur.Özellikle örtük bilgiye sahip bireylerin yaratıcı problem çözme becerileri öneçıkar.Sıradan olaylardan çok özel, yaratıcılık gerektiren, olağandışı problemlere çözüm getirmeleri beklenir. Aynı bilginin tekrar kullanılabilmesi, özel koşulların oluşturulmasına bağlıdır (Wyatt, 2001:6; Barutçugil, 2002:105).

Sağlık kuruluşları hangi stratejiyi seçeceklerinin uygun olacağına karar verirken bu durumu göz önünde bulundurur. Eğer kurum sorunların tek şekilde,gelenekçi bir biçimde kaliteli ve kısa sürede çözüm hedefliyorsa kurumsallaştırma stratejileri seçilmesi uygun olacaktır.Sağlık kurumu yüksek miktarda yatırımı karşılayabileceği taktirde, enformasyon teknolojisi ve bilgi yönetimi için kurumsallaştırma stratejisini tercih edebilir(Wyatt ,2001:7 ; Alkan 2003:137).

SONUÇ

Sağlık kurumları küreselleşen dünyada oldukça fazla ekonomik riskle karşı karşıyadır. Ekonomik risklerin yükseldiği, çalışan motivasyonunun ve hasta tatmininin zorlaştığı bir dönemde bilgi liderliği, hem hastane içi hem de hastane dışı çözümsüz görünen sorunlara etkili bir seçenek olarak düşünülmektedir. Rekabetin giderek arttığı sağlık sektöründe maliyetlerin yükseldiği, karlılığın azaldığı göz önünde bulundurulursa bilgi liderliğinin önemi vurgulanmış olur.

Sağlık kurumlarında bilgi ve yönetimin birlikte işlerlik kazanması çalışan motivasyonundan tutunda hasta moralizasyonuna kadar bir süreci kapsadığını tahmin etmek zor değildir. Bu durum işletmelerin karlılığını etkileyecektir. Bilgi liderliği sağlık kurumlarında çalışanlara, yöneticilere ve müşterilere(hastalara) mutluluk ve tatmin düzeyi yüksekliği sağlayacaktır. Buda bilginin önderliğinde bir yönetimin vazgeçilmez olduğunu ortaya koymaktadır.

Bilgi liderliği yönetime yansımadığı zaman yönetimde bir kaos oluşur .Çünkü çağımızda en az maliyetle en yüksek verim elde edilmek istenmektedir. Buda ancak yapılacak teorik çalışmaların pratiğe en yakın uygulaması ile olur. Böylece otokontrolü yüksek bir denetim mekanizmasının ortaya çıkmasıyla yönetim kalitesini artırarak, verimliktede bir artışı getirecektir.

21. Yüzyılın sağlık kurumları yeni verimlilik planlarını geliştirmede ve uygulamaya geçirmede bilgi liderlerinin kritik profili ve verimlilik odaklı becerilerinden yararlanmak zorundadır. Bilgi liderliğinin verimlilik üzerine olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sağlık kurumlarında bilgi liderliği verimliliği artırma amacıyla kullanılmalıdır. Bilgi işlem sistemlerinin dikkat çektiği ve rekabet ortamında sıyrılıp öne çıkmayı sağladığı günümüzde, bu faaliyetlerin gerçekleşmesi için bilgi liderine olan ihtiyaç dikkat çekici olmuştur.Sağlık kurumlar tüm çalışanlar arasında bilgi lideri yönetimi sayesinde örgütlenmeyi sağlayarak verimlilik performansını arttırabilir.

KAYNAKÇA

Alkan N.,(2003). Tıp ve sağlık kuruluşlarında bilgi yönetimi. Bilgi Dünyası, 4(2); 122-145.

Barutçugil İ. ,(2000) .Bilgi Yönetimi. *Active Bankacılık ve Finans Dergisi,* 3 (12) ; 1-5.

Barutçugil İ .,(2002). Bilgi yönetimi. İstanbul: Kariyer Yayıncılık, 105.

Beijerse R. P. ,(1999). Questions in Knowledge Management: Defining and Conceptualising a Phenomenon. *Journal of Knowledge Management,* 3 (2) ; 94-109.

Davenport T. H., and Prusak L.,(2001). *İş Dünyasında Bilgi Yönetimi* (çev. G.Güney). İstanbul: RotaYayınları, 256.

Doğan S.,(2006).Personel Güçlendirme: Rekabette Başarının Anahtarı, Kare Yayınları, İstanbul , 98.

Enünlü T., (1999). Sağlık enformasyon yönetimi. Tıp Bilişimi Sempozyumu, Sözlü Bildiri.

Holsapple C. W. , and Joshi K. D. ,(2000). An Investigation of Factors That Influence The Management of Knowledge in Organization. *Journal of Strategic Information Systems,*9 (1); 235-261.

Koçel, T.,(2001). "Kişilik ve Liderlik", 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 49.

Odabaş H. , ve Anameriç H. ,(2006).*Bilgi*…. Ankara: Referans Yayıncılık, 226.

Onat A., (2010). "Özel Hastanelerde Bilgi Yönetimi: Bir Araştırma", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hastane ve Sağlık Kuruluşlarında Yönetim Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 62-63.

Özdemirci, F. ,(2001).Belge ve Kurumsal Bilgi Yönetimi. içinde: *21. Yüzyıla Girerken Enformasyon Olgusu Sempozyumu Bildiriler*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, içinde, 179-186.

Snowden D. ,(2003).The Knowledge You Need, Right When You Need It. *KnowledgeManagement Review,* 5 (6); 24-27.

Tiwana A. ,(2003) .Bilginin Yönetimi (çev. E. Özsayar). İstanbul: Dışbank Yayınları, 640.

Wyatt J. C. ,(2000)Knowledge management and AI in medicine: What's the link? Tutorial presented at AIME, 7.

İNTERNET KAYNAKLARI

Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (2011, 2 Kasım). Resmî Gazete (28103 (Mükerrer)). Erişim Adresi: http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.663.pdf.

SB, http://sbsgm.saglik.gov.tr/TR,1276/kurulusumuz.html, Erişim Tarihi: 08.07.2018.

ORTAÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMENLERİNİN TAMAMLAYICI ÖLÇME-DEĞERLENDİRME ARAÇLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Gülşah SALTIK AYHANÖZ

Milli Eğitim Bakanlığı, Akşemseddin Bilim ve Sanat Merkezi, Niğde / Türkiye

Öz: Bilimsel ve teknolojik gelişmelerden dolayı dünyada meydana gelen hızlı gelişim hayatın birçok alanında etkisini göstermektedir. Eğitim, bu gelişim ve değişimlerden etkilenen kurumlar arasında ön sıralarda yer almaktadır. Bu değişimlere ayak uydurabilmek adına çağdaş yaklaşımların öğretim programlarında yer alması gerekmektedir. Tamamlayıcı ölçme değerlendirme, öğretim programlarındaki ölçme değerlendirme faaliyetlerine ait çağdaş yaklaşımlar arasındadır. Bu araştırmanın amacı Niğde ilinde yaşayan ortaöğretim matematik öğretmenlerinin tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme araçları hakkındaki görüşlerini, bu araçları kullanma sıklıklarını kullanıma yönelik öneriler gibi çeşitli kriterlerle incelemektir. Çalışma 2020-2021 eğitim-öğretim yılının birinci döneminde Niğde ilinde yaşayan 12 Ortaöğretim Matematik öğretmeni ile yürütülmüştür. Nitel verilere odaklanan bir özel durum çalışması olarak 9 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış 25-30 dakika süren mülakatlar yapılmıştır. Görüşmeler sonucunda ortaöğretim öğretmenlerinin demografik özellikleri açısından tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçları ile ilgili haberdarlık, yeterlik, kullanım sıklığı hakkında cinsiyetleri açısından farklılık bulunamamış olup eğitim seviyesi ve hizmet yıllarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin tamamlayıcı ölçme değerlendirme kavramı ve araçları ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu ve tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçlarını derslerinde yeterince kullanmadıkları görülmüştür. Öğretmenlerin tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanımı ile ilgili karşılaştıkları sorunların başında kalabalık sınıflar, kısıtlı zaman, merkezi sınav baskısı gösterilmiştir. Sınıf içi sorunlar, öğrenci ilgisizliği, hizmet içi eğitim eksikliği, materyal eksikliği ise tespit edilen diğer sorunlardır.

Anahtar Kelimeler: Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme, Ortaöğretim Matematik Öğretmenleri, Farkındalık

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Türkiye'de 2005 eğitim-öğretim yılından itibaren çağın gereklerine uygun bir şekilde öğretim programları güncellenmeye başlanmıştır. Öğretim programları incelendiğinde çağdaş yaklaşımların öğretim programlarında yer aldığı görülmektedir. Öğretim programlarında ölçme-değerlendirmede de çağdaş yaklaşımlara uygun olarak tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçlarının önerildiği görülmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017).

Eğitim-öğretim sürecinde son derece önem taşıyan ölçme ve değerlendirme; öğrenciyi tanıma ve yönlendirmede, öğretimin etkililiğini belirleme ve eğitim ortamının kontrolünde, eğitim problemlerinin belirlenmesi ve çözüm yollarının araştırılmasında ve program geliştirmede önemli bir rol üstlenmektedir (Turgut, 1984).

Literatür taraması sonucunda Pınar (2011), Şimşek (2011), Erdemir (2007) ölçme ve değerlendirmeye ilişkin yapılan çalışmalarda öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinde yeterince bilgi ve beceri kazanamadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçları konusunda öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür (Okur ve Azar, 2011; Şanlı ve Pınar, 2017). Matematik öğretmenlerine yönelik çalışmalar incelendiğide (Karalök, 2014) ortaokul matematik öğretmenlerinin tamamlayıcı ölçme değerlendirme tekniklerine ilişkin profillerini, (Akkoç, 2012) ise bilgisayar destekli ölçme-değerlendirme araçlarının matematik öğretimine entegrasyonunu incelemiştir. Ancak ortaöğretim

matematik öğretmenlerinin tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme konusunda ne derecede bilgi sahibi olduğu, olumlu-olumsuz düşünceleri ve sınıfta bu yöntemleri kullanma sıklıkları merak konusudur

AMAÇ

Bu çalışmada amaç ortaöğretim matematik öğretmenlerinin tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme konusunu nasıl değerlendirdiği; haberdarlık, yeterlik, kullanıma yönelik öneriler gibi çeşitli boyutlarda incelemek ve elde edilen verilerle matematik eğitiminin kalitesinin artırılmasına katkıda bulunmaktır.

KAPSAM

Örneklem tespit edilirken araştırmacı tarafından ortaöğretim matematik öğretmenlerine problem durumu ve çalışmanın amacı ile ilgili detaylı bilgi verilmiş olup katılımcı öğretmenlerin seçiminde gönüllülük esas alınmıştır. Görüşmeler için uygun saatler tespit edilmiş olup pandemi sebebiyle görüntülü dijital toplantı gerçekleştirilmiştir. Mülakata katılan öğretmenlere ait demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Mülakata Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Öğretmen	Görev Yeri Okulun	Cinsiyeti	Görev Süresi
1	Niğde	Bayan	3
2	Niğde	Bayan	7
3	Niğde	Bayan	14
4	Niğde	Bayan	18
5	Niğde	Bayan	21
6	Niğde	Bayan	26
7	Niğde	Erkek	4
8	Niğde	Erkek	8
9	Niğde	Erkek	12
10	Niğde	Erkek	17
11	Niğde	Erkek	23
12	Niğde	Erkek	26

Mülakata katılan öğretmenler Ö1, Ö2,…, Ö12 şeklinde adlandırılmıştır. Katılımcılardan Ö8, Ö10 matematik eğitimi alanında yüksek lisans ve Ö9 doktora yapmaktadır, diğer katılımcılar ortaöğretim matematik öğretmenliği alanında tezsiz yüksek lisans yapmıştır.

YÖNTEM

Yöntem olarak nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan, bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları ortaya çıkarmaya yönelik, birey sayısının az olduğu örneklemle çalışılan, veri toplama aracı olarak görüşme ve gözlemin kullanıldığı, genellenebilir sonuçlar ortaya koymayı amaçlamayan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgu bilim araştırmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Ayrıca bu çalışmada amaç, incelenen durumu etraflıca tanımlamak, açıklamak, standartlar doğrultusunda değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasındaki olası ilişkileri ortaya çıkarmak olduğundan (Çepni, 2007) betimsel yaklaşım kullanılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak, yarı-yapılandırılmış mülakat kullanılmıştır.

BULGULAR

Öğretmenler ile gerçekleştirilen mülakatlardan aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Kavramına İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Görüşme yapılan öğretmenlerin tamamlayıcı ölçme değerlendirme kavramının ne olduğuna ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Kavramına İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Konu ile ilgili görüşler	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12
Geleneksel olanın dışındaki değerlendirme	X					X	X	X		X		
Sonuçtan çok sürece bağlı değerlendirme		X			X							
Eksiklikleri gideren değerlendirme									X			
Hatırlamıyorum.			X	X							X	X

Mülakat sürecinde Ö3, Ö4, Ö11, Ö12 "Tamamlayıcı ölçme değerlendirme ifadesinin ne olduğunu hatırlamıyorum." yanıtını verdi. Ö1 "Yazılı ve sözlü sınavlar gibi geleneksel değerlendirme dışındaki değerlendirmelerdir." olarak yanıtladı.

Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Araçlarının Neler Olduğuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşme yapılan öğretmenlerin tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçlarının neler olduğuna ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Araçlarının Neler Olduğuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Konu ile ilgili görüşler	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12
Portfolyo		X						X		X		
Yapılandırılmış Grid		X							X	X		
Proje	X					X			X			
Performans Değerlendirme	X	X				X			X			
Derecelendirme ölçeği		X										
Kavram Haritası		X							X			
Tanılayıcı Dallanmış Ağaçlar									X			
Kelime İlişkilendirme Testleri									X			
Öz değerlendirme		X							X			
Akran Değerlendirme		X							X			
Görüşme		X										
Bilmiyorum			X	X	X		X				X	X

Görüşme sırasında Ö4 " *Üniversiteden mezun olalı çok oldu, derslerde bu araçların hiçbirini kullanmadım. Bu sorunun cevabını bilmiyorum.*" yanıtını verdi. Ö10 *" Tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçları olarak aklıma portfolyo ve yapılandırılmış grid geliyor.*" cevabını verdi.

Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirmeyi Derslerde Kullanmanın Önemine İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Görüşme yapılan öğretmenlerin tamamlayıcı ölçme değerlendirmeyi derslerde kullanmanın önemine ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirmeyi Derslerde Kullanmanın Önemine İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Konu ile ilgili görüşler	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12
Öğrenciyi tanıma ve takip etme açısından faydalıdır.		X							X	X		
Öğrencileri detaylı inceleme olanağı tanır.						X	X	X		X		
Öğrenci kendini değerli hisseder.	X									X		
Öğrenciler daha fazla dönüt, geri bildirim alır.									X			
Eksiklikleri tamamlamamızı sağlar.	X				X				X	X		
21. yüzyıl becerilerinin gelişmesini sağlar.									X			
Bilmiyorum.			X	X							X	X

Mülakat esnasında Ö12 "*Bu soruya dair zihnimde hiç cevap yok.*", Ö7 "*Geleneksel ölçme değerlendirme sonrası sadece öğrencinin yazılı kağıdına yazdıkları hakkında bilgi sahibi oluruz ancak tamamlayıcı ölçme değerlendirme öğrencilerin hatalarını daha detaylı inceleme olanağı tanır.*" yanıtlarını vermişlerdir.

Matematik Derslerinde Kullanılan Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Araçlarının Neler Olduğuna Dair Öğretmenlerin Görüşleri

Görüşme yapılan öğretmenlerin matematik derslerinde kullandıkları tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçlarının neler olduğuna dair cevapları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Matematik Derslerinde Kullanılan Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Araçlarının Neler Olduğuna Dair Öğretmenlerin Görüşleri

Konu ile ilgili görüşler	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12
Portfolyo		X								X		
Yapılandırılmış Grid		X							X			
Proje	X					X			X			
Performans Değerlendirme		X				X			X			
Derecelendirme ölçeği		X										
Tanılayıcı Dallanmış Ağaçlar									X			
Kelime İlişkilendirme Testleri		X							X			
Görüşme		X										
Kullanmıyorum	X		X	X	X		X	X			X	X

Görüşmeler sırasında Ö10 " Matematik derslerine en uygun olan tamamlayıcı ölçme değerlendirme aracının portfolyo olduğunu düşünüyorum."olarak Ö6 "Matematik derslerine uygun konularda proje ve performans ödevleri veriyorum." yanıtlarını vermiştir.

Matematik derslerinde Kullanılan Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Aracını Seçme Sebebine İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Görüşme yapılan öğretmenlerin matematik derslerinde kullandıkları tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçlarının seçme sebepleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Matematik Derslerinde Kullanılan Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Aracını Seçme Sebebine İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri

Konu ile ilgili görüşler	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12
Yazılı öncesi bilgi alırız.		X										
Öğrenciyi daha iyi tanımamızı sağlar.										X		
Öğrencilerin başarısını artırmayı sağlar.						X			X			
Kullanmıyorum.	X		X	X	X		X	X			X	X

Öğretmenlere matematik derslerinde seçtikleri tamamlayıcı ölçme değerlendirme araç/ araçlarını seçme sebebi ile ilgili yapılan görüşmede Ö2 " *Öğrencilere matematik öğretilirken öğrencilerinin genel duru-*

munu öğrenme için yazılı tarihlerinin çok geç olduğunu düşünüyorum. Yazılı öncesi öğrencilere geri bildirim verebilmek ve genel durumları ile ilgili bilgi alabilmek için bu araçları kullanıyorum." ifadesinde bulunmuştur.

Öğretmenlerin Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirmeye Yönelik Yeterliliklerine ve Hizmet İçi Eğitim Alma Durumuna İlişkin Görüşleri

Görüşme yapılan öğretmenlerin matematik derslerinde tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçları hakkında yeterli olma durumu Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.. Öğretmenlerin Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirmeye Yönelik Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri

Konu ile ilgili görüşler	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12
Yeterliyim	X		X	X	X	X	X	X			X	X
Yetersizim.		X							X	X		

Öğretmenlerden sadece Ö2 tamamlayıcı ölçme değerlendirme hizmet içi eğitimi almıştır.

Öğretmenlerin Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Araçlarının Kullanımı Esnasında Karşılaşılabilecek Sorunlara İlişkin Görüşleri

Görüşme yapılan öğretmenlerin tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçlarının kullanımı esnasında karşılaşılabilecek sorunlara ilişkin yanıtları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Araçlarının Kullanımı Esnasında Karşılaşılabilecek Sorunlara İlişkin Görüşleri

Konu ile ilgili görüşler	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12
Fazla zaman alması								X		X		
Sınıfların kalabalık olması					X			X				
Öğrenci hazırbulunuşluk seviyesinin yetersiz olması	X											
Öğretmenlerin bilgi birikiminin yetersizliği	X						X					
Sınıf içi problemlerin fazlalığı							X					
Öğrenci ilgisizliği						X	X					
Müfredat yetiştirme sıkıntısı	X	X						X	X	X		
Merkezi Sınav Baskısı											X	
Okul ve sınıftan kaynaklı yetersizlikler												
Hiçbir fikrim yok.			X	X							X	X

Görüşme esnasında karşılaşılabilecek problemlerle ilgili öğretmenler tarafından çok sayıda sebepler sıralanmıştır. Ö7 " *Sınıflarda fazla miktarda sınıf içi problem yaşamaktayım, lisede çalışmama rağmen öğrencilere basit düzeydeki bilgileri bile aktarmakta zorlanıyorum. Bu sorunların fazlalığından tamamlayıcı ölçme değerlendirmeye fırsat bulamıyorum.*" ifadesinde bulunmuştur.

Öğretmenlerin Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Araçlarının Kullanımı Esnasında Karşılaşılabilecek Sorunların Azaltılmasına Yönelik Önerileri

Görüşme yapılan öğretmenlerin tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçlarının kullanımı ile ilgili yaşanılan sorunların çözümüne ilişkin yanıtları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmenlerin Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Araçlarının Kullanımı Esnasında Karşılaşılabilecek Sorunların Azaltılmasına Yönelik Önerileri

Konu ile ilgili görüşler	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12
Hizmet içi eğitim verilmeli			X	X			X		X	X	X	X
Sınıf mevcudu azaltılmalı	X				X							
Eğitim-öğretimde veli desteği artırılmalı					X							
Matematik ders saati sayısı artırılmalı		X										
Hizmet içi eğitimler zorunlu olmalı									X			
Müfredat hafifletilmeli	X									X		
Öğrencilerin ilgisi artırılmalı						X						
Öğretmenlerin farkındalığı artırılmalı										X		
Kullanım zorunlu olmalı										X		

Katılımcılardan Ö1 şu önerilerde bulunmuştur: "*Matematik dersinin müfredatı hafifletilir ve sınıf mevcudu azaltılırsa daha iyi olur."*

SONUÇ

(Turgut, 1984) tarafından öğrenci başarısı kararlarında önem taşıyan ölçme ve değerlendirme faaliyetleri öğretmenin ölçme ve değerlendirme tutum ve yeterliği kazanmasını gerekli kılmakta olduğu ifade edilirken yapılan çalışmada öğretmenlerinin tamamlayıcı ölçme değerlendirme ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu ortaya konmuştur. Bu bağlamda eğitiminde öğrenciler hakkında sağlıklı kararlar alınabilmesi ve öğrencilerin genel başarısının artırabilmesi için öğretmenlerin eğitimde ölçme değerlendirmeye yönelik yeterli bilgi ve beceriye sahip olmalarının zorunlu olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin eğitim seviyelerinin artması ile tamamlayıcı ölçme değerlendirmeye yönelik bilgi ve farkındalık seviyelerin artış gösterdiği görülmüştür. Tamamlayıcı ölçme değerlendirme çalışmalarının artışının sağlanmasına yönelik öğretmenlerin eğitim alanında yüksek lisans ve doktoraya yönelik teşvik edilmesinin olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin sınıflarda tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin artırılabilmesi için hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin farkındalığını artırılmasına yönelik çalışmaların faydalı olacağı kanısına varılmıştır. Tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçları ve bu araçların faydaları konusunda MEB'in öğretmenleri bilgilendirmesi, bu araçların daha fazla tercih edilmesini sağlayacaktır.

Öğretmenlere ve okul idarelerine uygulamaya yönelik tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme alanında hizmet içi eğitimlerin verilmesinin, hatta bu eğitimlerin zorunlu hale getirilmesinin ve okullarda yapılan tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme etkinliklerin denetiminin sağlanmasının sağlıklı bir ölçme ve değerlendirme felsefesi oluşturabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Hew ve Brush'ın (2007) vurguladığı gibi başarılı bir öğretmen yetiştirme programında uygulamaya yönelik etkinliklerin bulunması gerekmektedir.

Öğretmenlerin bilgi düzeylerinin düşük olması Çepni (2007)'e göre öğretmen adaylarının lisans eğitiminde aldıkları ölçme ve değerlendirme dersinin niteliğinin düşük olması ve bu derslerde uygulamadan çok teorik bilgilere önem verilmesinden kaynaklanmaktadır. Öğretmenlerin lisans eğitiminde akademisyenlerin tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını derslerinde kullanmasının ve bu alandaki lisans eğitiminin uygulama ağırlıklı olmasının matematik eğitiminde kaliteli bir ölçme ve değerlendirmenin oluşmasına destek sağlayacağı düşünülmektedir. Öğretmenlerin tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını derslerinde kullanması esnasında karşılaştıkları materyal eksikliği, sınıf ortamının uygunsuzluğu ve kaynak yetersizliği gibi eksikliklerin giderilmesi ile öğretmenlerin bu araçları daha fazla tercih edecekleri düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akkoç, H., (2012). Bilgisayar Destekli Ölçme-değerlendirme Araçlarının Matematik Öğretimine Entegrasyonuna Yönelik Hizmet Öncesi Eğitim Uygulamaları ve Matematik Öğretmen Adaylarının Gelişimi. Turkish Journal of Computer and Mathematics Education, 3(2), 99-114.

Çepni, S., (2007). Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş. Celepler Matbacılık, Trabzon.

Erdemir, Z. A., (2007). İlköğretim İkinci Kademe Öğretmenlerinin Ölçme Değerlendirme Tekniklerini Etkin Kullanabilme Yeterliliklerinin Araştırılması (Kahramanmaraş Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmama Üniversitesi, Kahramanmaraş.

Karalök, S., (2014). Ortaokul Matematik Öğretmenlerinin Matematik Dersi Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme Tekniklerine İlişkin Profilleri. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Hew, K. F. ve Brush, T., (2007). Integrating Technology into K-12 Teaching and Learning: Current Knowledge Gaps and Recommendations for Future Research, Educational Technology Research and Development, 55, 223–252.

MEB., (2017). Matematik Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar). Ankara: Devlet Kitapları Basımevi.

Okur, M. ve Azar, A., (2011). Fen ve Teknoloji Dersinde Kullanılan Tamamlayıcı Ölçme Ve Değerlendirme Tekniklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. Kastamonu Eğitim Dergisi. 19(2), 387-400.

Pınar, A. (2011). Geography Teachers' Views On The Assessment And Evaluation i-Instruments And Methods Used In The Renewed Geography. Educational Research and Reviews, 6(3), 334-341.

Şanlı, C., Pınar, A. (2017), Tamamlayıcı Ölçme ve Değerlendirme Gelişim Programının Coğrafya Öğretmen Adaylarının Yeterlik Algısı Üzerine Etkisi. Marmara Coğrafya Dergisi, 0 , (35), 21 – 39.

Şimşek, N., (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Alternatif Ölçme Değerlendirme Araçlarının kullanılması: Nitel bir çalışma. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21 (1),149-168.

Turgut, M. F., (1984). Eğitimde Ölçme ve değerlendirme Metotları. Ankara: Saydam Matbaacılık.

10-14 YAŞ GRUBUNDAKİ ÇOCUKLARIN DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞI VE FİZİKSEL AKTİVE DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Hasan AKA

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi. Spor Bilimleri Fakültesi, Niğde / Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, çocukların dijital oyun bağımlılığı ve fiziksel aktivite seviyelerini belirlemek ve cinsiyetler arasındaki farkın incelemesidir. Çalışmaya 10-14 yaşları arasında bulunan 38 erkek (yaş=12,82±1,35) ve 56 kız (yaş=12,88±1,14) olmak üzere toplam 94 çocuk gönüllü olarak katılmıştır. Çocukların dijital oyun bağımlılık düzeyleri, dijital oyun bağımlılığı ölçeği; fiziksel aktivite düzeyleri ise ilköğretim öğrencileri için fiziksel aktivite soru formu ile belirlenmiştir. Katılımcıların dijital oyun bağımlılığı ve fiziksel aktivite seviyesinin cinsiyetler arasındaki farkı belirlemede Indepented t testi kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel analiz sonuçlarına göre dijital oyun oynamaya yönelik aşırı odaklanma ve çatışma alt boyutunda, oyun süresinde tolerans gelişimi ve oyuna yüklenen değer alt boyutunda, bireysel ve sosyal görevlerin / ödevlerin ertelenmesi alt boyutunda, dijital oyun bağımlılığı ölçeği toplam puanında erkekler ile kızlar arasında kızlar lehine anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0,05$). Çalışmada bulunan 10-14 yaşları arasındaki erkek çocukları dijital oyunlara bağımlılık ve yönelimlerinin daha fazla olduğu; kızların ise fiziksel aktivitelere katılımlarının erkeklerden daha düşük seviyede olduğu söylenebilir.

***Anahtar Kelimler**:* Çocuk, Dijital Oyun Bağımlılığı, Fiziksel Aktivite Düzeyi

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Günümüzde teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan araçlar hemen her alanda hayatı kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. Bu gelişmelerin insanlara birçok faydası olmasına rağmen giderek insanları daha az hareket etmeye yöneltmektedir. Teknolojinin her geçen gün hızla ilerlemesi, şehirleşme ve oyun alanlarının yetersizliği gibi nedenler çocukların oyun oynama ve sosyalleşme alışkanlıklarını değiştirmiştir (Akçayır, 2013). Zamanla geleneksel oyunların yerini bilgisayar ve internet yoluyla oynanan dijital oyunlar almıştır (Erboy, 2010). Dijital oyunların telefon, tablet ve bilgisayar gibi birçok teknolojik cihazda oynanabilmesi çocukların bu oyunları daha fazla oynamasına neden olmaktadır (Erboy, 2010). Şimdilerde gençlerin dijital oyunlara, geleneksel oyunlardan daha fazla yöneldiği söylenebilir. Çocukların dijital oyunlarla geçirdiği sürelerin artması, çocuklarda bağımlılık durumunun ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Akçayır, 2013; Erboy, 2010; Griffiths ve Meredith, 2009: 247-253; Lieberman ve ark. 2009: 299-313; Torun ve ark. 2015: 25-35; Yalçın ve Bertiz 2019: 27-34). Dijital oyun bağımlılığı, çocukların oyun oynamayı uzun süre durduramamaları, oyunu gerçek yaşantılarıyla ilişkilendirmeleri, oyun nedeniyle sorumluluklarını aksatmaları ve oyunu diğer etkinliklere tercih etmeleri olarak tanımlanan bir durumdur (Horzum, 2011: 57-68). Dijital oyun bağımlılığı çocuklarda zamanla iletişim problemleri, sosyal ilişkilerin bozulması, okul ve çalışma hayatının olumsuz etkilenmesine neden olduğu ifade edilmektedir. Çocuklarda dijital oyunlara ilginin artmasının bir diğer sonucu ise çocukların fiziksel aktivitelere katılımlarında ciddi oranda azalma olduğu belirtilmektedir (Kuntzleman, 1993: 520-532; Pate ve ark., 1996: 92-96; Pate ve ark., 1995: 402-407; Twisk, 2001: 617-627).

Fiziksel aktivite, iskelet kaslarının yardımıyla yapılan ve enerji harcamasına neden olan vücut hareketleri olarak tanımlanmaktadır (Caspersen ve ark., 2000: 1601-1609). Yapılan çalışmalarda düzenli olarak yapılan fiziksel aktivitelerin, sağlıklı bir vücut yapısı sağlamanın yanı sıra fizyolojik ve psikososyal yararlarının da olduğu söylenmektedir (Strong ve ark. 2005:732-737). Ayrıca diyabet, koroner kalp hastalığı, inme,

yüksek tansiyon, kemik erimesi, kolon kanseri riski, depresyon, kaygı ve aşırı stres bulguları da azalmaktadır. Günümüzde çocuklarda sıklıkla görülen obezite ve epidemisi gibi sağlık sorunlarında da fiziksel aktivitenin önemine işaret edilmektedir. Düzenli fiziksel aktivite ve spor yapan çocuklarda olumlu benlik saygısı, beden imgesi değerlendirmesi, kendilik algısı ve mental dayanıklılığın gelişmesine katkı sağladığı bilinmektedir (Bell ve Suggs 1998). Ayrıca fiziksel aktivite yapan çocuklarda sigara, alkol, madde ve ilaç kullanım sıklıklarının daha düşük düzeyde; birine zarar verme ve bir şeyleri kırıp dökme eğilimlerinin daha az olduğu; ders çalışma, kitap gazete okuma ve akademik performans oranlarının ise daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Field 2001: 105-110).

AMAÇ

Yukarıda belirtilen bilgiler ışığında çocuklarda, dijital oyun bağımlılık düzeyinin yüksek olduğu ve fiziksel aktivite seviyesinin düşük olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre fiziksel aktivite seviyelerinin de daha düşük düzeyde olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, çocukların dijital oyun bağlılığı ve fiziksel aktivite seviyelerinin cinsiyete göre karşılaştırılmasıdır.

KAPSAM

Çalışmaya Niğde ilinde ikamet eden, 10-14 yaşları arasında bulunan 38 erkek (yaş=12,82±1,35) ve 56 kız (yaş=12,88±1,14) olmak üzere toplam 94 çocuk gönüllü olarak katılmıştır.

YÖNTEM

Çocukların dijital oyun bağımlılık düzeyleri, dijital oyun bağımlılığı ölçeği ile fiziksel aktivite düzeyleri ise ilköğretim öğrencileri için fiziksel aktivite soru formu ile belirlenmiştir.

İlköğretim Öğrencileri İçin Fiziksel Aktivite Soru Formu

Katılımcıların fiziksel aktivite seviyeleri Crocker ve ark (1997) tarafından geliştirilen ve geçerlilik güvenilirlik çalışmaları yapılmış, Physical Activity Questionnare for Older Children PAQ-C 8-14 ölçeğinin Sert ve Temel (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmış hali olan İlköğretim Öğrencileri İçin Fiziksel Aktivite Soru Formu ile belirlenmiştir. Sınıf ortamında uygulanabilen ve katılımcıların genel fiziksel aktivite alışkanlıkları hakkında fikir veren bu ölçek, kişinin son 7 gün boyunca yaptığı aktiviteleri değerlendirmektedir. Bu ölçekte 5 puan en yüksek fiziksel aktivite seviyesini, 1 puan ise en düşük fiziksel aktivite seviyesini göstermektedir. Çalışmaya katılanların fiziksel aktivite puanlarının hesaplanmasında soruların tamamının ortalaması alınmaktadır.

Çocuklar İçin Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği

Çocuklar İçin Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği Hazar ve Hazar (2016) tarafından 10-14 yaş grubunda bulunan öğrencilerin katılımıyla, çocukların dijital oyun bağımlılığı düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçekte dört alt boyutta toplam 24 soru bulunmaktadır. Ölçeğin alt boyutları incelendiğinde, Dijital Oyun Oynamaya Yönelik Aşırı Odaklanma ve Çatışma alt boyutu 7 sorudan, Oyun Süresinde Tolerans Gelişimi ve Oyuna Yüklenen Değer alt boyutu 7 sorudan, Bireysel ve Sosyal Görevlerin / Ödevlerin Ertelenmesi alt boyutu 6 sorudan, Yoksunluğun Psikolojik - Fizyolojik Yansıması ve Oyuna Dalma alt boyutu 4 sorudan oluşmaktadır. Ölçekteki ifadelerin değerlendirilmesinde 5 puanlı likert tipi ölçekten yararlanılmıştır (1 = Hiç Katılmıyorum 5 = Tamamen Katılıyorum).

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin istatiksel analizi SPSS 24 paket programında yapılmıştır. Katılımcıların dijital oyun bağımlılığı ve fiziksel aktivite seviyesinin cinsiyetler arasındaki farkı belirlemede Indepented t testi kullanılmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi p<0.05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Çocuklarda Dijital Oyun Bağlılığı Ölçeği Alt Boyutu ile Fiziksel Aktivite Anketi Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	N	$\overline{x}$ ± Sd	F	t	p
Dijital oyun oynamaya yönelik aşırı odaklanma ve çatışma alt boyutu	Erkek	38	21,31±7,26	1,587	4,080	,00*
	Kız	56	15,46±6,51			
Oyun süresinde tolerans gelişimi ve oyuna yüklenen değer alt boyutu	Erkek	38	19,31±6,04	,345	2,960	,00*
	Kız	56	15,75±5,51			
Bireysel ve sosyal görevlerin / ödevlerin ertelenmesi alt boyutu	Erkek	38	15,81±6,33	5,366	4,539	,00*
	Kız	56	10,48±5,02			
Yoksunluğun psikolojik - fizyolojik yansıması ve oyuna dalma alt boyutu	Erkek	38	9,05±3,12	,890	1,693	,09
	Kız	56	7,98±2,92			
Dijital oyun bağımlılığı toplam puanı	Erkek	38	65,50±20,15	,593	3,936	,00*
	Kız	56	49,67±18,39			
Fiziksel aktivite seviyesi	Erkek	38	2,83±,87	,018	1,322	,18
	Kız	56	2,59±,87			

*p<0,05

Tablo incelendiğinde dijital oyun oynamaya yönelik aşırı odaklanma ve çatışma alt boyutunda, oyun süresinde tolerans gelişimi ve oyuna yüklenen değer alt boyutunda, bireysel ve sosyal görevlerin / ödevlerin ertelenmesi alt boyutunda, dijital oyun bağımlılığı ölçeği toplam puanında erkekler ile kızlar arasında kızlar lehine anlamlı fark belirlenmiştir (p<0,05). Çalışmanın diğer değişkenleri; yoksunluğun psikolojik - fizyolojik yansıması ve oyuna dalma alt boyutu ile fiziksel aktivite seviyesinde ise erkeler ile kızlar arasında anlamlı fark olmamasına rağmen, erkeklerin ortalamalarının kızlardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak çocukların oyunsal aktivite tutum ve alışkanlıkları gün geçtikçe değişmektedir. Bu değişikliklerle birlikte çocukların her geçen gün biraz daha dijital oyunlara yönelimlerinin arttığı söylenmektedir (Hazar, 2016: 203-216). Çocukların dijital oyun bağımlılığı ve fiziksel aktivite seviyelerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması amacıyla yapılan bu çalışmada elde edilen verilerin istatistiksel analiz sonuçlarına göre dijital oyun oynamaya yönelik aşırı odaklanma ve çatışma alt bo-

yutunda, oyun süresinde tolerans gelişimi ve oyuna yüklenen değer alt boyutunda, bireysel ve sosyal görevlerin / ödevlerin ertelenmesi alt boyutunda, dijital oyun bağımlılığı ölçeği toplam puanında erkekler ile kızlar arasında kızlar lehine anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0,05$). Çalışmada dijital oyun bağımlılığı ölçeğinin diğer bir alt boyutu; yoksunluğun psikolojik - fizyolojik yansıması ve oyuna dalma alt boyutuna ait sonuçlar incelendiğinde anlamlı fark olmamasına rağmen erkek öğrencilerin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre10-14 yaşları arasındaki erkek çocukların dijital oyunlara daha fazla yöneldiği ve dijital oyun bağımlılığı eğilimlerinin daha fazla olduğu düşünülmektedir. Orhan ve ark. (2018) tarafından yapılan çocuklarda dijital oyun bağımlılığı, fiziksel aktivite ve dikkat düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir çalışmada erkek çocukların %16,2'sinin, kız çocukların ise sadece %5,3'nün bağımlı veya yüksek düzeyde bağımlı kategorisinde olduğu tespit edilmiştir. Aynı çalışmada çocuklarda fiziksel aktivite düzeyi arttıkça dijital oyun bağımlılığında azalma olduğu bulunmuştur (Orhan ve ark. 2018: 447-469). Orhan ve ark. (2018) yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin dijital oyunlara bağımlılık seviyelerinin kızlara oranla daha yüksek olması bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Literatürde çocukların dijital oyun bağımlılığına yönelik farklı çalışmalar olduğu görülmektedir. Kars (2010) tarafından yapılan bir çalışmada teknolojik gelişmelerin çocuklarda oyun oynama alışkanlıklarını ve boş zaman aktivitelerini değiştirerek çocukların dijital oyun oyunlara yönlendiği belirtilmiştir. Muslu ve Bolışık (2009) bilgisayarda daha fazla zaman geçiren çocukların oyun oynama ve spor yapma gibi aktivitelere daha az zaman harcadıklarını söylemiştir. İnternet bağımlılığının tedavisine yönelik olarak yapılan bir çalışmada bilişsel-davranışsal terapi yöntemi ile bağımlı bireylerin internet kullanım sürelerinin azaltılmasında farklı fiziksel aktivitelere yönlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Davis 2001). Horzum ve ark. (2008) çocukların dijital oyun oynama nedenlerinin araştırıldığı bir çalışmada ise çocukların can sıkıntısından kurtulmada alternatif etkinlik arayışı içinde olmasının bir sonucu olarak dijital oyunlara yöneldikleri belirlenmiştir.

Çalışmanın diğer bir değişkeni olan çocukların fiziksel aktivite seviye puanlarına bakıldığında her iki grubunda orta düzeyde fiziksel aktivite seviyesinde olduğu ve anlamlı fark olmamasına rağmen erkek çocukların fiziksel aktivite puanlarının kızlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. 10-14 yaş aralığındaki erkek çocukların aynı yaş grubundaki kız çocuklarına göre daha fazla fiziksel aktivitelere katılmasının bazı nedenleri olabileceği düşünülmektedir. Erkek çocukların okullarda ders arası ve öğle arasının olduğu zaman dilimlerinde okul bahçelerinin futbol gibi erkek çocukların oynayabileceği oyunlara daha elverişli olması, fiziksel aktivite seviye puanlarının yüksek olmasının bir nedeni olabilir. Benzer şekilde müstakil ev, apartman ve site gibi yaşam alanlarındaki oyun alanlarının erkek çocukların oynayabilecekleri oyunlara daha uygun olduğu düşünülmektedir. Ayrıca ailelerin kız çocuklarına karşı erkeklere göre daha korumacı bir yaklaşım tarzı benimsemesi bu durumun bir nedeni olabilir. Yapılan bir çalışmada Amerika'da kız çocuklarının adım sayıları 14.000 civarında, İsveç'te 11.000 ve Türkiye'de 9.500 civarında olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada Türkiye'deki ilköğretim öğrencilerinin Amerika ve İsveç ile kıyaslandığında anlamlı bir şekilde inaktif bir yaşam sürmekte oldukları görülmektedir (Aktif Yaşam Derneği, 2013). Arabacı ve ark. (2009) tarafından adolesanların fiziksel aktivite düzeylerinin belirlenmesine yönelik olarak yapılan bir çalışmada (Bursa örneği) katılımcıların fiziksel aktivite düzeyleri ortalama olarak 4289 MET dk/hf, cinsiyetlere göre ise erkeklerde 5746 MET dk/hf; kadınlarda 3438 MET dk/hf olarak belirlenmiştir (Arabacı ve ark. 2009: 56). Yukarıda belirtilen çalışmaların cinsiyete göre karşılaştırma sonuçlarına bakıldığında bu çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte erkek çocukların fiziksel aktivite düzeylerinin kız çocuklarına oranla daha yüksek olduğu belirtilmektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak, 10-14 yaş grubunda bulunan erkek çocukların akranı olan kızlara göre dijital oyun bağımlılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmadaki bir diğer sonuç ise kız çocuklarının fiziksel aktivite seviye puanlarının erkek akranlarına oranla daha düşük düzeylerde olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada bulunan 10-14 yaşları arasındaki erkek çocukların dijital oyunlara bağımlılık ve yönelimlerinin daha fazla olduğu; kızların ise fiziksel aktivitelere katılımlarının erkeklerden daha düşük seviyede olduğu söylenebilir. Çocukların dijital oyunlara alternatif olabilecek fiziksel aktivite içeren farklı oyunlara yönlendirilmelerinin çocukların dijital oyun bağımlılıklarını azaltacağı ve fiziksel aktivite seviyelerini artıracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akçayır, G., (2013). Dijital oyunların sağlığa etkisi. M.A. Ocak. Eğitsel Dijital Oyunlar. Ankara: Pegem Akademi.

American Academy of Pediatrics., (2001). Children, adolescents and television. Committee on Public Education. Pediatrics 2001; 107: 423-26.

Arabacı, R., K.N., (2009). "Adolesanların Fiziksel Aktivite Düzeylerinin Araştırılması: Bursa Örneği" Fiziksel Aktivite Beslenme ve Sağlık Kongresi, s:56, ANKARA

Bell, C., Suggs, H., (1998). Using sports to strengthen resiliency in children: training heart. Child Adolesc Psychiatr Clin N Am; 7: 859-96.

Caspersen, J.C., Pereira, M.A., Curran, K.M., (2000). Changes in physical activity patterns in the united states, by sex and cros-sectional age, Medicine and Science in Sports Exercise, 32(9):1601-1609.

Davis, R.A., (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. Computers in Human Behavior, 17(2), 187-195.

Erboy, E., (2010). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin bilgisayar oyun bağımlılığına etki eden faktörler. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Field, T., Diego, M., Sender, C.E., (2001). Exercise is positively related to adolescents' relationships and academics. Adolescence; 36: 105-10

Griffiths, M.D., Meredith, A., (2009). Videogame Addiction and its Treatment. Journal Contemp Psychother, 9(39), 247-253.

Hazar, Z., (2016). Fiziksel hareketlilik içeren oyunların 11-14 yaş grubu ortaokul öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığına etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Hazar, Z., Hazar, M., (2016). Çocuklar için dijital oyun bağımlılığı ölçeği. Journal of Human Sciences, 14(1), 203-216.

Horzum, M.B., (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Eğitim ve Bilim, 36(159), 57-68.

Horzum, M.B., Ayas, T., Çakırbalta, Ö., (2008). Çocuklar için bilgisayar oyun bağımlılığı ölçeği. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(30), 76- 88.

İlköğretim Öğrencileri Fiziksel Aktivite Araştırması. (2013). Aktif Yaşam Derneği. https://aktifyasam.org.tr/pdf/cocuklarda-fiziksel-aktivite-arastirmasi.pdf

Kars, G.B. (2010). Şiddet içerikli bilgisayar oyunlarının çocuklarda saldırganlığa etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kuntzleman, C.T., (1993). Childhood fitness: What is happening? What needs to be done?. Preventive Medicine, 22(4), 520-532.

Lieberman, D.A., Fisk, MC., Biely, E., (2009). Dijital games for young children ages three to six: from research to design. Computers in the Schools, 26 (3), 299–313.

Muslu, G.K., Bolışık, B., (2009). Çocuk ve gençlerde internet kullanımı. TAF Preventive Medicine Bulletin, 8(5), 445-450.

Orhan, E., Aktuğ, Z.B., İbiş, S., (2018). Çocuklarda fiziksel aktivite seviyesi dijital oyun bağımlılığı ve dikkat düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Journal of History School (JOHS), Sayı XXXVII-2, ss.447-469

Pate, R.R., Branowski, T., Dowda, M., Trost, T.S., (1996). Tracking of physical activity in young children. Medicine and Science in Sports and Exercise, 28(1), 92-96.

Pate, R.R., Pratt, M., Blair, S.N., Haskel, W.L., Macera, C.A., Bouchrd, C., Buchner, D., Ettinger, W., Heath, G.W., King, A.C., Kriska, A., Leon, A.S., Marcus, B.H., Morris, J., Paffenbarger, R.S., Patric, K., Pollock, M.L., Rippe, J.M., Sallis, J., Wilmore, J.H. (1995). Physical activity and public health: a recommendation from the centers for disease control and prevention and the American college of sports medicine. Journal of the American Medical Association, 273(5), 402-407.

Sert, E., Temel, A.B., (2014). İlköğretim öğrencileri için fiziksel aktivite soru formunun Türk toplumuna uyarlanması: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 7(2), 109-114.

Strong, W.B., Malina, R.M., Blimkie, C.J., et al., (2005). Evidence based physical activity for school-age youth. J Pediatr 2005; 146: 732-37.

Timmons, B.W, Naylor, P.J, Pfeiffer, K.A., (2007). Physical activity for preschool children--how much and how? Can J Public Health 2007; 98 Suppl 2: S122-34.

Torun, F., Akçay, A. Çoklar, A.N., (2015). Bilgisayar oyunlarının ortaokul öğrencilerinin akademik davranış ve sosyal yaşam üzerine etkilerinin incelenmesi. Karaelmas Journal of Educational Sciences, 3(15), 25-35.

Twisk, J.W.R., (2001). Physical activity guidelines for children and adolescents. Sports Medicine, 31(8), 617 -27.

Yalçın, S., Bertiz, Y., (2019). Üniversite öğrencilerinde oyun bağımlılığının etkileri üzerine nitel bir çalışma. Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi), 3(1), 27-34.

DERS KİTAPLARINDAKİ ASİT BAZ VE TUZLAR KONUSUNUN DIŞ DİDAKTİKSEL DÖNÜŞÜM TEORİSİNE GÖRE İNCELENMESİ

İsmail DEMİR[1], Mustafa ERGUN[2]

[1]Milli Eğitim Bakanlığı, Ordu / Türkiye
[2]Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun / Türkiye

Öz: Bilimsel bilgiler öğretilecek bilgiler haline gelmeden birtakım değişikliklere uğramaktadır. Didaktiksel dönüşüm teorisi bu çerçevede üniversite seviyesinde üretilen ve öğrencilerin özümsediği bilgi oluncaya kadar maruz kaldığı dönüşümleri inceleyen bir kuramdır. Didaktiksel dönüşüm teorisi iç ve dış olmak üzere iki basamakta ele alınmaktadır. Dış didaktiksel dönüşüm daha çok bilimsel bilgiden öğretilecek bilgiye geçişi ve bu süreçteki paydaşların etkilerini incelemektedir. Bu çalışmada farklı öğretim seviyelerinde farklı paydaşlar tarafından ders kitabı olarak kullanılan bilimsel bilgi kaynaklarında yer alan asi, baz ve tuzlar konularının dış didaktiksel dönüşüm teorisine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında ortaokul, lise ve üniversite düzeyindeki asit, baz ve tuzlar konu ve kavramlarını içeren ders kitapları incelenmiştir. Nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman analizi ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Ortaokul, lise ve üniversite seviyesinde 6 farklı ders kitabı incelenmiştir. Ortaokul seviyesinde 8. sınıf fen bilimleri ders kitabı, lise 10. ve 11. sınıf seviyelerinde hem Fen Lisesi hem de Anadolu Lisesi kimya ders kitapları, üniversite seviyesinde ise genel kimya ders kitapları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Elde edilen bulgulardan bilimsel bilginin öğretilecek bilgi oluncaya kadar kavramların seviyelere göre değişiklik gösterdiği, genelden özele doğru bir artış takip ettiği, kullanılan görsel sayısının sınıf seviyesi ile ters orantılı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca aynı sınıf seviyesindeki Fen Lisesi ders kitapları ile Anadolu Lisesi ders kitaplarında konuların ele alınmasındaki farklılıkların didaktiksel dönüşüm teorisinin bir sonucu olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında ders kitabı yazarlarına önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Didaktiksel Dönüşüm Teorisi, Ders Kitabı, Asit, Baz, Tuz

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Bilimsel bilgiler öğretilecek bilgiler haline gelmeden birtakım değişikliklere uğramaktadır. Didaktiksel dönüşüm teorisi bu çerçevede üniversite seviyesinde üretilen ve öğrencilerin özümsediği bilgi oluncaya kadar maruz kaldığı dönüşümleri inceleyen bir kuramdır. Didaktik kelimesinin anlamına bakıldığında "*öğretici yöntemlerini ele alan bilgi, öğretim bilgisi*" olarak tanımlanırken dönüşüm kelimesinin "*olduğundan başka bir biçime girme, başka bir durum alma, şekil değiştirme, tahavvül, inkılap, transformasyon*") tanımlandığı görülmektedir (TDK, 2020). Bu kavramların Türkçe karşılıklarından yola çıkarak didaktiksel dönüşümü öğretilecek bilginin şekil değiştirmesi olarak tanımlanabilir. İlk defa matematik eğitimcisi olan Chevallard (1985) ortaya atılan bu teori "*bir bilginin öğretilen bir bilgi oluncaya kadar geçirdiği dönüşümlerin tamamı*" olarak tanımlanmıştır (Yıldırım, 2008). Bu teoriye göre farklı bilgi türlerinin eğitim öğretim ortamlarında yer aldığı belirtilmektedir. Birincisi olan bilimsel bilgi bilimsel araştırmalar sonucu elde edilen bilgilere karşılık gelmektedir. Bu tür bilgini bazı kısımları yaşanılan toplum tarafından özümsenmektedir. Özümsenmeyen veya özümsenmede zorluklar yaşanan bu seviyedeki bilgi türünde toplum tarafından bir değişime maruz kaldığı belirtilmektedir. Bu dönüşümün basamakları ve farklı bilgi türleri şekil 1'de verilmiştir. İkinci basamaktaki öğretilecek bilgi öğretim programlarında yer alan bilgileri, ders kitaplarındaki bilgileri ve öğretmenlerin ders anlatımını planlarken hesaba kattıkları bilgilerdir. Üçüncü basamaktaki öğretilecek bilgi ise öğretmenin ders içerisinde öğretilecek bilgiden yola çıkarak öğrencilere aktardığı bilgilerdir. Dördünü basamaktaki bilgi türü ise özümlenen bilgi olarak adlandırılmakta ve öğretmenin derste anlattığı öğretilecek bilgiden öğrencilerin anlamlandırdığı, zihninde oluşturduğu bilgilerdir.

Bu bilgi türleri arasındaki dönüşümü ele alan didaktiksel dönüşüm teorisi iç ve dış olmak üzere iki basamakta belirtilmektedir. Dış didaktiksel dönüşüm daha çok bilimsel bilgiden öğretilecek bilgiye geçişi ve bu süreçteki paydaşların etkilerini incelemektedir. Diğer bir ifade ile bilimsel bilgiden öğretilecek bilgiye olan dönüşümdür. Bu dönüşüm genellikle eğitim programı tasarımcıları, ders kitabı yazarları ve eğitimle ilgili komisyonlar tarafından yapılmaktadır.

Şekil 1. Didaktiksel Dönüşüm Basamakları (Bosch, Chevallard ve Gascon, 2006)

AMAÇ

Bu çalışmada farklı öğretim seviyelerinde farklı paydaşlar tarafından ders kitabı olarak kullanılan bilimsel

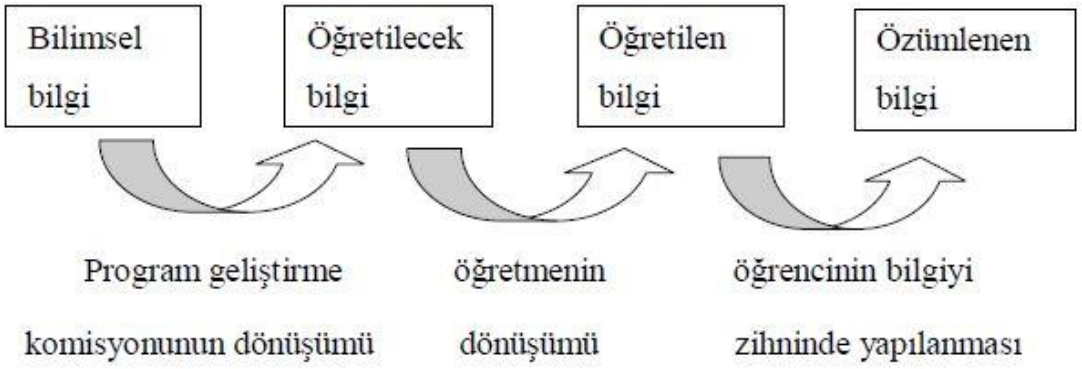

bilgi kaynaklarında yer alan asit, baz ve tuzlar konularının dış didaktiksel dönüşüm teorisine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında ortaokul, lise ve üniversite düzeyindeki asit, baz ve tuzlar konu ve kavramlarını içeren ders kitapları incelenmiştir.

YÖNTEM

Nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman analizi ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Ortaokul, lise ve üniversite seviyesinde 6 farklı ders kitabı incelenmiştir. Ortaokul seviyesinde 8. sınıf fen bilimleri ders kitabı, lise 10. ve 11. sınıf seviyelerinde hem Fen Lisesi hem de Anadolu Lisesi kimya ders kitapları, üniversite seviyesinde ise genel kimya ders kitapları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. İncelenen kaynaklar tablo 1'de verilmiştir. Bu kaynaklarda analiz edilen unsurlar ise sırasıyla kazanım sayısı, kavram sayısı, görsel sayısı, kavramların benzerlik farklılıkları, ders saati sayısı ve sayfa sayısı gibi değişkenlerdir.

Tablo 1. İncelenen Ders Kitapları ve Karşılığındaki Bilgi Türleri

Bilgi türü	Yararlanılan Kaynak
Bilimsel bilgi	Genel Kimya Ders Kitabı (Petrucci, R.H., 2012)
Öğretilecek bilgi	8.Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı (SDR, 2019) 10.Sınıf Kimya Ders kitabı (MEB, 2019) 10.Sınıf Fen Lisesi Kimya Ders Kitabı (SDR, 2019) 11.Sınıf Kimya Ders Kitabı (MEB, 2019) 11.Sınıf Fen Lisesi Kimya Ders Kitabı (MEB, 2019)

BULGULAR

Çalışmada incelenen ders kitapları içerisinde yer alan kazanımları, ders saatleri ve sınırlılıklar aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 2. Sınıf, Konu ve Kazanımlar

Sınıf	Konu	Kazanım
8	Asit, baz, pH, asit yağmurları, asit yağmurlarına karşı çözüm önerileri	F.8.4.4.1. Asit ve bazların genel özelliklerini ifade eder. F.8.4.4.2. Asit ve bazlara günlük yaşamdan örnekler verir. F.8.4.4.3. Günlük hayatta ulaşılabilecek malzemeleri asit-baz ayracı olarak kullanır. F.8.4.4.4. Maddelerin asitlik ve bazlık durumlarına ilişkin pH değerlerini kullanarak çıkarımda bulunur. Konu ile ilgili deney yolu ile çıkarımlarda bulunmaları sağlanır. F.8.4.4.5. Asit ve bazların çeşitli maddeler üzerindeki etkilerini gözlemler. F.8.4.4.6. Asit ve bazların temizlik malzemesi olarak kullanılması esnasında oluşabilecek tehlikelerle ilgili gerekli tedbirleri alır. F.8.4.4.7. Asit yağmurlarının önlenmesine yönelik çözüm önerileri sunar. Asit yağmurlarının oluşum sebepleri ve sonuçlarına değinilir.
10	10.3.1. Asitler ve Bazlar 10.3.2. Asitlerin ve Bazların Tepkimeleri 10.3.3. Hayatımızda Asitler ve Bazlar	10.3.1.1. Asitleri ve bazları bilinen özellikleri yardımıyla ayırt eder. 10.3.1.2. Maddelerin asitlik ve bazlık özelliklerini moleküler düzeyde açıklar. 10.3.2.1. Asitler ve bazlar arasındaki tepkimeleri açıklar. 10.3.2.2. Asitlerin ve bazların günlük hayat açısından önemli tepkimelerini açıklar. 10.3.3.1. Asitlerin ve bazların fayda ve zararlarını açıklar.

	10.3.4. Tuzlar	10.3.3.2. Asit ve bazlarla çalışırken alınması gereken sağlık ve güvenlik önlemlerini açıklar. 10.3.4.1. Tuzların özelliklerini ve kullanım alanlarını açıklar. Sodyum klorür, sodyum karbonat, sodyum bikarbonat, kalsiyum karbonat ve amonyum klorür tuzları üzerinde durulur.
11	11.6.3. Sulu Çözelti Dengeleri	11.6.3.1. pH ve pOH kavramlarını suyun oto-iyonizasyonu üzerinden açıklar. 11.6.3.2. Brönsted-Lowry asitlerini/bazlarını karşılaştırır. 11.6.3.3. Katyonların asitliğini ve anyonların bazlığını su ile etkileşimleri temelinde açıklar. 11.6.3.4. Asitlik/bazlık gücü ile ayrışma denge sabitleri arasında ilişki kurar. Asitlerin/bazların iyonlaşma oranlarının denge sabitleriyle ilişkilendirilmesi sağlanır. 11.6.3.5. Kuvvetli ve zayıf monoprotik asit/baz çözeltilerinin pH değerlerini hesaplar. 11.6.3.6. Tampon çözeltilerin özellikleri ile günlük kullanım alanlarını ilişkilendirir. 11.6.3.7. Tuz çözeltilerinin asitlik/bazlık özelliklerini açıklar. 11.6.3.8. Kuvvetli asit/baz derişimlerini titrasyon yöntemiyle belirler. 11.6.3.9. Sulu ortamlarda çözünme-çökelme dengelerini açıklar.

Kazanımlar sayısal olarak incelendiğinde 8. sınıf, 10. sınıf kitaplarında 7 kazanıma yer verilirken 11. sınıf kitaplarında 9 kazanıma yer verildiği gözlenmiştir. 10. sınıf kazanımlar için sınırlılıkların daha fazla olduğu görülmektedir. Kazanımlar 8. sınıf ve 10. sınıf da asit, baz ve tuzun tanınması, günlük hayattaki asit bazların tanınması ve asit, baz kullanırken güvenlik ile alakalı kazanımlar ortaklık göstermektedir. 11. sınıf kazanımları pH ve pOH kavramlarının nasıl ortaya çıktığı ve asit, baz tepkimeleri ve tuzlar hakkında bilgileri içerek kazanımlar olduğu görülmektedir. 11.Sınıf kazanımlarının daha fazla hesaplama içerdiği görülmektedir. Asit, Baz ve Tuz konusu 8. sınıf Fen Bilimleri kitabı, 10. ve 11. sınıf kitabı ve Genel Kimya kitaplarında incelendiğinde kitaplar içerisinde yer alan bilimsel kavramlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. Ders Kitaplarındaki Kavramlar

8.Sınıf Fen Bilimleri	**1. H^+ iyonu** **2. Asit** **3. İyonlaşma** **4. Hidroklorik asit(HCl)** **5. Sülfirik asit(H_2SO_4)** **6. Nitrik** **7. asit(HNO_3)** **8. Asetik asit(CH_3COOH)** **9. Kuvvetli asit** **10. Zayıf asit** **11. OH^- iyonu** **12. Baz** **13. Potasyum hidroksit(KOH**	**14. Sodyum hidroksit(NaOH)** **15. Kalsiyum hidroksit($Ca(OH)_2$)** **16. Amonyak** **17. Kuvvetli baz** **18. Zayıf baz** **19. Ayraç** **20. Belirteç** **21. Turnusol kağıdı** **22. Fenolftalein** **23. Metil oranj** **24. pH kağıdı** **25. Ph** **26. Nötr madde**	**27. Laktik asit** **28. Sitrik asit** **29. Malik asit** **30. Folik asit** **31. Tartarik asit** **32. Kalsiyum karbonat** **33. Amonyum nitrat** **34. Potasyum nitrat** **35. CO_2** **36. NO_2** **37. SO_2** **38. Asit yağmuru**
10.Sınıf Kimya	1. Madde 2. Saf madde 3. Karışım 4. Element 5. Bileşik 6. Homojen karışım 7. Heterojen karışım 8. Atom 9. İyon 10. Molekül 11. Asit 12. Baz 13. Tuz	34. Zayıf asit 35. Turnusol kağıdı 36. Nötr madde 37. Bazik madde 38. Asetil salisilik asit 39. Magnezyum hidroksit 40. pH 41. H^+ iyonu 42. OH^- iyonu 43. Mol sayısı 44. pH metre 45. Metil menekşesi 46. (metilviyole)	66. Sodyum hidroksit 67. Sodyum klorür 68. Potasyum nitrat 69. Potasyum hidroksit 70. Elektrolit çözelti 71. Hidronyum iyonu 72. CO_2 73. NO_2 74. SO_2 75. Asit yağmuru 76. Bazik oksit 77. Asit oksit 78. Ametal oksit

	14. Tartarik asit 15. Sitrik asit 16. Folik asit 17. Malik asit 18. Formik asit 19. Laktik asit 20. Sülfirik asit 21. Torik asit 22. Karbonik asit 23. Nitrik asit 24. Sülfirik asit 25. Hidroklorik asit 26. Sodyum bikarbonat 27. Sodyum hidroksit 28. Potasyum hidroksit 29. Potasyum hidroksit 30. Kireç 31. İndikatör 32. Belirteç 33. Zayıf baz	47. Malahit yeşili 48. Metil sarısı (etanolde) 49. Bromfenol mavisi 50. Kango kırmızısı mavi 51. Metil turuncusu 52. Metil turuncusu (ksi-len 53. siyanol çözeltisinde) 54. Bromkrezol yeşili 55. Metil kırmızısı 56. Litmus (azolitmin) 57. Bromkrezol moru 58. Bromkrezol mavisi 59. Fenol kırmızısı 60. Timol mavisi (bazi-kinci geçiş) Fenolftalein 61. Timolftalein 62. Alizarin sarısı 63. İndigo karmin 64. Hidroklorik asit 65. Amonyum klorür	79. Metal oksit 80. Nötralleşme tepkimesi 81. Nötral çözelti 82. Titrasyon 83. Eş değerlik noktası 84. Aktif metal 85. Soy metal 86. Aktiflik 87. Reaktiflik 88. Asallik(inertlik) 89. Amfoter metaller 90. Hidroflorilik asit 91. Ekzotermik 92. Glikolik asit 93. Kostik 94. Sönmemiş kireç 95. Paslanma 96. İyonlaşma 97. Sodyum karbonat 98. Kalsiyum karbonat
11.Sınıf Kimya	1. pH 2. Logaritma 3. İyon derişimi 4. H^+ 5. OH^- 6. Asit 7. pOH 8. Baz 9. Proton	21. SO_2 22. N_2O_5 23. CO_2 24. CaO 25. MgO 26. NH_3 27. HI 28. H_3O 29. Kuvvetli asit	40. Asetat iyonu 41. Asidik tampon 42. Bazik tampon 43. Tuz (NaCl) 44. Hidroliz 45. Nötr tuz 46. Asidik tuz 47. NH_4NO_3 48. $NaSO_4$

	10. Konjuge asit baz çifti 11. Brönsted-Lowray tanımı 12. HCl 13. HNO_3 14. H_2CO_3 15. H_2SO_4 16. H_3PO_4 17. NaOH 18. KOH 19. $Mg(OH)_2$ 20. $Al(OH)_3$	30. Kuvvetli baz 31. Zayıf asit 32. Zayıf baz 33. HCN 34. Asitlik sabiti 35. Bazlık sabiti 36. Kuvvetli monoprotik asit 37. Tampon çözeltiler baz 38. Asetik asit 39. Sodyum asetat	49. HSO_4^- 50. H_3O^+ 51. Bazik tuz 52. NaCN 53. CN^- 54. İndikatör 55. Standart Eşdeğerlik noktası 56. Dönüm noktası 57. Değerlik 58. Mol sayısı 59. Nötralleşme tepkimesi

TAM METİN SÖZEL SUNUMLAR

Genel Kimya	1. Çok protonlu asit 2. Sitrik asit 3. $H_3C_6H_5O_7$ 4. Askorbik asit 5. pH 6. Asit 7. Baz 8. Asit-Baz tepkimeleri 9. pH eşeli 10. Asit 11. Baz 12. Zayıf asit 13. Zayıf baz 14. İyon derişimi 15. Asit yağmuru 16. Kuvvetli elektrolit 17. Zayıf elektrolit 18. İyon 19. Molekül 20. H^+ 21. OH^- 22. Nötürleşme tepkimesi 23. Amonyak 24. NH_4OH 25. Proton veren 26. Proton alan 27. Çözücü 28. Eşlenik çift	50. OCl^- 51. Alkali 52. Kuvvetli asit 53. Kuvvetli baz 54. pH 55. logaritma 56. İyon derişimi 57. Proton 58. konjuge asit-baz çifti 59. Brönsted-Lowry 60. HCl 61. HNO_3 62. H_2CO_3 63. H_2SO_4 64. H_3PO_4 65. NaOH 66. KOH 67. $Mg(OH)_2$ 68. $Al(OH)_3$ 69. SO_2 70. N_2O_5 71. CO_2 72. CaO 73. MgO 74. NH_3 75. HI 76. H_3O 77. HCN 78. Asitlik sabiti	99. pH metre 100. Timol mavisi 101. Laktik asit 102. Glisin 103. Pirimidin 104. Metilamin 105. Butirik asit 106. Alkoloid 107. Florasetik asit 108. Asetil salisilik asit 109. İyonlaşma yüzdesi 110. Molarite 111. Zayıf asit derişimi 112. Çok protonlu asit 113. Fosforik asit 114. Hidrosülfirik asit 115. Karbonik asit 116. Sitrik asit 117. Oksalik asit 118. Sülfüröz asit 119. Sülfirik asit 120. Hidroliz 121. Lewis asidi 122. Katılma ürünü 123. Koordinasyon 124. Lewis bazı 125. Bronsted-Lowry bazı 126. Oktet tamamlama 127. Kovalent bağ

	29. Baz iyonlaşma sabiti 30. Hidronyum iyonu 31. H_3O^+ 32. NH_3 33. HF 34. HSO_4^- 35. CH_3COOH 36. CH_3COO^- 37. SO_4^- 38. NH_4^+ 39. H_3O^+ 40. $HP0_4^+$ 41. pOH 42. Hidrojen iyonu potansiyeli 43. Hidrojen iyonu derişimi 44. Asedik asit 45. Asit iyonlaşma sabiti 46. Amfibrotik 47. Hidratize 48. Amfoterik 49. $HClO_2$	79. Bazlık sabiti 80. Kuvvetli monoprotik asit 81. Tampon çözeltiler baz 82. Asetik asit 83. Sodyum asetat 84. Asetat iyonu 85. Asit iyonu 86. Asidik tampon 87. Bazik tampon 88. Tuz 89. Hidroliz 90. Nötr tuz 91. Asidik tuz 92. NH_4NO_3 93. $NaHSO_4$ 94. HSO_4^- 95. H_3O^+ 96. Bazik tuz 97. NaCN 98. CN-	128. Hidratlaşmış metal iyonları 129. Hidratize metal iyonları 130. Yük yoğunluğu 131. İyodik asit 132. Kloröz asit 133. Klorasetik asit 134. Nitröz asit 135. Hidroflorik asit 136. Formik asit 137. Benzoik asit 138. Hidrazoik asit 139. Hipokloröz asit 140. Hidrosiyanik asit 141. Fenol 142. Hidrojen peroksit 143. Dietilamin 144. Etilamin 145. Hidrosilamin 146. Piridin 147. Anilin

Kavramlar, uzman görüşü alınarak belirlenen kitaplar içerisindeki bilimsel kavramlardır. Kavram sayıları bilimsel bilgi kaynağında daha fazla iken, öğretilecek bilgi kaynağında ise farklılık göstermektedir. 10. sınıf Kimya kitabında kavram sayısı diğer sınıf seviyelerindeki kavram sayılarından daha fazladır. Benzerlikleri ele alındığında sınıf seviyesi arttıkça bilimsel bilgi kaynağı olan kitaptaki kavramlarla benzerlikleri artmaya başlamıştır. Bazı kavramların tüm seviyelerde aynı olduğu belirlenmiştir. Asit, Baz ve Tuz konusunda verilen örnekler içerisinde bazı örneklerin tüm seviyelerde aynı olduğu görülmektedir. 8. sınıf düzeyinde örnekler öğrencilerin günlük hayatta daha çok karşılaştığı maddelerden verilmiştir. Örnekler bilimsel kaynakta kimyasal formülle gösterilirken 8. sınıf seviyesinde sadece isimleri verilmiştir. 10. sınıf

düzeyinde örnek sayısının fazla olduğu görülmektedir. Konu bilimsel kaynaktan yola çıkarak 10. sınıf ve 11. sınıf Kimya derslerinde bölünmüştür. 8. sınıf seviyesinde Asit ve Bazların birleşmesi verilmezken tuz oluşumuna da fazla değinilmemiştir. 8. sınıf da konu içerisinde daha fazla örnekler vererek ve diğer Fen Bilimleri konuları ile ilişkilendirerek bilgilerin aktarımının daha iyi olabileceğini söyleyebiliriz. Bilimsel bilgi kaynağı ile 8. sınıf kaynağı arasında benzerlik seviyesinin biraz daha artırılabileceğini söyleyebiliriz. "Belirteç" kavramı 8. Sınıf seviyesinde kullanılırken, "İndikatör" kavramı 10. sınıf 11.sınıf ve bilimsel bilgi kaynağında da kullanılmaktadır. Asit kavramının tüm kaynaklarda baz ve tuz kavramından daha fazla tekrar ettiği de görülmektedir.

Tablo 4. Kitapların İçerikleri

	8.Sınıf Fen Bilimleri DK	**10.Sınıf Kimya DK**	**10.Sınıf Fen Lisesi Kimya DK**	**11.Sınıf Kimya DK**	**11.Sınıf Fen Lisesi Kimya DK**	**Genel Kimya DK**
Görsel sayısı	32	102	72	22	20	40
Etkinlik sayısı	3	6	7	1	4	24
Kazanım sayısı	7	7	7	9	9	
Kavram sayısı	37	100		60		147
Ders saati	8	14	14	14	14	
Sayfa sayısı	10	44	37	19	23	68

Asit, Baz ve Tuz kavramlarının tanımlarına bakıldığında her kitapta farklılıklar olduğu görülmektedir.

8.Sınıf Fen Bilimleri Kitabı: Asit için "Sulu çözeltilerinde H+ iyonu veren maddelerdir." tanımı kullanılmıştır. Bazlar için "Sulu çözeltilerinde OH- iyonu veren maddelerdir." tanımını kullanılmıştır. Tuzlar için "Asit ve bazların tepkimeleri sonucu oluşan maddelerdir." tanımı kullanılmıştır.

10.Sınıf Kimya Kitabı: Asit için "Sulu çözeltilerde H+ iyonu veren maddelerdir." tanımı kullanılmıştır. Bazlar için "Sulu çözeltilerde OH- iyonu veren maddelerdir." tanımını kullanılmıştır. Asitlerin ve Bazların sadece sulu çözeltiler ile tanımlanmayacağı belirtilmiş fakat tanıma gidilmemiştir. Tuz tanımı olarak" Bazdan gelen katyon ile asitten gelen anyondan oluşan kristal yapılı iyonik yapılı bileşiklerdir.

10.Sınıf Kimya Fen Lisesi kitabı: Asit ve Bazlar için tanımlar diğer Lise kitapları ile aynı iken Bronsted-Lowry tanımına burada yer verilmiştir. "Suya proton veren türler asit, sudan proton alan baz olarak" tanımlanmıştır. Tuzlar için" Asit ve bazların sulu çözeltilerinden oluşur." tanımı yapılmıştır.

11.Sınıf Kimya kitabı: Asit için "Sulu çözeltilerde H+ iyonu veren maddelerdir." "proton veren maddeler" tanımları kullanılmıştır. Bazlar için "Sulu çözeltilerde OH- iyonu veren maddelerdir." "proton alan maddeler" tanımlarını kullanılmıştır. Tuzlar için "Asitlerle bazların tepkimelerinden oluşan iyonik bileşiklerdir" tanımı kullanılmıştır. Tuzların çeşitlerinden bahsedilmiştir(Nötr, asidik ve bazik tuzlar).

11.Sınıf Fen Lisesi kitabı: Asit için "Sulu çözeltilerde H+ iyonu veren maddelerdir." "proton veren maddeler" tanımları kullanılmıştır. Bazlar için "Sulu çözeltilerde OH- iyonu veren maddelerdir." "proton alan maddeler" tanımlarını kullanılmıştır. Tuzlar için "Asitlerle bazların tepkimelerinden oluşan iyonik bileşiklerdir" tanımı kullanılmıştır. Tuzların çeşitlerinden bahsedilmiştir(Nötr, asidik ve bazik tuzlar).

Genel Kimya kitabı: 3 tür tanımdan bahsedilmiştir. Arrhenius tanımına göre" Sulu çözeltilerde kuvvetli elektrolitlerin yalnızca iyonlar, zayıf elektrolitlerin kısmen iyon kısmen molekül verdiğini asit ve bazların verilen iyona göre sınıflandırdığı" belirtilmiştir. Bu tanımda NH3 bazının neden baz olduğu tam tanımlanamamıştır. Bronsted- Lowry bazı kuramında "proton veren asit, proton alan baz" tanımı kullanılmaktadır. Lewis tanımına göre "elektron çifti alıcısı lewis asidi ve elektron çiftçi vericisi lewis bazı" tanımları kullanılmaktadır. Farklı farklı tanımlamalar genelden özele doğru gidilmiştir.

8. sınıf Fen Bilimleri kitabında yer alan tanım ile 10. sınıf Kimya kitabındaki tanımın aynı olduğu, Fen Lisesi 10.Sınıf Kimya kitabında Bronsted-Lowry kuramına yer verildiği görülmektedir. Tanımların sınıf seviyesi arttıkça bilimsel kaynakta yer alan tanımlara yaklaştığı görülmektedir. Bilimsel bilgi kaynağındaki tanımların hepsine, 8. sınıf Fen Bilimleri, 10. sınıf Kimya (Tüm liseler), 11. sınıf Kimya (Tüm liseler) kitaplarında yer verilmemiştir. Burada öğrencilerin ön bilgileri ele alınarak 8. sınıf Fen Bilimleri ve 10. sınıf Kimya kitaplarında tanım sadece H^+ iyonu içeren asit ve OH^- iyonu içeren baz şeklinde tanımlanırken 10. sınıf Fen Lisesi Kimya ve 11. sınıf Kimya (Tüm liseler) ders kitabında proton alan ve proton veren tanımlarına da yer verilmiştir. Farklı seviyelerde farklı tanımlamaların olması didaktiksel dönüşümü göstermektedir.

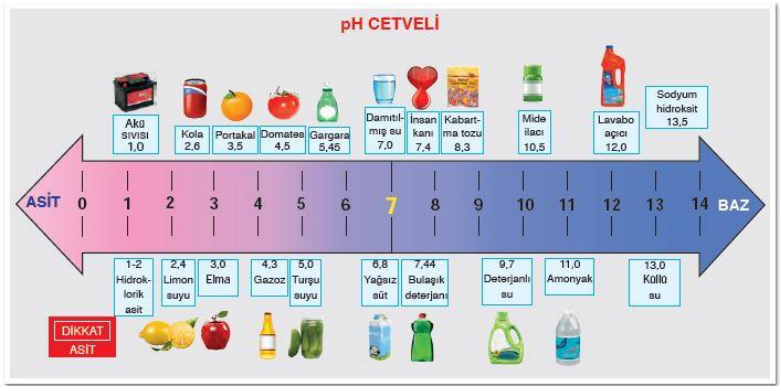

Şekil 2. 8. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı

pH cetvellerine bakıldığında 8. sınıf Fen Bilimleri ve 10. sınıf Fen Lisesi Kimya kitabından alınan pH cetvelinin resimli olduğu görülmektedir. Bilimsel bilgi kaynağında pH cetveli içerisinde verilen örneklerin yanlarında pH değerlerinin de verildiği görülmektedir. Bu konuda 8. sınıf Fen Bilimleri ders kitabının bilimsel kaynağa en yakın olduğu görülmektedir. Görsellerin hepsi asit ve bazların derecelerini göstermek için renklendirme kullanmışlardır. 11. sınıf Kimya kitapları ve Genel Kimya kitabında magnezya sütü örneği kullanılırken 8. sınıf Fen Bilimleri kitabında ve 10. sınıf Kimya kitaplarında kullanılmamıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada 8. sınıf, 10. sınıf ve 11. sınıf kitaplarındaki Asit, Baz ve Tuz konuları incelenmiştir. Kitapların incelenmesi sonucunda seviyelerin değiştikçe kazanım sayıları ve kazanım seviyeleri değişmekte olduğu görülmüştür. Konular için ayrılan sayfa sayıları da farklılık göstermektedir. Görsel kullanımı her seviyede farklılık göstermekle birlikte, aynı seviyedeki farklı kitaplarda da farklılık gösterdiği anlaşılmıştır. Kavramlar incelendiğinde en fazla kavramın bilimsel bilgi kaynağı olan Genel Kimya kitabında yer aldığı görülmektedir. Kavram sayısı 10. sınıf Kimya kitabında diğer sınıf seviyelerine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bilimsel kaynakta anlatılan konuların 10. sınıf ve 11. sınıf Kimya kitaplarında bölündüğü görülmektedir. 8. sınıf Fen Bilimleri kitabında görsellere daha fazla ağırlık verildiği ve sınıf seviyesine uygun olduğu gözlenmiştir. Tanımlara bakıldığında 8. sınıf seviyesinde olan tanımların basit düzeyde olduğu, konu detaylarına girilmediği görülmektedir. 10. sınıf seviyesinde farklı Asit, Baz ve Tuz tanımlarına yer verilmezken 10. sınıf Fen Lisesi Kimya kitabında yer verilmiştir. Bu seviyede tüm tanımlara yer verilmesi gerekmektedir. Belirteçler konusunda 8. sınıf seviyesinde sadece 3 tür belirtece ve doğal ayıraçlara yer verilirken, 10. sınıf Kimya kitabında tüm belirteçlere ve doğal belirteçlere yer verilmiştir. Genel Kimya kitabında belirteçlere ayrılan bölüm tüm kaynaklardan daha fazla olduğu görülmüştür. 11. sınıf Kimya kitaplarında kimyasal formüllere daha fazla yer verilmiştir. Genel Kimya kitabında da formülle gösterimin daha fazla olduğu ve kimyasal maddelerin yanı sıra formüllerinin de gösterildiği görülmektedir. Etkinliklerin 8. sınıf ve 10. sınıf seviyesi için yeterli bulunurken, 11. sınıf düzeyinde etkinlik sayısının artırarak bilginin kalıcılığı artırılmış olmaktadır. 10. sınıf Fen Lisesi Kimya kitabında Tuzlar ile etkinliğe yer verilirken diğer Lise Kimya kitaplarında yer verilmemiştir. Tuzlar ile etkinlik diğer 10. sınıf kitaplarında da yer verilmesi konunun pekiştirilmesi için önemlidir. Bilimsel bilgi kaynağında etkinliklerin hepsi soru çözümü üzerine etkinliklerdir.

KAYNAKÇA

Bosch, M., & Gascón, J. (2006). Twenty-five years of the didactic transposition. ICMI bulletin, 58(58), 51-65.

Chevallard, Y. (1985). La transposition didactique: Du savoir savant au savoir enseigné. Grenoble, France: La pensée sauvage.

TDK. (2020) Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük.

Yıldırım, M. (2008). İlköğretim fen ve teknoloji dersinde genetik ünitesinin bilimsel bilgilerden öğretmen bilgilerine geçişinin didaktiksel dönüşüm teorisi yaklaşımıyla değerlendirilmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi.

ALMANYA'DA DOĞUP BÜYÜYEN, TÜRKİYE'YE DÖNÜŞ YAPMIŞ OLAN 3. NESİL TÜRKLERİN TÜRKİYE'YE DÖNME VE TÜRKİYE'DE YAŞAMA NEDENLERİ

Bilal ÜSTÜN[1], Ebru ÜSTÜN[2]

[1-2]Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Nevşehir / Türkiye

Öz: Bu araştırmada Almanya'da doğup büyüyen 3.nesil Türklerin Türkiye'ye dönüş ve Türkiye'de yaşama nedenleri araştırılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemi ve fenomenoloji (olgu bilim) deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Almanya'da doğmuş, büyümüş ve Türkiye'ye dönmüş 3.nesil Türkler veya Türk kökenli katılımcılar oluşturmaktadır. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veriler 2020 yılı içerisinde bilgisayar destekli Zoom Uygulaması üzerinden ses ve görüntü kaydı alınarak toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların %41'i Türkiye'ye ailevi nedenlerle, %24'ü işlerinden dolayı, %18'i eğitimlerini Türkiye'de almak istedikleri için ve %17'si de Almanya'da ırkçılığa ve ayrımcılığa uğradıklarını düşündükleri için döndüklerini belirtmişlerdir. Araştırmada katılımcıların %35'inin devlet kurumlarında memur oldukları, %30'unun özel sektörde çalıştıkları ve %24'ünün de üniversite eğitimi aldıkları belirlenmiştir. Katılımcıların yalnızca %11'i çalışmadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada elde edilen bilgiler ışığında katılımcıların %50'si bugünkü şartlar altında Türkiye'ye dönmezdim ifadelerini kullanırken, %25'i dönerdim, %17'si dönmeyebilirdim ifadelerini kullanmışlardır. Katılımcıların yalnızca %8'i kararsız olduğunu belirtmiştir. Almanya'dan Türkiye'ye dönme hedefi taşıyan Türk vatandaşlarına, çocuklarının uyum sorunu yaşamamaları açısından, çocukları ya küçükken dönmeleri veya çocukları kendi kararlarını kendileri verebilecekleri yaşa gelene kadar onları Türkiye'ye gelmeye zorlamamaları önerilebilir. Aksi durumda baş edilmesi çok zor olan uyum sorunlarıyla karşılaşılmakta ve Türkiye'ye karşı ön yargılar oluşmaktadır. Bu çalışmanın Almanya'dan Türkiye'ye dönme planı yapan Türk vatandaşları için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Irkçılık, Türk Vatandaşları, Uyum Sorunu, Uyum

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonu harabeye dönen Almanya, yaptığı sanayileşme hamlesi sonucunda kendi öz kaynaklarıyla karşılayamadığı bir işgücü yükünün altına girmiştir. Almanya Başbakanı Konrad Adenauer giderek ortaya çıkan işgücü açığını yabancı işçilerle kapatmaya karar verince 1955'te İtalya, 1960'ta İspanya ve Yunanistan ile anlaşmalar yapılmıştır (Çelik, 2012). Yapılan bu işgücü anlaşmalarının da yetersiz kaldığı görüldüğünde ekonomik ve istihdam sorunlarıyla boğuşan Türkiye Cumhuriyeti Almanya'ya işgücü desteği verebileceğini Almanya'ya iletmiştir. Demokrat Parti Hükümeti, 1957 yılında Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu kanadı ile Türk işçilerinin Almanya'ya gönderilmesi isteğini Alman tarafına iletmiştir (Çelik, 2012). Burada Türk hükümetinin tek amacı Almanya'ya işgücü sağlamak değildi. Türk hükümetinin asıl amacı, ülkedeki yoğun işsizliğin önünü kesmek, işçilerin gönderecekleri dövizleri değerlendirmek ve geri döndüklerinde edindikleri deneyim ve teknik bilgileri Türk sanayisine kazandırmaktı (Perşembe, 2005). Alman ve Türk hükümetlerinin planına göre geçici bir çalışma dönemini içeren işçi göçü, zamanla öngörülenden farklılaşarak süreklilik kazanan bir olguya dönüşmüştür (Çelik, 2008). 1961 yılında misafir işçi statüsüyle Almanya'ya ayak basan Türklerin büyük bir kısmı 1973 yılında Alman devleti tarafından verilen dönüş teşvikine rağmen Türkiye'ye dönmemişler ve Zengin'in (2010) de ifade ettiği gibi nesiller boyu Almanya'da kalmışlar, çocuk sahibi olmuşlar, onları yetiştirmişler ve emekli olmuşlardır. Türklerin Almanya'da geçirdikleri süre içerisinde yaşadıkları sorunlar kuşaktan kuşağa farklılaşarak devam etmiştir. Her kuşak kendi döneminin şartlarına bağlı olarak zorluklarla karşılaşmıştır. Bu kuşaklar içinde şüphesiz

en büyük zorluğu birinci kuşak Türkler yaşamıştır. Birinci nesle dahil olan Türklerin yaşadıkları soruları sıralamak gerekirse dil, kültür, eğitim, beslenme ve barınmanın öncelikli olduğu söylenebilir (Kırmızı, 2016). Birinci kuşak Türklerin belirgin özellikleri şunlardır: Almanca bilmemektedirler, Almanya'da işçi olarak istihdam edilmiş ve Almanya'ya belirli süre için gelmişler ve mesleki olarak genelde kalifiye olmayan kişilerden oluşmaktadırlar (Şahin, 2013). Birinci kuşağın yaşadığı en büyük problem dil problemidir. Dil bilmediklerinden imzaladıkları sözleşmelerin içeriği hakkında bilgi sahibi olamamaları durumlarını zorlaştıran bir diğer unsurdur. Bu durum, işçilerin büyük çoğunluğunda psikolojik sorunlara yol açarken, bazı işçiler de iş kazalarında hayatını kaybetmiştir (Perşembe, 2005). İlk üç yılda Türk işçilerinin sayısının 200 bini aşmasına rağmen bir tek Almanca kursunun olmayışı Türk işçilerine Alman devletinin hangi gözle baktığına önemli bir işarettir (Çelik, 2012). Alman devleti Türk işçileri misafir işçi olarak tanımlamış ve geri döneceklerini düşünmüşlerdir. Birinci kuşağın asıl amacı da Almanya'da kalıcı olmak değil, yeterli birikimi yaptıktan sonra Türkiye'ye geri dönmekti. İlk önceleri yabancı misafir işçi olarak tanımlanan ve sadece işgücü olarak gelen Türkler zaman içerisinde yabancı vatandaşlar olarak anıldılar (Yücel, 2014). Bunun bir sonraki evresi olarak ise göçmenler olarak anılmaya başlandılar. İkinci nesil Türkler ise babaları ve anneleri kadar zorluk çekmemişlerdir. Aslında ikinci nesil denilen Türkleri iki gruba ayırmak doğru olur. Bunlardan birincisi Almanya'da doğanlar, ikincisi ise Türkiye'den çocuk ya da genç yaşta aileleri tarafından Almanya'ya götürülenlerdir (Kırmızı, 2016). Özellikle Almanya'da doğan ikinci nesil Türkler oraya ailelerinden daha çabuk uyum sağlamış ve Almancayı da okul çağında öğrenmişlerdir. Dil problemini yaşayan ikinci nesil Türkler Almanya'ya sonradan giden Türkler olmuştur. Bunların çoğunluğu Türkiye'den ilk ve ortaöğretimden koparılarak götürülmüşlerdir (Arslan, 2006). İkinci kuşak Türklerin en önemli özellikleri şunlardır: Birinci kuşak misafir işçilerin çocuklarıdır, ya Türkiye'den Almanya'ya aile birleşiminden yararlanarak gitmişlerdir ya da Almanya'da doğmuşlardır. Kısmen Almanca öğrenmişler, Alman okuluna gitmeye başlamışlar veya Almanya'ya evlenerek gitmişlerdir (Şahin, 2013). Üçüncü nesil ise ne dil problemiyle ne de kültür problemiyle karşılaşmıştır çünkü Almanya'da doğmuş, orada okula gitmiş, Almanlardan oluşan bir çevre edinmiş ve bazısı Almanlarla evlenmiştir. Çok kültürlü yetişip iki dilli iletişime sahiptirler (Kaya, 2000). Üçüncü neslin problemi iki dil ve iki kültür arasında sıkışıp ne Türk ne de Alman olabilmektir. Üçüncü nesil Türklerin büyük çoğunluğu tıpkı dedeleri gibi Almanya'da yaşamakta ve Türkiye'ye dönme düşüncesi taşımamaktadır. Fakat Almanya'da doğmuş, belli bir yaşa kadar orada eğitim almış ve yaşamını Türkiye'de sürdürmeye karar vererek anavatana dönmüş üçüncü nesil Türkler de vardır. Bu araştırmada Almanya'da doğup büyüyen üçüncü nesil Türklerin Türkiye'ye dönme ve Türkiye'de yaşama nedenleri araştırılmıştır. Bu kapsamda aşağıda belirlenen araştırma sorularına yanıtlar aranmıştır:

1. Almanya'dan Türkiye'ye dönüş nedeniniz nedir?

2. Türkiye'de şu an ne işle uğraşıyorsunuz? Yaptığınız işten memnun musunuz?

3. Bugünkü şartlar altında Almanya'dan Türkiye'ye yine döner miydiniz?

4. Türkiye'ye döndüğünüz için pişman oldunuz mu?

5. Almanya'ya dönme imkânınız var mı?

a. Dönme imkânınız varken neden Türkiye'de yaşıyorsunuz?

b. Dönme imkânınız olsa döner miydiniz?

6. Almanya'ya sizi bağlayan herhangi bir şey var mı?

ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi ve fenomenoloji (olgu bilim) deseninde tasarlanmıştır. Fenomenoloji deseninde genel olarak bireylerin herhangi bir olguya ilişkin deneyimlerinin neler olduğu ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıkları ortaya konmaya çalışılır (Creswell, 2007). Bu nedenle, olguyu tanımlamak ve yorumlamak için bireylerin deneyimlerinden yararlanılmaktadır (Miller, 2003). Fenomenoloji deseninin güçlü yönlerinden biri, araştırmacıya birey tarafından yaşanmış bir deneyimi anlama ve anlamlandırma olanağı sunmasıdır (Giorgi, 1997).

ÇALIŞMA GRUBU

Bu araştırmanın çalışma grubunu Almanya'da doğmuş, büyümüş ve Türkiye'ye dönmüş 3.nesil 16 Türk veya Türk kökenli katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcıların 10'u kadın, 6'sı ise erkektir. Katılımcıların yaş grubu 19-40 arasındadır. Yaş ortalamaları ise 29,6'dır. Katılımcıların 10'u Türk, 2'si Alman ve 4'ü çifte vatandaştır. Katılımcıların 8'inin Türk üniversitelerinden, 2'sinin ise Alman üniversitelerinden diploması vardır. Katılımcıların 2'sinin ise Türk üniversitelerinden hem lisans hem de yüksek lisans dereceleri vardır. Katılımcıların 9'u senede 2 kez, 2'si senede 1 kez, 1'i 2 senede 1 kez ve 1'i de çok nadir olmak üzere Almanya'ya giriş çıkış yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların 1 tanesi bu soruya cevap vermek istemediğini belirtmiş, 1 tanesi Almanya'dan döndüğünden beri hiç gitmediğini söylemiş, 1 tanesi de Almanya'ya her ay giriş çıkış yaptığını ifade etmiştir.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmada katılımcıların Türkiye'ye dönme ve Türkiye'de yaşama nedenlerini inceleme amacı ile araştırmacılar tarafından alanyazın tarandıktan sonra geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda katılımcılara 11 demografik ve 6 araştırma sorusu sorulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı, görüşme sorularını önceden hazırlar ve kişilere sınırlı (kısmi) bir esneklik sağlayarak soruları görüşme sırasında yeniden düzenleyebilir, ihtiyaca göre yeni sorular ekleyebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Görüşmede yer alan sorular alanında uzman iki akademisyenin görüşlerine sunulmuş, soruların açık ve anlaşılır olduğu belirlendikten sonra araştırmada kullanılmıştır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada kullanılan veriler 2020 yılı içerisinde bilgisayar destekli Zoom Uygulaması üzerinden ses ve görüntü kaydı alınarak toplanmıştır. Görüşmeler COVİD-19 hastalığı kapsamında alınan tedbirler çerçevesinde yüz yüze gerçekleştirilememiştir. Katılımcılara, görüşmelere başlamadan önce bu çalışmaya katılımın gönüllülük esasına bağlı olduğu, sorulan sorulardan rahatsızlık hissettikleri an çalışmadan ayrılabilecekleri ve kendilerinden elde edilen verilerin silinerek çalışmada kullanılmayacağı iletilmiştir.

VERİLERİN ANALİZİ

Katılımcılardan Zoom Uygulaması ile elde edilen ses ve görüntü kayıtları araştırmacılar tarafından iki kez deşifre edilerek metin halinde verilere dönüştürülmüştür. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler ışığında kodlar ve temalar oluşturulmuştur. Katılımcıların kayda değer ifadelerine doğrudan aktarım yöntemi ile yer verilmiştir.

BULGULAR ve YORUM

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar içerik analizine tabi tutulmuş ve yanıtlar soru bazında ayrı ayrı incelenerek ortaya çıkarılan kodlar ve temalar ışığında yorumlanmıştır. Katılımcılara birinci araştırma sorusu olarak "Almanya'dan Türkiye'ye dönüş nedeniniz nedir?" sorusu sorulmuştur. İlgili soruya ilişkin ulaşılan bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Tema	**Kodlar**
Aile	• Aile döndüğü için (n=7) • Evlilik için (n=3) • Bir yakının vefatı (n=2) • Emeklilik sebebi ile (n=1) • Ailenin hayali (n=1) • Ailenin zorlaması (n=1) • Aile hayatını manevi koruma (n=1)
Eğitim	• Üniversite eğitimi için (n=4) • Lise eğitimi için (n=2) • Lise ve üniversite eğitimi için (n=2)
Meslek	• İş fırsatı (teklifi) (n=3) • Eşin işi (n=2) • İş değişikliği (n=1) • İşte başörtüsü takabilme imkânı (n=1)
Ayrımcılık/Irkçılık	• Ayrımcılık yapılması (n=3) • Irkçılık yapılması (n=1) • İnanca saygısızlık (n=1)

Tablo 1'deki veriler ışığında birinci araştırma sorusu olan "Almanya'dan Türkiye'ye dönüş sebebiniz nedir?" sorusu 4 tema altında cevaplandırılmıştır. Bu temalar aile, eğitim, meslek ve ayrımcılık/ ırkçılık temalarıdır. Bu temalar içerisinde en yüksek oran %41 ile aile temasındadır. Aile teması içerisinde katılımcıların %44'ü aileleri döndüğü için, %19'u evlilik sebebi ile, %13'ü bir yakınları vefat ettiğinden dolayı, %6'sı emeklilik sebebi ile, %6'sı ailesinin hayali Türkiye'ye dönmek olduğu için ve %6'sı da ailesinin zorlaması ile Türkiye'ye döndüklerini ifade etmişlerdir. Evlilik sebebi ile Türkiye'ye dönen katılımcıların tamamının kadın olması dikkat çekici bir durumdur. Bir diğer dikkat çekici nokta ise sırf ailesinin zoruyla Türkiye'ye dönen katılımcıların buldukları ilk fırsatta Almanya'ya dönmek istediklerini ifade etmiş olmalarıdır. Buradan katılımcıların %75'inin kendi iradeleri ile değil, ailelerinin iradeleriyle Türkiye'ye döndükleri anlaşılabilir. Temalar içerisinde en yüksek ikinci oran %24 ile meslek temasıdır. Meslek teması içerisinde katılımcıların %43'ü kendilerine gelen bir iş teklifi sebebi ile, %29'u eşinin işi Türkiye'de olduğu için, %14'ü farklı bir iş koluna geçmek istediği için ve %14'ü de iş yerinde özgürce başörtüsünü takabileceği için Türkiye'ye döndüklerini belirtmişlerdir. Bu verilerden hareketle Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının karşılarına iyi bir iş fırsatı veya iyi bir iş teklifi çıkması durumunda Türkiye'ye dönebilecekleri sonucuna ulaşılabilir. Eğitim teması %18 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Eğitim teması içerisinde katılımcıların %50'sinin üniversite eğitimi almak, %25'inin lise eğitimi almak ve %25'inin ise hem lise hem de üniversite eğitimi almak için Türkiye'ye döndüklerini söylemişlerdir. Birinci araştırma sorusunun son temasını %17 ile ayrımcılık/ ırkçılık teması oluşturmaktadır. Ayrımcılık/ ırkçılık teması içerisinde katılımcıların %60'ı Almanya'da kendilerine ayrımcılık yapıldığı, %20'si kendilerine ırkçılık yapılması ve %20'si de inançlarına saygısızlık yapıldığı gerekçesi ile Türkiye'ye döndüklerini ifade etmişlerdir. Buradan hareketle Türklerin 2020 yılında dahi Almanya'da ırkçılığa ve ayrımcılığa uğradıkları sonucuna ulaşılabilir. Katılımcıların birinci araştırma sorusuna verdikleri yanıtlardan kayda değer olanları şunlardır:

K4: *"Benim annemin bir yakını vefat ettiğinde annem çok etkilenmişti. Ben de mi uçağın altında gideceğim yani cesedim uçakla mı gidecek diye çok etkilenmişti. Sonra babam dedi ki: "Biz de Türkiye'ye taşınalım" dedi. Tabi ben istemiyordum başta sonra ailemin kararı tamamen, taşındık."*

K8: *"2008'de eşimle evlendim, eşim Türk vatandaşı ve Türkiye'de yaşadığı için ve sağlık memuru olduğu için onun yaşadığı yere gelmeyi tercih ettim."*

Katılımcılara ikinci araştırma sorusu olarak "Türkiye'de şu an ne işle uğraşıyorsunuz? Yaptığınız işten memnun musunuz?" sorusu sorulmuştur. İlgili soruya ilişkin ulaşılan bilgiler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. İkinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Tema	Kodlar
Devlet Memuru	• Öğretmen, memnun (n=2) • Kabin memuru, memnun (n=2) • Akademisyen, memnun (n=1) • Uzman, memnun değil (n=1)
Özel Sektör	• Emlak danışmanlığı, memnun (n=1) • Eğitim danışmanlığı, memnun (n=1) • Öğretmen, memnun değil (n=1) • Tercüman, memnun (n=1) • Turizmci, memnun (n=1)
Eğitim	• Üniversite öğrencisi, memnun (n=4)
Çalışmıyor	• Ev hanımı, memnun (n=1) • Ev hanımı, memnun değil (n=1)

Tablo 2'deki veriler ışığında ikinci araştırma sorusu olan "Türkiye'de şu an ne işle uğraşıyorsunuz? Yaptığınız işten memnun musunuz?" sorusu 4 tema altında cevaplandırılmıştır. Bu temalar devlet memuru, özel sektör, eğitim ve çalışmıyor temalarıdır. Bu temalar içinde en yüksek oran %35 ile devlet memuru temasıdır. Katılımcıların %33'ünün Almanya'dan döndükten sonra Türkiye'de devlet memuru olarak çalıştıkları görülmektedir. Devlet memuru teması içerisinde katılımcıların %33'ünün bir devlet okulunda Almanca Öğretmeni olarak çalıştıkları ve yaptıkları işten memnun oldukları, yine %33'ünün devlete bağlı bir havayolu şirketinde kabin memurluğu yaptıkları ve işlerinden memnun oldukları, %17'sinin bir devlet üniversitesinde akademisyen olarak çalıştıkların ve işlerinden memnun oldukları ve yine %17'sinin bir devlet kurumunda uzman olarak çalıştıkları fakat yaptıkları işten memnun olmadıkları ifade edilebilir. Buradan hareketle Almanya'dan Türkiye'ye dönmüş katılımcıların %83'ünün devlet kademesinde yaptıkları işlerden memnun oldukları sonucuna ulaşılabilir. Temalar içerisinde en yüksek ikinci orana sahip tema %30 ile özel sektör temasıdır. Özel sektörde çalışan katılımcıların %20'si emlak danışmanlığı, %20'si eğitim danışmanlığı, %20'si tercümanlık, %20'si turizmcilik ve yine %20'si öğretmenlik yaptıklarını belirtmişlerdir. Özel bir okulda öğretmenlik yapan katılımcılar (%20) dışında diğer özel sektör çalışanlarının (%80) yaptıkları işlerden memnun oldukları söylenebilir. Yaptığı işten memnun olmayan tek grubun özel sektör öğretmenleri oluşu dikkat çekmektedir. Buradan özel okulların şartlarının devlet okullarında olduğu gibi rahat olmadığı sonucu çıkarılabilir. Temalar içerisinde eğitim teması %24 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Katılımcıların %22'si öğrenci olduklarını ve bölümlerinden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Öğrenci olduklarını belirten katılımcıların tamamının Almanca Öğretmenliği bölümlerinde eğitim aldıkları ve aldıkları eğitimden memnun oldukları dikkat çekicidir. Buradan hareketle Almanya'dan Türkiye'ye dönmüş ve üniversite eğitimi alan katılımcıların Almanca bölümlerine rağbet gösterdikleri sonucuna ulaşılabilir.

Temalar içerisinde çalışmıyor teması %11 ile son sırada yer almaktadır. Çalışmıyor teması içerisinde katılımcıların %50'si ev hanımlığı yapmalarına rağmen mutlu olduklarını, %50'si ise ev hanımlığı yaptıklarına rağmen mutlu olmadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların ikinci araştırma sorusuna verdikleri yanıtlardan kayda değer olanları şunlardır:

K7: *"Özel bir okulda Almanca Öğretmeni olarak çalışıyorum, özel bir kurum olduğu için memnun değilim."*

K10: *"Tercüme ofisinde tercüman olarak çalışıyorum. Yaptığım iş beni şu an gayet tatmin ediyor, yani beğendiğim bir iş, sevdiğim bir meslek. İki dili de kullanmak hoşuma gidiyor Almanca ve Türkçeyi."*

Katılımcılara üçüncü araştırma sorusu olarak "Bugünkü şartlar altında Almanya'dan Türkiye'ye yine döner miydiniz" sorusu sorulmuştur. İlgili soruya ilişkin ulaşılan bilgiler Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Tema	**Kodlar**
Dönmezdim	• Eğitim kalitesi (n=3) • Ekonomik (n=1) • Aile bağları (n=1) • Çalışma şartları (n=1) • Sosyal çevre (n=1) • Sağlık sistemi (n=1)
Dönerdim	• Aile bağları (n=1) • Türkiye ev gibi (n=1) • Mutluluk (n=1)
Dönmeyebilirdim	• Ekonomik (n=4) • Yaşam tarzı (n=1)
Kararsızım	• Şartlara bağlı (n=2)

Tablo 3'teki veriler ışığında üçüncü araştırma sorusu olan "Bugünkü şartlar altında Almanya'dan Türkiye'ye yine döner miydiniz?" sorusu 4 tema altında cevaplandırılmıştır. Bu temalar dönmezdim, dönerdim, dönmeyebilirdim ve kararsızım temalarıdır. Bu temalar içinde en yüksek oran %50 ile dönmezdim temasına aittir. Katılımcıların %50'si bugünkü şartlar altında Türkiye'ye dönmeyeceklerini ifade etmişlerdir. Dönmezdim teması içerisinde katılımcıların %38'inin dönmeme sebebi olarak eğitim kalitesini belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların diğer dönmeme sebeplerinin ise %12,5 ile ekonomik, %12,5 ile aile bağları, %12,5 ile çalışma şartları, %12,5 ile sosyal çevre ve %12,5 ile sağlık sistemi olduğu görülmektedir. Buradan katılımcıların yarısına yakının Alman eğitim sistemini Türk eğitim sistemine göre daha nitelikli buldukları sonucuna ulaşılabilir. Temalar içerisinde en yüksek oranlı ikinci tema ise %25 ile dönerdim temasıdır. Dönerdim teması içerisinde katılımcıların %33,3'ü aile bağları sebebiyle, %33,3'ü Türkiye'de

mutlu oldukları için ve %33,3'ü de Türkiye'yi evleri gibi gördüklerinden dolayı bugünkü şartlar altında da Türkiye'ye döneceklerini ifade etmişlerdir. Dönmeyebilirdim teması %17 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Bu tema içerisinde yer alan katılımcıların %80'i ekonomik sebeplerden ve %20'si ise yaşam tarzına uymadığı gerekçesi ile Türkiye'ye dönmeyebileceklerini belirtmişlerdir. Burada katılımcıların dönmezdim yerine dönmeyebilirdim gibi yumuşak bir ifade kullanmaları Türkiye açısından olumlu algılanabilir. Karasızım teması %8 ile son sırada yer almaktadır. Bu tema içerisindeki katılımcıların tamamının araştırma sorusuna net bir yanıt vermedikleri görülmektedir. Katılımcılar dönüp dönmeme konusunun tamamen şartlara bağlı olduğunu ve bu soruyu net ifadelerle cevaplayamayacaklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların üçüncü araştırma sorusuna verdikleri yanıtlardan kayda değer olanları şunlardır:

K4: *"Hayır kesinlikle dönmezdim. Oradaki yaşam şartları daha iyi bence buraya göre. Mesela oradaki eğitim daha güzeldi, eğitim daha kaliteli orada, yani burayı kötülemek istemem ama ben oranın eğitimini daha çok beğeniyorum."*

K6: *"Dönerdim. Burası daha ev gibi hissettiriyor. Almanya'da doğmuş olmama rağmen burası daha ev gibi. Türkiye toprakları, insanları, mevsimler. Almanya ev gibi hissettirmiyordu. Yabancı bir yerde olduğumu hissettiriyordu."*

Katılımcılara dördüncü araştırma sorusu olarak "Türkiye'ye döndüğünüz için pişman oldunuz mu?" sorusu sorulmuştur. İlgili soruya ilişkin ulaşılan bilgiler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Tema	Kodlar
Pişman oldum	• Almanya'da eğitim daha iyi (n=4) • Almanya'yı özlüyorum (n=1) • Güven ve insani değerler (n=1) • Ekonomik zorluk (n=1) • Futbol kariyerim bitti (n=1) • Türkiye geri kalmış (n=1) • Politik üslup (n=1)
Zaman zaman pişman oldum	• Yavaş bürokrasi (n=2) • Keyfi iş şartları (n=1) • Sosyal yaşam (n=1) • Emeğe saygı yok (n=1) • Öğretmen değersiz (n=1) • Niteliksiz eğitim (n=1)
Pişman olmadım	• İyi bir işim var (n=4) • Eğitim olanakları iyi (n=1) • Ortamım çok güzel (n=1)

Tablo 4'teki veriler ışığında dördüncü araştırma sorusu olan "Türkiye'ye döndüğünüz için pişman oldunuz mu?" sorusu 3 tema altında cevaplandırılmıştır. Bu temalar pişman oldum, zaman zaman pişman oldum ve pişman olmadım temalarıdır. Bu temalar içinde en yüksek oran %44 ile pişman oldum temasıdır. Pişman oldum teması içerisinde katılımcıların %40'ı Almanya'daki eğitimin Türkiye'den daha nitelikli olduğunu düşündükleri ve eğitim açısından pişmanlık duydukları söylenebilir. Katılımcıların diğer pişmanlık duydukları konuların Almanya'yı özlemeleri (%10), Almanya'daki insani değerleri daha yüksek bulmaları ve kendilerini orada daha güvende hissetmeleri (%10), Ekonomik zorluklar (%10), Sportif kariyerlerinin son bulması (%10), Türkiye'nin Almanya'dan daha geri kalmış olduğunu düşünmeleri (%10) ve Türkiye'deki siyasi çekişmeler (%10) olduğu söylenebilir. Buradan katılımcıların Alman eğitim sistemine olan bakışlarının Türk eğitim sitemine göre daha olumlu olduğu sonucu çıkarılabilir. Temalar içerisinde zaman zaman pişman oldum teması %37 ile ikinci sırada yer almaktadır. Zaman zaman pişman oldum teması içerisinde katılımcıların %30'u yavaş bürokrasiden, %14'ü keyfi iş şartlarından, %14'ü sosyal yaşamdan, %14'ü Türkiye'de emeğe saygının olmadığını düşünmelerinden, %14'ü Türkiye'de öğretmenlerin değersiz olduklarını değerlendirdiklerinden ve %14'ü de eğitimin niteliksiz olduğunu düşündüklerinden dolayı Türkiye'ye döndüklerine zaman zaman pişman olduklarını belirtmişlerdir. Buradan hareketle Türk bürokrasi-

sinin Alman bürokrasisine göre daha yavaş çalıştığı ve katılımcıların bundan rahatsızlık duydukları sonucuna ulaşılabilir. Pişman olmadım teması ise %19 ile son sırada yer almaktadır. Bu tema içerisinde katılımcıların %66'sı iyi bir işte çalıştıkları gerekçesi ile, %17'si Türkiye'deki eğitim olanaklarını iyi buldukları için ve %17'si de ortamının çok güzel olduğu gerekçesi ile döndükleri için pişman olmadıklarını ifade etmişlerdir. Buradan Türkiye'de iyi bir iş sahibi olmanın Almanya'dan dönmenin oluşturabileceği pişmanlığı önleyebileceği sonucuna ulaşılabilir. Katılımcıların dördüncü araştırma sorusuna verdikleri yanıtlardan kayda değer olanları şunlardır:

K4: *"Evet, zaten istemeyerek döndüğüm için pişmanım hala. Benim Türkçem biraz kötü olduğu için okulda falan zorlandığım olmuştu. O zamanlar keşke dönmeseydik dediğim oldu. Ya ne bileyim insan orayı da özlüyor. O zaman keşke dönmeseydim diyorum."*

K8: *"Hem evet hem hayır diyeyim yani ama ağır basan yer evet pişmanım diyebilirim. Türkiye'de tek maaş zor oldu şimdi muhtemelen tek pişmanlığım bu."*

Katılımcılara beşinci araştırma sorusu olarak "Almanya'ya dönme imkânınız var mı? Dönme imkânınız varsa neden dönmüyorsunuz? Dönme imkânınız olsa döner miydiniz?" sorusu sorulmuştur. İlgili soruya ilişkin ulaşılan bilgiler Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Tema	**Kodlar**
Var	• Huzur ve mutluluk (n=8) • Ailevi sebepler (n=4) • Kurulu düzen (n=3) • Ayrımcılık (n=3)
Yok	• Eğitim için giderdim (n=1) • Yatırım amaçlı giderdim (n=1)

Tablo 5'teki veriler ışığında beşinci araştırma sorusu olan "Almanya'ya dönme imkânınız var mı? Dönme imkânınız varsa neden dönmüyorsunuz? Dönme imkânınız olsa döner miydiniz?" sorusu 2 tema altında cevaplandırılmıştır. Bu temalar var ve yok temalarıdır. Temalar incelendiğinde katılımcıların %88'inin Almanya'ya kanunen dönme imkanlarının olduğu, %12'sinin ise kanunen dönme imkanlarının olmadığı görülmektedir. Almanya'da dönme imkânı olan katılımcıların %44'ü Türkiye'de huzurlu ve mutlu oldukları gerekçesiyle, %22'si ailevi sebeplerden dolayı, %17'si Türkiye bir yaşam düzeni kurduğu için ve %17'si ise Almanya'daki ayrımcılıktan dolayı imkânları olduğu halde Almanya'ya dönmediklerini ifade etmişlerdir. Buradan hareketle katılımcıların huzur ve mutluluklarını ekonomik parametrelerin önünde tuttukları sonucu çıkarılabilir. Almanya'ya kanunen dönme imkânı olmayan katılımcıların yanıtları incelendiğinde ise katılımcıların tamamının dönerdim ifadelerini kullandıkları görülmektedir. Dönerdim diyen katılımcıların yarısının eğitim amaçlı, diğer yarısının da Türkiye'ye yatırım amaçlı giderdim ifadeleri kullandıkları görülmektedir. Katılımcıların beşinci araştırma sorusuna verdikleri yanıtlardan kayda değer olanları şunlardır:

K1: *"Türkiye'yi ben seviyorum yani mesela ülke olarak güzel bir ülke yani hafta sonu bile buradan gidebileceğim bir sürü yer var. Güneşli olması mesela hoşuma gidiyor, güneşli daha hareketli bir de kendi ülkem yani, mesela Almanya'da her zaman yabancıyım, Almanya'da üniversite okumuş birisi olarak yine de her zaman ikinci sınıf insan muamelesi görebiliyorum ama Türkiye'de öyle bir durum yok."*

K6: *"Her şey ekonomik değil sonuçta. Hissettiğin, mutlu olduğun yer daha önemli. Parayı burada da kazanırsın sadece daha fazla efor sarf etmen gerekiyor. Burası daha huzurlu."*

Katılımcılara altıncı araştırma sorusu olarak "Almanya'ya sizi bağlayan herhangi bir şey var mı?" sorusu sorulmuştur. İlgili soruya ilişkin ulaşılan bilgiler Tablo 6'te gösterilmiştir.

Tablo 6. Altıncı Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Tema	**Kodlar**
Manevi bağ	• Aile bağları (n=12) • Arkadaş ve çevre (n=2) • Kendini oraya ait hissetme (n=1)
Maddi bağ	• Şirket Almanya'da (n=1)

Tablo 6'daki veriler ışığında altıncı araştırma sorusu olan "Almanya'ya sizi bağlayan herhangi bir şey var mı?" sorusu 2 tema altında cevaplandırılmıştır. Bu temalar manevi bağ ve maddi bağ temalarıdır. Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların tamamının Almanya ile maddi veya manevi bir bağları oldukları görülmektedir. Katılımcıların %94'ünün Almanya'ya manevi olarak bağlı oldukları, %6'sının ise maddi olarak bağlı oldukları görülmektedir. Almanya'ya manevi bağlılıkları bulunan katılımcıların bu bağlarının %80'inin aile bağları, %13'ünün ise arkadaş ve çevre bağlarının oluşturduğu görülmektedir. Katılımcılardan yalnızca %7'si kendilerini Almanya'ya ait hissettiklerini ifade etmişlerdir. Temalar incelendiğinde katılımcıların yalnızca %6'sının kendilerini Almanya'ya maddi bir bağla bağlı hissettikleri görülmektedir. Bu katılımcılar çalıştıkları şirketin Almanya'da olmasından dolayı maddi bir bağlılık hissettiklerini ifade etmişlerdir. Buradan hareketle Almanya'da yetişip Türkiye'ye dönüş yapmış tüm katılımcıların kendilerini Almanya'ya bağlayan maddi veya manevi bir bağın bulunduğu söylenebilir. Katılımcıların altıncı araştırma sorusuna verdikleri yanıtlardan kayda değer olanları şunlardır:

K2: *"Kardeşim dışında beni hiçbir şey Almanya'ya bağlamıyor. Orayla hiçbir duygusal bağım kalmadı. Arkadaşım da kalmadı, sosyal medya üzerinden merhaba, merhaba durumu var açıkçası."*

K8: *"Benim ailem var, kendi ailem, kardeşlerim, annem, babam. Onlar orada. Bir de doğup büyüdüğüm yer, ister istemez arıyorum, özlüyorum."*

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı Almanya'dan Türkiye'ye dönüş yapmış üçüncü nesil Türklerin Türkiye'ye dönme ve Türkiye'de yaşama nedenleri ortaya koymaktır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların %41'i Türkiye'ye ailevi nedenlerle, %24'ü işlerinden dolayı, %18'i eğitimlerini Türkiye'de almak istedikleri için ve %17'si de Almanya'da ırkçılığa ve ayrımcılığa uğradıklarını düşündükleri için döndüklerini belirtmişlerdir. Araştırmada katılımcıların %35'inin devlet kurumlarında memur oldukları, %30'unun özel sektörde

çalıştıkları ve %24'ünün de üniversite eğitimi aldıkları belirlenmiştir. Katılımcıların yalnızca %11'i çalışmadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada elde edilen bilgiler ışığında katılımcıların %50'si bugünkü şartlar altında Türkiye'ye dönmezdim ifadelerini kullanırken, %25'i dönerdim, %17'si dönmeyebilirdim ifadelerini kullanmışlardır. Katılımcıların yalnızca %8'i kararsız olduğunu belirtmiştir. Pişmanlık ile ilgili sorulan soruya katılımcıların %44'ü döndükleri için pişman olduklarını, %37'si zaman zaman pişmanlık yaşadıklarını ve %19'u da Türkiye'ye döndükleri için pişman olmadıklarını belirtmişlerdir. Çalışmadan elde edilen veriler katılımcıların %88'inin Almanya'ya kanunen dönme haklarının olduğunu, %12'sinin de bu haklarını öldürerek Türkiye'ye döndüklerini göstermektedir. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun Türkiye'den Almanya'ya göç eden Türkler ile ilgili yapıldığı söylenebilir (Gelekçi, 2014; Ünver, 2003; Şahin, 2010; Mortan & Sarfati, 2011; Richter, 2005; Çelik, 2008). Bu çalışmalarda Türklerin Almanya'ya göçü anlatılmakta, birinci nesil Türklerin yaşadıkları zorluklar dile getirilmekte ve zamanla Almanya'da nasıl kalıcı hale geldikleri anlatılmaktadır. Literatürde ayrıca Türklerin Almanya'da yaşadıkları sorunları ele alan çalışmalara da rastlanmıştır (Arslan, 2006; Başkurt, 2009; Bekar, 2013). Bu çalışmalarda Almanya'daki işçi çocuklarının eğitim sorunları ele alınmış (Arslan, 2006), Türk göçmenlerin kimlik problemi üzerinde tartışmalar yapılmıştır (Başkurt, 2009). Başka bir çalışmada Yılmaz'ın (2016), Almanya'daki başarılı entegrasyon örneklerini anlatan bir araştırmasına da rastlanılmıştır. Literatürde Almanya'dan Türkiye'ye dönen Türkler için oldukça az sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Çetin ve Ercan (2008) yurt dışından geri dönüş yapan üniversite öğrencilerinin sorunlarını incelerken Orhan (2011), işçilerimizin yurda dönüş meseleleri ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Almanya'dan Türkiye'ye dönen Türklerin yaşadıkları problemler ve uyum sorunları da literatürde az da olsa ele alınmıştır. Sunata (2014) Türkiyeli mühendislerin Almanya'dan geriye göç deneyimlerini; Yağbasan (1996) Federal Almanya'dan Türkiye'ye dönen öğrencilerin uyum sorunlarını; Kuruüzüm (2002) kesin dönüş yapan işçi çocuklarının uyum problemlerini ve Akbalık (2003) da yurt dışından dönen Türk öğrencilerin uyum düzeylerini araştıran çalışmalar yapmışlardır. Şener ve Türgen (2018) Almanya'da yaşayan Türklerin Türkiye'ye dönme sebepleriyle ilgili olarak Türkiye'ye dönüşün çoğu durumda ekonomik sebeplerden kaynaklanmadığını ifade etmişlerdir. Bu açıdan Şener ve Türgen'in (2018) bu çalışmayı destekledikleri söylenebilir çünkü çalışmada Almanya'dan Türkiye'ye dönmenin birinci sebebi olarak ailevi sebepler gerekçe gösterilmiştir. Yine Şener ve Türgen'in (2018) ifadeleriyle dönüşlerde duygusal değerlerin önemli olduğu ve Almanya'dan geri göçte Almanya'daki ayrımcılığın etkili olduğu savunularak bu çalışmayı destekledikleri belirlenmiştir. Zira bu çalışmada da katılımcıların Almanya'da ırkçılığa ve ayrımcılığa uğradıkları için Türkiye'ye döndükleri ifade edilmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlarla Kuruüzüm'ü (2002) destekler nitelikte sonuçlara ulaşıldığı belirlenmiştir. Kuruüzüm (2002) Türkiye'ye dönen ailelerin genellikle çocuklarının ilkokul çağında iken kesin dönüş yaptıklarını ve geri dönen öğrencilerin Türkiye'de karşılaştıkları en önemli sorunun eğitim sistemine alışamamaları olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmada da katılımcıların Alman eğitim sisteminden sonra Türk sistemine alışamadıkları ve Alman sistemini tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle bu çalışmanın Kuruüzüm'ün (2002) çalışması ile benzer sonuçlara ulaştığı sonucu çıkarılabilir. Yine Kuruüzüm (2002), Almanya'dan Türkiye'ye döndüğüne memnun olmayanların dönüş kararında söz sahibi olmayan çocuklar olduğunu belirterek bu çalışmada ulaşılan sonuçlardan birini doğrulamaktadır. Almanya'dan Türkiye'ye dönme hedefi taşıyan Türk vatandaşlarına, çocuklarının uyum sorunu yaşamamaları açısından, çocukları ya küçükken dönmeleri veya çocukları kendi kararlarını kendileri verebilecekleri yaşa gelene kadar onları Türkiye'ye gelmeye zorlamamaları önerilebilir. Aksi durumda baş edilmesi çok zor olan uyum sorunlarıyla karşılaşılmakta ve Türkiye'ye karşı ön yargılar oluşmaktadır. Ayrıca Türkiye'ye dönen Türkler için il merkezlerinde valilikler öncülüğünde uyum kurslarının oluşturulması ve uyum sorunu yaşayanların uyum sorunlarını bu kurslarda aşmaları önerilebilir. Nitel araştırmanın

kullanıldığı bu çalışmanın ileride karma desenle ve daha fazla katılımcıyla yapılması yerinde olacaktır. Bu çalışmanın Almanya'dan Türkiye'ye dönme planı yapan Türk vatandaşları için faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akbalık, F. G. (2003). Yurt dışından dönen Türk öğrencilerin uyum düzeyleri ve benlik algıları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 36*(1), 1-11.

Arslan, M. (2006). Almanya'daki Türk İşçi Çocuklarının Eğitim Sorunları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21*(2), 233-245.

Başkurt, İ. (2009). Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin kimlik problemi. *HAYEF Journal of Education, 6*(2), 81-94.

Bekar, B. (2013). Almanya'da Türkler ve Türkçe. *Electronic Turkish Studies, 8*(9), 1685-1705.

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.) Thousand Oaks, CA: Sage.

Çelik, C. (2008). Almanya'daki Türkler: Sürekli Yabancılık, Kültürel Çatışma ve Din. *Milel ve Nihal İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, 5*(3), 105-142

Çelik, L. (2012). Ellinci Yılında Göçtürklerin Türkiye ve Almanya Açısından Önemi. *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7,* 147-164.

Çetin, T. & Ercan, L. (2008). Yurt dışından geri dönüş yapan üniversite öğrencilerinin sorunlarının incelenmesi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 8*(2), 65-80.

Gelekçi, C. (2014). Türkiye'den yurt dışına gerçekleşen işçi göçlerine bağlı olarak dilimize yerleşen bir kavram "Almancılar". *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 21*, 103-108.

Giorgi, A. (1997). The theory, practice, and evaluation of the phenomenological method as a qualitative research procedure. *Journal of Phenomenological Psychology, 28*(2), 235-260.

Kaya, A. (2000). *Berlin'deki Küçük İstanbul*. İstanbul: Büke Yayınları.

Kırmızı, B. (2016). Göçmen Türklerin Almanya'da Yaşadığı Sorunların Dünü ve Bugünü. *Journal of Turkish Language and Literature, 2*(3), 145-156.

Kuruüzüm, A. (2002). Kesin dönüş yapan işçi çocuklarının uyum problemi üzerine bir alan araştırması. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (3), 102-113.

Miller, S. (2003). Analysis of phenomenological data generated with children as research participants. *Nurse Researcher, 10*(4), 68-82.

Mortan, K. & Sarfati, M. (2011). *Vatan olan gurbet Almanya'ya işçi göçünün 50.yılı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Orhan, T. (2011). İşçilerimizin yurda dönüş meseleleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (19), 351-372.

Perşembe, E. (2005). *Almanya'daki Türk Kimliği*. Ankara: Araştırma Yayınları.

Richter, M. (2005). *Geldiler ve kaldılar: Almanya Türklerinin yaşam öyküleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Sunata, U. (2014). Tersine beyin göçünde sosyal algıların rolü: Türkiyeli mühendislerin Almanya'dan geriye göç deneyim ve algıları. *Türk Psikoloji Yazıları, 17*(3), 85.

Şahin, B. (2010). Almanya'daki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklar arası karşılaştırılması: Kültürleşme. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 55*, 103-134.

Şahin, S. (2013). Almanya'da Türk Vatandaşlarının Göçünün 51. Yılı Kazanımlar ve Tahditler. *Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi, 1*, 1-16.

Şener, M. Y. & Türgen, G. (2018). Kesin dönüş mü, yoksa tekrar göç etme hazırlığı mı? Nitelikli Türk göçmenlerin Almanya ve Amerika'dan geriye göçü. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 21*(1), 311-377.

Ünver, O. C. (2003). Almanya'ya Türk işgücü göçü: Geçmişten geleceğe sorunlar, imkanlar ve fırsatlar. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi,* (45), 177-226.

Yağbasan, M. (1996). *Federal Almanya'dan Türkiye'ye dönen öğrencilerden üniversite düzeyine gelenlerin uyum sorunları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (7. Baskı).* Ankara: Seçkin Yayınları.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, O. (2016). Almanya'daki başarılı entegrasyon örnekleri- Rol model olarak Türkler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 24*, 303-318.

Yücel, H. (2014). *Almanya'ya Giden Türk İşçileri ve Müzik Yaşamı*. Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zengin, E. (2010). Türk-Alman Edebiyatına Tarihsel Bir Bakış ve Bu Edebiyata İlişkin Kavramlar. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 12*(2), 329-349.

FEN BİLİMLERİ DERS KİTABININ LGS HAZIRLIK İÇİN YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

İsmail DEMİR[1], Mustafa ERGUN[2]

[1]Milli Eğitim Bakanlığı, Ordu / Türkiye
[2]Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Samsun / Türkiye

Öz: 2017-2018 eğitim öğretim yılında uygulamaya konan ortaokuldan Liselere Geçiş Sistemi (LGS) merkezi yerleştirme ile öğrenci kabul eden ortaöğretim kurumlar ve bu kurumlarda öğrenci olmak isteyen ortaokul son sınıf öğrencileri için oldukça önemlidir. LGS kapsamında değerlendirmeye alınan derslerden biri olan fen bilimleri dersi ile ilgili 20 çoktan seçmeli soru sorulmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tüm ortaokul öğrencilerine ücretsiz temin edilen fen bilimleri ders kitapları bu sınavlara hazırlanan öğrenciler için birincil kaynaktır. Bu çalışmada fen bilimleri ders kitabının LGS hazırlık için yeterliliği hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgu bilim yöntemi tercih edilmiştir. 2018 fen bilimleri dersi öğretim programına uygun hazırlanan ders kitapları kullanan öğretmenler çalışmaya gönüllü katılmıştır. Çalışmaya katılan 8 fen bilimleri öğretmeninin görüşleri yarı yapılandırılmış mülakat aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama aracından elde bulgular kodlar ve temalar olarak yapılandırılmıştır. Elde edilen bulgular ışığından fen bilimleri öğretmenlerinin ders kitaplarının LGS hazırlık için yeterli soru sayısı içermediği, konu anlatımlarının sınava hazırlıkta yetersiz olduğu, görseller açısından orta düzeyde yeterli olduğunu düşündüğü anlaşılmıştır. Öğretmenlerin ders kitaplarının sadece kazanım kavramaya yönelik değil özellikle son sınıf ders kitaplarının sınava hazırlık içinde önemli olduğunu belirttikleri gözlemiştir. Ayrıca ilgili ders kitaplarının beceri temelli sorular içermediğinden sınava hazırlık sürecinde sürekli kullanımının eksiklikler doğuracağını belirttikleri görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında fen bilimleri ders kitaplarının LGS hazırlık sürecinde kullanılmasıyla ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Fen Bilimleri, LGS, Öğretmen Görüşü, Ders Kitabı

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Hangi seviyede olursa olsun ders kitabı hem öğrenci hem de öğretmen için en önemli kaynaktır. Her eğitim sistemi kendi ihtiyacı doğrultusunda öğretmenlerinin kullanması ve özellikle de öğrencilere rehber olması için ders kitapları tasarlamaktadır. Bazı ülkeler ders kitaplarını öğrencilerine ücretsiz verirken bazı ülkeler belirli bir ücret karşılığında satın alınması gerektiğini düşünmektedir. Nitelikli ders kitapları eğitim sistemi içerisinde belirli hedefler doğrultusunda hazırlandığında öğretmenler ve öğrenciler tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Aynı zamanda ders kitaplarının diğer bir amacı ise öğrencilerin sınava hazırlanırken kullandıkları birincil kaynak olmasıdır. Birincil kaynak, kullanışlı ve ücretsiz olması öğrenciler tarafından ve hatta öğretmenler tarafından tercih edilmesini kolaylaştırmaktadır. Ülkemiz gibi öğrenci sayısının oldukça fazla olduğu ve ders kitaplarının öğrencilere ücretsiz dağıtıldığı eğitim sistemlerinde ders kitabının önemi giderek artmaktadır. Fakat ders kitapları hakkında yapılan çalışmalar (Şen ve Nakiboğlu, 2012) özelliklede fen bilimleri ders kitaplarında bilimsel hatalar, yanlışlıklar hatta kazanımlara göre eksiklikler bile içerdiğini göstermektedir (Karamustafaoğlu & Üstün, 2005; Özdemir & Yanık, 2017; Karamustafaoğlu & Salar Celep, 2015; Tepe, & Tekbıyık, 2019).

2017-2018 eğitim öğretim yılında uygulamaya konan ortaokuldan Liselere Geçiş Sistemi (LGS) merkezi yerleştirme ile öğrenci kabul eden ortaöğretim kurumlar ve bu kurumlarda öğrenci olmak isteyen ortaokul son sınıf öğrencileri için oldukça önemlidir. Ulusal bazda gerçekleştirilen bu sınava, sınavla öğrenci alan

nitelikli liseleri tercih etmek isteyen 8. sınıf öğrencileri girmektedir. LGS kapsamında değerlendirmeye alınan dersler arasında Matematik, Fen Bilimleri, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Yabancı Dil dersleri bulunmaktadır. Bu derslerden biri olan fen bilimleri dersi ile ilgili 20 çoktan seçmeli soru sorulmaktadır. Bu sınava hazırlanan öğrenciler ve onları sınava hazırlan fen bilimleri öğretmenlerinin birincil kaynağı her zaman olduğu gibi ders kitaplarıdır. Literatür incelendiğinde fen bilimleri ders kitapları hakkında öğretmen görüşlerinin alındığı çalışmalar olduğu gözlenirken sadece 8. sınıf düzeyindeki ders kitapları hakkında fen bilimleri öğretmenlerinin görüşlerini alındığı çalışmaların mevcut olmadığı gözlenmiştir.

AMAÇ

Bu çalışmada fen bilimleri ders kitabının LGS hazırlık için yeterliliği hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu soruya cevap aranmaktadır; LGS hazırlık kapsamında 8. sınıf Fen Bilimleri ders kitabı hakkında Fen Bilimleri Öğretmenlerin bakış açısı nedir?

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik (olgubilim) yöntem tercih edilmiştir. Bu yöntem eğitim araştırmalarında özellikle tecrübe edinilen olaylarda temel farklılıklara odaklanır ve elde edilen kategorileri birbiri ile ilişkilendirir (Çepni, 2014). Fenomenolojik yaklaşımlarda odaklanan nokta yaşanılan deneyim ve bu deneyimi yaşayan katılımcının düşüncelerinin ön yargısız olarak alınıp ortak anlamı bulunmaya çalışılmasıdır (Aksan Eroğlu, 2018). Çalışma kapsamında 2018 fen bilimleri dersi öğretim programına göre hazırlanmış olan ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullara gönderilen 8. sınıf ders kitabını kullanan öğretmenler seçilmiştir. Çalışmaya 8 fen bilimleri öğretmeni gönüllü katılmıştır. Öğretmenlerin görüşleri yarı yapılandırılmış mülakat aracılığıyla toplanmıştır. Fen bilimleri öğretmenlerinin görüşleri alınan formda 4 soru demografik bilgileri içerirken 10 soru ise ders kitabının sınava hazırlık sürecinde kullanımıyla ilgilidir. Öğretmenlere sorulan soruların geçerliliği ve güvenirliğinin artması için uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. Veri toplama aracından elde bulgular kodlar ve temalar olarak yapılandırılmıştır. Öğretmenlerin demografik bilgileri Tablo-X de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Fen Bilimleri Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

Değişken		**f**	**%**
Cinsiyet	Kadın	5	63
	Erkek	3	37
Çalıştığı Okul	Köy	3	63
	Merkez	5	37
Mesleki Kıdem	5-10 yıl	4	50
	11-19 yıl	2	25
	20 ve üstü	2	25

Çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğunun kadın olduğu, merkez de çalışan öğretmen sayısının köy de çalışanlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bakıldığında 5-10 yıl

arası olan öğretmenlerin katılımcıların yarısı olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin kıdemlerine bakıldığında LGS konusunda deneyimli oldukları söylenebilir.

BULGULAR

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular soru bazlı olarak incelenmiştir. Birinci soru olarak "*Fen Bilimleri ders kitabını derslerde ne sıklıkta kullanırsınız?"* soruna öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar incelenmiş ve oluşturulan kodlar tablo haline getirilerek Tablo 2'de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde öğretmenlerin çoğu Fen Bilimleri ders kitabını haftada birkaç kez kullandığını belirtmiştir. Bazı öğretmenlerin ders kitabını hiç kullanmadıkları görülmektedir. Bunun nedeni olarak kitabı LGS'ye uygun olmadığını düşünmeleri yer alabilir.

Tablo 2. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Ders Kitabı Kullanım Sıklığı

Ders Kitabı Kullanım Sıklığı	f	%
Haftadaki birkaç kez	6	75
Hiçbir zaman	2	25

İkinci soru olarak "*Fen Bilimleri ders kitabını LGS kapsamında beğeniyor musunuz? Neden?"* soruna öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar incelenmiş ve oluşturulan kodlar tablo haline getirilerek Tablo 3'de verilmiştir. Öğretmenlerin hepsinin LGS kapsamında ders kitabını beğenmediği ve bunun nedeni olarak örnek soruların yer almamasının ve konu anlatımlarında detayların az olmasından kaynaklı olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Ders Kitabı Hakkındaki Kodlar

Kodlar	f	%
Örnek soru eksikliği	4	50
Konu anlatımı yetersizliği	2	25
Detay yetersizliği	2	25

Üçüncü soru olarak "*Fen Bilimleri ders kitabının LGS'ye hazırlık sürecinde olumlu bulduğunuz özellikleri nelerdir?"* soruna öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar incelenmiş ve oluşturulan kodlar tablo haline getirilerek Tablo 4'de verilmiştir. Öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında kitapta verilen örnekleri öğretmenlerin çoğu beğenirken, görsel açıdan da kitabın olumlu özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Kazanımlara uygunluğu, deneyler ve biyoloji konularının anlatımı da olumlu olarak öğretmen tarafından belirtilmiştir.

Tablo 4. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Ders Kitabı Hakkındaki Olumlu Görüş Kodları

Kodlar	f	%
Örnekler	3	38
Görseller	2	25
Kazanım Odaklı	1	13
Deneyler	1	13
Biyoloji konuları	1	13

Dördüncü soru olarak "*Fen Bilimleri ders kitabının LGS ye hazırlık sürecinde olumsuz bulduğunuz özellikleri nelerdir?"* soruna öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar incelenmiş ve oluşturulan kodlar tablo haline getirilerek Tablo 5'de verilmiştir. Öğretmenlerin yarısı kitapta LGS kapsamında olumsuz buldukları özellik olarak, ders kitabında yer alan soruların kalitesiz olduğunu belirtmiştir. Sınavda yer alan beceri temelli testlerden daha kolay sorular olduğunu düşünmektedirler. Konu anlatımını olumsuz bulan öğretmenlerin oranı %25 olarak ortaya çıkmaktadır. Ders kitabında Önemli Bilgiler Bölümü olarak konu içerisindeki bilgileri barındıran bir bölüm olması gerektiğini düşünen öğretmen, bu eksikliğin olumsuz özellik olduğunu belirtmiştir. Süreç olarak iyi tasarlanmayan bir kitap olduğu da katılımcılardan biri tarafından belirtilmiştir.

Tablo 5. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Ders Kitabı Hakkındaki Olumsuz Görüş Kodları

Kodlar	f	%
Uygun olmayan soru	4	50
Konu anlatımı	2	25
Önemli bilgiler bölümü eksikliği	1	13
Süreç	1	13

Beşinci soru olarak "*Fen Bilimleri kitabının LGS için konu anlatımlarını beğeniyor musunuz? Neden?"* soruna öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar incelenmiş ve oluşturulan kodlar tablo haline getirilerek Tablo 6'da verilmiştir. Öğretmenler konu anlatımını beğenmediklerini ve konu anlatımında eksiklikler olduğunu belirtmişlerdir. Bir katılımcı olumsuz bir cevap vermemiştir. Olumsuzluk olarak öğretmenlerin %42'si detayların az olduğunu, %29'u da konu anlatımının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin %29'u da Fen Bilimleri ders kitabını karmaşık ve uygulanamaz olarak görmektedir.

Tablo 6. Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Ders Kitabı Hakkındaki Olumsuz Görüşleri

Kodlar	**f**	**%**
Detay az	3	42
Yetersiz	2	29
Uygulanabilir değil	1	15
Karmaşık	1	15

Altıncı soru olarak "*Fen Bilimleri Ders kitabında yer alan ünite değerlendirme sorularını LGS'ye hazırlanmak için yeterliliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?"* soruna öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar incelenmiş ve oluşturulan kodlar tablo haline getirilerek Tablo 7'de verilmiştir. Öğretmenlerin neredeyse tamamı ünite sonu değerlendirme sorularının yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Soruların basit olması ve sınavda çıkan beceri temelli sorulara benzememesinden dolayı ünite sonu değerlendirme soruları beğenilmemektedir.

Tablo 7. Ders Kitabındaki Ünite Değerlendirme Sorularının Yeterliği Hakkındaki Görüşleri

Kodlar	f	%
Yetersiz	7	88
Yeterli	1	12

Yedinci soru olarak "*Fen Bilimleri Ders kitabındaki etkinliklerin LGS'ye hazırlanmak için yeterliliği hakkında neler düşünüyorsunuz?"* soruna öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar incelenmiş ve oluşturulan kodlar tablo haline getirilerek Tablo 8'de verilmiştir. Öğretmenlerin neredeyse tamamı ünite sonu değerlendirme sorularının yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Soruların basit olması ve sınavda çıkan beceri temelli sorulara benzememesinden dolayı ünite sonu değerlendirme soruları beğenilmemektedir.

Tablo 8. Ders Kitabındaki Etkinliklerin Yeterliği Hakkındaki Görüşleri

Kodlar	f	%
Yetersiz	4	50
Yeterli	2	25
Tamamlayıcı	2	25

Sekizinci soru olarak "*Fen Bilimleri Ders kitabında yer alan görselleri (resim, tablo, grafik vb.) LGS'ye hazırlanmak için yeterliliğini nasıl değerlendirirsiniz?"* soruna öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar incelenmiş ve oluşturulan kodlar tablo haline getirilerek Tablo 9'da verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi görsellik açısından öğretmenlerin yarısı yeterli bulurken yarısı yetersiz bulmuşlardır. Görselliğin önemli olduğunu ve tablo okuma üzerine eğitimler verilmesi gerektiği öğretmenler tarafından belirtilmiştir.

Tablo 9. Ders Kitabındaki Görsellerin Yeterliği Hakkındaki Görüşleri

Kodlar	f	%
Yetersiz	4	50
Yeterli	4	50

Dokuzuncu soru olarak "*Fen Bilimleri ders kitabına LGS için neler eklemek isterdiniz?"* soruna öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar incelenmiş ve oluşturulan kodlar tablo haline getirilerek Tablo 10'da verilmiştir. Öğretmenler tarafından kitaba eklenmesi istenilen en önemli nokta, LGS sorularına benzer beceri temelli, yoruma dayalı sorulardır. Kitapta yer alan bilgilerin daha detaylı olması ve özet bilgiler içeren bölümlerin de eklenmesini isteyenlerin oranı %25'dir.

Tablo 10. Ders Kitabındaki Etkinliklerin Yeterliği Hakkındaki Görüşleri

Kodlar	f	%
Soru	6	75
Özet Bilgi	1	13
Detaylı Bilgi	1	13

Onuncu soru olarak "*LGS ye hazırlıkta Fen Bilimleri dersi açısından ders kitabından daha iyi kaynaklar olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?"* soruna öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar incelenmiş ve oluşturulan kodlar tablo haline getirilerek Tablo 11'de verilmiştir. Öğretmenlerin %75 daha iyi kaynaklar olduğunu düşünmektedir. %25 oranda öğretmenler bunun sebebi olarak soru çeşitliliğinin daha fazla olduğu, konu anlatımlarının diğer kaynaklarda daha iyi olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 11. Ders Kitabındaki Etkinliklerin Yeterliği Hakkındaki Görüşleri

Kodlar	f	%
Düşünüyorum	6	75
Soru çeşitli kaynak	1	13
Belirsiz kaynak	1	13

SONUÇ

Fen bilimleri öğretmenlerinin LGS hazırlık sürecinde ders kitaplarının yeterliliği hakkındaki görüşlerinin incelendiği bu araştırmada öğretmenlerin verdiği cevaplar bu çerçevede değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin ders kitabını haftada birkaç kez kullanıldığı anlaşılmıştır. Öğretmenlerin LGS kapsamında Fen Bilimleri ders kitabını beğenmedikleri ve bu beğenmemede en temel sebebin örnek sorularının azlığı olarak belirtilmektedir. Fen Bilimleri ders kitabında LGS kapsamında olumlu buldukları

özellik olarak verilen örnekler, görseller ve kazanıma uygunluk olduklarını belirtmişlerdir. Konu anlatımlarını beğenmediklerini, detayların az ve yetersiz olduğunu belirmişlerdir. Ünite değerlendirme sorularını LGS kapsamında yetersiz olduğu tüm katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Görsellik açısından ders kitabını değerlendiren öğretmenlerin %50 beğenirken %50 beğenmemektedir. Bunun sebebi olarak görsellik kavramı içerisinde tablo, resimler yer almaktadır. Tabloların sayısının yetersizliği ve öğrencilerdeki tablo yorumlama eksikliğinden kaynaklandığı öğretmenler tarafından belirtilmiştir. LGS'ye hazırlık için Fen Bilimleri ders kitabının yeterli olmadığını belirtmiştir. Bundan dolayı katılımcı öğretmenlerin hepsi LGS hazırlığı için Fen Bilimleri ders kitabını düşünmemektedir. Ayrıca diğer özel yayınevlerinin LGS'ye hazırlıkta Fen Bilimleri kitabının önünde görmektedirler. Bu seçimin en temel sebebi olarak beceri temelli soruların ders kitabında yer almaması ve konu anlatımlarında detaylara yer verilmemesi olduğu görülmektedir. Ders kitabının sadece kazanımları kavratmak üzere hazırlanmasının yanı sıra LGS için önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. O yüzden kitap içeriğinin LGS'ye yönelik tasarlanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. EBA üzerinden beceri temelli testler yer almasına rağmen bu testlerin basılı yayın olarak kitapta yer alması ve ders kitaplarına eklenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Aksan Eroğlu, G. (2018). Fenomenolojik Araştırma, Aslan, Ş. (Ed.). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Nicel, Nitel ve Karma Tasarımlar İçin Bir Rehber. Eğitim Yayınevi.

Çepni, S. (2014). Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş. Trabzon: Celepler.

Karamustafaoğlu, O. & Üstün, A. (2005). Türkiye'de yürürlükte olan fen bilgisi 7. sınıf ders kitabının değerlendirilmesi: Bir durum çalışması. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi,7(1), 1-14.

Karamustafaoğlu, S. & Salar Celep, A. (2015). Ortaokul 5. sınıf fen bilimleri ders kitabına yönelik öğretmen görüşleri. Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi,1(2), 93-118.

Özdemir, G. & Yanık, H. B. (2017). Beşinci sınıf fen bilimleri ders kitabında yer alan etkinliklerin veriler açısından incelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi,18(Özel Sayı), 203-221.

Tepe, M, & Tekbıyık, A. (2019). Ortaokul fen bilimleri ders kitaplarının deney ve etkinlik güvenliği bakımından değerlendirilmesi. Milli Eğitim Dergisi, Temel eğitim özel sayısı, 223-240.

SOSYAL BİLİMLERDE YÖNTEM TARTIŞMALARI: POZİTİVİZME KARŞI ANTİ-POZİTİVİZM

Nidan OYMAN BOZKURT

Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Uşak / Türkiye

Öz: Pozitivist paradigmaya göre sosyal bilimler kendilerine model aldıkları doğa bilimlerine ve yöntemlerine uydukları ölçüde bilimsel kabul edilmektedir. 20. yüzyıldaki bazı gelişmeler bu egemen paradigmanın ciddi ölçüde sarsılmasına neden olmuştur. Einstein'ın Görelilik Kuramı, Heisenberg'in Belirsizlik İlkesi, Popper, Kuhn ve Feyerabend'in doğa bilimleri hakkındaki yenilikçi görüşleri ve pozitivizm eleştirileri, Frankfurt Okulu ve Eleştirel Kuramın etkileri, vb. gelişmeler sosyal bilimlerdeki metodolojik tartışmaları etkileyerek egemen paradigmanın dönüşmesine yol açmıştır. Böylece sosyal bilimlerde alternatif paradigmalara ilişkin bir tartışma zemini doğmuştur. Tarihsel olarak sosyal bilimler, Comte'un pozitivist bir söylemin ürünü olarak tesis ettiği, toplumun rasyonel yönden düzenlenmesi amacına hizmet eden, dolayısıyla toplum yasalarının da doğa yasaları gibi işlemesi gerektiği düşünülen bir sosyal bilim paradigmasından, Dilthey (tin bilimleri) ve Yeni-Kantçıların (kültür bilimleri) ortaya koydukları, özneyi temel alan ve kendi kavramlarıyla sosyal alanı açıklamaya çalışan bir sosyal bilim paradigmasına doğru bir dönüşüm süreci sergilemiştir. Bu süreç sonunda, sosyal bilimlerin geldiği nokta, toplumsal olguların açıklanmasında katı rasyonelliğin tam olarak işlemediği, modernizm karşıtı bir noktadır. Açıklayıcı kuramların yerini söylemlerin ve yorumların aldığı bir sosyal bilim paradigmasında, evrensel ve tekil doğruları temsil eden bir sosyal bilimcinin yerini ise daha sorgulayıcı, kullandığı kavramlara daha duyarlı, farklı bir sosyal bilimci tipi almıştır. Ancak günümüzün tüketici ilgisine göre oluşan kamu alanında dinleyici kitlesi ve otoritesi olmayan bir sosyal bilimcinin nasıl görünür olacağı sorgulanmakta, görünür olanların ise topluma ve toplumsal sorunlara yabancılaşmaları ve "ne olsa gider" mantığıyla kurulu düzene ve otoriteye yönelik "konformist teknisyenlere" dönüşmeleri yönünde eleştirilere maruz kalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilimler, Pozitivizm, Post-Pozitivizm, Anti-Pozitivizm, Yöntem

GİRİŞ

Bir olayın düzenli ve sürekli bir biçimde başka bir olaya yol açması biçiminde tanımlanan nedensellik ilkesi, 19. yüzyılın ortalarından itibaren egemen konuma gelen ve bu egemenliği büyük bir ölçüde sürdüren pozitivizmin ortaya çıkmasına temel hazırlamıştır. Pozitivizm kavramı ilk olarak Fransız sosyal bilimci Auguste Comte tarafından tanımlanmış ve hem epistemoloji hem de sosyoloji alanında onun sayesinde bu kadar söz edilir olmuştur. Comte pozitivist bilgi anlayışını üç hal yasasına dayandırmaktadır. Bu yasaya göre toplumlar, bilgi üretme ve bu bilgiyi temellendirmede üç aşamadan geçmektedir: teolojik aşama, metafizik aşama ve pozitivist aşama. Ona göre bu son aşama bilimin egemen olduğu aşamadır (Şaylan, 2006). Pozitivist paradigmaya göre gerçeklik insanlardan bağımsız olarak var olmaktadır. Bilim ise dış dünyadan kestirimci ve açıklayıcı bir bilgi elde etme girişimidir ve bilimsel yöntem kullanılarak ulaşılan bilgi, her zaman "doğruyu" temsil etmelidir. Bilim için geçerli ölçüt doğru/yanlış değerlendirmesidir. Pozitivizme göre doğruluk ise ampirik doğruluk, diğer bir deyişle test edilebilirlik olarak tanımlanmaktadır çünkü doğru bilgi elde etmenin yolu ampirizimdir, yani bilimsel bilgiye tümevarım yöntemiyle ulaşılmaktadır (Şaylan, 2006). Pozitivizmde tek bir bilim mantığı vardır ve genellikle bu mantık doğa bilimlerinin mantığı ile özdeşleştirilir.

Bilimin gelişmesinde hâkim bir yaklaşım olarak kabul edilen pozitivist paradigmanın, sosyal bilimlerin tarihsel gelişiminde tahakkümünü sürdürdüğü görülmektedir. İnsanlar arası ilişkileri ve toplumsal dünyayı konu alan psikoloji, sosyoloji, antropoloji, siyaset bilimi, ekonomi gibi sosyal bilimler, bilim sayılabilmek için ilk olarak doğa bilimlerinin kavramlarını kullanarak kendilerini onun mantığına uydurmuştur. Aslında sosyal bilimler kavramı, evrenselci bir söylemin ürünü olarak kabul edilmektedir (Özlem, 1998). Fransız Devriminin Avrupa'daki yıkıcı etkileri ve manevi birliği temsil eden tanrı fikrinin sarsılması, o dönemin burjuvazisini toplumu anlama, yeni bir düzen ve manevi birlik oluşturma arayışına itmiştir. Kant bu manevi birliği insan aklı, Comte ise insanlık fikri ile kurmaya çalışmıştır. Ona göre inanç ve fikirlerde birlik sağlanamazsa toplumsal birlik ve düzen de sağlanamayacaktır (Akpolat, 2007). Tanrının emirleri gibi doğa kanunları da dogmatiktir ve bu kanunlara olan inanç hem manevi birliği hem de toplumsal düzeni sağlayacaktır. Comte'un doğal yaşam ile toplumsal yaşamın birbirlerinden farklı olmadıklarını, dolayısıyla her ikisinin de tek bir evrensel yöntemle araştırılabileceğini ifade etmesi, pozitivist sosyal bilim paradigmasının temel dayanağını oluşturmaktadır. Pozitivizm sayesinde tanrının emirleri yerine doğa kanunlarını koyarak, toplumsal düzeni sağlayacak yasaların da doğa kanunları gibi dışsallaştırılarak, sorgulanamaz olduğunu iddia etmektedir (Özlem, 1998). İnsan ve toplum birbirinden bağımsız tasarlanmış, insan aklının keyfi olarak toplumu biçimlendirmesi engellenmek istenmiştir. Bu bağlamda pozitivizmde akıl, gözlenen olgunun doğal düzenini görmek ve bu düzeni öznel müdahalelerde bulunmadan, tarafsızca ifade etmek için vardır. En yalın anlamıyla bilgiye ulaşmaya çalışan özne, çevresine müdahale edemeyen, bir seyirci konumuna indirgenmiştir. Dolayısıyla gerçeklik, bilen öznenin bilgisi dışında bir yerlerde var olmakta ve özne tarafından müdahale edilemez kabul edildikçe, pozitivist sosyal bilim paradigmasına göre toplumsal ilişkilere ve topluma ilişkin algılanan gerçekliğin de öznel pratikten ve tarihsel görecelikten bağımsızlaştığı söylenebilir. Çünkü Comte, saf akılla ulaşılan bilgi ve topluma dışardan müdahalenin toplum üzerinde kötü sonuçlar yaratacağı kaygısı taşımaktadır. Devrim sonrası böylesi bir düzenlemenin gerekli görülmesi, pozitivizmi iktidar konumda bulunan burjuvanın kendi meşruiyetini korumak için dayandığı bir ideoloji olarak ortaya koymaktadır. Toplumsal yasaların doğa kanunları gibi dokunulamaz oluşu, işçi sınıfının devrimci müdahalesinden burjuva düzenini koruyacaktır (Akpolat, 2007). Aynı zamanda bilimsel bilginin kesinliği, zorunluluğu, nesnelliği ve evrenselliğini ortaya koyan bu ideolojik motifler sosyal bilimlere de yön vermektedir (Özlem, 1998).

Pozitivizme yöneltilen en önemli eleştirilerden biri bilginin her zaman doğruyu temsil edebilmesi için ölçülebilirliğinin zaman ve mekân boyutları ile sınırlı olmasından dolayı gelecekle ilgili kestirim yapabilmesinin sağlam bir temele oturmamasıdır (Şaylan, 2006). Eleştirilerin diğer bir dayanak noktası ise, bilginin üretiliş sürecine ilişkindir. Bu bağlamda Popper, bilginin üretilmesinde deneyden önce hipotez olarak tanımlanan bir ön bilginin varlığına, aynı zamanda bilgiyi üretecek kişinin akıl yoluyla bilginin kapsamını ve içeriğini belirleyeceğine değinmiştir (Şaylan, 2006). Ayrıca Popper'ın bilginin temelindeki doğrulanabilirlik ilkesinin yerine formüle ettiği yanlışlamacılık ilkesiyle de, pozitivizmin bilim çevrelerince eleştirilmesine neden olmuştur.

19. yüzyılın sonlarında pozitivizme karşı, anti-pozitivist bir cephenin oluştuğu görülmektedir. Anti-pozitivistlerin en önemli özelliği pozitivizmi eleştirmenin yanı sıra ona karşı bir alternatif sunma amacı taşımaktır. Açıklamanın yerine anlama, genellemenin yerine özgücülük, yasalar yerine bağlam gibi kendine özgü kavramlar geliştirerek, pozitivizmin tam da karşında konumlanırlar (Coşkun, 2017). Dilthey ve okulu tarafından geliştirilen tin bilimleri ve yeni Kantçı filozoflar tarafından geliştirilen kültürel çalışmalar akımı bu bağlamda ortaya çıkmıştır. Hermeneutik bir gelenekten doğan ve tekilci bir söylemi temsil eden tin bilimleri, bir insanın ya da kültürün kendi bağlamı içerisinde anlaşılması gerektiğinden dem vurarak evrenselci açıklamacılığı reddetmektedir. Tin yerine kültür kavramını kullanan Yeni Kantçılar ise toplumu

inceleyecek bilimlerin konusunu insan ve kültür olarak tanımladıkları için, evrensellik iddialarının aksine daha tekil dönem ve bölgeler üzerinde yoğunlaşmayı tercih etmişlerdir (Özlem, 1998). Gerçekleştirilen bu kültürel çalışmalar sayesinde sosyal bilimlerde göreliliğin kapıları aralanmıştır. Bu çalışmaların dünya üzerindeki tüm bölgelerde aynı evrensellik iddialarının geçerli olamaması, farklı sosyo-ekonomik statülere sahip toplumlarda modernleşmenin aynı süreçte gerçekleşememesi gibi sonuçları, pozitivizme karşı eleştirileri daha da arttırmıştır (Hira, 2000). Batıdaki ekonomik buhranın komünist rejimle sonuçlanmaması, Frankfurt Okulu düşünürlerinin klasik Marksizm'in ekonomik determinizmi ve kaba materyalizmini eleştirmelerine yol açmıştır. Marks'ın ekonomik politiğe yaptığı katkının toplumu anlamakta yetersiz kaldığını belirterek, Marksist teoriye yeni bir boyut kazandırmak istemişlerdir. Toplumsal hayatı anlamada yetersiz olduğu gerekçesiyle pozitivizmi eleştirmiş ve yeni bir epistemoloji geleneği yaratarak toplumsal sorunları sosyolojik, tarihsel, ekonomik, kültürel ve felsefi düzlemlerde tartışmayı amaçlamışlardır (Odabaş, 2018). Yine 20. yüzyılın başlarında Mead ve öğrencisi Blumer öncülüğünde geliştirilen Sembolik Etkileşimcilik, Husserl tarafından kurulan Fenomenoloji, insanı merkeze alan yöntem anlayışları olarak ortaya çıkmıştır (Erdoğan ve Alemdar, 2010).

Pozitivizmin, epistemoloji alanındaki tartışmalardan ziyade en büyük eleştirileri bizzat kendi bilim camiasından aldığı söylenebilir. 20. yüzyılın başarında bilim alanındaki, özellikle de fizik bilimindeki gelişmeler, pozitivizm eleştirilerini güçlü bir şekilde desteklemiştir. Bohr'un Quantum kuramı, bilgi üretim sürecindeki özne-nesne ayrımını yıkarak aradaki etkileşimin nedensellik değil rastlantısallık olduğunu ortaya koymuştur (Şaylan, 2006). Einstein'ın Görecelilik kuramı, evrenin bir bütün ve tek olduğunu, evrende birbiriyle tamamen ilişkisiz iki şeyin olmadığını ileri sürmüştür (Erbaş, 2016). Heisenberg'in Belirsizlik kuramı ise nedensellik ilkesini tamamen ortadan kaldırarak doğru ya da yanlış ikilemine dayanan mantığın yetersizliğini ortaya çıkarmıştır (Şaylan, 2006). Fizikteki bu paradigma değişimi sosyal bilimlere de damgasını vurmuştur. İnsana ve topluma dair bilginin, elde etme yöntemi ve doğruluğu bakımından doğanın bilgisinden oldukça farklı olduğu kabul görmüştür. Pozitivist bilim anlayışına getirilen eleştiriler aynı zamanda rastlantısallık, görecelilik ve belirsizlik ilkelerinin yükselişine zemin hazırlamıştır (Şaylan, 2006).

İkinci Dünya Savaşı döneminde dünyadaki totaliter ve faşist ideolojilerin yıkımının yanı sıra Auschwitz ve Hiroşima-Nagasaki'deki tahribatlardan modern bilimin sorumlu tutulması pozitivizmin ayrıcalıklı konumunun sorgulandığı bir döneme işaret etmektedir. 1950'lerden itibaren başlayan post-pozitivist dönem, mantıksal görgülcülüğe yapılan eleştiriler ve pozitivizm sonrası tartışmaların sonuçlarını kapsayan bir dönem olarak ön plana çıkmaktadır. Bu dönemin özelliği pozitivizmi reddetmek değil, bilgi kategorileri karşısındaki konumuna karşı çıkmak, bilimsel olanın sınırlarını genişletmeyi arzulamaktır (Coşkun, 2017). Döneme damgasını vuran düşünürlerin başında Kuhn ve Feyerabend'ı sayabiliriz. Kuhn, ünlü eseri Bilimsel Devrimlerin Yapısı'nda bilimsel gelişmenin birikimli, sürekli ve kesintisiz oluşunu sorgulamakta, bilimdeki paradigmatik değişimlerin ise bunun kanıtı olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre gerçeklik bireye, kültüre ya da paradigmaya göre değişebilmektedir ve belirli bir paradigma içinde üretilen bilgi, ancak o paradigma içinde değerlendirilebilecektir. Bu açıklamayla bilginin evrensellik iddiası yerini yerellik görüşüne bırakmıştır. *Yönteme Karşı* adlı çalışmasında ise Feyerabend, bilimin diğer bilgi biçimleri, düşünceler ve insan yaratımlarından ayrıcalıklı ya da üstün bir yapısının olmadığı gibi bunların birbirleriyle kıyaslanabilir olmadığını dolayısıyla birbirinin yerini tutmayacağını söylemektedir. Ona göre her türlü bilgi biçimi, gerçekliğe ulaşmanın farklı yollarıdır. Feyerabend bu söylemini "ne olsa uyar" ilkesiyle netleştirir. Bu ilke, bilim felsefesi ve sosyal bilimler metodolojisini çok etkilemiş ve 1980'ler sonrasındaki sosyal bilim anlayışını temelden dönüştürmüştür (Erbaş, 2016).

Farklı çevrelerden kendisine yöneltilen çok kapsamlı ve tutarlı eleştirilere rağmen pozitivizm, epistemolojik açıdan çok etkili bir yaklaşım olmuştur ve bilimselliğin temelini oluşturmaya devam etmektedir (Coşkun, 2017; Şaylan, 2006). Şüphesiz ki bu gücünü bilgi edinmedeki ampirist yaklaşımı ve doğruluğun ölçütündeki test edilebilirlik ilkesinden almaktadır. Bilgi üretiminin en yaygın şekli olan üniversite araştırmaları ve tez çalışmalarında bilimsellik adına pozitivist paradigmanın kurallarına uygunluğun gözetilmesi, bu paradigmanın hegemonyasını sürdürdüğü ve ayrıcalıklı konumunu koruduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Pozitivizmin elini güçlü kılan önemli noktalardan biri de, bilimin toplumsal açıdan bir iktidar kaynağı olma misyonunu devam ettirmesidir (Şaylan, 2006). Ancak pozitivizmin özellikle sosyal bilimlerde eleştirilerin odağında olan ve yeni paradigmaların gündeme gelmesine zemin hazırlayan bazı problem durumlarından söz edilebilir. Bilimsel düşünce tarzının gündelik hayatta ve iş yaşamında hatta kamusal alanda etkili olmasının, gerçekte bireylerin temel değerler ve anlamla ilgili sorunlarla başa çıkma yeteneğini zayıflattığı, modern toplum üzerinde totaliter bir kontrol kuran ve kendini hem toplum hem de doğa üzerinde meşrulaştıran baskıcı bir rasyonalitenin varlığına işaret edilmektedir. Bir diğer problem alanı, toplumsal hayatın önermelere dönüştürülemeyecek bilgilerden oluşmasıdır. Çünkü toplumsal bir etkileşim ortamında bireyler kendilerinin de ifade edemedikleri örtük kurallar ve paylaşılan değerlere göre tepki verdikleri ve davranış geliştirdikleri görülmektedir. Gündelik yaşamdaki pek çok edim ya da özel beceriler pratikler aracılığıyla öğrenilmektedir. Her ne kadar bilimsel görüşler tarafından biçimlendirilse de, hiçbir bilimsel bilgi pratik bilginin yerini alamamaktadır. Toplumsal hayatta örtük bilginin rolü merkezi bir öneme sahiptir ve bilimin bu bilgiden üstün olduğunu söylemek, benzer bir amacı gerçekleştirmenin alternatif yolları olmadıkları gerekçesiyle anlamsızdır. Diğer bir husus ise pozitivizmin, doğa bilimlerinin yöntemlerinin sosyal araştırmayı da kapsayacak şekilde genişletilebilirliği ilkesidir. Bu anlayışa karşı Weber ve Habermas gibi düşünürlerin güçlü argümanlar geliştirdikleri görülmektedir. Burada vurgulanan toplumsal hayatın ampirist bir biliminin olamayacağıdır. Bir diğer problemli alan ise pozitivizmin, sosyal bilimlerin toplumsal mühendislik projelerinde kullanışlı bir bilgi anlayışı sunduğu ilkesidir. Burada eleştirilen nokta, devlet kurumlarının heterojen bir yapıda oldukları ve sosyal politikalarda sosyal bilimlerin uygulanması için elverişli araçlar sunmadıklarıdır. İkinci Dünya Savaşı sonrası refah devletinin kuruluşunda, sosyal bilimlerin sosyal politikalarla işbirliğinin başarılarından söz etmek mümkündür ancak elde edilen kazanımların genelde pozitivist kabuller temelinde üretilen politika yönelimli araştırmanın bir kanıtı olduğu da gözden kaçırılmamalıdır (Benton & Craib, 2008).

Pozitivist bir yapı içerisinde şekillenen sosyal bilim de, kazanan ve kaybedenin olduğu bir yapı kurmaktadır. Yani birbiriyle karşıtlık içerisinde olan iki paradigmadan ancak birinin doğru sayılmasına izin vererek, bu zıt paradigmalar arasında kanıtlara dayalı olarak hakemlik yapma imkânı sunmaktadır. Pozitivist sosyal bilim kendi kuralları (dâhil olduğu pozitivizmin kuralları) hükmünde hareket edildiği takdirde bilimselliği onaylamaktadır. Ancak bu bilimselliği ya da evrenselliği ortaya koymada kullandığı analiz, ortaya koyduğu kanıtlar ve sonuçların değerlendirme ölçütleri oldukça sınırlıdır (Rosenau, 1998). Dolayısıyla bilimsel çalışmaların ve araştırmaların merkezi olan üniversitelerin sosyal bilim alanında faaliyet gösteren fakülte ya da bölümlerinde insanı ve toplumu merkeze alan bir anti-pozitivist yapının oluşturulması bilimci hegemonyanın kırılması açısından önemli görülmektedir. Özellikle Türkiye'de bunun hayata geçirilmesi Batı'nın tahakkümündeki bir evrensellik anlayışını eşitlikçi bir düzlemde bütünleştirmek için gerekli sayılmaktadır (Özlem, 1998).

Anti-pozitivist ve post-pozitivist paradigmaları içeren cephede de eleştirilere yol açan bazı problemlere dikkat çekilmektedir. Tek bir gerçekliğin reddi, birçok gerçekliğin ve farklı yorumların kabulüne neden olmaktadır. Herhangi bir konu hakkındaki bir bilginin doğruluğunu kanıtlayacak ya da sahip olunan görüşün üstün olduğunu ortaya koyacak hiçbir ölçütün olmaması, her bilginin ya da görüşün diğerleri kadar

üstün ve geçerli olduğu iddiasını destekleyecektir. Bu paradigma başkalarını kendi görüşlerinin en iyi, en uygun ya da en üstün olduğu konusunda ikna etmekle ilgilenmek yerine istediği her şeyi söyleyebilme arzusundadır ancak herkesin bunu yapabilme potansiyeli bir problem yaratmaktadır. Çünkü söylenenlerin bazıları saçma ya da zararlı olacaktır ve post-modernizmin eleştirildiği nokta bunları ayırt edecek hiçbir araç sunmamasıdır (Rosenau, 1998). Pozitivist paradigmadaki dönüşümün sosyal bilimlerdeki yansıması, görelilik ilkesine rağmen evrenin bilinebilirliği düşüncesinin yerini bilinemezciliğe bırakmasıdır. Bilme arayışından vazgeçiş sonucunda gelinen nokta, farklı bir toplum ve bilim anlayışının olduğu ve modern bilim anlayışının yapıbozumuna uğratıldığı bir yerdir. Yalnızca yoruma ve söyleme dayalı bir sosyal bilim yapma anlayışının "tefsircilik" olarak tanımlanması ve bu yönde yapılan çalışmalarda bir bilimsellik ölçütünün olmayacağı düşüncesi, ne olsa uyar ilkesi bağlamında eleştirilmektedir. Üniversitelerde yapılan araştırmalarda nitel çözümleme tekniklerinin popüler hale gelmesi ve yaygınlaşması, bilimin teknolojiye indirgenmesi ve sosyal bilimin bir teknik beceri olarak işe koşulmasının bir göstergesi olacaktır. Günümüzde tüketici talebine göre şekillenen, söz ve fikirlerin çokça ve hızla tartışılıp aynı hızda tüketildiği bir piyasa mekânında, bilim olarak yapılan şey ihtiyaç duyulan ve kısa vadede sonuç getirmeye yönelik bir ısmarlama bilime dönüşmektedir. Akademisyenler ise düzene göre düşünen, bilimsel kaygılar yerine yükselme amacıyla hareket eden, her şeyi bilen ama aslında hiçbir şeyi tam olarak bilemeyen, her kalıba giren teknisyenlere dönüşmektedir (Erbaş, 2016). Bunun dışında kalan, soyut kavramlarla düşünen ve konuşan bir sosyal bilimcinin ise söylediklerine muhatap bir dinleyici kitlesi bulamaması, alandaki otoritesinin gitgide yok olması ve topluma yabancılaşması kaçınılmaz olacaktır (Öncü, 1998). Bu iki cephede yapılan tartışmalar sosyal bilimler metodolojisinin meşruiyeti konusunda güncel problemlerin halen devam ettiğini, bu problemlerin yansımalarının sosyal bilimcilerin çoğunun farkındalıkları dışında, Türkiye'deki ve dünyadaki birçok sosyal bilim alanında sancılı bir şekilde yaşandığını vurgulamak mümkündür.

KAYNAKÇA

Akpolat, Y. (2007). Durkheim'dan Giddens'a pozitivist sosyoloji. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10*(2), 53-87.

Benton, T. & Craib, I. (2008). *Sosyal bilim felsefesi*. (Ü. Tatlıcan & B. Binay, Çev.). İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Coşkun, R. (2017, Eylül). Pozitivizmin halleri: sosyal bilimlerde pozitivist ve anti-pozitivist okumalardan yöntembilimsel çıkarımlar. *8. Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi,* Köstence, Romanya.

Erbaş, H. (2016). Modernden anti-moderne bilim: Türkiye örneğinde sosyal bilimin krizi ve sonrası. Mücen, B., Topal, Ç. & Yıldırım, E. (Ed.), *Paylaşımlar: Üniversite, Bilgi, Üretim.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Erdoğan, İ. & Alemdar, K. (2010). *Öteki kuram kitle iletişim kuram ve araştırmalarının tarihsel ve eleştirel bir değerlendirmesi.* Ankara: ERK Yayınları.

Hira, İ. (2000). *Sosyal bilimler*: *yasa koyucu tasarımdan yorumcu tasarıma*. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi,* (3), 81-97.

Maden, M. (2019). Karl Popper felsefesinde bilimsel doğrular ve yanlışlanabilirlik ilkesi. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(17), 288-294.

Odabaş, U. K. (2018). Frankfurt okulu ya da eleştirel teori üzerine. *Dört Öge, 14,* 211-233.

Öncü, A. (1998). Sosyal bilimlerde yeni meşruiyet zemini arayışları, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek: Yeni Bir Kavrayışa Doğru,* içinde (s. 48-52). İstanbul: Metis Yayınları.

Özlem, D. (1998). Evrenselcilik mitosu ve sosyal bilimler, *Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek: Yeni Bir Kavrayışa Doğru,* içinde (s. 53-66). İstanbul: Metis Yayınları.

Rosenau, P. M. (1998). *Post-modernizm ve toplum bilimleri.* (T. Birkan, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Şaylan, G. (2006). *Postmodernizm.* Ankara: İmge Kitabevi.

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ RESİMLERİNDE MÜZE[32]

Şeyma Sultan BOZKURT[1], Fatma TEZEL ŞAHİN[2]

[1]İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya / Türkiye
[2]Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara / Türkiye

Öz: Okul öncesi dönem çocuklarının sağlıklı gelişimlerinde, bilgi, beceri ve tutum kazanmalarında zengin uyarıcı niteliğe sahip ortamlar önem arz etmektedir. Sundukları zengin materyaller ve uyarıcılarla çocukların çok yönlü gelişimine katkı sağlayacak mekânlardan birisi de müzelerdir. Bu nedenle müzelerin eğitimde aktif olarak kullanımının çocuklar üzerinde olumlu etkileri olacağı düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmanın amacı, okul öncesi dönem çocukların müze ortamında gerçekleştirilen etkinlikler öncesi ve sonrasında resimlerinde müzelere bakış açılarını incelemektir. Araştırmanın örneklemini, Malatya ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilkokul bünyesinde yer alan anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubunda 18 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada, 2 hafta okulda, 8 hafta müze de olmak üzere 10 hafta boyunca müze eğitim etkinlikleri uygulanmıştır. Nitel özellik gösteren araştırmada veri toplama aracı olarak çocuk resimleri kullanılmıştır. Müze etkinlikleri öncesi ve sonrası çocuklara "Müze nedir? Müze denildiğinde aklına neler geliyor? Haydi, Çizelim?" yönergesi verilerek müze ile ilgili resim yapmaları istenmiştir. Her çocuğun çizdiği resmi anlatması sağlanmış ve anlatılanlar kayıt altına alınmıştır. Çocukların resimlerinden ve anlattıklarından yola çıkılarak elde edilen bulgular içerik analizi ile incelenerek tablolaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların eğitim etkinlikleri öncesinde çizdikleri resimleri anlatırken, resimlerini müze ile ilişkilendirmelerine rağmen resimlerin müze ile ilişkili olmadığı balon, çiçek, güneş, ay vb. çizdikleri, müzeler hakkında bilgilerinin yetersiz olduğu görülmüştür. Müze eğitim etkinlikleri sonrası yapılan resimler incelendiğinde ise çocukların tamamının resimlerini müzeler ile ilişkilendikleri ve resimlerinde müze binasının/müzenin bir bölümünün somut bir şekilde yer aldığı, resimlerinde müzede yapılan eğitim etkinliğine ilişkin çizimlere yer verdikleri görülmüştür. Yapılan eğitim etkinliklerinin çocukların müzeler hakkındaki bilgi ve farkındalığını arttırdığı ve çocukların müzeleri ve müzede etkinlik yapmayı sevdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Eğitim Ortamı Olarak Müze, Oyuncak Müzesi

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Günümüz eğitim sisteminde yer alan en önemli yaklaşımlardan birisi "yaşam boyu öğrenme" dir. Öğrenme, formal eğitimle sınırlı olmayıp yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Okul, öğrenme denildiğinde akla gelen tek kurum olma özelliğini ve önceliğini kaybetmiştir (Göğebakan, 2018; Önder, Abacı ve Kamaraj, 2009). Özellikle okul öncesi dönem çocuklarının öğrenmelerinin kalıcı olabilmesi için nesne, olay veya durumları doğrudan deneyimlemeleri önemlidir. Bu nedenle eğitim programında, sınıf içinde sınırlı imkânlarla hazırlanan öğrenme ortamlarına ek olarak sınıf dışı ortamlardan faydalanmak gerekmektedir. Bu doğrultuda eğitimciler çocuklara günlük yaşam deneyimlerini içine alan farklı eğitim ortamları ve eğitim etkinlikleri imkânı sağlamalıdır (Aktaş Arnas, 2017).

Okul öncesi dönemde yer alan çocuklar doğal olarak merak, ilgi ve sorularla doludur. Çocuklar, keşfederek, farklı şeyler ortaya çıkararak, yaparak, hikâyeler ve gerçek yaşam deneyimlerinden öğrenirler (Bowers, 2012). Çocukların kalıcı öğrenmelerini destekleyecek en etkili okul dışı öğrenme ortamlarından birisi müzelerdir. Müzeler, sundukları zengin uyarıcı materyallerle çocukların çok yönlü gelişimine katkı

[32]Bu çalışma birinci yazar tarafından ikinci yazar danışmanlığında yapılan yüksek lisans tezinin bir kısmından üretilmiştir.

sağlayan mekânlardır. Özellikle çocuk müzeleri ve içerisinde çocuklara yönelik alanlar bulunan müzeler çocukların okul ortamında ulaşamayacakları; ilgi düzeylerini yüksek tutacak, farklı ve zengin materyaller içermektedirler. Böylece çocuklar müze ortamında gerçekleştirilen ve farklı gelişim alanlarını destekleyen eğitim etkinliklerine severek katılım sağlarlar. Çocukların ilgi ve deneyimleri yoluyla katıldıkları etkinlikler sonucunda kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle müzelerin eğitimde aktif olarak kullanılmasının önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir.

AMAÇ

Araştırmanın amacı, okul öncesi dönem çocukların müze ortamında gerçekleştirilen etkinlikler öncesi ve sonrasında resimlerinde müzelere bakış açılarını incelemektir. Resim, küçük yaş grubu çocuklarda sözcüklerden daha etkili bir etkileşim aracıdır. Bu nedenle eğitim araştırmacıları tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Resim, çocukların içsel ve dışsal uyaranlara maruz kalmadan kendilerini özgürce ifade edebilecekleri, kendi kurallarını kendilerinin koyduğu bir nevi oyun olarak düşünülebilir. Çocuk, resim yaparken yalnızdır ve kendi dünyasının baş kahramanıdır. Böylece daha sınırsız düşünebilmekte ve problemlerine seri ve çeşitli çözümler getirebilmektedir (Ayaydın,2011; Başay ve Güngör Aytar, 2019; Şahin, 2008). Resim yönteminin çocukların duygu ve düşüncelerini anlamada son derece etkili bir yöntem olduğu görülmektedir. Bu nedenle araştırmada, çocukların duygu ve düşüncelerini ifade etmelerinde resim yöntemi kullanılmıştır.

KAPSAM

Araştırma'nın kapsamını okul öncesi dönem yaş grubunda yer alan çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu Malatya ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilkokul bünyesinde yer alan anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubunda 18 çocuk oluşturmaktadır. Okul öncesi dönemde çocuklarla müze eğitimine yönelik fazla çalışma yapılmamış olması ve müzelerin özellikle küçük yaş grubu çocukların eğitiminde aktif olarak kullanılmasının öğrenmelerin kalıcılığı açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan araştırmanın ilgili alan yazına katkı sağlayacak nitelikte özgün bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Nitel özellik gösteren araştırmada veri toplama aracı olarak çocuk resimleri kullanılmıştır. Müze etkinlikleri öncesi ve sonrası çocuklara "Müze nedir? Müze denildiğinde aklına neler geliyor? Haydi, Çizelim?" yönergesi verilerek müze ile ilgili resim yapmaları istenmiştir. Her çocuğun çizdiği resmi anlatması sağlanmış ve anlatılanlar kayıt altına alınmıştır. Çocukların resimlerinden ve anlattıklarından yola çıkılarak elde edilen bulgular içerik analizi ile incelenmiştir. İçerik analizinde; verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi, belirlenen kodların ve temaların düzenlenmesi ve elde edilen bulguların tanımlanarak yorumlanması olmak üzere 4 aşama bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 243).Elde edilen veriler 4 aşamaya uygun olarak analiz edilmiştir. Çocuklar Ç1,Ç2..şeklinde kodlanmış ve çocukların resimlerinde ve resimleri ile ilgili görüşlerinin yanında kodlara yer verilmiştir.

Çocuklara, 2 hafta okulda, 8 hafta oyuncak müzesinde olmak üzere 10 hafta, haftada iki gün müze eğitim etkinlikleri uygulanmıştır. Uygulama öncesinde İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden uygulama izni alınmıştır. Okul ile iletişime geçilmiş, velilerden uygulama için onam formu alınmıştır.

BULGULAR

Oyuncak müzesi eğitim etkinlikleri öncesinde ve sonrasında çocukların yaptığı müze konulu resimlerin analizlerine Tablo 1 ve tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Oyuncak Müzesi Eğitim Etkinlikleri Öncesinde Çocukların Müze Konulu Resimlerine İlişkin Bulgular

Resimdeki Kişiler/Nesneler	f	Resimdeki Kişileri/Nesneleri Müze İle İlişkilendirme	f
İnsan/Çocuk	9	Evet	10
Balon	7	Hayır	8
Ağaç/Çiçek	5		
Güneş/Ay/Yıldız	4		
Araba	3		
Anne/Baba/Kardeş	3		
Anneanne/Dede	3		
Bina/Ev	3		
Hazine	1		
Dolap	1		
Oyuncak	1		
Elbise	1		
Açık Alan	1		
Taş	1		
Resim	1		

Tablo 1'de görüldüğü gibi, çocuklara Oyuncak Müzesi Eğitim Etkinlikleri uygulaması öncesinde *Müze nedir? Müze denildiğinde aklına neler geliyor?* sorusu yöneltildiğinde çocukların, 10'u çizdikleri resmi müze ile ilişkilendirerek anlatmış, 8'i ise resmini müze ile ilişkilendirmemiş ve müze ile alakalı herhangi bir şey anlatmadan resmini anlatmıştır. Çocukların çoğunluğu (f=9) insan/çocuk resmi çizerken balon, ağaç/çiçek, güneş/ay/yıldız, araba, anne/baba/kardeşini, anneanne/dedesini, bina/ev, hazine, dolap, oyuncak, elbise, açık bir alan, taşlar ve resim de çizilmiştir.

Çocukların müze eğitim etkinlikleri öncesinde çizdikleri resimlerle ilgili anlattıklarından bazıları şu şekildedir:

Kanatlı bir elbise geldi aklıma. Sihirli bir elbise müzede duruyor. Uçmak isteyenler giyiyorlar. (Ç6)

Müzede resim balosu var. Güneş açmış. Kızlar oraya gitmişler. (Ç9)

İnsan, araba, balon, çiçek var. Kendi kendilerine oynuyorlar. (Ç2)

Anneannem, dedem, kardeşim, ben ve evimizi çizdim. Canım müze çizmek istemedi. (Ç3)

Çocukların müze eğitim etkinlikleri öncesinde yapmış oldukları müze konulu resimlerine ilişkin yorumlarına bakıldığında çocukların müzelerle ilgili herhangi bir deneyim ve bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir.

Tablo 2. Oyuncak Müzesi Eğitim Etkinlikleri Sonrasında Çocukların Müze Konulu Resimlerine İlişkin Bulgular

Resimdeki Kişiler/Nesneler	f	Resimdeki Kişileri/Nesneleri Müze İle İlişkilendirme	f
Müze Binası/Müzenin Bölümü	17	Evet	18
İnsan/Çocuk	16		
Oyuncak	12		
Müze Kütüphanesi/Kitaplar	9		
Güneş	9		
Camdan Korumalar/Dolaplar	5		
Masa/Sandalyeler	4		
Kural tabelası	2		
Müzeye Giden Yol	2		
Etkinlik Atölyesi	2		
Eski Eşyalar	1		
Resim	1		

Tablo 2'de görüldüğü gibi, çocuklara Oyuncak Müzesi Eğitim Etkinlikleri uygulaması sonrasında *Müze nedir? Müze denildiğinde aklına neler geliyor?* sorusu yöneltildiğinde çocukların tamamı (f=18) resimlerini müze ile ilişkilendirerek anlatmıştır. Çocukların büyük çoğunluğu (f=17) resminde müze binasını/müzenin bir bölümünü somut olarak çizmiştir. Bununla birlikte, insan/çocuk, oyuncak, müze kütüphanesi/kitap, güneş, camdan korumalar/dolaplar, masa/sandalyeler, kural tabelası, müzeye giden yol, etkinlik atölyesi, eski eşyalar ve müzede sergilenen resimler de çizilmiştir.

Çocukların müze eğitim etkinlikleri sonrasında çizdikleri resimlerle ilgili anlattıklarından bazıları şu şekildedir:

Müzeyi çizdim. Konuşmayın tabelası var. Renkli kitap dolapları var. Kitaplar var. Camın içinde oyuncak var. (Ç12)

Müzeyi çizdim. Kitaplar var. Müzedeki kuklalar var. (Ç14)

Çocukların Oyuncak Müzesi Eğitim Etkinlikleri uygulaması öncesinde ve sonrasında yaptıkları resimlerin karşılaştırılabilmesi açısından bazı çocukların önceki ve sonraki resimleri ve resimleri ile ilgili anlatımlarına aşağıda yer verilmiştir:

Resim 1. Uygulama Öncesi Müze Konulu Resim

Resim 2. Uygulama Sonrası Müze Konulu Resim

Çocuk müzenin bahçesinde ağaç dalı bulmuş. Balonların uçtuğunu görmüş. (Ç1, Resim 1)

Bir kız var. Müzeye gidiyor.Müzedeki kütüphaneyi çizdim. Kitapları çizdim. Müzede eski mutfak malzemeleri,oyuncakları çizdim. (Ç1, Resim 2)

Resim 3. Uygulama Öncesi Müze Konulu Resim

Resim 4. Uygulama Sonrası Müze Konulu Resim

Akşam annem ve babamla müzeye gidiyoruz. Oturma yerleri var. (Ç4, Resim 3)

İki tane insan var. Yol çizdim. Onlar müzeye gidiyorlar. Müze bekçisi var. Orada gördüğüm oyuncak,arabalar var. Oynadığımız oyundaki şapkalar, arabalar var. (Ç4, Resim 4)

Balon var. Çocuklar anneleriyle müzeye gidiyorlar. Kız çiçek koparıyor. Müzeye gidiyorlar, oturuyorlar. (Ç8, Resim 5)

Oyuncak müzesi, masa, sandalyeler, oyuncak, kuklalar, oyuncak tren, kütüphane ve kitaplar çizdim. Çocukları çizdim. (Ç8, Resim 6)

Resim 5. Uygulama Öncesi Müze Konulu Resim

Resim 6. Uygulama Sonrası Müze Konulu Resim

Resim 7. Uygulama Öncesi Müze Konulu Resim

Resim 8. Uygulama Sonrası Müze Konulu Resim

Müze açık bir alan. Güneş var. Ay var. Yıldızlar var. Polisler var. Arabalar var. (Ç11, Resim 7)

Dışarıda güneş var. Müzenin kapısı var. Masa ve sandalye var. Müzede oyuncak var. Ben trafik etkinliği çizdim. Etkinlik atölyesinde arabaya binen çocuk var, yollar var. Dolaplar var. Camlar var. (Ç11, Resim 8)

SONUÇ

Çocukların müze eğitim etkinlikleri öncesinde müze ile ilgili çizdikleri resimlerde yer alan nesneler ve resimleri ile ilgili anlatımları incelendiğinde, eğitim etkinlikleri uygulaması öncesinde müzeler ve müzelerin içeriği ile ilgili bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Ayrıca çocukların bir kısmının resim konusu müze olmasına rağmen resimlerini müze ile ilişkilendirmedikleri dikkat çekmektedir. Çocukların oyuncak müzesi eğitim etkinlikleri sonrasındaki resimleri ve resimleri ile ilgili anlatımları

incelendiğinde ise, müzenin ne demek olduğu, müzelerin ne işe yaradığı, müzelerde neler bulunduğu,

müzelerde neler yapılabileceği gibi konularda bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Çocukların müze

binasını, müzenin bir bölümünü çizerek müzelere somut olarak yer verdikleri, her hafta müzeye giderken izlenilen yola, gökyüzü güneş vb. ayrıntılara yer verdikleri dikkat çekmektedir. Uygulama

öncesi resimlerden farklı olarak çocukların tamamının resimlerinde müzelere yer vermesinin, resimlerini müze ile ilişkilendirmesinin oyuncak müzesinde uygulanan eğitim etkinliklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında müze eğitim etkinliklerinin çocukların müzeler ile ilgili olumlu bakış açısı kazanmalarını sağladığı ve çocukların çok yönlü gelişimlerine destek olduğu söylenebilir.

Literatür incelendiğinde benzer çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bozkurt ve Tezel Şahin (2020), okul öncesi dönem çocukları ve anneleri ile 3 ayrı müze gezisi düzenlemişlerdir. Müze gezileri öncesinde ve sonrasında annelerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çocukları ile birlikte müze gezilerine yönelik bir etkinlik yapmaları istenmiştir. Yapılan etkinlikler incelendiğinde, müze ile ilişkili, müzede çocukların en çok dikkatini çeken nesne ve durumlara yönelik resim, artık materyal vb. farklı çalışmalar yapıldığı, hem annelerin hem de çocukların müze gezilerinden zevk aldıkları görülmüştür. Annelerin, müze gezilerinin çocuklarının birçok gelişim alanına katkı sağladığını ifade ettikleri belirtilmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarla yapılan başka bir araştırmada, müze gezisi sonrasında çocuklardan kil çalışmaları yapmaları istenmiş ve çocukların yapmış oldukları kil çalışmalarının müzede yapılan etkinliklerle ilgili olduğu, çocukların yaptıkları nesneleri gerçek amacına uygun şekilde yaptıkları ve tarihsel bağlamda bir anlatı içinde sundukları görülmüştür (Aktın, 2019). Bapoğlu Dümenci ve Yıldız Bıçakçı (2019) ise müzede uygulanan etkinlikler ile ilgili olarak üstün zekâlı ve yetenekli çocuklarla görüşmüşlerdir. Araştırmada, üstün zekâlı ve yetenekli çocukların müze eğitim etkinliklerini ilgi çekici, eğlenceli ve bilgilendirici buldukları ve müzelerdeki farklı eğitim ortamlarının çocukların yetenek ve ilgileri doğrultusunda eğitim alabilecekleri niteliklere sahip ortamlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında yapılan bazı araştırma sonuçları da; okul öncesi dönem çocuklarla yapılan müze gezisinden önce çocukların resimlerinde günlük eşyalara, nesnelere yer verdiklerini, müze gezisi sonrasında ise müzede dikkatlerini çeken nesnelere yer verdiklerini, müzeler ile ilgili bilgi ve farkındalıklarının artış gösterdiğini, çocukların müzelerle ilgili olumlu bakış açısına sahip olduklarını ve günlük hayattaki nesnelerle müzedeki nesneleri ilişkilendirebildiklerini göstermiştir (Karaca vd., 2018; Öztürk Samur vd., 2015; Piscitelli & Anderson, 2001; Usal ve Buyurgan, 2016). Alan yazında yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında, bu araştırmada çocukların resimlerinden elde edilen bulguları destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Okul öncesi dönemde yer alan çocukların eğitimlerinde, okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılması önemlidir. Bu konuda öğretmenlere gerekli hizmet içi eğitimler verilebilir. Ailelere okul dışı öğrenme ortamlarının önemi ile ilgili seminerler düzenlenebilir. Müze eğitimlerinin yaygınlaştırılması için müzelerde

programlar planlanabilir, yetişkinlere yönelik müzelerde de çocuklara yönelik alanlar oluşturulabilir. Böylece müzelerin eğitimde aktif olarak kullanımı sağlanabilir ve yaygınlaştırılabilir.

KAYNAKÇA

Aktaş Arnas, Y. (2017). Oyun, öğrenme ve deneyimin birleşimi: çocuk müzeleri. *Yaratıcı Drama Dergisi, 12*(2), 17-30. https://doi.org/10.21612/yader.2017.010

Aktın, K. (2019). Historical imagination skills of preschool children as reflected in their clay works. *International Online Journal of Education Sciences, 11*(3), 87-104. https://doi.org/10.15345/iojes.2019.03.007

Ayaydın, A. (2011). Çocuk gelişiminde bir oyun olarak sanat ve resim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(37), 303-316. http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423878882.pdf

Bapoğlu Dümenci. S. S. & Yıldız Bıçakçı, M. (2019). Üstün ve yetenekli çocukların gözüyle müzedeki etkinlikler: Şehit Cuma DAĞ Tabiat Tarihi Müzesi. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi, 1*(1), 18-31. https://dergipark.org.tr/tr/pub/jimuseumed

Başay, A.C.,& Güngör Aytar F.A. (2019). 3-9 yaş arası çocukların resimlerinin değerlendirildiği çalışmaların incelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi, 7*(2), 38-59.

Bozkurt, Ş.S., Tezel Şahin, F. (2020). Anneler müzeler hakkında neler biliyor? Çocuğumla müzede bir gün.Y. Demirel (Ed.), *Eğitim Bilimleri* içinde (s.219-266). Ankara: İksad.https://iksadyayinevi.com/product/egitim-bilimleri/

Bowers, B. (2012). A look at early childhood programming in museums. *Journal of Museum Education, 37*(1), 39-47. https://doi.org/10.1080/10598650.2012.11510716

Göğebakan, Y. (2018). Alternatif öğrenme mekânları olarak müzelerin eğitim-öğretimde kullanılmasının önemi. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 40,* 9-41.

Karaca, N.H., Şenol, F.B., Akyol, T., Can Yaşar, M. (2018). Anasınıfına devam eden çocuklar için bir müze gezisi örneği. *Çocuk ve Gelişim Dergisi (ÇG-D), 2*(2), 13-25.

Önder, A., Abacı, O., Kamaraj, I. (2009). "Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi": İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki marmara örneklemi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 1(25), 103-117.

Öztürk Samur, A., Koçyiğit, S., İnci, E., Aydoğan, S. & Başara Baydilek, N. (2015). Impact of museum education on 60-72 months children's scientific processing skills, social skills and perception of museum. *International Journal of Academic Research, 7*(2), 231-236. https://doi.org/10.7813/2075-4124.2015/7-2/B.43

Piscitelli, B., Anderson, D. (2001). Young children's perspectives of museum settings and experiences. *Museum Management and Curatorship, 19*(3), 269-282. https://doi.org/10.1080/09647770100401903

Şahin, A. Ş., (2008). *Çocuk resimlerindeki yaratıcılığın plastik açıdan analizi.* Yüksek Lisans Tezi, Yedi Tepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Usal, Y. & Buyurgan, S. (2010). *Okul öncesi eğitimde müzede öğrenmenin çocukların gelişimlerine katkısı.* 1. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin.

AİLE KATILIMININ ÇOK BOYUTLU YARARLARI ve PANDEMİ SÜRECİNDE ÖNEMİ

Şeyma Sultan BOZKURT[1], Fatma TEZEL ŞAHİN[2]

[1]İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya / Türkiye
[2]Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara / Türkiye

Öz: Anne babalar çocuklarının eğitimi, sağlıklı gelişimi ve büyümelerinden birinci derece sorumlu olan kişilerdir. Okul öncesi eğitim ile birlikte çocuklar ilk defa aile ortamı dışında farklı bir ortama girmektedirler. Bu süreçte ailelerin çocuklar üzerindeki sorumluluklarının azaldığını söylemek yanlış bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Okul ile birlikte ailelerin sorumluluğu devam etmekte ve belirli noktalarda öğretmenle paylaşılmaktadır. Okul öncesi eğitimin verimli ve etkin bir şekilde devam ettirilebilmesi için ailelerle işbirliği içinde olmanın ve düzenli aile katılım çalışmaları gerçekleştirmenin önemli ve gerekli olduğu söylenebilir. Özellikle içinde bulunduğumuz Covid 19 sürecinde tüm kademelerde olduğu gibi okul öncesi eğitim kademesinde de bir süre uzaktan eğitime geçilmiş ve çocuklar evlerinde uzaktan eğitime katılmışlardır. Bu süreçte ailelerin çocuk eğitimine aktif katılımının, eğitim sürecini etkin hale getirmede önemli olduğu bir kez daha anlaşılmıştır. Genelden özele bakıldığında eğitim sisteminin, programların, okulların ve öğretmenlerin çocuklarda geliştirmeyi hedefledikleri beceri ve davranışların çocuklar açısından öğrenilmesi, öğrenilenlerin kalıcı olabilmesi ve devamlılığının sağlanması için aileler ile iş birliği içinde olmak ve aile katılımı çalışmalarına yer vermek gerekmektedir. Aile katılımının eğitimin tüm paydaşları üzerinde olumlu katkıları bulunmaktadır. Bu çalışmada, okul öncesi eğitim programınaaile katılımının; çocuk, anne baba, öğretmen, kurum ve program açısından çok boyutlu yararlarının açıklanması amaçlanmıştır. Alan yazında aile katılımının yararlarına yönelik yapılmış olan çalışmalar incelenmiş, aile katılımının yararları literatür ışığında tartışılmıştır. Son olarak ilgili alanda yapılacak olan çalışmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Okul Öncesi Eğitim Programı, Aile Katılımı, Pandemi

GİRİŞ

Tüm dünyayı etkisi altına alan ve 2019 yılının sonlarında ortaya çıkan Coronavirüs (Covid 19) pandemisi sağlık, ekonomi, sosyal ve pedagojik anlamda önemli değişimlere neden olmuştur. Bu süreçten etkilenen en önemli alanlardan birisi de eğitimdir. Şuanda pandemi dolayısıyla dünya genelinde yüz yüze eğitim sürdürülememektedir (Can, 2020).Uzaktan eğitimin geçmişi 1700'lü yıllara dayanmasına rağmen pandemi sürecinde dünya genelinde ilk defa önemi artmış ve gündeme oturmuştur. Pandemi dönemi, eğitime yeni bir boyut kazandırmış ve uzaktan eğitim, ülkelerin eğitimi sürdürmek amacıyla tutundukları ilk seçenek olmuştur(Eken, Tosun ve Tuzcu Eken, 2020).Yurt içi alan yazında pandemi sürecinde eğitimle ilgili yapılan araştırmalar, uzaktan eğitimde çoğunlukla teknik sorunlar, donanım yetersizliği, fırsat eşitsizliği, hazırlıksız yakalanma, öğretmenlerin sistemi kullanma açısından yetersizlikleri, iletişim ve etkileşim yetersizliği gibi sorunlarla karşılaşıldığı görülmüştür (Özdoğan ve Berkant, 2020; Türker ve Dündar, 2020). Ailelerin, pandemi sürecinde çocuklarının akademik başarılarının düştüğünü ve bu süreci yönetmekte zorluk çektiklerini ifade ettikleri(Erol ve Erol, 2020) ve yüz yüze eğitimi daha değerli olarak nitelendirdikleri (Yımaz, Güner, Mutlu ve Arın Yılmaz, 2020) görülmüştür. Ülkemizde diğer tüm kademelerde olduğu gibi okul öncesi eğitim kademesinde de bir süre uzaktan eğitime geçilmiş ve çocuklar evlerinde uzaktan eğitime katılmışlardır. Uzaktan eğitim yüz yüze eğitimden farklı olarak ekran karşısında, online olarak sürdürülmektedir. Bu nedenle çocuklar yüz yüze eğitime oranla öğrenme sürecinde daha pasif konuma geçmektedirler. Özellikle de, okul öncesi dönemde yer alan çocukların dikkat sürelerinin kısa olması, hareket, keşif

ve deneyime dayalı etkinlik ve uygulamalar yoluyla daha iyi öğrenmeleri nedeniyle uzaktan eğitim sürecinde anne babalara daha fazla sorumluluk düşmektedir.

Pandemi sürecinde çocuk aile ve öğretmen iletişimi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, pandemi sürecinde ailelerin çocuklarıyla daha fazla oyun oynadıkları, çocuklarıyla oyun oynama noktasında en fazla öğretmenle iletişime geçtikleri, daha önce okul öncesi eğitim kurumunda öğrendikleri bilgileri kullandıkları, öğretmenlerin düzenli olarak ailelerle etkinlik önerileri paylaştığı görülmüştür (Mart ve Kesicioğlu, 2020). Pandemi ile birlikte anne babaların çocukları ile geçirdikleri zamanın artması yönünde olumlu değişimlerin yaşandığı ancak ailelerin eğitim konusunda çocuklarının uzaktan eğitim sürecini takip etmekte sıkıntılar yaşadıkları da görülmüştür (Başaran ve Aksoy, 2020). Annelerin pandemi sürecinde okulların çocukları ve kendileri için ne kadar önemli olduğunu anladıkları, uzaktan eğitimin zor olduğu ve fayda sağlamadığına dair görüşlere sahip olduklarına yönelik (Demir Öztürk, Kuru ve Demir Yıldız, 2020) araştırma bulguları da bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda da görüldüğü gibi pandemi döneminde erken çocukluk eğitiminde aile katılımının önemi bir kez daha anlaşılmış ve eğitim sürecinde yaşanan aksaklıkların aile katılımı ile ilgili sorunlardan kaynaklandığı görülmüştür. Daha önce aile katılımı ve yararlarına yönelik araştırmalar yapılmıştır. Ancak, içinde bulunduğumuz pandemi sürecinde eğitimde aile katılımının öneminin ve yararlarının bir kez daha vurgulanmasının ve pandemi sürecinde aile katılımına yönelik önerilerin gündeme getirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Aile katılımı çocukların gelişimi ve eğitimine katkı sağlayabilmeleri için düzenlenmiş olan etkinliklerin tümünü içermektedir. Ebeveynlerin erken çocukluk eğitimine katılımları çeşitli etkinlik ve uygulamaları gerektirmektedir (Cohen & Anders, 2019).Bu süreçte aileler erken çocukluk eğitimi programına katkı sağlayacak şekilde becerilerini ortaya koymaktadırlar (Tezel Şahin ve Ünver, 2005). Çocuklar okula başladığı zaman ailelerin çocuklarına karşı sorumlulukları azalmaz. Çocuğun eğitimi okul ile aile arasında paylaşılan bir sorumluluktur. Öğretmenler ve okul personeli etkili iletişimin nasıl kurulacağını bilmeli ve öğretmene yardımcı olmalıdırlar Çocukların kazanımları ailelerin katılımı ile paralel olarak artış gösterecektir. Anne babaların eğitime aktif olarak katılımı okul ile ev arasındaki devamlılığı sağlayarak kazanılan bilgi ve becerilerin pekiştirilmesinde ve eğitimde sürekliliğin sağlanması neticesinde başarının artmasında etkilidir. Bu nedenle okul öncesi eğitim düzenli ve planlı aile katılımı çalışmaları yoluyla etkin hale getirilebilir (Çamlıbel Çakmak, 2010; Obader, 2013).

Okul öncesi eğitimde başarı sağlamanın ve bu başarının sürdürülmesinde okul aile işbirliği önemlidir. Okul öncesi eğitim programları ile çocuklara kazandırılan davranış değişikliklerinin kalıcı hale gelmesi için öğrenme yaşantılarının ailede de devam ettirilmesi gerekmektedir (Arabacı ve Aksoy, 2005; Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2002).

Genelden özele bakıldığında eğitim sisteminin, programların, okulların ve öğretmenlerin çocuklarda geliştirmeyi hedefledikleri beceri ve davranışların çocuklar açısından öğrenilmesi, öğrenilenlerin kalıcı olabilmesi ve devamlılığının sağlanması için aileler ile iş birliği içinde olmak ve aile katılımı çalışmalarına yer vermek gerekmektedir. Aile katılımının eğitimin tüm paydaşları üzerinde olumlu katkıları bulunmaktadır. Bu çalışmada, okul öncesi eğitim programına aile katılımının; çocuk, anne baba, öğretmen, kurum ve program açısından çok boyutlu yararlarının açıklanması amaçlanmıştır.

Aile katılımının yararları ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında aile katılımı çalışmalarının tek yönlü olmadığı bir çok yönden fayda sağladığı görülmektedir. Aile katılımının yararları; çocuk açısından, anne baba açısından, öğretmen açısından, kurum ve program açısından olmak üzere 4 başlık altında toplanabilir

(Arabacı ve Aksoy, 2005;Aral,Kandır ve Can Yaşar, 2002; Bağçeli Kahraman, Eren ve Şenol,2017; Cömert, Güleç, 2004;ÇamlıbelÇakmak 2010;Dinç, 2012; Ekinci Vural,2006; Kahraman, Eren ve Şenol,2017; Tezel Şahin,Özyürek,2016 ; Yaşar , 2002).

AİLE KATILIMININ ÇOCUK AÇISINDAN YARARLARI

Aile katılımının, okul öncesinde ve daha sonraki yıllar için en büyük yararının okul başarısı olduğu söylenebilir. Anne baba tutumu, çocukların eğitimindeki akademik başarı için önemlidir. Özellikle erken çocukluk döneminde yapılan aile katılım çalışmaları ile çocukların gelişimleri ve okul yıllarındaki akademik başarıları desteklenmektedir. Araştırmalar, ailesi eğitime katılan çocukların akademik başarılarının, bilişsel gelişimlerinin, psikolojik gelişimlerinin,zekâ düzeylerinin, sözel ve sayısal becerilerinin, sosyal becerilerinin, alıcı ve ifade edici dil becerilerinin artış gösterdiğini ve eğitim sonrasında ailelerin aile katılım düzeylerinin arttığını, eğitimlerin çocukların kardeşlerine ve anne babalarına da olumlu etkilerinin olduğunu, ayrıca babalar eğitim programına katıldıklarında çocukların daha mutlu olduklarını, evde ve okulda sorumluluk almakta daha istekli olduklarını, okula karşı olumlu tutum sergilediklerini ve aile katılımının çocukların bütüncül gelişimlerine katkı sağladığını göstermektedirgöstermektedir (Cohen & Anders, 2019; Çağdaş, Seçer, 2015; Ekinci Vural, 2006; Obader, 2013; Silva, 2008;Kartal, 2003; Kartal; 2007;Oke, Butler &O'Neill, 2021 Tezel Şahin, Özbey, 2009; Tezel Şahin, Özyürek, 2016). Aile katılımı çocukların erken çocukluk ve ileri çocukluk dönemleri için faydalıdır (Cohen & Anders, 2019).Yaşam koşulu bakımından zor durumda olan özellikle küçük yaş grubundaki çocuk ve ailelerin gereksinimine yönelik yapılan aile eğitim programları neticesinde dezavantajlı çocukların, koşulları daha iyi olan çocuk ve aileler ile aralarındaki farkın kapatılabileceği, çocukların yetişkinlik döneminde de bu desteklerin yararını göreceği belirtilmiştir (Erkan, 2010).

Aile katılımının çocuk açısından;

- Çocuğu mutlu ve başarılı bir kişi olarak hayata hazırlama,
- Okul ile ev arasında çocuğa gösterilebilecek farklı eğitim tutumlarını ortadan kaldırma,
- Evin devamı olan güvenli bir ortamda daha iyi bir öğrenme fırsatı oluşturabilme gibi faydaları vardır (Cömert Güleç, 2004; Tümkaya, 2010).

Göçer (2007), aile katılımının çocuk açısından yararlarını: "Genel iyileşme, bilişsel başarılarda artış, algılama ve düşünme, bağımsızlık, dil ve iletişim becerilerinin gelişimi, işbirliği ve sosyal becerilerin gelişimi" şeklinde sıralamıştır.

Bu başlık altında yer verilen ilgili araştırmalarda ve bilgilerde de görüldüğü gibi aile katılımının çocukların akademik başarılarında olduğu gibi tüm gelişim alanlarında olumlu etkileri bulunmaktadır.

AİLE KATILIMININ ANNE BABALAR AÇISINDAN YARARLARI

Ailelerin okul öncesi eğitime aktif olarak katılmaları kendileri, çocukları, öğretmenler, kurum ve program açısından oldukça önemlidir.

Afrika'da ebeveynlerin erken çocukluk eğitimine katılımları ile ilgili görüşlerine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Ailelere, doğrudan çocuğun eğitiminin öğretmenin sorumluluğunda olup olmadığı sorulduğunda aileler kesin bir şekilde kendilerinin de sorumlu olduklarını belirtmişlerdir. Ancak, çocuğun eğitimindeki rolleri hakkında daha fazla soru sorulduğunda ise genellikle rollerini evde yemek yedirme, okula hazırlama gibi fiziksel ihtiyaçların karşılanması olarak gördükleri ve aile katılımı olarak genelde okul ücretlerinin

ödenmesini ifade ettikleri görülmüştür (Wolf, 2020). Bu araştırma sonucunda da görüldüğü gibi aileler aile katılımı ile ilgili bilgi sahibi olmayabilirler. Bu durumda da eğitime aktif katılımın çocukları ve kendileri için faydalarının farkında olmayacaklardır. Bu nedenle ailelere, aile katılımının yararlarının doğru ve uygulamalı bir şekilde anlatılmasının, bu konuda eğitimler düzenlenmesinin önemli olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmalar okulla işbirliği içinde olan ebeveynlerin, çocuk gelişimi ve eğitimiyle ilgili bilgi düzeylerini arttırarak çocuklarının eğitimine daha aktif bir şekilde katıldıklarını göstermektedir. Ailenin eğitime katılımı ile çocuğun gelişimini takip edebilmeleri, okulun politikası ve programı hakkında bilgi sahibi olabilmeleri ve çocuğun eğitiminin evde de desteklenmesi sağlanmaktadır (Bayraktar, Güven ve Temel, 2016; Dinç, 2012). Ayrıca aile katılımı sürecinde aileler çocuklarının ev ödevlerine daha fazla yardımcı olup okuldaki etkinliklere karşı daha olumlu tutum geliştirmektedirler ve öğretmenlere daha çok değer vererek, onları bu eğitim sürecinde daha çok desteklemektedirler (Çamlıbel Çakmak, 2010). Bu durumun, eğitimin niteliği ve öğretilmek istenen bilgi ve becerilerin devamlılığı açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Okul öncesi annelere yönelik hazırlanan "Sınıf İçi Etkinliklere Katılım Programı" nın annelerin okul öncesi eğitim hakkındaki bilgilerine etkisine ilişkin yapılan bir araştırmada, programa katılan deney grubu ve kontrol grubu annelerin program öncesinde okul öncesi eğitime ilişkin bilgilerinin benzer düzeyde olduğu, deney grubu annelere uygulanan eğitim programı sonrasında ise deney grubu annelerin okul öncesi eğitime ilişkin bilgi düzeylerinin kontrol grubu annelere göre anlamlı derece artış gösterdiği görülmüştür (Arabacı ve Aksoy, 2005). Uygulanan aile eğitim programlarının annelerin okul öncesi eğitim hakkında bilgi düzeylerinin artmasında faydalı olacağı, annelerin çocuk eğitimi konusunda kendilerini daha yeterli hissedecekleri, okulla işbirliği içinde etkinlik ve uygulamalar yapacakları ve bunun neticesinde eğitim programının etkililiğinin artacağı, çocukların öğrenmelerinin kalıcı hale geleceği söylenebilir.

Alanyazın incelendiğinde bu düşünceyle paralel bulgulara sahip araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalar sonucunda, aile katılımına yönelik sistemli çalışmalar yapılmasının ebeveynlerin okul ve ev aktivitelerine katılımlarında kısa zamanda daha etkili sonuçlara ulaşılmasını sağladığı, ebeveynlerin annebabalık davranışlarının olumlu yönde değiştiği, anne babalıkla ilgili stres düzeylerinin düştüğü ve öz yeterlilik duygularının yükseldiği belirlenmiştir. Ayrıca aile eğitim programlarının anne-babalar üzerinde çocukla iletişim ve çocuk bakımı konularında olumlu etkileri saptanmıştır (Ekinci Vural, 2006; Tezel Şahin, Kalburan Cevher, 2009).

Aile katılımının anne babalar açısından yararları:

- Çocukların eğitimlerinde kendi rollerinin öneminin farkına varabilme,
- Çocuğun gelişimine çok yönlü olarak katkıda bulunabilme,
- Bu konuda kendine güven duyma
- Kendi ilgi, yetenek ve becerilerinin farkına varabilme,
- Çocuklara duyulan saygının artması ve onları birey olarak görebilme,
- Çocukla sağlıklı bir iletişim kurabilme,
- Zaman ayıramamaktan dolayı duyulan suçluluk duygusunu yok edebilme,

- Yeni beceriler kazanabilme (Cömert, Güleç, 2004; Tümkaya, 2010; Üstün, 2020) şeklinde sıralanabilir.

Bu başlık altında yer verilen ilgili araştırmalarda ve bilgilerde de görüldüğü gibi aile katılımının, ebeveynlerin kendi yeterlilik ve becerilerine, çocuk eğitimi konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerine olumlu katkıları olmakta ve böylece ebeveynler çocuklarını gelişim ve eğitim noktasında destekleyebilmekte, okul ile işbirliği içerisinde programın verimliliğini arttırabilmektedirler.

AİLE KATILIMININ ÖĞRETMENLER AÇISINDAN YARARLARI

Çocuklar ve aileleri kadar öğretmenler de aile katılımından yararlanmaktadırlar. Öğretim işinin genelde tek başına öğretmen tarafından yürütüldüğü düşünülse de sınıfta başka bir yetişkinin, ebeveynin bulunması öğretmene işbirliği imkânı sunmaktadır. Anne babaların program içinde yer almaları, programın daha rahat ve etkili uygulanmasına yardımcı olacaktır.

Aile katılımıyla öğretmen ve aile arasında kurulan olumlu iletişim artar, çatışmalar azalabilir. Anne ve babalar sınıfa ve okula her türlü desteği kolayca verebilirler. Eğitim etkinliklerinin aile katılımıyla desteklenmesi öğretmeni daha özgün uygulamalar yapma noktasında cesaretlendirecektir (Tezel Şahin, Özyürek, 2016). Anne babaların aktifliği arttıkça sınıfta öğretmene yardımcı olmaya başlarlar. Ebeveynlerin, çocukların toplanması, basit oyunlara ya da okuma yazma çalışmalarına yardımcı olma gibi bazı işlerde yararları olabilmektedir (Ömeroğlu, 1994).

Öğretmenler aile ile işbirliği yaptığında çocuğun aile yaşantısı ve çevresi hakkında bilgi sahibi olabilirler. Böylece etkinlikleri ve öğrenme ortamlarını planlarken bu doğrultuda çocuk merkezli planlamalar yapabilirler. Ailelerin eğitime katılımı sonucunda, öğretmenler ailelerin sosyokültürel yapısı ve günlük yaşamları hakkında daha çok bilgi edinerek onları yakından tanıma fırsatı elde ederler. Bu bilgi, öğretmenlerin daha olumlu bir sınıf ortamı ve etkili sınıf yönetimi gerçekleştirmelerinde çok etkilidir (Dinç, 2012). Aile ve öğretmen arasında kurulan sağlıklı iletişim, işbirliği ve güven ilişkisi sayesinde öğretmenlerin mesleki motivasyon ve iş doyumlarının daha da artacağı söylenebilir (Çamlıbel Çakmak, 2010).

Aile katılımının öğretmenler açısından yararları:

- Programı daha kolay gerçekleştirebilme,
- Sağlıklı bir sonuca ulaşabilme,
- Sağlıklı iletişim sonucu kolayca tanıyabilme ve problemi çözebilme,
- Sorumluluklarını paylaşabilme,
- Hedeflere ulaşabilme,
- İş tatminindeki artışı sağlayabilme gibi yararları vardır (Cömert, Güleç, 2004; Tümkaya, 2010).

Başlık altında da ifade edildiği gibi aile katılımı sayesinde öğretmenler çocukların arka plandaki aile geçmişleri, sosyoekonomik düzeyleri gibi demografik bilgileri hakkında bilgi sahibi olabilirler. Böylece eğitim uygulamalarında, etkinliklerinde gerekli düzenlemeleri yapabilirler. Bununla birlikte aile ile işbirliği içinde olmanın öğretmenlerin motivasyon ve verimliliklerini arttırarak programın etkililiğini yükselteceği söylenebilir.

AİLE KATILIMININ KURUM VE PROGRAM AÇISINDAN YARARLARI

Okul, öğretmen ve ebeveynler arasında çocukların yararına dengeli ilişkiler kurulmalıdır(Bartolome, Mamat & Masnan, 2020).Okullar çocuğun gelişimini desteklemek için tek başına yeterli değildir. Aile katılımı, okulun işleyişinde, programında mutlaka yer almalıdır. Aile desteği sayesinde okulda daha olumlu bir hava oluşmaktadır.

Aile katılımı çalışmalarına katılan ebeveyn, okulun işleyişini, yapısını öğrenecektir. Böylece kuruma katkı sağlayacak ve gereken önemi vereceklerdir. Aileler meslekleri ya da hobileri ile de programa faydalı olabilirler (Tezel Şahin, Özyürek, 2016).

Aile katılımının kurum ve program açısından:

- Eğitimin sürekliliğini sağlayabilme,
- Çocuğun çok yönlü gelişimine katkıda bulunabilme,
- Amaçlarına daha kolay ulaşabilme,
- Eğitimde fırsat eşitliğini sağlayabilme,
- Eğitimin kalitesini arttırabilme,
- Sorumlulukları paylaşabilme gibi yararları vardır (Cömert, Güleç, 2004; Tümkaya, 2010; Üstün, 2010).

Başlık altında da belirtildiği gibi kurumların, programlarında yer alan eğitim hedeflerini gerçekleştirebilmek ve eğitimde sürekliliği, fırsat eşitliğini, verimliliği sağlayabilmek için mutlaka aileler ile işbirliği içinde olmaları gerekmektedir.

SONUÇ

Aile katılımının, eğitimin vazgeçilmez unsuru olduğu görülmektedir. Aile katılımı çocukların tüm gelişim alanlarını desteklemekte, ailelerin çocuk gelişimi hakkında bilgi ve farkındalıklarını arttırmakta, öğretmenlerin verimlilik ve motivasyon düzeylerini yükselterek kurum ve programının işlerliğini ve kalitesini arttırmaktadır.

Tüm bu boyutları ile düşünüldüğünde aile katılımı çalışmalarına öncelik verilmesinin önemli olduğu söylenebilir. Özellikle tüm dünyayı etkisi altına alan ve etkilerinin yıllar süreceği belirtilen pandemi sürecinde uzaktan eğitimin kalitesinin arttırılması ve ulaşılmak istenen hedeflere ulaşılabilmesi açısından sadece öğrencilerin eğitimine yönelik çalışmalar yapılmaması bununla birlikte ailelerin uzaktan eğitime katılımlarına yönelik çalışmalara da yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu alanda uzaktan eğitime aile katılımı ile ilgili deneysel çalışmalar yapılarak, aile katılımı ile birlikte yürütülen uzaktan eğitimin çocuklar, aileler, öğretmenler, kurum ve programlar açısından yararları değerlendirilebilir. Ailelere uzaktan eğitim sürecine katılım noktasında online seminerler, eğitimler düzenlenebilir. Eğitimlere katılım düzeyinin arttırılması için il milli eğitim müdürlükleriyle ve eğitim kurumlarıyla işbirliği içinde projeler düzenlenebilir. Sosyal medya uygulamalarında online anket, afiş, broşür vb. materyaller ile seminerlerin, aile eğitim programlarının tanıtımı yapılabilir. Böylece uzaktan eğitim sürecinin sürdürülebilirliğine ve verimliliğine en üst düzeyde katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Arabacı, N., Aksoy, A.B. (2005). Okul öncesi eğitime katılım programının annelerin bilgi düzeylerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 18-26.

Aral, N.,Kandır. A. & Yaşar, M. (2002). *Okul öncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin).* (Geliştirilmiş 2.Baskı). İstanbul. Yapa.

Bağçeli Kahraman, P., Eren,S. & Şenol, S. (2017). Okul öncesi eğitimde ve ilkokulda aile katılımı çalışmaları.*Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 51, 611-624

Başaran, M., Aksoy, A.B. (2020). Anne-babaların korona-virüs (covid-19) salgını sürecinde aileyaşantılarına ilişkin görüşleri. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13(71), 668-678.

Bartolome, M.T., Mamat, N. & Masnan, A.H. (2020). Explorıng kindergarten teachers'perspectıvesınparentalınvolvementınthephılıppınes.*Southeast Asia Early Childhood Journal, 9*(1), 44-58.

Bayraktar, V., Güven G. & Temel Z.F. (2016). Okul öncesi kurumlarda görev yapan öğretmenlerin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Kasatamonu Eğitim Dergisi,* 24 (2), 755-770.

Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye'de açıkve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi AUAd, 6*(2), 11-53.

Cohen, F.& Anders, Y. (2020) Family involvement in early childhood education and care and its effects on the social-emotional and language skills of 3-year-old children. *School Effectiveness and School Improvement, 31*(1), 125-142. https://doi.org/10.1080/09243453.2019.1646293

Cömert, D. & Güleç, H. (2004). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: Öğretmen- aile -çocuk ve kurum. *Sosyal Bilimler Dergisi, (6),* 1, 131-145.

Çağdaş, A.,Şahin Seçer, Z. (2015). *Anne-baba eğitimi (s.45-62). (2.Baskı)* Ankara: Eğiten Kitap

Çamlıbel Çakmak, Ö. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1,* 20, 1-17.

Çamlıbel Çakmak, Ö. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1,* 20, 1-17.

Demir Öztürk, E., Kuru, G., Demir Yıldız, C. Covıd-19 pandemi günlerinde anneler ne düşünür çocuklar ne ister? Anne ve çocuklarının pandemi algısı. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD), 7(5), 204-220.

Dinç, B. (2012). Okul öncesi eğitimde aile ve toplum işbirliği. N. Avcı & M. Toran (Eds.) .*Okul Öncesi Eğitime Giriş* (s.267-286). Ankara: Eğiten Kitap .

Eken, Ö., Tosun, N., Tuzcu Eken, D. (2020).Covıd-19 salgını ile acil ve zorunluuzaktan eğitime geçiş: genel birdeğerlendirme. *Milli Eğitim, 49*, Özel Sayı, 113-128. https://doi.org/10.37669/milliegitim.780722

Ekinci Vural, D. (2006) . *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Erkan, S. (2010). Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar. Z.Fulya Temel (Ed.) *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılımı Çalışmaları.*(s.28-30)Ankara: Anı

Erol, M., Erol, M. (2020). Koronavirüs pandemisi sürecinde ebeveynleri gözünden ilkokul öğrencileri.*Milli Eğitim, 49*, Özel Sayı, 529-551. https://doi.org/10.37669/milliegitim.766194

Göçer, A.G.(2007). Okul öncesi eğitim ve aile eğitim programları. *VI.Antalya Sempozyumu: Okul Öncesi Eğitimi &Öğretmen Eğitimi,* 113-120.

Kartal, H. (2003). Bursa'da AÇEP'e katılan bir grup anne ve çocuğun profilleri ile programın anne ve çocuklar üzerindeki etkileri. *OMEP 2003 Dünya Konsey Toplatısı Ve Konferansı Bildiri Kitabı 3 ,* 217-227 .

Kartal, H. (2007). Erken çocukluk eğitim programlarından "Anne-Çocuk Eğitim Programı" nın altı yaş grubundaki çocukların bilişsel gelişimlerine etkisi. *Elementary Education Online,* 6 (2) , 234-248.

Mart, M., Kesicioğlu, O.S. (2020). Parents' opinion to play at home during COVID-19 pandemic. *Turkish Studies, 15*(4), 945-958. https://dx.doi.org/10.7827/

MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitim rehberi (OBADER)*.Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.

Oke, A., Butler, J.E., O'Neill, C. (2021). Identifying barriers and solutions to ıncrease parent-practitioner communication in early childhood care and educational services: the development of an online communication application. *Early Childhood Education Journal, 49,* 283-293.

Ömeroğlu, E. (1994). Ailenin çocuğun eğitimine katılımı. *Okul Öncesi Eğitimi.* Mart, Sayı:47, Ankara.

Özdoğan, A.Ç., Berkant, H.G. (2020). Covıd-19 pandemi dönemindeki uzaktaneğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim, 49*, Özel Sayı, 13-43. https://doi.org/10.37669/milliegitim.788118

Sılva, J. J. (2008). *Parental participatin: A descriptive study of approaches and ınvolvement strategies ımlemented ın early childhood education by home educators ın the family connections program*.Doctor of Education, Alliant International University College of Arts and Sciences Graduate School of Education, Fresno Campus.(UMI Number: 3329913).

Tezel Şahin, F. & Cevher Kalburan, F.N.(2009). Aile eğitim programları ve etkililiği; dünyada neler uygulanıyor?, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,*1,25,1-12.

Tezel Şahin, F., & Özbey, S. (2009). Okul öncesi eğitim programlarında uygulanan aile katılımı çalışmalarında baba katılımının yeri ve önemi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(17): 30-39.

Tezel Şahin, F. & Özyürek, A. (2016). *Anne baba eğitimi ve aile katılımı* (s.76-81). Ankara: İstatistik Dünyası

Tezel Şahin, F., Ünver, N. (2005). Okulöncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 13*(1), 23-30.

Tümkaya, S. (2010). Okul öncesi eğitim döneminde ailenin rolü ve önemi. S. Tümkaya & F. Gülaçtı (Eds.). *Erken Çocukluk Eğitimi* (s.280-290). Ankara: Nobel.

Türker, A., Dündar, E. (2020). COVID-19 Pandemi sürecinde eğitim bilişim ağı (eba) üzerinden yürütülen uzaktan eğitimlerle ilgili lise öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim, 49*, Özel Sayı, 323-342. https://doi.org/10.37669/milliegitim.738702

Üstün, E.Y. (2010).Etkili aile okul toplum ilişkileri. Fulya Temel (Ed.) *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılımı Çalışmaları.*(s.239-241)Ankara: Anı.

Wolf, S. (2020). "Me I don't really discuss anything with them": Parent and teacherperceptions of early childhood education and parent-teacherrelationships in Ghana. *International Journal of Educational Research,99,* 1-13. https://doi.org/10.1016/j.ijer.2019.101525

Yılmaz, E., Güner, B., Mutlu, H., Arın Yılmaz, D. (2020). Farklı öğrenim kademelerindeki öğrencilere verilen uzaktan eğitim hizmetinin veli görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Milli Eğitim, 49*, Özel Sayı, 477-503. https://doi.org/10.37669/milliegitim.777353

AN ASSESSMENT ON PLACE AND SIGNIFICANCE OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY FOR INTERNATIONAL BUSINESSES

Esra KIZILOĞLU

Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Konya / Türkiye

Abstract: Blockchain have emerged as a promising technology in trade of international businesses. Blockchain technology is a decentralized cryptographic data and distributed ledger technology allowing peer-to-peer communication. The technology has implementation and applications promising hopes for various sectors including international trade, supply chain and financial services Blockchain technology emerged with the widespread of cryptocurrencies. Decentralized nature, being secure beyond a reasonable doubt and global management of all kinds of records have made it quite a popular technology. According to a survey of World Economic Forum, about 10% of Gross Domestic Product (GDP) will be stored in blockchain by the year 2027. In this manuscript, what the blockchain mean for international businesses, how it is used and significance of it for international businesses were discussed. Limited nature of the studies assessing blockchain technology and applications from the perspective of international businesses in literature put forts the significance of the present study.Research results in the literature on the subject have shown that blockchain technology and applications are progressing much faster and more focused. Especially in the near future, it will be inevitable for many international businesses to use cryptocurrencies, smart contracts, digital identities and intermediary financing transactions. In addition, it is predicted that the use of blockchain technology in supply chain management and consortium collaborations will gradually increase.

Keywords: Blockchain Technology, International Businesses, Cryptocurrencies

INTRODUCTION

New developments in information technologies allowed all information and data to be stored and saved in digital media. Such a case then has brought about the problem of ensuring all kinds of information and data stored. The efforts spend on solution of this problem have brought out blockchain technology.

Blockchain represents an important achievement in information gathering, distribution and management for technology users (Bambara and Allen, 2018: 1). Especially with the prominence of cryptocurrencies like bitcoin, blockchain, a new thought system, allowed secure storage and distribution of data transfers and process records. Because of secure and open-source nature of this technology beyond a reasonable doubt, it has attracted the attention of several countries, businesses and several countries and entrepreneurs.

Appreciation of bitcoin cryptocurrency in years and significant bring into investors instigated especially the finance sector and investors. Everybody wondering about the technology behind Bitcoin is confronted with blockchain. Blockchain, proved itself with Bitcoin, then started to be used in all sectors, especially in finance sector.

Blockchain technology and implementations also attracted the attentions of international businesses directing global trade in international arena. Especially with cryptocurrencies mounting a coup in finance sector, smart contracts, supply-chain management, digital id and consortium contracts, blockchain applications have started to be used by international businesses. The most famous one of these businesses is IBM.

In this manuscript, what the blockchain technology and application express to international businesses, how they are used and significance of them will be discussed within the guidance of national and international literatures. Limited nature of the studies assessing blockchain technology and applications from the perspective of international businesses in literature put forts the significance of the present study.

What is Blockchain Technology?

Blockchain, considered to be the second greatest innovation after internet (Drescher, 2017, 1), is a decentralized cryptographic data and distributed ledger technology allowing peer-to-peer communication. According to Nakamoto (2008), blockchain expresses data blocks cryptographically chained to each other like the rings of a chain (Nakamoto, 2008: 2).

Blockchain basically could be considered as a distributed database. It is like a huge, global digital board operating in billions of computers. Since it is an open-source technology, everyone could change the code and see what is going on. Transactions are implemented peer-to-peer. In other words, there is no need for powerful intermediators in approval or finalization of the transactions. Blockchain solves the double-spending problem and allows humans and businesses to trust each other with a need for banks, credit card companies, governments, unions and notaries (Tapscott, 2016; Macedo, 2018: 87-88).

Blockchains are open distributed ledgers able to record peer-to-peer transactions in a efficient, verifiable and permanent fashion. The ledger itself could also be so programmed as to automatically record the transactions. Blockchains are reliable by design and could be presented as an example of distributed data processing system with a high error tolerance (Bambara and Allen, 2018: 2).

Blockchain is a decentralized peer-to-peer technology recording and verifying transactions in a cryptographically safe fashion. The technology has implementation and applications promising hopes for various sectors including international trade, supply chain and financial services (Macedo, 2018: 92).

In blockchain, a distributed ledger shared over a general or private data processing network, each computer in network keeps a copy of the node, the ledger. Therefore, there is no single point of error. Each piece of information is encoded mathematically and added to historical record chain as a new “block”. Before to add a new block to the chain, various consensus protocols are used for verification of the other users. Such a case then prevents frauds or double-spending without a need for a competent authority. The ledger could also be programmed with “smart contracts”, recorded into blockchain as a series of conditions, in this way, transactions are automatically triggered when the conditions were met. For instance, smart contracts could be used for automation of insurance claim payments (Carson et al., 2018: 3).

A blockchain is a distributed ledger applied as grouped data in blocks using cryptographic verification to connect the blocks with each other. Each block takes the previous block as a reference and defines it with the use of a hashing function forming an unbroken chain. A blockchain open to everyone is not stored in a single central computer. It also cannot be managed by a central unit (Bambara and Allen, 2018: 6).

As can be inferred from the above definitions, blockchain technology has 5 different characteristics. These are (Avunduk and Aşan, 218: 374-376); ***1-Distributed database, 2-Peer-to-peer communication, Transparency, 4- Irreversibility of the records and 5-Computational logic.***

When the people were mentioned about blockchain, bitcoin is the first thing that comes into mind. However, bitcoin is a single application of blockchain technology. It is also misleading that all problems with

come with a solution with blockchain technology, since blockchain functions only as a supporting technology (Takaoğlu et al., 2019: 262).

How the Blockchain Technology is used?

A blockchain is a database covering a physical chain composed of constant-length blocks including 1 to N transactions in which each transaction to be added to a new block was verified and added to block. The block was completed, it is added to the end of existing blockchain (Bambara and Allen, 2018: 1). Flowchart of a blockchain with two transaction additions and imaging is presented in Figure 1.

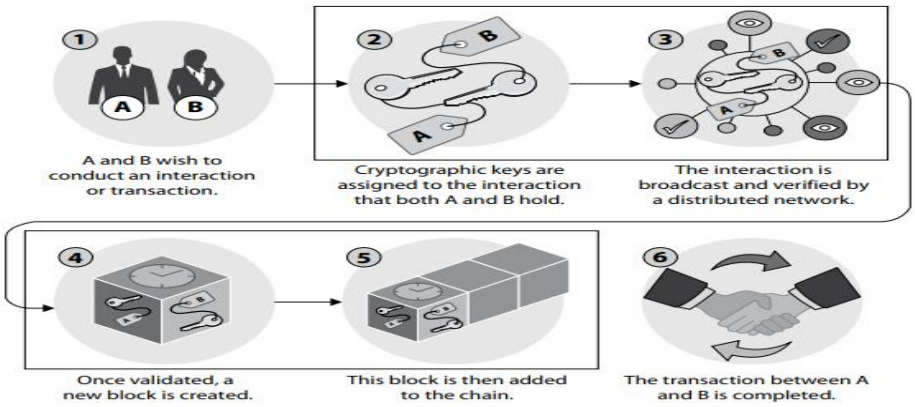

Figure 1. Bambara and Allen, 2018: 2

As can be seen in Figure 1, blockchain process starts with the assignment of cryptographic keys to the interaction that both A and B hold. Then this transaction is verified by a distributed network and a new block is formed. This block is then added to the change and the transaction between A and B is completed.

It is impossible to retrieve or change the information and data published in blockchain. In terms of erroneous information and data input, published data will remain as they are and new data will be inputted for correction. In other words, both the erroneous data and corrected data will appear in the system. Existence of such a mechanism proves that most problems will come up with a solution through transparency (Takaoğlu et al., 2019: 265).

Since there aren't any central authorities in which data were stored and kept hidden in blockchain technology, the information or data become eternal. All computers and devices registered to blockchain network simultaneously store the chain data. Therefore, number of devices are unknown and they all function as a database. In this way, even the data were erased from anyone of computers and devices registered to blockchain network, it is possible to reach the erased data from the other devices (Ekinci, 2020: 8).

Blockchains have three different types. "*Private Blockchains*'' belong to a certain individual/institution and close to outside. "*Open Blockchains*'' like bitcoin and the other cryptocurrencies, are open for the use of any individuals/organizations. Finally, "*Consortium Blockchains*'' are developed by a certain organization, but open for the use of several organizations (Rennock et al., 2018: 36).

Development Stages and Limitations of Blockchain Technology

Development of blockchain could be assessed in three stages. The first stage is "***Blockchain 1.0''***. This stage implies cryptocurrencies. Especially implies the invention and utilization of bitcoin currency. It is also called as digital currency stage. The second stage is "***Blockchain 2.0''***. It is related to smart contracts

and expressed as digital economy. The applications for the preservation of banking tools, stock shares, bonds, patents and trademarks and Ethereum, Ripple and Hyperledger-like platforms were developed in this stage. The third stage, so called as digital society, is "***Blockchain 3.0''***. In this stage, it was understood that blockchain technology could be used in the other sectors. Blockchain applications were developed especially in health, education, manufacture, media, science, supply chain and communication-like sectors. Use of blockchain technologies in digital id, banking, cyber security and electronic medical registration systems could be assessed within the scope of Blockchain 3.0 (Swan, 2015: 5-27; Tanrıverdi et al., 2019: 205; Ekinci, 2020: 8).

Figure 2. Development of Blockchain Technology

Today, people are familiar with various security problems in internet. Blockchain uses encryption technology to overcome these problems. Allowing widespread distribution of data and information, blockchain technology constituted the backbone of new internet (web3). Although initially designed for Bitcoin digital currency, blockchain have found various area of use by business and technology communities (Bambara and Allen, 2018: xv).

Linux Foundation have developed Hyperledger to facilitate the development of blockchain application. Hyperledger is an open-source cooperative effort for blockchain with a participatory community sharing information and working in projects together. Although rarely confessed, companies have difficulty in organization of technology use. Therefore, the primary objective of Hyperledger was set as to develop protocols and standards supporting different components for different uses (Macedo, 2018: 91).

Data storage is the primary problem confronting blockchain technology. Ever-increasing size of blockchain systems results in problems in data logging and storage. Another problem is private nature of specific keys, so called as "private key" and it is impossible to access the systems in case of forgetting. Besides the security provided, private key may result in entire loss of valuable assets stored in case of forgetting (Takaoğlu et al., 2019: 270).

Efficiency capacity and lag time-like scalability-related problems constitute the other problems of blockchain technology. Researchers working on blockchains mostly disregarded these problems (Tubitak, 2017).

Blockchain Technology Applications Used/Could be Used by International Businesses

International businesses are influenced by blockchain technology in many respects. First of all, today several companies in the world are using bitcoin-like cryptocurrencies. Secondly, blockchain technologies offer significant cost-savings and develop potential applications for daily routines. Finally, some businesses have started to use smart contracts and smart contracts are automatically applied without a need for a third party (Caria, 2017: 5), therefore international businesses have started to use relevant technology and networks.

Applications of blockchain technology could be divided into two basic categories as of record keeping and facilitating transactions. According to a paper published in McKinsey&Company, under these two broad categories, there are six different small functions able to be realized by blockchain technology. These functions were summarized in Figure 2 (Carson et al., 2018: 4).

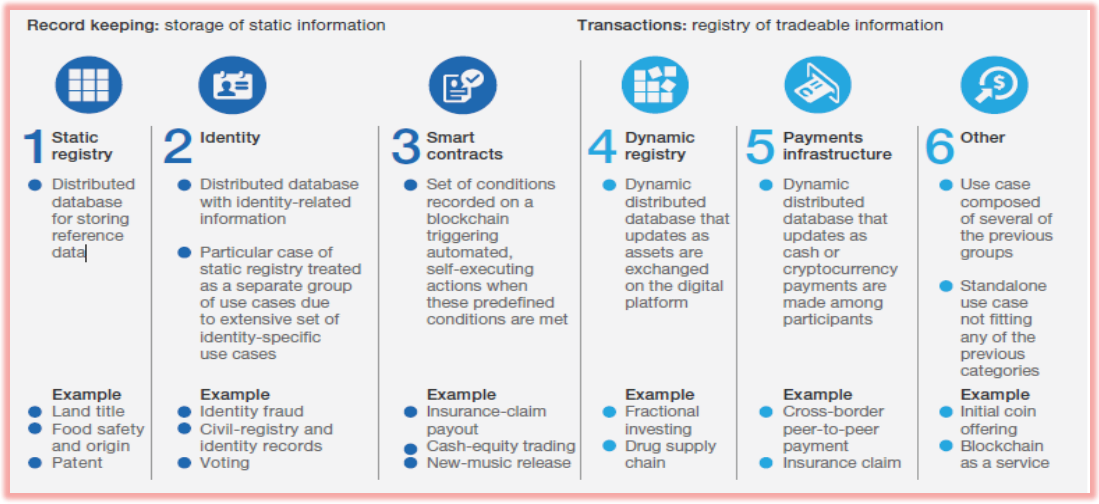

Figure 3. Status of Use of Blockchain, Mckinsey&Company, Carson et al., 2018: 4

According to Figure 3, storage of static information is among the most important applications of blockchain technology. Under this application, there are three sub-functions as of static registry, identity management and smart contracts. ***Static registry*** is the distributed database for storing reference data. Registry of patent sor keeping food safety and origin could be examples of static registry. ***Identity management*** is a distributed database for storage of identity-related information. It is used especially to prevent identity fraud and to develop processes requiring identity verification like voting. ***Smart contracts*** refer to set of conditions recorded on a blockchain triggering automated, self-executing actions when these pre-defined conditions are met. Insurance claim payments, cash-equity trading and new music release could be examples of smart contracts …

Another important application of blockchain technology is to facilitate registry of tradeable information. Under this application, there are dynamic registry, payment infrastructure and other categories. ***Dynamic registry*** express a dynamic distributed database that updates as assets are exchanges on the digital platform. Fractional investing and drug supply chain could be examples of dynamic registry. ***Payment infrastructure*** includes a dynamic distributed database that updates as cash or cryptocurrency payments are made among the participants. In this case, dynamic distributed database is used to track cash or cryptocurrency and continuously updated as the payments are made among the participants. Cross-border peer-to-peer payment and insurance claim could be examples of payments infrastructure. Finally, the ***other*** category includes use case composed of several of the previous groups or standalone use case not fitting any of the previous categories. Initial coin offering and blockchain as a service could be examples of this category.

Blockchain technology opened the way to redesign of high-cost and inefficient processes and had a leading position for more visionary systems able to touch in more directly to more people. With the widespread of blockchain technology in a corporate scale, IBM, Microsoft, HP and Amazon-like large companies initiated an application to offer “Blockchain-as-a service” (BaaS)” service to their customers (Deloitte, 2018:

14).The blockchain technology used/could be used by international businesses could be assessed under the following headings;

Bitcoin and Ethereum Cryptocurrencies

Inspection-impossible virtual currencies, generated through encryption method, are so called as cryptocurrencies. Today, Bitcoin is the most famous cryptocurrency. It was put forth for the first time by Satoshi Nakamoto (nick named) in 2008 as "Bitcoin: Peer-to-Peer Electronic Cash System". According to Nakamoto (2008), bitcoin is an "*electronic currency allowing peer-to-peer online payments without the use of any financial organizations*" (Nakamoto, 2008:1). Bitcoin cryptocurrency with a great contribution to popularity of blockchain technology emerged with America-originated crisis in 2008. With this crisis, emerged through operations of the authorities sharing the information about mortgage real estate loans with unrealistic data, distrust to central authorities arisen. Bitcoin, emerged as a reaction to such distrust, eliminated central authority and recommended peer-to-peer transactions (Takaoğlu et al., 2019: 262).

Cryptocurrencies are written with the use of blockchain technology, they are not subjected to any regulations, written with the use of a special algorithm, there is no need for a intermediary. Therefore, not only the private companies, but also public institutions are interested in cryptocurrencies. Today, several public institutions are working on blockchain applications. Dubai (Emcash), Venezuela (Petro), Estonia (Estcoin), Russia (Crypytoruble), Sweden (E-Krona), Japan (J-coin)-like countries have already produced their own cryptocurrencies and made available them for the use of public under state guarantee (Takaoğlu et al., 2019: 269).

Because of increasing interest in blockchain technology, an alternative cryptocurrency "Namecoin" was produced based on Bitcoin protocols in 2011 and "Ethereum" was produced with the use of blockchain technology apart from bitcoin protocols in 2011. Today, more than 1500 cryptocurrencies have been produced (Seyithanoğlu, 2019: 20).

Majority of the studies conducted on blockchain technology deals with bitcoin. However, Ethereum is also as much popular and strong as bitcoin. Like bitcoin, Ethereum is also an open-to-public blockchain. As compared to bitcoin, Ethereum has broader advantages and effects. Ethereum initiated smart contracts and a way to conduct actions based on the rules specified in these contracts. Ethereum is considered to be a global computer to which everyone could access. While bitcoin is offering a platform for a decentralized currency, Ethereum offers applications able to be operated without a need for reliable third parties (central servers) (Tubitak, 2017).

Smart Contracts

Smart contracts, emerged in Blockchain 2.0 stage, was first mentioned in a paper published by Nick Szabo in 1994. Smart contract is realized through a "automatically enacted contract encoded over a computer between the parties and conditions are set in digital media, rather than paper contract" (Ekinci, 2020: 31-32). According to Szabo (1994), smart contracts are computerized protocols meeting the conditions of a contract. Ethereum is the most famous platform for preparation and utilization of smart contracts. Ethereum is a decentralized structure operating smart contracts. They include the applications operating fully as programmed beyond the realm of probability of interruption, censor, fraud or third-party intervention. These applications operate on a specially designed blockchain (Caria, 2017: 6).

For smart contracts, either an unauthorized or an authorized blockchain is used. If the details of the contract are confidential and the contract is related to limited number of users, Hyperledger Fabric-like authorized

blockchain is the best option to be used. Otherwise, since smart contracts could be set among anonymous parties, Ethereum-like unauthorized blockchain could be used (Wüst and Gervais, 2017).

Supply Chain Management (SCM)

In supply chain management (SCM), material and service flow required in manufacture of a certain product includes intermediatory storage and production cycles from the final consumption point to delivery. Today, several companies are in global interactions for a certain supply chain to trade. However, companies should bear inventory management and troubleshooting-like costs in supply chain process (Wüst and Gervais, 2017). Therefore, strong companies of the global trade have met and started to use blockchain technology. Traditional SCM is conducted with planning and communication. Future demands are estimated based on past and current demands and information is transmitted to relevant stakeholders to respond to changes, delays or errors. Companies decide about when to release each product and customers indirectly direct the demand (Wüst and Gervais, 2017).

Traditional SCM had resulted in some problems with the intrusion of digitalization into our lives. Based on technological advancements, companies should be flexible, trackable and open in their activities and should have efficient data distribution. With blockchain technology, companies both reach this flexibility and have more transparent inspection network. With the aid of blockchain, reliable data integrity and distribution prevent fraud and then quality and efficiency of work-flow between organization and customer are improved.

The greatest benefit provided to international companies by blockchain technology is to facilitate supply chain. With blockchain applications, all records and transactions of supply chain are safely registered and tracked. Today, Walmart, Toyota and Alibaba-like international companies are successfully using this technology.

Digital ID

International organizations use digital id systems with blockchain infrastructure to use in payments of offshore transactions. For this purpose, with Business to Business (B2B) application is used for reliable realization of international payments without intermediatory. Blockchain-based digital id technology allows tracking of the areas in which data are used, prohibits physical transfer of id information and prevents the use and thief of id information by unauthorized individuals. Global awareness about protection of personal data and legal provisions on personal data including consent of individuals to share personal data, deletion of personal data on demand or when there was no further need for such information all increased the significance of blockchain-based digital id system (Ekinci, 2020: 35-36).

Consortiums

Another way for international businesses to benefit from blockchain technology is the consortiums formed with the other businesses and sectors. Consortiums not only formed among private businesses, but also among the other public organizations and non-profit organizations.

With the established consortiums, organizations target to examine blockchain technology closely, to identify financial, legal and operational barriers in front of the technology and to develop recommendations. Such consortiums also offer various solutions to the companies wish to test blockchain technology and decentralized applications without bearing large-scale costs (Deloitte, 2018: 14).

Direct Financing Operations

Blockchain technology allows international businesses to realize financing operations without any intermediaries. Such transactions were used to be realized through banks and finance institutions, but now with the use of blockchain technology, transactions are made without a need for an intermediatory institution. The most known financing methods realized through the use of blockchain technology include *P2P Financing, Crowdfunding, Micro Finance, Syndication loans* and *Donation and aid campaigns* (Ekinci, 2020: 37).

Significance of Blockchain Technology for International Businesses

Today, large technology companies are intensively investing in blockchain technology. For instance, IBM with more than 1.000 employees invested 200 million dollars in blockchain-supported Internet of Things (IoT) system. Besides, venture capital investments for blockchain start-ups had stable increase and reached to 1 billion dollars in 2017 (Carson et al., 2018: 2).

International Business Machines (IBM), Microsoft and SAP-like companies are searching for possible uses of blockchain technology in international businesses. IBM has already been testing blockchain in two pilot projects. These projects are Singapore Customs Declaration initiative and offshore transportation operation of flowers from Mombasa (Kenya) to Royal Flora (Netherlands). Singapore Customs Declaration initiative is managed by blockchain innovation center of IBM in Singapore jointly with Singapore organizations including Singapore Monetary Authority (MAS), Singapore Port Authority, Singapore Infocomm Development Authority and PSA Singapore Terminals. According to IBM, blockchain technology used to improve commercial operations in different sectors is the first cooperation made with private sector and more than one public authority of the same country (Macedo, 2018: 89).

Blockchain technologies offers fully distributed and decentralized large scale and systematic cooperation. In this sense, blockchain could be considered as a global management tool able to manage large-scale social interactions and refuse traditional central authorities (Bambara and Allen, 2018: 2). Such a case then contributes to international businesses in playing efficient role in global trade.

With the aid of decentralized management, anonymousness and sustainable attributes, blockchain technology had a potential for radical conversions in traditional business management perceptions (Avunduk and Aşan, 218: 381). Transparent traceability is among the most important advantages provided to businesses by blockchain technology. Especially in crisis cases, unrealistic information share of finance institutions and hidden costs reflected to customers will be eliminated with the use of blockchain technology, trust to institutions will increase and even the smallest cost reflected to customers without the consent of them will be known by everyone (Takaoğlu et al., 2019: 269).

A blockchain could not be controlled by a single entity and does not have a single error point. It eliminates the risks brought by centrally hold data through storing the data in its network. Blockchain networks are devoid of security holes easily accessible for computer hackers (Bambara and Allen, 2018: xv). Since data are not stored in a central server with the aid of blockchain technology, a protection is provided against technical faults and cyber-attacks (Takaoğlu et al., 2019:268). Such a case is a significant advantage especially for international businesses since prevention of cyber-attacks will also prevent fraud-like bad attempts.

CONCLUSION

Advanced and widespread technology influenced activities and business style of all businesses in international arena. With the operations of these businesses undertaking activities out of national boundaries in different parts of the world, world trade come alive.

Today, the perception "blockchain technology is a data transfer system able to change all sectors and business styles" is getting popular. Because of decentralization, cryptographic security, transparency, invariance-like attributes, data verification and alteration without trusting a third-party authority, international businesses largely preferred blockchain technology (Carson et al., 2018: 3-4).

According to a survey of World Economic Forum, about 10% of Gross Domestic Product (GDP) will be stored in blockchain by the year 2027. Currently, several governments published reports about potential effects of blockchain. Also, during the last two years, more than half a million paper were published about blockchain and about 3,7 million Google searches were made on blockchain (Carson et al., 2018: 2). Such a case indicated that blockchain technology and applications were advancing rapidly and focally. In this way, it is possible to state that in near future, businesses of all sectors will adapt blockchain technology. However, the primary issue to be known herein is that this technology is lack of generally accepted standards. Elimination of ambiguities and risks over blockchain technology will generate new value fields and allow the technology to reach greater number of businesses and development of existing applications.

Blockchain is still a developing market. The industries able to get the greatest benefit from blockchain technology include financial services, health services and states. With the use of blockchain technology, international businesses could put previously unreached business models into practice and gain a great competitive advantage in global markets.

REFERENCES

Avunduk, H., Aşan, H., (2018). Blok Zinciri (Blockchain) Teknolojisi ve İşletme Uygulamaları: Genel Bir Değerlendirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 33(1):369-384.

Bambara, J., J. Allen, P. R., (2018). *Blockchain A Practical Guide to Developing Business, Law, and Technology Solutions*. McGrawHill Education.

Caria, R.d., (2017). A Digital Revolution in International Trade? The International Legal Framework for Blockchain Technologies, Virtual Currencies and Smart Contracts: Challenges and Opportunities, http://www.uncitral.org/pdf/english/congress/Papers_for_Programme/5-DE_CARIA-A_Digital_Revolution_in_International_Trade.pdf.

Carson, B., Romanelli, G., Walsh, P., Zhumaev, A., (2018), McKinsey & Company, (June, 2018), "Blockchain beyond the hype: What is the strategic business value?", Retrieved From, https://www.mckinsey.com/business-functions/digital-mckinsey/ourinsights/blockchain-beyond-the-hype-what-is-the-strategic-businessvalue.

Deloitte, (2018). Blokzincir Potansiyelinin Keşfi: 2018 Yılı Türkiye Blokzincir Araştırması, https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/consulting/blokzincir-potansiyelinin-kesfi.pdf.

Drescher, D., (2017*). Blockchain Basics A Non Technical Introduction* in 25 Steps. Frankfurt: Apress

Ekinci, M., (2020). Uluslararası Ticaret İşlemlerinde Blokzincir Teknolojisinin Kullanımı ve Türk Dış Ticaretine Muhtemel Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.

Macedo, L., (2018). Blockchain for trade facilitation: Ethereum, eWTP, COs and regulatory issues. Retrieved from https://worldcustomsjournal.org/Archives/Volume%2012%2C%20Number%202%20(Sep%202018)/1855%2001%20WCJ%20v12n2%20Macedo.pdf.

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. Szabo, N. (1994). Smart Contracts,https://www.fon.hum.uva.nl/rob/Courses/InformationInSpeech/CDROM/Literature/LOT-winterschool2006/szabo.best.vwh.net/smart.contracts.html.

Rennock, M. J.W., Cohn, A., Butcher, J. R. (2018). Blockchain Technology and Regulatory Investigations. The Journal, Litigation, Practical Law: 35-44. https://www.steptoe.com/images/content/1/7/v3/171269/LIT-FebMar18-Feature-Blockchain.pdf

Seyithanoğlu, F., (2019). Para ve Banka Sistemlerinin Evrilme Serüvenleri: Bir Günümüz Gerçeği Olan Blockchaın Teknolojisi ve Bıtcoın. Yüksek Lisasn Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

Swan, M. (2015*). Blockchain: Blue Print for a New Economy*. O'Reilly, First Edition, California.

Takaoğlu, M., Özer, Ç., Parlak, E., (2019). Blokzinciri Teknolojisi ve Türkiye'deki Muhtemel Uygulanma Alanları. *Uluslararası Doğu Anadolu Fen Mühendislik ve Tasarım Dergisi, 1*(2): 260-295.

Tanrıverdi, M., Uysal, M., Üstündağ, M.T., (2019). Blokzinciri Teknolojisi Nedir ? Ne Değildir ?: Alanyazın İncelemesi, *Bilişim Teknolojileri Dergisi,* 12(3): 203-217.

Tapscott, D., (2016). How blockchains could change the world. Interview May 2016 with McKinsey & Company. Retrieved from http://www.mckinsey.com/industries/high-tech/our-insights/howblockchains-could-change-the-world.

Tubitak, 2017, https://blokzincir.bilgem.tubitak.gov.tr/blok-zincir.html.

Wüst, K., A Gervais, A., (2017). Do you need blockchain?, IACR Cryptologye Print Archive, pp. 375

PROTAGORAS'IN BİLGİ KURAMI VE SİTE YURTTAŞLIĞI

Erkan BOZKURT

Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Uşak / Türkiye

Öz: Protagoras, Antik Yunan felsefesinin ikinci dönemi olan ve Sofistlerle başlayan "Yunan Aydınlanma Çağı" döneminin önde gelen figürlerinden birisidir. Protagoras'tan bize ulaşan birkaç fragmandan en önemlisi olan "Her şeyin ölçüsü insandır, var olan şeylerin varlıklarının, var olmayan şeylerin yoklukların ölçüsüdür" önermesinden, Platon'un *Theaitetos* diyaloğunda bahsedilir. Protagoras bu önermesiyle öznelci ve görelilikçi bilgi anlayışının ilk savunucularından biri olarak sayılmaktadır. Bu önerme, Platon'un da diyaloglarında ifade ettiği gibi öncelikle duyuma dayanır. Ancak Protagoras'ın ve onu takip eden Sofistlerin tek amacı, duyumların göreliliğini savunmak değildir. Bunun en önemli delili, Sofistlerin Atina Demokrasisinin ortaya çıktığı dönemde varlık bulmalarıdır. Site yurttaşı, yapacağı konuşmayı hazırlamak için bir uzman tutabilir veya bunun için gerekli olan hitabet sanatı veya retorik dersini para karşılığında alabilirdi. Sofistler, retoriği eğitimlerinin esas bir bölümü olarak görerek, bütün site yurttaşlarına kendi çıkarlarını savunmaları için, "sözcüklerin gücüyle" akıl yürütmeyi, bir iddiayı çürütmeyi veya kanıtlamayı öğretmişlerdir. Hiç kuşkusuz dünya tarihindeki bu ilk demokrasi örneği sancısız olmamıştır. Tarihsel krizlerin ortasında yaşanan bu tecrübe insanların bu konuda belli bir biçime sokularak teşvik edilmelerini gerektirmiştir. Platon'un Protagoras'a dayandırarak aktardığı *Protagoras Miti*nde, site işlerinde her insanın söz hakkı olması için insanlarda ortak olarak paylaştırılmış bir edep ve doğruluk duygusunun varlığından bahsedilir. Bu sayede, insanların siteyle ilgili konularda düşüncelerini söylemeleri olağandır. Bu bildiride, Protagoras'ın bilgi kuramıyla amaçladığı şeyin, demokrasi ve site yurttaşlığı bağlamında insanın kendi görüşüne veya sözüne güvenmesini sağlayan bir anlayış geliştirerek, ona demokratik yönetim biçimi içinde gerekli olan özgüveni sağlamak olduğu savunulmaktadır. Protagoras bu sayede, demokrasinin gereği olan, herkesin düşüncesini açık bir biçimde söyleme cesareti göstermesini arzulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Antik Yunan Felsefesi, Protagoras, Bilgi Kuramı, Yurttaşlık, Demokrasi

GİRİŞ

Antik Yunan felsefesinin ikinci dönemi olarak görülen ve Sofistlerle başlayan dönem, modern tarihçiler tarafından "Yunan Aydınlanma Çağı" olarak adlandırılır (Capelle, 2006: 239). Bu dönemin ilk ve en büyüğü sayılan Protagoras özgünlüğü nedeniyle şüphesiz en önemli yeri tutmaktadır. Bu yazımızda esas olarak Protagoras'ın bilgi kuramının ne olduğu konusu işlenecek ve – bu bağlamda kalınarak – onun siteyle, politik bireyle, 'yurttaş'la olan ilişkisi gösterilmeye çalışılacaktır. Bunun için öncelikle Sofistlerin özellikleri ve önemi ile bulundukları çağdaki ahlaki, siyasi, kültürel değişmelerdeki yerlerine değinmekle başlamak uygun olacaktır.

Sofistlerden önceki döneme bakıldığında, doğa filozoflarının spekülatif-dedüktif yöntemi kullanan ve eserlerinde siyaset, ahlak, insan konularına fazla yer vermeyen, esas olarak "doğaya, varlık ve oluşa, harekete" yönelik sorunlarla ilgili olan insanlar olduğu görülür. Sofistlerle birlikte ise ilginin insana, insanla ilgili olan; ahlak, siyaset, adet ve geleneklere, kültüre kaydığını görüyoruz. Sofistler bu yeniçağın rasyonalizmi ve hümanizmini, insanın kendisine olan güvenini, uygarlığı anlama ve ona yeni şekil verme gücünü dile getiren ilk ve başta gelen 'bilge' insanları olarak görülmektedir (Friis-Johansen, 1999: 105). Onlar felsefi bir okul olmak yerine entelektüel bir hareket olarak görülürler. Aslında bu nedenle belli bir öğretiden çok belli bir düşünme biçimini paylaşmaktaydılar. Hatta daha önemlisi onlar yeni bir kültür tarzını veya idealini temsil etmekteydiler (Arslan, 2007: 3-45).

Sofistlere gelene kadar ki dönemde, Antik Yunan'da M.Ö. 7. ve 6. yüzyıllarda ortaya çıkan bir ticaret ve sanayi sınıfının, 5. yüzyıl ortalarından itibaren siyasi, idari, hukuki olarak egemenliği eline aldığını görüyoruz. Gittikçe gelişen, güçlenen bu yeni burjuva sınıfı, sonunda demokrasi denen yeni yönetim biçimini yaratmayı başarmıştır. Sözü edilen bu iki yüzyıllık değişim döneminde geleneksel düzeni temsil eden ahlaki, dini, siyasi değerler ile bu yükselen sosyal sınıfın yeni değerleri ve ideolojisi arasında büyük mücadeleler olmuştur. Geleneksel Yunan anlayışında, örneğin, gençlerin atlet veya savaşçı olarak yetiştirilmesi büyük önem taşımaktaydı. Sofistlerin ise önem verdikleri ve gençleri yetiştirmek için öne sürdükleri model "yurttaş insan"dı. Tabi ki bunun dönemin demokrasi hareketiyle yakından ilişkisi vardır. Demokrasi Atina'da geniş halk kitlesinin siyasal hayata katılımını en geniş şekilde mümkün kılmıştır. Kişi konuşmasını kendisi yapmak zorundaysa da, bu konuşmayı hazırlamak için bir uzman tutabilir veya bunun için gerekli olan hitabet sanatı dersini para karşılığında alarak başarı sağlayabilirdi. Sofistler de esas olarak insanlara, dili ustaca kullanma anlamına gelen bu sanatı öğretmekteydiler. Onlar için insanın değeri ve başarısı, doğuştan veya soyundan değil, bilgisine ve eğitimine bağlıydı (Friis-Johansen, 1999: 105).

Sofistler, retoriği eğitimlerinin esas bir bölümü olarak görerek, bütün özgür site yurttaşlarına kendi çıkarlarını savunmaları için, "sözcüklerin gücüyle" akıl yürütmeyi, bir iddiayı çürütmeyi veya kanıtlamayı öğretmişlerdir. Onlara göre kanıtlamak; ikna etmek veya inandırmak anlamına gelmiş ve böylece her türlü şeyi kanıtlamanın mümkün olduğuna inanmışlardır. Aslında kavradıkları şey herhangi bir şeyi desteklemek için gerekli bazı argümanların her zaman için bulunabileceği gerçeğiydi. Bu onlarda kısmen felsefi şüphecilik ve görelilik ruhuyla ve kısmen de çelişkili görü, kavram ve yargıların algılanmasıyla yorumlanmaktaydı (Oizerman, 1973: 27-29).

Sofistlerin öğretisi ve görüşlerinin Atina'da geleneksel çevrelerde meydana getirdiği olumsuz etki ve bunlara karşı gösterilen tepkiler bilinmektedir. Özellikle 5. yüzyıl sonuna doğru Peloponnes savaşının kaybedilmesi sonucu doğan karamsarlık ve öfke ortamı içinde Sofistlere karşı düşmanca bir tutumun oluştuğunu bilmekteyiz. Bunun yanı sıra, bazı kaynaklara göre Protagoras'ın da benzer bir şekilde *Tanrılar Hakkında* adlı eserinde tanrılar için sergilediği bilinemezci görüşünden dolayı Atina'da büyük tepki topladığı ve eserlerinin tüm kopyalarıyla beraber toplatılıp yakıldığı söylenmektedir. Ayrıca Atinalıların kendisi hakkında açtığı dava üzerine Sicilya'ya kaçarken bir deniz kazasında öldüğü söylenmektedir. Bu yüzden çok sayıda eseri olduğu bilgisine karşın bu eserlerinin hiçbirinin doğrudan metni elimizde bulunmamaktadır. Buna rağmen, Protagoras'la ilgili en önemli kaynağımız Platon olmaktadır. Şurası açıktır ki, Platon diğer Sofistler yanında Protagoras'ı saygı değer bir konumda görmüştür (Arslan, 2007: 28). Platon'un *Protagoras* ve *Theaitetos* diyaloglarında Protagoras'ın görüşleri konu edilmiş ve tartışılmıştır. Özellikle *Protagoras* diyaloğundaki temel önem Yunan dünyasının en büyük iki öğretmeni olan Protagoras ve Sokrates'in karşılaşmalarıdır. (Friis-Johansen, 1999: 27-29)

PROTAGORAS'IN BİLGİ KURAMI

Protagoras'tan bize ulaşan birkaç fragmandan en önemlisi onun *Hakikat Hakkında* adlı eserinde bulunduğu söylenen; "Herşeyin ölçüsü insandır, var olan şeylerin varlıklarının, var olmayan şeylerin yoklukların ölçüsüdür" (Platon, 1997: 152a) önermesi, *Theaitetos* diyaloğunda Platon tarafından konu edinilir. Platon, Sokrates'in ağzından yorumladığı bu cümleyi yine Protagoras'ın olduğu söylenen bir başka cümle ile açıklamaya çalışır: "…şeyler bana nasıl görünüyorsa benim için öyle, sana nasıl görünüyorsa senin için öyledir… Üşüyen için rüzgar soğuktur, üşümeyen için ise soğuk değildir" (Platon, 1997: 152a-b). Özünde bilgi kuramıyla ilgili olan bu cümlelerden, nesnenin bilgisi ile ilgili olarak elimizde duyu organlarımızdan ve

duyumdan başka bir yetimiz olmadığı görüşünün doğacağını söyleyebiliriz. İnsanların duyuları ölçü olduğunda, farklı insanların farklı duyumlara sahip olacaklarının anlaşıldığı, bu bakımdan bir "tür olarak insan"ın kastedilmediği anlaşılmaktadır. Burada "birey olarak insan"ın söz konusu olduğu, hatta daha ileri gidilirse, aynı "birey insan"ın farklı zamanlarda da duyumlarının değişebileceğini çünkü insanın devamlı bir değişim içinde olduğunu söyleyebiliriz. *Theaitetos* diyaloğunda varlık ve oluş ile ilgili Sokrates'in yaptığı tartışmada da belirtildiği gibi:

Herşey, belki de yer değiştirme, hareket ve birbirleriyle karışma sayesinde olur – ki biz buna yanlış olarak varlık diyoruz. Çünkü bir şey var değildir, aksine, her şey daima oluş halindedir…Protagoras, Herakleitos, Empedokles…bu hususta aynı düşüncededirler (Platon, 1997: 152d-e).

Sokrates bunu böyle belirttikten sonra varlıkla ilgili şu ilginç önermeyi yapar ki bu Protagoras'ı anlamamız için de önemlidir: "…hiçbirşey kendinden ve kendiliğinden bir şey değildir, aksine her şey başka bir şeye nispetle daima olur" (Platon, 1997: 152d). Farkedileceği gibi, görelilik fikrine varan bu akıl yürütmeyle, daha en başta Protagoras'ın söylediği gibi "Her şeyin ölçüsü insandır" önermesi açıklanır, çünkü insan söz konusu olduğunda nesnelerin var olması – bu görelilik içinde – her zaman için insana bağlıdır. Yani varlığın olma koşulu insana verilir: "var olan şeylerin varlıklarının, var olmayan şeylerin yoklukların ölçüsüdür" (Platon, 1997: 152a). Ve doğal olarak insan bunu duyularıyla, duyumla gerçekleştirmektedir.

İnsanın her şeyin ölçüsü olduğu önermesi, nesnel bir doğruluk bulunmadığı biçiminde de yorumlanır (Russell, 1972: 159). Bu şekliyle öğreti şüpheciliğin izlerini taşır, muhtemelen de duyuların aldatıcılığına dayanır. Protagoras, hiç şüphesiz Herakleitos'un veya Parmenides'in duyumculuğa yönelttiği eleştirileri ya da hemşerisi Demokritos'un görme ve koklama duyularının bize gerçeği vermediği yönündeki görüşlerini bilmekteydi (Arslan, 2007: 29). Platon da ilerde bu özelliğinden dolayı duyulara güvenilemeyeceğini, bilginin konusunun duyusallar değil, akılla kavranan şeyler, akılsallar, yani tümeller, İdealar olduğunu iddia edecektir.

Protagoras'la ilgili bildiğimiz bir başka önemli önerme ile onun duyumculuğu üzerine yorumda bulunabiliriz: "Birbirine zıt olan iki görüş, aynı ölçüde doğrudur" (Aristoteles, 1996: 1008a2). Aristoteles *Metafizik*'te bu önerme üzerine tartışmış ve bunun bir anlamda özdeşlik ilkesinin inkârı anlamına geleceğine işaret etmiştir. Örneğin onun deyişiyle, "…bir şeyin hem insan hem insan olmayan olması doğru ise, onun ne insan ne de insan-olmayan olmasının da doğru olduğu açıktır" (Aristoteles, 1996: 1008a5). Yani bu, ortada insan diye bir şeyin kalmaması anlamına gelir. Aslında Protagoras'ın kastetmiş olduğu şey muhtemelen aynı anda iki farklı insanın birbirine zıt iki şey ileri sürmesinin mümkün olduğu ve bu durumda bu iki zıt önermenin aynı ölçüde doğru olduğunun kabul edilmesi gerektiğidir. Başta da belirttiğimiz gibi bu önermenin yine duyumlarla ilgili olması gereklidir. Çünkü nasıl ki "üşüyen için rüzgâr soğuk, üşümeyen için soğuk değilse" (Platon, 1997: 152b), iki farklı insanın duyularla, deneyimle elde edeceği yargıları birbirine zıt olabilir.

Buna benzer bir cümleye yine *Theaitetos* diyaloğunda rastlarız: "Bilgeliği ve bilgeleri inkâr ettiğim tamamıyla yanlıştır. Aksine, bilgeyi şöyle tanımlarım: şeyleri ve olayları, kötü görene, iyi olarak gösterecek şekilde değiştiren kimse bilgedir." (Platon, 1997: 166d) Örneğin hasta için yemek acı gelir, bu onun durumundan dolayı böyle düşünmesinin yanlış olduğu anlamına gelmediği gibi onun bilge olduğunu da göstermez. O sadece ona nasıl görünüyorsa öyle bir yargıda bulunur. Onun bu durumunu değiştirecek kişi olan doktor, "bu değişmeleri ilaçlarla elde ederken Sofist sözleriyle elde eder" (Platon, 1997: 167a). Daha önce

de belirttiğimiz gibi Sofistlerin Atina demokrasisi için anlamı da aslında budur. Onlar, özgür site yurttaşlarına kendi çıkarlarını savunmaları için, "sözcüklerin gücüyle" akıl yürütmeyi, bir iddiayı çürütmeyi veya kanıtlamayı öğretmişlerdir.

PROTAGORAS MİTİ

Bu noktada, *Protagoras* diyaloğunda Protagoras'ın dile getirdiği bir hikaye veya mite gönderme yapmak uygun olacaktır. Bu hikaye, aslında Antik Yunan mitolojisindeki Prometheus mitinin değiştirilmiş bir versiyonudur. Protagoras, hikayesine Tanrı Epimetheus'un canlılar arasında güçlerin, yeteneklerin dağıtımı sırasında yaptığı bir hatayla insanların diğer hayvanlara oranla daha güçsüz bir şekilde doğaya bırakıldığından bahsederek başlar. Bunun üzerine tanrı Prometheus insanların kendilerini korumaları için Hephaestos'la Athena'dan sanatlar bilgisini ve ateşi çalarak insanlara verir. İnsanlar buna rağmen kendilerini korumak için birleşmeye, şehirler kurmaya çalışırlar ama devlet sanatını bilmedikleri için dağılırlar ve de tekrar hayvanlara karşı korumasız kalırlar. Bunun üzerine Zeus'un Hermes'le, insanlara "edep/utanma" ve "doğruluk/adalet" gönderdiği anlatılır. Zeus Hermes'ten bu yetiyi diğer sanatlardan farklı olarak herkese eşit olarak dağıtmasını ister. Böylece Protagoras, herkesin erdemlere sahip olmasıyla devletlerin var olabileceğine inanıldığını ekleyerek hikayesini bitirir (Platon 1965: 320d-322d). Her insana eşit olarak dağıtılmış edep, doğruluk, veya genel anlamda erdemler yoluyla insanlar arası yasanın oluşturulması ve insanların "barış ve dostluk içinde" yaşamaları mümkün olur (Arslan, 2007: 37). Bu nedenle, Sokrates'in ifadesiyle "Yunanlılar… siyaset sanatından söz açıldığında herkesin düşüncesini söylemesini kabul ederken haklıdırlar. Çünkü herkesin yurttaşlık erdeminde payı olması gerekir; olmazsa site de olmaz" (Platon, 1965: 323d).

Protagoras mitinden yola çıkarak, tüm insanların potansiyel olarak site ile ilgili konularda doğru yargılarda (veya en azından yargılarda) bulunabileceğini söyleyebiliriz. Bu noktada, Protagoras'a atfedilen "Her şeyin ölçüsü insandır" ünlü önermesindeki insanın, site ve demokrasi bağlamında Sofistlerin de odak noktası olan "yurttaş" olan insan olduğunu düşünülebiliriz. Platon'un *Theaitetos* diyaloğunda tartışılan bu önermeden anlaşılması gereken onun duyular ve algı bağlamında düşünülmesi gerektiğiydi. Fakat aynı diyalog da bahsi geçen tartışmada değinildiği gibi bu önermenin site söz konusu olduğunda da geçerli olabileceğidir. Fakat buradaki ayrım, onun insan duyumlarında olduğu gibi bir karakter taşımak yerine site işlerinde topluluğu, yurttaşlar topluluğunu ve onun oluşturduğu yasanın düşünülmesi gerektiğidir; "…her siteye doğru ve iyi gelen şey, site bu inançta bulundukça iyi ve doğrudur" Platon, 1997: 167c). Bu görüş bir sitenin yasası ile ilgili evrensel bir doğruluk ölçütünün olmadığı anlamına da gelir: "Bu konularda bireyden bireye olduğu gibi siteden siteye de bir bilgelik farkı yoktur" (Platon, 1997: 172a).

Sofist, bize kendi adalet ve ahlaki görüşünün uzun vadede birey ve toplum için yararlı olduğuna inandırabilir. Bu bakımdan, nasıl ki Protagoras'ın hakikatle ilgili görüşü göreliyse, ahlak ve politika ile ilgili görüşünün de göreli olacağı sonucu ortaya çıkar (Friis-Johansen, 1999: 111). Her sitenin ahlaki-siyasi doğrusunun kendine göre ve kendisiyle sınırlı olması gerektiği, dolayısıyla ne kadar site varsa o kadar ahlak anlayışı ve yasa veya anayasa olması doğaldır. Bu görüş, bir sitenin yasası ile ilgili evrensel bir doğruluk iddiasının olmaması anlamına da gelir. Yasalar site yurttaşlarının bir uzlaşımı ile belirlenir ve de bu herkes için bağlayıcı olur. Fakat aynı zamanda yasalar, kalıcılık ve devamlılık talebinde veya iddiasında bulunamaz. Çünkü sadece toplumsal uzlaşımın ürünüdürler; hiçbir aşkın, tanrısal kaynağı da olmamaktadır. Toplumsal irade değişebilir ve bu doğrultuda yasalar gereğince değiştirilir. Demokrasinin gereği de budur.

SONUÇ

Protagoras açıkça ifade etmemiş olsa da söz konusu sitenin demokrasi ile idare edilecek bir site olması gerekir. Böyle bir site için yasalar genel iradenin ürünüdür. Site ile ilgili kararlar yeterli tartışmalar sonucu alınmalıdır ve bu bakımdan sitenin donanımlı eğitimci ve devlet adamlarına, yani Sofistlere ihtiyacı vardır. Yazımızın başında da belirttiğimiz gibi site yurttaşlarının serbestçe görüşlerini ifade edebilmeleri için konuşma sanatının inceliklerini onlara öğreterek politik alana kazandırmak Sofistlerin başlıca göreviydi. Böylece, yurttaşların sitenin talepleri üzerinde açıkça konuşması ve sonucunda site için yararlı, uygun görülen konularda kararlar alması şüphesiz bugün için dahi ideal bir yönetim biçimi olarak görülmektedir. Dolayısıyla, Protagoras'ın aslında amaçladığı şeyin, insanın kendi görüşüne güvenmesini sağlayan "öznelci" bir bilgi kuramı geliştirerek, ona demokratik yönetim biçimi içinde gerekli olan ahlaki ve siyasi özgüveni sağlamak olduğunu söylemek mümkündür. Zira, Protagoras mitinde de olduğu gibi, insanlar doğal olarak bu yetenekle doğmuştur. Aristoteles'in de çok sonraları vurgulayacağı gibi, insan bir *zoon politikon* yani politik bir hayvandır(Aristoteles, 1975: 1253a). Herkes bu doğal yeteneğini açık bir biçimde ifade etmek cesaretini göstermelidir. Sofistin buradaki görevi Protagoras'ın da Sokrates'i onayladığı üzere site için bu doğrultuda eyleyecek "iyi yurttaşlar yetiştirmek" olmalıdır (Platon, 1965: 319a).

KAYNAKÇA

Aristoteles (1996). *Metafizik*. (çev. Ahmet Arslan), 2. Baskı, İstanbul: Sosyal Yay.

Aristoteles (1975). *Politika*. (çev. Mete Tunçay), 1975, Ankara: Remzi Kitabevi.

Arslan, A. (2007). *İlk Çağ Felsefe Tarihi 2*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yay.

Capelle, W. (2006). *Sokrates'ten Önce Felsefe*. 2. Baskı, İstanbul: Pencere Yay.

Friis-Johansen, K. (1999). *History of Ancient Philosophy: From the Beginnings to St. Augustine*. Florence, KY, USA: Routledge.

Oizerman, T. (1973). *Problems of the History of Philosophy*. (Translated from the Russian by Robert Daglish). Moscow: Progress.

Platon (1997). *Theaitetos*. (çev. Macit Gökberk), İstanbul: MEB Yay.

Platon, (1965). *Protagoras*. (çev. Nurettin Şazi Kösemihal), İstanbul: MEB Yay.

Russell, B. (1972). *Batı Felsefesi Tarihi*. 2. Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi.

GÜNEY ÇİN DENİZİNDE TARİHSEL HUSUMETLERDEN BÖLGESEL İHTİLAFLARA VE ÇİN'İN ASKERİ REVİZYONU

Murat YORULMAZ

Trakya Üniversitesi, Havsa MYO, Edirne / Türkiye

Öz: Doğu ve Güneydoğu Asya bölgeleri son yıllarda küresel ekonomi açısından önemli bir role sahiptir. Bölge devletleri, ulusal ekonomilerindeki gelişmelerle küresel ekonomiye önemli oranda katkı sunmaktadırlar. Bu durum, Doğu ve Güney Doğu Asya'da küresel güçler arasında ve aynı zamanda bölge devletleri arasında sadece ekonomik açıdan değil politik, askeri ve güvenlik açılarından da çok yönlü bir rekabetin doğmasına sebep olmaktadır. Rekabetin en şiddetli konusunu, Güney Çin Denizindeki (GÇD) egemenlik iddialarına ilişkin ihtilaflar oluşturmaktadır. Güney Çin Denizi, sahip olduğu zengin besin değeri ve yer altı kaynakları ile dikkatleri giderek üzerine çekmektedir. GÇD'nin uluslararası deniz ticareti açısından sahip olduğu transit güzergâh rolü, jeopolitik önemi, zengin yer altı ve besin kaynakları bahse konu ihtilafların sebepleri olarak gösterilmektedir. Öte yandan GÇD'deki bölgesel ihtilafların da yerel çatışmalar üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Çin'in Güney Çin Denizinin neredeyse tamamı üzerinde hak iddia etmesi ise kıyıdaş devletlerin ve hatta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gibi büyük güçlerin tehdit algılamalarına ve kıyıdaş devletlerarasında egemenlik iddiaları rekabetine sebep olmaktadır. Aynı zamanda kıyıdaş devletlerinin artan askeri kapasiteleri bağlamında egemenlik iddialarının silahlı çatışmaya dönüşme olasılığı da sıkça gündeme taşınmaktadır. Bu noktadan hareketle, GÇD'deki bölgesel ihtilafların ulusal güvenlik açısından Çin'in askeri yapısını ve kapasitesini revize etmesinde önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Öte yandan, Çin'in son yıllarda askeri yapısını ve kapasitesini revizyon programları vasıtasıyla arttırması, bölge güvenliğine yönelik tehditlerin başında gelmektedir. Bu çalışma, Çin'in askeri revizyon programlarını ve askeri revizyonun Çin'in bölgesel ihtilaflarda politikalarını kararlılıkla sürdürmesine nasıl yol açtığını GÇD'deki ihtilaflar bağlamında analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çin, Güney Çin Denizi, Bölgesel Çatışma, Askeri Revizyon

GİRİŞ

Doğu ve Güney Doğu Asya devletleri, son yıllarda ulusal ekonomilerindeki gelişmelerle küresel ekonomik gelişime önemli katkı sağlamaktadırlar. Ancak Doğu ve Güney Doğu Asya, ekonomik öneminin dışında günümüzde hala devam eden Güney Çin Denizi (GÇD) üzerinde kıyıdaş devletlerin hak iddiaları ve ihtilafları ile gündemde yer almaktadır. Söz konusu ihtilaflar, GÇD üzerinde hak iddia eden kıyıdaş devletleri sadece ekonomik ve politik açıdan değil küresel ticaret ağını ve bölgesel istikrarı da tehdit etmektedir. Günümüzde Doğu ve Güney Doğu Asya'da en önemli sorunların başında GÇD üzerindeki hak iddiaları ve bunun sonucunda ortaya çıkan ihtilaflar gelmektedir. GÇD'nin uluslararası deniz ticareti açısından otoban rolü üstlenerek sahip olduğu jeopolitik önemi, sahip olduğu zengin yer altı ve besin kaynakları bahse konu ihtilafların sebepleri olarak ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeyle GÇD'nin temel rolü, yerel çatışmaların bölge içinde ve dışında ihtilaflar üzerinde oldukça yayılma etkisine sahip olabileceğini ifade etmektedir.

GÇD, uluslararası deniz ticareti açısından önemli bir geçiş güzergâhına sahiptir. GÇD'nin de yer aldığı ''Pasifik Havzası'', doğu ekseninde Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Kanada ve Güney Amerika ülkelerini; batı ekseninde ise Asya Pasifik ülkelerini kapsayan geniş bir bölgedir.[33] Doğu Asya'nın Pasifik

[33] Duygu Çağla Bayram ve Mohammad Arafat, ''Hindistan-Çin-ABD Üçgeninde 'Hint-Pasifik' Kavramsallaştırması'', *ANKASAM Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 2018, ss.70-71.

kıyıları boyunca uzanan Asya-Pasifik bölgesi, farklı geniş ve dar tanımlamaları içermekle birlikte kuzeyde Moğolistan, güneyde Yeni Zelanda, doğuda Okyanusya ve batıda Pakistan'a kadar uzanan geniş bir bölgenin adıdır.[34] GÇD ise Asya Pasifik bölgesi içerisinde Güney Doğu Asya bölgesi tarafında olup Çin, Filipinler, Vietnam, Brunei, Endonezya, Malezya ve Singapur tarafından çevrelenen yaralı kapalı denizdir. Kuzeybatıda Malakka boğazından kuzeydoğuda Luzon boğazına uzanan GÇD, küresel deniz ticaret rotalarının önemli bir arterini oluşturmaktadır. Dünya deniz ticaret filosunun tonaj bakımından yaklaşık %6o'ı Malakka, Sunda ve Lombok boğazları vasıtası ile taşınmakta ve bunların çoğunluğu da GÇD üzerinden gerçekleştirilmektedir.[35] Öte yandan küresel ölçekte deniz taşımacılığı ile ham petrol sevkiyatının da %30'u -ortalama günlük on beş milyon varil- GÇD üzerinden sağlanmaktadır (EIA, 2018). GÇD, küresel açıdan deniz taşımacılığındaki etki alanı ile sahip olduğu jeopolitik önemi ile birçok devlet için transit rota oluşturmaktadır. GÇD'nin artan önemine etki eden ikinci faktör ise sahip olduğu tahmin edilen zengin enerji kaynaklarıdır. Güneydoğu Asya bölgesinde ulusal ekonomilerin gelişiminin artmasının fosil yakıtlara olan ihtiyacı arttıracağı düşünülmektedir. GÇD'nin önemine ilişkin üçüncü faktör ise sahip olduğu zengin balıkçılık kaynağıdır. GÇD, 2015 yılı itibari ile dünyada balık üretiminin en fazla olduğu beş bölgeden biri olup dünyadaki balıkçı teknelerinin %55'ne ev sahipliği yapmakta ve dünya balık üretiminin %12'sini karşılamaktadır.[36]

GÇD'nin artan önemine neden olan temel faktörler bir anlamda ihtilafları doğurmuş ve söz konusu bu ihtilaflar da bölgesel dinamikleri değiştirmektedir. GÇD üzerinde hak iddia eden taraflar, mevcut pozisyonlarını korumak ve çıkarlarının devamlılığını sağlamak adına farklı girişimlerde bulunmaktadırlar. Bu bağlamda çoğunlukla güvenlikleştirme temelinde bir söylem gerçekleştirildiği görülmektedir. Güvenlikleştirme yaklaşımının temelini ise hak iddia eden tarafların politik tercihleri ve gelişmeler oluşturmaktadır. Bölgedeki son yıllardaki en önemli gelişmelerden biri de Japonya'nın hak iddia eden birçok Güneydoğu Asya ülkesini destekleyerek GÇD üzerindeki ihtilaflı duruma proaktif şekilde angaje olmasıdır. Japonya, GÇD ve münhasır ekonomik bölge üzerinde hak iddia etmese de GÇD'nin deniz yolları açısından kendisi için ana arter olması sebebiyle bölge üzerinde ekonomik ve politik varlığını güçlendirme eğilimindedir.

Çin, bölgedeki bu gelişmeler karşısında ve GÇD üzerindeki iddialarına ilişkin kararlı yaklaşımını ve de uygulamaya koyduğu askeri modernizasyon programları ile askeri güç kapasitesini arttırma çabalarını sürdürmektedir. Bu bağlamda çalışmanın ilk bölümünde GÇD üzerindeki ihtilaflar ele alınırken ikinci bölümde ise Çin'in GÇD üzerindeki hak iddiaları temelinde ve ulusal güvenliği adına ortaya koyduğu askeri modernizasyon programlarının bileşenlerine yer verilmektedir. Çalışma, GÇD üzerindeki ihtilaflara ve bu ihtilafların Çin'in askeri modernizasyona nasıl etki ettiği üzerine odaklanmaktadır.

[34] Diren Doğan ve Muharrem Gürkaynak, ''Çin Halk Cumhuriyeti'nin Güney Çin Denizinde Dönüşen Yeni stratejisi: Four Sha Doktrini'', *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(4), 2019, ss.922-923.

[35] Elisenda Ventura Jariod, Prospection and Analysis of New Maritime Trade Nets of Asia in the Malacca Strait, Final Project, 2019, ss.40-41, https://upcommons.upc.edu/bitstream/handle/ 2117/169660/140869_ ElisendaVenturaJariod _ TFG%20(1) .pdf (Erişim Tarihi: 15.01.2021); China Power, How Much Trade Transits the South China Sea?, https://chinapower.csis.org/ much-trade-transits-south-china-sea/ (Erişim Tarihi: 15.01.2021).

[36] Greg Austin, China's assault on South China Sea fisheries: doing the maths, 7 Şubat 2019, *ASPI,* https://www.aspistrategist.org.au/chinas-assault-on-south-china-sea-fisheries-doing-the-maths/ (Erişim Tarihi: 14.01.2021).

Bölgesel İhtilaflar, Taraflar ve Paylaşılamayan Güney Çin Denizi

GÇD'nin sahip olduğu önemli kaynaklar ve stratejik konumu, süregelen ihtilafları Doğu ve Güneydoğu Asya'nın en önemli güvenlik sorunu haline getirmektedir. Bahse konu bölgesel ihtilaflar, günümüzde hala bölge istikrarını ve küresel ekonomiyi olumsuz etkilemeye devam etmektedir. Bu bağlamda İhtilafların direk ve dolaylı taraflarının güvenlikleştirme çerçevesinde ötekileştirildiğini söylemek mümkündür.

GÇD'deki bölgesel ihtilafların tarafları BM Deniz Hukuku Sözleşmesini de (UNCLOS-the United Nations Convention on the Law of the Sea) imzalamış bulunan Çin, Tayvan, Vietnam, Filipinler, Malezya ve Brunei'dir. Söz konusu bölgesel ihtilaflar, GÇD'de yer alan Paracel Adaları (Hoang Sa), Spratly Adaları (Dao Truong Sa) ve Scarborough Sığlığı ile ilgilidir. Çalışmanın da iki temel ayağından birini oluşturan GÇD'deki bölgesel ihtilafların güncel durumlarını şu şekildedir:

- Paracel Adalarındaki ihtilaf Çin ve Vietnam arasında olup Çin'in işgali ile ortaya çıkmıştır.
- Spratly Adalarındaki ihtilaf temel olarak Çin, Tayvan ve Vietnam arasında olup kısmen de Filipinler, Malezya ve Brunei ihtilaf içerisinde yer almaktadır. İhtilaf, Brunei dışındaki ülkelerin işgalleri ile ortaya çıkmıştır.
- Scarborough sığlığındaki ihtilaf ise Çin, Tayvan ve Vietnam arasında olup bu ülkelerin işgalleri ile ortaya çıkmıştır.

Çin'in GÇD iddiaları büyük oranda tarihsel ve arkeolojik temelde şekillenmektedir. Beijing, özellikle MÖ. 110 yılından itibaren Han hanedanlığı döneminde ve akabinde imparator Ming döneminde GÇD'ye yapılan keşif amaçlı seferlerden sık sık bahsetmektedir.[37] Seferlerin yanı sıra imparatorluk kayıtları, haritalar ve arkeolojik bulgular içinde yer alan tarihsel referanslar da Çin'in bölgesel iddialarına ek kanıt olarak kullanılmaktadır.[38] İkinci Dünya Savaşı sonrası Japonya uzun yıllar işgali altında bulunan Paracel ve Spratly takımadalarından askeri güçlerini çekerek o döneme değin iddialarından da vazgeçmiştir. Japonya'nın geri çekilişi, Çin'e (Chiang Kai-Shek) günümüzde de önem arz eden dokuz kesik çizgili hat olarak ifade edilen haritasını oluşturarak bölgesel iddialarını genişletmenin yolunu açmıştır. Chiang Kai-Shek tarafından oluşturulan harita ve bu bağlamda Çin'in iddiaları, ÇKP tarafından da kabul görmüştür. Harita, asıl olarak 11 kesik çizgi yani hattı içermekte iken Başbakan Zhou Enlai'nin 1953'te Tonkin Körfezindeki iki hattı iptal etmesiyle dokuza düşmüştür. İkinci Dünya Savaşının ardından Müttefik Kuvvetler ile Japonya arasında 28 Nisan 1952'de imzalanan San Francisco Barış Antlaşması, ÇKP'yi GÇD'deki iddialarını güncellenmesi adına harekete geçirmiştir. Çin hükümeti tarafından dokuz kesik çizgili hat üzerinden ortaya konan iddiaların yarattığı belirsizliğe rağmen Çin'in 'U' şeklindeki haritası içinde kalan alanda bulunan ada grupları (Pratas Adaları, Paracel Adaları, Macclesfield ve Spratly Adaları) üzerinde egemenlik iddia ettiği açıkça görülmektedir.[39] Çin'in 1992 yılında yürürlüğe koyduğu ''Karasuları ve Sınırdaş Bölgeler'' kanunu da tümüyle bu adaları konu edinmektedir. Bunun da ötesinde Çin, 2009 yılında Birleşmiş Milletler'e (BM)

[37] Daniel Wei Boon Chua, China's History and the South China Sea, 06 Mart 2017, *The Asia Dialogue*, https://theasiadialogue.com/2017/03 /06/ chinas-history-and-the-south-china-sea/ (Erişim Tarihi: 21.01.2021).
[38] Hannah Beech, The South China Sea Is Ours Because It's Got 'China' in the Name, Chinese Admiral Says, 15 Eylül 2015, *TIME*, https://time.com/4034455/south-china-sea-admiral-yuan-yubai-maritime-dispute/ (Erişim Tarihi: 21.01.2021).
[39] Hannah Beech, Just Where Exactly Did China Get the South China Sea Nine-Dash Line From?, 19 Temmuz 2016, *TIME*, https://time.com/4412191/nine-dash-line-9-south-china-sea/ (Erişim Tarihi: 21.01.2021).

dokuz kesik çizgili haritası ile ilgili yaptığı başvurusunda da bu ada grupları üzerindeki egemenlik iddialarını dile getirmiştir.[40] Haziran 2012'de Çin hükümeti Paracel takımadaları idari yönetim açısından genişletileceğini duyurmuş ve Temmuz ayında yasal olarak Parcel takımadaları içinde kalan Woody adasında 'Sansha' isimli bir yerel yönetim oluşturmuştur. Özetle, GÇD Çin adına tarihsel, ekonomik, politik, jeopolitik, jeostratejik ve özellikle de ulusal güvenliği açısından önem taşımaya devam etmekte ve Çin, GÇD üzerindeki egemenlik iddiaları her geçen gün güçlü bir dille gündeme getirmektedir. Ayrıca GÇD, Çin için bölgesel ve ulusal çıkarlarının ötesinde küresel güç ve aktör rolünün varlığı ve sürdürülebilirliği noktasında değer arz etmektedir. Bu durum aynı zamanda Çin'in askeri modernizasyonunun temel argümanlarından birini oluşturmaktadır. Küresel güç olma adına rekabet potansiyeli ve bölgedeki ihtilafların silahlı bir çatışmaya dönüşme olasılığı kapsamında Çin, askeri modernizasyona ilişkin savunma sanayi yatırımlarını sürekli genişletmektedir.

Filipinler'in GÇD'deki egemenlik iddiaları, tarihsel gerekçelere ve GÇD'deki takımadaların hiçbir devletin egemenliği altında bulunmadığı prensibine (*terra nullius*) dayanmaktadır. Filipinler'in GÇD ile ilgili iddiaları 1947'de başlamıştır. O dönemde Spratly takımadaları, Filipinler hükümeti tarafından 'New Southern' takımadaları olarak anılmaktadır. Dönemin Dışişleri Bakan Sekreteri Carlos P. Garcia, güvenlik sebeplerini gerekçe göstererek müttefiklerin New Southern (Spratly) takımadalarında Filipinler'in yetki ve kontrolü altında konuşlanmalarını talep etmiştir.[41] Bir yıl sonra ise Filipinli iş adamı ve avukat Tomas Cloma, Spratly takımadalarına yerleşmiş, buradaki adaların ismini Kalay'an adaları olarak değiştirmiş ve adaların yönetiminin kendilerine ait olduğunu ilan etmiştir.[42] Cloma, 1974'te Kalay'an adalarının yönetimini Filipinler hükümetine devretmiş ve 1978'de de Filipinler Devlet Başkanı Ferdinand Marcos, Kalay'an ada grubunun (Spratly takımadalrı) Filipinler'in yasal bir parçası olduğunu deklare etmiştir. [43] 1978'deki deklerasyon ile Kalay'an ad grubu, Palawan adasına bağlı bir şehir olarak yasal statüye kavuşturulmuştur. Filipinler, 1968 yılından günümüze Kalay'an ada grubunda askeri varlığı ile etkin kontrol ve yönetim sağlamaya devam etmektedir. Thomas Cloma'nın Kalay'an adalar grubundaki varlığı ve yönetimi ele alması, bugün hala Filipinler'in GÇD'deki egemenlik iddialarının tarihsel temelinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Filipinler'in ikinci tarihsel dayanağı ise ihtilaflar kapsamındaki taraflarla deniz sınırlarının belirlenmesi adına daha önce imzalamış olduğu antlaşmalardır. Esas itibariyle Filipinler 1898, 1900 ve 1930 yıllarında imzalanan antlaşmalarda belirtilen deniz sınır hatları ile kendisinin temel hattı arasında kalan bölgenin Filipinler karasularına ait olduğu iddiasını sürdürmektedir.[44] Filipinler hükümeti, son yıllarda GÇD üzerindeki egemenlik iddialarını özellikle BM Deniz Hukuku Sözleşmesi temelinde sık sık gündeme taşımaktadır.

[40] Seteve Mollman, The line on a 70-year-old map that threatens to set off a war in East Asia, 08 Temmuz 2016, *Quartz*, https://qz.com/705223/where-exactly-did-chinas-nine-dash-line-in-the-south-china-sea-come-from/ (Erişim Tarihi: 22.01. 2021).
[41] Ulises Granados, ''Ocean frontier expansion and the Kalayaan Islands Group claim: Philippines' postwar pragmatism in the South China Sea'', *International Relations of the Asia-Pacific*, Vol.9, 2009, ss.273-274.
[42] ISEAS - Yusof Ishak Institute, ''The Spratly Islands Dispute'', *Contemporary Southeast Asia*, 10(1), 1988, ss.113- 116, https://www.jstor.org/stable/25797994 (Erişim Tarihi: 22.01.2021).
[43] *A.g.e.*
[44] Lowell B. Bautist, ''The Historical Background, Geographical Extent and Legal Bases of the Philippine Territorial Water Claim'', *Journal of Comparative Asian Development*, 8(2), 2009, ss.367-369, https://doi.org/10.1080/15339110903326541 (Erişim Tarihi: 22.01.2021).

Vietnam'ın GÇD'ye ilişkin egemenlik iddiaları, tarihsel gelenekleri üzerinde şekillenmektedir. İddialar, imparator Le Thanh Tong dönemine (1460-1497) kadar uzanmakta ve Le Thanh Tong, Spratly takımadalarında Vietnem'ın egemenliğine vurgu yapmaktadır.[45] 17. Yüzyıl Vietnam haritalarında Spratly takımadalarının ulusal sınırlar içinde yer alması, Vietnam'ın bu tarihsel iddiasını güçlendirmektedir. Vietnam da Çin gibi Spratly ve Paracel takımadalarına ilişkin iddialarını güçlendirmek için arkeolojik deliller sunmaktadır. Vietnam hükümeti, bu tarihsel gelenekler ve arkeolojik deliller dışında Fransız koloni dönemine atıfta bulunarak takımadalar üzerindeki egemenlik iddialarını açıkça dile getirmektedir. 1884 yılında Çin-Fransız savaşı sonrası Vietnam'ın Fransız sömürgesi olmasıyla Fransa, Spratly ve Paracel takımadaları üzerinde egemenliğini ilan etmiştir. Bu durum, günümüzde Vietnam'ın takımadalarına ilişkin iddialarının doğrulanmasına ve kabulüne yönelik kanıt olarak sunulmaktadır. Özetle, Vietnam söz konusu iddialarını BM Deniz Hukuku Sözleşmesi standartları ile eş değer göstererek GÇD üzerinde yasal hak kazanma amacındadır.

Tayvan, Malezya ve Brunei de GÇD'deki bölgesel ve deniz sınırları ile ilgili ihtilafların taraflarıdırlar. Çin'in GÇD'deki artan iddialarına yıllardır sessiz kalırlarken kendini ihtilafların bir parçası ya da tarafı olarak görmeyen Endonezya ise Çin'e bu süreçte karşı durmaktadır. Endonezya, Çin'e özellikle Natuna Adalarının münhasır ekonomik bölge sınırlarını ihlal etmesi sebebiyle karşı çıkmakta ve bu bağlamda deniz sınırlarına ilişkin ihtilaflar içerisinde kendine yer vermektedir. Tayvan, GÇD'deki tarihsel iddialarını özellikle Pratas adalarına ilişkin sürdürmekte ve 1946 yılından bugüne adalar üzerindeki kontrolü elde tutmaktadır. Çin'in 1947 yılında yayımladığı 11 kesik çizgili haritasının Pratas adalarının yakın çevresindeki adaları kapsaması, 1956 yılında Tayvan'ın Spratly takımadalarının içindeki en büyük ada olan Itu Aba (Taiping) adasını işgali ile sonuçlanmıştır. Tayvan, 2000 yılından günümüze Pratas ve Itu Aba adalarında sahil güvenlik birimleri bulundurmaktadır.

Malezya ise kıta sahanlığı ve Filipinler, Vietnam ve kendisinin işgal ettiği adalar ile ilgili iddialarını 1979 yılında geri çekmiştir. Sadece GÇD bölgesinde Çin, Tayvan, Filipinler, Vietnam ve Brunei'nin ortaya koydukları iddiaları gündeme taşımakta ancak Çin'den uzak olması ve GÇD bağlamında ekonomik açıdan rekabet durumu söz konusu olmadığından aktif bir girişimde bulunmamaktadır. Bu açıdan bakıldığında Malezya, GÇD'deki ihtilaflardan uzak pozisyonda seyir izlemekte ve pragmatik bir yaklaşım sergilemektedir.

Brunei'nin GÇD'deki iddiaları ekonomik temelli olup münhasır ekonomik bölge sınırının 200 mil sınırında tutulması yönünde tavır sergilemektedir.

Çin'in Askeri Revizyonu ve Güney Çin Denizi Politikası

Deng Xiaoping'in 1978'de Çin Komünist Partisinin başına geçmesi ile birlikte önemli ekonomik reformların da kapısı aralanmıştır. Xiaoping'in gerçekleştirdiği ekonomik reformlar, Çin'in son otuz yılda küresel ekonomide yükselişine temel oluşturmaktadır. 2010 yılına kadar Çin, ABD'den sonra küresel ikinci büyük ekonomi olarak Japonya'yı geride bırakmıştır. Çin'in ekonomik yükselişi aynı zamanda Çin Halk Kurtuluş Ordusunun tüm unsurları ile gelişmesini de sağlamıştır. Bu doğrultuda gelişen ekonomisi ile Çin, ordusunu teknolojik gelişmeler ışığında yapısal ve kapasite açısından modernize etmektedir. Çin'in askeri harcamaları, 1990'ların başından günümüze artarak devam etmektedir. 2017 yılında 154.3 milyar $ olan savunma

[45] Todd C. Kelly, ''Vietnamese Claims to the Truong Sa Archipelago'', *A Journal of the Southeast Asian Studies Student Association*, 3, 1999, s.4, https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/2541/1/ Vietnamese%20Claims%20to%20the%20Truong%20Sa%20Archipelago%20%5BEd.%20Spratly%20.pdf (Erişim Tarihi: 21.01.2021).

bütçesi, 2019 yılında 167 milyar $ ve 2020'de ise 178.2 milyar $ seviyesine ulaşmıştır.[46] Ekonomik reformların başladığı ve yoğun şekilde gerçekleştirildiği 1980'li yıllarda dört temel reform alanı arasında endüstri, tarım, savunma sanayi ve bilim ve teknoloji yer almıştır. Bu süreçte uygulanan politikaların çoğu ekonomik gelişime ve endüstriye yönelik olmuştur. Ordunun artan bu önemi, Çin Komünist Partisinin Tayvan, Doğu ve Güney Çin Denizindeki ihtilafları örneklerinde görüldüğü üzere bölgedeki çıkarlarını güvenlikleştirmesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ordunun giderek artan önemi, 1990'larda meydana gelen iki önemli gelişme ile daha da iyi anlaşılmaya başlanmış ve bu iki gelişme aynı zamanda Çin Halk Kuruluş Ordusunun katalizörleri olmuştur. Birinci katalizörü 1991 yılında çıkan Körfez Savaşı ve savaşın o zamana değin taşıdığı farklılıklar olarak ifade etmek mümkündür. Ordunun revizyonuna ilişkin Çin'deki programların gerekliliğini ortaya koyan ikinci gelişme/katalizör ise 1995-1996 yıllarında ortaya çıkan III. Tayvan Boğazı krizidir. ABD'nin ivedilikle aksiyon alması karşısında Çin bir kez daha ordunun modernleşmesine ilişkin gerekliliğe ve bu doğrultuda modernleşme programlarına ihtiyaç olduğuna karar vermiştir. Özetle, Körfez Savaşı ve III. Tayvan Boğazı krizi Çin Halk Kurtuluş ordusunda yapısal revizyon ihtiyacının katalizörleri olmuşlardır.

Ordunun modernleşmesi açısından alınan önlemler içinde ilk sırada mevcut askeri doktrinlerin ve stratejilerin revizyonu yer almaktadır. Resmi belgeler, herkes tarafından kabul görmüş üç temel doktrini ortaya çıkarmaktadır.[47] Bunlar; aktif savunma, bilgi ve ileri teknoloji temelli yerel savaş ve halkın savaşa katılımına ilişkin doktrinlerdir.[48] Özetle, aktif savunma doktrini ordunun bilimsel ve teknolojik gelişmelerle donatılarak askeri, politik, ekonomik, siber vb. saldırılara karşı sürekli önlem alınacağını ve Çin'in hiçbir zaman çatışmaları başlatan taraf olmayacağını ortaya koymaktadır. Bilgi ve ileri teknoloji temelli yerel savaş doktrini, temel olarak ordunun savaşlara taktik ve strateji açısından nasıl yaklaşacağını ifade etmektedir.[49] Doktrinin temel prensiplerinden biri de girişi önleme/alan reddi silah ve çağrı sistemidir (Anti Access/Area Denial–A2-AD). Çin, söz konusu savunma sistemi ile özellikle bölgedeki ABD ve Japonya askeri güçlerini ve sistemlerini takip ve kontrol etmeyi planlamaktadır.

Yerli silah üretimi konusunda da Çin, düzenlediği üretim programları ile ordunun modernleşmesi/revizyonu açısından önemli bir yol almaktadır. ''Yuan'' sınıfında dizel elektrikli denizaltı üretim programı bu açıdan dikkate değerdir. Üretilen denizaltıların oksijen gibi yakıcı gazlara ihtiyaç duymadan güç üretme sistemine sahip olması ve daha uzun süre su altında kalabilmeleri en dikkat çekici özellikleridir.[50] ''Kilo'' ve ''Yuan'' sınıfına ait 60 adet denizaltı ile Çin deniz kuvvetleri, önemli bir altyapıya sahip olup gelecek yıllarda da filosunu genişletmeyi planlamaktadır.[51] Revizyon açısından Çin'in diğer bir programı ise konvansiyonel hız kontrol ve balistik füze sistemlerinin kurulması ile ilgilidir. Özetle, Çin ordunun modernleşmesi adına doktrinler ve stratejiler bağlamında silah ithalatına ve yerli savunma sanayinin teknolojik ve kapasite açısından gelişimine ve üretimine önem vermektedir.

---

[46] Mike Yeo, China announces $178.2 billion military budget, 22 Mayıs 2020, *Defence News*, https://www.defensenews.com/global/asia-pacific/2020/05/22/china-announces-1782-billion-military-budget/ (Erişim Tarihi: 23.01.2021).
[47] Gurmeet Kanwal, China's New War Concepts for 21st Century Battlefields, *Institute of Peace and Conflict Studies*, 2007, www.jstor.org/stable/resrep09034 (Erişim Tarihi: 23.01.2015).
[48] Government of China, II. National Defence Policy, http://www.china.org.cn/english/features/book/194485.htm (Erişim Tarihi: 23.01.2021); M. Taylor Fravel, ''China's New Military Strategy: "Winning Informationized Local Wars'', 2 Temmuz 2015, China Brief, 15(13), https://jamestown.org/program/chinas-new-military-strategy-winning-informationized-local-wars/ (Erişim Tarihi: 23.01.2015).
[49] *A.g.e.*, ss.183-184.
[50] NTI, China Submarine Capabilities, 09 Ekim 2019, https://www.nti.org/analysis/articles/china-submarine-capabilities/ (Erişim Tarihi: 24.01.2021).
[51] Christopher P. Carlson, Essay: Inside the Design of China's Yuan-class Submarine, 31 Ağustos 2015, *USNI News*, https://news.usni.org/2015/08/31/essay-inside-the-design-of-chinas-yuan-class-submarine (Erişim Tarihi: 24.01.2021).

SONUÇ

Çin'in ekonomik ve politik gücünün yanı sıra coğrafik konumu açısından merkezde olması, kendisine Doğu ve Güneydoğu Asya'da doğal bir avantaj sunmaktadır. Japonya ve Güneydoğu Asya Uluslar Birliği üyeleri, Çin'in yükselen gücünün yarattığı güvenlik kaygılarının yanı sıra ekonomik açıdan karşılıklı bağımlılık sayesinde Çin ile ilişki içerisindedirler. Ancak Çin'in 1990'lı yıllarda GÇD'ye yönelik kararlı politika karşısında güvenlik tehdidi algılayan Güneydoğu Asya ülkeleri, 2000'li yıllarda sürdürdüğü dostluk ve iyi niyet diplomasisi ile pozitif algıya sahip olmuşlardır. Ancak bu pozitif algı, Çin'in son yıllarda GÇD ve bölge üzerinde inatçı ve saldırgan politikalara dönüşü ile yerini yeniden endişeye bırakmıştır. Temel olarak endişelerin odağında Çin'in her geçen gün artan askeri gücü, bölgesel ihtilaflar ve bölge ülkelerinin ulusal güvenliklerine yönelik tehdidin oluşması yer almaktadır. Çin, GÇD'yi ulusal çıkarları açısından tarihsel mirası temeline dayandırarak tamamı ile egemenliği altına alma çabalarını halen sürdürmektedir. Bu amaç doğrultusunda geçmişte yaşadığı askeri yenilgilerden ders çıkararak ordunun modernleşmesi konusunu 2000'li yılların başından itibaren gündemine almıştır. Ordunun modernleşmesi açısından hazırladığı yerli savunma sanayi üretim programlarının yanı sıra silah ithalatını da sürdürmektedir. Bu noktada GÇD'deki egemenlik iddialarının ve işgallerinin bir araç rolü üstlendiği açıkça görülmektedir. Çin'in bir diğer aracı ise GÇD'deki egemenlik iddialarını güvenlikleştirme yaklaşımı ile oluşturduğu söylemlerle uluslararası kamuoyuna kabul ettirmeye çalışmasıdır. Diğer bir ifadeyle Çin, GÇD'deki ihtilafları güvenlikleştirme çabası içerisindedir. Güvenlikleştirme bu bağlamda bir kılıf rolü taşımaktadır. Çin, bu yaklaşımları ile ortaya koyduğu politikaları günümüzde hala devam ettirmektedir. Ancak Çin'in yaklaşımlarının uluslararası hukuk ve Birleşmiş Milletler Deniz Sözleşmesi açısından bir karşılığı olmadığını söylemek mümkündür. Öte yandan Beijing, GÇD'deki bölgesel ihtilaflara ilişkin kararlı duruşunu özellikle ordunun modernizasyonu bağlamında açıkça ortaya koymaktadır. Ne var ki bu durum bölgesel ihtilafların derinleşmesine ve bölgesel güvenliğin daha da fazla tehdit altına girmesine yol açmaktadır. Sonuç olarak, GÇD'deki bölgesel ihtilaflar Çin'in yayılmacı, saldırgan ve kararlı politikalar uygulamasına yol açmakla birlikte askeri güç kapasitesinin arttırılmasına, ordunun teknik, araç ve gereç açısından revizyonuna ve yerli üretimin ortaya çıkmasına önemli bir dayanak oluşturmuştur.

KAYNAKÇA

Austin, G., China's assault on South China Sea fisheries: doing the maths, 7 Şubat 2019, *ASPI*, https://www.aspistrategist. org.au/chinas-assault-on-south-china-sea-fisheries-doing-the-maths/ (Erişim Tarihi: 14.01.2021).

Bautist, L. B., ''The Historical Background, Geographical Extent and Legal Bases of the Philippine Territorial Water Claim'', *Journal of Comparative Asian Development*, 8(2), 2009, ss.367-369, https://doi.org/10.1080/15339110903326541 (Erişim Tarihi: 22.01.2021).

Bayram, D.Ç. ve Arafat, M., ''Hindistan-Çin-ABD Üçgeninde 'Hint-Pasifik' Kavramsallaştırması'', *ANKASAM Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 2018, ss.69-102.

Beech, H., Just Where Exactly Did China Get the South China Sea Nine-Dash Line From?, 19 Temmuz 2016, *TIME*, https://time.com/4412191/nine-dash-line-9-south-china-sea/ (Erişim Tarihi: 21.01.2021).

Beech, H., The South China Sea Is Ours Because It's Got 'China' in the Name, Chinese Admiral Says, 15 Eylül 2015, *TIME*, https://time.com/4034455/south-china-sea-admiral-yuan-yubai-maritime-dispute/ (Erişim Tarihi: 21.01.2021).

Carlson, C. P., Essay: Inside the Design of China's Yuan-class Submarine, 31 Ağustos 2015, *USNI News*, https://news.usni.org/2015/08/31/essay-inside-the-design-of-chinas-yuan-class-submarine (Erişim Tarihi: 24.01.2021).

China Power, How Much Trade Transits the South China Sea?, https://chinapower.csis.org/ much-trade-transits-south-china-sea/ (Erişim Tarihi: 15.01.2021).

Chua, D. W. B., China's History and the South China Sea, 06 Mart 2017, *The Asia Dialogue*, https://the-asiadialogue.com/2017/03 /06/ chinas-history-and-the-south-china-sea/ (Erişim Tarihi: 21.01.2021).

Doğan, D. ve Gürkaynak, M., ''Çin Halk Cumhuriyeti'nin Güney Çin Denizinde Dönüşen Yeni stratejisi: Four Sha Doktrini'', *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(4), 2019, ss.921-947.

Fels, E., *Shifting Power in Asia-Pacific? The Rise of China, Sino-US Competition and Regional Middle Power Allegiance*, Cham, Switzerland: Springer, 2017.

Fravel, M. T., ''China's New Military Strategy: "Winning Informationized Local Wars'', 2 Temmuz 2015, China Brief, 15(13), https://jamestown.org/program/chinas-new-military-strategy-winning-informationized-local-wars/ (Erişim Tarihi: 23.01.2021).

Government of China, II. National Defence Policy, http://www.china.org.cn /english/ features /book / 194485.htm (Erişim Tarihi: 23.01.2021).

Granados, U., ''Ocean frontier expansion and the Kalayaan Islands Group claim: Philippines' postwar pragmatism in the South China Sea'', *International Relations of the Asia-Pacific*, Vol.9, 2009, ss.267-294.

ISEAS - Yusof Ishak Institute, ''The Spratly Islands Dispute'', *Contemporary Southeast Asia*, 10(1), 1988, ss.113- 116, https://www.jstor.org/stable/25797994 (Erişim Tarihi: 22.01.2021).

Jariod, E. V., Prospection and Analysis of New Maritime Trade Nets of Asia in the Malacca Strait, Final Project, 2019, https://upcommons.upc.edu/bitstream/handle/2117/169660/140869_ElisendaVenturaJariod_ TFG%20(1) .pdf (Erişim Tarihi: 15.01.2021).

Kanwal, G., China's New War Concepts for 21st Century Battlefields, *Institute of Peace and Conflict Studies*, 2007, www.jstor.org/stable/resrep09034 (Erişim Tarihi: 23.01.2015).

Kelly, T. C., ''Vietnamese Claims to the Truong Sa Archipelago'', *A Journal of the Southeast Asian Studies Student Association*, 3, 1999, s.4, https://scholarspace.manoahawaii. edu/bitstream/10125/2541/1/Vietnamese%20Claims%20to%20the%20 Truong%20Sa%20Archipelago%20%5BEd.%20Spratly%20.pdf (Erişim Tarihi: 21.01.2021).

NTIMollman, S., The line on a 70-year-old map that threatens to set off a war in East Asia, 08 Temmuz 2016, *Quartz*, https://qz.com/705223/where-exactly-did-chinas-nine-dash-line-in-the-south-china-sea-come-from/ (Erişim Tarihi: 22.01.2021).

NTI, China Submarine Capabilities, 09 Ekim 2019, https://www.nti.org/analysis/articles/china-submarine-capabilities/ (Erişim Tarihi: 24.01.2021).

Mike Yeo, Report estimates Chinese nuclear stockpile at 350 warheads, 14 Aralık 2020, *Defence News*, https://www.defensenews.com/global/asia-pacific/2020/12/14/report-estimates-chinese-nuclear-stockpile-at-350-warheads/ (Erişim Tarihi: 24.01.2021).

TÜRKIYE VE ALMANYA ORTAOKUL MATEMATIK DERS KITAPLARININ GEOMETRI VE ÖLÇME ÖĞRENME ALANININ BİLİŞSEL İSTEM DÜZEYLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ[52]

Melek MARAŞLI[1], Cemalettin IŞIK[2]

[1-2]Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kayseri / Türkiye

Öz: Öğrenme sürecinde öğretmenlerin yanı sıra eğitim öğretimin daha iyi şartlar içerisinde gerçekleşmesi için öğretim araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Her ülkede olduğu gibi belirli istendik davranışların bireylere öğretilmesi hedeflenmiştir. Bu hedeflenen davranışların kazandırılması için ders kitaplarını göz ardı etmeden, önce bilgilerin bireylere kazandırılması sonra bilgilerin kalıcılığını sağlayabilmek maksadıyla ders kitaplarının içeriğini zenginleştirici etkinliklerle desteklenmesi büyük önem arz etmektedir. Matematik ve geometri öğretimi esnasında imkanlar doğrultusunda kazandırılmak istenilen kavramlar için somut araç gereçler kullanılmalıdır. Ders kitaplarında da buna yönelik etkinlik ve soruların bulunması etkin ve öğretici geometri eğitimini destekleyecektir. Çalışmada, ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve Almanya'nın Bavyera Eyaletinin belirlemiş olduğu matematik ders kitaplarının beşinci, altıncı ve yedinci sınıf kademelerinin geometri ve ölçme öğrenme alanında karşılaştırmalı bir analizi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda her iki ülkenin matematik ders kitaplarında bulunan etkinliklerin hangi bilişsel istem düzey aşamasında yer aldıklarının tespiti bu çalışmanın odak noktasını oluşturmuştur. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştımanın içerisinde bulunan veri toplama yöntemlerinden doküman analizi yöntemine başvurulmuştur**.** Türkiye ve Almanya matematik ders kitaplarındaki geometri ve ölçme öğrenme alanına yönelik etkinliklerin bilişsel istem düzeyleri arasındaki farklılıklara yönelik sorulara yanıtlar aranmıştır. 5, 6 ve 7. Sınıf düzeyine ait kazandırılmak istenilen kavram göz önünde tutularak 10 adet etkinlik belirlenmiştir. Toplamda 60 etkinlik incelenerek bilişsel istem düzeylerine bakılmıştır. Türkiye ve Almanya ders kitaplarından incelenen etkinliklerin bilişsel istem düzeyleri genel olarak Yüksek Düzey İstemler-Bağlantılı Yöntemler YDİ-Bı düzeyinde olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Geometri, Ölçme, Bilişsel İstem Düzeyi, Ders Kitapları

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Matematik, yaşamın soyutlanmış biçimidir. Soyut kavramları, bilgileri elde etmek kolay olmadığından elimizin altında kolayca ulaşabileceğimiz ders kitapları gibi kaynaklara ihtiyaç duyarız. Öğrenme sürecinde öğretmenlerin yanı sıra eğitim öğretimin daha iyi şartlar içerisinde gerçekleşmesi için öğretim araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ders kitapları, okul ortamında yer alan ve kullanılan öğretim materyalleri arasından kalıcı öğrenme sağlaması yönünden ilk sıralarda yer almaktadır ve ders kitapları dışında yer alan öğretim araçlarına kıyasla daha önemli bir yere sahiptir (Demirel ve Kıroğlu, 2006). Matematik eğitiminin ayrılmaz bir parçası olan geometri alanını kapsayan araştırmalarda, geometri öğrenme sürecinde yaşanan ve karşılaşılan güçlüklerin var olduklarını söyleyebiliriz (Van Hiele, 1986; Clements vd., 1999). MEB (2018) ortaokul matematik öğretim programında; *"Yeni kavramların öğretiminde ve yapılacak olan değerlendirmelerde mümkün olduğu ölçüde somut materyaller kullanılmalıdır. Sayı kartları, onluk bloklar, kesir takımları, basit günlük materyallerden elde edilecek çeşitli modeller vb. bu materyallere örnek olarak gösterilebilir*" ifadeleriyle öğretim esnasında modellerin kullanımına da vurgu yapılmaktadır. Ders kitaplarında

[52] NOT: Bu bildiri, Melek MARAŞLI'nın Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde gerçekleştirdiği "Türkiye ve Almanya (Bavyera Eyaleti) 5, 6, 7. Sınıf Matematik Ders Kitaplarının Geometri ve Ölçme Öğrenme Alanı Üzerinden Karşılaştırmalı Analizi" adlı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

da buna yönelik etkinlik ve soruların bulunması etkin ve öğretici geometri eğitimini destekleyecektir. Geometri yaşamımızın her anını gözlemleyebilmeyi ve hayatımızda kullanabilmeyi sağlamaktadır. Günümüzde hayatımızın çoğu anında yer alan ve kullanılan ölçme, öğrenilen bilgilerin yaşamımıza aktarılmasına ve bilimin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Ölçme ile ilgili kazanımlar, birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar matematik öğretim programında geometri ve ölçme başlıkları altında ayrı ayrı öğrenme alanı olarak ele alınırken, ortaokul öğretim programında ölçme öğrenme alanı geometri ile birleştirilip "Geometri ve Ölçme" şeklinde tek öğrenme alanı olarak yer almaktadır.

Eğitim sürecinde gerçekleştirilen etkinliklerin bilişsel alanda öğrencilerin hangi düzeyde ne kadar etkin rol aldıklarını belirleyebilmek maksadıyla bilişsel istem düzeyleri belirlenir. Öğrencilerin karşılaşmış oldukları ve öğretim açısından kendilerine verilen görevleri başarılı bir şekilde gerçekleştirmeleri için oluşan düşünce türüne bilişsel istem kavramı olarak adlandırılır (Stein, Smith, Henningsen & Silver, 2000). Stein & Smith (1998), etkinlik analiz rehberini ders kitaplarında yer alan matematiksel görev olarak tanımladığı etkinliklerin düzeylerini tespit etmek için tanımlamışlardır**.** Düşük düzey istemler; ezberleme ve bağlantısız yöntem görevleri, yüksek düzey istemler ise bağlantılı yöntemleri ve en üst düzey olan matematik yapma görevleri olarak ayrılmıştır.

AMAÇ

Bu çalışmada Geometri ve ölçme öğrenme alanlarında bulunan etkinlikler ve problemlerin hangi bilişsel istem düzeyinde yer aldıklarını tespit etmek ve kavramların nasıl öğretildiğini incelemek hedeflenmiştir. Türkiye ve Almanya ortaokul matematik ders kitaplarına ait geometri ve ölçme alanlarına ilişkin yeterli miktarda çalışmalar mevcut değildir. Bundan dolayıdır ki bu araştırma matematik eğitimi literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda kolaylıkla ulaşabildiğimiz ders kitaplarımızın ve matematik dersi kalite düzeyini arttırmaya yardımcı olacağı düşünülmektedir.

KAPSAM

Araştırma kapsamında veriler, Türkiye ve Almanya matematik öğretim programına göre hazırlanmış güncel matematik ders kitaplarından elde edilmiştir. Çalışma, veri toplama aracı olarak da kullanılan Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından onaylı 5.sınıf Sdr Yayıncılık, 6.sınıf Berkay Yayıncılık, 7.sınıf Koza Yayın ders kitapları ve Almanya Bavyera Eyaleti tarafından okutulması kabul edilen ders kitapları 5.sınıf Mathe Kompass Schroedel Westermann Yayın evi, 6. sınıf Mathe Kompass Schroedel Westermann Yayın evi ve 7. sınıf Formel 7 Mathematik kitapları ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştımanın içerisinde bulunan veri toplama yöntemlerinden doküman analizi yöntemine başvurulmuştur**.** Doküman incelemesi, araştırmaya konu olan kesinleşmiş bilgileri kapsayan yazılı belgelerin analizi sonucu ortaya çıkan verilere denilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Veri Toplama Aracı

Çalışmada kullanılan Türk matematik ders kitapları; 5. Sınıf ders kitabı Sdr Yayıncılık 2018-2023 yılları arasında okutulmasına karar verilen, 300 sayfalık bir kitaptan veriler elde dilmiştir. 6. Sınıf ders kitabı Berkay Yayıncılık 2018-2023 yılları arasında okutulmasına karar verilen, 360 sayfalık bir ders kitabıdır. 7. Sınıf ders kitabı Koza Yayın 2018-2023 yılları arasında okutulmasına karar verilen, 279 sayfa sayısına sahip bir ders kitabı kullanılmıştır. Almanya ders kitapları ise 5.sınıf ve 6. Sınıf Mathe Kompass Schroedel Westermann Yayın evi basımlı kitaplardır. 5.sınıf ders kitabının sayfa sayısı 224, 6.sınıf ders kitabının sayfa sayısı 232'dir. 7.sınıf ders kitabı Formel 7 Mathematik kitabı. C.C. BuchnerKlett'e ait olup sayfa sayısı ise 201'dir.

VERİ ANALİZİ

Nitel yöntem kullanılarak gerçekleştirilen araştırmalarda ortaya çıkan veriler betimsel veya içerik analizi yaklaşımlarından faydalanılarak kullanılarak sonuçlandırılmaktadır. Bu çalışma da verilerin içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi yaklaşımı yazılı veya sözel metinlerin bilimsel bakış açısıyla, objektif ve düzenli bir halde ortaya konulması olarak tanımlanır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). İçerik analizi yaklaşımını gerçekleştirirken birbiriyle ilişkili olan verileri birleştirip oluşan verileri anlaşılır hale getirerek yorumlayabilmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Kısaca çalışmalarda kullanılan içerik analizi, belirlenmiş kurallar bütünü içerisinde kodlamalarla kitapların, tarihi doküman belgelerinin vb. yazılı metinlerin içerisinde bulunan sözcükleri daha küçük içerik kategorilerine indirgeyen sistematik bir yöntemdir. Yapılan bu çalışmada bilişsel istem düzeylerini belirmek maksadıyla Stein vd. (2000) tanımlamış oldukları "*ezber", "bağlantısız yöntemler", "bağlantılı yöntemler"* ve "*matematik yapma"* olmak üzere dört düzeyde incelenmiştir. Bilişsel istem düzeylerini belirlerken araştırmada kısaltmalardan ve kodlardan faydalanarak analiz gerçekleştirilmiştir. Düşük Düzey İstemler-Ezberlemenin kısaltılmasını "DDİ-E" ve Kod 1 *(Ezberleme türü görevler)*, Düşük Düzey İstemler-Bağlantısız Yöntemler "DDİ-Bz" ve Kod 2 *(Bağlantısız yöntem görevleri)*, Yüksek Düzey İstemler-Bağlantılı Yöntemler "YDİ-Bı" ve Kod 3 *(Bağlantılı yöntem görevleri)*, Yüksek Düzey İstemler-Matematik Yapma "YDİ-M" ve Kod 4 *(*Matematik yapma türü görevler) olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

İki Ülke Matematik Ders Kitabında Bilişsel İstem Düzeyleri Arasındaki Farklılıklara Yönelik Bulgular

Yapılan incelemelerde, etkinliklere verilen bazı kodlamalarda bilişssel düzeylerini belirlerken kararsız kalınan ve güçlük yaşanılan durumlar ile karşı karşıya gelinmektedir. Reçber ve Sezer, (2018)'in yapmış oldukları çalışmada bu gibi durumların önüne geçmek için, "Öğrencinin verilen etkinlikte çok fazla yönlendirildiği ve öğrencinin sarf etmesi gereken bilişsel çabanın azaldığı, sorunun cevabının etkinliğin içinde verildiği (veya neredeyse verildiği) yüksek düzey istem gerektiren etkinliklere YDİ-Bı kodu verilmiş, öğrenci çözüm sürecini kendisi belirlemediği için YDİ-M verilmemiştir." İncelenen etkinliklerin bir kısmı aşağıda verilmiştir:

Düşük Düzey İstem – Ezberleme yöntem koduna sahip etkinlikler:

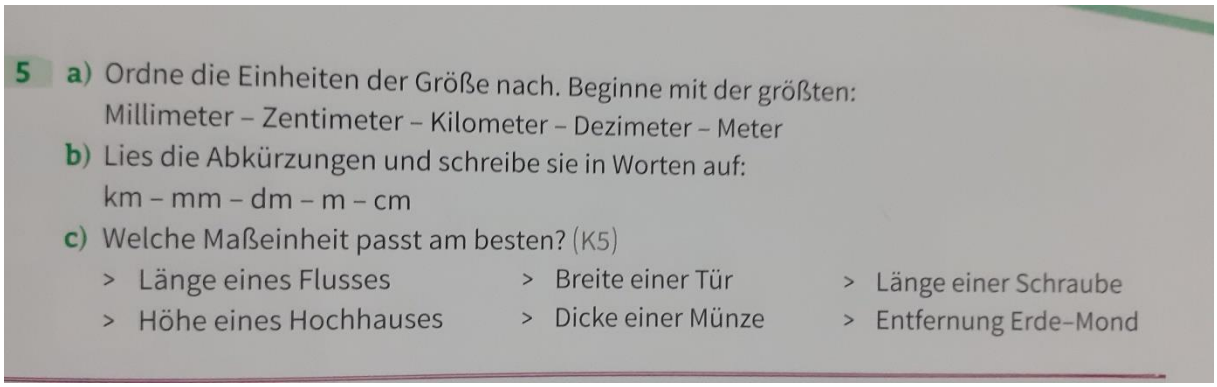

5 a) Ordne die Einheiten der Größe nach. Beginne mit der größten:
Millimeter – Zentimeter – Kilometer – Dezimeter – Meter
b) Lies die Abkürzungen und schreibe sie in Worten auf:
km – mm – dm – m – cm
c) Welche Maßeinheit passt am besten? (K5)
> Länge eines Flusses > Breite einer Tür > Länge einer Schraube
> Höhe eines Hochhauses > Dicke einer Münze > Entfernung Erde–Mond

Şekil 1. ***Almanya 5. Sınıf Ders Kitabı Düşük Düzey İstemler- Ezberleme Yöntemi (Kod 1)***

Verilen etkinlik bilgi düzeyine sahip sorulardan oluşmaktadır. Öğrencinin uzunluk ölçme birimlerine dair büyüklük, küçüklük ilişkisini içeren sıralamanın ve isimlerinin hatırlanmasını gerektiren bir etkinliğin yapılması istenmektedir. Öğrenci bu etkinliği önceden öğrenmiş olduğu bilgilere ve kavramlara yönelik hatırlama düzeyini kullanarak gerçekleştireceği görülmektedir. Bu nedenle etkinliğe DDİ-E kodu verilmiştir.

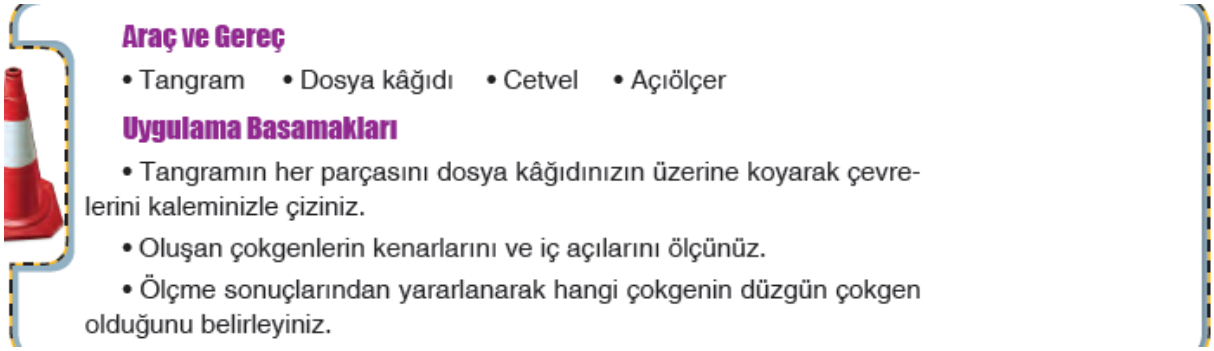

Araç ve Gereç

• Tangram • Dosya kâğıdı • Cetvel • Açıölçer

Uygulama Basamakları

• Tangramın her parçasını dosya kâğıdınızın üzerine koyarak çevrelerini kaleminizle çiziniz.

• Oluşan çokgenlerin kenarlarını ve iç açılarını ölçünüz.

• Ölçme sonuçlarından yararlanarak hangi çokgenin düzgün çokgen olduğunu belirleyiniz.

Şekil 2. ***Türkiye 7. Sınıf Ders Kitabı Düşük Düzey- Ezberleme Yöntemi (Kod 1)***

Verilen etkinlikte öğrencinin herhangi bir ilişkilendirme, anlamalandırma bilişsel bir düşünme sürecini kullanması beklenilmemektedir. Etkinlikte açı ve kenarlarını gösterilmesi istenilmiştir. Aynı zamanda düzgün çokgen kavramına sahip olup olmadığı belirlenmek amaçlanmıştır. Bu nedenle DDİ-E kodu verilmiştir.

Düşük Düzey İstem -Bağlantısız Yöntem Koduna Sahip Olan Etkinlikler:

Winkel

5 a) Zeichne das Wort „MATHE“ genauso in dein Heft. Markiere alle rechten Winkel mit einem roten Stift.
b) Wo findest du rechte Winkel in den Mustern aus Aufgabe 4?

MATHE

Şekil 3. ***Almanya 5.sınıf ders kitabı Düşük Düzey İstemler- Bağlantısız Yöntemler (Kod 2)***

Etkinlik daha önceki etkinliklerde ve öğretilmek istenilen bilgiler arasında yer aldığı için bu etkinliği önceki bilgilerin hatırlanması olarak ele alınmıştır ve DDİ-Bz kodu verilmiştir.

Türkçe çeviri: Mathe kelimesini defterinize çiziniz. Tüm dik açıları kırmızı kalemle işaretleyiniz. 4. Etkinlikteki dik açıları nerelerde buluyorsunuz?

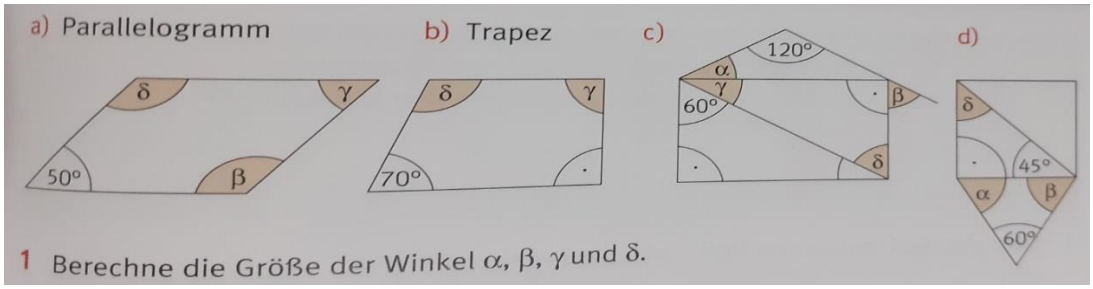

Şekil 4. ***Almanya 7.sınıf ders kitabı Düşük Düzey İstemler- Bağlantısız Yöntemler (Kod 2)***

Yüksek Düzey İstem -Bağlantılı Yöntem Koduna Sahip Olan Etkinlikler:

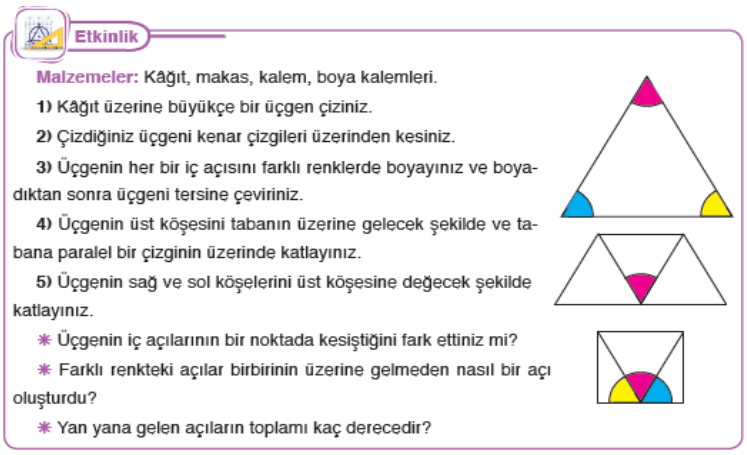

Şekil 5. Türkiye 5.Sınıf Ders Kitabı Yüksek Düzey İstem- Bağlantılı Yöntem (Kod 3)

Verilen yönerge öğrenciye üçgenin iç açıları toplamı 180 derece olduğunu buldurmayı sağlayacaktır. İlişkilendirme ve etkinliğin sonucunda altında yatan manayı anlamlandırmayı gerçekleştireceğinden dolayı bilişsel düzeyi YDİ-Bı olarak belirlenmiştir.

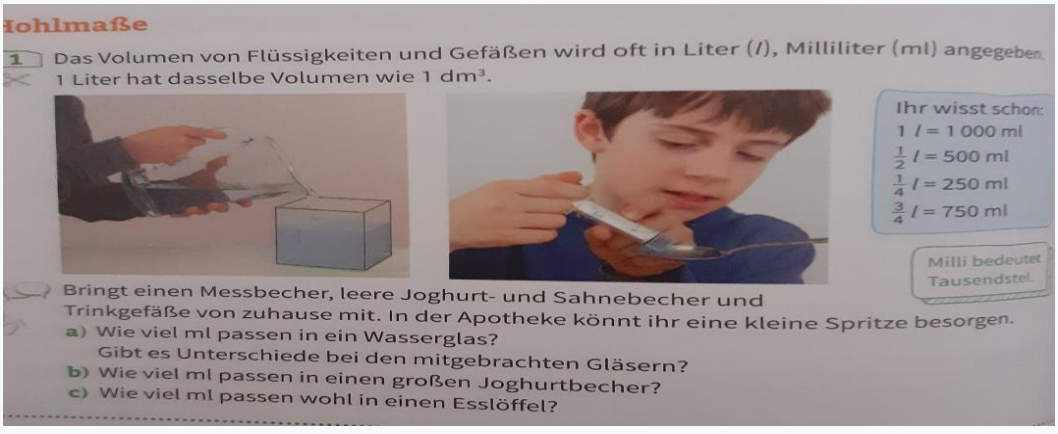

Şekil 6. Almanya 6.Sınıf Ders Kitabı Yüksek Düzey İstem- Bağlantılı Yöntem (Kod 3)

1.4. Yüksek Düzey İstem -Matematik Yapma Koduna Sahip Olan Etkinlikler:

Problem

Burdur'a giden Fethi Bey, Ankara'dan saat 09.15'te yola çıkmıştır. Yolculuk 6 saat 20 dakika sürdüğüne göre, Fethi Bey Burdur'a ulaştığında saatin kaç olduğunu bulalım.

Problemi Anlayalım: Fethi Bey 09.15'te Ankara'dan hareket etmiştir. Yolculuk 6 saat 20 dakika sürmüştür. Burdur'a geldiğinde saatin kaç olduğunu bulacağız.

Çözümü Planlayalım: Fethi Bey'in yola çıktığı zaman ile yolda geçen zamanı toplayacağız.

Planı Uygulayalım

$$\begin{array}{r} 9.15 \\ +\ 6.20 \\ \hline 15.35 \end{array}$$

Fethi Bey saat 15.35'te Burdur'da olmuştur.

Çözümü Kontrol Edelim

$$\begin{array}{r} 15.35 \\ -\ 6.20 \\ \hline 9.15 \end{array}$$

olduğundan yapılan işlem doğrudur.

Çözümü Genelleyelim / Problem Kuralım

İlk televizyon 1926 yılında İskoç bilim insanı John Logie Baird (Con Loci Beynt) tarafından bulunmuştur. İlk defa bir çocuk yüzünün görüntüsü elde edilmiştir."

Yukarıdaki televizyon programı bilgilerini kullanarak zamanı ölçme ile ilgili bir problem kuralım.

"Biz İkimiz" adlı program, "Şapkadaki Kedi" adlı programdan kaç dakika sonradır?

Siz de yukarıdaki televizyon programı bilgilerini kullanarak zamanı ölçme ile ilgili problemler kurunuz ve çözünüz.

Şekil 7. Türkiye 5.Sınıf Ders Kitabı Yüksek Düzey İstem- Matematik Yapma (Kod 4)

Problemde verilen verileri kullanarak yeni bir problem kurdurmayı amaçlamaktadır. Öğrenciden beklenen yeni problem kurma, bilişsel düzeyini ve çabasını arttırmakta ve çözüm stratejisi geliştirmektedir. Bu nedenle bu etkinlikleri YDİ-M olarak kodlanmıştır.

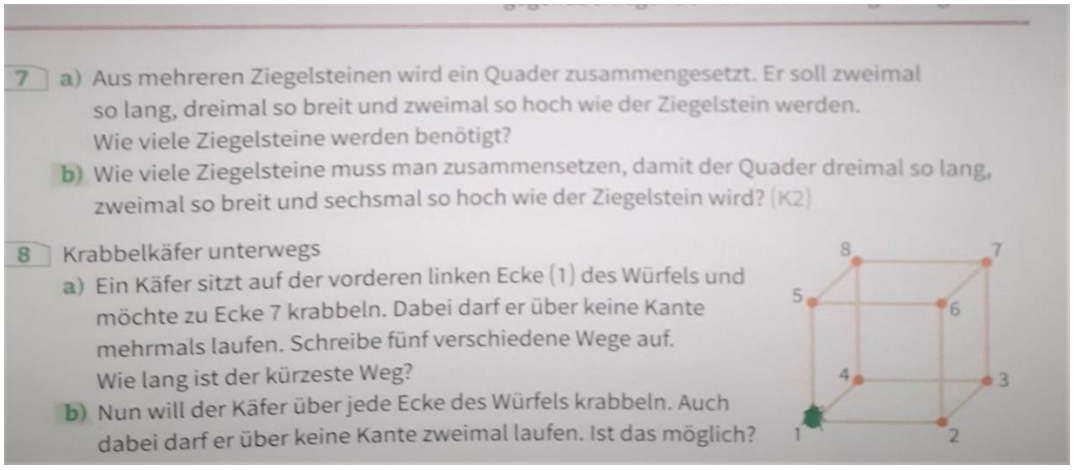

7 a) Aus mehreren Ziegelsteinen wird ein Quader zusammengesetzt. Er soll zweimal so lang, dreimal so breit und zweimal so hoch wie der Ziegelstein werden. Wie viele Ziegelsteine werden benötigt?

b) Wie viele Ziegelsteine muss man zusammensetzen, damit der Quader dreimal so lang, zweimal so breit und sechsmal so hoch wie der Ziegelstein wird? (K2)

8 Krabbelkäfer unterwegs

a) Ein Käfer sitzt auf der vorderen linken Ecke (1) des Würfels und möchte zu Ecke 7 krabbeln. Dabei darf er über keine Kante mehrmals laufen. Schreibe fünf verschiedene Wege auf. Wie lang ist der kürzeste Weg?

b) Nun will der Käfer über jede Ecke des Würfels krabbeln. Auch dabei darf er über keine Kante zweimal laufen. Ist das möglich?

Şekil 8. Almanya 6. Sınıf Ders Kitabı Yüksek Düzey İstem- Matematik Yapma (Kod 4)

Verilen her iki etkinlik için öğrencinin problemi anlaması ve probleme uygun çözüm yolları stratejisi belirlemelidir. Bilişsel bir çaba gerektirmektedir, kendi bilişsel süreçlerini düzenleyip kavramların manasını keşfederek çözümler üretilmesi hedeflenmiştir. Bundan dolayı her iki etkinlik için YDİ-M kodu verilmiştir.

SONUÇ

İncelenen etkinlikler konu bazında birbiriyle paralel olacak şekilde seçilmiştir. İnceleme sonucunda, Almanya ve Türkiye matematik ders kitaplarının 5, 6 ve 7. Sınıf düzeylerinden her kademeden 10 adet etkinlik, toplamda 60 adet etkinlik örneği incelenmiştir. İnceleme sonuçlarına göre elde edilen bulgular da Türkiye 5.sınıf ders kitabında incelenen 10 etkinlik için 7 adet (%70) YDİ-Bı düzeyi, 2 adet (%20) DDİ-Bz düzeyi ve 1 adet (%10) YDİ-M düzeyi belirlenmiştir. Almanya 5.sınıf ders kitabında 4 adet (%40) YDİ-Bı düzeyi, 2 adet YDİ-M (%20) düzeyi, 1 adet (%10) DDİ-E düzeyi ve 3 adet (%30) DDİ-Bz düzey tespit edilmiştir. 5.sınıf kademesinde tespit edilen düzeylerde Türkiye ders kitabının yüksek düzey istemler seviyesinde %80, Almanya ders kitabının yüksek düzey istemler seviyesinin %60 oranına sahip olduğu görülmektedir.

Türkiye 6.sınıf matematik ders kitabında incelenen 10 etkinlik için 9 adet YDİ-Bı düzeyi (%90) ve 1 adet (%10) YDİ-M düzeyi tespit edilmiştir. Almaya 6.sınıf ders kitabının incelenmesi sonucunda ise 4 adet (%40) YDİ-Bı düzeyi, 2 adet (%20) YDİ-M düzeyinde etkinlik ve 4 adet (%40) DDİ-Bz düzeyi tespit edilmiştir. Tespit edilen düzeylere göre Türkiye 6.sınıf matematik ders kitabında bulunan etkinliklerin yüksek düzey istem seviyelerinin oldukça yüksek oranlara sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Türkiye 7.sınıf matematik ders kitabında incelenen 10 etkinlik için 5 adet (%50) YDİ-Bı düzey, 1 adet (%10) YDİ-M düzeyi, 3 adet (%30) DDİ-E düzeyi, 1 adet (%10) DDİ-Bz düzeyi tespit edilmiştir. Almanya 7. Sınıf matematik ders kitabında incelenen 10 etkinlik için 2 adet (%20) YDİ-Bı düzey, 2 adet (%20) YDİ-M düzeyi, 5 adet (%50) DDİ-Bz düzey ve 1 adet (%10) DDİ-E düzeyi tespit edilmiştir.

İncelemeler sonucunda Türkiye ders kitapları Almanya ders kitaplarında bulunan etkinliklerin bilişsel istem düzeylerine göre daha yüksek oranlara sahip olduğu görülmüştür. Türkiye ders kitaplarında bulunan etkinliklerin matematik yapma bilişsel düzeylerinde oransal olarak geri planda kaldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle ders kitaplarına matematik yapma bilişsel istem düzeyine yönelik ilave etkinliklerin eklenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

Clements, D.H., Swamınathan, S., Hannıbal, M.A. & Sarma, J. (1999). Young Children's Concepts Of Shape. *Journal For Research In Mathematics Education,* 30(2*),* 192-212.

Demirel, Ö. ve Kıroğlu, K. (Eds.). (2006*). Konu alanı ders kitabı incelemesi*. (2. Baskı). Pegem Yayıncılık.

Milli Eğitim Bakanlığı (2018). İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar Matematik Dersi Öğretim Programı. M.E.B.: Ankara

Reçber, H. ve Sezer R. (2018). 8. Sınıf Matematik Ders Kitabındaki Etkinliklerin Bilişsel Düzeyinin Programdakilerle Karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* Yıl: 2018, Cilt: 51, Sayı: 1, 55-76.

Stein, M. K., & Smith, M.S. (1998). *Mathematical Tasks As A Framework For Reflection: From Research To Practice. Mathematics Teaching in the Middle School,* 3 (4), 268- 275. [Available online at:**https://nctm.org**], Retrieved on September 15, 2017

Stein, M. K., Smith, M. S., Henningsen, M. A., & Silver, E. A. (2000*). Implementing Standards-Based Mathematics Instructions: A Casebook For Professional Development.* New York: Teachers College.

Tavşancıl, E., ve Aslan, E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Van Hiele, P. M., (1986). Structure and Insight. *A Theory of Mathematics Education.* Orlando, Florida, Academic Press, A.B.D.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN CEBİR KONUSUNDA ÇOKLU TEMSİLLER ARASINDAKİ GEÇİŞ BECERİLERİ[53]

Sinem BALOĞLU[1], Cemalettin IŞIK[2]

[1-2]Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kayseri / Türkiye

Öz: Öğrencinin cebirsel bir kavramı çoklu temsillerin birbirileriyle ilişkilendirerek transfer yapabilme becerisini kazanması, o kavramı zihninde daha anlamlı bir hale dönüştürür. Bu çalışmanın amacı, sekizinci sınıf öğrencilerinin cebirsel kavramların farklı temsilleri (grafik, tablo, denklem ve sözel açıklama) arasında geçiş yapabilme becerilerini ve bu geçişleri yaparken yaşadıkları güçlükleri belirlemektir. Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi ile seçilen altı öğrenci oluşturmaktadır. Bu altı öğrenci Kayseri ilinin Pınarbaşı ilçesinde bulunan üç devlet okulunda öğrenim gören 100 8. sınıf öğrenci arasından seçilmiştir. Veriler 2019-2020 eğitim-öğretim yılında toplanmıştır. Öğrencilerin temsiller arasındaki dönüşüm becerilerini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen "Cebirsel Kavramların Çoklu Temsil Biçimleri Arasında Geçiş Testi" kullanılmıştır. Test sorularına verilen cevapların analizi sonucunda öğrencilerin aldıkları puanlar belirlenmiş ve öğrenciler 0-8, 9-18, 19-24 puan aralıklarında gruplandırılmıştır. Her gruptan ikişer öğrenci olacak şekilde toplam altı öğrenci seçilmiştir. Seçilen öğrencilerin uygulanan teste verdikleri cevaplar tek tek incelenerek bu öğrencilerle yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin farklı temsiller arasındaki geçişlerde yaşadıkları güçlükleri belirlemek için her soru ayrıntılı olarak incelenmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakatlar sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin en çok zorlandıkları temsil geçişleri denklem, tablo ve grafikten sözel açıklamaya yapılan geçişler olmuştur. Öğrencilerin en kolay yaptıkları temsil geçişleri ise grafik, denklem ve sözel açıklamadan tabloya yapılan geçişler olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çoklu Temsiller, Cebir Öğretimi, Sekizinci Sınıf Öğrencileri, Matematik Eğitimi

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Matematik eğitimi için çok büyük bir öneme sahip olan cebir, bir öğrencinin hayatında okul öncesi döneminden itibaren her seviyede kullanılmaktadır. Cebir, matematiksel düşünmenin temel taşıdır ve öğrencilerin matematik öğreniminde kritik bir öneme sahiptir (Wang, 2015). Vance (1998)'e göre cebir, aritmetiğin genelleştirilmesinde kullanılan bir dildir (Akt: Gürbüz ve Şahin, 2015). Hayatın her evresinde önemli bir yere sahip olan cebir konusu öğrenciler tarafından zor bir konu olarak algılanmaktadır. Bunun en temel nedeni okullarda cebirin sembolik işlemler olarak öğretilmesidir. Bu durum ise öğrencinin cebiri anlamlandırmasından çok ezberlemesine yöneltmektedir. Yapılandırmacı eğitim yaklaşımını esas alan öğretim programları ile birlikte ezberci anlayışın önüne geçilmeye çalışılmış ve bu durum Matematik Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçları içerisinde "Kavramları farklı temsil biçimleri ile ifade edebilecektir." şeklinde vurgulanmıştır (MEB, 2018). Cebir öğretiminde çoklu temsil kullanımı öğrenciler için önemlidir. Öğrencinin cebirsel bir kavramı çoklu temsillerin birbirileriyle ilişkilendirerek transfer yapabilme becerisini kazanması, o kavramı zihninde daha anlamlı bir hale dönüştürür (Çıkla, 2004). Böylece öğrenci cebiri sadece işlem yapabilme yeteneği olarak algılamaz. Amerikan Ulusal Matematik Öğretmenleri Konseyi (NCTM, 2000), özellikle öğretim sürecinde "temsil" kavramının önemini vurgulamaktadır. Bu bakımdan

[53] NOT : Bu bildiri, Sinem BALOĞLU'nun Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde tamamladığı "Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Cebir Konusunda Çoklu Temsiller Arasındaki Geçiş Becerilerinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

matematiksel fikir ve ilişkileri ifade etmede somut nesneler, grafik, tablo ve sembollerin kullanılması ve bunlarından aralarındaki geçiş büyük önem taşımaktadır (Bal, 2015). Matematik dersi öğretim programında da temsiller arası geçiş 8. sınıf cebir konusu özelinde *"Özdeşlikleri modellerle açıklar","Aralarında doğrusal ilişki bulunan iki değişkenden birinin diğerine bağlı olarak nasıl değiştiğini tablo ve denklem ile ifade eder", "Doğrusal denklemlerin grafiğini çizer", Doğrusal ilişki içeren gerçek hayat durumlarına ait denklem, tablo ve grafiği oluşturur ve yorumlar"*(MEB, 2018) kazanımlarıyla karşımıza çıkmaktadır.

Kuramsal Çerçeve

Bu araştırma Lesh'in çoklu temsiller arası modeli temel alınarak oluşturulmuştur. Lesh, Post ve Behr'e (1987) göre temsiller; gerçek yaşam durumları, manipülatifler modeller, resimler, yazılı semboller, konuşma dili olmak üzere beş ana başlık altında toplanmıştır. Şekil 1'de temsiller ve birbirleri arasındaki geçiş yönleri verilmiştir.

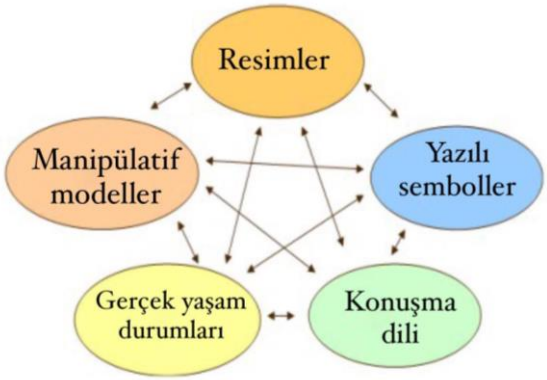

Gerçek yaşam durumları; kişinin matematiği günlük yaşamda karşılaşılan problemlerde çözüm üretmek için kullanabilmesidir (Düşünsel, 2019). Manitülatif modeller; somut nesnelerdir. Matematikte soyut olan bir kavramı somutlaştırabilmek için günlük hayatta kullanılabilen nesnelerdir. Yazılı semboller (sembolik dil); matematiğe ait özel cümleler ve ifadeleri içerir. Konuşma dili; kişinin kullandığı günlük yaşam dilidir. Resimler ise soyut ifadeleri daha somut hale dönüştürmeye yarayan görsellerdir (Van de Walle, vd., 2018: 27)

Lesh, Post ve Behr (1987), farklı temsil türlerinin kendi başlarına önemli olduğunu, ancak bu temsillerin kendi aralarında dönüşümlerinin de aynı şekilde önemli olduğunu vurgulamaktadır. Temsiller arası dönüşümleri yapabilme becerisinin hem matematiksel öğrenmeyi hem de problem çözme performansını etkilemede önemli bir faktör olduğunu ve bu yetenekleri güçlendirmenin veya iyileştirmenin temel matematiksel fikirlerin edinilmesini ve kullanılmasını kolaylaştırdığını ifade ederler (Gagatsis ve Shiakalli, 2004; akt: Bal, 2015). Bir öğrencinin öğrenme güçlüğünü teşhis etmek veya kavrama düzeyini belirlemek için öğretmenler, bir temsil türünde fikir sunarak ve öğrenciden aynı fikri başka bir temsil türünde göstermesini ve açıklamasını isteyebilir. Bir konuyu yeterince anlayan bir öğrenci temsilleri kendi aralarında ilişkilendirme becerisini de kazanmış olur (Çetin ve Aydın, 2019).

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, sekizinci sınıf öğrencilerinin cebirsel kavramların farklı temsilleri (grafik, tablo, denklem ve sözel açıklama) arasında geçiş yapabilme becerilerini ve bu geçişleri yaparken yaşadıkları güçlükleri belirlemektir.

KAPSAM

Bu araştırma Kayseri ili Pınarbaşı ilçesinde bulunan üç devlet okulunda 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören 100 ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin cebir öğrenme alanında çoklu temsil geçiş becerilerinin incelenmesini kapsamaktadır. Yürütülen bu araştırma "Cebirsel Kavramların Çoklu Temsil Biçimleri Arasında Geçiş Testi" ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin analizi ile sınırlıdır. Ayrıca bu araştırmanın en büyük sınırlılığı, Covid-19 pandemi döneminde yürütülmüş olmasıdır. Araştırma grubunda yer alan öğrencilere "Cebirsel Kavramların Çoklu Temsil Biçimleri Arasında Geçiş Testi" yüz yüze uygulanmış, bu testten elde edilen verilerin analiz edilmiştir. Sonrasında pandemiden dolayı okulların kapatılması nedeniyle yarı yapılandırılmış görüşmeler ise uzaktan çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma yöntemi çerçevesinde bir durumu, olguyu ya da olayı sınırlı sayıda örneklem ile her yönüyle derinlemesine inceleme olanağı sunan durum çalışması üzerine kurulmuştur. Araştırmada 8. Sınıf öğrencilerinin cebir konusundaki farklı temsiller arasındaki geçiş becerileri ve bu süreçte yaşadıkları zorluklar durum olarak görüldüğünden durum çalışmasının araştırma için uygun bir yaklaşım olduğuna karar verilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Kayseri ilinin Pınarbaşı ilçesinde bulunan üç devlet okulunda öğrenimin gören 100 8. sınıf öğrencisinden 6'sı oluşturmaktadır. Başlangıçta 100 öğrenciye "Cebirsel Kavramların Çoklu Temsil Biçimleri Arasında Geçiş Testi" uygulanmış, teste verilen yanıtların analizinden sonra altı öğrenci amaçlı yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemiyle belirlenmiş ve bu öğrencilerle yarı yapılandırılmış görümeler geçekleştirilmiş. Dolayısıyla çalışma grubu dört kız, iki erkek toplam altı öğrenciden oluşmaktadır. Öğrenciler tamamen gönüllü olanlar arasından seçilmiş olup kimliklerinin gizli kalması açısından her birine Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6 kodları atanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma konusu özelinde bütüncül bir bakış açısı elde etmek adına "Cebirsel Kavramların Çoklu Temsil Biçimleri Arasında Geçiş Testi" ile yarı yapılandırılmış mülakatlar veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. 8. sınıf öğrencilerinin temsiller arasındaki geçiş becerileri test kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Bu geçiş sürecinde yaşadıkları zorlukları belirlemek için de yarı yapılandırılmış mülakatlara baş vurulmuştur.

"Cebirsel Kavramların Çoklu Temsil Biçimleri Arasında Geçiş Testi" hazırlanırken Sert (2007)'in yaptığı çalışma ve 8.sınıf matematik ders kitaplarından yararlanılmıştır. Test, sözel açıklama-tablo-grafik-denklem geçişlerini kapsayan 12 sorudan oluşmaktadır. Test hazırlandıktan sonra geçerliliği sağlamak için uzman görüşüne baş vurulmuş, ortaokulda görev yapan iki matematik öğretmeni ve bir akademisyen tarafından testin hedeflenen kazanımlar, kapsam ve görünüş geçerliğini sağladığı yönünde dönütler alınmıştır. Hazırlanan test iki ders saatinde uygulanmıştır.

İlk aşamada öğrencilere "Cebirsel Kavramların Çoklu Temsil Biçimleri Arasında Geçiş Testi" uygulanmıştır. Uygulamadan önce öğrenciler yapılacak test hakkında bilgilendirilmiştir. İkinci aşamada ise öğrencilerin test performanslarına göre seçilen öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin yapılacağı öğrencilerin belirlenmesinde temsiller arası geçiş sürecinde göster-

miş oldukları performanslar etkili olmuş, bu çerçevede farklı performanslar sergileyen 6 öğrenci seçilmiştir. Görüşmeler; velilerin izni dahilinde, gizlilik esasına uyularak ses kaydı yapılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme sürecinde öğrencilere gerekli bilgilendirmeler yapılmış ve her bir görüşme yaklaşık 20 dakikalık sürelerde tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizi de veri toplama sürecine paralel olarak iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada 100 öğrenciye Cebirsel Kavramların Çoklu Temsil Biçimleri Arasında Geçiş Testi uygulanmıştır. Bu testte yer alan 12 madde; "*çözüm yolu yok veya yanlış*" 0 puan, "*çözüm yolu kısmen doğru*" 1 puan ve "*çözüm yolu doğru*" 2 puan olarak değerlendirilmiştir. Bu yönüyle testten alınacak en yüksek puan 24, en düşük puan 0'dır. Testte yer alan verilerin tamamı analiz edildikten sonra toplam puan dağılımında 0-8, 9-18, 19-24 puan aralıklarından ikişer öğrenci seçilerek bu öğrencilerle verdikleri yanıtlar üzerinden yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme sonrası elde edilen kayıtlar daha sonra betimsel analiz ile detaylı olarak incelenmiştir. Betimsel analizde temel amaç çoğunlukla doğrudan alıntılar kullanılarak görüşme yapılan kişinin fikirlerini okuyucuya yansıtmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

BULGULAR

Bu bölümde dört temsil türünden (Sözel açıklama, tablo, grafik ve denklem) her birisi diğer üç temsil ile ilişkili olarak altı öğrencinin yanıtlarından doğrudan alıntılar da kullanılarak sunulmuştur.

Sözel Açıklama-Grafik-Denklemden Tabloya Geçiş

Öğrencilere uygulanan testte 4. soruda denklemden tabloya, 5. soruda sözel açıklamadan tabloya ve 11. soruda grafikten tabloya geçiş yapmaları istenmiştir. Verilen cevaplar incelendiğinde, öğrencilerinin hepsinin bu üç soruya da doğru cevap verdiği görülmektedir. Öğrencilerin dördü (Ö1,Ö2,Ö4,Ö5), 5. soruda önce denklemi yazıp daha sonra tablo oluşturmuştur. Yapılan görüşmelerde de öğrenciler en rahat bu temsil geçişini yaptıklarını ifade etmişlerdir.

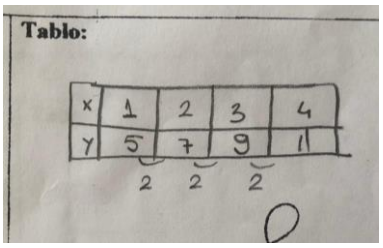

Şekil 1. Ö6'nın 4. Soruya Cevabı

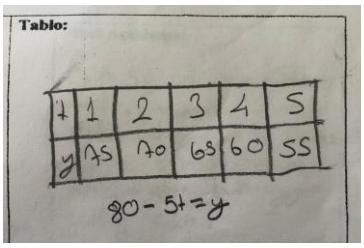

Şekil 2. Ö5'in 5. Soruya Cevabı

Ö4: *Bana göre sorular içerisinde en kolay yaptıklarım tablo oluşturma sorularıydı.*

Ö5: *Tablo yapmak için önce denklemi kurdum vereceğim değerleri bulmak öyle daha kolay oldu.*

Ayrıca Ö4 ve Ö5 diğer sorularda istenilen geçişleri yaparken zorlandıkları durumlarda tablodan yararlanmışlardır.

Sözel Açıklama-Tablo-Grafikten Denkleme Geçiş

Öğrencilere uygulanan testte 1. soruda sözel açıklamadan denkleme, 2. soruda tablodan denkleme ve 7. soruda grafikten denkleme geçiş yapmaları istenmiştir.

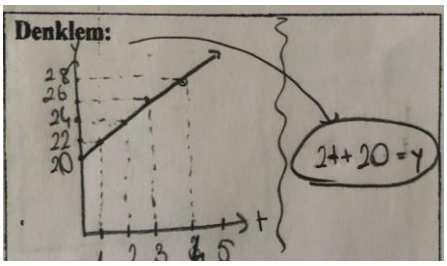

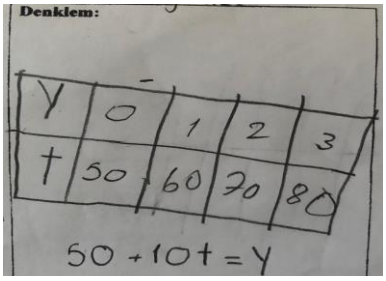

Şekil 3. Ö2'nin 1. Soruya Cevabı **Şekil 4. Ö4'ün 2. Soruya Cevabı**

Öğrencilerin testlere verdikleri cevaplar incelendiğinde, tablodan denkleme geçişte tamamının başarılı oldukları ve farklı temsillere ihtiyaç duymadan doğrudan denklemi kurabildikleri belirlenmiştir. Buna karşın verilen sözel ifadeden denkleme geçiş sürecinde dört öğrenci (Ö2, Ö3, Ö4, Ö6) farklı temsillerden (tablo-grafik) yararlandıkları görülmüştür.

Ö2: *Grafikten denklem oluşturmak bana daha kolay geliyor, artış miktarını daha iyi anlıyorum bu şekilde.*

Ö4: *Önce tablo oluşturdum çünkü örüntülerde genel terimi bulmayı daha iyi yapıyorum.*

Sözel Açıklama-Denklem-Tablodan Grafiğe Geçiş

Öğrencilere uygulanan testte 3. soruda tablodan grafiğe, 9. soruda sözel açıklamadan grafiğe ve 12. soruda denklemden grafiğe geçiş yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin testlere verdikleri cevaplar incelendiğinde, en çok tablodan grafiğe yapılan geçişte zorlandıkları tespit edilmiştir. Soruya doğru yanıt veren iki öğrenci (Ö1 ve Ö6) tablodan grafiğe geçişte denklem kurarak grafiği oluşturmuşlar, buna karşın Ö2, Ö3, Ö4, Ö5 ise grafiği oluştururken x değişkeninin sıfırda almış olduğu değer verilmediği halde grafiği orijinden geçirerek çizmişlerdir.

1.

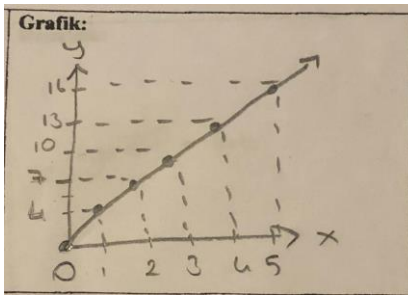

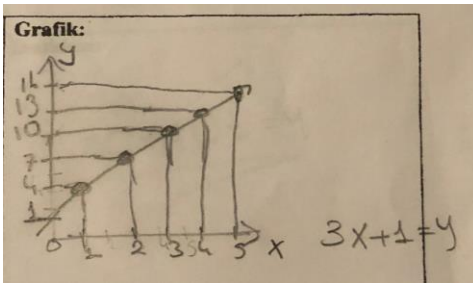

Şekil 5. Ö3'ün 3. Soruya Cevabı **Şekil 6. Ö6'nın 3. Soruya Cevabı**

Ö6: *Önce sıfır noktasından başlayarak çizdim sonra denklem oluşturup kontrol ettiğimde o noktayı sağlamadığını farkedip değiştirdim.*

Ö3: *Tabloda sıfır değerini vermediği için grafiğin orijinden geçeceğini düşündüm.*

Ö1:*12. Soruda hiç zorlanmadım. Zaten buna benzer soruları derste çok fazla çözmüştük.*

Denklem-Grafik-Tablo'dan Sözel Açıklamaya Geçiş

Öğrencilere uygulanan testte 6. soruda tablodan sözel açıklamaya, 8. soruda grafikten sözel açıklamaya ve 10. soruda denklemden sözel açıklamaya geçiş yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin testlere verdikleri cevaplar incelendiğinde, en çok zorlandıkları temsil geçişinin bu olduğu görülmüştür. Öğrenciler sorularla ilgili cümleler kurmaya çalışmışlar fakat kendilerinden beklenen gerçek yaşama uygun bir problem durumuna dönüştürememişlerdir. Sadece verilen sayıları cümle içinde kullanmışlardır. Yapılan görüşmelerde öğrenciler en çok sözel açıklamaya geçiş sürecinde zorlandıklarını belirtmişler, görüşme esnasında ise problemi daha açık ifade edebilmişlerdir.

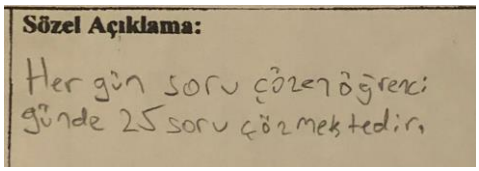

Şekil 7. Ö3'ün 6. Soruya Cevabı

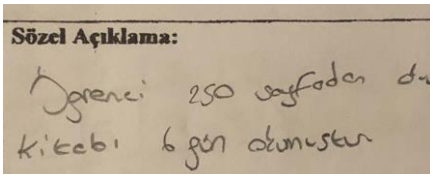

Şekil 8. Ö5'in 10. Soruya Cevabı

Ö5: *Aslında sorunun ne demek istediğini anladım ama yazamadım.*

Ö3: *10. soruda çok zorlandım, denklem oluşturmak daha kolay.*

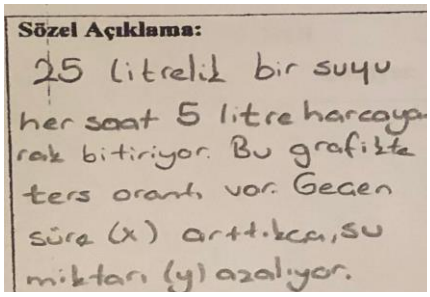

Şekil 9. Ö1'in 8. Soruya Cevabı

Ö1, sözel açıklaması istenilen soruların hepsinde doğru ya da ters orantı olarak yazmıştır.

Ö1: *Testteki soruların hepsi doğru orantılı ya da ters orantılı sorulardı. Çünkü biri artarken diğeri azalıyordu yani test orantılı ya da biri artarken diğeri de artıyordu yani doğru orantılı.*

TARTIŞMA SONUÇ ve ÖNERİLER

Öğrencilere uygulanan "Cebirsel Kavramların Çoklu Temsil Biçimleri Arasında Geçiş Testi" sonuçları incelendiğinde, öğrencilerin temsil geçişlerinde çok fazla zorlanmadıkları görülmüştür. Bunun nedenlerinden biri öğrencilerin de yapılan görüşmelerde sık sık dile getirdiği gibi ders içerisinde bu tür temsil geçişlerine yer verilmesidir. Özellikle tablo oluşturma ve tablodan denklem oluşturma konusunda başarılı olan öğrenciler önceki yıllarda gördükleri örüntü konusuna benzettiklerini ve bu nedenle daha kolay yapabildiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca grafik oluşturma ve tablo oluşturmanın görsel olarak daha anlaşılır olduğunu belirtmişlerdir. Denklem kurmada artış miktarını da grafik veya tablo üzerinden daha açık görebildiklerini belirten öğrenciler bazı sorularda bunlardan yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Lesh'in de ifade ettiği gibi temsiller arası geçiş yapılırken iki temsilden fazlası da kullanılabilir. Gerektiğinde iki temsil arası geçiş sürecinde arada başka temsil kullanılabilir (Lesh, vd. 1987b, s. 40).

Öğrenciler görüşmelerde sözel temsile geçişte büyük zorluk yaşadıklarını belirtirken genel olarak aslında sorunun ne ifade ettiğini anladıklarını fakat bunu yazıya nasıl dökeceklerini bilemediklerini belirtmişlerdir. Bu da öğrencilerin düşündüklerinin yazılı olarak ifade etme becerilerinde eksiklikler olduğunu göstermektedir. Görüşmelerde bir öğrencinin, soruları doğru orantı ve ters orantı soruları olarak gördüğü, dolayısıyla öğrencinin oran-orantı konusundaki öğrenme eksikliklerinin olduğu söylenebilir. Ayrıca görüşmelerde öğrencilerin ders içerisinde sık kullanılan temsillerle ilgili olan sorularda kendilerine daha çok güvenerek cevap verdikleri fakat ders içerisinde çok yer verilmeyen temsillerin olduğu sorularda daha üstü kapalı cevaplar ile geçiştirmeye çalıştıklarıbelirlenmiştir.

Bu çalışma altı 8. sınıf öğrencisi ile yapılan görüşmeden ve "Cebirsel Kavramların Çoklu Temsil Biçimleri Arasında Geçiş Testi"nden elde edilen bulgularla sınırlıdır. Öğrenci sayısı ve veri toplama aracındaki belirli sorulardan elde edilen veriler de bir diğer sınırlılık olarak düşünülebilir. Farklı konu ve kazanımlar özelinde süreç değerlendirmelerine yönelik çalışmalar da yürütülebilir.

KAYNAKÇA

Akkuş Çıkla, O. (2004). Çoklu temsil temelli öğretimin yedinci sınıf öğrencilerinin cebirperformansına matematiğe karşı tutumuna ve temsil tercihlerine etkisi. DoktoraTezi. ODTÜ Matematik Eğitimi, Ankara

Bal, A. P. (2015). Skills of Using and Transform Multiple Representations of the ProspectiveTeachers. Procedia –Social and Behavioral Sciences, 197(February), 582–588. doi:10.1016/j.sbspro.2015.07.197

Çetin, H. ve Aydın, S. (2020). The effect of multiple representation based instruction on mathematical achievement: A meta-analysis. International Journal of Educational Research Review, 5(1),26-36.

Gürbüz, R. ve Şahin, S. (2014). 8. Sınıf öğrencilerinin çoklu temsiller arasındaki geçiş becerileri. K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi, 23 (4), 1869-1888

Düşünsel, C. (2019). Sınıf öğretmenlerinin matematik dersinde çoklu temsilleri kullanma ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lesh, R., Post, T., &Behr, M. (1987). Representations and translations among representations in mathematics learning and problem solving. In C. Janvier (Ed.), Problems of Representation in the Teaching and Learning of Mathematics (pp. 33- 40). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). İlköğretim matematik dersi 6-8. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Sert, Ö. (2007). Eighth grade students' skills in translating among differen trepresentations ofalgebra icconcepts. Yüksek Lisans Tezi. Middle East Technical University, Ankara.

Walle de Van J., Karp, S.K. ve Bay-Williams J. (2018). İlkokul ve ortaokul matematiği. (Çev. Soner Durmuş). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Wang, X. (2015). The Literature Review of Algebra Learning: Focusing on the Contributions to Students' Difficulties. Creative Education, 06(02), 144–153. http://dx.doi.org/10.4236/ce.2015.62013

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN ÇEVRİM İÇİ DERSLERE DAİR ALGILARI: LONDRA ÖRNEĞİ

Mehmet TOYRAN

Londra Eğitim Müşavirliği, Londra / İngiltere

Öz: Bütün dünyayı etkisi altına alan Covid 19'un en çok etkilediği alanlardan birisi de eğitimdir. Derslerin okullarda ve özel eğitim kurumlarında yüz yüze yapılamaması kurumları alternatif eğitim biçimlerine yöneltmiş, kısa sürede dünyanın birçok yerindeki eğitim kurumları çevrim içi eğitim seçeneğini gündemlerine almıştır. Böylelikle eğitimin vazgeçilmez unsuru olarak kabul edilen sınıf ortamları da değişmeye başlamış, çevrim içi ders yapmaya uygun platformlar, sınıfların yerini almıştır. Yabancılara Türkçe öğretiminde çok önemli bir yere sahip olan Yunus Emre Enstitüleri de yeni duruma hızla uyumlanan kurumlardan birisi olmuştur. Pandemi koşullarının ağır yaşandığı ülkelerden biri olan İngiltere'de yaklaşık 100 yabancı öğrenciye Türkçe öğreten Yunus Emre Enstitüsü Londra şubesi, Şubat 2020 tarihinden itibaren tüm seviyelerdeki derslerini çevrim içi ortamlara taşımıştır. Ders ortamları değişse de öğretmenler, derslerin aslî unsuru olmaya devam etmektedir. Bu çalışmada Yunus Emre Enstitüsünde yabancılara Türkçe öğretimi yapan beş öğretmenle odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiş, çevrim için derslerle sınıf ortamında yapılan derslerin temel dil becerilerine etkileri üzerinde görüşleri sorulmuştur. Çevrim içi derslere geçiş aşamasında tedirgin olduklarını ifade eden öğretmenler, ilerleyen süreçlerde temel dil becerilerinin öğretilmesinde herhangi bir olumsuzluk yaşamadıklarını hatta çevrim içi derslerin konuşma ve dinleme etkinliklerini çeşitlendirmesi açısından daha faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Görüşmeye katılan öğretmenlerde, çevrim içi derslerin materyal kullanımını çeşitlendirmesi açısından da olumlu olduğu kanaati vardır.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe, Uzaktan Eğitim, Dil Becerileri

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

2020'nin başlarında ortaya çıkan ve bütün dünyayı etkisi altına alan Covid-19'un en çok etkilediği alanlardan birisi de eğitim olmuştur. Birleşmiş Milletler verilerine göre, dünyada 770 milyon kişilik öğrenen kitle, okulların ve üniversitelerin kapanmasından etkilenmiştir (Zhong, 2020: 18). İngiltere'de başbakanın ifadesiyle "Eğitimde bir yılı kaybetmek önümüzdeki 100 yılı kaybetmektir." gibi söylemlerin de etkisiyle eğitim kurumları son raddeye kadar açık kalmış, artan pandemi şartları nedeniyle de bütün okullar ve kurumlar eğitimi uzaktan yapmak durumunda kalmışlardır. Böylelikle ülkenin en büyük gelir kaynaklarından biri olan eğitimde, çevrim içi eğitim bir alternatif eğitim modeli değil, tek çare haline gelmiştir. Devletler ve tüm eğitim kurumları kendi imkânları çerçevesinde çevrim içi eğitim faaliyetlerine devam etmektedir. Yabancılara Türkçe öğretiminde başat bir rol üstlenen Yunus Emre Enstitüsü de yeni duruma uyumlanan kurumlardan birisi olmuştur.

Yunus Emre Enstitüsü 2009 yılında kurulan, Türk dili ve kültürünü dünyaya yayma çabasında olan bir kurumdur. Dünya genelinde 58 kültür merkezinde faaliyet göstermekte ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yayınları, dijital içerikleri ve okutman kadrosuyla önemli bir rol üstlenmektedir. Londra'da 2010 yılından beri hizmet veren enstitü, faaliyetlerine çevrim içi etkinliklerle devam etmekte, 2020 itibariyle 96 yabancı öğrenciye her seviyede (A1-2, B1-2, C1-2) Türkçe öğretmektedir. Covid 19 süreci Yunus Emre'nin Türkçe öğretim faaliyetlerini de etkilemiş 2020 Şubat ayından itibaren Türkçe derslerinin online platforma taşınmasına karar verilmiştir. Bu uygulama 2021 boyunca da devam edecek gibi görünmektedir. Londra Yunus Emre Enstitüsü bünyesinde 8 Türkçe okutmanı yabancılara Türkçe öğretmektedir.

AMAÇ

Dil öğretimi dört temel dil becerisinin geliştirilmesi üzerine kurulmuştur. Bu çalışmanın amacı Londra Yunus Emre Enstitüsünde yabancılara Türkçe öğreten öğretmenlerin online eğitim sürecine dair yaklaşımlarını öğrenmek, bu sürecin temel dil becerilerine etkisine dair düşünceleri gözler önüne sermektir.

KAPSAM

Genellikle, araştırmacılar bir fenomenin farklı ortamlarda (şehir, kasaba ve kırsal alanda), farklı zamanlarda (eğitim-öğretim dönemleri içinde, yaz okulu süresince vb.) ve farklı insanlar (öğretmenler, doktorlar, çiftçiler vb.) arasında nasıl görüldüğünü ve anlaşıldığını anlamak isterler (Elmusharaf 2016: 13). Bu araştırma Londra Yunus Emre Enstitüsü okutmanlarının perspektifinden anlatılacağından öğretmenler arasında en üst düzeyde çeşitliliğin sağlandığı bir örnekleme yoluna gidilmiştir. Aynı kurumda farklı dil seviyelerinde uzun süredir çalışmakta olan okutmanların çalışma grubuna katılmasına özen gösterilmiştir. Bu yüzden araştırma verileri, amaçsal örnekleme yöntemi ile bir araya getirilmiş çalışma grubundan elde edilmiştir.

Çalışma grubu odak grup görüşmesi ile yapılmış ve beş okutmanla sınırlandırılmıştır. Daha önce Londra Yunus Emre Enstitüsü Müdürlüğünde alınan izinle enstitüde görev yapan; araştırmaya katılmaya gönüllü, ses ve görüntü kaydı yapılmasına izin vermiş olan dördü kadın biri erkek olmak üzere toplam beş öğretmenle yapılmıştır. Grubun liderliğini Dr. Mehmet Toyran, raportörlüğünü de Esra Birsen Güler gerçekleştirmiştir.

YÖNTEM

Bu araştırmanın bir durum çalışmasına dayanmaktadır. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çevresi içinde çalışan, bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 227-240). Bu yöntemle karmaşık bir durum, geniş bir şekilde tanımlanarak ve kendi doğal ortamındaki bileşenlerinin belirlenerek boylamsal olarak çalışılabilir (Subaşı ve Okumuş, 2017: 425).

Çalışma, İngiltere'de Londra Yunus Emre Enstitüsünde okutmanlarla odak grup görüşmesi çerçevesinde Zoom programı üzerinden yapılmış ve kaydedilmiştir. Okutmanların çevrim içi Türkçe derslerindeki temel dil becerilerine dair görüşleri alınmış, bu görüşmede temel dil becerileri açısından çevrim içi derslerde öne çıkan durumlar, olumlu ve olumsuz yönler anlatılmıştır. Odak grup görüşmesi daha sonra deşifre edilmiş ve veriler okutmanların adları şifrelenerek analiz edilmiştir.

BULGULAR

Yabancılara Türkçe öğretiminde dört temel dil becerisinin de aynı oranda geliştirilmesi hedeflenir. Odak grup görüşmesinde çevrim içi Türkçe derslerinin avantajları ve dezavantajları konuşulmuştur. Görüşmede öne çıkan durumlar şu şekildedir:

Okuma:

Online eğitimin okuma açısından olumsuz bir tarafı olmadı. Aksine yanlarında karşılarında kimseyi görmedikleri için mesela normal ders işlerken ders içinde muhakkak öne çıkan öğrenciler oluyor. Daha çabuk okuyan belki metinle ilgili sorular soran öğrenciler olduğunda ondan daha aşağıda olan birazcık daha bunun baskısını yaşayabiliyordu. Burada öyle bir durum olmuyor çünkü diğer öğrencilerin görmesi gibi bir durum söz konusu değil (Ö1, Ö4).

Kelime çalışmasını zaman zaman sınıfla yüz yüze ders yaparken metin sonrasına bırakırken şimdi online derslerde kesinlikle metin öncesinde kelime çalışması yapıyoruz çünkü orada ekstra zaman kaybetmememiz gerekiyor (Ö1, Ö3).

Benim açıkçası olumsuz gördüğüm herhangi bir şey yok, geliştirdi mi derseniz bence her zamanki gelişim. Online eğitimde de benim için aynı şuan okuma açısından farklılık göremiyorum ben (Ö2, Ö5).

Mutlaka PowerPoint hazırlıyorum ve şunu söyleyebilirim ki önceki ders hazırlıklarından çok daha titiz davranıyorum (Ö3).

Ben her zaman yapabileceğimden fazlasını planlayan bir insandım. O yüzden birkaç bir şey kalıyordu o zaman moralim bozuluyordu yetiştiremedim falan diye. Bazen hızlı hızlı işliyordum ama şimdi bu süreç bana çok şey öğretti (Ö3, Ö4).

Ben genelde kelime çalışmasını okuma parçasından sonra yapıyorum ama böyle sanki tıkır tıkır daha oturdu mesela şimdi daha memnunum kendimden. (Ö3)

Online eğitim sürecinde zamanı çok daha iyi planlamanız, okuma ve kelime çalışmalarını buna göre yapmanız gerekiyor (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5).

Konuşma:

Konuşma etkinliklerinin yüz yüze eğitimle kıyasladığım zaman online eğitimde daha verimli olduğunu düşünüyorum (Ö1).

Zoom programında var olan breakout rooms, konuşma etkinliğinin planlanmasında ve yapılmasında büyük bir kolaylık ve avantaj sağlıyor. Öğrencileri hem gruplama hem de çeşitli oyunlar üretme açısından çok faydalı (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5).

Benim de en çok önem verdiğim beceri aslında konuşma becerisi. Çünkü konuştukları zaman özgüvenleri daha da yükseliyor, dersle, bizlerle ve arkadaşlarıyla sınıfla bağları da daha da güçleniyor Türkçe konuşabiliyorum diyorlar. O duyguyu yaşamaları için bol bol konuşturuyorum açıkçası. (Ö2)

Bilgisayardan ders yapıyor olmak görsel kaynaklara daha çok ulaşabilmek anlamına geliyor. Görsel okumalar yapıp bunlar üzerine konuşma etkinlikleri yapmak son derece faydalı oluyor. Bazen bir fotoğraf, bazen karikatür bazen haritalar üzerinden bile sınıf içi konuşma etkinlikleri planlanabiliyor (Ö1, Ö3, Ö5).

Yunus Emre'deki yüz yüze derslerde de aslında akıllı tahtayı yani bir bakıma teknolojiyi kullanıyorduk ama bazen sıkıntılar yaşayabiliyorduk. Online eğitimde bütün materyalleri hazırlayıp daha sistematik konuşma etkinlikleri yaptırabiliyoruz (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5).

Dinleme:

Dinlemeyi sadece bir kaynaktan bir metin dinlemek şeklinde değil de birbirlerini dinlemek, öğretmeni dinlemek bunların hepsini dinleme potasında eriterek ekstra şekilde desteklemeye çalışıyorum ama olumsuz etkilendi mi? Hayır hiç etkilenmedi ama dönem sonunda da genellikle yaptığımız sohbetlerde de gayri resmi sohbetlerde de onlardan aldığım kadarıyla en stressiz süreç sanırım (Ö1).

Dinleme zor tabi her zaman zor yüz yüze sınıflarda da zordu onlineda da zor (Ö2, Ö5).

Ben bir de WhatsApp grubunu kullandım bunun için, bas konuş özelliği var ya WhatsApp'ın, aralarda böyle bazı cümleler konuştum şimdi ne söyledim ben duyduğunuzu yazın falan dedim, ara ara onları merhaba der gibi yokladım (Ö2).

Dinleme etkinliklerinde gerçekten öğrenciler stres yaşıyorlar. O yüzden bence dinlemeden önce bir dinlemeye alıştırma etkinliği, ısındırma etkinliği dinlerken duyacakları kelimeleri, yapıları güzelce onlara yedirmek önemli bence. Bir de o konu ile ilgili ekstra bir dinleme, ben mutlaka veriyorum mesela derste dinleme yaptıysak ödev olarak bir dinleme daha ekstra veriyorum ki evde dinlesinler (Ö3).

YEE'nin Türkçe'nin sesi radyosu da dinleme etkinliğinin geliştirilmesinde önemli bir işleve sahip oluyor (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5).

TRT Arşiv, TRT belgeseller de dinleme etkinliklerini çeşitlendirmek açısından güzel oluyor. Bunlara da online derslerde ulaşmak çok kolay oluyor (Ö2).

Yazma

Çok üzerinde durma, çok teferruatlı çalışma şansımızın olmadığı bir beceri kesinlikle. Bu online ile ilgili değil yüz yüze ders ortamında da aynı sıkıntıları yaşıyorduk (Ö1, Ö5).

Her şeyi yazdırıyorum diyebilirim, kelime dünyasını bile ödev verip ayrı ayrı cümle yapılacaksa cümle paragraf yapılacaksa paragraf onları bana fotoğrafını çekip WhatsApp durumuna atın diyorum (Ö2).

Yazmaya gereken vakti ayıramıyoruz derslerde, belki biraz bizim suçumuz ama biraz da kitabın suçu. Çünkü o kadar çok yoğun şey var ki yazma etkinliklerini bazen elemek durumunda kalıyoruz (Ö4).

Cambridge Üniversitesi'nde çok hoşuma giden bir uygulaması var Moodle'ın ou blog diye bir şey var. ou blog bir ödev kuruyorsunuz yazma ödevi o öğrenciler oraya yazıyorlar yazma ödevlerini ve siz orada anında düzeltiyorsunuz, yorum yapıyorsunuz, öğrenci tekrar yorum yapıyor. OO çok güzel bir şey hani öğrencilerin yazıp e-mail'inize atmasındansa bence böyle bir sistemin olması mesela Google Classroom gibi her şeyin orada toplanması çünkü öğrenci orada bütün ödevlerini görüyor (Ö3).

Padlet, classroom screen gibi uygulamalarla yazma etkinliklerini anında kontrol etmek ve düzeltmek daha kolay oluyor (Ö1, Ö3, Ö5).

SONUÇ

Yunus Emre Enstitülerinde pandemi sürecinde yaygınlaşmaya başlayan çevrim içi Türkçe dersleri dünyanın her yerindeki insanlara hitap edebilme açısından devam edecek gibi görünmektedir. Londra Yunus Emre Enstitüsünde görev yapan okutmanlar, çevrim içi derslerin temel dil becerileri açısından herhangi bir dezavantaj yaratmadığı görüşünde birleşmişlerdir. Özellikle konuşma ve dinleme derslerinde teknolojik imkânları daha rahat bir şekilde kullanmanın derslere olumlu katkı yaptığı konusunda da hemfikirdirler. Zoom programında kullanılabilen breakout rooms bu anlamda grup çalışması yapmaya müsait bir program olarak göze çarpmaktadır. Padlet ve clasroom screen gibi uygulamalar da yazma becerisini desteklemek adına online derslerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Online derslerin hazırlığı ve planlaması yüz yüze derslere nispetle daha detaylı olmaktadır.

KAYNAKÇA

Subaşı, Münevver ve Okumuş, Kübra (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2): 419-426.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKLARI

Zhong, R. (2020). The Coronavirus Exposes Education's Digital Divide. nytimes.com: https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schools-coronavirus.html (Erişim tarihi: 10.02.2021)

Elmusharaf, Khalifa (2016). Qualitative Sampling Techniques

https://www.gfmer.ch/SRH-Course-2016/research-methodology/pdf/Qualitative-sampling-techniques-Elmusharaf-2016.pdf

(Erişim tarihi: 01.02.2021)

COVID-19'UN SAĞLIK ÇALIŞANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN BETİMLENEREK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tufan ÖZTÜRK

İstanbul Esenyurt Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: COVID-19 yeni keşfedilmiş Koronavirüsü dünyada bir pandemi oluşturmuştur. Koronavirüsten enfekte olacak birçok insanın, hastalık belirtilerini hiç hissetmeden ya da hafif solunum problemleri yaşayarak ve özel bir tedaviye ihtiyaç duymadan iyileşeceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra virüsün yaşlı ve en az bir kronik hastalığa sahip insanların sağlık durumlarını ciddi şekilde etkilediği görülmektedir. Toplumun diğer birçok üyesinin kendini tehlike kaynaklarından izole etmesine imkân vardır. Ancak sağlık çalışanları toplumun sağlığının devamlılığı için kendilerini COVID-19 tehlikesinden uzak tutamamaktadır. Dünyanın ve ülkelerin yakın tarihlerinden alışık olmadıkları bu pandemiye karşı sağlık çalışanlarının sağlığını koruyabilecek ve güvenliğini arttırabilecek çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu çalışmada COVID-19 nedeniyle hayatını kaybeden 368 sağlık çalışanına ait yaş, görev yaptığı şehir, görev, branş, kamu veya özel sektördeki istihdam durum bilgileri kullanılarak istatistiksel betimleme analizleri yapılmıştır. Çalışmada; COVID-19 nedeniyle yaşamını kaybeden sağlık çalışanı yaş ortalamasının 57 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Görev bakımından en fazla yaşam kaybının; hekimler arasında meydana geldiği, bunu sırasıyla sağlık işçilerinin ve eczacıların takip ettiği görülmüştür. Hekimlerin branşları bakımından en fazla yaşam kaybının; aile hekimleri arasında meydana geldiği, bunu sırasıyla işyeri hekimleri, genel cerrahlar, acil hekimleri, iç hastalıkları uzmanlarının takip ettiği görülmüştür. Bu çalışmayla; sağlık çalışanlarının yaşamsal risk seviyesini değiştiren özelliklerin ortaya konması ve bu sayede çalışanların korunmasına yönelik alınacak kararlara yardımcı olunması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVID, İşçi Sağlığı ve Güvenliği, Sağlık Çalışanları

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Dünya genelinde ilk vakanın ortaya çıkmasından 9 Şubat 2021 gününe kadar 106.125.682 insan enfekte oluşmuştur. Enfekte olan 2.320.497 insan hayatını kaybetmiştir. İlk olarak Çin'in Vuhan kentinde görülmeye başlayan virüs kaynaklı ölümler dünyanın farklı bölgelerine hızla yayılmıştır (WHO, 2020).

Hem devlet hem de kişilerin ekonomisini etkileyen çalışma hayatı, pandeminin yayılmasına aracılık edebilecek bir faktördür. İş yerlerine ulaşım, iş yerlerinde mal veya hizmetin üretimi esnasındaki temas ve iş bitiminden sonra eve ulaşım aşaması virüsün bulaşma olasılığını arttıran ve sosyal izolasyonu zayıflatan süreçlerdir. Birçok devlet otoritesi virüsün bulaşmaması için koruyucu önerilerde bulunmakta ve önlemler almaktadır. Bu kapsamda; insanların toplu halde bulundukları eğlence ve alışveriş merkezlerinin, yakın fiziksel temas gerektiren işyerlerinin faaliyetleri kısıtlanmıştır. Eğitim, finans, bilişim gibi sektör çalışanlarının evden çalışmaları sağlanmıştır (Burdorf, Porru ve Rugulies, 2020). Bununla beraber uzun vadede bu pandeminin olumsuz sonuçlarından birinin de ekonomi üzerinde olacağı bilinmektedir (Vahtera, Kivimaki ve Pentti, 1997). Bu nedenle ekonomideki canlılığın da devamı amacıyla Türkiye gibi bazı ülkeler sağlık bakımından risk altındaki yaş grubu ile enfekte olduğu halde hastalık belirtisi taşımadığı için virüsü yayma potansiyeli olan yaş gruplarına sokağa çıkma kısıtlaması getirmiştir. Bu önlemlerle; risk grubunda olan nüfus güvence altına alınmış, virüsün bulaşma hızı kontrol altına alınarak sağlık sistemi üzerindeki yoğunluk azaltılmaya çalışılmıştır. Bu önlemler aynı zamanda istihdamın da bir bölümünün iş sağlığı bakımından güvenliğini sağlamıştır. Ancak 20 yaş ile 65 yaş aralığında istihdam edilen nüfus ile sağlık çalışanlarının iş sağlığı konularının sistematik yöntemlerle değerlendirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.

Görevi esnasında enfekte olma olasılıklarının yüksek olması, sağlık çalışanları üzerinde yoğun baskı ve stres oluşturmaktadır (Adams ve Walls, 2020). Birçok ülkede sağlık çalışanlarının enfekte olma oranları toplumun diğer kesimlerinden çok daha fazladır. İtalya'da sağlık çalışanlarının %20'sinin enfekte olduğu ve yoğun bakım ünitelerinin ihtiyacı karşılayamadığı belirtilmektedir (Remuzzi ve Remuzzi, 2020). İspanya, sağlık komitesi yetkilisi Maria Jose Sierra 30 Mart 2020 itibariyle Koronavirüsü salgını nedeniyle ülkesinde yaklaşık 12.300 sağlık çalışanının enfekte olduğunu açıklamıştır. Bu sayı ülkede toplam enfekte sayısının yaklaşık %14'üne denk gelmektedir (Staff, 2020). ABD ve Birleşik Krallık'tan elde edilen verilerle gerçekleştirilen bir çalışmada, COVID-19 vakalarının diğer toplum bireylerine göre sağlık çalışanlarında 12 kat daha fazla görüldüğü bulgusuna ulaşılmıştır (Nguyen ve diğerleri, 2020).

Türkiye'de 1 Nisan 2020 gününe kadar 601 sağlık çalışanının COVID-19 nedenli hastalandığı açıklanmıştır (BBC, 2020). 29 Nisan 2020 günü bu sayının 7.428'e yükseldiği açıklanmıştır Euronews, 2020). 2 Eylül 2020 günü bu sayının 29.865'e yükseldiği ve 52 sağlık çalışanın da yaşamını kaybettiği açıklanmıştır (Medimagazin, 2020). 6 Kasım 2020 günü Sağlık Bakanlığı Toplum Bilim Kurulunun bir üyesi tarafından, COVID-19 tanısı alan her 10 kişiden birinin sağlık çalışanı olduğu ve yarısı hekim olmak üzere 100'den fazla sağlık personelinin hayatını kaybettiği açıklanmıştır (A.A, 2020). 9 Şubat 2021 günü itibariyle Türk Tabipler Birliğinin verileri incelendiğinde 368 sağlık çalışanının COVID-19 nedeniyle hayatlarını kaybettiği görülmektedir (TTB, 2020).

Sağlık çalışanlarının içinde bulunduğu bu yüksek riskli durumun daha iyi anlaşılabilmesi ve gerekli önlemlerin geliştirilebilmesi hayati öneme sahiptir. Bu amaçla sağlık çalışanlarının bu riskli durumunun istatistiksel yöntemler kullanılarak betimlenmesi oldukça önem kazanmaktadır.

AMAÇ

Bilindiği gibi riskin en temelde iki boyutu vardır. Bunlardan ilki; tehlikeli durumun ortaya çıkması ile oluşan kaybın büyüklüğüdür. İkincisi ise; bu tehlikeli durumun meydana gelme olasılığıdır. Risk ile de en temel mücadele bu tehlikenin ortadan kaldırılmasıdır. Tehlike tam olarak ortadan kaldırılamıyorsa, tehlikenin şiddetini azaltıcı önlemler alınmalı ve olasılık değerinin azaltılması sağlanmalıdır (Kuhn ve Budescu, 1996). Burada COVID-19 virüsü tehlike olduğuna göre bunun yok edilmesi veya etkisizleştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu virüse karşı henüz tamamen etkili bir ilaç veya aşı geliştirilememiştir. Sonuç olarak şimdilik bu virüs kaynağında yok edilememektedir. Bu nedenle bazı idari önlemler (evden çalışma, vardiyalı çalışma, idari izin, sosyal hayattan izole olma vb) alınarak insanlar tehlikeden uzak tutulmaya çalışılmıştır. Tehlikeye ait şiddetin azaltılması için sağlık sektöründe görev yapan yaşlı ve kronik rahatsızlığı olan çalışanlara idari izinler verilmiştir. Bu kriterlerin dışında kalan sağlık çalışanları yaptıkları görevin niteliği nedeniyle bu tehlike ile çok yakın seviyede çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Sağlık sisteminin ayakta tutulabilmesi için sistemde aktif olarak görev yapan çalışanların enfekte olma olasılıklarının en aza indirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'de COVID-19 nedeniyle hayatını kaybeden 368 sağlık çalışanına ait görev, görev yaptığı şehir, yaş, branş, kamu veya özel sektördeki istihdam durum bilgileri kullanılarak istatistiksel betimleme analizleri yapılmıştır. Bu analiz sonuçlarıyla; yüksek risk seviyesini değiştiren özelliklerin ortaya konarak, sağlık çalışanlarının korunmasına yönelik alınacak kararlara yardımcı olunması amaçlanmıştır.

KAPSAM

Bu çalışma; Türk Tabipler Birliği (TTB) Web Sitesi'nde kayıtlı, 17 Mart 2020'den 9 Şubat 2021'e kadar COVID-19 nedeniyle hayatını kaybetmiş sağlık personelini kapsamaktadır.

YÖNTEM

Çalışmada kullanılacak veriler TTB'den talep edilmiştir. Elde edilen bu veriler öncelikle benzer gruplar altında toplanarak birleştirilmiştir. Bu şekilde düzenlenen veriler Statistical Package for the Social Science (SPSS) deneme sürümüne aktarılmıştır. Türkiye'de COVID-19 nedeniyle hayatını kaybeden 368 sağlık çalışanına ait bilgilerle tablolar oluşturulmuş ve sonuçlar açıklanmıştır.

BULGULAR

COVID-19 nedeniyle yaşamını kaybeden sağlık personelinin yaşla ilgili betimsel istatistiksel bilgileri Tablo 10'de verilmiştir.

Tablo 10. Yaşamını Kaybeden Sağlık Personeli Yaş Tablosu

Ortalama	57,53
Standart Sapma	13,293
En Genç	22
En Yaşlı	90

Tablo 10 incelendiğinde; yaşamını kaybeden sağlık personeli yaş ortalamasının 57, en gencin 22, en yaşlının ise 90 yaşında olduğu görülmektedir. COVID-19 nedeniyle yaşamını kaybeden sağlık çalışanlarının kamu veya özel sektörde çalışma durumuna göre betimsel istatistik bilgileri Şekil 3'de verilmiştir.

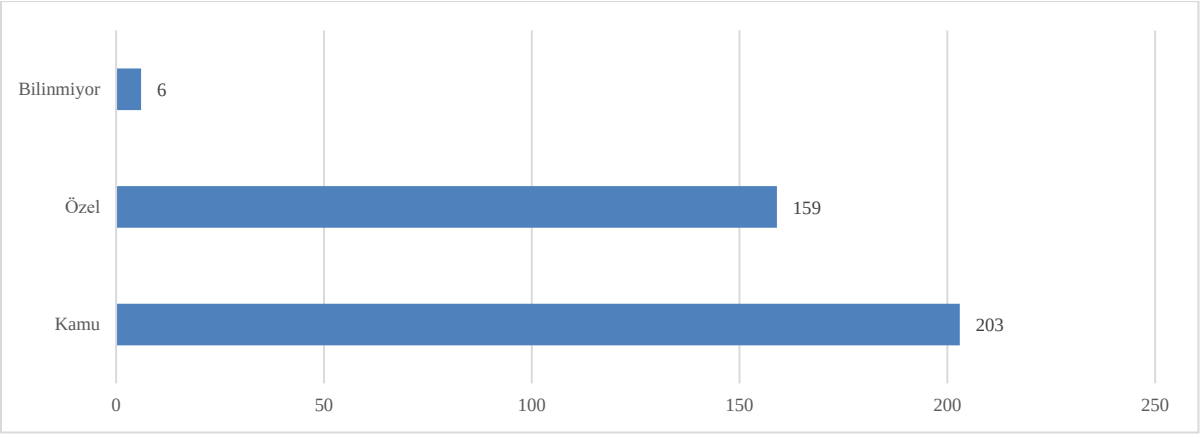

Şekil 3. Yaşamını Kaybeden Sağlık Personelinin Görevli Olduğu Kamu veya Özel Hastane Sıklık Dağılımı

Şekil 3 incelendiğinde; 203 kamu sağlık çalışanı, 159 özel sektör sağlık çalışanının yaşamını kaybettiği, 6 çalışanın da durumunun belirtilmediği görülmektedir. COVID-19 nedeniyle sağlık çalışanları arasında ölüm sayısının en fazla görüldüğü 24 şehrin betimsel istatistik bilgileri Şekil 4**Şekil *3***'de verilmiştir.

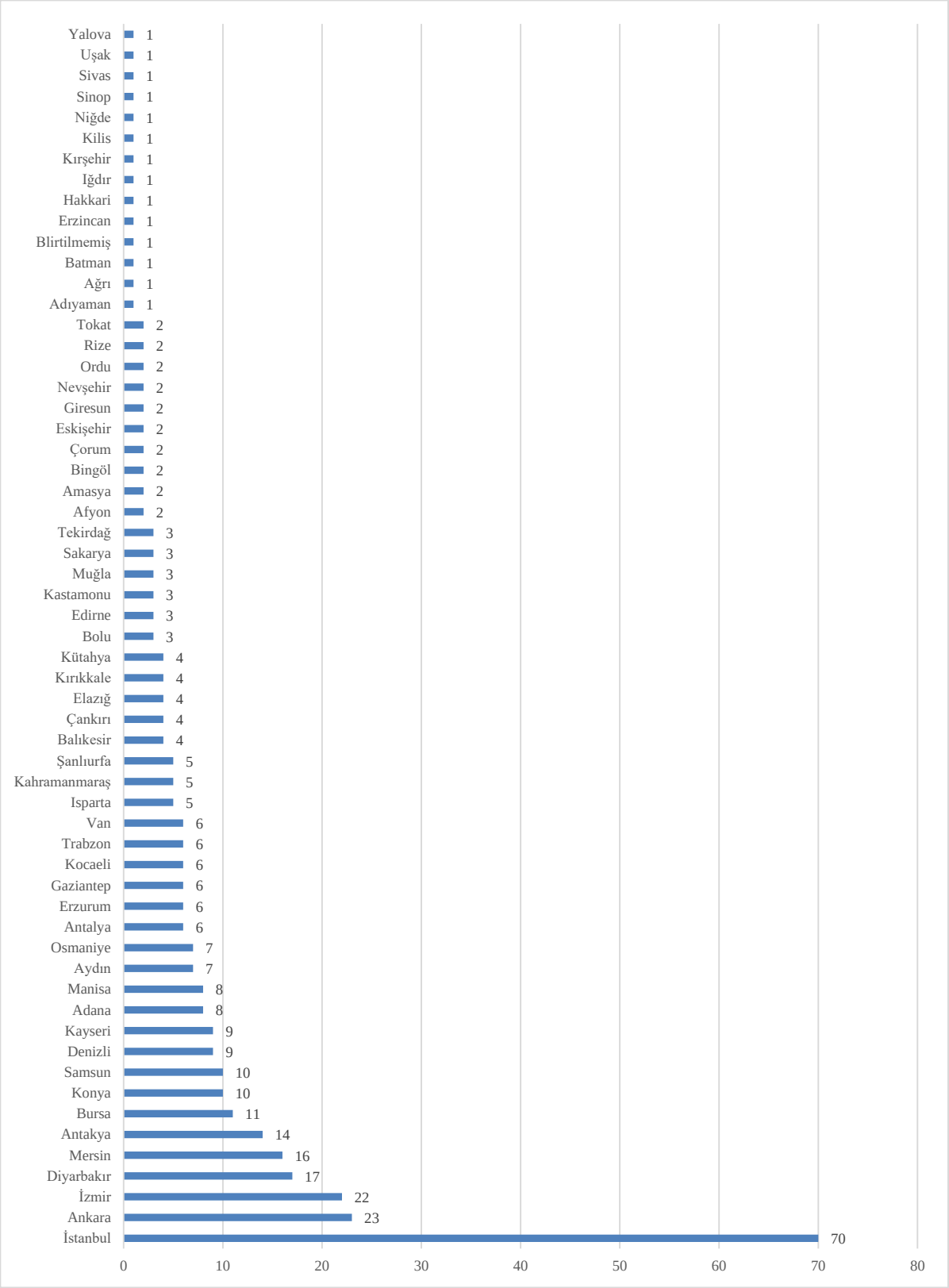

Şekil 4. Yaşamını Kaybeden Sağlık Personelinin Görev Yaptıkları Şehirlere Göre Sıklık Dağılımı

Şekil 4**Şekil *3*** incelendiğinde ölüm vakalarının en fazla İstanbul'da meydana geldiği bunu sırasıyla; Ankara, İzmir, Diyarbakır, Mersin, Antakya, Bursa olmak üzere diğer şehirlerin takip ettiği görülmektedir. COVID-19 nedeniyle yaşamını kaybeden sağlık çalışanlarının görevlerine yönelik betimsel istatistik bilgileri Şekil 5'te verilmiştir.

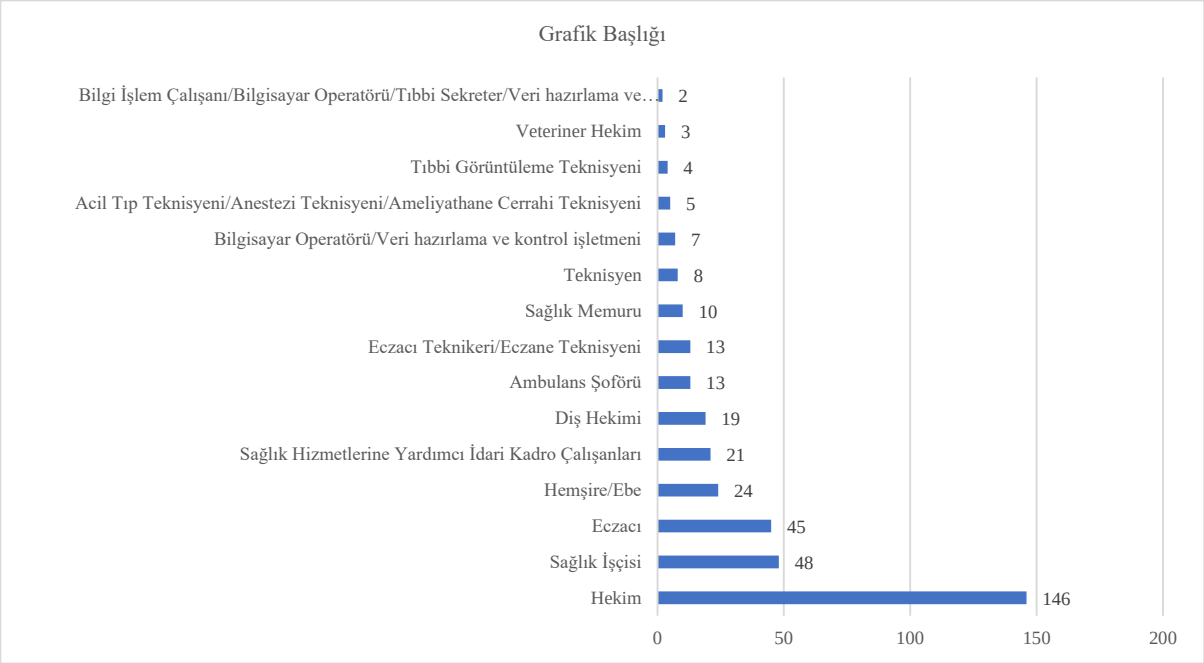

Şekil 5. Yaşamını Kaybeden Sağlık Personelinin Görevlerine Göre Sıklık Dağılımı

Şekil *3*Şekil 5 incelendiğinde ölüm vakalarının en fazla hekimler arasında meydana geldiği bunu sırasıyla; Sağlık İşçilerinin, Eczacıların ve diğer görevlilerin takip ettiği görülmektedir. COVID-19 nedeniyle yaşamını kaybeden hekimlerin branşlarına göre betimsel istatistik bilgileri Şekil 6'te verilmiştir.

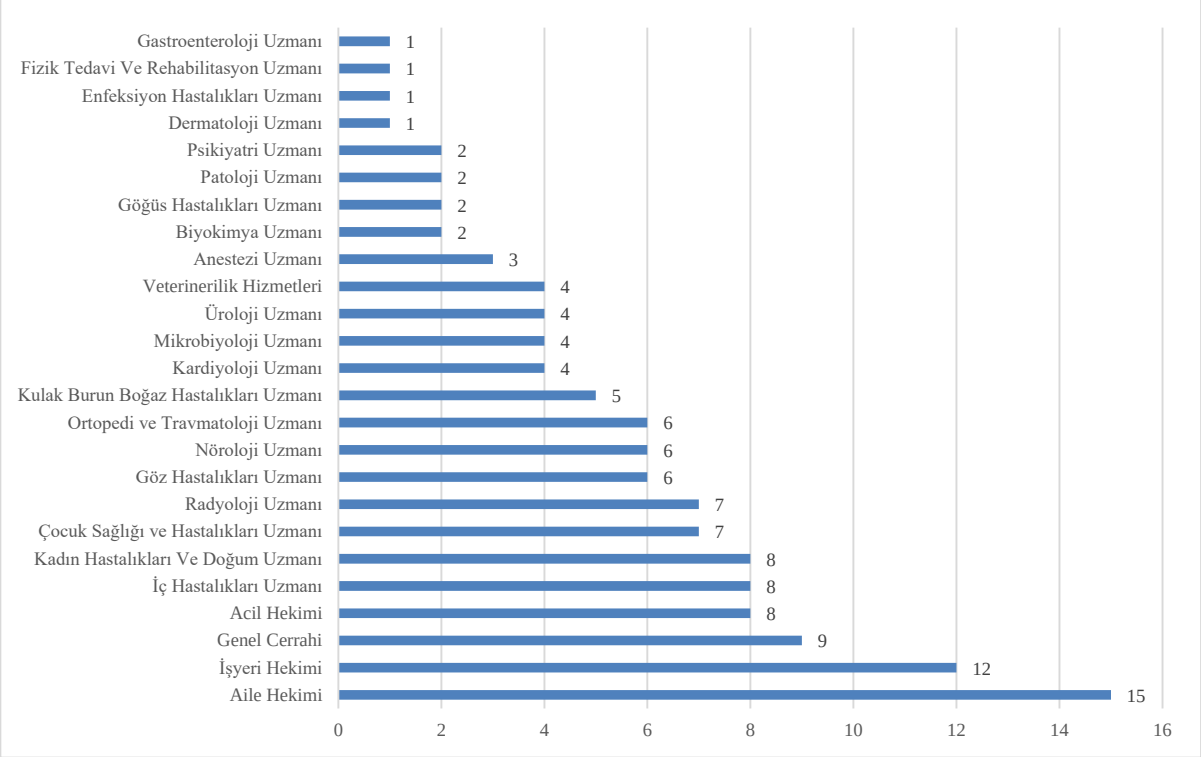

Şekil 6. Yaşamını Kaybeden Hekimlerin Branşlarına Göre Göre Sıklık Dağılımı

Şekil 6 incelendiğinde ölüm vakalarının en fazla Aile hekimleri arasında meydana geldiği bunu sırasıyla; İşyeri hekimleri, Genel Cerrah uzmanları, Acil hekimleri ve diğer branşların takip ettiği görülmektedir.

SONUÇ

COVID-19 nedeniyle yaşamını kaybeden sağlık personeline ait yaş ortalamasının 57 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. COVID-19 nedenli genel nüfus içindeki ölüm yaş ortalamasının ise 74 olduğu açıklanmaktadır (AA, 2020). Bu iki ortalama kabaca karşılaştırıldığında bile sağlık çalışanlarının genel toplum nüfusuna göre daha genç yaşta yaşam kaybına uğradığı anlaşılmaktadır. Genel toplum nüfusuna göre yaygın ve daha erken yaştaki yaşam kayıpları, sağlık çalışanları için riskin büyüklüğünü bir kez daha ortaya koymaktadır.

COVID-19 nedeniyle yaşamını kaybeden sağlık personelinin 203 kamu sağlık çalışanı, 159 özel sektör sağlık çalışanı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ancak bu sayısal değerlere bakılarak ölüm oranının kamuda daha fazla olduğu yorumu yapılmamalıdır. Böyle bir yorum için kamu ve özel sektörde görev yapan tüm sağlık çalışanı sayılarının da bilinmesi gerekmektedir. COVID-19 nedeniyle sağlık çalışanı yaşam kaybı sayısının, genellikle şehirlerin nüfusla doğru orantılı olduğu görülmektedir. **Şekil *3***COVID-19 nedeniyle yaşamını kaybeden sağlık personelinin en fazla hekim, bunların da Aile Hekimi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada, yaşamını kaybeden sağlık çalışanlarına ait veriler kullanılabilmiştir. Bu nedenle yaş dışındaki bulgular, ülke genelindeki oranları ile karşılaştırılamamıştır. Benzer konuda yapılacak çalışmalarda; ülke genelindeki tüm sağlık çalışanlarına ait bilgilerin veri setine dahil edilmesi araştırma sonuçlarının gücünü artıracaktır. COVID-19 nedenli ölüm vakalarına ait yaş, cinsiyet meslek, kronik hastalık, şehir, aile nüfus sayısı vb. bilgilerin mikro veri şeklinde, araştırmacılarla paylaşılmasının benzer çalışmaların niteliğini artıracağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Adams, J. G. ve Walls, R. M. (2020). Supporting the Health Care Workforce During the COVID-19 Global Epidemic. *JAMA*, *323*(15), 1439-1440. doi:10.1001/jama.2020.3972

Burdorf, A., Porru, F. ve Rugulies, R. (2020). The COVID-19 (Coronavirus) pandemic: Consequences for occupational health. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*, *46*(3), 229-230. doi:10.5271/sjweh.3893

Kuhn, K. M. ve Budescu, D. V. (1996). The relative importance of probabilities, outcomes, and vagueness in hazard risk decisions. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, *68*(3), 301-317.

Nguyen, L. H., Drew, D. A., Graham, M. S., Joshi, A. D., Guo, C.-G., Ma, W., … Zhang, F. (2020). Risk of COVID-19 among front-line health-care workers and the general community: A prospective cohort study. *The Lancet Public Health*, *5*(9), e475-e483. doi:10.1016/S2468-2667(20)30164-X

Remuzzi, A. ve Remuzzi, G. (2020). COVID-19 and Italy: What next? *The Lancet*, *395*(10231), 1225-1228. doi:10.1016/S0140-6736(20)30627-9

Staff, R. (2020, 30 Mart). Nearly 12,300 Spanish health workers have coronavirus. *Reuters*. https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-spain-workers-idUSKBN21H1HR adresinden erişildi.

Vahtera, J., Kivimaki, M. ve Pentti, J. (1997). Effect of organisational downsizing on health of employees. *The Lancet*, *350*(9085), 1124-1128. doi:10.1016/S0140-6736(97)03216-9

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bakan-koca-acikladi-iste-corona-virusten-olum-yas-ortalamasi-41534997 (E.T. 09.02.2021)

https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019 (E.T. 09.02.2021)

https://www.medimagazin.com.tr/guncel/genel/tr-fahrettin-koca-ilk-kez-sayi-verdi-29-bin865-saglik-calisani-enfekte-11-681-91089.html (E.T. 11.02.2021)

https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/kovid-19-tanisi-alan-yaklasik-her-10-kisiden-biri-saglik-calisani-/2034144 (E.T. 09.02.2021)

https://siyahkurdele.com/ (E.T. 09.02.2021)

INVESTIGATING PERCEPTIONS OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS ON PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Afra Nur AKSOY

Türkiye

Abstract: Investigating teachers' perceptions about their professional development (PD) is one of the important steps that should be taken in order to design and implement effective PD programs. This current study was conducted in order to examine the perceptions of English language teachers about PD activities considering previous studies conducted in this field. Reviewing the previous studies and reporting their findings provide a basic and comprehensive source for increasing effectiveness of future PD activities and programs. For this aim, the purpose, scope, theoretical basis, and findings of existing articles and conference papers in the selected databases that focus on the perceptions of English language teachers about PD activities were investigated thoroughly. Thus, a review was conducted with the purposes to reflect on prior studies by focusing on one aspect of the literature, the perceptions of English language teachers about PD activities. For this review, three widely used and comprehensive digital databases to ensure the search to cover all the relevant literature and journals: Web of Science, Scopus, and ERIC. For data analysis, content analysis was used. To extract information from each article in accordance with the research questions, a coding scheme was developed and an Excel spreadsheet was used to store and analyze all data. It was found out that despite the various means of PD and various perceptions of English language teachers, PD activities or programs should be planned and implemented according to the needs and dispositions of teachers.

Keywords: Professional Development, English Language Teachers, Perceptions

INTRODUCTION

Professional development (PD) is used as a term more commonly than in-service training because it is considered as more comprehensive than in-service training as it is a life-long process and it compasses all the learning experiences of an individual, whether it is formal or informal, throughout his/her career life from starting point of a profession to retirement (Fullan, 2001). Therefore, PD, which includes in-service trainings or self-initiated professional learning, was used as a concept in this study. However, before talking about the perceptions of teachers towards PD, it is necessary to define what is meant by PD and most importantly why it started to be used more commonly than in-service training. First of all, Guskey, who is one of the prominent names in the field of PD, defines PD as an organized effort to satisfy change in the classroom practices of teachers, change in their beliefs and attitudes, and change in the achievement of students (1986). Besides, He adds that PD is an intentional, ongoing and systemic process in one of his later works (Guskey, 2000). Thus, it can be assumed from this statement that effective PD is not an accidental process and it necessitates careful planning from the beginning including many steps such as needs analysis of teachers, clear aims and measurable goals and objectives (Linn, Gill, Sherman, Vaughn, & Mixon, 2010). PD is necessary for teachers to gain experience (Avalos, 2011) and these PD activities support the growth of teachers, evaluate the content of practices, assess the occurrence of each process, and evaluate each developing progression (Guskey, 2000).

When it comes to the effective characteristics of PD, it is possible to come across different kinds of views. However, most researchers managed to come to an agreement regarding some characteristics. The comprehensive study of Birman, Desimone, Porter, and Garret (2000) helped us to evaluate a PD activity from the perspective of six significant features. These are determined as *form* (type of the program), *duration* (necessary time needed for the program), *participation* (teachers' involvement), *content focus* (subject of the program), *active learning* (interactive techniques) and *coherence* (relevancy of the program). And for each features there are important specifications in order to call a PD activity as effective. For instance, traditional formats are less effective compared to reform approaches such as learning communities, mentoring or coaching (Birman, et al., 2000). For duration, longer durations have more opportunities for active learning and coherence compared to shorter durations, and longer activities provide more opportunity for teachers to have discussions and absorb the content and for participation, collective participation is more meaningful for teachers (Birman, et al., 2000). For content focus, Holland (2005) specifies that effective PD develops teachers' knowledge related to their specific content area that they are teaching. When it comes to active learning, teachers who experienced active learning such as observing an expert teacher, to be observed by another teacher, developing new curriculum materials, planning new teaching methods, reviewing students works, leading discussions, engaging in written work, and giving reflections report enhancement in their knowledge and skills (Lieberman, 1995). Relevancy with other professional experiences is also found to be effective and PD for teachers is criticized that the provided activities are not linked to each other and in other words, individual activities do not provide a coherent program that support teachers learning and development (Garret, Porter, Desimone, Birman, & Yoon, 2001).

There are many other research studies that specifies the effective characteristics of PD, but it is required to take these characteristics from the perspectives of the most significant component of a PD activity; teachers. Teachers' perceptions are generally considered to have a powerful impact on teachers' cognition and practice (Mohammadi & Moradi, 2017). Therefore, it is expected that teachers' perceptions about the PD activities they have attended or they will attend impact his or her behavior and thereby it will affect his or her benefits gained through these activities (Borg, 2003). Most of the teachers have complaints about *one-size-fits-all* types PD as these types of activities cannot really address teachers' specific needs in real classroom settings (Meagher, 2011). It is vital to explore teachers' voice to identify first their needs and second their challenges to improve their knowledge, skills, and perceptions in teaching (Sharifzadeh & Khojasteh, 2018).

Another approach to PD considers teachers as adult learners and PD is defined as an adult learning process which has influence on administrator, teacher and student (Zepeda, 2012). As adult learners, teachers also should be given responsibility of their own PD. What encourages them? What would they like to learn in deep? What are their attitudes or perceptions? What do they think about their needs? Having teachers to identify what route their PD will take will greatly improve the success of the teachers in their experience to be lifelong learners as adults (Trotter, 2006). Although there is a significant call for having more authentic and cooperative learning models for teachers, staff development is surprisingly traditional. *One-shot workshops* which are mostly on general topics and little reflective activities still compose of the majority of PD experiences (Özbilgin, Erkmen, & Karaman, 2016). Therefore, investigating teachers' perceptions about their PD is one of the important steps that should be taken in order to design and implement effective PD programs. In the light of above mentioned issues, this current study was conducted in order to examine the perceptions of English language teachers about PD activities considering previous studies conducted in this field. Reviewing the previous studies and reporting their findings will provide a basic and comprehensive source for increasing effectiveness of future PD activities and programs.

METHOD

For this purpose, the purpose, scope, theoretical basis, and findings of existing articles and conference papers in the selected databases that focus on the perceptions of English language teachers about PD activities were investigated thoroughly. In this study, a review was conducted with the purposes to reflect on prior studies by focusing on one aspect of the literature, the perceptions of English language teachers about PD activities. The following research questions formed the basis of this review:

1. What types of PD activities are applied in English language teaching (ELT) settings?
2. What are the perceptions of English language teachers about PD activities?

For this review, three widely used and comprehensive digital databases to ensure the search to cover all the relevant literature and journals: Web of Science, Scopus, and ERIC. Both articles and conference papers were included in order not to miss any recent development and study in the field. After the initial search, not to miss any paper we examined the references of the selected articles by utilizing a snowball method. For data analysis, content analysis was used (Fraenkel, Wallen, & Hyun, 2015). To extract information from each article in accordance with the research questions, a coding scheme was developed and an Excel spreadsheet was used to store and analyze all data.

RESULTS

Based on the review of the articles selected, findings are reported in accordance with the research questions.

PD activities in ELT settings

Considering the first research question the first thing that was determined was that the common PD activities applied in the ELT settings are closely related to the cascade model and teachers are hardly consulted about their needs or learning preferences (Pang &Wray, 2017). Most of the time the cascade model is preferred because it is regarded as the most cost effective means to bring educational change to a large population of teachers (Wedell, 2005). However, ELT settings are regarded different from other teaching settings. Hammadou and Bernhardt (1987, p. 305) defined this issue as 'the unique art of being a foreign language teacher' and stated that not only being a foreign language teacher is in many ways unique within the profession of teaching, but also becoming a foreign language teacher requires a different process from that which other future teachers experience. An English language teacher needs to manage classroom activities effectively and to have a good deal of knowledge and comprehension of many factors and variables that control and govern the process of learning and teaching in the classroom situation (Al Asmari, 2016). The need to develop professionally as English language teachers necessitates an active engagement in the learning process in which numerous development activities for English language teachers have become useful for the purpose of self-development (Karaaslan, 2003).

That's why importance of Continuous Professional Development (CPD) is noted as argue that CPD is necessary to raise the quality of educational standards because teachers need to go ahead continually by equipping themselves with the knowledge and skills to enhance their teaching skills and students' learning opportunities (Hargreaves and Fullan, 1992). Self-development, self-reflection, peer teaching/ observation/ supervision, in-service training, short-term courses, seminars, conferences, mentoring, and in-house training sessions can all be counted as CPD activities if implemented effectively. Moreover, as English language teachers are in need of effective professional development to keep pace with the rapidly changing and

developing educational setting, Hismanoglu (2010) remarked several up-to-date effective PD models such as peer-coaching, study groups, action research, mentoring, teaching portfolios, team teaching. In another study, development through work, engaging in formal higher education, membership in professional associations, attending CPD activities, participating in CPD events, and also engaging in formal higher education as part of PD were stated among the CPD activities that English language teachers engaged (Alibakhshi & Dehvari, 2015).

Perceptions of English Language Teachers

When it comes to perception of teachers, the first that can be stated that English language teachers participated in different types of studies did have a strong sense of the importance of their PD (Pang &Wray, 2017). However, they hold very different perceptions apart from this common sense. In one of the studies with 121 English language teachers in Saudi Arabia, Al Asmari (2016) found out that teachers had several perceptions regarding PD such as learning with and from my colleagues, gaining new ideas to try out in the class, listening to an expert, reflecting on my own practice, certificates as evidence of my learning, and networking with other teachers. In a qualitative study with 20 Iranian English language teachers, perceptions of the teachers were deeply studied and determined that teachers considered PD as skills development, continuous learning, keeping up to date, learning for interest, and professional revitalization (Alibakhshi & Dehvari, 2015). These varying visions of the teachers show us that for teachers, development can be very personal and one may choose several different paths (Özbilgin, Erkmen, & Karaman, 2016).

There are also some cases in which teachers regard PD as a necessity as they link it to the lifelong learning and point out that a professional teacher increases his/her level of knowledge and becomes more knowledgeable throughout years (Şener & Çokçalışkan, 2017). In other words, a professional teacher never stops learning, understands what is going on in language classes by reflecting on their own pedagogical and instructional decisions and tries to analyze his/her teaching and relationship with students and finds the most appropriate way of teaching (Şener & Çokçalışkan, 2017). Although the conception of traditional in-service trainings such as *one-shot workshops* or *one-size-fits-all types PD* has been widely changed in recent years, there are still a lot of teachers who have a traditional understanding of PD since they mostly perceived it as in-service trainings (Topkaya & Çelik, 2016). Moreover, teachers consider that most of the time there is not sufficient PD opportunities for teachers and the current ones mostly could not cover the requirements and needs of teachers (Rajab & Silman, 2018). Another dimension that can be noted regarding the perceptions is to self-determination of the teachers. In one of the studies, it was depicted that high professional motivation is strongly related to positive perceptions towards CPD experiences (Utami, Prestridge, Saukah, & Hamied, 2019). It is also noteworthy that the roles of affective factors, such as professional enthusiasm, are prominent factors additional to cognitive factors in the engagement of professional development (Utami, Prestridge, Saukah, & Hamied, 2019).

DISCUSSION and CONCLUSION

While discussion teachers' PD, it is required to consider teachers as individuals with unique needs, as both a professional and a person with desires and aspirations and it is important to note that teachers' PD occurs throughout their career over an extended period of time, and that it requires conditions which correspond to their world views (Avidov-Ungar, 2016). It is necessary to have their opinions, ideas, perceptions, attitudes, and beliefs before designing a PD activity for the utmost benefit. For instance, in a comprehensive study with 3.250 teachers, it was found out that teachers thought the following aspects of PD were most helpful: (a) receiving feedback, (b) working with colleagues to review student work, and (c) follow-up

after the completion of the program (Ingvarson, Meiers, & Beavis, 2005). For professional development to make a difference, that is generating professional enthusiasm for teachers' to practice their perceptions, a call for a *hearts and minds approach* is needed (Watson, 2001). In most of the studies, results indicated that although teachers perceive PD as a tool for learning and important component of their teaching profession, teacher leadership, data analysis, and collaboration are needed to increase PD effectiveness (McCray, 2018). The most common conclusion that can be derived from the reviewed articles is that PD activities or programs should be planned and implemented according to the needs and dispositions of teachers in order to more effective (Topkaya & Çelik, 2016).

REFERENCES

Alibakhshi, G., & Dehvari, N. (2015). EFL teachers' perceptions of continuing professional development: A case of Iranian high school teachers. *Profile issues in teachers professional development, 17*(2), 29-42.

Avalos, B. (2011). Teacher professional development in teaching and teacher education over ten years. *Teaching and Teacher Education, 27*(1), 10–20.

Avidov-Ungar, O. (2016). A model of professional development: Teachers' perceptions of their professional development. *Teachers and Teaching, 22*(6), 653-669.

Birman, B. F., Desimone, L., Porter, A. C., & Garet, M. S. (2000). Designing professional development that works. *Educational leadership, 57*(8), 28–33.

Borg, S. (2003). Teacher cognition in language teaching: A review of research on what language teachers think, know, believe, and do. *Language Teaching, 36*, 81-109.

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2015). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-hill.

Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change*. Routledge.

Garet, M. S., Porter, A. C., Desimone, L., Birman, B. F., & Yoon, K. S. (2001). What makes professional development effective? Results from a national sample of teachers. *American educational research journal, 38*(4), 915–945.

Guskey, T. R. (1986). Staff development and the process of teacher change. *Educational researcher, 15*(5), 5–12.

Guskey, T. R. (2000). *Evaluating professional development.* Corwin Press.

Hargreaves, A., &Fullan, M. (1998). *What's worth fighting for out there.* New York: Teachers College.

Hismanoglu, M. (2010). Effective professional development strategies of English language teachers. *Procedia-Social and behavioral sciences, 2*(2), 990-995.

Holland, H. (2005). Teaching teachers: Professional development to improve student achievement. *Research Points, 3*(1), 1–4.

Ingvarson, L., Meiers, M., & Beavis, A. (2005). Factors affecting the impact of professional development programs on teachers' knowledge, practice, student outcomes, and efficacy. *Education Policy Analysis Archives, 13*(10), 1-26.

Karaaslan, A.D. (2003). *Teachers' perceptions of self-initiated professional development: A case study on Başkent University English Language teachers.* Unpublished master thesis, Middle East Technical University.

Lieberman, A. (1995). Practices that support teacher development. *Phi delta kappa, 76*(8), 591.

Linn, G. B., Gill, P., Sherman, R., Vaughn, V., & Mixon, J. (2010). Evaluating the long-term impact of professional development. *Professional Development in Education, 36*(4), 679–682.

Özbilgin, A., Erkmen, B., & Karaman, C. (2016). English language teacher professional development: When institutional frameworks fall short. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *17*(1).

Rajab, F. M., & Silman, F. (2018). Perceptions of instructors and administrators of English language on their professional development needs. *Quality & Quantity, 52*(2), 945-959.

McCray, C. (2018). Secondary teachers' perceptions of professional development: a report of a research study undertaken in the USA. *Professional Development in Education, 44*(4), 583-585.

Meagher, T. (2011). *An investigation of the relationships of teacher professional development, teacher job satisfaction, and teacher working conditions,* Unpublished Doctoral Dissertation, Loyola University Chicago, USA.

Mohammadi, M., & Moradi, K. (2017). Exploring change in EFL teachers' perceptions of professional development. *Journal of Teacher Education for Sustainability, 19*(1), 22-42.

Pang, E. L. L., & Wray, D. (2017). A Framework on Exploring Primary School English Language Teachers' Perceptions of Their Continuing Professional Development in Malaysia. *Athens Journal of Education, 4*(1), 63-76.

Sharifzadeh, M., & Khojasteh, L. (2018). Iranian Public School and Private Institute EFL Teachers' Perception towards Self-Initiated Professional Development. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities.*

Şener, S., & Çokçalışkan, A. (2017). English language teachers' perceptions on professional development: A case study of in-service teachers in Muğla. *ELT Research Journal, 6*(2), 205-217.

Topkaya, E. Z. & Çelik, H. (2016). Non-native English Language Teachers☐ Perceptions of Professional Development: Implications for Career Stages. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 232*, 5-11.

Trotter, Y. D. (2006). Adult learning theories: Impacting professional development programs. *Delta Kappa Gamma Bulletin, 72*(2), 8–13.

Utami, I. L. P., Prestridge, S., Saukah, A., & Hamied, F. A. (2019). Continuing Professional Development and teachers' perceptions and practices-A tenable relationship. Indonesian Journal of Applied Linguistics, 9(1), 108-118.

Watson, G. (2001). Models of information technology teacher professional development that engage with teachers' hearts and minds. *Journal of Information Technology for Teacher Education, 10*(1–2), 179–190.

Wedell, M. (2005). Cascading Training Down into the Classroom: The Need for Parallel Planning. *International Journal of Education Development 26*(6), 637-651.

Zepeda, S. J. (2012). *Professional development, what works* (2nd Ed.). Larchmont, NY: Eye on Education.

KİMYASALLAR VE KİMYASAL ÜRÜNLERİN İMALATINDA İŞ KAZASI GEÇİRME DURUMUNA CİNSİYETİN ETKİSİ

Güfte CANER AKIN

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, İstanbul / Türkiye

Öz: Kimya sanayi; istihdam oranı ve ihracat potansiyeli gibi etkileri dikkate alındığında, ekonomiler için hayati öneme sahiptir. Çok tehlikeli sınıfta yer alan kimyasallar ve kimyasal ürünlerin imalatı faaliyetinde işçiler, birçok iş sağlığı ve güvenliği tehlikelerine maruz kalmaktadır. Sektördeki çalışma ortamının, iş sağlığı ve güvenliği risk etmenleri açısından değerlendirildiği, meslek hastalıkları ve kaza sayıları ile ilişkilendirildiği birçok çalışma literatürde mevcuttur. 2019 yılı Türkiye Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre; iş kazası oranı oldukça yüksek olan bu sektörde 3794 çalışan kazazede durumuna düşmüştür. Bu kazazedelerden, 3269'nun erkek 525'nin kadın olduğu görülmüştür. Kadın ve erkeğin fizyolojik yapısının farklı olduğu bilinmektedir. Ancak işyerlerin iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında kadın ve erkek ayrımı gözetilmemektedir. Bu çalışmada; kimyasallar ve kimyasal ürünlerin imalatında çalışanların sağlık ve güvenlikleri üzerine cinsiyet faktörünün etkilerinin gösterilmesi amaçlanmıştır. 2019 yılı SGK istatistiki bilgileri; beklenen ve gözlenen değerler arasındaki farkı esas alan, kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında kullanılan ve nonparametrik bir test türü olan Pearson Ki-Kare yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizde herhangi bir yazılım programı kullanılmamış olup, hesaplamalar manuel olarak yapılmış ve elde edilen analiz sonucu Ki-Kare dağılım tablosu ile karşılaştırılarak sonuca ulaşılmıştır. Bu çalışma ile cinsiyet faktörünün kimyasal ve kimyasal ürünlerin imalatında iş kazası geçirme durumunu etkilediği bulgusuna ulaşılmış ve cinsiyete göre çalışanlara yönelik özel uygulamaların gerekliliği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, Ki-Kare Analizi, Kimya Sanayi

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Türkiye' de önemli bir yere sahip olan kimya sanayi; diğer sektörlere de girdi sağlayan, sıkı işbirlikleri ile ülke ekonomisine ve istihdama pozitif yönde etki eden bir sektördür (Korkmaz, 2011). Özellikle yoğun nüfuslu ülkelerde kimya sanayindeki güvenlik, önemli bir sorun haline gelmiştir (Vinodkumar & Bhasi, 2009). Sektörde, kimyasal risk etmenlerinin işin doğası gereği fazla olmasından kaynaklı iş kazası ve meslek hastalıklarının ortaya çıkma ihtimalinin yüksek olduğu değerlendirilmektedir. (Yavuz, 2020).

Çalışma ortamındaki iş sağlığı ve güvenliği açısından risk etmenlerinin değerlendirildiği, meslek hastalıkları ve kaza sayıları ile ilişkilendirildiği birçok çalışma literatürde yer almasına rağmen; kimya sanayinde iş kazası üzerine cinsiyetin etkisinin değerlendirildiği çalışmaya alan taramasında rastlanmamıştır.

AMAÇ

Bu çalışmada; kimyasallar ve kimyasal ürünlerin imalatında iş kazası geçirme oranına, diğer demografik özelliklerden bağımsız cinsiyet değişkenin etkisinin ortaya konması ve sektörün cinsiyet bakımından ayrı ayrı ele alınarak iyileştirilmesi gerekliliğinin somutlaştırılması amaçlanmıştır.

KAPSAM

Bu çalışma; Türkiye' de 2019 yılı kimyasal ve kimyasal ürünlerin imalatında gerçekleşen iş kazası ve meslek hastalıkları verilerinin incelenerek, cinsiyetin meslek hastalığı ve iş kazası oranı üzerinde anlamlı fark yaratıp yaratmadığının analiz edilmesini kapsamaktadır.

YÖNTEM

SGK tarafından yayınlanmış 2019 iş kazası ve meslek hastalıkları verileri; kategorik değişkenlere ait alt grupların dağılımlarının, farklılık veya benzerlik gösterip göstermediğinin anlaşılması amacıyla kullanılan (Henry, 2012) Ki-Kare İlişki Analizi ile değerlendirilmiştir.

Ülkemizde 2019 yılında kimyasal ve kimyasal ürünlerin imalatında sektöründe 4/1-a sigorta koluna bağlı olarak 88.023 çalışan istihdam edilmiştir. Bu istihdamda 3.794 çalışan farklı nedenlerle iş kazası geçirmiştir. Bu kazazedelerin cinsiyete göre sayıları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Gözlenenler Tablosu

Gözlenen		**İş Kazası**		
		İş Kazası Geçirenler	İş Kazası Geçirmeyenler	Satır Toplamı
Cinsiyet	Erkek	3.269	64.222	67.491
	Kadın	525	20.007	20.532
	Sütun Toplamı	3.794	84.229	88.023

İlgili hücreye ait gözlenenler tablosundaki sütün ve satır karşılıklarının çarpımlarının tüm sütunlar veya satırlar toplamına bölümü ile beklenenler tablosunun her bir hücresi elde edilir (Öztürk, 2020).

Tablo 2. Beklenenler Tablosu

Beklenen		**İş Kazası**		
		İş Kazası Geçirenler	İş Kazası Geçirmeyenler	Satır Toplamı
Cinsiyet	Erkek	2909	64582	67491
	Kadın	885	19647	20532
	Sütun Toplamı	3794	84229	88023

Beklenen ve gözlenen tablolarının oluşturulmasının ardından, değişkenler arasındaki ilişkinin sorgulanmasında, Pearson Ki-Kare ilişkisel analizi kullanılmıştır.

Denklem 1'deki ifade, kullanılarak Pearson Ki-Kare analizine ait serbestlik derecesi 1 olarak hesaplanmıştır.

$$sd = (satır\ sayısı - 1).(sütun\ sayısı - 1) \quad (1)$$

Fen bilimlerinde sıklıkla tercih edilen, α=0,05 istatistiksel hata payı kullanılarak Ki-Kare dağılım tablosundan Ki-Kare tablo değeri 3,8414 olarak belirlenmiştir.

Bir sonraki aşamada; Denklem 2'de, gözlenen ve beklenen tablo verileri kullanılarak bir Pearson Ki-Kare hesap değeri elde edilmiştir.

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^{n} \frac{(G_i - B_i)^2}{B_i} = 44{,}5456 + 146{,}4263 + 2{,}0065 + 6{,}5956 = 199{,}5740 \quad (2)$$

Hesaplanan Ki-Kare değeri (199,5740) ile Ki-Kare dağılımı tablo değeri (3,84146) karşılaştırılmıştır.

BULGULAR

Pearson Ki-Kare analizi sonucunda; hesaplanan Ki-Kare değerinin Ki-Kare tablo değerinden büyük olduğu bulgusuna varılmıştır.

SONUÇ

Yapılan bu çalışmada hesaplanan Ki-Kare değeri, Ki-Kare tablo değerinden büyük olduğundan; değişkenin istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark içerdiği sonucuna varılmıştır. Bir başka ifade ile cinsiyet faktörünün kimyasal ve kimyasal ürünlerin imalatında iş kazası geçirme durumunu etkilediği ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

Henry, S. (2012). The Relation of Control Charts to Analysis of Variance And Chi-Square Tests. *Journal of The American Statistical Association, 42*(239), 425-431.

Korkmaz, O. (2011). Türkiye'de Kimya Sanayinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 7*(14), 129-144.

Öztürk, T. (2020). Giyim Eşyası İmalat Sektöründe Meydana Gelen İş Kazası Ve Meslek Hastalığı İle Sonrasındaki İyileşme Durumunun Cinsiyet Bakımından Değerlendirilmesi. *Business & Management Studies: An International Journal, 8*(3), 3424-3443.

Vinodkumar, M. N., & Bhasi, M. (2009). Safety Climate Factors And İts Relationship With Accidents And Personal Attributes İn The Chemical İndustry. *Safety Science, 47*(5), 659-667.

Yavuz, Ş. (2020). Organik Kimya Laboratuvarında Kullanılan Kimyasalların İş Sağlığı Ve Güvenliği Açısından Zararlarının İncelenmesi. *İş Sağlığı ve Güvenliği Akademi Dergisi, 3*(3), 221-229.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari (E.T. 08.02.2021)

TOPLUMLARIN İNŞAASINDA "MİTOLOJİ" ve "MASS MEDİA"NIN ÖNEMİ; "YENİ AHİT" FİLMİ ANALİZİ

Gizem AKSU CAN

İstanbul Gelişim Üniversitesi, SHMYO, İstanbul / Türkiye

Öz: Modern öncesi dönemde de tıpkı modern sonrası dönemde olduğu gibi, insanları kitle haline getiren, kitle halinden toplumsal bir forma sokan olgular olmuştur. Günümüzde kitleyi bir araya getirip, bireyler arasında tesanüt sağlayan argüman Mass Medya iken modern öncesi dönemde bu tesanütü ve etkiyi mitler ve din sağlamıştır. Ayrışık bir kitleyi belli paydalarda bir araya getirip bağdaşık bir bütün oluşturmak ve bu bütünde tesir sağlamak için "mit" ler, destanlar, dini hikayeler kullanılmıştır. Bireyin hayal gücünün katkısıyla anlatılan hikayeler olan mitler, uzun dönem bilimsel açıdan bir değer görmemiş olsa da sosyal bilimlerde yaşanan gelişmeler ile beraber toplum üzerindeki tesirleri ve toplumu inşasında ki işlevleri onları görülebilir bir noktaya taşımıştır. Mitoloji ve dini hikayeler, günümüz medyasının en kutsal ve önemli rolü olan "bilgilendirme" işlevini de üstlenmektedir. Bu metinler incelendiğinde: araç-gereç kullanımı, hangi aracın nerede nasıl kullanacağı, avlanma ve tarımdan besin elde etme gibi fizyolojik ihtiyaçlardan, sınıf kavramı, eşitlik-üstünlük, tanrı, lider, kabile şefi, itaat, inanç gibi bireyin manevi ihtiyaçlarını da tatmin etmeye yönelik birçok konuda hem bilgilendirme hem de toplumu yönlendirme işlevini üstlendiği görülmektedir. Bu çalışmada toplumu yönlendirdiği ve inşa ettiği düşünülen mit, din ve efsane kavramları araştırılmıştır. Çalışmada bütünlük sağlaması için bu kavramları etkileyen kitle ve toplum olguları üzerinde durulmuştur. Ayrıca kitle iletişim araçları ve mitolojik metinlerin misyonlarını incelemek ve kitle iletişim araçlarında sık sık yer verilen irade, güç, tanrı olgularını analiz etmek için "Yeni Ahit" filmi üzerinden rol çözümlemesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kitle İletişim Araçları, Medya, Mitoloji, Mitos, Toplum

Giriş ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu çalışmada, öncelikli olarak mit, mitoloji, toplum, toplumsal meşruiyet, kitle iletişim araçları kavramlarının kısaca tanımı yapılmıştır. Modern öncesi dönemde, mitolojik metinlerin toplumları nasıl inşaa ettikleri araştırılarak, iptidai toplumlardaki mitler ve tesirleri inceleyerek farklı kültürlere ait mitoslardan örnekler verilmiştir. Modern öncesi döneme ait mitosların, efsanelerin kurdukları davranış kalıpları ile modern dönemde kitle iletişim araçlarının kurduğu davranış kalıpları karşılaştırılmıştır.

Mit Ve Mitolojik Metinler

"Mit" kelimesi TDK'nın sözlüğünde: "*geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücünün etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikayesi, mitos"* (Türk Dil Kurumu, 2020) olarak açıklanmaktadır. Modern öncesi dönemde mitlerin oluşmasındaki en önemli etken din olgusudur. Küçüklüğüne ya da büyüklüğüne bakılmaksızın her dinin yarattığı bir öykü bir mitoloji vardır (Çoruhlu, 2012, 13-14). Bu durumda mitoloji kavramını daha iyi anlayabilmek için din ve din sosyolojisi konularını da irdelemek önemlidir.

Arapçada "din" kelimesinin etimolojik ve semantik bakımdan *"de-ye-ne"* ve *"dâ-ne"* kökünden geldiği ve farklı anlamlar ifade ettiği görülmektedir (Günay, 2014, 212). TDK'nın sözlüğüne bakıldığında da ikisi din bilgisi-isim olarak biri mecaz olarak üç farklı tanım karşımıza çıkmaktadır. İsim olan tanımlar: *"Tanrı'ya doğa üstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir*

kurum, diyanet" ve *"bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan, düzen,* mecaz olarak ise: *"inanılıp çok bağlanılan düşünce, düşünce, inanç veya ülkü, kült"* (Türk Dil Kurumu, 2020) şeklindedir. Mitler ve mitolojik kahramanlar açısından oldukça zengin olan Yunan kültüründe, eski Yunancaya göre din sözü: *"korku ile karışık sevgi ve saygı"* olarak ifade edilmektedir (Günay, 2014, 101) .

Gerek doğa üstü güçler gerek kutsal bir varlık gerekse korku ile karışık saygı ve sevgi olarak tanımlansın din olgusunun toplum üzerinde bir tesiri olduğu, toplumu bilgilendirdiği ve yönlendirdiği tüm tanımların ortak noktasıdır.

Mit ve mitoslarda doğa üstü varlıkların başarıları, yaradılışı ve kutsal olan bir öyküyü anlattığı için dinden etkilenmektedir. Yani şüphesiz ki, mitolojik metinler manevi veya kutsal telkin etme gayesinde olan dini öykülemelerdir (Anık, 2014, 71). Her toplumun kendine has bir ve gene o toplumu etkileyen efsanesi vardır. Yunan ilahlarının hayatlarını konu edinen sosyal bir hadiseyi kutsallaştıran mitoslar ya da Roma'nın kuruluşunda "Romüs Efsanesi" gibi siyasal bilimlerde de "kuruculuk mitosları" gibi önemli yapıtları içinde barındıran geniş bir yapıdır (Mardin, 2015, 111-112).

Mitolojik metinlere bakıldığında yalnızca doğa üstü varlıkların olağan üstü yeteneklerini ve yaşamlarını anlatmadığı görülmektedir. Aynı zamanda insanın bugünkü hayatına nasıl ve ne aşamalardan geçerek geldiğini de anlatmaktadır. Yani yaradılıştan insan hayatını idame ettirebilmesi için hangi aşamalardan geçerek bugünkü konumuna eriştiğini de anlatmaktadır. Cinsiyetlerinin olma nedenlerini, neden birlikte yaşamaları gerektiği gibi soruların yanıtlarını da sunarlar (Eliade, 2001, 21). Bir yandan bilgi kaynağı bir yandan sosyalleşme aracı olan mitler kişide psikolojik açıdan da belirli bir işlev yürütmektedirler. Temaları, kavramları, konulara bakışıyla psikanaliz sağlamakta ve bireyin tam manası ile kavrayamadığı olaylarda psikolojik tatmin sağlamaktadır (Campbell).

Mitlerin görevi şöyle sıralanabilir: *"Mit, doğaüstü varlıkların eylemlerinin öyküsünü oluşturur. 2. Bu öykü, gerçek ve kutsal olarak kabul edilir. 3. Mit her zaman için bir yaratılışla ilgilidir, bir şeyin yaşama nasıl geçtiğini, ya da bir davranışın, bir kurumun, bir çalışma biçiminin nasıl yaratılmış olduğunu anlatır; işte bu nedenle de mitler, insana özgü her anlamlı eylemin örnek tiplerini oluştururlar. 4. İnsan miti bilmekle nesnelerin kökenini de bilir, bu nedenle de, nesnelere egemen olmayı ve onları istediği gibi yönlendirip kullanmayı başarabilir; burada "dıştan", "soyut" bir bilgi değil de zorunlu olarak, şaşmaz biçimde yaşanan bir bilgi 'söz' konusudur. 5. Şu ya da bu biçimde, insan, miti yeniden anımsatılan ve yeniden gerçekleştirme aşamasına getirilen olayların kutsal, coşku verici gücünün etkisine girmek anlamında yaşar"* (Eliade, 2001, 15,16,17).

Kitle İletişim Araçları ve Mitos

Bilindiği üzere "bilgilendirme işlevi kitle iletişim araçlarının en önemli işlevlerinin başında gelmektedir. Bu bilgilendirme işlevi sanayi devrimi sonrasında oluşan toplumla beraber köklü değişikliklere uğrayarak farklılaşmıştır (Anık, 2014, 101).

Sanayileşme sonrasında ortaya çıkan kentleşme, bireyleri eski bilgi kaynaklarından uzaklaşmasına ve medya ile daha yakın ilişki kurmasına sebep olmuştur (Anık, 2014, 102). Köyden kente iş göçü, ailelerin birbirinden uzak kalması, ekonomik ve sosyal boyutta değişimler, bireylerin daha fazla yalnız kalmasına neden olmuş, bireyin yalnızlığını kitle iletişim araçları telafi etmeye başlamıştır.

Modern birey günümüzde tıpkı anne karnındaki bir bebeğinin anneye bağlı kalması, gibi medyaya bağımlı ve medyadan beslenir hale gelmişlerdir. Medya bilgilendirme, eğlendirme işlevlerinin yanı sıra kitleyi manipüle ederek, ekonomik, politik ve ideolojik yönlendirmelerde yapmaktadır. Kitleleri harekete geçirmenin yanı sıra düzen ve dengeyi sağlayacak güce sahip bir araç olmanın önemini kazanmıştır.

Medyanın ilk ve en önemli işlevi olan bilgilendirme işlevini, çoğunlukla modern sonrası döneme atfetmekte ve bu dönemle sınırlı tutulma konusunda eğilim göstersek bile; modern öncesi toplumlarda da bir bilgilendirme aracının olduğunu kabul etmemiz gerekir. Bu düşüncenin kabulünü destekleyecek 'modern öncesi dönemden kalan, üzerinde o dönemin kralının resminin olduğu paralar, Hammurabi kanunları olarak geçen yazıtlar' gibi argümanların modern öncesi toplumu bilgilendirme işlevini yürüttüğünü görmekteyiz (Anık, 2014, 80).

Nasıl ki modern toplumların birinden farklı bir medyası var ise, modern öncesi yada iptidai toplumların da kendilerine has mitleri, efsaneleri ve destanlar antolojisi bulunmaktadır. Ve her iptidai toplum kendilerine göre tanrıların var oluşunu, yaradılışı, dinsel farklılıkları, güç ve eşitlik kavramlarını meşrulaştırarak bilgilendirmek ve yaymak amacıyla farklı mitoslar ortaya çıkarmıştır.

Mitoslar ve Toplum

Yunan mitolojisinde yer alan kaynaklara göre, önce 'Kaos' vardı (Sandalcı, 2019, 35,36). Şekilsiz element yığınlarından oluşan Kaos zamanla dönüşerek diğerinden daha hafif olan gökyüzü ve onun altında uzanan katı ve sert yeryüzünü meydana getirdi. Yunan mitolojisinin kökeni olan Uranos (Gökyüzü) ve Gaia (Yeryüzü) tanrıları bu şekilde doğdu.

Nispeten kibar niteliklere sahip, ışığın ve onun getirdiği sıcaklığı simgeleyen Uranos'un aksine Gaia, yaşam bahşeden, besleyip büyüten ancak daha sert bir karakterde imgelenmiştir. Sahip olduğu birçok sıfatının yanı sıra Gaia, 'besleyip büyüten anne' rolünden ötürü Yunan toplumunda evrensel bir saygıya haizdi. Bu saygınlığın, Yunan toplumunun şehir yapılanmalarına etkisi bugün bile, hemen hemen bütün antik yunan kentlerinde bulunan Gaia heykelleri ve onun adına yapılan tapınaklarda görülmektedir (BERENS, 2014). Uranos ve Gaia'nın evlilik bağıyla birleştiğine ve bu evlilikten birçok tanrı ve tanrıçaların doğduğuna inanılır.

Uranos, Gaia ile birleşmesinden doğan çocuklarını kendi iktidarına yönelik bir tehdit gibi görür ve onları yer altına hapseder. Gaia ise hem çocuklarını yer altından kurtarmak hem de Uranos'un zorbalıklarına son vermek için bir plan yaparak çocuklarından yardım ister. Ancak biri hariç diğer tüm çocukları Gaia'nın planına katılmayı red eder. Sadece tek oğlunun desteğini alan Gaia, Uranos'u pusuya düşürürler. Artık gökyüzünün yeni tanrısı Gaia'ya destek veren tek oğlu Kronos'tur (Sandalcı, 2019, 39). Kronos'un hakimiyeti ise yine benzer bir mitos ile Zeus tarafından sonlandırılır. Bu noktadan sonra Antik Yunanda toplumsal hayatın her noktasını betimleyen Olimpos Tanrıları ortaya çıkar.

Yağmur, bereket, mevsimler, dağ ve rüzgar vb. gibi doğa olaylarının yanı sıra, tıp, el sanatları, av ve kehanet gibi toplumu şekillendiren olgularında tanrısal karşılıkları görülmektedir.

Bu noktada, her tanrı sorumlu olduğu alanda düzeni kurmak ve korumakla görevlidir. Tanrıların etkinlikleri ve önemleri de, bağdaştırıldıkları olguya göre değişkenlik gösterir. Örneğin Zeus, tanrılar hiyerarşisinin yanı sıra, ölümlüleri(insan) yaratarak ırklara bölmüş ve bu ırkları da "altın, gümüş, bronz ve demir ırklar" olarak sınıflandırmıştır.

İletişim açısından bakıldığında Zeus'un bu sınıflandırması, toplumsal yapıyı meşrulaştırma açısından önemli bir örnektir.

Zeus'un yarattığı ilk ırk olan altın ırk; kanaatkar ve barışçıl bir ırktır. Bu ırk sahip olduklarının ötesinde ihtiras ve hırsları olmadığından saldırganlıktan uzaktır. Bolluk ve bereket içinde yaşar. İkinci olarak yaratılan gümüş ırk ise; hoşgörüden uzak, sert mizaçlıdır. Asli görevi barınmak için evler yapmak ve geçinmek için çiftçilik gibi bedensel işlerde çalışmaktır. Ardından yaratılan bronz ırk ise; barıştan ve hoşgörüden tamamen uzak olup savaş ve silaha düşkündür. Zeus tarafından arkalarında hiçbir eser bırakmadan karanlıklar ülkesine sürülmüşlerdir.. Dördüncü olarak yaratılan Demir ırk ise; aç gözlülükleri ve hırsları için toprağı bile tarumar eden, şiddete ve hile yatkın, paylaşmaktan uzak yapıları nedeniyle tüm hayatları boyunca kederli ve çalışmaya mahkumdurlar. Bunların dışında Zeus'un yarattığı bir diğer kuşak ise 'Kahramanlar Irkıdır'. Bu ırkın mensupları soyluluğun ve erdemin getirdiği şeref ile görkemli bir yaşam sürerler (Anık, 2014, 100).

Toplumdan topluma değişiklik gösteren mitoslar, sınıfsal özelliklere vurgu yaptığı noktalarda birbirleriyle benzerlikleri de söz konusudur. Hindistan yaradılış mitolojisinde de, tıpkı Yunan mitolojisinde olduğu gibi altın çağdan, para ve mala itibar eden çağa kadar dört farklı evre görülür.

Sümer mitolojisinde yaradılış hikayesinde: başlangıçta kökeni ve nereden doğduğu konusunda pek bir şey bilinmeyen ilksel deniz vardı ve Sümerler onu en başından var olmuş olarak kabul etmişlerdi. İlksel deniz, gökyüzü ve yeryüzünün birleşmesiyle ise 'kozmik dağ' ortaya çıktı. Tanrılar insan şekline büründürüldüğünde ise An (gök) erkek olanı ve Ki (yer) dişi olan meydana geldi. "An" ve "Ki" nin birleşmesinden hava tanrısı olarak "Enlil" doğdu. Enlil göğü ve yeri ayırdı, ardından babası An göğü ele geçirdi ve Enlil yeri ele geçirdi ve yaradılış böyle başladı (Kramer, 2016, 9,10).

Mitlerde yer alan yaradılış destanlarına baktığımızda "ana" dişil rolünü yeryüzüne, "erkek" rolünün ise daha hafif olan gökyüzünden geldiği görülmekte ve rol olarak bu ayrıma göre bir görev dağılımı yüklenmiştir.

AMAÇ

İlkel çağdan günümüzdeki bilişim çağına gelene kadar tüm toplumlar incelendiğinde, toplumu harekete geçiren ve toplumu yönlendiren bir güç unsurun bulunduğu, çalışmanın kuramsal çerçeve kısmında belirtilmiştir. Çalışmadaki amaç bu güç unsurunun mitoslarda, medyada nasıl simgeleştirilip tasvir edildiğini ve kitleye ne şekilde aktarıldığını analiz etmektir.

KAPSAM

Çalışma mitoloji, medya, kitle iletişim araçları, toplum, güç-iktidar ilişkileri çerçevesinde araştırılmıştır. Geniş bir literatüre sahip olan mitolojide Sümer, Yunan ve yaradılış mitolojileri ağırlıklı olarak incelenerek bu mitlerde toplumların nasıl inşaa edildiği işlenmiştir. Medya'nın toplumu bilgilendirme işlevinden yola çıkarak bu işlevi yerine getirirken nasıl yönlendirmelerde bulunduğu incelenmiştir.

YÖNTEM

Çalışmada betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Kuramsal çerçeveyi oluştururken literatür çalışması uygulanmış ve sonuç kısmında mitolojik metinlerdeki tanrı güç ilişkisinin kitle iletişim araçlarından olan sinema filminde nasıl yansıtıldığını incelemek adına "Yeni Ahit" filmi incelenmiş filmdeki karakterlerin çözümlemesi yapılmış ve kuramsal çerçevede yer alan simgelerle karşılaştırılmıştır.

Kişilik	MİTOS/DİN	MASS MEDIA(FİLM)
EA	Sümerlerin en büyük üç tanrısından biridir. Yeryüzü ya da su tanrısı olarak bilinir. Enki olarakta bilinmektedir.	Tanrı'nın ikinci çocuğu, 10 yaşında bir kız çocuğu, zeki, merhametli, otoriteye karşı çıkan, iyi kavramının peşinden koşmaktadır. Tanrı babasının aksine doğa üstü güçlere sahiptir.
Dieu	Zeus,	Tanrı, otoriteyi Tanrıçanın elinden güç kullanarak almış, güçlü, hilekar, insanları zora sokan, katı, merhametsiz ve şevkatsiz, belirgin bir doğaüstü gücü yok.
La femme de Dieu		Tanrı'nın karısı, gerçek gücü olan asıl tanrıça, yönetim elinden alındıktan sonra, zayıf, basiretsiz, korkaktır. Gerçekte doğaüstü güçlere sahiptir. Tanrı tarafından eziyet görmektedir.
Jesus Christ	İsa, Mesih, gelecekteki kurtarıcı.	Tanrı'nın ilk çocuğu, erkek, cezalandırılmış, kardeşi ile iş birliği yaparak dünyayı güzelleştirmek isteyen, yönetimi eline almayı hedefleyen.
Vıctor	Tarihi not alan-sıradan biri	EA'nın yardımcısı, evsiz, fakir, EA'nın söylediklerini yani "yeni ahit"i kaleme alan, sevecen, yardımsever.

SONUÇ

İncelenen filmde "Tanrı-güç-toplum" temaları üzerinden roller dağıtılmıştır. En önemli figür olan Tanrı, eril olarak simgeleştirilmiştir. Tanrı (Dieu), önce dünyayı yaratmış sıkılınca ise sırayla hayvanları ve insanları yaratmıştır. Film Dieu'nun doğa üstü bir yeteneği olmadığını insanları ve diğer tüm yarattıklarını bir bilgisayar aracılığı ile yarattığını göstermektedir. Dieu kaostan beslenmekte ve kaos olduğu zaman mutlu yaşamaktadır. Eril olan Dieu, kendi evinde de dişil olan EA ve Tanrıça'ya baskı ve zorbalık uygulamakta, gücünü şiddete başvurarak sağlamakta ve korumaktadır. Burada güç-iktidar ilişkisine doğrudan bir gönderme mevcuttur. 'İktidarı elinde tutmak için güç kullanman gerekmektedir' mesajı işlenmektedir. İnsanlar ölüm korkusu ile Dieu'ya boyun eğmektedir. Nitekim kızı EA'nın tüm insanların ölüm tarihlerini açıklamasından sonra Dieu'ya olan boyun eğme ve itaat etme ortadan kalkmıştır. Savaşları da tanrı yaratmıştır, insanlar öleceği zamanı bildiğinde savaşmayada gerek duymaz ve savaşta ortadan kalkar. Burada da güç ve iktidarın kaybı söz konusudur. Gücünü tekrar kazanmak için yeryüzüne indiğinde kendi yarattığı zorbalıkla karşılaşmıştır ve bu zorbalıklarla kendi de baş edememiştir.

EA karakteri, çocuk ve dişildir ayrıca doğa üstü yetenekleri vardır. EA babasının yaptıklarından utanmakta, insanlığa yardım etmek istemekte ve kendisini de zulümden kurtarmak için çalışmaktadır. Dünyayı daha güzel bir yer yapmak ve ağabeyi mesihe yardım etmek için on iki havariye ek olarak altı havari daha bulmak için yola çıkmıştır. EA'nın babasından farklı olarak doğa üstü güçleri vardır. Dişil karakter daha yetkin ve önemli olarak gösterilmektedir.

Mitoslarda yer alan toplumların sınıflandırılması filmde de vardır. Evsizler, zenginler, güzel-çirkin, iyi ve kötü gruplardan toplum oluşturulmuştur. Toplum güce saygı duymakta ve güçlü olandan korkmaktadır.

Sonuç olarak mitoslarda toplumu yönlendirmek için kahramanlar yaratıldığı gibi kitle iletişim araçları da güç ilişkisini yarattığı kahramanlar aracılığı ile kurmaktadır. Güç ve irade aracılığı ile de toplumsal düzen sağlanmaktadır. Ne zamanki güç unsuru ortadan kalkar o zaman itaatsizlik başlar ve yeni bir kurtarıcı kahraman ortaya çıkmaktadır. Bu kahramanlar toplumdan olduğu gibi doğa üstü güçlere sahip varlıklarda olabilmektedir. Eril kişi kaostan beslenirken dişil olan sevgi ve şefkatten beslenmekte ve insanlığı da sevgi ile kurtarmaktadır. Güçlü olduğunu düşündüğümüz eril olan gücü zorbalıkla elde tutarken dişil olanda güç doğuştan vardır ve bu gücü iyiliğe kullanmaktadır.

Tarihte tüm erk sahipleri, yoldan çıkanları cezalandırarak, kitlenin ahengini bozacak hal ve hareketlerden bireyleri caydırmayı ve toplumun katmanları arasındaki uyumun sürekliliğini sağlamayı hedeflemiştir. Mitler ve Mitoslar bu ahengin devamlılığının sağlanmasında bireylere tetikleyici etkilerde bulunur. Var oluşun kökenlerinden başlayıp, otoriteyi ve onun dikte ettiği formel yapı ve kalıpları benimsetecek hikayelere varıncaya kadar, her fırsatta biat etmenin fayda ve gerekliliği vurgulanır. Hatta bazı mitlerde bu biat refleksi bireyin kendi içinde oluşturduğu oto kontrol üzerinden beklenir. Tıpkı Dante'nin Cehennem betimlemesinde olduğu gibi, mitler bazen sadece yoldan çıkanların -hangi düzeyde çıktıklarına bağlı olarak- katlanmak zorunda kalacakları cezaları zihinlere yerleştirir. Birey zihninde toplumun tümüne uyum ve günahlardan kaçınma refleksini mitlerin içerisinde yer alan bu tarz betimleme ve tasvirler üzerinden geliştirir. Bu sayede mitler -ister sözel olsun ister görsel- hiçbir fiziki yaptırım gücü olmasa bile, bireyde biat etmeyi ve toplumsal ahenge uyum sağlamayı teşvik edici roller üstlenmektedir.

KAYNAKÇA

Anık, C. (2014). *İletişim Sosyolojisi Kuramsal Temeller.* İstanbul: Derin Yayınları, 80,101,102.

BERENS, E. (2014). *Antik Yunan Efsaneleri ve Roma Mitleri.* (N. Benzergil, Çev.) İzmir: İlya Yayıncılık.

Campbell, J. (tarih yok). *İlkel Mitoloji Tanrının Maskeleri.* (K. Emiroğlu, Çev.) Ankara: İmge.

Çoruhlu, Y. (2012). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları.* İstanbul: Kabalcı, 13-14.

Eliade, M. (2001). *Mitlerin Özellikleri.* (S. Rifat, Çev.) İstanbul: Om Yayın Evi, 15,16,17.

Günay, Ü. (2014). *Din Sosyolojisi.* İstanbul: İnsan Yayınları, 101-112.

Kramer, S. N. (2016). *Sümer Mitoloji.* İstanbul: Kabalcı, 9, 10.

Mardin, Ş. (2015). *İdeoloji.* İstanbul: İletişim, 111-112.

Sandalcı, S. (2019). *Yunan Mitolojisi "Çok Tanrılığın ve Tanrılaşmanın Mantığı".* İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, 35,36,39.

İNTERNET KAYNAKLARI

Türk Dil Kurumu. (2020, 01 15). Türk Dil Kurumu Sözlükleri: https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı

"LOVEMARK" OLUŞUM SÜRECİ VE INSTAGRAM KULLANIM İLİŞKİSİ: TÜRK HAVA YOLLARI ÜZERİNE BİR ANALİZ

Murat KOÇYİĞİT[1], Büşra KÜÇÜKCİVİL[2]

[1]Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Konya / Türkiye
[2]Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Konya / Türkiye

Öz: Günümüzün pazarlama konseptinin temeli, tüketiciler ile marka arasında duygusal bir bağ kurabilmektir. Tüketicinin markaya yönelik ilgisini, sempatisini, sevgisini ve yakınlığını davranışsal olarak satın almaya dönüştürmesi Lovemark olarak ifade edilmektedir. Samimiyeti, gizemi ve duyuları harekete geçirebilmeyi kapsayan Lovemark kavramı, tüketicilerin iç görülerini, deneyimlerini ve neyi ne zaman istediklerini anlamayı gerektirmektedir. Dolayısıyla markaların Lovemark oluşum sürecinde tüketicilerin sevgisini, saygısını, ilgisini ve güvenini kazanmaları gerekmektedir. Markaların en önemli hedefi tüketicileri tarafından sevilmek, güvenilmek ve onların kalbini kazanmaktır. Bunu gerçekleştirebilmek için sosyal ağ platformlarının ve özellikle Instagram'ın kullanımının önemi her geçen gün artmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, Lovemark oluşum süreci ile Instagram kullanım ilişkisini tespit etmektir. Bu bağlamda, MediaCat tarafından yapılan Türkiye'nin Lovemark'ları 2020 araştırmasına göre havayolu şirketleri kategorisinde ilk sırada yer alan THY markasının örneği üzerinden Lovemark oluşum süreci ile Instagram kullanım ilişkisi incelenmiştir. Araştırmada Lovemark oluşum süreci bağlamında incelenen Instagram profili Kasım 2020-Ocak 2021 tarihleri ile sınırlıdır. Araştırmada veriler belirtilen tarihler arasındaki Instagram paylaşımları incelenerek toplanmış ve sınıflandırılmıştır. Araştırmada içerik analizi tekniği kullanılarak araştırma amacı doğrultusunda toplanan veriler oluşturulan kodlama cetveli aracılığıyla çözümlenmiştir. Yapılan analizler doğrultusunda markanın Instagram hesabı aracılığıyla müşterileri ile aktif diyalogda olduğu, müşterilerini dinlediği, kesintisiz iletişim sağlamaya çalıştığı, tüketicilerin ihtiyaçları doğrultusunda hizmet geliştirmeye çalıştığı, özgün içerikler ürettiği, düzenli paylaşımlar yaptığı, trendleri yakından takip ettiği, ilgili hashtag ve emoji kullandığı, kısa metinler veya ilgi çekici görseller ile mesajını tüketiciye aktarabildiği ve bu doğrultuda Lovemark oluşum sürecini güçlendirdiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda marka farkındalığı, marka kimliği ve etkileşim gibi hususlarda Instagram'ın markayı tüketiciler nezdinde etkin bir konuma taşıyabileceği de belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lovemark, Marka Farkındalığı, Marka Kimliği, Etkileşim, Instagram

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Son yıllarda ortaya çıkan ve hızlı bir gelişme gösteren marka aşkı (Lovemark), literatüre yeni bir kavram olarak dâhil olmuştur. Marka aşkı salt beğenmenin ötesinde daha yoğun duygusal bir tepkidir. Marka burada tüketicinin kimlik duygusu ile kaynaşır ve bu durumun basitçe bir etki ile meydana gelmesi mümkün değildir. Burada tüketicinin markaya duyduğu aşk, onun ilgili markaya yönelik olumsuz duygularını bertaraf edecek bir güce sahiptir (Roy vd., 2012; Carroll, & Ahuvia, 2006). Bireylerin marka tercihlerine bakıldığında, artık ürünlerin sadece işlevsel ya da fonksiyonel faydaları için değil sunduğu duygusal yararlar doğrultusunda şekillendiği anlaşılmaktadır (Park vd., 2017). Günümüz müşterileri, bir markadan edindikleri duyguya büyük önem vermekte ve bu duygusal deneyim, müşteriler ve markalar arasında samimi ve sürekli bir ilişki oluşturmaktadır. Duygusal markalar bazen ihtiyaçları ve kültürel eğilimlerine bağlı olarak belirli markaları isteyen müşteriler için marka ile olan güçlü ilişkiler açısından kişisel partnerler olarak görülmektedir. Bu nedenle, müşterilerin bir markaya bağlılığını sağlamada onlarla duygusal ilişki kurmak çok önemlidir (Gobe, 2001). Bireylerin davranışları duygulardan büyük ölçüde etkilenmektedir. Dolayısıyla tüketicilerin davranışları da oldukça duygusal ve sezgiseldir, çünkü tüketiciler beynin duygusal merkezleri aracılığıyla hareket ederler, kalpleri veya içgüdüsel hisleri tarafından dikte edilirler

ve genellikle bilinçli kontrolden bağımsızdırlar. Tüketici davranışının temelleri duygusal ise tüketici-marka ilişkisinin en güçlü temelleri de benzer şekilde duygusaldır (Pawle, & Cooper, 2006: 38). Bu yeni yüzyılın aşk markaları, içinde yaşadıkları topluluklar ve ağlarla gerçek duygusal bağlar oluşturan markalar ve işletmeler olmaktadır. Bu, yakın ve kişisel olmak anlamına gelmektedir. Burada saygı olmadıkça birbirine yaklaşma durumu da olmayacaktır, çünkü sevginin en başından itibaren saygıya ihtiyacı vardır. Saygı olmadan sevgi, aşk uzun sürmez. Bu bağlamda saygı, uzun vadede ihtiyaç olan şeydir (Roberts, 2004). Markalar açısından değerlendirildiğinde de markaya duyulan sevgi, saygı, güven, samimiyet, merak, ilgi, dikkat, arzu, istek, duyuları harekete geçirme ve satın alma istekliliği gibi hususların günümüz pazarlama konseptlerinde çok önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, Lovemark oluşum süreci ile Instagram kullanım ilişkisini Türk Hava Yolları marka örnekleminde incelemektir. Bu doğrultuda MediaCat tarafından gerçekleştirilen Türkiye'nin Lovemark'ları 2020 araştırmasına göre havayolu şirketleri kategorisinde ilk sırada yer alan Türk Hava Yolları markası örneklemi üzerinde Lovemark oluşum süreci ile Instagram kullanım ilişkisi bu araştırmanın amacı doğrultusunda incelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN KAPSAM ve SINIRLILIKLARI

Bu araştırmanın kapsam ve sınırlılığını iki unsur oluşturmaktadır. Bunlardan ilki araştırmanın örneklemi olan Türk Hava Yolları resmi Instagram hesabı paylaşımlarının Lovemark kapsamında ele alınmasıdır. İkincisi ise araştırmada Lovemark oluşum süreci bağlamında incelenen Instagram profilinin Kasım 2020-Ocak 2021 tarihleri ile sınırlandırılarak, ilgili hesabın paylaşımlarının belirtilen tarihler arasında tek tek incelenmesi, toplanması ve sınıflandırılmasıdır.

YÖNTEM

Bu araştırmada nitel içerik analizi tekniği kullanılarak araştırma amacı doğrultusunda toplanan veriler oluşturulan kodlama cetveli aracılığı ile çözümlenmiştir. İçerik analizi; bir ya da birden fazla metnin içindeki sözcüklerin, temaların, kavramların, deyimlerin, karakterlerin ya da cümlelerin varlıklarını belirlemek ve onları sayıya dökmek için kullanılan bir tekniktir. Burada metinden kasıt; kitap, haber, görüşme, belge, konuşma, internet sitesi, poster, fotoğraf vb. türden pek çok şey olabilmektedir (Kızıltepe, 2015: 253-254). İçerik analizi mantığı altında ilk yapılması gereken iş kategorileştirme boyutlarının tanımlanmasıdır. Kategorileştirme için seçim ölçütleri belirlenmelidir. Bu tümdengelimci bir öğedir ve konuyla ilgili kuramsal önceliklerle analiz amacı dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Bu tanımlama akılda tutularak materyal üzerinde adım adım çalışılmalıdır (Mayring, 2011: 118-119). Adım adım sürecinde kategorilere isim verilir, kategori sayısı belirlenir ve verilerin hangi kategori altına yerleştirileceğine dair bir sistemin oturtulması işlemi gerçekleştirilerek (Merriam, 2018: 197), elde edilen veri seti araştırma amacı doğrultusunda yorumlanır. Bu araştırmada Türk Hava Yolları resmi Instagram hesabının Lovemark kapsamında analiz edilmesinde kullanılan kategorileştirme/kodlama cetveli Çalışır ve Aksoy (2018) ve Şayan (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmalar doğrultusunda kurgulanmıştır ve araştırma amacı doğrultusunda elde edilen bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Bu başlık atında gerçekleştirilen içerik analizi doğrultusunda araştırmanın bulgularını ve kategorilerini ifade eden; "İçerik", "Etkileşim", "Marka Farkındalığı", "Marka Kimliği" başlıkları ve ilgili tablo verilerine ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

İçerik

İçerik kategorisi başlığı altında Türk Hava Yolları Instagram profili genel görünümü, gönderi türleri ve gönderi içeriklerine ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Bu doğrultuda ilgili başlık Tablo-1, Tablo-2 ve son olarak Tablo-3'de bulunan veriler ışığında yorumlanmıştır.

Tablo 1. Türk Hava Yolları Instagram Profili Genel Görünümüne İlişkin Bilgiler

Marka	Profil Adresi	Gönderi Sayısı	Takipçi Sayısı	Takip Edilenlerin Sayısı	Kurum Logosu	Kurum Sloganı	Kurum Web Adresi
Türk Hava Yolları	turkishairlines	1738	1,8M	10	Var	Var	Var

Türk Hava Yolları Instagram profili genel görünümüne ilişkin bilgilerin verildiği Tablo-1'e bakıldığında ilgili markanın resmi Instagram hesap adresinin "turkishairlines" olduğu, gönderi sayısının 1738, takipçi sayısının 1,8M ve takip edilenlerin sayısının 10 olduğu görülmektedir. Ek olarak markanın resmi Instagram hesabında kurum logosunu ve sloganını kullandığı ve web adresine de yer verdiği görülmektedir.

Tablo 2. Türk Hava Yolları Instagram Profili Gönderi Türlerine İlişkin Bilgiler

Marka	Gönderi Türleri	Frekans	Yüzde
Türk Hava Yolları	Fotoğraf	18	42,9
	Klasik Video	9	21,4
	Reels Video	9	21,4
	IGTV (Instagram TV)	6	14,3
	Toplam	**42**	**100**

Türk Hava Yolları Instagram profili gönderi türlerine ilişkin bilgilerin yer aldığı Tablo-2'ye bakıldığında markanın %42,9 oranı ile en fazla fotoğraf paylaşımı yaptığı, sonrasında ise %21,4 ile klasik video ve reels video paylaştığı, en son olarak %14,3 ile en düşük oranda IGTV (Instagram TV) olarak paylaşım gerçekleştirdiği görülmektedir.

Tablo 3. Türk Hava Yolları Instagram Profili Gönderi İçeriklerine İlişkin Bilgiler

Marka	Gönderi İçerikleri	Frekans	Yüzde
Türk Hava Yolları	Reklam (Direkt marka ile ilgili)	18	42,9
	Tanıtım	14	33,3
	Reklam (Özel gün ile ilgili)	6	14,3
	Bilgilendirme	4	9,5
	Toplam	**42**	**100**

Türk Hava Yolları Instagram profili gönderi içeriklerine ilişkin bilgilere yer verilen Tablo-3'e bakıldığında markanın %42,9 ile en yüksek oranda direkt marka ile ilgili reklamlarını paylaştığı, sonrasında ise sırasıyla %33,3 ile tanıtım, %14,3 ile özel gün ile ilgili reklamlar (Dünya Sivil Havacılık Günü, Dünya Engelliler

Günü, Öğretmenler Günü, 10 Kasım Atatürk'ü anma, yeni yıl kutlaması) ve son olarak %9,5 ile bilgilendirmeye yönelik paylaşımlar gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır.

Etkileşim

Etkileşim başlığı altında Türk Hava Yolları Instagram profili gönderilerinin beğeni, yorum ve görüntüleme oranları, takipçi yorumları ve takipçi yorumlarına verilen yanıtlara ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Bu bağlamda ilgili başlık Tablo-4, Tablo-5 ve son olarak Tablo-6'da bulunan veriler doğrultusunda yorumlanmıştır.

Tablo 4. Türk Hava Yolları Instagram Profili Gönderilerinin Beğeni, Yorum ve Görüntüleme Oranlarına İlişkin Bilgiler

Marka	Takipçi Tepkileri	Frekans	Yüzde
Türk Hava Yolları	Görüntüleme	3099607	84,4
	Beğeni	558483	15,2
	Yorum	13840	0,4
	Toplam	**3671943**	**100**

Türk Hava Yolları Instagram profili gönderilerinin beğeni, yorum ve görüntüleme oranlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı Tablo-4'e bakıldığında markanın paylaşımlarının %84,4 oranında görüntülendiği, %15,2 oranında beğeni aldığı ve son olarak %0,4 oranında yorum aldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Türk Hava Yolları Instagram Profili Takipçi Yorumlarına İlişkin Bilgiler

Marka	Takipçi Yorum İçerikleri	Frekans	Yüzde
Türk Hava Yolları	Dilek /İstek/Cevap (Türkçe)	4256	33,6
	Beğeni/Teşekkür (Türkçe)	4061	32,0
	Diğer Dillerdeki Yorumlar	2527	19,9
	Sohbet Ortamı/Diğer (Türkçe)	1397	11,0
	Soru (Türkçe)	235	1,9
	Şikâyet (Türkçe)	197	1,6
	Toplam	**12673**	**100**

Türk Hava Yolları Instagram profili takipçi yorumlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı Tablo-5'e bakıldığında marka paylaşımlarına takipçiler tarafından yapılan yorumların Türkçe ve diğer dillerdeki (İngilizce, Arapça, Rusça, İspanyolca, İtalyanca, Fransızca çoğunlukta olmak üzere) yorumlar olarak ayrıldığı görülmektedir. Aynı zamanda diğer dillerdeki yorum içerikleri gözden geçirildiğinde, ilgili dillerdeki yorumların içeriklerinin de Türkçe yorumlarla büyük oranda benzerlik taşıdığı tespit edilmiştir. Burada diğer diller kategorisinde yapılan yorumların toplam yorum içerisindeki yüzdesinin 19,9 olduğu, kalanların ise Türkçe yorumlar olduğu görülmektedir. Buna göre Türkçe paylaşımlardan en yüksek oran %33,6 ile dilek/istek/cevap kategorisinde olurken, diğerlerini sırası ile %32,0 ile beğeni/teşekkür, %11,0 ile sohbet ortamı/diğer, %1,9 ile soru, %1,6 ile şikâyet içerikli yorumlar oluşturmaktadır.

Tablo 6. Türk Hava Yolları Instagram Profili Takipçi Yorumlarına Verilen Yanıtlara İlişkin Bilgiler

Marka	Marka Yanıt İçerikleri	Frekans	Yüzde
Türk Hava Yolları	Diğer Dillerdeki Yanıtlar	806	69,1
	Bilgilendirme ve Öneri (Türkçe)	233	20,0
	Kurumsal Diğer Sitelere Yönlendirme (Türkçe)	124	10,6
	Teşekkür (Türkçe)	4	0,3
	Toplam	**1167**	**100**

Türk Hava Yolları Instagram profili takipçi yorumlarına verilen yanıtlara ilişkin bilgilerin yer aldığı Tablo-6'ya bakıldığında marka paylaşımlarına takipçiler tarafından yapılan yorumlara verilen yanıtların Türkçe ve diğer dillerde verilen yanıtlar olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Buna göre marka, %69,1 ile büyük çoğunlukta diğer dillerde yapılan yorumlara yanıt verirken, Türkçe olarak yapılan takipçi yorumlarına %20,0 ile en çok bilgilendirme ve öneri kategorisinde, %10,6 ile kurumsal diğer sitelere yönlendirme kategorisinde (Kurumsal web sitesi, Facebook, Twitter, vb.) ve son olarak %0,3 ile teşekkür kategorisine yönelik yanıtlar verdiği görülmektedir.

Marka Farkındalığı

Marka Farkındalığı başlığı altında Türk Hava Yolları Instagram profili paylaşımlarında hashtag kullanım oranlarına yönelik bilgilere yer verilmektedir. Bu doğrultuda ilgili başlık Tablo-7'de bulunan veriler bağlamında yorumlanmıştır.

Tablo 7. Türk Hava Yolları Instagram Profili Paylaşımlarında Hashtag Kullanım Oranlarına İlişkin Bilgiler

Marka	Hashtag Türleri	Frekans	Yüzde
Türk Hava Yolları	Hashtag Marka İsmi	49	86,0
	Hashtag Diğer	6	10,5
	Mention	2	3,5
	Hashtag Marka Sloganı	-	-
	Toplam	**57**	**100**

Türk Hava Yolları Instagram profili paylaşımlarında hashtag kullanım oranlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı Tablo-7'ye bakıldığında marka farkındalığına yönelik %86,0 oranında hashtag marka ismini (TürkHavaYolları, TurkishAirlines, TurkishCargo, TurkishTechnic) kullandığı, %10,5 oranında diğer hashtagleri kullandığı (özel gün paylaşımları için kullanılan hashtagler) ve son olarak %3,5 oranında mention kullandığı görülmektedir. Hashtag marka sloganının ise paylaşımlarda kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Marka Kimliği

Marka Kimliği başlığı altında Türk Hava Yolları Instagram profili paylaşımlarında marka kimliği unsuru kullanım oranlarına yönelik bilgilere yer verilmektedir. Bu bağlamda ilgili başlık Tablo-8'de bulunan veriler aracılığıyla yorumlanmıştır.

Tablo 8. Türk Hava Yolları Instagram Profili Marka Kimliği Unsuru Kullanım Oranlarına İlişkin Bilgiler

Marka	Marka Kimliği Unsurları	Frekans	Yüzde
Türk Hava Yolları	Logo+Renk	20	40,0
	Diğer (Star Alliance)	15	30,0
	Logo	13	26,0
	Renk	2	4,0
	Slogan	-	-
	Sembol	-	-
	Toplam	**50**	**100**

Türk Hava Yolları Instagram profili marka kimliği unsuru kullanım oranlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı Tablo-8'e bakıldığında marka kimliğine ilişkin %40,0 oranında logo+renk ikilisinin birlikte kullanıldığı, %30,0 oranında Star Alliance (A STAR ALLIANCE MEMBER) üyeliğini belirttiği, %26,0 ile logosunu kullandığı, %4,0 ile renk unsurunu kullandığı görülmektedir. Son olarak paylaşımlarda marka kimliğine ilişkin slogan ve sembol kullanımının olmadığı anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Sosyal medya aracılığı ile iletişimin çift yönlü olmasına yönelik vurgu belirginleşmiştir ve markalar da belirginleşen bu durumu müşterileri ile aralarında bir duygusal bağ (aşk) oluşturma bağlamında stratejik olarak kullanmaya başlamışlardır. Markalar, sosyal medya platformları aracılığıyla müşterileri ile diyalog ve etkileşim tabanlı bir iletişim kurmakta, onların sorularına yanıt vermekte, ürün ve hizmet kalitesini iyileştirmekte, ortaya çıkan problemleri halledilebilmek ve bu bağlamda markaya duyulan sevgi, aşk, sadakat vb. duyguların sürdürülebilirliğine yönelik çaba sergilemektedirler. MediaCat tarafından yapılan Türkiye'nin Lovemark'ları 2020 araştırmasına göre havayolu şirketleri kategorisi bu sene, 2018 yılına benzer bir sıralamayla (Türk Hava Yolları-55, Pegasus-11, Anadolujet-2) kendini göstermektedir. Daha önceki yıllara oranla endeksini 3 puan artıran Türk Hava Yolları, 2020 yılında da rakiplerine kıyasla oldukça yüksek bir skora sahiptir. Büyük bir farkla Lovemark koltuğunu kimseye bırakmayan Türk Hava Yolları, bilhassa İstanbul, AB-C1 ses grubu ve 25 yaş üzeri erkek hedef kitlede oldukça yüksek bir oranda zihin payına sahiptir. Markayı kendine çok yakın hisseden ve markadan asla vazgeçmeyeceğini düşünen kullanıcı kitlesi ise 35 yaş ve üzeri kişilerden oluşmaktadır (MediaCat, 2020). Bu bağlamda, MediaCat tarafından yapılan Türkiye'nin Lovemark'ları 2020 araştırmasına göre havayolu şirketleri kategorisinde ilk sırada yer alan Türk Hava Yolları markası üzerinde, Kasım 2020-Ocak 2021 tarih aralığında Lovemark oluşum süreci ile Instagram kullanım ilişkisinin incelendiği bu araştırmanın sonuçlarına göre ilgili marka resmi Instagram hesabını aktif bir şekilde kullanmaktadır. Bu doğrultuda ilgili Instagram hesabının paylaşımları belirtilen tarih aralığında incelenmiştir ve yapılan paylaşımlar Lovemark kapsamında değerlendirilmek için *içerik, etkileşim, marka farkındalığı, marka kimliği* başlıkları (kategorileri) kapsamında analiz edilmiştir. Markanın resmi Instagram hesabının genel görünümüne bakıldığında müşteriler nezdinde güvenilir bulunmanın önemli unsurlarından biri olan resmi hesap olma niteliğini taşıdığı görülmektedir. Marka bu noktada kurum logosunu, kurum sloganını kullanmakta ve kurumun web adresine bir yönlendirme gerçekleştirmektedir. Duyguları harekete geçirmede önemli bir unsur olan görselliğe dair ise Instagram'ın doğası gereği müsait yapısı, marka paylaşımlarında kullanılan çeşitli görsel gönderiler ile zenginleştirilmektedir. Fotoğraf ve Instagram'ın kendine has çeşitli niteliklerdeki video kullanımları aracılığı ile markanın bu

platformda en yüksek oranda, direkt kendisi ile ilgili olan reklamları paylaştığı anlaşılmaktadır. Bu şekilde müşterilerinin gözünde marka iletişiminin pekişmesine yönelik bir tavır sergilediğini ifade edebilmek mümkündür. Markanın paylaşımlarına ilişkin takipçilerin büyük çoğunlukla, çeşitli türlerde paylaşılan video gönderilerine yönelik görüntülemeler gerçekleştirdiği ve paylaşımlara takipçiler tarafından verilen tepkilerin yorumsal yansımalarına bakıldığında ise ilk sıralarda dilek/istek/cevap ve beğeni/teşekkürün olduğu görülmektedir. Etkileşim ve diyalog merkezli iletişimi önemseyen Türk Hava Yolları'nın bu durumu takipçi yorumlarına verdikleri yanıtlardan anlamak mümkündür. Evrensel bir vizyona sahip olması ve bu bakımdan müşterileri ile her dilde iletişim kurabilmesi, stratejik kurumsal iletişim aracı olarak Instagram'ı kullanması, markanın Lovemark oluşturma sürecini kuvvetlendirdiğini göstermektedir. Bu bağlamda, marka tarafından takipçi yorumlarına verilen yanıtlara bakıldığında genellikle bilgilendirme ve öneri doğrultusunda cevap verildiği ve ortaya çıkan problemlerin çözülmesine yönelik ilgili yönlendirmelerin yapıldığı anlaşılmaktadır. Marka Instagram hesabını kurumsal diğer sitelerine yönlendirme amacı ile de kullanmaktadır. Öyle ki bazı yanıtlarda Instagram hesabından cevap verilmesinin mümkün olmadığı, muhakkak diğer kurumsal sitelere başvurulması gerekliliği ısrarlı bir şekilde vurgulanmaktadır. Öte yandan takipçilerin bilgilendirilmesi ve onlara öneri sunulmasına ilişkin yanıt vermede Instagram hesabının oldukça aktif bir şekilde kullanıldığını ifade edebilmekte mümkündür. Dahası, marka farkındalığı ve marka kimliği unsurlarına yönelik ibarelerin paylaşımlarda kullanılma oranlarına bakıldığında her bir paylaşımda hashtag marka isminin mutlaka kullanıldığı ve markanın söz konusu paylaşımlarında logo+renk, logo, renk vb. kurumsal kimliğin önemli unsurlarını kullanımı da önemsediği bu araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır. Kısacası, Türk Hava Yolları'nın, resmi Instagram hesabını Lovemark oluşturma sürecinde yetkin bir şekilde kullanmaya çalıştığı, deneyim, memnuniyet, anlamlandırma, romantizm vb. birçok eksende marka-müşteri ilişkisini pozitif yönde ve güçlü bir seviyede tutma çabası içerisinde olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Carroll, B. A., & Ahuvia, A. C. (2006). Some Antecedents and Outcomes of Brand Love. *Market Lett,* 17, 79-89. DOI 10.1007/s11002-006-4219-2.

Çalışır, G., & Aksoy, F. (2018). Marka Bilinirliğinde Sosyal Medyanın Rolü: Arçelik Örneği. *2nd International Sypmposium on Innovative Approcahes in Scientific Studies, 3*, 530-537.

Gobe, M. (2001). Emotional Branding: The New Paradigm for Connecting Brands to People. NY: Allworth Press.

Kızıltepe, Z. (2015). İçerik Analizi. (Eds: Fatma Nevra Seggie, Yasemin Bayyurt). *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Mayring. P. (2011). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş Nitel Düşünce için Bir Rehber*. (Çev: Adnan Gümüş, M. Sezai Durgun). Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

MediaCat, (2020). Türkiye'nin Lovemark'ları, Yıl: 28, Sayı:307, Ekim.

Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama için Bir Rehber.* (Çev. Ed., Selahattin Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Park, J. Y., Lee, C. H., Park, B. C., & Lee, C. C. (2017). Introduction and Measurement Development of Lovemarks Construct in IT Context. *The Journal of Society for E-Business Studies, 22*(2), 79-98. https://doi.org/10.7838/jsebs.2017.22.2.079

Pawle, J., & Cooper, P. (2006). Measuring Emotion—Lovemarks, The Future Beyond Brands. *Journal of Advertising Research, 46*(1), 38–48. doi:10.2501/s0021849906060053

Roberts, K. (2004). *Lovemarks: The Future Beyond Brands*. New York: Powerhouse Books.

Roy, S. K., Eshghi, A., & Sarkar, A. (2012). Antecedents and Consequences of Brand Love. *Journal of Brand Management, 20*(4), *325–332.* doi:10.1057/bm.2012.24

Şayan, A. (2020). Marka Bağlılığı Yaratmada Sosyal Medyanın Rolü: Lovemark's Örnekleri Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, *3*(1), 319-342.

SOSYAL SORUNLARA DEĞİNEN SOKAK SANATI VE GRAFFİTİNİN TOPLUMSAL FARKINDALIK YARATMADAKİ ROLÜ

Esin KARTOPU[1], Şuranur ZEBUNOĞLU [2]

[1]Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İstanbul / Türkiye
[2]Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul / Türkiye

Öz: Sokak sanatı ilhamını çevreden ve çevrenin etkilerinden alan ve bununla yoğurulan yapısı itibariyle aynı zamanda sokakta icra edilmesi sebebiyle kitleleri etkilemiştir. Bu durum müze ve galerilerin de hayli dikkatini çekmiştir fakat graffitiye bakış açısı her zaman aynı değildir. 2003'te Britanya'nın Anti-Sosyal Davranış Kanunun'u giraffitiyi şu şekilde tanımlamıştır: "Boyama, yazma, lekeleme, işaretleme ve her türlü tahrif.'' 2008'de Tate Modern Müzesi ilk defa graffitiyi sanat adı altında nitelendirerek galeri ve sergilere kabul etmiştir. Artık kamusal alanın da dışında sergi ve galerilerde grafiti, sokak sanatı boy göstermeye başlamıştır. Sokak sanatı ve grafitti üzerine yapılan bu incelemede ilk insandan süre gelen mağara duvarlarındaki yazı ve şekiller günümüz toplumuna sokak sanatı ve grafitti olarak yansımış şekli olmuş ve tipografik dilinin ne olduğu ne tür mesaj ve anlam içerdiğinin yanı sıra doğuş; evriliş ve dönüşüm süreçleri, illegal mi yoksa legal mi olduğunu bu bağlamda sanatın ekolojik ve toplumsal boyutları ve etkileri üzerinde durulmuştur. Graffiti ve sokak sanatı eserlerinin; insanların doğaya, hayvanlara, toplumsal olaylara ve sorunlara olan bakış açısını değiştirme ve sorunların çözümü için bilinç kazandırma konusunda başarısı nedir? Türkiye'de yapılan graffitiler ve sokak sanatı üzerinden günümüzde kamusal alandan müze ve galerilere kadar taşınan bu sanatın legal mi illegal mi olup olmadığı müzakere edilecektir. Bu sanat kapitalizme karşı duruş sergilerken yine onun esiri mi olmuştur? Graffitilerin günümüzde reklamcılık ve pazarlama sektöründe sıklıkla kullanılmasının sanatın mantığına aykırı bir tutum olup olmadığı konusu ayrıca irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sokak Sanatı, Graffiti, Tipografi, İdeoloji, Kamusal

AMAÇ

Bu araştırmada, sokakların ruhunu ve stilini yansıtan veya mesaj kaygısı ile yapılan kimi zaman da sadece estetik boyutu üzerinde durulan graffiti ve sokak sanatı eserlerinde, eleştirel tavrın yanında; bu sanatla sosyal sorunlara da dikkat çekmek ve toplumsal farkındalık yaratarak kitleler üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma toplumsal farkındalık oluşturma açısından önemlidir.

KAPSAM

Bu çalışmayı gerçekleştirebilmek için dünyadaki grafiti ve sokak sanatı sanatçılarına ulaşmak gerekmektedir ancak evrenin büyüklüğü araştırmacıya büyük zaman, enerji ve maddi kayıplara neden olacağından örneklemi daraltmak gerekmektedir. Bu nedenle Türkiye'deki graffiti ve sokak sanatını icra eden iki sanatçı ile yüz yüze görüşme yöntemi ile röportaj yapılmıştır. Bu sanatçıların seçiminde, tanınırlığı yüksek olan kişiler arasından '' amaçlı örneklem''yöntemi ile sanatçı seçimi yapılmıştır. Bu yöntemde zengin bilgiye sahip olduğu varsayılan durumların ve kişilerin araştırılmasında, olayların ve olguların açıklanmasında kullanılan tüm yöntemleri kapsamaktadır. Bu yöntemin uygulanmasında çeşitli alt yöntemler bulunmaktadır. En sık kullanılanı ölçüt örnekleme yöntemidir. Bu yöntemde önceden belirlenen ölçütleri karşılayan örneklemin seçilmesi esastır (Yıldırım ve Şimşek,1999:140).

Amaçlı örneklem seçiminde Tunç Dindaş ve Hüseyin Eriş adlı sanatçılarla yüz yüze görüşülmüştür. Bu yöntemde sanatçıların verdiği cevapları evrenin tamamını kapsadığı varsayılmaktadır. Sanatçılarla yapılan yüz yüze görüşme sonucunda elde edilen bilgiler betimsel analiz yöntemiyle yorumlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın yöntem modeli olarak; nitel araştırmanın yöntemlerinden birisi olan‘‘durum çalışması’’olarak belirlenmiştir. Durum çalışması; bir kişi, kurum, grup, ortam gibi çalışılacak durumlara örnek sayılabilir. Belirli bir duruma veya birden fazla duruma yönelik sonuçlar incelenmektedir. Durum çalışması yönteminde birden fazla veri toplama yönteminin kullanılması, birbirini teyit eden verilere ulaşmamızı sağlamaktadır. Araştırmada ayrıca yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak edinilen bilgiler desteklenerek çalışmanın betimsel analizi yapılmıştır.

GİRİŞ

Sanat asıl olarak sanatçının iç dünyasını yansıtan bir araç niteliğindedir. Davranışlardan ve sözlerden ziyade görsel anlamda sanatın farkındalık katma rolü insan üzerinde etkilidir. İnsanların dikkatini çekmede ve canlı tutmada önemli yere sahip olan sanat, sanatçının bakış açısı ile yoğrulmuş ve sunulmuştur. Özellikle sokak sanatı gibi bir olguda kamuya açık alanda herkese hitap ederek bu amacı gerçekleştirir. Sosyal ortamda bir nevi mesajın kendisi olmaktadır. Sokak sanatı insanları etkilemek ve dikkat çekmek için estetik boyutunun yanında etkili bir yöntem bazında bir çeşit araç olarak kullanılmaktadır. Toplumsal problemlere değinen, çözüm üreten ve farkındalık katmak isteyen her sanat içinde bir mesaj barındırır.

Sokak sanatı sokakta yapılan bir faaliyettir. Son yirmi yıl içinde graffiti ve sokak sanatı geliştirilerek, değiştirilerek şimdiki biçimine kavuşmuştur. Zaman içinde tipografik boyutuna şablon, sticker, poster, mozaik eklenmiştir. Bu eylem sonraları kendini sanatsal olarak ifade etmeye dönüştü. Bu evrimin öncüsü olan sokak sanatı graffitiyi de içine aldı ve bünyesinde renkli, çeşitli stiller barındırdı. Graffiti bir çeşit var olma eylemidir. Şehrin içinde sesini duyurmak ister, tipografik olarak harflere anlam kazandırarak belirli anlam içeren toplumsal ve kişisel algı yaratmak, seslenmek mantığı taşımaktadır. Writer [54]kelimesi yerini sanatçıya bıraktı; kendi kitlesine seslenmek yerine topluma seslenir hale geldi. Bu aşamadaki çalışmalar hem estetik hem de mesaj yüklü içeriği ile geleneksel graffitiden sonra post graffiti olarak adlandırılan bir akım meydana getirdi. Bu evrede Banksy eleştirisel ve ironik çalışmaları ile post graffiti sürecini belirleyen öncü isim olmuştur.

Post Graffiti ve Graffitinin İşlevselliği

Graffiti sanatçısı ve graffiti yazarı arasında ayrım çalıştığı mekânın ve farklı yönlerinin oluşundan söz edilebilir. Graffiti yazarları yani writerlar bir grup içinde bütün olarak hareket ederler, bu gruplara crew adı verilmektedir. Graffiti sanatçıları genelde bir topluluğun parçası olmadıkları gibi bireysel platformda daha konsantre olarak hareket ederler. Örnek olarak Hense, son on yıldır bireysel anlamda hareket etmektedir fakat ondan önce 90’lı yıllara kadar MSK (Mod Society Kings) ekibin (crew) bir parçasıydı. MSK Atlanta’da bir graffiti topluluğuydu. Daha evvel grup üyeleri ile hareket eden Hense, kendisini onların isimleri ile etiketliyordu fakat şimdi tek başına kariyerini yasal anlamda icra etmekte hatta sanat galerilerinde görevlendirilerek ve kendisine ücret ödenmektedir.

Ancak yasa dışı çalışmalardan yasal esere geçiş graffiti öncesi ve sonrası arasındaki farkları göstermez. Hala yasa dışı sayılan birçok graffiti mevcuttur. İkisi arasında belirli estetik stil, dinamik farklar bulunur. Yıllar içinde dönüşen ve gelişen ve yenilenen graffiti; şablon, karakter ve logolarla daha da zenginleşti. Bu durum sanata yepyeni bir etki kattı. Harflerin yaratıcı kullanımı bombalama, bükme gibi daha hızlı çoğalabilen tekrarlanan görüntüler oluştu. Kimseye bağlı olmayan bu sanatçılar istedikleri gibi yıkıcı, asi ve saygısız olabiliyordu. Bunun yanında graffiti sanatçıları kendilerine karşı çıkacak yasal ve ahlaki sonuçlara

[54] Graffiti yazarı, graffitici

rağmen istedikleri tarzda ve istedikleri her şeyi resmettiler, yazdılar. Bundan dolayıdır ki post graffiti birçok sanatçının yasal ve yasal olmayan eserler arasında gidip gelmesine veren bütünleştirici fikri benimsemiş oldu.

"Sokak sanatı ya da kent sanatı bunalımdaki dünyada gençliğe çekici gelecek yıkıcı bir aura yayar bu nedenle de sanayileşmiş dünyanın tüm büyük kentlerinde yaygınlaşan kitlesel bir olaya dönüşür. Akımın öylesine geniş bir kitlenin hoşuna gitmesinin nedeni, kışkırtıcı ve saygısız bir karşı oluştur.'' [55] Uygun teknik ve malzeme ile icra edilen sanatın geçici bir adrenalin patlaması olduğunu görmekteyiz. İnsanların bu sanatı benimsemelerindeki en önemli etken çarpıcı ve ilgi çekici olmasının yanında kamusal alanda doğrudan insanların beğenisine sunulması da yatmaktadır. Bu durum kültürel ölçüde yaygınlaşmasına ortam hazırlamıştır. Galeri ve müzelerin de dikkatini çeken sokak sanatı ve graffiti aynı zamanda reklam ve tanıtımlarda kullanılması yönüyle önem teşkil eder. Gençlere hitap eden markalar da sokak sanatından yararlanmak istemiş ve bu şekilde reklam ve pazarlama piyasasına entegre etmişlerdir. Bu sanat üzerinde kapitalizmin etkisinin görülmesi birçok sokak sanatçısı tarafından reddedilmiş ve sokak sanatının mantığına ters olduğu savunulmuşsa da diğer taraftan gizli ve hızlı çalışmalar nedeniyle çalışmalarının estetik boyut kazanmadığından yakınan sanatçılar bu duruma ılımlı yaklaşmışlardır. Sokak sanatı bir nevi çağdaş sanatın da ilham kaynağı olarak müze ve galerilerde bulunmuştur.

Graffitiden Sokak Sanatına Evrilme Süreci ve Gelişimi

Graffiti ve diğer toplumsal kökenli sanat hareketleri gibi 1960'ların sosyal çalkalantıları içinde ortaya çıktı. New York'a özgü bir hareket olan graffitiyi ilk uygulayanlar kentin göçmenleri tarafından olmuştur. Aslında geçmişi çok eskilere dayanan graffitinin 20. yüzyıldaki ilk örneği II. Dünya Savaşındaki "Kilroy was here / Kilroy buradaydı,'' sayılabilir. Bu sözcükler Avrupa'ya çıkartmaya giden Amerikan askerlerinin aklına, beynine takılıyor ve aralarında slogan gibi gezinmeye başlıyordu.[56] Graffiti sanatçıları sadece duvarlara tag yazarak yani takma isimlerini sprey boya kullanarak ve tipografik şekillerden yararlanarak istedikleri yere yazıyorlardı. Daha sonraları bunlara görsel unsurlar da eklendi. Bu görsel unsurlar figür, poster, stencil olarak devam etti.

1960'lı yılların bu dönemlerinde aynı zamanda Paris'te üniversite olaylarında politik ve eleştirisel mesaj vermek için şablon, afiş, yazı gibi unsurlar aracılığı ile graffitiye başvurulmuştur. Burada kendini ifade ediş biçiminden çok politik mesaj vermek ve eleştiri mantığı yatmaktadır. Bu durum Türkiye'de 70'li yıllarda görülmüş olmakla beraber siyasi içerikli yazıların çok fazla tipografik şekillere, estetiğe önem verilmeden yazılması da önemli graffiti örneğini oluşturur. Siyasi içerik olmaksızın da insanlar dertlerini anlatabilmek için duvarları yazı ile doldurmuşlardır.

Hatta Baudrillard graffitinin politik olmadığını düşünmektedir ve ona göre graffitiler gettolarda yaşayan insanların kentlerdeki ayaklanmalarının bastırılması sonucunda ortaya çıkmıştır. [57] Sanat iç mekânda kapalı ortamda iletişime geçilmesinden ziyade elden çıkabilir ve atılabilir niteliktedir. Graffiti sokak yaşamının bir parçası bir kültürüdür. Bundan yola çıkarak yine sokakta icra edilen Avrupa kültürü ile bağdaşan break dance, hip-hop, kaykay unsurları ile iç içedir. Punk, Rock ve hip-hop müziği bu alanın ayrıca önemli unsurudur. Sokaktaki bu sanatı icra eden gençler asi ve aykırı bir hava içindedir. Graffitinin illegal ve aynı zamanda vandal bir eylem olması çalışmalara heyecan ve adrenalin katmaktadır. Gençlerin temel içgüdüsü olan bu hislerle sokak sanatı ve graffitinin hakkını bir nevi vermektedir. Geçici olması itibariyle graffiti yazarları olan writerlar çalışmalarını belgelemeye çalışırlar. 1930'lu yıllarda bu anlamda Brassai adlı fotoğrafçı duvar çizimlerini ve yazılarını fotoğraflayarak günümüze kadar ulaştıran ilk kişidir. Başka bir

[55] Lemonie, 2014, s21.
[56] Baykam, 2016, s28
[57] Baudrillard, 2016, S144

örnek ise 1970'lerde Martha Cooper ve Henry Chalfont graffitilerini ve diğer sanatçıların çalışmalarını belgeleyerek 1984 yılında çıkardıkları Subway Art adlı kitapta topladılar. Bu kitap graffiticilerin temel başucu kitabı olmuştur. Bu tarz kitaplara örnek olarak Spray Can (1987, H. Chalfont – James Prigoff) verilebilir.

Grafficileri sanat dünyasına ilk adım attıran 1981-85 yıllarında aktif olan Fun Gallery'dir. Fun Gallery sanat ortamlarında daha aşina ama sokakta izini bırakan Kenny Scharf, Keith Haring, Lean Michael Basquiat gibi isimlerin yanı sıra graffitinin öncü isimleri olan Fab 5 Freddy, Lee Qinoes, Dondi, Lady Pink ve Futura'ya sergilerinde yer verdi. Yıllarca graffitici, rapçi, break dansçıları, küratörler, koleksiyonerler ve sanat eleştirmenleriyle bir araya getirdi. [58] 1970'lerde kapalı devre çalışan sanatsal mekanizm dışında kalan galerilere kendini kabul ettiremeyen sanatçılar da resmi çalışma grupları oluşturmuş (William Walker gibi kimileri de grafitiyle eleştirel biçimde kendini ifade etmişlerdir. Bunlardan biri de Rene Moncada'dır.) Rene Moncada 1986 yıllında New York'ta bir duvara boylu boyunca 'I am the Best Artist: Ben en iyi sanatçıyım.' Yazmıştır. Biri de gelip duvarın bir köşesine o ürkütücü soruyu çiziktirmiştir: 'Öyleyse en iyi galeri sahibi kim?' [59] Graffitiden sokak sanatına geçiş süreci kesin olmasa da sokak sanatının bünyesinde graffiti bir şekilde yer aldı. Adrenalin, gelip geçici olma, hızlı çalışma, kamusal değeri umursamama gibi durumlar bu sanatın yapıtaşlarıdır. Sokak sanatçıları da graffiti yazarları gibi illegal yol izlemektedir. Hatta hızlı olmaları gerektiğini bildiklerinden çalışmalarının bir kısmını stüdyoda tamamlarlar. Şablon ve fonlar ile birkaç günde çalışmalarını bitirmiş olurlar.

Sokak Sanatının 1980'lerin Öncüleri: Mesaj İçerikleri

Graffitinin değişim göstererek farklılaşmaya başlaması 1980'lerde olur. Bu çalışmaların öncü isimleri Michael Basquiat (1960-1988) Pop-Art'ın kurucusu Andy Warhol tarafından desteklenmiş ve onun sanatı sokaktan profesyonel ortama taşınmıştır. Michael Basquiat "Samo'' takma adıyla yaptığı graffitiler ile tanındı. Galerilerde boy göstermesi ile dışavurumcu tavrı Art Brut (Ham Sanat) ismini verdiği çalışmalarla tanındı. Tipografik öğenin yanısıra görsellerin de olması büyük ilgi uyandırdı. Basquiat bu anlamda dışavurumcu sanat akımı kapsamında yeni dışavurumcu sanatçılarla beraber anıldı. 1980'lerde yaşanan sosyal anlamdaki durgunluk ve dengesizlik aynı zamanda Basquiat ve onun gibi graffitiçileri bazı şeylere zorlamıştır. O da ekonomik anlamda güçlü olabilmek için sanat galerilerinin kapılarında kendi çalışmalarını bastırdığı t-shirtler ve karpostalları satmaktaydı. Warhol ile tanıştıktan sonra aynı zamanda çalışmaları bir süre sonra sokak sanatından çıkarak artık kendi kültürü olan Jamaika kültüründeki kara büyü ve incil mitolojilerinin yanında reklam ve çizgi roman ile harmanlanmış tablolar şiddetli anarşizim üzerinden varoş duruşu yansıtmıştır. Mesaj içeriklerinin arasında geleneklere ve kültürlere başkaldıran tavrı da bulunmaktadır.

Keith Haring ise toplumsal konulara duyarlı bir aktivistti. Piktogram vari grafik çizimleri ile tanınmıştır. Haring çalışmalarını her yüzeye uyguluyordu, insan vücudu dahil. Daha çok New York metro istasyonlarında, duvar panoların üstünde bebek figürü ve çöpten adam figürleri ile ünlendi. Emekleyen "Radiant Baby'' onun simgesiydi. Banksy'nin de ondan ilham aldığı ve onun yolundan gittiği düşünülmektedir. Basquiat ve Haring'in yanında 1980'lerde Futura, Blek le Rat(Xavier Prou) ayrıca önemli sanatçılardandır. Bu sanatçılar Banksy'den başlayarak şimdiye kadar var olan tüm stencil (şablon) sanatçılarına öncü isimlerdir. Stencil sanatçısı olan Blek le Rat'in simgesi fareydi. Bütün Paris sokaklarını fare görselleri ile donatan Rat, aynı zamanda bu hayvanın kıyamette hayatta kalacak tek canlı olacağını düşünmesi ilginçtir. 2000 yıllardan sonra çalışmaları boyut kazanarak sosyal ve politik bir havaya büründü. Söylemi daha çok evsizler, dilenciler, yalnız insanlardan oluşuyordu. Stencil ve aynı zamanda poster çalışmaları da mevcuttur.

[58] Ayral,2014, S12
[59] Mimaroğlu, 2002, S11

Leonard Hilton McGur takma adıyla Futura 2000 ilk graffiti 1970'lerde metro istasyonlarında başladı. Sonraları soyut resimler yaparak boyut kazandırdı. Soyut resim ile vagonu donatan ilk sanatçı Futura'dır. 1970 ve 1980'lerde daha çok tipografik yazı stili kullanılırken Futura farklı bir alana yönelerek soyut resimler yapmıştır. Bu da onun tarzını oluşturmuştur, diğer sanatçıları da etkilemiştir. 1980'lerde tuval üzerine çalışmalar yapmaya başlayan sanatçının eserleri Keith Haring, Jean Michel Basquiat, Kenny Scharf gibi Amerikalı sanatçılarla birlikte sergilenmiştir.[60] Futura aynı zamanda 80'lerde Punk grubu The Clash ile hem tasarım hem performans olarak ortak çalışmalar yapmıştır. Bunun yanında Nike, Recon gibi firmalara tasarımlar yapmıştır. Onun kapitalizm esiri olduğu görüşü radikal graffitiçiler ve sokak sanatçıları tarafından benimsenmiş ve tavrı aynı zamanda eleştirilmiştir. Çünkü Futura, tasarım stüdyosuna sahip olmakla beraber Laboratories için giysiler tasarlamaya devam etmektedir.

Sosyal sorunları içeren ve bunlara dikkat çekmek isteyen Brezilyalı Eduardo Kobra ise, Sao Paulo şehrinin duvarlarına çalışmalarını resmetmiştir. 2015'te "Sao Paulo: Gerçeğin Büyük Versiyonu" adlı projesini yapmıştır. 10 duvarı kare ve üçgen şekilleri ile resmeden sanatçı aynı zamanda insan portelerine de yer vermiştir. Sanatçı burada şehrin dokusuna ve gerçekliğine vurgu yapmaktadır. Daha çok insanların yaşadığı rutin sorunlara dikkat çekmek istemektedir. Bunlar; sağlık, eğitim, ulaşım, güvenlik gibi sorunlardır. Kobra tarihi figürler de çizmektedir aynı zamanda bir duvar çalışmasında 30 yıl boyunca evsiz kalmış olan şairi resmetmesi önemlidir.

Sokak Sanatı Belirli Sanatçılarının Sanatsal Yaklaşımları ve Sosyal Sorunlar

İkinci Dünya savaşının ardından Doğu Almanya ve Batı Almanya arasında yer alan Berlin duvarı, ülkenin doğu kısmını ayırmak için 1961-1989 yılları arasında inşa edilmiştir. Utanç duvarı olarak da anılan bu duvar 1970'lerde gettodan çıkan insanların savaşa ve sosyal sorunlara değinen graffiti ve sokak sanatının izlerini taşımıştır. Bu duvar, 1989 yılında yıkıldıktan sonra o acıları ve günleri hatırlamak adına 2009 tarihinde bir anıt inşa edilmiştir. Berlin duvarındaki izler bir çeşit sisteme başkaldırı nitelindedir. Sadece mesaj iletmek amacı olan bu yazılar ve resimler estetik bir kaygı taşımamaktadır. Sanatçılar baskın kuvvetlerin dayatmaları karşısında halk olarak kendi isyanını duvarları konuşturmaya çalışmıştır.[61]

Allan Schwartzman 1985'te Street Art adlı kitap çıkarmıştır ve bu şekilde 'Sokak Sanatı' ismini belirlemiştir. Zeus'un 3D boyutlu graffiti, logo uygulamaları, çizgisel tiplemeler, İnvander'in mozaik uygulamalarını nitelendiren unsurlardır. Estetik kaygı taşımaları sebebiyle sanatsal boyutu onun sokak sanatı olarak adlandırılmasında etkilidir. Alanı geniş olan sokak sanatı sanat dünyasında ilgi ile izlenmiştir. Obey (Shepard Fairey), poster çalışmaları ile ünlüdür olan sokak sanatçısıdır. Fotoğrafı resme dönüştürüp afişlerinde kullanmaktaydı. Ünlü ve siyasilerin portelerini yapmaktaydı.1989 yılında Rus boksör Andre'nin portesinden afiş oluşturarak yeni bir üslup geliştirdi. Reklam yapma fikrini sorgulayarak 'obey' (itaat et) kelimesiyle portreyi birleştirdi.

Fairey, geleneksel ve ticari sanat arasındaki sınırı, baskı, duvar resimleri, çıkartmalar ve posterler aracılığıyla kamusal alanlarda sosyal eleştiri markasını iletişim kurarak, tip ve görüntü yoluyla bulanıklaştırıyordu. "Sanat her zaman dekoratif veya yatıştırıcı olması anlamına gelmez, aslında rahatsız edici konuşmalar oluşturabilir ve rahatsız edici duyguları uyarabilir" demiştir. En çok tanındığı ve kendisini sanatçı olarak ortaya çıkaran eseri ise Barack Obama'yı resmettiği afiş tasarımıdır. Bu tasarımda Barack Obama'nın portresini doğrudan kullanmıştır.[62] Ayrıca Bant Dergisi için Atatürk portesi tasarlayan Fairley, Banksy gibi maddi yönden zenginliği nedeniyle tartışmalara konu olmuştur.

[60] Ayral, 2014, S119
[61] (Elvin Karaaslan, Alt Kültürler ve Sokak Sanatı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2008, sf.24).
[62] Eken, B., & Eken, B. (2018). Teknoloji ile birlikte dönüşen afişin incelenmesi ve kamusal ekranlarda etkileşimli afiş uygulamaları. (http://www.artnet.com/artists/shepardfairey/)

Şiddetin eleştirisinin yapılacağı mecra olarak sokak, etki alanı itibariyle çok çarpıcı bir konuma sahiptir. Çünkü sokak toplumsal patlamaların veya birleşmelerin kesişme noktasıdır. Sosyal, toplumsal ve siyasi olarak anlam yüklenen sokaklar her bir grup ve eylem için bir gösteri alanıdır. Sokağın sanatla olan ilişkisi de bu nedenden dolayı önem taşımaktadır. Sokak sanatı çoğunlukla eleştirel bir formla tasarlanmaktadır. Bu eleştiri çoğu zaman toplumsal tepkisizliği kırmak, farkındalık yaratmak, sosyal ve toplumsal bozukluklara karşısında tavır almak ve tepki göstermek şeklindedir. Sokağın bir açık hava sergisi olarak anılması fikri, yaratıcı bir aklın ürünüdür. Sanatı sokağa indirmek şiddete eğilime ve şiddete karşı gösterilen tepkisizliğe bir nevi meydan okumak ve karşı durmaktır.[63]

Toplumsal anlamda şiddet konusunu işleyen en önemli sanatçı Banksy'dir. Aynı zamanda aktivist olması da dikkat çekicidir. Eserleriyle dünyaca ünlü olan sanatçı legal ve illegal olma sınırında durmaktadır. Banksy toplumsal ve siyasi şiddette dikkat çekmek istemiştir. ABD, İngiltere ve Filistin gibi pek çok ülkede çalışmaları bulunmaktadır. Özellikle Filistin'de yaptığı savaş ve şiddet karşıtı eserleri oldukça ilgi görmüş, farkındalık uyandırmıştır. Banksy sokak sanatının ortaya çıkması ve yayılmasında oldukça etkilidir. O çalışmalarında eleştiri, mizah ve ironiyi kullanmış ve harmanlamıştır.

Jones'a göre, o stencil unsurunu kullanarak görsel dille ifade eden hem sanatçı hem de büyük bir karikatüristin mizahıyla toplumu yorumlayan biridir. Banksy postmodern yaklaşım tarzını sanatını icra etmeye devam etmektedir. Andy Warhol'un Marilyn ikonu alıntılayıp yerine kendi çağının Kate Moss'unu koyarak pop-art kavramına yeni yorum getirmiştir. Sanatla ilgisi olmayan yeni bir kitleyi sanat izleyicisi haline getirmesi de aynı zamanda dikkat çekicidir. Jones'a göre sanatla ilgilenmeyen ve artık sokak sanatı üzerinden sanatla buluşan bir nesil vardı. Bu insanlar özgün Warhol'a, Warhol'un Bansky versiyonu üzerinden erişeceklerdi. Jones bunu çok Warhol vari bir düşünce, sondan başa doğru ilerleyen bir düşünce olduğu için zekice insanların baktığını ve Warhol'u öğrendiklerini söyler. Bu düşüncede az da olsa tahrip edici bir şey olduğunu vurgular. [64]

İnvander, Banksy gibi gerçek adını gizleyen sanatçılardandır. Güzel sanatlardan mezun olan İnvander, 1970'lerin bilindik atari oyunu olan Space İndavders'dan (Uzay İstilacıları) almıştır. Var olan karakterleri resmetmekle başlayıp sonrasında kendi yarattığı karakteri ortaya çıkardı. Kendi kendine geliştirmiş olduğu projesi kapsamında Space İnvander projesi Paris'ten başlayarak dünyanın dört bir yanından belirlediği şehirlere özelikle şehirlerin ulaşılmayacak yerlerine istilacılarını monte ediyordu. Bu şehirlere özellikle kritik noktalar demektedir. "Bunun için önceden keşif yapan ve uygulayacağı sayıyı belirleyen sanatçı amacının sürekli ve huzursuzca yeni yerler istila ederek, yer yüzündeki istila alanının puanını arttırmak olduğunu söylüyor, politik tavrı olmadığını fakat yerleştirmelerini %99 yasadışı yaptığı için zaten politik sayıldığını 'gündelik şeylere başka bir algı yüzeyi ekliyor.' Böylece izleyicilerin iş, nesne ve dünyanın kendisine dair anlayışlarını yeniden düşünmelerine sebep oluyor.[65] Sanatçı "Uzay İstilacıları" ndan biri için en yüksek irtifa, Dünya'nın 22 mil yukarısında bir balonla uçarak elde edildi. 2004'ten beri, "Rubikcubism" adını verdiği bir sanat formu olan Rubik Küplerini kullanarak sanat eserleri yaratmaya devam etmektedir. Ayrıca İnvander stüdyo çalışmalarıyla Fransa, ABD, Japonya, Hong Kong ve Avustralya'da ulusal, uluslararası sergi ve fuarlara katılmıştır.

J.R (Jean Rene) diğerlerin aksine fotoğraf temelli çalışmalar yapılmıştır. 2001'de Paris metrolarda başladı. Çalışmak ve fotoğrafları çekmek için Avrupa turuna çıkmıştır. Onun bu yöntemi yasadışı siyasi afişlere

[63] D:Gonca Ucu vd., Medya Çağında İletişim, Şiddete Bir Karşı Tavır Olarak Sokak Sanatı: Filistin ve 'Banksy Etkisi', (İstanbul: Çizgi Kitapevi,2017), 426.

[64] Jones, 2015, S200.
[65] (Ayral, 2014, S169)

benzetilmektedir. Onun tercih ettiği yerler genellikle Orta Doğu Duvarları, Paris gecekonduları, Brezilya'nın kenar mahalleleriydi. JR.'nin çalışmalarını anonimleştirmesi önemlidir, insanların yüzlerini tam göstermeyi tercih etmez; gözlük veya şapka kullanması bu yüzdendir. Çalışmalarını yaptığı yerlerde yoksul insanların da çalışma sürecine katılması onun sosyal sorunlara değinmesi yönünden ilginçtir. Bazıları bir günlüğüne model olurken bazıları bir haftalığına sanatçı olmaktadır. JR.'nin başlıca projeleri: Bir neslin portresi (Potrait of a generation), Yüz yüze (Face to face), Kadınlar kahramandır (Women are horoes) ve uluslararası katılımlı Tersyüz (İnside out). Bunun yanında 2016 yılında olimpiyat oyunları için Rio de Janerio'da atletik hareketin güzelliğine vurgu yapan devasa fotoğraf yerleştirmeleri gerçekleştirdi. Aynı yıl içinde anaformik fotoğraf yerleştirmesiyle Louvre'un ünlü piramidini gizlemeye çalıştı. Pek çok sokak sanatçısı gibi galeri ve müze, sergi çalışmaları yapıyor.

Swoon adıyla görünen Caledonia Curry erkeklerin daha çok egemen olduğu sokak sanatı camiasının ilk kadın sanatçısıdır. 1988-2001 yılları Sanat Enstitüsünde eğitimini tamamladı. New York sokaklarına kâğıt portrelerini duvarlara yansıtmaya başladı. Bu portreleri çizim, baskı, rejim, kesme, çıkarma gibi teknikler kullanarak yapıyor afiş yapıştırma yöntemi kullanıyordu. Bazı tasarladığı figürleri 3 boyutlu yerleştirmeler ile bir araya getiriyordu. Genel anlamda kriz yaşayan topluluklarda iyileştirme için bir katalizör olarak sanatın dönüştürücü kapasitesini merkez alıyor. Çalışmalarında genellikle güzellikle ilgili kavramları ön plana çıkarmıştır. Genel olarak peri masalları, efsaneler ve kutsal kadınlığı konu olarak seçiyordu. Bu tarz yinelenen motifleri oluşturuyordu. Pratt'tayken, çöpten atılan yiyeceklerden ücretsiz topluluk yemekleri sağlayan aktivist gruplara katıldı. Ayrıca, New York'taki gizli etkinliklerle tanınan, kadınlar tarafından yönetilen bir sokak tiyatrosu grubu olan TOYSHOP Collective'in kurucu üyesi olarak feminist savunuculuğa dahil oldu. [66] Eserleri fantastik bir izlenimi olsa da güçlüdür ve gerçeklik barındırır. Sosyal sorumluluk projelerinde de yer alan sanatçının çalışmaları dünyanın dört bir yanında duvarlarda ve çeşitli çağdaş sanat müzelerde kalıcı ve geçici olarak bulunur. Son zamanlarda görsel öykü anlatıcılığın sınırlarını keşfetmek için animasyon film yöntemlerine başvurmaktadır. Swoon'un mekana özel sergileri, doğal afetler, yapısal şiddet ve bağımlılığın neden olduğu krizlere yanıt verme gücünü araştıran aktivizm ve savunuculuk üzerindedir. 2015 yılında Philadelphia Mural Arts ile çoklu platform projesi 5 Stories üzerinde çalışmaya başladı. Merkezi ve hapishaneden topluma yeniden giriş programı olan Philadelphia Mural Arts Guild ile dersler travma, kayıp, bağımlılık ve toplu hapis cezası arasındaki ilişkiye değindi. Bu topluluk katılımına ek olarak, Curry projeye katılanların birkaç portresini oluşturdu ve bunlar, Kuzey Philadelphia'daki 3060 West Jefferson St adresinde bir kamu duvar resmine dahil edildi.

Sosyal anlamda kadınlar üzerinden sorunlara değinen ilginç bir örnek ise İran'dadır. 1978 devrim ile kültürel değişimin meydana gelmesi üzerine hem siyasi hem sosyal anlamda birçok farklılık yaşanan İran İslam Cumhuriyetinde toplumdaki kadın rolünü de hayli etkiledi. Rejim değişikliği cinsiyetçiyi de ön plana alarak kadını pasif ve asosyal olarak nitelendirdi. Kadına tam olarak özgürlük hakkı tanınmıyordu. Bunun üzerinden Müslüman kadın figürleri duvar resimlerine yansımıştır. Kadın portrelerine yer veren resimlerde kadını gölgeler altında tutmaktadır. Kadına olan bu bakış açsına dikkat etmek için yapılan çalışmalar kadınların özgürlüğünü savunmaya yöneliktir. Erkeklerle eşit haklara sahip olmayı vurgular. Sanatçılar kadınların da siyasi, sosyal yaşantı, eğitim gibi alanlarda aktif olması bu konuları ihtiva eden ve cinsiyetçiliğe karşı duruşu sanat dili ile anlatmış oldular.

İran graffiti sanatçısı Black Hand, ona destek verenler ve sevenlerinin deyimi ile "İran'ın Banksy"sidir. Milli takımının dünya kupasında oynamasından sonra 2014 yılında Tahran Vali-Asr caddesinin duvarına bir kadın figürü yerleştirdi. İran milli takım forması ve rubbergloves giyen bir kızın resminde elindeki

[66] https://tr.qaz.wiki/wiki/Swoon_(artist)

deterjan tıpkı bir ödül kupası gibi havaya kaldırılmıştı. Bu eser, Tahran hükümeti tarafından anında silikleştirildi fakat fotoğrafları internette paylaşılmış ve büyük ilgi görmüştü. Black Hand çalışmalarının kadınlar üzerinden bir diğer örnek ise "Rujlu El''. Pembe duvarda "he" (erkeği ifade eden) ve "she" kelimeleri arasına eşittir işareti (=) yazmaktadır. Bu sokak çalışması ile sanatçı İran'da erkeklerle eşit olmak isteyen kadınların sessiz çığlığını yansıtmak istemiştir. Pembe, hassas ve kadınsı bir renk olarak bilinir. Kir ve lekeler vardır çevresinde işin tamamlayıcısı olan duvardaki renkler şu anlama gelebilir: kadınların zorlukla karşılaştığı mevcut toplum iklimi ayni ataerkil toplum. [67] İranlı kadınlara yönelik cinsiyetçilik, sanatçıların düşünmesi için önem teşkil eder. Bu sanat eserleri farkındalık uyandırmaya yöneliktir aynı zamanda insanları kadın hakları için ayağa kaldıracak niteliktedir.

Sokak Sanatı Üzerinden Duvar Resiminin (Mural) Yeniden Doğuşu

Duvar resimleri sokak sanatının popülerleşmesiyle daha da ilgi gördü bunun yanında ayrıca legal olarak sipariş üzerinden ilerlemeye başlamıştır. Muraller sokak sanatının ehlîleşme çabaları sonucu ortaya çıkmıştır. Bazı sanatçılar kendilerini daha net ve nitelikli ifade etmek için legal uygulamalara ılımlı yaklaşmışlardır. Bunun sonucunda belediyeler başta olmak üzere, galeriler işletmeler yeni meslek perspektifi sunmuş, graffiti ve sokak sanatı okullarda eğitimi verilir hale gelmiştir. 2010'dan itibaren bu profesyonelleşme festivalleri ve "Anıtsal siparişleri'' doğurmuştur. Muralissimo/Muralizm (duvar resmi) "özünde belediyelerin düzenlediği festivallerde büyük boyutlu duvarlara resim yapılmasıdır. Bu festivaller herhangi bir kural çiğneme ya da kışkırtıcı olma olanağı vermez dolayısıyla yasalara uyan genç freskçileri ilgilendirir.''[68]

Mesajları genelde yalnızlık ve ün kazanma isteklerini ifade eden temalarla donatıldı. Duvar resimleri ile bu temaları dile getirmekteydiler. Otavio ve Gustavo Pandolgo adlı kardeşler yani (Os Gemeos) ikizler sokak sanatı ile büyülü dünyanın ve yoksul halkın arasında bir bağ oluşturdu. Mizah ve doğaçlamaya dayalı üslupları ile özgün eserler verdiler. Tuval, 3 boyutlu çalışmalar, yerleştirme gibi teknikleri kullanarak müze ve galerilerde sergilediler. Alexadre Orion, kendine has sokak sanatı ifade biçimi vardır. Sokaklarda genelde tercih ettiği noktalar yol ve tünellerin oluşturduğu kirlilik katmanlarına dikkat çeken yerlerdir. Orion'un en önemli çalışması olan çevresel atıklarla ve akrilik baz boyayı karıştırarak siyah, beyaz ve gri monokrom ile yaptığı "duvar kirliliği'' serisidir.

"Devasa boyutlardaki bu şablonlar New Mexico, Sao Paolo, Rio de Janerio, Frankfurt ve Majae'de bulunmaktadır. Burada ele alınan Sao Paolo'daki 'Tutuklama' adlı çalışmada belli bir açıdan bakıldığında geri planda gecekondu ile örtüştüğü bir manzara eşliğinde yine gecekondu ev oyuncakları ile oynayan çocuk figürü ile toplumsal sorunlara parmak basmaktadır.'' [69] Bir diğer sosyal sorunlara değinen sanatı ve aktivizmi birleştiren PangeaSeed Foundation kuruluşundan itibaren 2014'ten bu yana 300'e yakın sanatçısı ile 15 ülkede 350 okyanus ile alakalı duvar resimleri yaptılar. "Sea Walls: Artists For Oceans" adlı bu projenin oluşumunda çevresel sorunlara dikkat çekmek amaçlanmıştır. Devasa muraller ile oldukça etkileyici ve farkındalık uyandırıcı imgeler bulunur. Bu sanatçılardan bazılar: Nychos, Aaron Glasson & Jason Botkin, James Bullough & Li Hill, Onur, Sepe, Spok, Vans the Omega, Curiot.

Sokak Sanatı Çağdaş Akım mı Muhalif mi

Sokak sanatıyla uğraşan kişiler nedense bir çeşit aktivist olma özelliği taşır. Bu özelliğin olması onları hem bireysel hem de farklı gruplar içinde kültürel üretimde bulunmaları üzerine anlamlı kılmaktadır. Toplumsal ve kamusal olması sebebiyle de sürekliliği aktiftir. Sokak sanatı gücünü bir çeşit itici güçlerden almaktadır denebilir. İtici güçler olarak nitelendirilen illegal olma özelliği, kamusal alan kullanımı, estetik kaygı ve

[67] Malekpour, M. (2019). The Art of the Martyrs: The Taziyeh and Street Art in Contemporary Tehran. Performance, Religion, and Spirituality, 2(1).
[68] (Gökova – Guemy, 2014, S36)
[69] Gökova (Orion,ty)

mesaj verme kaygısı içinde, popülarite ve bununla beraber gelen kitle iletişim araçları sayılabilir. Sıradan olmaması özgün ve farklı bir boyutta olması sebebiyle sokak sanatı diğer sanatlardan ayrılmaktadır. Alt kültürün önemli bir parçası olan bu sanatın icracıları bir nebze legal ve illegal olma çizgisinde durmaktadırlar. Yapılan her işin nefret, öfke, aşk, estetik ve başkaldırı ile harmanlanan bir tarafı olduğu ve sosyolojik ve psikolojik izleri taşıdığı bir gerçektir. Kültürel bir üründür olduğunu ve dönemin hakkında tarihe ışık tutabiliyor olması da ayrıca önemlidir. Estetik kaygısı taşımadan sadece mesaj içeriği ile farkındalık uyandırmak isteyen graffiti ve sokak sanatı olduğu gibi estetiğin ön planda tutulduğu sokak sanatı çalışmalarının da varlığı mevcuttur. İnsanların ilgi duyması ve bu eserleri fotoğraflaması popülaritesini arttırmakta önem arz etmektedir.

Başkaldıran bir kültür olarak ortaya çıkan graffiti ve sokak sanatı yasaklara aldırmayan bir tavır içinde olup radikal oluşu ayrıca dikkat çekicidir. Bundan dolayı reklam ve pazarlama sektörünün de dikkatini çeken ve genç kitleyi etkilemek için de kullanılan unsurlardır. Nike, Adidas, Coca Cola, Lacoste, gibi gençleri hedef alan markaların graffitiyi ürünlerinde ve pazarlama araçlarında kullanmaları önemlidir. "Bu şirketler pazarın çekiciliğine karşı koymakta güçlük çeken sanatçılarla iş birliği yaparak'' [70]ve onların estetiğini kendilerine mal ederek reklama yönelik kullandılar. Para ve geçim sıkıntısı bir nebze bu ılımlı yaklaşım olayını olumlu etkilerken birçok sanatçı buna karşı çıkarak bu durumun yapılan sanatın mantığına aykırı olduğunu savunur. Fakat şöyle bir gerçek var ki; "Underground (yeraltı) dönemini geride bırakan graffiti ve sokak sanatı artık sadece vandalizm değil küresel bir sanat akımı olarak anılıyor ve herkesin beğenisine sunuluyor. [71]

Türkiye'de ise İstanbul'daki sokak sanatın yaygınlaşıp ilginin artması 2002'de Aria adlı bir telefon reklamı ile yaygınlaştı genç kitleye hitap etmek için renkli hareketli Hip-Hop müziği ve graffiti sanatı ile harmanlanmış danslarla renklendirilmiştir. Hedef kitleye ulaşmak için graffiti sanatından yararlanılmıştır. İstanbul'un her mahallesinde 'tag' rastlayabiliriz. Özellikle Beyoğlu duvarları giraffiti ve sokak sanatının en yaygın görülen yerlerdir. Sokak sanatın yoğun olduğu yerlerden biri de Kadıköy'dür. Artık her kesim tarafından kabul görmeye başlayan sokak sanatı 2005'ten itibaren çağdaş sanat galerilerinde yer almaya başlar. İlk sokak sanatı galerisi olan Milk 2009'da Beyoğlu'nda açılır. 2009'da aynı zamanda Beyoğlu'nda Berlin'den Erasmus ile gelen Kripoe, tarafından çok sayıda sarı renkli yumrukların görseli ile doludur. Çoğunlukla Karaköy ve Beyoğlu civarındadır. Kripoe dikkat çekici özelliği akla hayale gelmeyecek yerlere çizim yapmasıydı. Çatı, balkon altları ve tehlikeli yerlerde genelde eserlerini bırakmıştır. Bu sarı yumruklar izleyicilerin dikkatini sürekli canlı tutar. Bu tarz zor işlerle Kripoe graffiti sanatçılarını bu tarz işlerin de yapılacağını ispatlamıştır.

Başlıca Önde Gelenler

Londra'da Tate Modern 2008 'Sokak Sanatı', Fondation Cartier Galerie, Paris-2009 'Sokakta Doğan Graffiti', MOCA, Los Angeles -2011 'Sanat Sokakta', Prag Kent Kütüphanesi-2012, 'Kentte takılıp kalmış' ve İstanbul Pera Müzesi-2012 'Duvarların Dili ve Graffiti \ Sokak Sanatı' gibi son 10 yılda açılan sergiler bu harekete gösterilen ilgiyi ortaya koyar. Buna rağmen Bansky, yaptığı çalışmalarla satış yaptığı işleri arasında mantıksal ayrım koymakta ve vandal olduğunu iddia etmektedir. Banksy'nin ünü arttıkça ticari başarısı da yükselişe geçmektedir ve bunun yanında duvardaki çalışmaları büyük meblağlarla satışa sunulmaktadır. Bu durum ayrıca sanatçılar ve eleştirmenlerce tartışmaya yol açar. Bunun gibi Obey ve Futura da bu pazara hizmet vermekte piyasaya tasarımlar yaptıkları için eleştirilmektedirler. Sokak sanatının doğduğu yer sokaklar olduğu ve edindikleri deneyimlerle gelişip zenginleştirdikleri ve ilhamını sokaklardan

[70] (Lemoine,2014, S21)
[71] (Ayral,2014, S9)

aldığı için galeri ve müzelerde bulunmaları bu ortamlara taşınmaları bu işi profesyonel yapanların ve eleştirmenlerin sokak sanatı ve graffiti olarak değerlendirmeleri imkansızlaşmaktadır. Sokak sanatı çağdaş bir akım olması sebebiyle çok sesliliğin, hareketin malzeme ve teknik yöntemlerin ön planda olması önemlidir. Sokak sanatı ve graffitinin muhalif olup olmadığı noktasında net bir sonuç yoktur çünkü kapitalist sistemde para, şöhret sanatçıyı esir alabilir. Bu yüzden sanatçılar legal ve illegal olma noktasında dengede kalmaya çalışmaktadırlar. Bunun en iyi örneği ise Banksy'dir, her ne kadar kendisi tartışmalı olsa da. Sokakta yapılan çalışma legal ve illegal olsun her türlü sokağa bırakılmıştır ve geçiciliğe teslim edilmiştir. Sokakta olduğu için akıbetinin ne olacağı belli değildir. Bu davranış da bir çeşit onun muhalif boyutunu yansıtmaktadır.

Türkiye'de Sokak Sanatı

1980'lerde yeni yeni ortaya çıkmaya başlayan bu sanat akımı bir anlamda Türkiye'nin içinde bulunduğu politik ortamla da doğrudan alakalı olmuştur. Toplumsal olarak etkileri ''protest'' olarak Türkiye'de yaygınlaşmıştır. 90'lı yıllardan daha da yayınlaşan graffiti ve fanzin sanatsal iletişim aracı olarak kullanıldı. Bu yıllarda politik çekişmeler yaygındı, insanlar kent duvarlarına politik söylemler içeren sloganlar yazıyorlardı. Sloganlar ve afişler oldukça yaygınlaşmıştı. İllegal olması sebebiyle bu tür 'eylemler' gece yapılırdı. Duvara yazı yazılırken şekil, estetik değil direk içerdiği mesaj önemliydi. 1985 yılından itibaren Türkiye'de sokak sanatı Turbo adlı sanatçı ile şekil değiştirdi. Turbo mahlası ile tanınan Tunç Dindaş Türkiye'deki ilk graffiti sanatçısıdır. Yurtiçi ve yurtdışı birçok festival ve etkinliklere katılmıştır. Sanatı ile ilgili yazılar kaleme alarak kitlelere ilham olmuştur. Almanya'dan gelen gurbetçi Türkler ayrıca sokak sanatın Türkiye'de gelişmesine katkıda bulunmuştur. Türkiye'de sokak sanatçıları gruplar halinde kendi etkinliklerini sürdüren yapıdadır. Özellikle İzmit ve İstanbul şehirlerinde bilindiği gibi bazı ülkelerde illegal olarak karşımıza çıkan bu sanat Türkiye'de de illegaldir ve cezası bulunmaktadır. Fakat bazı istisnalar vardır. İstanbul Güngören Belediyesi graffiticilere kolaylık sağlamaktadır. Buradaki çalışma Türkiye'nin en uzun sokak çalışması olarak kabul edilir. Bunun yanında muraller, stenciler de popülerleşmiştir.

Genç writerlar sayılarını arttırmıştır. Turbo'ya göre graffiti tamamen yazıya dayanır. Harfler üzerinden stil, outline, bloklamaların bir araya gelerek oluşmasıdır. Harflerin yanı sıra karakter çizimlerine de rastlarız. Bunlar grafitinin tamamlayıcı öğeleridir. Writerların graffti uygulamasında kullandıkları sadece sprey boyalardır. Sokak sanatçılarının ise teknik olarak ve malzemeleri oldukça geniş yelpazededir. Çizilme ve uygulama tarzları bakımından farklılık gösterir. Stencil uygulamaları, çizimler, çıkartmalar, karakterler, ikon ve sembollerle şekillenir. Türkiye'ye graffiti sanatını ilk getirenlerden sayılan Turbo (Tunç Dindaş) 1983-84 yılları arasında merak sardığını söylemektedir. Onun graffiti ile ilk tanışması plak kapaklarında görmesi ile olmuştur. Graffitiyi konu alan "Beat Street" adlı sinema filminden de etkilendiğini ayrıca söylemektedir. Türkiye'de bu sanat dalının okutulması gerektiğini söyler ve temel stillerin öğrenilmesinde katkı sağlayacağını vurgular.

Türkiye'de 80'li yıllarda henüz yayılmamışken Turbo kendisi tek başına başlamıştır. Hatta 89'da yakalandığından bile söz etmektedir. 1997 yılında artık yavaş yavaş bu sanat hakkında yazmaya başlamış ve fotoğrafladığı graffitileri paylaşmıştır. Bu sayede insanlarda merak uyanmıştır. Graffitilerde mesaj kaygısı olmadığını sokak sanatının bu kaygıyı içerdiğini düşünen Turbo, graffiti sanatçıları olan writerların amacının yazabildiği kadar çok tag yazmak ve en güzelini yazmak olduğunun altını çizmektedir. Graffiti ona göre illegaldir ve legal olma durumunda bu kabul edilemez. Altkültürlerin sokaklarda doğduğunu ve bu şekilde popüler olduklarını ama kapitalizmin onları farketmesinin ardından şekil değiştirebileceklerini de ifade etmektedir. Kapitalizm onları fark ettiği an içerisine alır, eğer illegal bir ruhla yapılıyorsa bu sanata uygun olduğunu, diğer türlü sanatçının seçimine bağlı olduğunu söylemektedir. Turbo'nun mesaj kaygısı üzerine söylediği sözleri şu şekildedir:" Ben herkesin mesaj kaygısı olduğu bir dönemde yaptığım işler ile

mesaj vermek istemiyorum. Bir writer olarak sadece adımı yazıyorum. Sıkıcı sokakları renklendirmek istiyorum. Yaşadığım şehre bir değer ve bir stil katmak istiyorum. Günümüzde sosyal medya ile çok haşır neşir olan Street artist'ler instagramda dikkat çekmek ve çokça paylaşılsın diye yeteri kadar mesajlı graffiti yapıyorlar. "

Bir diğer graffiti sanatçısı olan Sobe Doublepeace mahlaslı Hüseyin Eriş, İzmir'de yaşayan bir graffiti sanatçısıdır. Karakter graffiti ve vektorel graffiti üzerinde yoğunlaşmıştır. 1999'dan beri graffiti ile içiçe olduğunu söyleyen Eriş, bu sanata dair gençlere yönelik festivaller ve etkinlikler düzenlediklerini ve bu kültürü tanıtmak için uğraştıklarını dile getirmektedir. Graffiti ile tanışması orta okul döneminde olmuştur. Hatta parasını biriktirerek spray boya aldığını ve metro yollarını izinsiz bir şekilde boyadığını söylemektedir. Graffitiyi mesaj içerikli ifadeler için de kullandıklarını ifade eden Eriş, insanların bu şekilde bilinçlenmesi konusunda etkili olacağını söylemektedir. İnsanların onlara olan yaklaşımları başlarda olumlu değilken şimdi daha fazla istek aldıklarını ifade etmektedir. Hatta siyasi olarak da istek aldıklarını, partilerin amblemleri ve sloganlarının yazılmasını istediklerini söylemektedir. Hüseyin Eriş legal olan graffitilerle çalışmayı tercih ettiğini söylemektedir. Çünkü illegal olarak yapılan graffitilerde yakalanma korkusu vardır ve adrenalin yüksektir. Fakat legal uygulamalarda detayların olduğunu ve neredeyse 2 saatte yapılabileceğinin altını çizer. Bu sayede kendini rahat bir şekilde geliştirdiğini ifade eder. Dünyada sosyal mesaj içerikli graffiti ve sokak sanatı hakkında hayranlıkla izlediklerini söylerken Türkiye'de bu durumu tam tersi yaşandığını dile getirir. Çünkü böyle bir durumda kısa sürede yapılan çalışma kapatılıp, silinmektedir bu yüzden kalıcılığı bu noktada zayıftır.

Türkiye'deki Sokak Sanatçıları ve Eserleri

Alex Maksiov sokak sanatını her türlü malzeme ve farklı teknikler kullanarak kamusal alanda yapılan tüm işleri sokak sanatı olarak değerlendirir. Graffiti yazarı yani writter olmadığını sokak sanatçısı olduğunu bu ikisi arasında ayrımın görseller ve yapılan tekniklerle ayrıldığını ifade eder. 25 yıldır sokak sanatçılığı yaptığını dile getiren Maksiov, 10 yıldır da 3D sokak çizimleri ile ilgilendiğini söylemektedir. Sanatının izlerinin Sürrealizmden geldiğini de belirttir. Sanatını icra ederken kendi oyun alanını yarattığı ve bir şeye bağlı olmadığını söyler. Sokak resimlerini çoğunlukla gerçek üstü anamorfik bu ilkeye dayanarak yaptığını dile getirir. Eserlerini her sanatçı gibi yaratılış hissi ile yaptığını söylemektedir.

Bakeroner mahlaslı Ali Tufan Ülbeg, sokak sanatı veya graffitinin tek bir şey ifade etmediğini söyleyen Bakeroner, sanatçıların değindiği konulara göre farklılık gösterdiği bir alan olduğunu vurgular. Graffiti sanatı için sokak tipografisi denildiğini ifade eder. Tipografi ve kaligrafi gibi yazı sanatı olduğunu ilhamını sokağın dinamiklerinden aldığını ifade ederken kendi içinde dinamikleri ile bir sanat olduğunu söyler. Bu alana çocukluğundan beri harf süslemelerine olan merakı sayesinde ve bir dergide gördüğü graffitiler ile yöneldiğini ifade etmektedir. Mesaj verme amacı olmadığını genel olarak harflerin daha estetik ve yapıların itinalı olmasına dikkat ettiğini söyler. Grafik sanatın ve sanat ilkelerini barındıran eserler oluşturabileceğinin eserlere göre farklılık gösterebileceğinin altını çizer. Ayrıca eserlerinde kaligrafi disiplinlerini yansıtmaya ve ikisini de harmanlamaya özen gösterdiğini dile getirir. Genel amacın estetik olarak hoş görünen eserler yapmak olduğunu ve yeni harf yapıları oluşturmak olduğunu söyleyen Bakeroner bazı çalışmaların çevreyle uyumlu olarak güzellik katmak, estetik zevk uyandırmak için yaptığını söyler. Bunun yanında graffiti camiasında Vandalizm amaçlı çizimler yapanların da olduğunu söyler fakat ülkemizde bunların az olduğunun altını çizer. Bu sanata gösterilen ilgi her ne kadar yeterli olmasa da güzel dille anlatıldığı zaman ilgi ve desteğin arttığını düşünmektedir.

Seron Moon, Gonca Sarıgül kadın graffiti sanatçısıdır. Sokak sanatını kendini ifade etme biçimi olarak görmektedir. Sokak sanatı ona göre özgürlüğün alternatif bir yoludur. Kişiliğinin gizli yanlarını bu sanatla

farketmiştir. Still,tarz olarak benimseyen ve aitlik duygusunu yansıtan bir durum olduğunu ifade etmektedir. Graffitiye yönelmesinin teknoloji ile olduğunu ve bu alanda kendini geliştirmeye çalıştığını söyler. Seron Moon mesaj verme amacı gütmediğini fakat karakter olarak kullandığı fontlarda kendi hayatından izler taşıyan ifadeler de çizdiğini söylemektedir. Her sokak sanatının kendine ait bir tarzı olduğunu söyleyen Seron Moon, bu sanatın özgürlüğü ve kişilerin kendine has dünyasını ifade ettiğini söyler. Daha çok sanatında renk uyumuna dikkat ettiğini ve flow (akışa) gölge yönüne dikkat ettiğini söylemektedir. Graffiti çevreyi kirletmekten ziyade süslemektedir der.

Seedare graffiti sanatçısı olmasının 2006 yılında abisinin şapkasındaki şekillerden etkilenmesi ile olduğunu söyler. Bu şapkanın üstünde graffiti sanatı ile yazılmış isim yazılıdır. Bundan sonra kendi ismini graffiti sanatı ile yazmaya başladığını dile getirir. Graffiti sanatının hayal gücü ürünü olduğunu söyleyen Seedare gri duvarların renklendirilmesi gerektiğine inanır. Sokak sanatının özgür olmayı ifade ettiğini ve bu alanda kendini özgür hissettiğini de vurgular. Bu sanatla mesaj verme stiline ve renklere yaptığı eklemelerle ve belli konulara farkındalık yaratmak içindir der. Sidar vefat eden kardeşinin ismi olduğunu onu her yere yazarak ölümsüzleştirmeyi söyler. Ayrıca sokak sanatının daha çok politik mesaj vermesi gerektiğini söyler. Toplumsal duyarlılık ve farkındalık sunmak amacıyla toplum sorunlarını işlemesi gerektiğini ifade eder. Mesaj vermek isteniyorsa sokaktan başka etkisi büyük olacak bir yer olmadığının altını ayrıca çizer. Genelde legal ve illegal olan yerlere göre bu sanatın icra edildiğini ve ikisini de benimsediğini söyler. Legal olan yerlerde daha çok kendi seviyesini ölçmek ve geliştirmek için kullandığını ifade eder. Seedare bu sanatın olumsuz hayata karşı bir arınma, stres atma yolu olduğunu vurgular.Seedare sanatı için şunları dile getiriyor: ‘’Ben Diyarbakır’ lıyım orada doğup büyüdüm oranın şartlarında çok zorluk çektim kendime bir yer bulamadım ve yakın çevremde yaşadığım mahallede emniyet güçleri tarafından sıkıntılar yaşanıyor. Düşünün Diyarbakır’da yaşıyorsunuz spreyle duvar boyuyorsunuz, sırtınızda çanta içinde boyalar sizi gören polis sizi terörist sanıyor. Silah çekiyor veya vuruyor. Şimdi İstanbul’da yaşıyorum. Doğu ile Batı arasında çok fark var.’’

SONUÇ

İlk insandan başlayarak mağara duvarlarından süregelen kendini ifade etme biçimi sokak duvarlarına da yansımıştır. Modern insanın kullandığı kamusal alanda yapılan bu sanat kendiliğinden bir iletişim aracı haline gelmiştir. 20. Yüzyıldan bu yana duvar resmi ve duvar yazılarıyla gelişip yaygınlaşmış olan sokak sanatının dinamikleri yapısı gereği tüm otorite ve süregelen düzene, geleneğe karşı bir duruş örneğidir. Sokak sanatı ve graffitinin insanın kendinden bir iz bırakması, hislerini paylaşması ve aktarması noktasında önemli olduğu bir gerçektir.

Yazı yazma biçimi artık graffitinin sınırlarından çıkarak yeni materyaller ve tekniklerle sokak sanatına dönüşmüş, evirilip gelişmiştir. Toplumsal sorunlara değinen ve bir nebze tarihe de ışık tutabilir nitelikte olan bu sanatın insan belleğine ve psikolojisine etkisi yadsınmaz bir gerçektir. Sokakların ruhunu ve stilini yansıtan mesaj kaygısı ile yapılan kimi zaman da sadece estetik boyutu üzerinde durulmuştur. Eleştirel tavrın yanında, bu sanatla sosyal sorunlara da dikkat çekmek ve farkındalık yaratmak, kitleleri harekete geçirmek oldukça kolaydır. Kamuya açık alanda yapılan bu eserlerin geçiciliği söz konusu olsa da 7’den 70’e ulaşıyor olması popülerliğin artmasında avantaj sağlamaktadır. Kentin dokusunu, bakışını, zihniyetini yansıtan ve alt kültür öğelerinden sayılan graffiti ve sokak sanatı politik ifadeler ve bireysellikle de yoğrulup estetik değerlerin de beraberinde getirilmesi noktasında önem teşkil eder.

Bu çalışmada ele alınan graffiti ve sokak sanatının öncülerinden başlayarak bu akımın bir nebze doğuş, evriliş ve gelişim süreçleri izlenmiş, aynı zamanda değindiği sosyal konuların farkındalık yaratma rolü üzerinde durulmuştur. İllegal ve legal olma sınırında duran bu sanatın galeri ve müzelerin dikkatini çekmesi ve ona karşı verdiği savaşı betimlerken bir taraftan da bu duruma sıcak bakmayan ve sokak sanatının illegal olması gerektiğini savunanları kapitalizm esiri olmamak için uğraş vermektedir.

KAYNAKÇA

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan(1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9.Baskı), Ankara: Seçkin Yayınevi.

D: Gonca Ucu vd., Medya Çağında İletişim, Şiddete Bir Karşı Tavır Olarak Sokak Sanatı: Filistin ve 'Banksy Etkisi', (İstanbul: Çizgi Kitapevi,2017), 426.

Ayral, R. (2014). Duvarların dili: graffiti/sokak sanatı. Bahar T.,Çolakoğlu F., Ataç A. ve Soley U. (Ed.), Duvarların dili graffiti/Sokak sanatı içinde (s. 9-16), İstanbul: Pera Müzesi Yayını.

Baudrillard, J. (2016). Simgesel değiş tokuş ve ölüm, (Çev. Oğuz Adanır), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Malekpour, M. (2019). The Art of the Martyrs: The Taziyeh and Street Art in Contemporary Tehran. Performance, Religion, and Spirituality, 2(1).

Gökova, H. (2020). Sokak sanatında üsluba dair yorumlar ve muhalif boyut. Yedi, (23), 97-107.

Baykam, B. (2016). From Graffoman to street art, İstanbul:Piramid Yayıncılık / Yer altı Kuşağı 2.

Lemoine, S. (2014). Müzeye bir karşı kültür: Kuruma meydan okuyan kent sanatı. Bahar T., Çolakoğlu F., Ataç A. ve Soley U. (Ed.), Duvarların dili graffiti/Sokak sanatı içinde (s. 19-23). İstanbul: Pera Müzesi Yayını.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://blog.milliyet.com.tr/sanat-dunyasinin-siyahi-cocugu--basquiat/Blog/?BlogNo=288136 (E.T. 05.02.2021)

https://tr.euronews.com/2015/08/24/sosyal-sorunlar-icin-sokak-sanati (E.T. 05.02.2021)

https://www.christies.com/features/Invader-7090-1.aspx (E.T. 06.02.2021)

https://www.rotka.org/sokak-sanati-ve-aktivizmi-birlestiren-duvarlar/ (E.T. 06.02.2021)

https://en.wikipedia.org/wiki/Black_Hand_(graffiti_artist) (E.T. 06.02.2021)

VATANDAŞLARIN ÜZERİNDE TAŞIDIĞI TC KİMLİK KARTLARININ ÇOK AMAÇLI KULLANILMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLER YA DA KİMLİK ERİŞİM CİHAZLARININ (KEC) TC KİMLİK KARTLARININ KULLANIMINDA GÜVENLİ ERİŞİM VE DOĞRULAMA CİHAZI OLARAK GELİŞTİRİLİP KULLANILMASI

Hakan YILDIRIM

Özel Sektör, Ankara / Türkiye

Öz: Halen kullanmakta olduğumuz TC Kimlik Kartlarımızın ilk Pilot uygulaması Eylül 2016'da başlamıştır. 02.01.2017 tarihi itibariyle ülke genelinde dağıtımına başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Kartı (TCKK) kullanılarak, vatandaşa sağlanan hizmetlerde, hizmetin özelliğine göre görsel, elektronik ve biyometrik olmak üzere farklı güvenlik seviyelerinde kimlik doğrulama yöntemleri kullanılması suretiyle güvenli kimlik doğrulaması yapılabilecek bir araç olarak planlanmıştı. İçişleri Bakanlığı'nca TCKK ile ilgili yapılacak iş ve işlemlere ilişkin usul ve esasların belirlenmesine yönelik ilk yönetmelik 03.12.2019 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanmıştır. Bakanlık tarafından gerekli Elektronik Kimlik Doğrulama Sistemi (EKDS) altyapısının tamamlanıp ve idari mevzuatın tanımlanmasının ardından, kimlik doğrulamada yurt çapında TCKK kullanımına geçilmesi beklenmektedir. Genel beklenti bu sürecin 2021 yılının sonundan önce tamamlanacağıdır. İçişleri Bakanlığı tarafından Resmî Gazete'nin 22 Ekim 2020 PERŞEMBE Tarih ve 31282sayılı nüshasında yayınlanan YÖNETMELİK ile TÜRKİYE CUMHURİYETİ KİMLİK KARTI ELEKTRONİK KİMLİK DOĞRULAMA SİSTEMİ hakkındaki son düzenleme yürürlüğe girmiştir. Kimlik Erişim Cihazı (KEC), EKDS'nin uç birim cihazlarından biri olup, elektronik ortamda hizmet veren uygulamalar için kimlik kartının yetkili kurum tarafından verildiğinin ve kartın gerçekten hamiline ait olduğunun doğrulanması amacıyla kullanılacaktır. Öte yandan halen alışveriş için gidilen market gibi yerler başta olmak üzere geliştirilmiş doğrulama araçları bulunmaktadır. Bu cihazlar bazı yazılımsal ilavelerle ve mevcut bilgi birikimiyle kimlik doğrulama cihazı olarak kullanılabilir. Ama öte yandan T.C. Kimlik Kartları ise cebimizde bulunan ehliyet, ruhsat, üye kartları ve ödeme araçlarının tamamının yerine geçebilir. Bu bildiride T.C. Kimlik Kartlarının çok amaçlı kullanımı için eldeki araçlardan ve bilgi birikiminden nasıl faydalanabileceğimiz ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Kartı, Kimlik Doğrulama Araçları, Elektronik ve Biyometrik Kimlik Doğrulama, Kimlik Erişim Cihazı (KEC)

GİRİŞ

Elektronik Kimlik Doğrulama Sistemi'ni (EKDS) oluşturan olan bileşenlerden TC Kimlik Kartları hali hazırda yurt çapında yaygınlaşmakta olup; Kimlik Doğrulama Sunucusu, Kimlik Doğrulama Politika Sunucusu, ve Arabirim Uygulama Yazılımları ise T.C. İçişleri Bakanlığı tarafından ilgili standartlara uygun olarak tamamlanıp hizmete sunulacaktır.

Sistemin uç birim cihazları olan Kimlik Erişim Cihazları (KEC) ise TÜBİTAK BİLGEM tarafından hazırlanan ilgili TSEK standartlarına uygun olarak özel sektör tarafından geliştirilecektir. Common Criteria (CC) EAL4+ güvenlik sertifikasına sahip olan ve TSEK tarafından ilgili KEC standardına uygunluğu tescil edilen cihazlar kullanıma sunulabilecektir. (EKDS, 2021)

KEC tasarım ve üretimi, Türkiye'de yerleşik ve yerli firmalar için daha önce üzerinde yoğunlaşılan konular arasındadır. KEC tasarımının yapılarak seri üretime girilmesi yerli ürün gamına eklenecek yeni bir ürün olacak ve aynı zamanda üzerinde yeni ürünler geliştirilebilecektir.

Şu ana kadar yerli pazarda, elektronik cihaz ve yazar kasa POS sektöründe veya e-imza çözümleri konusunda faaliyet gösteren sınırlı sayıda firma, KEC tasarım ve üretimi konusunda çalışma yapacağını duyurmuştur. Gereksinimleri ve referans tasarımı TÜBİTAK BİLGEM tarafından geliştirilmiş olan bu tür yeni bir cihazın yerli üretimi konusunda ülkemizdeki yerli firmalar dünyada da öncüler arasında yer alacaktır.

KAVRAMSAL ARKA PLAN ve KEC CİHAZLARI GELİŞTİRME SÜRECİ

Pazardaki Durum ve İhtiyaç Analizi

KEC cihazları ile ilgili gelecekteki pazarın büyüklük bilgileri, gelişme tahminleri ve eğilim bu yöndedir. Nitekim bireyler ceplerinde sürekli artan kartları taşımak yerine hepsinin yerine tek bir katla ihtiyaçlarını karşılamak istemektedir. İçişleri Bakanlığı tarafından 03.12.2019 tarihinde çıkartılan Yönetmeliğin pazara olası etkisi üzerinde araştırma yapılmış, bazı aktörlerle görüşülerek pazara etkisi görülmüştür. Nitekim bu alanda çalışan firmalar da ortada görünmeye başlamıştır.

TÜBİTAK'ın referans ürünlerinin teknik dokümantasyonu yayınlanmıştır.

Daha önce de vatandaşlara Vergi Numarası, Belediye Numarası, Banka Hesap Numarası, Emekli Sandığı, SSK, Bağkur, ÖSYM gibi daha pek çok numara verilmekteydi. Şimdilerde bu numaralar devam etmekle birlikte bir yandan da tüm bu numaralar T.C. Kimlik numarası ile irtibatlandırılmıştır. Şu anda vatandaşların herhangi bir özel ya da resmi kurum müracaatında sadece T.C. Kimlik numaralarını bildirmeleri yetmektedir. Yani kimlik belirleyici olarak başlıca yöntem T.C. Kimlik Kartı olmuştur. Diğer tüm metotlar ilgili kayıt alanında buna ilave ek özellikler durumuna gelmiştir.

Bunun bir anlamı da 2017 yılından bu yana kullanılmakta olan çipli elektronik TCKK'larının tüm işlemlerde aynı zamanda güvenli erişim ve kayıt cihazları olması halinde biyometrik güvenliğin de eklenerek kullanılabileceğidir.

Bu amaçla sistem ve yazılım gereksinimleri belirlenmeli, analiz edilerek önceliklendirilir. Sistem ve yazılım birimlerinin tasarım-geliştirme ve entegrasyon çalışmaları yapılarak prototip ürün kısa sürede geliştirilebilir.

Test ve değerlendirme kriterleri belirlenerek firmaların kendi içinde kurulan test ortamında prototip ürünlerin testleri oluşturulacak küçük laboratuvarlarda yapılabilir.

Prototip ürünlerin TSE ve CC testleri akredite test kuruluşlarında (TÜBİTAK BİLGEM ve TSE) ilgili kriterler gözetilmelidir. Test ve değerlendirme sonuçları ve öneriler/geri beslemeler doğrultusunda tasarım ve yazılımlar iyileştirilmeli, iyileştirilmiş ürün prototipi geliştirilmelidir.

Ürün geliştirmeler eldeki tecrübe ve bilgi ışığında en fazla altı aylık sürede Beta versiyonu sınırlı sayıda kullanıcıya verilerek öneriler/geri beslemeler doğrultusunda iyileştirebilecektir.

KEC tasarım ve üretimi, firmalar için daha önce üzerinde yoğunlaşılmayan yeni teknoloji alanlarına giriş yapılmasını sağlayacaktır. Ürün gamlarına eklenecek yeni bir ürün olacak ve aynı zamanda üzerinde geliştirilebilecek yeni bir ürün platformunun temelini oluşturacaktır.

Şu ana kadar yerli pazarda, elektronik cihaz ve yazar kasa POS sektöründe veya e-imza çözümleri konusunda faaliyet gösteren sınırlı sayıda firma, KEC tasarım ve üretimi konusunda çalışma yapacağını duyurmuştur. Gereksinimleri ve referans tasarımı TÜBİTAK BİLGEM tarafından geliştirilmiş olan bu tür yeni bir cihazın yerli üretimi konusunda firmamız ülkemizde ilkler arasında yer alacaktır.

Geliştirilecek KEC cihazının TÜBİTAK tarafından belirlenen standartlara uygun olması gerekmektedir. Ürünün donanımsal ve yazılım tasarımlarında- pazarda benzer konularda geliştirilmiş ürünlerden öğrenilen

bilgi birikimi kullanılabilir. Geliştirilecek KEC Ürünün mekanik tasarımının ve kullanım ergonomisinin veya da albenisinin yüksek olması kullanım kolaylığı açısından önemlidir. Dış Pazarlarda kendisine yer bulma şansını da artırır.

Teknoloji ve Uyulması Gerekli Standartlar

İçişleri Bakanlığı 3.12.19 tarihli TÜRKİYE CUMHURİYETİ KİMLİK KARTI YÖNETMELİĞİ düzenlemesi ile standartları ve isterleri duyurmuştur. Akıllı kart teknolojisine sahip elektronik kimlik kartlarının dağıtımı İçinde kimlik bilgilerinin yanı sıra, kart sahibinin fotoğrafı ve biyometrik bilgilerinin de (parmak izi, parmak damarı izi ve el ayası damarı izi) olacağı yeni kimlik kartları hayatımızı e-devlet, bankacılık, sağlık ve telekomünikasyon gibi birçok alanda kolaylaştıracak. Kimlik doğrulamanın elektronik ortamda güvenli bir şekilde yapılabiliyor olması, birçok hizmetin elektronik ortam üzerinden verilmesini sağlayacak. Böylece, zamandan, kimlik doğrulama için harcanan iş gücünden ve kırtasiye masraflarından tasarruf edilmiş olacak. Yeni kimlik kartları, TÜBİTAK BİLGEM tarafından geliştirilen milli teknolojiye sahiptir. Bu teknoloji sayesinde, kartın kopyalanması veya yetkisiz kişiler tarafından üretilmesi günümüz şartlarında mümkün değildir. Kartın başkası tarafından kullanılması, uygulamanın güvenlik seviyesine göre kart şifresinin girilmesi ve/veya biyometrik doğrulama gerektireceği için engellenmiş olacaktır. (Resmî Gazete, 2019)

Yeni nesil kimlik kartları ile elektronik ortamda kimlik doğrulama yapılabilmesi için bir kart okuyucu gerekmektedir. ISO/IEC 7816 standardına uyumlu herhangi bir kart okuyucu kullanarak da bu işlemi gerçekleştirmek mümkün olabilmektedir.

İşlem sonucunda, kartın gerçekten yetkili kurum tarafından verildiği ve vatandaşın kartın sahibi olduğu, kartın içindeki bilgilerinin ve kart şifresiyle doğrulanacaktır. Kart, mahremiyet sebebiyle, kimlik kartı içindeki biyometrik verilerin, standart kart okuyucular tarafından okunmasına izin vermemektedir. Kartın içindeki biyometrik bilgiler kullanılarak kimlik doğrulaması yapılacaksa, Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından onaylanmış, güvenli bir kart okuyucu kullanmak gerekecektir. Bu amaçla, TSE ve TÜBİTAK BİLGEM T.C. kimlik kartı için güvenli kart erişim cihazları adı ile yeni bir standart hazırladı. Tamamen milli olarak üretilmiş olan bu standart dört bölümden oluşmaktadır:

TTS 13582 "T.C. kimlik kartları için güvenli kart erişim cihazları - Bölüm 1: Genel bakış"

TTS 13583 "T.C. kimlik kartları için güvenli kart erişim cihazları - Bölüm 2: Ara yüzler ve özellikleri"

TTS 13584 "T.C. kimlik kartları için güvenli kart erişim cihazları - Bölüm 3: Güvenlik özellikleri"

TTS 13585 "T.C. kimlik kartları için güvenli kart erişim cihazları - Bölüm 4: KEC uygulama yazılımı özellikleri"

Firmalar istedikleri takdirde bu standardı TSE'den ücreti karşılığından satın alıp kimlik kartı ile biyometrik doğrulama yapacak cihazlar geliştirebilir. Bununla birlikte, geliştirdikleri cihazı TSE standardına uygun olarak hazırlamaları ve test ettirip onay almaları gerekmektedir.

Standartta, cihaz için uyulması gereken güvenlik kriterleri yer almaktadır. Bu kriterler, standardın atıfta bulunduğu bir koruma profili ile tanımlanmıştır.

Akıllı Kimlik kartı okuma cihazları geliştiren firmaların bu projedeki üründen farkı ve kolaylığı cihazların yazılım ortamı olarak yeni işletim sistemleri ile gelmesi sebebiyle programlamasının açık kaynaklardan kolayca öğrenilebilir ve yapılabilir olmasıdır.

Burada mevcutta çalışan sistemleri bozmadan mevcut kart okuma yazılımına ilave (add-on) olarak çalıştırabilme zorluğu bulunmaktadır.

Sürekli olarak standartlar ilerlemekte ve gelişmektedir. Ancak tüm kaynak kodları ve devre tasarımları elimizde olduğundan ortaya çıkması muhtemel sorunlar tarafımızdan kolaylıkla giderilebilecektir.

Ekonomik Öngörüler ve Ulusal Kazanımlar

T.C. Kimlik Kartlarının en başından bu yana çipli olarak tasarımının bir gerekçesi de biyometrik özelliklerin kimlik kartı üzerinde kaydedilmesidir. Böylece gerektiğinde bireylerin kendi biyometrik özellikleri ile yeni nesil kimlik kartlarının üzerinde bulunan çipte daha önce kaydedilmiş yine kendilerine ait biyometrik özelliklerin gerektiği durumlarda karşılaştırılması ve bu yolla kimlik doğrulamasının en hızlı ve en güvenli bir biçimde sağlanması amaçlanmıştır.

2016 yılında ilk defa dağıtılmaya başlayan yeni nesil kimlik kartları şu an için nüfusun yarısına ulaşmıştır. [72]

T.C. Kimlik Kartlarının elektronik olarak doğrulanması işlemine 2021'in ikinci yarısında başlanacağı ve çok hızlı bir şekilde vatandaşı ilgilendiren ve kimlik gerektiren kamu ve özel tüm kurum/kuruluşlara KEC cihazı kullanma zorunluluğu geleceği duyulmaktadır. Bu ise pazara sunulması gereken cihaz sayısının en az POS sayısı hatta daha fazla olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Örneğin polis ve jandarmanın sabit ve mobil noktaları için 50.000 kadar alım yapacağı öngörülmektedir. Sağlık kuruluşları ve eczanelerin de yaklaşık benzer rakamlara ulaşacağı ve KEC cihaz sayısının toplamda 400 bine ulaşacağı tahmin edilmektedir. Birçok vatandaşın e-imza için KEC cihazı kullanacak olması bu rakamları birkaç milyon daha artıracaktır.

Şu anda KEC satışı yapan bir firma yoktur. Pazarın açılması ile birlikte mevcut POS yazar kasa firmalarının finans sektöründeki pazar paylarına yakın payları yakalaması beklemektedir.

a. Son Durum

İçişleri Bakanlığı tarafından Resmî Gazete'nin 22 Ekim 2020 PERŞEMBE Tarih ve 31282sayılı nüshasında yayınlanan YÖNETMELİK ile TÜRKİYE CUMHURİYETİ KİMLİK KARTI ELEKTRONİK KİMLİK DOĞRULAMA SİSTEMİ hakkındaki son düzenleme yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin 'SEKİZİNCİ BÖLÜM- Kimlik Doğrulama Yöntemleri' derkenar başlıklı bölümünün saydığı üçüncü yöntem KEC kullanılarak kimlik doğrulama işlemi de tüm bileşenleriyle kabul edilmiştir. İlk yerli KEC cihazlarının üretildiği duyulmuştur. [73]

SONUÇ ve ÖNERİLER

KEC cihazları İçişleri Bakanlığı'nın sağlayacağı EKDS'ye entegre edilerek TCKK'nın sahip olduğu üst seviye fiziksel, görsel, biyometrik ve elektronik güvenlik özelliklerinden istifade edilebilecektir.

Hem kamu kurum ve kuruluşları hem de özel sektör tarafından sunulan hizmetlerde kimlik sahteciliğini önleyecek şekilde yüksek güvenlikli ve güvenilir kimlik doğrulama amacıyla kullanılabilecektir. Günlük hayatımızda kullanılan birçok cihaz ve uygulamayla entegre edilerek adalet, bankacılık, noter, sağlık, sigorta, abonelik (telekom, elektrik, su, doğalgaz, vs.) gibi işlemlerinde kullanılması mümkün olacaktır.

[72] https://www.icisleri.gov.tr/kimlik-ehliyet-pasaport-randevularinda-yeni-donem
[73] https://www.btgunlugu.com/kimlik-dogrulama-cihazi-bionay/

E-devlet hizmetlerinde uzaktan erişim ile her türlü e-imza gerektiren işlem yalnızca TCKK ve KEC kullanılarak uzaktan gerçekleştirilebilecektir. Böylece vatandaşların kamu ile ilgili birçok işlemleri için beklemeden halledebilmeleri ve kamu kurum ve kuruluşlarındaki iş yükünün azaltılması mümkün hale gelecektir. Yerli üreticiler bu alandaki ileri teknolojilere hakimiyet kazanacak ve dış pazarlarda da kendilerine yer bulabilecektir.

KEC cihazları konusunun bir ayağı sürekli olarak güvenlik ve şifreleme konularını içerecektir. Bunun bir anlamı da sürekli olarak standartlar gelişecek ve isterler yükselecektir. Ayrıca ilerleyen günlerde bu konu hakkında pazarın doygunluğa ulaşması gibi bir durum da söz konusu değildir. Nasıl ki yazar kasa ve pos cihazlarında pazarın doygunluğu söz konusu olmamış ve sürekli yeni ve değişen teknolojiye uyum sağlanmış ve 5-10 yılda bir radikal değişiklikler olduysa KEC üretimi alanında da hem teknolojik hem de güvenlik yöntemleri konusundaki değişiklikler doğrudan yansıyacaktır.

Önümüzdeki 10 yıl içinde KEC cihazlarının artan oranda hayatımıza gireceği açıkça görülmektedir.

KAYNAKÇA

ASE_ST - Security Target Lite, TESIC-SC-02.1, D-SPD-402-511-2.0, Security Level 1: Public, Revision: 2.0, 27/07/2017.

GravityZone unified security & risk Analytics PLATFORM: Bitdefender enterprise. (n.d.). Retrieved 06/02/2021.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.ekds.gov.tr/ 06/02/2021

Smart cards: Introduction. (n.d.). Retrieved February 06, 2021, from http://web.mit.edu/ecom/Spring1997/gr12/0intro.htm

Park, N., Lee, D. Electronic identity information hiding methods using a secret sharing scheme in multimedia-centric internet of things environment. Pers Ubiquit Comput 22, 3–10 (2018). https://doi.org/10.1007/s00779-017-1017-1

www.cyberark.com

https://bilgem.tubitak.gov.tr/

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191203-5.htm

KRİZE YANIT VERME STRATEJİLERİ: COVID–19 PANDEMİ SÜRECİNDE SAĞLIK BAKANLIĞI'NIN INSTAGRAM PAYLAŞIM ANALİZİ

Murat KOÇYİĞİT[1], Büşra KÜÇÜKCİVİL[2]

[1]Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Konya / Türkiye
[2]Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Konya / Türkiye

Öz: Krizler, kuruma ve paydaşlarına zarar verme ihtimali yüksek olan, istenmeyen durumlar olduğu için kurumun krize yönelik geliştirdiği tepkisel strateji önem taşımaktadır. Krizler, doğası gereği çoğunlukla tahmin edilemez durumlar olduğu için krizle ilgili teoriler geliştirmenin pek çok zorlukları vardır. Kurumlar tarafından doğru bir şekilde ve stratejik olarak belirlenen krize yanıt verme stratejisi, kriz yönetiminde ve kriz iletişiminde ciddi bir misyon üstlenmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı Covid–19 pandemi sürecinin ortaya çıkardığı kriz durumunun Sağlık Bakanlığı'nın ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın resmi Instagram hesapları aracılığıyla nasıl yönetildiğini ve krize yanıt verme stratejilerinden hangilerinin daha yoğun bir şekilde kullanıldığını belirlemektedir. Araştırmada krize yanıt verme stratejileri bağlamında incelenen Instagram profilleri küresel salgının başlangıcı olan 11 Mart 2020 ile araştırmanın gerçekleştirildiği 31 Temmuz 2020 tarih aralığı ile sınırlıdır. Araştırmada veriler belirtilen tarihler arasındaki Instagram paylaşımları tek tek incelenerek toplanmış ve sınıflandırılmıştır. Araştırmada içerik analizi tekniği kullanılarak araştırma amacı doğrultusunda toplanan veriler oluşturulan kodlama cetveli aracılığıyla çözümlenmiştir. Yapılan analiz ve incelemeler doğrultusunda Sağlık Bakanlığı'nın ve Sağlık Bakanı'nın Covid–19 pandemi sürecine ilişkin resmi Instagram hesaplarındaki paylaşımlarında, krize yanıt verme stratejilerinden en çok bilgilendirme stratejisini, daha sonra ise sempati stratejisini kullandığı tespit edilmiştir. Özür stratejisine ilişkin bir paylaşımın yapılmadığı da araştırmanın diğer bir bulgusu olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: COVID–19, Kriz, Kriz İletişimi, Krize Yanıt Verme Stratejileri, Instagram

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Dünya Sağlık Örgütü, Covid–19 salgınını 30 Ocak'ta "uluslararası boyutta halk sağlığı acil durumu" olarak sınıflandırmıştır. Salgının ilk başladığı Çin dışında 113 ülkede Covid–19 vakalarının görülmesi, virüsün yayılımı ve şiddeti nedeniyle 11 Mart'ta küresel salgın (pandemi) olarak tanımlamıştır. Ülkemizde Covid–19 ile ilgili çalışmalar 10 Ocak'ta başlamış ve 22 Ocak'ta Sağlık Bakanlığı Bilimsel Danışma Kurulu ilk toplantısı gerçekleştirilmiş, alınan önlemler ile ilk Covid–19 vakası Avrupa ve İran gibi komşu olduğumuz ülkelerden sonra 11 Mart'ta görülmüştür. Sağlık Bakanlığı, ilk vakanın tespit edilmesinden bu yana geçen süreçte salgın ile ilgili temel stratejisinin, halk sağlığı önlemleri ile vaka görülme hızının düşürülmesi ve salgın eğrisindeki yükselişin yavaşlatılması ile sağlık hizmetine olabilecek yoğun talebin önüne geçmek olduğunu belirtmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2020). Kurumlar için olası kriz listesi oldukça uzundur. Eylem, boykot, deprem, patlama, kimyasal sızıntı, söylenti, ürün hasarı, ölüm ve terör kriz türlerinden sadece birkaçını oluşturmaktadır. Krizlere yönelik oluşturulan bu uzun listelerin bir anlamı vardır. Buna göre kurumlar farklı kriz türleri ve farklı tehditlerle karşı karşıyadırlar. Farklı kriz türleri, farklı kriz ekibinin oluşturulmasını, farklı paydaşların vurgulanmasını ve farklı krize yanıt verme stratejilerinin belirlenmesini gerektirmektedir (Coombs, 2015: 89). Dolayısıyla krize yanıt verme stratejileri, kriz durumunun çeşitli dinamiklerine bağlı olarak farklılaşmakta ve şekillenmektedir. Literatürde birçok krize yanıt verme stratejisi (Benoit, 1995; Coombs, 1995) bulunmakla birlikte bu çalışmada DiStaso ve arkadaşlarının (2015) çalışmalarında kullandıkları krize yanıt verme stratejilerine yer verilmesinin nedeni bu çalışma kapsamında içerik analizi kullanılarak gerçekleştirilecek araştırma açısından yönlendirici niteliğe sahip olduğuna ilişkin değerlendirmedir.

DiStaso ve arkadaşları (2015) gerçekleştirmiş oldukları bir çalışmada krize yanıt verme stratejilerini; *bilgilendirme, sempati ve özür* olmak üzere üç başlık altında ele almışlardır. Bilgilendirme, sempati ve özür stratejileri literatürde daha önce yapılmış olan çalışmalardan da yararlanarak ortaya konan ve kapsamı biraz daha geniş olan krize yanıt verme stratejileri olarak değerlendirilebilir. *Bilgilendirme:* Mağdurları ve paydaşları kriz durumu ile ilgili bilgilendirmektir. Buradaki bilgilendirme; yol gösterici, uyumlayıcı, içselleştirici ve açıklayıcı olabilmektedir. Yol gösterici bilgilendirmede, mağdurların krize nasıl tepki göstereceksleri bildirilmektedir. Uyumlayıcı bilgilendirmede; krizle baş edebilmeleri konusunda mağdurlara yardım edilmektedir. İçselleştirici bilgilendirmede; kurumla ilgili imajı şekillendirmek amacı ile mağdurların desteklendiği belirtilmektedir. Açıklayıcı bilgilendirmede ise kriz hakkında yayılan ve doğru olmayan bilgiler düzeltilmektedir (Romenti, & Valentini, 2010: 387). Krizdeki bir kuruluş, en güvenilir bilgi kaynağı olarak görülmek için çabalamalıdır (Ray, 1999: 109). *Sempati:* Tüm iletişim biçimlerinde olduğu gibi kriz iletişiminde de nasıl söylendiği ne söylendiği kadar önemlidir. Kriz dönemlerinin iletişim şekli, krizi yatıştırabileceği gibi daha da şiddetlendirebilmektedir. Kriz zaten tanımsal bağlamda kötü bir şeydir. Öfke ve acı ile erkenden başa çıkmak, sonradan oluşabilecek büyük sorunların önüne geçmek demektir (Luecke, 2009: 86). Kriz dönemlerinin baskın ruh halleri ile baş edebilmek bir kurumun kriz iletişiminin temel ilkelerini ve kriz iletişiminde halkla ilişkilerin temel prensiplerini ne kadar uygulayabildiğine bağlıdır. Bu ilkeler, anlayış merkezli bir stratejinin kullanılmasını sağlamaktadır. *Özür:* Bir hatadan dolayı sorumlu tutulan kurumun paydaşlarına yönelik verdiği tepkiye genellikle özür dileme denir. Özür dileme; itibarı ve imajı koruma çabası için yapılmaktadır (Fearn-Banks, 2011: 16–17). Evrensel anlamda kabul edilmiş bir özür dileme anlayışının tam olarak neyi içermesi gerektiği belli olmadığı için bu strateji karmaşık bir stratejidir (Benoit, 2015: 26–27).

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı Covid–19 pandemi sürecinin ortaya çıkardığı kriz durumunun Sağlık Bakanlığı'nın ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın resmi Instagram hesapları aracılığıyla nasıl yönetildiğini ve krize yanıt verme stratejilerinden hangilerinin daha yoğun bir şekilde kullanıldığını ortaya çıkarmaktır. Ek olarak dünya genelini ilgilendiren pandemi sürecinde Türkiye'nin Sağlık Bakanlığı'nın ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın Instagram paylaşımlarının kriz iletişimi bağlamında birbirleri ile ne kadar ayrık ya da tutarlı bir seyir gösterdiğinin tespit edilmesidir.

ARAŞTIRMANIN KAPSAM ve SINIRLILIKLARI

Bu araştırmanın iki sınırlılığı bulunmaktadır. Bunlardan ilki araştırmanın gerçekleştirilme tarihine yönelik zamansal sınırlılıktır. Buna göre araştırmada krize yanıt verme stratejileri bağlamında incelenen Instagram profilleri küresel salgının Türkiye'deki başlangıcı olan 11.03.2020 ile araştırmanın gerçekleştirildiği 31.07.2020 tarih aralığı ile sınırlıdır. Araştırmanın ikinci sınırlılığı ise örnekleme yöneliktir. Buna göre Sağlık Bakanlığı'nın ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın resmi Instagram hesapları (saglikbakanligi, drfahrettinkoca) bu araştırmanın verilerinin toplanması ve yorumlanmasında örneklem olarak belirlenmiştir. Krizin bütünleşik olarak yönetilmesinde sorumlu olan paydaşlardan biri de sosyal medyadır (Taylor, & Perry, 2005; Taylor, & Kent, 2007). Bu doğrultuda, araştırmanın örneklem seçiminde sosyal medya hesaplarından Instagram'ın seçilmesinin nedeni Dijital 2020 raporlarına göre %83 oranla Türkiye'de en çok kullanılan sosyal medya araçlarından biri olmasıdır (Digital 2020, Turkey).

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi; metin içeriğini toplama ve analiz etmedir. İçerikten kasıt; iletilebilen sözcük, anlam, düşünce, resim, tema, sembol ya da herhangi bir iletiye gönderme yapmaktır (Neuman, 2017: 466). Bu çözümleme türündeki temel varsa-

yım; iletilerin araştırılması ve iletişimin bu iletileri alan insanları aydınlatmasıdır (Berger, 1993: 104). Uygulama sonucu elde edilen veriler yoruma temel oluşturacak şekilde araştırma amacı, sorusu ve varsayımlar doğrultusunda çeşitli ölçülerden yararlanılarak çözümlenir. Çözümlemenin kendisi önce önemli olan değişkenlerin sıklık dağılımı ile başlamaktadır. Söz konusu sıklık dağılımı en genel anlamıyla değişkenlerin çeşitli kategorileştirmeye göre listelenmesi, dökümünün yapılmasıdır. Sonrasında ise sınıflandırma düzeyine uygun olarak hesaplamalar yapılır, tablolar ve yorumlamalar gerçekleştirilir (Gökçe, 1995: 118).

BULGULAR

Covid–19 pandemi sürecine ilişkin Sağlık Bakanlığı'nın ve Sağlık Bakanı'nın resmi Instagram hesaplarının incelendiği bu araştırmada, ilgili hesaplardan belirlenen tarih aralığında seçilen paylaşımlar krize yanıt verme stratejileri bağlamında analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Araştırmanın, yöntem başlığında da belirtildiği üzere uygulama metninin sınıflandırma işlemi, okuyucunun metinden çoğunlukla ortak anlamları çıkarmasına temel teşkil edecek şekilde, krize yanıt verme stratejileri ile Instagram hesabı içerik bilgisi başlıkları ile ifade edilmiştir. Bu amaçla çalışmanın bu kısmındaki başlıklara bakıldığında; krize yanıt verme stratejilerinin alt ifadelerinin başlıkları; incelenen sosyal medya hesabındaki paylaşım isimlerinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bulgular başlığı altında sırası ile Sağlık Bakanlığı Instagram hesabı analizi ile Fahrettin Koca Instagram hesabı analiz sonuçlarına yer verilmektedir.

Sağlık Bakanlığı Instagram Hesabı Analizi

Tablo 1. incelendiğinde Sağlık Bakanlığı Instagram hesabı künye bilgisinde hesabın açılma tarihinden 31.07.2020 tarihine kadar paylaşılan gönderi sayısının 4023 olduğu belirlenmiştir. Hesabı takip eden Instagram kullanıcı sayısı 2,7 milyondur. Sağlık Bakanlığı Instagram hesabının takip ettiği Instagram kullanıcı sayısı ise 7'dir. Kurumsal kimliğin önemli bir göstergesi olan kurum logosu hesabın profil fotoğrafı olarak kullanılmaktadır. Kurumsal web adresi (www.saglik.gov.tr) ve ilgili web adresi (@sbsagliklicozum; covid19.saglik.gov.tr) yönlendirmesine ise Instagram hesabında yer verildiği görülmektedir. Bu bilgiler Sağlık Bakanlığı'nın Instagram hesabını kriz iletişimi açısından da önemli olan kurumsal kimlik ve dizayn unsurları bağlamında nasıl oluşturduğunu belirlemek açısından önem arz etmektedir.

Tablo 1. Sağlık Bakanlığı Instagram Hesabı Künye Bilgisi

saglikbakanligi	Görsel Gönderi Sayısı	Takipçi Sayısı	Takip Edilenlerin Sayısı	Kurum Logosu	Kurumun Web Adresi	İlgili Web Adresi Yönlendirmeleri
	4023	2,7M	7	Var	Var	Var

Sağlık Bakanlığı Instagram hesabı gönderilerinin tür bilgisine bakıldığında (Tablo 2); paylaşımlardan %79'unun fotoğraf + metin, %11''inin IGTV (Instagram TV), %10'unun ise klasik video + metin olduğu görülmektedir. Buna göre Sağlık Bakanlığı'nın resmi Instagram hesabından yapılan paylaşımların büyük oranda fotoğraf + metin şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Sağlık Bakanlığı Instagram Hesabı Gönderilerinin Pandemi Sürecine İlişkin Tür Bilgisi

Görsel Gönderi Türleri	Frekans	Yüzde
Fotoğraf + Metin	341	79
Klasik Video + Metin	44	10
IGTV (Instagram TV)	49	11
Toplam	**434**	**100**

Sağlık Bakanlığı Instagram hesabı gönderilerinin pandemi sürecine ilişkin bilgilerine bakıldığında (Tablo 3) ilgili tarihler aralığında yapılan paylaşımların %79'unun pandemi süreci ile ilgili olduğu, %21'inin ise pandemi süreci ile ilgili olmadığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Sağlık Bakanlığı'nın araştırmanın gerçekleştirildiği tarihler aralığında büyük çoğunlukla pandemi süreciyle ilgili paylaşımlar yaptığı görülmektedir. Bu doğrultuda pandemi ile ilgili paylaşımların çok yoğun bir şekilde gerçekleştiriliyor olması, kriz durumunda Bakanlığın kamuoyunun pandemi ile ilgili merak ettiği konular hususunda gerekli bilgilendirme sürecini aktif bir şekilde kullanmaya çalıştığını göstermektedir.

Tablo 3. Sağlık Bakanlığı Instagram Hesabı Gönderilerinin Pandemi Sürecine İlişkin -ilgili olan/ilgili olmayan- Bilgisi

Pandemi Süreci	Frekans	Yüzde
Pandemi ile İlgili Olan	342	79
Pandemi ile İlgili Olmayan	92	21
Toplam	**434**	**100**

Araştırmanın gerçekleştirildiği ilgili tarih aralığında Sağlık Bakanlığı Instagram hesabı gönderilerinin içerik bilgisi incelendiğinde (Tablo 4); Bakanlığın krize yanıt verme stratejilerinden bilgilendirme stratejisini yoğun bir şekilde kullandığı görülmektedir. Buna göre Sağlık Bakanlığı'nın krize yanıt verme stratejilerinden %66'sının bilgilendirme, %21'inin diğer yani pandemi ile ilgili olmayan, %13'ünün ise sempati olduğu anlaşılmaktadır. Özür stratejisini ise kullanmadığı görülmektedir. Bilgilendirme stratejisine yönelik içeriklere bakıldığında sırası ile %45'inin Türkiye günlük koronavirüs tablosu, %21'inin koronavirüs/koronavirüs hastalığı/koronavirüs hastalığından korunma (doğrudan bilgilendirme), %14'ünün pandemi ile ilgili diğer bilgilendirme (dolaylı), %9'unun Sağlık Bakanı ve bakan yardımcısının katıldığı konferanslar/toplantılar (pandemi ile ilgili), %6'sının Sağlık Bakanı'nın içerik paylaşımları (repost), %5'inin ise yazılı basın açıklamaları-sahte haberleri yalanlama şeklindeki paylaşımlar olduğu görülmektedir. Sempati stratejisine yönelik paylaşımlara bakıldığında ise %56'sının hayat eve sığar-hatırlatma servisi, %32'sinin sağlık çalışanlarına minnet/teşekkür ve son olarak %12'sinin de pandemide sempati ile ilgili diğer içeriklerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 4. Sağlık Bakanlığı Instagram Hesabı Gönderilerinin Pandemi Sürecine İlişkin İçerik (Krize Yanıt Stratejisi) Bilgisi

Krize Yanıt Stratejisi	Instagram Hesabı İçerik Bilgisi	Frekans	Yüzde
Bilgilendirme	Koronavirüs/Koronavirüs Hastalığı/Hastalıktan Korunma (Doğrudan)	61	21
	Türkiye Günlük Koronavirüs Tablosu	127	45
	Yazılı Basın Açıklamaları /Sahte Haberleri Yalanlama	15	5
	Sağlık Bakanı'nın İçerik Paylaşımları (Repost)	17	6
	Sağlık Bakanı ve Bakan Yardımcısının Katıldığı Konferans/Toplantılar (Pandemi ile İlgili)	26	9
	Pandemide Bilgilendirme ile İlgili Diğer İçerikler (Dolaylı)	39	14
Ara Toplam		**285**	**66**
Sempati	Hayat Eve Sığar-Hatırlatma Servisi	32	56
	Sağlık Çalışanlarına Minnet/Teşekkür	18	32
	Pandemide Sempati ile İlgili Diğer İçerikler	7	12
Ara Toplam		**57**	**13**
Özür	-	-	-
Ara Toplam		-	-
Diğer	Pandemi ile İlgili Olmayan	92	21
GENEL TOPLAM		**434**	**100**

Bu doğrultuda pandeminin birinci evresinde Sağlık Bakanlığının paylaşımlarının bilgilendirme stratejisi kapsamında ağırlık oluşturması, pandemi ile ilgili kamuoyunun bilgi ihtiyacının karşılanması, gerekli tedbirlerin alınması, toplumun yanlış bilgilendirilmesinin önüne geçilmesi ve vakaların artış hızının durumun ciddiyetini ortaya koyması açısından önem taşıdığını göstermektedir. Diğer taraftan, küresel çapta bir kriz ortaya çıkaran bu pandeminin insanları korku, panik, umutsuzluk, yalnızlık, çaresizlik ve endişe gibi olumsuz duygulara sevk ettiğinden dolayı Bakanlığın sempati stratejisine yönelik paylaşımlar da yapmaya gayret ettiği söylenebilir.

Sağlık Bakanı Fahrettin Koca Instagram Hesabı Analizi

Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın Instagram hesabı künye bilgisi incelendiğinde (Tablo 5); hesabın açılma tarihinden 31.07.2020 tarihine kadar paylaşılan gönderi sayısının 2262, takipçi sayısının 10,7 milyon, takip edilenlerin sayısının ise 25 olduğu görülmektedir. Bu veriler Sağlık Bakanı'nın kurumun üst düzey yöneticisi, kriz sözcüsü olması açısından ve önemli bir bilgi kaynağı olarak görülmesinden dolayı önem arz etmektedir.

Tablo 5. Sağlık Bakanı'nın Instagram Hesabı Künye Bilgisi

Drfahrettinkoca	Gönderi Sayısı	Takipçi Sayısı	Takip Edilenlerin Sayısı
	2262	10,7M	25

Sağlık Bakanı'nın Instagram hesabı pandemi paylaşımlarının tür bilgisine bakıldığında (Tablo 6); yapılan paylaşımlardan %67'sinin fotoğraf + metin, %18'inin klasik video + metin, %15'inin ise IGTV olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Sağlık Bakanı'nın resmi Instagram hesabından yapılan paylaşımların pandemi sürecinde büyük oranda fotoğraf + metin şeklinde olduğu görülmektedir. Bakanlığın Instagram hesabı ile Bakan'ın hesabının görsel gönderi türlerinin kullanım yüzdesi açışından benzerlik taşıdığı görülmektedir.

Tablo 6. Sağlık Bakanı'nın Instagram Hesabı Gönderilerinin Pandemi Sürecine İlişkin Tür Bilgisi

Görsel Gönderi Türleri	Frekans	Yüzde
Fotoğraf + Metin	450	67
Klasik Video + Metin	118	18
IGTV (Instagram TV)	106	15
Toplam	**674**	**100**

Sağlık Bakanı'nın Instagram hesabı gönderilerinin pandemi sürecine ilişkin bilgisine bakıldığında (Tablo 7); araştırmanın gerçekleştirildiği ilgili tarihler aralığında yapılan paylaşımların %88'inin pandemi süreci ile ilgili olduğu, %12'sinin ise pandemi süreci ile ilgili olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Sağlık Bakanı'nın Instagram hesabından büyük çoğunlukla pandemi süreciyle ilgili paylaşımlar yaptığı görülmektedir.

Tablo 7. Sağlık Bakanı'nın Instagram Hesabı Gönderilerinin Pandemi Sürecine İlişkin -ilgili olan/ilgili olmayan- Bilgisi

Pandemi Süreci	Frekans	Yüzde
Pandemi ile İlgili Olan	591	88
Pandemi ile İlgili Olmayan	83	12
Toplam	**674**	**100**

Sağlık Bakanı'nın Instagram hesabı gönderilerinin pandemi sürecine ilişkin içerik bilgisi incelendiğinde (Tablo 8); Bakanı'nın krize yanıt verme stratejilerinden bilgilendirme stratejisini yoğun bir şekilde kullandığı tespit edilmiştir. Buna göre Bakanı'nın krize yanıt verme stratejilerinden %71'inin bilgilendirme, %17'sinin sempati, %12'sinin ise pandemi ile ilgili olmayan paylaşımlar olduğu anlaşılmaktadır. Özür stratejisini ise kullanmadığı görülmektedir. Bilgilendirme stratejisine hizmet eden içeriklere bakıldığında; sırası ile %27'sinin Türkiye günlük koronavirüs tablosu, %26'sının kontrollü sosyal hayat/hayat eve sığar (bilgilendirme), %21'inin koronavirüs/koronavirüs hastalığı/hastalıktan korunma (doğrudan bilgilendirme), %20'sinin pandemide bilgilendirme ile ilgili diğer içerikler (dolaylı bilgilendirme), %5'inin Bakan'ın katıldığı konferans/toplantılar (pandemi ile ilgili), %1'inin ise sahte haberleri yalanlama şeklindeki paylaşımlar olduğu görülmektedir. Sempati stratejisine yönelik paylaşımlara bakıldığında ise %25'inin sağlık çalışanlarına minnet/teşekkür, %24'ünün sempati ile ilgili diğer, %19'unun kontrollü sosyal hayat/

hayat eve sığar (sempati), %15'inin vatandaşlara teşekkür, %10'unun eskisi kadar yakın olamayız, %4'ünün ise birlikte yeneceğiz ve son olarak %3'ünün maskeme bu uyar/maske şeklinde olduğu görülmektedir. Kontrollü Sosyal Hayat/Hayat Eve Sığar başlıklı, genel ibareli paylaşımlar hem bilgilendirme stratejisi hem de sempati stratejisinde kullanıldığı için paylaşım içeriğinin anlamı doğrultusunda hangi stratejiye girdiği tespit edilmiştir ve ilgili tabloda belirtilmiştir.

Tablo 8. Sağlık Bakanı'nın Instagram Hesabı Gönderilerinin Pandemi Sürecine İlişkin İçerik (Krize Yanıt Stratejisi) Bilgisi

Krize Yanıt Stratejisi	Instagram Hesabı İçerik Bilgisi	Frekans	Yüzde
Bilgilendirme	Koronavirüs/Koronavirüs Hastalığı/Hastalıktan Korunma (Doğrudan)	102	21
	Türkiye Günlük Koronavirüs Tablosu	127	27
	Sahte Haberleri Yalanlama	5	1
	Bakan'ın Katıldığı Konferans/Toplantılar (Pandemi ile İlgili)	24	5
	Kontrollü Sosyal Hayat/Hayat Eve Sığar (Bilgilendirme)	125	26
	Pandemide Bilgilendirme ile İlgili Diğer İçerikler (Dolaylı)	95	20
Ara Toplam		**478**	**71**
Sempati	Kontrollü Sosyal Hayat/Hayat Eve Sığar (Sempati)	21	19
	Eskisi Kadar Yakın Olamayız	11	10
	Maskeme Bu Uyar/Maske	4	3
	Birlikte Yeneceğiz	5	4
	Sağlık Çalışanlarına Minnet/Teşekkür	28	25
	Vatandaşlara Teşekkür	17	15
	Sempati ile İlgili Diğer	27	24
Ara Toplam		**113**	**17**
Özür	-	-	-
Ara Toplam		-	-
Diğer	Pandemi ile İlgili Olmayan	**83**	**12**
GENEL TOPLAM		**674**	**100**

Bu bilgiler doğrultusunda Sağlık Bakanı'nın, yüksek düzeyde belirsizlik, korku, panik ve endişe, zaman baskısı, acil müdahale etme gerekliliği, krizden etkilenen çok sayıda kişinin olması gibi nedenlerden dolayı

pandemi sürecine ilişkin krize yanıt verme stratejilerinden bilgilendirme stratejisini yoğun bir şekilde kullandığı söylenebilmektedir. Dolayısıyla hem Sağlık Bakanlığı'nın hem de Sağlık Bakanı'nın Instagram paylaşımları incelendiğinde krize yanıt verme stratejilerinden bilgilendirme stratejisinin yoğun bir şekilde eş güdümlü olarak kullanılması, asılsız haberlerin önüne geçebilmekte, tek seslilik oluşturabilmekte ve kurumsal bir kriz iletişim sürecinin varlığını gösterebilmektedir. Diğer taraftan Sağlık Bakanı'nın paylaşımlarında sempati stratejisine yönelik içeriklerin de ağırlıklı olmasının nedeni; pandemi süreci ile ilgili alınacak önlemleri eğlenceli bir dille sunma, toplumla daha sıcak iletişim kurma, krizin olumsuz atmosferini ortadan kaldırmak adına motive edici içerikler oluşturma, üzüntünün dile getirilmesi gibi hususların dikkate alındığındandır. Bununla birlikte topluma moral verici içeriklerin, sağlık çalışanlarına yönelik destek mesajlarının paylaşılması, birliktelik mesajlarının verilmesi, hassasiyetleri noktasında sağlık çalışanlarına ve vatandaşlara teşekkür etme gibi içeriklerin paylaşılması sempati stratejisine yönelik bir kriz iletişiminin gerçekleştirildiğini göstermektedir. Diğer taraftan kurum sözcüsü olarak kriz durumunda Sağlık Bakanı'nın kurumunun imajını ve itibarını korumaya yönelik gayretinin de paylaşımlarına yansıdığı söylenebilir.

SONUÇ

Kriz iletişiminde krize yanıt verme stratejilerinin belirlenmesi doğrultusunda Sağlık Bakanlığı ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın resmi Instagram hesapları özelinde Covid-19 pandemi sürecinin ilk evresine yönelik bir inceleme gerçekleştirilmesinden ötürü alana katkı sağlaması düşünülen bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre; Covid–19 pandemi süreci kriz iletişiminin yönetilmesinde Sağlık Bakanlığı ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın resmi Instagram hesaplarında fotoğraf + metin, klasik video + metin, IGTV (Instagram TV) olmak üzere çoğunlukla pandemi süreci ile ilgili paylaşımlar yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, Sağlık Bakanlığı resmi Instagram hesabında, Sağlık Bakanlığı'nın kurumsal web adresine (www.saglik.gov.tr) ve ilgili web adresi (covid19.saglik.gov.tr) "Sağlık Bakanlığı Sağlıklı Çözüm -sağlık bakanlığı sizi dinliyor, öneri, talep, şikâyet ve teşekkür bildirimlerinizi bize iletebilirsiniz" (@sbsaglikliczum) yönlendirmesine bağlantı erişim linki verildiği tespit edilmiştir. Bu bakımdan Bakanlığın Instagram hesabına vatandaşlar tarafından yapılan yorumlara yönelik Bakanlığın önemli gördüğü durumlarda @sbsaglikliczum Instagram hesabı aracılığıyla geri bildirimde bulunulduğu belirlenmiştir. Sağlık Bakanlığı ve Sağlık Bakanı'nın resmi Instagram hesabında medyanın ve kamuoyunun krizi sürekli takip etmelerine olanak tanıyan gerçek zamanlı bir bilgi aktarımı ve sürekli güncellemelerin yapıldığı belirlenmiştir. Sağlık Bakanlığı ve Sağlık Bakanı'nın resmi Instagram hesabında yapılan paylaşımların; fotoğraf + metin, klasik video + metin ve IGTV olarak zengin içeriklerle donatıldığı görülmektedir. Öte yandan Sağlık Bakanlığı'nın ve Sağlık Bakanı'nın resmi Instagram hesabında paylaşımlara gelen takipçi yorumlarına ise herhangi bir geri bildirimin olmadığı belirlenmiştir. Bu durum Sağlık Bakanlığı'nın ve Sağlık Bakanı'nın kriz iletişim sürecini tek yönlü bilgilendirme stratejisi olarak yönettiğini göstermektedir.

Gerçekleştirilen analizler doğrultusunda, kuramsal olarak ön plana çıkan krize yanıt verme stratejilerinden (bilgilendirme, sempati ve özür), bilgilendirme stratejisinin hem Sağlık Bakanlığı hem de Sağlık Bakanı tarafından yoğun bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Kamuoyundaki bilgi eksikliğini ve merakı gidermek açısından yoğun bir şekilde Instagram hesapları aracılığıyla bilgilendirme yapılmakta ve kriz birinci ağızdan yönetilmeye çalışılmaktadır. Paylaşımların kategorileri değerlendirildiğinde ise doğal olarak pandemi ile ilgili içeriklerin yoğun bir şekilde ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Sağlık Bakanlığı ve Sağlık Bakanı'nın Instagram hesabı içerik paylaşım bilgilerinin diğer bir deyişle krize yanıt verme stratejilerinin büyük oranda bilgilendirme stratejisine ve ikinci olarak da sempati stratejisine yönelik olduğu görülmektedir. Her iki hesapta da bilgilendirme stratejisinde alt başlık olarak belirlenen "Türkiye günlük koronavirüs tablosu" en yüksek paylaşım sıklığına sahiptir. İki hesapta da sempati stratejisine yönelik yapılan paylaşımlara bakıldığında; Sağlık Bakanlığı'nın Instagram hesabında "Hayat eve sığar-hatırlatma servisi" baş-

lıklı paylaşımların, Sağlık Bakanı'nın hesabında ise "Sağlık çalışanlarına minnet/teşekkür" başlıklı paylaşımların en yüksek sıklık oranlarına sahip olduğu görülmektedir. Diğer taraftan çalışmanın literatür taramasında da belirtildiği üzere kriz iletişim teorilerinde de yer alan özür stratejileri, karmaşık içeriklere sahip olabilmektedir. Covid–19 krizinin kurumsal bir kriz olmaması ve Sağlık Bakanlığı'nın reaktif yaklaşıma yönelik bir strateji ile krizi yönetmesinden ötürü tam bir özür stratejisini benimsemesini gerektirecek bir durumun olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bakımdan krizin olumsuz atmosferini bertaraf etmek adına özür stratejisinin yumuşatılmış hali olan sempati stratejisini kullandığı araştırma sonucunda elde bulgular arasında yer almaktadır.

KAYNAKÇA

Benoit, W. L. (1995). Accounts, Excuses, and Apologies: A Theory of Image Restoration Strategies. Albany: State University of New York Press.

Benoit, W. L. (2015). Accounts, Excuses, and Apologies Image Repair Theory and Research. (2nd ed.). New York: Suny Press.

Berger, A. A. (1993). Kitle iletişiminde Çözümleme Yöntemleri. In N. Ulutak, A. Tunç (Eds.), (Çev: Murat Baykan vd.), Eskişehir: T. C. Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Yayınları No: 91.

Coombs, W. T. (1995). Choosing the right words the development of guidelines of the selection of the "appropriate" crisis-response strategies, *Management Communication Quarterly, 8*(4), 447-476. https://doi.org/10.1177/0893318995008004003

Coombs, W. T. (2015). Ongoing Crisis Communication Planning, Managing, and Responding. (4th ed.). California: Sage Publications, Inc.

Digital 2020: Turkey. https://datareportal.com/reports/digital-2020-turkey (Erişim Tarihi: 26.12.2020).

DiStaso, M. W., Vafeiadis, M., & Amaral, C. (2015). Managing a health crisis on Facebook: How the response strategies of apology, sympathy, and information influence public relations, *Public Relations Review, 41*(2), 222–231. https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2014.11.014

Fearn-Banks, K. (2011). Crisis Communications A Casebook Approach. (4th ed.). New York: Routledge Taylor&Francis Group.

Gommans, F. E. Y. (2020). The effects of crisis response strategy, tone of voice and culture on consumers' responses to organizational crisis communication on Instagram. (Master's dissertation). Radboud University.

Gökçe, O. (1995). İçerik Çözümlemesi Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi. (2. Baskı). Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları No: 1.

Luecke, R. (2009). Kriz Yönetimi. (Çev: Önder Sarıkaya). (3. Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Neuman W. L. (2017). Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 2. Cilt. (Çev: Sedef Özge). (9. Baskı). Ankara: Yayınodası.

Ray, S. J. (1999). Strategic Communication in Crisis Management Lessons from the Airline Industry. London: Quorum Books.

Romenti, S., & Valentini, C. (2010). Alitalia's crisis in the media –a situational analysis, *Corporate Communications: An International Journal*, *15*(4), 380- 396. https://doi.org/10.1108/13563281011085493

Sağlık Bakanlığı. (2020). https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/covid-19-rehberi/COVID19_REHBERI_GENEL_BILGILER_EPIDEMIYOLOJI_VE_TANI.pdf (Erişim Tarihi: 17.08.2020).

Taylor, M., & Kent, M. L. (2007). Taxonomy of mediated crisis responses, *Public Relations Review*, *33*(2), 140–146. https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2006.11.017

Taylor, M., & Perry, D. C. (2005). Diffusion of traditional and new media tactics in crisis communication, *Public Relations Review*, *31*(2), 209-217. https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2005.02.018

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN ZAMAN YÖNETİM BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Metin YILDIZ[1], Abdurrahman KIRTEPE[2], Kürşad Nuri BAYDİLİ[3]

[1]Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Elazığ / Türkiye
[2]Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon, Elazığ / Türkiye
[3]Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Yönetim ve Organizasyon, İstanbul / Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacını spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin zaman yönetim becerilerini farklı değişkenlere göre karşılaştırılması oluşturmuştur. Araştırmanın evreni 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 1543 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi, kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 152 erkek,113 bayan olmak üzere 265 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmanın modeli nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modelidir. Çalışmada "Kişisel Bilgi Formu" kullanılarak katılımcıların demografik özellikleri, "Zaman Yönetimi Envanteri (ZYE)" kullanılarak diğer araştırma verileri toplanmıştır. Katılımcılardan elde edilen verilere SPSS 25.00 yazılımı aracılığıyla çeşitli istatistiki analizler uygulanmıştır. Kategorik değişkenlere ait frekans ve yüzde değerleri, nicel değişkenlere ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur. İki kategori içeren kategorik değişkenlerle nicel değişkenlerin karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi, ikiden çok kategori içeren kategorik değişkenlerle nicel değişkenlerin karşılaştırılmasında tek yönlü Anova testi kullanılmıştır. Tek yönlü Anova testi sonucunda anlamlı farklılık bulunması durumunda kategoriler Bonferroni testi ile ikişerli olarak karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda; Erkek öğrencilerin zaman planlamada daha başarılı oldukları görülmüşken, bayan öğrencilerin zamanlarını boşa geçirecek zaman harcattırıcılarına yönelik uğraşlarla ilgilenmedikleri, rekreasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilerin okudukları bölümle bağlantılı olarak zaman tutumuna ilişkin konulara daha fazla hakim oldukları, serbest zamanlarında fiziksel-sportif etkinliklere katılan öğrencilerin bu aktivitelere zamanlarını ayırarak zaman planlamalarını daha iyi gerçekleştirdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, Zaman, Zaman Yönetimi

GİRİŞ

İnsanların günlük yaşamlarında ve iş hayatlarında başarılı olmasını etkileyen birden fazla etken vardır. Zamanı iyi yönetme yeteneğine sahip olmak bu etkenlerden birini oluşturmaktadır. Smith (2007) zamanı şu şekilde ifade etmiştir; zaman, "olayların geçmişten bugüne gelip geleceğe doğru birbirini takip ettiği kesintisiz bir süreçtir" (s.24). Zaman, "Ödünç alınamayan, tasarruf edilemeyen satın alınamayan, kiralanamayan, çoğaltılamayan, sadece kullanılan ve kaybedilen aktifimiz ya da varlığımızdır" (Akgemci vd. 2003: 32). Bireylerin zamanının sadece alınıp satılan bir sıfat taşımaması, zamanı diğer kaynaklardan ayrı tutmaktadır. (Gümüş, 2002).

İnsanlar teknoloji devrinin ve küreselleşen bilginin neden olduğu yoğun tempo altında en fazla zamanı kâfi derecede kullanamadıklarından ve değerlendiremediklerinden şikâyetçi olmaktadırlar. Hâlbuki çok az insan, zamanı iyi kullanma doğrultusunda emek harcamaktadır (Özdemir, 2006). Açıkçası, zaman, yaşamımızda çok fazla önemi bulunan, yaptığımız işler ve çalışmalar üzerinde baskı meydana getiren, bizi hızla çalışmaya yönlendiren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda zamanı yönetmekte uzmanlık isteyen belli uygulamaları bilerek davranmayı gerektiren bir statüko meydana gelmektedir. (Özçelik, 2006). Bu gerekçe ile zamanı en faydalı şekilde kullanma fikri "Zaman Yönetimi" kavramını karşımıza çıkarmaktadır. Zaman yönetimi, ihtiyaçları sınırlamak, bu ihtiyaçları giderebilmek için lazım olan amaçları oluşturmak, öncelikli faaliyetleri saptamak ve önceliklerle zamanı uyumlaştırmak olarak betimlenebilir. Diğer bir anlatımla, hedeflere ulaştıracak faaliyet ve hareketlerin belli bir zaman parçasında tamamlanması

için bütün kaynakların aktif ve verimli kullanılmasıdır. Zaman yönetimi kısaca var olan zamanda nelerin yapılabileceğinin planlanması olarak tanımlanmaktadır (Ardahan, 2003).

Zaman yönetimi, yöneticilerin zamanlarını daha verimli kullanmalarına katkı sağlamak için bir eğitim vasıtası olarak Danimarka'da ortaya çıkmış, bütün dünyayı etkisi altına almış ve iş hayatında başarıyı sağlayan en önemli unsurlardan biri durumuna gelmiştir (Koch, 1998).

Timpe (1987) zaman yönetiminin yetkinleşmesi kişinin verimliliğine ve genel başarısına etki ettiğini vurgulamıştır (Alay ve Koçak, 2003). Zaman iyi bir şekilde kullanılmıyor ve doğru yönetilmiyorsa başarıdan da bahsetmek söz konusu değildir (Yazıcıoğlu, 2010).

Bu bağlamda çalışmanın amacını spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin zaman yönetim becerilerinin farklı değişkenlere göre karşılaştırılması oluşturmuştur.

YÖNTEM

Araştırmada ölçeklerin uygulanabilmesi ve verilerin toplanabilmesi için Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 20/11/2020 tarih ve 24/2 sayılı karar ile onay alınmıştır.

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın modeli: Nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modelidir.

Araştırma Grubu

Araştırmanın evreni 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 1543 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada örnekleme dâhil edilmesi gereken öğrenci sayısı PASS 2008 paket programı yardımıyla hesaplanmıştır. Hesaplamalar sonucunda; 0,81'lik bir güç için 250 öğrencinin örnekleme dâhil edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır ($R=1$; $R_1=0$; $R_2=0,25$; $\alpha=0,05$). Araştırma "Kolayda örneklem" yöntemiyle 152'si erkek, 113'ü bayan olmak üzere 265 spor bilimleri fakültesi öğrencisi dâhil edilmiş edilmiştir. Ölçek Google forum yardımıyla survey olarak uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacı, anketlerin uygulamak için gerekli etik kurul izinleri aldıktan sonra anketin uygulanacağı öğrencilere anketin açıklaması yapılmış olup, öğrencilerin soruları sağlıklı bir şekilde cevaplamasına yardımcı olmuştur. Anket formu iki kısımdan oluşmaktadır. Bunlar;

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formu, katılımcıların yaş, cinsiyet, bölüm yanı sıra, serbest zamanlarında katıldıkları etkinlik türlerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan sorulardan oluşturulmuştur.

Zaman Yönetimi Envanteri (ZYE) : Çalışmada öğrencilerin zaman yönetimi becerilerini ortaya koymak amacıyla Zaman Yönetimi Envanteri (ZYE) kullanılmıştır. Zaman yönetimi envanteri (ZYE) 1991 yılında Britton ve Tesser tarafından geliştirilmiş, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği ise ülkemizde Alay ve Koçak tarafından 2002 yılında yapılmıştır. (Britton, Tesser, 1991; Alay, Koçak, 2002). Zaman Yönetimi Envanteri, toplamda 27 maddesi bulunan ve 3 alt boyuttan oluşmuştur. Zaman Planlaması (ZP) 16 madde, Zaman Tutumları (ZT) 7 madde ve Zaman Harcattırıcıları (ZH) ise 4 maddeden meydana gelmiştir. Maddelerin her biri 5 üzerinden puanlanmıştır ve "her zaman, sık sık, bazen, nadiren ve hiç" seçeneklerinden oluşan beşli derecelendirme kullanılmıştır. Puanlamada 5, skalanın sonundaki cevaba verilirken, 1 skalanın diğer tarafında verilen cevaba verilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi lisanslı SPSS 25 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Kategorik değişkenlere ait frekans ve yüzde değerleri, nicel değişkenlere ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur. İki kategori içeren kategorik değişkenlerle nicel değişkenlerin karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi, ikiden çok kategori içeren kategorik değişkenlerle nicel değişkenlerin karşılaştırılmasında tek yönlü Anova testi kullanılmıştır. Araştırmada tip I hata oranı 0,05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

	f	**%**
Cinsiyet		
Kadın	113	42,6
Erkek	152	57,4
Bölüm		
Öğretmenlik	37	14,0
Yöneticilik	55	20,8
Antrenörlük	105	39,6
Rekreasyon	68	25,7
Etkinlik türleri		
Fiziksel-sportif	173	65,3
Kültürel	66	24,9
El sanatları	26	9,8
	$\bar{x}$	SD

Tablo 1.verileri incelendiğin de; çalışmaya iştirak eden bireylerin cinsiyet değişkeni aralığına bakıldığında erkek katılımcı 152 (%57,4) kişi iken kadın katılımcılar 113 (%42,6) kişidir, bölüm değişkenine göre en yüksek katılım antrenörlük 82 (%39,6) kişi olup, en düşük katılım ise öğretmenlik bölümü 37 kişi (%14) kişidir, Katılımcıların fiziksel etkinlik türlerine katılma değişkenine bakıldığında ise en yüksek katılım 173 (%65,3) kişi ile fiziksel-sportif etkinlik türü olurken, 26 (%9,8) kişi el sanatları en düşük katılım sağlanan etkinlik türü olmuştur.

Tablo 2. Cinsiyetler Bakımından Karşılaştırmalar

	Cinsiyet	$\bar{x}$	SD	T	p
ZP	Kadın	2,63	0,61	-2,583	0,010*
	Erkek	2,84	0,69		
ZT	Kadın	2,50	0,68	-0,406	0,685
	Erkek	2,53	0,64		
ZH	Kadın	3,24	0,75	3,278	0,001*
	Erkek	2,93	0,77		
Ölçek Genel	Kadın	2,69	0,50	-1,319	0,188
	Erkek	2,77	0,56		

Tablo 2. Öğrencilerin cinsiyetleri ile zaman yönetimi becerileri alt boyutları arasında bir farklılık olup olmadığına bakıldığında zaman planlama alt boyutunda erkek öğrencilerin lehine $p<0.05$,zaman harcattırıcıları alt boyutunda ise bayan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu $p<0.05$ görülmüştür. Öğrencilerin cinsiyetleri ile zaman tutumları alt boyutunda ise anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. $p>0.05$

Tablo 3. Bölümler Bakımından Karşılaştırmalar

	Bölüm	$\bar{x}$	SD	F	p
ZP	Öğretmenlik	2,74	0,64	0,321	0,810
	Yöneticilik	2,83	0,65		
	Antrenörlük	2,72	0,69		
	Rekreasyon	2,74	0,66		
ZT	Öğretmenlik	2,55	0,47	4,855	0,003*
	Yöneticilik	2,33	0,51		
	Antrenörlük	2,45	0,71		
	Rekreasyon	2,75	0,71		
ZH	Öğretmenlik	3,25	0,70	1,704	0,167
	Yöneticilik	3,13	0,84		
	Antrenörlük	3,05	0,67		
	Rekreasyon	2,92	0,89		

Ölçek Genel	Öğretmen-lik	2,77	0,47	0,316	0,814
	Yöneticilik	2,74	0,49		
	Antrenörlük	2,80	0,55		
	Rekreasyon	2,77	0,59		

Tablo 3.Öğrencilerin okudukları bölüm ile zaman yönetimi becerileri ölçeğinin zaman tutumları alt boyutu arasında rekreasyon bölümünde okuyan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu $p<0.05$,diğer alt boyutlar ile öğrenim görülen bölümler arasında herhangi bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. $p>0.05$

Tablo 4. Etkinlik Türleri Bakımından Karşılaştırmalar

	Etkinlik türü	$\bar{x}$	**SD**	**F**	**p**
ZP	Fiziksel-sportif	2,83	0,66	3,361	0,036*
	Kültürel	2,59	0,67		
	El sanatları	2,67	0,60		
ZT	Fiziksel-sportif	2,54	0,65	0,262	0,770
	Kültürel	2,47	0,69		
	El sanatları	2,49	0,68		
ZH	Fiziksel-sportif	2,99	0,77	2,040	0,132
	Kültürel	3,19	0,84		
	El sanatları	3,19	0,55		
Ölçek Genel	Fiziksel-sportif	2,78	0,53	1,455	0,235
	Kültürel	2,65	0,56		
	El sanatları	2,70	0,52		

Tablo 4.Öğrencilerin serbest zamanlarında en fazla katıldıkları etkinlik türleri ile zaman planlamaları alt boyutu arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu ve bu farklılaşmanın fiziksel-sportif etkinliklere katılımın lehine olduğu belirlenmiştir. $p<0.05$.Öğrencilerin serbest zamanlarında en fazla katıldıkları etkinlik türleri Zaman Tutumları, Zaman Harcattırıcıları ve ölçek genelinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. $p>0.05$

TARTIŞMA ve SONUÇ

Öğrencilerin zaman yönetimi becerilerinin bazı demografik değişkenler ile arasındaki ilişkiden elde edilen bulgular aşağıda yorumlanmıştır.

Öğrencilerin cinsiyetleri ile ölçeğin zaman planlama alt boyutunda erkek öğrencilerin, zaman harcattırıcı-ları alt boyutunda ise bayan öğrencilerin lehine bir farklılığın olduğu görülmüştür ($p<0,05$).Farklı bir araş-tırmadan elde edilen sonuca göre zaman planlama alt boyutunda erkek öğrencilerim bayan öğrencilere göre

zamanı daha iyi planladıkları belirtilmiştir.(Tektaş M ve N,2010).Bu sonuçlara bakıldığı zaman erkek öğrencilerin zamanlarını bayan öğrencilere göre daha iyi planladıkları söylenilebilir.

Yapılan farklı bir çalışmada zaman harcattırıcı alt boyutunun erkek öğrencilerin lehine olduğu görülmüştür.(Köse ve Dönmez,2019) Yapılan diğer araştırmalarda ise zaman tuzakları olan zaman harcattırıcılar alt boyutlarında kadınlar lehine farklılık olduğu görülmektedir. (Caz ve Tunçkol, 2015; Gözel, 2009; Demirtaş ve Özer, 2007; Erdul, 2005; Trueman ve Hartley, 1996; Gümüş, Ayna ve Yıldırım, 2018; Misra ve Mckean, 2000).Araştırmamızla farklı yönde sonuç veren çalışma her ne kadar var olsa da diğer yapılan çalışmaların araştırmamızla aynı doğrultuda sonuç verdiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığı zaman bayan öğrencilerin erkek öğrencilere oranla zamanlarını boşa geçirecek işlerle meşgul olmadıkları söylenilebilir.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ve zaman yönetimi becerileri arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman ölçeğin zaman tutumu alt boyutunda rekreasyon bölümünde okuyan öğrencilerin lehine bir durum olduğu saptanmıştır. Sugötüren ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan bir çalışmada spor bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin okudukları bölüm ile zaman yönetimleri arasında istatistiksel olarak bir farklılık görülmemiştir. Araştırma, çalışmamızla farklı yönde sonuç vermiştir. Bu farklılığın araştırmanın yapıldığı üniversitelerin farklı yerler olmasından ve araştırma grubunda yer alan bölüm sayısının bizim araştırmamızda daha fazla olduğundan kaynaklanmış olduğu düşünülebilir. Rekreasyon bölümü öğrencilerinin diğer bölümlerde okuyan öğrencilere göre zaman tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bölümde okuyan öğrencilerin zaman, serbest zaman ve boş zaman içeriğine sahip daha çok konular görmesi bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin serbest zamanlarında en fazla katıldıkları etkinlik türleri ile zaman yönetimi becerileri arasındaki ilişki incelendiği zaman fiziksel-sportif etkinliklere katılan öğrencilerin diğer etkinliklere katılan öğrencilere göre zamanlarını daha iyi planladıkları görülmüştür.

Sonuç olarak; Erkek öğrencilerin zaman planlamada daha başarılı oldukları görülmüşken, bayan öğrencilerin zamanlarını boşa geçirecek zaman harcattırıcılarına yönelik uğraşlarla ilgilenmedikleri, rekreasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilerin okudukları bölümle bağlantılı olarak zaman tutumuna ilişkin konulara daha fazla hakim oldukları, serbest zamanlarında fiziksel-sportif etkinliklere katılan öğrencilerin bu aktivitelere zamanlarını ayırarak zaman planlamalarını daha iyi gerçekleştirdikleri görülmüştür. Araştırmanın örneklemi tek bir üniversiteden alınmıştır. Daha farklı üniversitelerdeki öğrencilerin zaman yönetimi becerileri ile demografik değişkenler arasındaki ilişki aynı anda araştırmaya dahil edilerek üniversiteler arası karşılaştırmanın olacağı daha geniş kapsamlı bir araştırma gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Akgemci, T., Celik A., Aydoğan E. & Akatay, A. (2003). Zaman Yönetimi ve Yönetsel Zamanda Etkinlik, (Ed. Şerif Şimşek ve Adnan Çelik), Gazi Kitabevi. Ankara.

Alay, S. & Koçak, S. (2002) Validity and Reliability of Time Management Questionnaire. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22, 9-13.

Alay, S. & Koçak, S. (2003). Üniversite öğrencilerinin zaman yönetimleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 35, 326-335.

Ardahan, F. (2003). Küçük ve Orta Boy İşletme Yöneticileri İçin Zaman Yönetimi, Akdeniz Üniversitesi Yayın No:59, Antalya.

Britton, B.K. & Tesser, A. (1991). Effects of Time Management Practices on College Grades. Journal of Educational Psychology, 83, 405-410.

Caz, Ç. & Tunçkol, H. M. (2015). Beden eğitimi öğretmenlerinin zaman yönetimi becerilerinin incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, *6*(2), 91-100.

Demirtaş, H. & Özer, N. (2007). Öğretmen adaylarının zaman yönetimi becerileri ile akademik başarısı arasındaki ilişkisi. *Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, *2*(1), 34-47.

Erdul, G. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Zaman Yönetimi Becerileri İle Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Gözel, E. (2009). İlköğretim Okulu ÖğretmenlerininZaman Yönetimi Hakkındaki Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Gümüş, H., Ayna, Ç. & Yıldırım, İ. (2018). Reviewing attitudes of women towards leisure activities in terms of different variables. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, *20*(3), 224-229.

Gümüş, M. (2002). Yönetimde Başarı İçin Altın Kurallar. Alfa Yayınları, İstanbul

Koch, R. (1998). The 80/20 Principle: The Secret Of Achieving More With Less, BantamDoubledayDell-Publishing Group, New York

Köse, B. & Uzun, M. (2019). Spor bilimlerinde okuyan öğrencilerin zaman yönetimi davranışları. *Türkiye Spor Bilimleri Dergisi*, *3*(2), 82-87.

Misra, R. & McKean, M. (2000). College students' academic stress and its relation to their anxiety, time management, and leisure satisfaction. *American journal of Health studies*, *16*(1), 41.

Özçelik, G. (2006). Moda Eğitimi Veren Kurumlarda Etkili Zaman Yönetimini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.

Özdemir, A. (2006). Farklı Örgüt Kültürü Olan İşletmelerde Zaman Yönetimi Üzerine Ampirik Bir Araştırma: Bursa İli Örneği. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tez No: 206639

Smith, W.H (2007). Hayatı ve Zamanı Yönetmenin 10 Doğal Yasası, (A. Çelbiş çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık

Sugötüren, M., Ballı, Ö.M. & Gökçe, H. (2011). Spor bilimleri ve teknolojisi yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin zaman yönetimi davranışları. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(3), 91-96.

Tektaş, M. & Tektaş, N. (2010). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin zaman yönetimi ve akademik başarıları arasındaki ilişki. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 221-229.

Trueman, M. & Hartley, J.A. (1996). Comparison Between the Time-Management Skills and Academic Performance of Mature and Traditional-Entry University Students. Higher Education, 32(2), 199-215.

TENURE ANXIETY AND ACADEMIC MOTIVATION OF FRENCH AS A FOREIGN LANGUAGE PROSPECTIVE TEACHERS IN TURKEY: A QUANTITATIVE RESEARCH WITH FACULTY OF EDUCATION STUDENTS [74]

***Aline SARIYILDIZ*[75], *Veda ASLIM YETİŞ*[76]**

[2]Bursa Technical University, International Relations Office, Bursa / Turkey
[3]Anadolu University, Faculty of Education, Eskişehir / Turkey

Abstract: The aim of this study is to determine the level of anxiety due to the lack of tenured posts in state schools and academic motivation among French as a Foreign Language (FFL) prospective teachers in Turkey. The research was carried out during the academic year 2019-2020 and involved 428 FFL prospective teachers from first to fourth year and 6 universities in Turkey. Data was collected through the anxiety scale due to the non-tenure of prospective teachers by Eskici (2016) and the Turkish version of the Academic Motivation Scale adapted by Gürhan Can (2015). It was analysed according to independent variables: gender, university, year of study and socio-economical background. The level of correlation between anxiety and academic motivation was also analysed. The results showed that the average level of anxiety was three out of five ($\bar{X}$=3/5). However, no significant differences were seen with the independent variables (p>0,05). The average level of academic motivation was higher ($\bar{X}$= 3,64/5) than that of anxiety. Moreover, significant differences (p<0,05) appeared according to the gender and the socio-economical background. The results also showed a negative correlation between anxiety and academic motivation. In conclusion, it seems that FFL prospective teachers show a lower level of anxiety due to non-tenure than prospective teachers from other fields of study. This could be attributed to the fact that they voluntarily chose to study FFL when entering university being aware of the lack of tenured posts.

Keywords: Anxiety, Tenure, Academic Motivation, French as a Foreign Language, Prospective Teachers

INTRODUCTION and THEORETICAL FRAMEWORK

For a long time, French language has had a prominent position in Turkey. Until the 1950s, French was the most widely taught foreign language in the country. With English becoming a world language, French slowly lost of its influence which is why the number of French as a Foreign Language (FFL) teachers in Turkish secondary state schools has drastically dropped (Demircan, 1988). According to the Turkish Ministry of Education, in 2018/2019 only 1.081 teachers of French were working in state and private schools (primary to secondary) in Turkey teaching 50.984 students compared to 37.513 teachers of English as a Foreign Language (EFL). But it seems that this number will not increase as only 3 tenured posts have been published in 2019[77] and 2020[7879] for FFL prospective teachers whereas this number raises to 5.430 for EFL teachers (MEB).

[74] This study is based on the Master's Degree Thesis "Future Anxiety of French as a Foreign Language Candidate Teachers in Turkey: A Mixed Explanatory Research Involving Faculty of Education Students." in progress at the time of this publication and supported by Anadolu University BAP Project number 1909E144.

[77]http://personel.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_03/21174502_2019_Mart_SYzleYmeli_YYretmen_Atama_Duyurusu.pdf
[78]http://personel.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/20162254_2020_Ocak_SozleYmeli_OYretmen_Atama_Duyurusu.pdf
[79] http://personel.meb.gov.tr/www/2020-haziran-sozlesmeli-ogretmen-atama-takvimi-ve-kontenjanlar/icerik/1029

Nowadays, Turkey still trains prospective teachers of FFL in 10 Faculties of Education from which more than 200 students graduate each year. These students then have to not only succeed in the recruitment examination for teachers (KPSS) like any other prospective teacher, but also obtain their tenure in order to be able to teach in a state school. Unfortunately, as the Turkish Ministry of Education only offers a handful of teaching positions each year, even if prospective teachers of FFL are successful in the KPSS exam, too many students are graduating compared to the number of teaching positions offered each year in the public sector and this difficult situation can become a source of anxiety for prospective teachers.

According to Le Gall (1976), anxiety is often associated to anguish and results from the foreseeing or the fear of a generally well determined danger to come for oneself or for others. Also, Cüceloğlu (2018) warns that anxiety can have else a positive or a negative effect on learning capacity. A low level of anxiety having little effect, up to a certain degree anxiety having a facilitating effect and finally a high level of anxiety a debilitating effect on the learning capacities of students.

Various factors for anxiety amongst prospective teachers have been researched. Anxiety due to academic achievement is the first form of anxiety that comes to mind which can have beneficial or negative effects on academic results (Bozkurt & al, 2017). Language anxiety can also be a cause for concern for foreign language learners (Aslım Yetiş, 2012) and therefore FFL prospective teachers. Most research on anxiety of prospective teachers in Turkey deals with occupational and self-efficacy anxiety which includes problems of anxiety due not only to relationships with colleagues, the school management, students and their parents or financial anxiety but also to anxiety linked to the subject taught, the required technical competences or self-development. (Sadıkoğlu & al., 2018).

The KPSS exam seems to be another source of anxiety for prospective teachers and many research have been focusing on the anxiety caused by the preparation and the fear of failure to the exam altogether with occupational anxiety (Doğan Altun & al.,2017).

But successfully passing the KPSS exam is not enough for FFL prospective teachers who also have to face the lack of tenured posts. Even if Anxiety due to non-tenure has been underlined as a real problem in various studies (Yalçın, 2014), it has not been researched for FFL prospective teachers, other research focusing on other majors (Eskici, 2016; İnce-Aka & Yılmaz, 2018; Özcan, 2019).

Anxiety due to non-tenure can also have an effect on the academic motivation of prospective teachers of FFL. Indeed, the Self-determination Theory defines motivation as a hypothetical construct used to define the internal and/or external forces that generate the initiation, the direction, the intensity and the persistence of one's behaviour. (Vallerand & Thill, 1993, cited by Vallerand & al, 2019). According to Eison & Milton (1981) cited by Deci & Ryan (1985) extrinsically motivated learners are more inclined to feel anxiety than learners intrinsically motivated. Develi (2006) adds that anxiety can also be a factor of motivation as long as it is not extreme. Therefore, it seems that anxiety and academic motivation are entwined.

PURPOSE

Hence, the aim of this study is to determine the level of anxiety due to the lack of tenured posts in state schools and academic motivation among French as a Foreign Language (FFL) prospective teachers in Turkey. The research aims to answer the following questions: Do prospective teachers from FFL experience anxiety due to the lack of tenured posts? Does their level of anxiety show significant differences according to the gender, the university, the year of study or the socio-economical background? What is the level of

academic motivation of prospective students according to their gender, university, year of study and socio-economical background? Is there a link of correlation between anxiety and academic motivation?

SCOPE

The sample for this research includes 428 prospective teachers from all the years of study (1st to 4th year) from the FFL departments of Turkish Faculties of Education from Anadolu, Bursa Uludağ, Marmara, Hacettepe, Dokuz Eylül and Gazi universities from the 2019/2020 academic year. The sample size has been calculated in order to be representative of the population.

Table 1. Description of the Study Group

	Study Group	**Total Number of Participants**		**Study Group**	**Total Number of Participants**
Gender	Female Male	303 125	Socio-economical Background	≤ 3.700TL* 3.700 – 7.400 TL ≥ 7.400TL	162 174 75
University	Anadolu	104	Year of	1st year	140
	Bursa Uludağ	46	Study	2nd year	92
	Dokuz Eylül Gazi Hacettepe Marmara	67 53 90 68	Total	3rd year 4th year	94 102 428

*TL: Turkish Lira

METHOD

Quantitative data has been collected using two different scales. First, the anxiety scale due to the non-tenure of prospective teachers by Eskici (2016) which is a 5 point likert scale with 13 items and 2 sub-dimensions: Fear of non-tenure and self-perception. The Skewness test of normality for the scale allowed us to perform parametric tests. The Turkish version of the Academic Motivation Scale (AMS) adapted by Gürhan Can (2015) is a 7 points likert scale with 28 items and divided into 3 sub-dimensions: intrinsic motivation, extrinsic motivation and amotivation. Due to the results of the Skewness and Kurtosis tests, non-parametric tests were performed and the scale was transformed in order to obtain statistical results out of 5. The results obtained from both scales have been examined according to the following independent variables: gender, university, year of study and socio-economical background. The level of correlation between anxiety due to non-tenure and academic motivation of prospective teachers of FFL was also analysed.

FINDINGS

The results regarding the level of anxiety due to non-tenure of prospective teachers of FFL obtained from the scale by Eskici (2016) are presented below.

Table 2. Non-Tenure Anxiety of Prospective FFL Teachers

Sub-dimensions	**Number of items**	**N**	**SD**	**Mean X̄**
Fear of non-tenure	10	428	1,14	2,97
Self-perception	3	428	1,32	3,08
Total (Full scale)	13	428	1,16	3,00

The results show that the average level of anxiety was three out of five (X̄=3/5). It seems that prospective teachers of FFL do not show a high level of anxiety due to non-tenure. The levels of anxiety according to the independent variables (gender, university, year of study and Socio-economical background) were also examined.

Table 3. T-Test Results for Non-Tenure Anxiety According to Gender of Prospective Teachers

Sub-dimensions	Gender	N	X̄	SD	t	p
Fear of non-tenure	Female	303	*3,02*	1,11	-1,408	0,160
	Male	125	*2,85*	1,20		
Self-perception	Female	303	*3,13*	1,29	-1,273	0,204
	Male	125	*2,95*	1,37		
Total (Full scale)	Female	303	*3,05*	1,13	-1,399	0,163
	Male	125	*2,87*	1,21		

The levels of anxiety of female prospective teachers for both sub-dimensions are slightly higher than that of male prospective teachers with means above 3/5 but the results do not show any significant differences with p>,05.

As for the other independent variables examined, the results do not show any significant differences (p>,05) in anxiety levels of prospective teachers according to their university, year of study or socio-economical background either.

The levels of academic motivation of prospective teachers through the AMS was also examined.

Table 4. Descriptive Statistics for the Academic Motivation Scale

Sub-dimensions	Number of items	N	X̄	SD
ExtrinsicMotivation	12	428	3,65	0,73
Intrinsic Motivation	12	428	3,49	0,87
Amotivation	4	428	1,94	1,05
Total (Full scale)	28	428	3,64	0,67

The average level of academic motivation was higher (X̄= 3,64/5) than that of anxiety as shown in table 4. Moreover, significant differences (p<,05) appeared according to the gender, the university and the socio-economical background.

Table 5. Mann Whitney U Test Results for Levels of Academic Motivation According to Gender

Sub-dimensions	Gender	N	X̄	SD	Mean rank	MWU	p
Extrinsic Motivation	Female	303	3,76	0,69	233,84	13076,50	0,000*
	Male	125	3,38	0,75	167,61		
Intrinsic Motivation	Female	303	3,57	0,87	226,73	15232	0,001*
	Male	125	3,29	0,83	184,86		
Amotivation	Female	303	1,81	0,99	199,63	14432	0,000*
	Male	125	2,25	1,14	250,54		
Total (Full scale)	Female	303	3,74	0,65	234,85	12772	0,000*
	Male	125	3,39	0,66	165,18		

*p<0,05

Significant differences have been found between genders for all the sub-dimensions of the scale. Female prospective teachers showing a higher level of extrinsic (X̄=3,76/5), intrinsic (X̄=3,57) and total motivation (X̄=3,74) than their male counterparts and lower levels of amotivation (X̄=1,81).

The second independent variable to be examined was the university of origin of the prospective teachers. Significant differences were found but only for the levels of extrinsic motivation as shown in table 6.

Table 6. Kruksal Wallis and Mann Whitney U Tests for the AMS According to the University of Prospective Teachers

Sub-dimensions	University	N	$\bar{X}$	SD	Mean rank	X^2 KHW	p	MW U
Extrinsic Motivation	Anadolu	104	3,47	0,82	190,47	11,969	0,035*	1-2
	Bursa Uludağ	46	3,80	0,69	238,82			1-4
	Dokuz Eylül	67	3,60	0,73	205,69			3-4
	Gazi	53	3,89	0,60	252,48			4-6
	Hacettepe	90	3,70	0,70	222,41			
	Marmara	68	3,60	0,64	203,41			

*p<0,05

Significant differences between universities were found for the extrinsic motivation. Gazi university showing the highest levels of extrinsic motivation and significant differences with Anadolu, Dokuz Eylül and Marmara Universities according to the non-parametric tests. Moreover, Anadolu University shows the lowest levels of extrinsic motivation and significant differences with Bursa Uludağ and Gazi Universities.

The levels of academic motivation of prospective teachers according to their year of study was also examined but no significant differences were found (p>,05). The last independent variable to be examined was the socio-economical level of the prospective teachers. Once more, significant differences were found for the sub-dimension extrinsic motivation only.

Table 7. Kruksal Wallis and Mann Whitney U Tests for The AMS According to the Socio-Economical Background of Prospective Teachers

Sub-dimensions	Socio-economical level	N	$\bar{X}$	SD	Mean rank	X^2 KHW	p	MW U
Extrinsic Motivation	≤ 3.700TL	162	3,67	0,74	210,96	7,149	0,028*	1-3
	3.700 – 7.400 TL	174	3,71	0,69	215,54			2-3
	≥ 7.400TL	75	3,42	0,78	173,15			

*p<0,05

Some significant differences were noticed for the extrinsic motivation of prospective teachers only. A Mann Whitney U test put forward differences between prospective teachers from the lower income groups (with an income under 3.700TL or between 3.700 and 7.400 TL) and the group with the highest incomes (above 7.400TL). Prospective teachers from the lower income groups showing a higher level of extrinsic motivation.

Following the results for both scales, an analysis of the correlation between anxiety due to non-tenure and academic motivation was performed.

Table 8. Spearman Correlation Test Between Anxiety Due Ton on-Tenure and Academic Motivation of Prospective Teachers Of FFL

Sub-dimensions		Fear of non-tenure	Self-perception	Total (Full scale)
Amotivation	Spearman Correlation Coefficient	0,112	0,063	0,102
	p	0,020*	0,193	0,035*

*p<0,05

The results showed a positive correlation between anxiety and the levels of amotivation of prospective teachers. It seems that when anxiety levels rise, amotivation among prospective teachers also rises. A second correlation analysis was performed according to gender. The results are shown in table 9.

Table 9. Spearman Correlation test between anxiety due to non-tenure and academic motivation of prospective teachers of FFL according to gender

Gender	Sub-dimensions		Fear of non-tenure	Self-per-cept-ion	Total (Full scale)
Female	Amotivation	Spearman Correlation Coefficient	0,124	0,066	0,112
		p	0,031*	0,251	0,052
Male	Intrinsic Motivation	Spearman Correlation Coefficient	-0,189	-0,122	-0,174
		p	0,035*	0,176	0,053

*p<0,05

A positive correlation between anxiety and amotivation for female prospective teachers was found confirming the results found in table 8. As anxiety levels rise, amotivation levels rise also. Moreover, a negative correlation was found for male prospective teachers. When anxiety levels of male prospective teachers rise, their levels of intrinsic motivation decreases.

CONCLUSION

Prospective teachers of FFL face a difficult situation with the lack of tenured posts in state schools in Turkey. However, their level of anxiety ($\bar{X}$=3,00) is not as high as could be expected when the Turkish Ministry of Education only offers one or two teaching posts every year. Indeed, previous studies using the same scale for anxiety due to non-tenure found higher levels of anxiety among prospective teachers from various fields of study: $\bar{X}$=3,65/5 for Eskici (2016), $\bar{X}$=4,01/5 for İnce-Aka & Yılmaz (2018) and $\bar{X}$=3,55/5 for Özcan (2019). It seems that FFL prospective teachers are actually experiencing lower levels of anxiety than prospective teachers from other branches.

Moreover, their level of academic motivation is also higher than could be expected. Indeed, the lack of tenured posts and job opportunities in the public sector, could have had a negative effect on the academic motivation of prospective teachers but this is not the case for FFL students. Their level of academic motivation ($\bar{X}$=3,64) does not show a lack of motivation.

The correlation results showed a decrease in intrinsic motivation for male prospective teachers and an increase in amotivation for female prospective teachers when anxiety rises. It shows that anxiety would have a negative effect on the academic motivation of prospective teachers of FFL.

All these findings could be attributed to the fact that FFL prospective teachers voluntarily chose to study this subject when entering university being aware of the lack of tenured posts. Therefore, the situation does not have a strong impact on them, maybe even less than for other branches of study as other researches have shown.

REFERENCES

Aslım Yetiş, V., (2012). La production orale en langue étrangère : Vaincre l'anxiété. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(1), 145-166.

Bozkurt, S., Ekitli, G., Thomas, C., & Cassady, J. (2017). Validation of the Turkish version of the cognitive test anxiety scale–revised. Sage Open, 1-9.

Can, G., (2015). Turkish Version of the Academic Motivation Scale. Psychological Reports. 116 (2): 388-408

Cüceloğlu, D. (2018). İnsan ve davranışı (éd. 36ème ed.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Deci, E., & Ryan, R. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. New York: Springer Science and Business Media.

Demircan, Ö., (1988). Dünden Bugüne Türkiye'de Yabancı Dil. Remzi Kitabevi.

Develi, E. (2006). Konya'da ilköğretim okullarinda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin sürekli kaygi durumlarinin incelenmesi. Thèse de Master non publiée. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Doğan Altun, Z., Avcı, G., Özüpekçe, S., & Gümüş, N. (2017). Eğitim fakültesi öğrencilerinin kamu personeli seçme sınavı (KPSS) kaygısının incelenmesi. Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish and Turkic, 12(33), 151-166.

Eskici, M., (2016). Öğretmen Adaylarının Atanmama Kaygılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Turkish Studies, 11(19): 361-378

İnce-Aka, E., & Yılmaz, M. (2018). Fen bilimleri öğretmen adaylarının atanamama kaygılarının incelenmesi üzerine bir araştırma. Eğitim ve Toplum Araştırmalaı Dergisi/JRES(5), 105-123.

Le Gall, A. (1976). Anxiété et angoisse (éd. 3 ème). Paris: Presses Universitaires de France.

Özcan, M. (2019). An analysis of prospective teachers' anxiety of not being appointed to teachership. International Journal of Contemporary Educational Research, 6(1), 195-204.

Sadıkoğlu, M., Hastürk, G., & Polat, O. (2018). Fen bilimleri öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri. Uluslararası sosyal araştırmalar dergisi, 11(56).

Vallerand, R., Carbonneau, N., & Lafrenière, M.-A. (2019). La théorie de l'autodétermination et le modèle hiérarchique intrinsèque et extrinsèque: Perspectives intégratives. Dans P. Carré, & F. Fenouillet, Traité de psychologie de la motivation: Théories et pratiques (2nd ed., pp. 47-66). Paris: Dunod.

Yalçın, P. (2014). The professional concerns of prospective teachers enrolled in English, French and German teaching departments. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29(4), 256-266.

INTERNET RESOURCES

http://personel.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_03/21174502_2019_Mart_SYzleYmeli_YYretmen_Atama_Duyurusu.pdf (Accessed 15.03.2019)

http://personel.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/20162254_2020_Ocak_SozleYmeli_OYretmen_Atama_Duyurusu.pdf (Accessed 30/12/2019)

http://personel.meb.gov.tr/www/2020-haziran-sozlesmeli-ogretmen-atama-takvimi-ve-kontenjanlar/icerik/1029 (Accessed 15/04/2020)

KÜLTÜREL BİR DEĞİŞKEN OLARAK GÜÇ MESAFESİ İLE OKUL MÜDÜRLERİNİN KULLANDIKLARI GÜÇ TÜRLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Selçuk DEMİR[1], Ahmet SAYLIK[2]

[1]Şırnak Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Şırnak / Türkiye
[2]Siirt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Siirt/ Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı; okul müdürlerinin başvurdukları güç türleri (uzmanlık gücü, karizmatik güç, ödüllendirme gücü, yasal güç, zorlayıcı güç) ile öğretmenlerin güç mesafe algıları arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Çalışma; ilişkisel tarama deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın evrenini; Siirt ilindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu okullardan rastgele seçilen 46 okulda görev yapmakta olan 377 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri; "Kişisel Bilgi Formu", Yoo, Donthu ve Lenartowicz'in (2011) tarafından geliştirilen ve Saylık (2019) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılmış olan "Güç Türleri Ölçeği" ve Zafer (2008) tarafından geliştirilmiş olan "Güç Mesafesi Ölçeği" aracılığıyla toplanmıştır. Güç türleri Ölçeği; tek boyutlu olup 5 maddeden meydana gelmektedir. Güç Türleri Ölçeği; uzmanlık gücü, karizmatik güç, ödüllendirme gücü, yasal güç ve zorlayıcı güç olmak üzere 5 boyutlu yapıya sahip olup 59 maddeden oluşmaktadır. Araştırmanın veri setine; betimsel analizler ve korelasyon uygulanmıştır. Güç mesafesi ölçeği ise tek boyutludur. Öğretmen algılarına göre; okul müdürlerinin en fazla başvurdukları güç türünün yasal güç, en az başvurdukları güç türünün ise ödüllendirme gücü olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin güce dayalı eşitsizlikleri kabullenme derecesi olarak güç mesafesi algılarının düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuç, Türkiye'nin ulusal düzeydeki güç mesafesi algısını desteklememektedir. Öğretmen algılarına göre; okul yöneticilerinin yönetimde kullandıkları güç türlerinin alt boyutları ile güç mesafesi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Uzmanlık Gücü, Karizmatik Güç, Ödüllendirme Gücü, Yasal Güç, Zorlayıcı Güç, Güç Mesafesi, Öğretmen

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Güç; bir kişinin başka bir kişiyi ya da diğerlerini, kendi istediği yönde davranışa yönlendirebilme yeteneğidir. Dolayısıyla güç, ilişkisel bir ifadedir (Koçel, 2018). Bir örgütte liderin, üyelerini etkilemek amacıyla faydalanabileceği bazı kaynak ve yetenekleri bulunmaktadır. Lider ya da yönetici gücünü, bu kaynak ve yeteneklerden almaktadır (Beycioğlu ve Şahin, 2017). Alanyazında liderin ya da yöneticinin sahip olduğu güç kaynaklarına ilişkin bazı sınıflandırmalar yapılmaktadır. Ancak bu sınıflamaların en çok bilineni ve başvurulanı, French ve Raven tarafından yapılan sınıflandırmadır (Shetty, 1978). Bu sınıflandırmaya göre güç kaynakları; uzmanlık gücü, karizmatik güç, ödüllendirme gücü, yasal güç ve zorlayıcı güç şeklindedir. Yasal güç, ödüllendirme gücü ve zorlayıcı güç pozisyondan kaynaklı güçleri; uzmanlık ve karizmatik güç ise kişiden kaynaklı güçleri oluşturmaktadır (Erkutlu, 2014). Uzmanlık gücünün kaynağı, lider ya da yöneticinin; bilgi, yetenek, beceri ve deneyimine dayanmaktadır. Bu güç; okul örgütlerinde, yöneticinin tecrübesi ve eğitim durumuyla ilişkilidir (Can, 2014). Karizmatik güç kaynağı; liderin ya da yöneticinin, kişilik özellikleri ile ilişkilidir. Bu kaynağın temelini; liderin ya da yöneticinin kişilik ya da kişilik özelliklerinin astlarına ilham verebilmesi, astların istek ve beklentilerini dile getirebilmesi oluşturmaktadır (Koçel, 2018). Ödüllendirme gücü; lider ya da yöneticinin astlarını, istenilen davranışlarda bulunmasına karşılık ödüllendirme yetkisidir (Hoy ve Miskel, 2010). Yasal güç; astların kendi davranışlarını, liderinin ya da yöneticisinin etkileyebilme hakkının bulunduğunu kabullenmesi ile ilişkilidir (Koçel, 2018). Okul yöneticisinin, hiyerarşik yapı içerisinde büyük bir yasal gücü bulunmaktadır (Can, 2014). Son olarak zorlayıcı

güç ise liderin ya da yöneticinin; astların istenmeyen davranış sergilemesinden dolayı onları cezalandırarak etkileme yetisidir (Hoy ve Miskel, 2010).

Güç mesafesi örgütlerde, kurumlarda ya da devlet yönetiminde erkin, iktidarın eşitsiz dağılımına yönelik insanların hoşgörü düzeyini ifade eden toplumsal bir kültür değeridir (Hofstede, 1980a; Hofstede, Hofstede ve Minkow, 2010). İktidarın eşitsiz dağılımı güç, otorite, prestij, statü, zenginlik gibi konulardaki katmanlaşmayı belirtmektedir (Javidan ve House, 2001; Hofstede, 1985). İnsanlık tarihinin hemen her evresinde eşitlikler söz konusudur (Hofstede, 2001, s. 79). Avcı ve toplayıcı toplumlarda ortaya çıkan eşitsizliklerin kaynağı, insanların doğuştan beraberlerinde getirdikleri birtakım yetiler (fiziksel bakımdan güçlü olma gibi) iken modern toplumlarda kazanılmış statüler, iş yaşamındaki bürokratik yapının getirdiği hiyerarşik düzen, yöneten ile yönetilen, işveren ile çalışan, üst ile ast arasında gelişen hemen her tür ilişki bu eşitsizliğin kaynağı olmak durumundadır (Saylık, 2017). Dolayısıyla örgütlerdeki güç mesafesi liderin; merkeziyetçi, otoriter veya otokratik olması ile ilişkilidir (Hofstede, 1983). Buna bağlı olarak bürokratik yapılarıyla okulların yönetici-öğretmen ve öğretmen-öğrenci ikili ilişkilerin güç mesafesi barındırdığı belirtilebilir.

Güç mesafesi; öncelikle çalışanların üstlerinden çekinmeleri, korkmaları duygusundan beslenmektedir. Gücün nasıl dağıtılacağına ilişkin esaslar, gücü elinde bulunduranlar tarafından belirlenmekteyse de bu dağılım, astların bunu kabul etme düzeyine göre hayat bulmaktadır. Çalışanların korkmadığı, yönetim anlayışının otoriterlikten beslenmediği toplumlarda; örgütlenmelerin daha yatay ve karar almada istişari bir yönetim yaklaşımının tercih edildiği belirtilmektedir (Hofstede vd., 2010, 60-61).

Yasal güç örgüt yöneticilerine yasal düzenlemeler yolu ile verilmiş yönetme gücü iken (Başaran, 2000: 65); zorlayıcı güç, örgüt yöneticilerinin, üyelerini etkileyebilmek için çalışanlarını korkutarak, cezalara veyahut yaptırımlara yönelerek sergilediği bir güç türüdür (Altınkurt, Yılmaz, Erol ve Salalı, 2014). Dolayısıyla güç mesafesinin yüksek olduğu toplumsal yapı ve örgütlerde, yöneticilerin zorlayıcı ve yasal güce dayanan yaklaşımları ön plana çıkarması beklenmektedir.

Örgüt yöneticisinin, kendi alanlarında edindiği bilgi birikimi ile üyelerini etkilemede kullandığı güç türü olarak uzmanlık gücü (Bayrak, 2001), üyelerini ödüllendirme tekniği ile etkileme ve hedefler doğrultusunda harekete geçirmeye ilişkin kullandıkları ödül gücü (French ve Raven, 1996) ve kişilik özellikleri, ikna kabiliyeti ve iletişim becerisi gibi özelliklerinden kaynaklanmakta olan bir güç türü olarak karizmatik gücün (Akyüz ve Kaya, 2015) daha çok güç mesafesi algısı düşük örgütlerde yönetsel süreçlerde kendini hissettirmesi beklenmektedir. Genel anlamda güç mesafesinin düşük olduğu kültürlerde inisiyatifin, güç mesafesinin yüksek olduğu kültürlerde ise disiplinin ön plana çıktığı söylenebilir (Hofstede vd., 2010, 75).

Güç mesafesinin geniş olduğu toplumlarda, ebeveyn-çocuk arasındaki eşitsiz ilişkisel yapı, öğrenci-öğretmen eşitsiz ilişkisiyle sürdürülür ve pekiştirilir. Güç mesafesinin düşük olduğu toplumlarda ise öğretmen-öğrenci ilişkisi karşılıklı olarak eşit ve dengelidir. Eğitimin öğretmen merkezli olduğu güç mesafesi yüksek olan toplumsal yapılarda, öğretmenlerin öğrencilerine karşı davranışlarının temelinde saygı ve korku söz konusudur. Öğretmen içeri girdiğinde öğrenciler ayağa kalkmak zorundadır ve bütün iletişimin öğretmen tarafından başlatıldığı sıkı bir sınıf içi yönetim anlayışı hakimdir. Öğretmene alenen karşı çıkmak, onu eleştirmek söz konusu değildir. Öğretmene karşı okul dışında bile bir itaat söz konusudur (Hofstede, 2001, s. 100-101). Hiyerarşik yapıdan beslenen benzer duygular, müdür ile öğretmenler arasında da söz konusudur.

Güç mesafesinin düşük olduğu toplumların okul yapılarında eğitim süreci öğrenci merkezlidir. Öğrencilerin yenileşmesinin önü açıktır ve bu durum sistemli biçimde teşvik edilmektedir. Sınıf ortamında öğrencilerin konuşması özellikle de soru sormaları desteklenmektedir. Öğrencilerin öğretmenlerle tartışmaları,

onlara yönelik eleştirilerini ve anlaşmazlıklarını yüzlerine söylemeleri olağan sayılmaktadır (Hofstede vd., 2010, s. 69-70). Müdür ile öğretmenler arasındaki ilişki de eş hiyerarşik bir düzlemde şekillenmektedir. Öğretmenlerin yönetim süreçlerine ilişkin eleştirileri yenileşme ve gelişmenin önünü açmasından dolayı normal karşılanmaktadır.

Ulusal kültür değerlerinin belirlenmesi adına yapılan ve Türkiye'nin de örnekleminde yer aldığı çok sayıda uluslararası araştırma (Aycan vd., 2000; Aycan ve Fikret Paşa, 2003; Hofstede, 1980b; House vd., 2004; Ronen, 1986; Schwartz, 1994; Trompenaars ve Hampden-Turner; 1997) yapılmıştır. Bunların ilki olan Hofstede'nin (geert-hofstede.com; 1980b) kültür boyutları araştırması, boyutların her biri için, 0 ile 100 puan aralığında bir skalada 76 ülkenin konumunu belirleme ve birbirleriyle kıyaslama yapma olanağı sunmaktadır. Hofstede'nin (Hofstede vd., 2010, s. 58) araştırmasına göre; Türkiye 74 ülke içerisinde 32-33. sırada yer alarak güç mesafesinin görece yüksek olduğu ülkeler grubundadır. Toplumsal eşitsizlik ve bunun biçimsel göstergelerinden biri olan hiyerarşik yapının toplumda olağan karşılanması, Türkiye'nin temel kültür özelliklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Ancak okul örgütlerinin doğası ülkenin genel kültürel yapısını yansıtmaktan uzaktır. Öğretmen ve yöneticilerin eğitim bilimci kimlikleri, eğitim seviyeleri, sosyo-ekonomik durumları genel anlamda birbirine çok benzemesi okullarda hiyerarşik havayı kırmaktadır.

Bu araştırmada; öğretmenlerin güç mesafesi algısının, okul müdürlerinin kullandıkları gücün kaynağını belirlemede işlevsel olup olmadığı incelenmektedir. Öğretmenlerin gücün eşitsizliğini yüksek düzeyde kabul etmeleri durumunda, okul müdürlerinin yoğunluklu olarak yasal ve zorlayıcı güç kaynaklarına başvurması, gücün eşitsizliğini düşük düzeyde algılamaları durumunda ise okul müdürlerinin karizmatik, uzmanlık ve ödül güç kaynaklarını kullanması beklenmektedir. Okul müdürlerinin hangi güç kaynaklarını daha çok kullandıklarına, sosyalizasyon sürecinde edindikleri ulusal anlamdaki güç mesafesi kültür değerlerinin etkisi olduğu düşünülmektedir.

AMAÇ

Bu araştırmada, okul müdürlerinin yönetimde kullandıkları güç türleri (uzmanlık gücü, karizmatik güç, ödüllendirme gücü, yasal güç, zorlayıcı güç) ile güç mesafesi arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, aşağıdaki araştırma sorularına yanıtlar aranmıştır:

1. Okul müdürlerinin kullandıkları uzmanlık gücü ile öğretmenlerin güç mesafesi algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Okul müdürlerinin kullandıkları karizmatik güç ile öğretmenlerin güç mesafesi algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Okul müdürlerinin kullandıkları ödüllendirme gücü ile öğretmenlerin güç mesafesi algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Okul müdürlerinin kullandıkları yasal güç ile öğretmenlerin güç mesafesi algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Okul müdürlerinin kullandıkları zorlayıcı güç ile öğretmenlerin güç mesafesi algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

KAPSAM

Bu araştırma, eğitim yönetimi kapsamındadır. Çalışmada; öğretmen algılarına göre, okul müdürlerinin başvurdukları güç türleri ile güç mesafesi incelenmiştir. Dolayısıyla okul müdürleri, öğretmenler, yönetim alanında çalışan araştırmacılar ve eğitimde politika yapıcılara ışık tutacak şekilde tasarlanmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeli kullanılarak tasarlanmıştır. Bu araştırmanın evrenini; 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Siirt ilindeki ilkokullar, ortaokul ve liselerde görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmaktadır. Bu çalışmada, 46 okul yansız olarak seçilmiş olup her bir okul küme olarak düşünülmüştür. Dolayısıyla bu çalışmada oransız küme örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Çalışmanın örneklemini, Siirt ilindeki yansız olarak seçilen 46 okulda görev yapmakta olan 377 öğretmen oluşturmaktadır.

Katılımcıların (n = 377); %45.6'sı (n = 170) kadın öğretmenlerden, %54.4'ü (n = 203) erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin; %92.5'i (n = 345) lisans mezunu olup %7.5'i (n = 28) yüksek lisans mezunudur. Katılımcıların; %19.8'i (n = 74) yaşamlarını daha çok köyde-kasabada-ilçede geçirenlerden, %62.7'si (n = 234) yaşamlarını daha çok şehirde geçirenlerden, %17.4'ü (n = 65) yaşamlarını daha çok büyükşehirde geçirenlerden oluşmaktadır.

Araştırmanın verileri; beşli likert tipi ölçeklerle elde edilmiştir. Ölçek puanları; "1 = Hiç Katılmıyorum", "2 = Çok Az Katılıyorum", "3 = Orta Düzeyde Katılıyorum", "4 = Büyük Ölçüde Katılıyorum" ve "5 = Tamamen katılıyorum" şeklinde değişmektedir. Bu çalışmanın veri seti; "Güç Mesafesi Ölçeği" ile "Güç Türleri Ölçeği" aracılığıyla toplanmıştır.

Öğretmenlerin güç mesafesi algılarını ölçmek için kullanılan "Güç Mesafesi Ölçeği"; Saylık (2019) tarafından Türkçeye uyarlanmış "Güç Mesafesi Ölçeği" kullanılmıştır. Hofstede'nin toplumsal düzeydeki kültürel değerler ölçeğini bireysel düzeyde inceleyen; Yoo, Donthu ve Lenartowicz'in (2011) "Bireysel Kültürel Değerler Ölçeği"nin Türkçeye uyarlanmış formunda beş alt ölçek bulunmaktadır. Bu alt ölçeklerden "Güç Mesafesi Ölçeği"; 5 maddeden oluşmaktadır. Bu araştırma kapsamında; ölçeğin Cronbach-alfa Güvenirlik Katsayısı, .79 olarak bulunmuştur.

Okul müdürlerinin yönetimde kullandıkları güç türlerine ilişkin öğretmen algılarını ölçmek için ise "Güç Türleri Ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçek, Zafer (2008) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçekte; okul müdürlerinin yönetimde kullandıkları örgütsel güç türleri, beş boyutta incelenmiştir. Uzmanlık gücü boyutu 13 madde ile, karizmatik güç boyutu 15 madde ile, ödüllendirme gücü boyutu 12 madde ile, yasal güç boyutu 11 madde ile ve zorlayıcı güç boyutu ise 8 madde ile ölçülmüştür. Bu araştırma kapsamında, Cronbach-Alfa Güvenirlik Katsayısı; uzmanlık gücü alt boyutu için .95, karizmatik güç alt boyutu için .96, ödüllendirme gücü alt boyutu için .94, yasal güç alt boyutu için .95 ve zorlayıcı güç alt boyutu için ise .93 olarak bulunmuştur.

BULGULAR

Betimsel Analizler

Araştırma değişkenlerine ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma ve standart hata değerleri Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Araştırma Değişkenlerine İlişkin Ortalama, Standart Sapma, Standart Hata Değerleri

Değişkenler	$\overline{X}$	*SS*	*Std. Hata*
1. Uzmanlık gücü	3.80	.85	.04
2. Karizmatik güç	3.70	.89	.04
3. Ödüllendirme gücü	3.58	.91	.04
4. Yasal güç	3.90	.81	.04
5. Zorlayıcı güç	3.78	.82	.04
6. Güç mesafesi	2.03	.89	.04

Tablo 1'e bakıldığında; öğretmen algılarına göre, okul müdürünün yönetimde kullandığı uzmanlık gücü, karizmatik güç, ödüllendirme gücü, yasal güç ve zorlayıcı güç boyutlarının "orta düzeyde katılıyorum (3)" düzeyinde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin kültürel bir değer olan güç mesafesine ilişkin algıları ise "çok az katılıyorum (2)" düzeyindedir. Öğretmenlerin; okul müdürlerinin başvurdukları güç türlerinin alt boyutlarına ilişkin görüşleri orta düzeyde olup güç mesafesine ilişkin görüşleri ise kısmen düşük düzeydedir. Öğretmen algılarına göre; okul müdürlerinin yönetimde, en fazla yasal güce ($\overline{X}$ = 3.90), en az ise ödüllendirme gücüne ($\overline{X}$ = 3.58) başvurdukları görülmektedir.

Korelasyon

Bu araştırmada incelenen değişkenler arasındaki ilişki, tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. Araştırmada İncelenen Değişkenlerin Korelasyon Değerleri

Değişkenler	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
1. Uzmanlık Gücü	1					
2. Karizmatik güç	.90**	1				
3. Ödüllendirme gücü	.82**	.86**	1			
4. Yasal güç	.78**	.74**	.77**	1		
5. Zorlayıcı güç	.70**	.67**	.72**	.85**	1	
6. Güç mesafesi	-.08	-.03	-.15	.03	.06	1

*p < .05, **p < .01

Tablo 2 incelendiğinde; güç türleri (uzmanlık gücü, karizmatik güç, ödüllendirme gücü, yasal güç ve zorlayıcı güç) ile güç mesafesi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya koyulmuştur.

SONUÇ

Araştırmada öğretmenlerin güç mesafesi algılarının düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güç mesafesini düşük olarak ortaya koyan birçok çalışma (Aktaş, 2010; Karşu Cesur, 2015; Polat ve Göktürk, 2005; Yörük, 2009) bulunmaktadır. Bu bulgu, Türkiye'nin ulusal anlamdaki güç mesafesi algısının yüksek olduğu sonucuna ulaşan çok sayıda kültürlerarası çalışmanın bulgularıyla örtüşmemektedir. Bu farklılığın kaynağının okulların iklimi ve yapısıyla ilişkili olduğu belirtilebilir. Gevşek yapılı (Weick, 1982) ve informal yanının daha ağır bastığı örgütler olarak okullarda (Bursalıoğlu, 2008, s. 33) güç mesafesinin toplumun genelinin aksine düşük olmasının nedenlerinden biri eğitim yöneticilerinin statüleri ile ilgilidir. Yönetim biliminin eğitime uygulanması olarak biçimlenen eğitim yöneticiliği, öğretmenlikle birlikte yasal düzenlemelerde "eğitim-öğretim hizmetleri sınıfı"nın içinde yer almaktadır. Dolayısıyla gelişmiş ülkelerdekinin aksine bağımsız bir meslek grubu statüsünde değildir. "Meslekte esas olan öğretmenliktir" anlayışının hakim olduğu eğitim örgütleri olan okullarda astlar ve üstler arasında statü sembolleri, mali ayrıcalıklar ve dikey örgütlenme pek belirgin değildir. Bu da güç mesafesi algısını zayıflatan bir neden olarak değerlendirilebilir (Saylık, 2017). Öye yandan informal ve gevşek yapısıyla okullarda performansı yakından izleme, standartlardan sapmaların düzeltilmesi, iş tanımlarını belirleme, sorunlarla başa çıkmak için rutinler tasarlama, emirler verme, planlar yapma, denetleme, kaynakların paylaşımı gibi herhangi bir örgütte yönetsel temel ilkeler olan uygulamaları okullarda hayata geçirmek neredeyse imkansızdır (Weick, 1982).

Okullarda eğitim-öğretimin öğretmenler üzerinden uygulanması yakın işbirliğini zorunlu hale getirmektedir. Başka bir ifadeyle eğitim ve öğretimle ilgili olarak alınan kararların etki ve sonuçlarının odağında olan sınıfın başında öğretmenin olması, yönetici-öğretmen işbirliğini zorunlu kılmakta, öğretmenlerin informal yolla da olsa birçok yönetim sürecine katılmasına olanak tanımaktadır (Bursalıoğlu, 2008, s. 46). Ancak okulların bu yapısına rağmen okul müdürlerinin uygulamalarda en sık başvurduğu güç türünün yasal güç olması çarpıcıdır. Zira yasal güç örgütlerde düzeni yaptırımlarla sağlamaktadır. Yaptırımlarının sonucunda ödül ve cezaya yönelik dönütleri söz konusudur. Astların mevcut hiyerarşik yapıya uygun davranmaları ile verilen emirlere itaat etmesi zorunludur. Aksi durumda yöneticinin yaptırıma yönelik girişimlerde bulunma hakkı mevcuttur (Diş, 2015, s. 18). Buna göre öğretmenlerin gücün dağılımındaki eşitsizlikleri kabul etmemelerinin, okul müdürlerini yasaların verdiği yetkileri kullanmaya sürüklemiş olabileceği düşünülmektedir. Okul müdürlerinin ikinci sırada en sık başvurduğu güç türünün uzmanlık gücü olduğu araştırmanın bir başka sonucudur. Yasal gücün sık düzeyde kullanılması zamanla bir direnç ortaya koyabileceğinden hareketle yöneticilerin farklı güç kaynaklarına da uygulamalarda yer vermesinin örgüt havasını olumluya evirebileceği düşünülmektedir.

Araştırmada güç mesafesi ile okul müdürlerinin kullandıkları güç türleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır. Buna göre öğretmenlerin gücün dağılımına ilişkin eşitsizlikleri kabullenme derecelerinin düşüklüğü veya yüksekliği okul müdürlerinin yönetsel uygulamalarda kullandıkları güç türünü belirlememektedir.

KAYNAKÇA

Aktaş, M. (2010). *İzleyicilerin kültürel değerlere ve liderliğe duydukları ihtiyaç*. Yayınlanmış Doktora Tezi. Başkent üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akyüz, B. ve Kaya, N. (2015). Kamu çalışanlarının iş tatmini üzerinde liderin güç kaynaklarının rolü. *Yönetim Bilimleri Dergisi, 13*(25), 71-90.

Altınkurt, Y., Yılmaz, K., Erol, E., & Salalı, E. T. (2014). Okul müdürlerinin kullandıkları güç kaynakları ile öğretmenlerin örgütsel sinizm algıları arasındaki ilişki. *Journal of Teacher Education and Educators, 3(1),* 25-52.

Aycan, Z., & Fikret-Pasa, S. (2003). Career choices, job selection criteria, and leadership preferences in a transitional nation: The case of Turkey. *Journal of Career Development, 30*(2), 129-144.

Aycan, Z., Kanungo, R., Mendonca, M., Yu, K., Deller, J., Stahl, G., & Kurshid, A. (2000). Impact of culture on human resource management practices: A 10-country comparison. *Applied psychology, 49*(1), 192-221.

Başaran, İ. E. (2000). *Örgütsel davranış insanın üretim gücü (3. Baskı).* Ankara: Feryal Matbaası.

Bayrak, S. (2001). Yönetimde bir ihmal konusu olarak güç ve güç yönetimi *II. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(1),* 23-42.

Bursalıoğlu, Z. (2008). Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış. *Ankara: Pegem Akademi*.

Beycioğlu, K. ve Şahin, İ. (2017). Liderlik ve etkileme süreci. S. Özdemir ve N. Cemaloğlu (ed.), *Örgütsel davranış ve yönetimi* içinde (s. 129-148). Ankara: Pegem Akademi.

Can, N. (2014). *Öğretmen liderliği*. Ankara: Pegem Akademi.

Diş, O. (2015). *Okul yöneticilerinin kullandıkları güç kaynakları ile örgüt iklimi arasındaki ilişki.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Erkutlu, H. V. (2014). *Liderlik kuramlar ve yeni bakış açıları*. Ankara: Efil Yayınevi.

French, J. R., & Raven, B. (1996). The basis of social power. J. O. Ott (Ed.), *Classic Readings in Organizational Behaviour (395-405).* USA: Harcourt Brace.

Hofstede, G. (1980a). Motivation, leadership, and organization: do American theories apply abroad? *Organizational dynamics*, *9*(1), 42-63.

Hofstede, G. (1980b). *Culture's consequences: International differences in work-related values*, Beverly Hills, CA: Sage.

Hofstede, G. (1983). Cultural dimensions for project management. *International Journal of Project Management, 1*(1), 41-48.

Hofstede, G. (1984). Cultural dimensions in management and planning. *Asia Pacific Journal of Management, 1*(2), 81-99.

Hofstede, G. (1985). The interaction between national and organisational value systems. *Journal of Management Studies, 22*(4), 347-357.

Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*, 2. Edition. Sage.

Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and organizations: Software of the mind*. New York: Mc Graw Hill.

House, R. J., Hanges, P. J., Javidan, M., Dorfman, P. W., & Gupta, V. (Eds.). (2004). *Culture, leadership, and organizations: The GLOBE study of 62 societies*. Sage publications.

Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2010*). Eğitim yönetimi: Teori, araştırma ve uygulama*. (Çev. ed. Turan, S.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

https://geert-hofstede.com/turkey.html, 28.01.2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.

Javidan, M., & House, R. J. (2001). Cultural acumen for the global manager: Lessons from project GLOBE. *Organizational Dynamics*, *29*(4), 289-305.

Karşu Cesur, D. (2015). *Paternalist liderlik ve örgüt kültürü ilişkisi: sakarya üniversitesi örneği.* Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Koçel, T. (2018). *İşletme yöneticiliği*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Polat, S. ve Göktürk, Ş. D. (2005). Avrupa Birliğine Katılım Sürecinde Okul Müdürlerinin Ulusal Kültür Profili, Halk Kültürlerini Koruma – Yaşatma ve Geleceğe Aktarma. Uluslararası, XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Ronen S. (1986). *Comparative and multinational management.* New York: Wiley.

Saylık, A. (2017). *Okul müdürlerinin paternalist liderlik davranışları ile Hofstede'nin kültür boyutları arasındaki ilişki.* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Saylık, A. (2019). Hofstede'nin kültür boyutları ölçeğinin Türkçeye uyarlanması; Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 8*(3), 1860-1881.

Shetty, Y. K. (1978). Managerial power and organizational effectiveness: A contingency analysis, *Journal of Management Studies*, *15*(2), 176-186.

Schwartz, S. H. (1994) *Cultural dimensions of values: Towards an understanding of national differences.* California: Sage Publications.

Trompenaars, F., & Hampden-Turner, C. (1997). *Riding the waves of culture (2. Edition).* London: Nicholas Brealey Publishing Limited.

Weick, K. E. (1982). Administering education in loosely coupled schools. *The Phi Delta Kappan*, *63*(10), 673-676.

Yoo, B., Donthu, N., & Lenartowicz, T. (2011). Measuring Hofstede's five dimensions of cultural values at the individual level: Development and validation of CVSCALE. *Journal of International Consumer Marketing*, *23*(3-4), 193-210.

Yörük, M. D. (2009). *Güç mesafesi ve belirsizlikten kaçınmanın örgütteki inovasyona etkisi: Savunma sanayi firmaları uygulaması* (yüksek lisans tezi). Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zafer, D. (2008). *İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Kullandıkları Örgütsel Güç Kaynaklarına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE GİZLİ MÜŞTERİ UYGULAMALARI: YİYECEK-İÇECEK BÖLÜMÜ İÇİN ÖRNEK KONTROL LİSTESİNİN OLUŞTURULMASI

Binali KILIÇ

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, İstanbul / Türkiye

Öz: Konaklama işletmelerinin itibarı, geliri ve marka değeri en az ücret alan, en az eğitimli ve işletmeye en az sadık olan çalışanlara bağlıdır. Bu bilinç ile konaklama işletmeleri yöneticileri, konaklama işletmelerinin itibarını ve hizmet kalitesini istenen düzeyde tutmak için müşteri ilişkileri yönetimi çerçevesinde gizli müşteri programını uyguladıkları görülmektedir. Bununla birlikte, personele verilen eğitimin verimliği, uygulanabilirliği, müşteri istek ve beklentilerini önceden tahmin etme, müşteriye verilen hizmet kalitesi veya standardının sürdürülebilirliği gizli müşteri programı ile ölçülebilmektedir. Bu çalışma, gizili müşteri uygulamasının konaklama işletmelerinin yiyecek-içecek bölümünde hangi konular ve hangi gözlemlerin yapılması gerektiğini kontrol listesi oluşturarak ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, araştırmacının kendisinin gizli müşteri deneyimi, akademik çalışmaları ve otelcilik deneyimi dikkate alınarak hazırlanmıştır. Çalışmada, gizli müşteri uygulaması ile ilgili çalışma yapan araştırmacılara, konaklama işletmeleri yatırımcılarına, yöneticilerine, çalışanlarına ve gizli müşterilere bir yol haritası ve kontrol listesi sunmayı hedeflemiştir. Söz konusu gizli müşteri kontrol listesi, 4-5 yıldızlı yerli ve yabancı marka zincir şehir otellerinin yiyecek-içecek bölümü için hazırlanmıştır. Araştırmacıların, konaklama işletmelerinin diğer bölümleri için gizli müşteri kontrol listesi oluşturması konaklama sektörüne ve alanyazına katkı sunacaktır. Sonuç olarak, akademik çalışmalar ışığında otel yöneticilerinin görüşü alınarak konaklama işletmelerinin tüm bölümleri için gizli müşteri kontrol listesinin oluşturulması hizmet kalitesinin yükselmesine ve müşteri memnuniyetinin artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gizli Müşteri, Konaklama İşletmeleri, Müşteri İlişkileri Yönetimi, Turizm

GİRİŞ ve KURUMSAL ÇERÇEVE

Müşteri ilişkileri yönetimi İkinci Dünya Savaşı sonrası ve özellikle son yıllarda gündeme gelmeye başlamıştır (Civelek, 2016: 237). Gizli müşteri uygulaması, ilk olarak İngiltere'de ortaya çıktığı ve ABD'de 1970'lerin başlarında kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Gizli müşteri uygulaması, bir misafirin restoran veya otelde kendisini nasıl hissettiğini gösteren net bir resimdir (Beck ve Miao, 2003: 4).

Gizli müşteri uygulamaları birçok sektörde kalite standartlarını ölçmek ve sürdürmek için bir araç olarak kullanıldığı bilinmektedir. Gizli müşteri uygulamaları konaklama işletmelerinde de kullanıldığı görülmektedir. Burada önemli olan, işletmeler neyi ölçeceklerini, nasıl ölçeceklerini, gizli müşteri ziyaretlerin sıklığını göz önünde bulundurmalıdır (Goolamally, Mee ve Murad, 2019: 286). İşletmeler hizmetlerinin başarısı için müşteri deneyimlerinden yararlanmaları çok önemlidir (Huang, Liu ve Hsu, 2014: 266). Küreselleşmenin sonucu olarak pazarlama anlayışı farklılaşmakla birlikte gittikçe değişmektedir. Bu değişim, müşteri ile iletişimi daha önemli hale getirmiştir. Bu nedenle müşteri ilişkileri üzerinde yoğunlaşma giderek artmıştır (Gödekmerdan ve Deniz, 2014: 242).

Gizli müşteri uygulaması, müşteri ilişkileri yönetimi çerçevesinde ele alınmaktadır. Amaç, müşteri ile ilişkileri artırarak müşteri sadakatini ve memnuniyetini sağlamaktır (Türker ve Özaltın, 2010: 81). Gizli müşteri uygulaması, gerçekte müşteri olmayan bir uzman veya eğitim almış çeşitli senaryolar ile birlikte

önceden belirlenen kontrol listesine göre çalışanın ve işletmenin verdiği hizmetin kalitesini değerlendirmesidir (İnci ve Bostancı, 2018: 189). Müşteri tatmini ve müşteri sadakatinin kazanılmasında hizmet kalitesi ölçümünü gizli müşteri uygulaması ile yapılması mümkündür (Bayuk ve Küçük, 2007: 286).

Günümüzde müşteri ilişkileri yönetimi yaklaşımı daha çok pazarlamaya odaklanmaktadır. Geleneksel pazarlamada ise hizmete ve satışa odaklanma söz konusudur (Çiçek, 2005: 60). Bu nedenle pazarlama açısından, müşteri ilişkileri yönetimi ve buna bağlı olarak gizli müşteri uygulamalarının önemi giderek artmaktadır (Civelek, 2016: 235). Gizli müşteri uygulaması, konaklama işletimlerinde tüm bölümlerin; hedeflenen ve belirlenen hizmet kalitesini sağlayıp sağlanmadığını ve fiziki koşulların verimliliğini ölçer (Yıldırgan, Met ve Batman, 2016: 57).

Hizmet sektöründe müşteri deneyiminin önemi giderek artmaktadır. Turizm ve otelcilik sektöründeki işletmelerin ürün veya hizmetlerini satmak artık yeterli değildir. Önemli olan müşterilerine tatmin edici deneyimler sağlamalarıdır. Bu anlamda müşteri geri bildirimini istemek, bir deneyimi aşamalandırırken vazgeçilmez bir yönetim ve yöntem olarak kabul edilir (Huang, Liu ve Hsu, 2014: 270). Konaklama işletmelerinde Gizli müşteri, tavsiyelerde bulunmak için genellikle ayrıntılı bir rapor yazmadan önce, hizmet deneyiminin kalitesini, zamanlama, atmosfer, ambiyans açısından değerlendirmesi gerekir (Dutt, Hahn, Christodoulidou ve Nadkarni, 2019: 470).

İşletmeler açısından müşteri ilişkileri yönetimi ve gizli müşteri uygulamasının en önemli gerekçesi müşteri tutundurma isteğidir. Müşteriler açısından ise hizmet alma deneyimidir. Örneğin bir restoranda her bir ürünün bir değeri vardır. Ancak iyi bir hizmet ve servis deneyimine paha biçilemez. Görüleceği üzere yemeğin maliyetini hesaplamak mümkün olsa da, hizmet kalitesinin deneyimine ve algısına bir fiyat koymak zordur. Konaklama işletmelerinde kötü hizmetlerin gelirler üzerindeki olumsuz etkinin brüt satış gelirinin % 30'una kadar olabileceğini tespit edilmiştir. Literatürde ayrıca, mevcut bir müşteriyi elde tutmanın maliyetine kıyasla yeni bir müşteriyi sadık hale getirme bir konaklama işletmesine ortalama beş kat daha pahalıya mal olduğunu bilinmektedir (Dutt, Hahn, Christodoulidou ve Nadkarni, 2019: 472). Günümüzde konaklama işletmeleri, hizmet kalitesini ölçebileceği birçok yöntem vardır. Bunlar, veri analizi, otel denetimi, gizli müşteri ve anket uygulamalarıdır (Azab, Megahed ve El-Sawalh, 2019: 78).

Durum tespiti olarak da bilinen gizli müşteri uygulaması, bir hizmet deneyimini izlemek ve raporlamak için gözlemcilerin kullanılmasıdır Gizli müşteri, misafir olarak göründüğünde, duruma doğrudan müdahil olmakla ilgilenen, konukların yaptığı gibi "duymaya, görmeye ve gerçekliği deneyimlemeye başlamaya izin verilen" birincil araştırmacı olurlar (Allison, Severt ve Dickson, 2010: 631). Yatırımcılar ve yöneticiler müşterilere ilişkin daha anlamlı iç görüler elde etmek için gizli müşteriler kullanılabilmektedir (İnci ve Bostancı, 2018: 190). Gizli müşteri araştırmaları sadece işletmenin kendisini değil, rakip işletme uygulamalarını da karşılaştırmaları söz konusdur (Özdemir ve Eroğlu, 2009: 360). Gizli müşteri ile aynı anlamda gölge müşteri ve gizemli müşteri gibi ifadeler de kullanıldığı bilinmektedir (Yıldırgan, Met ve Batman, 2016: 59).

Hizmet sektöründe ve özellikle konaklama sektöründe hizmet kalitesi farklı yöntemler kullanılarak değerlendirilmektedir. Bunlar, (1) Yönetici tarafından yapılan gözlem, (2) Çalışandan geri bildirim alma, (3) Müşteri yorum kartları ve anketleri, (4) Gizli müşteri raporlarıdır (Dutt, Hahn, Christodoulidou ve Nadkarni, 2019: 472).

Gizli müşteri uygulamasının amaçları; Önceden belirlenen ve hedeflenen müşteri gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmadığını ölçmek, personele verilen eğitimin etkililiğini ölçmek ve iyileştirmek için değerlen-

dirmek, yönetici ve diğer çalışanların performanslarını güçlendirmek, varsa şubeler arasında standart sağlamak, rakiplerin standartlarını ve prosedürlerini karşılaştırmaktır (Beck ve Miao, 2003: 4). Gizli müşteri uygulamaları anket uygulama tekniğinin zayıflıklarına alternatif fırsatlar sunabilmektedir (Özdemir ve Eroğlu, 2009: 359). Gizli müşteri uygulaması, yalnızca gerçek zamanlı geri bildirim sağlamaya değil, aynı zamanda anketler ve açık uçlu sorular veya ifadeler gibi çeşitli olası ortamlar aracılığıyla nesnel ve öznel geri bildirim sağlamaya da yardımcı olur. Böylece, müşterinin davranış ve tercihlerinin izlenmesi, çalışanların eylem ve tepkilerinin, yetkinliğinin ve dikkatinin gözlemlenmesi, hizmetlerin karşılaştırılması tutarlılık, yenilikçilik ve pazar araştırması için rekabet amaçlı kullanılabilir (Dutt, Hahn, Christodoulidou ve Nadkarni, 2019: 473-474). Bir gizli müşteri raporunun kalitesi, gizli müşteri niteliklerine, sektör hakkındaki bilgilerine ve gözlemlerine, veri toplama ve raporlama becerilerine bağlıdır. Mevcut literatüre göre, gizli müşteri için en önemli kriter objektif olmasıdır (Dutt, Hahn, Christodoulidou & Nadkarni, 2019:475).

AMAÇ

Birçok sektörde uygulama alanı olmasına rağmen konaklama işletmenlerinde müşteri istek ve ihtiyaçlarına odaklanmayı sağlayan gizli müşteri araştırmalarına yönelik akademik çalışmaların fazla olmadığı görülmektedir (Özdemir ve Eroğlu, 2009: 358). Bu çalışma, gizli müşterilere, konaklama işletmeleri yatırımcısına, otel yöneticisine ve iş görenine fikir vermesi amacıyla hazırlanmıştır. Konaklama işletmeleri emek yoğun bir sektördür. Bu nedenle, konaklama işitmelerinin sunduğu hizmetlerin değerlendirilmesi gerekir. Bu yüzden konu konaklama işletmelerinde yiyecek-içecek bölümü için incelemeye değer bulunmuştur. Bu çalışmada müşteri ilişkileri yönetimi temelinde gizli müşteri uygulaması teorik ve pratik uygulamaları irdelenmiştir. Çalışmamanızın odak noktası, özellikle konaklama işletmelerinin yiyecek-içecek bölümü için gizli müşterilerin kullanabileceği kontrol listesini oluşturmaktır.

KAPSAM

Konaklama istetmelerinde yiyecek – içecek bölümü için gizli müşterinin kullanacağı kontrol listesi, 4-5 yıldızlı yerli veya yabancı marka zincir şehir otellerine yönelik hazırlanmıştır. Kuşkusuz bu çalışma, bağımsız otel işletmeleri ve yiyecek içecek işletmeleri bu kontrol listesinden yararlanabilmeleri amacını taşımaktadır. Konaklama işletmelerinin yiyecek-içecek bölümü dışındaki bölümler araştırmaya dâhil edilmemiştir. Araştırmaya; alakart restoran, minibar, oda servisi, bar ve kahvaltı salonu dâhil edilmiştir.

YÖNTEM

Gizli müşteri araştırması yöntem olarak bir katılımlı gözlemdir (Özdemir ve Eroğlu, 2009: 359). Bu araştırmanın amacı, konaklama işletmelerinde yiyecek-içecek bölümünde gizli müşterilerin kullanabileceği kontrol listesini oluşturmaktır. Bu nedenle nitel araştırma yöntemi ve ikincil kaynaklar kullanılmıştır. Gizli müşteri pratik uygulaması İstanbul'da yerli marka bir zincir otelde araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırma konusu, amacı ve kapsamı bakımından özgün olduğu söylenebilir. Bu çalışmayı, konaklama işletmeleri yatırımcıları ve üst düzey yöneticileri hizmet kalitesini izlemek için bir araç olarak kullanabilecekler.

BULGULAR

Konaklama işletmelerinin, yeme-içme bölümünde öncelikle Covid-19 salgını ile mücadele ve Güvenli Turizm kapsamında gerekli önlemlerin alınması gerekir. Söz konusu standartlar ve önlemler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Yeme – İçme Bölümünde Covid-19 Salgını Çerçevesinde Alınacak Önlemler

	Standartlar	Evet	Hayır
1	Masalar arası en az 1,5 metre, sandalyeler arasında ise 60 cm mesafe bırakılmış mı?		
2	Yeme-içme alanlarında servis ekipmanları servis öncesi ve sonrası düzenli olarak temizleniyor mu?		
3	Ortak kullanımda olan çay/kahve makinası, sebil, içecek makinası ve benzeri cihazlar kaldırılmış veya misafirlere bir görevli aracılığıyla bu cihazlardan içecek verilmesine dair düzenlemeler gerçekleştirilmiş mi?		
4	Yemek masaları ve mobilyalarının, masa üstü ekipmanlarının (tek kullanımlık olanlar hariç) alkol bazlı ürünler ile temizlikleri her müşterinin kullanımı sonrasında gerçekleştiriliyor mu?		
5	Masa üzerinde tek kullanımlık tuzluk, biberlik, peçetelik bulunuyor mu?		
6	"Açık Büfe" uygulamasının sürdürülmesi durumunda, büfede bulunan yiyeceklerin misafirler tarafından alınmaması ve yiyeceklerle temas kurmalarına yönelik bir cam siperlik bulunuyor mu? Önlemler dâhilinde bir görevli tarafından istenen yiyeceklerin misafire verilmesi sağlanıyor mu?		
7	Misafirlerin ve personelin ulaşabileceği alanlarda alkol bazlı el antiseptiği/dezenfektanı vb. malzemelerin varlığı mevcut mu?		

Kaynak: https://www.tga.gov.tr

Tablo 1'de yiyecek-içecek alanlarında Covid-19 salgını ile mücadele ve Güvenli Turizm açısından alınacak önlemler yer almaktadır. Yeni normal dönemde (Covid-19 salgını sonrası) işletmeler hijyen, sosyal mesafe ve tek kullanımlık malzeme kullanımına devem edeceği öngörülmektedir.

Konaklama işletmeleri yiyecek-içecek bölümünden için hazırlanan gizli müşteri kontrol listesi Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 2. Yiyecek-İçecek Alanlarında Gizli Müşteri İçin Kontrol Listesi Önerisi

	ALAKART RESTORAN	Evet	Hayır	N/A			Evet	Hayır	N/A
1	Müzik yayını var mıydı?				40	Yemekler sağ taraftan verilip ve boşlar sağ taraftan toplandı mı?			
2	20 saniyede kapıda restoran yetkilisi tarafından karşılandınız mı?				41	Yemeklerin lezzetleri iyi miydi?			
3	Karşılama yapan yetkili "iyi günler" veya "iyi akşamlar, hoş geldiniz" dedi mi?				42	Yemeklerin prezantasyonu iyi miydi?			

4	Rezervasyonu olup olmadığı soruldu mu?				43	Yemek boşları zamanında alındı mı?			
5	Kaç kişi olacağınız soruldu mu? (Önce siz söylediyseniz N/A'yı işaretleyin)				44	Adisyon masanın müsait bir yerine veya yan masaya kondu mu?			
6	Müsaitlik oranında masanıza kadar eşlik edildi mi?				45	Servis boyunca garson masayla devamlı göz kontağı kurdu mu?			
7	Müsaitlik oranında 2 dakkika içinde menü takdim edildi mi? (Dijital menü veya tablet menü olabilir)				46	Servis boyunca isminizle hitap edildi mi?			
8	Yemek boyunca masaya aynı personel servis etti mi?				47	Hesap istendiğinde 3 dakika içinde takdim edildi mi?			
9	Masanıza oturduğunuzda servis eden personel gülümseyerek "Hoşgeldiniz" dedi mi?				48	Hesap defteri, temiz ve otelin kalemi ile takdim edildi mi?			
10	Garson siparişi almadan önce aperatif içki sordu mu?				49	Hesap istendiğinde servis personeli servis memnuniyetinizi sordu mu?			
11	Sipariş vereceğinizi belirttiğinizde, gelen personel, "Hazırsanız siparişinizi alabilir miyim?" diye sordu mu?				50	Hesabı ödedikten sonra sandalyeniz çekilip yolcu edildiniz mi?			
12	Sipariş alan personel menüdeki yemeklerin içeriğine hâkim miydi?				51	Ayrılırken asansörünüzün kapısı tutulup uğurlandınız mı?			
13	Yemek siparişiniz alınırken öneride bulunuldu mu?				52	Restoran set-upı temiz mi?			
14	Yemeğin pişirme derecesi, garnitür vb. ile ilgili arzunuz soruldu mu?				53	Restoran set-upında bez peçete var mıydı?			
15	İçten bir gülümseme ve net bir ses tonuyla (bayanlar öncelikli) "İçecek arzu eder misiniz?" veya "İçecek ne arzu edersiniz? " diye soruldu mu?				54	Restoran set-upında ana yemek çatalı var mıydı?			
16	İçecekler doğru ısıda servis edildi mi?				55	Restoran set-upında ana yemek bıcağı var mıydı?			
17	Siparişiniz tekrar edildi mi ?				56	Restoran set-upında ekmek tabağı var mıydı?			
18	İçecek olarak şarap istediğinizde şarap menüsü takdim edildi mi? (Dijital menü veya tablet menü olabilir)				57	Restoran set-upında su bardağı var mıydı?			

19	Eğer şarap içmeye karar verdiyseniz siparişinize göre şarap tavsiye edildi mi?				58	Restoran set-upında şarap bardağı var mıydı?			
20	İçecek siparişleri yaklaşık 4 dakika içinde servis edildi mi? (normal şartlarda)				59	Restoran set-upında çiçek var mıydı?			
21	Şarap doğru bardakta servis edildi mi?				60	Restoran set-upında tuz-biberlik var mıydı?			
22	Şişe etiketi gösterildi mi?				61	Restaurant masalarında akşam yemeğinde kandil (mum) yanıyor muydu?			
23	Mantar çıkartıldıktan sonra karaf hafif yatırılıp şarap yavaşça karafa doldurulduu mu? (35'lik hariç)				62	Restoranda bardak, çatal vb. gibi malzemeler temiz miydi?			
24	Tadım için az miktarda servis edildi mi?				63	Restoranın bütün masaları düzenli ve üzerlerinde servis var mıydı?			
25	Damlamayı önlemek için servis sırasında peçete kullanıldı mı?				64	Restoranın masa set-upı simetri olarak düzenli miydi?			
26	Onay alındıktan sonra (önce bayanlara daha sonra, beylere, en son tadım yapan kişiye) bardağın yarısından bir parmak aşağı olacak şekilde servis yapıldı mı?				65	"Memnuniyetle" diye isteklerinize cevap verildi mi?			
27	Şarap servis edildikten sonra masada bırakıldı mı?				66	Saç sakal tıraşı yeni yapılmış ve profesyonel bir görünüm sergiliyor muydu?			
28	Bardakta şarap bitmesine yakın şarap doldurulduu mu?				67	Personelin üniforması temiz, ütülü ve bakımlı mıydı?			
29	Şarap karafta bittiği zaman ikinci şişe soruldu mu?				68	Personelin isimliği var mıydı?			
30	Beyaz şarap istediğinizde, yarısı buz ve suyla doldurulmuş kova ve üzerine ikiye katlanmış peçeteyle masaya gelindi mi?				69	Servis boyunca güler yüzlü, göz kontağı kuran, kendinden emin ve güven verici bir imaj çizen şekilde davranıldı mı?			
31	Su, ekmek ve zeytinyağı servisi yapıldı mı?				70	Servis boyunca herhangi bir istek ve ihtiyacınıza en kısa zamanda cevap verildi mi?			
32	İştah açıcı servisi yapıldı mı?				71	Restoranın ambiyansını beğendiniz mi? (önerileriniz var mı?)			
33	Sipariş dikkate alınarak takımlar değiştirildi mi?				72	Restoranın havası temiz, kokusuz ve uygun muydu?			

34	İlk giriş yemeği servisiniz 20 dakika içinde yapıldı mı?				73	Restoran temiz ve düzenli miydi?			
35	Daha sonraki siparişler toplandıktan sonra 15 - 20 dakika içinde servis edildi mi?				74	Restoranın masa ve sandalyeleri temiz miydi ?			
36	Başlangıç yemeğin servisinden sonra, ana yemeğiniz en geç,15-20 dakika içinde servis edildi mi?				75	Müsaitlik oranında WC'nin yerini sorduğunuzda WC'ye kadar eşlik edilip gösterildi mi?			
37	Verdiğiniz sipariş masanıza servis edildi mi?				76	"Restoranın masa ve sandalyeleri iyi koşulda mıydı?"			
38	Masaya gelen sipariş tanıtılarak servis edildi mi?				77	Genel olarak servisten memnun kaldınız mı?			
39	Her yemek servis edildikten sonra " Her şey arzu ettiğiniz gibi mi? efendim'', '' Yemeğiniz arzu ettiğiniz gibi mi?'' tarzında, memnuniyetiniz soruldu mu?								
	ODA SERVİSİ								
1	Telefon 3 kere çalmadan açıldı mı?				18	Check imzalatıldı mı?			
2	Günaydın, İyi Akşamlar veya İyi Geceler (isiminiz)….. Bey/Bayan), nasıl yardımcı olabilirim? diyerek karşılama yapıldı mı?				19	Odadan çıkarken teşekkür edilip afiyet olsun denerek çıkıldı mı?			
3	Siparişiniz alındıktan sonra teyit amaçlı hatırlatma yapıldı mı?				20	Afiyet olsun denerek odadan çıkıldı mı?			
4	"Başka bir arzunuz var mı?" diye soruldu mu?				21	Servis edilen ürünlerin odanızdan alınması için aradığınızda 10 dakika içinde boşunuz alındı mı?			
5	"Yok" cevabınız alındıktan sonra; "memnuniyetle siparişinizi en kısa zamanda göndereceğim" denildi mi?				22	Oda hakkında teknik bir soru sorunca yardımcı olabildi mi?			
6	Diyet yemek istediğinizde salatanın haricinde alternatif yiyecek önerildi mi?				23	Personelin üniforması temiz, ütülü ve bakımlı mıydı?			
7	Salata istediğiniz zaman hangi sosu arzu ettiğiniz soruldu mu?				24	Saç ve sakal tıraşı yeni yapılmış ve profesyonel bir görünüm sergiliyor muydu?			

8	Et istediğiniz zaman nasıl pişirilmesini arzu ettiğiniz soruldu mu?				25	"Memnuniyetle" diye isteklerinize cevap verildi mi?			
9	Siparişiniz maksimum 20 dakika içinde geldi mi?				26	Personelin isimliği var mıydı?			
10	Siparişiniz geldiğinde kapınız 3 kere duyabileceğiniz şekilde çalındı mı?				27	Servis boyunca güler yüzlü, göz kontağı kuran, kendinden emin ve güven verici bir imaj çizen şekilde davranıldı mı?			
11	Kapıyı açtığınızda gülümseyerek Günaydın, İyi Günler, İyi Akşamlar (isiminiz) …….Bey/Bayan Oda Servisi denildi mi?				28	Servis boyunca herhangi bir istek ve ihtiyacınıza en kısa zamanda cevap verildi mi?			
12	Yiyecekler doğru ısıda mıydı?				29	Oda servisi arabası ile servis yapıldıysa kanatlar açıldı mı?			
13	Gelen yemek tepsisi tertipli ve düzenli miydi?				30	Eğer 30 dakika fazla siparişlerde herhangi bir gecikme olduysa, odanız aranıp, özür dilenip, ne zaman gönderileceği söylendi mi?			
14	Yemek sunuşu ve lezzeti sizi memnun etti mi?				31	Oda kapınızda gazete ya da herhangi bir şey varsa teslim edildi mi?			
15	İçki siparişi verdiyseniz şişe olarak servis edildi mi?				32	Genel olarak Oda Servisinden memnun kaldınız mı?			
16	İçecekler doğru ısıda mıydı?								
17	Servis edilen ekipmanların odanızdan alınması için aranacak numara arama kartı, tepsi veya arabada mevcut muydu?								
	MİNİ BAR								
1	Minibar içi ürünler tertipli ve düzenli miydi?				10	Oda içi hizmetlerimizde 2 adet hazır kahve var mıydı?			
2	Minibar dışında şarap bardağı var mıydı?				11	Oda içi hizmetlerimizde şekerlik (beyaz, kahverengi, sakarin) var mıydı?			
3	Minibar dışında milibar menüsü var mıydı?				12	Oda içi hizmetlerimizde 2 adet süt tozu var mıydı?			
4	Minibardaki ürünlerin son kullanma tarihleri kullanıma uygun muydu?				13	Oda içi hizmetlerimizde su ısıtıcısı var mıydı?			

5	Oda içi hizmetlerimizden faydalandınız mı? (faydalanmadıysanız dikkate almayın)				14	Oda içi hizmetlerimizde sunulan su ısıtıcısı temiz miydi?			
6	Oda içi hizmetlerimizde 2 adet cam su (0,5) var mıydı?				15	Oda içi hizmetlerimizde su ısıtıcısının yanındaki tepside "İkramımızdır", ''Saygılarımızla'' kartı mevcut muydu?			
7	Oda içi hizmetlerimizde suların üstünde "İkramımızdır" kartı var mıydı?				16	Oda içi hizmetlerimizde çay-kahve fincanı, tabağı ve kaşığı var mıydı?			
8	Oda içi hizmetlerimizde 2 adet çay var mıydı?				17	Oda içi hizmetlerimizde çay-kahve tepsiniz ve içindekiler temiz miydi?			
9	Oda içi hizmetlerimizde 2 adet yeşil çay var mıydı?				18	Genel olarak minibar hizmetimizden memnun kaldınız mı?			
	KAHVALTI SALONU								
1	20 saniye içinde göz kontağı kurulup, "Günaydın" diyerek karşılama yapıldı mı? (Müsaitlik oranında)				37	Kahvaltı büfesinde konsantre meyve suyu ve normal su içmek için bardak var mıydı?			
2	Oda numaranız soruldu mu?				38	Kahvaltı büfesindeki içme suyu soğuk ve yeterli miydi?			
3	İsminizle hitap edildi mi? (müsaitlik oranında)				39	Kahvaltı büfesinde yeteri kadar sıcak ürünler var mıydı?			
4	Öncelikle siz söylemediyseniz kaç kişi olacağınız soruldu mu? (müsaitlik oranında)				40	Kahvaltı büfesindeki sıcak ürünler yeterli ısıda mıydı?			
5	Müsaitlik oranında masanıza kadar eşlik edildi mi?				41	Kahvaltı büfesindeki ürünler yeterli miktarda bulunuyor muydu?			
6	Sandalyeniz çekilip oturmanız için yardımcı olundu mu? (müsaitlik oranında)				42	Soğuk büfesindeki ürün çeşidi yeterli miydi?			
7	Servis eden eleman gülümseyerek "Günaydın" dedi mi?				43	Kahvaltı büfesindeki meyve, reçel ve yoğurt, çeşit olarak yeterli miydi?			
8	Büfeden elinizde tabakla dönerken yardım teklif edildi mi? (müsaitlik oranında)				44	Yemekler lezzetli miydi?			
9	Masanıza oturur oturmaz taze portakal suyu servis edildi mi?				45	Genel olarak büfe çeşidi yeterli miydi?			
10	Çay-kahve soruldu mu?				46	Büfe prezantasyonu düzgün müydü?			

11	Çay-kahve doğru ısıda servis edildi mi?				47	Kahvaltı büfesindeki ürün isimleri var mıydı?			
12	Boşlar izin istenerek kaldırıldı mı? (kaldırılmadan kalktıysanız soruyu cevaplandırmayın.)				48	Ekmek büfesinde sepet içindeki malzemelerin yeterli miydi?			
13	Masadan boşlar tepsi ya da elle alındı mı?				49	Açık büfenin yanında aşçı var mıydı? (büfeye malzeme tamamladığı için sabit durmaz)			
14	Servisi ve peçeteler düzgün ve temiz mi?				50	Aşçının elinde eldiven var mıydı?			
15	Masanızdaki kahvaltı set-upında "Günaydın" yazan kâğıt var mıydı?				51	Restoran temiz ve düzenli miydi?			
16	Masa üzeri temiz miydi?				52	Büfe alanı temiz ve düzenli miydi?			
17	Masanızdaki kahvaltı set-upında kâğıt peçete var mıydı?				53	Bir ihtiyacınız olduğunda servis elemanlarıyla hızlı ve rahat iletişim kurabildiniz mi?			
18	Masadaki tabak, bardak, çatal, bıçak temiz miydi?				54	Servis boyunca herhangi bir istek ve ihtiyacınıza en kısa zamanda cevap verildi mi?			
19	Masanızdaki kahvaltı set-upında antre çatalı var mıydı?				55	Masanın üstünde üçgen kartondan hazırlanmış yumurta istek formu mevcut muydu?			
20	Masanızdaki kahvaltı set-upında antre bıçağı var mıydı?				56	Sipariş verdiyseniz yumurtanız 10 dakkika içinde servis edildi mi?			
21	Masanızdaki kahvaltı set-upına şarap bardağı (portakal suyu için) var mıydı?				57	Masalar düzenli ve hepsinin üzerinde servis var mıydı?			
22	Masanızdaki kahvaltı set-upında çiçek var mıydı?				58	Masa ve sandalye temiz miydi?			
23	Masanızdaki kahvaltı set-upında tuz-biberlik var mıydı?				59	Masa düzeni simetri ve düzenli miydi?			
24	Masanızdaki süt potunun 4/3'ü dolu muydu?				60	Restoranda müzik çalıyor muydu?			
25	Masanızda reçel var mıydı? (3 çeşit)				61	Restoran iklimlendirme sistemi verimli ve hava taze miydi?			
26	Masanızda şekerlik (ve içinde 3 çeşit şeker; beyaz, kahve-rengi, sakarin) var mıydı?				62	Kahvaltı ile ilgili isteklerinizde cevap olarak , ''Memnuniyetle'' diye hitap edildi mi?			

27	Espresso, Cappucino, Latte istediğinizde ücretsiz servis edildi mi?				63	Personelin isimliği var mıydı?			
28	Bitkisel çaylar istediğinizde ücretsiz servis edildi mi?				64	Masa ve sandalyeler iyi koşulda mıydı?			
29	Gazete istediğinizde yardımcı olundu mu?				65	Personelin üniforması temiz, ütülü ve bakımlı mıydı?			
30	Girişte gazeteliğin üstünde en az 3 çeşit gazete sunuluyor muydu?				66	Saç ve sakal tıraşı yeni yapılmış ve profesyonel bir görünüm sergiliyor muydu?			
31	İyi günler temennisinde bulunularak yolcu edildiniz mi?				67	Servis boyunca güler yüzlü, göz kontağı kuran, kendinden emin ve güven verici bir imaj çizen şekilde davranıldı mı?			
32	Kahvaltı büfesinde tabaklar ve kâseler yeterli miktarda mıydı?				68	Servis boyunca her zaman yardım etmeye istekli ve çözüm üreten bir yaklaşım sergilendi mi?			
33	Kahvaltı büfesinin üzeri ve zemin temiz miydi?				69	WC'nin yerini sorduğunuzda bir kişi refakat edip yerini gösterdi mi?			
34	Kahvaltı büfesindeki semaverin demi, suyu ve bardaklarını var mıydı?				70	Giderken asansörünüzün kapısı tutularak uğurlandınız mı?			
35	Kahvaltı büfesinde 3 çeşit konsantre meyve suyu var mıydı?				71	Genel olarak servisten memnun kaldınız mı?			
36	Kahvaltı büfesindeki konsantre meyve suları soğuk muydu?								
	BAR								
1	20 saniyede içinde "İyi günler/İyi akşamlar, hoş geldiniz" diyerek karşılama yapıldı mı?				17	Bardak şarap büyük balon bardakta servis edildi mi?			
2	Kararsız kaldığınızda öneride bulunularak sipariş vermenize yardımcı olundu mu?				18	Servis yapılan ekipman temiz miydi?			
3	Siparişiniz tepside servis edildi mi?				19	Personelin üniforması temiz, ütülü ve bakımlı mıydı?			
4	Çay-kahve istediğinizde masada bulunan menüden seçebileceğiniz söylendi mi?				20	Bardan ayrılırken içten bir gülümsemeyle uğurlandınız mı?			
5	Siparişiniz tekrar edildi mi?				21	"Memnuniyetle" diye isteklerinize cevap verildi mi?			
6	Adisyonunuz masanıza veya yan masaya bırakıldı mı?				22	Servis boyunca güler yüzlü, göz kontağı kuran, kendinden			

						emin ve güven verici bir imaj çizen şekilde davranıldı mı?			
7	İçecekler doğru ısıda servis edildi mi?				23	Servis boyunca herhangi bir istek ve ihtiyacınıza en kısa zamanda cevap verildi mi?			
8	Sıcak içeceğiniz fincan kulpu ve kaşık saat 5 istikameti olacak şekilde sağınıza servis edildi mi?				24	Saç ve sakal tıraşı yeni yapılmış ve profesyonel bir görünüm sergiliyor muydu?			
9	Sıcak içeceğinizin yanında tatlı veya tuzlu yiyecek servisi ayrı bir tabakta yapıldı mı?				25	Personelin isimliği var mıydı?			
10	Kâğıt peçete servis edildi mi?				26	Barın içki rafı düzenli miydi?			
11	Şekerlik servis edildi mi?				28	Masanızda yiyecek ve kahve menüsü var mıydı?			
12	Soğuk içecek servisinizde bardağın altına peçete kondu mu?				29	Barın ambiyansını beğendiniz mi?			
13	Soğuk içecek servisinizde, bardağa siparişiniz doldurulduktan sonra, kalan içecek (şişe) peçetenin üstüne konup masada bırakıldı mı?				30	Barda müzik çalıyor muydu?			
14	Soğuk içecek servisinizde, bardağın sağına kâğıt peçete kondu mu?				31	Bar tezgâhı üzerinde semaver var mıydı?			
15	Alkollü içecek servisinizde, çerez vb. kondu mu?				32	Barın üstü temiz ve düzenli miydi?			
16	**Şarap istediğinizde yabancı şarap tavsiye edildi mi?**				**33**	**Barın üstünde otele ait veya diğer dergileri var mıydı?**			

Tablo 2'de yiyecek-içecek alanları için gizli müşteri kontrol listesi oluşturulmuştur. Gizli müşteri, gerekli görür ise her madde karşısına açıklama ekleyebilir ve genel bir değerlendirmede bulunabilir. Ayrıca gizli müşteri, her sorunun karşısına "Evet", "Hayır" ve uyumlu değil veya kullanılmadı anlamına gelen "N/A" kutucuklarından birini işaretlenmesi gerekir. Kontrol listesindeki her madde aynı önemi taşımamaktadır. Bu nedenle konaklama işletmesi yöneticisi işletmenin önceliklerine göre genel bir değerlenderime yapması gerekir.

SONUÇ

Konaklama işletmelerinin yiyecek-içecek bölümleri için gizli misafirin uygulayacağı kontrol listesi oluşturulmuştur. Ancak, gizli müşteri çalışmaları veya raporları işletme ile ilgili tüm durumları temsil etmeyebilir (İnci ve Bostancı, 2018: 191). Araştırmacılar, gizli müşteri raporunun sonuçlarını, çalışan teşvikleri ve ikramiye için de kullanılabileceğini ileri sürmektedirler. Ancak hiçbir şekilde, ceza, işten atma, terfi durdurma olarak kullanılmamalıdır. Gizli müşteri raporu, personel ile paylaşılarak personelin kendisini

geliştirmesi için kullanılabilir. Yönetici veya işletmeciye, gizli müşteri raporu güçlü, zayıf, fırsat ve tehditlerilerin neler olduğuna dair bir bilgi verebilir. Gizli müşteri raporu sonuçları sayesinde çalışanlar ile etkin iletişim geliştirilebilir. Eğitim programı yeniden gözden geçirilebilir. Akademik çalışmalar ışığında otel yöneticilerinin görüşü alınarak konaklama işletmelerinin tüm bölümleri için gizli müşteri kontrol listesi oluşturulması önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca, gizli müşteri uygulamasının birçok boyutu inceleme konusu olabilir.

KAYNAKÇA

Bayuk, N. ve Küçük, F., (2007). Müşteri Tatmini ve Müşteri Sadakati İlişkisi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi.* Cilt XXII, Sayı:1 ss.285-292.

Dutt, C.S., Hahn, H., Christodoulidou, N., Nadkarni, S., (2019). What's so Mysterious about Mystery Shoppers? Understanding the Qualifications and Selection of Mystery Shoppers, *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 20:4, ss.470-490.

Civelek, A., (2016). Konaklama İşletmelerinde Müşteri İlişkileri Yönetiminin İşletme Performansına Etkisi: 5 Yıldızlı Oteller Üzerine Bir Uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*. Cilt:19 Sayı:2 ss.233-253.

Çiçek, E., (2005). Müşteri İlişkileri Yönetimini Uygulama Sürecinde Başarıyı Etkileyen Faktörler. *Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi.* Sayı:2 Cilt:5. ss. 60-72.

Gödekmerdan, L., Deniz, A., (2014). Müşteri İlişkileri Yönetimi: Otobüs Firmaları Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13 (1-2) , ss.241-258.

İnci, B., Bostancı, S., (2018). Yerel Yönetimlerde Gizli Müşteri Araştırmalarının Kullanılabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 7* (14), ss.188-197.

Beck, J., Miao. L., (2003). Mystery Shopping in Lodging Properties as a Measurement of Service Quality, *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 4:1-2, ss.1-21,

Azab, M., Megahe, F., El-Sawalh, H., (2019). Hotel Inspection Procedures in Egypt: An Exploratory study Journal of the Faculty of Tourism and Hotels-University of Sadat City, Vol. 3, Issue 1, ss.78-95.

Goolamally, N., Mee, H. Y., Murad, M. A., (2019). Achıevıng Servıce Excellence Through Mystery Shoppıng. *International Conference on Education*. ss:283-293

Özdemir, E., Eroğlu, U., (2009). Gizli Müşteri Araştırması: Mobilya Sektöründe Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14 (3) , ss.357-381.

Allison, P., Severt, D., Dickson, D., (2010). A Conceptual Model for Mystery Shopping Motivations. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 19:6, ss.629-657.

Huang, S. S., Liu, Z., Hsu, C. H. C., (2014). Customer Experiences with Economy Hotels in China: Evidence from Mystery Guests. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 23: ss.266–293.

Türker, A., Özaltın, G., (2010). Konaklama İşletmelerinde Müşteri İlişkileri Yönetimi: İzmir İli Örneği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* Sayı 25, ss:81-104.

Yıldırgan, R., Met, Ö., Batman, O., (2016). Müşteri İlişkileri Yönetimi Kapsamında Gizli Müşteri Alışverişi: Zincir Otel Örneği. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 13 (3), ss.56-67.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.tga.gov.tr/wp-content/uploads/2020/05/tesislerdeAlinanOnlemler.pdf (E.T. 31.01.2021).

YEREL YÖNETİMLERDE KATILIMCILIK VE DEĞERLENDİRMESİ: TÜRKİYE VE AVRUPA ÜLKELERİ ÖRNEKLERİ

Hüseyin ÇALT [1], R. Kutlu KORLU [2]

[1]İzmir Demokrasi Üniversitesi, SBE, Yerel Yönetimler ve Maliyesi YL Öğrencisi, İzmir / Türkiye
[2]İzmir Demokrasi Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, İzmir / Türkiye

Öz: Katılımcılık halkın karar alma süreçlerine katılarak önceliklerini belirlemesine imkân veren çağdaş bir uygulamadır. Bu anlamda katılımcılık; şeffaflık, hesap verilebilirlik, yönetişim ve demokrasi gibi pek çok kavramı bünyesinde barındırmaktadır. Son yıllarda adından sıkça söz ettiren katılımcılık ulusal ve uluslararası düzeyde yerel yönetimlerde de gelişmeye devam etmektedir. Halkın yöneticileri seçebilmesi demokrasi açısından değerli olmakla birlikte son yıllarda temsiliyet açısından tek başına yeterli değildir. Dolayısıyla halkın farklı yollarla kendisinin yönetime katılması ve fikirlerini yansıtması ülkenin demokrasisinin gelişmesi ve sisteme yabancılaşmaması adına önemli bir parametredir. Avrupa Birliğine (AB) üye olan ülkelerde katılımcılık yasal düzenlemeler ile garanti altına alınmıştır. AB'ye üye ülkelerde yerel düzeyde çeşitli katılım yöntemleri uygulanmaktadır. Yerel düzeyde gerçekleştirilen bu tür katılım uygulamaları, vatandaşların karar alma süreçlerine daha fazla müdahil olabildiği bir yapıyı da ortaya koymaktadır. AB uygulamaları aynı zamanda Türkiye'de de katılım mekanizmalarının nasıl oluşturulması gerektiği, vatandaşların hangi aşamalarda sürece dâhil edileceği, karar alıcıların sorumluluklarının ve görevlerinin neler olması hususlarında yol gösterici olabilir. Bu anlamda bu çalışmada Türkiye ve Avrupa'dan katılımcılık ile ilgili çeşitli örnekler ele alınmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında katılımcılığın geliştirilmesi için neler yapılması gerektiği ile ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Katılımcılık, Yerel Demokrasi, Vatandaş Memnuniyeti

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

İletişim ve ulaşım olanaklarının artması, sermayenin önceki dönemlere göre daha mobil olması, dünya nüfusunun artması ile kaynakların daha kıt hale gelmesi, yoksulluk, sanayileşme ve kentlerin büyümesi gibi birçok faktör vatandaşların devletten beklentilerini arttırmıştır. Devletlerin bu sorunların çözümünde eskisine göre daha kurumsal çözümler üretmeleri zorunlu hale gelmiş ve bu nedenle sistemlerinde güncellemeler ve iyileşmeler gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Bu güncellemelerin temelinde, kıt kamu kaynaklarının diğer bir deyişle vatandaşların vergilerinin harcanmasında vatandaşlarının isteklerinin göz önüne alındığı daha şeffaf, hesap verebilir, çok boyutlu iletişim ve bunların sağlanmasındaki katılımcılık faaliyetleri yatmaktadır. Katılımcılık farklı ve kurumsal olmayan formlarda demokratik olmayan ülkelerde de uygulanmış ve uygulanmaktadır fakat ilk defa içinde bütçe kavramının da yer aldığı şekli ile 1989' da Brezilya'nın *Porto Alegre* kentinde uygulanmış ve buradan Dünya'ya yayılmış ve yerel yönetimlerde uygulanmaya başlanmıştır (Yalçın, 2015:311). Yönetimde yerel halkın ve çalışanların karar verme sürecine katılmasının önünün açılması ve yönetimin bu konuda destekleyici olması önemli olmakla birlikte, yönetimin yerel halkın önerilerini göz önüne alma ve aktif katılımcılık faaliyetlerinin önünü açması önemlidir (Korkut, 2011, s. 148). Halkın etkin bir şekilde katılımının sağlandığı yönetim anlayışı, yerel yönetimin başarısı ve refahı için önemli bir faktör olarak görülmektedir. Diğer yandan halkın yerel yönetime katılımıyla ilgili iki farklı görüş vardır. Bunlarda ilki halkın yerel yönetim faaliyetlerine tüm yönleri ile katılımı, ikincisi ise bazı sınırlı alan ve konularda katılmıdır (Mohammadi vd., 2018, s. 1769).

AMAÇ

Katılımcılığın 1989'da ilk ortaya çıktığı günden beri popüler hale gelmesi ile birçok ülke bu uygulamayı kendi yerel yönetimleri içerisinde uygulamaya başlamıştır. Yönetişimin sağlanmasında ve ideal bir hesap verebilirlik aracı olarak katılımcılık yerel yönetimlerde harcamaların etkin bir şekilde yapılması konusunda benimsemiştir. Bu anlamda belediyelerin stratejik planlarının hazırlanması ve uygulanması sürecinde katılımcılık yer almış ve buna bağlı birçok kavram yönetimsel süreçlere entegre edilmiştir. Bu amaçla yerel yönetimlerin idari süreçlerinde yer alan bu uygulamaya yönelik örneklerin ele alınması ve geliştirilmesine yönelik bir araştırma çalışmada yer almaktadır.

KAPSAM

Çalışmada yerel harcama sistemleri içerisinde entegre edilen katılımcılık ya da katılımcı bütçe faaliyetlerinin Dünya'da ve Türkiye'de birçok yerel yönetimde benimsendiği göz önüne alınmıştır. Bu kapsamda Dünya ve Türkiye'de yer alan çeşitli uygulamalara yer verilerek değerlendirmelerde bulunulmuştur.

YÖNTEM

Araştırma kapsamında Dünya'da ve Türkiye'de çeşitli yerel yönetimlerin katılımcılık kapsamında yaptığı faaliyetlerin detaylarına yer verilmiş ve katılımcılığın geldiği nokta ve uygulamalar hakkında çıkarımlarda bulunulmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Türkiye'de Belediyelerde Katılımcılık Uygulaması Örnekleri

İzmir Büyükşehir Belediyesi Katılımcılık Örneği

İzmir Büyükşehir Belediyesi katılımcı anlayış doğrultusunda; 2015-2019 Stratejik Plan hazırlık çalışmalarında dış paydaş analizinde anket ve yüz yüze görüşme yöntemlerini kullanarak bir alan araştırması yürütmüştür. Çalışmanın temel amacı, "Stratejik planlama literatüründe bir dış paydaş grubu olarak kavramsallaştırılan halkın, İzmir'e ilişkin düşüncelerini tespit etmektir. Ayrıca "*Hemşehri İletişim Masası"* ve "*Muhtarlar Masası"na* gelen istek, şikâyet ve önerilerin istatistiksel analizlerinin yapıldığını belirtilmektedir. Ayrıca 2020-2024 İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı hazırlığında da katılımcılığa yer verildiği görülmektedir[80]. Bu doğrultuda "Yaşam Kalitesi", "Katılımcılık ve Yönetişim", "Yenilikçilik", "Sürdürülebilirlik" ilkelerine dayanan *"İzmir Modeli"* olarak adlandırılan uygulamalar sürdürülmeye devam etmektedir. Bununla birlikte İzmir Kent Konseyini İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclisini izleyip değerlendirmeler yapılabilmektedir. Ayrıca çevreden tarıma, ulaşımdan kriz belediyeciliğine kadar Büyükşehir Belediyesi'nin hizmetleriyle ilgili 10 kategoride 120 veri setinin bulunduğu açık veri portalı erişime açmıştır. Biz İzmir platformu uygulaması ile halk yönetime katılabilmekte, İzmir'e dair her şeyden haberdar olabilmektedir (Akay, 2016:17).

Bursa Nilüfer Belediyesi Katılımcılık Örneği

Nilüfer Belediyesi halkın kent ile ilgili kararlara katılımını almak amacı ile sürekli işleyen bir mekanizma olarak *Mahalle Komitelerini* kurmuş ve yerel yönetimlerde katılımcı uygulamalarda sıklıkla örnek göste-

[80] (https://www.izmir.bel.tr)

rilen bir belediye olmuştur. 42 mahallede kurulan Mahalle Komiteleri seçimle belirlenmekte, halkın katılımında eşitliğin sağlanması amacıyla mahallelerde seçimler öncesinde bilgilendirme yapılmaktadır[81]. Komiteler stratejik plan için öncelikli ihtiyaçlarını belirleyerek Belediye'ye iletmektedirler. Stratejik Plan daha sonra bu ihtiyaç taleplerini göz önüne alınarak hazırlanmaktadır. "*Mahalle Komiteleri", "Nilüfer ve Karaman Dernekler Yerleşkesi", "Anadolu Arastası"* gibi projeleri, "*Sosyal Projeler Kurulu"*, katılımcılığa örnek teşkil eden uygulamalardır. Ayrıca Nilüfer Kent Konseyi; kadınları, gençleri, toplumun tüm kesimlerini katılımcılık sürecine dahil ederek Nilüfer'de katılımcılığı geliştirmeye çalıştığı görülmektedir[82].

Eskişehir Odunpazarı Belediyesi Katılımcılık Örneği

Eskişehir Odunpazarı Belediyesi ise, 2020-2024 stratejik planının hazırlıkları kapsamında daha önce Odunpazarı **Kent Konseyi** ve mahalle meclisleri, demokratik kitle örgütleri, **sendika** ve odalar ile ortak akıl çalıştayları düzenleyerek bu kurumların görüşlerini almıştır. Ayrıca Belediyenin Stratejik Planında *"Kurumsal İletişim Kapasitesi ve Katılımcılık Arttırılacak*" başlığı altında bir hedef kartı yer almaktadır. Bu hedef kartında paydaşlarla birlikte gerçekleştirilen organizasyon sayısı, vatandaşlardan gelen istek, öneri ve şikâyetlerin cevaplandırma oranı, katılımcılığın arttırılmasına yönelik faaliyet sayısı gibi göstergeler yer almaktadır[83].

Kadıköy Belediyesi Katılımcılık Örneği

Kadıköy Belediyesi katılımcılık faaliyetleri kapsamında 2015-2019 Stratejik Planını hazırlanırken 16 hafta için programlanmış bir "*Katılımlı Yerel Yönetim Modeli"ni* kullanmıştır. Stratejik planda, süreç boyunca Kadıköy Belediyesi, Kadıköy halkı, tüm Kadıköy sakinleri, ziyaretçileri, kurumları ve sivil toplum örgütleriyle birlikte bir ortak gelecek tasarlanmaya çalışıldığı ifade edilmektedir[84]. 2020-2024 Stratejik Planlama sürecinde de ise iki ana referans kaynağı bulunmaktadır. Birinci referans kaynağı katılımcılık ilkesi doğrultusunda tüm süreç boyunca gerek iç, gerekse dış paydaşların görüş ve önerileridir. Buna yönelik olarak Stratejik Plan hazırlık *sürecinde "Anlat Kadıköy"* mahalle toplantıları düzenlenerek, odak grup görüşmeleri yapılmıştır[85]. Kadıköy Belediyesi *''Yönetişim ve Katılımcılık''* kategorisinde *''Anlat Kadıköy''* projeleri ile ödül almıştır. "*Kadıköy Belediyesi Bütünlükçü ve Katılımcı İklim Eylem Planı Projesi*" ile de katılımcılığı ön plana çıkararak özellikle gençler ve çocuklara odaklanarak, Belediyenin iklim değişikliği ile ilgili faaliyetlerinde paydaşlar arasında sahiplenme duygusunun yaratılması amaçlanmıştır.

Çanakkale Belediyesi Katılımcılık Örneği

Çanakkale Belediyesi katılımcılık konusunda Türkiye'de önde gelen belediyelerden bir tanesi olmuştur. 2006-2010 yılları Stratejik Planı'nda Katılımcı Bütçe vurgusunun yapıldığı çalışmalar yapılmıştır. Bu süreçte ilk olarak vatandaşların *"karar süreçlerine katılma"* ve "*bütçe hakkı"* ilkeleri benimsenerek, vatandaşları bütçeleme konusunda bilgilendirme çalışmaları ve onları sürece dahil edecek projeler gerçekleştirilmiştir. Bu projelerden *"Bütçemi Biliyorum Hesabımı Soruyorum Kampanyası*", bütçeleme sürecinde mahallelerin önceliklerinin belirlenmesi konusunda oldukça önemli bir yere sahiptir (Akay, 2016:34). Bu

[81] URL:http://www.nilufer.bel.tr/icerik-24-mahalle_komiteleri Erişim Tarihi:01.02.2021
[82] (http://www.nilufer.bel.tr).
[83] (Https://www.odunpazari.bel.tr/)
[84] (http://turkiyeavrupavakfi.org)
[85] (http://anlat.kadikoy.bel.tr,2021)

proje kapsamında mahallelerde yapılan toplantılar ve yerel halka dağıtılan "*Mahalle Hizmet Önceliklendirme Kartı"* sayesinde mahallelerin hizmet öncelikleri belirlenmektedir. Ayrıca Belediyenin 2020-2024 Stratejik Planda *"İklim Değişikliği Eylem Planı Hazırlık ve Uygulama Süreci"nin* katılımcılık esasları ile yürütülmesi sağlanacağı yer almaktadır(Sakınç ve Aybarç Bursalıoğlu, 2014:8). Ayrıca "*Sosyal Konutlar Mevkii Kentsel Yenileme Projesi Ulusal Mimari Proje Yarışması"* ile Çanakkale'nin vizyonu koşutunda mekânsal, kültürel, sanatsal ve doğal değerlerin nitelikli bir biçimde geliştirilmesi amaçlanmıştır. "Sosyal Konutlar Mevkii Katılımcı Anlayışla Yenileniyor" başlığı ile katılımcılık ön plana çıkmıştır[86].

İzmir Karabağlar Belediyesi Katılımcılık Örneği

Karabağlar Belediyesinin, güven, adalet, şeffaflık, kalite verimlilik, sürdürülebilirlik gibi temel değerleri arasında katılımcılık da yer almaktadır. Buna göre Karabağlar Belediyesinin 2020-2024 Stratejik Planında: *"Kararların alınmasında ve uygulanmasında paydaşları yönetim sürecine dahil ederek hizmetleri vatandaş odaklı ve etkili sunmak"* ibaresi yer almaktadır. Ayrıca bu stratejik plan kapsamında yapılan hazırlık sürecinde paydaş görüşlerinin alınması için toplantılar düzenlemiştir. Bu süreçte en önemli paydaşları oluşturan halkın görüşünü almak amacıyla anketler, muhtarların görüş ve önerileri muhtar toplantıları, STK'ların, Karabağlar Kent Konseyinin ve mahalle meclislerinin görüş ve önerileri almak için toplantılar düzenlenmiştir. Bu sayede ilçede bulunan 58 mahalle muhtarı, 24 STK ile görüşülmüştür. 2020-2024 stratejik planında yer alan hedef kartında faaliyet ve projeler arasında muhtarların ve diğer paydaşların beklentilerinin tespit edilmesi ve ihtiyaçları doğrultusunda hizmet sunulması, vatandaş ve muhtar taleplerinin alınması, Kent Konseyi ve STK'lar ile iş birliği yapılması hedefleri yer almaktadır[87]. Belirli aralıklarla belediye başkanı ve diğer yöneticilerin katıldığı muhtar toplantıları düzenlenmektedir. Belediyede katılımcılığı geliştirmek amacıyla Kent Konseyi yaşlı, engelli, kadın meclisleri ile iş birliği yapılmaktadır. Ayrıca semt merkezleri aracılığıyla mahalle temsilcileri seçilmiştir[88].

Yukarıda anlatılan katılımcı uygulama örneklerinin yanında *Kocaeli Belediyesi'nin Sağlıklı ve Sürdürülebilir Bir Çevre Bilincinin Oluşturulması ve Var Olan Bilincin Artırılması Projesi ve Şanlıurfa Kent Konseyi Çocuk Meclisi'nin Çocuğuz Haklarımız Var Projesi* vatandaşların kentlilik ve vatandaşlık bilincini artırmaya yönelik olarak uygulanan çalışmalar da gösterilebilir. Ayrıca, toplumda dezavantajlı konumda bulunan kadınlar ve çocuklar için *Malatya Belediyesi'nin Kadın Kültür ve Spor Merkezi ve Sanat Merkezi oluşturması, Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin uyguladığı 2-12 yaş arasını kapsayan Süt Projesi, Siirt Belediyesi'nin Berfin Kadın Danışmanlık Merkezi ve Eğitim Destek Evi* oluşturması da yine bu kategorideki katılımcı çalışmalar arasında yer almaktadır. Tüm bu çalışmaların, yerel karar alma mekanizmalarına halkın katılımını sağlamada olumlu katkısı olduğu söylenebilir.

Avrupa Birliği Ülkelerinde Katılımcılık Uygulaması Örnekleri

Türkiye'deki örnekleri yanında Avrupa Birliğine üye ülkeler halkın doğrudan katılımını sağlayan çeşitli düzenlemeler getirmişlerdir. Bu düzenlemeler genel olarak kentsel yenileme, planlama, çevre sorunları ya da yatırım projeleri gibi konularda kendisini göstermektedir. Aşağıda AB ülkelerinden Hollanda, Fransa, Almanya ve İtalya örnekleri üzerinde durulmuştur.

[86] https://www.arkitera.com/yarisma/canakkale-belediyesi-sosyal-konutlar-mevkii-kentsel-yenileme-ulusal-mimari-proje-yarismasi/.
[87] URL:http://www.karabaglar.bel.tr/sayfa/stratejik-plan
[88] (http://www.karabaglar.bel.tr).

Hollanda: Inspraak – Vatandaş Katılımı Uygulaması

Hollanda da Inspraak (konuşma, müzakere) olarak adlandırılan detaylı ve geniş bir katılım mekanizması bulunmaktadır. Inspraak ile iki seçim dönemi arasında idareler politikaların hazırlanması şekillendirilmesi ve uygulamaları konusunda vatandaşların görüşlerini almaktadırlar. Yönetişim kapsamındaki uygulamalar ile alınan kararların tekrar gözden geçirilmesi sağlanmakla birlikte süreçlerin gerçekleştirilmesinde sorumlulukların ve yükümlülüklerin belirlenmesi söz konusudur. Bu yollar vatandaşlar fikir, öneri ve şikayetlerini belirtme şansına sahip olmaktadırlar (Özden, 152:2020).

Fransa: Kamu Anketi

Fransa'da da yapılan mevzuat değişiklikleri ile yapılacak yatırımlarla ilgili halkın görüşlerini almak amacı ile kamu anketi olarak belirtilen bir uygulama bulunmaktadır. Kamu anketi ile halk gerçekleştirilecek projelerden haberdar olarak karara katılmaktadır. Burada amaç mümkün olduğunca fazla kişinin görüşlerini alabilmektir. Bu yolla kamu harcamalarının kısmen de olsa halkın isteklerine göre yapılması mümkün olmaktadır. Fransa'da her yıl ortalama 500'e yakın kamu anketi düzenlenmekte ve vatandaşlar sonuçlarından haberdar edilmektedir. Bununla beraber Fransa'da kamu yararının yüksek olduğu konularda idareler anketler düzenlemek zorundadır (Özden, 159:2020).

Almanya: Sosyal Şehir Programı

Almanya'nın katılımcılık çalışmaları çerçevesinde sosyal açıdan dezavantajlı kesimleri önemsediği uygulamaları ön plana çıkarttığı görülmektedir. *"Yerel düzeyde potansiyeli kullanma",* "*Halkın kendilerine yetebilmesi ve sorunla çözüm üretebilmesi*" ve *"Sivil toplum kuruluşları ve istikrarlı mahalle sosyal ağlarının oluşturulması*" gibi unsurlar, Almanya'da katılımcılıkla ilgili ön plana çıkan konu başlıklarıdır[89]. Bu uygulamalar sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı grup ve bölgelerin refahını yükseltmeyi amaçlamaktadır. Mahalle sakinlerinin kent gelişimi sürecinde söz hakkı olması, kamusal yatırımların gerçekleştirilmesinde projelere katkıda bulunması ve fikirler geliştirmesi Almanya'daki modelin önceliklerindir[90] .

İtalya: Mahalle Atölyeleri Uygulaması

Siyasal katılım yanında doğrudan katılım İtalya'da yönetişimin sağlanması açısından önemsenen bir uygulamadır. İtalya örneğinde halkın yerel projeler ile ilgili sorumluluk alması yönetimlerin yükünü azda olsa azaltmaktadır. Katılımla ilgili uygulamalar İtalya'da bölgesel düzeyde gerçekleştirilen organizasyonlar çerçevesinde planlanmıştır. Bu anlamda yerel yönetimlerin görev alanlarıyla uyumlu bölgesel çalışmalar gerçekleştirilmektedir. İtalya'da bölgesel düzeyde katılımın sağlanması ile tüm kesimleri kapsayan yerel uygulamaların uygulamaya konması yerel yönetimlerin başarılı bir katılımcılık sürecini gerçekleştirmesi aşamalarında önemli olmuştur (Özden, 176:2020).

SONUÇ

Yerel yönetimlerde katılımcılığın ele alındığı bu çalışmada katılımcılığın önemi ele alındıktan sonra Avrupa ve Türkiye'den çeşitli örnekler üzerinde durulmuştur. Buna göre katılımcılık ile katılımcı bütçelemenin farklı uygulamalar olduğu görülmektedir. Türkiye örneklerine bakıldığında katılımcılık ile ilgili faaliyetlerin belirtilen şehirlerin belediyelerinde kısmen de olsa gerçekleştirildiği görülmektedir. Fakat Türkiye

[89] www.sozialestadt.de
[90] www.staedtebaufoerderung.info

geneline yayılan bir uygulama bulunmamaktadır. Avrupa'da ise belirtilen ülkelerde katılımcılığın Türkiye'ye göre daha yaygın ele alındığı görülmektedir. Buna göre Türkiye'de katılımcılığın yaygın hale gelmesi için çeşitli değişimler meydana gelmelidir. İlk alarak internet, şehir postası (gazete), billboardlar, anketler gibi çeşitli iletişim araçlarının yerel yönetimler tarafından aktif olarak kullanılması gerekmektedir. Özellikle yerel yönetimlerin internet sayfaları ile meclis toplantılarına ulaşılması, stratejik planlarını, performans programlarını ve faaliyet raporlarını buralardan yayımlamaları önem taşımaktadır. Bununla beraber internet sayfası ve cep telefonları uygulamalarıyla halkın görüşlerinin alındığı anketler sıklıkla yapılabilir. Bu yolla demokratik katılımın sıklaşması ve çok boyutlu hale gelmesi mümkün olacaktır.

Bununla birlikte Türkiye'de yerel yönetimlerde katılımcılığın geliştirilmesi için mevzuat açısından yeterli alt yapının oluşturularak vatandaşların karar alma süreçlerine katılımı desteklenmelidir. Her şehrin kendine özgü bir katılım modeli oluşturması ve sivil toplumun buna dahil edilmesi gereklidir. Üniversiteler, STK'lar, muhtarlar, vatandaşlar, merkezi yönetim, yerel yönetim çalışanları gibi birçok paydaş sürece aktif olarak katılmalı ve stratejik planlarda görüşlerine yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

Akay Hale, (2016). Yerel Yönetimlerde Katılımcı Mekanizmalar ve Süreçler, Türkiye Avrupa Vakfı.

Korkut, H. (2011). 'Belediyelerde Yönetime Katılma ve Açıklık Algısı: Ümraniye ve Şişli Belediyeleri Örneği' Öneri, C.9.S.36. Temmuz.

Mohammadi, S. H., Norazizan, S., Nikkhah, H. A. (2018). 'Conflicting Perceptions on Participation between Citizens and Members of Local Government' Qual Quant, 52.

Sakınç Süreyya, Sibel AYBARÇ Bursalıoğlu, Bütçelemede Demokratik Bir Değişim: Katılımcı Bütçeleme, Electronic Journal of Vocational Colleges-May/Mayıs 2014 ss.1-10.

Yalçın Arman Zafer, (2015). Yerel Yönetimlerde Katılımcı Bütçeleme, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Celal Bayar Üniversites0,i Cilt:22 Sayı:2, ss.311-329.

Özden Miray, 2020. Katılımcı Demokrasi ve Yerel Yönetimlerde Katılım: Trakya Örneği, T.C Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yerel Yönetimler Anabilim Dalı Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Doktora Programı.

İNTERNET KAYNAKLARI

URL:http://anlat.kadikoy.bel.tr/kbpanel/Uploads/Files/Kad%C4%B1k%C3%B6y%20Belediyesi%202020%20-%202024%20Stratejik%20Plan%C4%B1%20v10.pdf (E.T:01.02.2021).

URL:http://turkiyeavrupavakfi.org/wp-content/uploads/2016/10/Matra_Kitap3.pdf (E.T:01.02.2021).

URL:https://www.izmir.bel.tr/CKYuklenen/Dokumanlar_2020/Stratejik%20Plan2024.pdf Erişim Tarihi:01.02.2021

URL:http://www.nilufer.bel.tr/i/pdf/45.pdf (E.T:01.02.2021).

URL:http://www.nilufer.bel.tr/icerik-24-mahalle_komiteleri (E.T:01.02.2021).

URL:http://www.karabaglar.bel.tr/sayfa/stratejik-plan (E.T:01.02.2021).

URL:www.sozialestadt.de. Erişim Tarihi: 25.01.2021

URL:www.staedtebaufoerderung.info Erişim Tarihi: 25.01.2021

LOJİSTİK BÖLÜMÜ LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN DEĞER YÖNELİMLERİ

Tahsin GEÇKİL

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Konya / Türkiye

Öz: Değerler, bireylerin ideal davranış tarzları veya yaşam amaçları hakkındaki inançları olup davranışa farklı şekillerde rehberlik eden çok yönlü standartlardır. Değerler, bireyin yaşamını anlamlandırma şekline göre seçtiği ve davranış ilkeleri olarak kabul ettiği kişisel inançlardır. Bireyin değerleri yaptığı seçimlerinin ve aldığı kararların temelinde yer alır. Bireyin değerlerinin açıklığa kavuşturulması ve bilinmesi onun yaşantısında karşısına çıkan durumlarda nasıl davranacağının tahmin edilmesine yardımcı olabilir. Bu araştırmanın amacı geleceğin lojistik sektörü çalışanları olacak öğrencilerin değer yönelimlerini ve etkileyen bazı faktörleri incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Lojistik Yönetimi Bölümü'nde öğrenim gören 143 öğrenci oluşmuştur (N=143). Veriler Google docs üzerinde oluşturulan Portre Değerler Anketi (PDA57) ve 5 soruluk bir anket formu ile toplanmıştır. Anket formu linki öğrencilerin sınıf WhatsApp gruplarında paylaşılmıştır. Veriler SPSS 21 paket programında, sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, bağımsız gruplarda t testi ve One-Way ANOVA ile analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan lojistik öğrencilerinin %55.9'unun erkek ve %35'inin dördündü sınıftır. Öğrenciler Portre Değerler Anketindeki değer tiplerinden en düşük ortalamayı güç-baskınlık (3.76±1.21), güç-kaynaklar (3.97±1.24) ve alçakgönüllülük (4.48±.92) değer tipinden elde etmişlerdir. Öğrencilerin en yüksek puan aldıkları değer tipleri ise sırasıyla güvenlik-toplumsal (5.55±.66), iyilik-severlik-sevgi (5.54±.52) ve evrenselcilik-ilgi (5.54±.52) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin PDA toplamı ve bazı değer tiplerine ait puanlarının cinsiyet ve gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<.05$) saptanmıştır. Anne eğitim düzeyinin öğrencilerin değer tipleri puanlarını anlamlı etkilemediği belirlenmiştir ($p>.05$). Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların alçakgönüllülük ve geleneksellik değer tipleri puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Öğrencilerin en düşük puan aldığı değer tiplerinden güç (baskınlık) "insanlar üzerinde denetim kurarak elde edilen gücü", güç (kaynaklar) ise "toplumsal ve maddî kaynaklar üzerinde denetim kurarak elde edilen gücü" ifade etmektedir. Öğrencilerde güç değerleri yönelimlerin düşük olması denetim odaklı olmayan ve eşitlikçi yönelimlerinin olduğu şeklinde yorumlanabilecek olumlu bir durumdur. Öğrencilerin en yüksek puan aldıkları güvenlik (toplumsal) değer tipi onların toplumun güvenliğine ve istikrarına önem verdiklerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Değer Tipleri, Değer Yönelimleri, Lojistik Bölümü, Öğrenci

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Türk Dil Kurumu sözlüğünde "bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet" olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr). Sosyal bilimlerde ilk olarak Znaniecki (1918) tarafından "güçlü, kuvvetli olmak" anlamında ele alınan değer kelimesi (akt. Bilgin, 1995) alanda çalışmış birçok araştırmacı tarafından çeşitli kavramlarla ilişkilendirilerek tanımlanmıştır. Rokeach (1979)'a göre değer kavramı bireyin ideolojilerine, davranışlarına, toplum içindeki yerini bulmasına, hedefine ulaşmasına, kendi benliğini bulmasına, davranışlarını sorgulamasına ve diğer bireylerin tutumlarını anlamlandırmasına rehberlik eden normlardır. Shwartz (2012), bireylerin ve grupların farklı değer "öncelikleri" veya "hiyerarşilerinin" olduğunu belirtmiştir. Değerler, bireylerin ideal davranış tarzları veya yaşam amaçları hakkındaki inançları olup davranışa farklı şekillerde rehberlik eden çok yönlü standartlardır. Değerler, bireyin yaşamını anlamlandırma şekline göre seçtiği ve davranış ilkeleri olarak kabul ettiği kişisel inançlardır.

Değerlerin incelenmesi, açıklığa kavuşturulması ve hatta gerektiğinde geliştirilmesi açısından değerlerin araştırılması önemlidir. Değerlerin anlaşılması bireylerin yaşanan durumlar karşısında vereceği tepkilerin anlaşılmasına ve tercihlerinin tahmin edilebilmesine katkı sağlayabilir. Rokeach'a göre değerler ne tamamen durağan ne de tamamen değişkendir (Rokeach, 1979). Değerlerin sürdürülmesi arzu edilen bir durumdur ancak önceden öğrenilmiş değerler her zaman arzu edilen şekilde olmayabilir. O zaman bu değerlerin belirlenmesi, gözden geçirilmesi ve olumlu değerler ile yer değiştirilmesi için çaba harcanması gerekir.

Lojistik öğrencileri gelecekte lojistik işletmelerinin önemli insan gücü kaynağıdır. Bugünden yarına taşınacak olan değerler mesleklerini yürütürken ortaya çıkacak tercihlerini ve karar süreçlerinde onlara rehberlik edecek değerlere işaret etmektedir. Öğrencilik evrelerinde değer tespitleri sonrasında öğrencilerin değerlerinin yeniden şekillenmesi minimal düzeyde bile olsa mümkün görünmektedir. Öğrencilerin bireysel değer yönelimlerinin belirlenmesi bireysel ve mesleki değer yönelimlerinin geliştirilmesine yardımcı olabilir (Rokeach, 1979). Değerlere bütüncül yaklaştığımızda bireysel değerler ile mesleki değerlerin uyumu önemlidir (Çalışkur ve ark., 2012). Dahası hem bireysel değerlerin hem de mesleki değerlerin örgütsel değerlerle uyumu kişinin iş yaşamındaki başarısı ve mutluluğu ile yakından ilişkilidir.

Rokeach (1973), değer kavramını "davranış veya varlığın belirli bir durum karşısında sergilenen kalıcı kişisel inançlar" şeklinde açıklamıştır (Rokeach, 1973). Schwartz, (1992) ise, değerleri "arzu edilen veya özel durumları aşmak için davranış ve olayların seçimine, değerlendirmesine rehberlik eden ve yine göreliliğin önemine göre sıralanmasını sağlayan inançlar" olarak tanımlamıştır (Schwartz, 1992). Değerler, eylemlerin iyi ya da arzu edilen olarak değerlendirildiği standartları içeren kalıcı davranış kılavuzları, hareket ilkeleri ve temel inançlardır (Halstead ve Taylor, 2000). Gorman'a (2000) göre değerler, bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan büyük, önemli ve kalıcı inanç ve ideallerdir. Değerler Naagarazan (2006) tarafından "olumlu ya da özellikle önemli olarak kabul edilen ilkeler ve duygusal inançlar" şeklinde ifade edilmiştir.

Bu tanımlar incelendiğinde, değerlerimizin hayatımızda neyin önemli olduğunun belirleyicisi olduğunu söylenebilir. Kişiler için önemli olan değerler değişiklik gösterir, bir birey için önemli olan bir değer bir başkası için önemli olmayabilir. Değerler insan olmanın ve yaşamın anlamını açıklığa kavuşturur. Bireylerin anlamlı bir yaşam sürme hedefleri onların sahip olduğu bir takım değerleri sayesinde gerçekleşir (Rokeach,1979). Değerlerimiz davranışlarımızın ayrılmaz bir parçası haline gelir hatta karakterimizi şekillendirme noktasına kadar varır (Argandoña, 2002). Değerler toplumda dayanışma araçları olarak fonksiyon görürler. Toplumlar için uyum, düzen ve sosyal barış önemlidir. Toplumdaki bireyler sosyal rolleri aracılığı ile birbirleri ile ilişki içindedirler. Fichter (2011), topluluklar ya da kişiler arasındaki bu ilişkilerin büyük ölçüde değerler tarafından düzenlenip ve kontrol edildiğini ifade etmektedir.

Schwartz'ın (1992) geliştirdiği, daha sonra Schwartz ve ark. (2012) tarafından güncellenen değer kuramında 19 değer tipi tanımlanmıştır. Bu modelde değer tipleri temsil ettikleri güdülere ve hedeflere bir çember içinde konumlandırılmıştır. Modelde iki temel eksen yer alır. İlk eksenin bir ucunda *özgenişletim* ve diğer ucunda ise *özaşkınlık* şeklinde ifade edilen iki temel çatışma yerleştirilmiştir. İkinci eksenin ise bir ucunda *değişime açıklık* diğer ucunda ise *muhafazacılık* yer almaktadır (Şekil 1) Şekilde görüldüğü gibi *özgenişletim* boyutunda yer alan değer tipleri *başarı, güç- baskınlık* ve *güç-kaynaklar şeklindedir.* Özaşkınlık boyutunda *iyilikseverlik-sevgi, iyilikseverlik-güvenilirlik, evrenselcilik-ilgi, evrenselcilik-doğa* ve *evrenselcilik-hoşgörü* değer tipleri yer almaktadır. *Değişime açıklık* boyutunda *özyönelim-düşünce, özyönelim-davranış* ve *uyarılma* değer tipleri ve *muhafazacılık* boyutunda *güvenlik-kişisel, güvenlik-toplumsal, geleneksellik, uyma-kurallar* ve *uyma-kişilerarası* değer tipleri bulunmaktadır. S*aygınlık, alçakgönüllülük* ve *hazcılık* değer tipleri ise, kendilerinden önce ve sonra gelen her iki boyuta da güdüsel benzerlik göstermektedir.

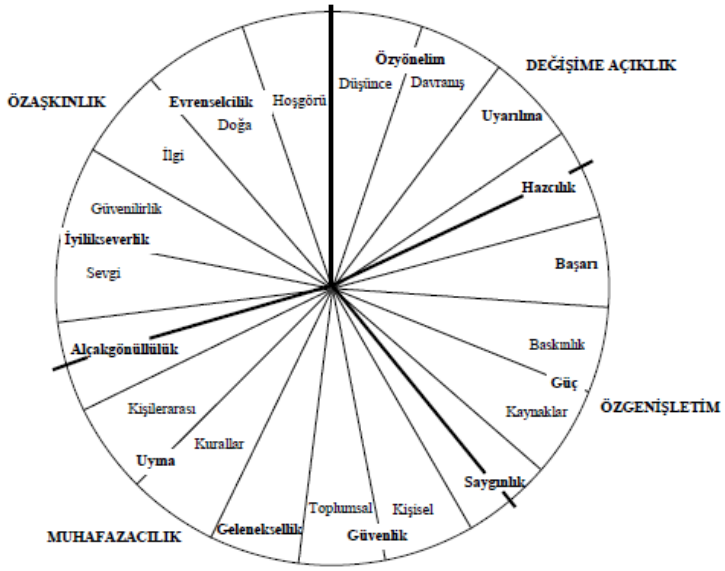

Şekil 1. Schwartz'ın Çembersel Değerler Modeli

Kaynak: Demirutku K, Tekinay S. (2016). Beşeri Değerler ile Devamsızlık Tutumları ve Gerekçeleri Arasındaki İlişkiler. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31(3):505-519.

Üniversite öğrenciliği evresi kişinin akranlarıyla birlikte bir meslek öğrendiği, mesleğe ilişkin değerlerinin temellerinin atıldığı bir evredir. Öte yandan bu dönemdeki akran etkileşimleri bireysel değerlerin gelişimi ve olgunlaşmasını da destekleyebilir (Çelikkaya ve Seyhan, 2016). Öğrenciler için bu dönemde kazanacakları değerler, iş hayatlarında içinde yer alacakları işletmelerin örgütsel değerlerine uyum konusunda hazırlık evresi olarak işlevi görmektedir.

AMAÇ

Bu araştırma geleceğin lojistik sektörü çalışanları olacak öğrencilerin değer yönelimlerini ve etkileyen bazı faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır.

KAPSAM

Bu araştırma Necmettin Erbakan Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi Lojistik Yönetimi bölümü öğrencilerinin değer yönelimlerini belirlemektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı bir lisans programında okuyan Lojistik Bölümü öğrencilerinin değer yönelimlerini ve etkileyen bazı faktörleri incelemektir. Bu bölümde araştırma tipi ile kullanılan yöntem, araştırma evreni ve örneklemi, veri toplama aracı ile verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler sunulmuştur.

Araştırmanın tipi: Bu araştırma lojistik bölümü lisans öğrencilerinin değer yönelimlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

Evren ve örneklem: Araştırmanın evrenini Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Lojistik Yönetimi Bölümü'nde öğrenim gören 336 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Toplam 147 öğrenci gönüllü katılarak anketi yanıtlamıştır, ancak dört katılımcının yanıtları ölçek maddelerinde eksik yanıtlar verdikleri için değerlendirme dışı bırakılmıştır. Araştırmanın örneklemi 143 öğrenciden oluşmuştur (N=143).

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması: Araştırma verileri, öğrencilerin demografik özelliklerinden oluşan 7 soruluk anket formu ve Schwartz ve ark. (2012) tarafından geliştirilmiş olan Portre Değerler Anketi (PDA57) ile toplanmıştır. Schwartz ve ark. (2012) 10 ülkeden 15 farklı örneklem grubunda (n=6059) test ederek toplam 19 değer tipinin tanımladıkları çalışmalarında 57 maddelik ve 6'lı Likert tarzında bir ölçek geliştirmişlerdir. Schwartz'ın ilk yazar olduğu bu çalışmanın yazarları arasında ülkemizden Demirutku ve Gümüş-Dirilen de yer almaktadır. Ölçeğin kullanım izni ve Türkçe formu Demirutku'dan mail ile alınmıştır. Ölçekte farklı insanlar kısaca tarif edilmekte olup katılımcılardan kendilerini bu tarif edilen insanlara ne ölçüde benzediğinin belirlemesi istenmektedir. Bu benzeme düzeyini 1= bana hiç benzemiyor ile 6= bana çok benziyor arasında işaretlemeleri istenmektedir. Ölçekte "iyi zaman geçirmek onun için önemlidir", "doğayı korumak onun için önemlidir" gibi ifadeler yer almaktadır. Demirutku ve Gümüş-Dirilen, (2016), iç tutarlık katsayılarını (Cronbach α) .52 ile .79 arasında belirlemiştir. Bu araştırmada ölçeğin toplamına ait Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .88 bulunmuştur. Veriler, Google docs üzerinden oluşturulan anket formuna ait linkin lojistik yönetimi bölümü öğrencilerinin oluşturduğu kapalı WhatsApp gruplarında paylaşılarak toplanmıştır.

Verilerin Analizi: Veri toplama sürecinin kesildiği tarihte araştırmaya katılan 143 öğrenciden alınan verilerle analizler yapılmıştır. Veriler SPSS 21 paket programı ile değerlendirilmiştir. Normal dağılıma uygunluk değerlendirmesi Skewness, Kurtosis, histogram ve Q-Q Plot grafiği ile saptanmıştır. PDA57 puanlarının Skewness değerlerinin -.242 ile .203 arasında Kurtosis değerlerinin ise -.450 ile .403 arasında değiştiği bulunmuştur. Tabachnick and Fidel (2013) bu değerlerin −1.5 ve +1.5 arasında olması kabul edilebilir (Tabachnick, & Fidel, 2013) olarak ifade etmişlerdir. Veriler sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, ölçek puanlarının iki grup arasındaki farklılıkları bağımsız gruplarda t testi ve üç ve daha fazla gruplarda ise One-Way ANOVA testleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Etik Boyut: Araştırma için Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (Karar No:2021/11). Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmıştır, katılımcılara araştırma hakkında açıklama yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma verilerinin analizi sonucunda elde edilen bulgular tablolar aracılığı ile sunulmaktadır. Tablo 1'de araştırmaya katılan lojistik öğrencilerinin %55.9'unun erkek ve %35'inin dördündü sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir. Dördüncü sınıfta 1. ve 2. Öğretim programları bulunmakta olduğundan ve artık yıl öğrencileri ile öğrenci sayısı diğer sınıflara göre daha fazladır. Bu durum dikkate alındığında sınıflara göre araştırmaya dengeli bir katılım olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yarıdan fazlasının (%55.2) annesi ve üçte birinden fazlasının (%36.4) ise babası ilkokul mezunudur. Öğrencilerin çoğunluğu (%73.4) ailesinin gelir düzeyinin orta olduğunu bildirmiştir.

Tablo 1. Lojistik Öğrencilerinin Tanımlayıcı Özellikleri

Demografik Özellikler		Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	60	42.0
	Erkek	80	55.9
	Belirtilmemiş	3	2.1
Kaçıncı Sınıfta	1.Sınıf	29	20.3
	2.Sınıf	32	22.4
	3.Sınıf	30	21.0
	4.Sınıf	50	35.0
	Belirtilmemiş	2	1.4
	İlkokul Mezunu	79	55.2
Anne Öğrenim Düzeyi	Ortaokulu Mezunu	26	18.2
	Lise Mezunu	25	17.5
	Üniversite Mezunu	8	5.6
	Belirtilmemiş	5	3.5
Baba Öğrenim Düzeyi	İlkokul Mezunu	52	36.4
	Ortaokulu Mezunu	38	26.6
	Lise Mezunu	35	24.5
	Üniversite Mezunu	17	11.9
	Belirtilmemiş	1	.7
Gelir Düzeyi	Düşük	34	23.8
	Orta	105	73.4
	Yüksek	3	2.1
	Belirtilmemiş	1	.7
Toplam		143	100.0

Tablo 2. Lojistik Öğrencilerinin Portre Değerler Değer Tipi Puanlarının Dağılımı

Portre Değerler Anketi 57 Alt Boyutları	**Sıralama**	**En Düşük**	**En Yüksek**	**Ortalama ± Standart Sapma**
Saygınlık	6	2.33	6.00	5.27±.79
Güç-Kaynaklar	18	1.00	6.00	3.97±1.24
Güç-Baskınlık	19	1.00	6.00	3.76±1.21
Başarı	11	2.33	6.00	5.12±.74
Hazcılık	8	2.33	6.00	5.24±.73
Uyarılma	12	2.67	6.00	5.05±.79
Özyönelim-Davranış	4/5	3.33	6.00	5.45±.63
Özyönelim-Düşünce	7	3.00	6.00	5.25±.63
Evrenselcilik-Hoşgörü	10	2.67	6.00	5.15±.84
Evrenselcilik-Doğa	9	1.33	6.00	5.18±.83
Evrenselcilik-İlgi	3	2.67	6.00	5.53±.57
İyilikseverlik-Güvenilirlik	4/5	3.00	6.00	5.45±.65
İyilikseverlik-Sevgi	2	3.67	6.00	5.54±.52
Alçakgönüllülük	17	1.67	6.00	4.48±.92
Uyma-Kişilerarası	14	2.33	6.00	4.85±.86
Uyma-Kurallar	16	1.67	6.00	4.62±.93
Geleneksellik	15	1.33	6.00	4.69±1.09
Güvenlik-Toplumsal	1	2.67	6.00	5.55±.66
Güvenlik-Kişisel	13	2.00	6.00	4.99±.89
PDA57 Toplam		**3.28**	**5.04**	**4.21±.35**

Tablo 2'de Portre Değerler Anketinde yer alan 19 değer tipine yönelik katılımcıların puanları görülmektedir. Puanların yüksek olması katılımcıların o değer yöneliminin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Öğrenciler bu değer tiplerinden en düşük ortalamayı güç (baskınlık), güç (kaynaklar) ve alçakgönüllülük değer tipinden elde etmişlerdir. Öğrencilerin en yüksek puanladıkları değer tipleri ise sırasıyla güvenlik (toplumsal), iyilikseverlik (sevgi), iyilikseverlik (güvenirlik), evrenselcilik (ilgi), özyönelim (düşünce ve davranış), iyilikseverlik (güvenirlilik), saygınlık ve hazcılık olarak ifade edilebilir.

Tablo 3. Lojistik Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Portre Değerler Değer Tipi Puanlarının Karşılaştırılması

Portre Değerler Anketi 57 Alt Boyutları	**Ort±SS Cinsiyet**		**t/p**
	Kadın	**Erkek**	
Saygınlık	5.52±.59	5.07±.88	t=3.627; p=.000*
Güç-Kaynaklar	3.98±1.35	3.97±1.17	t=.013; p=.990
Güç-Baskınlık	3.65±1.10	3.87±1.22	t=-1.078; p=.283
Başarı	5.22±.73	5.03±.75	t=1.521; p=.130
Hazcılık	5.39±.60	5.11±.80	t=2.367; p=.019*
Uyarılma	5.09±.70	5.03±.84	t=.458; p=.648
Özyönelim-Davranış	5.56±.59	5.38±.65	t=1.753; p=.082
Özyönelim-Düşünce	5.37±.59	5.20±.63	t=1.585; p=.115
Evrenselcilik-Hoşgörü	5.40±.76	4.96±.86	t=3.152; p=.002*
Evrenselcilik-Doğa	5.56±.50	4.92±.90	t=5.324; p=.000*
Evrenselcilik-İlgi	5.74±.38	5.38±.65	t=4.136; p=.000*
İyilikseverlik-Güvenilirlik	5.51±.65	5.40±.66	t=1.032; p=.304
İyilikseverlik-Sevgi	5.64±.42	5.46±.58	t=2.188; p=.030*
Alçakgönüllülük	4.62±.85	4.35±.95	t=1.781; p=.077
Uyma-Kişilerarası	5.05±.67	4.70±.96	t=2.556; p=.012*
Uyma-Kurallar	4.66±.99	4.58±.90	t=.485; p=.629
Geleneksellik	4.68±.98	4.69±1.19	t=-.022; p=.982
Güvenlik-Toplumsal	5.56±.46	5.57±.75	t=-.126; p=.900
Güvenlik-Kişisel	5.29±.73	4.74±.94	t=3.742; p=.000*
PDA57 Toplam	**4.31±.29**	**4.12±.37**	**t=3.268; p=.001***

***p<.05**

Tablo 3'te kadınların saygınlık, hazcılık, evrenselcilik (hoşgörü, doğa ve ilgi), iyilikseverlik (sevgi), uyma (kişilerarası) ve güvenlik (kişisel) değer tipi puanlarının erkeklerin puanlarından yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (p<.05). Aynı şekilde kadınların PDA 57 toplam

puanları da anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (p<.05).Tablo olarak verilmemiş olmakla birlikte katılımcıların anne eğitimi ve baba eğitimi ile değer tipleri puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Anne eğitiminin katılımcıların değer tipleri puanları üzerine anlamlı bir etkisi olmadığı saptanmıştır (p>.05). Baba eğitimi ile katılımcıların değer tipleri puanları arasındaki ilişki incelendiğinde ise alçakgönüllülük ve geleneksellik değer tipleri ile baba eğitimi arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların lise mezunu olanlara göre alçak gönüllülük puanlarının anlamlı şekilde yüksek olduğu (F=2.978; p=.034) belirlenmiştir. Babası ilkokul ve ortaokul mezunu olan katılımcıların lise mezunlarına göre geleneksellik puanlarının anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (F=4.396; p=.005). PDA 57 toplam puanlar ile anne ve baba eğitimi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>.05).

Tablo 4. Lojistik Öğrencilerinin Ailesinin Gelir Düzeyine Göre Portre Değerler Değer Tipi Puanlarının Karşılaştırılması

Portre Değerler Anketi 57 Alt Boyutları	**Ort±SS Gelir Düzeyi* Düşük**	**Orta**	**t/p**
Saygınlık	5.37±.76	5.23±.81	t=.890; p=.375
Güç-Kaynaklar	4.41±1.19	3.82±1.25	t=2.451; p=.016**
Güç-Baskınlık	3.74±1.29	3.73±1.18	t=-.036; p=.971
Başarı	5.26±.60	5.06±.79	t=1.572; p=.120
Hazcılık	5.28±.70	5.22±.76	t=.467; p=.641
Uyarılma	5.22±.73	4.97±.80	t=1.581; p=.116
Özyönelim-Davranış	5.54±.76	5.46±.60	t=-.410; p=.682
Özyönelim-Düşünce	5.09±.70	5.30±.61	t=-1.719; p=.088
Evrenselcilik-Hoşgörü	5.40±.58	5.10±.89	t=2.292; p=.024**
Evrenselcilik-Doğa	5.48±.62	5.09±.87	t=2.429; p=.016**
Evrenselcilik-İlgi	5.73±.42	5.48±.61	t=2.728; p=.008**
İyilikseverlik-Güvenilirlik	5.66±.64	5.39±.65	t=2.073; p=.040**
İyilikseverlik-Sevgi	5.64±.41	5.53±.54	t=1.225; p=.225
Alçakgönüllülük	4.65±.94	4.45±.92	t=1.061; p=.290
Uyma-Kişilerarası	5.00±.73	4.81±.91	t=1.129; p=.261
Uyma-Kurallar	4.92±.73	4.53±.97	t=.2.171; p=.032**
Geleneksellik	5.02±.86	4.60±1.15	t=2.190; p=.032**
Güvenlik-Toplumsal	5.75±.32	5.51±.71	t=2.754; p=.007**

Güvenlik-Kişisel	5.23±.82	4.93±.92	t=1.665; p=.098
PDA57 Toplam	**4.33±.30**	**4.17±.36**	**t=2.375; p=.019****

***Gelir düzeyi yüksek diyen katılımcı sadece 3 kişi olduğu için bunlar analiz dışı bırakılmış ve ikili grup analizi yapılmıştır.**

****p<.05**

Tablo 4'te katılımcıların ailenin gelir durumuna ilişkin algıları ile değer tipleri puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Ailesinin gelir düzeyini düşük olarak ifade eden öğrencilerin Güç (kaynaklar), evrenselcilik (hoşgörü, doğa ve ilgi), iyilikseverlik (güvenirlik), uyma (kurallar), geleneksellik, güvenlik (toplumsal) ve PDA57 toplam puanlarının anlamlı şekilde yüksek olduğu (p<.05) bulunmuştur.

SONUÇ

Lojistik Bölümü öğrencilerinin değer yönelimlerini ve bazı ilişkili faktörleri incelemek amacıyla yürütülen bu çalışma 143 kişi ile yürütülmüştür. Öğrencilerin değer yönelimleri incelendiğinde, Schwartz'ın Portre Değerler Anketinde yer alan 19 değer tipinden en düşük ortalamayı güç (baskınlık), güç (kaynaklar) ve alçakgönüllülük değer tipinden aldıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin en yüksek puanladıkları değer tipleri ise sırasıyla güvenlik (toplumsal), iyilikseverlik (sevgi), iyilikseverlik (güvenirlik), evrenselcilik (ilgi), özyönelim (düşünce ve davranış), saygınlık ve hazcılık olarak ifade edilebilir. Ağırkan (2017) da çalışmasında benzer şekilde en düşük puanların alındığı değer tiplerini güç (baskınlık) ve güç (kaynaklar) olduğunu saptamıştır. Benzer şekilde Ağırkan (2017), en yüksek değerleri de güvenlik (toplumsal), iyilikseverlik (sevgi), iyilikseverlik (güvenirlik) ve özyönelim (davranış) olarak belirlemiştir. Ağırkan (2017) çalışmasını benzer şekilde üniversite öğrencileri (Eğitim Fakültesi) ile yürütmüştür ve sonuçlar oldukça benzerdir.

Öğrencilerin en düşük puan aldığı değer tiplerinden güç (baskınlık) "insanlar üzerinde denetim kurarak elde edilen gücü", güç (kaynaklar) ise "toplumsal ve maddî kaynaklar üzerinde denetim kurarak elde edilen gücü" ifade etmektedir (Schwartz ve ark., 2012; Demirutku ve Tekinay, 2016). Öğrencilerde güç değerleri yönelimlerin düşük olması denetim odaklı olmayan ve eşitlikçi yönelimlerinin olduğu şeklinde yorumlanabilecek olumlu bir durumdur. Üçüncü en düşük değer tipi olan alçakgönüllülük ise "Bireyin kendisinin anlamsızlığını fark etmesi" şeklinde tanımlanabilir (Schwartz ve ark., 2012; Demirutku ve Tekinay, 2016) ve yaş faktörü ile ilişkilendirilebilir.

Öğrencilerin en yüksek puan aldıkları güvenlik (toplumsal) değer tipi onların toplumun güvenliğine ve istikrarına önem verdiklerini göstermektedir. Diğer en yüksek puan alan değer tipleri iyilikseverlik (sevgi) "bireyin kendini grup içi üyelerinin esenliğine adaması"; iyilikseverlik (güvenirlik) "iç grubun güvenilir bir üyesi olma" eğilimini; evrenselcilik (ilgi) "eşitlik, adalet ve bütün insanların korunmasına" bağlılığını; özyönelim (düşünce ve davranış) "bireyin kendi fikirlerini, yeteneklerini geliştirme ve kendi davranışlarını belirleme" eğilimini; son olarak saygınlık "toplumsal imajını sürdürme ve aşağılanmaktan kaçınma ile gelen gücü ve güvenliği" önemsediğini işaret etmektedir (Schwartz ve ark., 2012; Demirutku ve Tekinay, 2016). Cinsiyet ile değer yönelimleri ilişkisi incelendiğinde, kadınların saygınlık, hazcılık, evrenselcilik (hoşgörü, doğa ve ilgi), iyilikseverlik (sevgi), uyma (kişilerarası) ve güvenlik (kişisel) değer tipi puanlarının erkeklerin puanlarından anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir (p<.05). Aynı şekilde kadınların PDA 57 toplam puanları da anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur (p<.05).

KAYNAKÇA

Ağırkan M. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Değer Yönelimleri Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Doktora Tezi (Danışman: M. Kağan). Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.

Argandoña A. (2002). Fostering values in organizations. IESE Working Paper No. D/483, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=458885

Bilgin, N. (1995). Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar, İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1995.

Çalışkur A, Demirhan A, Bozkurt S. (2012). Değerlerin belirli meslek alanları ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1): 219-236.

Çelikkaya T ve Seyhan O. (2016). Değerlerin kazanılmasındaki etkili faktörler (öğrenci görüşleri). *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (306), 167-191.

Demirutku K, Tekinay S. (2016). Beşeri Değerler ile Devamsızlık Tutumları ve Gerekçeleri Arasındaki İlişkiler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 505-519.

Demirutku K, Sümer N. (2010). Temel Değerlerin Ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarlaması. Türk Psikoloji Yazıları, 13 (25), 17-25.

Gorman, M. (2000). Our Enduring Values: Librarianship in the 21st Century, Chicago: American Library Association Editions.

Güven, A.Z. (2014). Türk efsanelerinin değerler eğitimi bakımından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26): 225-246.

Halstead, J.M., Taylor, J.M. (2000). The Development of Values, Attitudes, and Personal Qualities: a Review of Recent Research, Slough: NFER, February.

Naagarazan, R.S. (2006). *Textbook on Professional Ethics and Human Values*, New Age International.

Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*, New York: Free Press.

Rokeach M. (1979). *Understanding Human Values Individual and Societal*. Collier Macmillan Publishers, London.

Schwartz, S. (1992). Universals in the content and structure of values: theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25: 1-65.

Schwartz, S., Cieciuch, J., Vecchione, M., et al. (2012). Refining the theory of basic individual values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103: 663-688.

Tabachnick, B.G., Fidell, L.S. (2015). *Using multivariate statistics* (Translation editor:

M. Baloğlu). Pearson, Boston.

TÜRKİYE'DE PROGRAM BAZLI PERFORMANS BÜTÇE UYGULAMASINA GEÇİŞ VE DEĞERLENDİRMESİ

R. Kutlu KORLU[1], M. Fatih ASLANTAŞ[2]

[1]İzmir Demokrasi Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, İzmir / Türkiye
[2]Kars Kafkas Üniversitesi, Susuz MYO, Kars / Türkiye

Öz: Kamu kaynaklarının etkin kullanımında önemli bir fonksiyon olan bütçe sistemlerinin iyileştirilmesi ile ilgili çalışmalar ilk bütçe sisteminin oluşturulmasından bu yana devam etmektedir. Batılı ülkelerin önderlik ettiği bu iyileştirme süreci Türkiye'de de yaşanmaktadır. Türkiye'nin yakın tarihine bakıldığında Klasik Bütçe Sistemi'nin aksaklıklarını gidermek amaçlı 1968 yılında Maliye Bakanlığı tarafından başlatılan çalışmalar sayesinde 1973 yılında Program Bütçe Sistemi'ne geçildiği görülmektedir. Bu sisteme geçiş ile modern bütçe sistemlerinin uygulanmaya başlaması mümkün olmuştur. Bu sistem 2003 yılında çıkarılan 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (KMYKK) ile getirilen Performans Esaslı Bütçe Sistemi'ne kadar geçerliliğini korumuştur. Çıkarılan söz konusu kanun ile 2006 yılında Performans Esaslı Bütçe Sistemi yürürlüğe girmiştir. Performans Esaslı Bütçe Sistemi 2020 yılına kadar uygulanmıştır. Bütçe sistemlerini iyileştirme kapsamında 2018 yılında başlatılan yeni bir çalışma ile Performans Esaslı Bütçe (PEB) sisteminden Program Bazlı Performans Bütçe Sistemi(PB^2)'ne geçiş ile ilgili çalışmalar başlatılmıştır. 2021 yılı ile birlikte Program Bazlı Performans Bütçe Sistemi(PB^2)'ne geçiş yapılmıştır. Bu çalışmada ilk olarak Türk bütçe sürecinin yakın geçmişi ele alınacaktır. Ardından Performans Esaslı Bütçeleme (PEB) sisteminden bahsedilerek bu sistemin özellikleri ortaya konacaktır. Daha sonra Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi'nden Program Bazlı Performans Bütçe Sistemi(PB^2)' ne geçişin nedenleri tartışılarak Program Bazlı Bütçe Sistemi ele alınacak ve kamu mali sisteminde ortaya çıkaracağı yeniliklerden bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Bütçe Sistemleri, Program Bazlı Bütçe Sistemi, Harcamaların Etkinliği

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Mali araçlardan biri ve belki de en önemlisi olan "bütçe" günümüz kamu harcama sistemi içerisinde etkin bir şekilde kullanılan ve bu etkinliğinin giderek arttığı bir plandır. Bütçe'nin kelime kökeni Latince *"bulga"* kelimesinden ortaya çıkmıştır. Bu kelime ilk başlarda devletin gelir ve giderleri için bir kap olarak kullanılmış daha sonra ise "para çantası", "kamu kesesi" "küçük deri çanta", "torba" ve "çekmece" gibi anlamlarda kullanılmıştır (Çetinkaya, 2019:2). Bir çok tanımı olmakla birlikte bütçenin en bilindik tanımı Edgar Allicx'e aittir. Bu bilim insanına göre bütçe: *"Devletin belirli bir süre içindeki gelir ve giderlerini tahmini olarak belirleyen, gelirlerin toplanmasına, giderlerin yapılmasına izin veren bir tasarruftur."*şeklinde tanımlanmıştır (Çetinkaya, 2019:4). Bütçe ile ilgili diğer bir tanım ise: "*Kamu ihtiyaçlarının saptanmasına, bu ihtiyaçların karşılanmasında kamu fonlarının akılcı bir şekilde kullanılmasına, yönetim fonksiyonlarının etkin şekilde yerine getirilmesine ve kamu yönetiminde verimlilik ve etkinliğin sağlanmasına imkan veren bir yönetim aracıdır.*"şeklindedir (Çetinkaya, 2019: 4.). Bahsedilen ikinci tanım bu çalışmanın konusu olan kamu kaynaklarının etkin ve verimli bir şekilde kullanılması sürecine vurgu yapmaktadır. Bütçenin tanımında bahsedilen amaçların yerine getirebilmesi için belirli bir sistemin geliştirilmesi esastır. Bütçe sistemleri olarak tanımlanacak bu sistemler önemli fonksiyonları içerisinde barındırmaktadır. Bütçe sistemlerinin en önemli özelliklerinden birisi bütçede kullanılması düşünülen bilgilerin yanı sıra performans bilgilerini de dahil ederek hükümetin alacağı kararlarda etkin bir yönetim mekanizmasının devreye girmesine destek olmasıdır (İpek vd., 2014: 83). Bu özelliğinin yanı sıra bütçe sistemlerinin bulundurduğu alt kalemler ekonomi politikasına nasıl yön verileceği

hususunda önemli bilgiler içerdiğinden devletin ekonomisinin önemli belirleyicilerinden birisi olarak gösterilebilir (Demircan, 2006:47).

Kamu yönetiminin bütçe yapma, uygulama ve denetleme süreçlerinde takip etmesi gereken sistem olarak tanımlanabilecek bütçe sistemleri Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de güncellenmektedir. Bu anlamda 1973 yılına kadar devam eden klasik bütçe anlayışının yerini program bütçe ile modern bütçe anlayışına bırakması ile bütçenin sadece gelir ve giderlerin olduğu bir belge olmaktan çıkarak rakamlara daha fazla anlam yüklenen ve bir amaç doğrultusunda oluşturulan bir belge haline gelmiştir. Diğer bir deyişle modern bütçe sistemleri sayesinde kamusal amaçlar ile rakamlar arasında bir bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Türkiye'de 1973 yılından 2006 yılına kadar uygulanan Program Bütçe (PB) Sistemi'nden bu tarih itibari ile vazgeçilerek Performans Esaslı Bütçe Sistemi(PEB) 'ne geçilmiştir. Daha sonra sonra yapılan çalışmalar ile bu sistemin aksaklıklarını gidermek amaçlı 2021 yılında literatürde kısaltması PB^2 olarak adlandırılan Program Bazlı Performans Bütçe Sistemi uygulanmaya başlanmıştır.

AMAÇ

Günümüz Dünya'sındaki hızlı değişim kamu mali yönetiminin eskisine göre daha saydam ve hesap verebilir olmasını zorunlu kılmaktadır. Kamu yönetiminin vatandaşlar, STK'lar, kreditörler ve iç paydaşları için daha anlaşılır ve açık bir mali yönetim sergilemesi ve kamu kaynaklarını etkin, verimli ve ekonomik bir şekilde sarf etmesi gereklidir. Bu anlamda yukarıda bahsedilen bütçe sistemlerindeki değişimlerin olması gerekli görülmüşür. Bütçe sistemlerindeki güncel değişim olan PEB yerine PB^2'nin gelişi ve bu konunun kamu mali yönetimi açısından önemi irdelenmesi gereken bir konudur. Bu anlamda PEB'nin özellikleri ve bundan böyle uygulanacak PB^2'nin özelliklerine değinilerek, bu sisteme geçişin ortaya çıkardığı sonuçlar hakkında değerlendirmelerde bulunulacaktır.

KAPSAM

Performans Esaslı Bütçe Sistemi 1912 yılında o zamanki mevcut bütçe sistemindeki aksaklıkları gidermek, verimlilik ve etkinlik sağlamak ve faaliyetlerin fonksiyonel sınıflandırması amacı ile ABD başkanı Taft tarafından kurulan Ekonomi ve Etkinlik Komisyonu'nun çalışmaları ile ortaya çıkmıştır (Demirel, 2015:155). Performans esaslı bütçeleme, 2000'li yıllardan itibaren ise başta ABD olmak üzere bir çok ülkede uygulanan bir reform özelliği taşımaktadır (Andrew, 2004: 332). Performans Esaslı Bütçeleme: *"Kamu idarelerinin ana fonksiyonlarını, bu fonksiyonların yerine getirilmesi sonucunda gerçekleştirilecek amaç ve hedeflerini belirleyen, kaynakların bu amaç ve hedefler doğrultusunda tahsisini ve kullanılmasını sağlayan, performans ölçümü yaparak ulaşılmak istenen hedeflere ulaşılıp ulaşılamadığını değerlendiren ve sonuçları raporlayan bir bütçeleme sistemidir."*şeklinde tanımlanmaktadır (T.C.Maliye Bakanlığı, 2004: 12). Bir başka tanım performans esaslı bütçeleme sisteminin kurumlara ayrılan ödeneklerle, ödeneklerin kullanımı ile ortaya çıkan sonuçlar arasında bağlantı kuran bir sistem olduğuna vurgu yapmıştır (İpek vd., 2014: 94).

2003 yılında 5018 Sayılı KMYKK'nun yürürlüğe girmesinden sonra 2006 yılında uygulanmaya başlanan PEB Sistemi'nin bu yıldan önce bütçe kodlamasına dair değişiklikler getirilmiştir. Buna göre fonksiyonel sınıflandırma yapılmasına imkan verilmesi, ayrıntılı bir kurumsal kodlamanın yapılması, uluslararası sınıflandırmalara ve karşılaştırmalara dahil edilebilmesi, ölçme, değerlendirme ve analizlere imkan veren bir yapıya sahip olması bu sistemin getirdiği yeniliklerden bazılarıdır (Demircan, 2015: 66). Analitik bütçe sınıflandırması kod yapısı içinde PEB kapsamında kamu harcamaları kurumsal, fonksiyonel, finansman tipi ve ekonomik sınıflandırma şeklinde dörtlü bir sınıflamaya tabi tutulmaktadır (Bal, 2016: 19). Buna göre (Demirel, 2015:160):

- *Kurumsal sınıflandırma* ile siyasi ve idari sorumluluklarla birlikte program sorumlularının belirlenmesi yanında hedef performansların yerine getirilmesinden kimin sorumlu olacağının belirlenmesi ve hesap verebilirliğin kuvvetlenmesi amaçlanmıştır.
- *Fonksiyonel sınıflandırma* ile kaynak tahsisi yapılan harcama birimlerinin ellerindeki kaynaklar ile ne tür hizmetler vereceklerini ortaya koyarak sektörel tavan ödeneklerin belirlenmesinde yardımcı olmaktadır. Bu sınıflandırma ile kurumun vizyon ve misyonuyla organik bir bağlantı kurarak kaynakların önceliklendirimesi sağlanmaktadır. Böylece amaca yönelik harcamalar yapılabilmektedir.
- *Ekonomik sınıflandırma*, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde stratejik tercihlerin bütçede yer almasını sağlayarak kurumların girdileri hakkında bilgi vermektedir.
- *Finansman tipi sınıflandırma* ise kamu hizmetlerinin finanse edilmesinde hangi kaynakların kullanıldığını göstermektedir.

Analitik bütçe sınıflandırması yanında PEB sistemini oluşturan öğelere bakıldığında ise çok yıllı bütçeleme, stratejik planlama, performans programı, faaliyet raporları, tahakkuk esaslı muhasebe uygulamaları yer almaktadır. Tüm bu uygulamalar içerisinde stratejik planlama, performans programı ve faaliyet raporları bir bütün halinde bütçe sürecinde sırayla yürütülmekle birlikte, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi ve değerlendirilmesinde kullanılmaktadırlar (T.C.Maliye Bakanlığı, 2004).

PB^2 sisteminin PEB Sistemi'nden kesin bir şekilde ayırarak bir tanımlamaya gidilmesi mümkün gözükmemektedir. Bu durumun sebebi, program bazlı bütçe sisteminde de uygulanan kamu bütçesi dahilinde programın sonuçlarının performansının ölçülmesi gereklilik arz etmesidir (Ergen, 2021: 296). PB^2 temelde PEB sistemi öncesinde uygulanmakta olan PB sisteminin bazı öğeler eklenerek yeniden uygulanan hali olarak değerlendirilebilir. PB^2 sistemi; kamu harcamalarının tasnifinin program sınıflandırmasına göre yapıldığı, harcama önceliklerinin belirlenmesinde karar alıcılara kamu hizmet sunumuna ilişkin bilgilerin sunulduğu ve bu bilgiler ışığında kaynak tahsisinin gerçekleştirildiği bütçeleme sistemidir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2020:5).

PB^2 ile faaliyetler sonucunda ortaya çıkan performans göstergeleri ile bütçede tahsis edilen kaynaklar arasında ilişki kurma amacı güdülmektedir. Klasik Bütçe Sistemi uygulamasında geçmiş yıllardaki harcama kalemlerinin arttırılarak toplam bütçe harcamasının sürekli artması söz konusu olmuştur. Bu durum kamu harcamalarında etkinliği bozan bir süreci beraberinde getirmiştir. PB^2 ise harcamaları; maaşlar, mal, malzeme, yolluk vb. girdi türlerinden ziyade programlar halinde sınıflandırmakta diğer bir deyişle hizmetler ve hedefler itibarıyla sınıflandırmaktadır. Bu nedenle PB^2 çıktı ve sonuç odaklı bir sistemdir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2020:2). $PB^{2'}$ de programlar adı altında gerçekleştirilecek faaliyetler kamu refahını arttıracak uygulamaları içermektedir. Bir başka ifade ile toplumsal refahın sağlanması için programlar oluşturulmakta ve bu programların içerisinde bulunan kamu hizmet ve mal ile söz konusu refahın temini sağlanmaktadır (Ergen, 2021: 297). Daha önce uygulanan performans esaslı bütçeleme sistemindeki kısmi açıklar kapatılarak üstüne inşa edilen bir bütçeleme sistemi olduğu söylenebilir. Zira, program bazlı bütçeleme sisteminde de üst yönetim belgeleri faaliyet raporları performans esaslı bütçeleme sistemindeki anlayışla ortak özellik taşıyarak kullanılmaya devam edilecektir (Çelik, Işık, 2019: 50).

Bu kapsamda PB^2 ile harcama önceliklerinin belirlenme sürecinin geliştirilmesi, bütçenin gider odaklı yapıdan çıktı ve sonuç odaklı yapıda hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi, üretilen performans bilgilerinin karar alma süreçlerinde aktif şekilde yer alması, üst politika belgeleri ile bütçe

arasında bütünlüğü sağlayacak şekilde kavram birliğinin oluşturulması ve üst politika belgeleri ile bütçenin entegrasyonunun sağlanması ve bütçenin sade anlaşılır ve değerlendirilebilir bir yapıya dönüştürülmesi amaçlanmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2020:3).

YÖNTEM

Çalışma kapsamında cevabı aranan en önemli soru 1973 yılında uygulanmaya başlanan PB'nin 2006 yılına kadar uygulandıktan sonra bu yılla birlikte yerini PEB'ye bırakması, 2021'e kadar uygulanan PEB'nin yerini neden bu yıl itibariyle PB^2 'ye bıraktığıdır. PEB'in hem bütçeleme sürecinde hem kaynakların tahsisinde sonuç odaklı bir bakış açısına sahip olunması için oluşturulduğu bilinmektedir (Mauro, 2017:911). Bu anlamda PEB'nin yaklaşık 15 yıl uygulandıktan sonra neden yetersiz olduğu ve sistemdeki hangi aksaklıkların PB^2 Sistemi ile giderildiği vurgulanacaktır.

BULGULAR

PEB Sistemi'nin yeterli görülmemesi ve yerine PB^2 Sistemi'nin getirilmesinin temel nedeninin hükümet tarafından belirlenen amaç ve hedefler ile bütçe arasında yeterli bağlantının kurulamamasıdır. Diğer bir deyişle amaçlar ve hedeflerin çok yıllı bütçeleme süreci içerisinde bütçelere yansıtılamamasıdır. 2020 Yılı Bütçe Gerekçesinde bu durum şu şekilde açıklanmıştır: *"5018 sayılı Kanunla getirilen performans esaslı bütçeleme uygulamalarıyla analitik bütçe sınıflandırması birlikte değerlendirildiğinde; üst politika belgelerinde belirlenen amaç ve hedefler ile analitik bütçe sınıflandırmasına göre hazırlanan bütçeler arasında bütçelerin program sınıflandırmasını içermemesi nedeniyle yeterli düzeyde ilişki kurulamadığı, stratejik planlar ve performans programları yoluyla üretilen performans bilgisinin bütçeleme ve karar alma süreçlerine dâhil edilemediği görülmektedir. Kaynak tahsisi kararlarında çoğunlukla girdilere odaklanılması nedeniyle performans esaslı bütçeleme tam olarak uygulanamamış, bütçe sistemi klasik bütçe yaklaşımına benzer özellikler göstermeye devam etmiştir."* Buna göre her ne kadar sistem değişmiş olsa da PEB'nin kamu hizmetlerinde performansı arttırmaya yeterli olmadığı uygulamada girdi odaklı bir sistem olarak kaldığı görülmektedir. Uygulamada sistemin bu şekilde olmasının nedenleri şu şekilde belirtilebilir (Çetinkaya, 2019: 161):

- Stratejik planların kâğıt üzerinde kalması ve dolayısıyla bütçe- plan ilişkisinin kurulamaması,
- Sistemi uygulayacak personellerin yeterli donanıma sahip olmaması nedeniyle sistemin amacının kavranamamış olması,
- Bürokrasinin değişime direnen bir yapısının olması ve eski anlayışların kolay gelmesi,
- PEB Sistemi temel olarak kurum başarısına odaklanmaktadır. Fakat herhangi bir konuda bütünleşik olarak ülkenin harcanan kamu kaynağı ile ortaya ne gibi faydalar çıkardığı konusunda bilgi verme konusunda zayıf kalması,
- Kamu kurumlarının hizmetlerinin dolayısıyla harcanan kaynakların çok çeşitlenmesi nedeniyle ortaya değer çıkaramaması,
- Performans göstergelerinin her zaman yeterli olmaması, diğer bir deyişle bazı konularda ölçülebilirlikle ilgili sıkıntılar olması veya ortaya çıkan verinin işlevsiz olması,
- Ortaya çıkan performans verilerinin dolaylı faktörlerden etkilenmesi nedeniyle sadece ilgili kurumun sorumluluğunda olmasının mümkün olmaması,

- Sistemin biraz da personelin bakış açısı nedeniyle girdilerinin merkezi idare tarafından kısılması ve bunun hedefleri gerçekleştirme konusunda kurumun şevkini kırması ve bu nedenle klasik bütçe bakış açısının devam etmesi olarak sayılabilir.

PB^{2}'nin kamu idarelerinde ortaya çıkaracağı yenilikler ise şu şekilde sıralanabilir:

- PB^{2} ile PEB sisteminde yer alan stratejik plan, performans programı ve faaliyet raporlama süreçlerine devam edilecektir.
- Devlet faaliyetlerinin türünü gösteren fonksiyonel sınıflandırma program sınıflandırma ile karıştırıldığından bütçe kanununda yer almayacak fakat bilgi amaçlı olarak bilgi sistemleri üzerinden izlenecektir. Bunun yanında fonksiyonel sınıflandırma listelerine ve bu sınıflandırmaya ilişkin açıklamalara Bütçe Hazırlama Rehberi'nin ilgili bölümlerinde yer verilmeye devam edilecektir.
- Analitik Bütçe Sınıflandırması'nın diğer üç tanesi kurumsal, finansman tipi ve ekonomik sınıflandırma uygulamalarına devam edilecektir.
- Mevcut bütçe sınıflandırmalarına program sınıflandırılması eklenecektir. Program sınıflanmasında program, alt program ve faaliyet şeklinde üç düzey yer alacaktır (Küçükaycan, 2020:32). Bu sınıflandırmaya dair örnek aşağıda şekil-1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Program Sınıflandırması

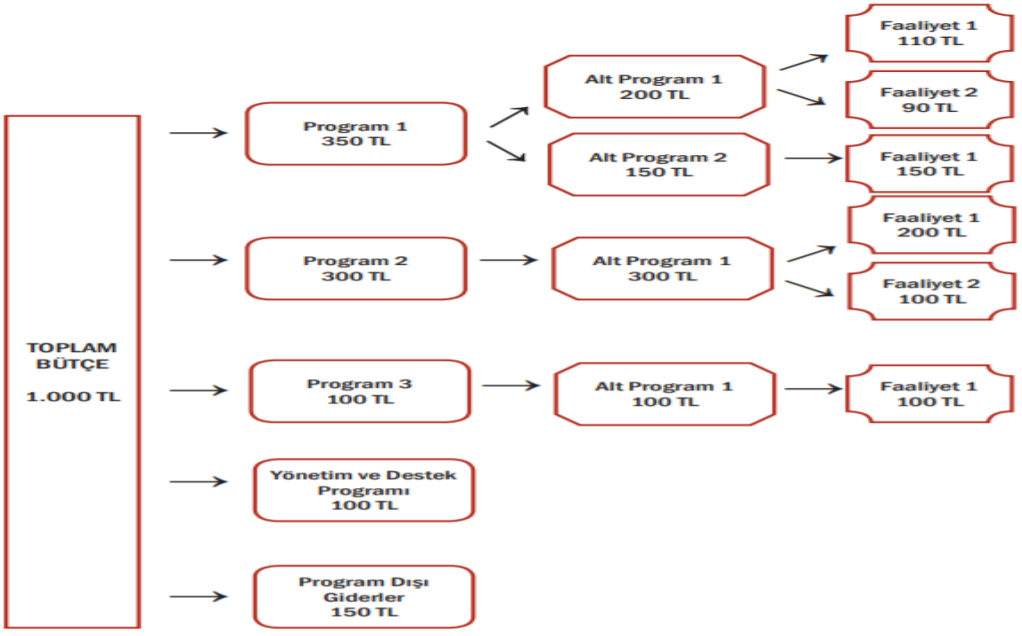

Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Program Bütçe Rehberi, 2020, s.42

SONUÇ

Türkiye'nin bütçe sistemlerini 1973 öncesi ve sonrası olarak ayırmak mümkündür. 1973 sonrası klasik bütçe sistemlerini terk eden Türkiye PB ile modern bütçelemeye adım atmıştır. 2006 yılı ile PB sisteminin başta sınıflandırma ve uluslararası uyum sorunu gibi aksaklıkları nedeni ile PEB sistemine geçilmesine karar verilmiştir. PEB sistemi ile bütçe uluslararası gerçerliliği olan analitik sınıflandırmaya tabi tutulmakla birlikte etkinlik, verimlilik, ekonomiklik gibi amaçlar yanında hesap verebilirliğin ve şeffaflığın

ön planda olduğu bir yapı oluşturulması amaçlanmıştır. 15 yıl boyunca uygulanan PEB sistemi Türk Bütçe Sürecine önemli katkılar yapmakla birlikte plan-bütçe ilişkisinin kurulması konusunda yeterli gelmemiştir. Diğer bir deyişle kamu harcamaları sonucunda beklenen faydaların ortaya çıkmaması sistemin sorgulanmasına neden olmuştur. Sistemdeki temel sorun ise kamu harcamaları sonucu ortaya çıkan performans göstergeleri ile tahsis edilen kaynaklar arasında ilişki kurulamamasıdır. Buna göre kamu harcamalarının artışı devam ederken amaca yönelik harcamalar yapmak zorlaşmaktadır. Sonuç olarak PB^2 ile programların performans göstergeleri ile bütçe arasında ilişki kurarak klasik bütçe sistemi anlayışından kurtularak kağıt üzerinde kalmayan modern bütçe anlayışına geçmek hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

Andrews, Matthew (2004). Authority, Acceptance, Ability and Performance-based Budgeting Reforms. International Journal of Public Sector Management, 17(4), ss. 332–344.

Bal Tolga, (2016). Performans Esaslı Bütçeleme (PEB) Sistemi ve Sistemin Uygulanabilirliğinin Artırılmasına Yönelik Önerileri, Sayıştay Dergisi, Sayı:101, ss.1-29.

Çelik, M. Yunus, IŞIK, Serkan, (2019). Türkiye'de Program Bazlı Performans Bütçeleme Sistemine Geçişin Temel Dinamikleri, İçinde: Güncel Maliye ve Kamu Yönetimi Çalışmaları, Ed. Volkan Yurdadoğ, Akademisyen Kitabevi, ss. 36-51.

Çetinkaya Özhan, (2019). Kamu Bütçesi, Ekin Basın Yayın Dağıtım.

Demircan, Siverekli Esra, (2005). Karşılaştırmalı Bir Perspektiften Kamu Mali Yönetiminde Türk Bütçe Sistemi ve Analitik Bütçe Sistemine Geçiş, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Cilt 1, Sayı 25, ss. 60- 69.

Demircan, Siverekli Esra (2006). Yeni Ekonomik Düzende Bütçe Sistemlerindeki Değişim Süreci ve Türk Kamu Maliyesinin Uyumu . Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , Cilt:13, Sayı:2 , ss.47-61.

Demirel, Demokaan, (2015). Performans Esaslı Bütçe ABD, İngiltere ve Türkiye Örnekleri, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 8, Sayı 1, ss. 153-176.

Ergen, Zuhal, (2021). Performans Esaslı Bütçe Sisteminden Program Bazlı Performans Bütçe Sistemine Geçiş: Yeni Bütçe Sistemi İle Hedeflenenler, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 1, ss. 280-302.

Küçükaycan, Durdane, (2020). Yönetsel Hesap Verebilirlik Aracı Olarak Türkiye'de Program Bütçe Sistemi. ETÜ Sentez İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. Sayı: 2, ss.21-36.

Mauro Sara Giovanna, Lino Cinquini & Giuseppe Grossi (2017). Insights into Performance-based Budgeting in the Public Sector: A Literature Review and A Research Agenda, Public Management Review, 19:7, ss. 911-931.

Şahin İpek, E , Sakal, M , Çiçek, H . (2014). Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi ve Diğer Bütçe Sistemlerinden Farklılıkları Üzerine Bir Değerlendirme . Sosyoekonomi , Cilt: 22, Sayı: 22, ss. 81-104.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Program Bütçe Rehberi, 2020.

T.C. Maliye Bakanlığı, (2004). Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Performans Esaslı Bütçe Rehberi.

COVİD 19 PANDEMİ DÖNEMİ ÇALIŞANLARIN STRES DÜZEYLERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

Okan YAŞAR

Beykent Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: COVID-19 salgını çalışanların iş ve özel hayatında önemli sıkıntılara neden oldu. Bu çalışmada COVID-19 nedeniyle ilan edilen eve kapanma ve uzaktan çalışma döneminde, çalışanların iş ve özel hayatındaki stres seviyeleri ve sonuçları incelenmiştir. Araştırmada 13 sorudan oluşan anket, 114 yönetici, 231 beyaz yakalı olmak üzere toplam 345 çalışana uygulanmıştır. Verilerin Açımlayıcı Faktör Analizi sonucunda, maddelerin "stres kaynakları (stresörler)" ve "stres sonuçları" adı altında iki boyut oluşturduğu görülmüştür. Stresörler; işle ilgili dijitalleşmenin, gelir ve iş kaybı gibi endişelerin artması gibi endişe yaratan kaynakları, stres sonuçları ise yönetici ve aile içi gerginliklerdeki artışı ifade etmektedir. Her iki değişken arasındaki ilişki ve değişkenlerin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı analiz edilmiştir. Bulgular arasında; stresörler ile stres çıktıları arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=.451$, $p<.01$) tespit edilmiştir. Kadınlarla erkekler arasında algılanan iş stresörleri düzeyleri arasında fark görülmezken, kadınların yöneticileri ve aile içinde yaşadıkları gerginlikleri erkeklere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Çalışılan yere göre, stres düzeyleri en fazla evde çalışanların (ort.=3.03, s.s=1.33), ikinci sırada karma(ev/ofis) çalışanların (ort.=2.86, s.s.=1.48), en düşük düzeyde ofiste çalışanların (ort.=2.71, s.s=1.49) gerçekleşmiştir. X ve Y kuşakları arasında dikkat çeken ayrım ise; sağlıkla ilgili endişeden sonra X kuşağının en büyük stres kaynağının gıdaya erişememe (ort.=3.46, s.s=1.73) iken, Y kuşağının en büyük stres kaynağı kariyer endişesi (ort.=4.19, s.s=1.78) olduğudur. Sonuç olarak yeni çalışma düzeninin evde çalışanlarda ofiste çalışanlara göre, Y kuşağında X kuşağına göre, yönetici olmayanlarda yöneticilere göre daha fazla olumsuz etkilerinin olduğu görülmüştür. Araştırmanın, uygulayıcıların örgüte özel stres kaynaklarını tespit edip azaltıcı politikalar üretmesi açısından önemli olduğu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Stres, Yönetici, Beyaz Yakalı, X Kuşağı, Y Kuşağı

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

COVID-19 salgını ve bununla ilgili kısıtlayıcı müdahaleler, iş ve çalışma ortamlarında önemli değişikliklere yol açtı. Salgının önlenmesi için alınan tedbirler, işletmeleri beklenmedik şekilde kapanmaya ve uzaktan çalışmaya zorladı. Virüsün bulaşma riski, dijital satış ve iletişim teknolojilerinin hızlı bir şekilde iş süreçlerine uyarlanmasına yol açtı ve bunun yanında kreşlerin ve okulların kapatılması, birçok çalışan ebeveynin çocuk bakımı yüklerini artırdı (Alekseev ve diğ., 2020). Salgın dünyanın günlük rutinini, iş dünyasını, okullarını, yaşam tarzını ve ekonomisini derinden etkiledi (Gautam ve Sharma, 2020). İş ve sosyal yaşamdaki değişimler çalışanların kişisel ve iş yaşamları üzerindeki önemli etkiler göstermiştir. Çalışanlar beslenme, sağlık ve kariyerle ilgili endişeleri artmış, iş kaybetme ve gelir azalma tehlikesi yaşamışlardır. Bu tür endişelerin çalışanların üretkenliğini ve örgütlerin verimliliğini ve dayanıklılığını etkileyeceği kaçınılmazdır. Bu nedenle çalışanların strese neden olan stres kaynaklarının belirlenmesi ve bunların sonuçlarının tespit edilerek denetim altına alınması önem taşımaktadır. Denetimsiz bırakıldığında, bu duygular çalışanların performansına olumsuz etkileri olacağından örgütlerin zor zamanlarda hayatta kalma ve dayanıklılık becerilerini azaltacaktır.

Mevcut COVID-19 araştırmalarının çoğunun fiziksel sağlıkla ilgili olduğu, ancak ruhsal ve zihinsel sağlıkla ilgili araştırma verilerinin eksik olduğu görülmektedir (Ho ve diğerleri, 2020, Qiu ve diğerleri, 2020). Bu alandan yapılan araştırmalar, COVID-19 salgını nedeniyle çalışanların 50'sinden fazlasının orta veya şiddetli psikolojik etkiye maruz kaldığı (Wang ve diğerleri, 2020) aynı zamanda salgının nörolojik hasarlara neden olduğuna işaret etmektedir (Wu ve diğerleri, 2020). Maruz kalınan baskı psikiyatrik semptomları ve bilişsel işlevselliği (Husain ve diğerleri, 2020) ve iş performansını (Lee ve diğerleri, 2018) bozabilmektedir. Stres seviyesi ayrıca çalışanların iş tatminini, işten ayrılma niyetini ve performansını belirleyen önemli bir değişken olarak belirlenmiştir (Yang ve Lau, 2019).

Stres, davranışsal uyum gerektiren herhangi bir durum veya durumdan kaynaklanmaktadır. İyi veya kötü herhangi bir değişiklik streslidir ve ister olumlu ister olumsuz bir değişiklik olsun, fizyolojik tepki aynıdır. Stres hissi ve algısı, vücudumuzun enerjisinin ve savunma kaynaklarının kullanılmasını gerektirir. Stres süresi arttıkça bu kaynaklar tükenir (Lazarus (2000). Çevresel değişikler kapsamında stres, birey ile çevresindeki talep kaynağı arasındaki etkileşimdir (Long, 1995). Dahası, bireyin taleple başarılı bir şekilde başa çıkmak için gerçek veya algılanan yeteneklerini aşan, psikolojik ve psikolojik dengesini bozan bir talep yaşadığında ortaya çıkan bir durumdur (Kolbell, 1995). Bu tanımlamalardaki “algılanan” ve “çevrenin kişiden talebi” kelimeleri anahtar kelimelerdir. Covid 19 kaynaklı oluşan şartların çalışma hayatında bireylerden taleplerin değişmesi, bu taleplerin çalışan yeteneklerini aştığı algısı işyeri stresini anlamada kritik bir faktördür.

Ulusal alanyazında Covid 19 salgını şartlarının çalışanlar üzerindeki etkileri kapsamında yapılan araştırmalarda stres düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılaştığı görülmüştür. Çölgeçen ve Çölgeçen (2020) kadınların durumluk kaygı düzeyi ve sürekli kaygı düzeyini erkeklere göre daha yüksek bulmuşlardır. Göksu ve Kumcağız, (2020) Cinsiyetler arasındaki farkın durumluk kaygı ve sürekli kaygı düzeyleri açısından istatistiksel olarak anlamlı olduğunu, kadın durumluk kaygı puan ortalamalarının (51,45), erkek durumluk kaygı puan ortalamalarından (46,58) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada 20-29 yaş grubundaki bireylerin sürekli kaygı düzeyleri 30-39 yaş ve 50 ve üzeri yaş grubundaki bireylerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

AMAÇ

Stres olgusunun tanımı ve alanyazındaki araştırma bulguları Covid 19 salgınının getirdiği yeni şartların çalışanların stres düzeylerini etkilediklerini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, stres kaynaklarının çalışanları hangi düzeyde etkilediği, stres düzeylerinin; yönetici/beyaz yakalı, X kuşağı/Y kuşağı, kadın/erkek, evde ve/veya ofiste çalışma kategorilerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır.

KAPSAM

Bu çalışmada, COVID-19 salgınının çalışanlar üzerindeki strese neden olan faktörlerin, stres seviyelerinin ve çalışanlar üzerindeki olumsuz etkileri araştırılmıştır. Bu amaçla 04-15 Ocak 2021 tarihleri arasında Linkedin paylaşım platformu üzerinden çalışanlara anket uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul ili özel sektör çalışanları oluşturmaktadır. Veriler kolayda örneklem yöntemiyle çevrimiçi anketle 114 yönetici, 231 beyaz yakalı olmak üzere toplam 345 çalışandan toplanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada nicel yöntem kullanılmıştır. Veriler anket yoluyla toplanmıştır. Anket 6 soru stres kaynakları, 2 soru stres çıktıları ve 5 soru demografik değişkenler olmak üzere 13 sorudan oluşmaktadır. Veriler

SPSS.24 programıyla analiz edilmiştir. Demografik değişkenler kapsamındaki soruları pozisyon (yönetici/beyaz yakalı), çalışma düzeni (ev/ofis/karma), yaş (X/Y kuşağı), medeni durum (evli/bekar) cinsiyet (kadın/erkek) değişkenlerini kapsamaktadır.

BULGULAR

Çalışanların stres düzeyleri ve strese neden olan kaynaklar(stresörler)ın yönetici ve beyaz yakalı ortalama puanları Şekil 1'de radar diyagramda gösterilmiştir. Aile üyelerinin sağlığıyla ilgili endişeden sonra en fazla stres kaynağı kariyer ve gelir kaybıyla yaşanan endişe olduğu görülmektedir.

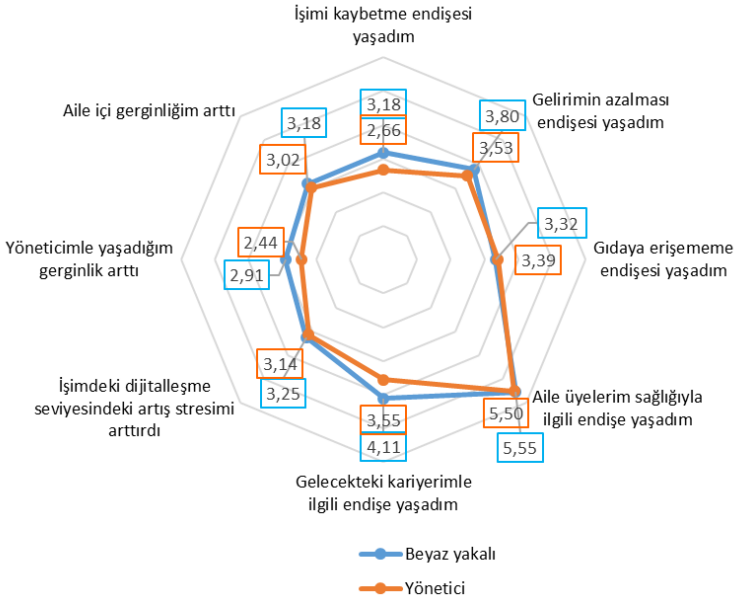

Şekil 1. Yönetici ve Beyaz Yakalıların Stresörleri (Stres Kaynakları) ve Sonuçları

Öncelikle ölçme aracında aynı yapıyı ölçen maddelerin örtük yapısını belirlemek amacıyla tüm maddelerin Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. Analiz sonucunda maddelerin iki faktör altında toplandığı görülmüştür (Tablo 1). Birinci boyut çalışanlarda endişeye neden olan stres kaynaklarını betimlediğinden "Stresör (Stres Kaynakları)" olarak, ikinci boyut ise stresin sonucunda gerçekleşen olayları tanımladığından "Stres Çıktıları" olarak adlandırılmıştır.

Tablo 1. Faktör Analizi Sonucu

	Madde	**Faktör 1**	**Faktör 2**
Stresörler (Stres Kaynakları)	İşimi kaybetme endişesi yaşadım	,739	
	Gelirimin azalması endişesi yaşadım	,732	
	Gıdaya erişememe endişesi yaşadım	,460	
	Aile üyelerim sağlığıyla ilgili endişe yaşadım	,656	
	Gelecekteki kariyerimle ilgili endişe yaşadım	,730	
	İşimdeki dijitalleşme seviyesindeki artış stresimi arttırdı	,524	
Stres Çıktıları	Yöneticimle yaşadığım gerginlik arttı		,685
	Aile içi gerginliğim arttı		,798

Betimleyici istatistikleri kapsamında değişkenlere ait ortalamalar, standart sapmalar ve puan aralıkları Tablo 2'de ortaya konulmuştur.

Tablo 2. Anket Soruları ve Tanımlayıcı İstatistikler

Maddeler	**N**	**Min**	**Max**	**Ort.**	**S.S.**	**Skewness**	**Kurtosis**
İşimi kaybetme endişesi yaşadım	345	1	6	3,01	1,787	,383	-1,223
Gelirimin azalması endişesi yaşadım	345	1	6	3,71	1,856	-,167	-1,425
Gıdaya erişememe endişesi yaşadım	345	1	6	3,35	1,674	,168	-1,224
Aile üyelerim sağlığıyla ilgili endişe yaşadım	345	1	6	5,54	1,042	-2,745	7,568
Gelecekteki kariyerimle ilgili endişe yaşadım	345	1	6	3,93	1,796	-,294	-1,283
İşimdeki dijitalleşme seviyesindeki artış ile ilgili endişe yaşadım	345	1	6	3,21	1,709	,299	-1,142
Stresör (Stres Kaynakları) Toplam	345	1.33	6	3.79	1.73	-.030	-.898
Yöneticimle yaşadığım gerginlik arttı	345	1	6	2,76	1,716	,653	-,869
Aile içi gerginliğim arttı	345	1	6	3,12	1,732	,317	-1,195
Stres Çıktıları Toplam	345	1	6	2.94	1.44	.483	-.624

Stresör toplamıyla stres çıktıları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılan korealsyon analizi sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur. Sonuçlara göre, stres kaynaklarının aile içi gerginlik, yöneticiyle yaşanan gerginlik ve stres çıktıları ile ortaya düzeyde anlamlı bir ilişkisi görülmüştür.

Tablo 3. Değişkenler Arası İlişkiler

	Stres Kaynakları
Aile içi gerginliğim arttı	,332**
Yöneticimle yaşadığım gerginlik arttı	,422**
Stres Çıktıları	,451**

**p<.01

Stresörlerin çalışma yerlerine göre fark gösterip göstermediği ANOVA analizi ile ortaya konmuştur (Tablo 4). Analiz sonucunda farklılığın görülmesi üzerine, hangi gruplar arasındaki farklılığın anlaşılması için çoklu karşılaştırma Tukey testi yapılmıştır (Tablo 5). Test sonuçları ofiste çalışanların (ort.=2.95, ss=0.98),

evde (ort.=3.87, ss=1.03) ve karma çalışanlara(ort.=3.94, ss=1.13) göre anlamlı derecede düşük stres düzeylerine sahip olduğunu göstermiştir.

Tablo 4. Çalışma Yerine Göre Stresör İstatistikleri

	N	Ort.	S.S.	S.H.
Evde çalıştım	110	3,8712	1,03276	,09847
Ofiste çalıştım	46	2,9493	,98185	,14477
Karma (hem evde hem ofiste) çalıştım	189	3,9480	1,13095	,08226
Toplam	345	3,7903	1,12846	,06075

Tablo 5. Çalışma Yeri Çoklu Karşılaştırma Tukey Testi

(I) Pandemi döneminde	(J) Pandemi döneminde	Ort.Farkı (I-J)	S.H.	Sig.
Ofiste çalıştım	Evde çalıştım	-,92194*	,18991	,000
	Karma (hem evde hem ofiste) çalıştım	-,99870*	,17783	,000

Stresin sonuçlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarında kadınların strese bağlı gerginliklerinin (ort.=3.08, ss=1.47) erkeklere (ort.=2.74, ss=1.39) göre anlamlı derecede fazla olduğu görülmüştür (t=2.172; *p*=.03).

Tablo 6. Cinsiyete Göre Stresin Olumsuz Sonuçları İstatistikleri

	Cinsiyet	N	Ort.	S.S.	S.H.
Stres Sonuçları	Kadın	202	3,0817	1,46672	,10320
	Erkek	143	2,7413	1,38510	,11583

Tablo 7: Cinsiyete Göre t Testi Sonucu

		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)
Stres Sonuçları	Varyanslar Eşit	,188	,665	2,173	343	,030

Stresin sonuçlarının çalışılan pozisyona göre farklılaşıp farklılaşmadığı t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarında beyaz yakalıların (ort.=3.04, ss=1.52) yöneticilerine göre (ort.=2.27, ss=1.23) göre anlamlı derecede fazla olduğu görülmüştür (t=2.074; p<.05).

Tablo 8. Çalışılan Pozisyona Göre Stresin Olumsuz Sonuçları İstatistikleri

	Cinsiyet	N	Ort.	S.S.	S.H.
Stres Sonuçları	Yönetici	114	2,2781	1,23400	,11557
	Beyaz Yakalı	231	3,0455	1,52483	,10033

Tablo 9. Çalışılan Pozisyona Göre t Testi Sonucu

		F	t	df	Sig. (2-tailed)
Stres Olumsuz Sonuçları	Varyanslar Eşit Değil	7,905	2,074	271,6	,039

SONUÇ

Covid 19 salgını çalışanlar üzerinde sosyal ve iş yaşamlarında stres kaynakları oluşturmuştur. Stres kaynakları iş ve gelir kaybı endişesi, kariyerle ilgili belirsizlik, gıdaya erişememe ve aile bireylerinin sağlık durumu olarak belirlenmiştir. Bu stres kaynakları "yöneticileriyle yaşanan gerginlik" ve "aile içi yaşanan gerginlik" seviyelerinde artış göstermiştir. Bulgular stres seviyesinin ve stres çıktılarının demografik değişkenlere göre farklılık arzettiğini ortaya koymaktadır. Kadınlarla erkekler arasında algılanan iş stresörleri düzeyleri arasında fark görülmezken, kadınların yöneticileri ve aile içinde yaşadıkları gerginlikleri erkeklere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Çalışılan yere göre, stres düzeyleri en fazla evde çalışanların (ort.=3.03, s.s=1.33), ikinci sırada karma(ev/ofis) çalışanların (ort.=2.86, s.s.=1.48), en düşük olarak ofiste çalışanların (ort.=2.71, s.s=1.49) olmuştur. X ve Y kuşakları arasında dikkat çeken ayrım ise; aile üyelerinin sağlıklarıyla ilgili endişeleri dışında X kuşağının en büyük stres kaynağının gıdaya erişememe (ort.=3.46, s.s=1.73) iken, Y kuşağının en büyük stres kaynağı kariyer endişesi (ort.=4.19, s.s=1.78) olduğudur. Sonuç olarak yeni çalışma düzeninin evde çalışanlarda ofiste çalışanlara göre, Y kuşağında X kuşağına göre, yönetici olmayanlarda yöneticilere göre daha fazla olumsuz etkilerinin olduğu görülmüştür. Yeni çalışma düzeninin evde çalışanlarda ofiste çalışanlara göre, Y kuşağında X kuşağına göre, yönetici olmayanlarda yöneticilere göre daha fazla olumsuz etkilerinin olduğunu göstermiştir. Yöneticilerin çalışanların işle ilgili streslerin azaltılması ve arttırılmasında önemli rolleri vardır (Lazarus, 1991). Kuruluşların ve yöneticilerin bu rollerini stres kaynaklarını tespit edip azaltıcı politikalar üretme yönünde çaba sarf etmelerinin önemli olduğu değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Alekseev, G., Amer, S., Gopal, M., Kuchler, T., Schneider, JW., Stroebel, J., Wernerfelt, N., The Effects of COVID-19 on U.S. Small Businesses: Evidence from Owners, Managers, and Employees (2020). Georgia Tech Scheller College of Business Research Paper No. 3692733, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=3692733 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn. 3692733 (E.T. 30.01.2021).

Çölgeçen, Y., Çölgeçen, H. (2020). Covid-19 Pandemisine Bağlı Yaşanan Kaygı Düzeylerinin Değerlendirilmesi:Türkiye Örneği, Turkish Studies, 15(4), 261-275. https://dx.doi.org/10.7827/ TurkishStudies.44399.

Göksu, Ö. & Kumcağız, H. (2020). Covid-19 Salgınında Bireylerde Algılanan Stres Düzeyi ve Kaygı Düzeyleri. Turkish Studies, 15(4), 463-479. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44397.

Ho C.S., Chee C.Y., R.C. Ho, (2020). Mental Health Strategies to Combat The Psychological Impact Of Covid-19 Beyond Paranoia And Panic Ann. Acad. Med. Singapore, 49 pp. 1-3.

Husain S.F. , T.-B. Tang, R. Yu, W.W. Tam, B. Tran, T.T. Quek, S.-H. Hwang, C.W. Chang, C.S. Ho, R.C. Ho (2020). Cortical Hemodynamic Response Measured by Functional Near Infrared Spectroscopy During A Verbal Fluency Task In Patients With Major Depression And Borderline Personality Disorder EBioMedicine, 51 p. 102586.

J.Y. Qiu, D.S. Zhou, J. Liu, T.F. Yuan, (2020). Mental Wellness System for COVID-19 Brain Behav. Immun.

Kobell, R. (1995). In Murphy, L., Hurell, J., Sauter, S., and Keita, G (1995). When Relaxation is Not Enough. Job Stress Interventions. Washington, D.C. APA.

Lazarus, R. (1991). Psychological Stress in The Workplace. Journal of Social Behavior and Personality, 6, 1-13.

Lazarus, R., Folkman, S. (1984). Stress, Appraisal, and Coping. New York: Springer.

Long, B. (1995). Stress In The Work Place: ERIC Digest. ERIC Clearinghouse on Counseling Greensboro NC, Canadian Guidance and Counselling Foundation Ottawa (Ontario). 1995-00-55, ED414521.

S.M. Lee, W.S. Kang, A.-R. Cho, T. Kim, J.K. Park Psychological impact of the (2015). MERS Outbreak On Hospital Workers And Quarantined Hemodialysis Patients Compr. Psychiatry, 87 (2018), pp. 123-127.

Wang C., Riyu Pan, Xiaoyang Wan, Yilin Tan, Linkang Xu, Roger S. McIntyre, Faith N. Choo, Bach Tran, Roger Ho, Vijay K. Sharma, Cyrus Ho, (2020). A longitudinal Study On The Mental Health Of General Population During The Covid-19 Epidemic In China Brain Behav. Immun. 10.1016/j.bbi.2020.04.028.

Wu Y. , Xu X. , Chen Z. , Duan J. , Hashimoto K. , Yang L. , Liu C. , Yang C. (2020). Nervous System Involvement After Infection with COVID-19 and Other Corona Viruses Brain Behav. Immun.

Yang F.X. ve Lau V.M.C. , (2019). Evil Customers, An Angel Boss And Coopetitive Coworkers: Burnout of Frontline Employees Int. J. Hosp. Manag., 83 pp. 1-10.

İNFOGRAFİK TASARIMINDA GRAFİK TASARIMI İLKELERİ

Ghonche GHOJOGHI

Nişantaşı Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü, İstanbul / Türkiye

Öz: İnfografiği; bilginin veya verinin görsel bir sunumu şeklinde organize edilmesidir diyebiliriz. İnfografiği, imgelerin, grafiklerin ve minimal metinlerin toplamından oluşmaktadır. Günümüzde teknolojinin ve yapay zekanın insanlara sağladığı imkanlar sayesinde insanoğlu daha hızlı karar verme ve bilgileri yorumlamak mecburiyeti içerisindedir. Hayatımızın her alanında organize ettiğimiz her durumda iletişim etkiliğimizin verimliliği ve niteliği hususunda infografi toparlayıcı bir işlev görmektedir. Bu bağlamda, infografiklerle iletişim kurmak ve bilgiyi aktarmak daha kolay ve hızlıdır diyebiliriz. Bu bağlamda karmaşık, dağınık bilgilerin hedef kitleye aktarılırken organize edilmesi ve aktarılması noktasında infografi kullanımı çok büyük öneme sahiptir. Örneğin bir disiplin içerisinde organize edilen infografik afişlerde tüm veriler kısa bir zaman içerisinde okuyucuya aktarılabilmektedir. Genellikle tasarımcıların kullandığı ikonlar ve hazırladıkları illüstrasyonlar aracılığıyla organize edilen içerikler ya da anlatımlar başarılı bir şekilde hedeflere ulaştırılmaktadır. Bu bilgilerden hareketle; çalışmamızda infografik tasarımını meydana getiren Görsel hiyerarşi, Denge, Bütünlük, Vurgu, Devamlılık ve Boşluk gibi ilkeler kuramsal açıdan ele alınarak yorumlanmıştır. Diğer yandan çalışmamızda ele alınan temsili çalışma örnekleri; Afişin Hikayesi, Bilgilerin Aktarımı ve İletişimi, Neden Tasarlanmıştır?, Başlık Kullanımı, Hizalama, Verilerin Aktarımı, Afişin Okunma Süresi, Renk Uyumu, Kontrast, Tipografi ve Negatif Alan Kullanımı gibi başlıklar adı altında çözümlenerek analiz edilmiştir. Yöntemsel olarak araştırma temeli içerisinde ele alınan çalışmamızda, görsel temsillerin inşası süreci belli ilkeler ve kuramsal bilgiler doğrultusunda yapılmıştır. Ancak bu örnek infografilerin anlaşılması ve çözümlenmesi görsellerin yada temsillerin okunarak yorumlanması ilkesine dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Grafik, Tasarım, İnfografi, İletişim, Etik

Çalışmanın Amacı

Çalışmamızda amaç, İnfografik Tasarımını meydana getiren Görsel hiyerarşi, Denge, Bütünlük, Vurgu, Devamlılık ve Boşluk gibi ilkeler, kuramsal açıdan ele alınarak yorumlanmıştır.

Çalışmada Kapsam

İnfografik Tasarımını meydana getiren temsili çalışma örnekleri; Afişin Hikayesi, Bilgilerin Aktarımı ve İletişimi, Neden Tasarlanmıştır?, Başlık Kullanımı, Hizalama, Verilerin Aktarımı, Afişin Okunma Süresi, Renk Uyumu, Kontrast, Tipografi ve Negatif Alan Kullanımı gibi başlıklar ele alınmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmamızda infografilerin anlaşılması ve çözümlenmesi, görsellerin yada temsillerin okunarak yorumlanması ilkesine dayanmaktadır.

İnfografiğin Tanımı

Bilgiyi sunmanın çeşitli yolları vardır, bu yollardan en akılda kalıcı olanı hikâyeleştirmedir. Çünkü "hikâyeler çok güçlüdür, etkileyicidir ve dikkat çeker. Ama hikâyeler bundan daha fazlasını da yapar. Aynı zamanda hikâyeler, bilgilendirme sürecinde insanlara yardım eder ve neden sonuç ilişkisini gösterir" (Weinschenk, 2012:76).

Görselleri yazıdan daha hızlı algılamamızın nedeni beynin bilgiyi nasıl aldığı ile ilgilidir. Beyin resimlerden oluşan bilginin hepsini bir kerede değerlendirir ama metni bir çizgi düzeninde ele alır (Smiciklas, 2012:7). Bu yüzden infografiklerle iletişim kurmak ve bilgiyi aktarmak daha kolay ve hızlıdır.

İnfografik, karmaşık bilgilerin izleyicinin kolayca anlayabileceği ve hızlıca tüketebileceği bir şekilde görselleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Smiciklas, 2012:1).

Dijital hikayeyi anlatmada belki de en etkili yollardan birisi de bilginin, içeriğin görsellerle birleştirildiği "infografiklerdir." İnfografik, bilginin görsel olarak ifade edildiği ve grafikler aracılığı ile aktarıldığı bir sunum şeklidir. Yaşadığımız çevreyi, etkileşimde bulunduğumuz her şeyi daha iyi anlamanın ve hayatı kolaylaştırmanın bir yoludur. Karmaşık ve yoğun verilerden elde edilen ham bilgilerin kolay ve anlaşılır bilgilere dönüştürülerek aktarılması için kullanılan araçların başında gelmektedir (Denli, S. (2016). Görsel İletişimde İnfografik Infographıc At Vısual Communıcatıon . Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research. Cilt: 9 Sayı: 42).

Bir tasarımın içinde anlatılmak istenen konular, düşünceler, anlamlar içeriği oluşturur. Tasarım yüzeyindeki yazıların, resimlerin, fotoğrafların, geometrik şekillerin arasında kurulan estetik bütünlük biçimi meydana getirir. Biçim ve içerik ilişkisi bir tasarımın oluşumunda ana unsurdur. Bu nedenle biçim ve içerik birbiriyle ayrı gibi olsalar da tasarım alanında etkileşim halindedirler. Ayrıca tasarımda kullanılan her öğenin izleyicide karşılık bulması gerekir. Yani izleyicinin beklentileri, eğitim düzeyi, toplumdaki konumu gibi özellikleri dikkate alınarak kullanılacak görsel öğelere karar verilmelidir. Bir içeriğe sahip olan tasarımda konu kurgulanmış çizgi, yazı, resim, fotoğraf, renk gibi unsurlarla somutlaşır (Terzi, O. (2007). Temel eğitimde görsel sanatlar eğitimi dersinde görsel dengenin kavratılması. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü S.25-28).

İnfografik İlkeleri

İnfografik tasarımını meydana getiren görseller ve yazı bütünleşmesi bu ilkeler ışığında olacaktır. Tasarım şu ilkeler doğrultusunda yapılmaktadır:

2.1. Görsel hiyerarşi

2.2. Denge

2.3. Bütünlük

2.4. Vurgu

2.5. Devamlılık

2.6. Beyaz Alan / Boşluk

Görsel Hiyerarşi

İnfografik öğelerin önem derecesi okuyucuya, tasarımda oluşturulacak bir düzenleme sayesinde sunulur. "Okuyucuya rehberlik etmek için, tasarımcı bütün grafik öğelerin vurgulama derecesine göre **görsel hiyerarşiyi** kullanır. Vurgu, bazı öğeleri üst, diğerlerini alt öğe yaparak ve bazılarını diğerlerinden daha çok vurgulayarak önem derecesine göre görsel öğelerin düzenlenmesidir. Esasen, tasarımcı hangi grafik öğelerini okuyucunun ilk, ikinci, üçüncü vs. sırada göreceğine karar verir" (Landa, 2006:28).

Tasarımın en çok vurgulanmak istenen noktasına odak noktası denilir. Her tasarım, izleyicinin bakışını tasarıma doğru çekecek güçlü bir odak noktasına sahip olmalıdır. Bütün grafik öğelerin konumu, büyüklüğü, şekli, rengi, değeri ve doygunluğunun organize edilmesiyle odak noktası oluşur (Resim 1).

Bu araştırmada Paşabahçe mağazasına öneri olarak infgrafikler tasarlanmıştır ve yükarıda adı geçen tasarım ilkeleri bu tasarımlarda uygulanmıştır.

Denge

Denge; görsel ağırlık, konum, düzenleme gibi birbiriyle ilişkisi olan görsel faktörleri içerir. Bu nedenle denge, sayfa tasarımını oluşturan öğelerin arasındaki optik ağırlık dağılımı olarak tanımlanabilir. "Optik ağırlık, kompozisyondaki öğelerin taşıdığı görsel çekicilik, önem veya vurgunun arasındaki ilişkiyle ilgilidir. Kompozisyondaki her öğe bir enerji, etki gücü, şiddet ve ağırlık taşır" (landa, 2006:26). Büyüklük, şekil, renk, yazı bir öğenin optik ağırlığına katkıda bulunan unsurlardır. Resim 1 de olan infografikte denge ve simetrik kompozisyon vardır, yani sayfanın ortasından bir çizgi çizildiğinde her iki tarafta birbirini dengeleyen bir optik ağırlık oluşur (Resim1) .

Modernist akımlar asimetriyi, birbirine benzemeyen ya da eşdeğer olmayan görsel unsurlar arasında dinamik bir denge ya da düzen sağlayan bir kavram olarak ele alıp kullanmıştır (Becer, 2009:66)

Resim 1. Paşabahçe Mağazasına Öneri Olarak Tasarlanan İnfografik

Bütünlük

Bütünlük, bir görseli meydana getiren öğelerin bir bütün olarak görünmesini sağlayan öğeler arasındaki ilişkidir. Diğer bir ifadeyle, materyaller birlikte bir anlam oluştururlar. Bütünlük, görseli anlamayı ve yorumlamayı kolaylaştırır. "Zihin; yönelim, benzerlik, şekil, renk, konumun görsel bütünlüğünü algılayarak, gruplar yardımıyla bir bütün arar ve bağlantılar kurmak, düzen oluşturmak için çabalar" (Ronda, 2006:31). Resim1de tasarlanan infografikte bütünlük renklerle, arka gri fon renkleriyle, mavı dayıreler sağve solda olan olan dayire şekilleri ve krem renkli şeritlerin hepsi bütünlük sağlamıştır. Üreünleri tanıtan bu infografik tasarımında ürünler piktogram tarzında tasarlanmış ve hepsi aynı yalınlık ve çizgiye sahıp oldugundan dolayı bütünlük sağlanmıştır, ayrıca yazılan başlıklar ise infografinin hepsine bütünlük vermektedir.

Vurgu

Vurgu, infografik tasarımında bir şeklin diğerlerinden ayırt edilmesini, izolasyonunu sağlayarak vurgu yapılabilir. Bu şekil optik ağırlığı ile kompozisyondaki diğer öğeleri dengelemelidir, şekil sayfanın odak noktasında yer alarak bu dengeyi sağlamaktadır (Resim2) . Paşabahçesi mağazasına öneri olarak tasarlanan bu infografik tasarımında büyük şekiller ve formlar daha çok dikkat çekme eğiliminde olmakla beraber çok küçük bir nesne daha büyük olan bir nesneyle zıtlık sağlarsa dikkat çekebilir. Paşabahçe kurumunun

tarihini anlatan bu infografik tasarımında ortada olan dayire şeklindeki diyagram tüm tasarımda vurgu yapmaktadır ve hedef kitlenin dikkatını çekmektedir. Açık renge karşılık koyu renkli, yumuşak renge karşılık sert renkli, doygun renge karşılık parlak renkli öğeler kullanılarak vurgu yapılabilir. Bu tasarımda renk kontrastı ve renk vurgusuda vardır.

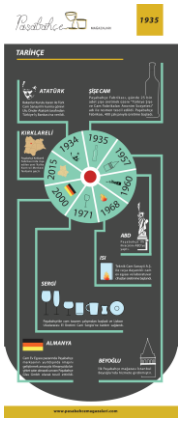

Resim 2. Paşabahçe Mağazasına Öneri Olarak Tasarlanan İnfografik

Devamlılık

Tasarımcı, hedef kitleye tasarımda dolaştıracak görsel devamlılığı oluşturmalıdır. Gözün okuma yönü soldan sağa ve yukarıdan aşağıya doğru bir yol izler. Gözün yatay hareketi ise dikey hareketine göre daha hızlıdır. "Seçici bir niteliğe sahip insan gözü kalabalıktan seyreğe, koyudan açığa, kolay algılanabilirden zor algılanabilire, büyükten küçüğe, etkin ve güçlü renklerden solgun ve pastel renklere doğru bir algılama sırası izler. Bu sıralama tasarımcıya görsel bir yön (direksiyon) oluşturma ve algı yönünü kurgulayabilme konusunda yardımcı olur (Uçar, 2004:155). Resim 2'de tasarlanan infografikte gözün yönü çizgilerle verilmiştir ve göz başlıktan yazılara doğru tasarım planı ile gidilmiştir, tamaman çizgiler görsellerin devamını sağlamaktadırlar.

İnfografikte, ritme dayalı devamlılık oluşturmada kullanılan araçlardan biri de tekrar eden görsel unsurlardır, örneğin araştırmada öneri olarak çizilen infografilerde ikon setleri tasarlanmıştır (Resim 3). Bu ikonların tekrarı infgrafiklerde ritme dayalı olarak devamlılık oluşturmaktadır. Bu ikonları Resim1 ve Resim 2'de görebiliyoruz. Bu açık mavı dayırelerde siyah ince çizgilerle çizilen ikon seti tamamen devamlılık sağlamaktadır.

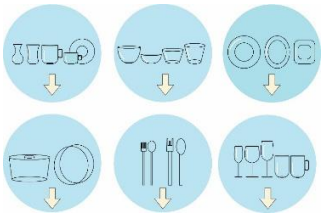

Resim 3. Paşabahçe Mağazasına Öneri Olarak Tasarlanan İkonlar

Beyaz Alan / Boşluk

Boşluk; yazı, görseller, sütun arası boşluklar, satır arası boşluklar, kenar boşlukları ve cilt payı boşlukları gibi tasarımın tüm öğeleri arasındaki ve etrafındaki boşlukları ifade eder. Boşluklar, (görsel, metin) arasında bağlantı kurar. Sayfayı oluşturan ızgaralar bilgiyi en iyi şekilde verebilmek için güçlü ve net olmalı, ama bunun için her bölümü doldurmak gerekli değildir. Boşluklar mesajı gösterir. Resim1 ve Resim 2'de

öneri olan infografik tasarımlarda boşlukları ikonlar, yazılar, çizgiler arasında vardır ve teneffüs alanı uretmekte olup mesaji sıra ile göstermektedir. Ayrıca tasarımdakı olan marjinlar da önemli olup mesajin daha ortaya geldiğini göstermektedir. ”Tasarım yaparken, geniş ölçüde boşluklar, dram ve odaklanma oluşturur. Boşluklar lüksü ve önemi işaret edebilir”(Tondreau, 2009:18).

İnfografik Afiş Hakkında

Resim 4’teki afiş, Kore usulü ramen yapımının, tarifini vermektedir. Ramen, Asya’da oldukça popüler bir yemektir. Fakat, Asya’daki ülkelerin ramen tarifleri birbirinden farklıdır. Her ne kadar aynı bölgenin insanları olsalarda, gelenekleri ve damak tatları farklıdır. Çinliler, bu yemeğe ‘’noodle’’ diyorlar ve ramenden biraz farklıdır. Noodle, yumurtalı erişte olup, Çin mutfağının bir ürünü, et ve sebze harmanlanıp wok tavasında pişiriliyor. Ramense Kore ve Japon Mutfağındadır. Ramen sulu olarak servis ediliyor ve ramenin üstündeki tavuk ve etler ızgarada pişiriliyor veya kızartılıyor, sebzeler ayrı hazırlanıp en son aşamada birleştirilip servis ediliyor.

Resim 4. Korean Ramen İnfografik Afiş Tasarımı[91]

İnfografik tasarımda önemli kurallar vardır. Bunları şu başlıklar altında çözümlemeye çalışabiliriz:

3.1. Neden Tasarlanmıştır?

3.2. Afişin Hikayesi

3.3. Bilgilerin Aktarımı ve İletişimi

3.4. Başlık Kullanımı

3.5. Hizalama

3.6. Verilerin Aktarımı

3.7. Afişin Okunma Süresi

3.8. Renk Uyumu

3.9. Kontrast

3.10. Tipografi

[91] https://www.behance.net/gallery/55586099/1609-Korean-Ramen-Infographic-Poster

3.11. Negatif Alan Kullanımı

Neden Tasarlanmıştır ?

Bu afişin tasarlanmasının nedeni, Kore usulü ramen yapımı hakkında bilgi vermektir. Diğer Asya ülkelerine göre farklı bir yapımı olduğu için, kendi lezzetlerini başkalarına öğretmek istemiştir tasarımcı. Ramen Eski çağlardan beri Japon ve Kore coğrafyasında çokça tüketilen ve sevilen bir yiyecektir.

Afişin Hikayesi

Tasarımda fazlasıyla veri kullanılmıştır. Başlığın solunda, ramenin bulunduğu tarih, sağında da afişin yapıldığı tarihi verilmiştir. Bir timeline oluşturulmuş ve ramenin yapımında kullanılan ürünlerin hangi yılda bulundukları yazılmıştır. Tasarımda sağ ve sol kısımlarda yer alan ürün illüstrasyonları, tarifte kullanılan paketlere aittir. Bunlara bakıldığı zaman, ramen yapımında bir çok ürünün kullanıldığını görüyoruz. Afişin ortasında yapılan illüstrasyon, ramenin yapılışını anlatmaktadır. Katmanlar halinde ayrılmış ve adım adım gösterilmiş. Kaç ml. su koyulması gerektiği, hangi üründen ne kadar katılmalı, kaç dk. pişmeli, bu bilgilerin hepsi ve daha fazla ayrıntıları ile anlatılmıştır.

Alt kısımda yer alan verilerde, ramenini kökeninin hangi ülkelere dayandığını, pişme sürecini, eriştenin uzunluğunu ve rameni kaç çeşitte düzenleyebiliriz, bunlar hakkında bilgi vermektedir. Genele bakıldığı zaman afişin her bir kısmında kullanılan verilerin hikayesinin olduğunu görebiliyoruz.

Bilgilerin Aktarımı ve İletişimi

İnfografinin konusu bir yemek tarifini anlatmaktır. Amacı, Kore usulü ramenin, diğer ramenlerden farkını göstermek ve o yörenin lezzetini sunmaktır. Afiş içeriğine baktığımız zaman, yazıdan çok illüstrasyon çizimler yer alıyor. Bilgiyi, sıkıcı bir iletişim yoluyla değil, görsellerin uyumu kullanarak izleyiciye sunulmuştur.

Tasarımda, sağ ve sol taraflarda kullanılan ürünlerin grafiği verilmiştir. Alt kısımda yer alan sütunlarda farklı bilgiler yer almaktadır. En çok ilgimizi çeken, afişin tam ortasında yer alan illüstrasyon çizim, ramenin tarifini, çok başarılı bir anlatım yoluyla aktarıyor. İnfografide kullanılan açı, bilgilerin sırası ile bize aktarılmasına yardımcı olmaktadır. Bu tasarımda, anlatılmak istenen hikayeye göre bir yol çizilmiştir diyebiliriz (Resim 4).

Başlık Kullanımı

İnfografik tasarımlarda akılda kalıcı ve açıklayıcı bir başlık kullanılmalıdır. Okuyucular, bilginin ne olacağına dair bir fikir edinmelidirler, onları meşgul etmeli ve daha fazla okumayı istemelidirler. Bu tasarımda, kullanılan başlık ‘’Korean Ramen’’ konunun ne olduğunu, okuyucuya yansıtmaktadır. Afişin üst kısmında, büyük punto ile yazılmış ve rengi, arka plan renginin aksine açık bir ton ile yazılmıştır. Bazı harflerin kenarlarında, ramende kullanılan eriştelerin, görselleri yerleştirilmiş. Başlığı düz bir font ile yazmak, afiş ile bütün olmasına engel olabilirdi fakat konudan bir görselin kullanılmış olması, başlığın afiş ile bağlantısını güçlendirmiştir (Resim 4) .

Hizalama

İnfografik afiş tasarlarken, grid yada şablon kullanmak, öğeleri ve bilgileri kolayca organize etmeyi sağlar. Hizalama da önemli bir rol alır. Bu afiş tasarımında ki hizalamaya baktığımız zaman, grid kullanılamış,

fakat şablon oluşturarak, bilgileri sırasıyla görmemiz sağlanmıştır. Orta kısımda kullanılan illüstrasyon, katmanlar halinde, ramenin yapılış sırasını belirtmiştir. Aynı şekilde sayfada bulunan diğer bilgiler, şablon

Verilerin Aktarımı

Mesela, sütun grafiği kullanmak, verileri karşılaştırmanın en kolay yollarından biridir. Ancak verileri daha etkili bir şekilde yansıtmak için, daha yaratıcı fikirlere başvurulmalıdır. Resim 4'teki Kore usulü ramen yapımı hakkında bilgi veren bu infografik afişte, verileri göstermek için, sütun grafiği kullanılmamıştır (Resim 5). Renkleri, kontrast oluşturarak ve ürünlerin illüstrasyonlarını başarılı bir şekilde tasarlayarak, dikkat çekici bir veri tabanı oluşturmuştur. Afişin başlığının altında yer alan ''timeline'' bölümü, afişte grafik kullanımına en benzeyen verilerden biridir. Grafik, sütun, şablon kullanmak yerine daha eğlenceli, dikkat çekici bir tasarım kullanılmıştır. Zaten, ikonlar öyle düzgün hizalanmış ki, bakıldığı an da tüm veriler, okuyucuya geçmektedir.

Resim 5. Korean Ramen İnfografik Afiş Tasarımı[92]

Afişin Okunma Süresi

En önemli kurallardan biridir, okuyucu 10 saniye içerisinde ya da daha az bir sürede, kolayca bütün verileri okumalıdır. Bu infografik afişe bakıldığı zaman, tüm veriler kısa bir zaman içerisinde okuyucuya aktarılıyor. Çünkü, tasarımcı kullandığı ikonlar ve hazırladığı illüstrasyonlar ile tüm anlatımı çok başarılı bir şekilde yansıtmıştır.

Renk Uyumu

Dikkat çekmenin en iyi yollarından biri, kullanılan renk uyumudur. Tasarıma baktığımız zaman, turuncu, sarı ve kırmızı renklerin tonları kullanılmıştır. Tabii farklı renklerde kullanılmıştır. Kontrast etkisi oluşturularak, ikonlar başarılı bir şekilde renklendirilmiştir. Arka plan da yoğun bir turuncu renk yer almaktadır. Başlık, aksine açık bir renk ile yazılmıştır. En dikkat çeken görsel, orta kısımda yer alan, tencere görselidir. Çünkü, o görsel sayesinde, ramenin nasıl yapıldığını görebiliyoruz. Saydaki diğer ikonların renk kullanımı, uyum içerisinde kullanılmıştır.

Kontrast

Renkleri kullanılarak kontrast oluşturulabilir. Iyi bir renk seçiminin, infografik tasarımda büyük bir etkisi vardır. Arka planda koyu, canlı bir rengin kullanımı, üzerinde ki ikonlarda, patlayan renklerin kullanımı afişte kontrastın oluşmasını sağlamıştır. Bu afiş ilgi çekici bir tasarım ile yapılmıştır, bunun en büyük nedeni renkler ile kontrastın yapılmasıdır.

Tipografi

Tipografi, infografik tasarım için çok önemli bir unsurdur. Tasarımda kullanılan görseller, ikonlar, simgeler konuyu okuyucuya tam yansıtamadığı zaman, fikirleri ve bilgileri açıklamanın bir yoludur. Bu infografik tasarımda, içeriği anlatan cümlelerin çoğu Korece yazılmıştır. Bu bir Kore usulü ramen yapım tarifi olduğu için, o dile ait bir font ile yazılmıştır. Fakat, sadece Korece kullanılmamış bu afişte. Bir çok önemli

[92] https://www.behance.net/gallery/55586099/1609-Korean-Ramen-Infographic-Poster

detaylar, İngilizce yazılmış. Afişte en önemli yerlerden biri olan başlık, bu dil ile yazılmış ve kenar çizgileri yuvarlak bir font kullanılmıştır. Fakat, başlık düz bir font ile yazılmamış, tipografik bir çalışma ile yazılmıştır. Bazı harflerin, devamını erişte ile tamamlamıştır. Diğer tipografilere bakıldığı zaman, içerik Kore diline ait fontlar ile, önemli bilgilerin başlıkları ise İngilizce ve Korece yazılan yazılara göre, daha büyük punto ile yazılmıştır. Yani bu afişi anlamak için, Kore dilinin bilinmesine gerek yok, çünkü tasarımcı en önemli bilgileri, kullandığı fontlar ile okuyucuya, İngilizce dili ile yansıtmıştır.

Negatif Alan Kullanımı

Bir tasarımın açıkça okunması için, negatif alan kullanımı çok önemlidir. Tasarımın rahat görünmesi, sıkışmışlık hissinin olmaması için boş alan bırakılması lazımdır. Çok kalabalıksa, okuyucuyu rahatsız edebilir ve bilgilerin okunması zorlaşabilir. Bu tasarıma bakıldığı zaman, negatif alanın çok bırakılmadığını görüyoruz. Bilgiler sırasıyla okunuyor ve birbirine karışmış gibi durmuyor lakin, tasarımın daha da rahat görünmesi ve okuyucuya baktığında nefes aldıran bir şekilde düzenlenmesi gerekirdi. Negatif alan tasarımda bu kadar büyük bir etkiye sahiptir (Baer, 2008:25).

İnfografi ve Etik

Günümüzde artık internet tabanlı ortamların etkisi ile bilgiler çok hızlı yayılmakta ve oluşturulmaktadır. Bu noktada önemli olanın etkisi ve doğruluğu ve güvenirliği yüksek bilgiler inşa etmektir. Aksi taktirde aktardığımız bilgiler eğer etik açıdan sorunlu konumda ise hukuki yaptırımlara maruz kalabiliriz. Bu bilgilerden hareketle organize ettiğimiz içeriklerimizin etkinliği kadar etik durumu ve güvenirliği de çok önemlidir.

Etik kavramı Etik (ethics) sözcüğü, Yunanca'da gelenek görenek anlamına gelen "êthos" sözcüğünden gelir. Bu sözcüğün kökeni, var olmanın temel niteliğini belirleyen bireysel ahlak ve davranışsal alışkanlıklar anlamına gelen "swêdhêthos" olarak belirlenmektedir (Notoku, 2016). Etik, ahlak felsefesinin diğer adıdır ve temel olarak neyin iyi, neyin kötü, neyin doğru, neyin yanlış, nelerin erdem, nelerin ahlaksızlık, neyin adil, neyin suç olduğunu belirlemeye çalışan felsefe dalıdır. Pek çok alt dalı vardır; ancak burada bunlara girmemize gerek yok, zira biz işin felsefi değil, bilimsel tarafı ile ilgileniyoruz. Ancak bu noktada bilinmesi gereken, etiğin, ahlakı açıklamaya çalışan felsefi sistem olduğudur (Çiçek, 2017: 362). Bu bağlamda sosyal ağlar, internet üzerinden insanların iletişime geçerek onlarla fotoğraf, video gibi her türlü paylaşımda bulunmasına ve insanların daha fazla sosyalleşmesine olanak sağlarken aynı zamanda onların belli kurallar ve etik değerler içerisinde kalmasını da zorunlu kılmaktadır.

SONUÇ

Hayatın her alanında bilgilerin etkinliğini sağlamak için organizeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda bilgilerin üretimi kadar aktarılması da önem kazanmaktadır. Bir masanın dört ayağı gibi düşünecek olursak eğer bilgilerimizin de verimliliğe dönüşmesi için organizeye ihtiyaç vardır. Bilginin üretimi kadar şifrelenmesi yani oluşturması ve uygun hedef kitleye ulaştırılması gerekmektedir.

Bu bağlamda günümüzde enformasyonun zenginliği ve çeşitliliği içerisinde seçici olmak çok önemli bir hale gelmiştir. Gün içerisinde etkileşim içerisinde olduğumuz dünyada doğru kararları almamız bilgilerimi yönetmemize bağlıdır. Amaçlar ve hedefler doğrultusunda zamanlamayı doğru kullanarak doğru mesajı anlamak ve aktarmak büyük öneme sahiptir.

Tamda bu noktada bir çeşit görsel ve tipografik unsurlarla birlikte yazılı içeriklerin üretimi kadar işe koşulması önem kazanmaktadır. İçeriklerin aktarımının hızlı ve etkili olması noktasında tipografi işimizi kolaylaştırdığı gibi etkinliğimizi de artırmaktadır. Bir mesajın aktarımında anlamın üretimi noktasında görsel organize ediciler işimizi kolaylaştırmaktadır. Örneğin binlerce kelimenin yapamadığı etkiyi bir tasarım veya tifografi düzenlemesi yapabilmektedir.

Diğer yandan günümüzde online tabanlı bir ortamda bilginin herkese ulaştığı ve yakın olduğu gerçeğinden hareketle önemli olanın ve etkili olanın organize ve zamanlama olduğunu söyleyebiliriz. Bilgilerimizin inşa sürecinde infografi; etkinliğimizi ve verimliliğimizi artırarak bizlere bilgi çağında zamanın ruhunu yakala fırsatı ve etkinliğini sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

Becer, E., (2009). İletişim ve Grafik Tasarım. (7.Baskı). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Baer, K., (2008). 100 Information Design Workbook Graphic Approaches, solutions, anda Inspiration + 30 Case Studios. Massachusetts, U.S.A: Rockport Publishing.

Denli, S., (2016). Görsel İletişimde İnfografik Infographıc At Vısual Communıcatıon . Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research. Cilt: 9 Sayı: 42.

Çiçek, E., (2017). Etik ve Görsel Okumalar Açısından Sosyal Medya, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research. Cilt: 10 Sayı: 51.

Smiciklas, S., (2011). 100 Things Every Designer Needs to Know About People. İndiana, U.S.A: Que Publishing.

Terzi, O. (2007). Temel eğitimde görsel sanatlar eğitimi dersinde görsel dengenin kavratılması. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü s.25-28)

Landa, R., (2011). Graphic Design Solution. (4.Baskı). Boston, U.S.A: Planet Friendly Publishing.

Uçar, T. F., (2004). 100 Görsel İletişim ve Grafik Tasarım. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Tondreau, B., (2009). Layout essentials : 100 Design Principles For Using Grids. Massachusetts, U.S.A: Rockport Publishing.

Weinschenk, M. (2012). The Power of Infographics. U.S.A: New Riders

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.behance.net/gallery/55586099/1609-Korean-Ramen-Infographic-Poster (E.T. 21.03.2020)

https://www.behance.net/gallery/55586099/1609- (E.T. 22.03.2020)

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETME ÖZYETERLİK İNANÇLARININ, ÖĞRETİMİ PLANLAMA BECERİLERİNİN VE GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Emre YILDIZ

Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Erzurum / Türkiye

Öz: Bu araştırma fen bilimleri öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik özyeterlik inançlarının, öğretimi planlama becerilerinin ve pandemi döneminin öğretmenlik becerilerine etkisine yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum araştırması benimsenmiştir. Araştırma 2019-2020 akademik yılı bahar (pandemi) döneminde bir devlet üniversitesinde öğretmenlik uygulaması dersini alan 24 fen bilgisi öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Planlama becerilerinin ve görüşlerin incelenmesi aşamasında amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle belirlenen 4 öğretmen adayı ile çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak öğretmeye yönelik özyeterlik ölçeği, öğretim planlamaları ve yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler ve içerik analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik özyeterlik inançlarının genel olarak düşük olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının ders planlarında aktif öğrenme yöntem-tekniklerini ihmal ederek anlatım, soru-cevap ve gösteri yöntem-tekniklerini kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının planlarında genel olarak öğrencilerin katılımını sağlama, öğrencilerin ilgilerini ve dikkatlerini çekme, öğrenci seviyesine uygunluk, soyut kavramları somutlaştırma, aktif öğrenmeyi sağlama, öğretim teknolojilerini kullanma, konuya uygun etkinlik seçme, etkinlik yapımı, ders sonunda konuyu özetleme, ölçme-değerlendirme yapma, sonraki dersle ilgili bilgi verme, ödev verme ve B planı hazırlama konularında eksiklerinin ve hatalarının olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adayları öğrencilerin ilgisini çekme, derse motive etme, aktif öğrenme yöntem-tekniklerini uygulama, etkinlik tasarlama, öğretme sürecini yönetme, öğrenciyle iletişim kurma ve sınıf hakimiyetini sağlama konularında eksiklerinin olduğu görüşündedir. Öğretmen adayları öğretmenlik uygulaması derslerinde internet kaynaklı bağlantı sorunları ve teknolojik altyapılarının yetersiz olması nedenleriyle sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Uygulama yetersizlikleri, derslerin gerçek bir sınıf ortamında yapılamaması ve uygulama öğretmenlerinin yeteri kadar gözlenememesi nedeniyle pandemi döneminin öğretmenlik becerilerinin gelişimini olumsuz etkilediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görüş, Planlama, Öğretmen Adayı, Özyeterlik

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Fen eğitimi programlarının başarılı bir şekilde uygulanmasının, öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarına, yani fen öğretme yetenekleri ve öğrenciler için fen alanında olumlu sonuçlar üretme yeteneklerine ilişkin kişisel inançlarına bağlı olabileceği düşünülebilir (Çakiroglu, Çakiroglu & Boone, 2005). Diğer bir deyişle özyeterlik inancı, öğretmen adaylarının öğretmenlik niteliklerini ve sürdürülebilirliğini etkilemekte ve bu ikili etkileşim, eğitim sürecini düzenlemede yol gösterici olmaktadır (Azar, 2010).

Literatür incelendiğinde, öğretmen adaylarının öz yeterliliği ile ilgili birçok çalışmaya rastlamak mümkündür. Öğretmen adaylarının öz yeterlikleri ile cinsiyet, akademik başarı, kimyaya yönelik tutumları, sınıf, branş, öğretim motivasyonları, öğrenme stilleri ve stratejileri, üstbilişsel farkındalık, kimya yeterlik algıları, bireysel özellikleri, öğretmenlik yapıp yapmama, iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği birçok çalışma bulunmaktadır (Alkan & Erdem, 2014; Altunsoy, Çimen, Ekici, Atik & Gökmen, 2010;

Azar, 2010; Baltaoğlu & Güven 2019; Demirtaş 2018; Erdem, 2015; Hascher & Hagenauer, 2016; Ozkan, Dalli, Bingol, Metin & Yarali 2014; Uzun, Özkılıç & Şentürk 2010; Yalçın, 2011; Yesilyurt, 2013).

Araştırmalar öğretmen adaylarının önceki öğretim deneyimlerinden farklı şekillerde yararlandıkları gerçeğini hesaba katmalıdır. Bu deneyimlerin niceliğinin ve kalitesinin, öğretme davranışı ve öğretmeyi öğrenmenin bilişsel, motivasyonel ve duygusal yönlerini nasıl etkilediği ve bunların mesleki yeterliliğin gelişimine nasıl katkıda bulunduğunun araştırılması gerektiği önerilmiştir (Hascher & Hagenauer, 2016). Teorik yaklaşımda öz yeterlikteki farklılıklar, motivasyonel ve davranışsal süreçlerde algılanan öz yeterlik rolünün nasıl çalışılacağı konusunda önemli çıkarımlara sahiptir. Bununla birlikte, çabanın yoğunluğu, kalıcılığı ve dolayısıyla performans, güçlü öz yeterliliğe göre daha yüksek olmaktadır (Bandura, 1977).

AMAÇ

Bu araştırmada fen bilimleri öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik özyeterlik inançlarının, öğretimi planlama becerilerinin ve pandemi döneminin öğretmenlik becerilerine etkisine yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum araştırması benimsenmiştir. Durum çalışmasında genelde kontrol altına alınamayan gerçek yaşam durumlarına ilişkin derinlemesine çalışılır (Yin, 2003). Durum araştırmasının benimsenmesinin nedeni herhangi bir müdahalede bulunmadan öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik özyeterlik inançlarının, öğretimi planlama becerilerinin ve pandemi döneminin öğretmenlik becerilerine etkisine yönelik görüşlerinin incelenmesidir.

Katılımcı Grubu

Araştırma 2019-2020 akademik yılı bahar döneminde (pandemi dönemi) öğretmenlik uygulaması dersini alan 24 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının öğretimi planlama becerilerinin ve pandemi döneminin öğretmenlik becerilerine etkisine yönelik görüşlerinin incelenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre belirlenen 4 öğretmen adayı ile çalışılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme, incelenecek olan problemle ilgili olarak kendi içinde benzeşik farklı durumların belirlenerek çalışmanın bu durumlar üzerinde yapılmasıdır (Johnson & Christensen, 2014). Öğretmen adaylarının akademik başarı ortalamaları dikkate alınarak ortalaması 2,00-2,50 arasında olan bir öğretmen adayı, 2,51-3,00 arasında olan bir öğretmen adayı, 3,01-3,50 arasında olan bir öğretmen adayı ve 3,51-4,00 arasında olan bir öğretmen adayı olmak üzere dört öğretmen adayı ile çalışılmıştır. Öğretmen adaylarının katılımında gönüllülük esas alınmış ve katılmak istemeyen öğretmen adayının yerine benzer özellikte bir öğretmen adayı belirlenmiştir. Öğretmen adaylarına elde edilen verilerin yalnızca bilimsel amaçla kullanılması ve gerçek kimliklerinin gizli tutulması şartıyla gönüllülük formu onaylatılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Öğretmeye Yönelik Özyeterlik İnanç Ölçeği

Araştırmada Riggs ve Enochs (1990) tarafından geliştirilen Hazır Bıkmaz (2002) tarafından Türkçeye uyarlanan Fen Öğretiminde Özyeterlik İnancı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek dil, ölçme-değerlendirme ve içerik açısından değerlendirilmek üzere 10 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Hazırlanan ölçek ve orijinal

ölçek 24 kişilik öğretmen adayı grubuna uygulanmış ve eşdeğerlik katsayısı 0,68 olarak hesaplanmıştır. Pilot uygulamaları ise 279 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Faktör analizi sonucunda ölçeğin yeterlik inancı ve sonuç beklentisi olmak üzere iki alt boyuttan oluştuğu görülmüştür. Ölçek 9 olumsuz ve 12 olumlu madde olmak üzere 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı 0,85 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma için geçerlik çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizi kullanılmış ve uyum iyiliği indeksleri hesaplanmıştır. Tüm indekslerin istenen aralıkta yer aldığı belirlenmiştir. Güvenirlik analizlerinde Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı kullanılmış ve 0,79 olarak hesaplanmıştır.

Günlük Ders Planları (Dokuman Analizi)

Öğretmen adayları öğretmenlik uygulaması dersi süresince dört farklı konunun öğretimine yönelik günlük ders planları hazırlamıştır. Bu ders planları; kazanımlar, konu kavram örüntüsü, kullanılan yöntem-teknikler, kullanılan araç-gereçler ve kaynaklar, kullanılan eğitim teknolojileri, öğretmenin rolü, öğrencinin rolü, öğretim yönteminin ve sınıf-içi ve sınıf-dışı etkinliklerinin uygulanma basamakları (ayrıntılı senaryo), ölçme-değerlendirme ve planın uygulanmasına yönelik açıklamalar ve öneriler başlıklarını içermektedir. Öğretmen adaylarından ders planlarını mümkün olduğu kadar ayrıntılı olarak hazırlamaları istenmiştir.

Yarı-Yapılandırılmış Görüşme

Öğretmen adaylarının pandemi döneminin öğretmenlik becerilerine etkisine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Hazırlanan görüşme soruları 2 fen bilgisi eğitimi alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzmanların görüşleri neticesinde soruların düzenlenmeye gerek olmadan kullanılabileceği belirlenmiştir. Seçilen iki öğretmen adayı ile pilot görüşmeler yapılmıştır. Pilot görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilerek soruların sorulma amaçlarını tam olarak karşılayıp karşılamadığı incelenmiştir. Görüşmeler online bir uygulama aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. İlk olarak öğretmen adaylarına, alınan bilgilerin bilimsel amaçla kullanılacağına ve gerçek kimliklerinin açıklanmayacağına dair açıklama yapılmış, gönüllülük formu onaylatılmış ve rahatlamalarını sağlamak amacıyla kısa bir sohbet yapılmıştır. Öğretmen adaylarına sorular tek tek yöneltilmiş onlardan gelen cevaplar doğrultusunda sonda sorularla cevapları derinleştirilmeye ve cevaplar hakkında daha fazla bilgi toplanmaya çalışılmıştır. Aralıklarla öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar farklı şekillerde tekrar yöneltilerek cevaplarına dair onaylar alınmıştır. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşmeler yazılı hale getirildiğinde öğretmen adaylarına iletilmiş ve yazılı formdaki bilgilerin görüşmede verilen bilgilerle aynı olduğuna dair teyitleri alınmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel istatistikler ve içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi için ilk olarak verilerin yazılı formları oluşturulmuştur. Formlar üzerinde tekrarlı okumalar yapılmış, yapısal kodlar oluşturulmuştur. Kodlar benzer kategoriler altında birleştirilmiş ve son aşamada ise temalar oluşturulmuştur. Analizler araştırmacı tarafından iki farklı zamanda ve sürece dahil olan ikinci bir araştırmacı tarafından birinci araştırmacıdan bağımsız olarak analiz edilmiştir. Analizler arasındaki uyum yüzdeleri Miles Huberman katsayısı ile hesaplanmıştır. Uyum yüzdeleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Uyum Yüzdesi Değerleri

Veri kaynağı	Farklı zamanlardaki uyum yüzdesi	İki araştırmacı arasındaki uyum
Ders planları	81	73
Görüşme	83	77

Tablo 1'de verilen uyum yüzdeleri incelendiğinde tüm yüzdelerin %70'in üzerinde olduğu görülmektedir. Uyum yüzdelerinin %70 ve üzerinde olması durumunda güvenirliğin sağlanmış olduğu söylenebilir (Miles & Huberman, 1994).

BULGULAR

Öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik özyeterlik inançlarına ait bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmeye Yönelik Özyeterlik İnançlarına Ait Bulgular

Ölçüm	N	Min	Maks	X	ss	Varyans
Özyeterlik inancı	24	51,00	71,00	61,32	5,52	30,48

Tablo 2'de verilen analiz sonuçlarına göre öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik özyeterlik inanç ortalamalarının 61,32 (ss=5,52) minimum puanın 51,00 ve maksimum puanın 71,00 olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının öğretim planlarına ait bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretim Planlarına Ait Bulgular

Tema	Kod
Tercih Edilen Yöntem-teknikler	anlatım
	soru-cevap
	gösteri
Eksiklikler ve Hatalar	öğrenci katılımını sağlamama
	ilgi çekememe
	öğrenci seviyesine uygun olmaması
	soyut kavramları somutlaştıramama
	aktif öğrenmeyi sağlamama
	öğretim teknolojilerini kullanmama
	konuya uygun olmayan etkinlik

	etkinlik yapmama
	ders sonu konuyu özetlememe
	değerlendirme yapmama
	sonraki dersle ilgili bilgi vermeme
	ödevlendirme yapmama
	B planı eksikliği

Tablo 3'te verilen analiz sonuçlarından öğretmen adaylarının ders planlarında aktif öğrenme yöntem-tekniklerini ihmal ederek anlatım, soru-cevap ve gösteri yöntem-tekniklerini kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının planlarında genel olarak öğrencilerin katılımını sağlama, öğrencilerin ilgilerini ve dikkatlerini çekme, öğrenci seviyesine uygunluk, soyut kavramları somutlaştırma, aktif öğrenmeyi sağlama, öğretim teknolojilerini kullanma, konuya uygun etkinlik seçme, etkinlik yapımı, ders sonunda konuyu özetleme, ölçme-değerlendirme yapma, sonraki dersle ilgili bilgi verme, ödev verme ve B planı hazırlama konularında eksiklerinin ve hatalarının olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının pandemi döneminin öğretmenlik becerilerine etkisine yönelik görüşlerine ait bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Pandemi Döneminin Öğretmenlik Becerilerine Etkisine Yönelik Görüşlerine Ait Bulgular

Tema	**Kod**
Beceri Eksiklikleri	ilgi çekme
	motive etme
	yöntem-teknik uygulama
	etkinlik tasarlama
	süreci yönetme
	iletişim kurma
	sınıf hakimiyeti
En Çok Yaşanan Sorunlar	bağlantı sorunları
	teknolojik altyapı yetersizliği
Gelişim Eksikliğinin Nedenleri	uygulama eksikliği
	gerçek sınıf ortamının olmayışı
	gözlemin sınırlı olması

Tablo 4'te verilen sonuçlardan görüldüğü üzere öğretmen adayları öğrencilerin ilgisini çekme, derse motive etme, aktif öğrenme yöntem-tekniklerini uygulama, etkinlik tasarlama, öğretme sürecini yönetme, öğrenciyle iletişim kurma ve sınıf hakimiyetini sağlama konularında eksiklerinin olduğu görüşündedir. Öğretmen adayları öğretmenlik uygulaması derslerinde internet kaynaklı bağlantı sorunları ve teknolojik altyapılarının yetersiz olması nedenleriyle sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Uygulama yetersizlikleri, derslerin gerçek bir sınıf ortamında yapılamaması ve uygulama öğretmenlerinin yeteri kadar gözlenememesi nedeniyle pandemi döneminin öğretmenlik becerilerinin gelişimini olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının görüşlerinden örnekler aşağıda verilmiştir:

ÖA2: ... Öğrenciler derse gelmiyor. Gelen öğrencilerin ne mikrofonu ne kamerası hiçbir şeyi yok. Ders tek taraflı işleniyor. Bu şekilde öğrenciyle iletişimimiz sıfır. Bu şekilde öğrenciyle iletişim kurmayı ve sınıf yönetimini öğrenemiyoruz. ...

ÖA3: ... Uygulama konusunda çok yetersiz kalıyor. Öğrencilerin çoğu derse girmiyor. Öğretmen sanki kendisi anlatıp kendisi dinliyor. Dönüt almada bile çok sıkıntı yaşıyor. Bu böyle olunca da biz de teoride gördüğümüz şeyleri uygulama fırsatı bulamıyoruz. Zaten online olunca sınıftaki gibi de deney ya da etkinlik yapılamıyor. ...

ÖA4: ... Yaşadığım yerde internet çoğu zaman çekmiyor. Derslere girmede çok sıkıntı yaşıyorum. Bazen öğretmen derse giremiyor. Gerçek sınıftan aldığımız verimi online da kesinlikle alamıyoruz. Daha derse bile doğru düzgün bağlanamıyorken öğretmenlik yeteneklerimizi bu şekilde nasıl geliştirebiliriz ki?

SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik özyeterlik inançlarının genel olarak düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durumun öğretmen adaylarının öğretme becerilerini ortaya koyacakları yeteri kadar tecrübeye sahip olamamalarından kaynaklandığı söylenebilir (Dilekli & Tezci, 2020).

Öğretmen adaylarının ders planlarında anlatım, soru-cevap ve gösteri yöntem-tekniklerini kullanmayı tercih ettiği belirlenmiştir. Alanyazında yapılan birçok araştırmada benzer şekilde öğretmen adaylarının anlatım ve soru-cevap gibi geleneksel öğretimi tercih ettiği belirtilmiştir (Yıldırım, Köklükaya & Aydoğdu, 2016). Öğretmen adaylarının planlarında genel olarak öğrencilerin katılımını sağlama, öğrencilerin ilgilerini ve dikkatlerini çekme, öğrenci seviyesine uygunluk, soyut kavramları somutlaştırma, aktif öğrenmeyi sağlama, öğretim teknolojilerini kullanma, konuya uygun etkinlik seçme, etkinlik yapımı, ders sonunda konuyu özetleme, ölçme-değerlendirme yapma, sonraki dersle ilgili bilgi verme, ödev verme ve B planı hazırlama konularında eksiklerinin ve hatalarının olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarının ortalamanın üzerinde olduğunu, öğrenci katılımı, sınıf yönetimi ve öğretim stratejileri puanları ile mesleki öz-yeterlik inançlarının birbirine yakın olduğunu belirten Gürbüztürk ve Şad (2009) ile çelişmektedir.

Öğretmen adaylarının öğrencilerin ilgisini çekme, derse motive etme, aktif öğrenme yöntem-tekniklerini uygulama, etkinlik tasarlama, öğretme sürecini yönetme, öğrenciyle iletişim kurma ve sınıf hakimiyetini sağlama konularında eksiklerinin olduğu görüşünde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması derslerinde internet kaynaklı bağlantı sorunları ve teknolojik altyapılarının yetersiz olması nedenleriyle sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Uygulama yetersizlikleri, derslerin gerçek bir sınıf or-

tamında yapılamaması ve uygulama öğretmenlerinin yeteri kadar gözlenememesi nedeniyle pandemi döneminin öğretmenlik becerilerinin gelişimini olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Dilekli ve Tezci (2020), alışkanlıkların ve deneyimlerin öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarını etkileyebileceğini belirtmiştir.

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak öğretmen adaylarının özyeterlik inancının davranışa dönüşüp dönüşmediği, sınıf uygulamalarına yansıtılıp yansıtılmadığı önemli görüldüğünden gözlem gibi farklı araştırma teknikleriyle benimsedikleri eğitim inançları ile sınıf içi uygulamaları karşılaştırılarak tutarlılıkları daha fazla incelenebilir.

KAYNAKÇA

Alkan, F., & Erdem, E. (2014). The relationship between metacognitive awareness, teacher self-efficacy and chemistry competency perceptions. *Procedia-Social and Behavioral Science s, 143*, 778-783.

Altunsoy, S., Çimen, O., Ekici, G., Atik, A. D., & Gökmen, A. (2010). An assessment of the factors that influence biology teacher candidates' levels of academic self-efficacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 2*(2), 2377-2382.

Azar, A. (2010). In-service and pre-service secondary science teachers self-efficacy beliefs about science teaching. *Educational Research and Reviews, 5*(4), 172-185.

Baltaoğlu, M. G., & Güven, M. (2019). Relationship between self-efficacy, learning strategies, and learning styles of teacher candidates (Anadolu University example). *South African Journal of Education, 39*(2), 1-11.

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review, 84*(2), 191-215.

Çakiroglu, J., Çakiroglu, E., & Boone, W. J. (2005). Pre-service teacher self-efficacy beliefs regarding science teaching: A comparison of pre-service teachers in Turkey and the USA. *Science Educator, 14*(1), 31-40.

Demirtaş, V. Y. (2018). A study on teacher candidates' self-efficacy, motivation and affection levels for children. *Journal of Education and Training Studies, 6*(12), 111-125.

Dilekli, Y., & Tezci, E. (2020). A cross-cultural study: Teachers' self-efficacy beliefs for teaching thinking skills. *Thinking Skills and Creativity, 35*, 100624.

Erdem, E. (2015). The relationship between self-efficacy and attitudes of chemistry teacher candidates. *Problems of Education in the 21st Century, 63*, 62-70.

Gürbüztürk, O., & Şad, S. N. (2009). Student teachers' beliefs about teaching and their sense of self-efficacy: a descriptive and comparative analysis. *Inonu University Journal of the Faculty of Education (INUJFE), 10*(3), 201-226.

Hascher, T., & Hagenauer, G. (2016). Openness to theory and its importance for pre-service teachers' self-efficacy, emotions, and classroom behaviour in the teaching practicum. *International Journal of Educational Research, 77*, 15-25.

Hazır Bıkmaz, F. (2002). Fen Öğretiminde Öz-yeterlik İnancı Ölçeği. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama, 1*(2), 197-210.

Johnson, R.B., & Christensen, L. (2014). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: an expande sourcebook*. (2nd edition). Thousand Oaks, CA: Sage.

Ozkan, H., Dalli, M., Bingol, E., Metin, S. C., & Yarali, D. (2014). Examining the relationship between the communication skills and self-efficacy levels of physical education teacher candidates. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *152*, 440-445.

Uzun, A., Özkılıç, R., & Şentürk, A. (2010). A case study: Analysis of teacher self-efficacy of teacher candidates. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *2*(2), 5018-5021.

Yalçın, F. A. (2011). Investigation of science teacher candidates' self-efficacy beliefs of science teaching with respect to some variables. *International Online Journal of Educational Sciences*, *3*(3), 1046-1063.

Yesilyurt, E. (2013). Academic self-efficacy perceptions of teacher candidates. *Online Submission*, *3*(1), 93-103.

Yıldırım, E. G., Köklükaya, A. N. & Aydoğdu, M. (2016). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretim yöntem - teknik tercihleri ve bu tercihlerinin nedenleri. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi, 3*(1), 15-25.

Yin, R. K. (2003). *Applications of Case Study Research*. Sage.

E-TİCARET VE BU TÜR KURUMLARIN MUHASEBE SİSTEMLERİNİN İNTERNET ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Mehmet Hanifi AYBOĞA[1], Solmaz APAK[2], Farshad GANJI[3]

[1]Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Muhasebe ve Vergi Bölümü, İstanbul / Türkiye
[2]Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İstanbul / Türkiye
[3] İstanbul Arel Üniversitesi, Bilimler Enstitüsü İşletme-Muhasebe Ve Finans Doktora Öğrencisi Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: E-ticaret ve bu tür kurumların muhasebe sisteminin internet üzerinden etkisinin incelendiği bu makalede: Yeni ekonomi, ekonominin küreselleşmesi ve ekonomideki bilgi ve iletişim teknolojilerinin uygulamalı gelişimi ile yakınsaması sırasında oluşan yeni bir olgudur. Bireyler, şirketler ve hükümetler arasındaki ekonomik ilişkilerde köklü değişiklikler oldu. Bu olgunun oluşumu sırasında, e-ekonomi ve hatta e-hayat olgusunun çeşitli boyutlarının ortaya çıktığını görüyoruz E-sağlık, e-bankacılık ve e- sigorta Her insanın, hatta bazen tüm toplumun normal yaşamındaki e-ticaret örnekleri yaşlılar arasında E-ticaretin avantajları arasında küreselleşen ticarette etkili yardım, zaman ve alan kısıtlamalarının ortadan kaldırılması, iç ve dış değişim sürecini hızlandırmak, bilgiye kolay ve hızlı erişim ve ekonomik kaynakların optimum tahsisi bulunmaktadır. Muhasebe alanında e-ticaret, muhasebeyi entegre ve bağımlı bir e-ticaret sistemine dönüştürmüştür ve birbirleriyle sürekli ve düzenli bir ilişki içinde oldukları için ayrıştırılamazlar bile. E-ticaretin anlamı tüm sınırları sıfıra indirmek özlellikle her şey bir tikla yapılması ve riskleri azaltma ve yeni bir devre giriş yapmak bu işlemle yapılmaktadır . Ancak e-ticaretin amacı e-ticaret işlemlerinin otomasyonu ve kağıt işlemlerin ortadan kaldırılmasıyla sınırlı olmayıp, bu teknolojinin özellikle muhasebe sistemlerinde kurum ve firmaların çalışma şeklini iyileştirmesi beklenmektedir. Venedik meselesinin önemi, Türkiye'de farklı sektörlerde e-ticaret koşullarının sağlanması için alınan tedbirler göz önüne alındığında ve iş birimlerinin muhasebe sistemlerinin iş biriminin bir parçası olması ve bir şekilde bundan etkilenmesi nedeniyle Bu makale, e-ticaret ve muhasebe sistemleri arasındaki ilişkiyi ve bu fenomenin bir işletme birimindeki muhasebe sistemleri üzerindeki etkisini tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: E-Ticaret, E-Pazarlama, E-Ticaretin Önündeki Engeller, İnternet Üzerinden E- Ticaret, Muhasebe Sistemi

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

İnternet ticareti yükselişte ve iş ve kurumlar ile toplumdaki insanların yaşamları üzerinde büyük bir etkiye sahip. E-ticaret, işlem maliyetlerini düşürerek ve sunduğu farklılaştırılmış ürün ve hizmetlere yoğunlaşarak rekabeti artırıyor. Yıllarca süren e-ticaret hareketinin ardından, araştırmacılar ve uzmanlar, bilgi teknolojisi ile desteklenen iş modellerinin iş dünyasında önemli bir tartışma konusu haline geldiğini keşfettiler.

"İş yöntemi" terimi, işletme literatüründe yaygın olarak kullanılmaktadır. Bazı iş yöntemleri vakaların kısa bir açıklaması olarak kabul edilirken, diğerleri iş modelini kültür, hükümet, karar alma yapısı vb. Gibi bir dizi yönetim öğesi olarak kabul eder.

Literatürde, iş modellerinde iş yöntemlerinin birkaç kesin tanımı veya sistematik tartışmalar görülebilir. Bu çalışmada, özellikle e-ticaret ve muhasebe sistemleri olmak üzere iş modeli konularına odaklanıyoruz. -Ticaret, pazarlama ve reklamcılık, müzakere, satın alma, ayrıntılı ürün tasarımı veya hizmet sunumu, güvenlik ödemesi, satış sonrası hizmet ve satış sonrası istihbaratı içerir.

E-ticaret konusu ve kavramı, bilgi teknolojisi ile desteklenen bir iş olduğu için, iş modellemesi ile bilgi sistemi modellemesi arasındaki çizgi genellikle bulanıklaşmaktadır. E-ticaret literatürünün ana konusu yeni iş modellerine odaklanmaktadır. Ancak muhasebe bilgi sistemlerinin ve e-ticaretin modellenmesi konusunda fazla araştırma yapılmamıştır. E-ticarette entegre bir bilgi sistemi genellikle tedarikçi, müşteri ve aracılar tarafından geliştirilen birkaç bağımsız bilgi sisteminden oluşur ve bu bağımsız bilgi sistemleri İnternete bağlanır. İnsan, tarihsel yaşamı boyunca büyüme ve gelişme yolundan geçmiş ve evrenin üstün bir canlısı olarak her zaman büyüme ve gelişme yolunda olmuştur. Tarihsel hayatı boyunca gizli gerçekleri keşfetmeye çalışmıştır. onun etrafındaki dünyanın.

Sosyal hayatın gelişmesindeki en önemli faktörlerden biri iletişimin önemli unsurudur. Bu önemli unsurun mekanizmaları daha basit, daha doğru ve daha hızlı hale geldikçe, insan ve dünya toplumunun daha fazla hedefe ulaşmasına yardımcı olmuştur. güçlü, hızlı bir araç Ve tam da bilgi alışverişinde, toplumların ekonomik, sosyal, politik ve kültürel gelişmelerinde önemli bir rol oynamıştır. İnternetin önemli işlevlerinden biri, bireyler, şirketler arasındaki ekonomik etkileşimlerde ve genel olarak bölgesel ve uluslararası ticaret piyasalarında uygulanmasıdır.

E-ticaret nedir?

E-ticaret kağıtsız bir iş bilgisi alışverişidir, çevrimiçi alışveriş bir e-ticaret örneğidir. Genel olarak, e-ticaret terimi iletişim ağları aracılığıyla yapılan e-ticareti ifade eder.

Önce alıcı veya tüketici İnternet üzerinden sanal bir mağaza arar ve web veya e-posta yoluyla mal sipariş eder ve son olarak mallar teslim edilir. Fatura, teslimattan sonra nakit, satıcının banka hesabına para yatırma, posta havalesi veya kredi kartı gibi çeşitli şekillerde de ödenebilir.

Tanımlar:

(Bir iş hedefine ulaşmak için elektronik araçlar kullanan iş süreçlerinde bilginin yaygın kullanımı) dahil olmak üzere e-ticaretin birkaç tanımı vardır. Bu kavramın başka bir tanımı, (e-ticaret, mal ve hizmetlerin sağlanmasının bir kombinasyonunu oluşturur) belirtir.

Başka bir grup, e-ticaretin, satıcılar ve müşteriler, malların üreticileri ve dağıtıcıları, ticari bir işletmenin çalışanları, satın alma siparişlerinin yerine getirilmesi, depo kontrolü ve otomatik üretim arasında iletişim kurmak için eksiksiz bir elektronik araç setinin kullanılması anlamına geldiğine inanmaktadır.

E-ticaret, asgari insan müdahalesi olan ve nihayetinde insan müdahalesi olmayan iş anlamına gelir; bu nedenle, e-ticaretin insan müdahalesini gerektirmediği göz önüne alındığında, iş dünyasında insan

PROGRAM VE DERS KİTAPLARININ YAZMA STRATEJİLERİ AÇISINDAN TUTARLIĞI

Üzeyir SÜĞÜMLÜ[1], Nuray YURT[2]

[1]Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ordu / Türkiye
[2]Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu / Türkiye

Öz: Araştırmanın amacı, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan yazma stratejileri ile ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma stratejilerini karşılaştırmak ve bu bağlamda program ile ders kitaplarının tutarlığını belirlemektir. Program ve ders kitaplarının tutarlığı, öğretimin niteliğini doğrudan etkilemektedir. Programda yer alan yazma stratejileri ile ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma stratejilerinin birbiriyle tutarlığını belirlemenin program ve ders kitaplarının iyileştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma, nitel bir özellik taşımaktadır ve temel nitel araştırma olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma materyallerini, Türkçe Dersi Öğreti Programı (2019) ve ortaokul Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama aracını, Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndan (2019) hareketle oluşturulan yazma stratejileri çizelgesi oluşturmaktadır. Bu çizelgede yazma stratejileri sınıf düzeylerine göre ayrılmış ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma stratejisi etkinlikleri, bu çizelgeye göre incelenmiştir. Araştırmanın verileri, doküman incelemesi yöntemiyle toplanmış ve toplanan veriler, içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Bulgular, tablolarla sunulmuş ve yorumlanmıştır. Araştırma ile program ve ders kitaplarının bütün sınıf düzeylerinde yazma stratejileri açısından bütünüyle tutarlı olmadığı, ders kitaplarında en fazla güdümlü yazma stratejisi etkinliğinin olduğu, bazı yazma stratejilerine ders kitaplarında çok az yer verildiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle program ve ders kitaplarının yazma stratejileri açısından tutarlığının sağlanması, ders kitaplarında yazma stratejilerine dengeli bir şekilde yer verilmesi önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Programı, Ders Kitabı, Yazma Becerisi, Yazma Stratejisi

GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Öğretim programı, öğretim sürecinin sağlıklı ve düzenli bir şekilde yürütülebilmesi için temel bir rol üstlenmektedir. Öğretim programları, eğitimin temelini oluşturur ve bireylerin eğitimle hedeflenen düzeye ulaşabilmesi açısından önemli bir işleve sahiptir (Karadağ, 2012: 99). Öğretim süreci ve içeriği için bir çerçeve sunan öğretim programları, çağdaş ve yetkin özelliklere yer verdiği ölçüde öğretim süreci nitelikli duruma gelebilir (Arı ve Keskin, 2016: 146). Eğitimde yenileme ve değiştirme çalışmaları genellikle öğretim programları üzerinden gerçekleşmektedir (Taş ve Kıroğlu, 2018: 701).

Durukan'a (2013: 2) göre eğitim ve öğretim programları çağın gerektirdiği ihtiyaçları karşılamak, kullanılmakta olan programın eksikliklerini gidermek, eğitim alanındaki yeni gelişmeleri uygulamaya aktarmak gibi çeşitli amaçlarla zaman zaman düzenlenir ya da bütünüyle yenilenir. Türkçe dersi öğretim programları da bu yeniliklerden etkilenmektedir. Çünkü dil becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında ve bu becerilerin öğrenciler tarafından işlevsel olarak kullanılmasında öğretim programları önemli bir rol üstlenmektedir (İşeri ve Baştuğ, 2016: 19). Değişen programlarla beraber Türkçe ders kitapları da öğrencilerin geliştirmesi gereken becerilere göre güncellenmektedir. Türkçe öğretiminin en temel ve gerekli materyali ders kitaplarıdır (Özbay, 2012: 171). Ders kitaplarının programda yer alan kazanımlar doğrultusunda hazırlanması, programın amacına hizmet etmesi açısından önemlidir. Eğitim birçok unsurdan etkilenen bir süreçtir ve dil öğretiminde bu sürece etkisi olan ders kitaplarının yeri yadsınamaz

bir gerçektir (Yılar, 2016: 491). "Eğitim-öğretim yaşantıları içerisinde kullanım sıklığı ile vazgeçilmez bir öneme sahip olan ders kitapları, ismini ilgili olduğu dersin öğretim programına bağlı olarak kazanır." (Ülper, 2018: 4). Bu nedenle Türkçe ders kitapları Türkçe Dersi Öğretim Programı'na (2019a) göre oluşturulmuştur. Ders işleme sürecinde öğretmenlerin temel kaynak olarak kullandığı ders kitaplarının programa uygun bir şekilde hazırlanması Türkçe derslerinde öğrencilerden beklenen hedefe ulaşılabilmesi için gerekli görülmektedir.

Dört temel dil becerisinden biri olan yazma becerisi, programda yer alan kazanımlar ve bu kazanımların ders kitaplarındaki unsurları ile öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bir anlatım yolu olan yazma, zihinde yapılandırılmış bilgilerin yazıya dökülmesi işlemi olup zihinsel ve fiziksel süreçleri içeren ve geç gelişen bir dil becerisi olma özelliğine sahiptir (Güneş, 2013: 157). "Yazma becerisi, bireyin zihninde yapılandırdığı bilgileri inceleme, gözden geçirme, sorgulama, ilişkilendirme, kontrol etme gibi işlemlerle yeniden düzenlemesine imkân sağlamaktadır." (İşeri ve Ünal, 2012: 67). Yazma becerisi, öğrencilerin kendini ifade etmesi açısından önemli ve gerekli bir dil beceridir. Bu becerinin geliştirilmesinde yazma stratejileri temel bir işlev üstlenmektedir. Bu bağlamda programda ve ders kitaplarında öğrencilerin yazma becerisini daha kolay geliştirebilmesi için yazma stratejilerine yer verilmiştir. Yazma stratejileri, İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda [Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), 2006] yer alan yazma stratejileri; not alma, özet çıkarma, boşluk doldurma, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, serbest yazma, kontrollü yazma, güdümlü yazma, yaratıcı yazma, metin tamamlama, tahminde bulunma, bir metni kendi kelimeleriyle yeniden oluşturma, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma, duyulardan hareketle yazma, grup olarak yazma ve eleştirel yazmadır (MEB, 2006: 70-72). Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019a) da bu yazma stratejileri temel alınmıştır.

AMAÇ

Araştırmanın amacı, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019a) yer alan yazma stratejileri ile ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma stratejilerini karşılaştırmak ve program ile ders kitaplarının tutarlılığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan yazma stratejileri ile Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma stratejileri birbiriyle tutarlı mıdır?
2. Yazma stratejileri hangi sıklıkla ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer almaktadır?

KAPSAM

Alanyazın incelendiğinde Türkçe öğretmenlerinin yazma stratejilerine ilişkin farkındalık ve görüşleri (Esendemir, 2019), 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki yazma kazanımlarının yaratıcı yazma becerisine uygunluğu (Uyğun, ve Çetin, 2020) ve Türkçe ders kitaplarında yer alan özetleme etkinlikleri üzerine bir değerlendirme (Karadağ, 2019) konularına yönelik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bunların yanı sıra dinleme/izleme stratejileri (Süğümlü ve Yüce, 2020) ve okuma stratejilerine (Süğümlü ve Yiğit) yönelik program ve ders kitapları üzerine karşılaştırmalı yapılan sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalarda yazma stratejilerinin program ve ders kitapları bağlamında karşılaştırılmasına yönelik herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Araştırmanın yazma stratejileri açısından program ve ders kitaplarının iyileştirilmesine katkı sunacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Yazma stratejilerinin program ve ders kitapları bağlamında karşılaştırılması amacıyla yapılan bu araştırma, temel nitel araştırma ile gerçekleştirilmiştir. Temel nitel araştırma, tüm disiplin alanlarında ve pratikte uygulama alanlarında görülebilen, eğitimde kullanılabilen en yaygın nitel araştırma biçimlerindedir. Bu araştırma türünde veriler; gözlem, görüşme ya da doküman incelemesi yoluyla toplanır (Merriam, 2013). Araştırmanın materyallerini Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2019a) ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2019 yılında hazırlanan ve 2019-2020 eğitim öğretim yılında okutulan ortaokul Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Ortaokul Türkçe ders kitaplarından 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış ders kitapları; 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ise özel bir yayınevi olan Anıttepe Yayıncılık tarafından hazırlanmış ders kitabıdır. Araştırmada çalışma materyalleri olan ortaokul Türkçe ders kitaplarının basılı yayınları kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama aracını Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndan (MEB, 2019a) hareketle oluşturulan yazma stratejileri çizelgesi oluşturmaktadır. Bu çizelgede yazma stratejileri sınıf düzeylerine göre ayrılmış ve ders kitaplarındaki yazma stratejileri bu çizelgeye göre incelenmiştir. Araştırma verilerinin toplanması, doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma stratejilerine yönelik etkinlik uygulamaları incelenmiş ve programda yer alan kazanım açıklaması ile karşılaştırılmıştır. Araştırmanın verileri, içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019a) 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde yer verilen yazma stratejileri, ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma stratejileri, yazma stratejilerinin kullanılma sıklığı, programda olmayan ders kitabında olan ve ders kitaplarında olmayan programda olan yazma stratejileri, tablolarla sunulmuş ve yorumlanmıştır.

BULGULAR

Beşinci Sınıf Düzeyinde Program ve Ders Kitabında Yazma Stratejileri

Beşinci sınıf düzeyinde program ve ders kitabında yer alan yazma stratejileri, ders kitabında kullanılan yazma stratejilerinin sıklığı ve ders kitabında olan programda olmayan yazma stratejileri, Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Beşinci Sınıf Düzeyine Program ve Ders Kitabında Yazma Stratejileri

Program	Ders kitabı	Sıklık	Ders Kitabında Olan Programda Olmayan
boşluk doldurma	not alma	4	not alma (7 ve 8. sınıf)
güdümlü yazma	boşluk doldurma	6	özet çıkarma (7 ve 8. sınıf)
metin tamamlama	özet çıkarma	8	kelime kavram havuzundan seçerek yazma (7 ve 8.sınıf)
bir metni kendi kelimeleriyle yeniden oluşturma	kelime kavram havuzundan seçerek yazma	2	tahminde bulunma (6. sınıf)
grup olarak yazma	güdümlü yazma	13	bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma (7 ve 8. sınıf)
	metin tamamlama	5	duyulardan hareketle yazma (7 ve 8.sınıf)
	tahminde bulunma	5	eleştirel yazma (8. sınıf)
	bir metni kendi kelimeleriyle yeniden oluşturma	1	
	bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma	4	
	duyulardan hareketle yazma	10	
	grup olarak yazma	1	
	eleştirel yazma	1	

Tablo 1 incelendiğinde, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (MEB, 2019a) 5. sınıf düzeyinde güdümlü, metin tamamlama, bir metni kendi kelimeleri ile yeniden oluşturma, boşluk doldurma ve grup olarak yazma stratejilerine yer verildiği; 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda (MEB, 2019b) ise bu beş stratejiye yer verilerek programa uyulmuş olmasına karşın programın beşinci sınıf düzeyinde belirtilmeyen not alma, özet çıkarma, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, tahminde bulunma, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma, duyulardan hareketle yazma ve eleştirel yazma stratejilerine de yer verildiği görülmektedir. Ders kitabında güdümlü yazma 13, metin tamamlama 5, bir metni kendi kelimeleri ile yeniden oluşturma 1, boşluk doldurma 6, grup olarak yazma 1, not alma 4, özet çıkarma 8, kelime kavram havuzundan seçerek yazma 2, tahminde bulunma 5, bir metinden hareketle yeni bir metin

oluşturma 4, duyulardan hareketle yazma 10, eleştirel yazma 1 kez geçmektedir. Ders kitabında en fazla güdümlü ve duyulardan hareketle yazma stratejilerine yer verilmiştir.

Altıncı Sınıf Düzeyinde Program ve Ders Kitabında Yazma Stratejileri

Altıncı sınıf düzeyinde program ve ders kitabında yer alan yazma stratejileri, ders kitabında kullanılan yazma stratejilerinin sıklığı ve ders kitabında olan programda olmayan yazma stratejileri, Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Altıncı Sınıf Düzeyine Program ve Ders Kitabında Yazma Stratejileri

Program	Ders kitabı	Sıklık	Ders Kitabında Olan Programda Olmayan
boşluk doldurma	özet çıkarma	4	özet çıkarma (7 ve 8.sınıf)
güdümlü yazma	boşluk doldurma	4	kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma (7 ve 8.sınıf)
metin tamamlama	kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma	8	yaratıcı yazma (8. sınıf)
tahminde bulunma	güdümlü yazma	9	bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma (7 ve 8.sınıf)
bir metni kendi kelimeleriyle yeniden oluşturma	yaratıcı yazma	14	duyulardan hareketle yazma (7 ve 8.sınıf)
serbest yazma	metin tamamlama	5	
grup olarak yazma	tahminde bulunma	2	
kontrollü yazma	bir metni kendi kelimeleriyle yeniden oluşturma	1	
	bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma	1	
	duyulardan hareketle yazma	5	
	grup olarak yazma	1	

Tablo 2 incelendiğinde, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019a) altıncı sınıf düzeyinde güdümlü, serbest, kontrollü, tahminde bulunma, metin tamamlama, bir metni kendi kelimeleri ile yeniden oluşturma, boşluk doldurma ve grup olarak yazma stratejilerine yer verildiği; 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda (MEB, 2019c) ise serbest ve kontrollü yazma dışında programda belirtilen diğer stratejilere yer

verildiği, programın altıncı sınıf düzeyinde olmayan özet çıkarma, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, yaratıcı, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma ve duyulardan hareketle yazma stratejilerine de yer verildiği görülmektedir. Ders kitabında boşluk doldurma 4, güdümlü yazma 9, metin tamamlama 5, tahminde bulunma 2, bir metni kendi kelimeleriyle yeniden oluşturma 1, grup olarak yazmaya 1, özet çıkarma 4, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma 8, yaratıcı yazma 14, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma 1, duyulardan hareketle yazma 5 kez geçmektedir. Programın 6. sınıf düzeyinde yer verilmemesine karşın ders kitabında en fazla yaratıcı yazma stratejisi yer almıştır. Güdümlü yazma ise yaratıcı yazmadan sonra en fazla kullanılan bir diğer yazma stratejisi olmuştur.

Yedinci Sınıf Düzeyinde Program ve Ders Kitabında Yazma Stratejileri

Yedinci sınıf düzeyinde program ve ders kitabında yer alan yazma stratejileri, ders kitabında kullanılan yazma stratejilerinin sıklığı ve ders kitabında olan programda olmayan yazma stratejileri, Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Yedinci Sınıf Düzeyine Program ve Ders Kitabında Yazma Stratejileri

Program	Ders kitabı	Sıklık	Ders Kitabında Olan Programda Olmayan
not alma	not alma	2	boşluk doldurma (5 ve 6. sınıf)
özet çıkarma	özet çıkarma	5	güdümlü yazma (5 ve 6. sınıf)
kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma	boşluk doldurma	1	yaratıcı yazma (8. sınıf)
serbest yazma	kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma	6	metin tamamlama (5 ve 6. sınıf)
kontrollü yazma	güdümlü yazma	12	tahminde bulunma (6. sınıf)
bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma	yaratıcı yazma	2	
duyulardan hareketle yazma	metin tamamlama	1	
	tahminde bulunma	1	

Tablo 3 incelendiğinde, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019a) yedinci sınıf düzeyinde not alma, özet çıkarma, serbest, kontrollü, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma ve duyulardan hareketle yazma stratejilerine yer verildiği; 7. Sınıf

Türkçe Ders Kitabı'nda (MEB, 2019d) ise programın yedinci sınıf düzeyinde yer alan serbest yazma, kontrollü yazma, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma ve duyulardan hareketle yazma stratejilerine yer verilmemesine karşın programın yedinci sınıf düzeyinde yer almayan boşluk doldurma, güdümlü yazma, yaratıcı yazma, metin tamamlama ve tahminde bulunma yazma stratejilerinin yer aldığı görülmektedir. Ders kitabında not alma 2, özet çıkarma 5, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma 6, boşluk doldurma 1, güdümlü yazma 12, yaratıcı yazma 2, tahminde bulunma 1 ve metin tamamlama 1 kez geçmektedir. Programın 6. sınıf düzeyinde yer verilmemesine karşın ders kitabında en fazla güdümlü yazma stratejisi yer almıştır.

Sekizinci Sınıf Düzeyinde Program ve Ders Kitabında Yazma Stratejileri

Sekizinci sınıf düzeyinde program ve ders kitabında yer alan yazma stratejileri, ders kitabında kullanılan yazma stratejilerinin sıklığı ve ders kitabında olan programda olmayan yazma stratejileri, Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Sekizinci Sınıf Düzeyine Program ve Ders Kitabında Yazma Stratejileri

Program	Ders Kitabı	Sıklık	Ders Kitabında Olan Programda Olmayan
not alma	not alma	1	boşluk doldurma (5.ve 6.sınıf)
özet çıkarma	özet çıkarma	6	kontrollü yazma (6.ve 7.sınıf)
kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma	boşluk doldurma	1	güdümlü yazma (5.ve 6.sınıf)
yaratıcı yazma	kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma	2	metin tamamlama (5.ve 6.sınıf)
duyulardan hareketle yazma	kontrollü yazma	1	tahminde bulunma (6.sınıf)
eleştirel yazma	güdümlü yazma	8	
serbest yazma	yaratıcı yazma	4	
bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma	metin tamamlama	2	
	tahminde bulunma	2	
	duyulardan hareketle yazma	8	
	eleştirel yazma	6	

Tablo 4 incelendiğinde, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019a) sekizinci sınıf düzeyinde not alma, özet çıkarma, eleştirel, yaratıcı, serbest, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma ve duyulardan hareketle yazma stratejilerine yer verildiği; 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda (MEB, 2019e) ise programın sekizinci sınıf düzeyinde yer alan serbest yazma ve bir metinden hareketle yeni metin oluşturma yazma stratejilerine yer verilmemesine karşın programın sekizinci sınıf düzeyinde yer almayan boşluk doldurma, kontrollü yazma, güdümlü yazma, metin tamamlama ve tahminde bulunma yazma stratejilerine yer verildiği görülmektedir. Ders kitabında not alma 1, özet çıkarma 6, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma 2, yaratıcı yazma 4, duyulardan hareketle yazma 8, eleştirel yazma 6, boşluk doldurma 1, kontrollü yazma 1, güdümlü yazma 8, metin tamamlama 2, tahminde bulunma 2 kez geçmektedir. Ders kitabında en fazla güdümlü ve duyulardan hareketle yazma stratejileri yer almıştır.

SONUÇ

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda (MEB, 2019b) programın beşinci sınıf düzeyinde yer alan yazma stratejilerine yer verilerek programa uyulmuş olmasına karşın programın beşinci sınıf düzeyinde yer almayan not alma, özet çıkarma, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, tahminde bulunma, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma, duyulardan hareketle yazma ve eleştirel yazma stratejilerine yer verildiği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra ders kitabında en fazla güdümlü ve duyulardan hareketle yazma stratejilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır.

6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda (MEB, 2019c) programın altıncı sınıf düzeyinde yer alan serbest ve kontrollü yazma dışında yazma stratejilerine yer verildiği ancak programın altıncı sınıf düzeyinde olmayan özet çıkarma, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, yaratıcı, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma ve duyulardan hareketle yazma stratejilerine de yer verildiği belirlenmiştir. Ders kitabında en fazla yaratıcı yazma ve güdümlü yazma stratejilerine yönelik etkinlikler bulunmaktadır.

7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda (MEB, 2019d) programın yedinci sınıf düzeyinde yer alan serbest yazma, kontrollü yazma, bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma ve duyulardan hareketle yazma dışında yazma stratejilerine yer verildiği ancak programın yedinci sınıf düzeyinde yer almayan boşluk doldurma, güdümlü yazma, yaratıcı yazma, metin tamamlama ve tahminde bulunma yazma stratejileri de yer verildiği belirlenmiştir. Ders kitabında en fazla güdümlü yazma stratejisi yönelik etkinlikler bulunmaktadır.

8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda (MEB, 2019e) programın sekizinci sınıf düzeyinde yer alan serbest yazma ve bir metinden hareketle yeni metin oluşturma dışında yazma stratejilerine yer verildiği ancak programın sekizinci sınıf düzeyinde yer almayan boşluk doldurma, kontrollü yazma, güdümlü yazma, metin tamamlama ve tahminde bulunma yazma stratejilerine de yer verildiği belirlenmiştir. Ders kitabında en fazla güdümlü ve duyulardan hareketle yazma stratejileri yönelik etkinlikler bulunmaktadır.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda (2019b) 60, 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda (2019c) 54, 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda (2019d) 30 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda (2019e) 41 yazma stratejisi etkinliği bulunmaktadır. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında en fazla güdümlü yazma stratejine yönelik etkinlikler bulunmaktadır. Serbest yazma stratejisi ise programda yer almasına karşın bu yazma stratejisine ders kitaplarında yer verilmemiştir.

Bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde program ve ders kitaplarının yazma stratejileri açısından tutarlı olmadığı ve yazma stratejilerinin ders kitaplarında dengeli dağılımının gözetilmediğini söylenebilir. Araştırma sonuçlarından hareketle aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Ortaokulun her sınıf düzeyinde program ve ders kitapları, yazma stratejileri açısından tutarlı duruma getirilmelidir.
2. Yazma stratejilerine ders kitaplarında yer verilirken denge unsuru gözetilmelidir.
3. İleride yapılacak araştırmalarda program ve ders kitapları tutarlığının araştırmacılar tarafında incelenerek program ve ders kitaplarının iyileştirilmesine sunulmalıdır.

KAYNAKÇA

Arı, G., Keskin, H. K., (2016). Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı Okuma Öğrenme Alanındaki Kazanımlarla İlgili Eleştirel Bir Değerlendirme. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 32: ss. 144-169.

Durukan, E., (2013). Öğretmen Görüşleri Açısından Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımları. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi,* 5 (8): ss. 1-14.

Esendemir, N., (2019). Türkçe Öğretmenlerinin Yazma Stratejilerine İlişkin Farkındalık ve Görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güneş, F., (2013). Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar Modeller. Ankara: Pegem Akademi

İşeri, K., Baştuğ, M., (2016). Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi. *InternationalJournal of Language Academy,* 4 (4): ss. 17-35.

İşeri, K., Ünal, E., (2012). Türkçe Öğretmen Adaylarının Yazma Kaygı Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 8 (2): ss. 67-76.

Karadağ, Ö., (2019). Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Özetleme Etkinlikleri Üzerine BirDeğerlendirme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7 (2): ss. 469-485.

Karadağ, Ö., (2012). Anlama Becerileri Açısından Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar)'na Eleştirel Bir Bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 36 (1): ss. 97-110.

MEB (2006). Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB (2019a). Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB (2019b). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.

MEB (2019c). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB (2019d). 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

MEB (2019e). 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

Özbay, M., (2012). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri 1. 5. Baskı. Ankara: Öncü Basımevi.

Merriam, S. B., (2013). Qualitative Research A Guide to Desing and İmplementation. S. Turan (Çev. Ed.). 3. Basımdan Çeviri. Ankara: Nobel Yayınları

Taş, H., Kıroğlu, K., (2018). 2017 İlkokul Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının ÖğretmenGörüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online,* 17 (2): ss. 697-716.

Uyğun, A., Çetin, D., (2020). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Yazma Kazanımlarının Yaratıcı Yazma Becerisine Uygunluğu. *Ana Dili Eğitimi Dergisi,* 8 (1): ss. 14-23.

Ülper, H., (Ed.) (2018). Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri. 4.baskı. Ankara: Pegem Akademi

Yılar, R., (2016). İlettiği Değerler Açısından İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler ÜzerindeİncelemeleR. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi,* 11 (2): ss. 490-506.

AFET SONRASI DAĞITIM PROBLEMİ İÇİN BÜTÜNLEŞİK BİR ÇÖZÜM YAKLAŞIMI

Buket ŞEN[1], Emin GÜNDOĞAR[2]

[1]Sakarya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sakarya / Türkiye
[2]Sakarya Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Sakarya / Türkiye

Öz: Depremlerin sıklıkla yaşandığı ülkemizde dağıtım merkezi için yer seçimi ve dağıtımı yapacak araçların rotalarının önceden belirlenmesi yaşanacak problemlerin kısa sürede önüne geçilebilmesi ya da önlenebilmesi için büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada AFAD'ın hazırladığı deprem senaryosundan yararlanılmıştır. Senaryoda Sakarya ilinde Aralık ayında, saat 14.48'de, 7,4 şiddetinde deprem olduğu varsayılmıştır. Sakarya'ya en yakın depo merkezi Düzce ilindedir. Diğer bir lojistik deposu Yalova'dadır ve Sakarya'ya yaklaşık 130 km uzaklıktadır. Bu nedenle Sakarya iline dağıtımlar Düzce ilindeki depodan gerçekleşmektedir. Deprem olduğu esnada kış şartları altındaki depremzedelere ihtiyacı olan materyalleri en kısa sürede ulaştırmak temel amaçtır. Deprem sonrası bazı yolların kapandığı ve ulaşımın aksadığı da öngörülmektedir. Dağıtım merkezi belirlemede, depremzedelere dağıtımı yapılacak materyallerin AFAD'ın Düzce deposunda bulunmasından dolayı, Düzce deposu ilk çözüm alternatifi olarak kabul edilmiştir. İkinci çözüm alternatifi olarak Camili, üçüncü çözüm alternatifi olarakta Hanlı bölgesi kabul edilmiştir. En Yakın Komşu Prosedürü, Talep Öncelikli Dağıtım Modeli ve Clark&Wright Tasarruf Algoritması ile üç farklı depo yeri için araç rotalama denemeleri yapılmıştır. Performans kriteri olarak alternatif çözümler içinde kullanılan araç sayısı, her bir aracın rota boyunca kat ettiği mesafe ve araçların doluluk oranları kullanılmıştır. Çalışmanın amacı Sakarya ili için deprem durumunda uygun dağıtım ağının belirlenmesidir. Bu amaç içerisinde dağıtım merkezi yeri belirleme ve buna bağlı en uygun araç rotalama fonksiyonları bütünleşik olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dağıtım Problemi, Kapasite Kısıtlı Araç Rotalama, Bütünleşik Çözüm Yaklaşımı

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Yer kürenin hareketi sonucunda depremler meydana gelmektedir. Sakarya ili daha önceki yıllarda da depremler yaşamıştır. Can ve mal kayıpları fazla olmuştur. Deprem sonrasında insanlar sığınacak yerlere, gıda gereksinimlerini karşılayacak gıda ürünlerine ve diğer temel ihtiyaçlara ulaşmak isterler. Ülkemizde bu konuda yardım kuruluşları ön saflarda görev almaktadır. Depremzedelerin ihtiyaçlarını en kısa sürede onlara ulaştırmak, bu kuruluşların en önemli hedeflerindendir.

AFAD, deprem ile mücadelede de ihtiyaç malzemelerinin depolanmasından, dağıtımından ve arama kurtarma çalışmalarından sorumludur.

AFAD'ın Sakarya ili için hazırlamış olduğu deprem senaryosunda Aralık ayında, saat 14:48'de, 7.4 şiddetinde deprem olduğu varsayılmıştır. Deprem sonrasında bazı yolların kapanacağı da öngörülmüştür.

Sakarya'ya en yakın depo merkezi Düzce ilindedir. Diğer bir lojistik deposu Yalova'dadır ve Sakarya'ya yaklaşık 130 km uzaklıktadır. Bu nedenle Sakarya iline dağıtımlar Düzce ilindeki depodan gerçekleşmektedir.

AMAÇ

Deprem senaryolarında değinilmeyen konu, toplanma alanlarına dağıtım yapacak araç rotalarının belirsiz olmasıdır. Buda deprem sonrasında bir karışıklığa ve depremzedelere ihtiyaçlarının geç ulaştırılmasına neden olabilir. Eksikliğin giderilmesi amacıyla, senaryodaki verilerden yararlanılarak En Yakın Komşu Prosedürü, Talep Öncelikli Dağıtım Modeli ve Clark&Wright Tasarruf Algoritması ile üç farklı depo yeri için araç rotalama denemeleri yapılmıştır.

KAPSAM

Araç rotalama problemleri, tedarik zincirinde dağıtımın en son aşamasında ortaya çıkmaktadır. Bu tarz problemlerde en iyi çözüme ulaşabilmedeki temel yol kıstasları belirlemektir. Kıstaslar probleme uygun olmalıdır. Bu tarz problemler karmaşık yapıda ve kapsamlıdır. Problem çözümlerinde optimum sonuçlara ulaşabilmek için dağıtım merkezi yer seçimi de önem arz etmektedir. Belirli dağıtım merkezleri kullanılarak yapılan çalışmalar olduğu gibi yeni dağıtım merkezi belirleme ya da dağıtım merkezinin yerini değiştirmek üzere yapılan çalışmalarda bulunmaktadır.

Afetlerle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında dağıtım ağının belirlenmesi üzerine farklı yöntemler kullanıldığı ve dağıtım merkezi yer seçimine yönelik daha fazla çalışma olduğu gözlenmektedir.

YÖNTEM

Kapasite kısıtlı araç rotalama problemlerinde, kapasiteleri birbirine eşit olan araçlar ile dağıtım gerçekleştirilir. Bu tarz problemlerde kapasite ve müşteri talepleri önceden belirlenir. Araçlar dağıtıma depo noktası olan dağıtım merkezinden başlar ve bu dağıtımı tekrar aynı noktaya dönerek sonlandırır. Bu problemlerdeki amaç toplam gidilen mesafenin en kısa olmasıdır (Keskintürk ve ark., 2015).

Araç Rotalama Problemlerinde Çözüm Yaklaşımları

Yönetim bilimi kitaplarında en fazla çalışma yapılan problem Gezgin Satıcıdır. Gezgin Satıcı Problemlerinde yaygın olarak kullanılan iki sezgisel çözüm vardır. Bunlar; En Yakın Komşu Prosedürü ve Clark-Wright Tasarruf Algoritmasıdır.

En Yakın Komşu prosedüründe son gidilen noktaya en yakın nokta araştırılarak çözüm elde edilir. Noktaların birbirlerine olan uzaklığı baz alınarak mesafe matrisi oluşturulur.

Clark-Wright Tasarruf Algoritması, Enter G. Clarke ve J.W. Wright tarafından geliştirilmiştir. Algoritmanın temel kuralı, iki noktanın birleştirilmesinden elde edilen maliyet azalmasına dayanır. Turların her birinin tasarruf miktarları; noktaların depo noktasına olan uzaklarının toplamından, birleştirilmek istenen iki noktanın birbirine olan uzaklığının çıkarılması ile elde edilir. Elde edilen tasarruf miktarlarına bağlı kalınarak tasarruf matrisi oluşturulur. Tasarruf matrisleri de mesafe matrisleri gibi simetriktir. Tasarruf miktarları büyükten küçüğe sıralanır. En yüksek olandan başlamak koşulu ile aracın kapasitesi dolana kadar rotaya nokta eklemesi yapılmaya devam edilir.

C&W tasarruf algoritmasına göre uygulamada kullanılan akış diyagramı Şekil 1'de gösterildiği gibidir.

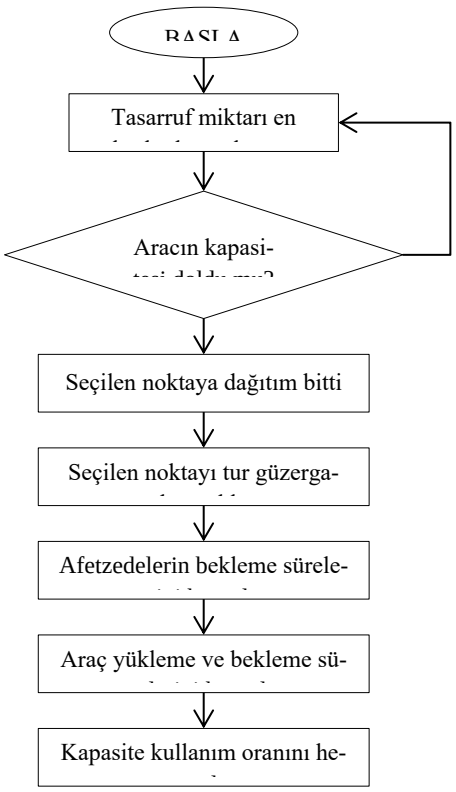

Şekil 1. C&W Tasarruf Algoritması Akış Diyagramı

Kuruluş Yeri Seçiminde Kullanılan Yöntemler

Kuruluş yeri seçimin etkileyen faktörler; pazara yakınlık, işgücü olanakları, hammadde, malzeme ve hizmetlerin bulanabilirliği, kalitesi, ulaşım olanakları, devlet teşvikleri ve vergi politikaları, finansal olanakların varlığı, su ve arıtma tesislerinin varlığı, enerji ve yakıt, toplumsal yapı ve davranışlar, arazi özellikleri, güvenliktir.

Kuruluş yeri seçiminde kullanılan yöntemler;

- Görünür maliyetleri kıyaslama yöntemi,
- Görünmez maliyetleri kıyaslama yöntemi,
- Karlılık analizi,
- Faktör ağırlıklandırma yöntemi,
- Başabaş noktası analizi,
- Ağırlık merkezi yöntemi,
- Yük-mesafe yöntemi,
- Ulaştırma Modeli

Dağıtım merkezlerinin ya da üretim tesislerinin yer seçiminde kullanılan ve dağıtım maliyetlerini minimize eden bir yöntemdir. Dağıtım maliyetlerini uzaklık ve taşınan miktarın doğrusal fonksiyonu olarak

ele almaktadır. Sevkiyat yapılacak her noktanın koordinatlarının ve ağırlığının belirlenmesini içerir. X noktasının koordinatları ve y noktasının koordinatları denklemdeki hesaplanır.

$$C_x = \frac{\sum x_i Q_i}{\sum Q_i}$$

$$C_y = \frac{\sum y_i Q_i}{\sum Q_i}$$

Q_i= i yerine sevk edilecek miktar

x_i= i yerinin x koordinatı

y_i= i yerinin y koordinatı (Hitit Üniversitesi, 2020).

BULGULAR

Afad'ın Sakarya ilinde ihtiyaç analizi ve kapasite geliştirme kararları için geliştirilmiş senaryosundan yararlanılmıştır. Bu senaryoda Sakarya ilinde Aralık ayında saat 14:48'de büyüklüğü 7,4 olan bir depremin meydana geldiği varsayılmıştır. Varsayım doğrultusunda Sakarya iline sınırı olan illerin depremden etkilenme durumlarına yönelik harita Şekil 2'deki gibidir.

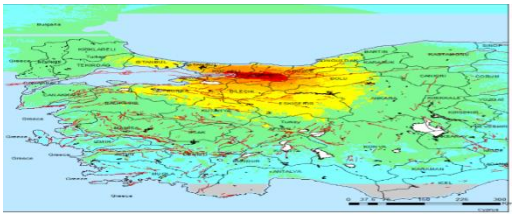

Şekil 2. Depremden Etkilenme Durumu (Sakarya İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, 2016)

Araç Kapasitelerinin Hesaplanması

Tahmini hasar ve kayıp bilgilerine göre 281174 kişi geçici barınmaya ihtiyaç duymaktadır. Kullanılacak konteyner sayısı 10000 adet olarak belirtilmiştir. Bu bilgiler dahilinde bir konteynerde ortalama 5,0744 kişi kalabileceği düşünülerek toplam konteynerde kalacak afetzede sayısı 50744 kişi olarak hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda toplam geçici barınmaya ihtiyaç duyan insan sayısından toplam konteynerde kalacak insan sayısı çıkarılarak kamyonlar ile dağıtılacak malzemelere kaç kişinin ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Afet senaryosunda belirlenen 128 kamyon ile 230400 afetzedeye temel ihtiyaç malzemesi dağıtılması gerekmektedir.

Yapılan hesaplamalara göre 122 kamyon tam kapasite ile doldurulmaktadır bu nedenle hesaplamalara katılmamıştır. Ancak kalan temel ihtiyaç malzemelerini afetzedelere en kısa mesafede ulaştırmak için alternatif çözümler denenmiştir.

Alternatif çözümlere ait araç rotalarının çizilebilmesi için gerekli olan mesafe matrisleri Google Haritalar yardımıyla oluşturulmuştur. Sakarya ili için afet planında ilçelerde toplanma merkezleri bulunmaktadır. Ancak bu toplanma merkezlerin bazıları aynı ilçe içerisindedir. Aynı ilçe içerisinde ve birbirine çok yakın noktalar olduğu için bu çalışmada toplanma merkezleri belediye ya da kaymakamlıklar olarak alınmıştır.

Alternatif Araç Rotalarının Oluşturulması ve Dağıtım Merkezlerinin Belirlenmesi

Bu çalışmada üç farklı yöntem ile üç farklı depo yeri için araç rotalarının oluşturulması denenmiştir. İki durum için deneme yapılmıştır. Birinci durum yolların normal durumu, ikinci durum Sakarya-Düzce arasındaki ücretli geçiş yollarının kapandığı varsayımıdır.

En yakın komşu prosedürü uygulanırken ilk noktanın ihtiyaç miktarı kapasite miktarından düşülerek kalan kapasiteyle araç yola devam etmiştir. İkinci gidilecek nokta birinciye en yakın olan noktadır. Araçlar her kapasitesini tamamladığında ilk gidilecek nokta, başlangıç noktası olan depoya en yakın noktadır. Talep öncelikli dağıtım modeli kullanılırken amaç, ihtiyaç malzemesi miktarı en çok olandan dağıtıma başlamaktır. Böylelikle yüksek miktarda ihtiyaç malzemesi talebi olan ilçelerin miktarı bölünmeden dağıtımı gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Gidilecek ikinci nokta belirlenirken en yakın mesafede olmasına dikkat edilmiştir. Tasarruf algoritmasına göre denemeler yapılırken öncelikli olarak tasarruf miktarları hesaplanarak tasarruf matrisi oluşturulmuştur. Tasarruf matrisi baz alınarak büyükten küçüğe sıralama yapılmıştır. Sıralama yapıldığında kamyon kapasitesini aşan talep miktarları hesaplama dışında tutulmuştur.

Üç farklı depo yeri için yapılan denemelerde birinci depo yeri günümüzde Sakarya iline dağıtım yapan Düzce dağıtım merkezidir. İkinci depo yeri olarak Afad'ın Adapazarı-Camili'de bulunan Afet Koordinasyon Merkezi seçilmiştir. Üçüncü depo yeri olarakta dağıtım noktalarının koordinasyonları belirlenmiştir ve ağırlık merkezi yöntemi kullanılarak Arifiye-Hanlı bölgesinde hesaplanan nokta seçilmiştir.

En yakın komşu prosedürü kullanılarak oluşturulan Hanlı depo yerine ait birinci aracın rotası Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Depo Yeri Hanlı En Yakın Komşu Prosedürü-1.Aracın Rotası

1.Aracın Rotası	TALEP	KM
Afad Hanlı		4,9
Erenler	1352	3
Adapazarı	448	8,4
Afad Hanlı	1800	16,3

Hanlı bölgesi için yapılan denemeler sonucunda ortaya çıkan altı aracın rotalamasına ait Şekil 3'de oluşturulduğu gibidir. Bu depo yerine ait çıkan sonuçlarda, 6 kamyon tam kapasite kullanılarak toplamda 690,2 kilometrelik yol kat edilmiştir. Karşılanamayan ihtiyaç malzemesi talebi bulunmamaktadır.

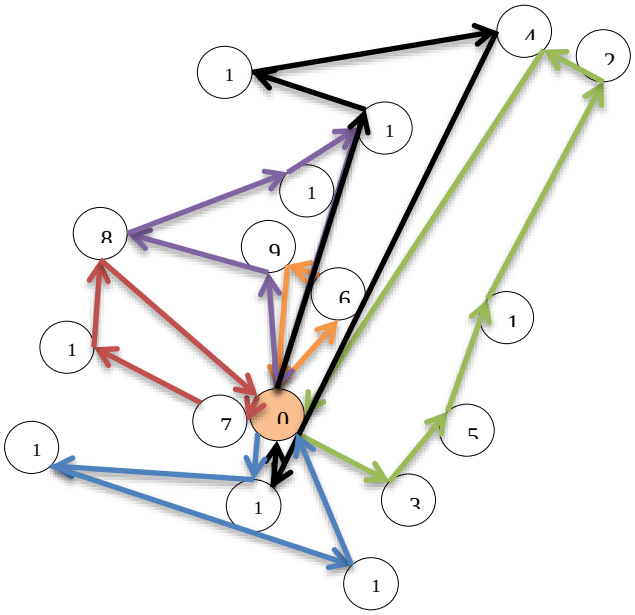

Şekil 3. Depo Yeri Hanlı-En Yakın Komşu Prosedürü

Sakarya-Düzce arasındaki ücretli geçiş yollarının kapandığı varsayımına dayanarak depo yeri Düzce için alternatif rotalar oluşturulmuştur. Camili ve Hanlı'da depo kurulması durumunda Sakarya-Düzce arasındaki ücretli geçiş yollarının kapanması etki oluşturmamaktadır. Bu nedenle sadece Düzce için deneme yapılmıştır. Yolların kapanması durumunda Düzce dağıtım noktasının diğer noktalara olan mesafeleri Tablo 2'de sıralanmıştır.

Tablo 2. Düzce'nin Diğer Noktalara Olan Mesafesi

Afad Düzce	MESAFE(km)
Kocaali	67
Karapürçek	80
Hendek	113
Ferizli	115
Söğütlü	117
Geyve	123
Karasu	136
Serdivan	137
Arifiye	139
Adapazarı	140
Erenler	146
Taraklı	150

Sapanca	155
Akyazı	159
Kaynarca	173
Pamukova	180

Performans Kriterlerinin Hesaplanması ve Karşılaştırılması

Araçların kapasite kullanım oranı,

En yakın komşu prosedürü ve talep öncelikli dağıtım modeline göre yapılan denemelerde araçların kapasite kullanım oranı %100 iken, tasarruf algoritması yaklaşımına göre yapılan denemelerde yolların normal durumunda; Düzce %75, Camili %75, Hanlı %86 iken yolların kapanması durumunda; Düzce %86'dır.

Alternatif araç rotalarının toplam mesafesi,

- Normal yolların kullanılması durumunda;

Düzce için; en yakın komşu prosedürüne göre 1410,1 km, talep öncelikli dağıtım modeline göre 1436,1 km, tasarruf algoritmasına göre 1793 km'dir.

Camili için; en yakın komşu prosedürüne göre 740,8 km, talep öncelikli dağıtım modeline göre 731,1 km, tasarruf algoritmasına göre 816 km'dir.

Hanlı için; en yakın komşu prosedürüne göre 687,2 km, talep öncelikli dağıtım modeline göre 690,2 km, tasarruf algoritmasına göre 691,8 km'dir.

- Yolların kapanması durumunda;

Düzce için; en yakın komşu prosedürüne göre 2004,9 km, talep öncelikli dağıtım modeline göre 1915,1 km, tasarruf algoritmasına göre 2175,4 km'dir. Yapılan denemeler sonucunda çıkan veriler Tablo 3'de gösterildiği gibidir.

Tablo 3. Rotalama ve Dağıtım Merkezlerinin Karşılaştırılması

			En Yakın Komşu	Talep Önce	Tasarruf Algoritması
1.Durum: Yolların Normal Durumu	Depo Yeri : Düzce	Araç Sayısı	6	6	8
		Km	1410,1	1436,1	1793
		Kapasite Kullanımı	100%	100%	75%
	Depo Yeri : Camili	Araç Sayısı	6	6	8
		Km	740,8	731,1	816
		Kapasite Kullanımı	100%	100%	75%
	Depo Yeri : Hanlı	Araç Sayısı	6	6	7
		Km	687,2	690,2	691,8
		Kapasite Kullanımı	100%	100%	86%
2.Durum: Yolların Kapanması (Düzce-Sakarya Arası Ücretli Yollar)	Depo Yeri : Düzce	Araç Sayısı	6	6	7
		Km	2004,9	1915,1	2175,4
		Kapasite Kullanımı	100%	100%	86%

SONUÇ

Normal yolların kullanılması durumunda Düzce için en yakın komşu prosedürü, Camili için talep öncelikli dağıtım modeli, Hanlı için en yakın komşu prosedürüne göre yapılan denemeler iyi sonuç vermektedir. Yolların kapanması durumunda ise Düzce için talep öncelikli dağıtım modeli ile yapılan denemeler iyi sonuç vermektedir.

Bu çalışmada üç depo yeri için yapılan denemeler sonucunda dağıtım merkezinin Arifiye-Hanlı bölgesinde bulunmasının daha iyi sonuçlar verdiği gözlenmiştir.

KAYNAKÇA

Ağdaş, M., Bali, Ö., & Ballı, H. 2014. Afet Lojistiği Kapsamında Dağıtım Merkezi için Yer Seçimi: SMAA - 2 Tekniği ile Bir Uygulama. Beykoz Akademi Dergisi, 75 - 95.

Çiçekdağı, H. İ., & Kırış, Ş. 2012. Afet İstasyonu ve Merkezi için Yer Seçimi ve Bir

Uygulama. Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi , 67 - 76.

Gündoğar, E. 2018. Malzeme ve Lojistik Yönetimi. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Keskintürk, T., Topuk, N., & Özyeşil, O. 2015. Araç Rotalama Problemleri ile Çözüm Yöntemlerinin Sınıflandırılması ve Bir Uygulama. İşletme Bilimi Dergisi Cilt:3 Sayı:2 ,77-107.

Küçük, M. K., & Çavdur, F. 2018. Afet Sonrası Yardım Malzemesi Dağıtımı için Rota Üretme - Eleme Algoritması ve Tamsayılı Programlama Kullanımı. Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi , 27-40.

Sakarya İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü. 2016. Yerel Düzey Barınma Hizmet Grubu Operasyon Planı. Sakarya.

Temur, G. T., Turgut, Y., Yılmaz, A., Arslan, Ş., & Camcı, A. 2018 . Deprem sonrası planlamaya yönelik lojistik ağ tasarımı: Ümraniye bölgesinde farklı deprem senaryoları için bir uygulama. Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 98-105.

İNTERNET KAYNAKLARI

www.afad.gov.tr, (E.T. 25.05.2020)

www.aybu.edu.tr, (E.T. 25.05.2020)

www.cografyaharita.com, (E.T. 25.05.2020)

www.google.com.tr, (E.T. 25.05.2020)

www.ozlemaydin.trakya.edu.tr, (E.T. 25.05.2020)

www.web.firat.edu.tr, (E.T. 25.12.2020)

www.web.hitit.edu.tr, (E.T. 25.12.2020)

www.wikipedia.org, (E.T. 25.05.2020)

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ LİSANS PROGRAMLARINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ: FEN BİLİMLERİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

Bilge ÖZTÜRK

Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bayburt / Türkiye

Öz: 2018 yılında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından lisans programlarında köklü değişikliklere gidilmiştir. Bu durum göz önüne alınarak 2018 yılı öncesi lisans programıyla öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının lisans programlarında fen bilimleri dersleri kapsamında yapılan değişikliklerle ilgili ne düşündüklerinin tespit edilmesi araştırmanın amacı olarak belirlenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Lisans Programının üçüncü sınıfında 2018 yılı öncesi yürürlükte olan lisans programıyla öğrenim gören 77 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla öğretmen adaylarına 2018 öncesi ve sonrası lisans programlarındaki fen bilimleri ile ilgili derslerin içeriklerinin yer aldığı ve bu içerikleri değerlendirerek cevaplamaları için tek açık uçlu sorudan oluşan bir form uygulanmıştır. Veri toplama aracından elde edilen bulgular sonucunda; 40 öğretmen adayının 2018 yılı öncesi lisans programını, 32 öğretmen adayının ise 2018 yılı sonrası lisans programını daha etkili ve yeterli olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca beş öğretmen adayı konu ile ilgili görüş bildirmemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmeni Adayı, Lisans Programı, Fen Bilimleri

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Hemen her ülkenin eğitimle ilgili sorunlarının olduğu gerçeğinden ve öğretmen yetiştirmenin eğitim tartışmalarının merkezinde yer alan konulardan biri olduğundan hareketle Yükseköğretim Kurulu (YÖK, 2018) tarafından öğretmen yetiştirme lisans programları ile ilgili çeşitli araştırma ve değerlendirmeler yapılarak bu değerlendirmeler sonucunda, alan eğitimine yönelik derslerle öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin yeniden oluşturulması ve programlarda bunlara ağırlık verilmesi ve öğretmen yetiştirme lisans programlarının Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) yeniden hazırlayarak uygulamaya koyduğu ders programlarıyla uyumlu hale getirilmesi, bir ihtiyaç olarak gündeme getirilmiştir. Bu ihtiyaç doğrultusunda 2018 yılında YÖK tarafından öğretmen yetiştirme lisans programlarında bir güncellemeye gidilerek programlarda köklü değişiklikler yapılmıştır.

Bu bağlamda Sınıf Öğretmenliği Lisans Programlarında yapılan değişikliklere fen bilimleri açısından bakıldığında göze çarpan değişikliklerden biri daha önce ayrı ayrı okutulan fen bilimleri alan derslerinin (Genel Fizik, Genel Kimya, Genel Biyoloji) "İlkokulda Temel Fen Bilimleri" dersi adı altında tek çatıda toplanmasıdır. 2018 yılı öncesi programda Genel Fizik, Genel Kimya ve Genel Biyoloji derslerinin her biri 2 saat teorik olmak üzere 3 ayrı dönemde (I., II. ve III. Yarıyıl) ve daha kapsamlı olacak şekilde okutulmaktaydı. 2018 yılındaki değişiklikle birlikte bu dersler İlkokulda Temel Fen Bilimleri dersi olarak tek dönemde teorik 3 saat olarak okutulmaya başlanmış ve içeriği Milli Eğitim Bakanlığının hazırlayarak uygulamaya koyduğu programlarla uyumlu olacak biçimde güncellenmiş ve oldukça sadeleştirilmiştir.

Yapılan değişikliklerden bir diğeri Fen Teknoloji Laboratuvar Uygulamaları I ve Fen Teknoloji Laboratuvar Uygulamaları II olarak iki ayrı döneme yayılan ve her biri 2 saat uygulama olarak yürütülen derslerin Fen Bilimleri Laboratuvarı Uygulamaları dersi şeklinde tek dönemde 2 saat uygulama olarak yürütülmeye başlanmasıdır. Burada da yine Fen Bilimleri Laboratuvarı Uygulamaları dersinin içeriğinin ilkokula yönelik deneylerin planlanması ve yürütülmesi şeklinde eski programla örtüşük şekilde düzenlendiği ve sadece tek döneme düşürülerek içeriğinde sadeleştirmeye giden bir revizyonun olduğu görülmektedir.

Aynı şekilde Fen ve Teknoloji Öğretimi I ve Fen ve Teknoloji Öğretimi II olarak yine iki dönemde ve her biri 3 saat teorik olarak verilen derslerin Fen Öğretimi dersi olarak tek dönemde ve 3 saat olarak yürütülmeye başlandığı görülmektedir. Derslerin içeriklerine bakıldığındaysa 2018 yılı öncesinde okutulan Fen ve Teknoloji Öğretimi I dersinin içeriğinin aynen 2018 yılında uygulamaya geçen programdaki Fen Öğretimi dersine yansıtıldığı görülmektedir. Fen ve Teknoloji Öğretimi II dersi içerisinde yer alan ve fen bilimleri öğretiminde çok önemli yeri olan kavram öğretimi, kavram geliştirme süreçleri ve teknikleri, kavram yanılgıları ve kavramsal değişim ve buna benzer konuların yeni müfredatta içerik olarak yer almaması dikkat çekicidir. Öte yandan fen bilimleriyle ilgili olan Çevre Eğitimi dersi ise 2 saat teorik dersle yerini korumaktadır. Çevre Eğitimi dersine içerik olarak bakıldığında kısmen bir sadeleştirmenin olduğu görülmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında Sınıf Öğretmenliği Lisans Programlarında 2018'de yapılan değişiklikle fen bilimleri derslerinin hem ders saati hem de içerik açısından sadeleştirildiği görülmektedir.

AMAÇ

Lisans programlarında yapılan revizyonlar göz önüne alınarak araştırmanın amacı; 2018 yılı öncesi lisans programıyla öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının lisans programlarında fen bilimleri dersleri kapsamında yapılan değişikliklerle ilgili ne düşündüklerinin tespit edilmesi olarak belirlenmiştir.

KAPSAM

Araştırmanın kapsamının merkezinde 2018 yılı öncesi lisans programıyla öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları yer almakta olup, 2018'de yürürlüğe giren programla kendi öğrenim gördükleri programı fen bilimleri dersleri çerçevesinde değişiklikler bağlamında değerlendirdiklerinde adayların hangi görüşlere sahip oldukları ve bu görüşlerin detayları kapsamın içeriğini oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim araştırma deseni kullanılmıştır. Olgu bilim, farkında olduğumuz ancak detaylı ve derinlemesine bir anlayışa ve bilgiye sahip olmadığımız ya da üzerinde çok düşünmediğimiz olgulara odaklanan (Aydın, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2012), veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu bizzat yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek birey ya da gruplardan oluşan araştırma desenidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2014). Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının lisans programlarında yapılan değişikliklerle ilgili sahip oldukları düşüncelerin farklılaştığı gözlemlendiğinden, ancak bu farklılıkların ne yönde geliştiği (olumlu ya da olumsuz) ve düşüncelerin altında yatan nedenler hakkında derinlemesine bilgi sahibi olunmadığından olgu bilim araştırma deseni tercih edilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Lisans Programının üçüncü sınıfında 2018 yılı öncesi yürürlükte olan lisans programıyla öğrenim gören 77 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma araştırmacının görev yaptığı kurumda öğrenim gören öğretmen adaylarıyla yürütüldüğü için, çalışma grubunun belirlenmesinde mevcut, gönüllü veya kolaylıkla erişilebilen bireylerin (Johnson & Christensen, 2014) araştırmaya dâhil edildiği seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada veri toplamak amacıyla öğretmen adaylarına 2018 öncesi ve sonrası lisans programlarındaki fen bilimleri ile ilgili derslerin içeriklerinin yer aldığı ve bu içerikleri değerlendirerek cevaplamaları için tek açık uçlu sorudan oluşan bir form uygulanmıştır.

Öğretmen adaylarına uygulanan formdan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri analizine başlamadan önce, analiz için önceden belirlenmiş kategori ve kodlar olmadığından; veri toplama ile başlayıp kategori ve kod çıkarımıyla son bulan, verilerin anlamlandırılmasının ve sentezlenmesinin araştırmacılar tarafından yapıldığı bir süreç olan (McMillan ve Schumacher, 2010) içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. Formlar hem araştırmacı hem de araştırmacı dışında farklı bir alan uzmanı tarafından ayrı ayrı içerik analizine tabi tutularak kategori ve kodlar çıkarılmış ve daha sonra çıkarılan bu kategori ve kodlar üzerinde fikir birliğine varılarak analizler tamamlanmıştır.

BULGULAR

Sınıf öğretmeni adaylarının 2018 yılı öncesi ve 2018 yılı sonrası lisans programlarında yapılan değişikliklerle ilgili düşünceleri Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Lisans Programlarında Fen Bilimleri Açısından Yapılan Değişikliklere Yönelik Görüşleri

Kategori	f	%	Kod	f	%
2018 yılı öncesi program daha etkili	40	52	Ayrıntılı olduğu için	31	78
			Daha fazla uygulama imkânı olduğu için	9	23
			Görüş yok	6	15
2018 yılı sonrası program daha etkili	32	42	Mesleki gelişime daha uygun olduğu için	27	84
			MEB müfredatıyla uyumlu olduğu için	16	50
			Görüş yok	2	6
Görüş yok	5	6			

Toplam frekansın katılımcı sayısından ve yüzde değerinin %100'den fazla olmasının sebebi, bazı katılımcıların birden fazla görüş belirtmesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde araştırmanın çalışma grubunda yer alan 77 sınıf öğretmeni adayından 40'ının (%52) 2018 yılı öncesi programı; 32'sinin (%42) ise 2018 yılı sonrası programı daha etkili olarak belirttikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarından 5'i (%6) bu konuda görüş belirtmemiştir.

2018 yılı öncesi programın daha etkili olduğunu belirten 40 sınıf öğretmeni adayından 31'i (%78) bu programı ayrıntılı olduğu için ve 9'u (%23) daha fazla uygulama imkânı olduğu için etkili bulduklarını ifade etmişlerdir. 2018 yılı öncesi programın etkili olduğunu ifade eden 6 öğretmen adayı ise, bu durumun nedenine yönelik görüş bildirmemiştir.

2018 yılı öncesi programın daha ayrıntılı olması nedeniyle daha etkili bir program olduğunu ifade eden öğretmen adaylarından birinin görüşü şu şekildedir:

"...2018 yılı öncesi programı Fen Bilimleri açısından 2018 yılı sonrası programa göre daha detaylı ve kapsamlı olduğu için alan ve alan eğitimi konusunda daha bilgili olmamızı sağlar. Bize verilen dersler daha kapsamlı verildi."

2018 yılı öncesi programın daha fazla uygulamalı olduğu için daha etkili bir program olduğunu ifade eden öğretmen adaylarından birinin görüşü şu şekildedir:

"...Fen Bilimleri alanındaki mesleki gelişimimde 2018 yılı öncesi programın daha etkili olduğunu düşünüyorum çünkü Fen Bilimleri dersleri uygulama boyutunda dersler olduğu için bu program uygulama kısmına daha fazla önem vermiştir. Ders içerikleri 2018 sonrası programda hafifletilmiş fakat bu hafifletme dersleri yüzeyselleştirmiştir."

2018 yılı sonrası programın daha etkili olduğunu belirten 32 sınıf öğretmeni adayından 27'si (%84) bu programı mesleki gelişime daha uygun olduğu için ve 16'sı (%50) program MEB müfredatıyla uyumlu olduğu için etkili bulduklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca 2018 yılı sonrası programın etkili olduğunu ifade eden 2 öğretmen adayı ise, bu durumun sebebine yönelik herhangi bir görüş ifade etmemiştir.

2018 yılı sonrası programın mesleki gelişime daha uygun olması nedeniyle daha etkili bir program olduğunu ifade eden öğretmen adaylarından birinin görüşü şu şekildedir:

"...Bir sınıf öğretmeninin öğrencilere katması gereken Fen Bilimleri becerilerinin çok üzerinde olan eski programın değiştirilip daha genel anlamda oluşturulan yeni programda Fen derslerinin İlkokulda Temel Fen Bilimleri başlığında toplanmasının mesleki gelişimim açısından çok daha faydalı olduğunu düşünüyorum."

2018 yılı sonrası programın MEB müfredatıyla uyumlu olması nedeniyle daha etkili bir program olduğunu ifade eden öğretmen adaylarından birinin görüşü şu şekildedir:

"...Özellikle ilkokul ders müfredatında yer almayan Genel Fizik, Genel Kimya ve Genel Biyoloji derslerindeki ağır içerikli konuların lisans müfredatından da kaldırılmasının ve lisans müfredatının MEB müfredatıyla örtüşecek biçimde düzenlenmesinin olumlu bir gelişme olduğunu düşünüyorum."

SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda; sınıf öğretmeni adaylarının 2018 yılı öncesi ve sonrası programın etkili olması konusunda görüşlerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Ancak yine de 2018 yılı öncesi programın daha etkili olduğunu söyleyen öğretmen adayı sayısının daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Çalışma grubuna dâhil olan öğretmen adaylarının kendi öğrenim gördükleri programı daha etkili olarak değerlendirmeleri, fen bilimleri konusunda almış oldukları derslerden ve bu dersler kapsamında edindikleri donanımdan memnun olduklarını göstermektedir. Bu memnuniyetlerinin 2018 yılı öncesi programın daha ayrıntılı ve uygulama imkânının fazla olmasından kaynaklandığı ve aslında

bunun da öğretim programlarının içerikleri doğrultusunda gelişen bir görüş olduğu söylenebilir. Nitekim 2018 yılı öncesi ve sonrası program fen bilimleri açısından incelendiğinde 2018 yılı öncesi programın daha ayrıntılı bir içeriğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin; daha öncede ifade edildiği üzere 2018 yılı öncesinde Genel Fizik, Genel Kimya ve Genel Biyoloji olarak ayrı ayrı okutulan ve içerikleri bir hayli geniş olan derslerin içerikleri sadeleştirilmiş ve İlkokulda Temel Fen Bilimleri dersi olarak okutulmaya başlanmıştır. Diğer taraftan 2018 yılı öncesi programın uygulama olanağı sunma açısından daha iyi olduğunun adaylar tarafından ifade edilmesinin altında yatan nedenin, yeni öğretim programında laboratuvar ders sayısının ikiden bire düşürülmesi ve dolayısıyla içeriğinin sadeleştirilmesi olduğu söylenebilir.

Öte yandan 2018 yılı sonrası programın daha etkili olduğunu ifade eden sınıf öğretmeni adaylarının ise kendi öğrenim gördükleri programı farklı açılardan eleştirdikleri görülmektedir. Bu eleştirilerin altında yatan en önemli sebep olarak öğretmen adaylarının 2018 yılı sonrası programın mesleki gelişimlerine daha uygun ve MEB müfredatıyla uyumlu olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının bu görüşü Sillman, Zembal-Soul ve Dana'nın (2002) çalışmalarında vurguladıkları "öğretmen adayları genel olarak üniversitelerde onlara verilen dersleri çok fazla kuramsal ve ayrıntılı bulmakta ve gerçek sınıf ortamında muhatap olacakları öğrencilerle gerçekleştirecekleri öğretim faaliyetleri üzerinde bu derslerin herhangi bir etkiye sahip olmadığını düşünmektedirler" görüşüyle uyumludur. Bu çalışmadan elde edilen bulgularda da 2018 yılı öncesi programla öğrenim görmelerine rağmen öğretmen adayları kendilerine hâlihazırda okutulan programın MEB müfredatıyla uyumlu olmayıp (kendilerine verilen içerikler ile kendilerinin yapılandıracağı öğretim faaliyetlerinin içeriği konusunda örtüşmenin olmaması) çok ayrıntılı bilgilerle donatılması nedeniyle eleştirmektedirler. Aslında öğretmen adaylarının bu açıdan sundukları görüş YÖK'ün (2018) öğretmen yetiştirme lisans programlarının MEB'in uygulamaya geçirdiği öğretim programlarıyla uyumlu olması ihtiyacı dolayısıyla yapmış olduğu program güncellemelerinin gerekçesiyle de tutarlıdır.

KAYNAKÇA

Aydın, S., (2014). Olgu bilim araştırma. M. Metin (Ed.). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (s. 287-311). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (16. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Johnson, B., Christensen, L., (2014). *Eğitim araştırmaları: Nicel, nitel ve karma araştırmalar* (4. Baskı). (Çev. S.B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.

McMillan, J.H., Schumacher, S., (2010). *Research in education: evidence-based inquiry* (7th Edition). New York: Pearson Publishing.

Sillman, K., Zembal-Soul, C., Dana, T.M., (2002). Steps into learning. In National Science Teachers Association (Ed.). *Teaching teachers: Bringing first-rate science to the elementary classroom* (pp.12- 15). Virginia: NSTA Press.

Yıldırım, A., Şimsek, H., (2012). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK, 2018). *Öğretmen yetiştirme lisans programları*. Ankara.

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMINDAKİ DEĞİŞİKLİKLERLE İLGİLİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ DÜŞÜNCELERİ: MATEMATİK DERSLERİ AÇISINDAN BİR BAKIŞ

Ferhat ÖZTÜRK

Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kırıkkale / Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı, 2018 yılı öncesi lisans programıyla öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının lisans programlarında matematik alan eğitimi derslerinde yapılan değişiklikler hakkında ne düşündüklerinin tespit edilmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin kuzey doğusunda yer alan bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği lisans programının üçüncü sınıfında 2018 yılı öncesi yürürlükte olan lisans programıyla öğrenim gören 77 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla öğretmen adaylarına 2018 öncesi ve sonrası lisans programlarındaki matematik alan eğitimi derslerinin içeriklerinin yer aldığı ve bu içerikleri değerlendirerek yanıtlamaları için tek açık uçlu sorudan oluşan bir yazılı görüş formu uygulanmıştır. Veri toplama aracından elde edilen bulgular sonucunda; 41 öğretmen adayının 2018 yılı sonrası lisans programını, 31 öğretmen adayının ise 2018 yılı öncesi lisans programını daha etkili ve yeterli olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca üç öğretmen adayı her iki programın da etkili ve yeterli olduğunu belirtirken, iki öğretmen adayı konu ile ilgili görüş belirtmemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmeni Adayı, Lisans Programı, Matematik

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Bilimsel ve teknolojik anlamda kalkınmakta olan ülkeler, bu kapsamda ihtiyaç duydukları insan gücünün sağlanması adına eğitim sisteminin etkin bir role sahip olduğunu fark etmişlerdir (Çoban, 2011). Bilim ve teknolojideki gelişmeler, küreselleşme ve sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan değişim eğilimleri insanların günlük yaşam alışkanlıklarındaki dönüşümlerin yanı sıra aynı zamanda eğitim faaliyetlerinin de yer aldığı birçok yapı için değişikliklere gidilmesine yol açmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017). Eğitim faaliyetleri açısından yapılan değişikliklere bakıldığında; öğretim programlarının güncellendiği, okullardaki öğrenme ve öğretme ortamlarının iyileştirilmeye çalışıldığı ve öğretmen eğitiminde bazı yeniliklere gidildiği görülmektedir (Cengiz, 2019).

Son yıllarda öğretmen yetiştirme alanındaki gelişmeler ve Türk eğitim sisteminde gerçekleştirilen yapısal değişikliklerle birlikte toplumsal ihtiyaçlar dikkate alındığında; Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından, öğretmen yetiştirme lisans programlarında alan eğitimi ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerine ağırlıklı olarak yer verilmesi ve lisans programlarının MEB'in yeniden hazırlayarak uygulamaya koyduğu öğretim programlarıyla uyumlu hâle getirilmesi kaçınılmaz olmuştur (YÖK, 2018). Bu anlamda YÖK, 2018 yılında öğretmen yetiştirme lisans programlarında temel anlamda köklü değişiklikler yapmıştır. Sınıf Öğretmenliği Lisans Programlarında yapılan değişiklikler matematik açısından ele alındığında daha önce farklı dönemlerde ikişer saat olarak ayrı ayrı okutulan Temel Matematik I ve Temel Matematik II derslerinin İlkokulda Temel Matematik adı altında üç saatlik tek bir ders olarak verildiği ve dersin içeriğinin daha önce okutulan derslere göre oldukça sadeleştirildiği göze çarpmaktadır. Diğer taraftan Matematik Öğretimi 1 ve Matematik Öğretimi 2 derslerinde içerik ve ders saati açısından herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı; 2018 yılı öncesi lisans programıyla öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının lisans programlarında matematik alan eğitimi derslerinde yapılan değişikliklerle ilgili ne düşündüklerinin tespit edilmesidir.

KAPSAM

Araştırmanın kapsamını; 2018 yılı öncesi lisans programıyla öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının 2018'de yürürlüğe giren programla kendi öğrenim gördükleri programı matematik alan eğitimi dersleri çerçevesindeki değişiklikler bağlamında değerlendirdiklerinde adayların hangi görüşlere sahip oldukları ve bu görüşlerin detayları oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim araştırma deseni kullanılmıştır. Olgu bilim, veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu bizzat yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek birey ya da gruplardan oluşan (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2014), farkında olduğumuz ancak ayrıntılı bir anlayışa ve bilgiye sahibi olmadığımız ya da üzerinde çok düşünmediğimiz olgulara odaklanan (Aydın, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2012) bir nitel araştırma desenidir. Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının lisans programlarında yapılan değişikliklerle ilgili sahip oldukları düşüncelerin farklılaştığı gözlemlendiğinden ancak bu farklılıkların ne yönde geliştiği (olumlu ya da olumsuz) ve düşüncelerin altında yatan nedenler hakkında derinlemesine bilgi sahibi olunmadığından olgu bilim araştırma deseni tercih edilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin kuzey doğusunda yer alan bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği lisans programının üçüncü sınıfında 2018 yılı öncesi yürürlükte olan lisans programıyla öğrenim gören 77 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde zaman, para ve işgücü kaybını önlemeyi amaçlayan (Büyüköztürk vd., 2014) kolay erişilebilen ve gönüllü bireylerin (Johnson & Christensen, 2014) araştırmaya dâhil edildiği seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada veri toplamak amacıyla öğretmen adaylarına 2018 yılı öncesi ve sonrası lisans programlarındaki matematik alan eğitimi derslerinin içeriklerinin yer aldığı ve bu içerikleri değerlendirerek cevaplamaları için tek açık uçlu sorudan oluşan bir yazılı görüş formu uygulanmıştır.

Öğretmen adaylarına uygulanan yazılı görüş formundan elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri analizine başlamadan önce, analiz için önceden belirlenmiş kategori ve kodlar olmadığından; veri toplama ile başlayıp kategori ve kod çıkarımıyla son bulan, verilerin anlamlandırılmasının ve sentezlenmesinin araştırmacılar tarafından yapıldığı bir süreç olan (McMillan ve Schumacher, 2010) içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. Yazılı görüş formları hem araştırmacı hem de araştırmacı dışındaki farklı bir uzman tarafından ayrı ayrı içerik analizine tabi tutularak kategori ve kodlar çıkarılmış ve daha sonra çıkarılan bu kategori ve kodlar üzerinde fikir birliğine varılarak analizler tamamlanmış ve elde edilen bulgular tablo hâline getirilerek açıklanmıştır.

BULGULAR

Sınıf öğretmeni adaylarının 2018 yılı öncesi ve sonrası lisans programlarında yer alan matematik alan eğitimi derslerinde yapılan değişikliklerle ilgili düşünceleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Lisans Programlarında Matematik Alan Eğitimi Dersleri Açısından Yapılan Değişiklilere Yönelik Görüşleri

Kategori	f	%	Kod	f	%
2018 yılı öncesi program daha etkili	31	40	Kapsamlı	25	81
			Görüş yok	6	19
2018 yılı sonrası program daha etkili	41	53	MEB müfredatıyla uyumlu	30	73
			Mesleki gelişime daha uygun	11	27
			Görüş yok	6	15
Her iki program da etkili	3	4			
Görüş yok	2	3			

Not: Frekans toplamlarının araştırmaya katılan toplam katılımcı sayısından ve yüzdelik değerinin toplamının %100'den fazla olmasının sebebi, bazı katılımcıların birden fazla görüş belirtmesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde araştırmanın çalışma grubunda yer alan 77 sınıf öğretmeni adayından 31'inin (%40) 2018 yılı öncesi programı; 41'inin (%53) ise 2018 yılı sonrası programı daha etkili olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarından 3'ü (%4) her iki programında etkili olduğunu ifade ederken, 2'si (%3) bu konuda görüş belirtmemiştir.

2018 yılı öncesi programın daha etkili olduğunu belirten 31 sınıf öğretmeni adayından 25'i (%81) bu programı kapsamlı olması nedeniyle daha etkili bulduklarını ifade etmişlerdir. 2018 yılı öncesi programın etkili olduğunu ifade eden 6 öğretmen adayı ise, bu durumun nedenine yönelik görüş belirtmemiştir.

2018 yılı öncesi programın daha kapsamlı olduğunu düşünen ve bu sebeple programın daha etkili olduğunu ifade eden katılımcılardan birisi bu görüşünü;

"...Matematik alanındaki mesleki gelişimimde 2018 öncesi lisans programının daha yeterli ve daha etkili olacağını düşünüyorum. Çünkü Temel Matematik dersinin içerik bakımından daha kapsamlı olduğunu ve öğrenmem gereken bilgilerin daha çok olduğunu görebiliyorum. Ayrıca Geometri konularının çok olmasının Geometriyi daha iyi anlamamda ve daha iyi öğrenmemde bana daha yardımcı olacağını düşünüyorum."

şeklinde dile getirmiştir.

2018 yılı sonrası programın daha etkili olduğunu belirten 41 sınıf öğretmeni adayından 30'u (%73) bu programı MEB müfredatıyla uyumlu olduğu ve 11'i (%27) programın mesleki gelişime daha uygun

olduğu için etkili bulduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca 2018 yılı sonrası programın etkili olduğunu ifade eden 6 öğretmen adayı ise, bu durumun sebebine yönelik herhangi bir görüş ifade etmemiştir.

2018 yılı sonrası programın MEB müfredatıyla uyumlu olduğunu düşünen ve bu nedenle programın daha etkili olduğunu ifade eden katılımcılardan birisi bu görüşünü;

"…2018 yılı sonrası programının daha etkili olduğunu düşünüyorum. Sınıf öğretmenliği alanına uygun olarak düzenlendiğinden daha anlaşılır ve MEB müfredatıyla daha uyumlu hale getirildiğini düşünüyorum. Yani sınıf öğretmenliği 1,, 2., 3. ve 4. sınıf düzeylerinin kapsadığı için 2018 yılı sonrasında yapılan değişikliklerin uygun olduğunu düşünüyorum. Bu program amacına hizmet eden bir programdır."

cümleleriyle ifade etmiştir.

Diğer taraftan 2018 yılı sonrası programın öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerine daha uygun olduğunu ve bu nedenle daha etkili bir program olduğunu ifade eden öğretmen adaylarından birisi bu görüşünü;

"…2018 yılı sonrası programının daha etkili olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu programda öğretmen adaylarına verilen dersler, öğretmen adayları için gerekli olan konuları içeriyor. Bu şekilde yapılan değişiklikler mesleki gelişimimiz için daha avantajlı. Yeni program meslek hayatımızda öğrencilerimize aktaracağımız konular doğrultusunda oluşturulduğundan mesleki gelişimimiz için daha faydalı ve etkili."

ifadeleriyle belirtmiştir.

Son olarak 2018 yılı öncesi ve sonrası lisans programlarının her ikisinin de matematik eğitimi alan dersleri açısından yeterli ve etkili bulduğunu belirten öğretmen adaylarından birisi bu görüşünü;

"Matematik dersleri içerik olarak her iki programda da aynı olduğu için her iki programın da öğretmen adayları için yeterli ve etkili olduğunu düşünüyorum."

sözleriyle açıklamıştır.

SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde; sınıf öğretmeni adaylarının 2018 yılı öncesi ve sonrası programlarını etkili olması konusunda değerlendirdiklerinde görüşlerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Ancak 2018 yılı sonrası programın daha etkili olduğunu söyleyen öğretmen adayı sayısının (41 öğretmen adayı) daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Çalışma grubuna dâhil olan öğretmen adaylarının kendi öğrenim gördükleri lisans programını değil de yeni yürürlüğe giren lisans programını daha etkili olarak değerlendirmeleri, matematik eğitimi konusunda almış oldukları ders içeriklerinden ve bu dersler kapsamında edindikleri bilgilerden memnun olmadıklarını göstermektedir. Öğretmen adaylarının bu memnuniyetsizliklerini 2018 yılı sonrası lisans programının MEB müfredatıyla uyumlu olmasına ve mesleki gelişimlerine uygun olmasına bağladıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının bu konudaki görüşlerinin literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Şöyle ki Sillman, Zembal-Soul ve Dana'nın da (2002) çalışmalarında "öğretmen adayları genel olarak üniversitelerde onlara verilen dersleri çok fazla kuramsal ve ayrıntılı bulmakta ve gerçek sınıf ortamında muhatap olacakları öğrencilerle gerçekleştirecekleri öğretim faaliyetleri üzerinde bu derslerin herhangi bir etkiye sahip olmadığını düşünmektedirler" şeklinde vurguladıkları düşünceler bu çalışmadaki sonuçları destekler niteliktedir.

Diğer taraftan sınıf öğretmeni adaylarının öğrenim gördükleri 2018 yılı öncesi lisans programını daha kapsamlı olması sebebiyle daha etkili olarak belirtmeleri, öğretmen adaylarının lisans öğreniminde matematik eğitimi bağlamında almış oldukları öğrenimden memnun olduklarını göstermesi açısından sevindiricidir.

KAYNAKÇA

Aydın, S., (2014). Olgu bilim araştırma. M. Metin (Ed.). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (s. 287-311). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F., (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (16. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Cengiz, E. (2019). Fen bilgisi öğretmenlerinin 2018 yılında güncellenen fen bilimleri (5,6,7 ve 8) dersi öğretim programlarına ilişkin düşünceleri. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi, 4*(2), 125-141.

Çoban, A. (2011). Sınıf öğretmenliği lisans programının değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 16*, 28-45.

Johnson, B., Christensen, L., (2014). *Eğitim araştırmaları: Nicel, nitel ve karma araştırmalar* (4. Baskı). (Çev. S.B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.

McMillan, J.H., Schumacher, S., (2010). *Research in education: evidence-based inquiry* (7th Edition). New York: Pearson Publishing.

MEB (2017). *Öğretmen strateji belgesi 2017-2013*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.

Sillman, K., Zembal-Soul, C., Dana, T.M., (2002). Steps into learning. In National Science Teachers Association (Ed.). *Teaching teachers: Bringing first-rate science to the elementary classroom* (pp.12- 15). Virginia: NSTA Press.

Yıldırım, A., Şimsek, H., (2012). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK, 2018). *Öğretmen yetiştirme lisans programları*. Ankara.

RASYONEL DENKLEMLERİN TAMSAYI ÇÖZÜMLERİ

Remzi AKTAY

Keçiören Şehit Halil Işılar Ortaokulu, Ankara / Türkiye

Öz: Bu çalışmada x, y, z, t, …… , q birden büyük birbirinden farklı tamsayı, a sayısı birden büyük tamsayı olmak üzere; $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}+\frac{1}{z}+\frac{1}{t}+\cdots+\frac{1}{q}=\frac{1}{a}$ denkleminin çözüm kümesini bulunmaya çalışılmıştır. Yapılan literatür taramasında bu şekilde bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Sadece sonuç kısmının bir olduğu durumda bilinmeyen sayısı istenilen kadar yazılabilecek şekilde çözüm kümesinin varlığına yönelik ispatlar bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda iki bilinmeyenli denklemler olan $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}=\frac{1}{a}$ denkleminde çözüm kümesi her zaman vardır. $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}=\frac{1}{a}$ denkleminin çözüm kümesinin istenen şartlarda eleman sayısı a sayısının karesinin pozitif bölen sayısı kadar olmaktadır. Ancak bilinmeyen sayısı üç veya daha fazla olduğu durumlarda çözüm kümesinin eleman sayısı ile ilgili bir denklem veya formül oluşturulamamaktadır. b birden büyük tamsayı olmak üzere; $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}=\frac{b}{a}$ denkleminde çözüm kümesi her zaman olmamaktadır. Bu denklemin çözüm kümeleri bulunurken, $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}=\frac{1}{a}$ denkleminin çözüm kümesi bulunup, çözüm kümesindeki ikililerden her ikisi de b sayısına bölünüyorsa, b sayısına bölünmesi ile elde edilen ikililer verilen denklemin çözüm kümesi olmaktadır. Bu genellemeyi bilinmeyen sayısı üç ve daha fazla olduğu durumlarda da yapabilmekteyiz. Ancak bu genellemenin dışında da çözüm kümeleri vardır. İstenen şartlardaki bu denklemlerin bilinmeyen sayısı ne kadar olursa olsun, çözüm kümelerinin hepsine ulaşılabilmektedir. Bu çalışmadaki yöntemden hareketle başta Erdös – Strauss Sanısı olmak üzere, bazı denklemlerin çözüm kümesine ulaşmada kullanılabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Denklemler, Tamsayı Çözümleri, Rasyonel Denklemler

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu çalışmada x, y, z, t, …… , q birden büyük birbirinden farklı tamsayı, a sayısı birden büyük tamsayı olmak üzere; $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}+\frac{1}{z}+\frac{1}{t}+\cdots+\frac{1}{q}=\frac{1}{a}$ denkleminin çözüm kümesini bulunmaya çalışılmıştır. Bu konuda yapılan önceki çalışma x, y, z, ……, q pozitif tamsayılar olmak üzere, $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}+\frac{1}{z}+\frac{1}{t}+\cdots+\frac{1}{q}=1$ denklemini sağlayan istenilen kadar bilinmeyen var mıdır? Şeklinde bir sorudur(Özdemir, 2012: 142-144) . Bunun dışında bu alanda yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmada x, y, z, t, …… , q birden büyük birbirinden farklı tamsayı, a sayısı birden büyük tamsayı olmak üzere; $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}+\frac{1}{z}+\frac{1}{t}+\cdots+\frac{1}{q}=\frac{1}{a}$ denkleminin çözüm kümesini bulunmaya çalışılmıştır. Bu denklemlerin çözüm kümelerini bulmayı sağlayan bir yöntem geliştirilmeye çalışılmıştır.

KAPSAM

Bu çalışmada kapsam olarak verilen denklemi sağlayan tamsayılar kümesi üzerinde çalışılmıştır. Bu tarz denklemleri sağlayan reel sayılar kümesinde çözüm kümesi sonsuz elemanlıdır. Ancak tamsayılar kümesinde çözüm kümesi sınırlı elemana sahiptir. Ayrıca denklemde bilinmeyen sayısı istenilen kadar arttırılsa da çözüm kümeleri bulunabilmektedir.

YÖNTEM

İki Bilinmeyenli Denklemlerin Çözüm Kümesini Bulma

x, y pozitif doğal sayılar, a>1 doğal sayısı için;

$\frac{1}{x}+\frac{1}{y}=\frac{1}{a}$ => $\frac{x+y}{x.y}=\frac{1}{a}$

=> a.x + a.y = x.y

=> a.x = x.y – a.y

=> a.x = y(x-a)

=> y = $\frac{ax}{x-a}$ = a + $\frac{a^2}{x-a}$

……(1)

(1) Eşitliğinde, eşitliği sağlayan ;

$x_1, x_2, x_3, \ldots\ldots..x_n$ değerlerine karşılık

x_1 - a = k_1

x_2 - a = k_2

.

x_n - a = k_n olmak üzere k_1 , $k_2, k_3, \ldots\ldots$ k_n değerleri

a^2 sayısının küçükten büyüğe doğru pozitif bölenleri olsun…….(2)

Ayrıca;

$k_1 . k_n = k_2 . k_{(n-1)} = k_3 . k_{(n-2)} = \ldots\ldots\ldots\ldots = a^2$ olur……(3)

$x_1 = k_1 + a$ => $y_1 = a + k_n$

$x_2 = k_2 + a$ => $y_2 = a + k_{n-1}$

.

.

$x_n = k_n + a$ => $y_n = a + k_1$ olur……..(4)

Bu durumda denklemi sağlayan doğal sayı ikilileri;

$(k_1 + a, a + k_n)$, $(k_2 + a, a + k_{n-1})$, $(k_3 + a, a + k_{n-2})$……şeklinde devam eder……(5)

Pratik olarak şu sonuca ulaşabiliriz.

1-) $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}=\frac{1}{a}$ denkleminde önce a^2 sayısının pozitif bölenleri küçükten büyüğe doğru yazılır.

2-) Her pozitif bölene a sayısı eklenir.

3-) Bir baştan bir sondan bölenler sırayla alınarak ikililer oluşturulur.

4-) Oluşan her ikili ve ikililerin yer değiştirilmiş hali denklemin bir çözümüdür.

5-) En son ortada kalan bölen olursa kendisi ile ikili oluşturur……....(6)

Örnek: x,y birden büyük doğal sayı ve a = 12 olmak üzere; $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}=\frac{1}{12}$ denkleminin çözüm kümesi nedir?

Çözüm: (6) daki çözüm adımları sırası ile yapılırsa;

1-) 12^2 = 144 sayısının pozitif bölenlerini $1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 12, 16, 18, 24, 36, 48, 72, 144$

2-) Her bölene a= 12 eklenilir.
13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 24, 28, 30, 36, 48, 60, 84, 156

3-) Bir baştan bir sondan sırası ile ikili alınır.
(13,156), (14,84), (15,60), (16,48), (18,36), (20,30), (21,28)

4-) Bu ikililerin yer değiştirilmiş hali ve ortada kalan bölenin kendisi ile oluşturduğu ikililerle birlikte çözüm kümesi;

(13, 156), (156, 13), (14, 84), (84, 14), (15, 60), (60, 15), (16, 48), (48, 16) , (18, 36), (36, 18), (20, 30), (30, 20), (21, 28), (28, 21), (24, 24) ikilileridir.

Üç Bilinmeyenli Denklemlerin Çözüm Kümesini Bulma

$\frac{1}{x}+\frac{1}{y}+\frac{1}{z}=\frac{1}{a}$ x,y,z pozitif doğal sayısı a > 1 doğal sayısı için; $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}=\frac{1}{k}$ olsun. k > 1 doğal sayı

……..(7)

$\frac{1}{k}+\frac{1}{z}=\frac{1}{a}$ denkleminde;

$\frac{1}{k}+\frac{1}{z}=\frac{1}{a}$ => $\frac{k+z}{k.z}=\frac{1}{a}$

=> a.k + a.z = k.z
=> a.k = k.z – a.z
=> a.k = z(k-a)
=> z = $\frac{ak}{k-a}$ = a + $\frac{a^2}{k-a}$

……(9)

(9) Eşitliğinde , eşitliği sağlayan ;

$k, k_2, k_3, \ldots\ldots\ldots k_n$ değerlerine karşılık

k_1 - a = m_1
k_2 - a = m_2

.

.

.

k_n - a = m_n olmak üzere m_1 , m_2, m_3, …….m_n değerleri

a^2 sayısının küçükten büyüğe doğru pozitif bölenleri olsun…….(10)

Ayrıca;

$m.\ m_n = m_2 . m_{(n-1)} = m_3.m_{(n-2)}$ =…….= a^2 olur……(11)

$k_1 = m_1 + a \Rightarrow z_1 = a + m_n$

$k_2 = m_2 + a \Rightarrow z_2 = a + m_{n-1}$

.

.

$k_n = m_n + a \Rightarrow z_n = a + m_1$ olur……..(12)

Bu durumda denklemi sağlayan doğal sayı ikilileri;

(m_1 + a, a + m_n) , (m_2 + a, a+ m_{n-1}), (m_3 +a, a+ m_{n-2})……şeklinde devam eder……(13)

(k_1, z_1) , (k_2, z_2), (k_3, z_3)…….(k_n, z_n) (13) deki ikililerdir.……(14)

z_1 için;

$\frac{1}{x} + \frac{1}{y} = \frac{1}{k_1}$ denklemi (5) gibi çözülürse, çözüm kümesi

(x_1, y_1) , (x_2, y_2), (x_3, y_3)…….(x_m, y_m) çözümleri olur.

Genel çözüm z_1 için;

(x_1, y_1, z_1) , (x_2, y_2, z_1), ……., (x_m, y_m, z_1) ve bunların yer değiştirilmiş halleri çözüm kümesi olur……
……(15)

Aynı işlemi z_2, z_3,…., z_n için de yapılarak çözümler bulunmuş olur.

Dört ve Daha Fazla Bilinmeyenli Denklemlerin Çözüm Kümesini Bulma

x, y, z, t, …… , q birden büyük birbirinden farklı tamsayı, a sayısı birden büyük tamsayı olmak üzere, $\frac{1}{x} + \frac{1}{y} + \frac{1}{z} + \frac{1}{t} + \cdots + \frac{1}{q} = \frac{1}{a}$ denklemi çözülürken;

$\frac{1}{y} + \frac{1}{z} + \frac{1}{t} + \cdots + \frac{1}{q} = \frac{1}{k}$ yazılıp önce $\frac{1}{x} + \frac{1}{k} = \frac{1}{a}$ denkleminde (x, k) değerleri bulunur. Her k değeri için ;

$\frac{1}{y}+\frac{1}{z}+\frac{1}{t}+\cdots+\frac{1}{q}=\frac{1}{k}$ denkleminde, $\frac{1}{z}+\frac{1}{t}+\cdots+\frac{1}{q}=\frac{1}{m}$ yazılıp $\frac{1}{y}+\frac{1}{m}=\frac{1}{k}$ denkleminde (y, m) değerleri bulunur. Aynı işlem sürekli devam ettirilerek tüm bilinmeyenlere ulaşılabilmektedir.

BULGULAR

Bu çalışma ile ulaşılan bulgular şu şekildedir. x, y birbirinden farklı ve birden büyük doğal sayı olmak üzere, $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}=\frac{1}{a}$ denkleminin tamsayılarda çözüm kümesi her zaman vardır. Çözüm kümesinin eleman sayısı yöntem kısmında gösterildiği gibi a^2 sayısının pozitif bölen sayısı kadardır. b sayısı birden büyük doğal sayı olduğunda, $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}=\frac{b}{a}$ denklemini sağlayan çözüm kümesi bulunurken önce sonucu $\frac{1}{a}$ olduğu durumda çözüm kümeleri bulunur. Bu çözüm kümelerinde alınan ikililerin ikisi de b sayısına bölünüyorsa b sayısına bölünmüş hali denklemin çözüm kümesi olmaktadır. x, y, z birbirinden farklı ve birden büyük doğal sayı olduğunda, $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}+\frac{1}{z}=\frac{1}{a}$ denkleminin çözüm kümesi kesinlikle bulunmaktadır. Ancak çözüm kümesinin eleman sayısını veren bir bağıntı ya da kural mevcut değildir. Yöntem kısmında gösterildiği gibi çözüm kümesi bulunurken birbirinin aynısı olan çözümler gelebilmektedir. Bu nedenle çözüm kümesinin eleman sayısını bulmanın yöntemi olmamaktadır. b sayısı birden büyük olacak şekilde, $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}+\frac{1}{z}=\frac{b}{a}$ denkleminin çözüm kümesinin bulunabilmesi için öncelikle sonucu $\frac{1}{a}$ durumunda çözüm kümeleri bulunacaktır. Bunlardan aynı anda alınan üçlülerden üçü de b sayısına bölünüyorsa, bölünmesi ile oluşan çözüm kümesi denklemin çözüm kümesi olmaktadır. Bunun dışında da çözüm kümeleri mevcuttur. Bunun için b sayısını 1 + b-1 şeklinde parçalayarak devam edebilmekteyiz. Bu duruma aşağıdaki örnek verilmiştir.

Örneğin: $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}+\frac{1}{z}=\frac{4}{5}$ denkleminde x= 5 alındığında $\frac{1}{y}+\frac{1}{z}=\frac{3}{5}$ olur. Bu denklemi yönteme göre çözdüğümüzde bir çözümü (2,10) olur. bu durumda çözüm kümelerinden birisi (5, 2, 10) olabilir.

Denklemde bilinmeyen sayısı kaç olursa olsun, sonucu birim kesir olduğu durumda çözüm kümesi kesinlikle vardır. Ancak sonucu pozitif basit kesir olduğu durumda her zaman çözüm kümesi olmayabilmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma ile x, y, z, t, …… , q birden büyük birbirinden farklı tamsayı, a sayısı birden büyük tamsayı olmak üzere; $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}+\frac{1}{z}+\frac{1}{t}+\cdots+\frac{1}{q}=\frac{1}{a}$ denkleminde bilinmeyen kaç tane olursa çözüm kümesinin varlığı ispatlanmıştır. Çözüm kümelerinin hepsi bulunabilmektedir. b sayısı birden büyük bir doğal sayı olmak üzere, $\frac{1}{x}+\frac{1}{y}+\frac{1}{z}+\frac{1}{t}+\cdots+\frac{1}{q}=\frac{b}{a}$ denkleminin çözüm kümesi her zaman olmak zorunda değildir. Bu denklemlerin çözüm kümelerinin olabilmesi için belli şartlar yöntem ve bulgular kısmında belirtilmiştir.

KAYNAKÇA

Özdemir, M.(2012) Matematik Olimpiyatlarına Hazırlık *4*. İzmir: Altın Nokta Yayınları

Aliyev, İ.(1998) İlginç Matematik Olimpiyat Soruları ve Çözümleri, İstanbul: Tübitak Yayınları

8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ARGÜMANTASYON NİTELİKLERİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ÖRNEK UYGULAMALAR

Nejla ATABEY

Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Muş / Türkiye

Öz: Argümantasyon son yıllarda fen eğitimi araştırmalarında sıklıkla kullanılan ve önemi giderek artan bir uygulama haline gelmiştir. Çünkü günümüzde öğrencilerden bilimsel bir şekilde tartışabilme, fikirlerini savunabilme ve nitelikli kararlar verebilme becerilerine sahip olmaları beklenmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin bir olayla ilgili düşüncelerini fayda ve zarar analizleri yaparak, farklı gerekçeler sunarak ve karşı argümanları çürüterek sunabilecekleri öğrenme ortamlarının tasarlanmasının gerekli olduğu belirtilmektedir. Oysa Türkiye'deki mevcut Fen Bilimleri öğretim programı incelendiğinde öğrencilerin kanıt temelli tartışmalara katılabilecekleri etkinliklerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Programdaki bu eksiklik göz önünde bulundurularak mevcut çalışmada 8. sınıf seviyesinde "Enerji dönüşümleri ve Çevre Bilimi" ünitesi kapsamında kullanılabilecek örnek argümantasyon uygulamaları geliştirilmiştir. Bu uygulamalardan ilki Avustralya'da develerin toplu katliamı hakkında farklı görüşlere sahip bireylerin arasındaki konuşmaların Scratch 1.4 programı ile canlandırıldığı karikatürlerdir. Bu etkinlikle ile öğrencilerin konuyu etik, sosyal ve bilimsel (besin zinciri ve ağı) açılardan ele alması planlanmıştır. Diğer bir etkinlikte öğrencilerin fotosentez ile ilgili verilen ifadeleri iddia, veri, akıl yürütme ve çürütme öğeleri ile eşleştirmesi istenmektedir. Böylece öğrencilerin argüman öğelerini tanımaları amaçlanmaktadır. Üçüncü etkinlikte küresel ısınma ile ilgili bir soru ve bu soruya ilişkin farklı fikirlerin yer aldığı V Diyagramı kullanılarak öğrencilerden hangi argümanların daha güçlü olduğuna karar vermeleri beklenmektedir. Böylece üç farklı etkinlik aracılığı ile öğrencilerin "Enerji dönüşümleri ve Çevre Bilimi" ünitesi bağlamında argüman yapısı ile güçlü argümanların özelliklerini anlamaları yanı sıra bilimsel ve sosyobilimsel argümanları üretme becerileri desteklenecektir.

Anahtar Kelimeler: Argümantasyon, Fen Bilimleri Dersi, 8. Sınıf Öğrencileri

GİRİŞ

Yeni Nesil Fen Standartları (*Next Generation Science Standarts (NGSS)-Amerika Birleşik Devletleri)*[93], fen eğitiminde öğrencilerin argümanlarla meşgul olma, açıklamalar oluşturma, bilgiyi değerlendirme, veriyi yorumlama ve analiz etme uygulamaları ile meşgul olmaları gerektiğini belirtmektedir. Ancak bu uygulamaların fen sınıflarında gerçekleştirilmesinin sunacağı fırsatların yanı sıra getireceği zorlukların da olacağı ifade edilebilir. Çünkü geleneksel ve alışılagelmiş fen sınıflarında öğretmenler konunun uzmanları olup, bilgiyi aktaran kişilerdir, öğrenciler ise sınavlarda başarılı olmak için bilgi edinmeye çalışan kişi konumundadırlar (Sadler, 2009). Dolayısı ile öğretmen ve bilgi odaklı bir eğitimden, öğrenci merkezli, sorgulamaya, tartışmaya ve karar vermeye odaklı bir eğitime geçiş sürecinin çağdaş ve yenilikçi etkinlikler ile desteklenmesi gerekecektir.

Günümüzde öğrencilere ve eğitim sistemine yönelik beklentilerin değişmesi, fen eğitiminin amacında da vurgulanan noktaların değişmesine neden olmuştur. Geleneksel fen eğitimi anlayışında içerik bilgisini kazandırmaya ve öğrencilerin sınavlarda başarılı olmasına odaklanılmakta idi. Günümüzde ise Fen okuryazarlığı, öğrencilerin bilgilerini, eleştirel düşünmek ve yaşamlarıyla ilgili tutarlı ve bilinçli kararlar

[93] https://www.nextgenscience.org/search-standards

almak için yapılandırmaya odaklanmıştır (Gutierez, 2015). Karar verme ise, argümantasyona dayalı önemli ama aynı zamanda karmaşık bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Patronis, Potari ve Spiliotopoulou, 1999). Hatta ciddi alınan kararların argümantasyon sürecinin ürünleri oldukları belirtilmektedir (Rieke, Sillars ve Peterson, 2013). Bu nedenle günümüzde öğrencilerin karar verme yetenekleri ile donatılması gerekliliğini (Siribunnam, Nuangchalerm ve Jansawang, 2014) yerine getirmek istiyor isek, argümantasyon uygulamalarına fen sınıflarında yer verilmesine ihtiyaç olduğu ifade edilebilir.

Argümantasyon, farklı görüşlerin olduğu ortamlarda uzlaşmayı sağlamak amacıyla bir bakış açısını haklı çıkarmak veya çürütmek için dilin kullanılmasıdır (Van Eemeren, Jackson ve Jacobs, 2015). Argümantasyon, iddiaları ilerletme, destekleme, eleştirme ve değiştirmenin iletişimsel sürecidir (Rieke ve ark., 2013). Argümantasyon sürecinde öğrenciler soru sorma, iddialarına uygun kanıtları sunma, birbirlerinin fikirlerini eleştirme ve değerlendirme etkinlikleri ile meşgul olurlar (Chin ve Osborne, 2010). Argümantasyon süreci ile meşgul olan öğrencilerin problem çözme becerilerinin (Cho ve Jonassen, 2002) ve içerik bilgisini öğrenmelerinin desteklendiği (von Aufschnaiter, Erduran, Osborne ve Simon, 2008) ve bireylerin yaşantılarında ya da dünyada gerçekleşen olaylar hakkında düşünerek eleştirel düşünmelerinin geliştiği belirtilmektedir (Jimenez-Alexandre ve Erduran, 2007). Hatta argümantasyon, düşünme ve bilimsel muhakemede merkezi bir unsur olarak kabul edilmekte olup, öğrencilerin feni öğrenmesi sürecinde önemli bir rol oynağına inanılmaktadır (Chin ve Osborne, 2010). Bu nedenle argümantasyonun fen sınıflarında desteklenmesi ve yararlanılması gereken bir strateji olduğu belirtilebilir.

AMAÇ

Argümantasyonun eğitime sunduğu çıktılara rağmen, öğrencilerin argümantasyona dayalı etkinliklere katılmalarına nadiren fırsat sunulmaktadır (Sampson ve Blanchard, 2012). Argümantasyona fen sınıflarında yeterince yer verilmemesinin nedenlerinden biri örnek etkinliklerin sınırlı olmasına bağlanabilir. Oysaki argümantasyon, uygun etkinlikler ve modellemeler yoluyla öğretilmesi gereken bir söylem biçimidir (Simon, Erduran ve Osborne, 2006). Bu nedenle mevcut çalışmada argümantasyonun fen sınıflarında uygulanması sürecinde kullanılabilecek etkinliklerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

KAPSAM

Mevcut araştırmada 8. sınıf seviyesinde "Enerji dönüşümleri ve Çevre Bilimi" ünitesi kapsamında kullanılabilecek 3 örnek argümantasyon etkinliği geliştirilmiştir. Bu etkinlikler ile öğrencilerin bir argümanın yapısı ile güçlü argümanların özelliklerini anlamalarının yanı sıra bilimsel ve sosyobilimsel argümanları üretme becerilerinin desteklenmesi amaçlanmıştır. Etkinliklerin geliştirilmesi sürecinde kavram karikatürleri, eşleştirme etkinliği ve V diyagramı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında geliştirilen etkinlikler ve bu etkinliklerin hizmet ettiği çıktılar aşağıda sunulmuştur.

Etkinlik 1. Develer öldürülmeli mi?

Ayşe ve Fatma arasındaki konuşmaları göz önünde bulundurduğunuzda, siz kimin fikrine katılıyorsunuz? Düşüncelerinizi farklı gerekçeler sunarak ve konuyu farklı açılardan değerlendirerek savununuz.

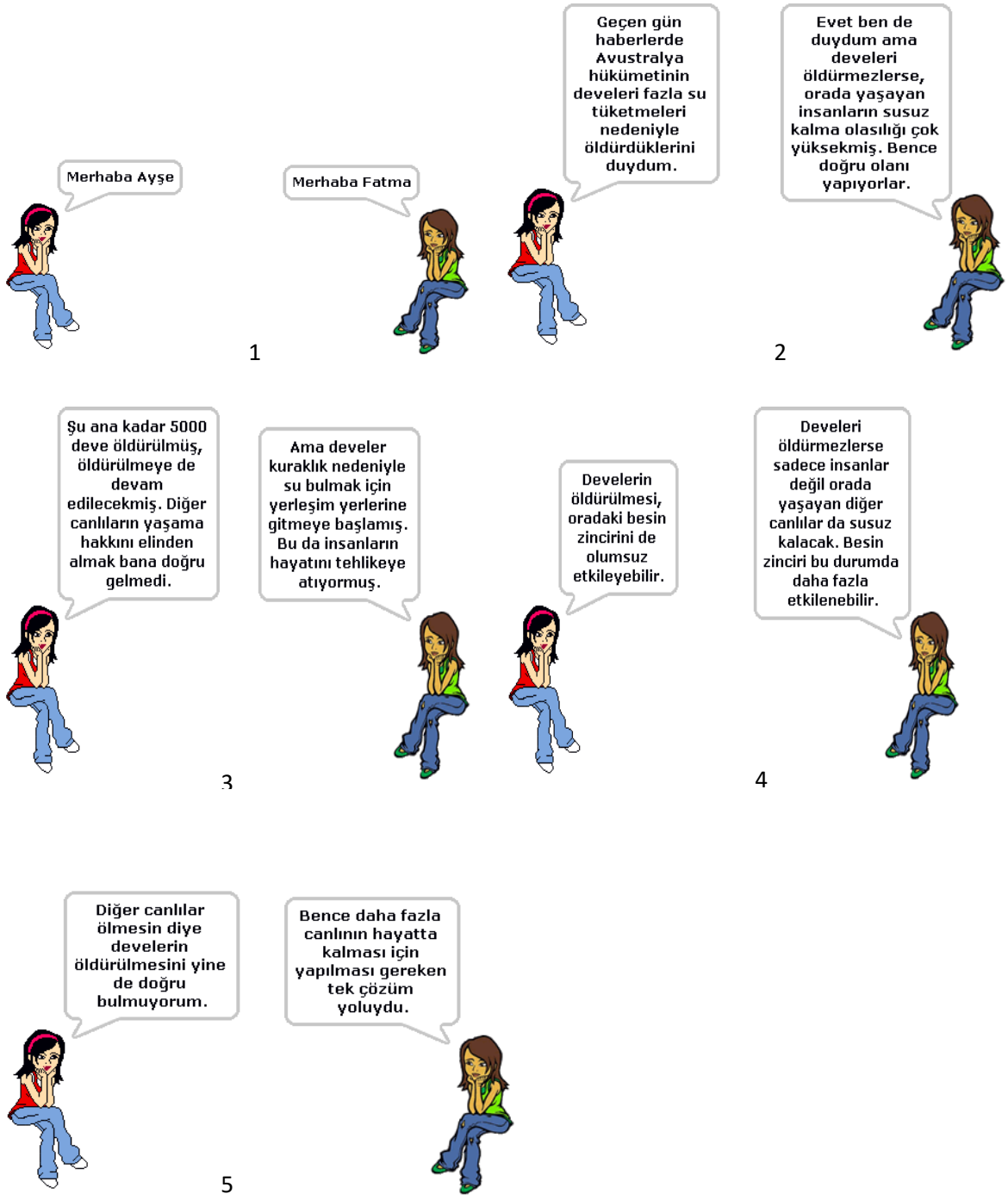

Birinci etkinlik ile öğrencilerin konuyu etik, sosyal ve bilimsel (besin zinciri ve ağı) açılardan ele alması beklenmektedir. Böylece öğrencilerin yaşamlarında karşılaştıkları sosyobilimsel konularda düşüncelerini konuyla ilgili farklı boyutları göz önünde bulundurarak ifade etmeleri ve savunmalarının desteklenmesi amaçlanmıştır.

Etkinlik 2. Argüman öğelerini tanıyorum

Aşağıdaki tabloda fotosentez ile ilgili bazı bilgiler verilmiştir. Argüman yapısını göz önünde bulundurarak, bu bilgilerin hangi öğeye karşılık geldiğini açıklayınız.

Tablo 1. Argüman Öğeleri

	id-dia	veri	Akıl yü-rütme	çü-rütme
1-Bitkilerin büyümesi için ışığa ihtiyaç vardır.				
2-Denizin derinliklerinde de birçok bitki büyümektedir.				
3-Mor ve kırmızı ışıkta bitkilerin daha hızlı büyüdüğü deneylerle ortaya konmuştur.				
4-Ayçiçek bitkisinin de ışığa doğru yönelmesi bitkilerin ışığa ihtiyaç duymasından kaynaklanabilir.				
5-Geceleri odamızda bitki bulundurmak sağlığımız için zararlıdır.				
6-Bitkilerin geceleri sadece solunum yaptığı tespit edilmiştir.				
7-Gündüzleri bitkiler fotosentez yaparak odamızdaki oksijen miktarını arttırırlar, bu da gece oksijen oranını dengeler.				
8-Odamda bitki yetiştirirken daha yorgun kalkıyorum.				

2 nolu etkinlik, argümantasyonu tanıtıcı bir bilgilendirme sonrasında kullanılacak şekilde tasarlanmıştır. Böylece öğrencilerin bir argümanın yapısı ve öğeleri hakkındaki bilgilerinin pekişmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin vermesi gereken cevaplar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. İki Nolu Etkinlikte Beklenen Cevaplar

İfade Numaraları	Argüman Öğeleri
1	İddia
2	Çürütme
3	Veri
4	Akıl Yürütme
5	İddia
6	Veri
7	Çürütme
8	Akıl Yürütme

Etkinlik 3. Güçlü argümanı bul

Aşağıda küresel ısınmayı azaltmak için alınacak önlemlerin bölgesel mi yoksa evrensel düzeyde mi olması gerektiğine dair karşı argümanlar bulunmaktadır. Sizce hangi argümanlar daha ikna edicidir, tartışınız.

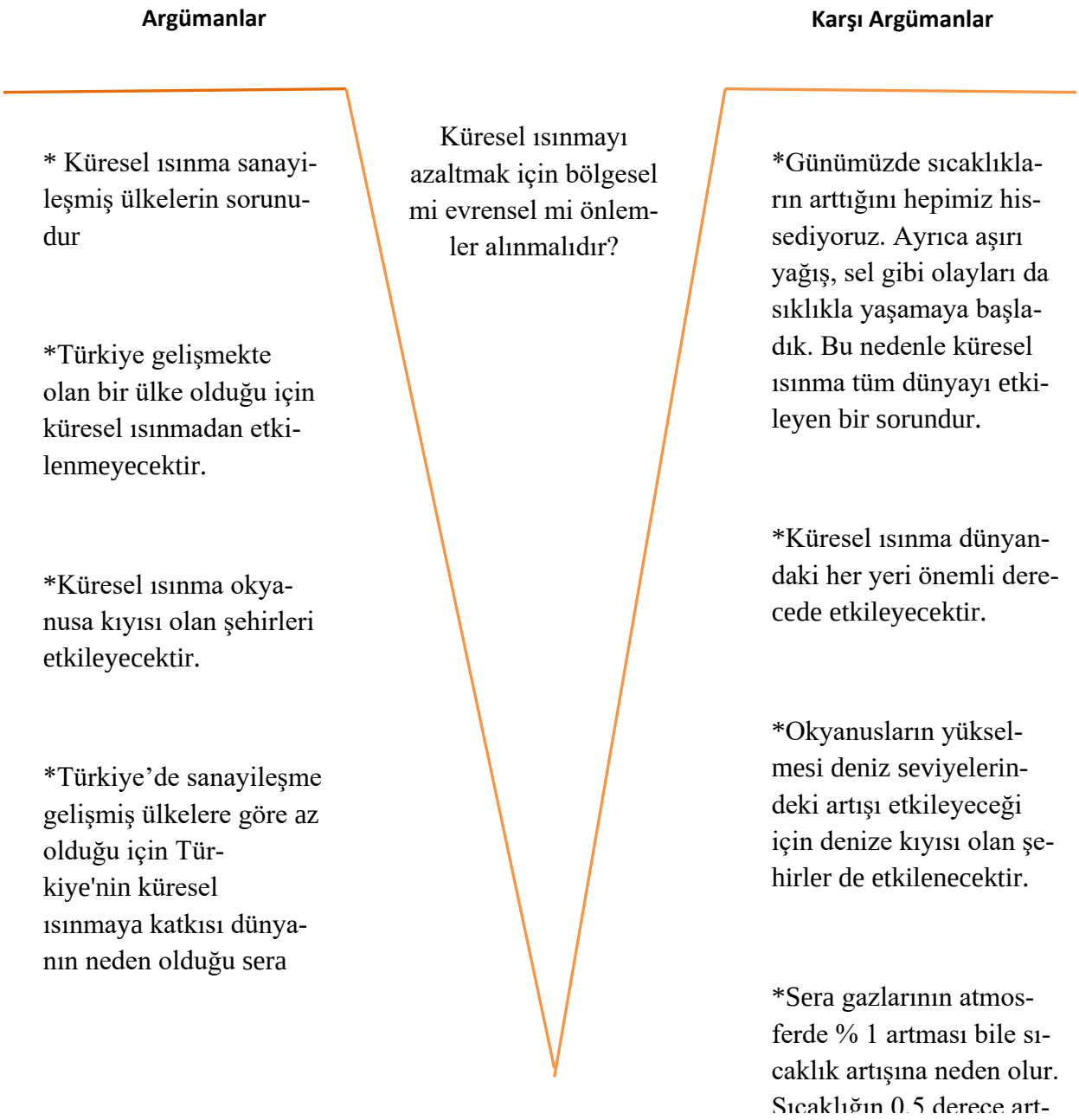

3 nolu etkinlik ile öğrencilerin televizyonda ya da farklı sosyal medya ortamlarında sıklıkla karşılaştıkları küresel ısınma konusunda ileri sürülen argüman ve karşı argümanları değerlendirmeleri istenmektedir. Böylece 2. etkinlikte bir argümanın yapısına dair bilgilerini pekiştiren öğrencilerin, üçüncü etkinlik ile bu öğeleri nasıl kullanmaları gerektiğine dair bir farkındalık kazanması ve güçlü argümanların özelliklerini keşfetmesi amaçlanmıştır.

SONUÇ

Argümantasyon, eğitime sunmuş olduğu çıktılar nedeniyle fen eğitiminde dikkat çeken bir strateji haline gelmiştir. Özellikle söylemsel aktivitelerin eğitimde giderek daha fazla önem kazanmasının, argümantasyonu daha önemli hale getirdiği ifade edilebilir. Bu nedenle fen eğitiminde argümantasyonun yer almasına yönelik yapılan çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut çalışmada da fen sınıflarında argümantasyon sürecinde kullanılabilecek etkinliklerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir argümanın yapısını ve güçlü argümanların özelliklerini keşfetmeye yardımcı olacak etkinliklerin yanı sıra öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları tartışmalı bir konuda (sosyobilimsel bir konuda) argüman sunmalarını destekleyecek bir etkinlik de tasarlanmıştır. Böylece öğrencilerin hem bilimsel hem de sosyobilimsel konularda argüman sunma yeteneklerinin geliştirilmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Çalışma kapsamında üç etkinlik geliştirilmiştir. Birinci etkinlik, güncel bir sosyobilimsel konu olarak nitelendirilebilecek olan Avustralya'da develerin öldürülmesi ile ilgilidir. Bu bağlamda ilk etkinlik Scracth 1.4 programı ile develerin öldürülmesi konusunda farklı fikirlere sahip olan iki kişinin konuşmalarını içeren kavram karikatürlerinden oluşmaktadır. Kavram karikatürlerinin tercih edilme nedeni, alternatif fikirlerin görsel olarak erişilebilir ve çekici bir formatta sunulmasının, öğrencilerin fikirlerini ortaya çıkarabileceği ve daha da geliştirilebileceği düşüncesidir (Keogh ve Naylor, 1996).Bu etkinlik ile bireylerin ve toplumların basın ve diğer medyada bulunan bilgilere dayanarak sosyobilimsel konular hakkında kişisel ve etik kararlar alması gerekliliğinin (Osborne, Erduran ve Simon, 2004) yerine getirilmesine katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

Çalışmada geliştirilen diğer bir etkinlik eşleştirme ile ilgilidir. Bu etkinlik ile öğrencilerin argüman yapısına dair zihinlerinde var olan bilgileri kullanmaları ve pekiştirmeleri amaçlanmıştır. Bu bağlamda iddia, veri, çürütme ve akıl yürütme öğelerinin nasıl olması gerektiğine dair örnekler ile argüman yapısına dair bilgilerinin destekleneceği düşünülmektedir.

Çalışmada geliştirilen üçüncü etkinlik ise güçlü argümanların özelliklerinin keşfedilmesine hizmet edeceği düşünülerek karşı argümanların V diyagramı ile sunulmasını içermektedir. Güçlü argümanların ve özelliklerinin tespit edilmesi amacıyla V diyagramları Aktamış ve ark. (2017) tarafından da kullanılmış olup, bu çalışma ile V diyagramının argümantasyon süreçlerinde kullanılması yönünde mevcut literatürün geliştirilmesine katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

Türkiye'de Fen Bilimleri Öğretim Programının argümantasyon uygulamalarını içermesi bağlamında geliştirilmesi gerektiği ifade edilebilir. Mevcut çalışmanın bu ihtiyacın karşılanmasına hizmet edeceği düşünülmektedir. Böylece tartışma, açıklama, gerekçelendirme, örnekleme gibi sınıf ortamlarında geliştirilmesi gereken argümantasyon unsurlarının (Patronis ve ark., 1999) da geliştirilmesine katkı sağlanacağı ifade edilebilir. İleride yapılacak çalışmalarda da argüman yapısının ve güçlü ve zayıf argümanların özelliklerinin keşfedilmesininın yanı sıra bilimsel ve sosyobilimsel bağlamlarda argümantasyon sunulmasını destekleyecek farklı etkinlik örneklerinin, farklı üniteler bağlamında geliştirilmesi tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

Aktamış, H., Aydoğdu, B., Duban, N., Delen, İ., Özdem-Yılmaz, Y., Türkoğuz, S., Demirbağ, M., & Hiğde, E. (2017). Argümantasyon etkinlik örnekleri. H. Aktamış (Ed.), *Örnek etkinliklerle fen eğitiminde argümantasyon* içinde (s. 197-271). Anı yayıncılık.

Chin, C., & Osborne, J. (2010). Students' Questions and Discursive İnteraction: Their Impact on Argumentation During Collaborative Group Discussions in Science. *Journal of research in Science Teaching*, 47 (7): 883-908.

Cho, K. L., & Jonassen, D. H. (2002). The Effects of Argumentation Scaffolds on Argumentation and Problem Solving. *Educational Technology Research and Development*, 50 (3): 5-22.

Gutierez, S. B. (2015). Integrating Socio-Scientific Issues to Enhance the Bioethical Decision-Making Skills of High School Students. *International Education Studies*, 8 (1): 142-151.

Jim´enez-Aleixandre, M., & Erduran, S.(2007). Argumentation in science education: An overview. In S. Erduran, M. P. Jimenez-Aleixandre. *Argumentation in science education* (pp. 1-3). Springer, Dordrecht.

Keogh, B., & Naylor, S. (1996, September). Teaching and learning in science: A new perspective. In *Lancaster: British Educational Research Association Conference*.

Osborne, J., Erduran, S., & Simon, S. (2004). Enhancing the Quality of Argumentation in School Science. *Journal of Research in Science Teaching*, 41 (10): 994-1020.

Patronis, T., Potari, D., & Spiliotopoulou, V. (1999). Students' Argumentation in Decision-making on a Socio-Scientific Issue: Implications for Teaching. *International Journal of Science Education*, 21 (7): 745-754.

Rieke, R. D., Sillars, M. O., & Peterson, T. R. (2013). *Argumentation and critical decision making*. New York, NY: Pearson.

Sadler, T. D. (2009). Situated Learning in Science Education: Socio-Scientific Issues as Contexts for Practice. *Studies in science Education*, 45 (1): 1-42.

Sampson, V., & Blanchard, M. R. (2012). Science Teachers and Scientific Argumentation: Trends in Views and Practice. *Journal of Research in Science Teaching*, 49 (9): 1122-1148.

Simon, S., Erduran, S., & Osborne, J. (2006). Learning to Teach Argumentation: Research and Development in the Science Classroom. *International Journal of Science Education*, *28* (2-3): 235-260.

Siribunnam, S., Nuangchalerm, P., & Jansawang, N. (2014). Socio-Scientific Decision Making in the Science Classroom. *Online Submission*, 5 (4): 1777-1782.

Van Eemeren, F. H., Jackson, S., & Jacobs, S. (2015). Argumentation. In *Reasonableness and Effectiveness in Argumentative Discourse* (pp. 3-25). Springer, Cham.

von Aufschnaiter, C., Erduran, S., Osborne, J., & Simon, S. (2008). Arguing to Learn and Learning to Argue: Case Studies of How Students' Argumentation Relates to Their Scientific Knowledge. Journal of Research in Science Teaching, 45 (1): 101– 131.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.nextgenscience.org/search-standards (E.T. 11.02.2021)

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE BİLİŞSEL TEMPO

Burcu COŞANAY GÜLEY[1], Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ[2], Oğuz EMRE[2]

[1]Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Muş / Türkiye

[2]İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Malatya / Türkiye

Öz: Her birey zekâ düzeyi, kişilik yapısı, gelişimsel özellikleri ve yetenekleri açısından biriciktir. Bu nedenle her bireyin olaylara yaklaşım tarzı, düşünme stili ve öğrenme hızı farklılık gösterir. Özellikle kişiliğin şekillendiği erken çocukluk döneminde çocuklar dikkat, hatırlama, algılama, dikkat gibi bilişsel beceriler ve bilgiyi anlama, işleme, kavrama, uygulama konusunda birbirinden ayrılmaktadır. Bu farklılıklar çocukların düşünme tarzlarındaki farklılıklardan kaynaklanmakta ve bilişsel üslup olarak adlandırılır. Çocukların bilişsel üslupları onların problem çözme, yansıtıcı düşünme ve karar verme gibi bilişsel süreçleri üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Yani çocuğun bir birey olarak problem durumuna düşünerek yavaş karar verme ya da düşünmeden hızlı bir biçimde karar verme gibi yaklaşım şekli onun bilişsel üslubunun yansıması kabul edilmektedir. Literatürde bağımsızlık/alana bağımlılık, tarama/odaklaşma, riske girme/ihtiyatlı olma gibi birçok bilişsel üslup çeşidinin olduğu görülmektedir. Bilişsel tempo ise günümüzde en çok araştırılan bilişsel üsluplardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle eğitimin ilk kademesinin yer aldığı erken çocukluk döneminde çocukların bilişsel tempolarının belirlenmesi ve bunlara uygun eğitim verilmesinin bilişsel süreç becerilerinin gelişimi açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak bu çalışmada bilişsel temponun türleri, erken çocukluk döneminde bilişsel tempo, bilişsel temponun çocuklar üzerindeki etkisi gibi konuları ele almak ve düşünme tarzlarındaki farklılıklara dikkat çekmek amaçlanmaktadır. Ayrıca eğitimcilere, ailelere ve çocuk alanında çalışan bireylere bu konuda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk, Bilişsel Tempo, Çocuk

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Her birey zekâ düzeyi, kişilik yapısı, gelişimsel özellikleri ve yetenekleri açısından biriciktir. Bu nedenle her bireyin olaylara yaklaşım tarzı, düşünme stili ve öğrenme hızı farklılık gösterir. Özellikle kişiliğin şekillendiği erken çocukluk döneminde çocuklar dikkat, hatırlama, algılama, dikkat gibi bilişsel beceriler ve bilgiyi anlama, işleme, kavrama, uygulama konusunda birbirinden ayrılmaktadır. Bu farklılıklar çocukların düşünme tarzlarındaki farklılıklardan kaynaklanmakta ve bilişsel üslup olarak adlandırılır. Çocukların bilişsel üslupları onların problem çözme, yansıtıcı düşünme ve karar verme gibi bilişsel süreçleri üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Yani çocuğun bir birey olarak problem durumuna düşünerek yavaş karar verme ya da düşünmeden hızlı bir biçimde karar verme gibi yaklaşım şekli onun bilişsel üslubunun yansıması kabul edilmektedir.

Karşılaşılan bir problemi çözme sürecinde erken çocukluk dönemindeki çocuklarda tıpkı yetişkinler gibi problem durumu ile ilgili bilgiyi toplama, bilgileri organize etme, farklı çözüm yolları geliştirme konularında birbirlerinden ayrılırlar. Bu da her çocuğun farklı bir problem çözme süreci geçirdiğini gösterir çünkü her bireyin bireysel farklılıkları olduğu gibi uyumsal süreçleri de farklılık göstermektedir (Rozencwajg ve Corroyer, 2005). Çocukların düşünme süreçlerindeki bu farklılıklar onların performans değerlerini ölçen yetenek farklılıklarından ziyade düşünme biçimi ve düşünme tarzlarının farklı oluşundan kaynaklanmaktadır. Bu farklılıkların çocukların bireysel olarak bir işe yaklaşım tarzı olan bilişsel

üslupdan kaynaklandığı belirtilmektedir. Literatürde bağımsızlık/alana bağımlılık, tarama/odaklaşma, riske girme/ihtiyatlı olma gibi birçok bilişsel üslup çeşidinin olduğu görülmektedir. Bilişsel tempo ise günümüzde en çok araştırılan bilişsel üsluplardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilişsel temponun da yavaş doğru yapanlar (reflektif-düşünsel) ve hızlı yanlış yapanlar (impulsif-içtepisel) olmak üzere kendi içinde ikiye ayrıldığı belirlenmiştir (Gander ve Gardiner, 2010). Özellikle eğitimin ilk kademesinin yer aldığı erken çocukluk döneminde çocukların sahip olduğu bilişsel tempoların belirlenmesi ve bunlara uygun eğitim verilmesinin bilişsel süreç becerilerinin gelişimi açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

AMAÇ

Bu derleme çalışmanın amacı yaşamın ve gelişimin önemli bir kısmını oluşturan erken çocukluk döneminde bilişsel temponun önemini vurgulamaktır. Bu düşünceden yola çıkarak bu çalışmada bilişsel temponun türleri, erken çocukluk döneminde bilişsel tempo, bilişsel temponun çocuklar üzerindeki etkisi gibi konuları ele almak ve düşünme tarzlarındaki farklılıklara dikkat çekmek amaçlanmaktadır.

KAPSAM

Biliş, dünyayı anlamlandırmak için geçirilen zihinsel süreç olarak tanımlanırken aynı zamanda algı, akıl, kavrama, problem çözme, dikkat ve düşünme gibi birçok terimi de içerisinde barındırmaktadır. Aşamalı bir şekilde gelişen biliş çocukluğun ilk dönemlerinde daha hızlı gelişim göstermektedir (Trawick-Swith, 2016). Özellikle çocukların birçok gelişim alanında büyük ilerlemeler gösterdiği 0-8 yaşları arasındaki dönemi kapsayan erken çocukluk döneminde biliş ve bilişsel gelişiminde büyük oranda ilerleme gösterdiği bilinmektedir (Tunçeli ve Zembat, 2017). Bu nedenle bu çalışmanın kapsamını bilişsel sürecin gelişiminin en hızlı olduğu erken çocukluk döneminde bilişsel tempo oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma, literatür taraması sonucu bilişsel tempo ve erken çocukluk döneminde bilişsel tempo konusuna yönelik derleme tarzında yazılmıştır.

BULGULAR

Çocuklar kendilerine özgü dünya görüşü ve düşünme yapılarına sahiptir bu nedenle yetişkin bir birey için kolay olan birçok şey çocuklar için zor olabilmektedir. Çocukların dünyaya yönelik bilgi düzeyleri arttıkça bilişsel sistemlerinin de gelişeceği belirtilmektedir (Miller, 2008). Çocukların bir göreve ya da işe yaklaşım tarzı olarak belirtilen bilişsel üslup da onların olaylara yaklaşım tarzlarını etkilemektedir. En çok bilinen bilişsel üsluplardan biri olan bilişsel tempo düşüncel (reflektif) ya da içtepisel (impulsif) olabilir (Gander ve Gardiner, 2010). Reflektif bilişsel tempoya sahip çocuklar problemlerin, farklı seçeneklerin ve verilerin çözümlenmesinde dikkatlidirler ve uzun süre kullanırlar bundan dolayı daha az hata yaparlar. İmpulsif bilişsel tempoya sahip çocuklar ise problemlerin, farklı seçeneklerin ve verilerin çözümlenmesinde aceleci davranırlar, dikkatsizlerdir ve daha kısa süre kullanırlar bu nedenle daha fazla hata yaparlar (Koçyiğit ve Kayılı, 2014; Pekarsky, 2012).

Reflektif bilişsel tempoya sahip çocuklar başladıkları işlerde aktif, dikkatli ve eleştirel düşünce yeteneklerine sahiptir. Bununla birlikte reflektifler keşfetme ve öğrenme sürecinde araştırma yapma eğilimindedir ve yavaş düşünürler bu nedenle de fazla hata yapmazlar. Buna karşın impulsif bilişsel tempoya sahip çocuklar dikkati dağınık ve genellikle dikkat çekici uyarıcılara odaklandıkları için hata yapmaya

daha açık bir yapıya sahiptir. Başladığı bir işi ya da görevi doğru yapıp yapmadığı konusunda hassas bir düşünceye sahip değildir. Keşfetme ve öğrenme sürecinde ise düzensiz bir eğilim gösterirler (Kolcu, 2014).

Erken çocukluk dönemindeki çocukların sahip olduğu bilişsel tempoları etkileyen faktörlere bakıldığında yaş değişkenin önemli bir etken olduğu görülmektedir. Küçük yaştaki çocukların içtepiselliklerinin fazla olduğu görülürken yaş ilerledikçe düşünselliğinde arttığı saptanmıştır (Demirhan, 2007; Seçer, Sarı, Çeliköz ve Üre, 2009). Anne-baba öğrenim düzeyi yüksek ve kardeş sayısı az olan çocuklarda düşünselliğin yüksek olduğu görülürken anne baba eğitim düzeyi düşük ve kardeş sayısı çok olan çocuklarda içtepisellik görülme oranının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Aksoy ve Özkan, 2015; Özkan ve Yaralı, 2016). Cinsiyet açısından inceleyen çalışmalara bakıldığında kızların erkeklere göre daha az hata yaptığı yanı daha reflektif oldukları belirlenmiştir (Ceylan, 2008).

Çocukların problemlere yaklaşım şekillerini yansıtan bilişsel tempo, çocukların kişilik yapılarıyla da ilişkilidir. İmpulsif (içepisel) bilişsel tempoya sahip olan çocukların kendini denetlemede ve kontrol etme de yetersiz, akran ilişkilerinde saldırgan bir tutum sergileyen, toplumsal ve ahlaki kuralları fazla ciddiye almayan, davranış sorunları görülen, duygusal becerilerde zayıf, akran reddine sık maruz kalan ve sosyal problemlerin daha fazla görüldüğü kişiler olduğu görülmektedir (Demirhan, 2012; Gander ve Gardiner, 2010; Kayılı ve Erbay, 2019; Seçer, Çeliköz ve Yaşa, 2008; Özkan ve Yaralı, 2016). Reflektif (düşünsel) bilişsel tempoya sahip çocukların ise alıcı dil becerilerinin yüksek olduğu, akran gruplarıyla olumlu ilişkiler kurdukları, problem durumunda doğrudan probleme odaklandıkları, mantık yürütme becerilerinin gelişmiş olduğu, benlik algıları ve özyeterliliklerinin daha yüksek olduğu ve ilkokula hazır bulunuşluk düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Gomes ve Livesey, 2008; Koçyiğit ve Kayılı, 2014; Yaralı ve Aytar, 2019). Reflektif çocukların çözebilecekleri problemlere ya da başlayacağı işe yönelik kaygı düzeylerinin fazla olduğu da araştırmalardan elde edilen sonuçlar arasındadır (Er, 2012; Gander ve Gardiner, 2010).

SONUÇ

Gelişim alanlarındaki ilerlemelerin hızlı olduğu ve çocukların çevresinde gözlemlediği, keşfettiği her bilgiyi zihnine eklediği erken çocukluk döneminde bilişsel temponun da oldukça önemli olduğu alanyazında görülmektedir. Sahip olunan bilişsel temponun çocukların benlik algılarını, kişiliklerini, ruhsal durumlarını, akademik başarılarını ve sosyal ilişkilerini etkilediği düşünüldüğünde bilişsel tempoya verilen önem yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle çocuğun ilk eğitim aldığı yer olan aile ve öğretmenlerin bilişsel temponun ne olduğu konusunda bilgi sahibi olması gerekmektedir.

Bilişsel temponun ne olduğu, çocukların reflektif düşünceye sahip olmaları için çocuklarla ne tür etkinlikler yapılması gerektiği, çocuğa zengin uyarıcıların nasıl sağlanacağı gibi konularla ilgili ailelere ve öğretmenlere eğitimler verilebilir. Öğretmenlerin sınıf içerisinde yer alan çocukların bilişsel tempolarına göre eğitimsel süreçleri planlaması sağlanabilir. Bu konuda yapılacak araştırmalar için bilişsel tempoyu belirlemeye yönelik farklı ölçekler geliştirilebilir, farklı yaş grubu ile çalışmalar tekrarlanabilir, deneysel çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Aksoy, A.B. & Özkan, H.K. (2015). Çocukların bilişsel tempoları ile sosyal problem çözme becerilerinin bazı demografik özellikler açısından incelenmesi (Kırklareli il merkezi örneklemi). *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 4(2), 401-417.

Ceylan, E. (2008). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının bilişsel tempoya göre yaratıcılık düzeyinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Demirhan, T.D. (2012). Bilişsel tempo eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının bilişsel tempoları ve davranış sorunlarına etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Er, S. (2012). Farklı bilişsel tempoya sahip 5-6 yaş grubu çocukların işitsel muhakeme ve işlem becerilerinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Gander, M. J. & Gardiner, H. W. (2010). Çocuk Ve Ergen Gelişimi (7. Baskı). (Çev. Bekir Onur) Ankara: İmge.

Gomes, L. & Livesey, D. (2008). Exploring the link between impulsivity and peer relations in 5-and 6-year-old children. *Child: Care, Health and Development,* 34(6), 763-770.

Kayılı, G. & Erbay, F. (2019). A comparison of preschool children's communication and emotional skills on the basis of their cognitive tempos. *Early Child Development and Care,* 189(4), 625-634.

Koçyiğit, S. & Kayılı, G. (2014). Farklı Bilişsel Tempoya Sahip Anaokulu Çocuklarının İlkokula Hazır Bulunuşluklarının İncelenmesi. Eğitim ve Bilim, 39(175), 14-26.

Kolcu, Ş. (2014). Farklı bilişsel tempodaki çocukların oyun davranışlarının ve akran ilişkilerinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.

Özkan, H. K. & Yaralı K.T. (2016). Beş-altı yaş çocuklarının bilişsel stilleri ile sosyal yetkinlik ve davranış durumlarının incelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 24(5), 2195-2206.

Pekarsky, R. (2012). Effect of the child directed interaction phase of parent-child interaction therapy on behavioral impulsivity in young children. (Doctoral dissertation, Hofstra University, Hempstead, NY).

Rozencwajg, P. & Correyer, D. (2005). Cognitive Process İn The Reflective-İmpulsive Cognitive Style. *The Journal of Genetic Pschology,* 166(4), 451-463.

Seçer, Z., Çeliköz, N. & Yaşa, S. (2008). Okul öncesi dönemdeki çocukların bilişsel stillerine göre ahlaki ve sosyal kural anlayışları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20, 561-576.

Trawick-Swith, J. (2016). Erken çocukluk döneminde gelişim: Çok kültürlü bir bakış açısı (Çev. Ed. B. Akman). Ankara: Nobel.

Tunçeli, H. & Zembat, R. (2017). Erken Çocukluk Döneminde Gelişimin Değerlendirilmesi ve Önemi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi,* 3 (3) , 1-12.

Yaralı, K. T. & Aytar, F. A. G. (2019). Okul öncesi çocukların bilişsel tempolarına göre benlik algılarının incelenmesi. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, *2*(2), 287-299.

ERGENLERİN DİJİTAL BAĞIMLILIKLARINA İLİŞKİN ANNELERİN ALGILARI

Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ[1], Burcu COŞANAY GÜLEY[2], Oğuz EMRE[1], Miraç KAYIKÇI[1]

[1]İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Malatya / Türkiye

[2]Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Muş / Türkiye

z: Bağımlılık sözcüğü akla ilk maddesel bağımlılıkları (sigara, alkol, uçucu maddeler vb.) getirmektedir. Son yıllarda ise teknolojideki ilerlemeler neticesinde internete erişimin yaygınlaşması, televizyon, bilgisayar, akıllı telefon, tablet gibi teknolojik aletlerin toplum içerisinde kullanım oranlarının artması sonucunda bağımlılığın farklı bir boyutu olan teknolojik bağımlılıkla karşılaşılmıştır. Bu bağımlılık ilk etapta internet bağımlılığı olarak tanımlanmış fakat zaman içerisinde sosyal medya, dijital oyun gibi farklı birçok bağımlılık türünün ortaya çıkmasıyla bu bağımlılıklar "dijital bağımlılık" adı altında toplanmıştır. Özellikle Z kuşağının dijital bağımlılık oranının daha fazla olduğu bilinmektedir. Bu araştırmanın amacı, ergenlerin dijital bağımlılıklarına ilişkin annelerin algılarının incelenmesidir. Bu amaçla 2020-2021 eğitim öğretim yılında Covid-19 salgın sürecinden dolayı öğrenimine evde devam etmek durumunda kalan 17 ergenin annesi ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada annelerin çocuklarının dijital bağımlılığına ilişkin algıları ile ilgili derin bilgiler edinmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim araştırma deseni uygulanmıştır. Olgu bilim deseninde bireylerin bir olguya, duruma yönelik algıları, yaşantıları ve algılara-yaşantılara yüklediği anlamlar ortaya çıkarılır. Veri toplamak için araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verileri analiz etmek için içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda; ergenlerin dijital bağımlılıklarını tarif etme, bağımlılığı önleme, bağımlılıktan ergeni koruma, eş ile birlikte alınan önlemler, dijital bağımlılığa yönelik eğitim ihtiyacı, Covid-19 salgın sürecinin bağımlılığa etkisi konularında annelerin algılarının tespiti yapılarak ve sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dijital Bağımlılık, Ergen, Anne

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

İçinde bulunduğumuz çağ teknolojik gelişme ve ilerlemelerin hızlı bir şekilde gerçekleştiği dijital çağ olarak da adlandırılmaktadır. Önceki yıllara oranla bilgiye erişme olanağının ve hızının en yüksek olduğu dönem olan 21. yüzyıl dijital ürünlerin de yaygınlaştığı bir dönemdir. Ülkemizde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nun 2018 yılında gerçekleştirdiği "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması" sonuçları incelendiğinde 2018 yılı Ekim-Kasım-Aralık aylarında yaş grubu durumlarına göre bireylerin bilgisayar kullanma oranlarına bakıldığında 16-24 yaş grubunda yer alan bireylerin % 68.2 oranla en yüksek grubu oluşturduğu ve yine aynı araştırmada Ekim-Kasım-Aralık aylarında 16-24 yaş grubunun internet kullanım oranının %90.7 ile en yüksek ikinci grubu oluşturduğu belirlenmiştir (TÜİK, 2018).

İnternet tabanlı teknolojik ürünlerin yaygınlaşması, farklı kullanım amaçlarının (alışveriş, e-posta alma/gönderme, mesajlaşma, telefon görüşmesi, görüntülü görüşme, bankacılık işlemleri, sosyal medya, müzik dinleme, bilgiye ulaşma, içerik paylaşma, çevrimiçi haber sitelerini takip etme gibi) olması ve kolay ulaşılabilir olması sebebiyle gündelik yaşantının vazgeçilmezlerinden biri haline gelen dijital ürünlerin hayatı kolaylaştıran etkilerinin yanında uygun kullanım koşulları altında kullanılmadığında olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Özellikle teknolojik çağın içine doğan çocuk ve ergen grubunun

teknolojiyi kullanma durumları takip edilmediğinde ya da yanlış kullanımları sonucunda ortaya çıkan problemlerden biri de dijital bağımlılıktır.

Bağımlılık sözcüğü akla ilk maddesel bağımlılıkları (sigara, alkol, uçucu maddeler vb.) getirmektedir. Son on yıllarda ise teknolojideki ilerlemeler neticesinde internete erişimin yaygınlaşması, televizyon, bilgisayar, akıllı telefon, tablet gibi teknolojik aletlerin toplum içerisinde kullanım oranlarının artması sonucunda bağımlılığın farklı bir boyutu olan teknolojik bağımlılıkla karşılaşılmıştır. Bu bağımlılık ilk etapta internet bağımlılığı olarak tanımlanmış fakat zaman içerisinde sosyal medya, dijital oyun gibi farklı birçok bağımlılık türünün ortaya çıkmasıyla bu bağımlılıklar "dijital bağımlılık" adı altında toplanmıştır. Özellikle çocuk ve ergenlerin içerisinde yer aldığı Z kuşağının dijital bağımlılık oranının daha fazla olduğu bilinmektedir. Dijital bağımlılık kavramının tartışıldığı literatür incelendiğinde sosyal medya bağımlılığı (Balcı ve Baloğlu, 2018; Baz, 2018; Çiftçi, 2018), internet bağımlılığı (Bat ve Kayacan, 2016; Koç ve Albayrak, 2017; Yurdakoş ve Biçer, 2019), akıllı telefon bağımlılığı (Kuyucu, 2017; Mert ve Özdemir, 2018) gibi konuların yer aldığı görülmektedir. Vaghela (2016) ise dijital bağımlılık kavramını bireylerin tüm dikkatini endişe verici şekilde teknolojiye ve dijital araçlara vermeleri, dijital ürünlerle aşırı derecede etkileşimde bulunmaları ve bu durumun onların fiziksel, sosyal ve psikolojik hallerini olumsuz etkilemesi olarak açıklamaktadır.

Dijital dünyanın olumsuz etkilerinden en fazla etkilenen grup sanal ortamlarda korunmasız ve savunmasız kalan çocuk ve gençlerden oluşmaktadır. Dijital ortamda zaman geçiren çocuk ve ergenler dijital bağımlılığın yanı sıra siber zorbalık, siber mağduriyet, sanal kumar, şiddet, pornografi gibi çoğu olumsuz durumlarla da karşılaşmaktadır (Bayzan ve Özdemir, 2011). Dijital bağımlılık, çocuk ve ergenlerin ebeveyn ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerini olumsuz etkilemekte, sosyal ortamlardan uzaklaşarak asosyal olmalarına, sanal ortamda geçirilen sürenin uzun olmasından dolayı hareketsiz kalınmasına, ruhsal ve fiziksel problemlerle karşılaşmalarına neden olmaktadır (Utma, 2019).

Özellikle Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkan COVID-19 virüsü yaklaşık bir yıldır tüm dünyayı etkisi altına almış ve bundan dolayı Dünya Sağlık Örgütü tarafından "pandemi" olarak adlandırılmıştır. Pandemi nedeniyle uzaktan eğitime geçilmesi, iş yerlerinin evde çalışma şekline geçmesi, işsizliğin artması, sokağa çıkma kısıtlamalarının olması, maske ve sosyal mesafe gibi kuralların olması bireylerin yaşam şekillerinde değişikliğe neden olmuştur. Bu tür kısıtlamalar nedeniyle evde geçirilen zamanın artması bireyleri internet, sosyal medya ve teknolojiye yöneltmiştir. Özellikle zamanının çoğunu akranlarıyla geçiren ergenlerin okul ortamından, akranlarından ve sosyal aktivitelerinden uzakta olmaları onları dijital ortama iten faktörler olarak görülmektedir. Yalnızlık, sosyal olma isteği, mutsuzluk, zaman geçirme, oyun oynama, kendini ispat etme, kafa dağıtma, sanal ortamın sağladığı kendini rahat ifade edebilme gibi faktörlerin dijital bağımlılığa neden olduğu düşünüldüğünde bireylerin özellikle ergenlerin pandemi sürecinde dijital bağımlılıklarının artmasının beklenen bir sonuç olduğu düşünülmektedir (Dilci, Arslan ve Ersoy, 2019; Güney, 2017; Seferoğlu ve Yıldız, 2013; Utma, 2019).

Literatür incelendiğinde dijital bağımlılığın gün geçtikçe artan bir sorun olduğu ve pandemi sürecinin de bu artışın hızını etkilediği görülmektedir. Bundan hareketle ergenlerin dijital bağımlılıklarına ilişkin annelerin algılarını belirlemek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı; lise eğitimine devam eden ergenlerin annelerinin ergenlerin dijital bağımlılıklarına ilişkin algılarının neler olduğunu belirlemektir. Bu doğrultuda ergenlerin dijital bağımlılıklarına ilişkin annelerinin algılarının incelenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

KAPSAM

Araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen bu çalışmadan elde edilecek sonuçların annelerin dijital bağımlılık konusunda görüşlerini yansıtacağı düşünülmektedir. Araştırma annelerin görüşlerini yansıttığı için özgün bir çalışmadır. Araştırmanın kapsamı ergenlerin dijital bağımlılıklarına ilişkin annelerin algılarının incelenmesi olarak tanımlanmıştır. Çalışma konu, amaç ve kapsam bakımından özgün bir çalışmadır.

YÖNTEM

Araştırmada konuyu derinlemesine incelemek için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden de olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgu bilim deseninde bireylerin bir olguya, duruma yönelik algıları, yaşantıları ve algılara-yaşantılara yüklediği anlamlar ortaya çıkarılır. Çalışmanın örneklem grubunu 17 anne oluşturmaktadır. Anneler amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Annelerin pandemi sürecinde çocuklarının dijital bağımlılıkları ile ilgili kaygılı olan kişilerden seçilmesine özen gösterilmiştir. Annelerin yaşları 32 ile 55 arasında değişmektedir. Yaş ortalamaları 40.7 olarak hesaplanmıştır. Annelerin 4'ü ilkokul, 5'i ortaokul, 2'si lise, 5'i lisans, 1'ilisansüstü mezunudur. 13 katılımcı anne çalışmamakta, 4 anne çalışmaktadır. Verileri toplamak için araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, dokuz açık uçlu sorudan ve demografik bilgilerden (annenin yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu, evlilik süresi, aile tipi, çocuk sayısı) oluşmaktadır. Uzmanların değerlendirmeleri ile forma son şekli verilmiştir. Görüşme formunda, ergenlerin dijital bağımlılıklarına ilişkin annelerin algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Görüşme Formu'nda aşağıdaki sorulara yer verilmiştir:

1. Dijital bağımlılık ile ilgili bildiklerinizi ifade edebilir misiniz?
2. Çocuğunuzun dijital bağımlılıktan korunmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?
3. Çocuğunuzun dijital bağımlılıktan korunması için ne tür önlemler alıyorsunuz?
4. Çocuğunuzu dijital bağımlılıktan korumak için kendinizi yeterli görüyor musunuz? Görmüyorsanız neden?
5. Pandemi sürecinin çocuğunuzun dijital bağımlılığına ne gibi etkileri olduğunu düşünüyorsunuz?
6. Çocuğunuzu dijital bağımlılıktan korumak için ihtiyaç duyduğunuz eğitim hakkında görüşleriniz nelerdir?
7. Çocuğunuzun dijital bağımlılığına ilişkin eşinizle birlikte aldığınız önlemler nelerdir?
8. Dijital bağımlılık konusunda eklemek istediğiniz başka görüşleriniz var mı?
9. Sizce çocukları dijital dünyaya çeken veya büyüleyen şey nedir?

Pandemi sürecinden dolayı verilerin online platformda toplanması sağlanmıştır. Verileri analiz etmek için betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Kodlamalar yapılarak ve temalar oluşturularak veriler analiz edilmiştir. Görüşmenin geçerlik ve güvenirliği ise ayrıntılı betimleme, akış şeması, uzman incelemesi ve ayrıntılı alıntılar yapma yolu ile sağlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde ergenlerin dijital bağımlılıkları ile ilgili annelerin dijital bağımlılık kavramının ne olduğu, dijital bağımlılıktan korunmaya ilişkin görüşleri, pandemi sürecinin dijital bağımlılığa etkisine dair görüşleri ve dijital bağımlılık konusundaki eğitim ihtiyaçları konusundaki görüşlerine yer verilmektedir. Bu kapsamda her bir temayla ilgili annelerin görüşleri doğrudan aktarılmıştır.

Kategoriler	Kodlar
Dijital Bağımlılık Kavramı	• Çocukları derinden etkileyen teknolojik eğlenceler diyebilirim. • Günümüzdeki birçok çocuğun bilgisayar oyunlarına adeta tapmış durumda olmasıdır. • Dijital bağımlılık teknoloji bağımlılığıdır. İnsanın sosyal yaşantısını yok eder. • Sosyal hayatta kopukluk ve özellikle telefonla geçirilen zamanın fazla olmasıdır. • Saatlerce bilgisayarda oynama, telefonla tabletle uğraşıp elinden düşürememe. • Bilgisayar gibi teknolojik aletlere bağımlı olarak sosyal aktiviteleri ihmal etmek. • Tv, telefon, tablet internet karşısında geçirilen vakit. Bazı sosyal medyaları olduğundan fazla ve sık kullanma. • Teknolojik tüm aletler ile olduğundan fazla ve sık vakit geçirme, sosyal medya ya da dijital oyunlara yaşamı kısıtlayacak zaman ayırma durumu. • İhtiyaç olsun veya olmasın sürekli bakma ve gezinme gereksinimi duymak
	• Telefon tablet ve internette vakit geçirmek yerine arkadaş edinmesi. Teknolojik aletlerden mahrum bırakılması. İhtiyaç dışında kullanılmamalı. • Zararlı sitelere erişimine engel olmak. Zararlı oyunlar kaldırılmalı. Telefon, pc, tablet vs. şifre koymak. • Çocuklar farklı sosyal alanlara yönlendirilmeli. Planlı çalışılmalı. Çocukla kaliteli vakit geçirilmeli. Sosyal hayata önem verilmeli. Ailece oyunlar oynanmalı.

Dijital Bağımlılıktan Korunma	• Sosyal aktivite ve etkinliklere yönlendirmek. Açık hava etkinliklerine önem veriyorum. Arkadaş çevresi oluşturuyorum. • Ailecek çocuklarla eğlenceli bir şeyler yapılmalı. • Gözetimimiz altında sosyal medya kullanımı sağlamaya çalışıyoruz. Aile aktivitelerimize çok yer vermeye çalışıyoruz. Pandemiden dolayı evde sinema, oyunlar vb. ile kaliteli zaman geçirmeye çalışıyoruz. • Baştan bunu engellemeye çalışmak ve saat koyarak TV telefon vb. izlemeye izin vermemek ve bunlara küçük yaştan bilinçlendirip ileride nelere yol açabileceğini anlatmak ve bilgilendirmek.
Pandeminin Dijital Bağımlılığa Etkisi	• Aşırı derecede telefona tablete yöneldi, derslere olan ilgisi azaldı. • İnternette daha çok zaman geçirmeye başladı. Asosyal olmaya başladı. Pandemi Bu aralar youtuber olma hevesi var yanlış yönelmesini istemiyorum. • Virüsün öldürücü etkisinin olması, daha çok eve bağımlı olmamamıza ve dijital bağımlılığın artmasına neden oldu. Uzaktan eğitimden dolayı da çocuklar telefona daha çok yakınlaştı. • Daha fazla telefona sosyal medyaya yöneldi. • Arkadaşları ile görüşememe daha çok dijital ortama çekti. • Dışarıdaki sosyal hayatın tamamen kısıtlanması ev içine fazlasıyla sığınmaya neden oldu. Bu durum ister istemez bir noktadan sonra çocuğu dijital ortamda arkadaşlarıyla konuşup yazışması ya da grup sohbetleri bahanesiyle de olsa kendine daha çok çekti. • Evden çıkamadığı için daha çok telefon ve telefondan oyunlar yükleyip onlara çok bağlandı ve gece yarısına kadar oynayamaya devam ediyor.
Eğitim İhtiyacı	• Öğretmenlerin ailelere yönlendirme yapması gerekli • Ebeveynlere dijital bağımlılıkla ilgili bilgilendirmeler yapılmalı ve bu alanda okullarda derslikler açılmalı ya da araştırmalar yapılmasını istiyorum • Alanında uzman kişiler tarafından kalıcı bir çözüm için eğitim ihtiyacı var. • Özellikle çocukların eğitiminin telefonla olması onları daha çok çekti kendine başka çareler aranmalı bence. • Anne babalara çocuklarıyla nasıl kaliteli zaman geçirilir buna yönelik eğitimler verilmeli, ayrıca çocuğuyla birlikte yapabileceği aktiviteler önerilebilir biz araştırma yapsakta yetmiyor uzman desteği şart.

	• Bilinçli medya tüketimi dijital ortam kullanımına yönelik hem aile hem çocuklara eğitim verilebilir.

Kodların ve kategorilerin sunulduğu tabloda annelerin cevaplarının sıklığına göre doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Annelerin dijital bağımlılığa ilişkin algılarında dijital bağımlılık kavramı ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

A1: "Dijital bağımlılık teknoloji bağımlılığıdır. İnsanı körleştiren ve sosyal yaşantısını öldüren bir kavramdır. İnternet insanda kötü davranış sergiletir hale geldi. Sadece sanal âlemde ya da belirli alanda sınırlı kaldı insanlar."

A2: *"Sosyal hayatta kopukluk. Özellikle telefonla geçirilen zamanın fazla olması. Ders ve kitap okumaya zaman ayırmama. Olumsuz örnekle karşılaşma durumu."*

Annelerin dijital bağımlılığa ilişkin algılarında dijital bağımlılıktan korunma ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

A3: *"Çocuklar farklı sosyal alanlara yönlendirilmeli. Planlı çalışılmalı. Çocukla kaliteli vakit geçirilmeli. Sosyal hayata önem verilmeli. Ailece oyunlar oynanmalı."*

A8: *"Baştan bunu engellemeye çalışmak ve saat koyarak TV telefon vb. izlemeye izin vermemek ve bunlara küçük yaştan bilinçlendirip ileride nelere yol açabileceğini anlatmak ve bilgilendirmek."*

Annelerin pandeminin dijital bağımlılığa etkisi ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

A9: *"Dışardaki sosyal hayatın tamamen kısıtlanması ev içine fazlasıyla sığınmaya neden oldu. Bu durum ister istemez bir noktadan sonra çocuğun dijital ortamda arkadaşlarıyla konuşup yazışması ya da grup sohbetleri bahanesiyle de olsa kendine daha çok çekti."*

A11: *"Evden çıkamadığı için daha çok telefon ve telefondan oyunlar yükleyip onlara çok bağlandı ve gece yarısına kadar oynamaya devam etti bunu onun açısından zararlı olabileceği konusunda onu uyardım."*

Annelerin dijital bağımlılık konusunda eğitim ihtiyaçları ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

A18: *"Öğretmenlere görev düştüğünü düşünüyorum. Onların ailelere yönlendirme yapması gerekli."*

A5: *"Alanında uzman kişiler tarafından kalıcı bir çözüm için eğitim ihtiyacı var."*

SONUÇ

Genel anlamda araştırmadan elde edilen sonuçlara bakıldığında dijital bağımlılığın ergenlerin gündelik yaşantılarında sıklıkla görüldüğü ve annelerin bu durumdan şikâyetçi olduğu görülmektedir. Fakat annelerin dijital bağımlılıktan korunma konularında bilgi eksikliklerinin olduğu ve dijital bağımlılık konusunda eğitim ihtiyaçlarının olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda annelerin dijital bağımlılık kavramını ergenlerin tv, telefon, bilgisayar, tablet gibi gereçlerle fazla zaman geçirmeleri, sosyal ortamlardan uzaklaşmaları, teknolojik ürünlerden ayrı kalamama şeklinde ifade ettikleri görülmekte bu da dijital bağımlılık kavramı ile ilgili bilgi düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Annelerin ergenlerin dijital bağımlılıktan korunmasına yönelik görüşlerini değerlendirdiğimizde, genel olarak ergenlerin teknolojik araçlardan uzak tutulması gerektiği, sanal ortamda girdikleri sitelerin takip edilmesi gerektiği, dijital ortamlarda geçirilen zamanın sınırlandırılması gerektiği ve sosyalleşmeyle birlikte dijital bağımlılığın azalacağını belirtmişlerdir. Annelerden elde edilen görüşlerin dijital bağımlılıktan korunma konusunda yetersiz olduğu genellikle korunmanın ergenleri sınırlandırma ve sanal ortam kısıtlama şeklinde ifade edilmiştir. Ancak ergenleri dijital bağımlılıktan koruma için bu kısıtlamaların yetersiz olduğu bunun yerine dijital ürünlerin nasıl etkili bir şekilde kullanılması gerektiği anlatılmalı, özellikle internet tabanlı dijital ürünlerin kullanım süreleri net bir şekilde belirlenmeli, ergenlerin aile ve arkadaş gruplarıyla yüz yüze kaliteli zaman geçirmesi sağlanmalı, internet kullanım durumu haftalık çizelge ile kontrol altına alınarak uygulanmalı ve ergenin bu kontrolü kendinin yapmasına fırsat verilmeli, kitap okuma saatleri belirlenmeli, internet kullanmak için yoğun istek duyduğunda yapmak istediği etkinlikleri yapmak için yönlendirme yapılması gerektiği söylenebilir.

Annelerin görüşlerine göre araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise pandemi sürecinde ergenlerin dijital bağımlılık düzeylerinin arttığıdır. Pandemi sürecinde evde geçirilen zamanın artması, eğitimin uzaktan olması nedeniyle telefon, tablet ve bilgisayar kullanımının artması, arkadaşlarla görüşememe gibi nedenlerde ötürü ergenler arasında dijital bağımlılığın artış gösterdiği katılımcılar tarafından belirtilmektedir. Ergenlerin arkadaş ortamında daha fazla vakit geçirme ve sosyal olma isteği göz önünde bulundurulduğunda pandemi döneminde arkadaşlardan uzak kalma, sosyal aktivitelerin durması gibi nedenlerle sosyalleşmeyi dijital ortamda aramakta, sosyalleşmek için sosyal medya üzerinden arkadaşlık ilişkileri kurmaya çalışmakta, evde geçirilen sürenin artmasından dolayı zaman geçirmek için dijital oyunlara başvurma gibi sanal ortamda geçirilen zamanların artması nedeniyle dijital bağımlılığın arttığı söylenebilir.

Annelerin eğitim ihtiyaçlarına ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde ise ebeveynlerin eğitimciler ve alan uzmanları tarafından eğitilmeye ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu eğitimler okullarda eğitimciler tarafından verilecek aile eğitimleri, ebeveynlere yönelik hafta sonu kursları, ailelere çocuklarıyla nasıl kaliteli zaman geçireceklerine yönelik verilecek eğitimler, çocukları sanal ortamlarda izleme ve koruma yolları, dijital ortamlarda bilinçli medya tüketiminin nasıl olması gerektiğine yönelik aile ve çocuklara eğitim verilmesi gerekmektedir. Bu konularda verilecek eğitimlerin aileleri bilinçlendirerek çocuk ve ergenlerin dijital bağımlılıklarının önüne geçebileceği düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

- Araştırma grubu genişletilerek ve araştırmaya babalar dâhil edilerek araştırma tekrarlanabilir.
- Farklı yaşlarda çocuğu olan ebeveynler ile farklı sorularla çalışma tekrarlanabilir.
- Ailelere dijital bağımlılıktan korunma yollarına yönelik eğitim verilerek deneysel bir araştırma yapılabilir.
- Çocukların sanal ortamın zararlı etkilerinden uzak tutulması için ailelere okullarda eğitimciler tarafından eğitimler verilebilir, kitapçıklar hazırlanabilir.
- Çocuklarla ailelerin kaliteli zaman geçirmesi için eğitimin her kademesinde aile çocuk etkinlikleri yapılabilir.

KAYNAKÇA

Balcı, Ş. & Baloğlu, E. (2018). Sosyal Medya Bağımlılığı ile Depresyon Arasındaki İlişki: "Üniversite Gençliği Üzerine Bir Saha Araştırması". *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (29), 209-234.

Bat, M. & Kayacan, Ş. (2016). İnternet bağımlısı erişkinlerde sosyal medya oyunları üzerine vaka incelemesi: Candy Crush oyunu. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(12), 20-45.

Baz, F.Ç. (2018). Sosyal medya bağımlılığı: üniversite öğrencileri üzerine araştırma. *OPUS Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 9 (16), 276-295.

Çiftçi, H. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 417-434.

Dilci, T., Arslan, A. & Ersoy, M. (2019). 0-12 Yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre belirlenmesi (Sivas ili örneği). *Tarih Okulu Dergisi,* 12, 122-142.

Güney, B. (2017). Dijital bağımlılığın dijital kültüre dönüşmesi: Netlessfobi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi,* 1 (2), 207-213.

Seferoğlu, S.S. & Yıldız, H. (2013). Dijital çağın çocukları: ilköğretim öğrencilerinin Facebook kullanımları ve İnternet bağımlılıkları üzerine bir araştırma. *İletişim ve Diplomasi,* 2, 31-48.

Koç, P. & Albayrak, M. (2017). Farklı gelişim düzeylerindeki bireyler üzerinde internet bağımlılığının etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 22, 2391-2404.

Kuyucu, M. (2017). Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı: akıllı telefon (kolik) üniversite gençliği. *Global Media Journal,* 7 (14), 328-359.

Mert, A. & Özdemir, G. (2018). Yalnızlık duygusunun akıllı telefon bağımlılığına etkisi. *OPUS Uluslararası Araştırmalar Dergisi,* 8 (Gençlik Araştırmaları Özel Sayısı), 88-107.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2018) Hanelerde bilişim teknolojileri kullanımı. Web: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=10 15 Şubat 2021'de alınmıştır.

Utma, S. (2019).Sosyalmedya bağımlılığı üzerine kuramsal bir değerlendirme. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), 118-130.

Vaghela, P.S. (2016) "Digital addiction: an epidemic of digital world-an article on digital addiction among genaration d." National Conference On Managing Business Through Digital Marketing In The Globalized Era. Grajat.

Yurdaloş, K. & Enis, B. B. (2019). İnternet bağımlılık düzeyinin akademik ertelemeye etkisi: sağlık yönetimi öğrencileri üzerine bir araştırma. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 16*(1), 243-278.

TARİHSELLİK VE MODERN BİLİNÇ KISKACINDA İLK İBRAHİMİ MİSTİK MURAT KAPKINER

Mehmet Alparslan AKINCI[1], Yakup ÇELİK[2]

[1]Yıldız Teknik Üniversitesi SBE Doktora Öğrencisi, İstanbul / Türkiye
[2]Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İstanbul / Türkiye

Öz: İslam mistisizmi başlangıcından itibaren vahiy ve nebevi pratikten oluşan dinsel geleneğin içinde kendine dilsel ve retorik bir alan açarak bir gölge söylem üretmiştir. Vahyin (Kur'an) keskin dilini mecaz ve alegorilerle baypas ederek bir tür "İslam içinde İslam" ihdas eden bu söylem şiddet ve yoğunluğu değişse de tarihsel tasavvuf geleneğine bütünüyle hakim olmuştur. Murat kapkıner, bir şair olarak İslam mistisizmi geleneğinde ilk defa mistik bilinç kurgusunu vahiy dilinin içine oturtma çabasıyla Kuran'ın söylem bütünlüğünü geleneksel tasavvufun mecaz ve alegorilerinin önüne koymuş, bir anlamda gelenekten çok başka bir biçimde bir tür "Kuran mistisizmi" oluşturmuştur. Şairin şiirinin tamamına hakim olan bu bilinç ve söylem, oldukça istemli bir seçimle "İbrahimi gelenek" adı verilen semitik kutsal metinleri tanrısal esinin sürekliliği içinde ele almış ve Tevrat ve İncil'in bilişsel arka planını da mistik deneyimine dahil etmiştir. Şiirinde geleneksel tasavvufun özgül dilini hemen hemen hiç kullanmayan şairin bireysel mistik deneyimini ifade etmek üzere seçtiği aracın doğrudan vahyin yoruma tabi tutulmamış literal varlığı olması ilginç bir yeniliktir. Kuran metninin mistik derinlikten yoksun olduğu savıyla temellendirilmiş ve örtülü bir biçimde İslam mistisizmini vahiyden sapma olarak değerlendiren Batılı bakışın tam aksine şairin kendi mistik bilinç ve dilini Kuran perspektifi üzerine oturtması tasavvuf çerçevesine ait olmadığı gibi herhangi bir dinsel geleneğe de ait değildir. Şairin bilgi deneyiminin karşısına çıkan iki büyük iç çatışma ögesi ise modern psikolojinin insan tekini yerleştirdiği algı kalıpları ve tasavvuf geleneğinin temellük ettiği "Müslüman mistik" tipolojisidir. Onun şiirinde bu iç çatışmanın derin izleri görülür. İçsel yolculuğun kontrolsüz akışında şairin bilincinde gerçekleşen tinsel uyumsuzluk, kendisini kuşatan inanç ve yaşam atmosferine çeşitli şekillerde yansır. Düşünsel içeriği vahiy ve gelenekçe belirlenmiş belleği modern dünyanın bilincini kuran felsefi-psikolojik dil ve bilinçle kuşatılmıştır. Son çözümlemede ortaya çıkan salt poetik bir tutum değil, birkaç ucuyla evrensel mistisizme dahil olan yepyeni bir "Müslüman mistik bilinci"dir. Bu bilince "İbrahimi mistisizm" adını vererek onu hem geleneksel tasavvufun tinsel dünyasından ayrı tutmak gerektiğini hem de Kur'an perspektifli özgün bir mistik düşünceyi imlediğimizi belirtmek doğru olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kuran Mistisizmi, Mistik Şiir, Murat Kapkıner, Modern Türk Şiiri

GİRİŞ

Tasavvuf kavramıyla ilgili ilk döneme ait İslam kaynakları bütünüyle içeriden bir bakışla kaleme alındığı halde betimledikleri şeyin kökenini belirsizlikten kurtarabilmiş değildirler. Kelimenin etimolojisiyle ilgili en az üç farklı kaynağa atıf yapan müellifler kavramın orijinini bir şekilde Arapça üzerinden İslam'a bağlamaya çalışmışlardır. Annenarie Schimmel bu gerçeği örtülü bir biçimde İslam mistisizminin her dinin gizemcilerinin deneyimlerini üç farklı imge grubu ile simgeleştirdiğini söyleyerek dile

getirmiştir[94]. Çoğu araştırmacının dikkat etmeden geçtiği ana mesele, mutasavvıfların Müslüman oluşlarıyla İslamileşmek zorunda kalan mistik deneyimin Kur'an kaynaklı olup olmadığıdır.

Bu noktada İslam mistisizminin kendine ad olarak bizzat Kur'an'dan bir kavram seçmemiş olduğu gerçeğinin neredeyse hiç irdelenmemesi ilginçtir. Süreç boyunca İslami kavramları tasavvufun içine yerleştiren ve tasavvufun ana sistematiğini kuran büyük mutasavvıfların artık İslami kültürel iktidarı kabullenmiş kadim uygarlıkların mirası olan şehirlerde ortaya çıkmaları da yeterince tartışma konusu edilmemiştir. Batılı akademisyen ve araştırmacılar zaman zaman tasavvufa ait temel kavramlardan bazılarının İslam dışı kaynaklardan alındığını gösterseler de (söz gelimi Nicholson "İnsan-ı Kâmil" anlayışının kesinlikle Helenizm'e dayandığını" uzun uzadıya açıklar[95]) son çözümlemede İslam mistisizminin İslamiliğini vurgulamaya özellikle dikkat ederler. Problemin temelinde yatan ana ögelerin göz ardı edildiği tüm bu araştırma ve incelemelerin ortak kusuru İslam mistisizmini Kur'an perspektifinden incelemeyip diğer tarihsel kayıtlarla yetinmiş olmalarıdır.

Mutasavvıflar şiir ve düzyazılarında Kur'an'dan alıntılar yapmışlardır hiç kuşkusuz. Ancak bu alıntıların büyük ölçüde "kıssa" içeriği olması ve bunların da önemli bir kısmının diğer semitik kutsal metinlerle koşutluk göstermesi, tercihlerini belirleyen başka nedenleri akla getirmektedir. İlk olarak Kur'an, Tasavvuf için bire bir alınıp uygulanabilecek bir söylem içeriği sunmaz. Buna ilaveten mutasavvıfların önceledikleri münzevilik, bireysellik ve batıni yaşantılar Kur'an'ın hoş bakmadığı meselelerdir. Nitekim ilk dönem sufileri söylemlerinden çok olağandışı ve hayranlık uyandırıcı davranışlarıyla kabul görmeye çalışmışlardır. Bu yolda onların en büyük yardımcısı ise Kur'an'ı yalnızca "fıkıh" perspektifi içinde yorumlayan "molla" tipi olmuştur. Mollanın katı ve tavizsiz yasasından bunalan içtenlikli Müslüman fert için tasavvuf bir nefes alma alanı açıyordu.

Tasavvuf temelli Türk şiiri başından itibaren Müslüman Türklerin yeni dahil oldukları kültürel dinsel havzada bu şekilde hazır buldukları söylem çerçevesinde biçimlenmiş ve yol almıştır. Başlangıçta yer yer eski Türk inanışlarının da görülebildiği tasavvufi Türk şiiri özellikle İran coğrafyasında oluşumunu tamamlamış tasavvuf anlayışını devam ettirmekle yetinmiştir. Kuramsal anlamda bir uyarlamadan öteye geçemeyen bu şiirin belki de tek sıra dışı özgün ürünlerini Yunus Emre vermiştir. Yunus Emre'de Kur'an söylemiyle tam olarak örtüşen şey, şiirlerinde yoğun biçimde işlediği ölüm olgusundan hareketle "gayb" ve "ahiret" inancına vurgudur. Bu yönüyle, ölüm gerçeğinin acısını duyan bir birey Kur'an'ın ana öğretisine örneğin İran mutasavvıflarının şiirlerinde görülen duyarsızlaşmış bir vahdet-i vücut anlayışından çok daha yakındır.

Müslüman Türklerin Anadolu'daki dokuz asırlık tasavvufi deneyimleri ve bu deneyimlerin yansıtan tasavvufi Türk şiiri zaman içinde tarikat adı verilen sosyal yapılar tarafından bütünüyle kuşatılmıştır. Tarikatların uyguladıkları katı hiyerarşi ve sistematik pratikler tasavvuf şairinin özgünlüğünü gitgide kısıtlamıştır. Bu durumun şair açısından tek bir anlamı vardır. Onun artık bilgiye ve öğrenmeye hiçbir gereksinimi yoktur, iyi bir alıcı ve uygulayıcı olması yeterlidir. Şair Murat Kapkıner'e kadarki tassavvufi Türk şiiri bütünüyle batınileşmiş, söylem üstünlüğünü yitirmiş bir Kur'an anlayışının hakimiyeti altındadır.

[94] İslamın Mistik Boyutları, (2001, s.21)

[95] Studies in İslamic Mysticism. (1921, vii)

Murat Kapkıner 1980 sonrası Türkiye'de hızla filizlenen ve kendine verimli bir entelektüel taban bulan "İslamcılık" düşüncesi içinde ortaya çıkmıştır. Döneminin tüm İslamcı okumalarına hakim olan şairi ilginç kılan şey onun geleneksel tasavvufla kurduğu bağdır. Şiirinde geleneksel tasavvufa ait izler son derece az olmakla birlikte modern yaşama direniş anlamına gelecek ölçüde klasik derviş tutumunu sergileyen güçlü örneklemelerdir bunlar. Kapkıner'in bu örnekler dışında kalan poetik tutumunu belirleyen Kur'an kültürüdür ve bu biçem tasavvuf şiiri için büyük bir yeniliktir.

Aşağıda şairin kitaplarından Kur'an ve medrese kültürünü yansıtan rastgele bir seçme verilmiştir. Tüm bu alıntılarda dikkat çekici olan ayrıntı, şairin geleneksel tasavvuftaki durum ve tutumların aksine Kur'an kelime ve kavramlarını Farsçaya ve Türkçeye yerleşmiş şekilleriyle değil özgün Arapça fonetiğiyle kullanıyor olmasıdır. İslami-Kur'anî kelime ve kavramların bu titizlikle kullanımı medrese usulüne özgü bir duyarlılıktır ve tasavvufi şiir için devrim niteliğinde bir yeniliktir.

"ve-d Duha" (s.17) "ilâ hâzâ yevmina" (s.49) "bu ne ayettir" (s.58) "Yasin…" (s.59) "inneke alâ sıratımmüstakîm" (s.61) "Allah-u a'lem bissavab" (s.64) "sayhaten vahide" (s.80) "ya leyteni küntü türaba" (s.99) "bukreten ve asilâ" (s.100) "İLLA VECHEH" (s.169) "İLLA HU" (s.171) "ene muvahhid" (s.171)

"sekiz asırdır atalarımızda/ olumlu Kur'an kişilerinde/ Asiye'de Meryem'de/ Hızır'da Lukman'da konuşmuştur" (s.67)

"olaya/ elçilerin katıldığı yerden katıldım/ yalnız gök sofrası yoktu" (s.89)

"ama ne koç/ ne maide indi gökten" (s.92)

"Eyyub sahifesinden başladım" (s.96)

"BİR HADİS-İ GARİBİM / bir münker rivayetim şimdi" (s.150)

Elifbamdan Arta Kalan: "rauftur/ erhamürrahimin'dir" (s.37) "Zülkarneyn de bendim/ güneşin doğduğu/ bir kızıl suda battığı" (s.49) "mensuh" (s.68) "Harut ve Marut" (s.68)

Ademin Müstesna Ölümü: "fahşa.." (s.27) "alnımda bir levha var/ müteşabihat yazılı" (s.29) "dabbeyi…" (s.34) "ankebut" (s.34) "muammerun…" (s.44) "İNNE VA'DALLAHU HAKK" (S.58)

Bütün Cemreler Düştü mü Çocuklar" "uful eden" (s.30) "fecr-i kazip" (s.42)

Örnek olarak seçilen söz ve kavramların yanı sıra şairin dünya görüşünü de modern Müslümanlık bilincinin belirlediğini şiirinin söz dağarcığında görebiliriz. Okuyucunun karşısına çıkarılan Müslüman tipolojisi ortalama bir derviş tavrının çok ötesindedir. Bu insan kesinlikle mistik bir bilince sahiptir, fakat onun bilincini kuran söylem ögeleri bütünüyle Kur'an'dan alınmıştır ya da Kur'an ile uyumludur.

Kutsal Metinlerin Kardeşliği

Şair, şiirini yazıp yayımladığı dönemde İslamcı çevrelerle çok yakın ilişkiler içindedir. Fakat o, hiçbir zaman şiirini İslam geleneği ve Kuran ile sınırlı tutmamıştır. Çünkü hepsi Sami ırkının yaşayıp yayıldığı coğrafyada ortaya çıkan üç büyük kutsal kitabın kardeşliğinin çok iyi bilincindedir. Şiirlerinde yine ait olduğu sosyal çevreden farklı olarak diğer kutsal metinlerden de yararlanmış ya da onlara göndermeler yapmıştır: *"Tevrat yedim Tevrat giyindim kan ter içinde yazılan/ İncil söyledim dört mevsim […] en kutsal ibraniceyi/ çarmıhta kullandım"* (s.37-38). Bazı yerlerde bu tutum öylesine içselleştirilmiştir ki

kutsal bir metinle bir halk türküsü bir arada anılmıştır:"mezmurlar alıyor/ hoyratlar satıyorum" (s.44). Şairin yukarıda geçen "en kutsal ibraniceyi çarmıhta kullandım" dizesinin anlamı ise başka bir şiirinde epigraf olarak çıkacaktır karşımıza: "Eloi! Eloi! Lama sabaktani".[3] İncil'e göre Hz. İsa çarmıhta bu sözleri söyleyerek can vermiştir. Şair bir şiirinde Tanrı'dan beklediği karşılığın gelmemesi durumunda "yolunu" değiştireceği tehdidini savururken de kardeş kutsal dinlerin adını anar: *"bu gece Ay batmadan/eğer çağırmazsan/ hem nasranî/ hem yahudî olabilirim"* (*Elifbamdan Arta Kalan,* s.27). Onun diğer kutsal metinlere duyduğu inanç yakınlığı hiç de içtenlikten uzak değildir. Zira şiirin vahiyle ilham kardeşi olması ona şiiri doğuran duyuşların da o aynı kaynaktan, aynı özden beslendiğini öğretmiştir: *"İncil söyleyince/ tüylerim ürpermiyor mu sanki/ keçeleşmiyor mu kafamın sağ yanı"* (*BCDÇ,* s.47).

Şairlik: Şeytanla Yol Arkadaşlığı mı, Seçilmişlik mi, Yoksa Bir Ucubelik mi

Murat Kapkıner'de şiir ve şairliğin anlamı modern tanımların çok uzağında, bir ucu antik çağa, bir ucu Şamanlığa, bir ucu ise peygamberliğe veya peygamberlikle boy ölçüştüren eski Arap şiirine dayanan ve İslam geleneğinde kuşkuyla karışık bir yadsımaya maruz bırakılan bir insan tipolojisini ve onun tüm edimlerini karşılar: "*ben dedim ki şair olmayam/ direndim kırk yıl/ özü cin ameli şeytan"* Onun şiirindeki mistisizm tam da bu noktada düğümlenir. Bir yanda kendini yakın hissettiği tasavvuf geleneği en güçlü söylemlerine şiir aracılığıyla ulaşmış; diğer yanda ise kendisini büsbütün ait hissettiği Kuran, şairleri eleştirerek "şairlere gelince, onlara ancak sapkınlar uyar"[4] diyerek şairleri ve şiiri "şaibe" altında bırakmıştır. Böylelikle daha en başında şairin kafası ve gönlü kesin çizgilerle birbirinden ayrılmıştır. Şiirin çağrısına, belki de zorlamasına daha fazla karşı koyamayan şair sonunda, "kendisine bulaşan" bu hâli benimsemiştir: *"bu gece yalnız şairim/ saçlarım tırnaklarım/sadece şair/sadece yalnızım göklerden denize"* (s.48). Bu dizelerde ilan edilen hâl, şairin deneyimlediği çok belli olan ve örneğin Hz.Muhammed'in başına geldiğinde ürpertiyle evine sığındığı türden mistik bir yakınlaşmayı dile getiriyor olmalıdır. Şair, tedirgindir çünkü psikiyatri onu delilikle damgalayacak, klasik dindarlıksa sapkınlıkla suçlayacaktır. Üstelik deneyimin dehşeti karşısında yapabileceği bir şey, kaçabileceği bir yer yoktur: *"bu gece şairim/ bu gece bid'at/ çağırın tabipleri/ yogi şaman babalarını/ bir tek hasta var/ bir tek yaralı yeryüzünde […] bu gece şairim/ bu gece bid'at ezelden ilâ hâzâ yevmina"* (s.49). "Bidat" kelimesi İslam literatüründe kısaca "dinde sonradan ortaya çıkan şey, dine sonradan eklenen şey" anlamında, daha çok dinden sapma suçlamalarında kullanılagelmiş bir kavramdır. Şairin bundan sıkça söz etmesi kendi inancının yıkımına ya da bozulmasına değil, tam tersine geleneğin bu tavrına bir göndermedir. Zira inançlı bir şair olarak söylediği her şeyin dine mal edileceği tehlikesinin (veya tehdidinin) bilincindedir. Ama artık kendi içinde, bir şeyin daha farkındadır. Şairlik ezelden takdir edilip ona yapıştırılmış bir sıfattır, yani kaçınamayacağı bir kader unsurudur. Yine de "şiir" dediği "ilham" yükünün altında kendini çok yetersiz ve zayıf bulduğu ortadadır: *"ben niceye bir şiirin söyleyem/ ben ki et kemik/'ve ademoğlu bir böcek'"* (s.44)

Şairliğiyle barışma çabası içindeki şairin mistik dehşet deneyimleri kolay kolay kesilmeyecektir: *"çok gencim/ şiire yeni başladım/ ansızın gelme"* (s.54). Onun, şiiri mistik esinlenme olarak gördüğü o denli aşikârdır ki bu yoldaki deneyimsizliğini yaşıyla hiç ilişkilendirmeden "gençliği"ni öne sürerek bir anlayış (hoş görülme) beklemektedir Tanrı'dan. Şiiri her anlamda Tanrı'yla karşılaşma biçimi olarak gören şair, bu karşılaşmaların onda yarattığı huzursuzluğu, yaralanmayı tolere edebilecek bir olgunlaşmadan henüz çok uzak olduğunun farkındadır: *"herkes Sen'i konuşsun onlarca yıl […]şiirim tamamlansın/sakalım apak/ başımda saç ağzımda diş kalmasın/ feri kaçsın gözlerimin/ ki yüzüne bakmaya / Sana tahammüle ancak takat getirsin/ ansızın gelme/ öyle birkaç yıl içinde"* (s.56). Buraya kadar şiirlerinde hiç

büyük harf kullanmayan şairin "sen" zamirini iki yerde büyük harfle işaretlemiş olması, onun hep Tanrı'ya seslendiğinin kanıtıdır.

Kapkıner'in şiirle bağını kutsal metinlerin ve dolayısıyla mistik duyuşun temellendirdiği, yaptığı alıntı ve göndermelerin bu iki kaynağın dışına pek çıkmamış olmasından da anlaşılabilir. Mistik deneyimini inanç zeminine oturtmaya çaba harcayan şairin karşı karşıya bulunduğu açmaz, şairliği esin (ilham) çerçevesinde yeniden anlamlandırmayı başarıp başaramayacağıdır: "ilk kez/ bir şerh düşüldü besmeleye/ müstesnadır bu şair" (s.95) ve "beniisrail hidayetine değişmediğim/ hey benim soylu dalaletim" (s.97) gibi dizeler onun hâlâ kurtulamadığı sapkınlık (dalalet) kaygısına rağmen şairliğini çok yüce bir deneyim olarak benimsediğini ortaya koyar. Şairin gönderme yaptığı meşhur bir hadis vardır burada: "Ümmetimin âlimleri, İsrâiloğullarının peygamberleri gibidir." Bazı kaynaklar bu hadisi zayıf bir rivayet saysa da İslam geleneğinde diğer kutsal metinlere bakışı belirleyecek bir anlayışın doğmasına da engel olunamamıştır. Şairin bundan yola çıkarak inanan insana peygamberlerinkine benzer vahiy ve ilham karışımı bir esin gelebileceği yargısına vardığı söylenebilir mi? Soru ve yol açtığı sorun kadar yanıt da çetrefillidir: *"artık yalan vahiyler almıyorum/ son nefesi verdim/ şeytanlarım çekildi"* (s.140). Şiirle kavgasının kendi gözünde şiiri çirkinleştirdiği, inancını zedeleyen olumsuz bir araca dönüştürdüğü durumlar da vardır: "*ya kendimi/ ya annemi öldürmeye özür olur mu şiir"* (*Bütün Cemreler Düştü mü Çocuklar*, s.67). Şairin burada "anne" ile Tanrı'yı işaret etmesi, şiirin Tanrı'ya duyduğu inanca saldırdığını gösterir. Bundan yaklaşık on yıl sonra (2008) yazdığı bir şiirde ise şiire karşı aynı duygular sürmekte ve ondan kurtulma isteği bir yakarışla dile getirilmektedir: *"ey kanlı irinli/ ey karanlık/ ey mülevves şiir/ düş yakamdan yetti/ artık yazabilmek için/ kır şiiri el ver"* (aynı eser, s.41). Dizelerin sonuna sıkıştırılan "el ver" ifadesinin "yazabilmek için" amacına bağlanmış olması şairin artık Tanrı'dan şiir değil başka bir ilham beklediğini düşündürtmektedir. Sonraları şiiriyle tamamen barışan şair, dinsel duyarlığıyla mistik deneyimleri arasında sıkışıp kaldığı her defasında şiire bir merhem gibi sarılacaktır: "*şiir iyi/ acı/ ve üzerime göreydi/ ben hep göz ucuyla bakıyor/ ve hep sıyırtma geçiyordum […]bana göreydi şiir/ iyi/ ve acı/ tapınaklarla/ müminlerin/ ne etsem ayırdına varamıyordum*"[6].

SONUÇ

Şair kendindeki yeniliğin farkındadır. İnancıyla bağlı bulunduğu gelenekten başka her yönüyle ayrıldığını ifade edebilmiştir. *Bir Hadis-i Garibim* şiirinde kendisinden uydurulmuş bir rivayet olarak söz eder. Hadis biliminin terimleriyle kendi durumunu çözümlediği bu dizelerde sonuç yargısı kendisinin bir öncesinin bulunmadığı anlamını taşımaktadır: "hem yoğ idi evvel/ yeni çıktı işbu rivayet". Şairin mistikliği tasavvufla karşılaştırıldığında geleneğin bile ihtiyatla veya olumsuz yaklaştığı durum ve tiplere daha yakın durduğu görülür. Hatta bazı yerlerde onlardan da kopup tek başına yol almaya çalışır. Örneğin "aşk" teması tüm İslam mistiklerinin istisnasız saygı duydukları, yaratılışın biricik nedeni gördükleri kutsal bir şey iken şair (başka dizelerde gelenekle aynı düşüncede olduğunu gösterdiği halde) ona çok olumsuz bir sıfatı yakıştırmaktan çekinmez: *"lâkin bir vurulsa/ bin dirilir kâbustur aşk".*[12] Şairin yaşadığı bir mistik çatışma vardır ki bu, dış dünya ile değil, kendi içinde baş göstermiş bir ayrılıkla ilgilidir. Tanrı ile kavga eden şiir, Kapkıner ile başlamamıştır fakat ondaki kadar çocuksu, derin ve süreğen olanına fazlaca rastlanamaz.

Murat Kapkıner'le birlikte İslam mistisizmi yoğun İran ve Hint esintilerinden kurtulup kadim dinlerin coğrafyasına ve kutsal metinlerine yönelir. Öyle görünüyor ki bunun da temel nedeni şairin Kur'an'dan yola çıkmış olmasıdır. Kur'an'ın kendinden önceki diğer semitik kutsal metinlerle kardeşliği Kapkı-

ner'in şiirini onlarla da (özellikle Tevrat ile) bir akrabalık bağı kurmaya yönlendirmiştir. Son çözümlemede bu tutumu yadsımayan bir medrese geleneğine yaslanmıştır zira. Bu gelenek her ne kadar Kur'an'ı "nihai" kutsal metin olarak kabul etse de "İbrahimî" soy birliğini de vurgulamaktan geri durmamıştır.

KAYNAKÇA

Ateş, Süleyman (tarihsiz). *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali.* İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat

Cevizci, Ahmet. 1999. *Felsefe Sözlüğü.* 3. Bs. İstanbul: Paradigma Yayınları

Farrugia, Edward G. Gerald O'Collins. 2003, *A Concise Dictionary of Theology*. Paulist Press, New Jersey, USA

Filiz, Şahin. 1994. *Mistisizm ile Tasavvuf Arasındaki Temel Farklar – Felsefi bir Yaklaşım*. Ankara: **DİYANET İLMİ DERGİ** Sayı: 1 Ocak -Şubat-Mart 1994, http://isam-veri.org/pdfdrg/D00033/1994_c30/1994_c30_1/1994_c30_1_FILIZS.pdf

Hançerlioğlu, Orhan. 1975.*İnanç Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul

Happold, F. C. (1990), Mysticism -A Study and an Anthology-, England, London: Penguin Books https://vdocuments.site/fc-happold-mysticism-a-study-and-an-anthology.html

Harrison, Everett F. 1988. *Baker's Dictionary of Theology*, Baker Book House Comp., USA

Kapkıner, Murat. 1990. *Not Düştüm Besmeleye*. Ankara: Birleşik Yayıncılık

Kapkıner, Murat.1993. *Anne Ben Artık İyiyim*. Konya: Vâride Yayınları

Kapkıner, Murat. 1994. *Elifbamdan Arta Kalan*. Konya: Sanat Yayınları

Kapkıner, Murat. 1998. *Âdemin Müstesna Ölümü*. İstanbul: Beyan Yayınları

Kapkıner, Murat. 2009. *Bütün Cemreler Düştü mü Çocuklar.* İstanbul: Beyan Yayınları

Nicholson, Reynold Alleyne. (1921) *Studies in İslamic Mysticism*. London: At the University Press. Cambridge (PDF)https://archive.org/details/studiesinislamic029320mbp/page/n3/mode/2up

Safa, Peyami. 1961. *Mistisizm*, İstanbul: Babıali Yayınevi

Schimmel, Annemarie.2004. *Tanrı'nın Yeryüzündeki İşaretleri*. çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Kabalcı Yayınevi

Serouya, Henri. 1967. *Mistisizm –Mistisizm Gizemcilik Tasavvuf*-. İstanbul: Varlık Yayınevi https://tu-ruz.com/storage/mifoloji/425-Mistisizm_Gizemchilik-Tasavvuf-_Henri_Serouya-Nihal_Onol-1998-126s.pdf

DETERMINANTS OF POLITICAL COMMUNICATION PROCESS

Giray Saynur DERMAN

Marmara University, Communication Faculty- Department of Public Relations and Publicity, Interpersonal Communication, Istanbul / Turkey

Abstract: The effect of political marketing practices on individuals and groups and the strengthening of this effect is basically due to the effective use of "communication". Political and political candidates find it difficult to convince voters the best alternative of their departments. One of the most important factors affecting the role-playing behavior is the political campaigns it carries out. The determinants include the problem, politics, programme role, performance, producer and presenter role, profession, personality and policy. Politics is the private opinion or understanding of the art of organizing and conducting state affairs. This concept of Arabic origin means state, administration. Politics is the whole of the principle of organizing and realizing the activities of the state in terms of purpose, method and content. The best communication method used by politicians is political communication. Politics and political communication are interrelated. Political communication has always been a central component of the electoral and decision-making process. However, since the early 1990s, some important developments have fundamentally changed this process, notably the post-war trends in the mass media, which have moved from the traditional world of newspapers, radio and television to the Internet. This article outlines alternative interpretations of the nature of these trends and reflects their implications for the process of socio-economic and political development around the world. In particular, the concept of political communication, which was intensively encountered during political campaigns during the election periods; The purpose of this article is to examine the determinants of the political communication, the concept of political communication and the historical development of this concept throughout the world. In this context, the concept of politics and communication is first defined and then the different perspectives of this concept are discussed. The study ends with various examples from around the World.

Keywords: Political Communication, Political Campaign , Politics, Political Propaganda

INTRODUCTION and THEORETICAL FRAMEWORK

The campaign strategy includes determining where we should go to the campaign from the learning point. The campaign consists of planned activities that will write in favor of the candidate or the party in the voting behavior of the voter. It is defined interdisciplinary academic field consisting of researches dealing with the relations between political processes and communication processes". This is because many factors have an effect on voting behavior. One of the most important factors affecting voting behavior is the political campaigns of the party. These campaigns should be carried out in a strategic process. The concept of political communication, which is composed of the combination of the disciplines of politics and communication, became an integral part of the political world immediately after 1945. In the broader sense; "Political actors use various communication types and techniques to impose certain ideological aims and policies to certain groups, masses, countries or blocs and, if necessary, to translate into action and implement them". Especially with regard to electoral periods, which are indispensable components of the democratic process, people have discussed the effects of political communication on voter preferences. In these phases of political campaigning and propaganda, voters' political

opinions and preferences are affected by the sustainability of these effects and aim to promote them.Political communication is an interactive process of transferring information between politicians and voters through the media. In this interactivity, information is transmitted from politicians down to voters and from voters up to politicians (Habermas 2002:21). When we look at the processes of political communication, there are three sub-categories generally evaluated under the title of "production, implementation and effects". Accordingly, the design of political communication strategies is the first step of the process. The second pillar is the implementation of the designed strategies in the selection process. The last step is measuring the impact of political communication simultaneously with the campaign and ultimately at the end of the campaign. The main purpose of political communication is to convince the target audience to direct the desired voting behavior. The aim of this study is to examine the historical development of this concept in the world by considering the concepts and elements of political communication. The screening technique of this study was used and quantitative analysis method was used.

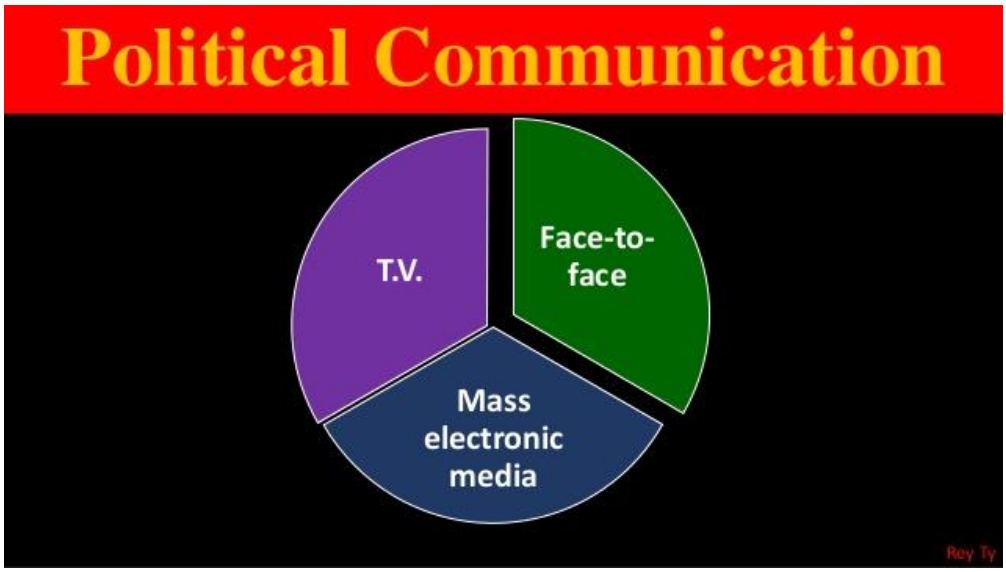

Political Communication Contents and Effects. & Politics

For the realization of the processes of political communication, the political system must be designed to provide space for the actors involved in the political communication processes. Government, political parties, non-governmental organizations, pressure groups, environmental groups and actors of different organizations who want to influence the public sphere can be involved in the political communication processes. Content is dynamic in political communication applications. Along with new communication technologies, changes in the nature of communication affect the fields of political communication. Similarly, many factors can be emphasized among the factors that prevent political communication processes to be stagnant. These include factors such as the increase in socio-cultural diversity, growth in media groups, the emergence of many new political and media actors, and the changing geography of political communication, political, strategic and cultural depth with globalization[96].

[96] http://political-science.iresearchnet.com/political-communication/21.11.2019

Particularly with the introduction of new media technologies, time and space constraints have been overcome, and the fact that mass media has been removed from the domination of vertical structures and opened to the access and use of individuals along with social media has expanded the reach of political communication. The share of new media in political communication campaigns is increasing. Of course, the campaign content of the parties in the government and the campaign content of the opposition parties are often different from each other. This is structurally related to the positions of the parties (McChesney, 1999:82). However, the political communication processes and the approach of the advertising agency to work are decisive for the parties to choose with a subject-oriented or leader-oriented campaign. Many elements of the political communication campaign can be mentioned. These include posters, songs, slogans, television speech, shared content on social media, the performance of the leader, the enthusiasm of the squares, television commercials, newspaper ads, face-to-face communication, street decorations, and the election promises of the parties. becomes permanent, exceeds both the sayer and the said time and goes into history (Wolton, 1991:53). With the development and growth of political communication processes within a certain political culture, the fact that even a single slogan conveys those cultural codes from generation to generation is a dynamic content that can actually live; It shows that the "political" part of the issue has a more comprehensive cultural depth to encompass the "communication" part.

Political scientists approach the concept of politics in three different ways. The first is the conciliatory views that see politics as the art of governing society (Heywood, 2006:73). According to this view, politics are the views that considers different interest groups as reconciling income and wealth within equity measures (Kışlalı, 2016:89). The second view is the view of politics as a way of fighting and fighting for people in the same society to seize power. The third point is that, in fact, the struggle for power is a struggle for power among political actors in a society (Van Dyke, 1960). These three different views are discussed in detail below.

Figure 1. Different Approaches to the Definition of Politics

No	Author name	Definition	Theory
1	Kentel, 1991	It expresses people as a way of understanding and telling each other in the political arena and emphasizes that this process is two-way.	Political Communication as a Way of Understanding People
2	Wolton, 1991	It is the area in which the contradictory discourses of the three actors (politicians, journalists and the public) who are legitimate to express public opinion on politics are exchanged.	Political Communication as a Struggle to Take Power
3	Bongrand,1992	In order to respond to the needs of all forms of power, the existence of the political communication programs (basic thoughts) and other propositions that are necessary to use the power provided by the government and to provide information to the citizen is the reason of existence.	
5	Denton Woodward, 1998	The division of public resources, state revenues and resources such as the treasury, the official authority and the discussion of the issue of official sanctions.	
6	Graber, 2005	It is the process of creating, transmitting and receiving the message.	
7	Habermas, 2002	When social relations are established, they realize that individual and collective identities have to live dependent on each other, and they perform activities by emphasizing interrogation, solidarity and discussion among them, albeit limited.	

8	Kapani, 2009	Politics is the conflict, struggle and fight between people living in the same society.	Politics as a Struggle for Interpersonal Power
9	Heywood, 2006	Politics is the totality of the activities that societies continuously carry out to establish, maintain and change the general rules governing the actions of being in power.	
10	Weber, 1993	It is the sharing of power by various groups between states or within the same state and trying to influence the distribution of this power.	
12	Van Dyke, 1960	Politics is a struggle carried out by various actors in order to impose and implement their own preferences in the issues of public interest and to prevent the realization of the preferences of others.	Between Political Actors

Figure 1 deals with the definition of the concept of politics from different perspectives. When viewed as the art of governing society, politics acts as a process of governing or ordering the society, emphasizing its importance in establishing social relations. Politics as an art of inter-human struggle is seen as a conflict between groups in order to adopt their own rules or practices in society. Finally, politics as a means of struggle between political actors envisages the sharing of power or values depending on authority.

In its broadest sense, politics is the whole of the activities that societies are constantly carrying out in order to establish, protect and change the general rules governing the actions of power. According to Max Weber, politics is a much broader concept. It means that various groups between states or within the same state share power and try to influence the distribution of power (Weber,1993:17).

The concept of political communication emerged after the Second World War and began to be used by many scientific disciplines (Nimmo, 1978:23). In particular, political scientist Harold D. Lasswel, sociologist Paul F. Lazarsfeld, and social psychologists Kurt Lewin and Carol Hovland conducted empirical research into the multidisciplinary structure of the field of communication. In these researches, political communication has been taken into consideration.

Figure 2 lists the different approaches to the definition of political communication. When all definitions are summarized, the form of communication required for the struggle for power comes to the forefront. In terms of the way people understand each other, political communication is seen as an effort of the parties to understand each other in politics (Graber, 1981:54). In another, political communication is considered as a struggle to seize power and in this context, spending all kinds of monetary resources and carrying out advertising and public relations activities.

Figure 2. Different Approaches to the Definition of Political Communication

	Author Name	Definition	Theory
1	Kentel, 1991	It expresses people as a way of understanding and telling each other in the political arena and emphasizes that this process is two-way.	Political Communication as a Way of Understanding People
2	Wolton, 1991	It is the area in which the contradictory discourses of the three actors (politicians, journalists and the public) who are legitimate to express public opinion on politics are exchanged.	
3	Bongrand, 1992	In order to respond to the needs of all forms of power, the existence of the political communication programs (basic thoughts) and other propositions that are necessary to use the power provided by the government and to provide information to the citizen is the reason of existence.	Political Communication as a Struggle to Take Power
4	Denton ve Woodward, 1998	The division of public resources, state revenues and resources such as the treasury, the official authority and the discussion of the issue of official sanctions.	
5	Graber, 2005	It is the process of creating, transmitting and receiving the message.	
6	McNair, 2007	It is wrong to limit political communication to election periods only, on the contrary, political communication covers every period of social life.	Political Communication Covering All Areas of Social Life

Political communications is an interactive process concerning the transmission of information among politicians, the news media and the public. The process operates down-wards from governing institutions towards citizens, horizontally in linkages among political actors, and also upwards from public opinion towards authorities.[97]

The literature in political communication can be subdivided into three major categories, using a simple systems model of the process illustrated in Figure 3 to distinguish between production, contents, and effects.

[97] https://sites.hks.harvard.edu/fs/pnorris/Acrobat/Political%20Communications%20encyclopedia2.pdf

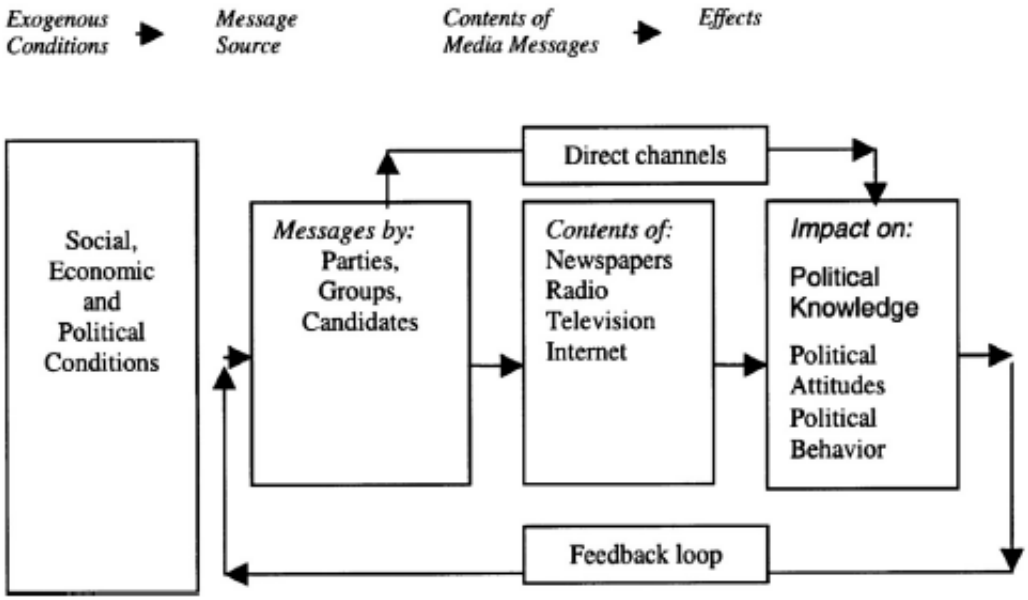

Figure 3. Systems Model of Political Communication Process.[98]

The most common forms of comparison are between different media, for example, differences in the messages conveyed during an election campaign in paid political advertisements, party press releases, newspaper columns, and TV news stories (Arunachalam 1999:467).

RESULT

Political marketing activities should be understood as a chain of activities that must be carried out continuously in the political process, not as a periodic activity. Political parties carry out their various activities through political determinants in order to integrate their party programs with voter expectations and to gain a more advantageous position compared to political opponents. Politics can be defined as all activities that regulate people's lives, establish general rules related to this regulation and protect and change these rules when necessary. Political scientists approach the concept of politics from different angles. While some political scientists consider politics as the art of governing society, others see politics as the struggle of people living in the same society to seize power. Another view is that the struggle for power is seen as a struggle for power among political actors in a society. As discussed in this study; Although there is no primary definition of the concept of political communication, political communication; it is possible to define it as two opposing ideas which see as the way people understand and explain each other and the main purpose is to seize power and benefit from the blessings of power. There are also different views that see political communication as a form of action covering all areas of social life. In other words, it acts as a catalyst by using it as a propaganda tool. It is seen that political communication strategies have been used in order to promote political parties and political actors to the masses and to create public opinion, especially during the period of election campaigns.

[98] http://political-science.iresearchnet.com/political-communication/21.11.2019

REFERENCES

Arunachalam, S. (1999). Information and knowledge in the age of electronic communication: A developing country perspective. *Journal of Information Science* 25 (6), 465–476.

Graber, D. A. (1981). "Political Language", *Handbook of Political Communication,* Nimmo & Sanders (Ed), Beverly Hills: Sage Publications, 195-223.

Habermas, J. (2002). *"öteki" olmak. "ötekiyle" yaşamak: Siyaset Kuramı Yazıları,* İstanbul: YKY Yayınları.

Heywood, A. (2006). *Siyaset,* (çev. Özipek ve diğerleri), Ankara:Liberte Yayınları.

Kışlalı, Ahmet Taner (2016), *Siyaset Bilimi*, İmge Kitabevi, Ankara

McChesney, R.W. (1999). Rich Media, *Poor Democracy.* University of Illinois Press, Urbana, IL.

McNair, B. (2007). *An Introduction to Political Communication,* London and New York: Routledge.

Nimmo, D. (1978). *Political Communication and Public Opinion in America,* California: Goodyear Publications.

Van Dyke, V. (1960). *Political Science: A Philosophical Analysis*. California: Stanfor University Press.

Weber, M. (1993). *Sosyoloji Yazıları,* (çev. Taha Parla), İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

Wolton, D. (1991). *Medya Siyasal İletişimin Zayıf Halkası,* (çev. Hülya Tufan, Ömer Laçiner), Birikim Yayınları: İstanbul.

INTERNET RESOURCES

http://political-science.iresearchnet.com/political-communication/21.11.2019

https://sites.hks.harvard.edu/fs/pnorris/Acrobat/Political%20Communications%20encyclopedia2.pdf

SPORDA FARKLI PAZARLAMA STRATEJİLERİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ

Ali Serdar YÜCEL

Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Türkiye / Elazığ

(Davetli Konuşmacı Metni)

Öz: Günümüzde büyük bir endüstri alanı haline gelen spor; kitle iletişim araçları, serbest zaman artışı, rekreatif etkinlikler, artan spor eğitimi, yönetimsel gelişmeler, gelişen teknoloji ve spor ürünleri ve hizmetlerindeki artış vb. nedenlerden gelir artışını sürdürmekte ve finansal anlamda büyük bir güç oluşturan bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik üretim faaliyetlerinde bulunan işletmelerin diğer önemli fonksiyonlarından biri de pazarlama fonksiyonudur. Pazarlama fonksiyonu olmadan üretilen mal ya da hizmetlerin nihai tüketicilere ulaştırılmasında ciddi zorluklarla karşılaşılacağı bir gerçektir. 20. yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıkan pazarlama yaklaşımlarına bakıldığında üretim yaklaşımından, ürün yaklaşımı, satış yaklaşımı ve tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması ve arz-talep dengesinin sağlanmasına yönelik pazarlama yaklaşımlarından bahsetmemiz mümkündür. Fakat günümüz şartlarında artan işletme sayısı, benzer ürün özellikleri, rekabet ortamı vb. nedenler farklı pazarlama stratejilerini yönelmenin işletmeler açısından önemini ortaya koymaktadır. Spor sektörün de de hızla artan ürün, hizmet çeşitliliği, yaşanan teknolojik gelişmeler ve değişim işletmeleri pazarlama konusunda farklı alternatiflere ve arayışlara yönlendirmiştir. Bu pazarlama stratejilerinden bazıları viral pazarlama, gerilla pazarlama, kızıl okyanus ve mavi okyanus stratejileri olarak literatürde yerini almıştır. Spor sektöründe de bu pazarlama stratejilerinin uygulanmasının spor örgüt ve işletmelerine önemli avantajlar kazandıracağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Pazarlama, Spor, Tekonloji, Strateji, Fonksiyon, Etkinlik

GİRİŞ

Günümüzde spor farklı amaçlar doğrultusunda yapılan bir alan olmuştur. Bu nedenle de spor pazarlaması açısından yeni oluşumlar ortaya çıkmıştır (Argan ve Katırcı, 2015: 10,11).

Nitekim günümüzde yüksek transfer ücretlerinin söz konusu olduğu kulüp antrenmanlarının bile ücret karşılığı izletildiği, stadyumlarının ücret karşılığında ziyarete açıldığı vb. gibi pek çok etkinliğin pazarlama alanı içerisinde değerlendirildiği ve stadyumların gelir getiren sosyal mekânlar halini aldığı baş döndürücü bir endüstri kaynağı haline gelen spor, bu süreci iyi organize edebilen ülkeler için önemli bir finansal güç olmaktadır. (Karadağ ve Yücel, 2019).

Yaşamın her alanında pazarlama, sunulan mal ve hizmetlerin ötesinde fikirlerin, kişilerin, kurumların, olayların ve mekânların pazarlanmasına kadar geniş yelpazede değerlendirilmesi gereken önemli bir kavram haline gelmiştir (Ekmekçi ve Ekmekçi, 2010). Dil, din, ırk ayırmadan her yaştan ve her milletten insanı bir araya getirme gücüne sahip olan kendine özgü bütünleştirici bir dil kullanan spor, teknolojik araçların hızla çoğaldığı ve teknolojinin hızla tüketildiği günümüzde pazarlama sektörünün de gözdesi haline gelmiştir. (Karadağ ve Yücel, 2018).

Pazarlama sektörünün gözdesi haline gelmiş olan spor alanında da farklı pazarlama stratejilerinin kullanımı söz konusu olmuştur. Zaman ve mekan kısıtlaması olmadan geniş kitlelere ulaşım sağlayan ve düşük maliyeti olan viral pazarlama bunlardan biridir. Viral pazarlamayı ağızdan ağıza pazarlamanın

internet temelli pazarlama biçimi olarak ifade edilebilir. İnternet ve sosyal medya sıklıkla kullanılmaktadır. Bu pazarlama stratejisini kullanan Nike kısa zamanda büyük kitlelere ulaşmayı başarmıştır.

Diğer pazarlama stratejilerinde biri olan gerilla pazarlama ise; yer ve zaman temelli pazarlama şekli olup, alışılmışın dışında uygulanan taktiklerle ve beklenmeyen yer ve zamanlarda yürütülen bütün pazarlama kampanyalarını kapsamaktadır (Kaya, 2010: 157). Gerilla pazarlama yöntemi de işletmelere sağladığı zaman, iş gücü, düşük maliyet ve geniş kitlelere kolay ulaşım açısından spor sektörü içinde kullanılabilir alanlara sahiptir.

Tayvan'ın başkenti Taipei şehrinde metro araçlarının spor mekanlarının gerçekçi simülasyonlarına dönüştürülmesi, Bir spor işletmesinin tanıtım için geliştirdiği kağıt çantalar, Nike (markasının) Futbol Toplarının Gücünü ve Dayanıklılığını Anlatan Reklam uygulamaları gerilla pazarlamaya verilecek bazı örneklerdir.

Son yıllarda üzerinde durulmaya başlayan diğer pazarlama stratejileri içerisinde kızıl okyanus ve mavi okyanus pazarlama stratejileri yer almaktadır. Kızıl okyanus olarak adlandırılan stratejik yaklaşım daha çok yoğun rekabet ortamında rekabete dayalı ve mevcut talepten faydalanma yoluna gidilen bir strateji iken, mavi okyanus stratejisi ise rekabetin olmadığı pazar alanlarına yönelerek, rekabete odaklanmayıp yeni talep oluşturmaya çalışan bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Dünyada ve ülkemizde bu tür yaklaşımların uygulandığı işletme örneklerini görmek mümkündür. (Ağraş vd., 2017).

Ford T Modeli; İlk dayanıklı, güvenilir ve düşük maliyetli araba üretimi

Sarı Kuyruk; ABD"de ilk kaliteli ve ucuz şarap üretimi

John Strike; Farklı segmentteki müşteri grubuna yönelik savaş uçakları üretimi

Torku-Konya Şeker: Ürünlerinde glikoz şurubunun yerine şeker pancarı kullanılması ve Torku markasıyla unlu mamüllerden, şekerleme, çikolata ve süt ürünlerine varan geniş yelpazede üretim

Freşa Doğal Maden Suları: Ilk meyveli maden suyu üretimi

Lufhansa Airlines; Dünyada ilk kez uygulanan "uçarken kazan" sistemi ile mavi okyanus stratejilerine örnek olurken,

Samsung; Tanıtım ve reklam için strateji geliştirerek,

Vatan Bilgisayar: 365 gün çalışan eğitimi ve müşteriler için bir teknolojik danışmanlık hizmeti, e-ticaret alanının kullanımı

LC Waikiki: Kaliteli ürün ve düşük fiyat uygulaması ile artan müşteri potansiyeli ve pazar payı artışı

Volvo Cars; otomobil güvenliği için strateji geliştirerek kızıl okyanusun yoğun rekabet ortamında mücadelesini sürdürmektedir.

Bu işletmeler dışında BIM, Apple, Tesla, Soutwest Havayolları, gibi işletmeler de mavi okyanus stratejisini uygulamaktadırlar.

Ülkemizde BIM marketler zinciri Mavi Okyanus Stratejisi Eylem Prensiplerini uygulayarak pazardaki rekabetten uzaklaşarak yeni bir pazar oluşturmuş, sınırlarını kendi belirlemiş ve rakiplerini bu pazara çekmiştir (https://www.markafikirleri.com, 19.02.2021). Bu prensipleri sıralayacak olursak;

Azalt (Hangi faktörleri standartların altına indirebilirsiniz?)

Yarat (Sunulmayan faydalar nelerdir?)

Yok et (Standart kabul edilen özelliklerin hangilerinden vazgeçebiliriz)

Yükselt (Standardın üstüne neler çıkarılabilir?)

BIM marketler zincirinin uyguladığı eylem prensiplerine bakıldığında;

Azalt

Müşteri hizmetleri

Ürün sergileme kalitesi

Mağazaların temizliği ve kalitesi

Yarat

Toptan fiyatına perakende alışveriş kavramı

Mahalle marketi konsepti

Yok Et

Sadakat kartları

Müşteri servisi

Yükselt

Mağaza sayısı

Market markası adedi olarak görülmektedir.

Mavi Okyanus Stratejisi ile Başarılı Olmak İsteyen Firmaların dikkat etmesi gerek hususlar[99]

Odaklanma; Firma hangi konularda uzmanlaşacağını ve önem vermesi gerektiğini baştan belirlemelidir.
Uzaklaşma; Sektöründeki diğer firmaların yaklaşımlarından tamamen uzakta tavır sergilenmeli ve rakip firmalara benzememelidir. (Reklam, ürün ambalajı, işyeri formatı, web sitesi vb. gibi) **Etkileyici Slogan;** İyi bir stratejide slogan çok önemlidir. Belirlenen slogan ürün ve hizmete ilişkin olarak uyumlu ve akılda kalıcı olmalıdır.

Buradan hareketle spor alanında pazarlama stratejilerinin öneminin bazı işletmeler tarafından görülerek kullanıldığını söyleyebiliriz. Özellikle viral ve gerilla pazarlama stratejilerini kullanan spor işletmelerinin pazar paylarını artırma yönünde önemli başarılar elde ettiği söylenebilir. Kızıl okyanus ve mavi

[99] http://kirsehirhaber365.com, 20.02.2021

okyanus stratejilerini benimseyen işletmelerin örneklemelerinden yola çıkarak spor alanında yoğun rekabet ortamından uzaklaşarak mavi okyanus stratejisinin ileri sürdüğü yeni pazarlar aramak, bulmak ve yeni talepler oluşturarak başarıyı yakalamanın zor olmayacağı söylenebilir. Mavi Okyanus Stratejisi Eylem Prensiplerini kulüpler açısından değerlendirecek olursak **Azalt** prensibinde standartların altına indirilebilecek faktörler belirlenerek kulübe finansal katkı sağlanabilir. Çok yüksek transfer ve menajer ücretlerinin azaltılması ve alt yapıya daha fazla destek verilmesi azalt prensibinde değerlendirilebilir. **Yarat** prensibi içerisinde kulübün marka değerinin artırılması söz konusu olabilir. **Yok et** prensibi içerisinde kulübe katma değer sağlamayan unsurların ortadan kaldırılması sağlanabilir. **Yükselt** prensibinde ise ülke genelindeki spor okullarının sayısının artırılması, kartal yuvası satış noktalarının taraftar özellikleri ve demografik özellikler dikkate alınarak yaygınlaştırılması, ürün çeşitliliğinin artırılması söz konusu olabilir. Süper lig kulüplerinden Gençlerbirliği spor kulübünün Kulüp başkanı İlhan Cavcav döneminde izlemiş olduğu transfer politikası dikkate alındığında yüksek transfer ücreti ödeyerek sonu belirli olmayan bir transfer politikası izlemek ve borç batağına girmek yerine, büyük kulüplerle rekabet içerisinde bu şekilde girmeyerek daha uygun ücret ile 3. Dünya ülkelerinden yaptığı kaliteli oyuncu transferleri sayesinde kulübe finansal güç kazandırılmış ve diğer kulüplerle daha fazla rekabet edebilmesini sağlamıştır.

SONUÇ

Büyüyen spor endüstrisi içerisinde spor işletmelerinin ürettikleri ürün ve hizmetleri daha fazla müşteriye ulaştırmak ve daha fazla müşteri potansiyeli sağlamak, pazar payını büyütebilmek için farklı pazarlama stratejilerine yönelmeleri gereklidir. Yoğun rekabet ortamında ve finansal gücü yüksek işletmeler karşısında mücadele etmek, pazar payı kazanmanın aksine mavi okyanus stratejisi prensiplerine bağlı olarak farklı ve yeni pazarlar içerisine girerek, aktör sayısının az olduğu pazarın sınırlarını belirlemek ve karı yükseltmek mümkündür. Spor işletmelerinin pazarlama stratejilerini doğru değerlendirerek bütünleşik pazarlama faaliyetlerinden yararlanması önemlidir.

KAYNAKÇA

Ağraş, S., Atbaş, F., Şeyba, E., (2017). Mavi Okyanus Stratejisi: Dünyadan ve Türkiye'den Örnekler, Yönetim, Ekonomi, Edebiyat, İslami ve Politik Bilimler Dergisi, 2(2): 126-144.

Argan, M. ve Katırcı, H. (2015). Spor Pazarlaması, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, ss.10, 11.

Ekmekçi, R., Ekmekçi, Y.A.D., (2010). Pamukkale Journal of Sport Sciences. Vol. 1, (1): pp. 23-29.

Karadağ, T.F., Yücel, A.S., (2018). Klasik pazarlama ve gerilla pazarlama yaklaşımlarının spor sektörü açısından değerlendirilmesi, Sosyal Bilimlere Multidisipliner Bakış, (Edit: Prof. Dr. Ayhan Aytaç -Prof. Dr. Gülsen Demir, Prof. Dr. Mustafa Talas - Doç. Dr. Bekir Kocadaş), ss.288-309. Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları: 20/2018, ISBN: 978-605-81042-6-6

Karadağ, T.F., Yücel, A.S., (2019). Her Yönüyle Spor, (Edit: Doç. Dr. Gülten HERGÜNER), Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları: 05/2019, içinde: Bölüm Yazarlığı, Bir inovasyon örneği olarak nike markasının spor sektöründe uyguladığı viral pazarlama tekniklerinin incelenmesi, E-ISBN: 978-605-7594-10-5

Kaya, İ. (2010). "Pazarlama Bi! Tanedir!", Birinci Basım, İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı

İNTERNET KAYNAKLARI

http://kirsehirhaber365.com/kose-yazilari/is_dunyasinin_yeni_yol_haritasi_mavi_okyanus_stratejisi-8041.html, 20.02.2021

https://www.markafikirleri.com/mavi-okyanus-stratejisi-nedir-mavi-okyanus-stratejisi-ornekleri/, 19.02.2021

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN SORGULAMA BECERİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Hayrettin GÜMÜŞDAĞ[1], Mehmet AYDOĞAN[2]

[1]Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Yozgat / Türkiye

[2]Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, , Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı Ankara / Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, farklı üniversitelerde beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğrencilerin sorgulama becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesidir. Çalışmaya Karabük Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Hitit Üniversitesi'nden 419 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Yapılan analizler sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile sorgulama becerileri arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin branş türü ile sorgulama becerileri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bilgiyi Kontrol Etme alt boyutunda takım sporu yapan öğrencilerin, Özgüven alt boyutunda ise bireysel spor yapan öğrencilerin sorgulama becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite ile sorgulama beceriler arasında Bilgi Edinme alt boyutunda Hitit Üniversitesi ile Kırıkkale Üniversitesi ve Karabük Üniversitesi arasında, Kırıkkale Üniversitesi ile Karabük Üniversitesi arasında $p<0,05$ alfa düzeyinde anlamlı fark olduğu Üniversitelere ait skorlara bakıldığında ise, Bilgi Edinme alt boyutunda sorgulama becerilerinin en yüksek Hitit Üniversitesi öğrencilerinin olduğu, ardından Karabük Üniversitesinin olduğu, en düşük sorgulama becerilerinin ise Kırıkkale Üniversitesi öğrencilerine ait olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile sorgulama beceriler arasında Bilgi Edinme alt boyutunda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü ile Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında, Özgüven alt boyutunda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü ile Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında $p<0,05$ alfa düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, Bilgi Edinme alt boyutunda sorgulama beceri en yüksek bölümün Antrenörlük Eğitimi bölümü olduğu, Özgüven alt boyutunda ise Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, araştırmada cinsiyet, öğrenim görülen üniversite, yapılan branş türü ve öğrenim görülen bölüm değişkenlerinin sorgulama becerileri üzerinde etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sorgulama, Beceri, Yaş, Cinsiyet, Özgüven

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

TDK'na göre "sorgulamak işi", "bir konuyu sorular sorup yanıtlar vererek araştırma" olarak tanımlanmaktadır.[100] Sorgulama, keşfetme, ilgi gösterme, motive olma, problem bulma, hipotezler kurma, problemi çözme, düşünme, ilişkiler kurma ve anlam yaratma anlamına gelmektedir (Delcourt ve McKinnon, 2011).

Sorgulama bir düşünme çeşididir. Sorgulama becerisi, bireyin dahil olduğu çevre ve doğayla daha uyumlu bir şekilde yaşamasını, doğanın ona vermiş olduğu imkânları kendi ihtiyaçlarını karşılamak için kullanmasını sağlayan insana ait bir beceridir. Bireyler yaşamlarının amaçlarını belirlemek, bir problem ile karşılaşmadan önce öngörüde bulunmak, karşılaşılan problemlere çözümler sunmak, yeni bir şeyler

[100] www.tdk.gov.tr

ortaya çıkarmak ve elde edilen ürünleri kullanmak için sorgulama sürecini aktif ve zorlu bir şekilde geçirmişlerdir (Kazancı, 1989; akt. Aldan Karademir, 2013).

Sorgulama kavramını ilk olarak Sokrates' in kullandığı kabul edilmektedir. Sokrates "bildiği tek şeyin hiçbir şey bilmediği" fikri ile başlayarak doğal dünyanın iç işleyişi hakkındaki temel gerçekleri ve etik kavramı ile ilgili soruları keşfederek disiplinli bir sorgulama süreci başlatmıştır (Friesen ve Scott, 2013). Sokrates'e göre düşünme sorularla gerçekleşir. Sokrates yöntemini "önceden özenle düzenlenmiş sorularla karşısındakinin zihninde 9 saklı olan doğruları açığa çıkarma, böylelikle ona gerçeği buldurtma temeline dayanan bir yöntem" olarak ifade etmiştir. Bununla "bir köleye geometri kuramını öğretilmesinden uyguladığı, "Menon Diyaloğu" yöntemi ile kolaydan zora, genelden özele ve olaylardan sonuca giderek köleye doğruları buldurtmuştur" (Aydın, 2001).

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, farklı üniversitelerde beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğrencilerin sorgulama becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesidir. Çalışmaya Karabük Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Hitit Üniversitesi'nden toplam 419 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır.

KAPSAM

Araştırmanın çalışma grubunu Karabük Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Hitit Üniversitesi'nden Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda öğrenim gören toplam 419 öğrenci oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada farklı üniversitelerde öğrenim gören Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinin sorgulama becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlandığı için tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya ulaşmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak örneklem üzerinde yapılacak taramadır (Karasar, 2014).

Sorgulama Becerileri Ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması Karademir ve Saracaloğlu tarafından 2013 yılında yapılmıştır. Ölçek, likert tipi bir ölçektir. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda oluşan kararlı yapıda, ölçekte yer alan on dört madde üç faktör altında toplanmıştır. Ölçekte kalan 14 maddenin 6'sı" Bilgi Edinme", 5'i" Bilgiyi Kontrol Etme", 3'ü "Özgüven" faktöründe yer almaktadır. Faktör analizi sonunda ölçeğin faktörleri belirlenmiş ve faktörler kuramsal temel doğrultusunda adlandırılmıştır. Ölçekte yer alan her bir faktöre ve ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach-alpha değeri hesaplanmıştır. Cronbach-alpha güvenirlik katsayıları "Bilgi Edinme" için .76; "Bilgiyi Kontrol Etme" için .66 ve "Özgüven" için .82 iken ölçeğin toplamı için ise.82'dir.

Sosyo demografik veri formu, alan yazında incelenerek ve çalışmanın amacına uygun sorular seçilerek oluşturulmuştur. Bu form çalışma grubunun yaş, cinsiyet, öğrenim gördüğü üniversite, bölüm ve millilik durumu özelliklerini belirten sorulardan oluşan bir formdur.

BULGULAR

Öğrencilerin sorgulama becerileri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sorgulama Becerileri ile Cinsiyetleri Arasında Yapılan Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	n	X± Ss	t	p
Bilgi Edinme	**Kadın**	190	2,10±,0,28	3,495	**0,001***
	Erkek	229	2,01±0,23		
Bilgiyi Kontrol Etme	**Kadın**	190	1,96±0,34	-0,563	**0,574**
	Erkek	229	1,98±0,28		
Özgüven	**Kadın**	190	2,29±0,51	0,497	**0,619**
	Erkek	229	2,26±0,56		

Tablo 1' e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile sorgulama becerileri alt boyutları arasında yapılan analizler sonucunda Bilgi Edinme alt boyutunda p<0,05 alfa düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunurken, Bilgiyi Kontrol Etme ve Özgüven alt boyutları ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir (p<0,05). Bilgi Edinme alt boyutunda ortaya çıkan anlamlı farkın kadın öğrencilere ait skorlarından kaynaklandığı görülmüştür.

Öğrencilerin sorgulama becerileri ile branş türü arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sorgulama Becerileri ile Branş Türü Değişkeni Arasında Yapılan Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	n	X± Ss	t	p
Bilgi Edinme	**Bireysel Spor**	137	2,04±,0,28	-0,665	**0,506**
	Takım Sporu	282	2,05±0,25		
Bilgiyi Kontrol Etme	**Bireysel Spor**	137	1,92±0,30	-2,204	**0,028***
	Takım Sporu	282	2,00±0,31		
Özgüven	**Bireysel Spor**	137	2,37±0,60	2,385	**0,018***
	Takım Sporu	282	2,23±0,50		

Tablo 2' ye bakıldığında öğrencilerin sorgulama becerileri ile branş türleri arasında anlamlı fark olup olmadığına dair yapılan istatistiki analizler sonucunda Bilgiyi Kontrol Etme ve Özgüven alt boyutları ile branş türü arasında p<0,05 alfa düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu, Bilgi Edinme alt boyutunda anlamlı fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Skorlara bakıldığında ise Bilgiyi Kontrol Etme

alt boyutunda takım sporu yapan öğrencilerin, Özgüven alt boyutunda ise bireysel spor yapan öğrencilerin sorgulama becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin sorgulama becerileri ile üniversite değişkeni arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sorgulama Becerileri ile Öğrenim Gördüğü Üniversite Değişkeni Arasında Yapılan Analiz Sonuçları

	Üniversite	n	X± Ss	F	P	Tukey HSD
Bilgi Edinme	**Hitit Üniversitesi[1]**	100	2,13±,0,31	9,044	**0,000***	**1-2***
	Kırıkkale Üniversitesi[2]	150	1,99±0,24			**1-3***
	Karabük Üniversitesi[3]	169	2,05±0,23			
Bilgiyi Kontrol Etme	**Hitit Üniversitesi[1]**	100	1,95±0,32	1,116	**0,328**	
	Kırıkkale Üniversitesi[2]	150	1,96±0,28			
	Karabük Üniversitesi[3]	169	2,00±0,32			
Özgüven	**Hitit Üniversitesi[1]**	100	2,30±0,59	1,410	**0,245**	
	Kırıkkale Üniversitesi[2]	150	2,32±0,54			
	Karabük Üniversitesi[3]	169	2,22±0,50			

Tablo 3’ e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite ile sorgulama beceriler arasında Bilgi Edinme alt boyutunda Hitit Üniversitesi ile Kırıkkale Üniversitesi ve Karabük Üniversitesi arasında, Kırıkkale Üniversitesi ile Karabük Üniversitesi arasında $p<0,05$ alfa düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, Bilgiyi Kontrol Etme ve Özgüven alt boyutlarında üniversiteler arası anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Üniversitelere ait skorlara bakıldığında ise, bilgi edinme alt boyutunda sorgulama becerilerinin en yüksek Hitit Üniversitesi öğrencilerinin olduğu, ardından Karabük Üniversitesinin olduğu, en düşük sorgulama becerilerinin ise Kırıkkale Üniversitesi öğrencilerine ait olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin sorgulama becerileri ile okuduğu bölüm değişkeni arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sorgulama Becerileri ile Öğrenim Gördüğü Bölüm Değişkeni Arasında Yapılan Analiz Sonuçları

	Üniversite	n	X± Ss	F	P	Tukey HSD
Bilgi Edinme	**Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği[1]**	185	1,92±,0,21	50,649	**0,002***	**1-2*** **1-3***
	Antrenörlük Eğitimi[2]	112	2,18±0,27			
	Spor Yöneticiliği[3]	122	2,12±0,23			
Bilgiyi Kontrol Etme	**Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği[1]**	185	1,99±0,30	0,554	**0,328**	
	Antrenörlük Eğitimi[2]	112	1,95±0,33			
	Spor Yöneticiliği[3]	122	1,98±0,30			
Özgüven	**Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği[1]**	185	2,44±0,69	16,150	**0,001***	**1-2*** **1-3***
	Antrenörlük Eğitimi[2]	112	2,12±0,33			
	Spor Yöneticiliği[3]	122	2,17±0,33			

Tablo 4' e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile sorgulama beceriler arasında Bilgi Edinme alt boyutunda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü ile Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında, Özgüven alt boyutunda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü ile Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında $p<0,05$ alfa düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, Bilgi Edinme alt boyutunda ise bölümler arasında anlamlı fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Bölümlere ait skorlara bakıldığında ise Bilgi Edinme alt boyutunda sorgulama beceri en yüksek bölümün Antrenörlük Eğitimi bölümü (2,18±0,27) olduğu, Özgüven alt boyutunda ise Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (2,44±0,69) olduğu görülmüştür.

SONUÇ

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile sorgulama becerileri alt boyutları arasında yapılan analizler sonucunda Bilgi Edinme alt boyutunda anlamlı fark bulunurken, Bilgiyi Kontrol Etme ve Özgüven alt boyutları ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Bilgi Edinme alt boyutunda kadın öğrencilerin sorgulama becerileri skorlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin sorgulama becerileri ile branş türleri arasında anlamlı fark olup olmadığına dair yapılan istatistiki analizler sonucunda Bilgiyi Kontrol Etme ve Özgüven alt boyutları ile branş türü arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu, Bilgi Edinme alt boyutunda anlamlı fark bulunmadığı tespit

edilmiştir. Skorlara bakıldığında ise Bilgiyi Kontrol Etme alt boyutunda takım sporu yapan öğrencilerin, Özgüven alt boyutunda ise bireysel spor yapan öğrencilerin sorgulama becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite ile sorgulama beceriler arasında Bilgi Edinme alt boyutunda Hitit Üniversitesi ile Kırıkkale Üniversitesi ve Karabük Üniversitesi arasında, Kırıkkale Üniversitesi ile Karabük Üniversitesi arasında $p<0,05$ alfa düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, Bilgiyi Kontrol Etme ve Özgüven alt boyutlarında üniversiteler arası anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Üniversitelere ait skorlara bakıldığında ise, bilgi edinme alt boyutunda sorgulama becerilerinin en yüksek Hitit Üniversitesi öğrencilerinin olduğu, ardından Karabük Üniversitesinin olduğu, en düşük sorgulama becerilerinin ise Kırıkkale Üniversitesi öğrencilerine ait olduğu görülmüştür. Üniversiteler arasında çıkan sorgulama becerileri farkının yaşanılan çevre, okulun bulunduğu bölge gibi farklı değişkenlerden dolayı kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile sorgulama beceriler arasında Bilgi Edinme alt boyutunda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü ile Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında, Özgüven alt boyutunda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü ile Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında anlamlı fark olduğu, Bilgi Edinme alt boyutunda ise bölümler arasında anlamlı fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Aldan Karademir Ç., Saracaloğlu A.S. (2013). Sorgulama Becerileri Ölçeği' nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Asya Öğretim Dergisi. 2013,1(2). 56-65

Aldan Karademir Ç., Çaylı B., Deveci Ö. (2019). Öğretmen Adaylarının Sorgulama Becerileri ile Meraklılık Düzeylerinin İncelenmesi. İlköğretim Online, 2019; 18 (3): s.1157-1171.

Aldan Karademir, Ç. ve Saracaloğlu, A. S. (2017). Öğretmen adaylarının sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerinin öğretmen öz yeterlik düzeyine etkisi. Electronic Turkish Studies, 12(33), 261-290.

Aydın, M. Z. (2001) "Aktif Öğretim Yöntemlerinden Buldurma (Sokrates) Yöntemi", Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5(1), 55-80.

Beshears, C. M. (2012) "Inquiry-Based Instruction in the Social Studies: Successes and Challenges, Theses and Dissertations", Yüksek Lisans Tezi, Arkansas Üniversitesi, Amerika Birleşik Devletleri.

Bedir, T. ve Duman, B. (2017). Öğretmen adaylarının sorgulama becerilerinin incelenmesi. Electronic Turkish Studies, 12(18), 105-120.

Delcourt, M.A.B. ve Mckinnon, J. (2011) "Tools for Inquary: Improving Questioning in the Classroom", Learning Landscapes, 4(2), 145-159.

Doğanay, A. ve Ünal, F. (2006) Eleştirel Düşünmenin Öğretimi. (Edt: A. Şimşek): İçerik Türlerine Dayalı Öğretim, Ankara: Nobel Yayıncılık, (209- 264).

Elmalı, A. G. Ş. ve Yıldız, A. G. E. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının sorgulama becerileri, epistemolojik inançları ve öğrenme stilleri. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 8(2), 92-108.

Friesen, S. ve Scott, D. (2013). Inquiry-Based Learning: A Review of the Research Literature, Paper Prepared fort he Alberta Ministry of Education (https://galileo.org/focus-on-inquiry-lit-review.pdf).

Güneş, F. (2016) "Eğitimde Sorgulamanın Gücü", Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(2), 188-204.

Harlen, W. (2014) "Helping children's development of inquiry skills", Educational Consultant, Scotland, 1(1), 5-19.

Işık, G. (2011). İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri İle Sorgulayıcı Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü: Aydın.

Karapınar, A. (2016) "Sorgulamaya Dayalı Öğrenme Ortamının Öğretmen Adaylarının Bilimsel Süreç Becerileri, Sorgulama Becerileri ve Bilimsel Düşünme Yetenekleri Üzerindeki Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Manisa.

Kaplan Parsa, M. (2016) "İşbirlikli Sorgulamaya Dayalı Öğrenme Ortamının Yaratıcı Düşünmeye, Sorgulayıcı Öğrenme Becerilerine, Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Tutuma Etkisi", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, G. ve Yılmaz, S. (2016) "Açık Sorgulamaya Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Başarısına ve Bilimsel Süreç Becerilerinin Gelişimine Etkisi", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31(2), 300-318.

Khamis, V., Dukmak, S. ve Elhoweris, H. (2008). Factors affecting the motivation to learn among United Arab Emirates middle and high school students. Educational Studies, 34(3), 191-200.

Martin, A. J. (2003). The Student Motivation Scale: Further testing of an instrument that measures school students' motivation. Australian journal of Education, 47(I), 2003,88-I06.

Sezen, G. ve Paliç, G. (2011). Lise öğrencilerin problem çözme becerisi algılarının belirlenmesi. Antalya: 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications (27-29 April).

Şahin, Ç., Arcagök, S., Çetin, Ş., Mertol, H. ve Boran, G. Sınıf öğretmeni adaylarının sorgulama becerilerinin incelenmesi. Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(3), 17-28

Taşkoyan, S. N. (2008) "Fen ve Teknoloji Öğretiminde Sorgulayıcı Öğrenme Stratejilerinin Öğrencilerin Sorgulayıcı Öğrenme Becerileri, Akademik Başarıları ve Tutumları Üzerindeki Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir

Yeşiltaş, N.K. ve Kaymakçı, S. (2009) "John Dewey'in Eğitim Anlayışı ve Sosyal Bilgiler Eğitimine Yönelik Bazı Örnek Uygulamaları", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (4),

Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu, R., Karakurt, P. ve Türkleş, S. (2011). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8(1), 905-921

Yılmaz, Z. ve Karamustafaoğlu, S. (2015). Öğretmen adaylarının sorgulama becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 25, 347-363.

SPORCU VE SEDANTER ADOLESANLARIN PROAKTİF KİŞİLİK DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Hayrettin GÜMÜŞDAĞ[1], Mehmet AYDOĞAN[2]

[1]Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Yozgat / Türkiye
[2]Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı Ankara / Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, aktif olarak spor yapan ve sedanter adolesanların proaktif kişilik düzeylerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Yozgat ilinde ikamet eden rastgele yöntemlerle seçilmiş sporcu ve sedanter olmak üzere toplam 375 adolesan oluşturmaktadır.

Yapılan analizler sonucunda, sporcu ve sedanter adolesanların proaktif kişilik düzeyleri arasında $p<0,05$ alfa düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan sporcuların mensubu oldukları spor türü ile proaktif kişilik düzeyleri arasında $p<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan adolesanların cinsiyet değişkeni ile proaktif kişilik düzeyi arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan adolesanların yaş değişkeni ile proaktif kişilik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olmadığı görülmüştür ($p<0,05$).

Anahtar Kelimeler: Proaktif Kişilik, Sporcu, Sedanter, Adolesan

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Proaktivite, isteklendirme ve hareketleri ima eden bir kişilik özelliğidir, çevresinde değişime neden olacak bir etki yaratmak için harekete geçen insanları tanımlar (Baltas,2005).

Covey (1997), proaktif olmayı; "koşullara, duygulara dayanan tepkiler yerine değerlere ve prensiplere dayanan davranış yeterliliğine sahip olmak" şeklinde tanımlamıştır. Proaktif olmak, bireyin çevreyi doğrudan değiştirmek için bir hareketi başlatma ve sürdürme eğilimidir. Proaktif özelliklere sahip kişiler, koşullar tarafından kısıtlanmaya razı olmaz: fırsatları fark eder, inisiyatif kullanarak harekete geçer ve istediğini elde edinceye kadar sebat eder.

Proaktif kişilik yapısı, kişilerin kendi davranışlarıyla çevrelerini ve olayları etkileyebileceklerini ve bunlardan etkilenebileceklerini savunan etkileşimsel çerçeveden ortaya çıkmıştır (Bateman, Crant, 1993). Proaktif kişiliğin ilk örnekleri koşullar gereği zorlanarak, doğal olmayarak; fırsatları keşfeder ve değerlendirmek üzere harekete geçer, sorumluluk alır ve anlamlı bir değişim olana kadar azimle devam eder (Crant,2000).

Bateman ve Crant'a göre (1993) proaktif kişilik, kişiliğin dışadönüklük, bilinç, başarı ihtiyacı ve ekstra öğrenim faaliyetlerine katılma, değişimi yansıtan kişisel başarılar liderlik becerilerini içeren davranışsal çıktılarla ilişkilidir. Proaktif kişiler, farklı aktivitelere katılma, başarılı değişimler gerçekleştirme ve beklentilerin ötesine gidebilme konusunda çok iyi performans gösterirler. Proaktif kişilikte de motivasyonda olduğu davranışsal eğilimlerin içten geldiği düşünülmektedir (Turner,1997).

Yapılan araştırma dahilinde aşağıda yer alan problemlerin cevapları aranacaktır:

- Araştırmaya katılan sporcu ve sedanter adolesanların proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

- Araştırmaya katılan sporcu adolesanların spor branşları ile proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Araştırmaya katılan adolesanların proaktif kişilik düzeyleri cinsiyet bakımından anlamlı farklılık göstermekte midir?
- Araştırmaya katılan adolesanların yaş değişkeni ile proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, aktif olarak spor yapan ve sedanter adolesanların proaktif kişilik düzeylerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesidir.

KAPSAM

Araştırmanın çalışma grubunu Yozgat ilinde ikamet eden rastgele yöntemlerle seçilmiş sporcu ve sedanter olmak üzere toplam 375 adolesan oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak örneklem üzerinde yapılacak taramadır (Karasar, 2014).

Araştırmada Bateman ve Crant (1993) tarafından geliştirilen ve bireylerin "Proaktif kişilik özelliklerini sorgulayan" (The proactive personality scale)'dan yararlanılmıştır. Proaktif Kişilik Ölçeği tek boyutlu olup 17 maddeden oluşmaktadır. Toplam 17 maddeden oluşan ölçek 7'li Likert türünde olup, 1-7 arasına derecelendirilmiştir (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kısmen Katılmıyorum, 4: Kararsızım, 5: Kısmen Katılıyorum, 6: Katılıyorum, 7: Kesinlikle Katılıyorum). Proaktif Kişilik Ölçeğinin Türkçe 'ye çevrilmesinde ölçeğin maddeleri; yabancı dilde öğrenim görmüş spor bilimlerinde araştırmalar yürüten 2 spor bilimci ve 1 dil bilimci olmak üzere toplam 3 akademisyen tarafından ayrı ayrı İngilizceden Türkçe 'ye çevrilmiştir. Elde edilen maddeler karşılaştırılmış ve aynı çeviriye sahip maddeler belirlenmiştir.

Ayrıca araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu' da araştırma dahilinde çalışma grubuna uygulanmıştır.

Yapılan araştırma dahilinde verilerin normallik dağılımları test edilmiş ve normal dağılım göstermesinden dolayı parametrik testler uygulanmıştır. Ayrıca p değerinin <0,05 olduğu durumlar anlamlı kabul edilmiştir. Veriler SPSS 24.0 programına girilerek analiz yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Adolesanların Frekans Dağılımları

		f	%
Cinsiyet	**Kız**	152	40,5
	Erkek	223	59,9
	Toplam	375	100
Yaş	**13**	62	16,5
	14	48	12,8
	15	55	14,7
	16	70	18,7
	17	104	27,7
	18	36	9,6
Spor yapıyor musunuz?	**Evet**	203	54,1
	Hayır	172	45,9
Spor branş türü	**Bireysel spor**	102	50,3
	Takım sporu	101	49,7

Araştırmaya katılan çocukların %40,5' i kız çocuklardan, %59,9' u erkek çocuklardan oluşmaktadır. Çocukların %16,5'i 13 yaş, %12,8'i 14 yaş, %14,7'si 15 yaş, %18,7'si ise 16 yaş, %27,7' si 17 yaş ve %9,6'sı ise 18 yaş aralığındadır. Çocukların %54,1'i spor yaparken, %45,9'u spor yapmamaktadır. Çocukların %50,3' ü bireysel spor yaparken, %49,7'si takım sporu yapmaktadır.

Araştırmaya katılan sporcu ve sedanter adolesanların proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Sporcu ve Sedanter Adolesanların Proaktif Kişilik Düzeyleri Arasında Yapılan Analiz Sonuçları

	Spor yapıyor musunuz?	n	X± Ss	t	p
Proaktif Kişilik	**Evet**	203	2,75±0,20	20,990	,001*
	Hayır	172	2,01±0,35		

Analiz sonuçları, araştırmaya katılan sporcu çocuklar ile sedanter adolesanların proaktif kişilik düzeyleri arasında p<0,05 alfa düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğunu göstermektedir. Anlamlı farkın spor yapan bireylerin ortalamalarının sedanter olanlardan yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür (X=2,75).

Araştırmaya katılan sporcu adölesanların yaptığı spor türü ile proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Sporcu Adölesanların Yaptığı Spor Türü ile Proaktif Kişilik Düzeyleri Arasında Yapılan Analiz Sonuçları

	Spor Türü	n	X± Ss	t	p
Proaktif Kişilik	**Bireysel Spor**	102	2,98±0,26	21,754	,001*
	Takım Sporu	101	2,12±0,34		

Araştırma dahilinde yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında; araştırmaya katılan sporcuların mensubu oldukları spor türü ile proaktif kişilik düzeyleri arasında p<0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Ortalamalara bakıldığında ise, bireysel spor yapan sporcuların proaktif kişilik ortalamalarının, takım sporu yapan sporcuların ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir (X=2,98).

Araştırmaya katılan adolesanların proaktif kişilik düzeyleri cinsiyet bakımından anlamlı farklılık göstermekte midir?

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Adolesanların Proaktif Kişilik Düzeylerinin Cinsiyet Bakımından İncelenmesi Amacıyla Yapılan Analiz Sonuçları

	Cinsiyet	n	X± Ss	t	p
Proaktif Kişilik	**Kız**	152	2,82±0,38	2,741	,003*
	Erkek	223	2,12±0,49		

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığı T testi ile analiz edilmiştir. Yapılan T testi sonuçlarına göre cinsiyet değişkeni ile proaktif kişilik düzeyi arasında p<0,05 düzeyinde anlamlı fark tespit edilmiştir. Ortalamalara bakıldığında ise kız çocuklarının ortalamalarının erkeklerin ortalamasından yüksek olduğu görülmüştür (X= 2,82).

Araştırmaya katılan adolesanların yaş değişkeni ile proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Adolesanların Yaş Değişkeni ile Proaktif Kişilik Düzeyleri Arasında Yapılan Analiz Sonuçları

	Yaş	n	X	ss	p	Tukey HSD
Proaktif Kişilik	**13[1]**	62	2,02	,365		
	14[2]	48	2,03	,350		
	15[3]	55	2,00	,340	**0,09**	
	16[4]	70	2,01	,345		
	17[5]	104	2,04	,295		
	18[6]	36	2,05	,295		

Araştırmaya katılan adolesanların yaş değişkeni ile proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını tespit edebilmek için One Way Anova testi uygulanmış ve sonucunda yaş değişkeni ile proaktif kişilik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olmadığı görülmüştür (p<0,05).

SONUÇ

Alan yazın incelendiğinde proaktif kişilik ile spor yapma durumu, spor branşı, cinsiyet ve yaş değişkeni arasında karşılaştırma yapan araştırmaların azlığı, bu çalışmanın yapılmasında etkili olmuştur.

Analiz sonuçları, araştırmaya katılan sporcu çocuklar ile sedanter çocukların proaktif kişilik düzeyleri arasında p<0,05 alfa düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğunu göstermektedir. Anlamlı farkın spor yapan bireylerin ortalamalarının sedanter olanlardan yüksek olmasından kaynaklandığı görülmüştür (X=2,75).

Özkurt (2015) yapmış olduğu çalışmada proaktif kişilik ortalamaları ile spor yapma durumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre, proaktif kişilik ortalamaları ile spor yapma durumu arasında anlamlı bir fark bulunamadığını belirtmiştir. Alan yazın incelendiğinde spor yapma durumu ile proaktif kişilik düzeyini karşılaştıran başka bir çalışmanın olmadığı görülmüştür.

Araştırma dahilinde yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında; araştırmaya katılan sporcuların mensubu oldukları spor türü ile proaktif kişilik düzeyleri arasında $p<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Ortalamalara bakıldığında ise, bireysel spor yapan sporcuların proaktif kişilik ortalamalarının, takım sporu yapan sporcuların ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir ($X=2,98$).

Özkurt (2015) yapmış olduğu çalışmada proaktif kişilik ortalamaları ile spor branşı arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre, proaktif kişilik ortalamaları ile spor branşı arasında anlamlı bir fark bulunamadığını belirtmiştir. Alan yazın incelendiğinde spor branşı ile proaktif kişilik düzeyini karşılaştıran başka bir çalışmanın olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetleri ile proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığı T testi ile analiz edilmiştir. Yapılan T testi sonuçlarına göre cinsiyet değişkeni ile proaktif kişilik düzeyi arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilmiştir. Ortalamalara bakıldığında ise kız çocuklarının ortalamalarının erkeklerin ortalamasından yüksek olduğu görülmüştür ($X= 2,82$).

Karasu (2013), yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin özerklik gelişimleri, bağlanma stilleri ve proaktif kişilik yapılarını karşılaştırmış özerklik gelişimlerinde cinsiyete göre anlamlı farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Yine başka bir çalışmada Şahin (2006), kadınların proaktif basa çıkma, reflektif basa çıkma, stratejik planlama, önleyici basa çıkma, aracı-duygusal destek arayışı ve kaçınma basa çıkma becerilerinin erkeklerin basa çıkma beceri düzeylerinden düşük olacağını ifade etmektedir. Bu çalışmalar, yapılan araştırmayı destekler niteliktedir.

Ayrıca Korur (2018)' un yapmış olduğu çalışmada araştırmaya katılan örneklemin cinsiyet değişkeni ile proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışma ise yapılan araştırmadan elde edilen sonuçlar ile zıtlık gösterdiği görülmüştür.

Literatürde; erkeklerin kadınlara göre proaktif işlere yönelimi, meslek seçimleri ve sosyal hayatlarında daha proaktif davranışlar sergilediklerini gösteren çalışmalara rastlanmıştır. (Kanfer, Wanberg, & Kantrowitz,2001). Bu çalışmalar ise, araştırmadan elde edilen sonuçlar ile kısmen benzerlik göstermektedir.

Araştırmaya katılan adolesanların yaş değişkeni ile proaktif kişilik düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını tespit edebilmek için one way anova testi uygulanmış ve sonucunda yaş değişkeni ile proaktif kişilik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olmadığı görülmüştür ($p<0,05$).

Özkurt (2015) yapmış olduğu çalışmada proaktif kişilik ortalamaları ile yaşlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre, proaktif kişilik ortalamaları ile yaş arasında düşük düzey, pozitif yönde bir ilişki olmasına rağmen bu ilişki istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Bu çalışma, yapılan çalışmadan elde edilen sonucu desteklemektedir.

KAYNAKÇA

Baltas, A. (2005). "Girişimciliğin Ardındaki Đnsan Profili", http//:www.baltasbaltas.com 04/08/2005

Bateman, T.S. ve Crant, M. (1993). “The proactive component of organizational behavior: A measure- and correlates, Journal of Organizational Behavior, Vol.14, 103-118.

Covey, R. S. (1998). Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı, Çev: Gönül Suveren- Osman deniz tekin, Varlık Yayınları, İstanbul.

Crant, M. (2000). "Proactive Behavior in Organizations", Journal of Management, Vol. 26, 435-462. Coaching For Success, Inc. (2006), “Proactive people make most cash”, http://www.co-ach.net/assess13.htm

Kanfer, R. , Wanberg, C. R., & Kantrowitz, T. M. (2001). Job search and employment: A personality-motivational analysis and meta-analytic review. Journal of Applied Psychology, 86(5), 837-855.

Karasu, H. (2013). Ergenlerde özerkliğin yordayıcısı olarak bağlanma stilleri ve proaktif kişilik yapılarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Tokat.

Özkurt, B. (2015). Beden Eğitimi ve por Yüksekokulunda Okuyan Öğrencilerin Proaktif Kişilik Özellikleri ile Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Niğde.

Turner, E. ve Jonathan (2003). Proactive PersonalityAnd The Big Five As Predictors of Motivationto Learn”, Doctor Thesse, Old Dominion University.

9. SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

SÖZEL

ÖZET METİNLER

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETME ÖZYETERLİK İNANÇLARININ, ÖĞRETİMİ PLANLAMA BECERİLERİNİN VE GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Emre YILDIZ

Türkiye

Öz: Bu araştırma fen bilimleri öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik özyeterlik inançlarının, öğretimi planlama becerilerinin ve pandemi döneminin öğretmenlik becerilerine etkisine yönelik görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum araştırması benimsenmiştir. Araştırma 2019-2020 akademik yılı bahar (pandemi) döneminde bir devlet üniversitesinde öğretmenlik uygulaması dersini alan 24 fen bilgisi öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Planlama becerilerinin ve görüşlerin incelenmesi aşamasında amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle belirlenen 4 öğretmen adayı ile çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak öğretmeye yönelik özyeterlik ölçeği, öğretim planlamaları ve yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler ve içerik analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde öğretmen adaylarının öğretmeye yönelik özyeterlik inançlarının genel olarak düşük olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının ders planlarında aktif öğrenme yöntem-tekniklerini ihmal ederek anlatım, soru-cevap ve gösteri yöntem-tekniklerini kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Öğretmen adaylarının planlarında genel olarak öğrencilerin katılımını sağlama, öğrencilerin ilgilerini ve dikkatlerini çekme, öğrenci seviyesine uygunluk, soyut kavramları somutlaştırma, aktif öğrenmeyi sağlama, öğretim teknolojilerini kullanma, konuya uygun etkinlik seçme, etkinlik yapımı, ders sonunda konuyu özetleme, ölçme-değerlendirme yapma, sonraki dersle ilgili bilgi verme, ödev verme ve B planı hazırlama konularında eksiklerinin ve hatalarının olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adayları öğrencilerin ilgisini çekme, derse motive etme, aktif öğrenme yöntem-tekniklerini uygulama, etkinlik tasarlama, öğretme sürecini yönetme, öğrenciyle iletişim kurma ve sınıf hakimiyetini sağlama konularında eksiklerinin olduğu görüşündedir. Öğretmen adayları öğretmenlik uygulaması derslerinde internet kaynaklı bağlantı sorunları ve teknolojik altyapılarının yetersiz olması nedenleriyle sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Uygulama yetersizlikleri, derslerin gerçek bir sınıf ortamında yapılamaması ve uygulama öğretmenlerinin yeteri kadar gözlenememesi nedeniyle pandemi döneminin öğretmenlik becerilerinin gelişimini olumsuz etkilediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görüş, Planlama, Öğretmen Adayı, Özyeterlik

DETERMINANTS OF POLITICAL COMMUNICATION PROCESS

Giray Saynur DERMAN

Turkey

Abstract: The effect of political marketing practices on individuals and groups and the strengthening of this effect is basically due to the effective use of "communication". Political and political candidates find it difficult to convince voters the best alternative of their departments. One of the most important factors affecting the role-playing behavior is the political campaigns it carries out. The determinants include the problem, politics, programme role, performance, producer and presenter role, profession, personality and policy. Politics is the private opinion or understanding of the art of organizing and conducting state affairs. This concept of Arabic origin means state, administration. Politics is the whole of the principle of organizing and realizing the activities of the state in terms of purpose, method and content. The best communication method used by politicians is political communication. Politics and political communication are interrelated. Political communication has always been a central component of the electoral and decision-making process. However, since the early 1990s, some important developments have fundamentally changed this process, notably the post-war trends in the mass media, which have moved from the traditional world of newspapers, radio and television to the Internet. This article outlines alternative interpretations of the nature of these trends and reflects their implications for the process of socio-economic and political development around the world. In particular, the concept of political communication, which was intensively encountered during political campaigns during the election periods; The purpose of this article is to examine the determinants of the political communication, the concept of political communication and the historical development of this concept throughout the world. In this context, the concept of politics and communication is first defined and then the different perspectives of this concept are discussed. The study ends with various examples from around the World.

Keywords: Political Communication, Political Campaign , Politics, Political Propaganda

SÖZEL ÖZET METİNLER

SPORDA FARKLI PAZARLAMA STRATEJİLERİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ

Ali Serdar YÜCEL

Türkiye

Öz: Günümüzde büyük bir endüstri alanı haline gelen spor; kitle iletişim araçları, serbest zaman artışı, rekreatif etkinlikler, artan spor eğitimi, yönetimsel gelişmeler, gelişen teknoloji ve spor ürünleri ve hizmetlerindeki artış vb. nedenlerden gelir artışını sürdürmekte ve finansal anlamda büyük bir güç oluşturan bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik üretim faaliyetlerinde bulunan işletmelerin diğer önemli fonksiyonlarından biri de pazarlama fonksiyonudur. Pazarlama fonksiyonu olmadan üretilen mal ya da hizmetlerin nihai tüketicilere ulaştırılmasında ciddi zorluklarla karşılaşılacağı bir gerçektir. 20. yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıkan pazarlama yaklaşımlarına bakıldığında üretim yaklaşımından, ürün yaklaşımı, satış yaklaşımı ve tüketicilerin istek ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması ve arz-talep dengesinin sağlanmasına yönelik pazarlama yaklaşımlarından bahsetmemiz mümkündür. Fakat günümüz şartlarında artan işletme sayısı, benzer ürün özellikleri, rekabet ortamı vb. nedenler farklı pazarlama stratejilerini yönelmenin işletmeler açısından önemini ortaya koymaktadır. Spor sektörün de de hızla artan ürün, hizmet çeşitliliği, yaşanan teknolojik gelişmeler ve değişim işletmeleri pazarlama konusunda farklı alternatiflere ve arayışlara yönlendirmiştir. Bu pazarlama stratejilerinden bazıları viral pazarlama, gerilla pazarlama, kızıl okyanus ve mavi okyanus stratejileri olarak literatürde yerini almıştır. Spor sektöründe de bu pazarlama stratejilerinin uygulanmasının spor örgüt ve işletmelerine önemli avantajlar kazandıracağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Pazarlama, Spor, Tekonloji, Strateji, Fonksiyon, Etkinlik

INVESTIGATING PERCEPTIONS OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS ON PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Afra Nur AKSOY

Turkey

Abstract: Investigating teachers' perceptions about their professional development (PD) is one of the important steps that should be taken in order to design and implement effective PD programs. This current study was conducted in order to examine the perceptions of English language teachers about PD activities considering previous studies conducted in this field. Reviewing the previous studies and reporting their findings provide a basic and comprehensive source for increasing effectiveness of future PD activities and programs. For this aim, the purpose, scope, theoretical basis, and findings of existing articles and conference papers in the selected databases that focus on the perceptions of English language teachers about PD activities were investigated thoroughly. Thus, a review was conducted with the purposes to reflect on prior studies by focusing on one aspect of the literature, the perceptions of English language teachers about PD activities. For this review, three widely used and comprehensive digital databases to ensure the search to cover all the relevant literature and journals: Web of Science, Scopus, and ERIC. For data analysis, content analysis was used. To extract information from each article in accordance with the research questions, a coding scheme was developed and an Excel spreadsheet was used to store and analyze all data. It was found out that various means of PD such as self-development, self-reflection, peer teaching/ observation/ supervision, in-service training, short-term courses, seminars, conferences, mentoring, and in-house training sessions are being used. Therefore, it was determined that the perceptions of teachers also vary with respect to the type of PD activities.

Keywords: Professional Development, English Language Teachers, Perceptions

TOPLUMSAL PSİKOLOJİK ALGININ SPOR YANSIMASI: BİR UYGULAMALI ÇALIŞMA

Murat KORKMAZ, Ali Serdar YÜCEL, Gülten HERGÜNER, Çetin YAMAN

Türkiye

Öz: 2019 yılı aralık ayı itibariyle yaşanan virüs salgını sorunu birçok dünya ülkesini etkilediği gibi Türkiye açısından da önemli sorunların oluşmasına neden olmuştur. Bu nedenle özellikle sokağa çıkma yasakları, kişilerin sağlık riskleri nedeniyle yaşamış olduğu günlük stres ve sorunlar bireysel sportif aktiviteler doğrultusunda olumlu hale getirilmeye çalışılmaktadır. Çalışmada amaç olarak yaşanan virüs nedeniyle 18 yaş üzeri bireylerde meydana gelen psikolojik değişkenlerin spor aktiviteleri ile azaltımı ya da etkisik hale getirilmesine ilişkin nedenselliklerin belirlenmesidir. Araştırma kapsamında 18 ile 75 yaş arası bireylerin virüs kısıtlamaları nedeniyle yaşadığı sorunlar ve bu sorunlara bağlı olarak ortaya çıkan diğer sosyal ya da psikolojik sorunların belirlenmesi araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Farklı çalışmalarda kullanılan bazı ölçekler çalışmamıza uyarlanmış, araştırmaya katılım sağlayan kişiler sosyal medya üzerinden belirlenerek anket form dağıtımları gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan anketin geçerlilik ve güvenirliliğinin sağlanması amacı ile bir ön test yapılmış, ön test sonrasında elde edilen veriler SPSS ve Eviews istatistik programı ile analiz edilmiştir. Yapılan analizde Cronbach alfa kat sayısı olarak 0.76 değeri elde edilmiştir. Bu değer beklenen değerin üzerinde olması nedeniyle araştırma kullanılan anketin geçerlilik ve güvenirliliği sağlanmıştır. Araştırma süreci gönüllük esasına dayalıdır. Katılımcıların tamamı kendi iradeleri doğrultusunda araştırmaya katılım sağlamış ve hiçbir katılımcıya ait kimlik bilgisi araştırmaya yansıtılmamıştır. Asıl araştırma sonrasında elde edilen veriler toplanmış ve analiz için veriler derlenmiştir. Derlenen veriler farklı istatistik analiz yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonrasında bulgulara dayalı olarak katılımcıların tamamına yakını, virüs nedeniyle ağır stres yükü altında olduğunu ifade etmiştir. Normal yaşam süreci dışında kişisel aktivitelerin azalması, bireysel sportif aktivitelerin pasif yönlü uygulandığı, birçok bireyin ise bu aktivitelere katılmadığı ya da yapmak istemediği ifade edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu psikolojik olarak yıprandıklarını, kendine aitlik duygusunda olumsuzluk yaşadıklarını, yaşanan bu sorunlar nedeniyle psikolojik, performans ve verimlilik konusunda yetersiz kaldıkları sonucu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikoloji, Performans, Spor, Toplum, Birey, Aktivite

TOPLUMSAL SAĞLIK ALGISI: YAŞANAN COVID 19 SORUNSALI UYGULAMALI ÖRNEĞİ

Ali Serdar YÜCEL, Murat KORKMAZ, Ayça GÜRKAN, Ümran SEVİL

Türkiye

Öz: Toplum ve bireylerine yönelik sağlık algısı yaşanan ortam, sosyal statü, eğitim, cinsiyet ve farklı demografik özelliklere göre değişkenlik göstermektedir. Son iki yıla yakın süredir Türkiye başta olmak üzere birçok dünya ülkesini etkisi altına alan virüs salgını nedeniyle yaşanan farklı sorunlar, başta sağlık sorunsalı ve genel sosyal nitelikli sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. İnsanlık tarihi boyunca farklı birçok konuda ve çeşitlilikte sosyal, sağlık ve kültürel sorunlar yaşanmıştır. Bu yaşanan sorunlar toplum ve bireylerini derinden etkilemiş, hatta bazı sorunlar birçok toplum ile topluluğun yok olmasına sebebiyet vermiştir. Amaç olarak çalışmada COVID-19 sağlık sorunu nedeniyle yaşanan sosyal ve psikolojik etkilerin toplumsal yansıması amaçlanmıştır. Çalışmamızda özellikle 65 yaş üzeri bireyler araştırma kapsamının temelini oluşturmaktadır. Ayrıca kronik rahatsızlık sorunu yaşayan bireyler de çalışma kapsamında yer almaktadır. Diğer toplum bireyleri üzerinde de değişiklik gösteren salgın sorunsalı çalışmaya dahil edilerek araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışmamızda yöntem olarak ölçekli bir anket kullandık. Bu anket çalışmaya yönelik olarak uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Hazırlanan anketin geçerlilik ve güvenirlilik sağlanması amacı ile bir ön teste tabi tutulmuş ve yapılan ön test sonrasında alpha cronbach kat sayısı olarak 0.71 değeri elde edilmiştir. Bu değer beklenen değerin üzerinde olduğundan asıl araştırmaya geçilmiştir. Sonuç olarak katılımcıların büyük çoğunluğunun kişisel güvensizlik yaşadığı, sağlık risk ve etkilerinin gelecek kaygısı yaşattığı, Yaşanan kriz nedenine bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik sorunların birçok birey üzerinde olumsuzluk meydana getirdiği, Bazı bireylerde orta ve hafif şiddetli depresyon sorunu görüldüğü, Bazı katılımcıların ise virüs salgını konusunda duyarsız kaldığı ve kendileri açısından risk oluşturmadığı gibi sonuçlar saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık, Birey, Virüs, Toplum, Birey, Salgın, Psikoloji

SÖZEL ÖZET METİNLER

KONUT SATIŞLARINDAKİ DALGALANMALAR ÜZERİNE BİR ANALİZ: 2013-2020 TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Ayhan AYTAÇ, Murat KORKMAZ

Türkiye

Öz: Bu araştırma konut satış istatistiklerine ilişkin 2013-2020 arası Türkiye İstatistik kurumu verileri kullanılarak yapılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen veriler E-Views 8.0 ve SPSS programı ile analiz edilmiştir. Yapılan Korelasyon, Birim kök, Granger nedensellik, Kolmogorov Smirnov testi ve Regresyon analizleri sonucunda konut satış istatistiklerinin yıllar bazında nasıl değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Zaman serilerine ait dağılımın belirlenmesi için Kolmogorov smirnov testi kullanılabilmektedir. Zaman serileri ile regresyon yapabilmek için normal dağılıma sahip serilerin kullanılması önemlidir. Kolmogorov smirnov testi sonuçları aşağıdaki gibi özetlenmektedir.İpotekli satışlar ile sıfır ev satışları arasında orta seviyede pozitif korelasyon bulunurken, ikinci el satışlar arasında yüksek seviyede korelasyon bulunmaktadır. Sıfır ev satış sayısı, ipotekli satışların nedenidir. İpotekli satışlar sıfır ev satışlarının nedeni değildir. İpotekli satışlar ikinci el satışlarının nedenidir. İpotek sayıları bir birim arttığında sıfır ev satış sayısı 0,74 birim artmaktadır. İpotek sayıları bir birim arttığında ikinci el satış sayısı 0,99 birim artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Konut, Satış, Dagalanma, Ekonomi, Pazarlama, Nedensellik

SÖZEL ÖZET METİNLER

TÜRKİYE'DE LİBERALLEŞME EĞİLİMLERİNİN DIŞ TİCARET PERFORMANSI ÜZERİNE BİR ANALİZ:1989-2020 DÖNEMİ

Ayhan AYTAÇ, Murat KORKMAZ

Türkiye

Öz: Bu çalışmada Türkiye'nin ithalat ve ihracat değerleri karşılaştırılarak, dış ticaret dengesi üzerindeki etkisi belirlenecektir. Ayrıca yıllara göre dış ticaret dengesinin nasıl değiştiği belirlenerek mevcut durum ortaya konulacaktır. Bu araştırmada 1989 – 2020 yılları arasındaki Dış Ticaret verileri incelenmiştir. Kategorilerine göre ayrılmış ve yıllık dış ticaret verileri Türkiye İstatistik Kurumu web sitesinden derlenmiştir. Bu analizde Eviews 8 ve PASW 18 istatistiksel yazılımları kullanılmıştır. Temel istatistikler ve grafikler değişkenler hakkında özet bilgi edinebilmek amacıyla kullanılmıştır. Eşlenik örneklem t-testi benzer grupların ortalamaları arasında bir ilişki olup olmadığını test etmek için kullanılmıştır. Granger nedensellik analizi değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisinin belirlenmesi için kullanılmıştır. Anova analizi gruplar arasında farklılıkları ortaya koymak için kullanılmıştır. Regresyon analizi bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasındaki ilişkinin yönünü ve büyüklüğünün belirlenmesi için kullanılmıştır. Tüm istatistik analizleri 0.05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. 2020 yılında toplam ihracat değeri 169 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında ihracat bir önceki yıla göre %7 azalmıştır. Son 10 yılda ihracat hacmi en düşük 134 milyar dolarla 2011 yılında gerçekleşmiştir. Son 10 yılda ihracat değeri %25 artmıştır. 2020 yılında toplam ithalat değeri 219 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında ithalat bir önceki yıla göre %4 artmıştır. Son yılda ithalat değeri en düşük 198 milyar dolarla 2016 yılında gerçekleşmiştir. Son 10 yılda ithalat değeri %9 azalmıştır. 2020 yılında toplam dış ticaret değeri 388 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında dış ticaret değerinin toplamı bir önceki yıla göre %1 azalmıştır. Son 10 yılda dış ticaret hacminin en düşük olduğu yıl 2016 yılında 341 milyar dolarla gerçekleşmiştir. Son 10 yılda dış ticaret değeri %3 artmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret, İthalat, İhracat, Ekonomi, Ekonomi Dengisi

KORONAVİRÜS (COVİD-19) SALGIN SÜRECİNDE ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARINDA YÖNETİCİ OLMAK

Ahmet ALĞAN, Necdet KONAN

Türkiye

Öz: Koronavirüs (covid-19) salgın süreci birçok sektörü doğrudan birçok sektörü de dolaylı olarak etkilemiştir. Eğitim sektörü de hem iç hem dış paydaşları olan ve birbirine bağımlı birçok unsuru bulunan bir alan olduğu için pandemi sürecinden doğrudan etkilenen sektörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Son 20 yıldır her geçen sene sektörde öğretimine devam eden öğrenci ve çalışan personel sayısının arttığı özel öğretim kurumları da bu salgın sürecinden ciddi olarak etkilenmiştir. Gerek kalkınma planlarında gerek MEB Stratejik planlarda eğitim sektöründeki öğrenci potansiyelinin artması hedeflenen özel öğretim kurumları, salgın sürecinde ciddi sorun ve sıkıntılarla karşı karşıya gelmiştir. Eğitim yönetiminin bir alt alanı olan özel öğretim öğrenim faaliyetlerinin etkili, verimli ve kaliteli kullanılması açısından eğitim yönetiminin ilgi alanına girmektedir. Bu araştırmanın temel amacı koronavirüs (covid-19) salgın sürecinde özel öğretim kurumlarında yaşanan sorunlar ve çözümlerine ilişkin okul yöneticilerinin görüşlerini belirlemektir. Bu araştırma olgu bilim deseninde nitel bir araştırmadır. Bu araştırmanın çalışma grubu, Ankara ili Merkez ilçelerde bulunan özel öğretim kurumlarında müdür ve müdür yardımcısı olarak görev yapan yöneticilerden araştırmanın veri toplama aracı olan görüşme formunu gönüllü olarak yanıtlayan 15 yöneticiden oluşmaktadır. Çalışmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen ve 20 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış "Görüşme Formu" aracı ile elde edilmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseniyle gerçekleştirilmiştir. Olgu bilim (fenomenoloji) deseni etkileri neticesinde fark ettiğimiz lakin sonuçları açısından kapsamlı bir yargıya sahip olamadığımız olgulara yönelik araştırmalardır. Bu araştırma ile de özel öğretim kurumlarının pandemi sürecinde yaşadığı sorun ve sıkıntıların okul yöneticileri perspektifinden değerlendirilerek betimlenmesi amaçlanmış olup araştırma sonuçları özel öğretim alanında yapılabilecek araştırmalara ve yakın gelecekte yapılması planlanan yasal düzenlemelere destek olacağı tahmin edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğretim Kurumu, Covid-19, Uzaktan Öğretim

TEKME HIZININ ARTMASI İÇİN POST AKTİVASYON POTANSİYALİZASYONU YÖNTEMİNİ KULLANMAK DOĞRU MU?

Ahmet KAŞIK, İzzet KIRKAYA

Türkiye

Öz: Sportif performansı arttırmak için birçok direnç antrenmanı yöntemi kullanılmaktadır. Bu direnç antrenman yöntemlerinin temel amacı, motor ünite katılım oranlarının artması, ateşleme sıklığının artması ya da post aktivasyon potansiyalizasyonunu (PAP) içerir. PAP'ın temel amacı yüksek şiddetli egzersize maruz kalındıktan sonra, bir sonraki aktivite için kuvvet çıktısındaki ani artışı sağlamaktır. Buradan hareketle araştırmada 16-24 yaş aralığındaki 16 kick boks sporcusunun PAP egzersizi sonrası tekme hızlarındaki değişimin ölçülmesi amaçlanmıştır. Katılımcılar 8'er kişilik Antrenman (AG) ve PAP gruplarına rastgele bir şekilde yerleştirilmiştir. Her bir katılımcının tekme hızı akselerometre görevi gören akıllı telefon ve ForceData aplikasyonu ile 200Hz örneklem hızında kayıt altına alınmıştır. AG araştırma süresi boyunca klasik antrenmanlarını yapmaya devam etmiştir. PAP etkisinin oluşması için PAP grubunun backsquat egzersizinde 1 tekrarda kaldırabilecekleri maksimum (1TM) ağırlık belirlenmiştir. Daha sonra 1TM'nin %90'ı belirlenerek 1x3 tekrarlı PAP seansı gerçekleştirilmiştir. Antrenman periyodu 6 hafta haftada 3 gün olacak şekilde devam etmiştir. Her 3 haftanın sonunda tekme hızı ölçümleri kayıt altına alınmıştır. PAP grubu için, tekme hızları ölçümü alınırken PAP seansından 8 dakika sonra ölçümler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın istatistiksel analizinde zaman x grup etkileşimini görebilmek için karışık dizayn Anova kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonunda PAP grubunun tekme hızı %9,5, AG'nun tekme hızı ise %0,84 oranında artış göstermiştir ($p<0,05$). Bu sonuçlar doğrultusunda tekme hızı artışı için PAP seansları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: PAP, Tekme, Tekme Hızı

SPORCU VE SEDANTER ADOLESANLARIN PROAKTİF KİŞİLİK DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Hayrettin GÜMÜŞDAĞ, Mehmet AYDOĞAN

Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, aktif olarak spor yapan ve sedanter adolesanların proaktif kişilik düzeylerinin bazı değişkenler bakımından incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Yozgat ilinde ikamet eden rastgele yöntemlerle seçilmiş sporcu ve sedanter olmak üzere toplam 375 adolesan oluşturmaktadır. Yapılan analizler sonucunda, sporcu ve sedanter adolesanların proaktif kişilik düzeyleri arasında $p<0,05$ alfa düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan sporcuların mensubu oldukları spor türü ile proaktif kişilik düzeyleri arasında $p<0,05$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan adolesanların cinsiyet değişkeni ile proaktif kişilik düzeyi arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı fark tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan adolesanların yaş değişkeni ile proaktif kişilik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma olmadığı görülmüştür ($p<0,05$).

Anahtar Kelimeler: Proaktif Kişilik, Sporcu, Sedanter, Adolesan

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTELERİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN SORGULAMA BECERİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Hayrettin GÜMÜŞDAĞ, Mehmet AYDOĞAN

Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, farklı üniversitelerde beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğrencilerin sorgulama becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesidir. Çalışmaya Karabük Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Hitit Üniversitesi'nden 419 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Yapılan analizler sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile sorgulama becerileri arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin branş türü ile sorgulama becerileri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bilgiyi Kontrol Etme alt boyutunda takım sporu yapan öğrencilerin, Özgüven alt boyutunda ise bireysel spor yapan öğrencilerin sorgulama becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite ile sorgulama beceriler arasında Bilgi Edinme alt boyutunda Hitit Üniversitesi ile Kırıkkale Üniversitesi ve Karabük Üniversitesi arasında, Kırıkkale Üniversitesi ile Karabük Üniversitesi arasında $p<0,05$ alfa düzeyinde anlamlı fark olduğu Üniversitelere ait skorlara bakıldığında ise, Bilgi Edinme alt boyutunda sorgulama becerilerinin en yüksek Hitit Üniversitesi öğrencilerinin olduğu, ardından Karabük Üniversitesinin olduğu, en düşük sorgulama becerilerinin ise Kırıkkale Üniversitesi öğrencilerine ait olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile sorgulama beceriler arasında Bilgi Edinme alt boyutunda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü ile Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında, Özgüven alt boyutunda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü ile Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında $p<0,05$ alfa düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, Bilgi Edinme alt boyutunda sorgulama beceri en yüksek bölümün Antrenörlük Eğitimi bölümü olduğu, Özgüven alt boyutunda ise Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, araştırmada cinsiyet, öğrenim görülen üniversite, yapılan branş türü ve öğrenim görülen bölüm değişkenlerinin sorgulama becerileri üzerinde etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sorgulama, Beceri, Yaş, Cinsiyet, Özgüven

OKUL YÖNETİCİSİNİN BAŞVURDUĞU POLİTİK TAKTİKLERİN ALGILANAN ETİK İKLİM ÜZERİNDEKİ ROLÜ

Ahmet SAYLIK, Selçuk DEMİR

Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı; okul yöneticisinin kullandığı politik taktikler ile algılanan etik iklim arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Çalışmanın örneklemi; Siirt ilinde bulunan ilkokullarda görev yapmakta olan öğretmenler arasından tesadüfi bir biçimde seçilmiş 41 okulda çalışan 388 öğretmenden meydana gelmektedir. Verilerin elde edilmesinde, okul yöneticisinin yönetsel süreçlerde başvurduğu politik taktiklerin ölçümü için Tanrıöğen ve Kurban (2017) tarafından geliştirilmiş "Politik Taktikler Ölçeği"; etik iklim algısının ölçülmesinde Cullen, Victor ve Bronson (1993) tarafından geliştirilmiş ve Özen ve Durkan (2016) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılmış "Örgütsel Etik İklim Ölçeği" kullanılmıştır. Politik taktikler ölçeği; kayırmacılık, yıldırma, değersizleştirme, markalaşma ve koalisyon oluşturma olmak üzere 5 boyuttan ve 27 maddeden oluşmaktadır. Örgütsel etik iklim ölçeği ise 5 boyuttan ve 22 maddeden meydana gelmektedir. Bu araştırmanın verilerinin analiz edilmesinde; betimsel analizler, korelasyon, basit regresyon ve çoklu regresyon analizlerinden yararlanılmıştır. Korelasyon matrisindeki ilişkilere bakıldığında, politik taktikler ile alt boyutları arasındaki ilişkilerin yüksek düzeyde pozitif ve anlamlı olduğu görülmektedir. Okul yöneticisinin başvurduğu politik taktikler ve alt boyutlarının, algılanan etik iklim ile arasındaki ilişkilerin orta düzeyde negatif ve anlamlı olduğu açığa çıkarılmıştır. Regresyon analizi sonuçlarına göre; okul yöneticisinin başvurduğu politik taktikler, politik taktiklerin kayırmacılık ve değersizleştirme alt boyutları okulun algılanan etik iklimini anlamlı olarak yordamaktadır. Politik taktiklerin; yıldırma, markalaşma ve koalisyon oluşturma alt boyutları ise okulun algılanan etik iklimini istatistiki açıdan anlamlı olarak yordamamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Politik Taktikler, Etik İklim, Okul Yöneticisi, Öğretmen

SÖZEL ÖZET METİNLER

TÜRKİYE'DE ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN MATEMATİK BECERİLERİNE İLİŞKİN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

Ali BIÇAKCI, Orhan ÇAKIROĞLU

Türkiye

Öz: Bu araştırmada, Türkiye'de öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin matematik becerilerine ilişkin çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Türkiye'de öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin matematik becerilerine ilişkin yapılmış çalışmaların araştırılması için Google Akademik, EBSCOHost, Elsevier Science Direct, ERIC, Academic Search Ultimate, TÜBİTAK ULAKBİM ve Web Of Science veri tabanları taranmıştır. Bu kapsamda Türkiye'de öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin matematik becerilerine ilişkin yayınlanmış makalelerde; çalışmanın adı, çalışmada kullanılan araştırma yöntemi, çalışmanın amacı, katılımcıların tanı durumu, katılımcıların sınıf düzeyi, katılımcı sayısı, katılımcı yaşı, katılımcı cinsiyeti, çalışmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri, çalışmada uygulanan müdahalenin etkisi, çalışmanın uygulandığı ortam, uygulama süresi gibi toplamda 13 değişken dikkate alınarak farklı açılardan incelenmesi hedeflenmiştir. Ulaşılan bu makaleler dâhil etme ve hariç tutma ölçütleri dikkate alındığında üç tane araştırma makalesinin çalışmanın ölçütlerini sağladığı görülmüştür. Tarama sonucunda Türkiye'de öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin matematik becerileriyle ilgili ulaşılan bu üç makalenin analizi yapılmıştır. Elde edilen verilerin çözümüne ilişkin araştırmacı tarafından makale veri analiz formu kullanılmıştır. Kullanılan veri analiz formunda; çalışmanın adı, çalışmada kullanılan araştırma yöntemi, çalışmanın amacı, katılımcıların tanı durumu, katılımcıların sınıf düzeyi, katılımcı sayısı, katılımcı yaşı, katılımcı cinsiyeti, çalışmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri, çalışmada uygulanan müdahalenin etkisi, çalışmanın uygulandığı ortam, uygulama süresi gibi toplamda 13 değişkenden bahsedilmiştir. Bu çalışma nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz; ulaşılan verilerin önceden belirlenmiş temalara göre özetlenip yorumlandığı, okuyucuya o şekilde sunulduğu bir tekniktir. Elde edilen veriler çözümlenmiş buna bağlı olarak da çeşitli bulgulara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel Öğrenme Güçlüğü, Matematik Güçlüğü, Discalculi, Matematik Becerisi, Müdahale

SÖZEL ÖZET METİNLER

REKLAM HARCAMALARINDAN DAHA YÜKSEK PAY ALMA MÜCADELESİNDE EN BELİRLEYİCİ FAKTÖR OLAN "REYTİNG" KAVRAMININ TÜRKİYE'DE YAYIN YAPAN TELEVİZYON KANALLARININ İÇERİĞİNE OLAN ETKİSİ

Mihalis (Michael) KUYUCU

Türkiye

Öz: Televizyon mecrası her ne kadar dijital medya yükselişte olsa da Türkiye'de kitleleri peşinden sürüklemeye devam etmektedir. Özellikle 2020 yılında yaşanan Covid-19 pandemisinde televizyon mecrasının izlenme süresi artmıştır. Pandemi döneminde televizyon ve dijital medyanın daha fazla kullanılması bu iki mecranın reklam harcamalarından aldığı payın da artmasına neden olmuştur. Reklam harcamalarında yüzde 34,7 paya sahip olan televizyon 2020 pandemisinde bu payını yüzde 4,9 arttırmıştır. Pandemi televizyon mecrasının reklam harcamalarından aldığı payı arttırarak mecranın dijital medya karşısındaki düşüşünü durdurmuştur. Reklam harcamalarının en büyük göstergelerinden biri, o mecranın kaç kişiye ulaştığı ve hedef kitlenin niteliksel özellikleridir. Televizyon mecrasında reklam harcamalarını ve talebi belirleyen en önemli faktör ise erişim veya terminolojideki bir diğer adı ile reyting kavramıdır. 1990lı yıllardan günümüze özel sermaye tarafından yönetilmeye başlayan televizyon kanalları uzun ve sert reyting savaşlarına girmişlerdir. Daha fazla reytingin daha fazla reklam anlamına gelmesi bu savaşı daha da büyütmüştür. Televizyon mecrasının 2019 yılından sonra dijital medya karşısında aldığı reklam payını kaybetmeye başlaması ve reklam harcamalarında ikinci sıraya düşmesi ile beraber reyting savaşlarının daha da büyümüştür. Reyting, özellikle prime time olarak adlandırılan 20:00-23:00 saatleri arasında televizyon kanallarının reklam yayınlarının en fazla olduğu kuşak olması nedeniyle daha da önem kazanmıştır. 2020 yılında reklam harcamalarındaki payını pandeminin getirdiği kısıtlamalar nedeniyle arttırmayı başaran televizyon mecrası, bunun bir yalancı bahar olduğunun farkına varıp reklam harcamalarından daha fazla pay almak adına kıyasıya mücadelesine devam etmektedir. Bu çalışmada reklam harcamalarının belirlenmesinde en önemli faktör olan reyting kaygısının televizyon mecrasındaki içerikleri nasıl şekillendirdiği konusu üzerinde durulmuştur. Çalışma kapsamında 01-15 Şubat 2021 tarihi aralığında Türkiye'de televizyon kanallarının reyting ölçümünü gerçekleştiren Kantar Medya tarafından açıklanan reyting listesi incelenmiş ve analiz edilmiştir. Yapılan araştırmada Türkiye'de yayın yapan televizyon kanallarının söz konusu zaman diliminde "Total", "AB" ve "ABC" olarak adlandırılan hedef kitlelerde en çok izlenen on programı günlük bazda incelenmiştir. Reytinglerde en çok izlenen on programın formatları ve bu programları yayınlayan kanallar ile ilgili nicel bir analiz yapılmıştır. Araştırmada reyting savaşı olarak adlandırılan reklam harcamalarından en büyük payı alma mücadelesinin Türkiye'deki televizyon yayıncılığına ve program türlerine olan etkisi üzerine bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada en çok izlenen televizyon kanalları, program türleri, bu program türlerinin hedef kitlelere göre dağılımı ve kamu medyası TRT'nin özel sermayeli televizyon kanalları ile olan reyting mücadelesindeki performansı betimlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Televizyon, Reyting, Reklam Harcamaları, Televizyon Programcılığı, Program Türleri

SÖZEL ÖZET METİNLER

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLERİN OKUDUĞUNU ANLAMA BECERİSİNİ GELİŞTİRMEDE KAVRAM HARİTASI STRATEJİSİNİN KULLANIMI

Ali BIÇAKCI, Orhan ÇAKIROĞLU

Türkiye

Öz: Okuma becerisi, insanın doğumuyla birlikte edindiği bir beceri olmaktan öte sonradan büyük çabalar sonucu kazanılan durağanlıktan uzak yeniliklere açık sürekli bir ilerleme kaydeden bir olgudur. Sahip olunan bu beceri yaşadığımız yıllar boyunca itinayla kullanacağımız bir beceridir. Okuma becerisi yorumlama gücümüzü, olaylara ve olgulara yönelik eleştirel bakış açımızı ve zihnimizi zorlayarak çalışma kapasitemizi artıran bizi olumlu yönde etkileyen bir beceri olma özelliği taşımaktadır (Bayraktar, 2019). Ancak okuma ve anlama faaliyetleri arasında kurulan nedensellik ilişkisi sonucunda okuduğunu anlamadan söz edilebilmektedir. Çünkü anlamdan uzak bir okuma kelimeleri seslendirmekten öteye geçmemekte tam ve doğru şekilde bir okuma faaliyetinden söz edilememektedir. Dolayısıyla, okuma eyleminin nihai amacı okuduğunu anlamadır. Eğer ki yapılan okumalar neticesinde bir anlamadan söz ediliyorsa okumanın değerli olduğundan söz edilebilir (Kanmaz, 2012). Alanyazında yapılan sınıflamada görülme sıklığına göre az rastlanılan ve çok rastlanılan yetersizlikler olarak yapılan bir sınıflandırma mevcuttur. Özel eğitim gerektiren bireyler içerisinde yer alan özel öğrenme güçlüğü yaşayan bireylerin sayıca fazla olduğu görülmektedir. Bu yönüyle özel öğrenme güçlüğü sık rastlanılan yetersizlik grubu içerisinde yer almaktadır (Melekoğlu, 2017). Dolayısıyla öğrenme güçlüğü tanısı hızla artmaktayken bu bireylere yönelik etkili müdahalelerin geliştirilip sayıca fazla ve nitelik olarak iyi yayınların geliştirilmesi ve teşviki önemlilik arz etmektedir. Fakat Türkiye'de özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilere ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde okuduğunu anlama becerilerinin geliştirmeye yönelik çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, hazırlanan bu çalışma bağlamında öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirmede kavram haritaları stratejisinin kullanımı, bu stratejinin ne olduğu, uygulama adımları, stratejide kullanılan araç-gereçler, ulusal ve uluslararası alanyazında ilgili stratejiye ilişkin yapılmış çalışmalara kısaca değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme Güçlüğü, Okuma, Okuduğunu Anlama Becerisi, Strateji, Kavram Haritaları Stratejisi

TENURE ANXIETY AND ACADEMIC MOTIVATION OF FRENCH AS A FOREIGN LANGUAGE PROSPECTIVE TEACHERS IN TURKEY: A QUANTITATIVE RESEARCH WITH FACULTY OF EDUCATION STUDENTS

Aline SARIYILDIZ, Veda ASLIM YETİŞ

Turkey

Abstract: The aim of this study is to determine the level of anxiety due to the lack of tenured posts in state schools and academic motivation among French as a Foreign Language (FFL) prospective teachers in Turkey. The research was carried out during the academic year 2019-2020 and involved 428 FFL prospective teachers from first to fourth year and 6 universities in Turkey. Data was collected through the anxiety scale due to the non-tenure of prospective teachers by Eskici (2016) and the Turkish version of the Academic Motivation Scale adapted by Gürhan Can (2015). It was analysed according to independent variables: sex, university, year of study and socio-economical background. The level of correlation between anxiety and academic motivation was also analysed. The results showed that the average level of anxiety was three out of five ($\bar{X}$=3/5). However, no significant differences were seen with the independent variables (p>0,05). The average level of academic motivation was higher ($\bar{X}$= 3,64/5) than that of anxiety. Moreover, significant differences (p<0,05) appeared according to the sex and the socio-economical background. The results also showed a negative correlation between anxiety and academic motivation. In conclusion, it seems that FFL prospective teachers show a lower level of anxiety due to non-tenure than prospective teachers from other fields of study. This could be attributed to the very low number of available tenured posts in FFL in Turkey and therefore bring a shift in their anxiety could be expected. Hence, further research to better understand the results obtained seems necessary. ***Note: This study is based on the Master's Degree Thesis "Future Anxiety of French as a Foreign Language Candidate Teachers in Turkey: A Mixed Explanatory Research Involving Faculty of Education Students." in progress at the time of this publication and supported by Anadolu University BAP Project number 1909E144.***

Keywords: Anxiety, Tenure, Academic Motivation, French as a Foreign Language, Prospective Teachers

SÖZEL ÖZET METİNLER

İKTİDAR-BİLGİ İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE ÖĞRETMENLERDE AÇIĞA ÇIKAN EĞİTİM İNANÇLARI

Ayhan AKSAKALLI

Türkiye

Öz: İlk medeniyet oluşumundan günümüz toplumlarına kadar sosyalleşme ve sosyal yapılar oluşturma süreci sürekliliğini korumuştur. Ortak fikir üretme çabasının açığa çıkardığı sosyal yapılara uyum sağlamak zorunda kalan insanlar, bireysel varoluşlarını bu yapılara sadakat göstergesi olan sosyalleştirme adaptasyon süreci ile gerçekleştirmektedirler. Bu sürecin gerçekleştiği yerler, bazen bir fabrika, bazen bir ofis olabileceği gibi çoğu kez de okullar olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknolojik imkanlar, her ne kadar özgürlüğün sınırlarını genişletse de gerçekte olan şey bir gözetim durumunu açığa çıkarmasıdır. Başka bir deyişle gözetim altında hızlı bir enformasyon süreci döneminin açığa çıkmasıdır. Bu sürecin gerçekleşebileceği en önemli işlevsel araç ise eğitim olarak kendini göstermektedir. Bu çalışma, iktidar-bilgi ilişkileri çerçevesinde öğretmenlerde açığa çıkan eğitim inançlarının neler olduğunu ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın katılımcıları amaçsal örneklem yöntemine göre belirlenmiştir. Çalışmaya Türkiye'nin farklı illerinde görev yapan ve değişik branşlarda çalışan 52 öğretmen katılmıştır. Öğretmenler ile üç açıklayıcı kategori eşliğinde yedi temel sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Nitel veriler fenomenografik analiz yoluyla analiz edilmiştir. Verilerden "yeniden üretilen eğitim" açıklayıcı kategorisi için eğitim inançları açısından iki kategori ve betimleme yollarına ilişkin iki kategori, "yeniden üretilen öğretmen" açıklayıcı kategorisi için eğitim inançları açısından iki kategori ve betimleme yollarına ilişkin iki kategori, "iktidar ideolojisi" açıklayıcı kategorisi için eğitim inançları açısından üç kategori ve betimleme yollarına ilişkin üç kategori elde edilmiştir. Bu çalışma iktidar-bilgi ilişkileri doğrultusunda seçilen üç parametre (eğitim, öğretmen, ideoloji) açısından öğretmenlerde açığa çıkan eğitim inançlarını göstermektedir. Elde edilen bulgular her şeyin görünürlük kazandığı günümüz dünyasında, yaşamlarımızın olduğu kadar doğrularımızın ve kabullerimizin de oluşturucu mekanizması olan eğitimin ve onun uygulayıcıları olan öğretmenlerin, iktidar-bilgi ilişkilerinin sonucunda eğitim inançlarında meydana gelebilecek değişimleri görebilmek adına bizlere yeni ufuklar açacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim İnançları, Fenomenografik Analiz, İktidar, Güç, Öğretmen

SÖZEL ÖZET METİNLER

AMERİKAN ARŞİV BELGELERİNDE TÜRKİYE TARİHİ ÜZERİNE NOTLAR (1918-1931)

Ayşe BEDİR

Türkiye

Öz: Jay Pierrepont Moffat, Türkiye'de 1923-1925 yıllarında orta elçilik diplomatı olarak görev yapmıştır. Jefferson Patterson ise Ankara'da Amerikan Büyükelçiliği'nde 1926-1930 yıllarında ikinci kâtip olarak görev yapmış bir Amerikan diplomatıdır. Diplomatlar, Türkiye'de görevde bulundukları sırada Türkiye tarihi üzerine raporlar hazırlamış ve bu raporlarını resmi yazışma eşliğinde Amerikan Dışişlerine aktarmıştır. Amerikan Milli Arşivleri'ndeki (The U.S. National Archives and Records Administration (NARA)) belgelere dayanan bu çalışmada, Moffat'ın 1918-1923 yıllarına dair Türkiye Tarihi notları ile Patterson'ın aynı başlıktaki 1923-1931 yıllarına ait notları ele alınmıştır. Bu diplomatik metinler, adı geçen diplomatlar tarafından rapor şeklinde kaleme alınarak elçilikleri aracılığı ile resmi bir belge ilişiğinde Amerikan yönetimine sunulmuştur. Moffat'ın notları elli yedi sayfa, Patterson'ın notları ise seksen beş sayfadan oluşmaktadır. Çalışma, öncelikle her iki diplomatla ilgili kısa özgeçmiş bilgisi, diplomatların bahsedilen yıllara ait Türkiye tarihine dair aldığı notların içerikleri, raporlarda ele alınan konular ve içeriklerin karşılaştırmalı olarak değerlendirmelerinden oluşmaktadır. Notların, bizzat diplomatların kendi deneyim ve gözlemlerinin yansıması olarak şahsi değerlendirme ve yorumlarını içermiş olduğunun altı özellikle çizilmelidir. Amerikan dışişlerine Türkiye'deki olayları raporlama mahiyeti taşıyan bu notların, o dönem itibarıyla Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilerini, Amerika'nın Türkiye'ye bakışını nasıl etkilediği, ya da etkileyeceği göz önünde bulundurulmalıdır. Raporların diplomatların şahsi değerlendirmelerinin ötesinde, Amerika'nın kolektif hafızasını da şekillendirebileceği akla gelmektedir. Bundan hareketle bu araştırmanın Türk-Amerikan ilişkileri üzerine birinci ve ikinci elden kaynaklar (arşiv, memoranda, hatırat, günlük, mektup, basın vs.) kullanılarak yapılacak yeni çalışmalara bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca arşiv belgelerine dayanan bu çalışma Türkiye Cumhuriyeti'ni ilgilendiren her türlü malzemenin literatüre kazandırılmasına da fayda sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Tarihi, Amerikan Diplomatları, Amerikan Milli Arşivleri, Milli Mücadele Dönemi, Cumhuriyet Dönemi

SÖZEL ÖZET METİNLER

RESMİ İLKOKUL MÜDÜRLERİNİN İŞ STRESİ HAKKINDA GÖRÜŞLERİ

Ayşegül AKDEMİR, Sinan GİRGİN, Ümran GİRGİN

Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı, resmi ilkokul müdürlerinin iş stresi hakkında görüşlerinin tespit edilmesidir. Araştırmanın amacına yönelik olarak, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (vaka, örnek olay, case study) kullanılmıştır. Araştırmanın amacı kapsamında, resmi ilköğretim okullarında görev yapan okul müdürlerinin yaşadığı iş stresine ilişkin görüşleri aynı araştırma sorularıyla farklı durumlarda cevap arandığından durum çalışması çeşitlerinden bütüncül (çoklu) vaka çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik örnekleme ile belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Eskişehir ili Odunpazarı ilçesinde resmi ilkokullarda görev yapan gönüllü 10 okul müdürü oluşturmuştur. Resmi ilkokullarda görev yapan okul müdürlerinin yaşadığı iş stresi hakkındaki görüşlerinin belirlenmesine yönelik 8 yarı yapılandırılmış açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Veriler görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analiz kullanılmıştır. Araştırmada nitel veri analiz programı MAXQDA 2018 kullanılarak kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Araştırma sonucuna göre resmi ilkokul müdürlerinin iş stresi yaşadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan resmi ilkokullarda görev yapan okul müdürleri yaşanan iş stresini, genel olarak iş ortamında çözüme kavuşturulamayan sorunlar ve bu sebeple yaşanan ruhsal sıkıntı olarak tanımlamıştır. Araştırmaya katılan resmi ilkokullarda görev yapan okul müdürleri çalıştıkları kurumda iş stresi yaşayıp yaşamama durumu hakkındaki görüşleri incelendiğinde büyük bir çoğunluğunun iş stresi yaşadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan resmi ilkokullarda görev yapan okul müdürlerinin yaşamış oldukları iş stresi kaynakları/ iş stresi yaşama sebepleri hakkındaki görüşleri incelendiğinde; parasal konulardan kaynaklı sorunlar, velilerden, öğretmenlerden ve öğrencilerden kaynaklı sorunlar, iş akışını bozan her şey, yetkisiz sorumluluk verilmesi, kanuni yükümlülük ve sorumluluklar, aksaklıkların öngörülememesi, Milli Eğitim Bakanlığı'nın eğitim politikalarını sürekli değiştirmesi, okul idaresinin görev süresi, eğitimde milli politika eksikliği, yetkilerin sınırlılığı, iletişim eksikliğinden kaynaklı sorunlar dile getirilen en önemli sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan resmi ilkokullarda görev yapan okul müdürlerinin yaşamış olduğu iş stresinin okuldaki çalışma performanslarına etkileri hakkındaki görüşleri incelendiğinde; okul müdürlüğünden anlık ayrılma niyeti, kişide fiziksel yorgunluk hissi ve yönetsel görevlerde kararlar verirken kendini negatif ruh hali içeresinde hissetme gibi etkilerin olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan resmi ilkokullarda görev yapan okul müdürlerinin yaşamış olduğu iş stresinin okul müdürlüğü ile öğretmenliği karşılaştırmaları hakkındaki görüşleri incelendiğinde okul müdürlüğünün daha stresli olduğu ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan resmi ilkokullarda görev yapan okul müdürlerinin yaşamış olduğu iş stresinin gündelik hayatlarında ev ortamlarına taşıdıkları, gündelik hayatlarında ev ve aile hayatlarını olumsuz etkilemesi, fiziksel ve ruhsal anlamda olumsuzluklara neden olduğu ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan resmi ilkokullarda görev yapan okul müdürlerinin yaşamış olduğu iş stresi ile baş etme durumları ve kullandıkları yöntemler hakkındaki görüşleri incelendiğinde; problemin kaynağını tespit etmek, çözülemeyen problemleri üst amirlere bildirmek, sorunların çözümünde empatik yol izlemek ve uzlaşı ile davranmak, farklı okul yöneticilerinden ve kurum öğretmenlerinden fikir almak, sevdikleri ve aile ile vakit geçirmek, doğada vakit geçirmek, tatil yapmak, sosyal aktivitelerde bulunmak, dini ibadet yapmak olarak ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan resmi ilkokullarda görev yapan okul müdürlerinin konuyla ile ilgili eklemek istedikleri incelendiğinde; okul müdürlüğünün zor bir iş olduğu, iş yükü ve sorumluluklarından dolayı çok tercih

edilmediğini, verilen sorumluluğa göre yetki verilmesinin gerektiği ve buna göre özlük, mali ve statü haklarında iyileştirilme yapılarak cazip hale getirilmesi gerektiğini düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Resmi İlkokul, Okul Müdürü, İş Stresi

ERGENLERİN DİJİTAL BAĞIMLILIKLARINA İLİŞKİN ANNELERİN ALGILARI

Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ, Burcu COŞANAY GÜLEY, Oğuz EMRE, Miraç KAYIKÇI

Türkiye

Öz: Bağımlılık sözcüğü akla ilk maddesel bağımlılıkları (sigara, alkol, uçucu maddeler vb.) getirmektedir. Son on yıllarda ise teknolojideki ilerlemeler neticesinde internete erişimin yaygınlaşması, televizyon, bilgisayar, akıllı telefon, tablet gibi teknolojik aletlerin toplum içerisinde kullanım oranlarının artması sonucunda bağımlılığın farklı bir boyutu olan teknolojik bağımlılıkla karşılaşılmıştır. Bu bağımlılık ilk etapta internet bağımlılığı olarak tanımlanmış fakat zaman içerisinde sosyal medya, dijital oyun gibi farklı birçok bağımlılık türünün ortaya çıkmasıyla bu bağımlılıklar "dijital bağımlılık" adı altında toplanmıştır. Özellikle Z kuşağının dijital bağımlılık oranının daha fazla olduğu bilinmektedir. Bu araştırmanın amacı, ergenlerin dijital bağımlılıklarına ilişkin annelerin algılarının incelenmesidir. Bu amaçla 2020-2021 eğitim öğretim yılında Covid-19 salgın sürecinden dolayı öğrenimine evde devam etmek durumunda kalan 20 ergenin annesi ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada annelerin çocuklarının dijital bağımlılığına ilişkin algıları ile ilgili derin bilgiler edinmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim araştırma deseni uygulanmıştır. Olgu bilim deseninde bireylerin bir olguya, duruma yönelik algıları, yaşantıları ve algılara-yaşantılara yüklediği anlamlar ortaya çıkarılır. Veri toplamak için araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılacaktır. Verileri analiz etmek için içerik analizi yöntemi kullanılacaktır. Araştırma sonucunda; ergenlerin dijital bağımlılıklarını tarif etme, bağımlılığı önleme, bağımlılıktan ergeni koruma, eş ile birlikte alınan önlemler, dijital bağımlılığa yönelik eğitim ihtiyacı, Covid-19 salgın sürecinin bağımlılığa etkisi konularında annelerin algılarının tespiti yapılacak ve sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ergen, Dijital Bağımlılık, Anne

SÖZEL ÖZET METİNLER

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ DIL BECERILERI VE OYUN DAVRANIŞLARI ARASINDAKI İLIŞKININ İNCELENMESI

Ayşenur DURAN

Türkiye

Öz: Bu araştırma, okul öncesi dönem çocuklarının dil becerileri ile oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul'daki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 96 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada "Türkçe Erken Dil Gelişimi Ölçeği (TEDİL)" ve "36-71 Aylık Çocuklar İçin Oyun Davranış Ölçeği" testleri veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde t Testi ve Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Analizi yapılmıştır. Çocukların dil beceri ve oyun davranış düzeylerinin çocukların yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Araştırmada 60-71 aylık olan çocuklar ile 48-59 aylık olan çocukların puanlarında hem alıcı dil testinde hem de ifade edici dil testinde yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu, cinsiyet değişkenine göre ise ifade edici dil testinde kız ve erkek çocukların puanları arasındaki farkın olduğu, 60-71 aylık olan çocuklar ile 48-59 aylık olan çocukların puanlarında sosyal oyun alt boyutunda gruplar arasında anlamlı farkın olduğu, cinsiyet değişkenine göre ise kız ve erkek çocuklarının oyun davranışının itiş kakışlı oyun boyutunda anlamlı farklılığın olduğu, bununla birlikte çocukların oyun davranışlarının alt boyutları ile alıcı ve ifade edici dil becerileri arasında anlamlı ilişkilerin olduğu sonuçları elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulguların konuya ilişkin daha derinlemesine bir anlayış ve görüş kazandırması, yapılan ardıl araştırmalara yön vermesi ve uygulayıcıların daha donanımlı hale gelmesi konusunda destek olması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Dil Becerisi, Oyun Davranışı

SÖZEL ÖZET METİNLER

HENRI MATISSE'NİN SANATINDAKİ POST-EMPRESYONİST ETKİLER VE DEĞİŞİMLER

Bahar ARTAN OSKAY

Türkiye

Öz: 20.yy Modern Resim Sanatı'nın kuşkusuz en çok tartışılan ve en önemli sanatçılarından biri olan Henri Matisse'in sanat ile tesadüfi yakınlaşması ve daha sonra hayatını tamamen sanata adamasına vesile olmuştur. H.Matisse, 1900'lerin başından, 1950'li yıllara kadar uzanan sanat serüveninde çok etkileşimli ve değişken sanat anlayışına sahip olmuştur. 20. yy. başlarında post empresyonist sanatçılar fazlaca ün kazanmış olmalarına rağmen hala eleştirmenlerin sert eleştrilerine maruz kalmaktaydılar. Tam da bu dönemlerde Matisse ve arkadaşları, Fransa'nın Akdeniz kıyısına uzanan Collioure kasabasında, 1905 Paris Salon d'Automne'da sergilenecek eserleri üzerinde yeni denemeler yapmaktalardı. Fovizm, sanatın ileriye taşınması adına tüm eleştrileri üzerinde çekecek ve modern sanatın şekillenmesine vesile olacaktır. Matisse'in Fovist anlayışta resimler üretmesindeki en büyük ifade kaynağı, deneyimlemiş olduğu Post-Empresyonist ressamların temel sorunsallarının devamı niteliğindeydi. Eserlerinde; Signac'ın divizyonizminden, Gauguin'in duyumsal renklerle oluşturduğu Doğu sanatı etkisinden, Cezanne'in renk ve hacim anlayışından ve Van Gogh'un canlı parlak renk skalasına kadar uzanan çok yönlü etkileşimlerin izlerini görebilmekteyiz. Post Empresyonist sanata yenilikçi katkılar katan Fovizm, 20. yy.'da ard arda ortaya çıkacak akımların şekillenmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Bu araştırmada; Post-Empresyonistlerden; Cezanne, Signac, Gauguin ve Van Gogh'ın, Matisse'in sanatına olan etkileri ve etkileşimlerin sanatına bıraktığı izler üzerine karşılaştırmalı olarak analiz yapılması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Modern Sanat, Fovizm, Post-Empresyonizm, Avangard, Resim Sanatı

ALMANYA'DA DOĞUP BÜYÜYEN, TÜRKİYE'YE DÖNÜŞ YAPMIŞ OLAN 3. NESİL TÜRKLERİN TÜRKİYE'YE DÖNME VE TÜRKİYE'DE YAŞAMA NEDENLERİ

Bilal ÜSTÜN, Ebru ÜSTÜN

Türkiye

Öz: Bu araştırmada Almanya'da doğup büyüyen 3.nesil Türklerin Türkiye'ye dönüş ve Türkiye'de yaşama nedenleri araştırılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemi ve fenomenoloji (olgu bilim) deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Almanya'da doğmuş, büyümüş ve Türkiye'ye dönmüş 3.nesil Türkler veya Türk kökenli katılımcılar oluşturmaktadır. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veriler 2020 yılı içerisinde bilgisayar destekli Zoom Uygulaması üzerinden ses ve görüntü kaydı alınarak toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların %41'i Türkiye'ye ailevi nedenlerle, %24'ü işlerinden dolayı, %18'i eğitimlerini Türkiye'de almak istedikleri için ve %17'si de Almanya'da ırkçılığa ve ayrımcılığa uğradıklarını düşündükleri için döndüklerini belirtmişlerdir. Araştırmada katılımcıların %35'inin devlet kurumlarında memur oldukları, %30'unun özel sektörde çalıştıkları ve %24'ünün de üniversite eğitimi aldıkları belirlenmiştir. Katılımcıların yalnızca %11'i çalışmadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada elde edilen bilgiler ışığında katılımcıların %50'si bugünkü şartlar altında Türkiye'ye dönmezdim ifadelerini kullanırken, %25'i dönerdim, %17'si dönmeyebilirdim ifadelerini kullanmışlardır. Katılımcıların yalnızca %8'i kararsız olduğunu belirtmiştir. Almanya'dan Türkiye'ye dönme hedefi taşıyan Türk vatandaşlarına, çocuklarının uyum sorunu yaşamamaları açısından, çocukları ya küçükken dönmeleri veya çocukları kendi kararlarını kendileri verebilecekleri yaşa gelene kadar onları Türkiye'ye gelmeye zorlamamaları önerilebilir. Aksi durumda baş edilmesi çok zor olan uyum sorunlarıyla karşılaşılmakta ve Türkiye'ye karşı ön yargılar oluşmaktadır. Bu çalışmanın Almanya'dan Türkiye'ye dönme planı yapan Türk vatandaşları için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Irkçılık, Türk Vatandaşları, Uyum Sorunu, Uyum

MONETARY POLICY AND STOCK MARKET EFFICIENCY: EVIDENCE FROM TURKISH STOCK MARKET

Bilge CANBALOĞLU, Gözde GÜRGÜN

Turkey

Abstract: This paper examines the efficiency of the Turkish stock market in its semi-strong form of Efficient Market Hypothesis with respect to monetary policy information, and takes into account the sovereign risk premium, the volatility index (VIX) and the real sector confidence index as control variables. An Autoregressive Distributed Lag (ARDL) Bounds test (Pesaran et al., 2001) is applied as a methodology in order to investigate both the short-term and long-term relationship between monetary policy and stock returns. The paper uses monthly data for the period of 2011-2019. The results show that in the long-term, an increase in the average funding rate significantly decreases the stock returns, which implies that the stock prices do not efficiently reflect information on monetary policy and do not incorporate lagged monetary policy information into prices. Moreover, the sovereign risk premium and volatility index affect stock prices negatively and significantly, whereas the real sector confidence index affects stock prices positively but insignificantly in the long-term. On the other hand, in the short-term, monetary policy has both significant and insignificant lagged relation with stock prices. Overall, stock prices do not efficiently and fully reflect the past monetary policy information, which provides the evidence of non-existence of semi-strong form of efficiency.

Keywords: Efficient Market Hypothesis, Monetary Policy, ARDL Test

SÖZEL ÖZET METİNLER

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ LİSANS PROGRAMLARINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ: FEN BILIMLERI AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

Bilge ÖZTÜRK

Türkiye

Öz: Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından öğretmen yetiştirme lisans programları ile ilgili çeşitli araştırma ve değerlendirmeler yapılarak bu değerlendirmeler sonucunda, alan eğitimine yönelik derslerle öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin yeniden oluşturulması ve programlarda bunlara ağırlık verilmesi ve öğretmen yetiştirme lisans programlarının Milli Eğitim Bakanlığının yeniden hazırlayarak uygulamaya koyduğu ders programlarıyla uyumlu hale getirilmesi, bir ihtiyaç olarak gündeme getirilmiştir. Bu ihtiyaç doğrultusunda 2018 yılında YÖK öğretmen yetiştirme lisans programlarında bir güncellemeye giderek lisans programlarında köklü değişiklikler yapmıştır. Bu bağlamda Sınıf Öğretmenliği Lisans Programlarında yapılan değişikliklere fen bilimleri açısından bakıldığında göze çarpan değişikliklerden biri daha önce ayrı ayrı okutulan fen bilimleri alan derslerinin (Genel Fizik, Genel Kimya, Genel Biyoloji) "İlkokulda Temel Fen Bilimleri" dersi adı altında-tek çatıda toplanmasıdır. Yapılan değişikliklerden bir diğeri Fen Teknoloji Laboratuvar Uygulamaları I ve Fen Teknoloji Laboratuvar Uygulamaları II olarak iki ayrı döneme yayılan derslerin Fen Bilimleri Laboratuvarı Uygulamaları dersi olarak; Fen ve Teknoloji Öğretimi I ve Fen ve Teknoloji Öğretimi II olarak yine iki dönemde verilen derslerin Fen Öğretimi dersi olarak tek dönemde okutulmasıdır. Öte yandan fen bilimleriyle ilgili olan Çevre Eğitimi dersi ise yerini korumaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında Sınıf Öğretmenliği Lisans Programlarının 2018'de yapılan değişiklikle fen bilimleri dersleri açısından sadeleştirildiği görülmektedir. Bu durum göz önüne alınarak 2018 yılı öncesi lisans programıyla öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının lisans programlarında yapılan bu değişiklikle ilgili ne düşündüklerinin tespit edilmesi araştırmanın amacı olarak belirlenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Lisans Programının üçüncü sınıfında 2018 yılı öncesi yürürlükte olan lisans programıyla öğrenim gören 77 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla öğretmen adaylarına 2018 öncesi ve sonrası lisans programlarındaki fen bilimleri ile ilgili derslerin içeriklerinin yer aldığı ve bu içerikleri değerlendirerek cevaplamaları için tek açık uçlu sorudan oluşan bir form uygulanmıştır. Veri toplama aracından elde edilen bulgular sonucunda; 40 öğretmen adayının 2018 yılı öncesi lisans programını, 32 öğretmen adayının ise 2018 yılı sonrası lisans programını daha etkili ve yeterli olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca beş öğretmen adayı konu ile ilgili görüş bildirmemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmeni Adayı, Lisans Programı, Fen Bilimleri

SÖZEL ÖZET METİNLER

KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE GİZLİ MÜŞTERİ UYGULAMALARI: YİYECEK-İÇECEK BÖLÜMÜ İÇİN ÖRNEK KONTROL LİSTESİNİN OLUŞTURULMASI

Binali KILIÇ

Türkiye

Öz: Konaklama işletmelerinin itibarı, geliri ve marka değeri en az ücret alan, en az eğitimli ve işletmeye en az sadık olan çalışanlara bağlıdır. Bu bilinç ile konaklama işletmeleri yöneticileri, konaklama işletmelerinin itibarını ve hizmet kalitesini istenen düzeyde tutmak için müşteri ilişkileri yönetimi çerçevesinde gizli müşteri programını uyguladıkları görülmektedir. Bununla birlikte, personele verilen eğitimin verimliği, uygulanabilirliği, müşteri istek ve beklentilerini önceden tahmin etme, müşteriye verilen hizmet kalitesi veya standardının sürdürülebilirliği gizli müşteri programı ile ölçülebilmektedir. Bu çalışma, gizili müşteri uygulamasının konaklama işletmelerinin yiyecek-içecek bölümünde, hangi konular ve hangi gözlemlerin yapılması gerektiğini kontrol listesi oluşturarak ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, araştırmacının kendisinin gizli müşteri deneyimi, akademik çalışmaları ve otelcilik deneyimi dikkate alınarak hazırlanmıştır. Çalışmada, gizli müşteri uygulaması ile ilgili çalışma yapan araştırmacılara, konaklama işletmeleri yatırımcılarına, yöneticilerine, çalışanlarına ve gizli müşterilere bir yol haritası ve kontrol listesi sunmayı hedeflemiştir. Söz konusu gizli müşteri kontrol listesi, 4-5 yıldızlı yerli ve yabancı marka zincir şehir otellerinin yiyecek-içecek bölümü için hazırlanmıştır. Araştırmacıların, konaklama işletmelerinin diğer bölümleri için gizli müşteri kontrol listesi oluşturması konaklama sektörüne ve alanyazına katkı sunacaktır. Sonuç olarak, akademik çalışmalar ışığında otel yöneticilerinin görüşü alınarak konaklama işletmelerinin tüm bölümleri için gizli müşteri kontrol listesinin oluşturulması hizmet kalitesinin yükselmesine ve müşteri memnuniyetinin artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gizli Müşteri, Konaklama İşletmeleri, Müşteri İlişkileri Yönetimi, Turizm

AFET SONRASI DAĞITIM PROBLEMİ İÇİN BÜTÜNLEŞİK BİR ÇÖZÜM YAKLAŞIMI

Buket ŞEN, Emin GÜNDOĞAR

Türkiye

Öz: Depremlerin sıklıkla yaşandığı ülkemizde dağıtım merkezi için yer seçimi ve dağıtımı yapacak araçların rotalarının önceden belirlenmesi yaşanacak problemlerin kısa sürede önüne geçilebilmesi ya da önlenebilmesi için büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada AFAD'ın hazırladığı deprem senaryosundan yararlanılmıştır. Senaryoda Sakarya ilinde Aralık ayında, saat 14.48'de, 7,4 şiddetinde deprem olduğu varsayılmıştır. Sakarya'ya en yakın depo merkezi Düzce ilindedir. Diğer bir lojistik deposu Yalova'dadır ve Sakarya'ya yaklaşık 130 km uzaklıktadır. Bu nedenle Sakarya iline dağıtımlar Düzce ilindeki depodan gerçekleşmektedir. Deprem olduğu esnada kış şartları altındaki depremzedelere ihtiyacı olan materyalleri en kısa sürede ulaştırmak temel amaçtır. Deprem sonrası bazı yolların kapandığı ve ulaşımın aksadığı da öngörülmektedir. Dağıtım merkezi belirlemede, depremzedelere dağıtımı yapılacak materyallerin AFAD'ın Düzce deposunda bulunmasından dolayı, Düzce deposu ilk çözüm alternatifi olarak kabul edilmiştir. İkinci çözüm alternatifi olarak Camili, üçüncü çözüm alternatifi olarakta Hanlı bölgesi kabul edilmiştir. En Yakın Komşu Prosedürü, Talep Öncelikli Dağıtım Modeli ve Clark&Wright Tasarruf Algoritması ile üç farklı depo yeri için araç rotalama denemeleri yapılmıştır. Performans kriteri olarak alternatif çözümler içinde kullanılan araç sayısı, her bir aracın rota boyunca kat ettiği mesafe ve araçların doluluk oranları kullanılmıştır. Çalışmanın amacı Sakarya ili için deprem durumunda uygun dağıtım ağının belirlenmesidir. Bu amaç içerisinde dağıtım merkezi yeri belirleme ve buna bağlı en uygun araç rotalama fonksiyonları bütünleşik olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dağıtım Problemi, Kapasite Kısıtlı Araç Rotalama, Bütünleşik Çözüm Yaklaşımı

SÖZEL ÖZET METİNLER

ONUR ÜNLÜ SİNEMASINDA POSTMODERNİST DİLİN SİNEMASAL ANLATIYA VE MEKÂNA YANSIMASI: KIRIK KALPLER BANKASI FİLMİ ÜZERİNDEN BİR OKUMA

Burak MEDİN, Mehmet Nedim BOYMUL

Türkiye

Öz: Bütüncül söylemlere karşı güvensizliği öne çıkarmanın yanı sıra temelinde parçalanma, heterojenlik ve sistematik bilginin olanaksızlığı gibi düşünceler üzerinde temellenen postmodernizm, modernizme karşı bir tepki olarak anlaşılabilir ve Batı tarihindeki dramatik bir kopuş olarak yeni bir döneme işaret eder. İkinci Dünya Savaşı sonrası 1950'li yıllarda edebiyat eleştirilerinde görülen bu eklektik düşünce yapısı 70'lerin ilk yılları itibariyle mimari, tiyatro, resim, müzik ve felsefe alanında görülür. 1980'lerden itibaren sinema alanında etki göstermeye başlayan postmodernizmin hem geleneksel hem de modern birtakım sinemasal kodlara eklemlendiği söylenebilir. Melez bir dile sahip olduğu açıkça görülen postmodern sinematik eğilimler ve yeni bir sinema anlayışı, 1980'li yıllar itibariyle Türk sinemasına da etki etmeye başlar. 2000'li yıllar ile birlikte ise postmodern dilin ve kodların daha fazla tercih edildiği film-dünyaların sayısı artar, bu noktada sürreal ve postmodern dilin Türk sinemasındaki önemli isimlerinden biri olan Onur Ünlü sineması karşımıza çıkar. Bu minvalde bu çalışma temel sorunsalını postmodernizm ve sinema arasındaki ilişki üzerinde konumlandırır ve postmodern kodların Onur Ünlü sinemasına, onun anlatısına ve özellikle mekân tasarımına nasıl yansıdığını ortaya koymayı amaçlar. Bu çalışmanın evrenini Onur Ünlü sineması oluştururken, yönetmenin 2017 yapımı Kırık Kalpler Bankası filmi amaçlı örneklem ekseninde araştırma nesnesi olarak ele alınmaktadır. İlgili film, postmodern kodlar taşıdığı ve bu kodların mekâna tezahür ettiği düşüncesinden hareketle örneklem olarak belirlenmiştir. Niteliksel bu çalışma postmodernizm, sinema, anlatı ve mekân arasındaki çok boyutlu ilişkiyi sinemasal mekânları merkeze alarak çözümlemeye olanak sağlayan biçimsel ve bağlamsal çözümleme tekniklerinin yanı sıra postmodernizmin barındırdığı kavramlar dolayımıyla bir tartışma yürüterek anlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Postmodernizm, Anlatı, Mekân, Onur Ünlü

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE BİLİŞSEL TEMPO

Burcu COŞANAY GÜLEY, Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ, Oğuz EMRE

Türkiye

Öz: Her birey zeka düzeyi, kişilik yapısı, gelişimsel özellikleri ve yetenekleri açısından biriciktir. Bu nedenle her bireyin olaylara yaklaşım tarzı, düşünme stili ve öğrenme hızı farklılık gösterir. Özellikle kişiliğin şekillendiği erken çocukluk döneminde çocuklar dikkat, hatırlama, algılama, dikkat gibi bilişsel beceriler ve bilgiyi anlama, işleme, kavrama, uygulama konusunda birbirinden ayrılmaktadır. Bu farklılıklar çocukların düşünme tarzlarındaki farklılıklardan kaynaklanmakta ve bilişsel üslup olarak adlandırılır. Çocukların bilişsel üslupları onların problem çözme, yansıtıcı düşünme ve karar verme gibi bilişsel süreçleri üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Yani çocuğun bir birey olarak problem durumuna düşünerek yavaş karar verme ya da düşünmeden hızlı bir biçimde karar verme gibi yaklaşım şekli onun bilişsel üslubunun yansıması kabul edilmektedir. Literatürde bağımsızlık/alana bağımlılık, tarama/odaklaşma, riske girme/ihtiyatlı olma gibi birçok bilişsel üslup çeşidinin olduğu görülmektedir. Bilişsel tempo ise günümüzde en çok araştırılan bilişsel üsluplardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle eğitimin ilk kademesinin yer aldığı erken çocukluk döneminde çocukların bilişsel tempolarının belirlenmesi ve bunlara uygun eğitim verilmesinin bilişsel süreç becerilerinin gelişimi açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak bu çalışmada bilişsel temponun türleri, erken çocukluk döneminde bilişsel tempo, bilişsel temponun çocuklar üzerindeki etkisi gibi konuları ele almak ve düşünme tarzlarındaki farklılıklara dikkat çekmek amaçlanmaktadır. Ayrıca eğitimcilere, ailelere ve çocuk alanında çalışan bireylere bu konuda önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk, Bilişsel Tempo, Çocuk

EGZERSİZ YAPAN BİREYLERİN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Çağrı Hamdi ERDOĞAN

Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı egzersiz yapan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerini tespit etmektir. Ayrıca egzersiz yapan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerini cinsiyet, yaş, medeni durum, öğrenim durumu, kilo, boy ve gelir düzeyine göre karşılaştırmaktır. Araştırma, genel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019 yılında Kayseri ilindeki spor salonlarında egzersiz yapan ve rastgele seçilen 232 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu ile Block ve Kremen (1996) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Karaırmak (2007) tarafından yapılan Psikolojik Sağlamlık Ölçeği veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. Çalışma grubundaki egzersiz yapan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi amacıyla aritmetik ortalama ( ), standart sapma (ss) ve anlamlılık (p) verileri elde edilmiştir. Analizler sonucunda çalışma grubundaki egzersiz yapan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin Kolmogorov-Smirnov Test aracılığıyla anormal dağılım gösterdiği belirlenmiş ve bundan dolayı karşılaştırmalarda nonparametrik testlerden Mann-Whitney U Test ile Kruskal Wallis H Test teknikleri kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre çalışma grubundaki egzersiz yapan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyleri "yükseğe yakın" (=3.05) olarak belirlenmiştir (min. 1-max. 4). Ayrıca çalışma grubundaki egzersiz yapan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyleri, aylık gelirlerine göre anlamlı fark göstermişken ($p<0.05$); kilo, boy, cinsiyet, yaş, medeni durum ve öğrenim durumlarına göre anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Araştırma sonuçlarından hareketle daha geniş katılımlı çalışmaların yapılması, egzersiz yapan bireylerin psikolojik durumlarıyla ilgili nitel araştırmaların tasarlanması ve egzersiz yapmanın psikolojik faydalarının spor eğitmenleri tarafından daha çok vurgulanması gibi öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Spor, Egzersiz, Psikolojik Sağlamlık

SUY'UN POLİTIKA HEDEFLERINI YENIDEN DEĞERLENDIRMEK: INSANI VE GÜVENLIK IHTIYAÇLARI ARASINDA

Ceren ARK-YILDIRIM

Türkiye

Öz: Çok sayıda araştırmacı, Avrupa Birliği (AB) 'nin en büyük insani yardım programı olan ve Türkiye'deki Mülteciler için Mali yardım programı (FRIT) kapsamında fonlanan Sosyal Uyum Yardım Programı- SUY'un en savunmasız kategorisinde değerlendirilebilecek bazı mültecileri, yardım kapsamı dışında bıraktığını belirtmektedir. Mülteciler, ihtiyaçları ne kadar şiddetli olursa olsun, Türkiye'nin nüfus ve adres sistemine kayıtlı oldukları takdirde programdan faydalanmakta, kayıtlı ol(a)mayanlar ise kapsam dışında tutulmaktadır. Bu durum, AB'nin insani yardım ilkesi, " en savunmasız olan herkese yardım etmek ", ile çelişmektedir. Bu bildirinin temel katkısı, bu görünen çelişkiye bir açıklama getirmektir. SUY programı, iki zıt politika hedefine sahiptir. Birincisi, mültecilerin ihtiyaçlarını insanlık ilkesi çerçevesinde ayrım gözetmeksizin karşılamaktır. İkincisi ise hem Türkiye hem de AB'nin iç ve uluslararası güvenliğini sağlamak için düzensiz göç hareketliliğini sonlandırmaktır. Bu iki politika hedefi arasındaki uyumsuzluk, programın başarısını değerlendirmek için uygun araçların belirlenmesini zorlaştırır. Son yıllarda üretilen bir çok değerli akademik çalışma, FRIT kapsamında fonlanan projeleri hak temelli bir yaklaşımla eleştirmekte ve bu kapsamda fonlanan insani yardım projelerin politika hedeflerini yerine getiremediklerini iddia etmektedir. Bildiri, FRIT kapsamında fonlanan SUY programını hak temelli bir yaklaşımla değerlendirmenin, insani ve güvenlik ihtiyacı arasında oluşan gerilimi ele almada ve bu gerilimin kökenlerini açıklamada başarısız ve yanıltıcı olduğunu iddia etmektedir. Bu program, insanlık ve güvenlik hedefi arasındaki etkileşime odaklanarak değerlendirilip, analiz edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Göç, İnsani Yardım, Güvenlik, SUY

SÖZEL ÖZET METİNLER

FİLİSTİN'DE ALMAN KOLONİLERİ

Çiğdem ÖR

Türkiye

Öz: Üç dinin kutsal şehri Kudüs'ün merkezinde yer aldığı Filistin tarih boyunca paylaşılamamış, güçlü devletler Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine rağmen bölgede nüfuz kurma mücadelesi içine girmiştir. Tanrı tarafından İsrailoğulları'na vadedildiği iddiası taşınan ve bugünün İsrail Devleti'nin kuruluş mitini temellendiren bağlamda Yahudilere bir devlet kurmak isteyen politik siyonizmin kurucusu Dr. Theodore Herzl, emperyalist Batılı devletlerin bölgedeki nihai çatışmalarından faydalanmak istemiştir. 1871'de millî kimliğini tamamlayan Almanya da kolonyalizm idealine odaklanarak bölgeye misyonerler getirmiş, bu şekilde "güçler çatışmasındaki" varlığını ve konumunu değişmez biçimde sağlamlaştırmak istemiştir. Osmanlı Devleti ile ilişkilerini de bu eksende yeni bir politik açılıma dönüştürmüştür. Osmanlı Devleti'ne yaptığı gezide Sultan Abdülhamid'den "Katoliklerin hamisi" unvanını alan Kaiser Wilhelm "koruyuculuk" statüsünü; ideallerini besleyecek ve yeni kutuplaşmayı pekiştirecek biçimde bir tek Filistin'de kullanmıştır. II. Abdülhamid Almanya ile yakınlaşmasının İngiltere ile ilişkilerine zarar vermeyeceğini düşünmüş olsa da Bağdat Demiryolu Projesi imtiyazının Almanlara verilmesi I. Dünya Savaşı'na giden süreçte ittifakların alacağı biçimi doğrudan etkilemiştir. İngiltere bundan sonra giderek güç kazanan, donanmasını geliştiren ve sömürge pastasından payını almak isteyen "en büyük rakibi" Almanya'ya karşı daha etkin adımlarla politikasını inşa etmeye çalışmıştır. Almanya ise rekabet koşullarında siyonizme olan bağlılığından ziyade uluslararası sömürgecilik faaliyetlerinde Filistin'de Alman varlığını göstermek üzere kolonyalizm çalışmalarına ağırlık vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Filistin, II. Abdülhamid, Almanya, İngiltere, Yahudiler, Kolonyalizm

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA GÖREV YAPAN YÖNETİCİ VE ÖĞRETMENLERİN ÇOCUK HAKLARINA İLİŞKİN KAVRAMSALLAŞTIRMALARININ İNCELENMESİ: BİR OLGUBİLİM ÇALIŞMASI

Deniz SOYLU, Ali Yiğit KUTLUCA

Türkiye

Öz: Geçmişten bu yana küresel bir sorun haline gelen çocuk ihmal, istismar ve kötü muameleye dair haberlerle karşı karşıya kalmakta, kimi zaman şahit olmaktayız. Çocuk hakları, yetişkinler aracılığıyla edindiğini düşündüğümüzde, okul öncesi öğretmeni ve kurum yöneticisinin çocuğun yakın çevresi ve eğitim ortamındaki paydaşlardan kaynaklı çocukta meydana gelen olumsuz fiziksel, ruhsal ve davranışsal belirtileri fark edecek ve iyileştirme yoluna gidecek kişiler arasındadır. Tüm bu bilgiler ışığında, okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin çocuk haklarına ilişkin kavramsallaştırmaları açısından incelenmesi araştırmanın amacını oluşturmuştur. Çocuk hakları konusundaki algıların gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasını amaçlayan bu çalışmada; katılımcıların duygu, düşünce ve tecrübelerinden yola çıkarak iletişim ve etkileşim sonucunda açığa çıkarmak için nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan dört okul öncesi öğretmeni ve dört kurum yöneticisinden oluşmuştur. Katılımcılardan elde edilecek verilerin toplanmasında; demografik formu, odak grup görüşmesinde yöneltilen senaryo ve sorulardan yararlanılmıştır. Odak grup görüşmesinde elde edilen veriler yöntemi tümevarımsal içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler neticesinde; okul öncesi öğretmenlerin çocuk hakları konusundaki teorik bilgisinin yöneticilere göre daha kapsamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Kurum içerisinde karşılaşılan olumsuz davranışların özel ve resmi okullarda farklılık gösterdiğini ve öğretmenlerin çocuklara karşı davranışlarını olumsuz yönde yansıdığını belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Öğretmeni, Okul Öncesi Yönetici, Çocuk Hakları

SÖZEL ÖZET METİNLER

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE FEN EĞİTIMI: AÇIK UÇLU SORULAR

Derya ATABEY

Türkiye

Okul öncesi dönemde çocuklar oldukça meraklıdırlar. Çevrelerinde gerçekleşen olayları sorgularlar ve keşfetmek isterler. Doğa olayları, hayvanlar, bitkiler, gökyüzü, uzay, vücudun yapısı ve işleyişi, teknolojik aletler gibi pek çok konuyla ilgilidirler. Çocukların gelişimlerinin çok yönlü olarak desteklenmesi için çocukların bu ilgi ve merakları doğrultusunda yönlendirilmeleri ve öğrenme isteklerinin pekiştirilmesi gerekmektedir. Okul öncesi dönemde çocukların bu gereksinimlerinin karşılanmasında öğretmenin rolü, sorumluluğu ve etkililiği oldukça önemlidir. Açık uçlu sorular aracılığıyla etkili bir fen eğitiminin gerçekleştirilmesi için, geleceğin öğretmenleri olan öğretmen adaylarının, fen eğitimi kapsamında açık uçlu soru sorma becerileri belirlenmeli ve saptanan yetersizliklere göre gerekli planlamalar yapılmalıdır. Dolayısıyla bu araştırma, okul öncesi öğretmen adaylarının, fen eğitimi kapsamında açık uçlu soru sorma becerilerinin belirlenmesi ve sorulabilecek açık uçlu soruların paylaşılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümüne devam eden ve "Erken Çocuklukta Fen Eğitimi" dersini almakta olan 50 okul öncesi öğretmen adayının vize sınavı kapsamında hazırladığı ödevler oluşturmuştur. Araştırma, nitel araştırma yöntemi ve nitel veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi ise içerik analizi ile yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından ilgili ders kapsamında hazırlanan yapılandırılmamış bir form kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının açık uçlu soru sorma becerilerinin genel olarak orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Fen Eğitimi, Açık Uçlu Soru

SÖZEL ÖZET METİNLER

COVİD 19 SÜRECİNDE SOSYAL POLİTİKALARIN ROLÜ

Didem KOCA

Türkiye

Öz: Covid-19 krizinin sosyal ve ekonomik etkileri küresel ölçekte sürmeye devam etmektedir. Krizin doğrudan etkileri çoğu zaman öngörülemeyen boyutlarda olması sebebiyle politika uygulayıcılar için çözüm tasarlamalarını zorlaştırmaktadır. Şüphesiz ki Covid-19 krizinin en derin etkilediği alanlardan birisi sosyal politikalardır. Sosyal politikaların oluşumu uzun vadeli bir geçiş sürecini temsil etmektedir. Ancak önemli olan refah devletlerinin düzenli işleyişini gölgeleyecek, işlevsiz hale getirebilecek veya sosyal düzenin bozulmasına neden olan olumsuz olaylar karşısında hızlı ve etkili yanıt alınabilmesinin sağlanmasıdır. Pandeminin özellikle savunmasız gruplar üzerindeki kısa ve orta vadeli etkileri daha şiddetli ve derinden olmaktadır. Bu bağlamda ülkelerin, sosyal politika uygulamalarında öncelikli odaklanılan grupların yaşlılar, kadınlar ve gençler olduğu görülmektedir. Covid-19 sürecinde söz konusu grupların ihtiyaç duydukları hizmetlerin ve önceliklerinin farklılaşması nedeniyle sosyal politikaların kapsamının genişletilmesi ihtiyacı gündeme gelmiştir. Dolayısıyla böylesi dönemlerde ülkelerin sosyal koruma harcamalarını artırmaları ve sosyal koruma programlarını genişletmeleri beklenmektedir. Diğer yandan savunmasız gruplar lehine uygulanacak özel politikaların ise hızlı, kararlı ve etkili bir perspektifle yeniden ele alınması gerekli hale gelmiştir. Aksi halde Covid-19 salgını gibi her alanda etkisini derinden hissettiren sosyal krizler, yoksulluğun yaygınlaşmasına ve sosyal çatışma risklerinin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu çalışmada Covid-19 sürecinde toplumun en önemli kilometre taşlarından biri olduğu kanıtlanan sosyal politikaların, seçilmiş bazı ülke stratejilerinde ve tedbirlerinde nasıl ele alındığı ve özellikle savunmasız gruplara yönelik alınan koruyucu önlemlerin neler olduğu araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, Covid-19, Dezavantajlı Gruplar

SÖZEL ÖZET METİNLER

ÖRGÜTLERDE LİDERLİK SÜRECİ VE ETKİLİ İLETİŞİMİN ÖNEMİ

Ebru KÖKTEPE KARAHÜSEYİNOĞLU

Türkiye

Öz: İnsanlık var olduğu günden bugüne hep bir yol gösterici aramıştır. Bu durum tarih de sürekli tekrarlanmış bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar çoğu zaman inanç sistemlerinin gerekleri nedeniyle bir dini bir yol gösterici ya da mitolojik bir önder bulmuşlar ve onların etrafında toplanmış ve bu kişileri kendilerine lider olarak benimsemişlerdir. Buradan hareket edecek olursak liderlik insanlık var olduğu andan itibaren oluşmuş, zaman içinde işlevi değişmese de farklı isimler altında adlandırılmıştır. Günümüzde ise toplumun gelişimi ve de ayrışımı insanoğlunun karmaşık yapısı ve sınır tanımayan ihtiyaçları doğrultusunda liderler ortaya çıkmıştır. İşte bu noktada liderlerin incelenmesi ve bu sürecin değerlendirilmesi için sosyal bilimciler çeşitli tanımlamalar yapmışlar, bu olgu üzerinde etkili olan süreçleri değerlendirmişlerdir. Bugün insanları toplu olarak harekete sevk eden önderler ya da liderleler bunlar siyasi, dini vs. hangisi olur ise olsun iletişim denilen bir yol izlemektedirler. İletişim, tüm tanımlamalardan hareket ile insanlar arası aktarım mekanizması olarak değerlendirilebilir. İletişim sürecini çağdaş ve etkili bir şekilde kullanan liderler bu yüzyılda başarılı olmuş olarak sayılabilir. Ancak liderlik vasıflarını taşımamak ya da topluma ulaşırken iletişim yolunu iyi kullanamayan kişiler insanların zamanlar taraftarlıklarını kaybetmiş ve de tarihten silinmişlerdir diyebiliriz. Bu çalışmamız liderlik olgusu açıklanacak bu kavrama yönelik tanımlar ve görüşlere değinilecek, iletişim ve liderlik de iletişim süreci incelenecektir. Son bölümde ise elde edilen bulgular saptanım genel geçer sonuçlar ortaya konulacak görüş ve öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Liderlik Süreci, Liderlik İletişimi, Lider Davranışı, Liderlerin İletişim Becerileri

SÖZEL ÖZET METİNLER

SAĞLIK YÖNETİMİNDE BİLGİ LİDERLİĞİ SÜRECİ

Ebru KÖKTEPE KARAHÜSEYİNOĞLU

Türkiye

Öz: Liderlik, belirlenen hedeflere ulaşmada birey ve grup davranışlarını etkileme süreci olarak tanımlanabilir. Hızla değişen ve gelişen rekabet koşullarında ise bilgi liderliği kavramı ön plana çıkmaktadır. Küreselleşen dünyada örgütlerin sürekli karşılaştığı rekabet ortamında bilgi, başarının sebebi haline gelmiştir ve sermaye gibi geleneksel üretim faktörlerinin yerini almıştır. İleriyi görebilen yöneticiler bu durumun farkında olup sorunları çözmek ve rekabet avantajı sağlamak maksatlı örgütlerin deneyim ve bilgisini yönetirler. Bilgi liderleri, kurum içerisinde bilginin oluşturulmasını ve paylaşılmasını kolaylaştıran en iyi öğreticilerdir. Son derece karmaşık bir sisteme sahip olan sağlık kurumlarında bilgilerin aktarılması düzenlenmesi ve sürdürebilirliğin sağlanması açışından bilgi liderliği ve bilgi yönetimi önem taşımaktadır. Hastanelerde bilgi yönetimi sistemlerinin kullanımı 1990'lardan itibaren artan bir yol izlemiştir. Önceleri sadece idari faaliyetlerin izlenmesi ve raporlanması amacıyla kullanılırken, zaman içinde hastanelerin rekabet gücünü arttırmaya yönelik stratejiler oluşturma ve karar vermeye destek sağlamak amacıyla da kullanılmaya başlanmıştır. Tıbbi ve idari işlevsel bölümlerden oluşan hastanelerde, var olan bilginin yönetilmesi için örgüt yapısının uygunluğu, üst yönetimin desteği, bilgi yöneticisi varlığı, kalite yönetim sisteminin uygulanması, insan kaynağının bu doğrultuda yönlendirilmesi ve teknoloji desteğini içeren bir yapıya ihtiyaç duyulur. Bu çalışmanın amacı bilgi liderliği ve bilgi yönetimi kavramlarını tanımlamak, Sağlık kurumları ve sağlık yönetimi açısından değerlendirmek ve sağlık bakanlığının bilgi yönetimi konusunda yapmış olduğu çalışmalarını incelemektir

Anahtar Kelimeler: Bilgi Liderliği, Bilgi Yönetimi, Sağlık Bakanlığı ve Bilgi Yönetimi, Sağlık Yönetimi, Sağlık Kurumları, Hastane Yönetimi

SÖZEL ÖZET METİNLER

PAZARLAMADA SİMÜLASYON UYGULAMALARI

Ece ÖZER ÇİZER, Hamit ERDOĞAN

Türkiye

Öz: Bu çalışma kapsamında, Baudrillard'ın simülasyon teorisi çerçevesinde pazarlamada kullanılan simülasyon uygulamalarının incelenmesi ve uygulamaların belirli bir çerçeveye oturtulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, öncelikle Platon ve Aristo gibi felsefecilerin gerçeklik hakkındaki düşünceleri kısaca incelenmiş, gerçeklik ile ilgili tartışmaların milattan öncesine kadar uzandığına yer verilmiştir. Gerçeklik ve gerçeğin doğası ile ilgili tartışmaların yanı sıra, simülasyon kavramının temellerinin de milattan önce gerçekleşen felsefi tartışmalara dayandığı belirtilmiştir. Tarihteki ilk simülasyon örneklerinden biri olarak ise öyküler ele alınmıştır. Öyküler, halk hikayeleri, destanlar ve çeşitli mitler aracılığıyla kişilerin zihinlerinde oluşturulan sahte dünyalar üzerinde durulmuştur. Ardından Baudrillard'ın simülasyon kuramı ele alınarak, kuram kapsamındaki kavramlara, pazarlamadaki karşılıklarına ve simülakr seviyelerine yer verilmiştir. Orijinal gerçekliğe sadık olan simülakr, orijinal gerçekliği kasti olarak bozan simülakr, hala orijinal gerçeklik varmış gibi davranan simülakr ve orijinal gerçekliğin yerini alarak, orijinal gerçekliği unutturmuş simülakr olmak üzere dört temel simülakr açıklanarak, örneklendirilmiştir. Günümüzde halihazırda kullanılan, simülasyon teorisi kapsamında geliştirilmiş çeşitli pazarlama uygulamaları ele alınarak, uygulamalara güncel örnekler verilmiştir. Teknolojik gelişmelerin de etkisi ile simülakrların gelişim gösterdiği, pazarlama uygulamalarında III. ya da IV. seviye simülakrların kullanımının genç nüfusa hitap etmede önem taşıdığı vurgulanmıştır. IV. seviye simülakr kapsamında ele alınan yapay zekâ, makine öğrenmesi ve derin öğrenmeye dayalı sistemlerin pazarlama uygulamalarında kullanımının getirilerine yer verilmiştir. Bu çalışma ile pazarlamada kullanılan simülasyon uygulamalarını simülakr seviyelerine göre sınıflandırarak daha sonraki çalışmalara özet bir görünüm sunmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Simülasyon Teorisi, Simülakr, Yapay Zekâ, Dijital Pazarlama

EVLİ KADINLARIN AİLE YILMAZLIĞI İLE PSİKOLOJİK DOĞUM SIRALARI ARASINDA İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Edanur BOZDEMİR, Mehmet KANDEMİR

Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı, evli kadınların aile yılmazlık düzeyleri ile psikolojik doğum sırası arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Psikolojik doğum sırası, bireyin yetişkin hayatındaki ilişkilerinin belirleyicisidir. Evlilik ilişkisi ile kurulan aile toplumun temel yapı taşı olarak değerlendirilmekte ve güçlü bir toplum için yılmaz ailelerin varlığı önem taşımaktadır. Alan yazında psikolojik doğum sırası ve aile kavramlarının ayrı ayrı çalışıldığı gözlenmekle birlikte, yapılan taramalarda özellikle evli bireylerde, bu değişkenlerin ilişkisinin incelenmediği görülmüştür. Bu araştırmanın ilgili alana katkı sunacağı düşünülmektedir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırma, 495 evli kadın üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları, Campbell, Stewart ve White (1991) tarafından geliştirilen, Kalkan (2005) tarafından Türkçe'ye uyarlanan White-Campbell Psikolojik Doğum Sırası Envanteri ve Bayraklı ve Kaner (2010) tarafından geliştirilen Aile Yılmazlık Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu, Hiyerarşik Regresyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; kadınların büyük çocuk olmaları, öz yetkinlik aile yılmazlığını anlamlı ve pozitif yönde ($\beta = .11$, $t= 2.40$, $p <.05$), ortanca çocuk olmaları öz yetkinlik aile yılmazlığı boyutunu anlamlı ve negatif yönde ($\beta = -.17$, $t= -2.84$, $p <.05$) yordayıcı gücünün olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma bulgularına göre; kadınların büyük çocuk olmaları, kontrol aile yılmazlığını anlamlı ve pozitif yönde ($\beta = .15$, $t= 2.60$, $p <.05$) yordadığı bulunmuştur. Araştırmanın analizi sonrasında elde edilen bulgular, alanyazındaki araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılarak tartışılmıştır Araştırmanın son bölümünde araştırmanın sonuçları kapsamında önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aile Yılmazlığı, Psikolojik Doğum Sırası, Doğum Sırası

MAKING THE TRANSLATION TEXTS MORE UNDERSTANDABLE: AN ACTION RESEARCH

Ercan TOMAKİN

Turkey

Abstract: Translation is described as an "accurate and complete transfer of a message expressed in the source language (SL) into its equivalent in the target language" (TL) (Ghazala, 2012, in Ali 2014:88). However, there are many types (structural, communicative, semantic) of translations in the literature (Çakır, 2005; Ali, 2014). Translation were taken in the following titles; translation criticism (Kocaman, 1993), stylistics and literary translation (Karayazıcı, 1994), technical translation (Aksoy, 1998), translation methods (2005), effective translation education (Yücel, 2007), principles of academic translation (Akalın & Gündoğdu (2010), interpretive translation (Göktaş, 2014), basic skills that translator candidate students need to acquire (Şevik & Gündoğdu 2018), translation, procedures, strategies and methods (Odacıoğlu & Barut, 2018). The history of translation is as old as human history because there is an impression that the translation language was used in the narratives of the Torah. The existence of tablets in two or more languages like dictionaries, which were found in Anatolian cultures and having expert scribes in the Assyrians, Babylonians and Hittites living in Anatolia in the 2000 B.C. also show that the history of translation is ancient (Kızıltan, 2000). Today, although advanced and automatic translation programs are produced (Kızıltan, 2000), there is still a need for translators who provide accurate and literary translations. Currently, there are approximately 70 English Translation and Interpretation departments (normal and evening session) at universities according to 2018-2019 success ranking list (URL-1). Besides, translation courses are taught at some other departments (EFL, Linguistics, etc.) for several semesters. Although the first study on the art and craft of translation was carried out in Rome (Kızıltan, 2000), the translation problem continues today for both foreign language students and other language learners. Even if the texts are translated according to the methods specified in the literature, the common feature of these texts is this: All these texts consist of words. So, translation texts are like stacks of words. A word in a line refers to previous lines and paragraphs. Also, it is not easy to understand the English words denoting uncertainty (it, they, them) that refer to previous lines and paragraphs in every text. In this study, the problems faced by 2nd grade students at translation course were aimed to be solved by action research AR) method. In the AR literature, the analysis of goals is grouped in two ways. In the first, the researcher seeks solutions to current, immediate situation and practical problems; In the second, it tries to improve the situation by making changes (Tomakin, 2001). Two open-ended questions were asked: a) the easiest topics to translate and b) difficult topics to translate. As a solution to the problems, three action plans were produced and implemented for 4 weeks. In the study, Kemmis and McTaggart's (1988) model (plan, act, observe, reflect) of action research was used. The Action Plans Implemented Are: 1- Use of figures: for example, circling all subjects in square, all verbs in triangle and all objects in rectangle in the text, 2- 2- Using pictures: for example, drawing arrows on the edges of the paper from the words in the text about the meaning of that word. 3- 3- Using colours: for example, colouring all subject pronouns in red, all verbs in green and all objects in blue. At the end, the students were asked four open-ended and four elective questions to evaluate. The analysis shows that some of the findings agree what Cross (1995) urges for teaching grammar and what Bekleyen (2014) suggests for teaching English to children. The use of pictures, shapes and colours increases the likelihood of following the subjects, verbs and objects in the texts, and a better understanding of the texts.

Keywords: Translation, Action Research, Visual Text

SÖZEL ÖZET METİNLER

SÖZEL ÖZET METİNLER

BİLGİSAYAR PROGRAMCILIĞI ÖĞRENCİLERİNİN DİJİTAL OYUN TASARIM VE GELİŞTİRME SEKTÖRÜNDE ÇALIŞMA EĞİLİM DURUMLARININ İNCELENMESİ

Erdi Okan YILMAZ

Türkiye

Öz: Teknolojinin gelişimiyle birlikte son yıllarda popülerliği artan disiplinler arası alanlardan biri de dijital oyun tasarım ve geliştirme alanıdır. Dijital oyunlar; konsol oyunlarından bilgisayar oyunlarına, eğitsel oyunlardan mobil tabanlı oyunlara kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır. Günümüzde ileri dijital teknolojilerin kullanıldığı oyun geliştirme alanında, tasarım ekibi, programlama ekibi, sanat ekibi ve ses ekibi gibi birçok birim belirli bir sistematik içerisinde görev almaktadır. Günümüzde oyun tasarım ve geliştirme alanda istihdam edilmekte olan kişilerin büyük bir kısmını bilgisayar yazılımcıları oluşturmaktadır. Özellikle bilgisayar programcılığı bölümü mezunları, çok farklı alanlarda tasarım ve geliştirici olarak çalışabilseler de oyun tasarım ve geliştirme alanına da yönelimleri söz konusudur. Ancak bilgisayar programcılığı bölümünde okuyan yazılımcı adaylarının bu disipline mesleki olarak eğilim durumları bilinmemektedir. Bu araştırmanın amacı bilgisayar programcısı adaylarının mesleki bağlamda dijital oyun tasarımı alanına eğilim durumlarının incelenmesidir. Böylece bölümden mezun olma potansiyeli olan adayların, dijital oyun tasarım ve geliştirme sektöründe çalışma istek durumları ortaya konabilecektir. Tarama modelinde tasarlanan bu araştırmanın örneklemini 2020-2021 öğretim yılında Uşak Üniversitesinde Bilgisayar Programcılığı bölümünde okumakta olan 105 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilere, araştırmacı tarafından geliştirilen dijital oyun tasarım ve geliştirme alanına eğilim anketi uygulanmıştır. Uygulama sonucunda bilgisayar programcılığı öğrencilerinin dijital oyun tasarımı alanına mesleki eğilim durumlarının olumlu yönde olduğu, bu bölümden mezun olduktan sonra dijital oyun sektöründe çalışabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Oyun Tasarımı, Bilgisayar Programcılığı, Dijital Oyunlar, Mesleki Eğilim

SÖZEL ÖZET METİNLER

PROTAGORAS'IN BİLGİ KURAMI VE SİTE YURTTAŞLIĞI

Erkan BOZKURT

Türkiye

Öz: Protagoras, Antik Yunan felsefesinin ikinci dönemi olan ve Sofistlerle başlayan "Yunan Aydınlanma Çağı" döneminin önde gelen figürlerinden birisidir. Protagoras'tan bize ulaşan birkaç fragmandan en önemlisi olan "Her şeyin ölçüsü insandır, var olan şeylerin varlıklarının, var olmayan şeylerin yokluklarının ölçüsüdür" önermesinden, Platon'un Theaitetos diyaloğunda bahsedilir. Protagoras bu önermesiyle öznelci ve görelilikçi bilgi anlayışının ilk savunucularından biri olarak sayılmaktadır. Bu önerme, Platon'un da diyaloglarında ifade ettiği gibi öncelikle duyuma dayanır. Ancak Protagoras'ın ve onu takip eden Sofistlerin tek amacı, duyumların göreliliğini savunmak değildir. Bunun en önemli delili, Sofistlerin Atina Demokrasisinin ortaya çıktığı dönemde varlık bulmalarıdır. Site yurttaşı, yapacağı konuşmayı hazırlamak için bir uzman tutabilir veya bunun için gerekli olan hitabet sanatı veya retorik dersini para karşılığında alabilirdi. Sofistler, retoriği eğitimlerinin esas bir bölümü olarak görerek, bütün site yurttaşlarına kendi çıkarlarını savunmaları için, "sözcüklerin gücüyle" akıl yürütmeyi, bir iddiayı çürütmeyi veya kanıtlamayı öğretmişlerdir. Hiç kuşkusuz dünya tarihindeki bu ilk demokrasi örneği sancısız olmamıştır. Tarihsel krizlerin ortasında yaşanan bu tecrübe insanların bu konuda belli bir biçime sokularak teşvik edilmelerini gerektirmiştir. Platon'un Protagoras'a dayandırarak aktardığı Protagoras Mitinde, site işlerinde her insanın söz hakkı olması için insanlarda ortak olarak paylaştırılmış bir edep ve doğruluk duygusunun varlığından bahsedilir. Bu sayede, insanların siteyle ilgili konularda düşüncelerini söylemeleri olağandır. Bu çalışmada, Protagoras'ın bilgi kuramıyla amaçladığı şeyin, demokrasi ve site yurttaşlığı bağlamında insanın kendi görüşüne veya sözüne güvenmesini sağlayan bir bilgi kuramı geliştirerek, ona demokratik yönetim biçimi içinde gerekli olan siyasi özgüveni sağlamak olduğu savunulmaktadır. Protagoras bu sayede, demokrasinin gereği olan, herkesin düşüncesini açık bir biçimde söyleme cesareti göstermesini arzulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Antik Yunan Felsefesi, Protagoras, Bilgi Kuramı, Yurttaşlık, Demokrasi

SÖZEL ÖZET METİNLER

SOSYAL SORUNLARA DEĞİNEN SOKAK SANATI VE GRAFFİTİNİN TOPLUMSAL FARKINDALIK YARATMADAKİ ROLÜ

Esin KARTOPU, Şuranur ZEBUNOĞLU

Türkiye

Öz: Sokak sanatı ilhamını çevreden ve çevrenin etkilerinden alan ve bununla yoğurulan yapısı itibariyle aynı zamanda sokakta icra edilmesi sebebiyle kitleleri etkilemiştir. Bu durum müze ve galerilerin de hayli dikkatini çekmiştir fakat graffitiye bakış açısı her zaman aynı değildir. 2003'te Britanya'nın Anti-Sosyal Davranış Kanun'u giraffitiyi şu şekilde tanımlamıştır: "Boyama, yazma, lekeleme, işaretleme ve her türlü tahrif.'' 2008'de Tate Modern Müzesi ilk defa graffitiyi sanat adı altında nitelendirerek galeri ve sergilere kabul etmiştir. Artık kamusal alanın da dışında sergi ve galerilerde grafiti, sokak sanatı boy göstermeye başlamıştır. Sokak sanatı ve grafitti üzerine yapılan bu inceleme de, ilk insandan süre gelen mağara duvarlarındaki yazı ve şekiller günümüz toplumuna sokak sanatı ve grafitti olarak yansımış şekli olmuş ve tipografik dilinin ne olduğu, ne tür mesaj ve anlam içerdiğinin yanı sıra doğuş; evriliş ve dönüşüm süreçleri, illegal mi yoksa legal mi olduğunu bu bağlamda sanatın ekolojik ve toplumsal boyutları ve etkileri üzerinde durulmuştur. Graffiti ve sokak sanatı eserlerinin; insanların doğaya, hayvanlara, toplumsal olaylara ve sorunlara olan bakış açısını değiştirme ve sorunların çözümü için bilinç kazandırma konusunda başarısı nedir? Türkiye'de yapılan graffitiler ve sokak sanatı üzerinden günümüzde kamusal alandan müze ve galerilere kadar taşınan bu sanatın legal mi illegal mi olup olmadığı müzakere edilecektir. Bu sanat kapitalizme karşı duruş sergilerken yine onun esiri mi olmuştur? Graffitilerin günümüzde reklamcılık ve pazarlama sektöründe sıklıkla kullanılmasının sanatın mantığına aykırı bir tutum olup olmadığı konusu ayrıca irdelenecektir. Anahtar Kelimeler: Sokak Sanatı, Graffiti, Tipografi, İdeoloji, Kamusal.

Anahtar Kelimeler: Sokak Sanatı, Graffiti, Tipografi, İdeoloji, Kamusal

AN ASSESSMENT ON PLACE AND SIGNIFICANCE OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY FOR INTERNATIONAL BUSINESSES

Esra KIZILOĞLU

Turkey

Abstract: Blockchain have emerged as a promising technology in trade of international businesses. Blockchain technology is a decentralized cryptographic data and distributed ledger technology allowing peer-to-peer communication. The technology has implementation and applications promising hopes for various sectors including international trade, supply chain and financial services Blockchain technology emerged with the widespread of cryptocurrencies. Decentralized nature, being secure beyond a reasonable doubt and global management of all kinds of records have made it quite a popular technology. According to a survey of World Economic Forum, about 10% of Gross Domestic Product (GDP) will be stored in blockchain by the year 2027. In this manuscript, what the blockchain mean for international businesses, how it is used and significance of it for international businesses were discussed. Limited nature of the studies assessing blockchain technology and applications from the perspective of international businesses in literature put forts the significance of the present study.Research results in the literature on the subject have shown that blockchain technology and applications are progressing much faster and more focused. Especially in the near future, it will be inevitable for many international businesses to use cryptocurrencies, smart contracts, digital identities and intermediary financing transactions. In addition, it is predicted that the use of blockchain technology in supply chain management and consortium collaborations will gradually increase.

Keywords: Blockchain Technology, International Businesses, Cryptocurrencies

SÖZEL ÖZET METİNLER

SOSYAL MEDYADA COVID-19 ÜZERİNE KOMPLO TEORİLERİ

Esra KÖTEN

Türkiye

Öz: Koronavirüs salgınının (Covid-19) Aralık 2019'dan itibaren dünya çapında hızla yayılması, bir dizi tartışmayı, bilgi ve anlam karmaşasını beraberinde getirmiştir. Bu tartışmalar sosyal mesafe, maske kullanımı, yeme-içme mekanlarının kapatılması, belli yaş gruplarına ve belli saatlerde uygulanan sokağa çıkma kısıtlamaları, evden çalışma ve çevrimiçi eğitim gibi tedbirlerin uygun olup olmadığının yanı sıra, salgının ortaya çıkış nedenlerini, veri paylaşımının doğruluk derecesini, aşı ile ilgili olasılıkları ve hastalığın gerçekten var olup olmadığı ile ilgili fikirleri içermektedir. Özellikle sosyal medya, salgınla ilgili çeşitli komplo teorilerinin paylaşıldığı bir alan haline gelmiştir. Bu komplo teorilerinin en popülerleri Covid-19'un bir aldatmaca olduğu ya da nezleden/gripten daha kötü olmadığı, biyolojik silah veya gizli askeri bir deney kapsamında, yeni bir dünya düzeni kurmak için, laboratuvarda yapay olarak üretildiği, ilaç şirketlerinin ve belli sermaye sahiplerinin finansal amaçları için yayıldığı gibi inançları içermektedir. Bu çalışmada hastalığın varlığını/etkisini inkâr eden yaklaşımı içeren Twitter paylaşımlarının içerik analizinden yola çıkılarak, bu paylaşımların itici güçlerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışmada, #CovidAldatmacası etiketinin Twitter'da trend olduğu 31.01.2021 ve 07.02.2021 tarihleri arasındaki 7 günlük Twitter verilerinin içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Analizde paylaşımlar, salgının bir aldatmaca olduğunu savunanlar, salgının varlığını savunanlar ve görüş bildirmeyenler olarak kümelenmiş, hastalığın/salgının var olmadığını savunan paylaşımlar ilişkili oldukları diğer kavramlara göre kodlanmış ve yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Twitter, Komplo Teorisi, Sosyal Medya, İçerik Analizi

SÖZEL ÖZET METİNLER

ATAERKİL DÜNYADA KADINLARIN GÖRÜNMEZLİĞİ

Esra KÖTEN

Türkiye

Öz: Ataerkil kültürde toplumsal yaşam büyük ölçüde erkeklere göre inşa edilmektedir. Tarım üretiminden, özellikle saban tarımından bu yana insanın toplumsal yaşamının temelinde, insanın "erkek" olarak tanımlanması, insan deyince akla ilk gelenin erkek olması gerçeği yatmaktadır. Her ne kadar kadınların toplumsal konumlarında son yıllarda gelişmeler olsa da gerek dünya genelinde gerekse Türkiye'de kadın-erkek eşitsizliğinin pek çok alanda sürdüğü görülmektedir. Bu eşitsizlik hem özel hem de kamusal alanda, evde ve iş piyasasında, siyasette, tarihte, bilimde, sanatta, dilin kullanımında ve medyada kadınların en iyi ihtimalle ikincil olarak konumlandırılması, çoğu zamansa görünmez olması biçiminde gerçekleşmektedir. Erkek egemen kültür, erkek varlığının ve erkek bakış açısının evrensel gibi görünmesine neden olurken, dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların varlığını küçük ve önemsiz bir ayrıntı gibi göstermektedir. Bu durum endüstriyel ürün tasarımında da karşılığını bulmakta, çoğunlukla erkekler tarafından, erkekler için ve erkeklere göre üretim yapılmaktadır. Sağlık araştırmalarından teknolojik ürün tasarımlarına kadar pek çok alanda, erkek bedeni ve erillikle ilişkilendirilen nitelikler temel alınmakta, kadınların farklılıkları görmezden gelinmekte, bu da kadınların çeşitli dezavantajlar yaşamalarına neden olmaktadır. Bu çalışma, kadınların toplumsal yaşamın birçok alanında nasıl ve hangi biçimlerde yok sayıldığını, ilaçlar, akıllı telefonlar, mobil uygulamalar, otomobiller, ses tanıma teknolojileri, spor aletleri gibi özellikle sağlık, teknoloji ve endüstriyel ürün tasarımı alanlarından örneklerle ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Görünmezlik, Eşitsizlik, Ataerki

SÖZEL ÖZET METİNLER

GENEL BAKIŞLA KAVRAM HARİTALARI ÖĞRETİM YÖNTEMİ

Etem YEŞİLYURT

Türkiye

Öz: Yöntem ve teknik seçimini ve kullanımını etkileyen faktörler dikkate alınarak öğrenme ve öğretme sürecinin işletilmesinde birçok yöntem ve teknik kullanılmaktadır. Bunlardan biri de kavram haritaları yöntemidir. Novak ve arkadaşları tarafından geliştirilen, hemen hemen her öğretim kademesinde kullanıma uygun olan kavram haritaları yönteminin eğitsel açıdan pek çok faydası ve üstün yönü bulunmaktadır. Kavram haritaları içerisinde olmayan ancak işleyiş, amaç, kazanım, yapı ve eğitsel kullanım bakımlarından benzer işleve sahip olan haritalar da bulunmaktadır. Literatür taramasına dayalı yürütülen bu çalışma, kavram haritaları öğretim yöntemini genel özellikleri bağlamında açıklamak amacıyla yapılmıştır. Çalışma kapsamında öncelikle kavram ve kavram haritasının ne olduğu açıklanmıştır. Daha sonra kavram haritası oluşturma aşamaları izah edilmiş kavram haritası çeşitleri ve bu çeşitlerin özeliklerine yer verilmiştir. Alanyazında en fazla kullanılan kavram haritası çeşitleri olan anlam çözümleme tablosu, kavram ağları, örümcek haritası, balık kılçığı haritası, sınıflama haritası, zihin haritası, bilgi haritası ve zincir kavram haritası örnek haritalar kullanılarak izah edilmiştir. Kavram haritası yönteminin üstün ve sınırlı yönlerine değinildikten sonra konuyla ilgili öğretmenlerin yeterliği üzerinde durulmuştur. Teorik temelleri ve uygulamadaki yeri dikkate alındığında kavram haritalarının öğrenme-öğretme süreçlerinde kullanımı eğitsel açıdan uygun ve kazanımı fazla olan bir öğretim yöntemidir. Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitim sürecinde konuyla ilgili yeterliğe sahip olması ve hizmet sürecindeyse bu yöntemi kullanmaları hatta öğrencilere de kullandırmaları öğretim programlarının ve eğitimin birçok kazanımının kazanılmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Yöntemi, Öğretim Tekniği, Kavram Haritası

SÖZEL ÖZET METİNLER

BLOOM TAKSONOMİSİNE GÖRE ÖĞRENME YAKLAŞIMLARININ ANALİZİ

Etem YEŞİLYURT

Türkiye

Öz: Öğrenmenin nasıl gerçekleştiği konusu tarihsel süreçte merak ve araştırma konusu olmuştur. Bu sorunun cevabı niteliğinde birçok öğrenme yaklaşımı, kuramı, modeli, stili, stratejisi, yöntem ve tekniği ortaya atılmış ve alanyazına kazandırılmıştır. Bunlardan biri de "öğrenme yaklaşımlarıdır." Kısaca "öğrenci ile öğrenme görevi arasındaki bir etkileşim" olarak tanımlanan öğrenme yaklaşımı yüzeysel, derin ve stratejik olmak üzere üç türde ele alınmaktadır. Bu çalışma Bloom taksonomisine göre öğrenme yaklaşımlarını analiz etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışma kapsamında öncelikle öğrenme, yaklaşım ve öğrenme yaklaşımı kavramlarına yer verilmiştir. Daha sonra sırayla yüzeysel, derin ve stratejik öğrenme yaklaşımlarının özellikleri açıklanmış ve her öğrenme yaklaşımının Bloom taksonomisine göre analizi yapılmıştır. Çalışma kapsamında ağırlıklı olarak bilgi ve kavrama basamaklarının yüzeysel öğrenme yaklaşımına; uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarının derin öğrenme yaklaşımına daha uygun olduğu; stratejik öğrenme yaklaşımının ise Bloom taksonomisinde yer alan basamaklara yaklaşım tarzına veya bu basamaklardaki kazanımları öğrenme yönelimine göre değişebileceği analiz edilmiştir. Bloom taksonomisinin bilgi ve kavrama düzeyinde öğrenme davranışları (eylemleri, ürünleri, çıktıları, kazanımları vb.) yüzeysel öğrenme yaklaşımıyla daha tutarlıdır. Derin öğrenme yaklaşımını Bloom taksonomisinin üst basamaklarıyla daha uyumludur. Bloom taksonomisindeki basamaklardan bir veya birkaçını stratejik öğrenme yaklaşımıyla örtüştürmek çok doğru değildir. Söylenecek en doğru cümle, öğrenenin bu basamaklara yaklaşım tarzı, bu basamaklardaki kazanımları öğrenme yönelimidir. Öğrenme sürecinde bu yaklaşımlar teker teker kullanılabildiği gibi aynı anda birden fazla yaklaşımda kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Bloom Taksonomisi, Öğrenme Yaklaşımları, Öğrenme Yönelimleri

SÖZEL ÖZET METİNLER

ÇOKLU ZEKÂ KURAMININ GENEL ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİME YANSIMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

Etem YEŞİLYURT

Türkiye

Öz: Tarihsel süreçte ortaya konulan ve alanzyazında yerini alan birçok öğrenme-öğretme yaklaşımı, modeli, kuramı, stratejisi, yöntem ve tekniği genelde eğitimi özelde ise eğitimin ana bileşenleri olan "öğrenme ve öğretme" sürecini etkilemektedir. Bunlardan biri de "çoklu zekâ kuramıdır." Sadece sözel veya sayısal olarak değil farklı sayıda ve türde olan zekânın ve zekâyla ilgili olan çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması için yapılması veya dikkat edilmesi gereken bazı faktörler bulunmaktadır. Bu çalışma çoklu zekâ kuramının genel özelliklerini ve bu kuramın eğitime yansıması için yapılması gerekenleri açıklamak amacıyla yapılmıştır. Çalışma kapsamında öncelikle zekânın tanımı ve özelliklerine, zekâya ilişkin eski ve yeni anlayışa yer verilmiştir. Daha sonra çoklu zekâ kuramına göre zekâ türlerine ve bu türlerin genel özelliklerine değinilmiştir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ise çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması için yapılması gerekenler açıklanmıştır. Çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması için öncelikle eğitime ve öğrenciye bakış açısının değişmesi gerekmektedir. Sadece ve özellikle sayısal dersler dikkate alınarak öğrencileri zeki, çok zeki vb. kategorize etmek eğitim açısından çok doğru bir yaklaşım değildir. Bunun yanı sıra çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması için bireysel farkları dikkate alan öğrenci merkezli eğitimin yapılması ve okul dışı etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir. Ayrıca çeşitli öğrenme ve öğretme stillerini, öğretim ilkelerini, stratejilerini, yöntem ve tekniklerini kullanmak çoklu zekâ kuramının eğitime yansıması için dikkat edilmesi gereken diğer önemli faktörleri ifade etmektedir. Sonuç olarak çeşitli (türlü, farklı) olan zekânın tamamının eğitime yansıması için öğrenme ve öğretme sürecinde yine çeşitli kuram, yaklaşım, strateji, stil, ilke, yöntem ve tekniklerini kullanılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Zekâ, Çoklu Zekâ ve Eğitim, Çoklu Zekâ Kuramı

SÖZEL ÖZET METİNLER

TÜRK VERGİ HUKUKUNDA MÜCBİR SEBEBİN SALGIN DÖNEMİNDE TATBİKİ

Eyyup İNCE

Türkiye

Öz: Devletler kamu giderlerini karşılamak amacıyla vergi toplamaktadırlar. Vergiyi ödemekle yükümlü olan kişiler vergi mükellefi olarak adlandırılmaktadır. Devlet vergi toplarken vergi mükelleflerinin yerine getirmek zorunda oldukları vergi ödevleri bulunmaktadır. Bununla birlikte salgın hastalık, doğal afet, yangın, hırsızlık gibi nedenlerden dolayı bu ödevlerin yerine getirilmesi mümkün olmayabilmektedir. Örneğin, vergi mükellefinin işyerinin yanması nedeniyle vergiye ilişkin yasal defter ile belgelerin yok olması halinde verginin ödenmesi en azından bir süre mümkün değildir. Türk Vergi Hukukunda vergi ödevlerinin yerine getirilmesini engelleyen sebeplere mücbir sebep denilmektedir. Mücbir sebepler deprem, sel, savaş gibi bütün vergi mükelleflerini etkileyen nedenler dolayısıyla ortaya çıkabileceği gibi bireysel hastalık, yangın, su basması gibi yalnızca bir vergi mükellefini veya mükellef grubunu etkileyen nedenlerden dolayı çıkmış olabilir. 2020 yılının başından bu yana korana virüs nedeniyle ortaya çıkan salgın hastalık hemen hemen bütün vergi mükelleflerini etkilemektedir. Ancak en çok salgını engellemek amacıyla ekonomik faaliyetleri kısıtlanan sektörlerdeki vergi mükellefleri için bu durum daha belirgindir. Ayrıca korona virüse yakalanmış vergi mükellefleri bireysel anlamda hastalık süreci nedeniyle karantina altına alınmakta veya hastanede bulunmaktadırlar. Korona virüse yakalanmasa dahi yerleşim birimlerinin karantina alınması nedeniyle vergi mükellefleri ekonomik faaliyetlerinde zorluk yaşamaktadırlar. Korona virüs nedeniyle çeşitli şekillerde zorluk yaşayan vergi mükelleflerinin vergi ödevlerini yerine getirmesi mümkün olmamaktadır. 213 sayılı Vergi Usul Kanununda düzenlenen mücbir sebep kurumunun salgın döneminde uygulanmasında ortaya çıkan özellikli hususlar için değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Vergi Mükellefleri, Vergi Ödevleri, Salgın Dönemi, Mücbir Sebep

A QUALITATIVE INVESTIGATION OF HOW WE FEEL FOR AND HELP OTHERS: EMPATHY AND ALTRUISM

Ezgi SAKMAN

Turkey

Abstract: Empathy, the ability to take other people's perspectives and altruism, putting the benefit of others' before one's own, are two central constructs in social psychology. There is no consensus in the literature as to why people engage in acts of self-sacrifice. While one prevailing school of thought argues human beings have an innate tendency to empathize with others in need and consequently help them out due to empathetic concern, the other prevalent perspective rejects this true altruism stance and argues human beings only help others when it is to their own benefit. Furthermore, even though research has well established that empathy and altruism are beneficial for cultivating better functioning social relationships, the links between empathy and altruism and individual outcomes, such as well-being and life satisfaction are less clear. While several studies show that putting oneself in others' shoes and helping them if in need are also of benefit to the individual, other findings suggest that empathy and altruism might come at a psychological cost. The present study aims to offer insight into these controversies from a qualitative perspective. In-depth structured interviews were conducted with 19 young adults (MAge = 24.16) to investigate their mental representations of empathy, altruism, and how these constructs relate to one another as a function of personality and individual outcomes. The results showed that while people converge on the idea that empathy and altruism are necessary elements for social relationships, quite diverse themes encompass how people evaluate the individual costs and benefits of helping others.

Keywords: Empathy, Altruism, Individual Differences, Well-Being, Social Relationships

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN PROGRAM OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN MOTİVASYONLARI ÜZERİNDEKİ ROLÜ

Fatih Selim ERDAMAR

Türkiye

Öz: Bu araştırmada; okul öncesi öğretmenlerinin program okuryazarlığı algıları ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada, nicel araştırma desenlerinden; değişkenler arası ilişkilerin varlığı, var ise ilişkilerin yönü ve düzeyinin belirlendiği korelasyonel model kullanılmıştır. Araştırmanın evreni, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Şırnak ilinde çalışan okul öncesi öğretmenleridir. Bu araştırmada örnekleme yöntemlerinden kaynaklanabilecek ölçüm hatalarının oluşmasını önlemek amacıyla herhangi bir örnekleme yöntemi kullanılmamış, evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Şırnak ilinde görev yapmakta olan 186 okul öncesi öğretmenin 171'ine ulaşılmıştır. Öğretmenlerin program okuryazarlıklarını belirlemek için Erdamar (2020) tarafından geliştirilen "Program Okuryazarlığı Ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçek; program anlayışı, program öğeleri ve programın uygulanması olmak üzere üç boyuttan ve 18 maddeden oluşmaktadır. Öğretmenlerin motivasyon düzeyleri ise Mottaz (1985) tarafından geliştirilip Ertan (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan "Motivasyon Ölçeği" ile belirlenmiştir. Bu ölçek, içsel ve dışsal motivasyon olmak üzere iki boyuttan ve 24 maddeden oluşmaktadır. Cronbach alfa güvenirlik katsayısı; program anlayışı boyutunda .85, program öğeleri boyutunda .90, programın uygulanması boyutunda .71 ve program okuryazarlığı ölçeğinin tamamında .90 olarak hesaplanmıştır. Cronbach alfa güvenirlik katsayısı; içsel motivasyon alt boyutunda .87, dışsal motivasyon alt boyutunda .77 ve motivasyon ölçeğinin tamamında .89 olarak belirlenmiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre; öğretmenlerin program okuryazarlık bilgisine sahip olmaları, motivasyonlarını arttırmaktadır. Ayrıca program okuryazarlığının program anlayışı ve programın uygulanması alt boyutları, öğretmenlerin motivasyonlarını arttırmaktadır. Program okuryazarlığının program öğeleri alt boyutu ise öğretmenlerin motivasyonlarını anlamlı yordamamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Program Okuryazarlığı, Motivasyon, Okul Öncesi Öğretmeni

GENÇLERDE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞININ AKILCI OLMAYAN İNANÇLAR İLE İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ

Fatih TAŞKESEN, Mehmet KANDEMİR

Türkiye

Öz: Teknolojinin hayatımızdaki yerinin her geçen gün daha da arttığı bu günlerde, günlük yaşamımızda en çok kullandığımız teknolojik aletlerden biri olan akıllı telefonlar yaşamımıza kattığı birçok fayda ile birlikte konuşulurken kullanımı ve amacının dışında kullanımının bireylerin yaşamına olumsuz etkilerinden de söz etmek gerekmektedir. Bu nedenler ve son yıllardaki teknolojinin hayatımızdaki yerinin artışı ve buna eklenen pandeminin getirdiği ekstra kullanımlar ile akıllı telefon bağımlılığı gibi konuların çalışılması büyük önem arz etmektedir. Bu araştırmanın temel amacı, bireylerin akılcı olmayan inançları ile akıllı telefon bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaca ulaşmak için yapılan literatür taraması sonucu belirlenen iki ölçek kullanılarak veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu (ATBÖ-KF) ve Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (Düşünme Türleri Ölçeği) ölçek formları kullanılarak içinde yaşadığımız ve halen devam eden pandemi süreci nedeniyle online ortam üzerinden 135'i erkek 186'sı kadın 421 genç üzerinden veriler toplanmıştır. Çalışmamızdaki iki değişken tarama modeli alt türlerinden ilişkisel tarama yöntemi ile Spss programı kullanılarak ele alınmıştır. Akıllı telefon bağımlılığının .09' u akılcı olmayan inançlarla açıklandığı görülmüştür. Aynı zamanda, akılcı olmayan inançların akıllı telefon bağımlılığını yordayıcı etkisinin incelendiği model bir bütün olarak anlamlı bulunmuştur ($F=42.61$, $p<.01$). Araştırma sonucunda, akılcı olmayan inançların akıllı telefon bağımlılığını pozitif ve anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur ($\beta = .30$, $t= 6.52$, $p<.01$). Buna göre, gençlerin akılcı olmayan inançlara sahip olması akıllı telefon bağımlılığını pozitif anlamda etkilediği söylenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Akıllı Telefon Bağımlılığı, Akılcı olmayan inançlar

SÖZEL ÖZET METİNLER

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ KAYNAŞTIRMA KAVRAMINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

Fatma Gül UZUNER, Mahmut Serkan YAZICI

Türkiye

Öz: Kaynaştırma uygulamaları eğitim sistemindeki önemli unsurlardan biridir. Bu bağlamda, temel eğitim kademesinde görev yapan öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu nedenle, hizmet öncesinde kaynaştırma uygulamasına ilişkin verilen eğitimlerin yeri oldukça önemlidir. Öğretmen adaylarının kaynaştırma kavramına ilişkin algılarının öğrenilmesi ve buna yönelik tedbirlerin ayrıca ele alınması gereklidir. Bu bakımdan, yapılan araştırmanın önemli olduğu belirtilebilir. Araştırmanın amacı, sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma kavramına ilişkin metaforik algılarının öğrenilmesidir. Amaca hizmet etmesi noktasında, nitel araştırma yaklaşımları kapsamında yer alan fenomenoloji araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, amaçlı örnekleme tekniklerinden biri olan uygun durum örnekleme tekniğine göre seçilen 38 sınıf öğretmeni adayı (4. sınıfta öğrenim gören) oluşturmaktadır. Veriler 2019-2020 güz döneminde metafor formu aracılığı ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde, üst düzey analiz biçimlerinden biri olan tümevarımsal içerik analizi kullanılmıştır. Bu kapsamda, kodlamalar yapılmış ve kodlamalar üzerinden de kategorilere ulaşılmıştır. Verilerin analiz edilmesi sonucunda; eğitim özellikleri kategorisi, sosyal adalet kategorisi, duygusal özellikler kategorisi ve kişisel özellikler kategorisi olmak üzere dört kategoriye ulaşılmıştır. Dört kategori kapsamında bulunan kodlar; bireysel farklılıklar, değerli öğrenciler, kritik dönem, nitelikli eğitim gerekliliği, bütünleştirme, eşitleyici eğitim anlayışı, ilgi, bireysel destek, bireyselleştirilmiş eğitim programı, destek eğitimi, gereklilik, gelişim sağlayıcı eğitim, sürdürülebilir eğitim, bireysel eğitim, hedefe ulaşmada belirsizlik ve sabır şeklindedir. Araştırmanın bulgularında, sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma kavramına ilişkin olumlu söylemleri olduğu görülse de bazı katılımcıların olumsuz algılara sahip olduğunu işaret eden cevapları bulunmaktadır. Dolayısıyla, sınıf öğretmeni adaylarına kaynaştırma uygulamalarına ilişkin daha fazla farkındalık çalışmasının yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma, Metafor, Sınıf Öğretmeni Adayları, Hizmet Öncesi Eğitim

ÇEKİŞMELİ EBEVEYN İLİŞKİLERİNDE / BOŞANMALARDA ÇOCUK İSTİSMARI İDDİALARI

Ferda KARADAĞ, Burcu ERSÖZ ALAN, Dilşad FOTO ÖZDEMİR

Türkiye

Öz: Ebeveynlerin birbirlerini çocuklarına yönelik istismar iddiaları ile suçladığı durumlarla profesyoneller son zamanlarda sıklıkla karşılaşmaktadır. Ebeveyn ilişkilerinde çatışma, kızgınlık ve kırgınlıklar yaşandığında özellikle de çekişmeli boşanma sürecinde bu iddiaların doğruluğuna karar vermek oldukça zorlaşmaktadır. Bu çalışmada, Hacettepe Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı polikliğinde 2015-2020 tarihleri arasında görülen, aile içinde çocuğa yönelik istismar iddiası olan 39 olguya ait dosya bilgileri, raporlar, görüşme içerikleri retrospektif olarak incelenmiş, kategorik veriler sayı (n) ve yüzde (%) olarak gösterilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin % 53.8'inin boşandığı, % 46.2'sinin boşanma sürecinin devam ettiği, velayet/geçici velayetin % 87,2 oranında annelerde olduğu, çocuğunun istismara uğradığı iddiası ile başvuruda bulunanın daha çok anneler olduğu (% 62,9), iddia edilen istismar türünün en çok cinsel istismar olduğu saptanmıştır. Çocuk ve ebeveynlerle yapılan görüşme ve değerlendirmeler sonucunda 26 olguda (% 66.7) istismar iddialarının doğru olduğuna ilişkin bir kanaate ulaşılamadığı, 7 olguda ise (%17.9) farklı nedenlerle çocuklarda istismar olup olmadığının anlaşılamayacağı yönünde görüş belirtildiği görülmüştür. Bu iddialar nedeniyle çocukların ebeveynlerini (% 69.3 oranı ile baba) hiç görmediği ya da düzensiz gördüğü saptanmıştır. Ebeveynler arasındaki anlaşmazlıklarda çocuk istismarı iddialarının değerlendirilmesi oldukça karmaşık ve zor bir süreçtir. Sosyal hizmet uzmanı, erişkin ve çocuk psikiyatristi, avukat gibi farklı meslek gruplarının yer aldığı multidisipliner bir ekip ile objektif ve bilimsel ölçütlere göre değerlendirilmelerin yapılması çocuğun yüksek yararına olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çatışmalı Ebeveyn İlişkileri, Çekişmeli Boşanma, Çocuk İstismarı İddiaları

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMINDAKİ DEĞİŞİKLİKLERLE İLGİLİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ DÜŞÜNCELERİ: MATEMATİK DERSLERİ AÇISINDAN BİR BAKIŞ

Ferhat ÖZTÜRK

Türkiye

Öz: Son yıllarda öğretmen yetiştirme alanındaki gelişmeler ve Türk eğitim sisteminde gerçekleştirilen yapısal değişikliklerle birlikte toplumsal ihtiyaçlar dikkate alındığında; Yükseköğretim Kurulu tarafından, öğretmen yetiştirme lisans programlarında alan eğitimi ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerine ağırlıklı olarak yer verilmesi ve lisans programlarının Milli Eğitim Bakanlığının yeniden hazırlayarak uygulamaya koyduğu öğretim programlarıyla uyumlu hâle getirilmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu anlamda YÖK 2018 yılında öğretmen yetiştirme lisans programlarında temel anlamda köklü değişiklikler yapmıştır. Sınıf Öğretmenliği Lisans Programlarında yapılan değişiklikler matematik açısından ele alındığında daha önce farklı dönemlerde ikişer saat olarak ayrı ayrı okutulan Temel Matematik I ve Temel Matematik II derslerinin üç saatlik İlkokulda Temel Matematik adı altında tek bir ders olarak verildiği ve dersin içeriğinin daha önce okutulan derslere göre oldukça sadeleştirildiği göze çarpmaktadır. Diğer taraftan Matematik Öğretimi 1 ve Matematik Öğretimi 2 derslerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı 2018 yılı öncesi lisans programıyla öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının lisans programlarında matematik ile ilgili alan eğitimi derslerinde yapılan bu değişiklik hakkında ne düşündüklerinin tespit edilmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Lisans Programının üçüncü sınıfında 2018 yılı öncesi yürürlükte olan lisans programıyla öğrenim gören 77 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla öğretmen adaylarına 2018 öncesi ve sonrası lisans programlarındaki matematik ile ilgili alan eğitimi derslerinin içeriklerinin yer aldığı ve bu içerikleri değerlendirerek yanıtlamaları için tek açık uçlu sorudan oluşan bir form uygulanmıştır. Veri toplama aracından elde edilen bulgular sonucunda; 41 öğretmen adayının 2018 yılı sonrası lisans programını, 31 öğretmen adayının ise 2018 yılı öncesi lisans programını daha etkili ve yeterli olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca üç öğretmen adayı her iki programın da etkili ve yeterli olduğunu belirtirken, iki öğretmen adayı konu ile ilgili görüş bildirmemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmeni Adayı, Lisans Programı, Matematik

SÖZEL ÖZET METİNLER

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE AKRAN ZORBALIĞI

Feyza UÇAR ÇABUK

Türkiye

Öz: Akran ilişkileri kuralların, sosyal becerilerin, toplumsal rollerin öğrenilmesi ve uygulanmasında büyük önem taşımaktadır. Olumlu akran ilişkileri, çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimine yardımcı olarak hayattaki başarılarını desteklerken, olumsuz akran ilişkileri öğrenme deneyimlerini ve başarılarını olumsuz etkileyebilmektedir. Akran ilişkilerinde yaygın olarak görülen akran zorbalığı saldırganlığın bir alt boyutu olarak kabul edilmekte, çeşitli kültürlerde farklı tanımlamalar yapılsa da evrensel bir kavram olarak kabul görmektedir. Akran zorbalığı, saldırgan pozisyonda olan bir birey ile zorbalığa uğrayan –kurban- arasında geçen ve saldırganın kurbanı bilinçli bir biçimde baskı altına almasıyla, acı ve sıkıntı vermesiyle sonuçlanan fiziksel, psikolojik ve/veya sözel saldırganlık türüdür. Zorba davranışı uygulayan ve kurban arasında güç dengesizliği bulunmakta, akran zorbalığı kurbanın korkmasına ve acı çekmesine neden olmaktadır. Okul öncesi dönemde akran zorbalığına maruz kalmanın ilerleyen yıllarda psikolojik sorunlara ve uyum sorunlarına neden olabileceği düşünülmektedir. Yapılan çalışmada akran zorbalığının tanımı, okul öncesi dönemde akran zorbalığı, akran zorbalığı çeşitleri ve okul öncesi dönemde akran zorbalığının önemi açıklanmıştır. Bu çalışma ile ülkemizde son yıllarda artış göstermesine rağmen sınırlı olan okul öncesi dönemde akran zorbalığı literatürünün zenginleştirilmesi, okul öncesi dönemde akran zorbalığına dikkat çekilmesi ve bu konunun önemi hakkında farkındalık yaratılması amaçlanmıştır. Okul öncesi dönemde akran zorbalığı alan yazın ışığında tartışılmış ve yapılacak çalışmalara yönelik öneriler verilerek sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akran Zorbalığı, Kurban, Okul Öncesi Dönem

EVDE ÇOCUK BAKIMI" PROGRAMINA KATILAN ANNELERİN PROGRAM HAKKINDAKİ VE PROGRAMIN ÇOCUKLARI İLE OLAN İLETİŞİMLERİNE ETKİSİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Feyza UÇAR ÇABUK, Fatma TEZEL ŞAHİN

Türkiye

Öz: Eğitim, kişiyle her daim beraber olan ve hayat boyu devam eden bir süreçtir. Doğumdan itibaren başlayan bu sürecin erken çocukluk yıllarından itibaren desteklenmesi çocuğun gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır. Küçük yaş grubu çocuğa sahip annelere yönelik uygulanan eğitim programları ile annelere ebeveynlik becerilerinin yanı sıra olumlu iletişim becerilerinin kazandırılabileceği düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmanın amacı "Evde çocuk bakımı" programına katılan annelerin program hakkındaki ve programın çocukları ile olan iletişimlerine etkisine yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü'ne bağlı 'Evde çocuk bakımı' programına devam eden, okul öncesi dönemde çocuğu olan çalışmaya katılmaya gönüllü 12 anne oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan, açık uçlu sorulardan oluşan Anne görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Anne görüşme formu, annelerin programı değerlendirmeye yönelik sorulardan ve annelerin çocukları ile olan iletişimlerine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Anne görüşme formu, Evde çocuk bakımı eğitim programına katılan annelere program sonrasında yüz yüze bireysel görüşme yapılarak uygulanmış ve görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda anneler çocukları ile daha iyi iletişim kurduklarını, oyun oynadıklarını ve kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Halk Eğitim Merkezi bünyesinde açılan eğitim programlarının içeriklerinin zenginleştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, anne çocuk iletişiminin öneminin sık sık vurgulanarak basın yayın organları aracılığıyla farkındalık yaratılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anne-Çocuk İletişimi, Evde Çocuk Bakımı Programı, Okul Öncesi

SÖZEL ÖZET METİNLER

COVİD-19 SÜRECİNDE ULUSLARARASI FİNANSAL PİYASALARDAKİ BULAŞMA ETKİSİ

Gamze ŞEKEROĞLU

Türkiye

Öz: Karşılıklı alım satım ile kıymetli evrakların sürekli el değiştirdiği piyasalarda, finansal entegrasyonun varlığından söz etmek mümkündür. Finansal entegrasyon, sermaye akımlarının piyasalar arasında serbestçe dolaşmasını sağlarken, diğer taraftan da finansal piyasalar arasındaki sıkı etkileşimden dolayı bir ülke piyasasındaki olumsuzlukların diğer ülkelere doğru yayılmasına neden olmaktadır. Piyasaların entegrasyonundan dolayı, bir ülkeden diğerine doğru finansal varlıklar aracılığıyla gerçekleşen yayılma ise bulaşma etkisi olarak ifade edilmektedir. Özellikle tarih boyunca yaşanan ülkesel krizlerin, kısa süre içinde diğer ülkelerde de görülmesinin uluslararası finansal piyasalardaki bulaşma etkisinden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla entegrasyon kaynaklı finansal piyasalar arasındaki etkileşimin sonucu olarak, bir ülke piyasasında başlayan olumsuzlukların başka bir piyasaya sıçrayarak ilerlemesi sebebiyle özellikle krizlerin ülkeler arasındaki yayılımı kolaylaşmakta, başka bir deyişle piyasalar arasında küresel boyutta bir bulaşma etkisi yaşanmaktadır. 2019 yılının sonlarında Çin'in Vuhan kentinde başlayan ve 2020 yılında tüm dünya ülkelerinin kabusu olan Covid-19 pandemisinin küresel piyasalardaki yansımalarının bulaşma etkisi çerçevesinde değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada, Çin, Japonya, Amerika, Almanya, Mısır ve Türkiye borsalarının endeks hareketleri incelenmiştir. Özellikle virüsün fazlaca korku yaratarak yayıldığı Mart ayında pay senedi piyasalarının dip seviyeyi görmesi ve sonrasındaki toparlanma eğilimi ile Ekim ayında vakaların yeniden artış göstermesiyle birlikte endeks değerlerinde Kasım ayında görülen ani düşüşler tüm piyasaların ortak hareketini işaret etmektedir. Sonuç olarak Covid-19 krizi döneminde çalışma kapsamında incelenen ülke borsalarının birlikte hareket etmeleri ve entegrasyon sebebiyle, piyasalar arasında bulaşma etkisi olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bulaşma Etkisi, Covid-19, Finansal Piyasalar, Finansal Entegrasyon

SÖZEL ÖZET METİNLER

İNFOGRAFİK TASARIMINDA GRAFİK TASARIMI İLKELERİN

Ghonche GHOJOGHİ

Türkiye

Öz: İnfografiği; bilginin veya verinin görsel bir sunumu şeklinde organize edilmesidir diyebiliriz. İnfografiği, imgelerin, grafiklerin ve minimal metinlerin toplamından oluşmaktadır. Günümüzde teknolojinin ve yapay zekanın insanlara sağladığı imkanlar sayesinde insanoğlu daha hızlı karar verme ve bilgileri yorumlamak mecburiyeti içerisindedir. Hayatımızın her alanında organize ettiğimiz her durumda iletişim etkililiğimizin verimliliği ve niteliği hususunda infografi toparlayıcı bir işlev görmektedir. Bu bağlamda, infografiklerle iletişim kurmak ve bilgiyi aktarmak daha kolay ve hızlıdır diyebiliriz. Bu bağlamda karmaşık, dağınık bilgilerin hedef kitleye aktarılırken organize edilmesi ve aktarılması noktasında infografi kullanımı çok büyük öneme sahiptir. Örneğin bir disiplin içerisinde organize edilen infografik afişlerde tüm veriler kısa bir zaman içerisinde okuyucuya aktarılabilmektedir. Genellikle tasarımcıların kullandığı ikonlar ve hazırladıkları illüstrasyonlar aracılığıyla organize edilen içerikler yada anlatımlar başarılı bir şekilde hedeflere ulaştırılmaktadır. Bu bilgilerden hareketle; çalışmamızda infografik tasarımını meydana getiren Görsel hiyerarşi, Denge, Bütünlük, Vurgu, Devamlılık ve Boşluk gibi ilker kuramsal açıdan ele alınarak yorumlanmıştır. Diğer yandan çalışmamızda ele alınan temsili çalışma örnekleri; Afişin Hikayesi, Bilgilerin Aktarımı ve İletişimi, Neden Tasarlanmıştır?, Başlık Kullanımı, Hizalama, Verilerin Aktarımı, Afişin Okunma Süresi, Renk Uyumu, Kontrast, Tipografi ve Negatif Alan Kullanımı gibi başlıklar adı altında çözümlenerek analiz edilmiştir. Yöntemsel olarak araştırma temeli içerisinde ele alınan çalışmamızda, görsel temsillerin inşası süreci belli ilkeler ve kuramsal bilgiler doğrultusunda yapılmıştır. Ancak bu örnek infografilerin anlaşılması ve çözümlenmesi görsellerin yada temsillerin okunarak yorumlanması ilkesine dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Grafik, Tasarım, İnfografi, İletişim, Etik

TOPLUMLARIN İNŞAASINDA "MİTOLOJİ" VE "MASS MEDİA"NIN ÖNEMİ; "YENİ AHİT" FİLMİ ANALİZİ

Gizem AKSU CAN

Türkiye

Öz: Modern öncesi dönemde de tıpkı modern sonrası dönemde olduğu gibi, insanları kitle haline getiren, kitle halinden toplumsal bir forma sokan olgular olmuştur. Günümüzde kitleyi bir araya getirip, bireyler arasında tesanüt sağlayan argüman Mass Medya iken modern öncesi dönemde bu tesanütü ve etkiyi mitler ve din sağlamıştır. Ayrışık bir kitleyi belli paydalarda bir araya getirip bağdaşık bir bütün oluşturmak ve bu bütünde tesir sağlamak için "mit" ler, destanlar, dini hikayeler kullanılmıştır. Bireyin hayal gücünün katkısıyla anlatılan hikayeler olan mitler, uzun dönem bilimsel açıdan bir değer görmemiş olsa da sosyal bilimlerde yaşanan gelişmeler ile beraber toplum üzerindeki tesirleri ve toplumu inşasında ki işlevleri onları görülebilir bir noktaya taşımıştır. Mitoloji ve dini hikayeler, günümüz medyasının en kutsal ve önemli rolü olan "bilgilendirme" işlevini de üstlenmektedir. Bu metinler incelendiğinde: araç-gereç kullanımı, hangi aracın nerede nasıl kullanacağı, avlanma ve tarımdan besin elde etme gibi fizyolojik ihtiyaçlardan, sınıf kavramı, eşitlik-üstünlük, tanrı, lider, kabile şefi, itaat, inanç gibi bireyin manevi ihtiyaçlarını da tatmin etmeye yönelik birçok konuda hem bilgilendirme hem de toplumu yönlendirme işlevini üstlendiği görülmektedir. Bu çalışmada toplumu yönlendirdiği ve inşa ettiği düşünülen mit, din ve efsane kavramları araştırılmıştır. Çalışmada bütünlük sağlaması ve bu kavramları etkileyen kitle ve toplum olguları üzerinde durulmuştur. Ayrıca kitle iletişim araçları ve mitolojik metinlerin misyonlarını incelemek ve kitle iletişim araçlarında sık sık yer verilen irade, güç, tanrı olgularını analiz etmek için "Yeni Ahit" filmi üzerinden rol çözümlemesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kitle İletişim Araçları, Medya, Mitoloji, Mitos, Toplum

KİMYASALLAR VE KİMYASAL ÜRÜNLERİN İMALATINDA İŞ KAZASI GEÇİRME DURUMUNA CİNSİYETİN ETKİSİ

Güfte CANER AKIN

Türkiye

Öz: Kimya sanayi; istihdam oranı ve ihracat potansiyeli gibi etkileri dikkate alındığında, ekonomiler için hayati öneme sahiptir. Çok tehlikeli sınıfta yer alan kimyasallar ve kimyasal ürünlerin imalatı faaliyetinde işçiler, birçok iş sağlığı ve güvenliği tehlikelerine maruz kalmaktadır. Sektördeki çalışma ortamının, iş sağlığı ve güvenliği risk etmenleri açısından değerlendirildiği, meslek hastalıkları ve kaza sayıları ile ilişkilendirildiği birçok çalışma literatürde mevcuttur. 2019 yılı Türkiye Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre; iş kazası oranı oldukça yüksek olan bu sektörde 3794 çalışan kazazede durumuna düşmüştür. Bu kazazedelerden, 3269'nun erkek 525'nin kadın olduğu görülmüştür. Kadın ve erkeğin fizyolojik yapısının farklı olduğu bilinmektedir. Ancak işyerlerin iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında kadın ve erkek ayrımı gözetilmemektedir. Bu çalışmada; kimyasallar ve kimyasal ürünlerin imalatında çalışanların sağlık ve güvenlikleri üzerine cinsiyet faktörünün etkilerinin gösterilmesi amaçlanmıştır. 2019 yılı SGK istatistiki bilgileri; beklenen ve gözlenen değerler arasındaki farkı esas alan, kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında kullanılan ve nonparametrik bir test türü olan Pearson Ki-Kare yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizde herhangi bir yazılım programı kullanılmamış olup, hesaplamalar manuel olarak yapılmış ve elde edilen analiz sonucu Ki-Kare dağılım tablosu ile karşılaştırılarak sonuca ulaşılmıştır. Bu çalışma ile cinsiyet faktörünün kimyasal ve kimyasal ürünlerin imalatında iş kazası geçirme durumunu etkilediği bulgusuna ulaşılmış ve cinsiyete göre çalışanlara yönelik özel uygulamaların gerekliliği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, Ki-Kare Analizi, Kimya Sanayi

ORTAÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMENLERİNİN TAMAMLAYICI ÖLÇME-DEĞERLENDİRME ARAÇLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Gülşah SALTIK AYHANÖZ

Türkiye

Öz: Bilimsel ve teknolojik gelişmelerden dolayı dünyada meydana gelen hızlı gelişim hayatın birçok alanında etkisini göstermektedir. Eğitim, bu gelişim ve değişimlerden etkilenen kurumlar arasında ön sıralarda yer almaktadır. Bu değişimlere ayak uydurabilmek adına çağdaş yaklaşımların öğretim programlarında yer alması gerekmektedir. Tamamlayıcı ölçme değerlendirme, öğretim programlarındaki ölçme değerlendirme faaliyetlerine ait çağdaş yaklaşımlar arasındadır. Bu araştırmanın amacı Niğde ilinde yaşayan ortaöğretim matematik öğretmenlerinin tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme araçları hakkındaki görüşlerini, bu araçları kullanma sıklıklarını belirlemektir. Çalışma 2020-2021 eğitim-öğretim yılının birinci döneminde Niğde ilinde yaşayan 12 Ortaöğretim Matematik öğretmeni ile yürütülmüştür. Nitel verilere odaklanan bir özel durum çalışması olarak 9 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Seçilen 12 Ortaöğretim Matematik öğretmeni ile yapılan mülakatlar ortalama 25-30 dakika sürmüştür. Çalışmada öğretmenlerin tamamlayıcı ölçme-değerlendirme araçlarının nasıl değerlendirildiği; haberdarlık, yeterlik, kullanıma yönelik öneriler gibi çeşitli kriterlerle irdelenmiştir. Görüşmeler sonucunda ortaöğretim öğretmenlerinin demografik özellikleri açısından tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçları ile ilgili haberdarlık, yeterlik, kullanım sıklığı hakkında cinsiyetleri açısından farklılık bulunamamış olup eğitim seviyesi ve hizmet yıllarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin tamamlayıcı ölçme değerlendirme kavramı ve araçları ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu ve tamamlayıcı ölçme değerlendirme araçlarını derslerinde yeterince kullanmadıkları görülmüştür. Öğretmenlerin tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme araçlarının kullanımı ile ilgili karşılaştıkları sorunların başında kalabalık sınıflar, kısıtlı zaman, merkezi sınav baskısı gösterilmiştir. Sınıf içi sorunlar, öğrenci ilgisizliği, hizmet içi eğitim eksikliği, materyal eksikliği ise tespit edilen diğer sorunlardır.

Anahtar Kelimeler: Tamamlayıcı Ölçme Değerlendirme, Ortaöğretim Matematik Öğretmenleri, Farkındalık

NATURE VERSUS NURTURE DEBATE IN THE NOVELS SALMAN THE SOLITARY BY YASHAR KEMAL AND THÉRÈSE RAQUIN BY EMILE ZOLA

Gökçen KARA

Turkey

Abstract: The variability of human behavior represents a dynamic problem. Nature versus nurture is a controversial topic that has sparked one of the ongoing discussions in developmental science. In other words, it can be interpreted as a dialogue that provides the dynamic interaction between environmental influences and biological factors in human development. It is known that nature and nurture both affect how people live and think, but how much of human character is influenced by nature and nurture is still unknown. Salman The Solitary by Yashar Kemal And Thérèse Raquin by Emile Zola are good examples of how nature and nurture can affect attitudes that consequently affect human life. In keeping with the argument, nature vs nurture, the authors, Zola and Kemal discuss character traits and their attitudes towards others. They introduce the concept of nature and nurture perspectives on important contemporary social issues to various degrees. The current work analyzes two novels, The Salman the Solidary, by Yashar Kemal, and Thérèse Raquin, by Emile Zola, which both include a murder. Since the protagonists of both novels commit murder at the end of the novel, this study examines the biological and social factors of their orientation to murder within the context of the nature versus nurture debate.

Keywords: Thérèse Raquin, Salman The Solitary, Nature Versus Nurture

A NEW HISTORICAL READING OF JULIAN BARNES'S ENGLAND ENGLAND

Gökçen KARA

Turkey

Abstract: In the second half of the twentieth century, the concept of 'historical reality' was rejected and the distinction between fiction and history began to be questioned. The understanding of whether objectivity is possible in historical studies has been questioned. The new historicism, also known as the postmodern history theory, questions the objectivity of traditional historical narratives and states that historical narratives are biased. Contemporary philosophers of history argue that history is constructed through language, just like literature, and that it is the result of a writing activity. According to the new historicists, the historian uses different types of materials and documents to make past events meaningful today and reconstructs history. History, together with the historian's interpretation of time, place, and characters, is inevitably a reconstruction of past events. Julian Barnes is already known as one of the most successful novelists of England. In this novel, Barnes referred to the subjectivity of history by trying to create an alternative history against the traditional history. Through his sarcastic voice, The novel England England deals with the constructed nature of the official history and the loss of its credibility. Barnes deals with ontological problems of reality and originality, bias and fictionalism of history, individual and national identity problems. Barnes not only problematizes historical narratives, but also addresses the 'myth of nationalism' built by political authorities. He also discusses the impact of ideology on people as a political force.

Keywords: England England, New Historicism, Julian Barnes

EVDE EĞİTİM GÖREN ALTINCI SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİK DERSİNE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Hakan NURLU, Muhammet YILMAZ, Murat KURT

Türkiye

Öz: Türkiye'de örgün ve yaygın eğitim uygulamaları bulunmaktadır. Örgün eğitime katılamayan öğrencilere yaygın eğitim hizmetleri sunulmaktadır. Zorunlu eğitim çağında olup okulda örgün eğitime devam edemeyen öğrenciler için sunulan eğitim hizmetlerinden bir tanesi evde eğitim uygulamalarıdır. Eğitimde bireyin konuyu algılayış biçimi konunun öğrenilmesine etki etmektedir. Bu sebeple öğrencinin konuya veya kavramlara ilişkin algılarının bilinmesi önemlidir. Bu çalışmanın amacı, sağlık sorunları sebebiyle matematik dersi eğitimini evde alan öğrencilerin matematik dersine yönelik algılarının incelenmesidir. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim deseni çerçevesinde yürütülmüştür. Çalışma grubunu 2020-2021 öğretim yılında Tokat ilinin Erbaa ilçesinde fiziksel engeli nedeniyle evde eğitim gören altıncı sınıf düzeyinde üç öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmış ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen veriler betimsel yaklaşıma uygun olarak analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; evde eğitim gören altıncı sınıf öğrencilerinin matematik dersine yönelik algılarının; sayı, alışveriş, saat, çıkarma ve çarpma gibi günlük hayatta sıklıkla karşılaştığı kavramlardan oluştuğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçları ve araştırma gözlemlerinden hareketle; evde eğitim gören öğrencilerin kendini ifade etme becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması, evde eğitim imkanlarının artırılması, sınıf ortamında kullanılan ders araçlarının ev ortamında da benzer şekliyle kullanılması, öğrencilerle iletişim konusunda öğretmenlerin bilgilendirilmesi, öğrencilerin çalışmalarını yapması için zaman ayrılması ve öğrencilerin öğrendiği konuları unutması problemine karşın tekrar etmelerini sağlayacak öğrenme materyallerinin öğretmenler tarafından hazırlanarak öğrencilere verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Algı, Altıncı Sınıf, Evde Eğitim, Matematik

SÖZEL ÖZET METİNLER

VATANDAŞLARIN ÜZERİNDE TAŞIDIĞI TC KIMLIK KARTLARININ ÇOK AMAÇLI KULLANILMASI IÇIN YAPILMASI GEREKENLER YA DA KAYITLI ERIŞIM CIHAZLARININ TC KIMLIK KARTLARININ KULLANIMINDA GÜVENLI ERIŞIM VE DOĞRULAMA CIHAZI OLARAK GELIŞTIRILIP KULLANILMASI

Hakan YILDIRIM

Türkiye

Öz: Halen kullanmakta olduğumuz TC Kimlik Kartlarımızın ilk Pilot uygulaması Eylül 2016'da başlamıştır. 02.01.2017 tarihi itibariyle ülke genelinde dağıtımına başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Kartı (TCKK) kullanılarak, vatandaşa sağlanan hizmetlerde, hizmetin özelliğine göre görsel, elektronik ve biyometrik olmak üzere farklı güvenlik seviyelerinde kimlik doğrulama yöntemleri kullanılması suretiyle güvenli kimlik doğrulaması yapılabilecek bir araç olarak planlanmıştı. İçişleri Bakanlığı'nca TCKK ile ilgili yapılacak iş ve işlemlere ilişkin usul ve esasların belirlenmesine yönelik ilk yönetmelik 03.12.2019 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanmıştır. Bakanlık tarafından gerekli Elektronik Kimlik Doğrulama Sistemi (EKDS) altyapısının tamamlanıp ve idari mevzuatın tanımlanmasının ardından, kimlik doğrulamada yurt çapında TCKK kullanımına geçilmesi beklenmektedir. Genel beklenti bu sürecin 2021 yılının sonundan önce tamamlanacağıdır. İçişleri Bakanlığı tarafından Resmî Gazete'nin 22 Ekim 2020 PERŞEMBE Tarih ve 31282sayılı nüshasında yayınlanan YÖNETMELİK ile TÜRKİYE CUMHURİYETİ KİMLİK KARTI ELEKTRONİK KİMLİK DOĞRULAMA SİSTEMİ hakkındaki son düzenleme yürürlüğe girmiştir. Kimlik Erişim Cihazı (KEC), EKDS'nin uç birim cihazlarından biri olup, elektronik ortamda hizmet veren uygulamalar için kimlik kartının yetkili kurum tarafından verildiğinin ve kartın gerçekten hamiline ait olduğunun doğrulanması amacıyla kullanılacaktır. Öte yandan halen alışveriş için gidilen market gibi yerler başta olmak üzere geliştirilmiş doğrulama araçları bulunmaktadır. Bu cihazlar bazı yazılımsal ilavelerle ve mevcut bilgi birikimiyle kimlik doğrulama cihazı olarak kullanılabilir. Ama öte yandan T.C. Kimlik Kartları ise cebimizde bulunan ehliyet, ruhsat, üye kartları ve ödeme araçlarının tamamının yerine geçebilir. Bu bildiride T.C. Kimlik Kartlarının çok amaçlı kullanımı için eldeki araçlardan ve bilgi birikiminden nasıl faydalanabileceğimiz ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Kartı, Kimlik Doğrulama Araçları, Elektronik ve Biyometrik Kimlik Doğrulama, Kimlik Erişim Cihazı

SÖZEL ÖZET METİNLER

ÖZ ÇEVİRİNİN İDEOLOJİK BOYUTU

Halise GÜLMÜŞ SIRKINTI

Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, öz çeviri olgusunun ideolojik boyutunu bir vaka çalışması üzerinden tartışmaktır. Bir çizgi roman sanatçısı olan Kutlukhan Perker'in Uykusuz isimli çizgi romanı, L-Manyak dergisinde 2004 yılında seriler halinde yayınlanmaya başlar. 2009 yılında Perker, söz konusu eserini İngilizceye çevirir ve eser Amerika'nın önde gelen çizgi roman yayıncılarından olan Dark Horse Comics tarafından Insomnia Cafe adıyla kitap olarak basılır. Çalışmanın ilk bölümünde, Türkçe özgün metin ile İngilizce öz çeviri metin "öz çeviri" ve "yeniden yazım" kavramları doğrultusunda karşılaştırılarak betimleyici bir yaklaşımla incelenmiş, Perker'in eserini farklı bir okur kitlesi için ciddi müdahalelerle yeniden yazdığı gözlemlenmiştir. Perker'in öz çeviri sürecinde eserindeki Türk kültürüne yönelik tüm göstergeleri İngiliz kültürüne yönelik göstergelerle değiştirdiği saptanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde çevirmen Emre Yavuz tarafından İngilizce metin üzerinden Türkçe'ye geri çevrilen ve Karakarga Yayınları tarafından basılan Insomnia Cafe başlıklı eser, "geri çeviri" kavramı doğrultusunda Perker'in özgün metni ile karşılaştırılarak incelenmiştir. Türk kültürüne yönelik göstergelerle bezenmiş Perker'in özgün Türkçe eserinin dolaşıma girdikten sonra Türkçeye gerçekleştirilen geri çevirisinde; eserin başlığı dahil olmak üzere tamamen yabancılaştırıldığı, Türkçe bir eser olmaktan çok uzak bir hal aldığı, ancak görüntüsel gösterge olarak çizimlerin aynı kaldığı gözlemlenmiştir. Elde edilen veriler, André Lefevere'in "çeviride ideoloji" üzerine kaleme aldığı söylemler doğrultusunda incelenmiş, "öz çeviri", "yeniden yazım" ve "geri çeviri" kavramları tartışmaya açılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Edebi Çeviri, Yeniden Yazım, Öz Çeviri, Geri Çeviri, Çeviride İdeoloji

PAZARLAMANIN KARANLIK YÜZÜ: INFLUENCER PAZARLAMASINDAKİ YANLIŞ UYGULAMALAR

Hamit ERDOĞAN, Ece ÖZER ÇİZER

Türkiye

Öz: İnternet tarihinin ikinci büyük evresi olan Web 2.0 ile dünyamız giderek dijitalleşmiş ve geleneksel kitle iletişim araçları eski gücünü kaybetmiştir. Geleneksel kitle iletişiminde pazardaki rekabetin yoğun olması, reklam maliyetlerinin fazlalığı, küçük veya niş işletmelerin kısıtlı reklam bütçesine sahip olması, hukuki kısıtlamalar ve yasaklar nedeniyle pazarlama uygulayıcıları yeni alanlarda faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bu alanların başında Web 2.0 ile ortaya çıkan sosyal ağlar ve bu ağlar aracılığıyla ünlenen influencerlar gelmektedir. Influencerlar, influencer pazarlaması kapsamında ürün yerleştirme faaliyetlerini sıklıkla kullanarak takipçilerini etkilemeyi hedeflemektedirler. Influencerların etki kapasiteleri ve dereceleri üzerinde ise takipçi sayıları kritik öneme sahiptir. Takipçi sayılarına göre influencerlar; mega influencerlar, makro influencerlar, mikro influencerlar ve nano influencelar olmak üzere dört gruba ayrılmaktadırlar. Araştırma kapsamında ele alınan diğer bir kavram ise karanlık pazarlamadır. Karanlık pazarlama özellikle hukuken yasaklanmış veya pazarlama faaliyetleri kısıtlanmış ürünleri, hedef kitlenin farkında olmadan bilinç altına yerleştirmeyi amaçlamaktadır. Karanlık pazarlama, parçalı, bölümlendirilmiş, kişiselleştirilmiş ve yeniden hedefleme olmak üzere dört pazarlama uygulamasından oluşmaktadır. Hedef kitle olan tüketicilerin bilinç altına etki etmede influencer pazarlaması ve karanlık pazarlamanın bir arada kullanımına sıkça rastlanılmaktadır. Bu bağlamda çalışma influencerlerin, influencer pazarlaması kapsamında yaptıkları ürün yerleştirme faaliyetlerinin karanlık pazarlama faaliyetleriyle ilişkili bir şekilde kullanılmasını kavramsal olarak incelemiştir. Bu doğrultuda literatüre katkı sağlanarak, pazarlama uygulayıcılarına ve influencerlara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Influencer, Influencer Pazarlaması, Ürün Yerleştirme, Karanlık Pazarlama

10-14 YAŞ GRUBUNDAKİ ÇOCUKLARIN DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞI VE FİZİKSEL AKTİVE DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Hasan AKA

Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, çocukların dijital oyun bağımlılığı ve fiziksel aktivite seviyelerini belirlemek ve cinsiyetler arasındaki farkın incelemesidir. Çalışmaya 10-14 yaşları arasında bulunan 38 erkek (yaş=12,82±1,35) ve 56 kız (yaş=12,88±1,14) olmak üzere toplam 94 çocuk gönüllü olarak katılmıştır. Çocukların dijital oyun bağımlılık düzeyleri, dijital oyun bağımlılığı ölçeği; fiziksel aktivite düzeyleri ise ilköğretim öğrencileri için fiziksel aktivite soru formu ile belirlenmiştir. Bu ölçekte dört alt boyutta toplam 24 soru bulunmaktadır. Ölçeğin alt boyutları incelendiğinde, Dijital Oyun Oynamaya Yönelik Aşırı Odaklanma ve Çatışma alt boyutu 7 sorudan, Oyun Süresinde Tolerans Gelişimi ve Oyuna Yüklenen Değer alt boyutu 7 sorudan, Bireysel ve Sosyal Görevlerin / Ödevlerin Ertelenmesi alt boyutu 6 sorudan, Yoksunluğun Psikolojik - Fizyolojik Yansıması ve Oyuna Dalma alt boyutu 4 sorudan oluşmaktadır.İlköğretim Öğrencileri İçin Fiziksel Aktivite Soru Formu, katılımcıların genel fiziksel aktivite alışkanlıkları hakkında fikir vererek, kişinin son 7 gün boyunca yaptığı aktiviteleri değerlendirmektedir. Çalışmada elde edilen verilerin istatiksel analizi SPSS 24 paket programında yapılmıştır. Katılımcıların dijital oyun bağımlılığı ve fiziksel aktivite seviyesinin cinsiyetler arasındaki farkı belirlemede Indepented t testi kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel analiz sonuçlarına göre dijital oyun oynamaya yönelik aşırı odaklanma ve çatışma alt boyutunda, oyun süresinde tolerans gelişimi ve oyuna yüklenen değer alt boyutunda, bireysel ve sosyal görevlerin / ödevlerin ertelenmesi alt boyutunda, dijital oyun bağımlılığı ölçeği toplam puanında erkekler ile kızlar arasında kızlar lehine anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0,05$). Çalışmada bulunan 10-14 yaşları arasındaki erkek çocukları dijital oyunlara bağımlılık ve yönelimlerinin daha fazla olduğu; kızların ise fiziksel aktivitelere katılımlarının erkeklerden daha düşük seviyede olduğu söylenebilir. Çocukların dijital oyunlara alternatif olabilecek fiziksel aktivite içeren farklı oyunlara yönlendirilmelerinin çocukların dijital oyun bağımlılıklarını azaltacağı ve fiziksel aktivite seviyelerini artıracağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Dijital Oyun Bağımlılığı, Fiziksel Aktivite Düzeyi

YEREL YÖNETİMLERDE KATILIM VE DEĞERLENDİRMESİ: TÜRKİYE VE AVRUPA ÜLKELERİ ÖRNEKLERİ

Hüseyin ÇALT, Rükan KUTLU KORLU

Türkiye

Öz: Yerel yönetimler, halkın yerel ve müşterek ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulmuş olan kuruluşlardır. Özellikle son yüzyıllarda gerek niceliksel anlamda artış gerekse niteliksel anlamda değişim gösteren yerel ihtiyaçlar, yerel yönetimler için farklı güçlükler ortaya çıkarmaktadır. Yerel yönetimler hem bu güçlüklerin üstesinden gelmek hem de uluslararası siyasi arenada ortak çıkarlarını savunabilmek amacıyla, küreselleşme, demokratikleşme ve teknolojik ilerlemelerin etkisiyle uluslararası düzeyde iş birlikleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda yerel düzeyde katılımcılığın gelişmesi, yerel yönetimleri güçlendirecek, güçlüklerin üstesinden gelme konusunda daha başaralı yapacaktır. Katılımcılık halkın karar alma süreçlerine katılarak önceliklerini belirlemesine imkân vermektedir. Katılımcılık, şeffaflık, hesap verilebilirlik, yönetişim ve demokrasi gibi pek çok kavramı bünyesinde barındırmaktadır. Son yıllarda adından sıkça söz ettiren katılımcılık ulusal ve uluslararası düzeyde yerel yönetimlerde de gelişmeye devam etmektedir. Yasaların getirmiş olduğu olumlu katkıların yanı sıra, katılım konusunda halkın yönetime nasıl ve ne kadar katılacağı konusu da önemli sorunlardan biridir. Halkın yöneticileri seçebilmesi demokrasi açısından değerli olmakla birlikte artık kesinlikle tek başına yeterli değildir. Dolayısıyla halkın farklı yollarla kendisinin yönetime katılması ve fikirlerini yansıtması ülkenin demokrasisinin gelişmesi ve sisteme yabancılaşmaması adına önemli bir parametre teşkil etmektedir. Bu çalışmada yerel yönetimlerde katılımcılık kavramı ele alındıktan sonra katılımın unsurları ve yöntemleri irdelenecek ve ardından ülke örnekleri yer alacaktır. Çalışmanın sonuç kısmında ise katılımcılığın geliştirilmesinde çeşitli eleştiriler ve öneriler getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetimler, Katılımcılık, Yerel Demokrasi

RAM'DA ÇALIŞAN ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ÇALIŞMALARI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Kadriye ÖZYAZICI, Oğuz EMRE, Ayşegül ULUTAŞ-KESKİNKILIÇ, Zekeriya ARSLAN

Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı, rehberlik ve araştırma merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin mesleki çalışmalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ülkemizde tüm eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik rehberlik ve özel eğitim hizmetleri, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin sorumluluğunda yürütülmektedir (Yeşilyaprak, 2013). Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim haklarından yararlanmalarını sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenleyen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği öğrencilerin RAM'a yönlendirilmesi ile eğitsel tanılama süreci, izleme ve değerlendirme ekibi, aile katılımı ve özel eğitimin genel ilkelerini belirlemektedir. Rehberlik ve araştırma merkezleri; özel eğitim hizmetlerinin tüm basamaklarının planlanması, uygulanması, paydaşların ortak amaçlar doğrultusunda ilerlemesinin organize edilmesi, çalışmaların izlenme ve değerlendirilmesi sorumluluğunu yürüten kurumlardır (MEB, 2012). Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin çeşitli illerinde Rehberlik ve Araştırma Merkezinde çalışan 25 Özel Eğitim Öğretmeni oluşturmaktadır. Nitel araştırma modelinde yapılandırılan araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, özel eğitim öğretmenleri özel gereksinimli çocukların engel türlerinin çeşitlilik göstermesi nedeniyle her engel türüne özgü sahip olmaları gereken bilgi donanımına yeterince sahip olmadıkları ve bunun özel gereksinimli öğrenciyi değerlendirmede dezavantaj oluşturduğunu belirtmektedirler. Hizmet içi eğitim ve seminerlerin yetersiz olduğu vurgulanmaktadır. Eğitsel tanılama ve değerlendirmede azami hassasiyet gösterildiği, öğrencilerin bilgilerinin gizliliğinin ve güvenirliğinin mesleki etik açısından önemli olduğunun altı çizilmektedir.

Anahtar Kelimeler: RAM, Özel Eğitim, Özel Eğitim Öğretmeni

OKUL ÖNCESİ EĞİTİME DEVAM EDEN ÇOCUKLARIN DUYGU BİLGİSİ VE ÖZ DÜZENLEMELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Latife Hanım OVALI, Ebru ERSAY

Türkiye

Öz: Bireylerin duyguları onların düşünceleri ve davranışları üzerinde etkilidir. Çocuklarda duygusal yeterlilik doğumla başlar ve erken çocuklukta hızla gelişir. Araştırmalar, duygusal yeterliliklerden biri olan duygu bilgisinin erken çocuklukta okula uyum, erken okuryazarlık becerileri, prososyal davranışlar, sosyal yeterlilikler ve akademik yeterliliklerle güçlü ilişkiler ortaya koymuştur. Çocukların hem akademik hem de sosyal başarılarıyla ilişkili görülen diğer kavramlardan bir tanesi de öz düzenlemedir. Öz düzenleme bireyin kişisel hedeflere ulaşmak için kendi düşünce, duygu ve davranışlarını planlaması ve aldığı geri bildirimlerle revize etmesi olarak tanımlanmaktadır. Öz düzenleme becerilerinden bazıları; dikkat, dürtü kontrolü, duygu durumunu düzenleme ve davranışların olası sonuçlarını kestirebilme şeklinde sıralanmaktadır. Duygu bilgisi ile duygu düzenleme arasındaki ilişki farklı çalışmalarla ortaya konsa da çocukların duygu bilgisi ve öz düzenleme becerilerinin incelendiği çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu çalışma ile okul öncesi eğitime devam eden çocukların duygu bilgileri ile öz düzenleme becerilerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Mevcut pandemiden dolayı veri toplama işlemi devam etmektedir. Şuana kadar toplanan toplam 80 veri (36 kız 44 erkek çocuk) üzerinden yapılan analizler burada paylaşılacaktır. Analiz sonuçları, çocukların duygu bilgisi ve öz düzenlemeden aldıkları toplam puanlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, duygu bilgisi ile öz düzenlemenin "dikkat/dürtü kontrolü" alt boyutundan alınan puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çocukların duygu bilgisinden aldıkları puan ile öz düzenlemenin "olumlu duygu" alt boyutundan aldıkları puan arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Duygu Bilgisi, Öz Düzenleme, Okul Öncesi Dönem

SÖZEL ÖZET METİNLER

PAZARLAMA BİLİMİNİ YENİDEN KONUMLANDIRMAK: PAZARLAMAYA ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM OLARAK KARŞI PAZARLAMA MODELİ ÖNERİSİ

Mahmut NEVFEL ELGÜN, Hüseyin Çağatay KARABIYIK

Türkiye

Öz: Özellikle Neo-Liberalizm'in artan etkisiyle birlikte günümüzde hemen her şey fiyatlandırılmaktadır. Buna ek olarak üretim kapasitesindeki artışlar da üretimin massedilmesi meselesini ortaya çıkarmıştır. Bu gelişmeler ekonomi bilimi ve onun alt dallarını ekonomik bilimsel dünya görüşünün dışından incelenmesini bir zorunluluk haline getirmiştir. Hemen her şeyin fiyatlandırılmış olması özellikle pratikte ekonomiyi bir nihai amaç haline getirmiştir. Yani herhangi bir felsefi değerlendirme yapılmaksızın artan sayısal ekonomik veriler "iyi" olarak yorumlanmaktadır. Felsefi çalışmaların azalmasının da bir sonucu olarak pazarlama bilimi bu "artırılması gereken ekonomik veriler" yanılgısına düşerek buna uygun bir yapıda gelişmiştir. Bunun anlaşılması için pazarlama literatürünü felsefi bir bakış açısıyla incelemek gerekmektedir. Pazarlama literatürü incelendiğinde pazarlamanın pazar olgusunu tarafsız bir şekilde inceleyen bir bilim dalı olmadığı görülmektedir. Esasında pazar olgusunun arz ve talep edenler olmak üzere iki ekonomik aktörü bulunmaktadır. Buna karşın pazarlama bilimi arz yönlü bir bilimsel dünya görüşüne sahiptir. Tüketici davranışları dışında tüm pazarlama literatürü açık bir şekilde ekonomiye işletme perspektifinden bakmaktadır. Tüketici davranışları literatürü de aslında bir aktör olarak talep edenlerin karar ve davranış kalıplarını arz edenlere açıklama amacı taşımaktadır. Gerek teori gerekse pratikteki tüm bu gelişmeler meta-pazarlama tartışmalarını bir zorunluluk haline getirmiştir. Bu çalışmada tarafsız bir bilim olarak pazarlama ilkeleri literatürü incelenmiş ve bunlara bağlı olarak bir Karşı-Pazarlama Modeli önerilmiştir. Şüphesiz ki getirilen öneri bir bilim dalına kökten yeni bir dünya görüşü kazandırma amacı taşıdığı için bu amacın tek bir çalışmada gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Ancak pazarlama ilkeleri temelinde öne sürülen bu tartışmanın literatürde yeni bir tartışmayı başlatması bu dönüşüm sürecini de başlatacaktır.

Anahtar Kelimeler: Pazarlama, Meta-Pazarlama, Bilim Felsefesi, Pazarlama İlkeleri, Karşı Pazarlama Modeli

SÖZEL ÖZET METİNLER

TARİHMURAT KAPKİNER: THE FIRST ABRAHAMESQUE MYSTIC IN THE GRIP OF HISTORICITY AND MODERN CONSCIOUSNESSSELLİK VE MODERN BİLİNÇ KISKACINDA İLK İBRAHİMİ MİSTİK MURAT KAPKINER

Mehmet Alparslan AKINCI, Yakup ÇELİK

Türkiye

Öz: İslam mistisizmi başlangıcından itibaren vahiy ve nebevi pratikten oluşan dinsel geleneğin içinde kendine dilsel ve retorik bir alan açarak bir gölge söylem üretmiştir. Vahyin (Kur'an) keskin dilini mecaz ve alegorilerle baypas ederek bir tür "İslam içinde İslam" ihdas eden bu söylem şiddet ve yoğunluğu değişse de tarihsel tasavvuf geleneğine bütünüyle hakim olmuştur. Murat kapkıner, bir şair olarak İslam mistisizmi geleneğinde ilk defa mistik bilinç kurgusunu vahiy dilinin içine oturtma çabasıyla Kuran'ın söylem bütünlüğünü geleneksel tasavvufun mecaz ve alegorilerinin önüne koymuş, bir anlamda gelenekten çok başka bir biçimde bir tür "Kuran mistisizmi" oluşturmuştur. Şairin şiirinin tamamına hakim olan bu bilinç ve söylem, oldukça istemli bir seçimle "İbrahimi gelenek" adı verilen semitik kutsal metinleri tanrısal esinin sürekliliği içinde ele almış ve Tevrat ve İncil'in bilişsel arka planını da mistik deneyimine dahil etmiştir. Şiirinde geleneksel tasavvufun özgül dilini hemen hemen hiç kullanmayan şairin bireysel mistik deneyimini ifade etmek üzere seçtiği aracın doğrudan vahyin yoruma tabi tutulmamış literal varlığı olması ilginç bir yeniliktir. Kuran metninin mistik derinlikten yoksun olduğu savıyla temellendirilmiş ve örtülü bir biçimde İslam mistisizmini vahiyden sapma olarak değerlendiren Batılı bakışın tam aksine şairin kendi mistik bilinç ve dilini Kuran perspektifi üzerine oturtması tasavvuf çerçevesine ait olmadığı gibi herhangi bir dinsel geleneğe de ait değildir. Şairin bilgi deneyiminin karşısına çıkan iki büyük iç çatışma ögesi ise modern psikolojinin insan tekini yerleştirdiği algı kalıpları ve tasavvuf geleneğinin temellük ettiği "Müslüman mistik" tipolojisidir. Onun şiirinde bu iç çatışmanın derin izleri görülür. İçsel yolculuğun kontrolsüz akışında şairin bilincinde gerçekleşen tinsel uyumsuzluk, kendisini kuşatan inanç ve yaşam atmosferine çeşitli şekillerde yansır. Düşünsel içeriği vahiy ve gelenekçe belirlenmiş belleği modern dünyanın bilincini kuran felsefi-psikolojik dil ve bilinçle kuşatılmıştır. Son çözümlemede ortaya çıkan salt poetik bir tutum değil, birkaç ucuyla evrensel mistisizme dahil olan yepyeni bir "Müslüman mistik bilinci"dir. Bu bilince "İbrahimi mistisizm" adını vererek onu hem geleneksel tasavvufun tinsel dünyasından ayrı tutmak gerektiğini hem de Kur'an perspektifli özgün bir mistik düşünceyi imlediğimizi belirtmek doğru olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kuran Mistisizmi, Mistik Şiir, Murat Kapkıner, Modern Türk Şiiri

SÖZEL ÖZET METİNLER

E-TİCARET VE BU TÜR KURUMLARIN MUHASEBE SİSTEMLERİNİN İNTERNET ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Mehmet Hanifi AYBOĞA ,Solmaz APAK, Farshad GANJİ

Türkiye

Öz: E-ticaret ve bu tür kurumların muhasebe sisteminin internet üzerinden etkisinin incelendiği bu makalede: Yeni ekonomi, ekonominin küreselleşmesi ve ekonomideki bilgi ve iletişim teknolojilerinin uygulamalı gelişimi ile yakınsaması sırasında oluşan yeni bir olgudur. Bireyler, şirketler ve hükümetler arasındaki ekonomik ilişkilerde köklü değişiklikler oldu. Bu olgunun oluşumu sırasında, e-ekonomi ve hatta e-hayat olgusunun çeşitli boyutlarının ortaya çıktığını görüyoruz E-sağlık, e-bankacılık ve e-sigorta Her insanın, hatta bazen tüm toplumun normal yaşamındaki e-ticaret örnekleri yaşlılar arasında E-ticaretin avantajları arasında küreselleşen ticarette etkili yardım, zaman ve alan kısıtlamalarının ortadan kaldırılması, iç ve dış değişim sürecini hızlandırmak, bilgiye kolay ve hızlı erişim ve ekonomik kaynakların optimum tahsisi bulunmaktadır. Muhasebe alanında e-ticaret, muhasebeyi entegre ve bağımlı bir e-ticaret sistemine dönüştürmüştür ve birbirleriyle sürekli ve düzenli bir ilişki içinde oldukları için ayrıştırılamazlar bile. E-ticaretin anlamı tüm sınırları sıfıra indirmek özellikle her şey bir tıkla yapılması ve riskleri azaltma ve yeni bir devre giriş yapmak bu işlemle yapılmaktadır. Bu terimlere aşina değilseniz ve e-ticaret yapmayı düşünüyorsanız, bu konular hakkında da biraz araştırma yapmanız gerekiyor. Alan adı, kuracağınız firmanın internet üzerindeki adıdır. Sunucu ise, sitenizi kurmak ve verilerinizi barındırmak için kullanacağınız servistir. Sunucu, internet sitenizin tüm verilerini barındırdığınız bir alan da diyebiliriz. Öncelikle bir alan adı ve sunucu satın almanız ya da kiralamanız gerekecektir. Bunun için çeşitli Hosting firmalarının internet sitelerini ziyaret edebilir ve ihtiyacınıza yönelik bir sunucu seçebilirsiniz.

Anahtar Kelimeler: E-Ticaret, E-Pazarlama, E-Ticaretin Önündeki Engeller, İnternet Üzerinden E-Ticaret, Muhasebe Sistemi

SÖZEL ÖZET METİNLER

GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN SOSYAL BİLGİLER ETKİNLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mehmet Kadir COŞKUN, Ufuk ŞİMŞEK

Türkiye

Öz: Anayasanın 42. Maddesinde "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz" ibaresine rağmen bireyler içerisinde bulundukları toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik şartların yanı sıra bilişsel, duyuşsal, bedensel gibi dezavantajlılıklarından ötürü temel eğitimden yoksun kalabilmektedirler. Temel eğitim sürecine dâhil olan bireylerin ise süreç içerisinde yetersizliklerine bağlı olarak çeşitli problemler yaşadıkları bu nedenle eğitimden yeterli düzeyde yararlanamadıkları ve kaliteli eğitime erişimde problem yaşadıkları bilinmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı ortaöğretim 6. sınıf görme engelli öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi "Dünyanın Neresindeyim?" konusuna yönelik bireysel öğrenme ihtiyaçlarını tespit etmek ve ünitede yer alan kavramlarının öğretimine yönelik bir öğretim modeli tasarlayarak bu modelin kullanışlılığını ve kavram öğrenimine etkisini araştırmaktır. Tasarım Tabanlı Araştırma (TTA) yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada öğretim tasarımı amacıyla ADDIE modeli kullanılmış ve çalışma üç ana aşamada tamamlanmıştır. İlk aşama olan ihtiyaç analizinde görme yetersizliği yaşayan öğrencilerin sosyal bilgiler öğrenimi konusunda yer alan kavramları anlama düzeyleri belirlenmiştir. İkinci aşamada ise ADDIE modelinin tasarım, geliştirme ve uygulama basamakları izlenmiş olup, birinci aşamada tespit edilen sorun ve ihtiyaçları gidermek amacıyla bireysel ihtiyaçlara uygun öğretim modeli tasarlanarak uygulanmıştır. Çalışma sonucunda; görme yetersizliği olan öğrencilerin tespit edilen ihtiyaçlarını gidermek ve "Dünyanın Neresindeyim?" konusuna ait temel kavramlarının etkili öğrenimini sağlamak amacıyla tasarlanan materyallerin öğrencilerin ilgi ve tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmış ayrıca öğrencilerin akademik başarılarını etkileyerek öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, ADDIE Öğretim Tasarımı, Görme Yetersizliği

SÖZEL ÖZET METİNLER

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK ERTELEME DAVRANIŞININ AÇIKLANMASI: YAŞAM DOYUMU VE UMUT

Mehmet KANDEMİR

Türkiye

Öz: Öğrencilerin öğrenme ve başarı verimini olumsuz etkileyen akademik erteleme, herhangi bir gerçekçi neden bağlı olmaksızın öğrencilerin akademik sorumluluklarını geciktirmesidir. Öğrenciler arasında oldukça yaygın olarak bilinen akademi erteleme davranışı, aynı zamanda öğrenciler açısından bir stres kaynağıdır. Öğrencinin akademik yaşamının işlevselliğini olumsuz etkileyen bu davranış açıklanmasının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Buna göre araştırmanın amacı, öğrencilerin akademik erteleme davranışının yaşam doyumu ve umut düzeyleri ile yordanıp yordanmadığını belirlemektir. İlişkisel tarama modeli kullanıldığı bu araştırmanın grubunu, 380 kız ve 190 erkek olmak üzere toplamda 570 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada, Aitken Akademik Erteleme Ölçeği", "Yaşam Doyumu Ölçeği" ve "Umut Ölçeği" veri toplama amacıyla kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenirlik katsayıları bu araştırma için yeniden incelenmiş ve inceleme sonucunda güvenirlik katsayılarının yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin korelasyon ve basit regresyon analizi incelendiği araştırmada, akademik erteleme ile yaşam doyumu ve umut puanları arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda, akademik erteleme davranışının bu iki değişken tarafından negatif yordandığı ve regresyon modelinin anlamlı olduğu araştırma sonucunda bulunmuştur ($F=26.22$, $t= 8.42$, $p<.001$). Araştırmanın sonuçları, ilgili literatürdeki araştırma bulguları ile karşılaştırılarak tartışması yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre, pozitif psikolojinin önemli kavramlarından olan yaşam doyumu ve umut değişkenlerinin akademik ertelemeyi yordayan önemli bir değişken olduğu ve akademik erteleme davranışı ile başa etme programlarında bu iki değişkenin değerlendirilebileceği düşünülmüştür. Aynı zamanda araştırma sonuçları bağlamında, akademik ertelemenin doğasını daha iyi anlamaya yönelik araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Akademik Erteleme, Yaşam Doyumu, Umut ve Pozitif Psikoloji

SÖZEL ÖZET METİNLER

AKADEMİK ERTELEME DAVRANIŞININ ÖZ DÜZENLEME, AKADEMİK ORTALAMA VE OKUL DEVAMSIZLIK DAVRANIŞLARIYLA İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ

Mehmet KANDEMİR

Türkiye

Öz: Öğrencilerin ödev yapma, proje hazırlama, sınavlara hazırlanma gibi akademik görev ve sorumluluklarını hiçbir gerçekçi neden olmadan geciktirme olarak bilinen akademik erteleme davranışı, öğrencilerin gerçek öğrenme ve başarı potansiyeli için engel bir davranıştır. Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışının öz düzenleme, akademik ortalama ve devamsızlık davranışlarıyla ilişkilerinin incelenmesidir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın grubunu, 420 kız ve 156 erkek olmak üzere toplamda 606 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada, Aitken (1982) tarafından geliştirilen, Balkıs (2008) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Aitken Akademik Erteleme Ölçeği"; Kandemir, Dündar ve Palancı (2014) tarafından geliştirilen "Duygusal Okuryazarlık Ölçeği Öz Düzenleme Boyutu" ve araştırma sürecinde hazırlanan "Bilgi Formu" veri toplama amacıyla kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik katsayıları, bu araştırma için yeniden incelenmiş ve ölçeklerin iç tutarlılık katsayılarının güvenirlik için yeterli olduğu değerlendirilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin korelasyon ve regresyon analizi incelendiği araştırmada, akademik erteleme ile öz düzenleme ve akademik ortalama puanları arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada, akademik erteleme ile okul devamsızlığı arasında pozitif bir ilişki dikkat çekici diğer bir bulgu olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda, akademik erteleme davranışının öz düzenleme, akademik ortalama ve devamsızlık değişkenleriyle yordanmaya çalışıldığı araştırmada, regresyon modelinin tamamı anlamlı olduğu bulunmuştur ($F=18.21$, $t= 10.21$, $p<.001$). Araştırmanın sonuçları, ilgili literatürdeki araştırma bulguları ile karşılaştırılarak tartışması yapılmıştır. Akademik erteleme davranışlarıyla baş etmeye yönelik çalışmalarda, öz düzenleme, akademik ortalama ve okul devamsızlığı değişkenlerinin önemli olabileceği araştırma bulgularına göre değerlendirilmiştir. Aynı zamanda araştırma sonuçları bağlamında, akademik ertelemenin doğasını daha iyi anlamaya yönelik araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Akademik Erteleme, Öz Düzenleme, Akademik Ortalama ve Devamsızlık

SÖZEL ÖZET METİNLER

TÜRKÇE ÖĞRETMENLERİNİN ÇEVRİM İÇİ DERSLERE DAİR ALGILARI: LONDRA ÖRNEĞİ

Mehmet TOYRAN

Türkiye

Öz: Bütün dünyayı etkisi altına alan Covid 19'un en çok etkilediği alanlardan birisi de eğitimdir. Derslerin okullarda ve özel eğitim kurumlarında yüz yüze yapılamaması kurumları alternatif eğitim biçimine yöneltmiş, kısa sürede dünyanın birçok yerindeki eğitim kurumları çevrim içi eğitim seçeneğini gündemlerine almıştır. Böylelikle eğitimin vazgeçilmez unsuru olarak kabul edilen sınıf ortamları da değişmeye başlamış, çevrim içi ders yapmaya uygun platformlar, sınıfların yerini almıştır. Yabancılara Türkçe öğretiminde çok önemli bir yere sahip olan Yunus Emre Enstitüleri de yeni duruma hızla uyumlanan kurumlardan birisi olmuştur. Pandemi koşullarının ağır yaşandığı ülkelerden biri olan İngiltere'de yaklaşık 100 yabancı öğrenciye Türkçe öğreten Yunus Emre Enstitüsü Londra şubesi, Şubat 2020 tarihinden itibaren tüm seviyelerdeki derslerini çevrim içi ortamlara taşımıştır. Ders ortamları değişse de öğretmenler, derslerin aslî unsuru olmaya devam etmektedir. Bu çalışmada Yunus Emre Enstitüsünde yabancılara Türkçe öğretimi yapan beş öğretmenle odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiş, çevrim için derslerle sınıf ortamında yapılan derslerin temel dil becerilerine etkileri üzerinde görüşleri sorulmuştur. Çevrim içi derslere geçiş aşamasında tedirgin olduklarını ifade eden öğretmenler, ilerleyen süreçlerde temel dil becerilerinin öğretilmesinde herhangi bir olumsuzluk yaşamadıklarını hatta çevrim içi derslerin konuşma ve dinleme etkinliklerini çeşitlendirmesi açısından daha faydalı olduğunu ifade etmişlerdir. Görüşmeye katılan öğretmenlerde, çevrim içi derslerin materyal kullanımını çeşitlendirmesi açısından da olumlu olduğu kanaati vardır.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe, Uzaktan Eğitim, Dil Becerileri

TÜRKİYE VE ALMANYA ORTAOKUL MATEMATİK DERS KİTAPLARININ GEOMETRİ VE ÖLÇME ÖĞRENME ALANININ BİLİŞSEL İSTEM DÜZEYLERİNE GÖRE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Melek MARAŞLI, Cemalettin IŞIK

Türkiye

Öz: Öğrenme sürecinde öğretmenlerin yanı sıra eğitim öğretimin daha iyi şartlar içerisinde gerçekleşmesi için öğretim araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Her ülkede olduğu gibi belirli istendik davranışların bireylere öğretilmesi hedeflenmiştir. Bu hedeflenen davranışların kazandırılması için ders kitaplarını göz ardı etmeden, önce bilgilerin bireylere kazandırılması sonra bilgilerin kalıcılığını sağlayabilmek maksadıyla ders kitaplarının içeriğini zenginleştirici etkinliklerle desteklenmesi büyük önem arz etmektedir. Matematik ve geometri öğretimi esnasında imkanlar doğrultusunda kazandırılmak istenilen kavramlar için somut araç gereçler kullanılmalıdır. Ders kitaplarında da buna yönelik etkinlik ve soruların bulunması etkin ve öğretici geometri eğitimini destekleyecektir. Çalışmada, ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve Almanya'nın Bavyera Eyaletinin belirlemiş olduğu matematik ders kitaplarının beşinci, altıncı ve yedinci sınıf kademelerinin geometri ve ölçme öğrenme alanında karşılaştırmalı bir analizi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda her iki ülkenin matematik ders kitaplarında bulunan etkinliklerin hangi bilişsel istem düzey aşamasında yer aldıklarının tespiti bu çalışmanın odak noktasını oluşturmuştur. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştımanın içerisinde bulunan veri toplama yöntemlerinden doküman analizi yöntemine başvurulmuştur. Türkiye ve Almanya matematik ders kitaplarındaki geometri ve ölçme öğrenme alanına yönelik etkinliklerin bilişsel istem düzeyleri arasındaki farklılıklara yönelik sorulara yanıtlar aranmıştır. 5, 6 ve 7. Sınıf düzeyine ait kazandırılmak istenilen kavram göz önünde tutularak 10 adet etkinlik belirlenmiştir. Toplamda 60 etkinlik incelenerek bilişsel istem düzeylerine bakılmıştır. Türkiye ve Almanya ders kitaplarından incelenen etkinliklerin bilişsel istem düzeyleri genel olarak Yüksek Düzey İstemler-Bağlantılı Yöntemler YDİ-Bı düzeyinde olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Geometri, Ölçme, Bilişsel İstem Düzeyi, Ders Kitapları

THE RATE OF GROWTH IN TURKEY UNDER ALTERNATIVE NEUTRAL TECHNOLOGICAL PROGRESS

Merter MERT

Turkey

Abstract: This study aims to estimate the rate of growth in Turkey under alternative neutralities. In one-sector growth model, neutral technological progress occurs as Harrod-neutral or Hicks-neutral or Solow-neutral. Using the data of Turkey for the period 1969-2006 and based on ordinary least squares method, this paper estimates the rate of growth under Harrod-neutrality, Hicks-neutrality and Solow-neutrality. According to the results of the study, Turkey's annual average rate of growth of per capita is below its steady-state rate of growth of per capita in 1969-2006. Note that steady-state rate of growth means potential or natural or long-term rate of growth. Thus, the former result means that Turkey's average rate of growth of per capita output is below its potential or natural rate of growth of per capita output, in 1969-2006 and so as today. Currently, policy makers have a set of targets which point out the inclusive growth, human development and sustainable development. These targets emphasize that economic growth does not represent happiness and living standards alone. Our results show that increasing the rate of growth of per capita output is still an important target for the policy makers in Turkey. The main problem is to achieve the optimal path between human development and economic growth. Besides, according to the results of the present study, the output elasticity of capital is negative. This is an undesirable result but it was discussed in the literature. This result's meaning determines the comments of the other results of the study. This result should be discussed in another study in detail.

Keywords: Economic Growth, Harrod-Neutrality, Hicks-Neutrality, Solow-Neutrality, Economic History of Turkey

DEVELOPMENT GAP OF TURKEY FROM VARIOUS PERSPECTIVES

Merter MERT

Turkey

Abstract: For a developing country in a competing world, economic growth and development is not adequate. In other words, a backward country has targets to catch-up with and then forging ahead to the developed countries. This means that a developing country is willing to grow rapidly than developed countries. Thus, a developing country will be able to catch-up with and then forging ahead to the developed countries, under certain conditions. According to the literature, these conditions are related to institutional conditions of that country, social capability of that country, degree of backwardness of that country, techno-economic paradigm shift, etc. Apart from how can it be possible to catch-up with developed countries; this study is a simple attempt to measure the development gap among Turkey, United States of America, Germany, Russia and China. According to the results of the study, Turkey is able to catch-up with the United States of America and Germany. However, it will take long time for Turkey. If Turkey can achieve 5% of per capita rate of growth, this process will become faster. As per capita rate of growth of 5% is admitted as the natural rate of growth for Turkey, this means that it is important for Turkey achieving its potential rate of growth of per capita. Besides, thanks to its rapid economic growth, China is going to catch-up with Turkey in 4 years and the United States of America in 34 years, in terms of per capita. Finally, China will catch up with the United States in terms of total output in 6 years.

Anahtar Kelimeler: Development Gap, Economic Growth, Catching-Up, Falling Behind, Forging Ahead

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN ZAMAN YÖNETİM BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Metin YILDIZ, Abdurrahman KIRTEPE, Kürşad Nuri BAYDİLİ

Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacını spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin zaman yönetim becerilerini farklı değişkenlere göre karşılaştırılması oluşturmuştur. Araştırmanın evreni 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören 1543 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi, kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 152 erkek,113 bayan olmak üzere 265 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmanın modeli nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modelidir. Çalışmada "Kişisel Bilgi Formu" kullanılarak katılımcıların demografik özellikleri, "Zaman Yönetimi Envanteri (ZYE)" kullanılarak diğer araştırma verileri toplanmıştır. Katılımcılardan elde edilen verilere SPSS 25.00 yazılımı aracılığıyla çeşitli istatistiki analizler uygulanmıştır. Kategorik değişkenlere ait frekans ve yüzde değerleri, nicel değişkenlere ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur. İki kategori içeren kategorik değişkenlerle nicel değişkenlerin karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi, ikiden çok kategori içeren kategorik değişkenlerle nicel değişkenlerin karşılaştırılmasında tek yönlü Anova testi kullanılmıştır. Tek yönlü Anova testi sonucunda anlamlı farklılık bulunması durumunda kategoriler Bonferroni testi ile ikişerli olarak karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda; Erkek öğrencilerin zaman planlamada daha başarılı oldukları görülmüşken, bayan öğrencilerin zamanlarını boşa geçirecek zaman harcattırıcılarına yönelik uğraşlarla ilgilenmedikleri, rekreasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilerin okudukları bölümle bağlantılı olarak zaman tutumuna ilişkin konulara daha fazla hakim oldukları, serbest zamanlarında fiziksel-sportif etkinliklere katılan öğrencilerin bu aktivitelere zamanlarını ayırarak zaman planlamalarını daha iyi gerçekleştirdikleri görülmüştür. Araştırmanın örneklemi tek bir üniversiteden ve fakülteden alınmıştır. Daha farklı üniversitelerdeki ve fakültelerdeki öğrencilerin zaman yönetimi becerileri aynı anda araştırmaya dâhil edilerek üniversiteler arası karşılaştırmanın olacağı daha geniş kapsamlı bir araştırma gerçekleştirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, Zaman, Zaman Yönetimi

SÖZEL ÖZET METİNLER

EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİLERİNDE YAYIMLANAN SINIF EĞİTİMİ MAKALELERİNİN YÖNTEM EĞİLİMİ

Muhammet YILMAZ, Hakan NURLU, Murat KURT

Türkiye

Öz: Bilişim teknolojilerinin gelişmesi ile bilgiye ulaşmak kolaylaşmıştır. Bilimsel alanda yayımlanan makalelerin sayısı gün geçtikçe artmakta ve internet ağı sayesinde bu makalelere ulaşmak çok kolay olmaktadır. Bu nedenle bilimsel alanlarda yayımlanan bu makalelerin niteliği ister istemez araştırmacıları düşündürmektedir. Bu makalelerin niteliğini ortaya koyan birçok yöntem bulunmaktadır ve bunlardan biri de doküman analizidir. Bu çalışmanın amacı; eğitim fakültesi dergilerinde yayınlanan sınıf eğitimi makalelerinin yöntem eğilimini belirlemektir. Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. 2013-2019 yılları arasında ULAKBİLİM'de TR Dizin'de dizinlenen eğitim dergilerinde yayımlanan makaleler birtakım anahtar kelimeler kullanılarak sınırlandırılmış ve elde edilen makaleler incelenmiştir. Çalışmada 2013-2019 yılları arasında ULAKBİLİM'de TR Dizin'de dizinlenen 22 eğitim dergisinde gerçekleştirilen sınırlandırmalar sonucunda 427 makaleye ulaşılmıştır. Veriler doküman analizi ile çözümlenmiştir. Neticede; bu makalelerin en fazla nicel araştırma yaklaşımına göre desenlendiği, nicel yaklaşımın içerisinden de en fazla tarama metodunun kullanıldığı; nitel yaklaşımda en fazla olgubilim yönteminden yararlanıldığı görülmüştür. Nicel yaklaşımda veri toplama aracı olarak en fazla anketin kullanıldığı, nitel araştırma olan makalelerde yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanıldığı; veri analizinde ise nicel yaklaşımın kullanıldığı makalelerde en fazla t- testinin, nitel yaklaşımın kullanıldığı makalelerde içerik analizinin kullanıldığı görülmüştür. Bu sonuçlar göz önüne bazı öneriler getirilmiştir: Sınıf Eğitimi üzerine yayımlanan makalelerde karma yöntem daha fazla kullanılabilir. Alternatif veri toplama araçlarının kullanıldığı makaleler yayımlanabilir. Nitel yaklaşıma göre desenlenen çalışmalarda eleştirel çalışmalar ve kültür analizinin yönteminin kullanıldığı makaleler çalışılabilir. Nicel yaklaşıma göre desenlenen çalışmalarda tam deneysel makaleler çalışılabilir.

Anahtar Kelimeler: Doküman Analizi, Sınıf Eğitimi, Yöntem

SÖZEL ÖZET METİNLER

"LOVEMARK" OLUŞUM SÜRECİ VE INSTAGRAM KULLANIM İLİŞKİSİ: TÜRK HAVA YOLLARI ÜZERİNE BİR ANALİZ

Murat KOÇYİĞİT, Büşra KÜÇÜKCİVİL

Türkiye

Öz: Günümüzün pazarlama konseptinin temeli, tüketiciler ile marka arasında duygusal bir bağ kurabilmektir. Tüketicinin markaya yönelik ilgisini, sempatisini, sevgisini ve yakınlığını davranışsal olarak satın almaya dönüştürmesi Lovemark olarak ifade edilmektedir. Samimiyeti, gizemi ve duyuları harekete geçirebilmeyi kapsayan Lovemark kavramı, tüketicilerin iç görülerini, deneyimlerini ve neyi ne zaman istediklerini anlamayı gerektirmektedir. Dolayısıyla markaların Lovemark oluşum sürecinde tüketicilerin sevgisini, saygısını, ilgisini ve güvenini kazanmaları gerekmektedir. Markaların en önemli hedefi tüketicileri tarafından sevilmek, güvenilmek ve onların kalbini kazanmaktır. Bunu gerçekleştirebilmek için sosyal ağ platformlarının ve özellikle Instagram'ın kullanımının önemi her geçen gün artmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, Lovemark oluşum süreci ile Instagram kullanım ilişkisini tespit etmektir. Bu bağlamda, MediaCat tarafından yapılan Türkiye'nin Lovemark'ları 2020 araştırmasına göre havayolu şirketleri kategorisinde ilk sırada yer alan THY markasının örneği üzerinden Lovemark oluşum süreci ile Instagram kullanım ilişkisi incelenmiştir. Araştırmada Lovemark oluşum süreci bağlamında incelenen Instagram profili Kasım 2020-Ocak 2021 tarihleri ile sınırlıdır. Araştırmada veriler belirtilen tarihler arasındaki Instagram paylaşımları incelenerek toplanmış ve sınıflandırılmıştır. Araştırmada içerik analizi tekniği kullanılarak araştırma amacı doğrultusunda toplanan veriler oluşturulan kodlama cetveli aracılığıyla çözümlenmiştir. Yapılan analizler doğrultusunda markanın Instagram hesabı aracılığıyla müşterileri ile aktif diyalogda olduğu, müşterilerini dinlediği, kesintisiz iletişim sağlamaya çalıştığı, tüketicilerin ihtiyaçları doğrultusunda hizmet geliştirmeye çalıştığı, özgün içerikler ürettiği, düzenli paylaşımlar yaptığı, trendleri yakından takip ettiği, ilgili hashtag ve emoji kullandığı, kısa metinler veya ilgi çekici görseller ile mesajını tüketiciye aktarabildiği ve bu doğrultuda Lovemark oluşum sürecini güçlendirdiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda marka farkındalığı, marka kimliği ve etkileşim gibi hususlarda Instagram'ın markayı tüketiciler nezdinde etkin bir konuma taşıyabileceği de belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lovemark, Marka Farkındalığı, Marka Kimliği, Etkileşim, Instagram

SÖZEL ÖZET METİNLER

KRİZE YANIT VERME STRATEJİLERİ: COVID–19 PANDEMİ SÜRECİNDE SAĞLIK BAKANLIĞI'NIN INSTAGRAM PAYLAŞIM ANALİZİ

Murat KOÇYİĞİT, Büşra KÜÇÜKCİVİL

Türkiye

Öz: Krizler, kuruma ve paydaşlarına zarar verme ihtimali yüksek olan, istenmeyen durumlar olduğu için kurumun krize yönelik geliştirdiği tepkisel strateji önem taşımaktadır. Krizler, doğası gereği çoğunlukla tahmin edilemez durumlar olduğu için krizle ilgili teoriler geliştirmenin pek çok zorlukları olduğu bilinmektedir. Kurumlar tarafından doğru bir şekilde ve stratejik olarak belirlenen krize yanıt verme stratejisi, kriz yönetiminde ve kriz iletişiminde ciddi bir misyon üstlenmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı Covid–19 pandemi sürecinin ortaya çıkardığı kriz durumunun Sağlık Bakanlığı'nın ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın resmi Instagram hesapları aracılığıyla nasıl yönetildiğini ve krize yanıt verme stratejilerinden hangilerinin daha yoğun bir şekilde kullanıldığını belirlemektedir. Araştırmada krize yanıt verme stratejileri bağlamında incelenen Instagram profilleri küresel salgının başlangıcı olan 11 Mart 2020 ile araştırmanın gerçekleştirildiği 31 Temmuz 2020 tarih aralığı ile sınırlıdır. Araştırmada veriler belirtilen tarihler arasındaki Instagram paylaşımları tek tek incelenerek toplanmış ve sınıflandırılmıştır. Araştırmada içerik analizi tekniği kullanılmıştır ve araştırma amacı doğrultusunda toplanan veriler oluşturulan kodlama cetveli aracılığıyla çözümlenmiştir. Yapılan analiz ve incelemeler doğrultusunda Sağlık Bakanlığı'nın ve Sağlık Bakanı'nın Covid–19 pandemi sürecine ilişkin resmi Instagram hesaplarındaki paylaşımlarında, krize yanıt verme stratejilerinden en çok bilgilendirme stratejisini, daha sonra ise sempati stratejisini kullandığı tespit edilmiştir. Özür stratejisine ilişkin bir paylaşımın yapılmadığı da araştırmanın diğer bir bulgusu olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: COVID–19, Kriz, Kriz İletişimi, Krize Yanıt Verme Stratejileri, Instagram

GÜNEY ÇİN DENİZİNDE TARİHSEL HUSUMETLERDEN BÖLGESEL İHTİLAFLARA VE ÇİN'İN ASKERİ REVİZYONU

Murat YORULMAZ

Türkiye

Öz: Doğu ve Güneydoğu Asya bölgeleri son yıllarda küresel ekonomi açısından önemli bir role sahiptir. Bölge devletleri, ulusal ekonomilerindeki gelişmelerle küresel ekonomiye önemli oranda katkı sunmaktadırlar. Bu durum, Doğu ve Güney Doğu Asya'da küresel güçler arasında ve aynı zamanda bölge devletleri arasında sadece ekonomik açıdan değil politik, askeri ve güvenlik açılarından da çok yönlü bir rekabetin doğmasına sebep olmaktadır. Rekabetin en şiddetli konusunu, Güney Çin Denizindeki (GÇD) egemenlik iddialarına ilişkin ihtilaflar oluşturmaktadır. Güney Çin Denizi, sahip olduğu zengin besin değeri ve yer altı kaynakları ile dikkatleri giderek üzerine çekmektedir. GÇD'nin uluslararası deniz ticareti açısından sahip olduğu transit güzergâh rolü, jeopolitik önemi, zengin yer altı ve besin kaynakları bahse konu ihtilafların sebepleri olarak gösterilmektedir. Öte yandan GÇD'deki bölgesel ihtilafların da yerel çatışmalar üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Çin'in Güney Çin Denizinin neredeyse tamamı üzerinde hak iddia etmesi ise kıyıdaş devletlerin ve hatta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gibi büyük güçlerin tehdit algılamalarına ve kıyıdaş devletlerarasında egemenlik iddiaları rekabetine sebep olmaktadır. Aynı zamanda kıyıdaş devletlerinin artan askeri kapasiteleri bağlamında egemenlik iddialarının silahlı çatışmaya dönüşme olasılığı da sıkça gündeme taşınmaktadır. Bu noktadan hareketle, GÇD'deki bölgesel ihtilafların ulusal güvenlik açısından Çin'in askeri yapısını ve kapasitesini revize etmesinde önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Öte yandan, Çin'in son yıllarda askeri yapısını ve kapasitesini revizyon programları vasıtasıyla arttırması, bölge güvenliğine yönelik tehditlerin başında gelmektedir. Bu çalışma, Çin'in askeri revizyon programlarını ve askeri revizyonun Çin'in bölgesel ihtilaflarda politikalarını kararlılıkla sürdürmesine nasıl yol açtığını GÇD'deki ihtilaflar bağlamında analiz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çin, Güney Çin Denizi, Bölgesel Çatışma, Askeri Revizyon

AN EMPIRICAL ANALYSIS ON EFFECTS OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON EMPLOYMENT GENERATION IN A DEVELOPING NATION: A CASE OF NIGERIA (1990-2019)

Musbau OMOTOLA KADİR, Behiye CAVUSOGLU

Turkey

Abstract: The study examines the impact of foreign direct investment (FDI) on employment generation in developing countries using Nigeria as a case study. Time series data were collected between1990-2019. The main objective of series data is to find the relationship between foreign direct investments on employment generation. The study tends to find if there is significant relationship between both variables, However, to capture this data were collected on FDI, Employment level in Nigeria, also alternative hypothesis such as Inflation rate, exchange rate were considered to give another angle of their effects on employment generation in Nigeria. The analysis adopted the model used by Massoud (2008) to test for the relationship of foreign direct investment and employment generation. It was revealed that foreign direct investment has a positive relationship on Employment generation in developing countries such as Nigeria. And it was statistically significant. Although, exchange rate and inflation rate should a Negative relationship on Employment generation in Nigeria and their relationship are statistically significant. Interest rate, however was not statistically significant and it shows a negative relationship with employment generation. The Auto Regressive Distributed Lag (ARDL) Bound test shows that in the all variables are co-movable. Thus we rejected. The null hypothesis that says that says that there is no longing relative between the variables. Hence it was concluded that to end employment generation in Nigeria it is necessary to provide a conducive investment atmosphere. Also, the monetary authorities should regulate the interest rate, inflation rate and exchange rate.

Keywords: Foreign Direct Investment, Employment, Inflation Rate, İnterest Rate, Exchange Rate

COVİD-19 SALGIN SÜRECİNDE REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİNDE ÇALIŞIYOR OLMAK

Necdet KONAN, Necibe Damla ÖZDEMİR

Türkiye

Öz: Bu çalışma, Covid-19 salgın sürecinde Rehberlik ve Araştırma Merkezinde (RAM) görev yapan öğretmenlerin yaşadığı sorunlara yönelik görüşlerini ve öğretmenlerin bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere Rehberlik ve Araştırma Merkezinde (RAM) görev yapan öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Bu araştırma olgubilim deseninde nitel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, Malatya ilinde bulunan Yeşilyurt Rehberlik ve Araştırma Merkezi ile Battalgazi Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görev yapan 29 rehber öğretmen ve özel eğitim öğretmeni oluşturmaktır. Araştırmanın verileri toplanırken yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu salgın sürecinde Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde görevlerine devam etmiş,kurumlarına özel eğitim öğrencilerinin incelemesini yapmak ve öğretmen, veli ve öğrenciye salgına ilişkin psiko-sosyal destek sunmak amacıyla gittiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler genel olarak virüse yakalanma kaygısı yaşadıklarını, esnek mesai/dönüşümlü çalışma şeklinin uygulanmasını, eğer esnek mesai uygulaması kalkarsa vaka ve ölüm oranlarının artacağını, kurumlarına dair kaygılarının azalması için destek eğitim raporlarının uzatılması gerektiğini, eski normal hayatlarını çok özlediklerini belirtmiş, sürece dair onları en çok etkileyen yaşantının her gün açıklanan vaka ve ölüm sayıları ile bu süreci fırsat bilip aileleriyle daha çok vakit geçirmeleri olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışma kapsamında; salgın sürecinde RAM 'lardaki iş ve işleyişin düzenli biçimde devam etmesi, öğretmenlerin sağlıklarından kaynaklı kaygı yaşamaması, belirsizliklerin giderilmesi, çalışma saatleri ve şeklinin tekrar ilgili makamlarca gözden geçirilmesi gerekli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs, Ram, Rehber Öğretmen, Özel Eğitim Öğretmeni

SÖZEL ÖZET METİNLER

COVİD-19 SALGIN SÜRECİNDE MÜZİK ÖĞRETMENİ OLMAK

Necdet KONAN, Necibe Damla ÖZDEMİR, Ahmet Talha ÖZDEMİR

Türkiye

Öz: Bu çalışma, Covid-19 salgın sürecinde müzik öğretmenlerinin yaşadığı sorunlara yönelik görüşlerini ve öğretmenlerin bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla araştırma olgubilim deseninde nitel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, Malatya ilinde bulunan Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinde görev yapan 19 müzik öğretmeni oluşturmaktır. Araştırmanın verileri toplanırken çalışmanın amacı doğrultusunda alan yazından hareketle hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu salgın sürecinde müzik öğretmenlerinin görevlerine devam ettiğini, en büyük sorunlarının; öğrencilerin yeterli bilgisayar ve internet alt yapısına sahip olmadığını, müzik dersinin uzak eğitim yoluyla yapılabilecek bir ders olmadığını, kurumlarının çok hijyen olmadığını ve salgın süreci bitene kadar okulların açılmaması gerektiğini belirtmiş, bu sürecin bir an önce bitip salgından önceki normal hayatlarına dönmek istediklerini, bu süreçte onları en çok her akşam sosyal medya ve iletişim kanallarında yayınlanan vaka ve ölüm sayılarının, kamu spotu reklamlarının, uzaktan eğitime geçilmesi ile birlikte başlayan yeni öğrenme sürecinde ki zorlukların etkilediğini belirtmişlerdir. Genel olarak kurallara uyulması gerektiği ve basında yer alan doğru bilgi ile virüse karşı alınan tedbirlerin eski normal hayata dönünce de devam etmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu çalışma kapsamında; salgın sürecinde okulların düzenli biçimde amaçları doğrultusunda devam etmesi, öğretmenlerin sağlıklarından kaynaklı kaygı yaşamaması, belirsizliklerin giderilmesi, çalışma saatleri ve şeklinin tekrar ilgili makamlarca gözden geçirilmesi gerekli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs, Müzik Öğretmeni, Salgın

8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ARGÜMANTASYON NİTELİKLERİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ÖRNEK UYGULAMALAR

Nejla ATABEY

Türkiye

Öz: Argümantasyon son yıllarda fen eğitimi araştırmalarında sıklıkla kullanılan ve önemi giderek artan bir uygulama haline gelmiştir. Çünkü günümüzde öğrencilerden bilimsel bir şekilde tartışabilme, fikirlerini savunabilme ve nitelikli kararlar verebilme becerilerine sahip olmaları beklenmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin bir olayla ilgili düşüncelerini fayda ve zarar analizleri yaparak, farklı gerekçeler sunarak ve karşı argümanları çürüterek sunabilecekleri öğrenme ortamlarının tasarlanmasının gerekli olduğu belirtilmektedir. Oysa Türkiye'deki mevcut Fen Bilimleri öğretim programı incelendiğinde öğrencilerin kanıt temelli tartışmalara katılabilecekleri etkinliklerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Programdaki bu eksiklik göz önünde bulundurularak mevcut çalışmada 8. sınıf "Enerji dönüşümleri ve Çevre Bilimi" ünitesi kapsamında kullanılabilecek örnek argümantasyon uygulamaları geliştirilmiştir. Bu uygulamalardan ilki Avustralya'da develerin toplu katliamı hakkında farklı görüşlere sahip bireylerin arasındaki konuşmaların Scratch 1.4 programı ile canlandırıldığı karikatürlerdir. Bu etkinlikle ile öğrencilerin konuyu etik, sosyal ve bilimsel (besin zinciri ve ağı) açılardan ele alması planlanmıştır. Diğer bir etkinlikte öğrencilerin fotosentez ile ilgili verilen ifadeleri iddia, veri, akıl yürütme ve çürütme öğeleri ile eşleştirmesi istenmektedir. Böylece öğrencilerin argüman öğelerini tanımaları amaçlanmaktadır. Üçüncü etkinlikte küresel ısınma ile ilgili bir soru ve bu soruya ilişkin farklı fikirlerin yer aldığı V Diyagramı kullanılarak öğrencilerden hangi argümanların daha güçlü olduğuna karar vermeleri beklenmektedir. Böylece üç farklı etkinlik aracılığı ile öğrencilerin "Enerji dönüşümleri ve Çevre Bilimi" ünitesi bağlamında argüman yapısı ile güçlü argümanların özelliklerini anlamaları yanı sıra bilimsel ve sosyobilimsel argümanları üretme becerileri desteklenecektir.

Anahtar Kelimeler: Argümantasyon, Fen Bilimleri Dersi, 8. Sınıf Öğrencileri

SÖZEL ÖZET METİNLER

SOSYAL BİLİMLERDE YÖNTEM TARTIŞMALARI: POZİTİVİZME KARŞI ANTI-POZİTİVİZM

Nidan OYMAN BOZKURT

Türkiye

Öz: Pozitivist paradigmaya göre sosyal bilimler kendilerine model aldıkları doğa bilimlerine ve yöntemlerine uydukları ölçüde bilimsel kabul edilmektedir. 20. yüzyıldaki bazı gelişmeler bu egemen paradigmanın ciddi ölçüde sarsılmasına neden olmuştur. Einstein'ın Görelilik Kuramı, Heisenberg'in Belirsizlik İlkesi, Popper, Kuhn ve Feyerabend'in doğa bilimleri hakkındaki yenilikçi görüşleri ve pozitivizm eleştirileri, Frankfurt Okulu ve Eleştirel Kuramın etkileri, vb. gelişmeler sosyal bilimlerdeki metodolojik tartışmaları etkileyerek egemen paradigmanın dönüşmesine yol açmıştır. Böylece sosyal bilimlerde alternatif paradigmalara ilişkin bir tartışma zemini doğmuştur. Tarihsel olarak sosyal bilimler, Comte'un pozitivist bir söylemin ürünü olarak tesis ettiği, toplumun rasyonel yönden düzenlenmesi amacına hizmet eden, dolayısıyla toplum yasalarının da doğa yasaları gibi işlemesi gerektiği düşünülen bir sosyal bilim paradigmasından, Dilthey (tin bilimleri) ve Yeni-Kantçıların (kültür bilimleri) ortaya koydukları, özneyi temel alan ve kendi kavramlarıyla sosyal alanı açıklamaya çalışan bir sosyal bilim paradigmasına doğru bir dönüşüm süreci sergilemiştir. Bu süreç sonunda, sosyal bilimlerin geldiği nokta, toplumsal olguların açıklanmasında katı rasyonelliğin tam olarak işlemediği, modernizm karşıtı bir noktadır. Açıklayıcı kuramların yerini söylemlerin ve yorumların aldığı bir sosyal bilim paradigmasında, evrensel ve tekil doğruları temsil eden bir sosyal bilimcinin yerini ise daha sorgulayıcı, kullandığı kavramlara daha duyarlı, farklı bir sosyal bilimci tipi almıştır. Ancak günümüzün tüketici ilgisine göre oluşan kamu alanında dinleyici kitlesi ve otoritesi olmayan bir sosyal bilimcinin nasıl görünür olacağı sorgulanmakta, görünür olanların ise topluma ve toplumsal sorunlara yabancılaşmaları ve "ne olsa gider" mantığıyla kurulu düzene ve otoriteye yönelik "konformist teknisyenlere" dönüşmeleri yönünde eleştirilere maruz kalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilimler, Pozitivizm, Post-Pozitivizm, Anti-Pozitivizm, Yöntem

SÖZEL ÖZET METİNLER

GELİŞİMSEL YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERE TUVALET EĞİTİMİ: SİSTEMATİK DERLEME

Nuray ÖNCÜL

Türkiye

Öz: Tuvalet eğitimi, gelişimsel yetersizliği olan çocuklar için kritik önemi olan bir süreçtir; çünkü gelişimsel yetersizliği olan çocuklar ya başarı bu süreci ile tamamlayamazlar ya da bu süreçte akranlarına kıyasla gecikirler. Dolayısıyla tuvalet eğitimi, gelişimsel yetersizliği olan çocuklar için üzerinde dikkatle durulması, sistematik biçimde öğretim yapılması gereken bir süreçtir (Call vd., 2017). Gelişimsel yetersizliği olan çocuklara genellikle; geleneksel tuvalet öğretimi (Kroger & Burnworth, 2009; LeBlanc vd., 2005) ve hızlı tuvalet öğretimi (Azrin &Foxx, 1971; Chung, 2007; Keen vd.,2007) olarak adlandırılmış iki yaklaşım kapsamında tuvalet öğretimi yapılmaktadır. Bu iki yaklaşımda da çoğunluğu uygulamalı davranış analizine dayalı uygulamalardan oluşan öğretim paketleri kullanılmakta ve bu öğretim paketlerinin etkililiği incelenmektedir. Sayıları oldukça fazla olan bu araştırmaları ise sentezleme gereksinimi bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, yarım yüzyıllık bir zaman diliminde (1970-2020) gelişimsel yetersizliği olan çocuklara tuvalet eğitiminde geleneksel tuvalet öğretimi ve hızlı tuvalet öğretimi yaklaşımlarını bileşenlerini göz önünde bulundurarak ayrı ayrı incelemek, bu yaklaşımlarla yapılan çalışmaları incelemek ve bu yaklaşımların gelişimsel yetersizliği olan çocuklar için kanıta-dayalı uygulama olup olmadığını ortaya koymaktadır. Bu amaca ulaşmak üzere sosyal bilimler alanındaki önemli beş veri tabanı taranarak 3067 çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışmalar dahil etme ve dışlama ölçütlere göre değerlendirildikten sonra ve 34 çalışma sürece dahil edilmiştir. Bu çalışmalardan geleneksel tuvalet öğretimi kullanılarak yürütülen 10 ve hızlı tuvalet öğretimi kullanılarak yürütülen 24 çalışma desen standartları ve kalite göstergeleri açısından değerlendirilmiştir. İkisi geleneksel, ikisi hızlı tuvalet öğretimine yönelik yapılmış dört çalışma daha ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda ne geleneksel ne de hızlı tuvalet öğretimi yaklaşımının henüz gelişimsel yetersizliği olan çocuklar için kanıta-dayalı uygulama olmadığı ortaya konmuştur. Bu çalışmanın, tuvalet eğitimi açısından ilerideki çalışmalara rehberlik etmesi öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tuvalet Öğretimi, Hızlı Yaklaşım, Geleneksel Yaklaşım

SÖZEL ÖZET METİNLER

MEDENİ KANUNUMUZUN DEĞİŞİM TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

OĞUZ ERSÖZ

Türkiye

Öz: Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde özellikle Tanzimat Fermanı sonrasında hukuk alanında önemli değişiklikler gerçekleştirilmiş ve birçok kanun kabul edilmiştir. Medeni hukuk alanı da bu girişimlerden nasibini almıştır. Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye ve Hukûk-ı Âile Kararnamesi'nin kabul edilmesi bunun açık biçimde görünümü olarak zikredilebilir. Cumhuriyetin ilanından sonra ise birçok alanda olduğu üzere hukuk alanında da birçok önemli devrimler gerçekleştirilmiştir. Bunların başında da İsviçre'den iktisap edilmesi yoluyla hazırlanan 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi gelmektedir. Zaman içinde bu kanun çağın gereksinimlerini ve sosyal hayatın düzenlenmesini sağlamada yetersiz kalmış, bu yetersizliğin giderilmesi, mehaz hukuk sisteminde yaşanan yeniliklere ayak uydurulmasının sağlanması ile bu kanunda mevcut çeviri hatalarının giderilmesi ile yeni nesiller için ağır olan dilinin arılaştırılması gibi amaçlar ışığında da değiştirilmesi yolunda adımlar atılmıştır. Bu amaçla yeni bir medeni kanun hazırlanması için farklı zamanlarda çeşitli komisyonlar kurulmuştur. Bununla beraber 743 sayılı bu mevcut kanun da birçok kez değişikliğe uğraşmıştır. Nihayetinde ise söz konusu kanun yerini 21.yüzyılın başında 4721 Türk Medeni Kanunu'na bırakmıştır. Biz bu çalışmamızda Medeni Kanunumuzun değişim serüveninin tarihçesini genel hatlarıyla ele almaya çalışacağız. Bu bağlamda Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye ve Hukûk-ı Âile Kararnamesi'nin üzerinde kısaca durduktan sonra, 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'ni, bu kanunda yapılan değişiklikleri, yeni bir medeni kanun hazırlamak üzere kurulan komisyonları ve nihayetinde 4721 Türk Medeni Kanunu hakkında bilgi vererek çalışmamızı tamamlayacağız.

Anahtar Kelimeler: Medeni Kanun, Komisyon, Kanun Koyucu

SÖZEL ÖZET METİNLER

COVİD 19 PANDEMİ DÖNEMİ ÇALIŞANLARIN STRES DÜZEYLERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

Okan YAŞAR

Türkiye

Öz: COVID-19 salgını çalışanların iş ve özel hayatında önemli sıkıntılara neden oldu. Bu çalışmada COVID-19 nedeniyle ilan edilen eve kapanma ve uzaktan çalışma döneminde, çalışanların iş ve özel hayatındaki stres seviyeleri ve sonuçları incelenmiştir. Araştırmada 13 sorudan oluşan anket, 114 yönetici, 231 beyaz yakalı olmak üzere toplam 345 çalışana uygulanmıştır. Verilerin Açımlayıcı Faktör Analizi sonucunda, maddelerin "stresörler" ve "stres sonuçları" adı altında iki boyut oluşturduğu görülmüştür. Stresörler; işle ilgili dijitalleşmenin, gelir ve iş kaybı gibi endişelerin artması gibi endişe yaratan kaynakları, stres sonuçları ise yönetici ve aile içi gerginlikleri kapsamaktadır. Her iki değişken arasındaki ilişki ve değişkenlerin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı analiz edilmiştir. Bulgular arasında; çalışan stresörleri ile yöneticileri ve aile içi gerginlikleri arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($r=.451$, $p<.001$) tespit edilmiştir. Kadınlarla erkekler arasında algılanan iş stresörleri düzeyleri arasında fark görülmezken, kadınların yöneticileri ve aile içinde yaşadıkları gerginlikleri erkeklere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Çalışılan yere göre, stres düzeyleri en fazla evde çalışanların (ort.=3.03, s.s=1.33), ikinci sırada karma(ev/ofis) çalışanların (ort.=2.86, s.s.=1.48), en düşük olarak ofiste çalışanların (ort.=2.71, s.s=1.49) olmuştur. X ve Y kuşakları arasında dikkat çeken ayrım ise; X kuşağının en büyük stres kaynağının gıdaya erişememe (ort.=3.46, s.s=1.73) iken, Y kuşağının en büyük stres kaynağı kariyer endişesi (ort.=4.19, s.s=1.78) olduğudur. Sonuç olarak yeni çalışma düzeninin evde çalışanlarda ofiste çalışanlara göre, Y kuşağında X kuşağına göre, yönetici olmayanlarda yöneticilere göre daha fazla olumsuz etkilerinin olduğu görülmüştür. Araştırmanın, uygulayıcıların örgüte özel stres kaynaklarını tespit edip azaltıcı politikalar üretmesi açısından önemli olduğu değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Stres, Yönetici, Beyaz Yakalı, X Kuşağı, Y Kuşağı

INVESTIGATION OF THE PREDICTORS OF AGGRESSIVE DRIVING

Pınar BIÇAKSIZ

Turkey

Abstract: More than 6000 people lose their lives due to road traffic accidents in Turkey and this number reaches 1.35 million worldwide (World Health Organization, 2020). Understanding the negative driver behaviors has potential for contributing to the approaches that aim to address this serious public health issue not only in Turkey, but also worldwide. Driver anger expression or aggressive driver behaviors are one of the important negative driver behavior types. Angry and aggressive drivers are considered to pose a significant risk for themselves and other road users in the traffic environment (Deffenbacher, 2016). The aim of the present study is to examine the variables that predict aggressive driver behaviors. A web-based data collection program was used to obtain data from 433 participants (32.8 % women) aged between 18 and 65. Analysis of variance results showed no significant difference between men and women in terms of verbal expression of anger, physical expression of anger, using the vehicle to express anger and adaptive/constructive expression of anger. However, significant correlations were found between age and these four dimensions of driver anger expression. Age was negatively correlated with verbal expression of anger while positively correlated with the other three dimensions of driver anger expression. Finally, level of education was found to be negatively correlated with physical expression of anger and using vehicle to express anger.

Keywords: Aggressive Driving, Driver Anger Expression, Risky Driving

KURULUŞLARIN SOSYAL SORUMLULUK ÇERÇEVESİNDE YAŞAM BOYU EĞİTİM SORUMLULUKLARI; SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI EKSENİNDE BİR KAPSAM ÇALIŞMASI

Pınar ÖZUYAR

Türkiye

Öz: Kurumsal Sosyal Sorumluluk günümüzde tüm kuruluşlar için mevzuat, itibar ya da tüketici veya piyasa baskısı yüzünden zorunlu hale gelmeye başlamıştır. Kısaca çevresel, sosyal, ekonomik, kültürel ve yönetişimde sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmaları stratejiden uygulamalara kadar tüm kuruluşların gündeminde yer almaktadır. Çevresel sürdürülebilirlik açısından kullanılan tüm kaynaklar ve oluşan kirlilik, sosyal açıdan kurum içi refah ve kurum dışı topluma katkı, ekonomik sürdürülebilirlik açısından da kurum itibari ve ekonomik değeri ile kültürel sürdürülebilirlikte kurum kültürü ve kurumun toplum kültür yapısına etkisi ve son olarak tüm bunların iyi bir yönetişimşel sürdürülebilirliği için, kuruluşlar kendi öncelik, kapasite ve yeterliliklerine göre çalışmalar yapmaktadır. Öte yandan her ne kadar Binyıl Kalkınma Hedefleri ile değerlendirilmeye başlansa da, küresel ortak amaçları ortaya koyan ve 2015 – 2030 yılları arası dönemi hedefleyen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) da kuruluşların paydaş rolunu üstlendikleri ve bundan doğan sorumluluklarını öğrenmeye çalıştıkları yoksulluktan barış ve adalete kadar geniş bir çerçevede toplam 17 amaçtır. Bu çalışmada kuruluşların Sosyal sorumluluklarının parçası olarak görülen yaşam boyu eğitim ihtiyaç ve uygulamaları için SKA'lar ekseninde bir kapsam çalışması yapılmıştır. Bu kapsamda tek tek SKA' ların üstünden geçmektense, çevresel, sosyal, ekonomik, kültürel ve yönetişim açısından sürdürülebilirliği bu SKA'lara göre kümeleyerek, iki yaklaşımı birbirine uyumlu hale getirmeye çalışılmış ve bu yolla bu tip, özellikle kurum içini hedefleyen eğitimlerin daha anlaşılır olması hedeflenmiştir. Bahsedilen tüm başlıklar refah, altyapı ve operasyonlar ve doğal çevre kümelerinde toplanmış böylece SKA'ların ilgili kuruluşa izdüşümü ve kuruluş çalışanları tarafından benimsenmesi için de kolaylaştırıcı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Sürdürülebilirlik, Yaşam Boyu Eğitim, Kurum İçi Eğitim

Y VE Z KUŞAĞI YETİŞKİN ÖĞRENENLERİ İÇİN YENİ BİR YAKLAŞIM: MİKRO ÖĞRENME

Rabia VEZNE

Türkiye

Öz: İçinde bulunduğumuz yılda 40lı yaşlarında olan Y kuşağı ve 20li yaşlarında olan Z kuşağı mobil öğrenmeyi ve dolayısıyla akıllı telefonları ve interneti günlük yaşamının her alanında kullanmakta ve pek çok öğrenme faaliyetini de bu araçlarla gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla böyle bir hedef kitlenin eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak yeni yaklaşımlara olan ihtiyaç artmaktadır. Bu kuşak için planlanacak eğitimlerde sadece yetişkin öğrenenlerin kendine özgü öğrenme özelliklerine değil aynı zamanda bu hedef kitlenin dikkat süresinin kısa olduğu dikkate alınmalıdır. Bilgi ömrü kısalırken bilgi miktarının arttığı ve dikkat süresinin azaldığı günümüz öğrenenleri için mikro-öğrenme gibi farklı öğrenme yaklaşımları son dönemlerde ön plana çıkmıştır. Bu çalışma, yetişkin öğrenenlerin özellikleri sıralanarak mikro öğrenmenin özelliklerinin karşılaştırıldığı nitel bir araştırmadır. Çalışmadan elde edilen bulgular mikro öğrenmenin özellikleri ile yetişkin öğrenenlerin pek çok özelliğinin örtüştüğünü ortaya çıkarmaktadır. Özellikle, mikro öğrenmenin esneklik sağlama, bağlama önem verme, gerekli ve yalın bilgi sunma, öğrenmeye aralık bırakma, kişiselleştirilebilme, dikkat çekici olma, içeriği akıllıca birleştirme, kullanıcı dostu tasarımlar sunma gibi özelliklerinin öğrenenlerin özerk, bağımsız, özgüvenli, öz-yönelimli, problem merkezli, hedef odaklı ve farklı öğrenme stilleri sahip olma gibi özellikleri ile örtüştüğü ve yetişkin eğitiminde etkin bir şekilde kullanılabileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak günümüz yetişkin öğrenenleri bilgi miktarının fazlalığından boğulmuş ve dikkati dağınık olduklarından dolayı mikro öğrenme materyallerinin parçalara ayrılmış ve sadece istenilen bilgiyi sunacak şekilde tasarlanmış olması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Yetişkin Eğitimi, Yetişkin Öğrenenler, Mikro Öğrenme

SÖZEL ÖZET METİNLER

"VERİ ANALİZİ REHBERİ" YAZILIMI GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Recep GÜR

Türkiye

Öz: Ülkelerin kalkınmasında büyük bir öneme sahip olan bilimsel araştırmaların, bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerine uygunluğu, bu bilimsel araştırmalara dayanılarak verilen kararların daha isabetli olmasını sağlamaktadır (Karadağ, 2009). Dolayısıyla araştırmacıların bilimsel araştırma süreci basamaklarının gerektirdiği bilimsel ilkelere dikkat etmesi gerekliliğinin yanı sıra doğru veri analizi yöntemi kullanmaları da büyük önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalarda, lisansüstü öğrencilerin tez yazma sürecinde karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisinin yöntem ve bilimsel araştırma konusundaki yetersizlikler olduğu (Arabacı ve Akıllı, 2013), araştırmacıların yarısından fazlasının verileri analiz etmekte güçlük yaşadığı (Kaya, Sezgin ve Kavcar, 2005) bulgularına ulaşılmıştır. Akademik çalışmalarda, nicel veri analizi yöntemi olarak sıklıkla betimsel istatistikler, t-testleri, varyans analizi kullanılırken, çok değişkenli istatistiksel analizlerin ise çok az kullanıldığı saptanmıştır (Arık ve Türkmen, 2009; Erdem, 2011; Hsu, 2005; Küçükoğlu ve Ozan, 2013). Araştırmacıların araştırma sorularına/hipotezlerine uygun veri analizi yöntemi kullanmaması, I. Tip hataya yol açmakta ve elde edilen hatalı bulgular sonucunda da kritik kararlar alınabilmektedir. Bu gerekçeler doğrultuda, bu çalışmada yazar tarafından geliştirilmiş olan 50'nin üzerinde veri analizi yöntemine cevap veren "Veri analizi Rehberi" yazılımı tanıtılmaktadır. Söz konusu yazılım, ara yüzlerde yer alan sorulara, kullanıcılar tarafından verilen cevaplar doğrultusunda, araştırma sorularına/hipotezlere uygun nicel veri analizi yöntemini belirlemekte ve akademik çalışmalara özgü değişken adları, ölçek türleriyle hitap ederek akademik çalışmaların veri analizi bölümünü raporlaştırmaktadır. Bunların yanı sıra, yazılım olası düzeltmelere ilişkin kılavuzluk etmekle birlikte ilgili non-parametrik analiz yöntemlerine ilişkin R yazılım paket programları ve kaynaklar önermektedir. Yardım butonu ve açıklamalarla kullanıcı dostu "Veri analizi Rehberi" yazılımının İngilizce ve Türkçe versiyonları bulunmakta olup www.verianalizirehberi.com linkinden ücretsiz şekilde ulaşılabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Veri Analizi, Verilerin Çözümlenmesi, Yazılım Geliştirme

SÖZEL ÖZET METİNLER

LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN ORTAK ZORUNLU DERSLERDEKİ AKADEMİK BAŞARILARINA İLİŞKİN KANONİK DEĞİŞKENLERİN LİSANS GENEL AKADEMİK BAŞARILARINI YORDAMA GÜCÜ

Recep GÜR, Ersin TÜRE, Mustafa KÖROĞLU

Türkiye

Öz: Yükseköğretim Kanunun 5. Maddesinin i bendinde yer alan "(5-i) dersleri" olarak da isimlendirilen Türkçe, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Yabancı Dil, (Bilgisayar 2019'da çıkarıldı.) ön lisans ve lisans programlarında ortak zorunlu dersler olarak en az iki dönem yer almaktadır. Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin birinci dönem (Türkçe-I, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi I, Yabancı Dil-I, Bilgisayar-I) ve ikinci dönem (Türkçe-II, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi-II, Yabancı Dil-II, Bilgisayar-II) derslerdeki akademik başarılarından oluşturulan kanonik değişkenlerin, lisans genel akademik başarı not ortalamalarını (LGNO) yordama gücününün incelenmesidir. Çalışma 122 lisans öğrencisiyle yürütülmüştür. Kanonik korelasyon analizi sonucunda lisans öğrencilerinin birinci dönem (5-i) derslerdeki akademik başarı puanlarına (set-1) ilişkin hesaplanan "u1 kanonik değişkeni", ikinci dönem (5-i) derslerdeki akademik başarı puanlarına (set-2) ilişkin hesaplanan "v1 kanonik değişkeni" arasında %67.70 düzeyinde kanonik ilişki bulunmuştur. Set-2 tarafından "u1" değişkeninin %16'sı ve set-1 tarafından "v1" değişkeninin %15.50'si açıklanmasına rağmen, CHAID sonucunda "u1" değişkeni, LGNO'nun manidar yordayıcısı değilken, "v1" değişkeni, manidar yordayıcısı bulunmuştur. Çapraz yükler incelendiğinde, "u1" değişkenin oluşumunda "Yabancı Dil-2", "v1" değişkenin oluşumunda ise en büyük katkıyı öğrencilerin "Yabancı Dil-1" dersi akademik başarı puanları yapsa da CHAID sonucunda "v1 değişkeni" ve "yabancı dil-2" akademik başarı puanı, öğrencilerin LGNO'ları üzerinde manidar katkıda bulunurken, diğer değişkenler manidar katkıda bulunmamıştır. Öğrencilerin birinci dönem (set-1) ile ikinci dönem (5-i) derslerdeki akademik başarıları (set-2) arasında kabul edilebilir düzeyde ilişki olduğu, pandemi öncesi ortak zorunlu dersler kapsamından çıkarılan bilgisayar 1-2 ile yabancı dil 2 ile akademik başarı puanları ve ikinci dönem derslerdeki akademik başarı puanları, LGNO'nun manidar yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: 5i Dersleri, Ortak Zorunlu Dersler, CHAID, Kanonik Korelasyon

SÖZEL ÖZET METİNLER

RASYONEL DENKLEMLERİN TAMSAYI ÇÖZÜMLERİ

Remzi AKTAY

Türkiye

Öz: Bu çalışmada başlangıçta x,y,z,……,t pozitif tamsayılar sayılar olmak üzere; 1/x + 1/y + 1/z + ……+ 1/t = b/a a>1 doğal sayısı ve b/a pozitif basit kesir olacak şekilde denklemlerinin çözüm kümeleri bulunmaya çalışılmıştır. Daha sonra sonucunun pozitif tam sayılı kesir ve ya tamsayı olma durumu incelenmiştir. Bu konuda yapılan literatür taramasında bu formatta çok bilinmeyenli bir denklemin çözüm kümelerini bulmayı sağlayan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Basit düzeyde, iki bilinmeyenli denklemleri sağlayan çözüm kümelerini bulan çalışmalar ve a=1 sayısı için çözüm kümelerini veren çalışmalar vardır. Çalışmada öncelikle sonuç kısmı, birim kesir olduğunda incelenmiş, daha sonra pozitif basit durumu incelenmiştir. Her iki durumda da verilen denklemlerde sonsuz bilinmeyenli de olsa, tamsayılarda çözüm kümesinin varlığı ispatlanmış olup, tüm tamsayı çözümlerini veren bir yöntem geliştirilmiştir. Yöntemden hareketle bulunan tamsayı çözümleri incelendiğinde, çözüm kümesinin elemanlarının belli bir dizi oluşturmadığı görülmüştür. Bulunan yöntem sayesinde, sonuç kısmı tam sayılı kesir yada tamsayı olma durumunda da çözüm kümeleri bulunabilmektedir. sonucunun bileşik kesir olması halinde, denklemdeki bilinmeyen sayısı, tam sayılı kesrin tam kısmından büyük olması durumunda çözüm kümesi bulunabilmektedir. Aynı şekilde sonucu tam sayı olursa, denklemdeki bilinmeyen sayısı, sonuç kısmındaki tamsayıdan büyük olması gerekmektedir. Bulunan yönteme bağlı olarak çözüm kümesinden hareketle simetrik ve ya asimetrik şifreleme algoritmaları hazırlanabilir. Kodlaması ve yazılımı yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Rasyonel Denklemler, Tamsayılar, Çözüm Kümesi

SÖZEL ÖZET METİNLER

MATEMATİK DERSİNİN AKIŞ KURAMI VE DUYGULARIN ÖZELLİĞİNE GÖRE İŞLENMESİ

Remzi AKTAY

Türkiye

Öz: Ülkemizde matematik öğretimi, öğrencilerin dersin konularına olan önyargı ve kaygılarından dolayı istenilen düzeyde değildir. Bu noktada öğrencilerin derse karşı olan olumlu duygularını arttırmak gerekir. yapılan araştırmalar göstermiştir ki; duyguların özellikle olumlu duyguların genişletme, inşa ve bozulma etkileri vardır. Matematik dersi ve konularına karşı öğrencilerin olumlu duygularını arttıracak etkinlikler ve öğretim programı düzenlemek öğrencilerin olumlu duygular geliştirmesiyle genişleme etkisinden dolayı, farklı düşünme ve alternatif çözümler bulma noktasında yardımcı olacaktır. duyguların inşa etkisinden dolayı başka konularla bağ kurması, konuyu bütünsel olarak görmesini sağlayacaktır. Duyguların bozulma etkisi, olumlu duygular ne kadar fazla olursa, zor bir matematik konusunda olumsuz duygu yaşama olasılığını, diğer öğrencilere göre azaltacaktır. Duyguların hedefler teorisine göre, matematik öğrenmesinde başarılı olan bir öğrenci genel manada matematiği öğrenmeye yönelik hedefler koymasını sağlar. Bu hedeflerde daha fazla olumlu duygulanıma neden olur. Bu nedenle duyguların kökeni, duyguların önemi, olumlu ve olumsuz duygulanım için gerekli sınıf ortamı, araştırılacaktır. Ayrıca Akış Kuramı; bir çalışmada kişinin tamamen kendisini vererek bir işi yapması, benliğini işin içine katması demektir. Kişi normal zamanlara göre akış yaşadığı zamanlarda daha verimli eserler ve öğrenme sağlamaktadır. Bu noktada Akış Kuramının ilkeleri incelenecek ve bu ilkeler doğrultusunda ne tür bir matematik öğretimi ve ders planlanmasının yapılabileceğine dair araştırmalar yapılacaktır. Bu çalışma sayesinde öğrencilerin matematik dersine ve konularına olan tutum ve davranışlarının değiştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Matematik Öğretimi, Duygular, Akış Kuramı, Pozitif Psikoloji

THE IMPACT OF CHINA'S NON-TARIFF MEASURES ON TRADE WITH CENTRAL ASIA COUNTRIES

Rovshan MAHMUDOV, Ali B. KUTVAN

Turkey

Abstract: In this paper, we examined the impact of the People's Republic of China's (China) non-tariff measures (NTMs) on trade with Central Asia countries based on the analysis of goods imported from the region. Customs tariffs shows under what conditions goods and services can be sold from one country to another. However, most countries try to shape bilateral trade in its favor and protect the market by measures such as NTMs, certifications, licenses, restrictions, quotas, additional taxes, etc. In 2019, China implemented many NTMs in response to the US quotas and additional taxations during the trade war initiated unilaterally by the USA. China's import-export rates have decreased due to trade wars with the USA during 2019, after then subsequent coronavirus epidemic. In particular, we could say that the decline in energy and raw material imports stemmed from the slowing economy. In line with the slowing Chinese economy, imports of products such as iron, steel, copper, energy products, including petrol and natural gas importation fell down due to the demand bottleneck. The main part of imports to China from Central Asia countries consists of energy products, gemstones, and mines. We will encounter the following information later in the article; China regulates not restrictive but regulatory tariffs against these imported products from Central Asia.

Keywords: Non-Tariff Measures, Central Asia, China, Export, Trade

SÖZEL ÖZET METİNLER

TÜRKİYE'DE PROGRAM BAZLI PERFORMANS BÜTÇE UYGULAMASINA GEÇİŞ VE DEĞERLENDİRMESİ

Rükan KUTLU KORLU, Fatih Mehmet ASLANTAŞ

Türkiye

Öz: Kamu kaynaklarının etkin kullanımında önemli bir fonksiyonu olan bütçe sistemlerinin iyileştirilmesi ile ilgili çalışmalar ilk bütçe sisteminin oluşturulmasından bu yana devam etmektedir. Batılı ülkelerin önderlik ettiği bu iyileştirme süreci Türkiye'de de yaşanmaktadır. Türkiye'de yakın tarihe bakıldığında Klasik Bütçe Sisteminin aksaklıklarını gidermek amaçlı 1968 yılında Maliye Bakanlığı tarafından başlatılan çalışmalar sayesinde 1973 yılında Program Bütçe Sistemine geçilmiştir. Bu sisteme geçiş ile modern bütçe sistemlerinin uygulanmaya başlaması mümkün olmuştur. Bu sistem 2003 yılında çıkarılan 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile getirilen Performans Esaslı Bütçe Sistemine kadar geçerliliğini korumuştur. Çıkarılan bu kanun ile 2006 yılında Performans Esaslı Bütçe Sistemi yürürlüğe girmiştir. Performans Esaslı Bütçe sistemi günümüze kadar uygulanmıştır. Bütçe sistemlerini iyileştirme kapsamında 2018 yılında başlatılan yeni bir çalışma ile Performans Esaslı Bütçe sisteminden Program Bazlı Performans Bütçe Sistemine geçiş ile ilgili çalışmalar başlatılmıştır. 2021 yılı ile birlikte Program Bazlı Performans Bütçe Sistemine geçiş yapılmıştır. Bu çalışmada ilk olarak Türk bütçe sürecinin yakın geçmişi ele alınacaktır. Ardından Performans Esaslı Bütçeleme sisteminden bahsedilerek bu sistemin özellikleri ortaya konacaktır. Daha sonra performans esaslı bütçeleme sisteminden Program Bazlı Performans Bütçe Sistemine geçişin nedenleri tartışılarak Program Bazlı Bütçe Sistemi ele alınacak ve kamu mali sisteminde ortaya çıkaracağı yeniliklerden bahsedilecektir. Anahtar Kelimeler: Bütçe sistemleri, program bazlı bütçe sistemi, harcamaların etkinliği.

Anahtar Kelimeler: Bütçe Sistemleri, Program Bazlı Bütçe Sistemi, Harcamaların Etkinliği

SÖZEL ÖZET METİNLER

ÖĞRENCİLERİN BİREYSEL İHTİYAÇLARINI DİKKATE ALMANIN FEN OKURYAZARLIK PUANLARINA ETKİSİ: PISA 2018 TÜRKİYE ÖRNEKLEMİ

Rıza SALAR

Türkiye

Öz: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Students Assessment [PISA]) 15 yaş grubu öğrencilerinin matematik, fen ve okuma alanlarında gerekli bilgi ve becerilere sahip olma derecelerini belirlemeyi amaçlayan bir çalışmadır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından her üç yılda bir yapılan PISA uygulaması dünyanın en kapsamlı eğitim araştırmalarından birisi olarak kabul edilmektedir. PISA testinde üç alandaki okuryazarlık sorularının yanı sıra öğrencilerin sosyoekonomik düzeyleri, okul ve sınıf iklimi, öğrencilerin özyeterlik algıları gibi birçok değişkene ait sorulardan elde edilen indeks değerleri bulunmaktadır. Bu indekslerden birisi de "ADAPTIVITY" indeksidir. Bu indeks, öğrencilerin nazarında, öğretmenin dersi ne ölçüde öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenlediğinin bir ölçüsüdür. Bu araştırmanın amacı, PISA 2018 Türkiye örnekleminde, öğretmenlerin öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarına göre dersi düzenlemesinin öğrencilerin fen okuryazarlık puanlarına etkisini araştırmaktır. Araştırmanın verilerini PISA 2018 Türkiye örneklemi oluşturmaktadır. Verilerin analizinde SPSS 20 paket programı ile tek yönlü varyans analizi ve doğrusal regresyon analizleri kullanılmıştır. Dersi öğrenci gereksinimlerine göre düzenlemenin öğrencilerin fen okuryazarlığını yordama gücünü belirlemek için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre dersi öğrenci gereksinimlerine göre düzenlemenin öğrencilerin fen okuryazarlığını üzerinde anlamlı bir etkisi vardır ($F(1,6774)=53.631$, $p<0.001$). İndeksi oluşturan üç maddeye verilen cevaplar incelendiğinde; öğretmenlerin dersi sınıfın ihtiyaçlarına ve bilgisine göre düzenlediğinde fen okuryazarlık puanları anlamlı olarak artmaktadır. Benzer şekilde, bir öğrenci bir konuyu veya görevi anlamakta güçlük çektiğinde öğretmen bireysel yardım sağladığında da öğrencilerin fen okuryazarlık puanları anlamlı olarak artmaktadır. Bu sonuçlardan yola çıkarak, fen bilimleri derslerinde, öğrencilerin öğrenme gereksinimlerine göre dersi düzenlemenin onların fen okuryazarlığını artıracağı savunulabilir.

Anahtar Kelimeler: PISA 2018, Fen Okuryazarlığı, Bireysel İhtiyaçlar

SÖZEL ÖZET METİNLER

PANDEMİ SÜRECİNDE OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

Seda ATA

Türkiye

Öz: Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin Pandemi Sürecinde (COVID-19) okul öncesi eğitim sürecine yönelik görüşleri incelenmiştir. Bu araştırma nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini araştırmaya gönüllü olarak katılan 20 okul öncesi öğretmeni ve 40 anne oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri 2020 ekim ayında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak WhatsApp uygulaması üzerinden toplanmıştır. Öğretmenlerin genel olarak çocukların en çok sosyal ve duygusal gelişim ve ilköğretime hazırlık yönlerinden bu süreçten olumsuz yönde etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler çocukların bu kritik dönemde elde etmesi gereken sosyal becerilere yönelik telafi programların hazırlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Uzaktan eğitimin daha verimli olabilmesi için çocukların dikkat süreleri, odaklanmalarını destekleyici unsurları ve oyun yönteminin daha çok desteklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin süreç içinde en çok ihtiyaç duydukları konunun ise uzaktan eğitim konusunda bilgi eksiklikleri olduğunu söylemişlerdir. Ebeveynler ise süreç içinde çocukların beslenme, uyku ve günlük aktivite rutinlerinde olumsuz farklılıkların olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların sağlıklı beslenme alışkanlıklarının azaldığı, uyku problemlerinin arttığı ve günlük rutinlerinde ekran önünde geçirdikleri sürenin oldukça arttığını ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitimin daha verimli olabilmesi için ebeveynlerin ihtiyaçları doğrultusunda bilgi ve danışmanlık verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bunun yanında çocuklarının hem ebeveyni hem de "öğretmeni" olma rollerinin bu süreç içinde özellikle anneler tarafından oldukça yorucu olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların ekran karşısında geçirdikleri zamanın artışı konusunda hem öğretmenler hem de ebeveynler endişe duyduklarını söylemişlerdir. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmenlere, ebeveynlere ve uzaktan eğitim sürecine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, COVID-19, Pandemi, Uzaktan Eğitim, Okul Öncesi Öğretmeni, Anne

SÖZEL ÖZET METİNLER

KÜLTÜREL BİR DEĞİŞKEN OLARAK GÜÇ MESAFESİ İLE OKUL MÜDÜRLERİNİN KULLANDIKLARI GÜÇ TÜRLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Selçuk DEMİR, Ahmet SAYLIK

Türkiye

Öz: Bu araştırmada; öğretmenlerin güç mesafesi algısının, okul müdürlerinin kullandıkları gücün kaynağını belirlemede işlevsel olup olmadığı incelenmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı; okul müdürlerinin başvurdukları güç türleri (uzmanlık gücü, karizmatik güç, ödüllendirme gücü, yasal güç, zorlayıcı güç) ile öğretmenlerin güç mesafe algıları arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Çalışma; ilişkisel tarama deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın evrenini; Siirt ilindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu okullardan rastgele seçilen 46 okulda görev yapmakta olan 377 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri; "Kişisel Bilgi Formu", Yoo, Donthu ve Lenartowicz'in (2011) tarafından geliştirilen ve Saylık (2019) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılmış olan "Güç Türleri Ölçeği" ve Zafer (2008) tarafından geliştirilmiş olan "Güç Mesafesi Ölçeği" aracılığıyla toplanmıştır. Güç türleri Ölçeği; tek boyutlu olup 5 maddeden meydana gelmektedir. Güç Türleri Ölçeği; uzmanlık gücü, karizmatik güç, ödüllendirme gücü, yasal güç ve zorlayıcı güç olmak üzere 5 boyutlu yapıya sahip olup 59 maddeden oluşmaktadır. Araştırmanın veri setine; betimsel analizler ve korelasyon uygulanmıştır. Güç mesafesi ölçeği ise tek boyutludur. Öğretmen algılarına göre; okul müdürlerinin en fazla başvurdukları güç türünün yasal güç, en az başvurdukları güç türünün ise ödüllendirme gücü olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin güce dayalı eşitsizlikleri kabullenme derecesi olarak güç mesafesi algılarının düşük olduğu görülmüştür. Öğretmen algılarına göre; okul yöneticilerinin yönetimde kullandıkları güç türlerinin alt boyutları ile güç mesafesi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Uzmanlık Gücü, Karizmatik Güç, Ödüllendirme Gücü, Yasal Güç, Zorlayıcı Güç, Güç Mesafesi, Öğretmen

SÖZEL ÖZET METİNLER

REACT STRATEJİSİNE DAYALI ETKİNLİKLERİN ÖĞRENCİ GÖZÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ: SİNDİRİM SİSTEMİ ÖRNEĞİ

Sergün KAYA, Şeyda GÜL

Türkiye

Öz: Fen bilimleri derslerinde öğrencilerin öğrendikleri yeni bilgi ve becerilerin günlük hayatlarında ne işe yarayacağını anlamaları, bir başka ifadeyle bunları nasıl ve niçin kullanacaklarına yönelik sordukları sorulara cevap bulmaları Bağlam Temelli Öğrenme (BTÖ)'nin amaçlarından biridir. BTÖ modelinin öğretim stratejisi olan REACT stratejisi ise esasında ezberci eğitimi ortadan kaldırarak öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesini hedefleyen uygulamalarla eğitim ortamına katılımını sağlamayı amaçlar. Bu çalışmada da öğrenciler için Sindirim Sistemi konusunu öğretiminde etkili olacağı düşüncesinden hareketle REACT stratejisine dayalı etkinliklerin öğrenci gözüyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma deseni ile yürütülen bu çalışmada, REACT stratejisine dayalı uygulamalar 2019-2020 eğitim öğretim yılında Erzurum il merkezinden rastgele belirlenmiş bir Anadolu Lisesi'nin on birinci sınıfında öğrenim gören 24 öğrenci (11 kız, 13 erkek) ile yapılmıştır. Uygulamalar sindirim sistemi konusu için öğretim programına uygun olarak 3 hafta, haftada 4 saat olmak üzere (3x4) toplam 12 saat sürede yapılmıştır. Uygulamalardan sonra öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla nitel veri toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Buna göre yapılan analizler neticesinde öğrencilerin büyük çoğunluğu tarafından yapılan etkinliklerin avantajlı yönlerinin olduğu dile getirilmiştir. Söz konusu avantajlar, etkili ve kalıcı öğrenme, daha fazla deney vb. uygulamalara süreçte yer verme, ezberden uzaklaşma, pekiştireç sağlama, dersi eğlenceli hale getirme, işbirlikli çalışma, iletişim becerilerini geliştirme, tutum ve motivasyonu artırma vb. şeklinde sıralanırken; etkinliklerin dezavantajlı yönleri ise yorucu ve zaman alıcı olma, ilgiyi azaltma/etkilememe ve seviyeye uygun olmama şeklinde ifade edilmiştir. Bütün bu bulgular, söz konusu etkinliklerin öğretim sürecine olumlu etkiler sağlamakla birlikte daha da geliştirilmesi gerektiği şeklinde yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: REACT Stratejisi, Sindirim Sistemi, Öğrenci

COVİD-19'UN TÜRKİYE'DE İŞLETMELERE OLAN ETKİLERİ VE TMS AÇISINDAN BİR BAKIŞ

Seval ELDEN ÜRGÜP

Türkiye

Öz: Covid-19 virüsünün Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkması ve sonrasında tüm dünyaya yayılmasıyla birlikte ekonomik dinamiklerin etkilenmesi kaçınılmaz olmuştur. Covid-19'un küresel boyut kazanması, başta gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri derinden sarsmıştır. Türkiye'de de tüm sektörlerde olumlu ve olumsuz yönde hissedilen etkileri olmuş ve böylece eş zamanlı arz ve talep şoklarını beraberinde getirmiştir. Türkiye'de dahil olmak üzere küresel piyasadaki en yıkıcı etkileri de şüphesiz hizmet sektöründe yaşanmıştır. Bugün hizmet sektöründe yer alan otel, restoran, cafe ve diğer kategorilerin kısmi süreli faaliyetleri durdurulmuş ve çalışmalar belirli bir zaman dilimine entegre edilmiş dolayısıyla sokağa çıkma kısıtlamaları ile sıcak para akışı durma noktasına gelmiştir. Gelinen bu nokta itibariyle, ülke ekonomilerinde trilyon dolarla ifade edilen kayıplara yol açılmıştır. Yaşanan bu olumsuzlukları göz önünde bulundurarak çalışmaya yön verilmiştir. Bu çalışmanın amacı, Covid-19 virüsünün Türkiye'de ortaya çıkardığı değişimleri işletmeler ve TMS açısından ele almaktır. Çalışmada Covid-19 etkisiyle TMS çerçevesinde stoklar, nakit akış tablosu, çalışanlara sağlanan faydalar, devlet teşviklerinin muhasebeleştirilmesi ve devlet yardımlarının açıklanması ve özkaynak yönetimi standartlarının işletmeler açısından neler ifade ettiği anlatılmıştır. Aynı zamanda işletmelerin önemli kavramları olan çalışma sermayesi, net çalışma sermayesi ve işletmelerin sürdürebilirliğine Covid-19 virüsünün nasıl etkileri olduğu açıklanmıştır. Son olarak Covid-19 virüsünün Gayri Safi Yurtiçi Hasılata olan etkileri ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılata sektörel etkileri incelenmiştir. Sonuç olarak Covid-19'un TMS çerçevesinde standartları etkilediği ve salgının getirdiği değişimlere uyum sağlamanın değerlendirmeler açısından daha gerçekçi olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, TMS, Ekonomi

SÖZEL ÖZET METİNLER

İLKÖĞRETİM MATEMATİK ÖĞRETMEN ADAYLARININ TAMSAYILARDA DÖRT İŞLEME YÖNELİK KURDUKLARI PROBLEMLERİN ANALİZİ

Sevda GÖKTEPE YILDIZ

Türkiye

Öz: Bu çalışmada ilköğretim matematik öğretmen adaylarının tamsayılarda dört işleme yönelik kurdukları problemlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma İstanbul'da bir vakıf üniversitesinin Eğitim Fakültesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği programında öğrenim görmekte olan yirmi dokuz öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları Matematiğin Temelleri I ve II, Matematik Öğrenme ve Öğretme Yaklaşımları derslerini aldıklarından tamsayılar konusunda ve problem çözme ve kurma ile ilgili bilişsel altyapıya sahiptir. Araştırma nitel paradigmaya uygun olarak yürütülen bir durum çalışmasıdır. Tamsayılarda dört işlemi içeren sekiz maddeden oluşan Problem Kurma Testi veri toplama aracıdır. Öğretmen adaylarından verilen maddelere uygun olarak problem kurmaları istenmiştir. Kurulan problemler içerik analizine tabi tutularak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının tamamının çözülebilir problemler kurabildikleri tespit edilmiştir. Ancak problemleri oluştururken öğretmen adaylarından bazılarının dil ve anlatım açısından karmaşık cümleler kurduğu, anlatım bozukluğu ve dilbilgisi hatası yaptıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adayları çoğunlukla öğrencilerin sıklıkla karşılaşabileceği, ders kitaplarında görülebilecek türden problem kurmuşlardır. Bağlamsal açıdan incelendiğinde öğretmen adaylarının bazılarının problemlerini günlük hayatla ilişkilendirdiği ve görselleştirdiği, bazılarının ise işlemsel türden problemler kurdukları görülmüştür. Kavramsal açıdan incelendiğinde analiz sonuçları öğretmen adaylarının özellikle tamsayılarda bölme işlemine yönelik problem kurma ile ilgili eksikleri olduğunu göstermiştir. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda gelecekteki mesleki yaşantılarında sınıf içi etkinliklerde problem kuracak ve öğrencilerinin kurdukları problemleri değerlendirecek olan öğretmen adaylarının tamsayılarda dört işlem ile ilgili problem kurma becerilerinin gelişimine yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Matematik Eğitimi, Problem Kurma, Tamsayılarda Dört İşlem, Öğretmen Adayları

THE INFLUENCE OF INTEREST RATE ON INVESTMENT IN IRAQ

Shanaz HAKIM, Behiye ÇAVUŞOĞLU

Turkey

Abstract: Iraq has immense opportunities for numerous commodities that other countries will not be able to acquire. Iraq is one of the most complex geographic areas in respect of natural capital and investment elements. It dates back thousands of years. The main problems that adversely affect the Iraqi economy are a continuously decreasing investment and economic development trend. While a rise in income encourages strong investment, a rise in the interest rate may reduce the investment amount if getting a money loan becomes extra costly. The paper's value derives from calculating the impact of the interest rates on Iraq's investment scale. The most critical aspect in any economy is investment, and it is a crucial factor in growth at all times. The present research aims to describe and examine the effect of interest rates on investments in Iraq's case. The research paper adopts the OLS method to achieve its maximum potential, and the secondary data are used for the duration of time 1980-2018. According to economic theory and several other researches, the findings of this analysis were investigated in that interest levels have a negative impact on investment, where each unit increase of Interest rate then the level of investment decreases by 0.386. The latest work seeks to give a clear view of Iraq's investment and interest rates. The paper also describes the Iraqi economy's issues and chooses the policy needed to address the issue.

Anahtar Kelimeler: Interest Rate, Investment, GDP, OLS Approach, Iraq

PERCEPTION OF INCONSPICUOUS CONSUMPTION

Sibel AYDOĞAN

Turkey

Abstract: Nowadays, especially with the Covid-19 pandemic, consumers have begun to prefer a simpler and more unpretentious lifestyle, voluntarily or compulsorily. Many studies conducted also confirm this trend of consumers. Together with this, brands also tend to simplify their designs. One of the main reasons for this is that consumers prefer plain and modest designed brands, where the logo, emblem and pattern of the brand are not clearly visible. In other words, today's consumer is uncomfortable with using products that are expensive and luxurious and that show this. Therefore, brands did not remain insensitive to this trend of the consumers and started to use simpler designs, less distinctive logos, emblems and patterns in their products. In fact, this situation can be accepted as an indicator that the conspicuous consumption preferences and tendencies of consumers have evolved towards inconspicuous consumption. In this context, two different focus groups of seven women, were formed from Marmara University Global Marketing Master Program students and Pegasus Airline's hostesses. The purpose of the study is to try to determine how the simplification of the logos, emblems and patterns of the brands affects the consumer perception. In addition, the participants' perceptions of high-priced branded clothes with patterns, no patterns, logos or no logos are tried to be determined, as well as determining whether the place and the environment are effective in choosing high-priced branded clothes.

Keywords: Inconspicuous Consumption, Conspicuous Consumption, Brand, Veblen, Consumer, Perception

SÖZEL ÖZET METİNLER

ÖĞRETMENLERİN ALGILARINA GÖRE OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÇATIŞMA YÖNETİM TARZLARI İLE ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTSEL SESSİZLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Sinan GİRGİN, Hoşcan ENSARİ

Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, İstanbul ili Avrupa yakasındaki resmi liselerde görev yapan öğretmenlerin algılarına göre, okul yöneticilerinin çatışma yönetim tarzları ile öğretmenlerin örgütsel sessizlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu çalışma, karma yöntem araştırmalarından açımlayıcı sıralı karma yöntem kullanılarak yürütülmüştür. Bu desende birinci aşamada nicel yöntemle toplanan veriler çözümlendikten sonra ikinci aşamada nitel yöntemle toplanan verilerle desteklenerek açıklanmıştır. Araştırmanın ilk aşaması olan nicel aşamada bu iki değişken arasındaki ilişki, ilişkisel tarama modeli ile ortaya konmuştur. Araştırmanın nicel çalışma evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul'un Avrupa yakasındaki 25 ilçede bulunan devlet liselerinde görev yapan toplam 26.434 öğretmen oluşturmuştur. İstanbul'un Avrupa yakasında bulunan "genel lise, mesleki ve teknik Anadolu lisesi ve imam hatip liselerinde" görev yapan öğretmenler genelinden bu orana ulaşmak için seçkisiz örnekleme yöntemlerinden "oranlı eleman örnekleme" (tabakalı örnekleme) yöntemine başvurulmuştur. Araştırmanın nicel verileri "kişisel bilgi formu", Rahim (1983) tarafından geliştirilen ve Gümüşeli (1994) tarafından ilk defa Türkçe' ye uyarlanan "Rahim örgütsel çatışma envanteri", Van Dyne, Ang ve Botero (2003) tarafından geliştirilen ve Kahya (2013) tarafından Türkçe' ye uyarlanan "örgütsel sessizlik ölçeği" ile toplanmıştır. Araştırmanın analizine 868 adet nicel veri toplama aracı dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Çalışmanın ikinci aşaması olan nitel aşamada ise nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması (case study) modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmanın amacına yönelik olarak, nicel araştırmada örgütsel sessizlik düzeyi sonucunda "razı olma, savunma ve prososyal sessizlik" düzeyleri katılıyorum (3.41-4.20) ve tamamen katılıyorum (4.21-5.00) olarak tespit edilen resmi liselerde görev yapan toplam 31 öğretmen araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın nitel verilerini toplayabilmek amacıyla, araştırmacı tarafından "örnek olay konu belirleme formu", araştırmacı tarafından oluşturulan "ders programının dağıtımı" isimli örnek olay, okul yöneticilerinin çatışma yönetim tarzları ile öğretmenlerin örgütsel sessizlik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir yarı yapılandırılmış açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Öğretmenlerin algılarına göre okul yöneticilerinin kullandığı tümleştirme, ödün verme ve uzlaşma tarzları ile öğretmenlerin razı olma, savunma ve genel örgütsel sessizlik düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu belirlenirken; tümleştirme ve uzlaşma tarzları ile öğretmenlerin prososyal sessizlik düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Okul yöneticilerinin kullandığı hükmetme tarzı ile öğretmenlerin savunma sessizlik düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunurken, kaçınma tarzı ile örgütsel sessizlik ve alt boyutları arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Nitel araştırma sonucuna göre razı olma sessizlik düzeyi katılıyorum ve tamamen katılıyorum grubunda olan resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin cevaplarına göre okul yöneticileri çatışma yönetmede en çok hükmetme tarzını kullandığı, tümleştirme, ödün verme, kaçınma ve uzlaşma tarzlarını ise çok az kullandığı belirlenmiştir. Savunma sessizlik düzeyi katılıyorum ve tamamen katılıyorum grubunda olan resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin cevaplarına göre okul yöneticilerinin çatışma yönetmede en çok hükmetme tarzını sonrasında ise tümleştirme ve uzlaşma tarzlarını

kullandığı belirlenmiştir. Prososyal sessizlik düzeyi katılıyorum ve tamamen katılıyorum grubunda olan resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin cevaplarına göre ise okul yöneticilerinin çatışma yönetmede en çok tümleştirme tarzını sonrasında ise uzlaşma tarzını kullandığı belirlenmiştir. Nitel araştırma sonuçlarının nicel araştırmayı desteklediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul Yöneticisi, Öğretmen, Örgütsel Çatışma, Çatışma Yönetimi, Örgütsel Sessizlik, Karma Yöntem, Örnek Olay

8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN CEBİR KONUSUNDA ÇOKLU TEMSİLLER ARASINDAKİ GEÇİŞ BECERİLERİ

Sinem BALOĞLU, Cemalettin IŞIK

Türkiye

Öz: Öğrencinin cebirsel bir kavramı çoklu temsillerin birbirileriyle ilişkilendirerek transfer yapabilme becerisini kazanması, o kavramı zihninde daha anlamlı bir hale dönüştürür. Bu çalışmanın amacı, sekizinci sınıf öğrencilerinin cebirsel kavramların farklı temsilleri (grafik, tablo, denklem ve sözel açıklama) arasında geçiş yapabilme becerilerini ve bu geçişleri yaparken yaşadıkları güçlükleri belirlemektir. Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi ile seçilen altı öğrenci oluşturmaktadır. Bu altı öğrenci Kayseri ilinin Pınarbaşı ilçesinde bulunan üç devlet okulunda öğrenim gören 100 8. sınıf öğrenci arasından seçilmiştir. Veriler 2019-2020 eğitim-öğretim yılında toplanmıştır. Öğrencilerin temsiller arasındaki dönüşüm becerilerini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen "Cebirsel Kavramların Çoklu Temsil Biçimleri Arasında Geçiş Testi" kullanılmıştır. Test sorularına verilen cevapların analizi sonucunda öğrencilerin aldıkları puanlar belirlenmiş ve öğrenciler 0-8, 9-18, 19-24 puan aralıklarında gruplandırılmıştır. Her gruptan ikişer öğrenci olacak şekilde toplam altı öğrenci seçilmiştir. Seçilen öğrencilerin uygulanan teste verdikleri cevaplar tek tek incelenerek bu öğrencilerle yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin farklı temsiller arasındaki geçişlerde yaşadıkları güçlükleri belirlemek için her soru ayrıntılı olarak incelenmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakatlar sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin en çok zorlandıkları temsil geçişleri denklem, tablo ve grafikten sözel açıklamaya yapılan geçişler olmuştur. Öğrencilerin en kolay yaptıkları temsil geçişleri ise grafik, denklem ve sözel açıklamadan tabloya yapılan geçişler olmuştur. NOT : Bu bildiri, Sinem BALOĞLU'nun Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde tamamladığı "Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Cebir Konusunda Çoklu Temsiller Arasındaki Geçiş Becerilerinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çoklu Temsiller, Cebir Öğretimi, Sekizinci Sınıf Öğrencileri, Matematik Eğitimi

ECONOMIC IMPACT OF COVID-19 ON THE VULNERABLE SEGMENTS OF SOCIETY: A CASE STUDY OF URBAN SLUMS IN PAKISTAN

Sohaib AQİB, Behiye ÇAVUŞOĞLU

Turkey

Abstract: The outbreak of COVID-19 has severely affected the global economy, especially lower income countries such as Pakistan. The most vulnerable populations are most affected by the economic and health shocks brought by this pandemic, particularly those living in urban slums. Urban slum dwellers lack access to resources and opportunities and are usually confined to low-skilled and low-paying jobs. Their economic mobility is further diminished by an overall sluggish economy now hampered by COVID-19 shock. This study aimed to assess the economic impact of COVID-19 on urban slum households. Using snowball sampling, survey interviews were conducted with 120 men and women living in Dhok Hassu, Rawalpindi. Participants were asked about changes in employment, income, and household spending after COVID-19 outbreak and during lockdown period. Results indicate that majority of respondents have been severely affected by COVID-19 and faced job loss or decrease in income, and overall decrease in household spending. Respondents were not prepared to handle such economic shock, nor did they have any sort of recovery and reintegration plan. Further, more than two thirds of participants reported that they could not survive if the lockdowns continued. The only coping strategies noted were relying on informal networks for financial support. Reliance on social safety net programs was low and urban slum communities tend to remain insulated from assistance programs and distrust government. The results of our research are consistent with previous studies. Findings suggest that urban slum communities lack access to proper institutional support in order to mitigate large economic shocks, leaving them more susceptible to falling into deep poverty. Interventions are necessary to mitigate these risks.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Urban Slums, Economic Status

SÖZEL ÖZET METİNLER

DESCARTES VE YANILGILARIMIZIN KAYNAĞI SORUNU ÜZERİNE

Soner SOYSAL

Türkiye

Öz: Descartes Meditasyonlar eserinde bilginin temeli olabilecek kadar sağlam ve kuşku duyulamayacak bir temel arayışına girişir. Bu girişimiyle, düşünen bir varlık olarak kendi varlığından kuşku duyamayacağı sonucuna ulaşır. Bu sonucun ortaya çıkardığı solipsizm sorununun üstesinden gelmek için, iyiliksever bir Tanrı'nın varlığını kanıtlar. Bu kanıtlama, bir taraftan dış dünyaya ilişkin bilginin olanağını kurma, diğer taraftan, yöntemsel kuşku sürecinde başvurduğu kötü-cin argümanını ve olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırma işlevini görür. Çünkü, iyiliksever bir Tanrı ne beni dış dünya ve içindeki nesnelerin varlığı konusunda yanıltacaktır, ne de kötü-cin gibi tüm işi beni yanıltmak olan bir varlığa izin verecektir; eğer bunlara izin verirse o artık iyiliksever bir Tanrı olamaz. Ancak, böylesi bir Tanrı'nın varlığına rağmen, kimi yargılarımızda yanılıyoruz. Bu yüzden, Descartes iyiliksever bir Tanrı'nın varlığına rağmen nasıl olup da yanlış yargılarda bulunabildiğimizin bir açıklamasını vermek zorunda kalır. Descartes'a göre, yanılgılarımızın kaynağı hiçbir koşulda Tanrı olamaz; teolojik sakıncaları bir yana, Tanrı'nın bir şekilde yanılgılarımızın kaynağı olması Descartes'ın felsefi girişimini yıkar. Bu yüzden, Descartes, yanılgılarımızın kaynağının sahip olduğumuz özgür seçme yetisi olduğunu iddia eder. Descartes'a göre, yanılgılarımızın nedeni sınırlı bir anlama yetisine ve sınırsız bir istence sahip olmamızdır. İstencimizi anlama yetimizin açık ve seçik olarak kavradığı şeylerle sınırlayabildiğimizde yanılgıya düşme olanağımız yoktur. Bu nedenle, yanılgılardan kaçınmak için istencimizi doğru kullanmayı öğrenmemiz gerekiyor. Ancak bu durumda, her şeyi bilen bir Tanrı'nın varlığına rağmen özgür seçme yetisine nasıl sahip olabileceğimiz sorunu ortaya çıkar. Bu sunuşta, Descartes'ın yanılgılarımızı, bunların sorumluluğunu Tanrı'ya yüklemeden, nasıl açıkladığı ve bu açıklamanın ortaya çıkardığı, özgür istenç gibi, kimi sorunlar ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Descartes, Yanılgı, İstenç, Anlama Yetisi

YETİŞKİNLERDE YALNIZLIK, DUYGUSAL YEME VE OLUMSUZ BEDEN KONUŞMALARI DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Süleyman KAHRAMAN, Hande NUSEL

Türkiye

Öz: Bu araştırmada yetişkinlerin yalnızlık, duygusal yeme ve olumsuz beden konuşmaları düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma, 18 yaş ve üzeri çalışmaya katılmaya gönüllü olan kişiler ile yürütülmüştür. Toplamda 524 kişiye ilgili ölçekler uygulanmış olup ilgili şartları taşımayan 14 kişinin verileri analize dahil edilmemiştir. Veri toplama araçları olarak UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Form, Türkçe Duygusal Yeme Ölçeği, Olumsuz Beden Konuşmaları Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen veriler ile demografik bilgi formundan elde edilen verilerin birbirinden farklılıklarını test etmek için Bağımsız Gruplar t-Testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA analizinde anlamlı fark bulunan veriler için Post Hoc analizi yapılmıştır. Karşılaştırılan bazı gruplarda 30'un altında data bulunduğundan dolayı parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis H ile analiz gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda; UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Form, Türkçe Duygusal Yeme Ölçeği ve Olumsuz Beden Konuşmaları Ölçeğinden elde edilen puanlarının tüketilen ana öğün miktarı ve estetik ameliyat geçirmeye göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formdan elde edilen puanların, düzenli kuaföre gitme, vücudundan memnun olma, kiminle yaşadığı ve vücuda olumsuz yorum alma değişkenleri bakımından; Türkçe Duygusal Yeme Ölçeği ve Olumsuz Beden Konuşmaları puanlarının, düzenli kuaföre gitme, vücudundan memnun olma, aynada vücudunu inceleme, vücudunu değiştirme isteği, kiminle yaşadığı ve vücuda olumsuz yorum alma değişkenlerine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Bulgular, literatürden elde edilen bilgilerle tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yalnızlık, Duygusal Yeme, Olumsuz Beden Konuşmaları

SOSYAL MEDYA KULLANIMI, BEDEN DEĞERİ, KOMPULSİF ÇEVRİMİÇİ SATIN ALMA VE YALNIZLIK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Süleyman KAHRAMAN, Merve ACER

Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı sosyal medya kullanım düzeyinin, kişilerde beden değerinin, yalnızlık seviyesinin ve kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca sosyal medya kullanımı, kişilerde beden değeri, yalnızlık ve kompulsif çevrimiçi satın alma davranışı düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. İlişkisel tarama modeline göre yapılan bu araştırmada veri toplamak için anket yöntemi kullanılarak Google Formlar'da düzenlenmiştir ve katılımcılara çalışmaya katılmaları için bağlantı adresi gönderilmiştir. Anketin içeriğini Sosyal Medya Kullanımı Ölçeği, Beden Değeri Ölçeği, Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu ve Demografik Bilgi Formu oluşturmaktadır. Verilerin analizi SPSS programında yapılmıştır. Değişkenler arası ilişkilere bakmak için korelasyon analizi, grup karşılaştırmaları için bağımsız örneklem t-test ve ANOVA analizi kullanılmıştır. Analizler sonucunda kişilerin yalnızlık seviyesi arttıkça beden değeri düzeyinde bir azalma görülmüştür. Ek olarak, sosyal medya kullanımı ile kompulsif çevrimiçi satın alma puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Sosyal medya kullanımı ve kompülsif çevrimiçi satın almanın yalnızlık ve beden değeri puanlarıyla anlamlı ilişkili olmadığı tespit edilmiştir. Kompulsif çevrimiçi satın alma ölçeği cinsiyete göre kadınlar lehine anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Bekârlar evlilere göre, sosyal medya kullanımı ölçeği ve UCLA yalnızlık ölçeğinde anlamlı olarak daha yüksek puanlar almışlardır. Evlilerinse bekârlara göre beden değeri puanları daha yüksektir. Bulgular literatür çerçevesinde tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya Kullanımı, Beden Değeri, Kompulsif Çevrimiçi Satın Alma, Yalnızlık

SÖZEL ÖZET METİNLER

LOJİSTİK BÖLÜMÜ LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN DEĞER YÖNELİMLERİ

Tahsin GEÇKİL

Türkiye

Öz: Değerler, bireylerin ideal davranış tarzları veya yaşam amaçları hakkındaki inançları olup davranışa farklı şekillerde rehberlik eden çok yönlü standartlardır. Değerler, bireyin yaşamını anlamlandırma şekline göre seçtiği ve davranış ilkeleri olarak kabul ettiği kişisel inançlardır. Bireyin değerleri yaptığı seçimlerinin ve aldığı kararların temelinde yer alır. Bireyin değerlerinin açıklığa kavuşturulması ve bilinmesi onun yaşantısında karşısına çıkan durumlarda nasıl davranacağının tahmin edilmesine yardımcı olabilir. Bu araştırmanın amacı geleceğin lojistik sektörü çalışanları olacak öğrencilerin değer yönelimlerini ve etkileyen bazı faktörleri incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Lojistik Yönetimi Bölümü'nde öğrenim gören 143 öğrenci oluşmuştur (N=143). Veriler Google docs üzerinde oluşturulan Portre Değerler Anketi (PDA57) ve 5 soruluk bir anket formu ile toplanmıştır. Anket formu linki öğrencilerin sınıf WhatsApp gruplarında paylaşılmıştır. Veriler SPSS 21 paket programında, sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, bağımsız gruplarda t testi ve One-Way ANOVA ile analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan lojistik öğrencilerinin %55.9'unun erkek ve %35'inin dördündü sınıftır. Öğrenciler Portre Değerler Anketindeki değer tiplerinden en düşük ortalamayı güç-baskınlık (3.76±1.21), güç-kaynaklar (3.97±1.24) ve alçakgönüllülük (4.48±.92) değer tipinden elde etmişlerdir. Öğrencilerin en yüksek puan aldıkları değer tipleri ise sırasıyla güvenlik-toplumsal (5.55±.66), iyilikseverlik-sevgi (5.54±.52) ve evrenselcilik-ilgi (5.54±.52) olarak bulunmuştur. Öğrencilerin PDA toplamı ve bazı değer tiplerine ait puanlarının cinsiyet ve gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<.05$) saptanmıştır. Anne eğitim düzeyinin öğrencilerin değer tipleri puanlarını anlamlı etkilemediği belirlenmiştir ($p>.05$). Babası ilkokul mezunu olan katılımcıların alçakgönüllülük ve geleneksellik değer tipleri puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Öğrencilerin en düşük puan aldığı değer tiplerinden güç (baskınlık) "insanlar üzerinde denetim kurarak elde edilen gücü", güç (kaynaklar) ise "toplumsal ve maddî kaynaklar üzerinde denetim kurarak elde edilen gücü" ifade etmektedir. Öğrencilerde güç değerleri yönelimlerin düşük olması denetim odaklı olmayan ve eşitlikçi yönelimlerinin olduğu şeklinde yorumlanabilecek olumlu bir durumdur. Öğrencilerin en yüksek puan aldıkları güvenlik (toplumsal) değer tipi onların toplumun güvenliğine ve istikrarına önem verdiklerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Değer Tipleri, Değer Yönelimleri, Lojistik Bölümü, Öğrenci

COVID-19'UN SAĞLIK ÇALIŞANLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN BETİMLENEREK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tufan ÖZTÜRK

Türkiye

Öz: COVID-19 yeni keşfedilmiş Koronavirüsü dünyada bir pandemi oluşturmuştur. Koronavirüsten enfekte olacak birçok insanın, hastalık belirtilerini hiç hissetmeden ya da hafif solunum problemleri yaşayarak ve özel bir tedaviye ihtiyaç duymadan iyileşeceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra virüsün yaşlı ve en az bir kronik hastalığa sahip insanların sağlık durumlarını ciddi şekilde etkilediği görülmektedir. Toplumun diğer birçok üyesinin kendini tehlike kaynaklarından izole etmesine imkân vardır. Ancak sağlık çalışanları toplumun sağlığının devamlılığı için kendilerini COVID-19 tehlikesinden uzak tutamamaktadır. Dünyanın ve ülkelerin yakın tarihlerinden alışık olmadıkları bu pandemiye karşı sağlık çalışanlarının sağlığını koruyabilecek ve güvenliğini arttırabilecek çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu çalışmada COVID-19 nedeniyle hayatını kaybeden 368 sağlık çalışanına ait yaş, görev yaptığı şehir, görev, branş, kamu veya özel sektördeki istihdam durum bilgileri kullanılarak istatistiksel betimleme analizleri yapılmıştır. Çalışmada; COVID-19 nedeniyle yaşamını kaybeden sağlık çalışanı yaş ortalamasının 57 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Görev bakımından en fazla yaşam kaybının; hekimler arasında meydana geldiği, bunu sırasıyla sağlık işçilerinin ve eczacıların takip ettiği görülmüştür. Hekimlerin branşları bakımından en fazla yaşam kaybının; aile hekimleri arasında meydana geldiği, bunu sırasıyla işyeri hekimleri, genel cerrahlar, acil hekimleri, iç hastalıkları uzmanlarının takip ettiği görülmüştür. Bu çalışmayla; sağlık çalışanlarının yaşamsal risk seviyesini değiştiren özelliklerin ortaya konması ve bu sayede çalışanların korunmasına yönelik alınacak kararlara yardımcı olunması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVID, İşçi Sağlığı ve Güvenliği, Sağlık Çalışanları

"DESIGN EDUCATION" IN THE FOCUS OF URBAN DESIGN: COVID-19 AND DISTANCE EDUCATION PROCESS

Umut DOĞAN

Turkey

Abstract: With the Covid-19 pandemic, education methods have been reformed and the concept of "distance education" has been used in all education processes. Traditional design education shaped especially through studios has lost its function to a great extent in the "new normal" and new searches have come to the fore. With this study, regarding the need to develop new approaches in teaching methodology, to develop the curriculum and to make progress in digital environments; the change in Design Education is discussed in the focus of Urban Design. The research is based on the assumption that distance online workshops can provide an unconventional learning experience for students in higher education. During this new design education process, "space", "time" and "method" have had to change to a great extent and new technological formations have emerged. Prior to the pandemic, design education, which was shaped mostly in face-to-face and in a workshop environment with student-executive interaction, have had to adapt to the new conditions. The student is alone in front of a screen, away from the workshop environment. Many factors which is wholesome for design process such as doing together, sharing the same physical environment with group friends, learning from the school environment etc. have disappeared. Many reasons, positive and negative aspects of this change have been revealed by various studies. However, the main question of this study is; the level of adaptation to the change in question and the success-satisfaction rate of the results. In order to further expand this question and open it to discussion, interviews were made with the students and workshop leaders and a statistical result was reached. In addition, the experiences and curricula of leading international education institutions that provide design education have been examined and included in the evaluation. Recommendations have been developed in line with the results.

Keywords: Design Education, Distance Education, Urban Design, COVID-19

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN YAZMA KAYGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yasemin SORAKIN BALLİ, Gamze AVCI, Ahmet Yiğit PALAS

Türkiye

Öz: Araştırmada Eskişehir merkez ortaokulları ile lise sınıf öğrencilerinden seçilen toplam 102 özel öğrenme güçlüğü (disgrafi) olan öğrencinin yazma kaygıları ölçülmeye çalışılmıştır. Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin yazma kaygı durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Nicel bir araştırma olan bu çalışma, tarama modeline göre desenlenmiş olup veriler Daly ve Miller (1975a) tarafından geliştirilmiş; Özbay ve Zorbaz (2011)'ın yaptığı Türkçeye uyarlaması olan "Yazma Kaygısı Ölçeği" ve araştırmacılar tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler IBM Statistical Package for Social Sciences (SPSS, version 20) yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçek yoluyla elde edilen verilerin dağılımının normalliğine ilişkin "Kolmogrov-Smirnov" testi kullanılmıştır. İnceleme sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilen değişkenlerde parametrik testlerden bağımsız gruplar için t-testi, normal dağılım göstermeyenler için nonparametrik testlerden Mann- Whitney U testi yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi bulmak için de Basit Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Araştırma sonuçları ortaokul ve lise özel öğrenme güçlüğü (disgrafi) olan öğrencilerinin yazma kaygılarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Ayrıca özel öğrenme güçlüğü olan (disgrafi) ortaokul ve lise öğrencilerinin yazma kaygısı; sınıf seviyelerine, Türkçe dersini sevmeye ve yazma türlerine göre anlamlı bir farklılık gösterirken, eğitim kademelerine ve Türkçe dersi sınav notu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Anahtar Kelimeler: Yazma, Yazma Kaygısı, Özel Öğrenme Güçlüğü, Disgrafi, Ortaokul ve Lise Öğrencileri

İLKOKUL 4.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KESİR ÇEŞİTLERİNE VE BİRİM KESRE YÖNELİK KULLANDIKLARI TEMSİLLERİN İNCELENMESİ

Yavuz KAMACI, Zeynep DOĞAN

Türkiye

Öz: NCTM (2000) tarafından yayınlanan standartlarda öğrencilerin matematiği nasıl öğrendiklerini anlayabilmede önemli bir unsur olan temsil kavramına vurgu yapılarak, öğrencilerin kullandıkları temsillerin analiz edilmesinin matematiksel kavramları nasıl öğrendikleri ile ilgili güçlü bir yordama olanağı sağlayabileceği belirtilmektedir. Bu çalışmanın amacı, ilkokul 4.sınıf öğrencilerinin kesir çeşitlerine ve birim kesre yönelik kullandıkları temsilleri ortaya koymaktır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanmıştır. Araştırma verileri, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinin Etimesgut ve Çankaya ilçelerinde bulunan iki devlet okulundaki 249 ilkokul 4.sınıf öğrencisinden toplanmıştır. Öğrencilerin kesir çeşitlerine ve birim kesre yönelik kullandıkları temsilleri belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen 'Temsil Kullanım Formu' kullanılmıştır. Öğrencilerin kesir çeşitlerine ve birim kesre yönelik kullandığı temsiller öncelikle sözel, sembolik ve görsel temsil türleri altında toplanmıştır. Ardından betimsel analiz yöntemi kullanılarak öğrencilerin yanıtları analiz edilmiş ve temsil türleri altında alt kategorilere ayrılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin kesir çeşitlerine ve birim kesre yönelik en fazla kullandığı temsil türü görsel temsil olmuştur. Görsel temsil türü içinde öğrencilerin ağırlıklı olarak matematiksel modelleme kullandığı görülmektedir. Alan/Bölge modelinin öğrencilerin en fazla kullandığı matematiksel modelleme türü olduğu görülmektedir. Sembolik temsil türü için öğrencilerin genel olarak ilgili kesire ait uygun temsil kullandığı görülmektedir. Sözel temsil türünde ise öğrencilerin kesir çeşitlerine ve birim kesre yönelik olarak en fazla tanım yazdıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kesir Çeşitleri, Birim Kesir, Temsil Kullanımı, İlkokul 4.Sınıf Öğrencileri

SÖZEL ÖZET METİNLER

INSTAGRAM REKLAMLARINA YÖNELİK TUTUMUN SATIN ALMA DAVRANIŞI ÜZERİNDEKİ ROLÜ: YAPISAL EŞİTLİK MODELİ ARACILIĞIYLA BİR İNCELEME

İbrahim Halil YAŞAR

Türkiye

Öz: Günümüzde teknolojik ilerlemelerin bir sonucu olarak iletişim boyut değiştirmiş, bireyler birer kullanıcı olarak sosyal medya platformları aracılığıyla iletişim kurmaya başlamıştır. Bunun bir sonucu olarak da sosyal medya günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Sosyal medyanın sahip olduğu hız ve etkileşimlilik özelliği, onun giderek büyüyen bir reklam ortamı olmasına yol açmış ve bu yeni kanalda reklamlar etkili bir şekilde kullanılmaya çalışılmaktadır (Marsh, 2016). Sosyal medya platformdan biri olan Instagram, görsel paylaşıma olanak tanımasıyla ön plana çıkmaktadır. Instagram'da paylaşılan reklamlar da bu özelliği temel alarak görselliğe dikkat çekilecek biçimde oluşturulmaktadır. Dolayısıyla bu reklamlara yönelik de kullanıcılar çeşitli tutumlara sahip olabilmektedir. Kullanıcılar, Instagram'da görsel paylaşımlar yapabilmekte ya da yapılan paylaşımları beğenebilmekte ve bunlara yorum yapabilmektedir. Bu kullanıcılar, ağırlıklı olarak eğlenme amaçlı Instagram kullanımını ön plana çıkarsalar da bilgi edinmek için de Instagram'ı kullanabilmektedir (Atar ve İspir, 2019). Özellikle Instagram reklamları vasıtasıyla kullanıcılar yeni markalarla tanışabilmekte veya bildikleri markaların ürün ya da hizmetleri hakkında bilgi sahibi olabilmektedir (Marsh, 2016). Öte yandan, kullanıcıların bu reklamlara güveninin yanı sıra onlardan rahatsız olmaları da söz konusudur. Böyle durumda reklam içeriği, verilmek istenen mesajdan kullanıcıyı uzaklaştırabilmektedir. Kullanıcılar yeni veya mevcut ürün ile hizmetler hakkında Instagram'dan reklamlar aracılığıyla bilgiye ulaşabilmektedir. İlgili ürünlere güven duyduklarında da diğer kullanıcılarla bu bilgileri paylaşabilmekte ve tavsiyelerde bulunabilmektedir. Bununla birlikte, üründen veya hizmetten memnun kalmadıklarında Instagram'da diğer kullanıcılara bu memnuniyetsizliği aktarabilmektedir (Koçer ve Koçkaya, 2016). Sonuç olarak, tutumlar kullanıcıların davranışlarını yönlendirebilmekte ve kullanıcılar, Instagram reklamlarına yönelik tutumlarına bağlı kalarak satın alma davranışı gibi birtakım davranışları sergileyebilmektedir (Atar ve İspir, 2019). Bu bağlamda bahse konu tutumların, satın alma davranışı üzerinde oynadığı rolün analiz edilmesi, marka-tüketici-reklam etkileşimi açısından önemi giderek artan Instagram reklamlarının etkililiğinin anlaşılmasına ve ilgili literatüre katkı sunacaktır. Dolayısıyla bu çalışmada Reklam değeri teorisinden yola çıkılarak kullanıcıların Instagram reklamlarına yönelik tutumları, onların satın alma davranışları üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu irdelenecektir. Yordamayalı dayalı ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak yapılacak bu çalışmada, söz konusu etki yapısal eşitlik modellemesi aracılığıyla test edilecektir. Böylelikle Instagram reklamlarına yönelik kullanıcı tutumlarının nasıl ve ne düzeyde olduğu ile yeni bir reklam kanalı olarak Instagram'da nasıl işlediği ve satın alma davranışını nasıl etkilediği ortaya çıkartılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Satın Alma Davranışı, Instagram, Reklam

DİJİTAL ÖYKÜLEME YÖNTEMİNİN ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİSİNE ETKİSİ: BİR KAPSAM BELİRLEME ÇALIŞMASI

İpek ÖNAL, Yavuz ERİŞEN

Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, eğitimde dijital öykü kullanımının eleştirel düşünme becerisine etkisini mevcut alan yazına dayalı olarak incelemektir. Ulusal ve uluslararası çalışmaların bütüncül bir şekilde değerlendirildiği bu inceleme, kapsam belirleme deseninde tasarlanmıştır. Araştırma soruları ve belirlenen ölçütler doğrultusunda Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi, ProQuest, ERIC, ULAKBIM veri tabanları ve Google Akademik arama motoru kullanılarak yapılan elektronik tarama sonucunda 2012-2020 yılları arasında yayınlanan 9 makale ve 1 yüksek lisans tezine ulaşılmıştır. İnceleme kapsamına alınan çalışmalar; yazar, yayım yılı, yeri, türü, uygulanan desen, örneklem, veri toplama aracı, uygulanan eğitimlerin özellikleri ve sonuç kategorileri altında sınıflandırılmıştır. Sonrasında incelenen çalışmalarda uygulanan dijital öykü temelli eğitimlerin özellikleri de detaylı olarak ele alınmış ve bunlara ilişkin bulgular betimsel ve istatistiksel olarak sunulmuştur. Elde edilen bulgulara göre, eğitimde dijital öykü kullanımının eleştirel düşünmeye etkisini inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Türkiye, Tayvan, Endonezya, Çin, Mısır ve ABD'de yayınlandığı belirlenen çalışmalar; genellikle deneysel desen ile üniversite düzeyindeki katılımcılar üzerinde yapılmıştır. Dijital öykülemeye ilişkin eğitimlerin en az 4 hafta ve en çok 22 hafta sürdüğü ve çoğunlukla yüz yüze eğitim şeklinde düzenlendiği belirlenmiştir. Çalışmaların çoğunluğunda araştırma katılımcılarının kendi dijital öykülerini hazırlaması sağlanırken, diğer çalışmalarda katılımcılara hazır dijital öykülerin sunulduğu öğretim etkinlikleri uygulanmıştır. Dijital öykülerin; öğrencilerin eleştirel düşünme eğilim ve becerilerini geliştirmek için etkili bir araç olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Öyküleme, Eleştirel Düşünme, Kapsam Belirleme

TÜRKİYE'DE 2006-2020 YILLARI ARASINDA YAPILMIŞ ELEŞTİREL OKUMA KONULU TEZLERİN İNCELENMESİ

İpek ÖNAL, Yavuz ERİŞEN

Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, 2006-2020 yılları arasında Türkiye'de eleştirel okuma konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin belirli başlıklar altında sınıflandırılarak incelenmesi ve alandaki araştırma eğilimlerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda mevcut çalışma, elde edilen verilerin incelenmesi ve sentezlenerek bütüncül olarak değerlendirilmesine imkan tanıyan doküman incelemesi deseniyle tasarlanmıştır. Çalışmanın kapsamını Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında arşivlenen 2006-2020 yılları arasında yapılmış 44 yüksek lisans ve doktora tez çalışması oluşturmaktadır. İncelemeye dahil edilen çalışmaların analizinde, verilerin önceden belirlenen temalara göre özetlendiği ve yorumlandığı betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışmaların analiz edilebilmesi için araştırmacı tarafından geliştirilen tez sınıflama formu kullanılmıştır. Formun içeriği yazar bilgisi, tezin türü, yayınlandığı yıl, araştırma yöntemi, öğretim kademesi, örneklem büyüklüğü, yapıldığı konu alanı, anahtar kelimeler, veri toplama araçları, değişkenler olmak üzere 10 başlıktan oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; çalışmaların büyük çoğunluğu yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Eleştirel okuma konusunda yayınlanan tezlerin en çok 2019 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. Yayın yıllarına göre özellikle son 2 yılda çalışmaların sayısında artış yaşanmıştır. Çalışmalarda en çok tercih edilen araştırma yöntemi nicel yöntem; öğretim kademesi ortaokul ve üniversite; konu alanı ise Türkçe olmuştur. Veri toplama aracı olarak ölçek, test ve anketlerin en sık kullanıldığı belirlenmiştir. İncelenen çalışmalarda ele alınan değişkenlerin çoğunlukla eleştirel okuma becerisi, eleştirel okuma özyeterliliği ve okumaya yönelik tutum olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eleştirel okuma alanında doktora düzeyinde tezlerin arttırılması, nitel ve karma araştırma yöntemlerinin uygulanması, örneklem grubunun lise öğretim kademesinden seçilmesi getirilen öneriler arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Okuma, Lisansüstü Tez, Doküman İncelemesi

SÖZEL ÖZET METİNLER

KURUMSAL YÖNETİMDE GELİŞMENİN, MARKET KAPİTALİZASYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ İÇİN AMPİRİK BİR ANALİZ

İsmail Cem AY, Ayşe ATILGAN SARIDOĞAN

Türkiye

Öz: Günümüzde, ülkelerde, işletmelerin rekabet gücünü etkileyen çok sayıda faktör söz konusudur. İşletmelerin rekabet gücünü etkileyen bu faktörlerin iyileşmesi, işletmelerin pazar payının artmasına katkı sağlamaktadır. İşletmelerin pazar payının artması da, işletmelerin piyasa değerinin artmasını sağlamaktadır. İşletmelerin küresel rekabet gücünün artması, ülkelerin de rekabet gücünün artmasına katkı sağlayarak, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve toplumsal refahın da artmasını sağlamaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, işletmelerin rekabet gücünü ve piyasa değerini etkileyen önemli faktörlerin başında yer alan kurumsal yönetim kapasitesinde gelişmelerin, işletmelerin market kapitalizasyonu üzerindeki etkilerinin ampirik olarak incelemektedir. Çalışmada, 2019 yılı için 122 ülkeye ait kurumsal yönetim ve market kapitalizasyonu değişkenleri, regresyon analiz ile incelenmiştir. Ampirik sonuçlara göre, ülkelerde kurumsal yönetimde gelişmenin, market kapitalizasyonu üzerinde, istatistiki olarak anlamlıdır ve aynı yönde, bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda, işletmelerin rekabet gücünü ve piyasa değerini etkileyen önemli faktörlerin başında yer alan kurumsal yönetim kapasitesinde gelişmenin, ampirik olarak geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, çalışmadaki bulgulara bağlı olarak, ülkelerde işletmelerin piyasa değerlerinin artması, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve toplumsal refahın korunmasında, kurumsal yönetim kapasitesinin geliştirilmesine yönelik politika ve stratejiler, önem arz etmektedir. Bu sebeple, işletmelerin ve ülkelerin küresel rekabet güçlerini yükseltmelerinde önemli rol oynayan kurumsal yönetime daha fazla önem vermeleri gerekmektedir. Bu bağlamda, işletmelerin ve ülkelerin kurumsal yönetimin çerçevesini, ilkelerini, standartlarını geliştirmeleri önemlidir. Diğer yandan, tüm işletmelerde kurumsal yönetim kültürünü geliştirmeye yönelik politika ve stratejilerin geliştirilmesi, ilgili mevzuat ve standartlarda kurumsal yönetim ilkelerinin etkin bir şekilde yer almasının sağlanması büyük önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Yönetim, Market Kapitalizasyonu, Piyasa Değeri, Ekonomik Büyüme

FEN BİLİMLERİ DERS KİTABININ LGS HAZIRLIK İÇİN YETERLİLİĞİ HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

İsmail DEMİR, Mustafa ERGUN

Türkiye

Öz: 2017-2018 eğitim öğretim yılında uygulamaya konan ortaokuldan Liselere Geçiş Sistemi (LGS) merkezi yerleştirme ile öğrenci kabul eden ortaöğretim kurumlar ve bu kurumlarda öğrenci olmak isteyen ortaokul son sınıf öğrencileri için oldukça önemlidir. LGS kapsamında değerlendirmeye alınan derslerden biri olan fen bilimleri dersi ile ilgili 20 çoktan seçmeli soru sorulmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tüm ortaokul öğrencilerine ücretsiz temin edilen fen bilimleri ders kitapları bu sınavlara hazırlanan öğrenciler için birincil kaynaktır. Bu çalışmada fen bilimleri ders kitabının LGS hazırlık için yeterliliği hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgu bilim yöntemi tercih edilmiştir. 2018 fen bilimleri dersi öğretim programına uygun hazırlanan ders kitapları kullanan öğretmenler çalışmaya gönüllü katılmıştır. Çalışmaya katılan 8 fen bilimleri öğretmeninin görüşleri yarı yapılandırılmış mülakat aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama aracından elde bulgular kodlar ve temalar olarak yapılandırılmıştır. Elde edilen bulgular ışığından fen bilimleri öğretmenlerinin ders kitaplarının LGS hazırlık için yeterli soru sayısı içermediği, konu anlatımlarının sınava hazırlıkta yetersiz olduğu, görseller açısından orta düzeyde yeterli olduğunu düşündüğü anlaşılmıştır. Öğretmenlerin ders kitaplarının sadece kazanım kavramaya yönelik değil özellikle son sınıf ders kitaplarının sınava hazırlık içinde önemli olduğunu belirttikleri gözlemiştir. Ayrıca ilgili ders kitaplarının beceri temelli sorular içermediğinden sınava hazırlık sürecinde sürekli kullanımının eksiklikler doğuracağını belirttikleri görülmüştür. Elde edilen bulgular ışığında fen bilimleri ders kitaplarının LGS hazırlık sürecinde kullanılmasıyla ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Fen Bilimleri, LGS, Öğretmen Görüşü, Ders Kitabı

DERS KİTAPLARINDAKİ ASİT BAZ VE TUZLAR KONUSUNUN DIŞ DİDAKTİKSEL DÖNÜŞÜM TEORİSİNE GÖRE İNCELENMESİ

İsmail DEMİR, Mustafa ERGUN

Türkiye

Öz: Bilimsel bilgiler öğretilecek bilgiler haline gelmeden bir takım değişikliklere uğramaktadır. Didaktiksel dönüşüm teorisi bu çerçevede üniversite seviyesinde üretilen ve öğrencilerin özümsediği bilgi oluncaya kadar maruz kaldığı dönüşümleri inceleyen bir kuramdır. Didaktiksel dönüşüm teorisi iç ve dış olmak üzere iki basamakta ele alınmaktadır. Dış didaktiksel dönüşüm daha çok bilimsel bilgiden öğretilecek bilgiye geçişi ve bu süreçteki paydaşların etkilerini incelemektedir. Bu çalışmada farklı öğretim seviyelerinde farklı paydaşlar tarafından ders kitabı olarak kullanılan bilimsel bilgi kaynaklarında yer alan asi, baz ve tuzlar konularının dış didaktiksel dönüşüm teorisine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında ortaokul, lise ve üniversite düzeyindeki asit, baz ve tuzlar konu ve kavramlarını içeren ders kitapları incelenmiştir. Nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman analizi ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Ortaokul, lise ve üniversite seviyesinde 6 farklı ders kitabı incelenmiştir. Ortaokul seviyesinde 8. sınıf fen bilimleri ders kitabı, lise 10. ve 11. sınıf seviyelerinde hem Fen Lisesi hem de Anadolu Lisesi kimya ders kitapları, üniversite seviyesinde ise genel kimya ders kitapları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Elde edilen bulgulardan bilimsel bilginin öğretilecek bilgi oluncaya kadar kavramların seviyelere göre değişiklik gösterdiği, genelden özele doğru bir artış takip ettiği, kullanılan görsel sayısının sınıf seviyesi ile ters orantılı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca aynı sınıf seviyesindeki Fen Lisesi ders kitapları ile Anadolu Lisesi ders kitaplarında konuların ele alınmasındaki farklılıkların didaktiksel dönüşüm teorisinin bir sonucu olduğu anlaşılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında ders kitabı yazarlarına önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Didaktiksel Dönüşüm Teorisi, Ders Kitabı, Asit, Baz, Tuz

SÖZEL ÖZET METİNLER

PROGRAM VE DERS KİTAPLARININ YAZMA STRATEJİLERİ AÇISINDAN TUTARLIĞI

Üzeyir SÜĞÜMLÜ, Nuray YURT

Türkiye

Öz: Araştırmanın amacı, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan yazma stratejileri ile ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma stratejilerini karşılaştırmak ve bu bağlamda program ile ders kitaplarının tutarlığını belirlemektir. Program ve ders kitaplarının tutarlığı, öğretimin niteliğini doğrudan etkilemektedir. Programda yer alan yazma stratejileri ile ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma stratejilerinin birbiriyle tutarlığını belirlemenin program ve ders kitaplarının iyileştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma, nitel bir özellik taşımaktadır ve temel nitel araştırma olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma materyallerini, Türkçe Dersi Öğreti Programı (2019) ve ortaokul Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama aracını, Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndan (2019) hareketle oluşturulan yazma stratejileri çizelgesi oluşturmaktadır. Bu çizelgede yazma stratejileri sınıf düzeylerine göre ayrılmış ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma stratejisi etkinlikleri, bu çizelgeye göre incelenmiştir. Araştırmanın verileri, doküman incelemesi yöntemiyle toplanmış ve toplanan veriler, içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Bulgular, tablolarla sunulmuş ve yorumlanmıştır. Araştırma ile program ve ders kitaplarının bütün sınıf düzeylerinde yazma stratejileri açısından bütünüyle tutarlı olmadığı, ders kitaplarında en fazla güdümlü yazma stratejisi etkinliğinin olduğu, bazı yazma stratejilerine ders kitaplarında çok az yer verildiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle program ve ders kitaplarının yazma stratejileri açısından tutarlığının sağlanması, ders kitaplarında yazma stratejilerine dengeli bir şekilde yer verilmesi önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim Programı, Ders Kitabı, Yazma Becerisi, Yazma Stratejisi

KAMU HASTANESİNDE ÇALIŞAN ÇOCUK GELİŞİMCİLERİN BAKIŞ AÇISINDAN ÇOCUK GELİŞİMİ MESLEĞİ

Zekeriya ARSLAN, Oğuz EMRE, Ayşegül ULUTAŞ-KESKİNKILIÇ, Kadriye ÖZYAZICI

Türkiye

Öz: Çocuk Gelişimcisi, normal veya şüpheli-anormal gelişim gösteren 0-18 yaş grubundaki çocuk ve ergenlerin zihinsel, fiziksel, dil, motor, öz bakım, sosyal ve duygusal gibi tüm gelişim alanlarına yönelik değerlendirme yapan ve rapor eden, çocuğun değerlendirilmesi sonucu ihtiyaca göre gelişimsel destek programları hazırlayan ve uygulayan, gelişimsel sapmaları önlemek için erken müdahale programı hazırlayan, bunların düzenli takibini yapan, ailelere danışmanlık yaparak çocuğun gelişimi hakkında bilgi ve destek sunan bir meslek elamanıdır. Kamu hastanelerinde Çocuk Gelişimciler Çocuk Gelişimi Birimi, Gelişimsel Pediatri, Yatan Hasta Servisleri ve Oyun Odalarında görev yapmaktadırlar. Bu araştırmanın amacı, kamu hastanelerinde çalışan Çocuk Gelişimcilerin bakış açısından Çocuk Gelişimi Mesleğine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin çeşitli illerinde kamu hastanelerinde çalışan 53 Çocuk Gelişimci oluşturmaktadır. Nitel araştırma modelinde yapılandırılan araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın geçerliğini arttırmak amacıyla çalışmamızda ayrıntılı betimleme, akış şeması, uzman incelemesi, ayrıntılı alıntılar yapma stratejileri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre Çocuk Gelişimcilerin mesleklerinde önem verdikleri noktalar arasında; meslek etiği, uygulanan standart ölçme araçlarının dışında informal değerlendirme aracı olan gözlem, çocuğun üstün yararı, uygulanan test ve envanterlerin doğru değerlendirilip rapor edilmesi, disiplinler arası işbirliği ve ekip çalışması, aile ve çocukla etkili iletişim yer almaktadır. Çocuk Gelişimi mesleğinin diğer disiplinler tarafından ve aileler tarafından tam olarak bilinmediği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Gelişimci, Hastane, Görev ve Sorumluluk

SOCRATES WITHOUT PLATO: EVALUATING THE FIGURE OF SOCRATES IN NON-PLATONIC SOURCES

Ömer AYGÜN

Turkey

Abstract: In terms of the history of philosophy, the main source of our idea of Socrates is Plato and his followers. Yet, in the 20th century, Plato has often been accused of distorting the figure of Socrates in his works in order to make a sharp distinction between philosophy and sophistry, and to dissimulate his own repressive political opinions behind the more democratic and ethical character of Socrates. If this accusation is true, it is understandable that some gave up calling the early Greek philosophers "Presocratics", relinquished the Platonic image of Socrates as a philosopher who lived and died for philosophy, and characterized Socrates, in Laks & Most's words, as "an idiosyncratic Athenian 'sophist'". (Laks & Most, 2016: 1342) The aim of this paper is to evaluate this accusation by reviewing the accounts of Socrates in non-Platonic sources in precisely Laks & Most's 2016 edition and by comparing them with the ones in the Platonic corpus. Is this de-Platonized Socrates philosophically reliable, or at least more reliable than the Platonic accounts of Socrates? This study argues that a review of non-Platonic sources compiled in Laks & Most's 2016 edition suggests that the figure of Socrates one finds in these sources does not substantially contradict the Platonic figure of Socrates, and that, when they do contradict them, the non-Platonist figure of Socrates mostly proves itself to be less reliable than the Platonic Socrates.

Keywords: Philosophy, Ancient Philosophy, Sophistry, Socrates, Plato, Sophist

SÖZEL ÖZET METİNLER

İŞ TATMİNİ İLE İŞTEN AYRILMA NİYETİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: ÖZEL SEKTÖR İLE KAMU SEKTÖRÜ KARŞILAŞTIRMASI

Ömer Faruk COŞKUN

Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı, kariyerinin kurulum evresinde olan çalışanların iş tatmini ve işten ayrılma niyetine yönelik algılarını tespit etmek, iş tatmininin işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisini ortaya koymak ve özel sektör ile kamu sektörü çalışanlarının iş tatmini ve işten ayrılma niyeti algıları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, veri toplama yöntemi olarak çevrimiçi anket tekniğine başvurulmuş olup oluşturulan anket, 104 özel sektör ve 106 kamu sektörü çalışanı olmak üzere 210 kişiye uygulanmıştır. Elde edilen veriler; "Pearson Korelasyon Analizi", "t Testi" ve "Regresyon Analizi" ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler ile araştırma için ortaya konan hipotezler sınanmıştır. Korelasyon analizi sonuçlarına göre, işten ayrılma niyet ile iş tatmini arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca işten ayrılma niyeti ile sektör (Özel ve Kamu) değişkeni arasında da negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Farklılık analizi sonuçlarına göre, çalışanların işten ayrılma niyeti, özel sektör ve kamu sektörü çalışanı olmalarına göre anlamlı bir farklılaşma göstermektedir. Özel sektör çalışanlarının işten ayrılma niyeti ortalaması (2,38), kamu sektörü çalışanlarının işten ayrılma niyeti ortalamasından (1,96) daha yüksektir. Sektör ayrımı yapmadan tüm çalışanların (Genel), özel sektör çalışanlarının ve kamu sektörü çalışanlarının regresyon katsayıları üç ayrı model ile analiz edilmiştir. Yapılan regresyon analizleri sonucunda, üç modelde de çalışanların iş tatmininin işten ayrılma niyetlerini negatif yönde anlamlı şekilde etkilediği görülmüştür. Bununla birlikte özel sektör çalışanlarının işten ayrılma niyetini, iş tatmininin açıklama gücü (%17,4) kamu sektörü çalışanlarına (%13,9) göre daha yüksektir.

Anahtar Kelimeler: İş Tatmini, İşten Ayrılma Niyeti, Özel Sektör, Kamu Sektörü, Karşılaştırma

SÖZEL ÖZET METİNLER

ALTERNATİF MEDYA ALANI OLARAK YOUTUBE GAZETECİLİĞİ

Özgür Can YOLCU

Türkiye

Öz: İnternet teknolojilerindeki gelişmeler diğer alanlarda olduğu gibi gazetecilik pratiklerinin de bir dizi değişimlere neden olmuştur. Sosyal medya hesaplarının çeşitlenmesi, toplumların geleneksel medyadan daha çok alternatif medya alanlarına doğru yönelmiştir. Akıllı telefonların çeşitlenmesi, her sosyal medya hesabı içinde "canlı yayın" bölümünün olmasıyla birlikte bireyler günlük hayatında yaşadığı olay ve durumları hesaplarında yayımlamaya başlamıştır. Bu imkanlar, profesyonel gazeteciler ekseninden değerlendirildiğinde ana akım medyada uzun yıllar çalışan gazetecilerin daha sonra ana akım medyadaki işlerinden ilişkisini kesip, sosyal medya platformu olan "YouTube" sitesinde kanal açarak gazetecilik mesleğini dijital platformdan sürdürdükleri görülmektedir. Bu bağlamda YouTube platformunun gazetecilik mesleği için önemli bir alan olup olmadığı, araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı sosyal medya mecralarından biri olan YouTube'un gazetecilik mesleği için ne kadar uygun bir ortam olabildiğini sorgulamaktır. Çalışmanın seyrini belirleyecek olan aşağıdaki sorular şu şekildedir: 1. Gazetecilerin YouTube hesaplarında belirlenen tarih aralığında kaç tane video paylaşılmıştır? 2. Gazetecilerin YouTube kanallarının abone ve görüntüleme sayıları önemli midir? 3. En çok izlenen ve en az izlenen video konuları neler olmuştur? Araştırmanın bulgular kısmında ele alınan sorular kategori haline getirilerek içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi serbest gazetecilik yapan 4 gazetecinin (Cüneyt Özdemir, Ruşen Çakır, Fatih Portakal ve Ünsal Ünlü) YouTube kanallarındaki 1 Kasım- 30 Kasım 2020 tarihindeki videoları incelenmiştir. Bu tarihlerin araştırma kapsamına dahil edilmesinin nedeni hem ulusal hem de uluslararası alanda (Amerika seçimleri, Maliye Bakanının istifası) gündemin tartışmalı olmasıdır. Çalışma içinde ele alınan hesapların sayısal değerleri değişim gösterebileceğinden dolayı kapsam içine alınan tüm gönderiler 28/12/2020 tarihinde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alternatif Medya, Serbest Gazetecilik, YouTube

SÖZEL ÖZET METİNLER

KIRSALDAKİ KADINLAR VE SOSYAL KOOPERATİF İLİŞKİSİ

Özlem CEYLAN, Erdal TANAS KARAGÖL

Türkiye

Öz: Sosyal kooperatifçilik, toplum içinde kırılgan ve dezavantajlı gruplar olarak nitelendirilen yaşlılar, engelliler, bağımlılar, işsizler, gençler, göçmenler, kadınlar, hükümlüler gibi bireylere devlet tarafından eksik kalan hizmetleri tamamlamak amacıyla ortaya çıkmış bir sosyal girişim modelidir. Araştırma, Afşar kırsalı kadınlarının günlük yaşam içindeki rollerini, iletişim ağlarını, onları kooperatif kurmaya iten sebepleri, aldıkları eğitimi, kooperatifin ekonomik ve sosyal hayatlarına etkisini analiz etmeyi ve bu örüntüler içinde, kırsal kadınının sosyal kooperatiflerin oluşumundaki rolünü değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Fenomenolojik araştırma kapsamında kooperatif kurucusu ve ortaklarıyla katılımcı gözlem yoluyla, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış 29 sorudan oluşan açık uçlu mülakat formu hazırlanmıştır. Katılımcıların görüşme esnasında verdikleri cevaplar harf harf not edilmiş ve ses kaydına alınmıştır. Mülakat verileri nitel teknikle deşifre edilmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle kooperatif kuran kırsaldaki kadınların kendi tanımlamaları doğrultusunda ve kendi deneyimleriyle bu yapıdaki rolleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmada verilerin işlenmesi kodlama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Kırsalda kurulan kadın kooperatifleri, sosyal kooperatifler alanında Türkiye'nin dünyaya örnek olabileceği bir potansiyeli içinde barındırmaktadır. Kolektif bir kadın hareketi buradan doğmakta ve kırsal kadını, bu kooperatifler üzerinden yeni bir anlam üretmektedir. Araştırma sonucunda kırsal bir bölgede kurulan Afşar Bala'm Kooperatifi'nde istihdam olan ortakların, yerel ürünleri işleme becerileri, çalışma şekilleri, eğitim ve mesleki donanımları, geleneksel aile yapısındaki hiyerarşik dönüşüme öncülük etmeleri ile kendi yaşam alanlarında sosyal bir değer ürettikleri tespit edilmiştir. Ekolojiye ve iklim korunmasına özen gösteren, minimum karbon ayak izi uygulayan Afşar Bala'm kooperatifi kar amacı gütmemekte, o yörede yaşayan kadınları bir araya getirmekte ve birlikte potansiyel bir güç elde etmektedir. Böylece kooperatif kırsaldaki kadın üzerinden yeni bir sosyal anlam kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Kooperatif, Sosyal Girişimcilik, Kadın Kooperatifi

SÖZEL ÖZET METİNLER

BİREYLERİN SOSYAL MEDYAYA İLİŞKİN BAĞIMLILIK DÜZEYLERİ

Özlem Deniz DUMAN, Uğur YAVUZ, Abdulkadir ATİK

Türkiye

Öz: En etkileyici bilgi sistem fenomeni olarak adlandırılan bir dizi sosyal medya, bilgi teknolojisinin ortaya çıkması ve yayılması sonucu kimlik kazanan uygulamalardır (Kane ve diğ., 2014; Kapoor ve diğ., 2018). Sosyal medya, Web 2.0 teknolojisine dayanan sosyal etkileşime, topluluk oluşumuna ve iş birliği projelerine olanak sağlayan platformlar olarak nitelendirilmektedir. Bu web tabanlı siteler aracılığıyla, dünya çapında milyonlarca insana ulaşan internet kullanıcıları, eski arkadaşlarını bulmak, yeni arkadaşlar edinmek, fotoğraf, video ve içerik paylaşabilmek için bu web sitelerini kullanırlar. (Kırık ve diğ., 2015). Bir bilgi sistemi olarak sosyal medya bir dizi internet, iletişim ve bilgi işlem teknolojisinin yanı sıra bilgilere nasıl erişilmesi ve dağıtılması gerektiğine dair de bir takım ideolojik inançlar üzerine kurulmuştur. Yabancı dillerden, politikaya, yemek pişirmeye, bilgisayar programlarına vb. daha birçok ilgili konudan oluşan sosyal medya, insanların kişisel ve mesleki yaşamlarının neredeyse her yönüne değinen yüzlerce araştırma konusunu listelemiştir (Wolf ve diğ., 2018). Bu hızlı yükseliş bağımlılık kavramını gündeme getirmiş ve birden fazla dijital bağımlılık türlerinin doğmasına neden olmuştur. Bir nesne ya da davranışa takıntı olarak tanımlanan bağımlılık kavramı daha çok tütün, alkol, uyuşturucu ve benzerlerinin kötüye kullanımıyla ilgili olarak yorumlansa da sonraki araştırmalar sosyal medya gibi bazı davranışların da bağımlılığa neden olabileceğini vurgulamıştır (Griffiths, 1995). Bu çalışmada bireye ilişkin sosyal medya bağımlılık düzeyinin ne olduğu, cinsiyet gibi bağımsız değişken açısından farklılık gösterip göstermediği ile kendilerini ve toplumu sosyal medya bağımlısı olarak görüp görmediklerini saptamak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Sosyal Medya, İnternet, Yeni Medya

12. SINIF BİYOLOJİ DERS KİTABINDA YER ALAN 'GENDEN PROTEİNE' ÜNİTESİNDEKİ METİNLERİN OKUNABİLİRLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Şeyda Gül, Sergün KAYA

Türkiye

Öz: Ders kitaplarının öğretimsel açıdan etkililiği belirleyen birçok değişken vardır. Alan yazında sözü edilen bu önemli değişkenlerden biri de kitabının okunabilirlik özelliğidir (Şahin, 2012). Bir ders kitabının okunabilirliği, ilgili kitaptaki metinlerin öğrenciler tarafından hızlı okunması ve aynı zamanda öğrencilerin okuduğunu anlama düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2012; Tekbıyık, 2006). Diğer taraftan, kavram, teori ve prensiplerin tanımlarından dolayı okuma zorluğunun daha fazla olduğu biyoloji gibi derslerde, okunabilirlik özelliği ders kitaplarının seçiminde önemli bir role sahip olabilmektedir (Özay-Köse, 2009). Buradan hareketle bu çalışmada Ortaöğretim Biyoloji 12 Ders Kitabı'ndaki 'Genden Proteine' ünitesine ait metinlerin okunabilirlik düzeyleri incelenmiştir. Çalışma genel olarak nitel araştırma yaklaşımı temeline dayanmakta olup, doküman incelemesi yöntemi ile yürütülmüştür. Çalışmada metinlerin seçildiği öğretim materyali, 2019-2020 öğretim yılından itibaren kullanılmaya başlanan Ortaöğretim Biyoloji 12 Ders Kitabı'dır. Söz konusu kitapta okunabilirlik düzeyleri incelenen metinler, birinci ünite olan 'Genden Proteine' ünitesinden seçilmiştir. Metinlerin seçiminde 2018 yılına ait ortaöğretim biyoloji dersi öğretim programında yer alan kazanımlar dikkate alınmış ve ilgili kazanımları içeren konular arasından her biri en az 100 kelime içerecek şekilde metinler rastgele seçilmiştir. Buna göre her kazanımdan birer tane olmak üzere toplam sekiz metin incelenmiştir. Belirlenen metinlerin okunabilirlik düzeylerine ait değerlerin hesaplanmasında 'Ateşman Okunabilirlik Formülü' kullanılmıştır. Analizler sonrasında ulaşılan bulgulara göre metinlerin geneli için okunabilirlik düzeyinin 'zor' olduğu belirlenmiştir. Ünitede yer alan iki alt konunun her biri için bulgular incelendiğinde de yine konulardaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin genel ortalamasının 'zor' olduğu tespit edilmiştir. Ünite bazında incelenen sekiz metinin her biri ayrı ayrı incelendiğinde ise, metinlerden üçünün 'orta', dördünün 'zor' ve birinin ise 'çok zor' kategorisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak çalışmada elde edilen bulgular, on ikinci sınıflar için hazırlanan biyoloji ders kitabının okunabilirlik açısından öğrenci düzeyine uygun olmadığını ortaya koymuş, bu nedenle metinlerin sadeleştirilmesi gerektiği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Biyoloji Ders Kitabı, Genden Proteine, Okunabilirlik

DEMOKRASİNİN POPÜLİZMLE İMTİHANI: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ÖRNEĞİ

Şeyhmus DEMİR, Mutlu SESLİ

Türkiye

Öz: Modernliğin, demokrasi üzerindeki en pejoratif sonuçlarından biri olarak görülebilecek popülizm, günümüz siyasal tartışma ve analizlerin yapılmasında da kullanılan temel kavramlardan biridir. Popülizmin, bugün bile üzerinde uzlaşılan bir tanımının olmaması, sosyal bilimlerin ve özellikle de siyaset biliminin en tartışmalı ve muğlak kavramlarından biri olmasına yol açmaktadır. Halkın, belli aralıklarla gerçekleştirilen seçimlerden ibaret olan yönetime katılma imkanı olarak demokrasinin popülizmle kesiştiği veya ayrıştığı alanları dünyadaki yakın dönem örnekler üzerinden anlamak faydalı olacaktır. Popülizm, birden fazla bağlam üzerinden incelenebilir. Bunlardan biri siyasal iktidarı hedefleyen siyasetçiler için bir fırsat ve kullanışlı bir aparat olmasıdır. Bu perspektiften bakıldığında popülizm demokrasinin kendisi olarak da görülmektedir. Yani demokratik bir siyaset tarzıdır. İkinci bağlam, popülizmin toplumsal bir hareket olarak, belli toplum kesimlerinin hak ve imkan taleplerini sürdürmesidir. Son olarak popülizm, seyreltilmiş de olsa bir ideolojik formasyon üzerinden incelenebilir. Popülizm, çoğulcu demokrasinin yine demokrasi içi imkan ve koşullar yoluyla aşındırılarak yozlaştırılması ve nihayet demokrasi dışı yönetimlerin tahkim edilmesini de beraberinde getirme riski taşıyan bir ideoloji görünümü vermektedir. Bu kapsamda belirgin ve tutarlı bir fikirler bütünü oluşturmasa da hayatta kalmasına yardımı olacak hem sol hem de sağ her türlü fikir ve düşünceyi içine alan seyreltilmiş "mezhebi geniş" bir ideoloji olarak görülebilir. Çalışmada popülizmin demokrasiyi dejenere etme potansiyeli, Donald Trump örneği üzerinden tartışılmaya çalışılacaktır. Bu çerçevede dünyaya demokrasi ve özgürlük ihracında liderlik ettiği iddiasındaki bir ülkede, Kasım 2020 seçimlerinde yaşananlar popülizmin demokrasi üzerindeki tehdit durumunu göstermesi bakımından önemlidir. ABD'de seçim sürecinde yaşananlar, popülizmin demokrasiyi yozlaştırma potansiyelinin, en eski demokratik geleneğe sahip ülkelerde dahi demokratik siyasal kurumlara zarar verebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Popülizm, İdeoloji, ABD

SÖZEL ÖZET METİNLER

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ RESİMLERİNDE MÜZE

Şeyma Sultan BOZKURT, Fatma TEZEL ŞAHİN

Türkiye

Öz: Okul öncesi dönem çocuklarının sağlıklı gelişimlerinde, bilgi, beceri ve tutum kazanmalarında zengin uyarıcı niteliğe sahip ortamlar önem arz etmektedir. Sundukları zengin materyaller ve uyarıcılarla çocukların çok yönlü gelişimine katkı sağlayacak mekânlardan birisi de müzelerdir. Bu nedenle müzelerin eğitimde aktif olarak kullanımının çocuklar üzerinde olumlu etkileri olacağı düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmanın amacı, okul öncesi dönem çocukların müze ortamında gerçekleştirilen etkinlikler öncesi ve sonrasında resimlerinde müzelere bakış açılarını incelemektir. Araştırmanın örneklemini, Malatya ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilkokul bünyesinde yer alan anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubunda 18 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada, 2 hafta okulda, 8 hafta müze de olmak üzere 10 hafta boyunca müze eğitim etkinlikleri uygulanmıştır. Nitel özellik gösteren araştırmada veri toplama aracı olarak çocuk resimleri kullanılmıştır. Müze etkinlikleri öncesi ve sonrası çocuklara "Müze nedir? Müze denildiğinde aklına neler geliyor? Haydi Çizelim?" yönergesi verilerek müze ile ilgili resim yapmaları istenmiştir. Her çocuğun çizdiği resmi anlatması sağlanmış ve anlatılanlar kayıt altına alınmıştır. Çocukların resimlerinden ve anlattıklarından yola çıkılarak elde edilen bulgular içerik analizi ile incelenerek tablolaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların eğitim etkinlikleri öncesinde çizdikleri resimleri anlatırken, resimlerini müze ile ilişkilendirmelerine rağmen resimlerin müze ile ilişkili olmadığı balon, çiçek, güneş, ay vb. çizdikleri, müzeler hakkında bilgilerinin yetersiz olduğu görülmüştür. Müze eğitim etkinlikleri sonrası yapılan resimler incelendiğinde ise çocukların tamamının resimlerini müzeler ile ilişkilendikleri ve resimlerinde müze binasının/müzenin bir bölümünün somut bir şekilde yer aldığı, resimlerinde müzede yapılan eğitim etkinliğine ilişkin çizimlere yer verdikleri görülmüştür. Yapılan eğitim etkinliklerinin çocukların müzeler hakkındaki bilgi ve farkındalığını arttırdığı ve çocukların müzeleri ve müzede etkinlik yapmayı sevdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Eğitim Ortamı Olarak Müze, Oyuncak Müzesi

SÖZEL ÖZET METİNLER

AİLE KATILIMININ ÇOK BOYUTLU YARARLARI ve PANDEMİ SÜRECİNDE ÖNEMİ

Şeyma Sultan BOZKURT, Fatma TEZEL ŞAHİN

Türkiye

Öz: Anne babalar çocuklarının eğitimi, sağlıklı gelişimi ve büyümelerinden birinci derece sorumlu olan kişilerdir. Okul öncesi eğitim ile birlikte çocuklar ilk defa aile ortamı dışında farklı bir ortama girmektedirler. Bu süreçte ailelerin çocuklar üzerindeki sorumluluklarının azaldığını söylemek yanlış bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Okul ile birlikte ailelerin sorumluluğu devam etmekte ve belirli noktalarda öğretmenle paylaşılmaktadır. Okul öncesi eğitimin verimli ve etkin bir şekilde devam ettirilebilmesi için ailelerle işbirliği içinde olmanın ve düzenli aile katılım çalışmaları gerçekleştirmenin önemli ve gerekli olduğu söylenebilir. Özellikle içinde bulunduğumuz Covid 19 sürecinde tüm kademelerde olduğu gibi okul öncesi eğitim kademesinde de bir süre uzaktan eğitime geçilmiş ve çocuklar evlerinde uzaktan eğitime katılmışlardır. Bu süreçte ailelerin çocuk eğitimine aktif katılımının, eğitim sürecini etkin hale getirmede önemli olduğu bir kez daha anlaşılmıştır. Genelden özele bakıldığında eğitim sisteminin, programların, okulların ve öğretmenlerin çocuklarda geliştirmeyi hedefledikleri beceri ve davranışların çocuklar açısından öğrenilmesi, öğrenilenlerin kalıcı olabilmesi ve devamlılığının sağlanması için aileler ile iş birliği içinde olmak ve aile katılımı çalışmalarına yer vermek gerekmektedir. Aile katılımının eğitimin tüm paydaşları üzerinde olumlu katkıları bulunmaktadır. Bu çalışmada, okul öncesi eğitim programına aile katılımının; çocuk, anne baba, öğretmen, kurum ve program açısından çok boyutlu yararlarının açıklanması amaçlanmıştır. Alan yazında aile katılımının yararlarına yönelik yapılmış olan çalışmalar incelenmiş, aile katılımının yararları literatür ışığında tartışılmıştır. Son olarak ilgili alanda yapılacak olan çalışmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Okul Öncesi Eğitim Programı, Aile Katılımı

HUMAN RELATION TYPES AND DISCOVERY OF FINANCIAL RELATIONS DEPENDENCY

Kristers FREIMANIS

Latvia

Abstract: An individual plays and will assume an enormous and huge part in the economy later on, in this manner the job of an individual in the economy (by similarity with the job of an individual ever), albeit unquestionable, requires new examination. Our examination completely reacts to this heading: economy and individuals; thus, this article depends on crafted by financial analysts, yet additionally on crafted by proficient master therapists, whose works verge on this area. The writer has distinguished the fundamental types of human relations, utilizing the psychoanalytic hypothesis of a particularly acclaimed American clinician and specialist, as E. L. Bern. Also, we have recognized different types of financial relations that depend on formal and casual monetary establishments. Every one of them are coordinated for clearness in the work as a few scientific tables. We hold the assessment that human relations and monetary relations are firmly interrelated, in a real sense interlaced with one another. Also, the main thing that was not focused on previously: one of the principal approaches to expand the proficiency of monetary relations in any (essentially in any) circle is to build the productivity and tune the most basic human relations. It is vital for any work aggregate, association, endeavor, creation.

Keywords: Economy and Individuals, Monetary Man (Homo Economicus), Mental Man (Homo Psychologicum), Financial Aspects and Brain Science, Monetary Brain Research, Relations and Organizations in Economy

CHILDHOOD AND SPORT IN DIFFERENT EDUCATION ESTABLISHMENTS

Esra MANDEBAUM

Israel

Abstract: The article thinks about the arrangement of actual instruction, which effectively adds to the development of an undeniable character with its actual stylish and good temperances, which is a socially helpful action for the association of recreation of individuals. It is indicated that game is the best methods for preventive work of different illnesses. It is demonstrated that game is a fundamental segment of human training in the psychorational plan. Special consideration is paid to significant social activities that are being actualized in Russia, they are pointed toward acquainting youngsters with sports. An assortment of sports offer catalyst to the upkeep of wellbeing of every individual and add to improving the essentialness of youngsters. The methodological premise of the article is an incorporated way to deal with the investigation of the whole cluster of sources and writing on this issue. In addition, the creators continued from the crucial standards of the hypothesis of logical information, the gathered insight of the technique of the addition and improvement of information altogether regions of social and normal sciences based on present day accomplishments of homegrown and world hypothetical idea. The writers of the article depended on the logical standards and strategies for authentic information, and first of all, on the general rationalistic philosophy, which permits the specialist to consider the verifiable cycle in all its flexibility, interconnectedness and association. In their work, the creators were guided by the standards of objectivity and historicism. General logical strategies, techniques for other sociologies and really chronicled techniques are utilized. The creators depended on such authentic techniques as the strategy for chronicled matches, recorded hereditary, verifiable near, historical typological, coordinated, ordered strategies and others

Keywords: Sport, Recreation, Profound Quality, Instruction

HIGHLIGHTED ISSUES AND CURRENT PROBLEMS WITH PUBLIC OCCASIONS

Youssef FERRÓN

Mexico

Abstract: The article talks about the highlights of sports and get-togethers in Russia. It is indicated that successful games and good schooling can be completed during mass social and sporting youth occasions, broadly famous lately in our country and on the planet community. However, the hierarchical and mechanical part of the administration of the improvement of the construction of such occasions didn't turn into a subject of uncommon investigation for researchers and trained professionals. Then, the nonattendance of such specialized advancements genuinely hinders the improvement of the furthest down the line ways to deal with getting sorted out significant youth rivalries. This decides the direness of a profound investigation of the present status and the advancement of humanistic standards for the administration and association of such occasions. The hypothetical and methodological premise of the investigation comprised of the laws and standards of young sport and actual training of the more youthful age, the accomplishments of instructional method and social science of game. During the time spent examination, such techniques were utilized as: investigation and speculation of logical, methodological furthermore, particular writing, educational perceptions, overviews of serious movement, instructive investigation, strategies for numerical insights. The meaning of the examination lies in the concretization and revision of such significant areas of the hypothesis of school sports as the association of mass games rivalries of understudies also, the socio-educational meaning of these rivalries, considering different (both customary and creative) types of their association. A few parts of this hypothetical idea were grown before as part of the overall hypothesis of sports and sports rivalries. They are indicated by the creators according to the hypothetical idea of mass games rivalries of understudies.

Keywords: Actual Training, Society, Country, Energy, Individuals

WORKING INSIGHTS AND MOBING PROBLEMS IN THREE AGES OF WORKERS

Kayur BHANWADIA

India

Abstract: In view of the materials of an observational investigation led by the writers, the article features the highlights of the working existence of delegates of three ages of Russian laborers. Specific consideration in the examination is paid to investigating the worth inspirational design of respondents and evaluating the job of the casual segment in the social and work conduct of laborers of various age classes in current Russian associations. It is reasoned that the particulars of the working way of delegates of the three examined ages of Russian specialists have critical contrasts because of changes openly request altogether the fundamental parts of working life: mentality to the decision of calling, casual relations at work, assumptions for representatives from the business, worker's guild, government and group, significant direction and work inspiration. Be that as it may, there are various normal focuses - all inclusive qualities inalienable in every age, regardless of financial and political changes. We began our examination with the investigation of the issues of essential work. The essential business is the way toward remembering young fellows and ladies for a genuine, adult working movement, not on a home, however on a public level, subsequent to completing schooling, for example gaining fundamental and rather consistent life occupation. The social association, just as during the time spent work, between the entertainers of the social-work relations is characterized by various main points of contention: reasons, conditions and factors of event; means, systems and cycles of association; basic qualities, standards and rules (formal and casual); common assumptions; shared impact and adequacy

Keywords: Hypothesis of Ages, Work Market, Social-Work Relations, Change of The Social Framework

ASIAN WORKERS WITH DIFFICULTIES AND POSIBILITIES

Teonce LAWRENCE

Central African Republic

Abstract: This article is dedicated to the examination of Indian legislative issues in Focal Asia. The interests and chances of India have been deliberately examined. The article examines the social, political and social issues among India and Focal Asia. For India, Focal Asia is a significant international area prompting significant shipping lanes. The creator analyzes the present status and possibilities of political and financial participation among India and Focal Asia, joint endeavors to address the issues and dangers confronting reasonable advancement of the district, which should be tended to in the improvement of two-sided and multilateral relations - coordinations and venture collaboration. It follows from the prior investigation that India‟s key methodology lies in the "advancement of solid ties with the nations of Focal Asia along the energy and security vectors". Notwithstanding, India‟s encounters in Focal Asia over the previous decade exhibit the difficulties of contending with China on energy issues and with Russia on issue of provincial security. So far, India has figured out how to get just a questionable traction in Focal Asia when considered close by other significant parts in the area.

Keywords: Silk Course, Strategic Relations, Financial Development, Associate Focal Asia Strategy, Eurasian Monetary People Group, Worldwide North-South Vehicle Passageway, TAPI, UNSC, Shanghai Participation Association, Collaboration, Transport Potential

SPACE AND TIME DISCOVERY IN THE EDUCATED POPULATIONS HISTORY

Manuel WISMER

Switzerland

Abstract: This article talks about the issues of the data society in molding the way of life of the people groups of Central Asia all through the IX-XVI hundreds of years. The historical backdrop of the advancement of society, its job in present day globalized reality is appeared, totally new perspectives on the historical backdrop of humankind in the field of data are investigated. Consideration is attracted to a comprehension of the life and pith of an individual, just as such wonders as "informatization", and the theories about the historical backdrop of the improvement of the data society on the scientific similar technique are clarified. documentation, measure, recorded memory. "This is straightforwardly a rebuilding of the authentic reality, alongside a logical fair evaluation of authentic cycles, which requires a philosophical consistent comprehension of the verifiable interaction." In world history, there are a great deal of cycles that mirror the cycles of unification and crumbling, and a model of this can be found however much you need. The way that these cycles proceed from the presence of humankind to the current day is data, informatization. Under every progress, the data framework created affected by reality. In the event that we take a gander at history, we can see that in "Avesto", which had contacted us thirty centuries back, it was additionally expressed that any news, news ought to be assessed with its culmination, legitimacy, fulfillment, with its assistance, humankind ought to take a stab at goodness and goodness, and furthermore that the techniques and methods for gathering and circulating data were remembered for the announcement sheets Our granddad Sahibkiran Amir Temur additionally gathered data about the occasions occurring in the state organization and broadly utilized them in the organization of the state

Keywords: Woodcut, Calligraphy, Courier, Gospel Ruler, Informatization, Order, Success

PROSPECTIVE DEVELOPMENT PROJECTS IN RELIGIOUS SITES AND CLINICAL CENTERS

Arman KHOSRAVI

Morocco

Abstract: In article looks at the support and help of the Orthodox Church in taking care of issues that permitted to give a logical legitimization for the participation of medical care and Orthodox strict foundations, to decide their job in the chronicled setting and design of present day medical care in Russia. The article presents a calculation for getting sorted out sisters of benevolence, their arrangement of childhood. Specific consideration is given to the chance of showing the course "Establishments of Orthodox Culture" in common instructive institutions. Research materials can fill in as a reason for the arrangement of ethically stable places of clinical laborers and the populace on the primary issues of clinical movement. In light of the investigation, the writers distributed a progression of articles in which the experience of crafted by the Orthodox Church in the magnanimous circle has been summed up. This experience can be utilized to make new beneficent foundations, including the individuals who gave clinical help. In setting up the article, the writers utilized cement recorded, civilizational, formational and social techniques for research that permitted us to uncover realities, wonders and cycles in the interconnection and solidarity of the past, present and future.

Keywords: Medicine, Church, Good Cause, State, Minister

VOCABULARY IMPROVEMENT POTENTIAL THROUGH SPACE AND TIME

Tymoteusz BRONIKOWSKI

Poland

Abstract: The formation of genuine writings in Latin can be viewed not just as the scholarly action of the interest of a set number of devotees, yet in addition a long phonetic trial. In this examination, the result of such etymological action fills in as a wellspring of materials, fundamentally lexical and derivational advancements, for breaking down occasions that may emerge in a "reestablished" language framework. To uncover patterns in the improvement of phonetic material and its latent capacity, the information got from new Latin writings were contrasted and the aftereffects of examining Latin borrowings in English (in the regular states of a living language). Clearly, the decision of jargon and new terms to mean current real factors in these new Latin news writings are dependent upon the inclinations of individual scientists and are at times subjective to a more noteworthy degree than on account of making text in a normally creating language, where the speaker/client firmly overwhelms the utilization standards. Furthermore, when creating advancements, the creators of the writings being referred to definitely follow their local language of the L2 experience. Because of advancement, the "New Latin Scheme" shows a few highlights more common of present day European dialects, also, the primary improvement patterns in the gathering of Latin borrowings in English were not quite the same as those found in the vocabulary of the new Latin.

Keywords: Latin, Latin Borrowings, Word Arrangement, Induction, Language Framework, English, Semantic Turn of Events, Pursuing, Word Reference

TRANSITIONAL ECONOMY IN LABOR MARKET FEATURES

Xavion HENDERSON

Nigeria

Abstract: There is a momentary economy in post communist nations today including Russia. The financial model of momentary work markets relates to this unique sort of monetary frameworks. At this point, current Russia has just finished the change time of its financial turn of events, from the order economy to a market economy. Consequently, temporary work markets, which are an indispensable piece of the progress economy, should turn out to be important for the past the real world. Along these lines, momentary work markets have finished their reality, and now they are shaped as undeniable work markets, mirroring the status of a market economy in Russia. The point of the investigation is hypothetical and methodological examination and observational investigation of the substance, issues, quantitative and subjective qualities of the work market to portray the possibilities for its advancement inside the progress economy. The subject of the investigation are the variables that impact the particulars, issues and the condition of the work market in a temporary economy in the country and in the locale. The hypothetical and methodological reason for the investigation was crafted by Russian researchers in such parts of social information as the work market economy. The model of extensive examination is based on a deliberate methodology. Of specific significance for the meaning of the approach of this work is the idea of getting sorted out the administration of the work market and the use of viable enrollment innovations, created in the investigations of L.P. Kiyan and others.

Keywords: Transitional Labor Market, Divergence of Labor Market, Diffusion of Market Institutions

WORLD ECONOMY DIVIDED BY THE LABOR MARKET FEATURES

Keyhan SAFAVI

Lebanon

Abstract: We recognize a few unique and essential for the world economy work market models. These models are as per the following, to be specific: 1. Liberal model of the work market (Great Britain and the USA); 2. Socially arranged model of the work market (Germany and Sweden); 3. Public customary model of the work market (Japan and South Korea); 4. Travel model of the work market (nations of the Commonwealth of Independent States (CIS), including Russia, and the nations of Central and Eastern Europe (CEE), previous communist nations). In the current states of the maturing of society, the significance of procuring work and building up the expert capacities of youngsters. Uncommon measures are pointed toward advancing ladies' business. The framework by which general guideline of the work market is accomplished in this model incorporates business focuses, preparing schools for working individuals, and proportions of social help for the jobless. Every one of these issues are under the purview of the Ministry of Labor and prefectures, which in their work and retraining issues work on their regions autonomously. The monetary substances themselves, that is, endeavors (firms), are occupied with the work of the freed laborers of huge undertakings.

Keywords: Labor Market, Types of Labor Market in A World Economy, Transitional Labor Market

STATE SITUATION AND RELIGOUS PLACES IN MODERN COMMUNITIES

Aiman bin SHADDAAD

Singapore

Abstract: In article traces the vital zones of the beneficent and instructive exercises of the Orthodox Church, which are dissected during strict changes in the nineteenth and mid twentieth hundreds of years. in Russia. It is demonstrated that around then the size of noble cause help and the duties of magnanimous associations expanded; the power over the dissemination of help has improved, the part of the Church in the social assurance of the populace has expanded. The ends made in the article permit us to take a gander at an all encompassing image of the Churches exercises in giving the instructive cycle in Russian church schools during the time frame under investigation. It worked out that the solid action of the church, which was unimaginable without the appropriate degree of schooling, put the ministry in the most proficient class of the populace. It is the ministers, without a created schooling framework in Russia, started to present essential state funded training. This article assists with comprehension and organize the situation of the Church as a profound and good establishment that jam Russias social legacy. Of specific significance is the local idea of the theme under examination, which makes it conceivable to comprehend the general and explicit relations between the Church and the state. For the global local area, the article will be valuable as a recorded display, which is an uncommon distribution that uncovers the connection between the Orthodox Church and the state in Russia in the nineteenth and mid twentieth hundreds of years.

Keywords: Church, State, Minister, Noble Cause, Progression

LABOR MARKET DEVELOPMENT IN SOVIET COUNTRIES

Rauf YMERI

Albania

Abstract: In article centers around the primary achievements in the improvement of the Soviet work market, straight up to its authority conclusion toward the finish of 1930, and the main proportions of the Soviet government in the circle of work recruiting are organized. In this article, the writer considers the fundamental phases of the Soviet work markets development until 1930. The primary proportions of the Soviet strategy on the work market are systemized. The exchange foundation is one of the primary monetary organizations, when in doubt, formalized by the agreement, since the last is the favored legitimate instrument. In any case, the exchange isn't really formalized in the type of an agreement or agreement that has legitimate power, however can be fixed as a business oral arrangement - a respectable men's understanding. Terms of the exchange here are changed into a casual standard, which individuals actually continue in their conduct, in light of the fact that "the arrangement (common understanding) is more costly than cash." Transactions are stately representative organizations that depend on pretty much protracted acknowledgment of customary (under the agreement) standards, their formal and casual getting. Financial establishments surmise certain opportunity of project workers when gatherings arrive at a proper arrangement, that is, they have a dispositive standardizing character: they are permitted something, taboo, or show the commitment to perform or not to play out an activity or an arrangement of activities. From here one can draw decisions about the ordinariness of the cutting edge economy all in all and the solid impact of the institutional climate in it.

Keywords: History of Labor Market, Soviet Labor Market, Labor Markets Institutions, Combating Unemployment

AGROPRODUCTS PRODUCTION PLANNING IN RELATION WITH FOOD DEMAND AND SUPPLY

Marc GONZÁLEZ

Mexico

Abstract: Current conditions and issues of international strategy decide the issue of food arrangement for the populace as the most significant. This issue is of central key significance for the country, since food security is one of the fundamental pointers of the personal satisfaction. Agribusiness is confronted with the undertaking of deciding the volume of creation, considering the degree of money related earnings, buying influence, compelling interest for farming items, crude materials and food, the creation capability of horticulture and assembling in the locale, the elements of the cost of agrarian items and the accessibility of extra items. As an apparatus for farming creation arranging, it is proposed to utilize a one-dimensional time arrangement model and build an added substance time arrangement model. Thus, the creators determined three variations of the figure of utilization of the fundamental kinds of food items, which consider: logically based sustenance standards; methodological proposals for ascertaining the resource level in the districts of the Russian Federation; genuine degree of utilization. The counts demonstrated a serious level of unwavering quality of the arranged markers and the accessibility of an adequate degree of pay. The proposed techniques permit arranging the creation, import and utilization of certain kinds of farming items.

Keywords: Arranging, Horticultural Items, Food, Time Arrangement Model, Added Substance Model, Utilization of Farming Items

PROFITIBILITY CALCULATION METHODS AND SCENARIO ANALYSIS

Leonell BROOKS

Central African Republic

Abstract: The article proposes a method for assessing the estimation of a venture based on a productive methodology, enhanced by an examination of hopeful, cynical and essential situations for the advancement of the enterprise. The aftereffects of its application for assessing the estimation of the oil organization are given. To compute these review information, three income projections for the following five years were examined. While ascertaining the mix of bookkeeping paces of CWM IWACC techniques to guarantee consistence with the current circumstance in the organization and the market, an estimation of the pay and cost scale was required. Contemplating the elements of stock costs permitted to demonstrate the likelihood conveyance of the usage of every one of the situations and to distinguish the general appraisal. stors for capital put resources into similar items at the degree of danger. Contingent upon the picked income model, such strategies are utilized to decide the rebate rate, for example, the aggregate form strategy, the CAPM model, and the WACC model. Since I picked the income for the whole contributed capital (FCFF) to fabricate the model, the rebate rate is determined utilizing the weighted normal expense of capital strategy. Since the profit strategy of the organization doesn't suggest the commitment to deliver profits dependent on the aftereffects of every year, it is proposed to utilize the rate determined on the capital resources valuation model (CAPM), which is the normal profit for value for financial backers. The issue of assessing the expense of value was inspected in more detail in.

Keywords: Organization Esteem, Assessed Cost, Rebate Rate, Cost of Capital, Income

COMPREHENSION OF LANGUAGES AND LEARNING MECHANISMY SYNTHESIS

Tiontay WHEELER

Nigeria

Abstract: The reason for the examination in this article is to consider the issue of semantic cognizance in etymology, just as a portrayal of the general and ethnically explicit highlights of the arrangement of etymological awareness. The creators depict the standards of contemplating phonetic cognizance in present day philanthropic science. The article utilizes linguocultural and linguocognitive techniques for uncovering the psychological and etymological cycles happening in the semantic cognizance of an individual. The issue of phonetic awareness and its segments is multifaceted and concentrated by researchers in intellectual etymology, linguoculturology, brain science, psycholinguistics, intercultural correspondence. Language cognizance is viewed as general and ethnically explicit in phonetic awareness. The article considers the picture that shapes the premise of etymological cognizance and mirrors the points of interest of the public culture of a specific semantic social local area, public insight and attention to the encompassing reality. Because of the presence of a general part in phonetic awareness, correspondence between agents of various linguocultural networks is conceivable. The public particularity of phonetic awareness is showed in the entirety of the public attributes of the local speakers, which incorporate the perspective and impression of the real world and the psychological distribution center. The investigation of etymological awareness will assist with setting up successful relational contacts of agents of various linguocultural networks.

Keywords: Linguistic Cognizance, Ethnolinguistic Awareness, Ethnic Culture, All Inclusive And Ethnically Explicit, Ethno-Social Layer

NATURALISM AND ACTIVITIES RELATED WITH SOCIETIES

Kazem PAHLEVAN

Iraq

Abstract: The article investigates the exercises of the Voronezh Society of Naturalists. In November 1918, individuals from the Yuryev Society of Naturalists at the University of Yuryev (UOE) made the Voronezh Society of Naturalists, thinking of it as a replacement to the past, established in 1853. The progressive disturbances and occasions of the common war antagonistically influenced the working of science. The general public endured critical human misfortunes part of the instructors left the city including portions of the white armed forces, the others passed on of yearning. Renewal of the mathematical strength was because of nearby logical and instructive personnel. In the article, we portray the authoritative exercises of the directors of the general public - noticeable figures of science, for example, B.I. Sreznevsky, N.N. Bogolyubov, B.M. Kozo-Polyansky, I.I. Barabash-Nikiforov and some others individuals. The principle headings of logical examination did by the individual from the Voronezh Society of Naturalists, are thought of. The general public made a huge commitment to the logical, educational and public activity of the Central Black Earth district. The article utilizes a relative chronicled strategy that makes it conceivable to follow the advancement of the Voronezh Society of Naturalists in different verifiable periods, to show the highlights of working in the states of changing state strategy. One can single out the synchronization technique, which made it conceivable to follow the development of the BEE, to uncover the highlights of their work. The factual strategy permitted to affirm the examination of the quantity of individuals from the Voronezh Society of Naturalists dependent on the materials of the local chronicles. The technique for socio-mental examination was utilized to show the inspiration of the individuals from the Voronezh Society of Naturalists, their temperaments.

Keywords: Voronezh University, Yuriev University, Yuriev Society of Naturalists, Logical Social Orders, Naturalists

ASSOCIATIONS OF RELIGOUS INSTITUTIONS AT PRESENT STATE CONDITIONS

Mostafa KAVIANI

Qatar

Abstract: The article looks at the relationship of chapel and mainstream specialists at the current stage in the Russian state. It is demonstrated that, following quite a while of constrained disengagement, the Russian Orthodox Church is progressively starting to take the most lively part in the ethical advancement of Russian culture. Specific consideration is paid to the tenet of the Russian Church, which recognizes significant standards of otherworldly recovery, which will control the Church in its relations with government organizations later on. The logical issue settled in the article uncovers the requirement for a verifiable examination of the connection between the Church and society. This assists with deciding the significance and spot of the Orthodox Church in the current good and social climate, just as to decide the target status of the state on the planet framework as per the standards of the Orthodox confidence. The hypothetical and methodological reason for the examination was the issue of the disposition of the specialists, pastorate and devotees through a complete investigation of the fundamental viewpoints: in particular, the reasons for the conclusion of places of worship, the social parts of the exercises of the pastorate and adherents to those years. Such far reaching approaches surmise the thought of the issue taking all things together its multifacetedness, which demonstrates an indivisible association with the target advancement of the Soviet state and the whole Russian Orthodox Church.

Keywords: Church, State, Society, Nation, Faith, Moral Foundations of Public Policy, Globalization

SOCIAL JUSTICE AND NATURE OF PEOPLE IN TERMS OF VACILLATION

Udo VIIDING

Estonia

Abstract: Human instinct is supposed to be irresolute. We have conflicting responses, feelings, feelings towards a person or thing. We value and aversion, we recognize and take apart, we blow hot and cool simultaneously, etc. We are included backwards conflicting qualities. This influence the manner in which we relate with others and environment.The issue of social equity can be believed to radiate from the abovementioned. It is because of this issue that administration organizations were set up set up to checkmate these overabundances. This paper is subsequently an undertaking to examine the issue of irresolute human instinct in the light of social equity. The paper battles that for us to guarantee social equity, it is significant that we ascend past our irresolute human instinct. This must be done in the event that we endeavor to know ourselves as Socrates had educated and furthermore permit the limit concerning our being be the wellspring of our euphoria. Our human instinct is opposing. We are totally bothered with clashing feelings about everything which incorporates life and passing. At a specific time, we can encounter positive and negative feelings, which tear us in various headings. This has genuine impact on how we identify with others and our current circumstance. This has been the significant explanation behind social equity and foul play in our general public. How at that point would we be able to adapt to this? We ought to recognize the limitations of human instinct, both in ourselves as well as other people, simultaneously, we ought to likewise try to hold control of our practices. This is the thing that Socrates implied when he said „Man know thyself‟. Eventually, our lives are dictated by our conduct, not our feelings. This work has been an endeavor to show the certainty of conflicted of human existential circumstance as a measure to guarantee social equity in our society.

Keywords: Ambivalence, Human Nature, Social Justice

GOVERMENTAL SYSTEMS IN AFRICA: A CASE STUDY INVESTIGATING THE PARTIES

Morten NORDMARK

Norway

Abstract: Africa is on strain to democratize. A significant piece of it, is as of now rehearsing vote based system. Different parts are thinking about a change to majority rules system. Yet, the unavoidable issue has stayed unanswered. Which kind of majority rules system is best fitted for Africa? Would it be a good idea for it to be one gathering framework or multi-party framework? Assessments of researchers are separated on this.This work utilizing the philosophical strategies for hermeneutics, reactions and investigation shows the benefits and negative marks of every one of these frameworks of government and reasons that none of them fits well the present socio-political and monetary climate of Africa. In the light of this, it suggests the no-party arrangement of government as a genuine option in contrast to one gathering and multiparty frameworks. The no-party framework beats the shortcomings of both the multiparty and one gathering frameworks and in this way has a more prominent potential to lead Africa to its most noteworthy journey - improvement. It holds the guarantee of making Africa autonomous in name as well as in reality. The no party arrangement of my vision, is one without ideological groups. One where there is no electing challenge accordingly. It will follow the cycle continued in the determination of bad habit chancellors in colleges. In colleges bad habit chancellor position is available to staff of the college or different colleges of a specific position. The intrigued up-and-comers will be casted a ballot into office by the individuals from the senate. The equivalent is valid for other chief officials like the enlistment center and the treasurer.

Keywords: Country, System, Connivance, Populace

PHILOSOPHICAL MOVEMENTS IN SOCIAL AND NATURAL ETHICS

Faatin EL-AWAN

Afghanistan

Abstract: Ecological morals is a territory that explores the subject of which moral standards are appropriate for overseeing human relations with the common environment. The relationship among mankind and her current circumstance end up being a moral situation in the midst of the 20th century, when quickened financial and logical improvement was convoyed by profound changes in our worldwide biological frameworks. Accordingly, ecological morals calls for limitations to this dichotomous relationship among man and nature. This paper joins the current literary works on ecological morals, requesting a move from philosophical propositions to unmistakable activity in order to save our reality. Appropriately, we are guided by the definition offered in the content by Brennan and Lo (2002), which sets up that "natural morals is the order in way of thinking that reviews the ethical relationship of individuals to, and furthermore the worth and good status of, the climate and its nonhuman substance." (Brennan and Lo, 1) In other words, before the beginning of a famous ecological development, the idea that we as an animal varieties have a obligation to live in amicability with instead of in territory over our environmental factors would be introduced in the philosophical setting first. The development of this thought in famous cognizance would eventually create a convincing and standard acknowledgment of the possibility that we should move our viewpoint as an animal categories to one with more natural reasonableness.

Keywords: Enactment, Ecological Morals, Environmentalism

CAPITALISTIC RELATIONSHIPS IN THE BEGINING OF POST TRAUMATIC ERA

Hirota TASHIAKI

Japan

Abstract: This article looks at the issues of entrepreneur relations in the Russian economy, the impact of capital on state structures, and the advancement of free enterprise in Russia toward the start of the twentieth century. The issue of the improvement of free enterprise in Russia is seen from the point of view of the idea of a progressive period. Solid insurgencies ought to be seen as an appearance of the cycles of stagnation of the Russian economy. In spite of the perceptible improvement of certain hefty businesses and the concentrated development of railroads, Russia was substandard compared to some Western nations as far as subjective markers of monetary development. In Russia, private enterprise didn't exist as a framework, yet as a design that didn't have the potential for improvement. This should be considered while evaluating the present status of the "entrepreneur" framework in Russia and the possibilities for its further turn of events. It ought to be brought into the world as a main priority that, because of the characteristics of improvement, the Russian low class was free from the congregation and other class interests. It should be added that the living and working conditions, the nonattendance of work enactment (it showed up just in 1897), just as political and social equality, made the presence of the Russian working class amazingly troublesome. In 1897, the working day was right around 12 hours, the compensation of laborers was lower than in the West, and the work of ladies and youngsters was paid 30-40% lower than men's.

Keywords: Capital, Free Enterprise, Industrialist Connections, Emergency

NON LANGUAGE EDUCATION INSTITUTIONS FOR LEARNING OF ENGLISH AND TECHNOLOGY TEACHING

Rostam MIRZAII

Morocco

Abstract: The current article is centered around the utilization of present day portable intuitive innovations in educating and learning English in non-language colleges. It considers the highlights of utilizing portable applications at English classes, presents a rundown of versatile advancements, utilized during the time spent examination, and evaluates their logical, methodological and instructional potential. In our investigation, we prove the need for more extensive utilization of portable applications for preparing different language abilities and improving the students order of English. The paper contains the survey of definitions, describing versatile language instruction and mirroring the perspectives of unmistakable researchers on the issue of portable learning. The primary objectives of versatile learning are illustrated, alongside the advantages of portable applications as a device of language instruction. The article additionally gives commonsense suggestions for understudies on the most proficient method to utilize versatile applications and projects in their viable investigation of English. As of now, there are a few meanings of portable learning in unfamiliar educational writing, in view of mechanical highlights and instructive prospects, offered by these advances. As indicated by the venture «MoLeNet», versatile learning is the utilization of advantageous convenient cell phones and remote, consistently accessible innovations to encourage, uphold, upgrade and strengthen the cycles of instructing and learning. As per another definition, versatile schooling is the movement, routinely did by reduced, compact, cell phones and advancements, which empowers the students to turn out to be more beneficial by imparting, getting or making data.

Keywords: Informatization, Language Training, Portable Advances, Potential

WAR BETWEEN PEOPLE IN COUNTRIES AND REASONS AND FEATURES

Argun MUNGLIG

Mongolia

Abstract: The article is dedicated to the examination of the financial reasons for the American Civil War. The subject of the examination was an abnormally mind boggling set of relations between the North and the South. The article manages the explanations behind the advancement of dissent and its outcomes. Since servitude in the southern states was by all account not the only motivation of the Civil War, other major financial reasons are investigated. The article manages the monetary advantages and hindrances of bondage, the downturn of 1861, changes in rural creation and issues of social movement in the northern states. The attention is additionally on the financing of armed forces and the monetary aftereffects of the war. The article depends on a deliberate methodology. Its utilization in considering the issue permitted the creator to explore the relationship of general patterns in relations between the North and the South of the United States. The standards of historicism and intricacy were likewise utilized. In light of the standard of historicism, the creator extensively surveyed current realities and records of the past, considering the idiosyncrasies of the time frame under examination. Following the rule of intricacy, it was conceivable to get logical information about the overall patterns in the improvement of the contention between the North and the South.

Keywords: Civil War, Publicity, USA, Confederate States of America, Promulgation History, Enlightening Showdown

INTERCOUNTRIES RELATIONS IN SOVIET COUNTRIES DURING COLD WAR

Okawa HYOBE

Japan

Abstract: This article manages the Soviet international strategy 60-70 of the only remaining century, which tackled the fundamental issue of that period - lessening the showdown among East and West. The international strategy of the USSR in those years was pointed toward accomplishing three fundamental objectives: to fortify its impact in the communist local area, to join the world arrangement of communism, to keep the fall of any country from it; to improve relations with the created nations of the West, particularly with the United States, Germany, France, to guarantee quiet concurrence with them; to grow its authoritative reach in the "third world", to increase military-specialized and monetary collaboration with agricultural nations. This article will show us the part of the occasions that occurred in that period, and to decide the points of interest and drawbacks of the strategy, to investigate the impact of the philosophy of socialism on the development of the international strategy of the USSRIn the readiness of the article explicit authentic, formational and social techniques for research were utilized, which permitted to uncover realities, wonders and cycles in the relationship and solidarity of the past, present and future. The technique of the article depends on the standards of historicism and logical objectivity as important ascribes of exploration. A takeoff from the axiological methodology is an important condition for the investigation of state strategy in the global field. The investigation of the philosophical factor and its effect on the arrangement of the international strategy of the USSR happens considering the particular verifiable real factors of the late 1960s.We append extraordinary significance to the abstract factor in the examination of the part of belief system, exceptional consideration is paid to the characters which framed worldwide governmental issues, the heads of nations. We utilize the rule of relative investigation, the need of sources in this examination. Utilizing the chronicled technique, we have the chance to sum up the advanced verifiable experience of the improvement of political frameworks. The investigation of different stages in the development of political cycles uncovers designs in their turn of events.

Keywords: USSR, Foreign Arrangement, Belief System, Cold War

POVERTY PROBLEM AMONG RURAL POPULATION AND PEASANTS

Constant FABER

Luxembourg

Abstract: The article examines the characteristics of the existence of workers in the XIX century. During this period, the working class assumed a huge part in the existence of Russian culture. Toward the finish of the XIX century, laborers represented in excess of 85 percent of the number of inhabitants in the Empire. The number of inhabitants in the laborers from the finish of the XVII-th century to the start of the XX-th century expanded fundamentally because of regular development and the procurement of new territories. The XIX century throughout the entire existence of the improvement of the Russian lower class is a period of incredible changes and expectations for a brilliant future. The laborers stopped to be serfs. Moreover, the workers got the privileges of "free country inhabitants", that is, full polite legitimate limit taking all things together that compared to their particular class rights and commitments, specifically, to secure land. The disposition of landowners to serfs and yards was extraordinary, contingent upon the turn of events and societal position of the honorability. In little house homes, obviously, relations with the serfs were less difficult, more empathetic. More prominent straightforwardness of habits, more noteworthy male centric society had the effect in the encompassing conditions of the serfs and the respectable man less observable. According to the serfs, the landowner is a dear dad, albeit exacting, out of resentment he won't extra anybody, and yet he is a sort, acceptable individual who is consistently prepared to help the worker's requirements and won't insult anybody for reality. In the existence of the landowner frequently went to by a dependable worker, known for his commitment, which grew up and developed old in the home of his proprietor, made the most of his courtesy. A particularly steadfast worker was alloted to perform pretty much significant things.

Keywords: Lower Class, State, Culture, Life, Family Unit

REVOLUTIONARY ISSUES AND RESULTS AND CONSEQUENCES

Elias bin HITAM

Singapore

Abstract: In article talks about the causes and outcomes of the primary Russian upheaval of 1905-1907. The Russian insurgency of 1905 assumed a significant part in the change of the political framework. For quite a while before 1905, and particularly after the embarrassing Russian-Japanese war (1904-1905), different social gatherings demonstrated their dismay with the Russian social and political framework. Their fights went from liberal manner of speaking to strikes and included understudy agitation and fear based oppressor killings. An overall strike deadened the country after Bloody Sunday. Ridiculous Sunday opens two years of upset and battles with the public authority for common freedoms, equity and popular government. Monetary downturn right off the bat during the 1900s was trailed by losing in a battle with Japan (1904–05). It prompted upset in 1905, as specialist strikes and laborer revolting spread through the country. Furthermore, will be that Bloody Sunday. At that point Nicholas II didn't think about a circumstance in Saint-Petersburg, and he left the capital and went in Tsarskoye Selo. He would not challenge to imagine that the showing laborers would be shot. This was done by the Grand Duke Vladimir Alexandrovich. It was his choice. Be that as it may, it was not significant. All things considered, it was a dictatorship. At any rate Nicholas II was liable, on the grounds that was a despot ruler. Such was the law, such was a framework. Also, the upheaval occurred in the most awful conditions. The military was at the front, and there were goliath strikes in the country that incapacitates the existence of the domain.

Keywords: Revolution, Government, Old System, Battle, Freedom, Popular Government

MODERN SOCIAL POLICY OF STATES

Mate JANDIERI

Georgia

Abstract: This article fundamentally addresses the issue of state social approach. Social arrangement assumes an enormous part in the homegrown strategy of any state, since issues emerging in the social circle are straightforwardly identified with the improvement of the financial and political existence of the country, and thusly are a sort of pointer of the advancement of society. The investigation of social approach issues has for quite some time been at the center of attention. Social arrangement, being quite possibly the main parts of state movement, ought alleviate negative social marvels, yet in addition assist the populace with adjusting conditions, advance social help for changes, execute positive changes in the economy, guarantee social direction of the populace. For current Russia, this issue today is especially applicable because of the need to shape another model of social approach. As of now, most importantly, it is important to discover an answer with respect to the part of the state in the new social approach, its capacities and connection with public organizations. The philosophy of social strategy as a science is a culture of logical idea. In the study of social strategy there is a hypothetical and methodological variety. The embodiment of the system is the manner by which the research is led, how its outcomes are incorporated. These exceptional inquiries are presented and settled in the course of hypothetical proclamations and advancements and along with them. With a shallow insight of social approach, its logical exploration is restricted to certain instructive attributes, and frequently just to explicit incredible structures.

Keywords: Social Legislative Issues, Social Insurance, Social Area, Flourishing, Advancement, Populace, Government

ECONOMIC ACTIVITIES AND MANAGEMENT OF MONETARY ACTIVATIONS IN CURRENT CENTURY

Luukas KUUSELA

Finland

Abstract: The article manages the monetary action of the principal part of the Russian populace in the main portion of the XIX century. Extraordinary consideration is paid to the existence of workers, their homes and customs. Russian laborers were very unobtrusive in family use. Likewise in the article it is spoken about food which in the states of common, purchaser character of country economy was aftereffect of creation action of the farmer. The article portrays the ordinary and festivity garments, which protected the conventional, antiquated highlights framed in old occasions. Consideration is paid to the shoes worn by laborers. A great move in the presence of Russian culture was the state, practically the greater part of which were in subjugation, yet toward the start of this period they turned out to be free. Be that as it may, the most recent patterns regularly didn't dislodge the old ones, which, thusly, impeded the improvement of the country. This encourages us to all the more precisely envision the existence of the workers of the XIX century. The materials for composing the article were different concentrates from books, reference books, an assortment of data, materials from the state file, just as logical distributions from the cutting edge periodicals. During the time spent the examination, the recorded hereditary technique was utilized, the utilization of which incorporates a nitty gritty portrayal, the immersion of realities. The methodological premise of recorded and relative exploration was made up by the standards of objectivity and historicism, which suggest an unprejudiced way to deal with the investigation of the subject being considered. We additionally utilized general logical techniques in our work, in particular: a legitimate strategy, a grouping strategy, a factor examination technique.

Keywords: Laborers, Life of Workers, Cabin (Izba), Outfits, Food, Creates

LAWS AND FUNDEMENTALS OF RELIGOUS STATUS IN DIFFERENT CULTURES

Argiris HASIKOS

Cyprus

Abstract: The article is dedicated to the historical backdrop of relations between the state and the Church. Throughout the entire existence of the Church there are numerous emotional pages: competition and open showdown, the longing of the Church specialists to curb the state power and the battle of the state for an exit from the impact and control of the Church. Extraordinary consideration is paid to the relations of common and Church specialists, which saturate the history of numerous States. These relations filled in as the reason for the improvement of different philosophical hypotheses, changes in social thoughts regarding the elements of strict philosophy. As of late, the impact of the Church and strict standards and qualities on the existence of society in post-communist States has expanded extraordinarily. This is somewhat because of a critical change in day to day environments and way to deal with religion as the main bringing together power and factor of profound and good restoration of Russia. Today is indicated that in Russia there is a union of strict categories and opportunity of religion is the most elevated worth. The connection among religion and governmental issues is self-evident. Religion has never been diminished distinctly to confidence in God and in existence in the wake of death, to the presentation of strict rituals. It was social lessons that permitted monotheistic religions to hold onto the majority and along these lines impact the appropriation of powers in the public eye. Religion in its own way clarifies this present reality and controls not genuine, but rather nonexistent relations between individuals. Without strict translation of simply natural relations between individuals, religion would not have the option to per-structure complex social capacities, including incorporating, would lose its allure, would stop to exist.

Keywords: Law, History, Church, Group, Society

LADIES IN GEORGIA: HINT OF ISLAM

Mathias GAULT

Luxembourg

Abstract: Islam showed up in Adjara (Georgia's self-sufficient territory) among 1510 and the start of the seventeenth century when the Stool Domain began to grow in the Caucasus. Because of spreading of Islam in Adjara, the Islam customs were acquainted with the nearby life. The examination centers around the subtleties describing the existence of Adjarian ladies, just as their conventions, culture and difficulties. The causes deciding the change or protection of isolated stabilities associated with the lady's status are of extensive interest according to the perspective of ethnography. The investigation is predominantly founded on the ethnographic and noteworthy sources. An Examination of ethnographic materials, writing information shows that under the long Turkish control in Adjara the life of the nearby populace, including ladies, went under a unequivocal impact of Islam. The wonders of polygamy, marriage between the blood relations and among the underage, commitment of wearing a yashmak (shroud), denial of marriage between encourage siblings and sisters, a type of separation affected by articulating the uncommon equation – talak, father's entitlement to his youngsters after separation, convention of custom stoning as a discipline for furnication, precluding a lady to boisterously grieve over her dead spouse or kid or participate in a burial service parade and other comparable conventions in Adjara ought to be clarified by the spread of Islamic religion. Be that as it may, Islam additionally helped the protection of old Georgian conventions and customs and propensities. It ought to be additionally noticed that different traditions and ceremonies in regards to Adjarian ladies were chiefly described by regular Georgian highlights.

Keywords: Islamic Convention, Adjarian Ladies, Georgia, Footrest Realm

AN INVESTIGATION OF FACTORS INFLUENCING THE RESULT OF LOCAL AREA REMEDY IN CONTEMPORARY CHINA

Marcos GABASA

Spain

Abstract: Local area adjustments late advancement in China, imported from the West. This examination plans to investigate the scope of elements that influence the result of local area amendments as it exists in contemporary China. The investigation applies the quantitative technique; a poll study was utilized to gather research information in Guangzhou. Segment factors and thirteen different parts of hoodlums are estimated by actuarial scales through eye to eye meet. Results uncover that minor hoodlums and lawbreakers living in old road blocks are performing a lot more unfortunate in local area amendment than grown-up crooks and those living in different kinds of networks. Relations between post trial agent and criminal take a weighted point of reference sway on result of local area revisions. The situation with sidekicks, liquor/ongoing drug habit, convenience, family/conjugal, relaxation/diversion additionally impacts crooks' exhibition. It infers that reinforcing the contact among lawbreakers and post trial supervisor, isolating crooks from companions having wrongdoing foundation and treating their liquor and addictions to drugs could incredibly improve the result of local area remedy. The information examination uncovers some intriguing discoveries about local area adjustments in China. Right off the bat, minors perform a lot less fortunate than grown-ups in local area revision in this study. The higher recidivism rate among youth is completely not quite the same as the past examination. The adolescent wrongdoer is one sort of key application bunches for local area adjustments. Despite the fact that it ought to have been viewed as that adolescents are less danger to be re-culpable than grown-ups, the management and medicines for adolescent deadbeats in local area remedy requires more consideration.

Keywords: Local Area Remedy, Danger and Necessities Factors, Overview

PHILOSOPHY AND DELIANEATING DOMAINS

Zeng SHUI

China

Abstract: The inquiry, who is a thinker? appears to be basic at surface worth yet when taken a gander at profoundly, gets confusing and in any event, irritating. What rules are to be utilized to order somebody as a scholar? In response to this inquiry, numerous measures have been given ever; some of them also accepting that, there make all individuals savants, and some too severe that some who have an authentic case to being logicians are amazingly forgotten about. I have been irritated for quite a long time about the free standards that qualifies each human as a logician, yet what brief this examination is the severe rules that put even those with a Ph.D in way of thinking in danger of being rejected from the classification - rationalist. This stressing model is the one embraced by Chimakonam and others of his ilk. They contend that a scholar is one that fundamentally makes thoughts. This examination lays forward a standard for evaluating who a scholar is one that maintains a strategic distance from the two boundaries, connects the polarity among thought and practice and would upgrade the quick advancement of African way of thinking. As will be clarified in the body of the work, a logician is one who intentionally and purposely either engrosses self with the production of thoughts, deciphers (investigates) thoughts or applies thoughts. They are scholars as well as an important piece of reasoning – they essentially complete the round skyline called theory. Without the applied savants, reasoning would stay deficient. African theory and economy everywhere would stay hindered. At the point when reasoning is characterized to incorporate applied theory, it implies the extent of African way of thinking would likewise augment. Those researchers who apply unfamiliar thoughts to African issues could be supposed to do African way of thinking and therefore would be thought of African rationalists.

Keywords: Savant, African Way of Thinking, Ethnophilosophy, Perspective

EMPIRES OF 18TH CENTURY AND NOBLE FEATURES: A REVIEW

Yamashiro ZENKO

Japan

Abstract: In article talks about the authentic cycles of the status of the respectability in Russia in the XIX century. It is indicated that it was the respectability that was one of the socially huge gatherings of the pre-progressive society. Notwithstanding the way that innate aristocrats made up a unimportant portion of the complete populace of Russia, they assumed a significant and now and again conclusive part in state and public life. Specific consideration is paid to the existence of the respectability, their conventions, which were normal for Russian culture in the second 50% of the XIX century. For the worldwide local area, the article is of revenue in the light of neighborhood recorded examinations, which demonstrate the principal bearings of the authentic ideal models of the Russian honorability. The investigation of the status of the respectability in Russia will make it conceivable to all the more profoundly and completely investigate the cycles occurring with this social gathering in the nineteenth century with regards to the starting progress from conventional (agrarian) to present day (mechanical) society. The pertinence of the investigation is controlled by the social, financial and political job of the respectability in the life of the Russian Empire. The respectability was a socio-political, partly, financial fortress of the Russian statehood. The common respectability likewise played out extra capacities as replacements to the focal government. The respectability was the lone class who reserved the privilege to talk about the main issues of the financial existence of the areas and regions.

Keywords: state, bequest, schooling, gentry, church

SOCIAL ECONOMIC DEVELOPMENTS AND FINANCIAL IMPROVEMENTS IN 19TH CENTURY

Mampre PARISYAN

Armenia

Abstract: In article portrays social and financial improvement of Russia in century. Exceptional consideration was paid to the investigation of various changes of sovereigns of the time. They have fundamentally changed the nation to more readily side and put it on the way of concentrated financial development. Some of that changes saved Russia from uprisings, others prompted them. Current researchers have the chance to investigate the blunders of the time. Numerous individuals are keen on what caused these changes and the results they brought. This article addresses these inquiries. For Russia the start of the nineteenth century – one of the best basic period. Hints of this period are pompous in the destiny of the Russian Empire. From one viewpoint it is long lasting jail for a large portion of its residents where individuals were in neediness, and 80% of the populace stayed uneducated. On the off chance that to look then again, Russia in this time is the country of extraordinary, conflicting, freedom development from Decembrists to social liberals which drove the nation near fair upset twice. At this specific time social abundance which stays magnificent right up 'til today started to be made. Supposedly, Russia glanced amazingly different in the nineteenth century, knowing the two victories, and embarrassments

Keywords: serfdom, social delineation, mechanical upheaval, despotism, changes

MEDIVAL SOCIETY WHERE RELIGION AND CONGREATION IS IMPORTANT

John MCCALLA

Chile

Abstract: In article examines the job of the congregation in middle age society, where religion and the congregation kept on being a significant segment of archaic culture. With regards to the overall decay of culture following the breakdown of the Roman Empire, just the Church was the lone social organization regular to all nations of Western Europe. The church was the predominant political foundation, yet in addition had a huge effect straightforwardly on the awareness of the populace. In a troublesome and insufficient life, against the foundation of a very restricted and temperamental information on the world, the Church offered individuals a good perspective framework. This strict perspective completely decided the mindset of the number of inhabitants in Western Europe dependent on the understanding of the Bible. Going to a more nitty gritty investigation of Church History as a science, It ought to be noticed that the General history of the Church has its own errands and strategies. The errand of science isn't simply to depict the truth of verifiable occasions and learn them, however to make clear the entire authentic turn of events, to clarify the course of history and the verifiable cycle. Church history, notwithstanding its mainstream part, portrays the desire of adherents, as a necessary entire of Church history, to the everlasting eminent objective and salvation of human spirits. The strategy for science is authentic basic. Our errand is to take a different zone from the historical backdrop of the Church and gather the real factors; basically look at and measure the data, trailed by a deliberate introduction. Just with the assistance of this technique would we be able to see all the more completely how the turn of events and development of the Church occurred, as a different God-Human culture.

Keywords: Church, Religion, Society, Christianity, Medieval Times, History, Culture, Cloisters, Confidence

COGNITION OF HISTORY AND STRATEGICAL BACKGROUND FROM MODERN PERSPECTIVE

Ramin ZAMANI

Iran

Abstract: The topic of the double direction of the recorded interaction is right now being strongly discussed. From one viewpoint, throughout history, there is a craving for solidarity and trustworthiness of the human local area, on the other - we see a propensity for each subject to protect the social truth of his freedom, uniqueness and singularity. This logical inconsistency isn't a result of the hypothetical impression of scientists; this marvel has target grounds covered up in the rationalistic quintessence of social wonders, the idea of which has not been adequately examined. The present condition prompts the way that analysts differ about the driving components and the idea of the authentic interaction. Some feature the possibility of solidarity, others the possibility of personality. This is the place where different variants of the course of history arise, among which the most disputable in social way of thinking are ideas dependent on two elective methodologies - direct formational and social civilizational. Present day science can enough and precisely depict the particular social orders that existed in the authentic interaction, however doesn't have the devices that would plainly characterize the framework shaping bases of civilizations. Thus, there is an emergency in the cutting edge procedure of socio-recorded information. The approach is intended to frame the logical and instructive foundation for the lead of explicit chronicled research: from the plan of the issue to the understanding of the outcomes. Firmly identified with the system are research strategies, which incorporate methodology, procedures and devices for research, investigation, approval and assessment of information. It should be expected that the eventual fate of the philosophy of fathoming the authentic interaction will rely upon a productive discourse between different methodologies and models created and created in the field of social and helpful information. The philosophical and verifiable idea of Arnold Toynbee recommends a blend of direct and civilizational ways to deal with the authentic interaction. The article presents a concise memoir of Arnold Toynbee, which permits to comprehend the arrangement and development of the perspectives on the English student of history. We think about the strategies for information on history, utilized in Toynbees philosophical and chronicled idea. An antiquarian who insightfully deciphers the rationalization of human turn of events, as per Toynbee, should search for the importance of world history.At a similar time, the understanding of history as an unequivocal trustworthiness doesn't avoid the interest of a researcher to certain nearby civic establishments that are exposed to morphological examination. The consequence of the near investigation of the world-recorded interaction, as per his assessment, ought to be a typology of nearby human advancements, yet additionally the improvement of a particular arrangement of "laws" that work in every one of them. Oddly, Toynbee, a furious adversary of verifiable determinism, pushed a quest for the laws of social turn of events. In the translation of Toynbee, these laws are denied of the status of need and show up as basic experimental reiterations. The laws of the mind are the reason for the detailing of the laws of history, supplementing the heavenly law, driving humankind to cherish and opportunity. The uncommon logical piece of his hypothetical perspectives is totally subjected to the strict philosophical idea. The procedure of the British scholar uncovers the profound philosophical reason for the development of incredible societies, holed up behind the variety of recorded events. Many current researchers, antiquarians, political specialists concur with A. Toynbee that religion is the primary key to similar exploration in the field of civilizations and societies. It is accurately strict morals that

assumes a conclusive part in the improvement of the profound and financial establishments of every world progress. Information on the past, as proposed by the English student of history, talks just of one of the numerous future prospects, which makes it conceivable to stay away from a reiteration of bothersome turns of events. The course of mankind's set of experiences, as indicated by Toynbee, isn't foreordained by anybody ahead of time.

Keywords: Chronicled Research, Technique, Civilizational Approach, Direct Methodology

COPPER AND BRONZE METAL USAGE IN WAR WEAPONS IN EARLY MIDCENTURY

Shabnam EGHBALI

Lebanon

Abstract: Rigveda and Atharvaveda Shaunaka Samhitas have been deliberately investigated to check whether they notice copper or bronze blades. It has turned out that the two writings don't know blades (just blades) and accordingly should be dated in their living spaces in the Northwest of the Indian subcontinent preceding the presentation of such weapons into the district. Swords have been archeologically proven both in the Indus valley and in the YamunaGanges Doab simply after 2000 BC. This affirms the dating of Atharvaveda Shaunaka preceding 2000 BC, and of more ancient Rigveda years and years sooner (before 2600 BC). At that point all accessible information on the copper and bronze blades of various sorts (straight twofold edged, machetecleaver, sickle-formed, sword, spear) starting from the Old World and tracing all the way back to 3500 2000 BC have been gathered and investigated. Subsequently Cyclades, Anatolia, Syria, Palestine/Israel/Canaan, North-Western Caucasus, Transcaucasia, Akkad, Sumer, Elam and BactriaMargiana regions have been rejected from the potential countries of Indo-Aryans in the time frames when they previously had copper or bronze blades. This realities prompts two ends — the first is ordered and the second is geological. With respect to order RV and AVSh probably been made in their environment in the Northwest of South Asia preceding appearance of copper and bronze blades in this locale.

Keywords: Rigveda, Atharvaveda, Indo-Aryans, Old World, Copper or Bronze Blades

ANIMAL DEVELOPMENT IN EAST MEDITERRANEAN REGION

Pablo CLARKE

United States of America

Abstract: The paper builds up the theory that zebu cows (portrayals) are a marker of Indo-European populace dispersal from the Indus Valley to Syria and Anatolia in 70001000 BC. It joins the investigation of the information on human hereditary qualities (full genomes and Y-Haplogroups beginning from South Asia), ox-like hereditary admixture conveyance maps (mitochondrial, autosomal and Y-chromosomal), archaic exploration (discoveries of zebu dolls, pictures, pictures and seals) and Indo-European phonetics. The paper builds up the speculation that zebu cows (portrayals) are a marker of Indo-European dispersal from the Indus valley to Syria and Anatolia. The examination joins the investigation of the information on human hereditary qualities (full genomes and Y-haplogroups), ox-like hereditary qualities (mitochondrial, autosomal and Y-chromosomal), archaic exploration and Indo-European etymology. Hence the article has an interdisciplinary character. Allow us to think about the proof of movement along the southern course. In 3200–1800 BC in the Helmand valley (Afghanistan) there was an archeological culture firmly connected with Baluchistan and the Indus valley. Its fundamental habitats were Shahr-I Sokhte I–IV (Sistan, Iran) in the delta of the stream and Mundigak III–IV (Kandahar, Afghanistan) in the upper compasses of the waterway. Both were spots of creation of mud puppets of humpback bulls.

Keywords: Zebu Steers, Indo-Europeans, Indo-Aryans, Iranians, Anatolians, Mitanni And Kassite Aryans

DEVELOPMENT OF SOCIAL HOUSING IN CHINESE FRENCH REGIONS

Briken BYTYGI

Albania

Abstract: The investigation of social development has taken on an undeniably interdisciplinary and assorted methodology in explaining marvels of social transmission and selections. Roused by this computational development, this examination utilizes Bayesian organizations investigation, joining both the frequentist and the Hamiltonian Markov chain Monte Carlo (MCMC) approach, to research the profoundly agent components in the social advancement of a Vietnamese city's design in the mid twentieth century. With an attention on the façade plan of 68 old houses in Hanoi's Old Quarter (in light of 248 photographs and 78 information lines), the investigation contends that it is conceivable to take a gander at the feel, engineering, and plans of the house façade to discover hints of social development in Vietnam, which experienced over sixty years of French colonization and hundreds of years of sociocultural impact from China. The inside and out specialized investigation, however disproving the assumed model on the probabilistic reliance among the factors, yields a few outcomes, the most eminent of which is the solid impact of Buddhism over the adornments of the house façade. Especially, in the best 5 organizations with the best Bayesian Information Criterion (BIC) scores and little p-values, the variable for embellishments (DC) consistently has a direct probabilistic reliance on the variable B for Buddhism. The paper at that point examines these discoveries and recommends coordinating Bayesian insights in sociologies by and large and for investigations of social development and design change specifically.

Keywords: Social Evolution, Hanoi Architecture, Old Quarter House Façade Buddhism, Franco-Chinese Style, French Colonialism, Bayesian Network, Hamiltonian Markov Chain Monte Carlo

EXAMINATION OF TECHNOLOGICAL TOOLS UTILIZED IN EDUCATION SYSTEM IN OMAN

Vilho LINDHOLM

Finland

Abstract: Ongoing instructive changes in Oman delineates some genuine undertakings to reengineer the schooling system in the last four and a half many years. These changes, that Oman took to address the issues of the schooling and guarantee some advancing enhancements were additionally evaluated by global Bureau of Education. The issue of mechanical instruments in training framework in Oman is investigated utilizing auxiliary information further examination is completed to investigate the elements that influencing innovation variation in schooling and to discover important answers for improve the use mechanical apparatuses in instruction framework. This investigation shows how to misuse present day imaginative strategies for learning and educating in schools and colleges. The papers mean to re-cognize the troubles that thwart the work of present day advancements in field of instruction in Oman. Information is gotten from different examinations applicable to this perspective and directors, educators and understudies of some open and non-public schools, which are haphazardly chosen to accomplish predictable outcomes. This information is broke down utilizing IBM SPSS Statistics. In light of the destinations of the investigation, four fundamental speculations were tried. The analysts utilized ANOVA examination and free example t-tests for understudies. Additionally, autonomous example t-tests and Spearman connections for instructors were utilized. As indicated by understudy the analysts utilized two speculations, to be specific ANOVA investigation and autonomous example t-tests.

Keywords: Current Mechanical Strategies, Public and Tuition-Based Schools

FUNDAMENTAL VERSUS APPLIED PSYCHOLOGY POINTS OF VIEW LEAD TO VARIOUS RAMIFICATIONS FROM A SIMILAR INFORMATION; RECONSIDERING THE EFFECT OF EARLIER ASSUMPTIONS ON POLYGRAPH RESULTS

Nasos XENILIS

Greece

Abstract: The possible effect of polygraph analysts' earlier assumptions on the result of a polygraph test is viewed as a significant blemish of polygraph testing. Specifically, the plan of Comparison Question Tests (CQT), a center polygraph testing procedure, is considered to experience the ill effects of this shortcoming. The accompanying paper presents a re-assessment of examination information distributed in a previous investigation by the creator (Elaad, Ginton and Ben-Shakhar, 1994) in which analysts were approached to score test records subsequent to being persuaded that the examinees had admitted blameworthy or whose guiltlessness was demonstrated through admissions made by others. The examination demonstrated that when the records were dispassionately uncertain, a genuinely huge move of the last scores occurred toward the path which was set up by the manipulative data introduced to the analysts, inferring that the CQT couldn't be viewed as a target trial of veracity. This finding upheld the case made by polygraph adversaries that the CQT ought not be utilized in the field. The current investigation rethinks the very information from an applied point of view and finds that dependent on the 1994 investigation the assessed effect of earlier assumptions on genuine polygraph choices has been incredibly overestimated by polygraph rivals, and would truth be told unfavorably sway only 3% of the absolute volume of polygraph assessments; not actually enough to assume any huge part against the utilization of CQT polygraph testing. Albeit the examination was done on polygraph tests, its pertinence goes a long ways past, proposing that with regards to applied brain research or other applied social sciences, it is prescribed to survey the effect of any exact discoveries on genuine circumstances by utilizing an applied viewpoint as opposed to being happy with the fundamental science approach.

Keywords: Applied Versus Fundamental Brain Research, Contamination, Deception Recognition, Lie Location, Polygraph Testing, CQT, Comparison Question Test, Prior Assumptions

INVESTIGATING THE IMPACTS OF THE CRITICAL THINKING WAY TO DEAL WITH THE PRESENTATION AND DEMEANOR OF FIRST YEAR COLLEGE UNDERSTUDIES

Jesus FERRANDIS

Portugal

Abstract: The critical thinking approach underscores that significant arithmetic ideas and systems can be best educated through critical thinking assignments or exercises which connect with understudies in contemplating the significant numerical ideas and abilities they need to master. This examination used the critical thinking approach, otherwise called educating through critical thinking, as upheld by different community oriented systems, as instructional intercession in instructing math to college rookies understudies and researched its belongings to their exhibition and mentality towards the subject. The pretest-posttest genuine trial configuration utilizing two coordinated gatherings of respondents dependent on their Intelligence Quotient scores and science test scores in the University Admission Test was used. Critical thinking undertakings were created and given to the exploratory gathering. The traditional methodology in instructing and learning was utilized to the benchmark group. Fundamental information to satisfy the targets of the examination were accumulated through the disposition scale poll and the scientist made test and were broke down utilizing proper measurable apparatuses. The outcomes set up confirmations that the critical thinking approach when applied to homeroom guidance can fundamentally improve comprehension and execution in arithmetic and can likewise advance a great demeanor towards the subject, consequently, demonstrating the viability of the methodology in educating math.

Keywords: Coordinated Effort, Collaborative Methodologies, Mathematics Instruction, Problem Tackling Approach, Teaching Through Critical Thinking

TEXT CREATION, PORTRAYAL OF THOUGHT AND VERBOSE SEXUAL ORIENTATIONS IN GRADE SCHOOL CLASSES

Hooman QANBARI

Saudi Arabia

Abstract: This paper investigations the effect of social-intellectual variety on printed creation among offspring of grade school. This is a hypothetical methodology worried about the meaning of verbose kinds as a component of a system essentially related to thought portrayal. Content in these introduced shields that social variety and mental portrayals influence text creation and may offer pugnacious clarifications to the cause of various kinds of writings delivered in school classes. Article structure is fragmented into three integral parts: (a) hypothetical premise, from an interdisciplinary methodology including etymological and instructive angles; (b) insightful conversation, in light of token expressions that address desultory classes expressions, and; (c) last commitments to the comprehension of verbose sorts in the extent of school rehearses. This article talks about how mental portrayal meddle recorded as a hard copy rehearses created in grade school, especially during the main long stretches of instruction. Through a relative investigation of four composing sorts got from a solitary illustrative wonder, the various kinds of phonetic conduct in the in order code are broke down, which assist us with understanding the open exertion of understudies in states of social variety.

Keywords: Proficiency, Text Creation, Language Portrayal, Discursive Kinds

THE PART OF NOMOPHOBIA AND CELL PHONE FIXATION IN THE WAY OF LIFE PROFILES OF JUNIOR AND SENIOR SECONDARY SCHOOL UNDERSTUDIES IN THE PHILIPPINES

Aloiza MIKALAJŠANKA

Belarus

Abstract: Objectives: These days, teenagers invest a great deal of their energy on cell phones. They think that its hard to approach their every day lives without utilizing their cell phones. Losing a cell phone or Wi-Fi association can be upsetting to anybody. This investigation inspected the pervasiveness of nomophobia and cell phone habit among Filipino youths and their relationship with juvenile way of life profiles (ALPs). Moreover, sex and grade (i.e., junior versus senior secondary school understudies) contrasts in nomophobia, cell phone habit, and ALPs just as their disparities in four nomophobia gatherings and among members with and without cell phone compulsion are resolved. Methods: In this cross-sectional examination, Pearson's connection investigation, numerous direct relapse investigation, autonomous examples t - test, and single direction examination of difference (ANOVA) were led. Utilizing an online study (i.e., made utilizing Google Forms), information were gathered from 1,447 (young men: n = 580, young ladies: n = 867) junior and senior secondary school understudies in the Philippines during the scholarly year 2018–2019. The Nomophobia Questionnaire, Smartphone Addiction Scale-Short Version, and Adolescent Lifestyle Profile-Revised 2 were utilized to quantify nomophobia, cell phone dependence, and way of life profiles, separately. Results: Just 0.5% (n = 7) of the members (N = 1,447) didn't have nomophobia. Interestingly, 12.4% (n = 180), 63.2% (n = 915), and 23.8% (n = 345) of them had mellow, moderate, and serious nomophobia, separately. Additionally, 62.6% (n = 906) of the members had cell phone enslavement. Pearson's relationship examination uncovered that nomophobia and cell phone habit were decidedly intercorrelated (r = .615; p < .01). Nomophobia was altogether identified with generally speaking ALPs (r = .060; p< .05) and a portion of its subdomains, in particular, positive life viewpoint, relational relationship, and otherworldly wellbeing. It was not associated with wellbeing duty, actual work, nourishment, and stress the board. Cell phone habit was not essentially identified with generally speaking ALPs (r = - .020; p > .05). Be that as it may, positive life viewpoint and relational relationship were essentially and contrarily identified with cell phone habit. Both nomophobia and cell phone fixation were huge indicators of ALPs. Besides, there were critical sexual orientation contrasts in nomophobia and ALPs yet not in cell phone fixation. Also, there was no critical evaluation distinction in nomophobia, cell phone habit, and in general ALPs. There was a critical distinction in cell phone dependence and generally ALPs between the four nomophobia gatherings. At long last, those with and without cell phone dependence varied essentially in by and large nomophobia, however not in general ALPs. Conclusions: The job of nomophobia and cell phone habit in ALPs were apparent inside the accompanying subdomains: positive life viewpoint, wellbeing duty, actual work, relational relationship, nourishment, stress the executives, and profound wellbeing. Hence, rules administering cell phone use ought to be authorized at home and in schools. Further, preventive measures ought to be actualized to dodge the fuel of nomophobia and cell phone fixation and advance a solid way of life among teenagers.

Keywords: Nomophobia, Smartphone Dependence, Adolescent Way of Life Profile, Health-Advancing, Lifestyle Practices, Filipino Teenagers

SÖZEL ÖZET METİNLER

A TECHNIQUE FOR MAKING TYPOLOGIES OF PROVINCIAL REGIONS IN ECUADOR

Dequinn RANDOLPH

Central African Republic

Abstract: This article portrays the examination of geographic data through geostatistical measures to organize a progression of steps to make a strategy for distinguishing the typologies of provincial regions, which would then be able to be duplicated across Latin America. In light of the encounters of different nations, for example, Argentina and Paraguay, a framework was made to deal with cross-over factors and distinguish country typologies that are rehashed across all Latin American nations. The end result of the technique is exhibited by means of the Rural Atlas of Ecuador, which is a topographical revelation record that gives a superior comprehension of the provincial reality in the country and shows where the various kinds of rustic domains exist. In late many years, provincial regions in Latin America have encountered significant cycles of regional change, because of mechanical changes underway frameworks, types of support in worldwide creation chains and the connection between the open country and the city (Tacoli, 2006). A considerable lot of these regions have encountered advancement and creation development (Schejtman, 2003), while others have gone through demolishing cycles of weakening and underestimation. These changes have incited a recharged and profound appearance in the locale about which strategies would best add to the association and improvement of provincial domains, not just according to the perspective of creation, yet in addition from a more exhaustive viewpoint, with a more regional center, pointed toward upgrading the gainful change of a considerable lot of these zones, while likewise switching the generally noxious patterns of destitution and rustic departure that a large number of them have encountered for quite a long time.

Keywords: Multivariable Investigation, Rural Domains

UTILIZATION OF SELF-DIRECTED LEARNING METHODOLOGIES AMONG TEACHER EDUCATION UNDERSTUDIES: A DORMANT PROFILE INVESTIGATION

Valentin SAINT-YVES

France

Abstract: In the current examination, we led an inactive profile investigation to recognize three groups of Teacher Education understudies dependent on their detailed utilization of self-directed learning methodologies. The example involved 527 undergrad Teacher Education understudies (Mean age = 22 years; SD = 2.20) arbitrarily chose from seven colleges in Uganda. Information were gathered utilizing the changed Motivated Strategies for Learning Questionnaire. These profiles incorporated the accompanying; (a) high self-managed students (252 understudies; 47.8%), (b) normal self-controlled students (209 understudies; 39.7%), and (c) low self-directed students (66 understudies; 12.5%) who varied fundamentally concerning their persuasive convictions. Furthermore, persuasive convictions fundamentally anticipated inactive profile participation. It is, in this way, imperative to see such profiles' disparities among Teacher Education understudies to enhance their self-managed learning methodologies. Ramifications of the investigation discoveries are additionally talked about in this paper. In this examination, we have shown how inactive profile investigation can be utilized to produce important profiles of Teacher Education understudies dependent on their self-managed learning procedures. Thusly, instructor instructors ought to know that Teacher Education understudies change in their ways to deal with learning in their investigations and those varieties are related with their inspirational convictions.

Keywords: Dormant Profile Investigation, Teacher Instruction Understudies, Average Self-Managed Students, High Self-Controlled Students, Low Self-Directed Students

ASSESSING INNOVATION ACKNOWLEDGMENT IN AGRARIAN SCHOOLING IN IRAN: AN INVESTIGATION OF PROFESSIONAL AGRIBUSINESS EDUCATORS

Emijs MIĶELSONS

Latvia

Abstract: This examination utilizes the Technology Acceptance Model (TAM) to predicts the degree of innovation acknowledgment by professional horticulture educators at the auxiliary levels in Iran. DESIGN: In the writing audit of fitting models, the Technology Acceptance Model demonstrated the most strong. An adjusted adaptation of Technology Acceptance Model (TAM) proposed by Davis, Warshaw, and Bagozzi (1989) was changed and extended to incorporate the factors of encouraging conditions, accessible assets, work importance, PC self-viability, emotional standard, age, and PC tension and was actualized utilizing primary condition displaying utilizing information gathered from 154 optional level professional horticulture. Findings: This examination shows that the altered TAM model, clarified 15% of the change in data innovation utilization among professional horticulture educators. Moreover, at the 5% level, connections demonstrated that apparent usability, seen handiness, conduct expectation, abstract standards, PC self-adequacy and PC tension were all critical while age, and accessible assets indicated importance at the 10% level. Practical Implications: The paper will help strategy creators in perceiving what factors they can handle to advance the appropriation IT just as recognizing attributes of instructors that could restrain such reception. Hypothetical Implications: The paper uncovers the altered TAM model gives a sufficient portrayal of components accessible to strategy producers for advancing the consolidation of IT just as bits of knowledge into how employees' demeanor toward the reception of innovation. The examination gives valuable bits of knowledge into person's openness toward the utilization of IT in study hall guidance, just as broadening the global extent of the altered TAM model with the incorporation of an Iranian investigation.

Keywords: Adult Learning, Secondary Schooling, Improving Homeroom Instructing, Media in Training, Teaching/Learning Methodologies, Information Innovation, Agricultural Instruction, Iran

AN EXAMINATION ON LOCAL AREA SPACES IN CONDOS AND THEIR EFFECT ON SOCIAL COOPERATIONS AMONG LOFT INHABITANTS CONCERNING THE CITY OF COLOMBO

Oscar ARNESON

Norway

Abstract: In spite of the fact that there is a broad comprehension of the arranging and configuration concerns related with local area spaces out in the open spots, there is still a lot to be investigated on what makes local area spaces succeed or fizzle concerning the degree of communications in tall structure lofts. Exercises from prominent disappointments and effective realities ought to illuminate organizers on the best way to improve the arrangement, in view of if shared offices are incorporated and the number of percent of all out space ought to be allotted for the common use in skyscraper lofts as the worries are ascending on the social seclusion of individuals in these abodes. This examination inquiries regarding how much local area spaces in extravagance condos add to advancing social communications among loft occupants and what local area space qualities catalyze social cooperations. The investigation utilizes blended strategies for perception and poll studies in three condos in the city of Colombo. This paper contends that inhabitants' convenience and extreme focus of social associations are associated with a bigger size, network of spaces, visual appearance, arrangement of green and guest plan. The area of the spot and perceivability demonstrated a positive relationship regarding overhauling social communications. Post hoc investigation uncovers the pool zone as the most working territory while the multi-reason room/seating room/game room region and children's region as the less intuitive zones. Supporting the array hypothesis, the outcomes feature the collection of the children's territory, pool, and rec center would expand the quantity of connections. At last, the examination gives proposals to the proper plan standards and reasonable strategy intercessions in advancing socially associated networks in townhouses.

Keywords: Community Spaces, Condominiums, Social Associations

INSTRUCTORS' APPARENT EDUCATOR ADMINISTRATION REHEARSES: AN INSTANCE OF PRIVATE AUXILIARY SCHOOLS IN LAHORE, PAKISTAN

Kittipon JAINUKUL

Thailand

Abstract: With the acknowledgment that authority isn't bound to just a position, the idea of educator administration has been acquiring expanding consideration among scholastics and professionals. In any case, we come up short on any information on how this undeniably depicted idea unfurls in Pakistan. This examination investigated optional teachers' view of their initiative practices in Lahore, Pakistan. One instructor each from four private optional schools was welcome to partake in the meeting cycle. The examination of information recommended that the member instructors practice a few parts of educator authority, for example, taking instructional choices, helping fledgling educators, driving school occasions and interfacing with the local area. Notwithstanding, in correlation with Kentucky Teacher Leadership Framework (2015), which guided this exploration as a reasonable structure, all the member instructors did not have any part to expand educator impact and to professionalize instructing. The critical result of the examination is a four-dimensional arranged model which shows logically arranged act of instructor administration. Albeit this examination utilizes a current hypothetical model (Kentucky Teacher Leadership Model) which makes the exploration hypothetically based and along these lines deductive, the exploration utilizes subjective methodology inferable from its fittingness for top to bottom comprehension of the wonder through investigating an all encompassing viewpoint of members.

Keywords: Teacher Authority, Teacher Initiative Practices, Teacher Administration Measurements, Teacher Administration Model

THE HOLE BETWEEN COMPETENCY SELF-ASSESSMENTS AND ENCOUNTERED DRUG SPECIALISTS' APPARENT COMPETENCY ASSESSMENTS WITH RESPECT TO THE JAPANESE 6-YEAR DRUG STORE TRAINING PROGRAM

Stanoje GRGUROVIĆ

Serbia

Abstract: Objective: To depict the need to make markers or to utilize the competency system of the Japanese six-year beginning drug store schooling program for the evaluation of the program from different perspectives. Techniques: An online review of drug specialists who moved on from the past four-year drug store training program (experienced 4-YP drug specialists) and drug specialists who moved on from the six-year introductory drug store schooling program (6-YP drug specialists) was directed, focusing on 350 drug specialists (200 experienced 4-YP drug specialists and 150 6-YP drug specialists). In view of their insights, experienced 4-YP drug specialists and 6-YP drug specialists assessed whether 6-YP drug specialists had the "Proficient Competencies for Pharmacists". The creators analyzed the 6-YP drug specialists' self-saw competency assessments with the accomplished 4-YP drug specialists' apparent competency assessments. Results: With respect to competency as drug specialists (all out capabilities including competency 1–10 as drug specialists), the 6-YP drug specialists' apparent competency self-assessments were essentially higher generally than the accomplished 4-YP drug specialists' apparent competency assessments ($p < 0.001$ U test). The accomplished 4-YP drug specialists' apparent competency assessments demonstrated fundamentally more grounded relationships between's individual skills and complete overall competency as drug specialists than the 6-YP drug specialists' apparent competency self-assessments. Conclusions: This exploration proposes that the hole of competency assessments that exists between experienced 4-YP drug specialists and 6-YP drug specialists could likewise happen among drug specialists and patients or other wellbeing laborers. Accordingly, we should distinguish the hidden explanations behind this hole dependent on quality affirmation markers or a competency system, and we at last should advocate for the job of drug specialists in Japanese society in not so distant future.

Keywords: Pharmacy Training, Six-Year Beginning Drug Store Program, Self-Assessment, Peer Survey

THE IMPACT OF OCCUPATION BURNOUT MEASUREMENT ON WORKERS' EXHIBITION

Carmelo AMAIRA

Malta

Abstract: The mental affectability in each work is a decent stage for pressure and occupations mishaps, so counteraction of occupation burnout as the fundamental issue of public medical services is under the spotlight. The point of the current article is to decide work burnout and its connection with the parts of occupation burnout in the exhibition of the bank faculty. The Flow research is viable and its technique is joined together and post occasion. The Factual society incorporates all faculty of Mellat Bank which is around 500 Individuals in Golestan region in Iran. The greater part of 250 individuals were chosen accidently. The social affair of the information was finished by two surveys. The measure of enduring in Cronbachs strategy for the standard survey is 0/87 and the subsequent poll's sum and its legitimacy is 0/89 which was endorsed by content technique. The examination of the information's is done through Spearman relationship test. The outcomes have shown that notwithstanding the high measure of occupation burnout among personnel's, different elements like enthusiastic fatigue and Depersonalization has some opposite impact on the exhibition of personals. This implies that the exhibition of the faculty's reduction because of expanding enthusiastic weariness, Depersonalization and the other way around. Likewise, it turned out to be certain that the absence of Individual achievement has no connection with the faculty's presentation.

Keywords: Occupation Burnout, Representative's Presentation, Passionate Weariness, Bank

ALTERED PRESS MACHINE FOR CREATION GENTENG EFFECTIVENESS IN LITTLE UNDERTAKING

Mostafa GOLCHIN

Qatar

Abstract: Item name has for quite some time been known in Focal Java Indonesia. Shockingly tile Sokka actually has a few shortcomings like the customary creation methods, advancement isn't ideal, blended family unit accounts by the monetary business, the conventional administration, no firm affiliation holder tile processing plant and there is no normalization of tile costs and no administration uphold. This investigation means to direct practicality investigation of adjustment endeavors tile press machine by dissecting the five angles including monetary viewpoints, creation and operational perspectives, market angles, social and financial angles. Aftereffects of the investigation showed that, utilizing money saving advantage proportion examination, it was discovered that there was a critical expansion in monetary advantages; from creation and operational purpose of perspectives there were a huge item quality improvement (i.e., creation cost reserve funds with the change of press machines, in addition to other things as far as creation time and expanding creation limit); development and item assortment appeared to be of significance to fill a totally open market openings; and assembling altered tile rooftop machine gave a positive effect on provincial livelihoods and business.

Keywords: Adjusted Tile Press Machine, Monetary Execution and Market Openings

FEMALE SEXUAL CHARACTER IN PERSIAN LEGENDS AND FANTASIES

Gyaneshwar TIMSINA

Nepal

Abstract: This examination endeavors to exhibit the job of folkloric culture in framing ladylike personality which itself is in direct relationship with social character. Personality is a unique substance which structures social communications in a socially associated setting. The point of this examination is to research into the cycle of arrangement of sexual personality among Lorestan (A region in the West of Iran) occupant from youth, which are coordinated and fortified by their social determinations. Utilizing anthropological methodology and by plainly grouping the social components successful in the development of character, this examination endeavors to assess the impact of Persian fantasies on the Lorestan legends. The philosophy picked for the investigation depended on subjective and inside and out methodology in the assortment of information. In the initial step of the examination, a progression of Lori legends was gathered, at that point the most well-known and the profoundly compelling ones, from among the information gathered in the field, were completely broke down and thought on to discover more about the interaction of personality arrangement. Since anthropological methodology is picked during the time spent information assortment and information examination, successful factors were resolved as well as those social components subbing the unbelievable figures and saints in the lori fables were likewise presented and dissected

Keywords: Folkloric Legends Persian Fantasies, Sexual Personality, Lorestan

BIRTH RATE AND THE EXTENT OF VIETNAMESE LADIES HAVING A THIRD YOUNGSTER

Mahdi DERAKHSHANI

Syria

Abstract: Utilizing the measurements from General Factual Office, the paper will introduce the discoveries of birth rate and the extent of Vietnamese ladies having a third youngster in the time frame 1999 - 2009. The birth rate has considerably declined (from 2.33 youngsters in 1999 to 2.03 kids in 2009) and arrived at the sub-substitution richness rate over the previous years. The richness rate in rustic regions diminishes quicker than in metropolitan one, anyway it is as yet higher (1.81 youngsters in metropolitan versus 2.14 kids in country in 2009). The Focal Good countries has the most noteworthy fruitfulness rate in the country (2.65 youngsters in 2009), and Mekong Stream Delta has the least rate (1.84 kids in 2009). Lately, the fruitfulness pace of ethnic minorities is certifiably not a major contrast contrasted and that of Kinh gathering, aside from the unnecessarily higher ripeness pace of H'Mong ladies. Additionally, there just exists a slight distinction in the fruitfulness pace of various strict gatherings. Ladies' schooling level clearly affects the richness rate. The higher their schooling level is, the lower the ripeness rate is and the other way around. Ladies with secondary school graduation had the most minimal of fruitfulness rate (1.64 youngsters), while the most elevated (2.65 kids) was of unskilled ladies. Ripeness rate is likewise straightforwardly corresponding to the pace of utilizing preventative techniques. The more couples utilize preventative techniques, the lower the fruitfulness rate becomes. Regarding age explicit richness rate, it very well may be obviously perceived that Vietnam's ripeness model has kept changing from "ahead of schedule" fruitfulness to "late" fruitfulness. During the most recent years, Vietnam has made an honest effort to urge families to quit bringing forth a third kid. We have gotten some specific achievement, for example, granted by the Unified Countries for the quick decay of populace advancement rate in 1999, anyway there still exists the issue of couple bringing forth a third kid, particularly in some geographic areas: Northern Midlands and Uneven (Upper east and Northwest), and the Focal High countries, this rate will in general increment.

Keywords: Birth Rate, Family, Third Youngster, Ladies

WEB LANGUAGE LEARNING MATERIALS FOR ADVANCED EDUCATION

Navin HOLKAR

India

Abstract: These days, discovering, picking and creating or adjusting materials is a vital part of instruction just as a critical component for the accomplishment of the entire learning measure. A language instructor is additionally a materials engineer and the materials improvement cycle should target guaranteeing that neighborhood needs and needs don't direct choices and that significant learning standards are not failed to remember. On account of materials for PC Helped Language Learning (CALL), an exceptionally intensive and academically stable arrangement of rules ought to be followed before the plan of the materials. Following that, a cautious assessment should happen to ensure that those rules have been followed and that the materials are hence legitimate, proficient and successful. This is particularly significant on account of in-house CALL materials improvement. This paper portrays the reason for the assessment and approval of the In Genio FCE Online Course and Analyzer. These are two language learning in-house CALL materials for understudies of English, created by the CAMILLE Exploration Gathering at the Universidad Politécnica de Valencia (UPV) in Spain. An enormous piece of the focal point of this paper will be on the perspectives concerning the assessment of the two recently referenced materials as per grounded structures and rules from the most significant writing.

Keywords: CALL, In-House Materials, Programming Advancement, Plan, Assessment

FINANCIAL EXAMINATION OF DISCOUNT RICE ADVERTISERS IN ABIA STATE, NIGERIA

Premo ZMAJEVIC

Montenegro

Abstract: The examination was on the financial investigation of discount rice advertisers in Abia State, Nigeria. The examination portrayed the financial attributes of the merchants, decided the financial elements that affected productivity, discovered the advertising edges, rate deals receipts just as the rate all out factor cost (underlying effectiveness) of the undertaking and made some strategy proposals dependent on the discoveries. A multi-stage examining strategy was utilized and regulated carefully on the wholesalers who bargain on neighborhood rice. Five business sectors were chosen from every one of the nearby government regions. After this, twenty merchants were haphazardly chosen from the generally chosen markets. In each of the, a sum of 100 respondents were chosen for the investigation. Expressive insights, various relapse, promoting edge, rate deals receipt just as underlying effectiveness formulae were utilized in the examination of the information. The outcome showed that dominant part of brokers representing 54 percent had optional school testament. The outcome likewise showed that 74 percent of them had spent somewhere in the range of 6 and 10 years in the business. Pay, long stretches of involvement, instructive achievement of the dealers and sex of the merchants were significant determinants of benefit in the endeavor. Rate deals receipts acquired were 11.43 percent while 1.33 percent was gotten as rate absolute variable expense, showing that the undertaking is fundamentally effective. The investigation suggested that offices engaged with the structure of streets ought to stretch out such to these regions where rice is created. Additionally, females ought to be enabled financially to go into the exchange, given their benefit levels in the venture.

Keywords: Benefit, Rice, Primary Effectiveness, Wholesalers

DEALING WITH MEASURE ASSOCIATION EXECUTION A QUANTITATIVE METHOD

Rune HJERTSSON

Sweden

Abstract: This paper applies a numerical model for managing staffing levels in associations. The model in the current examination is the deterministic reneging lining model (M/M/c–D) where clients become annoyed after a deterministic time and leave the line without being served. Between appearance seasons of clients and administration times follow remarkable conveyances. Staff in an association here are treated as 'workers', while approaching work is considered as 'clients' of the framework. Staffing levels are analyzed from a yield or creation direction in circumstances where a moderate number of laborers work as a pool of staff that performs comparative activities. Tests on various staff sizes were directed to affirm the legitimacy of the model. Both the trial results and the models show that there is an ideal degree of staff which amplifies the 'benefit' of an association. The paper gives a useful device to administrators in recognizing staffing size for their group. Nonetheless, the exploration is restricted to the situations where the between appearance season of clients and the help time follow remarkable dispersions, and the greatest adequate holding up season of clients is deterministic.

Keywords: Human Asset the Executives, Overstaffing, Lining Model, Reneging, Understaffing

THE INDICATION OF SUBJECTIVITY IN THE UNAWARE OF VICTORIAN CREATIVE MIND

Shuajb ISUFAJ

Albania

Abstract: This investigation will follow Lacanian psychoanalytic standards limited to the representative request and its cycles. It looks at the oblivious to Victorian social conventions in the development of Tess' way of life as product in Thomas Strong's Tess of the d' roUrbervilles, considering Julia Kristeva's maternity, consequently investigating the female capacity to compromise the unaware of Tess' character in the Victorian emblematic time. . By examining these hypothetical perceptions, I desire to feature the proceeding with issue of commodifying the worth and pride of ladies which can be seen in the male centric arrangement of the Victorian period. A male centric society can decide to end ladies' presence through prohibition, to guarantee the security of the emblematic request. However psychoanalytic women's activists consider a confusing victory and show the attention to ladies' battles in the realm of male controlled society. In Solid' novel, it shows the peruser that it isn't the inadequacy of ladies which prompts their persecution, however rather the endeavors of repressing them, considering strain they can cause to the male controlled society. They could beat this inadequacy and recuperate it through doling out the capacities of their likely body, as the women's activist psychoanalysts propose they unknowingly do.

Keywords: Maternity, Psychoanalytic Women's Activists, Thomas Solid, Victorian Age, Ladies

EVALUATING KEY EXECUTION POINTERS CHECKING FRAMEWORK (KPI-MS) OF A COLLEGE UTILIZING INNOVATION ACKNOWLEDGMENT MODEL

Renato Antunes LOBO

Brazil

Abstract: This article depends on the discoveries of an examination that surveyed the Key Exhibition Markers Checking Framework (KPI-MS) of a college dependent on Innovation Acknowledgment Model. The framework was created utilizing PHP 5.2 as the scripting language and MySQL People group Worker 5.0 as the data sets the executives framework. The appraisal of the KPI-MS framework was as far as its apparent convenience and saw usability by the college clients. The examination was done utilizing a review poll which was created and adjusted from Davis' investigation on Innovation Acknowledgment Model (Hat). This instrument was approved by three specialists in the connected field and the cronbach alpha estimation of dependability got was 0.955. An aggregate of 78 members from all the schools and focuses in one of the state funded colleges in northern Malaysia took part in the investigation. An illustrative investigation was done to acquire the mean scores of KPI-MS as appraised by the clients. The discoveries showed that the clients appraised KPI-MS as an extremely helpful framework in observing the KPI execution of their schools or focuses. In addition, clients likewise showed that the KPI-MS is not difficult to utilize. All in all, KPI-MS framework is acknowledged by the clients as far as seen helpfulness and see convenience on the framework.

Keywords: Key Execution Markers, Key Execution Pointer Checking Framework, Innovation Acknowledgment Model, See Helpfulness, Seen Convenience

EXAMINATION OF ADMINISTRATIVE EFFECTIVENESS AMONG AGRIBUSINESS FIRMS

Julien LUXENBERG

Luxembourg

Abstract: This examination evaluated the administrative productivity among agribusiness firms in Abia state, Nigeria with explicit interest in dissecting their socio – financial attributes, administrative proficiency levels and its determinants. Purposive inspecting procedure was utilized in the determination of areas and firms. Aba and Umuahia were chosen given that the majority of the business firms are found. The examination utilized 50 firms based on their venture esteem (less N5m).Descriptive insights and stochastic outskirts model were the scientific instruments for the investigation. The outcome showed that larger part of the organizations were grounded and overseen by moderately aged, sparingly educated and experienced chiefs with a calculable pay level and sizable family unit. The proficiency level of the administrators was 0.62 all things considered and administrative productivity was discovered to be impacted decidedly by age of the firm, age, pay, instruction of the chiefs. Effectiveness was adversely influenced by the family unit size of the directors. Based on the discoveries, the examination recommended that intermittent trainings and limit building programs be coordinated for the supervisors to upgrade their ability and administrative capability. Hypothetical financial aspects perceives that assets included in the creation cycle are restricted in stock. Thusly, it requests that these scant assets ought to be proficiently used. Productive usage of assets depends fundamentally on the administrative capacity of the business people, supervisors among others.

Keywords: Administrative Productivity, Agribusiness, Firms, Microeconomics

MARKERS FOR OBSERVING FRAMEWORK (KPI-MS) OF A COLLEGE UTILIZING INNOVATION ACKNOWLEDGMENT MODEL AN EVALUATION

Amiran BOCHORISHVILI

Georgia

Abstract: This article depends on the discoveries of an investigation that evaluated the Key Presentation Markers Observing Framework (KPI-MS) of a college dependent on Innovation Acknowledgment Model. The framework was created utilizing PHP 5.2 as the scripting language and MySQL People group Worker 5.0 as the information bases the board framework. The appraisal of the KPI-MS framework was as far as its apparent value and saw usability by the college clients. The examination was completed utilizing a study poll which was created and adjusted from Davis' investigation on Innovation Acknowledgment Model (Cap). This instrument was approved by three specialists in the connected field and the cronbach alpha estimation of dependability got was 0.955. A sum of 78 members from all the schools and focuses in one of the state funded colleges in northern Malaysia took an interest in the investigation. An elucidating investigation was completed to acquire the mean scores of KPI-MS as evaluated by the clients. The discoveries showed that the clients evaluated KPI-MS as a valuable framework in observing the KPI execution of their schools or focuses. Additionally, clients likewise showed that the KPI-MS is not difficult to utilize. Taking everything into account, KPI-MS framework is acknowledged by the clients regarding apparent convenience and see usability on the framework.

Keywords: Key Execution Markers, Key Execution Pointer Checking Framework, Innovation Acknowledgment Model, See Convenience, Seen Usability

TACKLING SOCIAL EXPLORATION ISSUES IN LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN: MAKING MECHANICAL AND EXPLORATION ABILITIES WITH ACTIVITY EXPLORATION

Taran PONGCHANDAJ

Thailand

Abstract: To take an interest in the worldwide world through planning and proposing the utilization, apportionment or improvement of innovations to tackle social issues, Latin America and the Caribbean, and Mexico City specifically, require an expanded advancement in logical and mechanical abilities to in this manner upgrade openings for more and better information portrayal. Activity Exploration, an information development measure with regards to aggregate critical thinking is connected to Telematics Innovation since it makes conceivable the creation and activity of the fundamental virtual setting for the investigating educating learning communication measure in the change interaction of the activity plot. The activity plot is clarified from a constructivist point of view as the hypothetical reason for a sociology scholarly gathering that changes the ability to plan innovative model programming application during the arrangement of an exploration issue. Specifically, we depict the TIDI-LAOMS model, which is on a very basic level our examination instrument, planned through Activity Exploration by the dissected gathering in Mexico City, and utilized as a virtual setting and cooperation implies in the information development cycle of a similar gathering.

Keywords: Activity Research, Innovation and Schooling; Social and Telematics Research; Mechanical Abilities in Latin America And the Caribbean

CHARACTERISTIC RISKS UTILIZING FLUFFY RATIONALE BY SOCIAL EVALUATION FORM

Ored LAGERFELD

Sweden

Abstract: The evaluation of the social danger is a significant issue for the mindful danger the board and the supportable local advancement of SouthWestern Bulgaria. The paper presents a fluffy rationale model for social danger assessment from characteristic risks in the SW Bulgaria area, in light of the accessible data sources and the master information. The danger appraisal issue is characterized as a multicriterial task that assesses a few info factors (pointers for regular risks and social weakness). A various leveled fluffy rationale framework with five sources of info and one yield is planned in the Matlab programming climate utilizing Fluffy Rationale Tool stash and Simulink. The reenactment examinations are accomplished for six regions in SW Bulgaria. This fluffy framework is essential for the Internet Incorporated Data Framework for hazard the board of catastrophic events which will be created. There are numerous subjective and quantitative strategies for the danger appraisal. In any case, it is important to call attention to, that the social danger appraisal from the normal risks is finished under the emotional and unsure conditions. The fluffy rationale approach is a proper apparatus for hazard appraisal. This technique gives sufficient preparing the master information and questionable quantitative information.

Keywords: Bulgaria, Fluffy Rationale, Characteristic Perils, Risk Assessment, Social Danger

MORALS OF COMPANION SURVEY AND OTHER CUSTOMARY SCHOLARLY DISTRIBUTING PRACTICES

Amitabh VIBHUSHAN

Bangladesh

Abstract: Friend audit isn't what the easygoing eyewitness thinks it is. Indeed, peer audit is a profoundly pained interaction loaded with moral difficulties. This has critical ramifications for the advancement of science. This paper poses the inquiry, of whether companion audit is unscrupulous. The matter is examined sensibly and clarified with models. Companion audit is discovered to be inherently and fundamentally untrustworthy, as by and by actualized. All the major moral failings of friend audit are recognized. Moreover, other moral concerns are inspected, including the exchange of copyright to distributers, valuing strategies and the topic of perpetual quality, of a diary. A bunch of standards is proposed, on the most proficient method to build a moral friend audit framework, for diaries. An ideal, moral diary is illustrated, as a model, that tends to all issues raised. It is trusted that this moral companion survey and diary design will be actualized, for it vows to speed the development of science and guarantee prepared admittance to human information, for all. Friend survey isn't the ageless methodology generally present day researchers trust it to be. Surely, it just turned out to be for all intents and purposes all inclusive in science during the 1960s. Prior to at that point, choices on the distributing of papers were frequently made by diary editors, passing by their own insight and comprehension. Without a doubt, Albert Einstein was simply at any point subject to peer survey once. Obviously, his paper was dismissed. Along these lines, those that protect peer survey as the ""bedrock of science"", are, truth be told, on unsteady ground.

Keywords: Scholastic Distributers, Copyright Move, Morals, Peer Audit

THE STRUCTURE OF THE COMPETENCY MODEL FOR THE MEDICAL CARE SPECIALISTS: A MODEL DEPENDENT ON A SHOWING CLINIC IN FOCAL TAIWAN

Dmitry BALAVADZE

Georgia

Abstract: The reason for the investigation was to fabricate a competency model for medical services specialists, and to additionally use it as a source of perspective the enrollment of new medical services experts. The examination zeroed in on the meetings finished with six experts in a medical services focal point of a showing emergency clinic in focal Taiwan. The meeting information were investigated alongside the competency word reference gave by the Service of Inside. Results showed that the competency of the medical care specialists fundamentally included three levels: proficient competency, center competency, and the board competency. The three levels comprised of four distinct characteristics, in particular close to home qualities, relational relationship, the executives, and showcasing. The four characteristics can be additionally partitioned into 29 competency pointers. The examination proposed that medical care experts of the chief level expected to improve their capacities in group the board and showcasing abilities. This may additionally improve the organization viability, which will be of incredible advantage for future group collaboration and initiative. By and large talking, the principle work of medical services specialists are gathering and dealing with every individual's wellbeing status also, information, and giving conferences and directions, so as to accomplish the objectives of illness anticipation, infection disposal, and against maturing.

Keywords: Competency, Competency Model, Medical Care Expert

INSTRUCTIONAL OVERSIGHT IN THREE ASIAN NATIONS CONCERNS OF EDUCATORS AND MANAGERS

Vavrinec OTČENÁŠ

Slovakia

Abstract: This examination talks about on the idea of instructional management did in schools in three Asian nations India, Malaysia and Thailand. This examination followed the subjective strategy including survey and meeting. Around hundred educators and 25 chiefs and different heads from three nations took part in this investigation. The poll was sent box post or email while meet was led either eye to eye or web based utilizing msn or Skype. The reacting pace of members was hundred percent. The conversation was centered around four subjects that are identified with the exploration questions in particular oversight as a nonstop, formative and corporate cycle; management as an experts' territory, the job of directors and educators in instructional management and advantages to the instructors through instructional oversight. Confirmations of discoveries represented instructional management being simply eye wash, a paper finishing and reformatory interaction and non advantageous to the educators. The members pushed for including instructors, chiefs, subject educators and subject expert to make instructional oversight rehearses more significant. The discoveries supported for management to be consistent turn of events and corporate cycle. The investigation zeroed in on the determination of things from the open-finished poll and the meeting plan that identified with issues on instructional management. The conversation was centered around four topics that are identified with the examination questions to be specific: (1) Management as a consistent, formative and corporate interaction; (2) Management as a experts' territory, the job of chiefs in instructional management and advantages to the educators through instructional management.

Keywords: Instructional Management, Instructional Initiative, Clinical Oversight

PERSPECTIVES ON PRE ASSISTANCE INSTRUCTORS IN USING ON THE WEB VIDEO CLASPS FOR SHOWING ENGLISH LANGUAGE

Anka PAP

Serbia

Abstract: This paper gives a utility information on how and broadly and uninhibitedly accessible online video clasps can be gathered and used to show English Language. English language video cuts from different Web sources have been looked, arranged and given to pre assistance TESOL instructors to see their pertinence for the educating as far as specialized characteristics, substance, demeanor and status, understudy commitment and academic boundaries. The educators filled in a poll on the appropriateness of the video cuts which was created and conveyed to 33 TESOL pre assistance instructors at a state funded college in West Malaysia. The outcome shows that pre assistance instructors profoundly acknowledge the pertinence of online video clasps and they show solid mentality and status to utilize the video cuts later on educating. As central members in the instructive framework, educators' conviction what's more, demeanor towards innovation has been reliably accentuated on the grounds that there has been steady relationship between inspirational mentality and the utilization innovation. Albeit not many investigations identified with online video cuts have been completed previously, there is a developing number of explores identified with YouTube, the famous video sharing site as explicit subject in their exploration.

Keywords: Assessment, Uninhibitedly Accessible, Online Video Cuts, Pre Assistance Instructors

ENROLLMENT OF GRADUATES AND DETERMINING DECISION – A LINKAGE BETWEEN WORK MARKET AND ADVANCED EDUCATION

Florianus SONDEREGGER

Switzerland

Abstract: Expanding the nature of the schooling framework is adapted by persistently assembling criticism from the partners. Businesses' necessities and their fulfillment with the nature of the college graduates, yet additionally graduates' work results when entering the work market address pointers for the nature of college instructing. An inside and out investigation of the business cycle brings significant contribution for advanced education organizations. From a miniature level methodology, the current examination centers around the alumni enlistment and choice cycle, planning to comprehend what models Romanian businesses esteem during the work task measure. Following the methodological experiences brought by various managers' reviews, this paper attempts to decide how the utilizing organizations utilize instructive qualifications in the work enlistment and determination measure. A poll put together study was directed with respect to 120 Romanian organizations. The review zeroed in on the enlistment and determination stages utilized by businesses during the employing cycle. The outcomes show that businesses don't put together their recruiting choices with respect to the data given by applicants' schooling. The work choice interaction goes through two phases: a screening stage and an employing stage. During the screening stage the instructive degree assumes an essential part. While screening the applications, the businesses additionally think about the degree fulfillment, instructive specialization, the level of the degree, notoriety of the instructive foundation. Then again, during the recruiting stage the instructive degree assumes a less significant part. Competitors' instructive results are exceeded by the data the business accumulates about the up-and-comer during the determination cycle. The business squanders assets during the recruiting interaction by not utilizing the data offered by up-and-comers' instructive certifications, particularly when not happy with the nature of the training framework. The more happy with the nature of the advanced education foundations, bosses will all the more unequivocally base their recruiting choice on alumni's past instructive results.

Keywords: Businesses, Graduates, Advanced Education, Enlistment

ANOTHER WORLDVIEW TO ASSESS THE BOP POPULACE BY THINKING ABOUT THE IMPACTS OF SWELLING RATE: A GENUINE CONTEXTUAL ANALYSIS

Vavrinec OTČENÁŠ

Slovakia

Abstract: In spite of differences in Lower part of the Pyramid definition, there is a typical thought pronounces that the Lower part of the Pyramid market with billions potential customers is the most beneficial market. The enormous 2.5 to 4 billion low pay populace is the fundamental objective of worldwide showcasing plans. The examination done in the new years shows that Lower part of the Pyramid showcasing has noteworthy advantages for organizations and furthermore social and social upgrades for helpless level of the general public. In this paper a contextual investigation has examined BOP market size in Iran in resulting years 2007 and 2008. The proposed model aides figuring the Lower part of the Pyramid populace. In this model two factors are expected: swelling rate and pay rate. The explanation is the yearly expanding expansion rate in Iran which makes the buying power less slowly. Be that as it may, most promoting specialists have just considered $2 day by day pay as BOP line. Ascertaining the surmised populace of low pay individuals in Lower part of the Pyramid in Iran assists with supporting them by predefined enhancement plans. The expansion rate, populace development rate, and normal pay applied for the situation study are totally removed from formal reports of National Bank of the Islamic Republic of Iran and Measurable Focal point of Iran.

Keywords: Populace, Family Consumption, Swelling Rate, Buying Force

UPGRADE UTILIZING USEFUL DISPERSED DATA FRAMEWORKS: CRM PERSPECTIVE OF EXECUTIVES

Raihaan EL-MINA

Afghanistan

Abstract: Appropriated groups assume a critical part in Client Relationship the board. Utilizing innovative instruments, particularly for making keen network among groups and colleagues is fundamental choice in current period. Utilizing fitting associating instruments is a basic issue to help group network. In light of assortment of accessible devices, Choosing, tweaking, and building up a bunch of associating instruments are convoluted issue. This paper gives some significant models to picking conveyed data frameworks to help client relationship the executives draws near. Simple to utilize, hard to abuse, dependable, viable, and sensible cost could be accepted as most significant models for such data frameworks, which are depicted in this article. Framework Joining as a result of utilizing proper apparatuses inside appropriate methodology is talked about. Time estimation is tied in with checking the mean of standard time against continuous, and finding the main drivers of burns through of time. Data arrangement of the CRM division deals with all understudy issues also. One likely arrangement is to apply time estimation project on key exercises to check the mean of standard time and look for the exercise in futility.

Keywords: Availability, Associating Devices Rules Client Relationship the Board (CRM), Appropriated Group

HUMAN RESOURCES CONNECTIONS: THE EFFECT OF OCCUPATION FULFILLMENT

Farhad HASHEMPOUR

Tunisia

Abstract: The work the executives relationship is regularly alluded to as a characteristic foe relationship, a distinction, grounded in clash. This investigation hence analyzed the commitment of staff work fulfillment to their degree of occupation contribution in a private organization. This investigation received a study research plan. 100 and fifty (150) members arbitrarily chose finished the mental tests. Numerous relapse was utilized to investigate the information gathered. The outcome showed that work fulfillment and segment factors mutually anticipated 64 percent (64%) huge change on occupation inclusion. There is huge autonomous forecast of occupation inclusion by age, work fulfillment and a few qualities which are oversight, incidental advantage, unforeseen prize, working strategy, associates and correspondence. The ramifications of the outcome were talked about in accordance with corporate administration and compromise. Representative developing separate posture issue in the working environment particularly in the human resources connections. The work the board relationship is frequently a characteristic enemy relationship (Olowu, 2008) a distinction, grounded in strife between two gatherings. There is a contention where the parties in a relationship are hostile towards the other over contrasts on fundamental objectives, qualities and interests. Subsequently workers are disappointed with the conveyance of the accessible prizes. A definitive rule for fulfillment of the necessities of the two players, that is, boss and representative is to commonly resolve their contention

Keywords: Compromise, Detach, Human Resources Connections, Occupation Fulfillment and Inclusion

ONLINE PERSON TO PERSON COMMUNICATION: ANOTHER TYPE OF SOCIAL CONNECTION

Rostam FATHI

Jordan

Abstract: This paper will introduce the discoveries of the pilot concentrates on the utilization of online interpersonal organization in Malaysia. An aggregate of 40 polls were disseminated to dynamic clients of this online media to get an early sign on this action. Furthermore, conversation about the worldwide exercises of online long range informal communication is additionally attempted as a correlation. The examination shows that online informal communication has been utilized as another method of correspondence particularly for Web dynamic clients to meet and cooperate with their companions. Early discoveries demonstrate that they spent very numerous hours in this climate and sign in into their records a couple of times each day. This shows that social collaboration in the internet by utilizing new media applications, for example, interpersonal interaction has been adjusted by an ever increasing number of individuals and has changed human correspondence. Insights show that the Web is progressively being utilized also, has gotten an absolute necessity for certain individuals. Other than being a wellspring of reference or "library" for all types of data furthermore, information, this medium is additionally utilized as a viable method for specialized apparatus in social collaboration. Since the registering and Web innovation continues to change over time, individuals will consistently discover better approaches to utilize them in correspondence.

Keywords: Malaysia, Online People Group, Social Association, Web-Based Media

DATA PURCHASER HYPOTHESIS FOR THE WEB, AND ITS APPLICATION TO NEWS SITES

Saeed MOUSAVI

Oman

Abstract: This paper audits IBICT, the Web Based Data Shopper Hypothesis got from Jean Baudrillard's work, and applies it to news sites. Its point is to help the examination and improvement of Web applications, and to perhaps advance a superior comprehension of Web clients' conduct. In particular, the four article esteem measurements (utilitarian, trade, emblematic and sign) are deciphered from a Web data perspective and a numerical model is proposed. At that point as methodological system, the four components of Web Based Data esteem along with the numerical model are utilized to help an examination of certain classes of Web assets: sites for selling, interpersonal organization sites and news sites. It is investigated the model used to dissect a site for selling, where the four measurements are featured and it is recommended that the numerical model may prompt new models proposed to improve its connection to the Web client. For informal community sites, the speculative model is assessed that attempts to clarify clients' choices; this arrangement may help improving the interpersonal organizations sites functionalities and might assist with making new ones. Web indexes are inspected in understanding to the proposed hypothesis that typifies ongoing advances and may advance further improvements since current models don't unmistakably or even think about the four measurements. The instance of information site is examined and four significant news site suppliers are looked at in the IBICT point of view: "BBC News", "Le Monde", "The New York Times" and "The Waterways Times". The outcome is the recommendation of an instructive task that would fill in as a lab of advancements to news sites through an interpersonal organization structure utilizing IBICT.

Keywords: Data Customer Hypothesis, News Site, Interpersonal Organizations

EARLY SEX AND PREGNANCY: THE EXORBITANT COST OF ABSOLUTION

Volodymyr Anatolijovych STETSENKO

Ukraine

Abstract: Thai society is loaded up with various perspectives, regardless of whether they are political, monetary, or social. As a rule, Thais have faith in a traditionalist methodology with respect to a lady's sexual conduct and virginity, which incorporates not abusing social conventions and to safeguard one's virginity until the big day; Thai society has zeroed in on these convictions as accepted practices to which "great" women ought to follow. Thai society accepts that guys have better economic wellbeing than females, particularly with respect to the estimation of sex in the public eye. Along these lines, guys have the advantage of sexual opportunity, though Thai ladies have been instilled to be cautious just as control their sexual conduct, and trust in moderating the virginity as a determiner of a female's worth. Be that as it may, as indicated by the current social pattern, more individuals have gotten receptive about couples cohabitating before marriage and this pattern is obvious on the whole age gatherings, from understudies to grown-ups, yet this may likewise be the reason for some issues in Thai society. In particular, numerous issues are in direct difference to Thai individuals' qualities, including the condition of being pregnant prior to getting hitched. This article expects to clarify Embree [12] and Moerman's hypotheses [11] about the construction of Thai society, as far as the qualities and guidelines of Thai society concerning sexual opportunity and the twofold norm in the general public as a determiner of a female's worth. It tends to be reasoned that Thai society didn't utilize just a single norm for passing judgment on a human's cultural worth, particularly in females. Just, a twofold standard was utilized by regulating the worth and standard of Thai society as determinants of an individual's incentive in the public eye.

Keywords: Twofold Norm, Females' Worth, Norm of Thai Society, Pregnant Before Marriage, Sexual Worth, Design of Thai Society

THINKING ABILITIES AMONG SPECIALIZED INSTRUCTION UNDERSTUDIES AND HIGHER LEVELS

Eduard WINTSCH

Switzerland

Abstract: Higher request thinking abilities is a significant perspective in instructing and adapting particularly at advanced education establishments. Thinking abilities rehearses are essential for the conventional abilities that ought to be mixed altogether specialized subjects. Understudies with higher request thinking abilities can acquire, improve their presentation and decrease their shortcomings. Thus, the reason for this examination was to recognize the degree of Marzano Higher Request Thinking Abilities among specialized schooling understudies in the Workforce of Specialized Instruction (FPTek), Universiti Tun Hussein Onn Malaysia. A sum of 158 understudies of FPTek were haphazardly chosen as test. A bunch of polls adjusted from Marzano Rubrics for Explicit Errand or Circumstances (1993) was utilized as exploration instrument. This is a quantitative exploration and the accumulated information was investigated utilizing Factual Bundle for Sociology (SPSS) programming. The discoveries showed that understudies apparent they have moderate level for examination, test request, contrasting, reasoning, developing help, instigating and innovation. Nonetheless, dynamic, critical thinking, blunder investigating, abstracting, breaking down viewpoints and ordering are at low level. The Estimated time of arrival investigation showed that there is an extremely low certain connection between the degree of Marzano Higher Request Thinking Abilities and sexual orientation, scholastic achievement just as financial status. Other than that, the discoveries likewise showed that there is no genuinely critical distinction in sex, scholastic achievement and financial status fair and square of Marzano Higher Request Thinking Abilities. Nonetheless, there is critical contrast in financial status fair and square of dynamic.

Keywords: Advanced Education Organizations, Marzano Higher Request Thinking Abilities, Quantitative Exploration, Specialized Training

QUALITY IN ADVANCED EDUCATION: AN ASSORTMENT OF PARTNER VIEWPOINTS

Tamara MIJATOVIĆ

Serbia

Abstract: In advanced education, partners' perspectives are crucial and ought to be thought about by the education providers in rising above intellectual abilities just as improving quality measures. With the undeniably assorted profile of students these days, the creators look to assess the perception of advanced education partners on quality in higher education. This study utilized a blend of subjective and quantitative methodology. Meeting members in this study expressed unique perspectives yet larger part appeared inclined towards graduate characteristics. It was accentuated that quality higher training ought to deliver scholastically good graduates, yet graduates with great character and meet industry assumptions. Different insights explicit to the stakeholders were likewise uncovered. An overview was additionally led to investigate the impression of understudies who are the beneficiary of higher instruction arrangement. Primary Condition Demonstrating was employed and the outcomes uncovered that Viable Encouraging and Learning, Self-awareness, Strong Learning Environment, Improved Relational abilities, and Information Accessibility, Precision and Availability were the reliable pointers of the basic build of perceived quality in advanced education. This investigation utilized both the subjective and quantitative approaches. The information introduced in this examination is important for a bigger research project. Semi-organized meetings were directed to gather inside and out subjective information from 23 volunteer respondents including different inward and outside partners from two enormous private colleges in the closeness.

Keywords: Advanced Education, Quality, Underlying Condition Displaying

ELECTIVE METHODOLOGY OF CREATIVE CRITICAL THINKING FOR AREA BASED ASSISTANCE EXECUTION

Tatar SANGHA

Pakistan

Abstract: Area Based Administrations and its applications, for example, Focal point and route are normal applications for cell phones. The applications are installed even on low level cell phones. The paper bargains another commonsense TRIZ transformations for data innovations that is comparable with the past variation [2]. TRIZ (Teoriya Resheniya Izobretatelskikh Zadatch) that is additionally called TIPS (Hypothesis of Imaginative Critical thinking) is a system that is the pragmatic advancement instrument and the model-based strategy for creating inventive thoughts by Genrich Altshuller [1]. The vital thought of the improved client experience is conduct examination dependent on the common factual information that can be gathering during the ordinary client tasks. This new UI improving innovation is intended to give easier client encounters for the LBS applications by utilizing TRIZ technique. As the past meeting referenced, the improved idea depends on computing the underlying area more productive way. Focal Cutoff Hypothesis is the principal reason that makes the essential information inside regular tasks addressing traditional human conduct. This exploration is focusing for building up the improved client experience plan for area based administrations to give client the easy path for working the gadgets. The quicker situating for the underlying areas for LBS applications has been focused as contextual investigation and the human conduct based approach can be embraced other zone.

Keywords: Conduct Examination, Development, Area Based Administrations, Client Experience

DIFFICULTIES LOOKING WITH BALANCE OF PEOPLE RIGHT

Fernando BACQUE

Chile

Abstract: In this exploration, aside from women's liberation's perspectives, we study the housewives' and female understudies' perspectives on southwestern of Iran on difficulties standing up to with people rights. The majority of repliers noticed these issues as the explanation of savagery against ladies: inattentive of people equity (sex disparity), social thinks, preparing approaches of young men and young ladies imbalance, reaction to irrational regard of society, protection of day to day life, loss of self-assurance and ladies social and passionate pressure, individual and incredible comprehension of certain individuals about religion, loss of work for training ladies. There is a critical contrast among housewives and female understudies' place of perspectives, about 1% level, T=5.76. The difficulties that were affirmed by responder incorporates: inattentive equivalent right among people (sex imbalance), I concur with mix and I totally concur: 68% of female understudies and 72% of housewives addressed emphatically. Social accepts: 56% of female understudies and 65% of housewives reacted decidedly. Disparity in accessible guidelines: 85% of female understudies and 87% of housewives. Disparity in occupation possibility: 58% of female understudies and 71% o of housewives. Disparity in young men and young ladies preparing and social methodologies: 44% of female understudies and 68% of housewives. Reaction to irrational assumptions for society: 35% of female understudies also, 40 % of housewives. Have no fearlessness and social and mental pressure of ladies: 55% of female understudies and 61% of housewives. Individual and stunning men's impression of religion for the wellbeing of they: 86% of female understudies and 82% of housewives.

Keywords: Challenge, Balance, Women's Liberation, Islam, Social Right

THE IMPACTS OF SOCIAL AND INSTRUCTIVE CLIMATE ON PHYSIOLOGICAL REACTIVITY TO POLYGRAPH AT YOUTHFUL ROMANIAN PRESENTED TO MOMENTARY FIERCE TELEVISION DIARIES

Eduard CIBUĽKA

Slovakia

Abstract: This examination is centered around featuring the impacts of social and instructive climate on physiological reactivity of the youthful Romanian presented to transient rough television diaries. The technique: The members were 103 adolescents, matured somewhere in the range of 18 and 24 (m=20.8, S.D.=1.6), 42 guys and 61 females, various degrees of instruction, distinctive social levels. The instruments were the followings: 1) The Laffayette Polygraph, LX 4000-Platinum Arrangement; 2) The video improvements recorded from Romanian television news from the most elevated appraised television broadcasting news, booked at 17.00 and 19.00 hours (during the evening). The outcomes: By applying Mann U nonparametric test for autonomous exploratory gatherings, the speculations in regards to the genuinely huge contrasts between the GSR ($p<0.05$), breath rate ($p<0.05$) and the pulse ($p<0.05$) during the openness to television news including blood and animosity have been affirmed. The discoveries give proof that youthful developing and living in savage and forceful climate (robbery, burglar, burgles) with low degree of training tent to be desensitized and to think about viciousness, burglary, looter and crime as being ordinary climate. Youthful developing and living in secure climate and advanced education level blow up to robbery, looter, criminal and murder live television news since they can't adjust to rough climate on transient openness.

Keywords: Desensitization, Passionate Reactivity, GSR, Social Climate

ADOLESCENTS TALK ABOUT DEATH: REASONS FOR SELF DESTRUCTION

Dinjo NJEGOŠ

Montenegro

Abstract: This examination plans to research youngsters' mentalities towards death and to find from them the foundations for high rates of self destruction among teens. A non-likelihood inspecting and a blend technique for overview were utilized. A sum of 270 young people matured 15 – 24 from different schools, universities and clinics in West Malaysia took an interest in this examination. SPSS was utilized to investigate the measurement figure for recurrence tally, Chi-square test for freedom was led. The discoveries uncover that youngsters are open for conversation on the subject of death with their loved ones. The primary variables for self destruction were uncovered. More male members than female members showed associations with the other gender as a contributing variable to the self destruction issue. Measurably identity was demonstrated to be a significant factor. More Chinese understudies referenced school function as a reason for self destruction than non-Chinese understudies. The points of view of youngsters on the wellsprings of stress for self destruction were analyzed across various family types, to be specific mixed, atomic and single parent families. Because of social change, adolescents are confronted with numerous challenges. Youngsters these days are experiencing childhood in an progressively serious, globalized society, in which vulnerability, quick and regular change, uncertainty and danger taking are a portion of the attributes of post-current globalization [13]. The school climate is consistently a spot of stress for most understudies. This is additionally stressed by past investigations showing that schooling is generally esteemed in customary Chinese families. It tends to be followed back from Chinese Confucian conviction [14] that training has an significant incentive in most Chinese families, including Malaysian Chinese families as demonstrated in the respondents' brings about this examination.

Keywords: Advising youth, adolescents viewpoint on death, self destruction, foundations for self destruction, factors in youth self destruction

SOCIAL HELP, WORK-FAMILY IMPROVEMENT AND LIFE FULFILLMENT AMONG WEDDED ATTENDANTS IN WELLBEING ADMINISTRATION

Bogdana UGLJANIN

Serbia

Abstract: The goals of this exploration are I) to inspect the psychometric properties of the builds of social-uphold, work-family advancement and life fulfillment, ii) to approve the speculated interrelationships among the develops of social help, work-family improvement and life fulfillment among attendants of public clinics in Malaysia and iii) to look at the feasible intervention impact of work-family enhancement on help fulfillment relationship. Review survey was managed to 689 wedded medical caretakers of public emergency clinics in Malaysia. A full underlying demonstrating testing was utilized in SEM with AMOS 17 information fitting project, upheld the conjectured relationship. The outcomes validated the psychometric sufficiency of the measure and created a decent fitting life fulfillment model among attendants. Hypothesis of work-family enhancement gives an unmistakable picture of positive results of joining work and family jobs. While there perhaps other conceivable clarification for work-family improvement, the investigation centers around the effect of social capital assets. As per Greenhaus and Powel, social capital assets created from one job (work) can improve the personal satisfaction in the other job (family) or the other way around. In this investigation, it is recommended that social capital assets are accomplished when an attendant got social help at home or at work.

Keywords: Fulfillment, Social-Backing and Work-Family Advancement

A BASIC MULTI-MEASURES DETERMINATION MODEL TO DEFINE LIMIT TEST FOR VEHICLE PARTS

Alvar ROUSSE

Argentina

Abstract: At the point when confronted with a few other options, dynamic isn't straightforward. At an auto producer, the audit limit test movement for lessening cost and keeping up the best quality for clients is intricate; it requires rules based decisions, e.g., imperfection proportion, guaranteed history of clients' parts, and client objection history information. We propose a choice emotionally supportive network for this different measures choice issue by applying the Logical Pecking order Cycle (AHP) procedure. Quality control engineers were overviewed to decide loads for measures. With this framework, the car maker can utilize gathered information to choose options. Indeed, even an unpracticed designer can dispassionately recognize the best choice. Since a vehicle maker needs to keep a objective of "Clients Start things out," it should guarantee that its providers furnish items with the highest caliber. In any case, the vehicle creator doesn't have unequivocal information on providers' capacity; some of them can't handle the quality of parts or imperfection surge to the vehicle creator. They now and again decide to scrap and fix parts to convey them in conditions adequate to the automobile creator; this rejecting brings about greater expenses to providers themselves, despite the fact that the parts may not be unsuitably damaged.

Keywords: Scientific Pecking Order Interaction (AHP), Limit Test, Numerous Standards Dynamic, Provider Determination

PRESENTING TRANSPORTATION FOR SCHOOL FOR POOR UNDERSTUDY: THE THEORETICAL STRUCTURE

Candid RYSER

Switzerland

Abstract: Surabaya city isn't yet have a school transport framework. With a various penniless understudy, the public authority is understood that free school transport can uphold the poor understudy in their transportation cost. The reason for this exploration is create a model that can be utilized by the public authority to plans the most ideal course and ideal circulation of the free school transport. This paper is zeroing in on the calculated structure of the cycles in finding the ideal course and dissecting the picked course. The ideal course is a course that covers the region with the most number of possible travelers, the destitute understudy. The penniless thickness layer is the essential information that will went with road layer, school layer, and transport terminal layer. Not simply finding the course, the picked course at that point utilized in an availability expert to discover its impact of the school transport in existing transportation framework. The aftereffect of this examination demonstrates that the model in this venture can be utilized to locate the best course and can uphold the public authority in settling on a choice in the constraint they have.

Keywords: Penniless Understudy, Ideal Course, Cover Ageanalyst, Load Expert, School Transport

SATISFYING INDIVIDUAL REQUIREMENTS AND ADVANCING A SUPERIOR SOCIETY

Changiz PANAHI

Syria

Abstract: The part of the college has gotten progressively significant in gathering people's requirements and deciding the abundance of a country. Notwithstanding, there were some intense discussions in western nations on the job of the college. This paper means to examine the various view of college understudies in Malaysia on the jobs played by the college. Subjective and quantitative techniques are utilized in the assortment of information. Sets of surveys are disseminated to students from various colleges in Malaysia. The discoveries have shown that a large portion of the current students in Malaysian colleges will in general have positive point of view on the jobs of the college. The significant job of the college in the view of the undergrad is to keep themselves side by side of most recent improvement in data and information. In addition, the job of the college is seen as preparing understudies for their future professions and advancing an honorable and acculturated society. This examination has additionally found a few understudies' goals about the part of advanced education. Those desires will be contended against the setting of the Malaysian setting.

Keywords: Job of the colleges, understudies' insight on the job of university, colleges in Malaysia

BROADENING OF ECONOMIES IN EAST ASIAN : A FEW COMPONENTS INFLUENCING THE SITUATION

Rafik AYDAROV

Kyrgyzstan

Abstract: This investigation finds that send out broadening had been practically consistent throughout the years in East Asian economies while all the nations in the examination have gathered exchange fabricating items. Besides, more prominent financial reconciliation in East Asian economies prompts trade broadening, though trade rates and tax rates adversely affect specialization. Conversely, Gross domestic product of the sending out nation will in general be decidedly related with the specialization of that economy. In late many years, a few creating economies have embraced underlying changes planned to improve financial execution, focusing on fare broadening specifically. Subsequently, it is critical to dissect the impact of a few changes, for example, exchange progression and monetary mix on fare broadening. As of late, send out enhancement has been at the focal point of the discussion about how agricultural nations can improve their monetary execution and to accomplish higher pay [1]. Thus, the new examination is reached out to the effect of enhancement on a nation's exchange and financial development. At similar time there have been various explores that demonstrated the constructive outcome of enhancement on development [2]. However, the writing on a superior comprehension about the impact of specific changes isn't so plentiful. There are a couple of papers investigating what variables are influencing trade enhancement in East Asian economies which is the examination interest of this study.

Keywords: Financial Incorporation, Expansion, East Asia

LANGUAGE LEARNING THROUGH SOCIALIZATION: EXPANDED UTILIZATION OF A SELF-ACCESS CENTER

Angelito Lucio Yalung MACATANGAY

Philippines

Abstract: Through the foundation of interactionally rich conditions, discussion rooms and self-access focuses urge participants to be incredibly skilled and clever language, social and social students. The accompanying paper traces four extraordinary yet differentiating parts of one such self-access focus—the English Asset Community at Saitama College, Japan. In the main segment, a concise history of the Middle is given, illustrating its socially arranged learning local area. The subsequent segment subtleties an uncommon occasion happening in the Middle, which plans understudies for formal scholarly introductions in unfamiliar organizations. The Middle's Show Workshop is talked about in the third segment, zeroing in on the semantic and social development that members experience as they each examination with their own creating English personality. At long last, the fourth segment quantitatively dissects participants' English capability gains by looking at assessment results over the long run. All things considered, the contrasting intelligent settings of this self-access learning focus cooperate as one, firmly supporting phonetic development and social turn of events. On a common evening when the ERC is open, one creator at a time facilitates the every day two-hour meeting during the week, where a steady normal of around 15 to 25 understudies come to rehearse English correspondence.

Keywords: Show, Communication, Language Learning, Capability, Self-Access Focus, TOEIC

POSSIBILITIES IN WORK MARKET FOR BUSINESS GRADUATES

Ding HUAN

China

Abstract: The work of graduates to raise an association's scholarly capital is anything but another marvel. However, obviously there is a less interest for graduates everywhere on the world. It is fundamentally because of the miss-coordinate between graduates' capabilities and managers' assumptions and furthermore because of the powerless connection among college and the business area. As a non-industrial nation under cut off clash circumstances in political, social and social Sri Lanka isn't uncommon relating to this issue. This paper endeavors to explore into the appraisal of private area bosses towards selecting business graduates in Sri Lanka. The examination explored 65 of private area business firms who are the potential managers of giving open positions to possible workers in Sri Lanka. Discoveries of the investigation showed that among the other state college graduates however with the exception of architects and specialists, business graduates have pretty much the fundamental abilities and characteristics expected to work in private area work places. However, those abilities and characteristics are not up to the standard expected by the private area businesses. Among those abilities Sri Lankan business graduates particularly need with ICT abilities, English language capability and the relevance of down to earth information. Thus, the business alumni of Sri Lanka ought to improve the fundamental abilities, mentalities and characteristics to spur a decent interest for them in the accessible occupation market and to finish with other expertly qualified work force.

Keywords: Business Graduates, Managers, Boss Assumption Work Market and Delicate Abilities

INVENTIVE WORK CONDUCT FOR INSTRUCTORS

Valentin PUCHNER

Austria

Abstract: The reason for this examination expects to inspect the effect of Self-viability on Inventive Work Conduct for Educators in Taiwan. The arbitrarily defined examining technique is utilized in this investigation to choose 546 optional teachers from 20 public/non-public schools in the northern locale of Taiwan. The information is broke down utilizing the distinct measurements, Pearson's connection coefficients, and relapse examination. In the first place, the outcomes demonstrate that out of the three significant positioning is at Instructors' self-adequacy, two are at ""Self-viability towards Managing Gatherings""- related, and one is at ""Self-viability towards Utilizing Advancements."" In any case, the outcomes show that three spaces of Educators' Self-viability in this investigation are well-execution just as Imaginative Work Conduct. The outcomes likewise demonstrate that there is a solid positive connection between Instructors' Self-adequacy (TSE) and Inventive Work Conduct (IWB). Nonetheless, there is no factual connection between's Self-adequacy towards utilizing advancements and IWB's all scales. Instructors with higher self-viability have shown better work inventive conduct. TSE is a critical contributing variable to IWB. A few suggestions are made in the investigation. The main positioning at Instructors' Self-adequacy as announced by test is ""The point at which a gathering is problematic I am capable to get them back to work again rapidly"". The most un-significant positioning at Educators' Self-viability as revealed by test is ""I can discover and check whether an errand has the proper level of trouble.

Keywords: Educators' Self-Adequacy; Inventive Work Conduct; Optional School

RELATED ELEMENTS IN MENTAL TORUBLES IN GUARDIANS OF KIDS

Rahele ARJMAND

United Arab Emirates

Abstract: Presentation: Conclusion of malignant growth in kids represents a provoking circumstance for guardians to adapt to. Technique: 79 (N = 79) guardians whose kids are accepting therapy for disease in Emergency clinic Universiti Sains Malaysia partook in this cross-sectional unmistakable investigation. They finished a set survey estimating their degree of nervousness and stress, information about malignancy, and measure of exercises they perform with or for the youngster to upgrade the kid's adapting capacities, notwithstanding kids' mental issues. Socio-segment data was acquired. Results: Guardians with higher disease information detailed decreased pressure ($p<0.01$) and uneasiness ($p<0.05$). The higher the pay ($p<0.05$) and schooling ($p<0.01$), the higher malignancy information. Parental pressure was contrarily associated with pay ($p<0.05$) and instruction ($p<0.01$), demonstrating that the better taught and higher the compensation, less pressure side effects. Exceptionally taught guardians occupied with more exercises with their kids ($p<0.05$). Parental uneasiness was corresponded fundamentally with youngsters' present treatment including chemotherapy method ($p<0.01$), 'In-persistent' Versus 'Outpatient' ($p<0.01$), and kids' condition ($p<0.01$). Guardians of hospitalized kids who went through chemotherapy were fundamentally more restless than their partners. Guardians who saw their kids' present condition as 'generally excellent', detailed decreased nervousness, contrasted with the individuals who announced their kid's condition as 'alright'. The more mental issues the youngsters had, the higher parental nervousness ($p<0.05$) and stress manifestations ($p<0.01$). Conversation: A few gatherings of guardians detailed more mental troubles contrasted with others. Continuous mental evaluation and intercession may lessen parental pressure by expanding adapting and decreasing youngsters mental issues.

Keywords: Malignant Growth, Youngsters, Parental Information, Stress

ANOTHER THING PROPOSAL SYSTEM DEPENDENT ON MIN-MAX DISTANCE

Kurbads LANDMANIS

Latvia

Abstract: At the point when new things are delivered, it is important to advance these things. In the present circumstance, a recommender framework work in new things help thing suppliers discover likely clients. This investigation plans to propose a Min-Max distance-based inclination limit, and to build up an inclination limit based recommender methodology applied for suggesting new things. The fundamental rule is that if another thing has a place inside the inclination limit of an objective client, at that point it is assessed to be liked by the client. The new thing proposal technique is coordinated in the accompanying two stages. The primary stage characterizes every client's inclination limit dependent on min-max distance, and the subsequent stage chooses the objective client set for suggesting new things. In this examination, client' inclinations and thing attributes including new things are addressed in an element space. What's more, the extent of limit of the objective client's inclination is stretched out to those of neighbors'. Different calculations are proposed for the method, and their adequacy scores are estimated and contrasted through a progression of analyses and a genuine versatile picture exchange informational index. The analysis results are analyzed, and conversations about the outcomes are additionally given with a further exploration opportunity.

Keywords: Recommender Frameworks, Shared Sifting, Sight and Sound Substance, Personalization

PLANNING THE SCHOLARLY DESIGN OF COMPUTERIZED GAP

Alexis STÄDELI

Switzerland

Abstract: To investigate the scholarly design of advanced separation research in the most recent decade, this examination distinguished the main distributions and the most persuasive researchers just as the relationships among these researcher's distributions. In this examination, bibliometric and informal community examination strategies are utilized to research the scholarly mainstays of the advanced gap writing. By investigating 26,966 references of 852 articles distributed in SSCI diary in computerized split zone somewhere in the range of 2000 and 2009, this examination maps an information organization of advanced separation contemplates. The consequences of the planning can help distinguish the examination bearing of advanced separation explore and give an important instrument to specialists to get to the writing around there. The previous decade years have seen broad exploration on computerized partition. This examination explores advanced gap research utilizing reference and co-reference information distributed in SCI and SSCI somewhere in the range of 2000 and 2009. With a factor examination of the co-reference information, this examination maps the scholarly construction of advanced separation research, which proposes that the contemporary advanced separation research is coordinated along various groupings of interests: fundamental of innovative dispersion, ethnic bulling and distinctive social practices. The planning of the scholarly construction of advanced separation considers shows that computerized partition has by one way or another made its own writing and that it has acquired the standing as a real scholastic field, with computerized partition explicit diaries acquiring the status needed for a free research field, like the Media communications Strategy and Data Society.

Keywords: Advanced Separation, Informal Community, Ethnic Bulling, Dispersion Development

GAME EXAMINATION OF BIG BUSINESS, GOVERNMENT AND CONSUMERIN GREEN INVENTORY FRAMEWORK

Joseph ALARIE

France

Abstract: Green store network is an interesting issue in current coordinations the board, yet so far there is no exact definition. Researchers essentially just consider the upstream and downstream ventures in the green inventory network examination, now and then presenting government as an outer factor. We recommend the venture, the public authority and the shopper are generally endogenous factors in the green inventory framework. Utilizing game hypothesis, we examine their conduct of joining the green stock framework separately, and discover arrangements under various conditions. Another administration framework is advanced, which has some sensible implications. In this article, we set the undertaking, the public authority and the customer particular jobs in the game model, breaking down the conduct of if to join the green stock. As referenced over, the current green production network the board has completely viewed as the coordination between upstream and downstream undertaking in the green inventory chain, identified with creation, deals, reusing and other measures. The activity component of green production network has been clarified in the principal model, so we can see a more explicit connection between the three jobs. As per the outcomes we demonstrated the presence of Nash harmony of the framework. Be that as it may, we have not investigated the collaboration between any two parts in the framework, which may be an exceptionally important exploration subject later on.

Keywords: Transformative Game, Green Stock Framework, Nash Harmony, Static Game, Inventory Network the Board

ONESELF AND THE OTHER: RE-VISIONING IN CHOSE SCHOLARLY WORKS

Mozhgan HAYAII

United Arab Emirates

Abstract: This paper addresses from Another Historicist perspective the changing develops of the character of Melaka as obvious in artistic re-visionings of the 16 th century Melaka-Portuguese experiences. The deconstructive idea of New Historicism permits us to unveil that the different talks present Melaka in duality; in certain writings Melaka is an incredible domain while in others, a fallen state. Our discoveries center around two re-visioning writings to uncover the plan behind the essayists' developments and the manners in which the state endeavors to arrange the opportunity, just as requirements, of the existence it stays in. By deconstructing every part of Melaka, we closer view the philosophy that is working in the development of each. This page from the historical backdrop of Malaysia stays huge today as it foretells the subjection of Melaka (and at last different pieces of the Malay Promontory) though in various reality. The intricacy of the issues embroiled in the personality development of a state and its country, as reflected by the different pictures of Melaka in writing, is additionally pervasive in present-day Malaysia. The talk chose for the portrayal turns into the vehicle for the philosophy working at that point and spot of the writing to enter the content; this is unavoidable as it results from the essayist's own subjectivity and plan. In the chose revisionings, philosophical issues working in imperialism, which is a result of European Dominion, impact the change of crude materials into abstract messages that contextualize Melaka-Portuguese experiences in their portrayal.

Keywords: Character, Melaka, Other, Re-Visioning, Self

VARIABLES IMPACTING EWOM IMPACTS: UTILIZING EXPERIENCE, BELIEVABILITY, AND HELPLESSNESS

Payam SALEHI

Morocco

Abstract: Electronic Expression of-mouth(eWOM) is significant data influencing purchasers' internet purchasing. This investigation inspected factors affecting eWOM impacts in China. We built up an underlying model of eWOM impacts including client powerlessness to relational impact (CSII), utilizing experience of eWOM , saw eWOM validity, and eWOM impacts. As aftereffects of 209 study information investigation, CSII impacts utilizing experience of eWOM , saw eWOM validity, and the eWOM impacts, and utilizing experience of eWOM impacts apparent eWOM believability and eWOM impacts, and saw eWOM validity impacts eWOM impacts. Ramifications of the examination and further exploration are recommended. eWOM believability is characterized as the degree to which one sees the suggestion as reasonable, valid, or real. In this exploration, the subject of the believability appraisal alludes to the online suggestion or survey itself, and not confiding in convictions about an individual or an association. Wathen also, Burkell brought up that a key beginning phase in the data influence measure is the recipient's judgment of the data believability; it decides how much an individual in this way gains from and embraces the approaching data. In this way, if individuals think the approaching data is solid, they will have more certainty to embrace the eWOM remarks and use them for making buy choices.

Keywords: Impact, Utilizing Experience of eWOM, Saw eWOM Validity

THE JOB OF STRICTNESS AS AN ADAPTING TECHNIQUE IN ADAPTING TO WORK-FAMILY STRUGGLE

Behrad MOSHIRI

Oman

Abstract: The motivation behind the current investigation is to look at strictness as a technique to accomplish representatives' prosperity among Muslim ladies scholastic staff of Malaysian learning foundations. The determinants of prosperity included under this examination are work fulfillment, family fulfillment and life fulfillment. The scientists utilized 130 Muslim ladies of scholastic staff as respondents, working in Exploration Colleges in the Klang Valley included College of Malaya, Public College and Putra College, Malaysia, Kuala Lumpur, Malaysia. Their ages went from 30 to 60 years. The outcomes show that strictness is decidedly related with prosperity and work-family requests, albeit contrarily not huge, related with work-family strife. The discoveries additionally uncovered that work-family strife is fundamentally identified with work-family requests and contrarily identified with prosperity. In the most recent decade, the development of the idea of strengthening has urged human asset pioneers to wrestle with the issue of tapping laborer innovativeness and efficiency for serious achievement. It has been broadly instrumental in activating and looking after laborers execution and responsibility (Wilkinson et al., 1979; Lashley, 1997). Additionally, human asset specialists likewise center on giving hierarchical equity to workers who are to be treated with equity and given thoughtful treatment. This consequently will be responded with better execution of representatives because of higher fulfillment towards authoritative equity given by managers.

Keywords: Work-Family Struggle, Prosperity, Strictness, Adapting Systems, Work-Family Requests

INNOVATION CULTURE AMONG ADVANCED EDUCATION ORGANIZATIONS' UNDERSTUDIES

Chakravarti PADHYA

India

Abstract: Advanced education organizations (HEIs) in Malaysia endeavor to give fundamental innovative information in the prospectus to furnish future business people with vital abilities. Early openness in pioneering contemplates is a fundamental thought in creating effective business people. Another approach to teach business venture culture among adolescents is through business venture training. A few projects have been executed to accomplish the objective of supplementing and presenting graduates to the universe of business venture. In this exploration, a program called CoBLAS was acquainted and tested all together with notice the advantages and capability of this learning strategy in expanding business culture and premium among HEIs' understudies. This examination is an activity research that utilized subjective and quantitative methodologies. It was discovered that understudies had the option to play out certain business errands and their innovative advantages were upgraded toward the finish of the program. The motivation behind instructing business venture is to give the understudies an openness towards a superior comprehension of the idea of business and to support interest and mindfulness in business and to assist them with finding prospects of different freedoms out there in the business world. The information acquired from this subject, that is, by learning the hypothetical parts of business venture and sharing of experience and examples of overcoming adversity of others is foreseen to become their earlier information. It is accepted and furthermore trusted that the earlier information will assist them with setting out business or then again investigate business openings after graduation. In any case, it is indistinct whether the points could be acknowledged with the present strategy for showing business in higher instruction foundations.

Keywords: Business Visionary, Business Instruction, Enterprising Society

INTERPRETATION OF MACHINE IN ARABIC LANGUAGE -SPEAKING ELT STUDY HALLS

Fabien BEAUVAU

France

Abstract: There has been a colossal blast in Machine Interpretation (MT) examination and practice lately. Today a great many words are being converted into various dialects by individuals utilizing PCs consistently, and this number is foreseen to increment dramatically sooner rather than later. This reality has gone pair with the way that English is as of now getting a charge out of the situation with being worldwide most widely used language (Cook, 2003). Machine interpretation of numerous sorts of clear content between the significant dialects as of now fulfills the quality guidelines for reasonable applications. Such a fame of the training is acknowledged in the commonplace EFL study halls in the Bedouin world particularly in the Bay States where MT is one of the methodologies utilized by understudies in learning English. Nonetheless, the reception of MT by EFL Arabic-talking understudies is better analyzed in the light of the way that Arabic language and its rationalistic varieties present numerous difficulties for computational preparing and machine interpretation. This paper researches the utilization and reliance on machine interpretation by EFL Arabic talking students and the ramifications of that on importance precision and message consistency. The paper likewise investigates the effect of MT on human interpretation calling and practice. Machine interpretation (MT) as a robotized movement is the measure by which PC programming is utilized to decipher a book from one characteristic language (like English) to another (such as Arabic). Today a large number of words are being converted into various dialects by individuals utilizing PCs consistently, furthermore, this number is foreseen to increment dramatically in the not so distant future. Machine interpretation in the EFL homerooms in the Middle Easterner world in the Bay States is one of the systems utilized by understudies in learning English. In the start of the twentieth century, interpretation has prospered the Middle Easterner nations dependent on people.

Keywords: English, ELT Homerooms, EFL Arabic-Talking Understudies, Language, Machine Interpretation

METHODOLOGIES IN EFL SETTINGS RETURNED TO INFORMATION

Erlul MANIANI

Andorra

Abstract: This paper examines the current situation of informative language instructing (CLT) with unique reference to EFL instructing in government funded training in the Middle Easterner Bay district. It features the huge effect which the informative methodology has had on different parts of EFL educating in the district including schedules, showing materials and philosophy since its presentation around forty years back. Notwithstanding, there has been more noteworthy mindfulness among TEFL professionals in the area lately with respect to the limits of CLT which doesn't explicitly address the necessities and worries of educating in EFL circumstances. The most remarkable inadequacies identify with social impropriety of certain writings and the incredible requests CLT puts on Arabic-talking instructors as far as language familiarity and capability in informative system. These entanglements have been bothered by the EFL students' low inspiration to learn English and their incredibly restricted openness to it locally. These issues can be handled, as the author contends, by setting 'sensible' goals for TEFL in state funded schooling in the Bay area dependent on an exhaustive investigation of students' requirements, embracing a 'mixed' approach in the determination of informative encouraging materials and learning assignments and dispatching escalated instructor preparing programs in open educating.

Keywords: Open Instructing, Mixed, Unknown Dialect, Second Language

LANGUAGE AND CULTURE: A REFERENCE TO THE MALAY SPECIALTIES WORDING

Luis MAYORDOMO

Chile

Abstract: There are various ways that one may ethically instruct a youngster. One can exhibit different temperances and urge the kid to duplicate their own conduct. One can give a progression of objectives and rebuff if inability to submit to them. Additionally, one may recount the kid stories with moral exercises to evoke ideal conduct and to debilitate ominous conduct. In this examination, we concentrate how kindergarten instructors can all the more likely serve more fitting points of good schooling by utilizing stories. The fundamental discoveries of this investigation are as per the following: first, moral instruction is viewed as reciprocal material in kindergarten in Indonesia. There are not many instructors who use stories as good training in kindergarten. Second, instructors assume a significant part in assisting kids with understanding the story and catch the message of the story. Educators are thusly tested to investigate the substance of stories and assist youngsters with associating the story with their every day lives. Third, the manners by which instructors see profound quality influences the manner in which they pass on virtues in a story. The model of good training proposed by the educational program also, regularly rehearsed in a huge number joins the adjustment model for social development. The reason of the program is to set up the foundation of the conduct of kids as right on time as conceivable in building up the mentalities also, conduct dependent on virtues of religion and Pancasila. Pancasila is the authority philosophical establishment of the Indonesian state.

Keywords: Moral Instruction, Stories, Small Kids

INVESTIGATING THE SECRET OF SCHOLARLY PERUSING: A PSYCHOPHYSIOLOGICAL VIEWPOINT

Lazaro LEGUIZAMÓN

Argentina

Abstract: To comprehend the neural cycles engaged with perusing artistic writings, we utilize a four-channel neurofeedback gadget to quantify mind exercises in subjects. Among the 22 subjects, 11 were educators of English (master peruser gathering) and 11 were understudies (amateur peruser gathering). Following a rehashed measures plan in which each subject was told to peruse quietly three unique writings (two non-abstract and one artistic) at common velocities, we record the EEG gauge and investigate changes in cerebrum wave designs that may relate to a particular phenomenology of scholarly experience. Some primer discoveries are introduced and examined as far as how neuroscience assists with clarifying the secret behind understanding writing. Writing's ability to inspire feelings, invigorate in essence faculties, engage and recuperate has been perceived for long by human advancements around the planet, yet it stays a secret. Writing is one of the language expressions whose instructive additions might be the most un-unmistakable to notice. Unpretentious inner changes (for example compassion, therapy), which may occur inside a small portion of second, are not effectively noticeable. As Burke (2011:1) puts it appropriately, 'the cycle vital for the guessing thoughts are definitely not mechanical or computational, however more maritime, that is, dynamic, fluvial, and fluctuating.' This private demonstration of perusing makes the evaluation of scholarly reactions perhaps the most reliably slippery issues in the field of artistic investigations. In the course of the most recent 20 years more understanding has been acquired, particularly with propels in neuroscience. A critical sum is being found out about the nervous system science of the felt experience. For instance, with the guide of cerebrum imaging, Davis' (2006) neuro-phonetic trials uncovered fascinating neurological impacts with regards to understanding Shakespeare.

Keywords: Insight and Feeling, Cerebrum Wavesneuro Criticism, Scholarly Perusing

ILLUSTRATIVE WRITINGS AS A FUNDAMENTAL VEHICLE FOR ENGLISH LEARNING

Youkhavid LORESTANI

Sudan

Abstract: An audit of the current substance found in numerous EFL course reading material would uncover a checked absence of worry for a student's innovative commitment with the objective language. Language learning stays a fairly one-dimensional learning accomplishment. Contemporary language learning procedures underline an authority of four head abilities (perusing, composing, tuning in, and talking), yet apparently eclipse an understudy's overall capacity to think, make, and reflect expressively through such language learning. From the viewpoint of importance development, the obliviousness of the suggestive parts of illustrative language will have students lose the talk freedom to conjecture, shield suppositions, expound, and express incredible and expressions. The investigation has guaranteed that illustrative writings ought to be presented in the language homeroom so the student's creative mind can be called into play, and mindfulness that judgment and reaction are essential for language advancement can be reinforced. How could an educator help Understudies Extension the apparent hole between the expertise and-data based guidance and the really importance bearing setting? The appropriate response is to certainly fuse illustrative language into the language homeroom. What is authentic language? Authentic language, as characterized by McRae (1991:3), has the possible significance to be decoded and hence completely draw in the beneficiary's creative mind. To be all the more explicitly, authentic language can be decoded severally also, the way toward translating should be worked out by the creative mind. Which means making is acknowledged through estimating, foreseeing, and deciphering which permit students to reproduce implications and customize the content. It is a language which opens students to a more open-finished and innovative part of a language; it is likewise a language which requires translation abilities, grows social mindfulness as well as builds up the essential language abilities.

Keywords: English Language Learning, Creative Mind, Illustrative Writings

LANGUAGE PERSONALITY AND SOCIAL DISTINCTION

Onesimus VASILACHE

Moldova

Abstract: The topic of the interrelationship between language, personality and social distinction is a significant worry for some social scholars and social scientists. As is notable, language, personality and social distinction are firmly associated and impact one another. Stuart Corridor has inspected the relations between language, personality and social distinction in his articles which furnish us with a more profound comprehension of all these between related powers. The accompanying paper talks about Lobby's work here in the accompanying manner. Right off the bat, meanings of the key terms: 'language', 'character' and 'social contrast' will be advertised. Besides, Corridor's hypothesis of the association between those elements will be talked about. Thirdly, I give a model from my own life as a method of delineating the associations. At last, I assess how much Lobby's hypothesis is relevant to my own insight and where there might be cutoff points to his record of the relations between language, personality and social contrast. The exposition targets giving a careful comprehension of the associations which will better outfit students with culturally diverse information for future investigations or work. Kramsch states that the point of FL learning is "developing global agreement, duty, and viable cooperation in a worldwide age". In other words, English students should improve their diverse correspondence abilities. To accomplish this objective, as a matter of first importance, a careful comprehension of the relations between language, personality and social contrast gets essential. A verifiable truth is that culture and language are firmly interrelated. To comprehend the associations between these wonders, first of all, we ought to get familiar with these ideas. A key trait of language is its connection to importance.

Keywords: Language, Personality, Social Distinction, Understanding

INSTRUCTOR SELF-SUFFICIENCY AND STUDENT SELF-RULE: AN EAST ASIAN'S POINT OF VIEW

Parviz BINA

Lebanon

Abstract: This paper portrays a proposition for an examination on self-governance in language figuring out how to be done with understudies and English educators at a Vietnamese college. It centers around instructors' perspectives on the idea of educator self-rule and its relationship to student self-rule. In the East Asian setting, the possibility of educator self-rule, seen by numerous individuals as a vital way to deal with advancing student self-rule, is generally new and along these lines little explored. The paper will close with suggestions for proficient advancement for language instructors in the East Asian area. It is generally held that self-sufficient propensities for learning lead to more effective language securing, for the accompanying reasons. First and foremost, independent language students as indicated by Dam (1995), are the individuals who have capacities to autonomously characterize points and purposes and set objectives for themselves; they likewise can pick materials, techniques and errands, realize how to coordinate their decisions and pick standards for assessment. To have such capacities, students need to know about various learning methodologies (Wenden, 1987). Hence, instructing learning techniques encourages understudies to intentionally control how they realize with the goal that they can be productive, inspired, and free. All in all, learning procedures empower understudies to assume greater liability for their own language realizing, which will prompt more viable language procurement.

Keywords: East Asian Setting, Student Independence, Proficient Instructor Improvement, Educator Self-Rule

WHERE DID THE METACOGNITIVE TRAIN LEAVE THE RAILS? RETURNING THE TRAIN ON THE TRACK

Dominik ZAPLETAL

Czech Republic

Abstract: For as far back as quite a few years, the fluffy field of listening research has zeroed in on technique research; explicitly, the examination of which systems capable language students utilize and how best to show those methodologies to L2 students of lesser capability. L2 listening procedure research has comprehensively built up a three-section technique arrangement whereby systems are recognized by their metacognitive, psychological, and social-full of feeling qualities. The transcendent supposition that will be that the utilization of metacognitive techniques is connected with higher listening capability, ie., audience members of higher capability utilize a bigger number of metacognitive methodologies and use them all the more successfully. This expectation has demonstrated to be hard to identify and less powerful across at bigger scopes and self-reports of procedure use. The current examination reports aftereffects of a huge scope listening methodology overview which proposes that maybe another listening technique characterization, drawn from experiences gathered from neurolinguistic investigation into cerebrum working, be embraced to best get, exploration, and show listening systems. This investigation provides details regarding research led as a feature of a bigger examination concerning the listening interaction. From the beginning, it was expected to locate an overall cohesiveness between the things in this present examination's listening system review as indicated by their characterization as metacognitive, intellectual, or social-emotional, as such an outcome has been normally found in most tuning in examines and isn't disputable

Keywords: Listening Methodologies, Technique Study, Metacognitive, Neurolinguistics

DEMYSTIFYING THE FANTASY OF PARENTHOOD: TONI MORRISON'S UPDATE OF AFRICAN-AMERICAN MOTHER GENERALIZATIONS

Devidaas QUADIR

Bangladesh

Abstract: Dark maternity has socially and generally been mythologized and dark moms generalized. A revisionist Morrison challenges the legitimacy of the authentic documentation of dark culture and particularly the job and meaning of ladies in building this culture. Her modification of the idea of the dark parenthood is a significant advance toward amending the authentic records concerning dark maternity which is simply one more type of exploitation of the person of color, society' abuse of the mother-kid bond. A revisionist Morrison challenges the legitimacy of the chronicled documentation of dark culture and particularly the job and meaning of ladies in building this culture. As indicated by Changizi and Ghasemi: "Returning to the thought of disruption, one of the political explanations for the composing of such countless books by African-Americans was and is to battle the Euro-American authority and talk, and white generalizations of obscurity. In cherished, the well known race related biases utilized by the white slaveholders have been tended to. One is the kindheartedness of the Whites in the sense that the vast majority of the white bosses treated their slaves with sympathy and generosity, and that the instances of unfeeling ones like the schoolmaster are uncommon" (3-4). Her correction of the idea of the dark parenthood is a significant advance toward rectifying the verifiable records concerning dark maternity which is simply one more type of exploitation of the dark lady, society' misuse of the mother-kid bond. Basically, the atmosphere of dark maternity, resulting from the framework of servitude, created because of the unavoidable detachment of fathers (dark slaves or white proprietors) from their kids.

Keywords: Dark Culture, Misuse, Maternity, Update

OUTLINE OF THE EXPLORATION SETTING: EDUCATIONAL RAMIFICATIONS FOR THE COMPOSITION OF EXPLORATION REPORTS

Guillaume KUTTER

Luxembourg

Abstract: Educators who have shown a seminar on English for scholastic purposes at tertiary level may have discovered that novice understudies experience various issues comprehending the various pieces of the Technique part of an exploration report. While it is hard for second language students to understand the Strategy area in view of the various between connected information components found in it, we can visualize the complexity looked by these students endeavoring to compose the different components in the segment. As a feature of the work to unpack the intricacy included, this investigation utilizes a kind based analytical system to recognize the distinctive rhetorical strategies and language components associated with 'giving an overview of the examination setting', which comprises a major communicative move that is frequently mistaken for other rhetorical portions in test research reports in applied linguistics. Beside the quantitative information showing the extent to which, this explanatory move is sent, the qualitative analysis of the essayists' printed information and expert informants ‘spoken information has yielded a collection of helpful communicative functions and language components that can be systematically presented and disclosed to second language learners attempting to peruse and compose the Technique part of an experimental research report. In the field of applied phonetics, the Technique area has been considered ""essential in persuading the crowd about the validity of the outcomes"" since it ""portrays the specialized subtleties of how the examination was led"" and presents fundamental data to empower peruses to ""assess the fittingness of the examination plan"" [1] (p. 283). By and by, in a seminar on English for Exploration Purposes acquainted with understudies studying the educating of English as a subsequent language (TESL), which establishes part of applied semantics, educators saw that understudies experienced various issues in (I) perceiving the data components in the Technique segment, and (ii) joining such Technique related data recorded as a hard copy their short examination reports.

Keywords: Methodological Outline, Research Methods, Teaching Materials, Composing Guidance

THE TRAINING OF THE ENGLISH LANGUAGE FOR ARTISTIC REASON IN NIGERIA: MAKING A PUBLIC CHARACTER

Diego CHISTAU

Mexico

Abstract: Nigeria is, clearly, one of the biggest ESL clients on the planet. The language that initially accompanied the pioneer aces as an unknown dialect has since filled by a wide margin to now turn into a subsequent language and, unarguably, the country's true language. As the biggest dark country on the planet, Nigeria, utilizing English as the authority language, has influenced the language in a way that has made a Nigerian personality that is quick turning into an assortment of English as a worldwide language. This assortment of English, which I allude to as Niglish has global understandability, having been utilized by Nigerian essayists to win worldwide honors. This examination analyzes how the English language has been nativized in the Nigerian climate for scholarly reason, utilizing chosen works from ongoing abstract craftsmen in Nigeria and by Nigerians. The paper distinguishes the Nigerianness in the utilization of English underway of the essayists analyzed to show how these authors figure out how to keep a harmony between neighborhood tone and worldwide comprehensibility and adequacy. The corpora for this examination were chosen and gathered under literal interpretation, obstruction and importation of L1 dictionary, prompting exchanging and blending of code. Phonology has been intentionally avoided with regards to this investigation for the conspicuous explanation that non-local grown-up second language English clients are not known to have worthy capability of local speakers in the communicated in part of language. Plus, just composed works were analyzed. The investigation infers that the appraisal of any provincial assortment of English, for example, Nigerian English ought to be endonormative instead of exonormative, remembering nearby quirks, and especially innovative and realistic utilization of the language.

Keywords: Training of English, Language for Explicit Reason, Scholarly Reason, Neighborhood Tone, Public Personality

EDUCATOR'S UNEASINESS IN UTILIZING ENGLISH IN INSTRUCTING

Nurbek NAZAROV

Kyrgyzstan

Abstract: The destinations of this exploration were 1) to examine wellsprings of educators' uneasiness in utilizing English in the language homeroom, 2) to dissect segments of wellsprings of tension of language instructors, and 3) to analyze the segments of wellsprings of instructors' nervousness between 3 territories in particular, Udon Thani, Nong Khai, and Nongbualampoo. The current investigation depends on auxiliary English educators' encounters. The example of the investigation was 673 English language educators acquired through a defined irregular testing dependent on the proportion of the English instructors from three territories. The instruments were a center gathering meeting and a poll. Measurements utilized were rate, mean, standard deviation, t-test for reliance, and factor investigation utilizing the Factual Bundle for the Sociologies. The examination discoveries were as per the following: 1. Four factors that caused educators' tension in utilizing English in the language study hall were 1) instructor assumptions regarding understudies' language restrictions and low inspiration which were at the undeniable level, 2) understudies' perspectives towards considering English which was at the medium level, 3) instructors' language capability was at the low level, and 4) instructing and learning the board was at the medium level. 2. Investigation of 65 elements utilizing factor stacking from Standard Parts Examination it was discovered that wellsprings of instructors' uneasiness in utilizing English in the language homeroom were in four territories. These were instructor assumptions regarding understudies' language limits and low inspiration, understudies' perspectives towards examining English, educators' language capability, and instructing and learning the board. 3. From factor examination between Udon Thani, Nong Khai, and Nongbualampoo, it was uncovered that nearby instructor assumptions regarding understudies' language constraints and low inspiration, the English educators' feelings were essentially extraordinary at the .01 level.

Keywords: Language Homeroom, Instructors' Tension, Utilization of English

RECOVERY OF THE MISUSED BODY

Tiloka TRAIVUT

Thailand

Abstract: One of the issues creatively sensationalized in Toni Morrison's show-stopper Adored (1987) is the hard abuse of slaves' body as a methods for creation by merciless slave-holders. The horrifying treatment of slaves as subhuman properties, notwithstanding the debasing idea of inadequacy embedded in their psyche damagingly blocked the arrangement and advancement of any feeling of human selfhood in the since quite a while ago misused slaves. Due to their deep rooted enchainment, the slaves who disappeared toward the North or accomplished their opportunity in alternate manners didn't know at the beginning phases of their free life how to act as their own lords and make the most of their truly acquired opportunity. The savvy elderly person of Morrison's epic precisely understands this problem, and along these lines endeavors to help other ex-slaves dispose of their disguised feeling of mediocrity and find the important, legitimate intends to acquire the dominance of their body and subsequently "guarantee" their liberated self and consequently recover their feeling of human dignity. To guarantee their "liberated self", the ex-slaves ought to have resisted the belittling originations the white had embedded in their brain to humiliate them and support their control over them. The dreadful behaviors of slave-holders notwithstanding corrupting thoughts they embedded into slaves' psyche ruined the improvement of any feeling of selfhood in them, appropriately one of the serious issues of ex-slaves was to "guarantee" their liberated self – what Morrison's insightful elderly person profoundly comprehends and in this manner puts forth attempts to help them stamp out those ideas and recover their disappeared feeling of human respect by commending their misused/ravaged bodies.

Keywords: Misuse, Mutilation, Subhuman Other, Recovery of Oneself

STEP BY STEP INSTRUCTIONS TO UTILIZE TALENTED TIPS OF THE PROCEDURES OF THE PRIMARY LANGUAGE PROCUREMENT TO ADVANCE

Vili KETTUNEN

Finland

Abstract: Learning a language isn't pretty much as simple as it appears. There are numerous components adding to a youngster's language formative cycle. The components are introduced in the kid's life from the hour of birth that help the kid figures out how to perceive certain discourse designs prior to figuring out how to rehash words. The language obtaining gadget or Chap and essential phonetic information or PLD are exceptionally useful elements in first language securing or L1 and second language learning or L2 also. A few elements are outer, while different elements are inner. Through this interaction of language procurement a youngster discovers much more about the language highlights than what has been learned in the exemplary sense (in the same place). As an accomplished instructor of English, I understood that highlights, for example, phonological, syntactic and semantic – are the crude, basic units that make up the lexical things of each language, and the contrasts between dialects are expected to contrasts among these highlights. Highlights can be packaged together onto useful classifications in various, language specific ways, and even distinctively for various proviso types inside a similar language.

Keywords: Securing Gadget, Outside, Inward of Language Improvement, Discourse Designs

INVERSION OF JOBS BETWEEN ELT EDUCATORS AND SUBJECT TRAINED PROFESSIONALS

Hamed PASDAR

Morocco

Abstract: This paper endeavors to shed a few lights on one of the issues that keep on being bantered among ELT instructors and topic experts with regards to who should assume the liability of educating ESP. ELT educators say that ESP instructing is only a way to deal with English language educating, and thusly, it ought not be viewed as an autonomous field of study. Actually, subject experts guarantee that ESP educating is tied in with showing an enormous corpus of specific writings. Also, they feel that ESP understudies need to know the real language that is utilized by the subject matter experts. To manage this disputable issue, this paper attempts to examine a few inquiries, for example, is the substance of ESP exceptionally particular and subsequently the ELT educator will most likely be unable to manage it? Is it genuine that the etymological information is of no or less significance in ESP educating and in this manner, the subject expert is more able to show ESP course? "ESP ought to appropriately be considered not to be a specific language item however as a way to deal with language encouraging which is coordinated by explicit and evident explanations behind learning". How much this case made by ELT educators is valid? Ought to there be such a joint effort between the topic trained professionals and the ELT experts to make the educating of ESP courses more powerful? The creator will attempt to handle these inquiries in some detail in this paper.

Keywords: ELT Instructor, ESP, Subject Trained Professional

PERUSING LOGICAL WRITINGS: A FEW DIFFICULTIES LOOKED BY EFL PERUSERS

Matteo SCHNEIDER

Austria

Abstract: This paper takes a gander at the challenges experienced by five EFL perusers as they read and arranged two logical writings. Respondents were five first year students selected a science certificate program at a state funded college in Malaysia. Verbally process techniques and review interviews were led to recognize the snags and troubles looked by the respondents while perusing the writings and how they conquered the understanding issues. The discoveries of this investigation uncovered that overall English words in the logical writings presented more issues contrasted with logical phrasing. Known logical phrasing in an unpredictable sentence was a lot simpler to understand contrasted with complex English sentences with just broad English words. This is on the grounds that, the logical wording recently educated in the EFL perusers' L1 given them a 'window' to other rich data not referenced in the specific sentence or text. The trouble to unload the above sentences came about in at least four results. To begin with, the EFL peruser may miss the significant point that the creator attempted to advance. After rehashing and interpreting sentence 14 of text A, one respondent just figured out how to get that 'auxin is delivered at the apical bud and the presence of auxin in huge amount makes the cells at the tip separate and develop'. However, the focal point of the sentence was on 'apical strength' which restrains the development of ulterior buds. Second, an EFL peruser would in general sum up the importance, which again would neglect to take care of the huge logical marvel being examined. Third, neglecting to handle the troublesome sentence, an EFL peruser would generally skirt the sentence out and out. Practically all respondents had skirted in any event two troublesome sentences at some point while perusing the two writings.

Keywords: Understanding Perception, Logical Writings, EFL Perusers, Language of Science

POSTPOSITIVE PAST PARTICIPLES UTILIZED ALL ALONE

Murata SHOIN

Japan

Abstract: The previous participle can be utilized as a modifier on the whole the positions and elements of an ordinary descriptive word; accordingly, numerous previous participles can precede or after things, similarly as numerous descriptors can. Fundamentally, past participles all alone can be utilized as attributive use though past participles with complementation regularly require postposition. In any case, by and large postposition is permitted regardless of whether the previous participle is utilized all alone with no complementation (e.g., The issues raised are more assorted and comparably troublesome./The grapes delivered are little.). The postpositive participles in such models assign impermanent instead of perpetual credits. Nonetheless, this territory of English punctuation isn't all around portrayed in word references and sentence structure books and frequently causes inconveniences for students of English. In this paper, I center around the postpositive past participles utilized all alone to change the first things and distinguish the most regularly utilized past participles just as the previous things. The context oriented highlights and elements of these designs are likewise investigated. This investigation uncovered that the most much of the time utilized past participle structures are included, utilized, required, given, made, raised, delivered, required, taken and referenced. The most regularly utilized things altered by postpositive participles were likewise recognized: data, cash, sum, individuals, individual, time, issues, entirety, work, and information. These things regularly happen with fixed expressions, for example, the quantity of, the measure of, and the vast majority of, that appear to make it hard for the past participle to be set before things in the attributive use. The same sorts of past participles, things, and fixed expressions are obviously intermittent in this construction. This objective design appears to assume a part as a sort of suggestion to guarantee that the peruser understands what he/she is perusing. It likewise helps the author pass on the theme or data decisively and effectively. Such articulations are most as often as possible utilized in the scholarly composition area.

Keywords: Postpositive Past Participles, Corpus-Driven, Recurrence and Dispersion, Logical Highlights

ORIENTALISM DISPLAYED IN NEIGHBORHOOD MOTION PICTURES

Dovydas KANYS

Lithuania

Abstract: The current paper looks for hints of native Orientalism in the domain of film. Orientalism which down the set of experiences path and furthermore during the new years has overpowered the universe of writing, these days is springing up in the circle of the seventh workmanship. The force talk has additionally supported certain local sources to verify the presuppositions of Orientalism and through them changes a neighborhood film to an Orientalist specialist. The current paper is in journey of divulging the covered Orientalism in an Iranian neighborhood film Livre de la Loi and through models exhibits how the film takes it on itself to confirm the force and Orientalist talk. The paper at long last offers approaches and procedures to manage the issue. Paper at long last offers approaches and procedures to manage the issue. To Orientalists, time, sadly, didn't pass on a sense of adjustment and thus it got feasible for them to generalization the Orientals. Friedrich Nietzsche in his Human, Really Human contends that the 'universe of appearance', very aside from the 'thing-in-itself', radiates from the fruitful creative mind of individuals. He rebukes savants for their inclination to ""go up against life and experience (what they call the universe of involvement) as they would a work of art that has been uncovered unequivocally, portraying with perpetual steadiness the equivalent event.""14 How is it inside the domains of opportunities for Orientalists to sum up on the Orient, an substance which accepts a monstrous area brimful of people from unique social conditions, legacies, furthermore, milieus? In consistence with what Nietzsche battles, the exhausting undertaking of the Orientalists to depict a huge substance as a fixed amount shouts out for a Homeric chuckle.

Keywords: Native Orientalism, Generalization, Manichean Sin, Suggestive Orientals

CULTURE ON UNKNOWN DIALECT EDUCATING: AN INVESTIGATION

Feda HURMOZ

Tajikistan

Abstract: Unknown dialect is incorporated of a few segments, including sentence structure, open, language capability, for students, the information on the shows, customs, convictions, is unquestionably a fundamental piece of unknown dialect learning. Instructing an unknown dialect isn't just learning construction or learning new jargon and articulations however basically joins, social components, which are not incorporated with language itself. This paper shows that compelling correspondence is a higher priority than language capability. Culture advances objectivity and social insight. Indeed, most instructors and understudies dismiss the way that information on syntactic arrangement of a language must be supplemented by comprehension of culture explicit implications. We as a whole realize that language educators can't evade passing on impressions of another culture. Language as it were includes information on grammar, phonology and lexis is yet likewise it can't be isolated from the way of life in which it is profoundly implanted. Any tuning in to the expressions of local speakers, any perusing of unique content, or any utilization of the language to pass on messages will acquaint consideration with social components. Indeed culture ought to be featured as an significant component in language learning. To impart globally unavoidably incorporates consciousness of social suggestions and contrasts. By neglecting to draw understudies' consideration regarding these social components and to examine their suggestions, the educator permits misguided judgments to create in the understudies' psyche. In any case, as we utilize the language, we should know about social standards for discussion and these standards contrast starting with one culture then onto the next. A portion of the standards can be totally unique and strife with other societies' standards.

Keywords: Securing, Culture, Language, Correspondence

INVESTIGATION IN TO SOCIOLINGUISTIC OF VOWEL CONCORDANCE IN PERSIAN

Arman KASHKOULI

Jordan

Abstract: The information of the current article was gathered through an arbitrarily grouped information assortment interaction and Labovian sociolinguistic meetings; the information, at that point, was investigated through the Pearson Chi square technique by methods for SPSS. The information were depicted through cross arrangements and charts too. An aggregate of 210 sources were talked with: there are six gatherings of witnesses with various Persian pronunciations (Tehrani, Isfahani, Shirazi, Mashhadi, Baboli and Ardebili), each gathering covering 35 witnesses. I followed sociolinguistic examination methods like the ones used and set up in Labov [1], Milroy [2], Eckert [3], Josey [3] and Oliver Rajan [4]. The theory of the current overview research is that there is a huge distinction between and among various gatherings of sources' pronunciations with respect to their utilization of vowel amicability. The finish of the exploration is that notwithstanding intra-etymological and phonetics related elements, the accompanying extra-etymological components, likewise influence the utilization of vowel amicability: the recurrence of event of the phonetic component, glory, openness to broad communications, convention or casualness of the unique circumstance, and whether the expected complement is learnt as the second language or not. The last end is that semantic also, semantics related real factors ought to be taken as impacts instead of elements. Also, it has been shown that there exists a co-variety between various accents and their utilization of vowel agreement in Persian.

Keywords: Vowel Amicability, Complement, Extra-Semantic Variables, Renown, Formal

TALK INVESTIGATION: INDIVIDUAL PRONOUNS IN FACILITATING

Bótólfur AUÐMUNDSSON

Iceland

Abstract: The point of this article is to investigate the utilization of subjects in Oprah Winfrey facilitating Sovereign Rania of Jordan. Subjects were analyzed from basic talk investigation approach, zeroing in on discourse work. The record of the scene was dissected to research the individual pronouns utilized by Oprah and her visitor all through the discussion. The outcomes propose that by utilizing pronouns, Oprah Winfrey adapts to address herself as well as other people, demonstrating that the selection of words explicitly pronouns is one of the principle factors in keeping a decent exchange in a discussion action. It could most likely be gathered that information on pronoun doesn't just have the foggiest idea what they supplant (I to supplant first individual particular and we to supplant first individual plural) yet in addition know their different capacities with certain social ramifications that will impact our method of utilizing it. Basic talk investigation consequently analyzes the structure, design, and substance of talk, from the language structure and phrasing utilized in its creation to its gathering and translation by a more extensive crowd. In Oprah Winfrey case, a fascinating certainty has been uncovered; by utilizing individual pronouns, Oprah figures out how to address herself as well as other people. This demonstrates that the decision of words including individual pronouns is one of the fundamental components in keeping a decent trade in a discussion movement, which brings the exchange into a powerful trade during the advancement of the actual discourse.

Keywords: Oprah Winfrey, Sovereign Rania Of Jordan, Talk Investigation, Discourse Work, Pronoun Framework

PHONETIC, MORPHOLOGICAL AND SYNTACTIC BLUNDERS IN ENGLISH: A CONTEXTUAL ANALYSIS

Magnus MAY

Germany

Abstract: The goal of this examination was to distinguish normal phonetic, morphological and syntactic blunders submitted by local Arabic-talking students of English during talking errands utilizing Corder's (1967) and Dulay's (1982) enlightening methodology towards mistake investigation. The most widely recognized phonetic, morphological and syntactic mistakes, separately, distinguished among a chose test of 20 Saudi English were replacement of the consonants/f/for/v/and/p/for/b/and the vowels/ə/for/ɔ/,/ə/for/ʊ/and/ɛ/for/ɪ/; inability to utilize the plural and third-individual solitary (- s/es), the similar (- er), and the reformist (- ing); and absence of subject–action word understanding, incorrect utilization of relational words, and wrong expansion and erasure of specific helpers. The aftereffects of the examination affirm El-Hibir and Althaha's (1995) finding with respect to the boundless replacement of/f/for /v/and for both El-Hibir and Althaha's and Barros' (2003) discoveries in regards to that of/b/for/p/among local Arabic-talking students of English. Such misarticulation can be ascribed to the shortfall of/v/and/p/in the Arabic phonological framework, driving L2 students to substitute Arabic co-unterparts for them that are blemished in that they have a distinctive way of verbalization. Conversely, L2 students can't substitute Arabic counterparts for English vowels that are missing from the Arabic phonological framework in light of the fact that no such vowels are accessible, and should consequently depend on their regularly flawed information on English vowels.

Keywords: Applied Phonetics, English As an Unknown Dialect, English As A Subsequent Language, Mistake Investigation, Morpheme, Phoneme, Fragment, Punctuation

OPEN ABILITIES IN NATIVE LANGUAGE BROUGHT ABOUT DISAPPOINTMENT

Freydoun BARBARZ

United Arab Emirates

Abstract: This examination broke down and showed the effect of Primary language in disappointment of college understudies in their different subjects at college level terminal assessments. Agreeing to1961 evaluation in excess of 1652 dialects (Native languages) spoken in India in which 22 dialects (Official Dialects) recorded in timetable VIII of constitution of India however disregarded language abilities advancement in Primary language came about the disappointment of training framework. I have done an exploration on Yearly Outcomes (contrasted and Native language Consequences) of 1175 B.A and B.Sc understudies of Govt Financed Instructive Establishment associated to Kakatiya College, India for three back to back scholarly years for example 2010, 2011, 2012. At last I saw that as First language is Vehicle of Guidance, lackluster showing in Native language prompts disappointment in different subjects. For additional investigation I have likewise arranged two separate Examiners to get conclusions from Teachers and Understudies having 15 things in each on factors impacting the disappointment of understudies in college assessments. India is the second biggest country on the planet having 1250 Huge number of populace giving instruction as the primary language is the mode of directions in certain states. Notwithstanding of universalized and globalized instruction framework there is no unification and basic center prospectus in Indian instruction framework because of its multilingual in nature. ""Our nation is excessively huge, excessively intricate and excessively different for 'one size fits all' arrangements"".

Keywords: Open Abilities, Schooling Framework, Native Language, Official Dialects

ENGLISH PERUSING COGNIZANCE CAPACITY OF EVALUATION STUDENTS UTILIZING METACOGNITIVE SYSTEMS

Raffi KOSTIKYAN

Armenia

Abstract: The motivations behind this examination were to think about the English perusing cognizance capacities of Evaluation 11 understudies when utilizing metacognitive methodologies and to contemplate the understudies' demeanor towards training English perusing understanding utilizing metacognitive systems. The example bunch comprised of 21 Evaluation 11 understudies in an optional school in Udon Thani, Thailand during semester 2 of the 2011 scholarly year. A bunch irregular testing strategy was utilized. The examination instruments were involved 9 exercise designs, an English perusing cognizance capacity test and a disposition poll. The instruments in each pattern of the activity research comprised of an instructing perception structure, a learning perception structure, exercise plan tests, cycle tests and an understudy talk with structure. Rate, mean, standard deviation and t-test for subordinate examples were utilized to break down information. Three patterns of activity research were utilized in this examination. The discoveries uncovered as follows. 1. the understudies' normal pretest and posttest scores on English perusing perception capacity were 55.83% and 80.24%, individually. The understudies' English perusing cognizance discovered to be fundamentally higher in the wake of picking up utilizing metacognitive procedures at the .05 level. 2. The understudies' demeanor towards encouraging English perusing understanding was at a decent level. ($\bar{x} = 4.64$).

Keywords: English Understanding Perception, Metacognition, Metacognitive Methodologies In English Understanding Cognizance, Understanding Appreciation

OPTIONAL SCHOOLS EDUCATION AMONG UNDERSTUDIES

Sverker STENBOCK

Sweden

Abstract: This investigation is pointed toward investigating the education rate in Malay language, English and arithmetic among the auxiliary school understudies in Malaysia and the elements that impact it. The theoretical system of this investigation depends on the idea of proficiency received by the Worldwide Grown-up Education Study (IALS). An aggregate of 5,635 respondents from the Eliminate Class to Frame five were drawn from optional schools all through the country. The discoveries showed that the essential education rate generally speaking was at 95.2%, while basic proficiency rate was 71.2%. Malay language education rate at the essential and basic level was higher than the rate for English and arithmetic. Thusly, the Malaysia Service of Instruction (MOE) ought to underline proficiency in arithmetic especially of the auxiliary school understudies. Single direction ANOVA examination showed huge contrasts in the pace of fundamental proficiency and basic degrees of understudies as per their degree of instruction and nationality. Consequently, the participation of all gatherings is fundamental to guarantee that the auxiliary school understudies accomplish an acceptable proficiency rate. The present circumstance is stressing in light of the fact that the fundamental degree of math education capability is required if the understudies were to seek after an optional schooling program. The public training framework ought to guarantee the auxiliary instruction program produces understudies who capable in any event at the fundamental level of proficiency in math so they may join the essential working business sector to work under the businesses with the wanted math proficiency.

Keywords: Worldwide Grown-Up Proficiency Overview (IALS), Education, Malaysia, Optional Schools

ENGLISH COMPOSING ABILITIES IN UNDERSTUDIES AND CREATING SKILLS

Shaheer bin QAASIM

Malaysia

Abstract: The goals of this investigation were: 1) to study and analyze English composing capacities of Evaluation 6 understudies when utilizing the 4 Tangle Framework, and, 2) to consider the understudies' mentalities towards encouraging English composing utilizing the 4 Tangle Framework. This examination depended on a one gathering pretest and posttest plan. The example bunch comprised of 24 Evaluation 6 understudies at an elementary school, Thailand. The investigation was finished during the second semester of the 2011 scholarly year. The examination instruments were 6 exercise designs, an English composing capacity test, and a demeanor survey. The test endured a month and a half, four hours per week, yielding 24 hours of guidance. Factual boundaries utilized in this investigation comprised of rate, mean, standard deviation and t-test for subordinate examples. The discoveries of this investigation were as per the following. 1. the understudies' pretest and posttest scores on English composing capacity were 35.57 percent and 69.80 percent, separately. The understudies' English composing capacity was found fundamentally extraordinary at the .01 level. The understudies' mentality towards instructing English composing utilizing the 4 Tangle Framework was at a decent level. (x= 3.86) The 4 Tangle Arrangement of encouraging English comprises of learning exercises which give various exercises zeroing in on individual contrasts., created a showing cycle which permits the students to utilize both the left also, right sides of the minds.

Keywords: English Composing Capacity, 4 Tangle Frameworks Instructing

APPARENT ENTHUSIASTIC EXPERIENCE OF BILINGUALS IN THE SECURING OF FIRST AND SECOND DIALECTS

Kooroush BAGHERZADEH

Sudan

Abstract: When enjoying any piece of writing, one for the most part encounters the feelings contained in that part. While this sounds valid for a peruser perusing a piece in their first language, clients of a subsequent language guarantee to be less passionate in their second language by and large and particularly while understanding writing. This examination thusly leaves on exploring the apparent passionate experience of bilinguals when perusing verse in their local language (Malay) and their subsequent language (Arabic). It additionally examines whether learning as artistic abilities and text commonality assumes a vital part in encountering feeling in second language verse. 60 members were presented to 5 sonnets in their local language and second language individually. A self-report feeling scale (PANAS) was directed when every language openness. They were then shown the sonnets. Following seven days they were indeed presented to the exact second language sonnets and 5 new second language sonnets. The (PANAS) scale was by and by managed previously, then after the fact. The outcomes show that text commonality significantly affects passionate involvement with second language clients. With regards to an artistic work or sonnet, there is an combination of various parts of the writing which brings the peruser into the universe of the creator and experience the feeling which the creator or artist puts on paper. This is accomplished by creators utilizing various signals, similar to contemplations expressions and perceptions to signal the peruser to deal with a piece of writing with a specific goal in mind.

Keywords: Obtaining, Bilingual, Feeling, Writing

BELIEF SYSTEM AND FORCE CONNECTION REFLECTED IN THE UTILIZATION OF PRONOUN

Dexter MILLER

United States of America

Abstract: Philosophy and force connection are two primary worries in the field of basic talk investigation (CDA). The philosophy turns into a medium to support the force among the general public. Both the philosophy and force connection can be communicated through some phonetic structures called foundational useful semantic (SFL) by Halliday. This examination researches the philosophy and force connection reflected in the utilization of pronoun of Osama receptacle Loaded discourse text entitled The Breeze of Confidence. The hypotheses use in this examination are Fairclough's (1989), Jefferson's (1968), and Van Dijk's (2000) The technique utilized in this exploration is Creswell's (2009). This examination discovers a few belief systems and force relations of Osama canister Loaded in his discourse text. The philosophies are divine nature philosophy which includes the rule conviction and the obligation of the adherent and the political philosophy which covers the explanation assault on the US, the idea of US's political structure, and the point of the American soldiers in the Center East. The force relations are disturbing with the connection among Osama and the God, Osama and the US, Osama and different Muslims. It very well may be concluded that the belief system and force connection of Osama canister Loaded are showed in the utilization of pronoun. The setting of the force inside the pronoun shows the figurative and metonymical specialist in which it is coordinated by the speaker or client of the talk. It is perceived by examining how the talk is encapsulated in the fitting pronouns to explain the expected message, like the elaborate highlights picked to clear the importance and reason.

Keywords: Belief System, Power Connection, Pronoun, Basic Talk Examination

LANGUAGE, CULTURE, AND INTERPRETATION OF THE KARBI: A CONCISE REPORT

Sven NEBE

Germany

Abstract: The investigation of Culture, language, and interpretation is a world wonder, and examining the connection between them is vital. The connection between them can be accomplished through the interaction of interpretation, in light of the fact that in interpretation, one needs to decipher language as well as needs to decipher culture. Thus, Interpretation is both phonetic and social movement. Other than this, dialects with various culture and the need to speak with the others has made interpretation the need of great importance. In this paper I will manage a short investigation of the way of life and language of the 'Karbis' and discussion about certain obstructions during the time spent deciphering the source language (SL) text to that of target language (TL) text. Socially it is rich and special. A portion of the social markers of the Karbis are-Dress, Food, Celebrations, Legends, and Language. The Karbis have their customary dresses, which are creatively planned. There are isolated arrangement of dresses for the two people. The matured men utilize masterfully planned shorts called 'Choi-angro' and the shirt utilized by the youthful men is called 'Choi-hongthor'. The men utilized an undergarment called Rikong. Ladies and young ladies wear Pini-Pekok; Pini is folded over the midriff and Pekok is utilized to cover the upper piece of the body. An unpredictably woven midsection band with creative themes called 'vamkok' is likewise utilized by each lady.

Keywords: Jambili Athon, Culture, Chomangkan (Deathfestival), Language, Lam-Lir (Refine Language), Interpretation

CONCEPTUALIZING SCHOLARLY REACTIONS OF L2 PERUSERS: AN EXPLORATORY EXAMINATION

Khoram SHAHPUR

Tajikistan

Abstract: This paper examines the Foregrounding Hypothesis and Conditional Hypothesis of Artistic Perusing and their application in dissecting and conceptualizing scholarly reactions of L2 perusers from an optional school in Malaysia. Exploratory in nature, this examination intends to distinguish the reaction types evoked in L2 perusers while perusing a story text notwithstanding researching the impact of capability levels on finishing recognizable proof assignment and composed remarks. 24 members matured sixteen, were told to peruse a story, distinguish the foregrounded highlights in the content followed by composing remarks about the story and their understanding experience. In the distinguishing proof undertaking, high capable members performed better in recognizing foregrounded highlights in the story (analogy, representation, redundancy). As to the composed reactions, most members, paying little mind to capability levels, reacted basically to the story world (character, occasion or setting) particularly through sympathy with the fundamental character and reflection on the occasion in the story. In aggregate, in general discoveries show that reactions of the L2 perusers were basically persuaded by the account perspectives (sympathy with the principle character and reflection on the story occasions) instead of evoked by the tasteful part of the content (scholarly gadgets). Consequently this examination conceptualizes abstract reactions of the members to be prevalently story instead of tastefully situated.

Keywords: Scholarly Reaction, L2 Perusers, Foregrounding Hypothesis, Conditional Hypothesis

ROMANIAN-SPEAKING PEOPLE GROUP OUTSIDE ROMANIA: PHONETIC CHARACTERS

Rocco LOWE

New Zealand

Abstract: Roman networks are spread much generally than the domain of Romania, being autochthonous occupants in the Republic of Moldova, areas of Ukraine, Serbia, Bulgaria, Greece, Albania, Republic of Macedonia and Croatia. Close to the Romanic starting point of language, the historical underpinnings acquired a few impacts from Slavic, Greek, Turkic, Hungarian, Germanic and different dialects. Customarily separated into four lingos, Romanian language incorporates more local assortments, a portion of the phrases being spoken distinctly outside Romania. Phonetic personality not comparing consistently with the ethnic one, despite the fact that there can be discovered a few IDs of the Romanian-talking networks. The primary factor which adds to the conservation of the Romanian language is the admittance to instructive and social rights, which permit building up the ethno-etymological cognizance. Romanian-talking networks can be split between the autochthonous one and the Diaspora which comprised of recently relocation waves. There are significant contrasts moreover on the etymological foundation between these two kinds of networks. The autochthonous Romanian-talking networks are for the most part dependent on minimized and persistent territory of noteworthy and etymological advancement, even the political line doesn't relate to the ethno-etymologically one.

Keywords: Lingos, Character, Language. Local Speakers, Romanian

TALKING IN PUBLIC: A MIXED LEARNING CLIMATE

Obukhov Leontiy VLADIMIROVICH

Russia

Abstract: Data and correspondence innovations (ICTs) give new climate to learning and instructing. Today, aside from a completely eye to eye or online climate, mixed learning guarantees openings for educating and figuring out how to be done in the two conditions. This paper reports results from an investigation of information gathered from understudies at a Malaysian college. A finish of-semester review was finished by 40 understudies taking a Public Talking course. The study was directed to comprehend understudies' responses towards the utilization of wiki in a mixed learning climate. The review information are being utilized to advise choices on the course conveyance structure and about reception of new computerized advances for learning and educating. Discoveries from the investigation demonstrate that the understudies found that utilizing wiki encouraged their discourse planning measure explicitly in getting input and improving discourse conveyance. Albeit some had doubt about distributing their talks freely on wiki, they comprehended that it was to their advantage. Along these lines utilizing wiki in a mixed learning climate was discovered to be profitable to the Public Talking course. The mixed learning mode that was utilized for People in general Talking course furnished the understudies with additional freedoms to work on talking outside of the study hall. It additionally enables understudies by giving them freedoms to make and distribute for a genuine crowd. The discourse planning measure turns out to be genuine and real, as suggested by researchers, rather than when they were getting ready talks to be conveyed in the homeroom with just their companions and the educator as the "crowd".

Keywords: Mixed Learning, ICT, Public Talking, Wiki

SOME PHONETIC TROUBLES IN INTERPRETING THE BLESSED BOOK

Nak ARIYANUNTAKA

Taiwan

Abstract: This paper recognizes the semantic troubles in deciphering the Heavenly Quran. For Muslims, the Quran is the expression of Allah. It contains dedications and directions that are brimming with both exacting and metaphorical styles. These hyperboles establish a snag in making an interpretation of the Quran into English. This article endeavors to expound some lexical, syntactic and semantic issues and supports the contention with instances of refrains from the Quran. Polysemy is one of the semantic and etymological highlights of the Blessed Quran. Kalakattawi (2005, p.4) characterizes polysemy as a wonder in which a word has a few various implications that are firmly identified with one another. The interpreter will experience clear trouble when he/she attempts to pass on the planned significance of the polysemous words since he/she will be confounded by the different implications and feelings of these words. Plainly, the semantic and logical highlights of the Heavenly Quran keep on testing interpreters who battle to pass on the proposed importance of the Quranic refrains. The interpreter should rely upon various word references in both Arabic and English to decide the particular significance of the words. The interpreter should likewise counsel the different critiques of the Quran to acquire the proper understanding of the Quranic sections. This examination suggests that the interpretation of the Blessed Quran ought to be led by a board that remembers specialists for the language, culture, history and study of the Quran.

Keywords: Heavenly Quran, Implications, Issues, Interpretation

INSPIRING UNDERSTUDIES AND UPGRADING THEM BY GIVING INPUT ON COMPOSITION

Benjamim VAZ

Portugal

Abstract: This paper chiefly examines on giving input to the understudies' sending in giving new impulse and inspiration to create better composition during the SUC-ES Camp. Day Camp – English for Endurance is explicitly coordinated by Branch of Global Language of UniMAP which included 34 Worldwide understudies from Thailand. The point of this camp is to encourage language appreciation and inspiration in English language. This investigation analyzed the effect of input to the understudies' composition during the SUC-ES camp which had been done for 12 days at UniMAP. The specialist had led the meetings with the teachers of the camp, class perception and examined the understudies' portfolio utilizing a scoring sheet adjusted from Arnold (1991) and Tompkins (2004) which is intended for the local talking study halls. It was discovered that the criticism gave to the understudies' composing gave a huge effect and expanded the understudies' degree of inspiration recorded as a hard copy. Therefore, the discoveries uncovered that the understudies showed the extraordinary energy and inspiration to write in English despite the fact that some of them were absence of jargon and capability in English language. The members reacted well to the immediate input that was helpful and developmental given by the teachers (specialist) all through the camp. The important input gave urged and roused them to compose and create great composition.

Keywords: Criticism, Language, Inspiration, Composing

FEELING OF SPOT ON EXILE PSYCHOLOGICAL WELLNESS

Zhumabek EGEMBERDIEV

Kyrgyzstan

Abstract: We recommend that feeling of spot impacts on emotional wellness or mental change among ostracizes. The predominant pattern in past investigations of exiles' change was impacted by the board and authoritative brain research, which are not a wide-looked at sight to the issue. Filling the hole needs to make another methodical methodology upheld by various orders. This examination is an interdisciplinary investigation which accommodates natural brain research, multifaceted brain science, hierarchical brain science, the executives and clinical brain research to notice the exile from various points. The outcomes close huge connection between feeling of spot and mental issues among exiles in Malaysia. The outcomes tell administration of Malaysia (GOM) to make a positive feeling of spot for ostracizes by choosing the specific procedures. It is obvious from the discoveries talked about over that the sense of spot has contributed essentially to psychological wellness. This discovering matches with the examination that referenced having poor feeling of spot assume a critical part in psychological wellness issues [28]. For instance, disabled feeling of spot causes in tension, mind-set and social problems [36]. In the middle, as Jackson [37] expressed that home similarly as with different spots that regularly get a solid feeling of spot, is more related with psychological wellness decidedly. Accordingly, fresh introductions like ostracizes who lose their home and their recollections are more in danger of mental problems and thusly are should have been more considered by the nations where oblige global specialists.

Keywords: Feeling of Spot, Emotional Wellness, Ostracize, Mental Change

HALF BREED APPROACH OF E-GOVERNMENT

Kamvar SULEMANI

Pakistan

Abstract: Numerous legislatures on the planet accept that another rush of Data and Correspondence Innovation (ICT) will altogether affect their organization The Malaysian government accepted the possibility of e-government eagerly by presenting Mixed media Super Passageway (MSC) in 1996. By receiving the thought of e-government, the public authority's picture of a superior and more current government might be upgraded, shaping better approaches for overseeing public administrations while improving the proficiency of government device. This investigation presents the situation with execution of e-government activities in Malaysia and a half breed approach that may well suit the Malaysian government in overseeing e-government will likewise be talked about in this paper. Most governments on the planet accept that e-government will improve their picture as a superior government through mechanical sending. E-government will prompt a nature of public assistance which turns into the premier driver in computerized government. Malaysian e-government has confronted numerous difficulties while executing the idea, for example absence of skill, inferior quality of specialized foundation, monetary limitations, public servants‟ opposition, etc. Along these lines, the cross breed approach which joins the „e‟ and the „government‟ of e-government seems, by all accounts, to be a reasonable plan to grant the Malaysian government to have a superior comprehension of e-government skills. However, it is in any case imperative to incorporate different components, chiefly specialized foundation, in e-government arranging. Despite the fact that the cross breed approach may sound noteworthy, there is no ensure that the methodology will consistently succeed. Having said this, it might assist with decreasing the dangers of e-government disappointment that emerge in the hole between the plan and reality while actualizing the thought of e-government.

Keywords: Capability, E-Government, Crossover, Malaysia

DESIGN UNDERTAKINGS AND INFORMATION OF BOARD IN TERMS OF PROFITABILITY

Zavrazhin Saveliy (Sava) VSEVOLODOVICH

Russia

Abstract: The nations on the planet, by depending on advancement, increment profitability and improve the financial statues. One of the primary explanations behind this consideration is rivalry among communities. Flexibility and quick reaction against the variable natural conditions, best utilization of HR and information and furthermore you settle on the best choices, are the accomplishment of information the board for associations in nowadays. In this day and age, the force of social orders relies upon the logical turn of events and the capacity to utilize the current study of the world. Subsequently a general public will be viewed as effective that is dominated in delivering, accomplishing and applying new logical discoveries and can have proficient yield in more limited time in examination with others. Then again the hierarchical and administrative disposition will eliminate a few missteps and will accelerate the logical upgrade. Despite the fact that Information The board has been for the most part in associations, it is valuable during the time spent getting sorted out the developing pace of logical turns of events. Design is a multi-dimensional science, with imaginative, specialized, social, and humanistic methodologies that makes spaces by utilizing different sciences like physical science, brain research, social science, economy, and so forth In view of being nearby information and exercises dependent on administrative and hierarchical methodologies from one viewpoint and the immediate connection of engineering with man's day by day life in various conditions in regards to the capacities associated with information the board then again, Design can be lead to improving human existence if its techniques are applied.

Keywords: Engineering, Information the Executives, Association, Design Plan

BUILDING UP A MODEL OF INFORMATION ORGANIZATIONS IN ASSOCIATIONS

Mileta BERKULJAN

Montenegro

Abstract: This exploration is finished to analyze the necessities in overseeing information and information network creation in the oil business of Iran. This exploration on the base of its objective is a creating research, and the examination approach is quantitative and review research. Required data in this investigation is accumulated from record examination and semi-coordinated meeting and broke down by content investigation technique thusly. The aftereffects of this examination uncover that on account of unique properties which exist in huge ventures like oil industry(including geological extension territory, wide assortment of specialized information fields, numerous trained professionals and specialists, and so forth), information the executives is essential to such an extent that information networks are the most productive and adequacy route for overseeing information. These information networks are planned to cause advancement and make and offer information among people and diverse information bases. Likewise various types of information and their application in the business particularly in petrol industry, various thoughts regarding a structure for information organization lastly planning a fundamental model for creating information networks in associations will be introduced. To arrive at the objectives and carry out the responsibilities, associations own various sources and resources. A portion of these sources are important and key which assume a primary part to secure authoritative serious inclination.

Keywords: Information, Organization, Information Organizations, Information The Executives, Oil Industry

ABOUT MECHANICAL SUPPORTABILITY AND PERISHABILITY OF WORK MODELS

Moein ADIB

Tunisia

Abstract: The article plans to examine the connection among maintainability and its effect on the work market, particularly on the work measures. Reasonable advancement is an all encompassing idea wherein the financial, the social and the climate are in an inseparable association. Because of these reasons on supportability, an assortment of perspectives were given. Anyway all the discussions have a typical divisor: supportability - innovation association. From the innovation perspective, our century ought to be the most fortunate from people's set of experiences: it gains from an innovation that moderates regular assets and energy, with high profitability and high proficiency that is harmless to the ecosystem and more impartial in its effect around the world. Sadly, it actually has a significant weakness: the new innovation doesn't without help from anyone else settle the supportability issues of the Earthlings and Earth. What's more, the method of dealing with the advantages related with PC innovation, leaves holes too wide to even consider spreading danger and peril, on the large scale social and individual levels. We are toward the start of 'The Half and half Age' where the new socio-specialized time is unfurling as advances converge with one another and people converge with innovation. Current innovation's actual effect isn't simply physical or monetary, however social and mental also. The article (I) breaks down a portion of the mechanical outcome on the conventional work elements and, (ii) proposes a few subjects of reflection on the most dismissed parts of the 'maintainability".

Keywords: Supportability, Innovation, Association, Flexi Work

SCHOLARLY ACCOMPLISHMENT IN TERMS OF INTELLECTUALITY AND QUALITY

Ermilo CORTESE

Italy

Abstract: The engaged goal of this work is to contrast intellectual imagination and quality inventiveness in relationship with scholarly accomplishment. The improvement identifying with innovativeness concerns the psychological inventiveness as the persuasive factor in scholarly accomplishment while late discoveries feature the need of character imagination and enthusiastic inventiveness in this connection. This translation depends on the consequences of explores done in these territories of study. Notwithstanding the current disposition, mental element of imagination adds to scholastic accomplishment as a more huge factor than its non-mental viewpoint. Fixation on quality and intellectual imagination influences instructive framework as the methods for introducing and cultivating inventiveness and development. Additionally, this pattern impacts the contemporary knowledge to inventiveness and its essentials in advanced education as well as on the whole degrees of instructive framework. Consistently, we face new changes taking all things together parts of life and innovativeness isn't just a methods for adjusting with changes yet additionally an upgrade for creating information in various fields of study. Besides, inventiveness as one of the critical factors in accomplishment of life, for example, scholarly accomplishment [1] requires uncommon consideration. Be that as it may, the logical inconsistency in the consequences of the investigates relating to the more compelling sort of imagination in scholarly accomplishment requires analysts what's more, specialists to zero in more precisely on intellectual and quality imagination and their effects on scholastic accomplishment

Keywords: Scholarly Accomplishment, Psychological Imagination, Advanced Education, And Attribute Inventiveness

WELLBEING ADVANCEMENT CONDUCT AND NEEDS EVALUATION

Kamran DARA

Iraq

Abstract: With the maturing of the total populace and people live more, wellbeing advancement practices and wellbeing advancement needs become much more significant, especially concerning improve wellbeing and prosperity of old individuals. The goals of this investigation were: 1).To examination the old wellbeing advancement practices and 2). To look at the older wellbeing advancement needs. Elucidating measurement were utilized for information examination and outlined as recurrence, rate, and mean. The aftereffects of the old wellbeing advancement practices showed 6 viewpoints as followed; 1.The obligation of their wellbeing 2.The relationship of members 3.The exercise of participants4. The food nourishment quality 5. Building up the otherworldly of members 6.Managing the pressure. The consequences of the old wellbeing advancement needs uncovered that three needs of wellbeing data's asset were; Broad communications particularly TV (76.4%), Medical services supplier (66.0%), and Sound lines locally (56.2%). Three needs of wellbeing advancement's exercises were; Month to month wellbeing check (98.4%), Month to month action between local area part for example go to sanctuary and travel (95.8%), and day by day suitable exercise (94.4%). In addition for conceptualizing and investigation assets locally, they offer action program for advancing old wellbeing. After ran these program, the majority of older locally partake in movement and palatable.

Keywords: Wellbeing Advancement Practices, Wellbeing Promotion Needs, The Way of Thinking of The Adequacy Economy, Thai Older

THE RAMIFICATIONS OF DISENTANGLEMENT IN "HELPFUL WRITING"

Niwit NIRATPATTANASAI

Thailand

Abstract: The current paper plans to scrutinize the pattern of distortion in contemporary well known moving writing. It breaks down occurrences from works in this kind to exhibit how understandings of the truth are bundled in basic, solidified pieces of "shrewdness". It at that point features the educational and mental ramifications of rearrangements for perusers who are taken care of managed renditions of mental and profound ideas however speculations and one-conditioned way of talking. The paper at last accentuates the need to subject works in the rousing kind to sharp sociological investigation and to exactly assess perusers' reactions to check their more extensive sociological impact. The survey of helpful composing recommends that all such messages ensure achievement and joy through philosophical, mental or powerful methods. The apparent shortfall of any negative feelings like depression, tension, dissatisfaction, sadness or uncertainty gives helpful composing an Idealistic quality; on the other, the shortsighted guarantee and assurance with which its way of thinking is imparted loans it a one-dimensional nature. Moving composing is consequently extraordinary from inventive writing in a significant regard: the last mentioned portrays existence with every one of its logical inconsistencies and antinomies and is not spurred by any reason in the sober minded feeling of the term, while the previous is persuaded by a solitary objective – that of change and modification of human existence through an improvement in character.

Keywords: Speculation, One-Conditioned Way of Talking, Misrepresentation, Educational Issues

MOVING THE CHIEF'S PART AS DIRECTOR TO THAT OF A SCHOLARLY PIONEER

Bertrand BENYAMIN

Indonesia

Abstract: The investigation was embraced to distinguish how the school head's administrative job has moved to that of a scholastic chief. Twelve directors and 200 and 25 instructors were chosen from four kinds of schools in the Sri Jayawardenepura instructive zone, Colombo locale of Sri Lanka. The choice of school administrators and instructors was done arbitrarily. Information for the examination were principally gathered through a survey. It was executed among administrators and instructors. Meetings and center gathering conversations were led to accumulate more engaging information. The investigation uncovered that chiefs knew that their job has changed from supervisor to that of a scholarly pioneer. In spite of the fact that the chiefs knew about their position of authority, in many occurrences they would in general exist as an administrative director than a scholarly pioneer. As a scholarly pioneer, chiefs would in general be more equitable and participatory pioneers. Chiefs in sort 3 and type 2 schools were considered as fair pioneers contrasted with administrators in 1AB and 1C schools. Educators do anticipate that principals should be popularity based pioneers than administrative managers. It was uncovered that all the administrators were keen on improving the adequacy of the school. To improve the quality in instruction, chiefs have followed various strides as a training. Despite the fact that the chiefs view themselves as fair pioneers, this investigation has brought out proof that primary's reactions and instructor reactions were not in arrangement.

Keywords: Scholarly Pioneer, Initiative Style, School Head

THE TEST OF GHETTOS: FINANCIAL ABBERATIONS

Harihara PUTHIRAN

Singapore

Abstract: The paper reveals insight into the discoveries from a review completed by the Casual Settlement Improvement Office. This endeavored, interestingly to recognize impromptu regions spatially taking all things together the metropolitan habitats in Iran. Consequence of this investigation showed that, around 16 percent of the dynamic populaces in Ghale chenan are jobless or looking for a task, around 1933 of individuals are resigned or truly impaired upheld by various government assistance association. As of now, one of the significant issues in Ahwaz is, its water defilement, because of the progression of clinic, modern, and homegrown sewage in the Karron Stream which supply drinking water of inhabitants. The vital point consistently happening on account of powerless, poor, and hindered layers particularly the young people of Ghale chenan is ignorance and joblessness. They were doing stores burglary, impeded of the principle street of Ahwaz to Mahshar on hefty vehicles like Lorries and trucks by blackmail and equipped rubbery. A few reports showing of such equipped burglaries. Truth be told the instruction as well as pay levels of inhabitants of this ghetto is extremely low. Ladies because of conventions and customs and sociocultural parts of their own local area are confronting cut off social and social restriction. Ghetto territories are portrayed by presenting dangers to life, wellbeing and residency or having unseemly lodging. These dangers may be because of the structures encountering extreme crumbling over the long haul, being situated in a dangerous site or presented to harming ailment like absence of safe drinking water or essential sterilization. Review discoveries demonstrate numerous cases where ghetto zones, for example, Ghale chanan were not piece of impromptu regions, and inward metropolitan pockets in the city center with extreme weakened conditions.

Keywords: Ghetto, Illitracy, Vulunerable, Wellbeing

BUY CHOICE OF EXTRA SECURITY STRATEGIES AMONG ELDERLY PEOPLE

Qin XUEGANG

China

Abstract: The exploration objective of this paper is to decide the socio-segment and monetary components that have huge impact on the interest for life coverage in Malaysia. An obstacle check information model is utilized to oblige the different choices on the interest for extra security which is separated into two sections: regardless of whether to buy a life coverage strategy and assuming this is the case, the number of strategies to buy. The outcomes show that there are some slight contrasts in the elements that decide the choice to buy life coverage and the amount of life coverage strategies that a purchaser will buy. This paper draws out three significant discoveries in the interest for extra security in Malaysia. Initially, given the various impacts of socio-segment and financial variables on the probability of buying extra security and the amount of extra security strategies, the back up plans should plan their market development and entrance designs in an unexpected way. Furthermore, the discoveries show that reasonableness is an significant measure in the interest for extra security. The results show that protection seem, by all accounts, to be reasonable just for the individuals who are financially more fit as those in the high level of pay, proficient and middle class laborers and those during the 30s contrasted with those during the 20s are almost certain to request disaster protection. Those during the 20s are destined to think that its difficult to adapt to their different monetary responsibilities what's more, buying protection might be the least of their need.

Keywords: Obstacle Check Information Model, Life Coverage, Zero Shortened Toxic Substance

BROADENING TECHNIQUE AND ITS IMPACT ON THE CAPITAL DESIGN CHOICES OF ASSEMBLING FIRMS

Hamid NASIRIAN

Oman

Abstract: Indian corporate area throughout the most recent twenty years have encountered significant approach changes after the commencement of specific proportions of monetary progression. Accordingly numerous organizations have begun enhancing their business and there is a critical expansion in unfamiliar direct venture (FDI) inflows just as surges. Against this foundation the exploration analyzes the effect of enhancement methodologies (worldwide market and item broadening) on the influence choices of firms in the wake of controlling for other significant determinants of capital design. The current examination considers the expansion techniques (worldwide and item) received by the fabricating firms and recognizes its effect on company's influence proportion subsequent to controlling for different determinants of capital construction for the time frame 2004-2010. This investigation purposes to help corporate chiefs to know and choose most favored monetary blend to boost the general market esteem of the firm. The investigation uncovers that homegrown firms have higher obligation in their capital design when contrasted with global organizations. Study found that global and homegrown firms contrasts altogether from one another as for influence, substantial quality, non-obligation charge shield, age, size and office cost. Relapse result uncovered that geographic broadening shows a positive and critical relationship with influence for the general example. Productivity, non-obligation charge shield and execution are critical determinants of influence for the whole example.

Keywords: Capital Construction, Worldwide Market Expansion, Item Broadening

PUBLIC SPENDING INSTRUCTION AND DISPARITY: A CONTEXTUAL ANALYSIS

Marcelino SILVA

Portugal

Abstract: Indonesia has been broadly known a country with extraordinary trademark, socially, locally and geologically. As Indonesia is an archipelago country, there are numerous islands and culture that effect on each life framework, particularly in instruction framework. For this situation, locale in Indonesia is separated by created and creating district, because of the diverse quality of two areas themselves. Training becomes one imperative consideration in Indonesia's improvement stage. It is upheld by the way that, as of late, Indonesia has raised schooling spending a thoughtfulness regarding accomplish government assistance, particularly for the destitute individuals. Along these lines, schooling gets equivalent towards the needy individuals. The raising training spending has not, at this point brought a normal usage for poor people, especially in created locale. Cap recipe of expenditure demonstrates that an expansion of 3.8% each year for creating locale and 8% each year for created area will is required to be evenhanded for the poor people. At last, instruction framework in Indonesia stays complex, because of the three elements of, circulation of populace, identity and social designs [28]. It is upheld by the certainty that Indonesia itself has special trademark socially, territorially and topographically. By the by, Indonesia government endeavors to improve schooling spending. It is for the purpose of producing an ever increasing number of taught individuals, who can be contributive towards raising better pay and better monetary development.

Keywords: Public Spending Training, Cap Spending, The Destitute Individuals and Disparity

FINANCIAL ADVANCEMENT AMONG BOOKED STANDING: AN INVESTIGATION

Valentin BETTENCOURT

France

Abstract: The old Indian social frameworks partitions the general public into four expansive classes. A similar framework was followed till India was attacked by the Britishers driving the English India. After India won opportunity, the new constitution has offered equivalent freedom for all. Because of which the nation saw some advancement among the more vulnerable part of the general public. To support the speed of advancement different endeavors have been made by the legislatures in the country. After the western effect and the entrepreneur method of creation presented in the nation opened new regions of convenience, change and freedoms to the regressive class in India. The M. P. In reverse Class Advancement Company is one of such associations focused on the improvement of the socially in reverse class individuals in India. An evaluative examination is made thus to survey the exhibition of the equivalent in the light of the assumptions for the recipients just as the Govt. the exhibition isn't doing the characteristic of the achievement. Most of the recipients are among the age gathering of 30 to 40, though as indicated by the appropriate period of advancement perspective, the ideal age gathering ought to have been 20 to 30. This features the extension for the exposure of the plan among the regressive class individuals in Maharashtra. In the event that the plan is picked by the recipients at the appropriate age, the outcomes would go better towards the upliftment of the conservative status of individuals. The normal age is discovered to be 35 which is poor start. It ought to have been 25. On the standards of the instructive capabilities, there is curious perception as 40% among them are unskilled and as just 15% are graduates, it implies that the unskilled people are more mindful than the Alumni. Consequently, the plan ought to be made famous among the alumni as well.

Keywords: In reverse Class, Booked Standing, Planned Clans, Financial Turn of events, Account Companies

MAN CONTROLLED SOCIETY AND SEX IMBALANCE: THE PERSEVERANCE OF STRICT AND SOCIAL BIAS

Borjigidai KHORGHOSUN

Mongolia

Abstract: This paper looks at the constancy of male controlled society and sex disparity in AkwaIbom State, Nigeria. This is an issue in contemporary culture as such practice and attitude isn't adapting and steady of true fair standards. Following basic philosophical assessment and engaging study strategy, the creators found the drivers of male centric society and sexual orientation disparity: in particular, strict and social bias against ladies. The steadiness is designed by strict and customary practices and frameworks which are shut to change, notwithstanding religious and social recharging in the worldwide setting today. This endemic issue requires a basic way to deal with socio-strict foundations enabled by necessary schooling, which is equipped for fashioning a hermeneutic of progression which is conscious of both science and philosophy. Any general public or organization that keeps on raising chauvinist hindrances is perpetual unreasonable, and along these lines unequipped for producing a civilization of adoration which is major for harmony and progress. To oust male centric society and fabricate a sexual orientation adjusted society, all hands most are at hand. People need to address conventional practices that oppress ladies. Ladies can and have contributed gigantically towards country building. Equity and value request that they be given equivalent freedom to take part in administration.

Keywords: Culture, Sex, Man Controlled Society, Diligence

THE ADDED SUBSTANCE ESTIMATION OF MENTAL CAPITAL IN ANTICIPATING UNDERLYING VENTURE ACHIEVEMENT AND LIFE FULFILLMENT OF PRIMARY ARCHITECTS

Heiko HEBRANG

Germany

Abstract: This examination introduced the study completed among underlying specialists of the Relationship of Primary Architects of the Philippines. The point of this exploration was to examine mental capital prompting underlying task achievement and life fulfillment. The basic variables prompting primary venture achievement have been researched through meeting among high level administrators of the development organizations. As per the outcomes, Large "5" character qualities were seen the main variables adding to underlying task achievement. Then again, extraversion attribute is the best indicator in life fulfillment. Primary Designing is worried about the exploration, arranging, plan, development, examination, checking, upkeep, restoration and destruction of perpetual and impermanent constructions, just as primary frameworks and their parts. Underlying designing pulls in an expansive scope of individuals since it offers such a lot of calling and draws on an entirety scope of imaginative and logical abilities. There are too worldwide and administrative freedoms and have extra benefits that will push up the estimation of Underlying architects bundle which incorporate reward, an organization vehicle, extra security, extra time pay, and clinical consideration which make primary designing an engaging calling. Such examinations uphold that specialists should be free learning experts who can decide holes in their learning, plan profession and training exercises, and continue freely.

Keywords: Large Five Character Qualities, Life Fulfillment, Mental Capital, Primary Designer, Underlying Task

THE APPROVAL OF THE CONJUGAL OTHERWORLDLINESS SCALE

Klemens DENZEL

Germany

Abstract: This instrument-improvement project is pointed toward building up the Conjugal Otherworldliness Scale (MSS). In particular, this is pointed toward developing the things of the MSS and deciding its legitimacy and dependability. A sum of 381 wedded respondents were picked through reference procedure. Discoveries from the examination showed that from the underlying 92-thing, 5-factor structure MSS, the last type of the MSS has become a 31 thing, 6-factor structure MSS. The components of the last type of the MSS are relationship with God, Existential, Conventional/Custom, Closeness, Absolution and Association. Besides, the MSS displays legitimacy and unwavering quality as confirmed by content approval of five (5) specialists, united and discriminant legitimacy as shown by Exploratory Factor Examination (EFA). The initial phase in guaranteeing legitimacy of the test was to analyze the substance of the test. Content legitimacy is the degree to which the things in the test are illustrative of the characteristic that is being estimated. To accomplish this, the analyst efficiently recognized the areas before the test was developed. In view of the spaces shaped, thing pools were made for every one of the areas of the MSS. Five content validators analyzed the things for appropriateness of each thing to the area it addressed.

Keywords: Conjugal Otherworldliness Scale, Approval, Test Advancement, Dependability

CORRESPONDENCE TREPIDATION AND RISK APPRAISAL IN SPOUSES OF HEAVY DRINKERS AND NON-DRUNKARDS (A NEAR INVESTIGATION)

Aurélien BAUGÉ

France

Abstract: This investigation contrasted 150 spouses of drunkards and an equivalent number of ladies wedded to non-heavy drinkers. Correspondence fear and the appraisal of risk in their conjugal connections were the measurements examined utilizing normalized instruments. The discoveries show more prominent degrees of trepidation and risk apparent by ladies wedded to drunkards than in the reference gathering. This demonstrates zones that warrant remedial intercession while managing conjugal dyads that include a heavy drinker spouse to improve their interactional elements. The discoveries uncover that spouses of heavy drinkers experience a more prominent level of correspondence anxiety in their communication with their companions and see a higher component of peril in their conjugal connections than those with nonalcoholic mates. It was likewise seen that spouses of heavy drinkers who were in consanguineous connections, in adoration relationships and who were housewives and had a more modest age contrast with their spouses (0 to 5 years) showed more elevated levels of correspondence anxiety and saw more serious peril in their conjugal connections. The discoveries demonstrate that spouses of drunkards merit restorative mediation to manage these shortages experienced in their communication with their alcoholic spouses. Couple centered advising methodologies and other restorative extras need to be considered in managing such couples to improve their interactional elements and subsequently advance better conjugal change.

Keywords: Correspondence Worry, Risk Evaluation, Spouses of Heavy Drinkers, Alcoholic Family

REQUESTS IN ONLINE LAWYERS' ADVERTISING IN NORTH AMERICA

Théophile DELAPLACE

France

Abstract: The current paper endeavors to feature the method of influence utilized in online Lawyers' Promoting by methods for appeal to poignancy wherein influence is done through exciting feelings. Poignancy is typically accomplished by methods for feelings. This paper centers especially around the excitement of sentiments using negative enthusiastic bids to stir passionate responses. Essentially, the exploration plans to distinguish negative words and expressions that are utilized to stimulate feelings and simultaneously to give data on legitimate issues. The outcomes show that feelings of dread, blame and disgrace are explicitly excited in the lawyers' sites. Henceforth, the paper depicts how online Lawyers' Advertising utilizes negative enthusiastic offers as a powerful strategy to convince planned customers who may be associated with any lawful issue to get the administrations of experienced lawyers. To finish up, online law office publicizing is turning into a significant requirement for individuals to assist them with getting information, exhortation and simple admittance to lawyers. This examination researched the language utilized in Lawyers' Advertising sites and the enticing gadgets utilized to assist the customer with surviving his/her lawful issues. The main procedure that is generally utilized in practically every one of these sites is the language of feeling. The sites endeavor to make negative emotions and stimulate the feelings of the forthcoming customer when he/she faces various types of charges. The excitement of feelings can lead to the accomplishment of the objective set through the sites which fundamentally incorporate convincing the customer of the outcomes of dealing with legitimate issues which may not just influence the individual's life, his standing and his vocation yet additionally his family. These sites give the arrangements through an experienced lawyer who can offer counsel and real help. Further, the negative language utilized straightforwardly gives data concerning lawful issues and this is a very significant backing for expanding individuals' attention to law and legitimate cases.

Keywords: Lawyers' Promoting, Negative Enthusiastic Allure, Sentiment, Enticing Methods

DEMOCRATIZATION AND COMMON PEOPLE: BEDOUIN MOVEMENT

Niemir WEISS

Switzerland

Abstract: There was incredible expectation that the Bedouin Spring in 2011 would introduce a time of majority rule change all through the Bedouin world. Nonetheless, this result is far-fetched, and the most probable situation is that the Bedouin world will keep on being represented by tyrant governments. This paper endeavors to outline that majority rules system in the Center East is reliant on a solid common society as a precondition to democratization. This is made clear through a near examination of Libya and Tunisia; The previous state progress being a disappointment in view of an absence of any affable society, and the last being a triumph because of a vigorous common society, which existed before the upheaval in 2011. The paper expands upon the writing here trying to contribute an investigation dependent on sound techniques and a coordinated hypothetical structure of examination. Given the conditions in the Center East by and large, techniques for great administration, not really popular government are the essential focal point of arising governments and common society. The insurgencies clearing across the Center East are more about respect and common liberties, and less about a craving for popular government. The states that have ousted their old systems need to zero in on the job common society can play in creating great administration models that can give genuinely necessary dependability, which will help manage them through a long and excruciating cycle towards majority rule government that has just barely started. For Tunisia, the ground-breaking common society that is predominant is a main impetus, and conceivably an easygoing component in the effective progress from a dictator system to a vote based one. Lamentably, in Libya, a change to majority rule government will probably be a disappointment. This can be ascribed to the absence of common society inside the state. With this difference, one can't just disregard the connection between common society and majority rule government.

Keywords: Tyrant System; Common Society; Democratization; State Changes

9. SOSYAL BEŞERİ VE EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

POSTER SUNUM ÖZETLER

GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK GELİŞTİRİLEN SOSYAL BİLGİLER ETKİNLİKLERİNİN BİLİMSEL SÜREÇ BECERİLERİNE ETKİSİ

Mehmet Kadir COŞKUN, Ufuk ŞİMŞEK

Türkiye

Öz: Sosyal bilgiler eğitimini genel amacı, içinde bulunduğumuz bilgi çağının gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve davranışlara sahip bir toplum oluşturmak iken, özel amacı ise bilgiyi anlayan, kavrayan ve zihinsel süreçleri kullanarak bilgiyi üretebilen bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle bireylerin dünyayı doğru algılamaları problem çözme yeteneklerinin gelişmesinde ve bilimsel tutum geliştirmesinde oldukça önem arz etmektedir. Bu doğrultuda bu çalışma Erzurum il sınırında bulunan görme engelli okulunda öğrenim gören 5. sınıf görme engelli öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi "İnsanlar Yerler ve Çevreler" öğrenme alanına yönelik bireysel öğrenme ihtiyaçlarını tespit etmek ve ünitede yer alan kavramlarının öğretimine yönelik bir öğretim modeli tasarlayarak bu modelin kullanışlılığını ve kavram öğrenimine etkisini araştırmaktır. Çalışmanın İlk aşamasında öğrencilerin öğrenim ihtiyaçlarını tespit etmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme ve yarı yapılandırılmış gözlem yapılarak durum tespiti yapılmış ve elde edilen bulgular doğrultusunda öğretim materyalleri geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Uygulama sonucunda akademik başarı testi uygulanmış ve öğrenciler ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Çalışma sonucunda; görme yetersizliği olan öğrencilerin tespit edilen ihtiyaçlarını gidermek ve "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" ünitesine ait temel kavramlarının etkili öğrenimini sağlamak amacıyla tasarlanan öğretimin öğrencilerin başarılarına olumlu katkılar sağladığı görülmüştür. Görme duyusunda yaşanan yetersizliğe rağmen, öğretimde bireysel ihtiyaç ve yetersizlik düzeylerine uygun çeşitli uyarlamalar yapıldığı takdirde kavramların etkili bir şekilde öğrenilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretimi, Kavram öğretimi, Görme Yetersizliği

BOSPHORUS BRIDGE
HAGIA SOPHIA
GALATA TOWER
MECIDIYE MOSQUE
SERPENTINE COLUMN
MAIDEN'S TOWER
NEW MOSQUE
GERMAN FOUNTAIN
HAYDARPAŞA TRAIN STATION
DOLMABAHCE PALACE
OBELISK OF THE OPESIUS
İSTIKLAL AVENUE
SÜLEYMANİYE
BEYAZIT TOWER
SIRKECI TRAIN STATION
GRAND BAZAAR